Bundel van de PS van 19 november 2018

Agenda bijlagen

Notulen PS 12-11 en 19-11-2018 cpt

Besluitenlijst PS 12 en 19 november 2018

Bundel verworpen moties

Bundel verworpen en ingetrokken amendementen

18 Heropening.

18.a Vaststelling agenda uitloopvergadering en regeling van werkzaamheden.

Agenda uitloopdatum PS 19-11-2018 -met overzicht restant spreektijden-

19 Vaststelling Omgevingsvisie NH2050 (VD-72).

Brief GS aan PS Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Nota van beantwoording Omgevingsvisie NH2050

Eindconcept Omgevingsvisie NH2050

a. Advies Commissie MER Omgevingsvisie NH2050

b. GS reactie op advies Commissie MER

c. Oplegnotitie TAUW advies Commissie MER

Voordracht 72-2018 GEAMENDEERD Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Deelverslag 4a Omgevingsvisie NH2050 Commissie R&W

-GEAMENDEERD- Omgevingsvisie definitieve versie (wijzigingen met gele arcering)

19.a Amendementen bij Omgevingsvisie NH 2050

A36-2018 PvdD Meer ambitie stimuleren biodiversiteit.pdf

A44-2018 GL Vaststelling Programma's.pdf

A50-2018 GL Schiphol en 50-50 verdeelsleutel.pdf

A51-2018 GL Uitwerking landschappelijke regimes.pdf

A55-2018 CU-SGP Aantal Landschapsregimes.pdf

A57-2018 GEWIJZIGD CU-SGP Monitoring en beleidsaanpassing.pdf

20 Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (VD-70).

Brief GS aan PS. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Bijlage. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Bijlage. Nota van beantwoording onderdeel programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Brief GS aan PS. Erratum op Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Erratum op Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Voordracht 70-2018 Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Advies cie NLWM bij voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Brief GS aan PS. Beantwoording vragen Programma Natuurontwikkeling n.a.v. cie NLWM 29-10-2018.

21 Initiatiefvoorstel PvdD 'Groen doet kinderen goed' (NR-73).

Brief GS aan PS. Initiatiefvoorstel Groen doet kinderen goed (PvdD)

Initiatiefvoorstel Groen doet kinderen goed (ongewijzigde versie)

Gewijzigd ontwerpbesluit 73-2018 na cie NLWM 29-10-2018 initiatiefvoorstel PvdD Groen doet kinderen goed

Advies cie NLWM bij initiatiefvoorstel PvdD Groen doet kinderen goed

22 Sluiting.

Notulen concept

Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	12 en 19 november 2018
Voorzitter	:	dhr. J.W. Remkes
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. E. Annaert (VVD), dhr. W. Bakker (D66), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. T.M. Buijtendorp (D66), mw. C. Boelhouwer (SP), dhr. J.M. Bruggeman (SP), dhr. M. Deen (PVV), mw. S.S. Doevendans (PvdA), mw. M. van Duijn (PvdA), dhr. H.J. de Graaf (CDA), mw. J.M.E. de Groot (SP), dhr. F. de Groot (D66), dhr. J. Haijen (SP), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. A. Hietbrink (GL), dhr. J.J.A.M. van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. P.J. de Kam (CDA), dhr. N. Kaptheijns (PVV), mw. P.E. Kirch-Voors (VVD), mw. S. Klaassen (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU-SGP), mw. R.P.M. Kocken (GL), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), dhr. F. Kramer (GL), dhr. J. Kramer (VVD), mw. F.M. Lagerveld (VVD), mw. A. van Langen-Visbeek (VVD), dhr. J.H. Leever (ONH), dhr. A.E. van Liere (PvdD), dhr. M.S. Ludriks (PVV), mw. O.A.C. de Meij (50PLUS), dhr. N. Papineau Salm (PvdA), mw. Z. Pels (GL), mw. E.A.S. Rommel (VVD), mw. C.W.M. van Rooij (PvdA), dhr. D.J. van der Sluijs (PVV), dhr. J.P.M. van Straaten (VVD), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. H.W. Struben (D66), dhr. A.E. Tijssens (D66), dhr. M. Tromp (VVD), dhr. X.J. den Uyl (PvdA), mw. L.D. Vermaas (PvdD), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), mw. C. Weemhoff (D66), dhr. M.R.F. Wiesehahn (VVD), dhr. A.J.C. de Wit (VVD), dhr. Z. Yurdakul (D66), mw. I. Zaal (D66), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: 12 november 2018: mw. I.A. Bezaan (PVV), mw. P.E. Kirch-Voors (VVD)
19 november 2018: dhr. D.G. Heijnen (CDA)

Agenda **Paginanummer**

1.	Opening en mededeling	03
2.	Vaststelling agenda, vaststellen primus bij hoofdelijke stemming en regeling van werkzaamheden	03
2.a.	Actualiteiten	03
3.a.	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	06
3.b.	Lijst geheimhouding PS	06
4.	Vaststelling notulen van de vergaderingen van 8 oktober 2018	06
5.	Vaststelling strategische Statenagenda	06
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	06
7.	Voortgangslijst van moties	06
8.	Hamerstukken	06
8.a.	Statenvoordracht 68 Vijfde Nota Grondbeleid	06
8.b.	Statenvoordracht 65 Data-strategie van de provincie Noord-Holland	06
8.c.	Statenvoordracht 63 Laatste begrotingswijziging 2018	06
8.d.	Statenvoordracht 64 Nota Reserves 2018	06
8.e.	Statenvoordracht 66 Wijziging Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften NH 2014	07
8.f.	Statenvoordracht 67 Wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap	

		Amstel, Gooi & Vecht	07
	8.g.	Statenvoordracht 74 Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland	07
	8.h.	Statenvoordracht 75 Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	07
	8.i.	Statenvoordracht 71 Wijziging Provinciale Milieuverordening 2018 Tranche 10A	07
	9.	Statenvoordracht 60 Begroting 2019	07
	10.	Statenvoordracht 72 Vaststellen Omgevingsvisie NH2050	96
	11.	Statenvoordracht 69 Concept-programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12	157
	12.	Statenvoordracht 61 Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025	158
	13.	Statenvoordracht 62 Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2019-2026	158
	14.	Statenvoordracht 70 Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	177
	15.	Initiatiefvoorstel PvdD “Groen doet kinderen goed”. Nummer 73	190
	16.	Vragenuur	193
	17.	Sluiting	193

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. De vergadering is geopend. Ik verzoek u uw mobiele telefoons tijdens de vergadering uit te zetten. Bericht van verhindering is binnengekomen van mevrouw Kirch (VVD), mevrouw Bezaan (PVV) en mevrouw Weemhoff (D66) en gedeputeerde Loggen zal later aansluiten in verband met artsenbezoek van zijn zoon. In de loop van de ochtend treft u een traktatie aan van de heer Loggen omdat hij vandaag de heuglijke leeftijd van 50 jaar bereikt. Er mag geapplaudisseerd worden als hij aanwezig is. in verband met de aanwijzing van een lijsttrekker van GL zal vanaf heden mevrouw Pels optreden als fractievoorzitter van GL, aldus een mededeling van de heer Hietbrink. Hartelijk welkom aan de mensen die vandaag te gast zijn. Zoals in het presidium van 29 oktober is afgesproken dient u vanaf heden uw moties en amendementen in tweevoud in te dienen, een ondertekend en een niet ondertekend exemplaar. Het niet ondertekende exemplaar wordt voor online publicatie gebruikt. De spreektijd bij de agenda is gebaseerd op twee vergaderdata voor vandaag en de uitloopdatum 19 november. Ik verzoek u als u voor 19 november nog wat spreektijd over wilt houden, om dat goed in het achterhoofd te houden.

2. Regeling van werkzaamheden, vaststellen primus bij hoofdelijke stemming en vaststelling agenda

De **VOORZITTER**: De primus. Op grond van artikel 18 van het Reglement van Orde is het lotnummer gevallen op nummer 27, de heer Van Straaten (VVD). De vaststelling van de agenda. Zoals impliciet al gezegd, mochten wij vandaag niet klaar komen en dat is de verwachting, dan zal de zaak worden doorgeschoven naar 19 november maar in ieder geval zal de tweede termijn van de Omgevingsvisie zowel voor GS als PS op 19 november plaatsvinden.

2.a. Actualiteiten

De **VOORZITTER**: Er is een actualiteit aangemeld. Het presidium is per e-mail om advies gevraagd. De actualiteit betreft een verzoek van de PvdD en de CU/SGP conform artikel 48 Reglement van Orde inzake de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in strijd met de Habitatrichtlijn. Het presidium heeft positief geadviseerd over de actualiteit, maar PS besluiten hierover. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, zodat besloten is de actualiteit doorgang te laten vinden. Voor zover mij bekend zijn er geen moties Vreemd aan de orde van de dag aangekondigd. Dat klopt, zodat daar ook niet over gestemd hoeft te worden.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Afgelopen woensdag 7 november beantwoordde het Hof van Justitie in Luxemburg de vragen van de Raad van State over de PAS en maakte een einde aan de huidige PAS. Wij hebben te horen gekregen dat het college zo verstandig is geweest om goed te kijken naar de uitspraak en daarom afgelopen week geen besluiten te nemen in het kader van de PAS. Vanaf vandaag zou dat weer kunnen gaan gebeuren. Het Hof heeft veel nadruk gelegd op het voorzorgsbeginsel en het is dan ook in lijn met het voorzorgsbeginsel dat wij tot verdere

duidelijkheid gegeven kan worden over de status van PAS, geen nadere besluiten te nemen en ook gemeenten oproepen om geen besluiten te nemen in het kader van de PAS, want met die besluiten kunnen meer stikstofvervuilende activiteiten toegestaan worden en dat kan onze natuur niet hebben en is in strijd met de Habitatrichtlijn. Er zijn heel veel vragen te stellen over PAS, zoveel dat ik het niet reëel acht dat GS deze gaan beantwoorden in deze actualiteit. Daarom richt ik mij op een vraag en roep alle Statenleden op hun vragen schriftelijk te stellen. Wij zullen deze week schriftelijke vragen stellen over dit onderwerp aan de gedeputeerde, zodat hij in alle rust alle vragen kan beantwoorden, maar ik hou het nu bij een vraag. Bent u bereid om enerzijds geen besluiten meer te nemen tot de vragen zijn beantwoord dan wel de Raad van State uitspraak heeft gedaan over de status van PAS en bent u bereid om gemeenten op te roepen om eveneens die besluiten niet te nemen?

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Aanvullend op deze woorden, maken wij ons met name zorgen over twee aspecten. De effecten op de infrastructuurplannen van de provincie en op die van de vele ondernemers in de provincie. Wij willen aanvullend weten of u inzicht heeft in hoeveel ondernemers nu in onzekerheid verkeren en op welke manier u van plan bent om voor hen zo snel mogelijk duidelijkheid te realiseren.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Wij zijn vooral benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde. Wij zijn ook bang dat wij met zijn allen in een soort freeze gaan staan en dat kan niet de bedoeling zijn. De bal ligt nu bij de Raad van State. Alle provincies worstelen hiermee, er dient zorgvuldigheid betracht te worden en ik hoop dat de gedeputeerde daar iets over kan zeggen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. De heer Van Liere stelt twee vragen en de heer Klein doet er nog een schepje bovenop over de infra en de ondernemers. Ik begin bij het begin. Het klopt dat wij die vergunning on hold hebben gezet. Als IPO hebben wij besloten om die periode te verlengen, in ieder geval tot en met donderdag a.s., want dan is er bestuurlijk overleg met de minister en daarover zullen wij u nader informeren. U kondigt al schriftelijke vragen aan, dat is prima, die zullen wij proberen zo snel mogelijk te beantwoorden. Moet het zo zijn dat we wat sneller moeten zijn, dan kan ik nu al zeggen dat ik niet ga wachten tot de schriftelijke vragen de procedure in zijn geweest maar dat ik een tussenbericht laat uitdoen. Ik zal proberen een lijstje van ondernemers samen te stellen. U heeft al een lijst gekregen bij de begroting in antwoord op technische vragen met die projecten. De heer Van Liere zegt dat er een einde is gekomen aan PAS, maar daar zitten wij heel anders in. Wij proberen de uitspraak goed te doorgronden, vandaar het overleg donderdag a.s. Ik kan u wel zeggen dat het Hof niet heeft gezegd dat een PAS niet wordt geaccepteerd, er wordt wel een PAS geaccepteerd, maar dat zit met name in de wetenschappelijke onderbouwing. Wij moeten het werk van de Raad van State hier niet gaan overdoen. Dat is strikt gescheiden in dit land.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Volgens mij is het wel belangrijk om onderscheid te maken tussen: een PAS is mogelijk, want dat laat het Hof inderdaad open, maar de huidige PAS, u weet hoe die

in elkaar steekt. Rechtsoverweging 132 en 104 zijn heel duidelijk, indien er een overspannen situatie is en die is er in Nederland, dan is er voor de huidige PAS geen ruimte. Ziet u dat ook?

Gedeputeerde **TEKIN**: Om dit soort vragen grondig te kunnen beantwoorden, moet je de uitspraak grondig bestuderen. Daar zijn wij nu mee bezig en laten wij daar op wachten, want we kunnen hier nu lang over praten maar morgen kan de wereld er weer totaal anders uitzien. Ik kan toezeggen dat de vergunningen in ieder geval tot en met donderdag on hold staan, dat geldt voor het hele land, dat hebben de IPO-partners samen met de minister afgesproken. De PAS juristen zijn aan het studeren en ik zie de vragen tegemoet. Ik wacht niet totdat de route van de schriftelijke vragen is doorlopen, maar dat ik al eerder een tussenbericht van mijn kant aan u doe toekomen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik had een motie achter de hand voor het verlengen van de schorsingsperiode van de vergunningen. Ik hoor dat dat het geval is tot en met donderdag en daar ben ik blij mee. Dan is er een nieuw moment waarop GS zullen moeten besluiten om alsnog te gaan verlengen of weer over te gaan tot het verlenen van vergunningen. Ik wil de gedeputeerde expliciet vragen om daarbij het voorzorgsbeginsel expliciet te gaan toepassen bij de afweging. Hij heeft niet gereageerd op mijn verzoek om het ook te communiceren aan gemeenten. Het is namelijk niet zo dat de ruimte onder de PAS alleen verdeeld wordt door vergunningen, maar dat kan ook door middel van een melding waarbij het bekrachtigd wordt met een besluit op een bestemmingsplan. Gemeenten kunnen ook nog steeds ruimte weggeven onder de PAS die waarschijnlijk in strijd is met de Habitatrichtlijn. Gaat u nog actie ondernemen naar gemeenten?

De heer **DE GROOT** (D66): Voorzitter. Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde en met de vragen die gesteld zijn over ondernemers en infra en alles wat eromheen hangt, want hier hangen grote belangen mee samen van natuur en werkgelegenheid. Mocht er wat gaan optreden, dan zullen er ook transitievragen opkomen, bijvoorbeeld in het agrarische veld. Het is daarom goed om als er consequenties zijn, deze over de volle breedte in kaart te brengen, wat er moet gebeuren en welke rol de provincie daarin heeft en dat er snel en adequaat gehandeld kan worden, want er staat veel op het spel.

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Wij vinden het logisch dat er goed gekeken wordt hoe alles in elkaar zit en wat er wel en niet mogelijk is, maar wij willen oproepen om niet te lang te wachten en als er duidelijkheid is, de vergunningverlening weer op te starten.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de laatste twee sprekers. Als die duidelijkheid er is, dan zullen wij dat niet nalaten. Het voorzorgsbeginsel hebben wij al toegepast door de on hold te verlengen, maar ik ga niet vooruitlopen op wat wij donderdag met elkaar gaan bespreken. Mocht het zo zijn dat het kwartje de ene kant opvalt, dan moeten wij dat gemotiveerd gaan doen. De bal ligt nog steeds bij de Raad van State. Zij hebben een planning en in het eerste kwartaal 2019 gaan ze de mensen spreken en in het tweede kwartaal in 2019 komt er een beslissing. Wij hebben ook een verantwoordelijkheid op weg daar naartoe met de vergunningverlening. Dat zien wij zeker zo. De gemeenten kijken ook mee, maar op uw verzoek

zal ik dit expliciet onder de aandacht brengen, in ieder geval dat wij tot en met donderdag de vergunningverlening on hold hebben gezet.

3.a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er is geen geheim stuk ter bekrachtiging binnengekomen. Wenst iemand hier het woord over? Dat is niet het geval. Dan is de opgelegde geheimhouding bekrachtigd.

3.b. Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn geen opmerkingen ontvangen. Wenst iemand over deze lijst geheime stukken het woord? Dat is niet het geval, dan stel ik u voor de lijst voor kennisgeving aan te nemen.

4. Vaststellen notulen van de openbare vergaderingen van 8 oktober 2018

De **VOORZITTER**: Hierover zijn door de griffie tot dusver geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de notulen het woord? Dat is niet het geval, dan zijn de notulen ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststellen Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand daarover het woord? Dat is niet het geval. Dan is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststellen lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: Hierover zijn door de griffie tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de ingekomen stukken het woord? Dat is niet het geval. Dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: De griffie heeft geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de voortgangslijst moties het woord? Dat is niet het geval. Dan stel ik u voor de lijst vast te stellen. Dat is bij deze geschied.

8. Hamerstukken
8.a. Statenvoordracht 68 Vijfde Nota Grondbeleid
8.b. Statenvoordracht 65 Datastrategie van de provincie Noord-Holland
8.c. Statenvoordracht 63 Laatste begrotingswijziging 2018
8.d. Statenvoordracht 64 Nota Reserves 2018

8.e. Statenvoordracht 66 Wijziging Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften NH 2014
8.f. Statenvoordracht 67 Wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht
8.g. Statenvoordracht 74 Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland
8.h. Statenvoordracht 75 Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
8.i. Statenvoordracht 71 Wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A

De **VOORZITTER**: Door de commissie NLWM is punt 8.i. als hamerstuk toegevoegd onder voorbehoud van beantwoording van vragen. De beantwoording is op 8 november als nazending gepleegd. Bij punt 8.c. is een erratum van de lijst subsidies buiten de uitvoeringsregeling laatste begrotingswijziging als nazending bij de stukken gepubliceerd. Verlangt iemand over de voordrachten het woord, hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Dat is allemaal niet het geval. Dan zijn de besluiten van 8.a. tot en met 8.i. aangenomen.

9. Statenvoordracht 60 Begroting 2019

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Jammer dat de heer Loggen niet aanwezig is, anders had ik hem graag willen feliciteren met zijn kroonjaar, maar als hij de notulen leest, dan heb ik dat bij deze gedaan.

De **VOORZITTER**: Die gelegenheid krijgt u nog in de loop van deze dag.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Daar verheug ik mij op. Vandaag gaan we het hebben over de besteding van de euro's die de inwoners van Noord-Holland bijeen hebben gebracht en die wij voor hen gaan uitgeven in 2019. Alle partijen hebben hun wensenlijstje gemaakt om daar vandaag met elkaar over te discussiëren. Waaraan geven we het uit, wat heeft de hoogste prioriteit en wat is volgens ons het meest rechtvaardig, zijn vragen die gesteld zullen gaan worden. Ook mijn fractie heeft daar ideeën over. Als eerste wil ik beginnen over mobiliteit, omdat we daar allemaal mee te maken hebben zodra we thuis de deur uitgaan. We gaan op weg met de auto, de tram, de trein, taxi of gewoon de fiets. Mobiliteit moet gewoon goed zijn. Het wordt steeds drukker in ons land, maar mijn fractie ziet de capaciteit van al deze vormen van mobiliteit veel te weinig toenemen. Mijn fractie is dan ook van mening dat in de volgende Statenperiode mobiliteit nog meer een speerpunt van de provincie moet worden. Hier mag dan van mijn fractie ook meer geld naartoe dan nu het geval is. En nu we het toch over mobiliteit hebben, de Formule 1. Voorzitter, mijn fractie was zeer verheugd dat Formula One Management Limited het circuit Zandvoort een concreet aanbod heeft gedaan om de Formule 1-wedstrijd reeds in 2020 te organiseren. Dat is snel, dat realiseren wij ons, en er zal het een en ander aangepast moeten worden aan het circuit om deze wedstrijd tot een feest te kunnen maken waar onze eigen Max kan schitteren. Het zal dus druk worden, voorspelt mijn fractie. Met de ogen van de hele wereld op ons gericht mag dit geen puinbak worden. Gedeputeerde Bond heeft al bij het indienen van de motie van de PVV (PS 9 november 2015 door de heer Ludriks) aangegeven dat vanuit de provincie

volledige medewerking is te verwachten en dat verheugt ons. Wij zien echter ook enkele beren op de weg. Met slechts twee toegangswegen naar Zandvoort en beperkte parkeergelegenheid, is het misschien een idee om een ander sterk punt van Nederland in te zetten. Naast een pendeldienst vanuit de Haarlemmermeer voor bussen en de trein, is de fiets misschien ook een serieuze optie. Formule 1-liefhebbers kunnen dan hun auto in de Haarlemmermeer parkeren en dan het stuk naar Zandvoort fietsen. Het is maar een idee dat ik ter overweging mee wil geven. Elk jaar geeft de provincie veel geld aan van alles en nog wat uit. Vaak kan mijn fractie dat ondersteunen, maar wat mijn fractie niet kan ondersteunen, is dat de provincie een bankfunctie onderhoudt. De PVV is vanuit ideologisch oogpunt zeer kritisch op financiering door de provincie waarbij garanties en leningen om de hoek komen kijken. De provincie moet geen bankje willen spelen. De realiteit is echter dat dit helaas op grote schaal gebeurt en daarom moet dit voor PS zo transparant mogelijk gebeuren. De Randstedelijke Rekenkamer was dan ook terecht zeer kritisch over de uitvoeringslijn en dat deze niet door PS is vastgesteld. Wij steunen dan ook de aanbevelingen van de Rekenkamer en vinden de reactie van GS bemoedigend. Maar wat ons betreft mag de omvang van garanties en uitstaande leningen flink omlaag. Verder wil mijn fractie het verzoek doen om de Staten periodiek te informeren over de stand van zaken van de richtlijnen die door de Randstedelijke Rekenkamer zijn aangegeven. Wij zullen dat uiteraard nauwkeurig volgen. Nog even voortbordurend op het participatiefonds duurzame energie: begin van dit jaar werd Tocardo Tidal Power, een bedrijf dat gespecialiseerd is in getijdenstroom, een nog relatieve jonge vorm van energieopwekking, door de rechtbank in Alkmaar failliet verklaard. Echter, door het Participatiefonds Duurzame Energie, een revolverend fonds, waar vorige vergadering door de Provinciale Staten – maar met uitzondering van de PVV – weer 25 miljoen extra in is gestort, kan dit bedrijf een doorstart maken. Is er dan niemand bij de provincie die zich afvraagt waarom dit bedrijf dat in eb en vloed zit failliet is gegaan? Zijn we zo ver doorgeschoten dat elk duurzaamheidsidee, hoe vreemd het ook is, geld bij de provincie weet los te krijgen? Al deze ideeën kosten de burgers van Noord-Holland vele tientallen miljoenen zonder dat het ooit voldoende rendement oplevert. Laten we hier alsjeblieft verstandiger mee omgaan. Dat we ooit naar andere vormen van energievoorziening toe moeten, is duidelijk. We gaan het niet redden met wind- en zonne-energie, geothermie, aquathermie, blue energy en wat allemaal nog niet meer. Momenteel is er erg veel te doen omtrent de discussie over kernenergie. In de Telegraaf is een enquête gehouden waaruit naar voren komt dat 88 % van de deelnemers van mening zijn dat kernenergie op de klimaatagenda moet. EenVandaag heeft ook een enquête uitgevoerd, waarbij ruim 54 % aangaf voor kernenergie te zijn. Verrassend hierbij was dat ook kiezers van CDA, D66, CU en zelfs GL voor kernenergie waren. Ik wil daarom het college verzoeken een haalbaarheidsonderzoek te doen naar kernenergie in Noord-Holland, inclusief aandacht voor Thorium.

Motie 40/12-11-18

Haalbaarheidsonderzoek uranium- en thoriumkernenergie voor Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Het energieverbruik door huishoudens en industrie in 2050 mogelijk is verdubbeld;*
- *Hernieuwbare energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie, maar een beperkte bijdrage kunnen leveren aan ons stijgende energieverbruik.*

Overwegende dat:

- *Kernenergie wel een grote bijdrage zou kunnen leveren aan het stijgende energieverbruik;*
- *Het maatschappelijk draagvlak voor kernenergie aan het groeien is;*
- *Minister Wiebes (VVD) van Economische Zaken op 8 november 2018 tijdens een debat in de Tweede Kamer aangaf dat "we moeten openstaan voor de rol van kernenergie".*

Roepen het college op om:
Zo snel mogelijk een haalbaarheidsonderzoek te starten naar uranium- en thoriumkernenergie als duurzame energiebronnen voor Noord-Holland en om elk halfjaar in de vakcommissie verslag te doen van de vorderingen betreffende het haalbaarheidsonderzoek.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik heb een vraag naar aanleiding van de subsidieverordening. Mag een aanvrager namens een stichting of vereniging van een subsidie het verkregen bedrag, de subsidie besteden bij het bedrijf waar de aanvrager zelf werkzaam is? Ook als dit bedrijf in een andere provincie is gevestigd en ook als een ander persoon namens dat bedrijf de adviezen geeft? De persoon in kwestie doet in principe onbetaald vrijwilligerswerk en kan geacht worden de benodigde kennis zelf in huis te hebben, omdat hij zelf ook bij dat gespecialiseerde bedrijf in dienst is. Mag dit zomaar? Ik heb dit in de subsidieverordening niet terug kunnen vinden, vandaar deze vraag. Zo nee, wordt bij de verlening van de subsidie wel gekeken waar het geld voor wordt aangevraagd en waar het wordt besteed? Graag hierop een antwoord van de gedeputeerde.
En mogelijk afhankelijk van het antwoord kom ik met een motie in tweede termijn. Nu even een precair punt wat mijn fractie graag wil aanhalen. Het CBS heeft recentelijk prijsgegeven dat de bevolking in 2017 met 235.000 personen is toegenomen. Deze toename bestaat voor een groot deel uit asielzoekers en arbeidsmigranten en het ziet er niet naar uit dat dit de komende jaren minder wordt, waardoor de vraag naar huisvesting steeds meer toeneemt. Doordat de bouw van nieuwe woningen achterblijft, komt de bestaande woningmarkt sterk onder druk te staan. Niet alleen in de MRA, maar ook aan de randen daarvan. Mensen trekken weg uit Amsterdam en gaan in de goedkopere steden en dorpen rond Amsterdam wonen. Hier is de provincie voor een groot gedeelte schuldig aan, maar daar kom ik later op terug. Doordat Amsterdammers hun huis verkopen voor hele hoge bedragen, worden de prijzen in de omringende gemeenten flink opgeschroefd omdat men het geld heeft om te kunnen overbieden op een woning. Je hebt buiten Amsterdam ook meer woning voor hetzelfde geld. Een andere oorzaak die van invloed is, is dat

er ook steeds meer investeerders op de kopersmarkt bezig zijn. Hoewel de effecten hiervan nog wel marginaal zijn, zijn de invloeden hiervan wel steeds meer merkbaar voor kopers en met name voor de jeugd en de starters wordt het daardoor steeds moeilijker om een huis te kopen, enerzijds omdat het te duur is en anderzijds omdat er te weinig te koop staat waardoor, u raadt het al, die huizen te duur worden verkocht. De prijzen worden steeds meer onderhevig aan vraag en aanbod. Daarnaast heeft het Rijk de gemeenten een dwingend verzoek opgelegd om jaarlijks een bepaald aantal vergunninghouders op te nemen. Hierdoor komt de sociale huurmarkt nog verder onder druk te staan. Voor de burger loopt de toch al absurd lange wachttijd nog meer op. Het zou beter zijn als het Rijk veel meer doet voor opvang in de regio's buiten Europa. Veel gemeentebesturen gaven deze vergunninghouders voorrang, al dan niet op het verkeerde been gezet. Er is namelijk geen sprake van een voorrangsregeling voor vergunninghouders, wat veel gemeenten wel dachten, dus op dat gebied valt er ook niet veel af te schaffen. De Wet kostenverhaal huisvesting statushouders uit 2016 is nooit bij de Tweede Kamer ingediend. Gemeenten en partijen die beweren dat gemeenten door deze wet boetes van 1.850 euro per vergunninghouder per maand kunnen krijgen, spreken onwaarheden. Wat wel bestaat, is dat de provincie kosten mag verhalen op gemeenten om deze vergunninghouders alsnog elders onder te brengen, als gemeenten niet aan het verzoek van het Rijk voldoen. De provincie kan dan de vergunninghouders in een andere gemeente of asielzoekerscentrum onderbrengen. Is een strafoplegging niet een buitengewoon oneerlijke maatregel? De gewone hardwerkende Nederlander moet deze kosten middels belastingen opbrengen. In steeds meer gemeenten is zeer terecht te horen dat ze van deze taakstelling af willen. Daarom een motie.

Motie 41/12-11-18
Geen provinciale uitvoering van taakstelling gemeenten inzake huisvesting vergunninghouders

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Roepen het college op om:
Contact op te nemen met het Rijk om aan te geven dat Gedeputeerde Staten van Noord-Holland geen taakstelling van gemeenten gaan uitvoeren die niet de taakstelling kunnen en/of willen halen inzake het huisvesten van vergunninghouders.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): En hiermee is dit onderwerp meteen een van de grootste punten voor de verkiezingen in maart. Daarnaast zien gemeenten dat 14 tot 19 jaar wachten op een sociale huurwoning geen uitzondering is en deze geluiden horen wij vanuit meerdere gemeenten. Zo'n lange wachttijd is ronduit schandalig te noemen. Dit is uiteraard niet helemaal aan vergunninghouders toe te schrijven, dat zou niet eerlijk zijn, maar het is wel zo dat vergunninghouders nu gemiddeld binnen 3 tot 6 maanden een eengezinswoning of een

appartement krijgen toegewezen. Iemand die door echtscheiding of schulden dakloos wordt, heeft bijvoorbeeld in Amsterdam slechts recht op bed, bad en brood. Dus in het ergste geval zitten ze tussen de verslaafden of gaan noodgedwongen op een camping wonen. Maar het kan nog schrijnender. Op 28 oktober 2018 twittert Mieke H. (Huisman) uit Beverwijk het volgende. En ik citeer: "50-jarige, rolstoelafhankelijke vrouw dakloos sinds 26 oktober 2018, wordt door gemeente Beverwijk niet geholpen. Ondanks urgentiebewijs sinds februari 2018. Ga maar naar HVO Haarlem. Geen plek? Jammer voor je. Wie helpt mij? Ik zit buiten in de regen in mijn rolstoel." Einde citaat. Ze kreeg het advies zich te melden bij de regionale nachtopvang in Haarlem. Maar die zat vol, waardoor ze ook vrijdag- en zaterdagnacht doorbracht in een portiek in de Heemskerkse Mozartstraat. En dan komt de gemeente Beverwijk gelukkig wel in actie, maar eigenlijk te laat. Dit komt omdat ook in Beverwijk het huizenaanbod tekort schiet. En daar is Beverwijk niet uniek in. Er is eenvoudigweg niet voor iedereen een huis.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Wat is hier het verband met onze begroting?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Huisvesting mevrouw. Ik weet niet of u het begin van mijn verhaal heeft gevolgd, maar het heeft allemaal te maken met een tekort aan huisvesting en volgens mij heeft dat alles te maken met de begroting, of niet? Nee. Dat vind ik jammer. Ik zou nog even terugkomen op de schuld van de provincie betreffende de oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen. Ik neem hierbij even Amsterdam als voorbeeld, omdat het probleem hier heel extreem is. In Amsterdam heeft men besloten dat van alle huizen die gebouwd mogen worden, 60% sociale huurwoningen moeten zijn. Dat is mooi, ware het niet dat de kosten van deze sociale huurwoningen voor een groot gedeelte worden bekostigd door de bouw van gewone koopwoningen. De verhouding koopwoning ten opzichte van sociale huurwoning ligt dus gigantisch scheef, aangezien de projectontwikkelaar ook nog iets van winst wil maken. En bij deze verhouding gaat dat niet lukken. Dan moet de verhouding meer in de richting van 30% en 70% liggen. De projectontwikkelaar zegt dan terecht dat hij wel elders gaat bouwen. Hij heeft ten slotte heel wat monden te voeden met zijn bedrijf. Mijn verzoek aan het college is dan ook: doe er wat aan, want er moeten wel voldoende sociale huurwoningen beschikbaar zijn. Als we dit niet snel en adequaat oppakken, dan ziet mijn fractie het er nog van komen dat we moeten bouwen op plekken waar we het helemaal niet willen, zolang dat niet nodig is. Binnenstedelijk woningen realiseren en concentreren is de bedoeling, maar blijkbaar werkt dat in de praktijk toch niet helemaal. We kunnen dan ook wel de conclusie trekken dat er eigenlijk een potje van is gemaakt. Wat onze fractie grote zorgen baart, is het welzijn van de bijen. Want het gaat niet goed met de bij. Al jaren bericht de media over het snel afnemende aantal bijen door onder andere de varroamijt, die hele bijenvolken vernietigt en dat is een wereldwijd probleem. Wij zijn bezorgd, omdat zonder de bij er veel minder groente en fruit beschikbaar zou zijn, wat ook zijn weerslag heeft op de Noord-Hollandse economie, aangezien onze land- en tuinbouwsector een grote werkgever is en veel geld verdient met de export van groente, fruit en zaden. Maar er gloort hoop aan de horizon, voor wat betreft het resistent maken tegen de varroamijt. Er is in Noord-Holland een prachtig en veelbelovend initiatief. De Stichting Arista Bee Research is in samenwerking met Stichting Buckfast Marken en andere enthousiaste Noord-Hollandse telers bezig met de kweek en verspreiding van een bij die resistent is voor de varroamijt. Het programma Brandpunt-plus van

KRO/NCRV had op dinsdag 11 september 2018 een prachtige reportage over dit initiatief, wat aanleiding voor onze fractie was om op werkbezoek te gaan bij Buckfast Marken. De resistente bij wordt nu op kleine schaal gekweekt en verspreid onder imkers in binnen- en buitenland, maar het is natuurlijk de bedoeling dat deze bij zo snel mogelijk over heel Nederland en de rest van de wereld wordt verspreid. Er is dan ook door Arista Bee Research een ambitieus plan opgesteld, waarbij Buckfast Marken, zaadbedrijven en telers in de gebieden rond Enkhuizen en Warmenhuizen een belangrijke rol moeten gaan vervullen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter.

De **VOORZITTER**: In welke kleed hult u zich? Kamelenbedrijven dacht ik.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik begrijp dat uw nieuwsgierigheid geen grenzen kent, maar alles wordt straks onthuld. Ik heb een interruptie. Begrijp ik nou goed dat terwijl de bij doodgaat vanwege landbouwgif, tekort aan voedsel en de varroamijt, dat u de bij wilt gaan aanpassen aan de omstandigheden in plaats van de omstandigheden voor de bij te verbeteren?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): De varroamijt is een groot probleem, een van de problemen, maar je kunt niet alle problemen in een keer oplossen. Dat weet de heer Van Liere ook, dus misschien heeft hij een motie over landbouwgif straks? Laten we daarop hopen. Als je ze resistent maakt tegen deze varroamijt en ik kom daar nog op terug, dat gebeurt niet door genetische manipulatie. Het wordt gewoon gedaan door kruisen van resistente bijen, dan krijg je daar een hele mooi bij van.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik ben echt ontroerd door uw aandacht voor de bij, maar aan het begin van uw bijdrage zei u dat u vooral wilde investeren in meer wegen, mobiliteit en infrastructuur. Wij weten dat bijen niet erg van wegen houden maar wel van natuur en duurzame landbouw. Zou u niet voordat wij de bij moeten gaan aanpassen, daar meer geld aan moeten besteden?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik heb het idee dat mevrouw Zaal zit te slapen tijdens de vergadering, maar misschien moet ik het iets leuker maken. Ik heb net gezegd dat daar meer geld naartoe mag, ja, naar onder andere mobiliteit en natuur. Bepaalde punten voor natuur zullen wij steunen, niet alle rare ideeën die hier voorgelegd worden, maar de bij is de basis van onze voedselvoorziening. Als mevrouw Zaal wil luisteren terwijl ik sta te praten, dat zou ik wel netjes vinden. De bij is de basis van de voedselvoorzieningen, dus als daar geld heengaat, dan zullen wij dat zeker ondersteunen. De NNN als doelstelling steunen wij niet, maar behoud van natuur daar kunt u ons altijd op vinden. NNN is nieuwe natuur, ja.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij krijgen hier een college natuur van de PVV.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Als uw kennis zo laag is, dat u dit als college ervaart.

De **VOORZITTER**: De heer Van der Sluijs geeft geen college, maar geeft de opvattingen van zijn partij weer.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Het wordt mij toch een beetje uitgelegd als zijnde, we hebben NNN, natuur, maar dat is niet hetzelfde zegt de heer Van der Sluijs. Misschien moeten wij dan aan de heer Van der Sluijs college geven, want zodra het NNN is….

De **VOORZITTER**: Daar zoekt u maar een andere gelegenheid voor.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat is waar, maar zojuist hebt u een tegenstelling verteld. U zegt, natuur bestaat niet, enzovoorts, maar u bent tegen maatregelen die de klimaatrechtvaardigheid enzovoorts bevorderen, dus minder CO2 en dat soort dingen en aan de andere kant zegt u, ik wil wegen aanleggen en dat is met elkaar in tegenstelling. Kunt u het nog een keer uitleggen want ik merk hier enige verwarring.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Dat zijn heel veel woorden. Heb ik nog een uurtje? Dan wil ik daar graag op antwoorden. U kent onze standpunten over de NNN, maar anders wil ik daar graag nog een keer met u over debatteren. Er is dan ook door Arista Bee Research een ambitieus plan opgesteld, waarbij Buckfast Marken, zaadbedrijven en telers in de gebieden rond Enkhuizen en Warmenhuizen een belangrijke rol moeten gaan vervullen. Het plan behelst in het kort dat in deze gebieden een bevruchtingsstation komt waar op grote schaal bijenvolken worden gekweekt om uiteindelijk te komen tot varroa-resistente volken. Ik zal u de technische details besparen. Een situatie met alleen maar grote voordelen, aangezien de gekweekte bijenvolken bestuivingswerk doen bij de betreffende bedrijven en je heel snel steeds meer varroa-resistentere volken krijgt door een jaarlijkse selectie van de beste volken tot het gewenste punt dat je 100 % varroa-resistente volken hebt. Er is dus geen sprake van genetische manipulatie met alle gevolgen van dien, maar van natuurlijke selectie. Dus dat is extra mooi. En het plan komt niet zomaar aanvliegen, aangezien er gebruik wordt gemaakt van de zeer succesvolle manier van werken op Hawaï waar waardevolle ervaringen zijn opgedaan. Tevens is er ook veel commitment zichtbaar vanuit het bedrijfsleven. Zo doet bijvoorbeeld het bedrijf Bejo-zaden al twee jaar lang heel actief mee. Op onze vraag of de provincie Noord-Holland een nuttige bijdrage kan leveren, werd heel positief gereageerd. Wij willen dan ook gedeputeerde Tekin oproepen om in overleg met Arista Bee Research een werkbezoek te brengen om dit veelbelovende plan te bespreken en met betrokken organisaties om in kaart te brengen op welke wijze de provincie ondersteuning kan geven. Ik zal dit verzoek ook aan de commissieleden in NLWM voorleggen. Ons werkbezoek aan Buckfast Marken maakte duidelijk dat de stichting een broodnodig steuntje in de rug kan gebruiken. De stichting draait volledig op vrijwilligers en donaties en elk dubbeltje moet drie keer worden omgedraaid. Ons verzoek aan de gedeputeerde is dan ook om bij een nader in te vullen werkbezoek ook daar noodzakelijke behoeften in kaart te brengen en te verwerken in een voorstel. Tot zover de bijen. We missen een stukje Noord-Holland en dat komt niet omdat de Friezen zijn opgetrokken tegen de Hollanders om hun onafhankelijkheid te behouden. Nee, wat dat betreft zijn de Friezen nooit tegen Holland in het geweer gekomen. Andersom was dat wel anders. De laatste keer nog tussen1515-1524. Toen vond er nog een flinke oorlog plaats tussen

Holland en Friesland. Deze was onderdeel van de zogenaamde Gelderse Oorlogen, dus ook toen had je al blokkeer-Friezen. Maar wat is er nu aan de hand? In de Leeuwarder Courant van 28 maart jl. viel te lezen dat het provinciale grensbord op Neerlandsch Trots en toeristentrekpleister De Afsluitdijk door een administratieve fout per ongeluk op de verkeerde locatie is geplaatst. Namelijk, maar liefst zeven kilometer van de correcte locatie, waardoor het voor bijvoorbeeld nietsvermoedende toeristen net lijkt of het monument op de Afsluitdijk bij Friesland hoort. Maar niets is minder waar. Deze fout is al in juli 2017 gemaakt en navraag bij het college van de gemeente Hollands Kroon leerde ons dat het bord nog steeds niet op de correcte plek staat. Kan de gedeputeerde toelichten waarom dat na bijna anderhalf jaar nog steeds niet is gebeurd. En kan de gedeputeerde aangeven wanneer deze fout eindelijk wordt gecorrigeerd?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Vandaag wil ik het met u over drie onderwerpen hebben. Klimaatrechtvaardigheid, treinreizen en jeugdzorg. Ik neem u mee. Klimaatrechtvaardigheid. Ik ga herhalen wat ik daar voor de zomer bij de kadernota daarover zei: “Duurzaam, duurzaam, duurzaam, alles moet duurzaam. Er ligt nu een klimaatakkoord. In allerhande media wordt gesproken over CO2-reductie en energietransitie en ook deze kaderbrief trekt geld uit voor de klimaatdoelen. Geen moment dat de SP de klimaatdoelen in twijfel trekt. Ook niet de goede bedoelingen van de provincie, maar uw verhaal is niet compleet. Uit een recent onderzoek is gebleken dat er een hele rare blinde vlek zit in de aanpak van de klimaatschade. Ons wordt geleerd dat we korter moeten douchen, dat de verwarming een graadje lager moet, ook dat we aan de warmtepomp moeten en wat al dies meer. Maar het zijn de bedrijven die de grootste vervuilers zijn. Zij zijn verantwoordelijk voor 3,2 miljard euro klimaatschade, maar betalen daar slechts 1,5 miljard euro aan mee. Huishoudens die van het korter douchen en zo, veroorzaken 2,6 miljard klimaatschade, maar zij betalen maar liefst 5,4 miljard euro. Dus degenen die minder schade veroorzaken betalen meer voor de aanpak daarvan. Hoezo de vervuiler betaalt? En als we dan daarbij bedenken hoeveel huishoudens wij in welke inkomenscategorie hebben, dan kun je snel concluderen dat de laagste inkomens het meeste moeten dokken.” Einde citaat. Het gebruik van de term ‘duurzaam’ dreigt – als we niet oppassen – vervangen te gaan worden door het woord ‘duur’.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, mevrouw Alberts zegt dat de grote bedrijven eigenlijk moeten boeten voor de vervuiling, zo begrijp ik haar woorden, maar zouden die grote bedrijven een extra zakje geld hebben waar ze dat uit betalen of zouden ze misschien de kosten doorberekenen naar de burger, waardoor uiteindelijk toch de burger alsnog de klos is?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Het verhaal was, 3,2 miljard euro schade door bedrijven, ze betalen 1,5 miljard mee, 2,6 miljard schade door bewoners en zij betalen 5,4 miljard euro. Als door het kabinet en anderen gepredikt wordt dat de vervuiler moet betalen, dan weet u dat dat op deze manier niet helemaal gaat. U zegt, het wordt doorberekend in de prijzen, maar bij wie rekenen de bewoners het door, want zij zijn de klos en moeten alles ophoesten. Ik heb u de vorige keer een heel verhaal horen houden over dat het zo duur was om woningen klimaatneutraal te maken en dat met name woningen met een krappe beurs daar problemen mee hadden, daar bent u fel pleitbezorger voor geweest, ik zou zeggen luister naar het verhaal, want ik zei, duurzaam dreigt

te worden vervangen door duur, toen kwam mijn zin voordat u ging interrumperen, de SP wil daarvoor waken. Volgens mij wilt u dat ook.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, mijn vraag was, denkt u niet dat de burger uiteindelijk de lastenverhoging moet betalen voor de extra kosten. Het zal toch ergens vandaan moeten komen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat is natuurlijk ook zo, maar zij hebben die kosten al. Daar zou u zich zorgen over moeten maken want u vindt dat de hardwerkende Nederlander alles moet ophoesten maar ze doen het al en daar hoor ik u niet over. Wel? Ik was te snel. Bij de kadernota diende ik een motie in die een uitspraak van de Staten vroeg om de klimaatdoelen op een rechtvaardige manier te behalen. Nogmaals, ik denk dat ik te snel was en lang niet elke fractie was zover om hem te kunnen steunen. Inmiddels is het klimaatakkoord op vele plekken en op vele momenten aan de orde geweest. De term klimaatrechtvaardigheid is daardoor ook door heel veel partijen omarmd en wordt ook gebezigd als zodanig. Ik wil deze motie nu dus opnieuw indienen, zodat ook PS de kans krijgen om zich vandaag officieel uit te spreken voor klimaatrechtvaardigheid. De motie is exact hetzelfde als de vorige keer.

Motie 42/12-11/18
Klimaatrechtvaardigheid

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Overwegende:

- *Dat om de klimaatdoelen te kunnen halen, alle zeilen bijgezet moeten worden;*
- *Dat deze doelen het best bereikt worden er een rechtvaardige verdeling van de kosten wordt gemaakt, zodat mensen niet afhaken of zelfs niet eens aanhaken bij het klimaatbeleid;*
- *Een rechtvaardige verdeling van de kosten niet inhoudt dat de en middeninkomens het meeste moeten bijdragen.*

Constaterende:

- *Dat er een klimaatakkoord ligt waar een dergelijke rechtvaardige verdeling van de kosten nog niet in is opgenomen;*
- *Dat grote bedrijven voor 3,3 miljard euro bijdragen aan de klimaatschade, terwijl zij slechts 1,5 miljard euro bijdragen aan de aanpak;*
- *Dat huishoudens 2,6 miljard euro klimaatschade veroorzaken, terwijl zij 5,4 miljard euro voor de aanpak de schade.*

Spreken uit:
Dat de kosten voor de aanpak van het klimaatbeleid rechtvaardig verdeeld moeten worden en niet overwegend bij huishoudens met een laag of middeninkomen gelegd kunnen worden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Treinreizen.

De heer **ANNAERT** (VVD): U moet dan toch blij zijn met de regering die er zit, als ik uw verhaal beluister.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Er moet nog wel flink op de deur geklopt worden om het woord klimaatrechtvaardigheid in concrete daden omgezet te zien worden. Qua woorden kan ik er een eind in meegaan, maar de daden moet ik nog zien.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik wil een artikel in het FD aanhalen waar de heer Wiebes, toch niet iemand van uw partij, datgene vertelt wat u nu hier staat te vertellen. Wat wil je dan nog met zo'n motie? Is die symbolisch? Want wat u beoogt, onderkent de regering als geen ander en die zegt ook bij monde van de heer Wiebes, het bedrijfsleven zal zeker moeten gaan betalen en als het om de burger gaat, dan moet het platgeslagen worden, zoals hij dat heeft gezegd. Daar bent u het toch mee eens?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik ben het eens met de uitspraak van de heer Wiebes, maar nu nog de concretisering. Ik vind ook dat wij hier die een aantal maatregelen moeten gaan nemen en stimuleren, ook moeten opletten en dat het niet alleen vanuit het Rijk komt, maar ook hier. Dat is mijn doel.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dan gaat het dus om vertrouwen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Als iedereen deze motie steunt, doe het nou gewoon met zijn allen en ga niet wachten tot het zover is. Daar gaat het mij om. U vertaalt dat onmiddellijk in wantrouwen maar het is een gezamenlijke afspraak die wij met elkaar maken. Ik zou het fijn vinden als u zou meedoen aan gezamenlijke afspraken. Treinreizen. In het verlengde van het vorige onderwerp wil ik blijven stilstaan bij het effect van vliegen op de luchtkwaliteit en dus het klimaat. De uitstoot is immens en valt niet langer te negeren. Schiphol is sowieso een hoofdpijndossier want naast de uitstoot hebben omwonenden overigens tot in de verre omtrek ook te maken met herrie, wanneer er woningen gebouwd moeten worden kan dat niet zolang er geen grens aan de hoeveelheid vliegbewegingen wordt gesteld. Sommigen dromen van elektrische vliegtuigen, anderen vinden nog steeds dat mensen niet moeten zeuren. Maar we kunnen er niet onderuit, vliegen moet aan banden. Onlangs bespraken we het rapport dat in opdracht van Milieudefensie werd gemaakt door Royal Haskoning. Ik herhaal de belangrijkste conclusie uit dit rapport: over een afstand van 750 km is het vliegtuig heel goed te vervangen door de trein. Natuurlijk, er zullen maatregelen getroffen moeten worden die de keuze voor de trein zullen vergemakkelijken. Maar het is

absoluut niet onmogelijk. Ik heb daarom een motie gemaakt met als titel: Met de trein in plaats van het vliegtuig: GS, zet 'm op!

Motie 43/12-11/18
Met de trein in plaats van het vliegtuig: GS, zet 'm op!

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De uitstoot van vliegtuigen op geen enkele manier bijdraagt aan het behalen van de klimaatdoelstellingen;*
- *Uit het onlangs verschenen rapport "Vergelijk vliegen met treinreizen voor korte afstanden" duidelijk is geworden dat (met aanpassingen) treinen de afstanden tot 750 km wel degelijk van het vliegverkeer kunnen overnemen;*
- *Treinverkeer voor een aanzienlijk betere bijdrage aan het behalen van de klimaatdoelstellingen kan zorgen;*
- *GS in hun brief van oktober jl. aan de Omgevingsraad Schiphol hebben geschreven dat uitgangspunt is dat netwerkverkeer voorrang krijgt boven vliegverkeer;*
- *Dit standpunt niet wijdverbreid bekend is geworden.*

Van mening zijnde:
Dat GS als woordvoerder namens de inwoners van Noord-Holland een niet te negeren grootheid mag zijn.

Spreken uit:
GS op te roepen het uitgangspunt "netwerkverkeer voorrang boven vliegverkeer" actiever uit te dragen, met als doel niet alleen de bekendheid met dat standpunt te vergroten, maar ook de druk op te voeren opdat betrokken instanties eerder stappen durven te gaan zetten die de traditionele groei van Schiphol op zijn minst zullen afremmen, maar het liefst zullen terugdringen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, GL, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Mijn derde onderwerp betreft de jeugdzorg. Ook hiervoor heb ik een motie gemaakt. Ik gaf hem de titel: jeugdzorg in zorgwekkende toestand. Ik zal hem u in zijn geheel voorlezen. Ik weet niet of ik hem al meteen indien want ik wil eerst een uitspraak en ook anderen zullen er aandacht aan besteden maar dit is de motie in zijn geheel. Constaterende dat per 1 januari 2014 de jeugdzorg is overgegaan van de provincie naar de gemeenten. Dat dit een fikse klus is gebleken. Dat de provincie altijd heeft ingezet op een zogeheten warme overdracht, dat de gemeenten onlangs de alarmklok hebben geluid over de problemen waar zij mee worstelen, vooral de financiële tekorten zijn in de gemeentelijke begrotingen duidelijk geworden.

Dat de wachtlijsten een welhaast gevaarlijke lengte hebben gekregen tot wel 1,5 jaar voordat adequate zorg geboden kan worden. Van mening zijnde dat kinderen er niet om gevraagd hebben de dupe te worden van een door volwassenen gewenste reorganisatie en dat de provincie niet lijdzaam kan blijven toezien hoe de worsteling binnen de gemeenten en de jeugdzorginstanties zich blijft voordoen en spreken uit dat de toestand van de jeugdzorg sinds de transitie in een zorgwekkende toestand verkeert en verzoeken GS te inventariseren van de behoeften zijn bij gemeenten en te onderzoeken welke rol de provincie kan spelen om de jeugdzorg zo te kunnen laten functioneren dat kinderen krijgen wat zij aan zorg nodig hebben en daarover te rapporteren aan PS. Ik wacht met het indienen van deze motie totdat ik een reactie heb gehoord.

De **VOORZITTER**: Dat juich ik zeer toe.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, hoor ik mevrouw Alberts zeggen dat jeugdzorg een van de kerntaken van de provincie zou moeten zijn?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat heeft u niet, want u hoort dat ik wil dat wij niet lijdzaam toezien hoe dit allemaal gebeurt. Ik ga uit van de praktijk en die is dat de wachtlijsten toenemen, dat er grote zorgen zijn. Wij hebben de begrotingen gezien en wij hebben een rol als provincie over de gemeentelijke begrotingen. Daar gaat het mis, dus dan denk ik, laten wij kijken wat wij kunnen doen. Ik zeg niet dat wij weer alles naar ons toe moeten trekken maar eerder, ga nou eens kijken waar de knelpunten liggen, hoe zouden wij kunnen helpen bij alles op een rijtje zetten, advocaat zijn van de kinderen richting het Rijk, wat dan ook, maar inventariseer wat je zou kunnen doen. Het is meer dat je er niet bijstaat zoals de twee beren die broodjes smeren en kijken hoe ze het doen. Dat vind ik een kwalijke zaak.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dank voor uw toelichting. Heeft u een idee of gemeenten zitten te wachten op hulp van de provincie?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik denk dat zij zitten te wachten op elke hulp die geboden kan worden, omdat het water niet tot aan de lippen staat, maar dat het overloopt.

De heer **ANNAERT** (VVD): Aansluitend bij het CDA, u heeft al meer gezegd, laten wij vooral moties indienen die iets met de provincie te maken hebben dan wel een logische volgorde der dingen kennen. Als u nou denkt dat er iets is op dat vlak, vraag dan eerst eens via een telefoontje of schriftelijke vragen aan GS of er überhaupt een vraagstelling van gemeenten ligt.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat zou onderdeel kunnen zijn van het inventariseren. Wij hebben ooit een kenniscentrum gehad. Ik zeg niet, tuig dat helemaal op, maar er lopen geheid nog lijntjes. De vraag, is er behoefte aan hulp? Ik zou zeggen, sla de krant er nog eens over op of kom anders bij de ouders terecht over wiens kinderen het gaat.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dat vind ik te gemakkelijk. Ik heb mevrouw Alberts een suggestie gedaan om het aantal moties te beperkt houden en als ze komen, dan moeten ze gericht zijn op datgene waar wij over gaan. Stel nou gewoon die vragen schriftelijk aan het college of pak de telefoon en vraag of die behoefte er is.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij hebben hier ook een debat en schriftelijke vragen stellen is papier en dat komt niet in beeld. Wij hebben hier mensen op de perstribune zitten en die zouden kunnen zeggen, de provincie spreekt met zijn allen uit dat ze zich ook zorgen maken over deze kwestie. Dat is toch niet raar dat je dat doet? Dan kan ik iets op papier gaan doen, maar daar hebben de kinderen niets aan. Het gaat om aandacht vragen. Ik zou zeggen, doe mee, misschien wordt het nog wat. Drie onderwerpen, drie moties. Ze gaan over de toekomst, een toekomst waar ook onze provincie een positieve bijdrage aan kan leveren. Ter afsluiting, dit is toch ook wel een beetje een vreemde begrotingsbehandeling. Het is namelijk voor het laatst dat wij de begroting in deze samenstelling van zowel GS als PS bespreken. Er zal na de verkiezingen van 20 maart a.s. gewisseld worden in het team van de gedeputeerden. Ik heb zomaar het idee dat dan ook meer dan de helft van de Statenleden vervangen zal zijn en natuurlijk zult u niet meer onze voorzitter zijn. Dit is nog niet het moment van afscheid nemen, maar ik vond het toch zo bijzonder, dat ik het niet onvermeld wilde laten.

Mevrouw **PELS** (GL): Voorzitter. Het is een groot genoegen om voor de eerste keer de algemene beschouwingen te mogen uitspreken namens GL. En tegelijkertijd is het ook onze laatste keer voor de verkiezingen en de laatste keer dat de huidige commissaris de beschouwingen in goede banen leidt. Kortom, een gedenkwaardig moment. Wij willen de ambtenaren bedanken voor de goede verwerking van de nieuwe opzet van de begroting en ook gedeputeerde Post bedanken voor de wijze waarop zij PS in dit proces de ruimte heeft gegeven. Na bijna vier jaar samenwerken kennen we elkaar goed en ook het verschil in taalgebruik tussen oppositie en coalitie. Om wat meer toenadering te zoeken, begin ik de duiding van de begroting met veelgebruikte coalitie-woorden: we vinden de begroting een ‘sympathiek’ voorstel, maar zien nog wel een aantal aandachtspunten als we hiermee verder willen gaan. Als een woord niet alleen op Twitter trending zou kunnen zijn, maar ook in de maatschappij, dan zou dat dit jaar het woord ‘klimaat’ zijn geweest. Iedereen heeft het erover en inmiddels delen we allen de zorgen en weten we dat het anders moet. Voorspellingen over de hoogte van de zeespiegelstijging worden steeds heftiger. Dat verbindt ons, want Noord-Holland komt voor ongekende opgaven te staan. Wij bevinden ons in een nieuwe realiteit waarin niet alleen de hoeveelheid geld bepaalt wat we kunnen doen, maar ook de hoeveelheid CO2 die we uitstoten. Voor groene partijen bestaat deze realiteit al een tijdje, maar gelukkig hebben bijna alle hier vertegenwoordigde partijen een ontwikkeling doorgemaakt, waarin ze ook hun achterban mee hebben genomen in dit indrukwekkende proces. Een goed voorbeeld hiervan is het dossier Veenweide. We hebben op dit dossier een kentering gezien de afgelopen jaren. Gedeputeerde Loggen heeft de agendering van de veenweideproblematiek omarmd en is samen met PS op verkenning gegaan naar de mogelijkheden, en dit met een open vizier. Ik ga ervan uit dat we door deze verkenningen de volgende periode komen tot de maatregelen die noodzakelijk zijn voor het redden van de Noord-Hollandse veenweidegebieden, want daar is het wel tijd voor. Voor niet alleen een nieuw denken,

maar vooral ook voor doén. Voor mij zijn denken en doen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Mijn vader heeft een mooie carrière gehad in de wetenschap. Hij leerde mij over grote denkbeelden en leerde mij die van mijzelf altijd te bevragen. Denken was dus goed verankerd in mijn opvoeding. Maar doen ook. Ik groeide voornamelijk op bij mijn moeder. Als alleenstaande moeder in de crisis van de jaren '80 was het zwaar om het hoofd boven water te houden. Toch lukte het haar om mij een warme opvoeding te geven en tegelijkertijd een bestaan als zelfstandige op te bouwen. En voor GL gaat het ook om denken én doen. GL laat dan ook lokaal al zien verantwoordelijkheid te kunnen dragen en actiebereid te zijn. Zo zorgt GL in Amsterdam met een nieuw energiecontract voor de bouw van 20 tot 65 windmolens en beschermen we ons groen, in Waterland de Purmer, in Diemen Spoorzicht en Heemstede heeft voor het eerst een wethouder natuur die een ecologisch beleidsplan zal opstellen voor de gehele gemeente. Het is dus tijd voor denken én doen. Voor stevige ambities. De provincie Noord-Holland moet in de ogen van GL in 2040 klimaatneutraal zijn en koploper worden in duurzame innovatie. We zien dit als een gedeelde opgave, waarin informatie delen en educatie essentieel zullen zijn in de omvorming naar een duurzame maatschappij. Mensen moeten meer kunnen begrijpen waarom we bepaalde stappen zetten. Voorlopers moeten we actief steunen en we moeten zorgdragen dat lokaal draagvlak wordt gecreëerd bij grote ontwikkelingen door buurten een aandeel te geven in de ontwikkeling, zodat gemeenschappen direct profijt hebben. Draagvlak heeft ook alles te maken met draagkracht. We moeten zorgen dat de energietransitie eerlijk verloopt. Dit vraagt om een inspanning van alle overheidslagen in onze provincie, ondernemers, bewoners en NGO's. Met al deze partijen willen wij een Eerlijk Energieakkoord sluiten waarin we ambities vastleggen en waar vanuit we gaan samenwerken aan een eerlijke en duurzame toekomst. De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten gaan dragen. Het is ook eerlijk als degene die vervuilt, voor die vervuiling betaalt. De tijd waarin kosten konden worden afgewend op de maatschappij, nadert zijn einde. 'De vervuiler betaalt' is eerlijk, maar kan ook beangstigend klinken voor bijvoorbeeld een MKB-er. Een ondernemer kan verdwalen in alle voorschriften en het is belangrijk dat wij als overheid de helpende hand uitsteken en het MKB op weg helpen in deze transitie. Ook een gemiddelde boer zal misschien denken dat GL hem of haar in een verdom hoekje zet als er wordt gesproken over de vervuiler. Dat is absoluut niet zo. Ja, ook in de landbouw moeten we een grote transitie door. Maar de boer krijgt niet de schuld van de huidige staat van de landbouw. Voor ons zit het probleem in het systeem. Een systeem waarin boeren steeds meer moeten doen voor minder en zij worden gedwongen naar ongezonde maatregelen te grijpen. Ook dit is niet eerlijk en wij willen ons de volgende periode hard maken voor een eerlijker systeem waarin boeren worden ondersteund in de benodigde transitie. We hebben geen tijd meer voor mitsen, maren en vertragen. Geen tijd meer voor proefballonnetjes zoals het willen bouwen van een kerncentrale. Klimaatverandering dwingt ons om nu te handelen. En er is ook geen reden om te wachten. De Hemwegcentrale kan snel dicht, je moet alleen wel de moed hebben om afstand te nemen van de fossiele economie. Het borrelt in de maatschappij. Mensen die opstaan en zeggen dat het genoeg is geweest. Mensen die het zelf gaan doen. Mensen zijn teleurgesteld in de politiek, omdat die steeds vaker geregeerd wordt door de waan van de dag en meer oog lijkt te hebben voor de belangen van grote bedrijven dan van haar burgers. We moeten dan ook niet alleen aan de slag met klimaatverandering, we moeten ook de menselijke maat weer terugbrengen en empathie centraal stellen. We moeten niet door het geld geregeerd worden, maar door onze idealen. Denk

maar eens aan de vreselijke gevolgen van de decentralisatie van de jeugdzorg. Niet alleen komen 25 gemeenten in Noord-Holland in nood omdat zij genoodzaakt door de bezuinigingen een tarief instellen wat lager is dan de kostprijs en daardoor geen jeugdzorg meer aan kunnen bieden per 1 januari aanstaande. En denk aan de sluiting van het Transferium waardoor jongeren worden gedwongen uit te wijken naar andere provincies voor gesloten Jeugdzorg en zij zo ver van hun families verwijderd worden. En nee, de provincie heeft niet of niet meer de macht om dit op te lossen, maar dat maakt niet dat onze Noord-Hollandse bevolking zich hier geen zorgen over maakt en het ontslaat ons niet van onze plicht om te zorgen voor een sterk Noord-Holland waar basisvoorzieningen gewaarborgd zijn. Laten wij een provincie zijn die samen optrekt met gemeenten en de slagkracht van de provincie gebruikt om bij het Rijk verandering af te dwingen. Zien GS hier voor zichzelf ook een rol in? Zo ja, hoe zouden GS dit willen invullen? Zo niet, waarom niet? We moeten denken én doen. GL weet de verandering lokaal te realiseren en het is tijd dit ook provinciaal te gaan doen. GL heeft het in zich in Noord-Holland. In Amsterdam, Haarlem, Wormerland en Diemen werden we de grootste in maart. We verdubbelden in het aantal zetels in Noord-Holland en doen in meer colleges mee dan ooit hiervoor. En die opmars zetten we voort en na de komende PS-verkiezingen zullen wij ook in de provincie onze verantwoordelijkheid nemen. En over de verkiezingen en de huidige begroting gesproken, wij zien een aandachtspunt in de verwerking van de nieuwe reserves. Zoals in elke periode stellen PS reserves in met een bepaald politiek doel. Deze reserves lopen op enig moment weer af waarna de middelen opnieuw ingezet kunnen worden voor politieke doelen. Met de wijziging van de opzet van de begroting lijken de technische wijzigingen en de politieke wijzigingen door elkaar te lopen. Reserves die bijna aflopen, worden nu onder het mom van een technische wijziging herverdeeld over verschillende nieuw in te stellen reserves. Dat is strijdig met onze eigen kadernota reserves en wij vragen dan ook van het college om de reserves die in 2018 en 2019 aflopen, niet te herverdelen, maar vrij te laten vallen naar de algemene reserve. Zo wordt de indruk van vooruit onderhandelen door de huidige coalitiepartijen voorkomen en is het aan het nieuwe bestuur na maart 2019 om te beslissen over de reserves die eind 2019 aflopen. Kunnen GS toezeggen de reserves UNA, TWIN-H, EXIN-H en stedelijke vernieuwing niet bij de technische wijzigingen te betrekken en deze op de vastgestelde datum gewoon vrij te laten vallen?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik moest even nadenken, en ik weet ook niet goed of ik uw bijdrage goed begrijp, maar probeert u nu wederom voor te stellen om hetgeen bedoeld is met motie 110, ongedaan te maken?

Mevrouw **PELS** (GL): Ik zal u geruststellen, nee. Dit gaat om reserves die al een hele tijd geleden zijn ingesteld, zoals TWIN-H. Daar houden wij heel veel geld van over en omdat wij een nieuwe slag maken met de begroting, vindt er een technische wijziging van heel veel reserves plaats maar deze reserves die een breed politiek doel hadden bij het instellen, worden herverdeeld naar enige willekeur, want wij hebben als PS niet afgesproken hoe wij dat voor ons zagen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): U heeft het over aflopende reserves, maar die lopen toch niet af? Wij hebben in het kader van het nieuwe beleid gezegd, per reserve maar een doel en als je een

reserve hebt met meerdere doelen, moet je ze wel over die doelen verdelen. Dat lijkt mij consistent. Vindt u dat niet consistent?

Mevrouw **PELS** (GL): Volgens mij lopen er twee dingen door elkaar. Wij hebben een technische exercitie van reserves die nog lopen op dit moment, die wij herverdelen om het voor ons allemaal duidelijker te maken en dat wij weten bij welk doel welke reserve hoort. Dat hebben wij heel goed gedaan. Wat alleen anders is, dat wij bijvoorbeeld reserves hebben zoals TWIN-H, die lopen 31 december 2019 af, dat is ooit ingesteld met een heel breed doel waar op dat moment brede keuzes uit gemaakt konden worden. Daar blijft heel veel geld uit over en nu wordt dat geld al herverdeeld over de nieuwe reserves per beleidsdoel naar hoe het het college op dit moment het beste uitkomt. Mijn oproep is, laten wij dat aan PS laten en die herverdeling op een later moment doen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Ik ben wat verbaasd over het antwoord op het punt alsof wij niet zelf gaan over het instellen van reserves. GS doen voorstellen omdat die TWIN-H en EXIN-H reserves meerdere doelen dienen, maar het is niet zo dat de begroting wordt vastgesteld door GS maar door PS. Wij hebben toch alle ruimte om daarover het gesprek aan te gaan? Als die behoefte bestond, maar die bestaat voor mij niet.

Mevrouw **PELS** (GL): Jammer, ik wilde net aan u vragen wat zou nou goed zijn, maar het is jammer dat u die vraag niet wilt beantwoorden.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Ik maak bezwaar tegen de term herverdelen, want zij weet dat in TWIN-H en EXIN-H ook compartimenten zaten, dus het was niet een brede reserve, er waren wel degelijk doelen in de reserve gesteld en die zijn nu omgezet in reserves binnen hetzelfde doel. Hoe beoordeelt u dat dan?

Mevrouw **PELS** (GL): Op twee wijzen. Het is niet volledig zo gegaan, er is wel degelijk een keuze gemaakt tussen wat wel en niet belangrijk is, en twee, het gaat mij vooral om het principevraagstuk. Als wij als PS vele jaren geleden zo'n brede reserve hebben ingesteld en die loopt bijna af, dan moeten wij niet in het jaar waarin we een nieuwe PS gaan installeren, 2019, gaan besluiten over de reserves die eind 2019 aflopen. Dat lijkt mij echt aan de nieuwe Staten.

De heer **ANNAERT** (VVD): Mevrouw Pels gebruikte het woord willekeur en met dat soort termen heb ik altijd moeite. Ik vind het ook niet handig, want het veronderstelt iets wat niet aan de orde is. Ik ben heel benieuwd hoe mevrouw Pels tot willekeur komt.

Mevrouw **PELS** (GL): Ik zal willekeur zo duiden dat het college daar een besluit over heeft genomen naar hoe het hen het beste uitkwam.

De heer **ANNAERT** (VVD): Besluiten worden hier genomen en het college doet ons een voorstel. Dat het college daarover nadenkt in het licht van de historie, vind ik geen willekeur maar gewoon continuïteit van denken en beleid. Mevrouw Pels heeft ambities volgens mij als het gaat om haar

positie in PS en wellicht ook in een college. Laat ik u een ding zeggen, het geld dat herverdeeld wordt, zoals u het noemt, is niet weg. Als u straks de grootste partij wordt en u denkt andere dingen te moeten doen, dan gaan wij dat wel horen.

Mevrouw **PELS** (GL): Dank voor het compliment en de tip.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, wie is er bang, voor de boze wolf? In Noord-Holland is dat dus het CDA. Nog voor het dier nog maar een poot in de provincie heeft gezet, is het CDA al in paniek. Ik herhaal het nog maar eens: Roodkapje is een sprookje. Maar ik realiseer me, deze coalitie heeft wel vaker moeite met het verschil tussen sprookjes en de werkelijkheid. Dus vandaag draag ik de mooiste sprookjes voor uit het sprookjesboek van de provincie Noord-Holland. 1. De Ecologische Hoofdstructuur zou ooit in 2018 af zijn, nu moeten we maar hopen op 2027. Met het huidige tempo zal ook dat niet worden gehaald. Deze coalitie beloofde 250 hectare natuur per jaar aan te leggen. Dat is al niet genoeg en het lukte slechts een keer. De rest bleken hectaren sprookjesbos die alleen op papier bestaan. 2. Ook het sprookje van de oneindige groei is populair. Als je gelooft in oneindige groei op een eindige planeet, ben je gek of econoom. Die twee sluiten elkaar overigens niet uit. Het sprookje van oneindige groei kent meerdere varianten: ten eerste is er het streven naar economische groei. Ja, dit college wilde de economische motor koste wat het kost harder laten draaien. Maar de motor draait nog op fossiele brandstoffen. Dan is het niet duurzaam om de motor zonder meer vol aan te zetten. Oneindige groei is niet vol te houden op een eindige planeet. 3. Maar voor deze coalitie was zelfs een stop op de groei van Schiphol te veel gevraagd. Liever gelooft de provincie in het sprookje van de luchtvaartsector dat vliegen ook duurzaam en stil kan zijn. Dat is natuurlijk onzin, minder vliegen is noodzakelijk om de planeet en de omgeving van Schiphol leefbaar te houden. Klimaatverandering is helaas geen sprookje. Dus wil de PvdD niet meer dan 300.000 vluchten op Schiphol in 2030. 4. Dit college geloofde in het sprookje dat meer asfalt files oplost, zonder dat de natuur erop achteruit zou gaan.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, dan gaan we de sprookjeswereld van de heer Van Liere in en als econoom vind ik dat extra spannend. U verwijt het college allerlei zaken over groei, maar u weet dat er over Schiphol landelijke afspraken zijn waar het college zich aan houdt. Wat wilt u extra van het college op dat vlak?

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Volgens mij zijn wij eerder bij de Omgevingsvisie heel duidelijk geweest, dat wij geen verdere groei van Schiphol willen. Die afspraken hebben gelukkig een einddatum en er moeten nieuwe afspraken gemaakt worden. Wij hebben bij de Omgevingsvisie met elkaar gesproken, moeten er überhaupt nog mogelijkheden zijn voor de groei van Schiphol? U heeft in meerderheid besloten om die ruimte open te laten, maar wij vinden dat een buitengewoon onverstandige keuze. Het gaat niet beter worden met meer vliegbewegingen, het wordt juist slechter. Dit college gelooft in het sprookje dat meer asfalt files oplost zonder dat de natuur erop achteruit zou gaan, de duinpolderweg, de A8-A9, de afslag A9. Maar op 7 november 2018 maakte het Hof in Luxemburg een einde aan deze sprookjes. De natuurvervuiling is in Nederland onder de dekmantel van de PAS zo ongecontroleerd doorgegaan, dat de minimale

Europese doelen niet eens gehaald worden. Wat een zegen dat vroeger de politiek nog wel wetten maakte om de natuur te beschermen en dat we in een rechtsstaat leven waarin roekeloze politiek door maatschappelijke organisaties via de rechter kan worden teruggefloten. En wat goed dat er een stokje gestoken wordt voor deze onzalige asfaltprojecten en uitbreiding van megastallen. 5. De Faunabeheereenheid kreeg meerdere vernietigende evaluaties maar mocht gewoon doormodderen maar dan met extra geld. Dat is nog eens hartstochtelijk geloven in het sprookje van de nobele jager. Een roodkapje-complex in het kwadraat. Er zijn dit jaar bijna twee keer zoveel herten geteld als de FBE dacht te gaan tellen en er lijken meer herten gedood dan toegestaan. Wordt het niet eens tijd voor een tussenevaluatie? 6. Het agrarisch natuurbeheer werd met evenveel enthousiasme omarmd na weer een vernietigende evaluatie. Maar het sprookje mocht door. Het leverde dan wel niets op voor de natuur, maar dat kon toch veranderen? En het is nodig voor de bedrijfsvoering van de boeren. Tot de volgende evaluatie blijft u geloven in sprookjes. 7. Bodemdrainage is nog zo'n sprookje. Het is nooit bewezen dat het effectief is, maar het kost wel veel geld. Het is vooral zo'n fijn sprookje om te geloven dat de wereld niet hoeft te veranderen, want er is een technische oplossing. De PvdD gelooft niet in een technofix. Daarom vraag ik het college de toepassing van bodemdrainage af te zweren en te kiezen voor effectieve oplossingen. 8. En denkt u echt dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water, die nu op een hatelijke 0% staan, in 2027 gehaald gaan worden? 9. Het is een sprookje dat Nederland de wereld moet voeden met intensieve landbouw. Maar dit college wil alle vormen van landbouw de ruimte geven, ook de intensieve landbouw. De enige dieren die daarvan profiteren, zijn de ganzen. Verder echt helemaal niemand. Nog steeds stoppen 50 boeren per week, lukt het niet om te stoppen met landbouwgif, kunstmest of met het beperken van de natuurvervuiling en wordt veevoer uit alle hoeken van de wereld hierheen gesleept om de veestapel te voeden. De gevolgen zijn natuurvernietiging, zowel hier als gevolg van het mestoverschot en te lage waterstanden, als in het buitenland waar voor het voedsel van onze intensieve veehouderij regenwoud wordt gekapt. Ook bij ganzen gelooft de provincie in oneindige groei. De wonderbaarlijke vermenigvuldiging van ganzen. Met oogkleppen op kijkt dit college naar aantallen en probeert die met afschot en vergassen te verminderen. Het heeft helemaal niets geholpen en er is nog niet eens een begin van een besef dat het anders moet. Eigenlijk gaat het altijd mis als met oogkleppen op naar een soort wordt gekeken. Telt alleen de grutto, dan moeten vossen dood. Telt alleen een stinzeplant, dan moeten damherten dood, tellen alleen schapen, dan moet de wolf dood. En telt alleen het korte termijn belang van de mens en zijn geld, dan gaat dat ten koste van een leefbare planeet. Maar het CDA maakt zich vooral zorgen over de wolf want daar gaat het een beetje goed mee. Mogen er van het CDA wel dieren zijn? We hebben nog maar 15% van de biodiversiteit over in Nederland. Wereldwijd is het minder dramatisch, maar dat is geen troost. De snelheid waarmee planten en dieren uitsterven, is vermoedelijk meer dan 1000 keer hoger dan normaal. Een op de zes diersoorten wordt met uitsterven bedreigd als onvoldoende actie tegen klimaatverandering wordt genomen. Dus blaas het sprookje uit van bouwen in het groen. We kunnen simpelweg niet nog meer groene ruimte missen. Het is overigens wel bijzonder dat juist het CDA en de VVD het boerenland willen volbouwen met woningen. Ook bij de VVD is dat raar, die partij zegt liberaal te zijn en vooral de keuzes aan de mensen zelf te willen laten. Maar als iets duidelijk is, dan is het dat mensen in de stad willen wonen. Daar zijn de huizenprijzen door het dak heen. Gek dat een liberale partij dan

voor de mensen wil gaan beslissen dat ze niet in de stad mogen wonen, alleen omdat de VVD om onduidelijke redenen gelooft dat daar niet meer gebouwd kan worden. Terwijl het college een keer iets goeds doet door te vechten voor binnenstedelijk bouwen, wordt dat ondermijnd door CDA en VVD. Tegen de zin van mensen in en ten koste van boerenland, de groene ruimte en het klimaat.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, volgens mij kent de heer Van Liere de VVD als een partij die kijkt naar de werkelijkheid en niet naar sprookjes.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Eigenlijk niet.

De heer **ANNAERT** (VVD): Nee, dat vermoeden had ik al gezien uw betoog. Interessant dat u zegt dat wij zouden willen bepalen waar mensen moeten gaan wonen. Nee, dat bepalen mensen nog steeds zelf, ook in de visie van de VVD. Juist daarom constateren wij precies het omgekeerde van wat u ziet, namelijk dat die mensen geen behoefte zouden hebben om te wonen in het landelijk gebied bijvoorbeeld. Ik zou zeggen, gaat u eens praten met de mensen in het veld.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Mensen in het veld spreek ik gelukkig genoeg en wat ik vooral constateer, als ik kijk naar de huizenprijzen, dat die vooral in de stad door het dak gaan. Daar willen de mensen blijkbaar wonen, een kwestie van marktwerking schijnt het bij de VVD te heten. Daar willen de mensen heel graag naartoe, dus daar moeten die woningen gebouwd worden, dat lijkt mij evident.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dat is te gemakkelijk. Als u met de bewoners, de dorpsraden in het veld gaat praten, dan heeft dat werkelijk niets met Amsterdam of omgeving te maken. Die mensen willen daar gewoon wonen en daar willen ze blijven en niet naar Amsterdam gaan.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): De huizenprijzen zeggen iets anders. We hebben het volgens mij niet over een verbod over bouwen in dorpen, maar over een verbod op bouwen in een landelijk groen gebied en dat is iets anders. Om de economie netjes in de donut te krijgen, zodat er genoeg is voor ieders behoeften en de grenzen van de planeet worden gerespecteerd, is er meer nodig dan hier en daar iets goeds te doen, wat het college ook zeker gedaan heeft. Maar het is absoluut noodzakelijk om te stoppen met ronduit slechte beleidskeuzes: stoppen met de intensieve veehouderij, stoppen met meer asfalt, stoppen met de fossiele industrie. In de 12 bijdragen aan de algemene beschouwingen waar ik aan heb gewerkt namens de PvdD, is het woord dierenwelzijn niet één keer gevallen, tot nu dan. Dat is geen toeval, al had u het wellicht wel van de PvdD verwacht. Maar het welzijn van dieren is gewoon welzijn. Dieren hebben een eigen perspectief op de wereld, niet gezamenlijk, maar elk individueel dier. Het zijn individuen met elk hun eigen belang. Iedere gans die door het beleid van dit college is vergast of afgeschoten, elk damhert dat niet mocht leven omdat ze planten eten, al die ontelbare dieren die anoniem geslacht werden op het altaar van de economie. Het belang van dieren telt altijd mee, ook als het geld kost. Dat is geen welzijnswerk, dat is rechtvaardigheid. Juist daarom heb ik de afgelopen 12

jaar gevochten tegen de komst van iedere nieuwe megastal naar onze provincie. Juist daarom, ben ik van mening dat er een einde moet komen aan de bio-industrie.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter, de begroting is op een aantal punten verbeterd en beter leesbaar gemaakt. Wij danken hiervoor het ambtelijk apparaat, ook met betrekking tot de reserves. Graag hadden wij diverse uitgaven anders gezien en anders besteed. Ik ben benieuwd of het weer gaat zoals in voorgaande jaren. De coalitie dient moties en amendementen in ter aanscherping van beleid, die worden allemaal aangenomen en vrijwel alles van de oppositie verdwijnt in de papierbak. Maar wie weet, hebben sommige fracties dit keer het licht gezien. Ik kan mij het voorval nog goed herinneren uit mijn deelraadsperiode in Amsterdam. De eerste periode in de coalitie en de tweede periode in de oppositie, waarbij de begroting werd besproken. Het eerste voorval waren de onsterfelijke woorden van Jelly Alkema van D66 die hardop riep: “Daar gaan we weer! Twee volle avonden spreken wij hier weer over de begroting, maar alles ligt al vast en over de kruimels wordt eindeloos gepraat en onderhandeld met de coalitie en oppositie. Wat zonde van de tijd weer.” Zij was groot voorstander van het feit dat iedere fractie twee moties of amendementen mocht indienen over dingen die ze verstandig of leuk vonden. Die werden vervolgens goedgekeurd en klaar was Kees, toen nog wel. Ik vond het toen nog raar dat ze dat zei. Het ging hier toch om zeer belangrijke zaken. Het bespreken en uitruilen van moties en amendementen en kijken wat je binnen kunt halen, die woorden zijn mij bijgebleven. Toch waren die tijden leuker omdat de coalitie de oppositie nog eens wat gunde. Het tweede voorval is dat wij als coalitie de begroting aan het bespreken waren waarbij wij samen met de coalitiefracties alles tevoren, eindeloos hadden doorgekauwd, wat we wel of niet zouden steunen van de oppositie, zeg maar, de huidige situatie in de Staten. Totdat tijdens de begrotingsbehandeling opeens een van de oppositiepartijen tegelijk allemaal opstonden en de zaal uitliepen. Ik was wederom sprakeloos, zoiets doe je toch niet. Pas enkele dagen erna kwam ik tot het besef wat we als coalitie aan het doen waren. Wat maar aangeeft dat voortschrijdend inzicht altijd mogelijk is, dus ook bij de zittende coalitiepartijen, maar je moet het wel willen. Wij gaan een amendement indienen, maar ik wacht tot de tweede termijn. Dit zijn de laatste beschouwingen van deze periode in deze Statensamenstelling en als je het gezellig hebt, vliegt de tijd. We hebben de algemene beschouwingen van het kabinet reeds gehad. We hoorden van de coalitie dat het geweldig gaat in Nederland, minder werkeloosheid, economische groei, iedereen gaat er in koopkracht op vooruit. Ik dacht steeds, heb ik iets gemist of gaat dit gevoel van euforie nog komen? We kunnen constateren dat het op een aantal vlakken natuurlijk goed gaat met deze prachtige provincie, de werkloosheidscijfers zijn gedaald alleen nog niet voor ouderen van 55 plus, de economie is gegroeid en daar zijn wij als 50plus blij mee, maar het woondossier is door het jarenlange kabinetsbeleid onder Rutte een grote puinhoop geworden, waardoor de woningcorporaties het gat van de begroting dichten en het geld niet is gegaan naar investeringen en het bouwen van huizen. De woningschaarste is nog nooit zo groot geweest. Een normaal mens kan geen betaalbaar huis meer vinden. De laatste jaren is steeds meer een tweedeling ontstaan tussen mensen die een huis en vast werk hebben en degenen die dat nog moeten zien te bemachtigen. De mensen die reeds een huis hebben, dulden geen bouw van andere woningen in hun directe omgeving en de politiek in deze provincie geeft geen gehoor aan de oproep van gemeenten om het aan hen over te laten om kleinschalige woningbouwprojecten te kunnen

bouwen. Dat daarvoor groen opgeofferd dient te worden, vinden wij onontkoombaar. De mensen moeten toch immers ergens wonen. Wat ons betreft moet er een nationaal woonplan komen, want het alleen overlaten aan provincies en lagere overheden is niet voldoende gelukt, dat hebben wij de afgelopen jaren kunnen zien. Dat het niet goed gaat met de zorg hebben wij twee weken geleden uitgebreid kunnen aanschouwen. Twee ziekenhuizen gesloten en gesol met kwetsbare mensen en ouderen die halsoverkop naar elders overgeplaatst moesten worden. Dat het zo ver heeft kunnen komen zegt alles over hoe ver het in dit land is gekomen met de zorg. Marktwerking in de zorg. Vier jaar na de decentralisaties van de Wmo en Jeugd- en Participatiewet is de verwachting niet uitgekomen dat inzet van preventie door gemeenten zal leiden tot minder dure zorg. Intussen zit de gemeente opgezadeld met een enorme berg klachten en bezwaarschriftenprocedures over het sociaal domein. Dat kost echter nog veel meer dan het geven van fatsoenlijke zorg aan kwetsbare mensen. Het is jammer dat deze coalitie de afgelopen jaren strikt heeft vastgehouden aan haar kerntaken, terwijl je steeds meer ziet dat andere provincies wel degelijk initiatieven nemen om het welzijn van kwetsbaren en ouderen te verbeteren. Wij hopen dat het in de nieuwe coalitie anders wordt en dat ook deze provincie haar verantwoordelijkheid neemt op het sociaal domein. Wat het subsidiëren betreft van het opknappen van bedrijventerrein middels HIRB-gelden en het onderzoek van de heer Bruggeman en ondergetekende, merken wij op dat streng toezicht nodig blijft om te zorgen dat geld daadwerkelijk goed besteed wordt en niet aan flauwekulzaken. Dit provinciebestuur zorgt terecht voor meer natuur, energietransitie, werkgelegenheid, aanleg van wegen, dijken, goed OV et cetera, maar verzaakt er te zijn voor het welzijn van haar burgers. Verder hopen wij dat de provincie ernaar streeft een koploper te zijn van de meest transparante overheid. Overheden houden niet van pottenkijkers. Veel burgers die meer transparantie eisen, worden met een kluitje in het riet gestuurd. Wij scoren net zo slecht als een doorsnee ontwikkelingsland. Wij zien graag dat bij deze provincie transparantie duidelijk en helder is en dat bij Wob-verzoeken openheid en transparantie voorop staan. Wij hopen dat het er in de volgende Statenperiode prettiger aan toe gaat. Zonder in herhaling te vallen is de situatie helaas nog steeds zo dat de Staten worden bestuurd door alleen de coalitie. Alles wordt door hen bepaald en de oppositie heeft vaak het nakijken. We kunnen debatteren wat we willen maar zitten er als spek en bonen bij. Nergens is de afgelopen jaren gebleken van enige financiële speelruimte voor de oppositie. Alles was en is pot dichtgetimmerd. Daarmee kom ik op een democratisch en staatsrechtelijk aspect, het democratisch tekort. Het monisme viert steeds meer hoogtij. Het motorblok van deze coalitie die een meerderheid heeft, schermde alle potentiële openingen hermetisch af de afgelopen jaren. De oppositie probeerde vaak een bijdrage te leveren aan een levendig debat, maar dat heeft helaas meestal tot niets geleid. Moties en amendementen werden vrijwel allemaal afgeschoten en de oppositie is op deze wijze geen deel van vele belangrijke besluiten die worden genomen voor de provincie. Wij vinden dat niet echt democratisch. Tot slot, het is jammer dat de voorzitter er niet is.

De heer **YURDAKUL** (D66): Er is een voorzitter.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ja, maar ik zoek de andere voorzitter. Ik bewaar dat voor de tweede termijn.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Noord-Holland staat er goed voor. Als we kijken naar het dashboard van de monitor Welvaart en Welzijn, dan zien we dat er veel vakjes groen kleuren. Met werkgelegenheid, opleidingsniveau en inkomens gaat het goed, en zelfs de CO2-emissie en fijnstof zijn licht gedaald. Als in Nederland de economische wind gunstig waait, dan waait het in Noord-Holland nog wat harder en dat is fijn. Tegelijk weten we dat de economie slechts één kant van de medaille is. Waar het echt om draait, is hoe mensen hun leven ervaren. Daarvoor is werk en inkomen essentieel, maar niet allesbepalend. We zien namelijk ook zorgen in hetzelfde dashboard. Het woningtekort en de inkomensongelijkheid nemen toe, de Living Planet Index stijgt nog niet, het aantal vroegtijdige schoolverlaters is gestegen, en steeds meer mensen klagen over geluidsoverlast rondom Schiphol. Ook vandaag in de krant weer. Daarbij zijn de uitdagingen rondom klimaat, onze leefomgeving en de natuur onverminderd groot. Steeds meer mensen zien dat dit invloed kan gaan hebben op hun leven en maken zich zorgen. Kan ik het wel betalen als mijn huis op een andere manier verwarmd moet worden? Kunnen onze kinderen nog wel een huis vinden? Lukt het mijn bedrijf voort te zetten als de markt van me vraagt om steeds goedkoper te werken, terwijl we minder stikstof moeten uitstoten? Kan ik nog naar een ziekenhuis in mijn buurt? Is er voor onze kinderen nog natuur over? Het zijn grote en terechte vragen. Heel actueel zijn de berichten over de groei van het aantal kinderen in de jeugdzorg en de geluiden over problemen rondom de organisatie en financiering van de jeugdzorg. Dat baart ons zorgen, en daarom horen wij graag of het college van GS bereid is om in kaart te brengen waar de problemen in onze provincie zijn en hoe groot ze zijn en zo nodig samen met de gemeente naar oplossingen te zoeken. Er is dus nog steeds werk aan de winkel. Met deze begroting probeert de provincie een stapje te zetten om de uitdagingen het hoofd te bieden. De echte keuzes worden echter niet gemaakt bij deze begroting, maar in de Omgevingsvisie waar we vanmiddag over spreken. Wij willen een aantal opmerkingen bij de begroting maken en u er enkele vragen over stellen. Allereerst een technisch punt. Wij zien dat u nog steeds een post onvoorzien heeft opgenomen van 100.000 euro per jaar, terwijl dit niet verplicht is en het ook geen toegevoegde waarde heeft. Bent u bereid om dit bedrag voortaan niet meer te begroten? Dan, u noemt dat u het thema ondermijning prioriteit wilt geven in het programma Bestuur en dat ondersteunen wij van harte. Bent u bereid daarbij ook het onderwerp mensenhandel mee te nemen? De overspannen arbeidsmarkt kan mensen kwetsbaar maken en uit andere provincies bereiken ons signalen dat soms misbruik wordt gemaakt van de situatie waarin arbeidsmigranten zich bevinden. Vervolgens, u schrijft in de begroting dat u de agenda Mobiliteit gaat vaststellen. Wij willen graag van u weten hoe de Staten daarbij betrokken worden. Wij vinden het belangrijk om als Staten de belangrijke keuzes te maken. Wat ons betreft zou de provincie daarbij moeten inzetten op een schaalsprong voor het openbaar vervoer en een vergroting van het aandeel fiets en openbaar vervoer binnen de verplaatsingen. Het adagium "keuzevrijheid" heeft echt zijn tijd gehad. Dan over de aanbesteding voor het busvervoer. Graag blijven wij met u in gesprek over de uitgangspunten voor de OV-concessie ‘t Gooi. Wij kunnen ons vinden in de gedachtegang om te focussen op stroomlijnen, maar willen ook dat er goede oplossingen zijn voor mensen die daar niet zonder meer gebruik van kunnen maken. Kunt u toezeggen dat u de essentiële keuzes samen met PS zult maken? De buurtbussen zijn een ander onderdeel van het openbaar vervoer. Laatst waren wij te gast bij de OMNI-buurtbusvereniging en hoorden over hun problemen bij het

invullen van vacatures, specifiek door regels van het UWV waardoor uitkeringsgerechtigde vrijwilligers niet op de bus mogen werken. Wij willen u vragen of u bereid bent om samen met andere provincies te lobbyen bij het Rijk en het UWV om dat mogelijk te maken. Rondom het thema circulaire economie gaat u Living Labs organiseren om tot een goede uitwisseling van grondstoffen te komen en stimuleert u bedrijven om zich in de goede richting te bewegen. Hoewel zinvol, vinden wij deze inzet zeer beperkt in verhouding tot de opgave. Wij zouden graag naast de icoonketen die u in 2019 wilt realiseren, dat u inzet op een pilot waarin het gebruik van circulaire natuurlijke bouwmaterialen wordt onderzocht, bijvoorbeeld beton op basis van olifantengras in de bouw en lisdodden als basis voor isolatiematerialen. Bent u bereid extra in te zetten op zo'n pilot? Dan het onderwerp milieu en CO2. U werkt hard aan de verbetering van de leefomgeving. Elektrisch openbaar vervoer wordt steeds meer de norm. U monitort de luchtkwaliteit in het Noordzeekanaalgebied zorgvuldig en u zet in op handhaving van de milieuregels bij overtredingen door grote bedrijven, zoals de grafietregen door Tata-steel. Dat juichen wij van harte toe. Wij zijn van mening dat we die inzet niet moeten ondergraven met onnodige vervuilende activiteiten. Er is sprake van een voorgenomen activiteit die zorgt voor 12.000 ton extra CO2-uitstoot, extra fijnstof en lawaai. Wij willen u vragen zich daar tegen uit te spreken, omdat dit haaks staat op het provinciale beleid. Wij dienen daarom, samen met GL, een motie in: "Zonder Formule 1 sneller naar een duurzame provincie".

Motie 44/12-11-18

Zonder Formule I sneller naar een duurzame provincie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Het circuit van Zandvoort een aanbod heeft gehad van Formula One Management Limited om in 2020 weer een Formule 1 grand prix te organiseren;*
- *In het Coalitieakkoord 2015-2019 (pagina 20) wordt gesproken over dat "milieu en duurzaamheid een onlosmakelijk onderdeel vormen van de samenleving", en dat daarom "milieu- en duurzaamheidsaspecten, inclusief hun effecten, integraal meegenomen worden in de beleidsontwikkeling".*
- *Bij de presentatie van het landelijk Klimaatakkoord in juni 2018 werd genoemd dat "iedereen zal moeten meedoen om het tot een succes te maken".*

Overwegende dat:

- *De Formule 1 volgens de laatst bekende cijfers ruim 12.000 ton C02 uitstoot per wedstrijd, inclusief productie van materialen, vervoer en elektriciteitsverbruik op basis van delen van de totale jaaruitstoot door het aantal wedstrijden.*
- *Deze uitstoot gelijk staat aan de gemiddelde jaarlijkse uitstoot van C02 van 1600 huishoudens (10% van de inwoners van Zandvoort).· ·*
- *Het houden van een Formule 1 grand prix in Zandvoort niet alleen leidt tot grotere uitstoot van C02, maar ook een nadelige invloed heeft op de luchtkwaliteit en leidt tot extra geluidsoverlast;*

- *Ook mensen van binnenuit de Formule 1, zoals Renault-baas Cyril Abiteboul (voormalig leverancier van de motoren van het Red Bull team van Max Verstappen) aangeven dat "We niet kunnen toekijken hoe de wereld verandert, zonder onszelf te veranderen."*
- *Er alternatieven zijn voor de Formule 1, zoals de Formule E, die in veel sterkere mate bijdragen aan innovatie en ontwikkeling van duurzamere alternatieven;*
- *Er gezien de dringende uitdagingen op het gebied van duurzaamheid er zowel de noodzaak ligt dat partijen zowel concrete extra en onnodige uitstoot terugdringen, als duidelijk stelling nemen dat onnodige verspilling van bronnen teruggedrongen moet worden.*

Verzoeken GS:

- *Om publiekelijk uit te spreken dat het houden van een Formule 1 Grand Prix op het circuit van Zandvoort niet past bij de provinciale ambities en daarom ongewenst is;*
- *Om in het geval dat er een Grand Prix van Zandvoort gehouden gaat worden, te vereisen dat de bijbehorende C02-uitstoot, luchtvervuiling en logistieke problemen gecompenseerd worden;*
- *Om te stimuleren dat bij de organisatie van autoraces op het circuit van Zandvoort duurzaamheid en innovatie centrale uitgangspunten zijn;*
- *Hierover te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU/SGP, GL

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, rondom het thema ruimtelijke ordening zien we dat de leefbaarheid onder druk begint te staan in Noord-Holland, Amsterdam en omstreken door toeristen en woningtekort, en de kop juist door beperkte bereikbaarheid en voorzieningen. Wij willen GS oproepen om de inzet op economische groei en goed vestigingsklimaat richting het noorden te verleggen. Ook willen we vragen of GS gemeenten wil stimuleren om meer kleine en flexibele woningen te bouwen. Bevolkingsprognoses laten zien dat in er in de woningmarkt in de toekomst te veel grote woningen zullen zijn, terwijl er steeds kleinere huishoudens een plek zoeken. Als wij naar het geheel van de begroting kijken, maken wij ons zorgen over de lange termijn financiën. De kosten nemen toe, het aandeel van het programma Mobiliteit in de uitgaven blijft groeien en tegelijk zet de provincie vol in op twee dure infrastructurele projecten: een Duinpolderweg waarbij grote vragen zijn te stellen over de toegevoegde waarde van een kort stukje weg waar veel natuur voor moet wijken en dat een dorp doorsnijdt, en de verbinding A8-A9, waarbij de provincie kiest voor een variant die het landschap doorsnijdt en zorgt voor onaanvaardbare toename van de stikstofuitstoot. Al deze nieuwe infrastructuur zorgt voor permanente onderhoudslasten op onze begroting. Tegelijk zien wij dat er nog niet voldoende geld is gereserveerd voor de realisatie van het Nationaal Natuur Netwerk. Dit alles heeft als consequenties dat wij onze reserves uitputten en dat in tijden van economische voorspoed. Zelfs verwachte meevallers uit het provinciefonds worden nu al ingeboekt om de daling van de

reserves te compenseren. Collega's, u kent vast het Bijbelse verhaal over Jozef in Egypte, die de koning advies gaf over het bestuur van het land: verzamel graan in de zeven jaren van overvloed, zodat er voldoende is tijdens de zeven jaren honger. Van het college zou ik graag willen weten hoe zij deze begroting beoordelen in het licht van dat advies?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Prachtig om dat aan te halen en natuurlijk ken ik de tekst goed. Maar weet de heer Klein ook dat wij niet graan in onze schuur hebben over de afgelopen zeven jaren, maar al sinds de verkoop van onze deelnemingen destijds en dat het ons maar niet lukt om die reserves af te bouwen? Hoe kijkt u daar tegenaan en wat zou u dan de koning of het college adviseren?

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Dank u wel voor deze uitdagende vraag. Wat wij zien is dat de provincie een probleem heeft bij het realiseren van haar doelen en ik denk dat wij delen dat dat een ernstige zaak is en dat wij moeten proberen daaraan te blijven werken. Wat nu voorligt, is de begroting 2019 en daarin zien wij dat op lange termijn de reserves gaan afnemen terwijl wij nu leven in perioden van voorspoed en dat vind ik schuren met elkaar. Ik begon met het noemen van de zorgen die mensen kunnen hebben over de grote vragen die op ons afkomen. Die uitdagingen kunnen mensen een gevoel van kwetsbaarheid geven. Het is aan ons als politiek om daar recht aan te doen. Niet door te suggereren dat wij alle antwoorden hebben, door te stellen dat met innovatie, meer economische groei of het sluiten van kolencentrales alles wel goed komt. Nee, we zullen moeten accepteren dat er geen makkelijke oplossingen zijn voor de grote uitdagingen. Om tegemoet te komen aan deze zorgen zullen wij moeten werken aan het vergroten van het vertrouwen. Dat kunnen wij doen door in een eerlijk en open proces gezamenlijk te zoeken naar oplossingen door naar elkaar te luisteren en open te staan voor elkaars inzichten. Ik wens ons toe dat we in het komende jaar op deze manier samen mogen werken aan onze provincie en daarbij wens ik ons allen Gods zegen toe.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Woningbouw en werkgelegenheid, daar willen wij iets over melden. Voordat ik daar een paar opmerkingen over ga maken, wil ik eerst reageren op een artikel in het FD van afgelopen zaterdag, waarin onze gedeputeerde Geldhof haar visie geeft op de rol van de provincie bij de woningbouw in Noord-Holland. Een paar opvallende cijfers komen wij daarin tegen. Tot 2040 nodig 220.000 woningen, dat is meer dan 10.000 per jaar en dan een enorme sprong naar 400.000 in 2050. Dit wordt veroorzaakt door Amsterdam die veel nieuwe plannen uitvoert en op de agenda heeft staan. Daaronder is het plan van Amsterdam om het Havengebied, industriegebied in te ruilen voor woningbouw, goed voor 40 tot 60.000 woningen. Dat betekent weer meer verkeer en wegen in en rond Amsterdam. Het ene na het andere infarct zien wij ontstaan. Dit valt niet meer te dotteren. Blijkbaar worden deze plannen klakkeloos door de provincie overgenomen. Het gevolg van al die plannen van Amsterdam is een nog grotere trek naar Amsterdam, gecombineerd met een krimp in de kleinere plaatsen, zeker als de plaatsen geen toestemming krijgen om te bouwen zoals ze dat zelf willen. Hun eigen woningbehoefte ligt op een ander niveau dan wat de provincie inschat. Vooral de jeugd trekt weg, dit geeft een onevenwichtige levensopbouw van de samenleving. Verder lezen wij in het artikel dat de woningbehoefte voor geheel Noord-Holland tot 2040 bedraagt 23.300 woningen, dat is tot 2040

duizend woningen per jaar voor geheel Noord-Holland. Zijn dus 9.000 woningen per jaar voor hoofdzakelijk de MRA wel verantwoord? In onze optiek zijn duizend woningen voor Noord-Holland-Noord een absurd laag aantal. Hieruit blijkt wel hoe onevenwichtig de woningbouw in Noord-Holland is verdeeld. Dat heeft ook gevolgen voor het wonen en de woningprijzen. ONH zou graag zien dat de provincie sturend gaat optreden en dat kan. Niet klakkeloos overnemen wat Amsterdam wil, maar eerst ook voldoen aan de wens van de kleine plaatsen om de leefbaarheid en jeugd in evenwicht te kunnen houden.

Mevrouw **ZAAL** (D66): De heer Leever doet nu net alsof die getallen zo maar uit de lucht gegrepen zijn. Deze getallen zijn gebaseerd op de vraag van Amsterdam, de gemeenten en vooral van bewoners of van de mensen die ergens willen wonen. Bent u het met mij eens dat wij vooral moeten uitgaan van de wens van de Noord-Hollandse inwoners waar hij of zij wil wonen en dat wij niet de regie gaan nemen om te bepalen waar mensen wel of niet kunnen wonen?

De heer **LEEVER** (ONH): Natuurlijk ben ik het met u eens dat de vrijheid om te beslissen waar je wilt wonen, aan de burger is. Aan de andere kant faciliteren wij de kleinere gemeenten te kort bij hun behoefte. Dat is keer op keer in de commissies bewezen, maar wij gaan uit van getallen die abstract via het CBS aangereikt worden terwijl de burgemeesters waar ik van weet dat het zo is, niet de getallen krijgen die ze zouden willen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Dan zegt u nu, dat is keer op keer in de commissies bewezen, terwijl er onderzoeken liggen van bijvoorbeeld CBS en andere onderzoeken waaruit blijkt dat die cijfers wel kloppen. Wat moet er gebeuren om u te overtuigen dat die cijfers juist zijn? Hoeveel onderzoeken moeten wij nog doen?

De heer **LEEVER** (ONH): Ik denk dat die onderzoeken te staven zijn als wij het zouden inventariseren bij de burgemeesters van de gemeenten en niet alleen via het CBS. Ik ga verder. We moeten meer naar de situatie dat het werk het wonen en de burger volgt en niet dat de burger het wonen en het werk volgt. Dan de seniorenhuisvesting. Het is bekend dat het aandeel 65-plussers in de bevolking toeneemt, op dit moment rond 25% in Nederland. Wij vinden het nodig dat de provincie bij de woningtoewijzing rekening houdt met deze groep in combinatie met starters. Dat kan ook als doel hebben meer grotere woningen die vrijkomen, waar nu nog een persoon in woont vanuit een weduwe of vrijgezellensituatie. Voor andere leeftijdsgroepen bent u bereid om deze nieuwe methode woningtoewijzing te volgen en de gemeenten de vrijheid te geven in het ontwikkelen van woningen. Graag een reactie. Ook is de discussie gevallen over de transparantie van de participatie van duurzame energie in Noord-Holland. Er is 85 miljoen euro voor dit fonds beschikbaar gesteld indertijd en intussen is er 55 miljoen euro naar diverse fondsen overgeheveld. Er is dus nog 30 miljoen euro beschikbaar. De scheepswerf Luyt die een nieuw duurzaam inventief scheepsdok ontwikkelt gericht op duurzaamheid en met de laatste nieuwste systemen, krijgt een kleine subsidie toegewezen van 150.000 euro. Echter, omdat RWS door verkeerde berekeningen de omgeving van de haven van Den Oever later opstart dan de planning, wordt dit teniet gedaan. Deze subsidie is vervallen. Hoe verhoudt zich dit tot de miljoenen gemeenschapsgeld die in het failliete Tocardo zijn gestoken? Het getijdenstroom

Tocardo wordt vanuit dit fonds met miljoenen gefinancierd. Dit bedrijf is in 2008 opgericht en in 2018 failliet gegaan en heeft met miljoenen provinciaal geld een doorstart gemaakt. Hoe het bedrijf er nu voorstaat, is niet bekend. Wij hebben daar recent vragen over gesteld, maar u verwijst ons door naar PDE N-H. Dat advies hebben wij opgevolgd. Wellicht wist u reeds dat het een kansloze missie zou zijn, het Participatiefonds Duurzame Energie Noord-Holland geeft geen antwoord, want zo wordt ons medegedeeld, het betreft vragen over bedrijfsgegevens van Tocardo en werd ons verteld, zelfs na een Wob-verzoek zou er geen informatie gegeven worden. Wel weten wij dat Tocardo na tien jaar nog niet verder is gekomen dan een paar generatoren bij Den Oever en in Zeeland te plaatsen. Verder weten wij ook dat de ontwikkeling van generatoren en de plaatsing onder water zeer kostbaar zijn. Om over het onderhoud maar te zwijgen. Daar komt nog bij dat de opbrengst van die generatoren geheel in het niet valt bij de mogelijkheden van windmolens en zonnepanelen. Kortom, er gaat ontzettend veel gemeenschapsgeld om in het PDE NH, maar niemand mag weten wat het opbrengt en wat ermee gebeurt. Geen transparantie, maar het is toch geld van de burger? Waar blijft onze controlerende functie van de Staten als wij miljoenen doneren voor research in een potje van PDE NH? Het is te zot voor woorden dat er geen verantwoording wordt afgelegd door die partijen die van deze miljoenenpot gebruik maken. Waarom wordt deze instantie het mandaat gegeven om alles met mist te omgeven als er vragen worden gesteld? Wordt het niet hoog tijd dit project een keer volledig transparant door te lichten mede omdat na de miljoenen subsidietoekenning er naast de bestaande directie, gelijk ook twee ceo's werden aangesteld. Kortom, het wordt tijd voor transparantie voor PS. Graag een reactie. De energietransitie en kernenergie. Op dit moment wordt gewerkt aan de overgang van energieopwekking zonder CO2 en afval. Wind- en zonne-energie zijn de twee belangrijkste toepassingen. Maar sinds een week is er nog een toepassing bijgekomen, kernenergie. Tientallen jaren bevond deze vorm van energieopwekking zich in de taboesfeer, maar ruim een week geleden kwam kernenergie ineens tevoorschijn in alle openbaarheid. De naam Dijkhoff mag hier als het ware een wake-up call worden genoemd. Een bijkomend voordeel is dat kernenergie net als de conventionele centrales, echter wel met CO2-afval een vast vermogen heeft. Bij wind- en zonne-energie gaat dat niet op. Veel of weinig zon of wind, wat doen we dan met onze energie? ONH juicht deze ontwikkeling toe en wacht af hoe dit op landelijk niveau verder gaat.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik zou graag vragen of de heer Leever zich realiseert dat in het geval van energievoorziening in Nederland het juist een probleem is, dat vaste vermogen. Wat wij nodig hebben in aanvulling op zon en wind, is schakelbaar energievermogen en geen vast vermogen.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter, ik ben daarmee bekend maar wij zitten op dit moment met afspraken die wij hebben met Parijs 2050 en er zal toch wat moeten gebeuren. Alle alternatieven die wij kunnen bedenken, zullen het niet mogelijk maken dat wij voor die tijd kunnen voldoen aan de gemaakte afspraken.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Hoe lang denkt u dat het duurt voordat er een kerncentrale staat?

De heer **LEEVER** (ONH): Waar ik mijn informatie over heb, is tien tot vijftien jaar.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Wij hebben afspraken voor 2050 maar ook voor 2030. Denkt u dat dit daar een bijdrage aan gaat leveren?

De heer **LEEVER** (ONH): Met alle beslissingen die wij nemen, praten wij vaak over een stip op de horizon. Als wij nu geen besluiten nemen om ontwikkelingen te doen die straks in ons voordeel zijn en wij alleen over schone energie beschikken, dan zijn wij verkeerd bezig. De nieuwe sluis bij IJmuiden, de grootste van de wereld. Noord-Holland heeft 57 miljoen euro bijgedragen en de rest is gefinancierd door Amsterdam en het meeste door RWS. Totale kosten 700 miljoen euro. Het doel van de nieuwe sluis is om nog grotere (cruise)schepen in staat te stellen het IJ op te varen wat belangrijk is voor de stad. Recent hebben wij in de media kunnen lezen dat Amsterdam zeer tegen de zin van RWS, een brug wil bouwen over het IJ. Het gevolg is dat grote cruiseschepen niet meer bij het IJ kunnen komen, maar voor de nieuwe brug moeten aanleggen op een andere plek ver van de stad. Het beoogd voordeel van de nieuwe sluis wordt hiermee teniet gedaan. Hoe staat het met de toegezegde bijdrage van 57 miljoen euro aan deze sluis? Is het reeds definitief overgemaakt of kunnen wij nog een deel blokkeren? Graag een reactie. Domotica. Innovatie komt uitgebreid aan de orde in de begroting, het woord innovatie komt 88 keer voor. Het is alles innovatie wat de klok slaat in deze begroting, het lijkt wel of gewoon werk doen niet meer meetelt. Dan Domotica, even terug naar de brede betekentis van domotica, dit is een verzamelbegrip voor een hoog niveau van voorzieningen met elektrotechnische en data-installaties in gebouwen en het automatiseren van functies door middel van elektronica, zodat zaken als ventilatie, verlichting, verwarming, alarmbeveiliging, energiebesparing geïntegreerd en vaak op afstand kunnen worden bestuurd. Domotica, een gebied met vele mogelijkheden en het kan van groot belang zijn voor burgers met een beperking en ouderen om langer en veilig thuis te kunnen blijven wonen. Maar in uw begroting komt het woord domotica niet een keer voor. Dat zien wij als een grote omissie. Zeker voor PDNH is nog 30 miljoen euro gereserveerd. Bent u bereid een deel daarvan voor domotica te bestemmen mits transparant? ONH is ervan overtuigd dat er een aantal duurzame innovaties te vinden zijn ten dienste van onze inwoners. Graag een reactie. Dan het OV. Er bereiken ons berichten dat de Texelhopper niet meer voldoet aan hetgeen de inwoners van Texel is voorgehouden. Mensen komen te laat bij de boot, omdat zij te lang bij haltes staan te wachten met alle gevolgen van dien. Zij missen daardoor ziekenhuisbezoeken, rijexamens en aansluitingen met de trein. Chauffeurs op de bussen van de Texelhopper krijgen al het ongenoegen over zich heen en een x-aantal is al opgestapt. Ook vernemen wij dat het flex-vervoer in de Kop niet voldoet. Mensen missen aansluitingen door flex-bussen die toch al beperkt rijden en waardoor zij niet op tijd bij de overstappunten zijn, waardoor ook daar sociale cohesie ter discussie staat. Ook in 't Gooi is men niet gerust over de plannen en nieuwe plannen van het vervoersaanbod. Ik verwijs naar het artikel in de Gooi en Eemlander van 8 november jl., het schrappen van diverse buslijnen, 100, 101, 107 en 108. Staat hier niet het gelijkheidsprincipe van onze inwoners ter discussie? Het argument dat er weinig van het OV gebruikt wordt gemaakt om in die gebieden lijnen te schrappen, is bijzonder. Bij observaties ook in Haarlem zien wij vele lege bussen achter elkaar rijden, ook overdag. Hoe verhoudt dit zich tot het argument, er zijn te weinig passagiers, dus die lijnen heffen wij maar op? Hoe verhoudt dit zich in de MRA-regio, tot de OV kaalslag en in andere delen van onze provincie? Graag een reactie.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor een korte pauze. De vergadering is heropend.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, vandaag hebben wij samen iets gemeen. Het is namelijk zowel voor u als voor mij de laatste keer dat wij rechtstreeks betrokken zijn bij de Algemene Beschouwingen in deze Staten. U als voorzitter van de vergadering en ik als voorzitter van de VVD-fractie. Met u kan ik terugkijken op een intense periode waarin heel veel is gebeurd, zowel leuke als minder leuke dingen. Op 17 december a.s. staan wij uitgebreid stil bij uw vertrek als onze commissaris. Ik denk dat u daar straks vanuit het Groningse tevreden op zult terugkijken. Omdat het programma voor die dag heel strak geregisseerd is, maak ik nu gebruik van de mogelijkheid om u namens de VVD-fractie hartelijk te bedanken voor de wijze waarop u de afgelopen jaren het ambt van commissaris en de functie van voorzitter hebt vervuld. Noord-Holland mag daarom tegelijkertijd blij als enigszins treurig zijn. Toen ik in 2010 besloot mij te kandideren voor het Statenlidmaatschap had ik als gemeenteraadslid van toen nog Wieringermeer, al in de gaten dat de provincie een belangrijke rol op allerlei beleidsterreinen speelde. Het middenbestuur deed er dan ook toe. Nu, anno 2018 concludeer ik dat dit zelfde middenbestuur nog steeds springlevend is en eveneens nog steeds bestaansrecht heeft. Daar waar de opgaves die op ons afkomen, steeds meer op lokaal en regionaal niveau moeten worden opgepakt en uitgewerkt, is gelet op de soms tegenstrijdige belangen regie nodig. Die regierol kan de provincie nog steeds vervullen wat de VVD betreft. Maar daarbij past wel terughoudendheid. Gemeenten en regio's zijn eerst aan zet. Deze filosofie haakt aan bij de insteek die het Rijk kiest bij onder andere de invoering van de Omgevingswet. Dit betekent in de ogen van de VVD dat gedacht moet worden vanuit kansen en niet vanuit bedreigingen. Vanuit faciliteren in plaats vanuit reguleren. En vanuit vertrouwen in plaats vanuit wantrouwen. Hoewel wij niets willen afdoen aan de Omgevingsvisie zoals die eveneens vandaag voorligt, zullen bovengenoemde principes wat de VVD betreft vooral terug te lezen moeten zijn in de nieuw op te stellen Omgevingsvisie. Gemeenten en regio's mogen er dan ook op vertrouwen dat de inzet van de VVD de komende periode vooral daarop gericht zal zijn. Vandaag ligt de laatste begroting van dit college voor en net als de voorgaande versies is ook die nog steeds gebaseerd op het coalitieakkoord 'Ruimte voor groei' en het Uitvoeringsprogramma 2015-2019 en is er daarnaast uiteraard rekening gehouden met de vastgestelde Kaderbrief 2019. Met andere woorden, er wordt gewoon doorgewerkt. Tegelijkertijd wordt er geen voorschot genomen op de periode na 20 maart 2019, waardoor er voor een nieuwe coalitie ruimte blijft om andere beleidsinhoudelijke afwegingen te maken. Ook dit is een vorm van behoorlijk bestuur. Over de begroting zelf dan. Die is naar de mening van de VVD veel inzichtelijker geworden, zowel waar het gaat om de toelichting op het beleid als over de omgang met de vele reserves van de provincie. De financiële huishouding van de provincie is goed op orde, dat blijkt uit alle financiële kengetallen. Begroting en meerjarenraming zijn meerjarig in evenwicht en aan de vrije ruimte in de begroting is invulling gegeven in lijn met motie 110 uit dit voorjaar. Dan toch nog een puntje van zorg dat weliswaar vrij technisch van aard is, maar waarvoor de VVD toch aandacht vraagt. Het niet langer op voorhand verdelen van de ruimte onder het landelijk plafond van de btw-compensatie via het Provinciefonds, leidt voor de komende jaren tot lager geraamde inkomsten uit dat fonds. Dit is vervolgens in mindering gebracht op de algemene reserve en daarmee de buffer om risico's op te

vangen. Gelet op de riante hoogte van het weerstandsvermogen (meerjarig 9,8 maal de norm) valt te overwegen om de norm voor het weerstandsvermogen (nu 25% van de algemene dekkingsmiddelen) te verlagen naar bijvoorbeeld 15%, waardoor de algemene reserve weer in overeenstemming kan worden gebracht met de daarvoor gestelde norm. Graag vernemen wij het standpunt van het college hierover. Bij een laatste begroting van de huidige collegeperiode hoort ook een moment van reflectie. En als wij onszelf de spiegel voorhouden, dan overheerst een grote mate van tevredenheid over wat er in de afgelopen vier jaar is gerealiseerd. Onze fractie realiseert zich als geen ander dat andere fracties in deze Staten daarbij wellicht toch een ietwat ander beeld hebben. Het is dan ook duidelijk onze kijk op de dingen. Noord-Holland is beter ontsloten, is toonaangevend op het gebied van waterrecreatie, kent een verbeterde positie binnen de EU en is transparanter geworden door het toepassen van open data. Daarnaast is ingezet op innovatie bij en ondersteuning van het MKB, behoud van hoogwaardige werkgelegenheid bij bijvoorbeeld Pallas in Petten, economische ontwikkeling in de Kop van Noord-Holland via het programma 'De Kop Werkt', garantstellingen voor de uitrol van glasvezel in buitengebieden, de kwaliteit van het zwemwater en modernisering van de recreatieschappen. Deze opsomming is uiteraard niet uitputtend. Het zijn allemaal wel voorbeelden van zaken die een vliegwieleffect hebben voor de economie in Noord-Holland en daarmee een rechtstreekse bijdrage leveren aan de welvaart en het welzijn van de inwoners van onze provincie. Ik verwijs in dit verband nog maar een keer naar de Barometer Welvaart en Welzijn als onderdeel van de Economische Uitvoeringsagenda. De huidige economische omstandigheden maken dat naar het oordeel van de VVD er nog vele kansen in het verschiet liggen die verzilverd kunnen worden. Zonder een sterke economie immers geen werkgelegenheid en zonder werk geen geld om de economie verder aan te jagen. En alleen al in de digitale wereld staat stilstand gelijk aan achteruitgang. Van het verleden wil ik nu graag overstappen naar de toekomst. Ik beperk mij daarbij tot de thema's die naar het oordeel van de VVD de komende jaren veel aandacht vragen, te weten woningbouw, bereikbaarheid, klimaatadaptatie en de energietransitie. Thema's die onlosmakelijk zijn en dus om verbinding vragen. Iedereen die de krant of andere bladen leest kan het niet meer ontkennen. Er is sprake van een groot tekort aan woningen en bovenal betaalbare woningen. 230.000 zijn er de komende jaren nodig. Minimaal 75.000 per jaar om aan de vraag te kunnen blijven voldoen, aldus minister Ollongren. Wat wij zien is een oververhitte huizenmarkt in nu nog vooral de Randstad, maar met inmiddels een uitwaai-effect naar omliggende gemeenten zoals bijvoorbeeld Haarlem, Alkmaar, Castricum, Schagen en Hoorn. Er worden minder omgevingsvergunningen verleend, het transformeren van kantoren naar woningen stokt, harde plancapaciteit blijkt in de praktijk toch niet altijd hard te zijn, een tekort aan voldoende en gekwalificeerd personeel, hypotheekregels die beperkend zijn. Allemaal aspecten die ertoe leiden dat de woningbouw stagneert en er geen ruimte is voor starters en doorstromers op de huizenmarkt. Deze urgente situatie vraagt naar de mening van onze fractie om samenwerking en versnelling. De provincie zou daarbij vanuit haar rol het voortouw kunnen nemen door in te zetten op een Deltaplan Wonen, dat stoelt op een breed maatschappelijk draagvlak. Een plan dat uitgaat van behoefte gestuurd bouwen en het onderscheid tussen de MRA en de rest van de provincie laat verdwijnen. Binnen of buiten bebouwd gebied bouwen wordt minder rigide, waarbij nieuwe uitleglocaties niet uitgesloten worden. Specifieke lokale omstandigheden leiden tot maatwerkoplossingen. Daarbij blijft aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en de identiteit van waardevolle landschappen

bestaan. De VVD wil het aanbod afwegen dat is gedaan door de regio Noord-Holland-Noord om de woningnood in de MRA mee te helpen ledigen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter. Behoefte gestuurd. Is dat hetzelfde als vraag gestuurd en over wiens behoefte gaat het dan? Die van degene die ergens wil wonen of van de bouwbedrijven die graag ergens willen bouwen?

De heer **ANNAERT** (VVD): Behoefte gestuurd betekent voldoen aan de behoefte en de behoefte is aan woningen, daar gaat het om. Daarbij moet er wat ons betreft meer verbinding komen tussen de MRA en de rest van Noord-Holland.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Daarmee heeft u het tweede deel van mijn vraag nog niet beantwoord. Is dat de behoefte van de ontwikkelaar of de behoefte van de woningzoekende?

De heer **ANNAERT** (VVD): Wat mij betreft faciliteert de ontwikkelaar de behoefte en niet andersom. Dat is ook logisch want een ontwikkelaar gaat niets bouwen waar geen behoefte aan is.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Kan de heer Annaert ingaan op het ingenomen hebben van grondposities? Dat bepaalt ook waar prettig gebouwd kan worden.

De heer **ANNAERT** (VVD): Mensen die grondposities innemen, nemen een risico en als ondernemers bereid zijn een risico te nemen, dan heb ik daar geen moeite mee. Risico nemen behoort bij ondernemen. Dat wil helemaal niet zeggen dat de overheid dat gaat faciliteren. Dat zal afhangen van de lokale omstandigheden en de behoefte.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Het is aanmerkelijk eenvoudiger om grondposities te verwerven in het agrarisch gebied, dat is een stukje goedkoper dan in de stad, dus dan sorteert u wel degelijk voor op bouwen in het groen en niet op binnenstedelijk bouwen. Dat maakt het de facto gemakkelijker.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik heb net gezegd dat de VVD vindt dat er ook over uitleglocaties gesproken moet worden. Als u dat groen noemt, dat is prima, maar dat sluiten wij inderdaad niet uit. Dat klopt. De VVD wil het aanbod afwegen dat is gedaan door de regio Noord-Holland-Noord om de woningnood in de MRA mee te helpen ledigen. Het onderzoek dat daarvoor nodig is, moet niet enkel en alleen gestoeld zijn op demografische grondslag, maar juist op de perspectieven die geboden kunnen worden. Metropolitaans denken reikt verder dan de gecreëerde grens tussen de MRA en NHN. Wij zien NHN als de voortuin van de MRA. Bij woningbouw kijkt de VVD primair naar knooppunten. Dit betekent dat in de planvormingsfase in overleg met de regio goed gekeken moet worden naar de aanleg van infrastructuur, het OV en andere voorzieningen. Nieuw te bouwen woningen moeten zoveel als mogelijk klimaatneutraal zijn. Dat komt tegemoet aan het principe dat wij hanteren dat alle energie die je niet verbruikt, ook niet opgewekt hoeft te worden. Bij woningbouw wordt tevens aandacht besteed aan voldoende groen en

watermanagement om zodoende effecten van klimaatverandering op te kunnen vangen en de leefbaarheid en het woongenot te kunnen blijven garanderen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, kunt u toelichten wat u bedoelt met zoveel als mogelijk? Wilt u wellicht onder de wettelijke normen gaan zitten?

De heer **ANNAERT** (VVD): De heer Klein weet ook dat er nog plannen zijn die nu nog wel met gas aangesloten worden, dat is een gegeven. Als je het over complete nieuwbouw hebt, dan moet het wat ons betreft klimaatneutrale woningbouw zijn. Een goede infrastructuur is en blijft essentieel voor de economie van Noord-Holland. Veel van onze inwoners pendelen naar hun werk en er zijn veel bedrijven in de logistieke sector aanwezig in onze provincie. De VVD vindt dat bereikbaarheid een kerntaak voor de provincie is en blijft. Belangrijk bij infrastructurele investeringen is de optimale onderlinge aansluiting van verschillende vervoersmiddelen en het verbinden van de regionale infrastructuur met bovenregionale verbindingen. Om meerdere redenen vindt de VVD dat Noord-Holland als proeftuin vooroploopt in het ontwikkelen van nieuwe en duurzame vormen van vervoer met de hoogste verkeersveiligheid. Bij mobiliteit en bereikbaarheid kiest de VVD nog steeds voor vrijheid en flexibiliteit. De vrijheid om je te bewegen voor wonen, werken en recreëren is belangrijk. Het gaat niet alleen om de vrije keuze tussen auto, fiets of openbaar vervoer, maar steeds meer om welke vervoerswijze op welk moment en in welke situatie het beste past. Daarom is de VVD voorstander van innovatieve oplossingen zoals zelfrijdend vervoer en deelconcepten. Aansluitend op een verantwoorde spreiding van het woningareaal en het vitaal houden van kleinere gemeenten en kernen, pleit de VVD voor een onderzoek naar een provinciaal netwerk van zogenaamde MobiPunten met deelauto's, deelfietsen en OV-opstappunten. Een ontwikkeling die in brede zin kan worden aangeduid als 'mobiliteit als een service'. Hierbij moet ruimte zijn voor experimenten zonder er bij voorbaat veel regels en verplichtingen aan te verbinden. Annex hieraan wil de VVD ook kijken naar initiatieven voor duurzame stadsdistributie zoals logistieke ontkoppelpunten aan de rand van de steden en het combineren van goederenstromen. Ook de vaarwegen in onze waterrijke provincie kunnen naar het oordeel van de VVD efficiënter worden ingezet waar het gaat om het ontlasten van het wegtransport. De VVD is bereid daarin te investeren. Waar het concrete projecten betreft gaat de aandacht van de VVD blijvend uit naar De Duinpolderweg – en ik weet dat ik die eigenlijk niet meer zo mag noemen maar dan is het nog steeds helder waar wij het over hebben – de verbinding A8/A9 en een mogelijke verbreding van de huidige A9 op het traject Beverwijk-Alkmaar en een optimalisering van de trechter bij Uitgeest/Heemskerk. Als onderdeel van het geheel vraagt de bereikbaarheid van de Kop van Noord-Holland eveneens om blijvende aandacht. Dit acht de VVD passend in het licht van het stimuleringsprogramma De Kop Werkt en de verbinding die kan worden gemaakt met de MRA en via de Westfrisiaweg naar het oosten. Eerder is door PS al het belang aangegeven van een nieuw fietsbeleid.

Mevrouw **PELS** (GL): Nog even over het vorige punt, want ik werd razend enthousiast over uw inbreng over verschillende modaliteiten en dat die beter op elkaar moeten aansluiten, maar uiteindelijk pleit u toch weer voor meer asfalt. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? We weten uit

onderzoek dat meer asfalt niet helpt bij het fileprobleem. Waarom pleit u daar dan toch weer voor?

De heer **ANNAERT** (VVD): Als ik dat nou alleen had gezegd, dan had u helemaal gelijk gehad, maar het gaat het om de mix. Wij zoeken graag naar mixen van dingen, dat zal ook blijken als ik het straks over de energietransitie heb. Dat is bij mobiliteit en bereikbaarheid niet anders. Het is bij ons en/en en niet of/of en GL denkt daar vaak anders over, dat weet ik.

Mevrouw **ZAAL** (GL): Ik hoor u een aantal infrastructurele projecten noemen. Die kosten een hoop geld. Bent u dan in de volgende periode bereid om de opcenten te verhogen?

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik denk dat de vraag stellen het antwoord al in zich houdt, het antwoord is nee.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Dit is wel een schot voor open doel. De lege belofte van de VVD!

De heer **ANNAERT** (VVD): Dat is geen lege belofte, dat is een kwestie van keuzes maken straks in de begroting en dat er verschillen bestaan in deze Staten qua inzicht over hoe je het geld zou moeten besteden, dat weet ik, maar wij gaan niet gelijk kiezen voor het verhogen van de belasting. Wij gaan eerst kijken van wat is er voor ruimte binnen de begroting zelf te vinden, dan wel zijn er wellicht nog bezuinigingen te halen maar wij gaan niet altijd weer beginnen met belastingen verhogen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Keuzes maken klinkt hartstikke mooi, maar natuur? Tegen natuur?

De heer **ANNAERT** (VVD): De VVD is niet tegen natuur. Zeker niet.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Maar dan wel waar tegen?

De heer **ANNAERT** (VVD): U gaat mij vragen waar ik allemaal tegen ben. Dan staan we hier nog wel even.

De heer **DEN UYL** (PvdA): U heeft gezegd, u wilt meer voor wegen, maar geen verhoging van de belastingen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Mevrouw Pels probeerde dat ook, maar ik denk nou juist dat ik een heel evenwichtig verhaal heb gehouden namens de VVD over mobiliteit en bereikbaarheid. Maar het is bij ons en/en en niet of/of. Misschien neigt de PvdA ook meer naar of/of maar ik hoop toch van niet, want veel mensen die PvdA stemmen, rijden ook gewoon nog steeds met de auto over de wegen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Waar gaat u precies op bezuinigen of was dit een ongedekte cheque?

De heer **ANNAERT** (VVD): Dit is geen ongedekte cheque. Binnen de begroting van de provincie is dat geen ongedekte cheque. Het fietsbeleid. Het eerste BOT-gesprek hierover bracht destijds veel ideeën voor nieuw beleid naar voren en het was goed om te merken dat het belang van een goed provinciaal fietsnetwerk door alle partijen werd gedeeld. Er wordt op dit moment al 23 miljoen euro geïnvesteerd om de belangrijkste knelpunten in het fietsnetwerk op te lossen, dus er wordt al hard gewerkt. Kan het college ons desondanks melden hoe het staat met de nota Fietsbeleid? Mobiliteit kent natuurlijk ook raakvlakken met duurzaamheid. Experimenten als SolaRoad en duurzaam asfalt sluiten daar naadloos op aan. Maar de opgaven op het gebied van duurzaamheid reiken natuurlijk verder dan dat. Noord-Holland wil in 2050 volledig klimaatneutraal zijn. De VVD ondersteunt deze ambitie, maar waakt over de financiële kant ervan. Wij zijn wars van stapeling van kosten voor burgers en ondernemers. Anders gesteld, er moet sprake zijn van een verantwoorde financiële impact voor inwoners en bedrijven. Ook de gevolgen voor het landschap en de leefbaarheid zullen wij nauwlettend in ogenschouw nemen bij de keuzes die moeten worden gemaakt. De VVD blijft van oordeel dat maatregelen met betrekking tot energie, klimaat en milieu volgend en dus niet aanvullend zijn op Rijks- en EU-beleid, dus geen koppen. Klimaatmaatregelen en -resultaten komen alleen tot stand als partijen elkaar vinden in een gemeenschappelijke aanpak. Zonder breed draagvlak zullen de doelen moeilijk te verwezenlijken zijn. De VVD zet in op voortzetting van het Participatiefonds Duurzame Economie NH voor de omslag naar een duurzame energiehuishouding en een toekomstbestendig milieu. Investeren in duurzame energie is noodzakelijk om ook in de toekomst over voldoende energie te beschikken. De echte energiebronnen van de toekomst zijn nog niet ontdekt of nog in ontwikkeling. Daarom kiest de VVD niet voor een bepaalde energiebron. Wij zetten in op een combinatie van verschillende energiebronnen en willen subsidies met name op innovatie richten. Ik verwijs in dit verband nog maar eens naar mijn beschouwingen over dit punt bij de behandeling van de begroting 2018. Alle kaarten inzetten op een vorm van duurzame energie is en blijft onverstandig. Wij blijven tegenstander van verdere uitbreiding van Wind op Land anders dan binnen de vastgestelde provinciale kaders. Wij blijven voorstander van wind op zee buiten de 12-mijlszone.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, ik ben benieuwd hoe de laatste opmerking zich verhoudt tot de een na laatste opmerking, want juist als u alles wilt openhouden, dan kunt u nu niet al bij voorbaat een vorm afschrijven. Als ik denk aan de situatie in het NZKG, dan kan ik mij geen goed argument voorstellen waarom u dat zou willen afschrijven. Kunt u mij helpen?

De heer **ANNAERT** (VVD): Als u goed geluisterd heeft, dan heb ik niet een vorm afgeschreven, want wind heb ik niet afgeschreven, alleen wel op land. Ook geen extra wind.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): U zegt dat u niet verder wilt gaan dan die 685,5.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dan hebben wij het over wind op land. Ik sluit windenergie niet uit.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Windenergie op land sluit u uit.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ja. Maar dat is geen vorm.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik heb een vraag over de verhouding tot eerdere opmerkingen. U begint uw betoog dat u het vertrouwen heeft in gemeenten en ook ruimte wilt laten aan gemeenten. U zegt ook dat als bij energie alle partijen samenwerking opzoeken en het willen, dan moeten wij dat faciliteren. Hoe verhoudt zich dat tot een strak wind op landkader dat dat mogelijk in de weg zit?

De heer **ANNAERT** (VVD): Dat verhoudt zich prima tot een strak wind op land kader, als u mijn betoog goed heeft beluisterd, dan heb ik de rol van de provincie geduid. De rol is niet weggeschreven met mijn opmerking dat je ook veel verantwoordelijkheid bij de gemeenten en regio's moet leggen. Ik heb juist ook het belang van de provincie als middenbestuur aangegeven en dit is precies iets waar de provincie vooral strak op moet blijven sturen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Dus het is wel een beetje selectief, want woningbouw moeten de gemeenten zelf bepalen, maar wind op land daar gaat de provincie een strakke regie op zetten.

De heer **ANNAERT** (VVD): Nee, want ik heb ook gezegd dat ook daar de provincie een regierol kan vervullen. Dat heb ik in mijn verhaal opgenomen. Het ging met name over dat er een groot probleem is bij woningbouw en dat bij de keuzes die gemaakt moeten worden, wij niet voorbij mogen gaan aan de lokale overheden. De impact die duurzame energie kan hebben op Noord-Holland, is iets waar de provincie zich sterk tegenaan moet bemoeien en ook naar moet blijven kijken. Zonne-energie moet bovenal worden opgewekt op daken.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Ik probeer in mijn geheugen te graven en ik meen mij te herinneren dat ik een keer een motie heb gezien die zei, er zou wind op industrieparken moeten kunnen komen of woorden van gelijke strekking. Of neemt u daar afstand van?

De heer **ANNAERT** (VVD): Daar neem ik geen afstand van, dat moet u zien in het licht van de hele discussie die wij toen over de 685,5 hadden. In dat licht hebben wij die discussie gevoerd en toen heb ik letterlijk tegen de heer Bond gezegd, als u denkt, de kaders zitten mij in de weg want ik wil meer ruimte hebben in het NZKG, toen hebben wij gezegd, dan hebben wij een voorkeur voor daar.

De **VOORZITTER**: Ik wil nog een beperkt aantal interrupties toestaan, want anders schieten wij over de tijd heen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Wij hebben eindelijk een levendig debat, laat ons toch even. Dit heeft u eerder tegen de heer Bond gezegd, maar uw collega, de heer Slettenhaar heeft deze motie ingediend bij het koersdocument voor de Omgevingsvisie, een paar maanden geleden. Toen hebben wij de heer Slettenhaar gevraagd of dat binnen of buiten de kaders was en toen bleek dat echt buiten de kaders te zijn, maar wel richting 2050, dus niet in deze periode.

De **VOORZITTER**: De heer Annaert rondt zijn betoog af.

De heer **ANNAERT** (VVD): Volgens mij is het niet zo gelopen. Ik ken de heer Slettenhaar heel goed en dat kan hij daar nooit mee bedoeld hebben. Dat is onmogelijk. Als het gaat om keuzes maken die wij moeten maken, dan ga ik terug naar waar wij mee begonnen zijn. Wij hadden niet om 685,5 gevraagd, maar wij hebben het opgelegd gekregen en dat is een andere discussie. Als dan de keuzes gemaakt moeten worden, stel dat er weer zo'n maatregel komt, dan zullen wij altijd kijken naar waar de voorkeur naar uitgaat en dan heeft u helemaal gelijk, dan kijken wij naar dat soort gebieden, maar dat is niet het uitgangspunt. Zonne-energie moet vooral worden opgewekt op daken en terughoudend zijn wij waar het gaat om zonneakkers, zeker waar het kostbare landbouwgronden betreft. Die zijn en blijven immers hard nodig voor de wereldwijde voedselvoorziening voor een nog steeds groeiende wereldbevolking. Duidelijk is dat er ook de komende jaren weer veel op het spel staat. Laat richting 20 maart 2019 ook vooral duidelijk worden hoe de verschillende partijen erin staan. Er valt dan weer wat te kiezen. Tot slot. Het waren vier intensieve jaren waarin weer veel is bereikt. Wij danken het college als ook de gehele ambtelijke organisatie inclusief de griffie voor het vele werk en hun inzet. Wij danken onze collega-Statenleden voor de samenwerking in de afgelopen jaren. Zoals het zich nu laat inzien zullen de Staten na 20 maart 2019 weer een grote vernieuwing qua bemensing laten zien. Is dat handig? Misschien niet. Is dat wenselijk? Misschien niet. Maar het is wel vernieuwend en uitdagend. Wij vertrouwen erop dat ook de nieuwe Staten weer in staat zullen blijken te zijn de belangen van Noord-Holland en haar inwoners op een goede wijze te behartigen. Ik wens namens onze fractie alle kandidaat-statenleden veel succes bij hun ambities.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter. Ik heb de laatste weken door omstandigheden veel nagedacht over hoe onze begrotingsbehandeling eruit ziet en er veel met mensen over gesproken. Je bent fractievoorzitter van een redelijk grote partij, je zit het hele jaar te wachten totdat je eindelijk aan de beurt bent en dan ga je vervolgens vijf pagina's tekst voorlezen vooral geschreven door de portefeuillehouders uit de fractie. Vorig jaar heb ik bijna mezelf in slaap gepraat en dit jaar wil ik het daarom wat anders doen. Ik ga proberen het uit mijn hoofd te doen. Ik heb wel wat kaartjes met bullet points. Gisteren moest ik op zondag om vier uur nog op zoek naar kaarten, kon ik niet vinden, maar toen heb ik een aantal ansichtkaarten gepakt en die vertegenwoordigen ook mijn algemene beschouwingen. Ik heb een windmolen, een prachtig Noord-Hollands landschap, woningen en ik heb een poes. Die vond ik gewoon leuk. Op basis daarvan ga ik mijn algemene beschouwingen houden. Ik heb ook een aantal moties, die bieden dan nog een beetje houvast. Laat ik beginnen om GS te complimenteren met de begroting. De financiën van de provincie zijn op orde en er wordt geen geld meer opgepot. D66 is de campagne van 2015 ingegaan met de stelling dat er veel te veel geld op de planken van de provincie lag. Dat bleek zo te zijn. In Noord-Holland was nog 69 miljoen in de reserves te besteden en wij zijn ontzettend blij dat wij dat nog in deze periode hebben geïnvesteerd in de Noord-Hollandse economie, duurzaamheid en bereikbaarheid. De provincie is geen bank, maar een overheidsorganisatie voor en van Noord-Hollanders, die ervoor moet zorgen dat het hier aantrekkelijk en gezond wonen, werken en recreëren is. Daar is dat geld voor ingezet. Voor een gezonde omgeving voor komende generaties Noord-Hollanders is het noodzakelijk om te werken aan een beter leefklimaat. De

transitie is reeds deze periode ingezet, de rijksopgave wind op land is gehaald en er zijn miljoenen in duurzaamheid geïnvesteerd en ook bij besparingen doen wij het goed in de provincie. D66 is daar trots op, maar er is meer nodig. De energietransitie moet worden versneld. De klimaattafels zijn bijna klaar met onderhandelen. We kunnen aan de slag. Het is bij D66 opgevallen dat er veel negativiteit en angst heerst rond klimaatmaatregelen. Mensen maken zich zorgen en die wil D66 heel serieus nemen. Maar een overheid moet de angst niet aanwakkeren, maar juist wegnemen. Duurzaamheid is geen verplichting, het is een recht. Een recht op schone lucht, op drinkwater, een warm huis en gezonde voeding. Duurzaamheid beschermt ons tegen overstromingen of juist extreme droogte. Duurzaamheid is geen financiële strop, maar een kans. Een kans voor innovatieve startups, een kans op werk en een lagere energierekening, een kans voor bedrijven, maar ook voor inwoners zelf. Daarvan twee voorbeelden.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, heeft u aanwijzingen dat die angst aangewakkerd wordt en door wie?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik heb daar zeker aanwijzingen voor. Om maar een voorbeeld te noemen, het CDA komt met een meld- of klachtpunt voor klimaatcriminaliteit zou ik het noemen, voor de gevolgen van de klimaattransitie. Als je dat zo naar voren brengt, dan geef je al aan dat er iets te klagen is. Ik zou zeggen, roep een steunpunt in het leven dat burgers adviseert en helpt bij de overgang naar een duurzame woning. Ik vind de beeldvorming een bepaalde negativiteit uitstralen en daar wil ik afstand van doen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dan mag ik uw woorden zo uitleggen dat u niet vindt dat deze provincie of PS iets in die zin uitdragen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Zeker niet.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik maak bezwaar tegen het voorbeeld dat mevrouw Zaal noemt. Net als iedere partij zoekt het CDA naar manieren waarop wij de klimaattransitie vorm kunnen geven en in plaats van alleen maar plannen te lanceren zonder na te denken over hoe wij dat betalen, proberen wij realistische keuzes te maken. Ik vind het bezwaarlijk als de vraag gesteld wordt, en hoe dan, in een frame gezet wordt van negativiteit.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Het gaat mij vooral om de beeldvorming en het noemen van een klachtpunt terwijl je dat ook een steunpunt kunt noemen.

De heer **LEEVER** (ONH): Is het u bekend dat wij recent acht regiomanagers hebben aangesteld die ook als steun c.q. informatiepunt actief zijn?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Zeker. Dit was een voorbeeld van de Tweede Kamerfractie van het CDA en ik zal daar meteen aan toevoegen dat wij hier in de provincie goed bezig zijn. Laat het servicepunt Duurzame Energie een voorbeeld zijn voor de rest van het land. Het is absoluut niet bedoeld dat wij het in Noord-Holland niet goed doen. Dan twee voorbeelden die laten zien dat

duurzaamheidsmaatregelen voor bedrijven en inwoners voordelig kunnen zijn. Het eerste voorbeeld betreft drie bedrijven uit het NZKG onder andere Tata Steel en Port of Amsterdam die een waterstoffabriek willen bouwen die ertoe zou leiden dat bij Tata Steel 350.000 ton minder CO2 wordt uitgestoten. Goed voor het bedrijfsleven en de duurzame toekomst en het NZKG dat op deze manier de transitie kan maken van een fossiele naar een duurzame haven en voor een circulaire economie. Nou denkt u misschien, nou komt ze weer met een voorbeeld over bedrijven, maar ik heb ook een voorbeeld van een woningbouwcorporatie. Wij zijn een paar weken geleden op bezoek geweest bij een Zaanse woningbouwcorporatie ZVH en die heeft ons meegenomen naar twee flats in de kleurenbuurt. Dat zijn flats waar mensen wonen met lage inkomens. De twee flats zijn recent volledig verduurzaamd. De huren gingen licht omhoog met 30 euro per maand maar de energierekening ging met 40 of 50 euro omlaag, zodat deze mensen die het geld heel hard nodig hebben, er per saldo op vooruit gaan. Deze voorbeelden laten zien dat het kan en dat wij moeten vertrouwen op de kracht van de samenleving en dat wij deze initiatieven moeten ondersteunen, aanwakkeren en stimuleren. Verduurzaming kost geld, maar weet u pas wat veel geld kost? Het aanleggen en onderhouden van asfalt.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik vind het leuk dat als er een voorbeeld gegeven wordt, het altijd een huurwoning is, maar er wonen ook heel veel mensen in een koopwoning. Ik heb al een keer het voorbeeld gegeven in de vorige vergadering van Woerden, waar sociale huurwoningen voor 61.000 euro per woning zijn omgebouwd. Hoe ziet mevrouw Zaal dat?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Dat zie ik ook. Ook daar is een terugverdientijd maar die duurt bij koopwoningen altijd wat langer en daar zullen wij moeten kijken om daar een oplossing voor te vinden. Ik vond het voorstel van de VVD in de Tweede Kamer heel goed, om bij de Woz-waarde berekening bijvoorbeeld geen rekening te houden met verduurzamingsmaatregelen. Dat zijn positieve ontwikkelingen en daar moeten wij ook naar kijken bij koopwoningen. Als we kijken wat wij deze periode aan extra budget nodig hadden voor bestaande projecten, dan komt dat uit op 70 miljoen euro, overigens om geldige redenen omdat het duurder is geworden, maar voor die 70 miljoen euro kun je honderden windmolens bouwen of kolencentrales sluiten en dan houd je nog geld over voor zonnepanelen. Als er keuzes moeten worden gemaakt, dan is het duidelijk waar wij die leggen. Dan het onderwerp wonen. Ik heb u nog nooit verteld waarom ik in de provinciale politiek ben gegaan. Dat heeft te maken met mijn jeugd. Ik woonde vroeger aan het Westzijderveld. De polder, elke winter – toen hadden we nog goede winters – gingen wij schaatsen. De weg oversteken en wij waren meteen op het ijs. In de zomer gingen we met een roeiboot door de polder. Elke vijf tot tien jaar kwam die polder een stukje verder weg, niet omdat wij verhuisden maar omdat er uitleglocatie na uitleglocatie tussen kwam. 25 jaar later strijd ik hier voor binnenstedelijk bouwen om te voorkomen dat generaties na ons niet meer kunnen schaatsen in de winter of in de zomer kunnen roeien. Het gaat niet alleen over schaatsen en roeien, het gaat om biodiversiteit, natuur en in het algemeen recreatie voor de steeds groeiende bevolking van Noord-Holland. Het kan ook, er is voldoende plancapaciteit. Er zijn de afgelopen periode 12.000 woningen niet gebouwd.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Er is een enorme bevolkingsgroei, hoe gaat u dat tegenhouden?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Door binnenstedelijk te bouwen, daar is voldoende ruimte voor en er is voldoende plancapaciteit. Wij moeten wel soms een paar hobbels wegnemen, maar het kan zeker.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Bij alles binnenstedelijk is het qua leefbaarheid ook een keer op.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Het is heel belangrijk om juist de groene gebieden te bewaren voor leefbaarheid, recreatie, natuur en biodiversiteit. Dat is veel gezonder dan om dat allemaal op te offeren voor woningbouw.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik ga heel ver weg, naar China. Als er een land is dat stedelijk alles op elkaar bouwt, dan is het wel China, maar de bevolking gaat door en zij gaan een compleet nieuwe stad bouwen ergens buiten. U gaat alles binnenstedelijk realiseren.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Vooralsnog, om aan de vraag voor de komende tientallen jaren te voldoen, is dat best mogelijk en hebben wij echt nog geen Chinese praktijken. Die vergelijking raakt kant noch wal.

De **VOORZITTER**: Ik verzoek de Staten het aantal interrupties te beperken.

De heer **ANNAERT** (VVD): Het is net wat mevrouw Zaal zei, nu hebben wij een debat en dan willen wij het ook voeren. U gebruikt harde woorden, kant noch wal. Ik vind de vergelijking helemaal niet zo raar, want gaat u maar eens praten met Amsterdammers over de leefbaarheid in de stad. Een terechte vraag van de inwoners.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Via mevrouw Zaal richting de heer Annaert, hij loopt weg maar dat moet hij niet doen. Heeft u weleens gehoord van Almere, Lelystad of Dronten? Laten we Almere nemen, die stad hebben wij zelf nieuw gebouwd waar honderdduizenden mensen zijn gaan wonen. Dat geldt ook voor Heerhugowaard op het oude land. Die is opgebouwd als nieuwe stad. Een vraag aan mevrouw Zaal via de heer Annaert. Wij hebben in het verleden het groen volgeplempt en nu is de vraag nu wij al dit stedelijk gebied hebben, of wij niet moeten bouwen daarbinnen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik weet niet wat uw vraag aan mij is, maar daar ben ik het roerend mee eens.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik denk dat de heer Den Uyl op dit punt langzamerhand tot de doemdenkers gaat behoren. Volgens mij wordt er zeer zorgvuldig omgegaan met bouwen, ook in het buitengebied, want ook gemeenten gaan dat niet te grabbel gooien.

De **VOORZITTER**: Er komt ook nog een tweede termijn. Mevrouw Zaal vervolgt haar betoog.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Volgens mij is de heer Annaert hier de doemdenker door het Chinese scenario voor te spiegelen als toekomstscenario. Waarom het gelukkig nog niet zo hard loopt met het buitenstedelijk bouwen, is omdat wij in de provincie het uitgangspunt hanteren om dat binnenstedelijk te doen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ook dat heb ik al een keer gezegd, dat is gewoon wettelijk vastgelegd, dus niet doen alsof wij dat als provincie nu bedacht hebben. Het staat gewoon in de wet.

De **VOORZITTER**: Dit is even voorlopig de laatste interruptie.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik sluit het onderwerp wonen af omdat wij daar vast vanmiddag nog over gaan spreken. Nu zie je dat dat met die kaartjes helemaal niet goed gaat want bij het vorige onderwerp ben ik twee belangrijke onderwerpen vergeten, namelijk wat gaan wij doen aan de opwekking van duurzame energie. Als het aan ons ligt, dan kiezen wij voor alle vormen van hernieuwbare duurzame energie, wind, zon, geothermie, waterkracht en wij zien ook grote kansen voor waterstof. Ik noemde al het voorbeeld van die drie bedrijven en wij vinden dat zo'n goed idee. Wij vinden dat als er iets door ondernemers naar voren wordt gebracht, je dat moet ondersteunen en faciliteren. Daarvoor een motie.

Motie 45/12-11/18
Grootste duurzame waterstofcluster van Europa

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constateren dat:

- *Tata Steel, Nouryon en Port of Amsterdam samen een groene waterstoffabriek willen bouwen op het terrein van Tata Steel in IJmuiden met een productie van 15.000 ton waterstof;*
- *Tata Steel met de waterstoffabriek verwacht 350.000 ton minder C02 uit te stoten;*
- *De samenwerkingspartners in het Noordzeekanaalgebied de komende twee jaar gaan onderzoeken of de plannen technisch en financieel haalbaar zijn;*
- *Den Helder ook een belangrijke locatie kan zijn voor de waterstofeconomie aangezien het als scharnierpunt tussen wind op zee en opslag en distributie op het land kan functioneren d.m.v. gebruik van de bestaande gasinfrastructuur.*

Overwegen dat:

- *"Energieneutraal in 2050" de doelstelling van provincie Noord-Holland is;*
- *Om deze doelstellingen te halen, de provincie een gedeelte van de energie en warmtevraag duurzaam op moet wekken op eigen grondgebied;*
- *Dit op verschillende manieren kan gebeuren waaronder met groene waterstof opgewekt door windmolens op zee;*
- *Waterstof niet alleen kan dienen als brandstof voor de industrie, maar ook als vervanger van aardgas om woningen te verwarmen;*

- *Ook de gasbehandelingssystemen van de NAM in Den Helder en de gasopslag van TAQA in Alkmaar belangrijke locaties zijn die benut kunnen worden.*

Zijn van mening dat:

- *Met de komst van de waterstoffabriek in IJmuiden het Noordzeekanaalgebied een leidende rol kan gaan spelen in Europa op het gebied van klimaat neutrale, circulaire industrie;*
- *De provincie dit soort initiatieven zoveel mogelijk moet faciliteren.*

Verzoeken het college:

- *Zich in te spannen om te doen wat binnen haar bereik ligt om zo de aanlanding van wind op zee in IJmuiden in combinatie met een waterstoffabriek mogelijk te maken;*
- *Zich in te spannen voor nader onderzoek naar waterstof en het gebruik van gasleidingen voor dit doel in Den Helder;*
- *Dit te doen bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) in samenspraak met het Rijk of aan de klimaattafels waar onderhandeld wordt over het Klimaatakkoord*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties VVD, D66, CDA, PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter, is mevrouw Zaal ervan op de hoogte dat er in de Wieringermeer ook een waterstofcentrale gebouwd wordt?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ja, daar ben ik van op de hoogte. Deze gaat vooral over de combinatie met wind op zee en die in Wieringermeer is anders. Ook wij willen weleens een vorm van energie niet. Er is de laatste tijd veel aandacht voor kernenergie maar dat is voor ons absoluut geen oplossing. Het is risicovol, het is te duur en het duurt te lang. Wij gaan daarmee niet de klimaatdoelen van 2030 halen en het is in Noord-Holland ook niet nodig want wij hebben de routeplanner duurzame energie en daaruit blijkt dat wij onze doelstellingen kunnen halen met hernieuwbare energie. Om toch een signaal te geven richting proefballonnetjes uit Den Haag, willen wij een motie indienen waarin wij ons als PS uitspreken om geen nieuwe kerncentrale in de provincie te bouwen.

Motie 46/12-11-18
Geen nieuwe kerncentrale in Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constateren dat:

- *De VN-klimaatorganisatie IPCC in een recent rapport uiteenzette dat kernenergie een grote rol moet spelen bij het beperken van de aardse opwarming van 1,5 graad;*
- *Noord-Holland in 2030 haar C02-uitstoot gehalveerd wil hebben en in 2050 energieneutraal moet zijn;*

- *Om deze doelstellingen te halen, de provincie inzet op een combinatie van o.a. zonne-energie, windenergie en geothermie.*

Overwegen dat:

- *Kernenergie geen duurzame manier van energie opwekken is aangezien de niet hernieuwbare grondstof uranium opraakt;*
- *Kernenergie geen schone manier van energie opwekken is aangezien kernafval duizenden jaren opgeborgen moet worden;*
- *Het 10-15 jaar duurt om een kerncentrale te bouwen, en dus niet op tijd komt om de doelen van 2030 te halen;*
- *Kernenergiecentrales in bouw en onderhoud duurder zijn dan de vereiste investeringen voor duurzame energie;*
- *Minister Wiebes te kennen heeft gegeven dat er vanuit de markt geen interesse is te verwachten om een kernenergiecentrale te bouwen in Nederland;*
- *Het volgens het PBL mogelijk is om in 2050 95% C02-reductie in Nederland te bewerkstelligen zonder kernenergie;*

Zijn van mening dat:

- *De provincie Noord-Holland zich moet richten op het afhankelijk te worden van echte duurzame en schone energie;*
- *Wij volgende generaties niet moeten opzadelen met kernafval;*
- *Kernenergie geen toekomst heeft in Noord-Holland.*

Verklaren hierbij:
Dat het plaatsen van een nieuwe kerncentrale in Noord-Holland om kernenergie op te wekken niet aan de orde is

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, SP, PvdA, GL, PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **LEEVER** (ONH): Ik wil reageren op wat hier gezegd wordt. Ik vraag mevrouw Zaal, geen nieuwe kernreactors erbij maar hoe gaan wij dan met Petten om?

Mevrouw **ZAAL** (D66): De woordkeuze is: geen nieuwe kerncentrale en ook geen kerncentrale voor de opwekking van energie. In Petten gaat het om de opwekking van medische isotopen, dat is iets heel anders en daar zijn wij wel voorstander van.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, mevrouw Zaal dient deze motie in, maar ik snap het niet zo goed omdat zij zegt, wij willen geen negativiteit rond dit onderwerp. Waarom dan nu al zaken uitsluiten? Dat is vraag 1 en vraag 2. Is mevrouw Zaal ervan op de hoogte dat je met een

kerncentrale 600 windmolens van de grootste categorie vervangt? Waar wil zij dan wetende dat de energievraag alleen maar zal toenemen, die windmolens plaatsen?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Er is volgens ons voldoende ruimte voor wind op zee en daarnaast zien wij ook mogelijkheden voor windmolens op industrieterreinen in de volgende periode. Ik ben mij ervan bewust dat dat kan opwekken, alleen het is niet hernieuwbaar wat kerncentrales opwekken en wij hebben in dit huis met elkaar afgesproken dat wij inzetten op hernieuwbare en duurzame energie. Dat staat in de routeplanner en er is ook een onderzoek van ECN dat wij die doelstellingen daarmee kunnen halen. Het debat over een kerncentrale zou ons afleiden van waar wij het echt met elkaar over moeten hebben hier.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, is mevrouw Zaal ervan op de hoogte dat uit enquêtes die ik in mijn bijdrage heb genoemd, blijkt dat meer dan de helft van de D66-stemmers wel voor kernenergie is?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Er zijn de afgelopen tijd heel veel peilingen gedaan. Ik heb een peiling van De Hond gezien, dan is 45% van Nederland voorstander van kernenergie. Ik kan u geruststellen, mijn partij staat volledig achter dit standpunt. Het laatste onderwerp is cultuur en recreatie. De natuur en het cultureel erfgoed hebben de inwoners maar ook de toeristen veel te bieden. Een cultureel aanbod dat de cultuurhistorie van Noord-Holland vertegenwoordigt. Kinderen in Noord-Holland leren over Romeinen en Grieken maar niet over het OER-IJ. Wij gaan geen motie indienen maar zullen later met een initiatiefvoorstel komen. Dat er 2 miljoen euro over is van het gereserveerde geld voor Rijksmonumenten om een uitvoeringsregeling op te stellen die het mogelijk maakt deze resterende gelden te investeren in de provinciale cultuur. Zoals de Stelling van Amsterdam maar ook de Zaanse Schans, het Huis van Hilde en Kaap Skil, een cultureel aanbod dat de cultuurhistorie van Noord-Holland vertegenwoordigt. D66 wil dat we dit nog meer koesteren, openstellen en waar nodig versterken. Kinderen in Noord-Holland leren alles over de Romeinen en de Grieken, maar niet over de Friezen die met de Romeinen vochten om het OER-IJ. De forten hebben een nieuwe bestemming maar de liniedijken ertussen zijn nog niet in ere hersteld. Wij willen een recreatief netwerk in Noord-Holland waarin niet alleen de Stelling van Amsterdam als een gebied wordt aangemerkt, maar ook de verbinding wordt gelegd met prachtige landgoederen, stolpboerderijen, dat er verbindingen komen over het water en de weg. Wij gaan geen motie indienen maar zullen later met een initiatiefvoorstel komen. Wij komen wel met een motie dat uit de begroting volgt dat er 2 miljoen over is van het gereserveerde geld voor Rijksmonumenten. Dat is eerder door de heer Van der Hoek aangekondigd. Daarvoor een motie.

Motie 47/12-11-18
Provinciale uitvoeringsregeling Cultuur Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Indieners graag erkende musea (museumjaarkaart), musea in oprichting, culturele instellingen of evenementen met publiekstoegankelijkheid willen ondersteunen bij hun opgave en ambities om bij te dragen aan de realisatie van provinciale opgaven;*
- *Indieners het belangrijk vinden dat voornoemde culturele instellingen of evenementen, bij hun ambities om te verduurzamen, de regionale economie te versterken, bij te dragen aan een vervolmaakter monumenten- en landschapsbeleid, of bij te dragen aan de regionale cultuurhistorie een beroep moeten kunnen doen op provinciale ondersteuning;*

Overwegende dat:

- *Het huidige provinciale instrumentarium hiertoe vooralsnog onvoldoende mogelijkheden biedt;*
- *Indieners hiertoe wel ruimte willen creëren, zij het altijd in de vorm van maximaal 50% cofinanciering vanaf minimaal 5.000 euro;*
- *Er ruim 2 miljoen euro op de begroting cultuur vrijvalt, door het niet besteden van middelen aan de opvang van de gevolgen van een herverdeling van de rijksmonumentenregeling.*

Verzoeken het college:
Met de vrijgevallen middelen een nieuwe uitvoeringsregeling op te stellen, waarbinnen voornoemde culturele instellingen of evenementen succesvol een beroep kunnen doen op provinciale middelen ter ondersteuning van projecten die tot doel hebben:
- het (te bouwen) vastgoed dan wel exploitatie te helpen verduurzamen,
- of de regionale economie helpen versterken,
- of de uitvoering van het monumenten- en landschapsbeleid vervolmaken,
- of bij te dragen aan de regionale cultuurhistorie

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, VVD, CDA, PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik sluit af. Noord-Holland is in transitie en dat vergt scherpe keuzes. D66 kiest voor duurzaamheid en natuur boven wegen, voor OV en fiets in plaats van de auto, voor behoud van groen en open landschap, voor binnenstedelijk bouwen en niet voor uitleglocaties en het stimuleren van innovatie om de grote opgaven van de toekomst te lijf te gaan. Maar vooral vertrouwen wij op de kracht van de samenleving. Ik ga nog een laatste motie indienen. Ik had niet verwacht dat ik als coalitiepartij dit ooit zou gaan doen. Ik ga namelijk een motie van treurnis indienen.

Motie 48/12-11-18
Motie van treurnis

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De heer J.W. Remkes op 10 april 2018 zijn vertrek als CdK heeft aangekondigd;*
- *Hij dit ambt per 1 januari 2019 neerlegt;*
- *De heer Remkes voornoemd gedurende ruim 8 jaar het boegbeeld van de provincie is geweest;*
- *PS voornemens zijn op 19 november 2018 zijn opvolger te benoemen;*
- *Dit de laatste begrotingsbehandeling onder zijn voorzitterschap is.*

Overwegende dat het vertrek van de heer Remkes leidt tot de volgende al dan niet desastreuze gevolgen:

- *Extra kosten voor de tientallen ambtsbezoeken aan gemeenten en kennismakingsgesprekken met burgemeesters en dijkgraven;*
- *Extreme vermoeidheid van fractievoorzitters en griffiemedewerkers;*
- *Een overschot aan ongeopende flessen jenever in de wijnkelder van het provinciehuis;*
- *Het verdwijnen van de geur van shag uit Paviljoen Welgelegen;*
- *Verveling van de heer Yurdakul tijdens de volgende PS-vergaderingen;*
- *Plaspauzes tijdens de vergadering;*
- *Herinvoering van het elektrisch stemmen tijdens de vergadering;*
- *Veel papier dat overblijft omdat niet alles afgedrukt hoeft te worden;*
- *Extra inzet van de afdeling communicatie voor een Commissaris die wel op social media zit;*
- *Tientallen interrupties per Statenlid;*
- *De fractie van mevrouw De Meij wordt weer gewoon 50plus;*
- *Meerdere woordvoerders per onderwerp;*
- *Een ongehoord aantal schorsingen gedurende de vergadering.*

Spreken uit:
Het vertrek van de heer Remkes zeer te betreuren

en gaan over tot de orde van de dag.
Alle Statenfracties

De **VOORZITTER**: De heer Remkes ontraadt deze motie met heel veel kracht. De vergadering is geschorst tot 14.00 uur. Ik heropen de vergadering. Gedeputeerde Loggen is inmiddels weer in ons midden. Van harte gelukgewenst met je 50e verjaardag. Ik kan de heer Loggen verzekeren dat na je 50e het leven alleen maar mooier wordt.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dat is een mooi vooruitzicht om naar te kijken. Dank voor dit prachtige gezang. Ik realiseer me nu waarom mensen altijd zo tegen hun 50e opkijken.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter. Het is goed dat wij even gezongen hebben want daardoor is het bloed weer gaan stromen en heeft u de gelegenheid om naar mijn op papier geschreven

betoog te luisteren. Dit wordt mijn achtste en laatste bijdrage namens mijn fractie bij de algemene beschouwingen in deze collegeperiode. Ik herinner mij de eerste keer nog goed, want ik was gewend om aan de hand van aantekeningen een betoog te maken, maar dat mocht echt niet van mijn fractie, want zij wilde echt weten wat ik ging zeggen. Dat is maar goed ook. Dat heet democratische controle, zo werkt het in mijn partij. Het coalitieakkoord Ruimte voor Groei is uitgevoerd en wij hebben meer kunnen doen dan oorspronkelijk gedacht. Misschien niet gebruikelijk maar in mijn ogen is dat gebeurd in een constructieve aanpak vanuit de vier coalitiepartijen, waarvoor ik mijn mede-coalitiepartijen dank zeg. Tegelijkertijd wil ik de oppositie danken die vaak terecht hele scherpe vragen heeft gesteld en goede alternatieven heeft aangedragen, ook al zijn ze niet altijd overgenomen. Daarmee het beeld schetsend van constructief werken. De afgelopen jaren is in deze provincie de woningnood hoog gestegen. Het is goed dat de provincie doorgegaan is met de planning. Het is jammer dat veel gemeenten gedwongen waren hun plannen in de moeilijke periode in de ijskast te zetten. Wij moeten bouwen naar behoefte in de hele provincie en het is goed dat de provincie er alles aan doet om plannen van zacht naar hard te krijgen en daarmee te zorgen dat er snel meer woningen komen voor jongeren, ouderen en mensen met lage inkomens. Wij krijgen vandaag en volgende week hierover discussie in het kader van de Omgevingsvisie, dus voor dit moment laat ik het hierbij. Het functioneren van de arbeidsmarkt is verbeterd, zeker voor technische beroepen. Dat is mede het gevolg van het werk van de werkambassadeur die in ons verkiezingsprogramma stond. Ook het werken bij de provincie heeft de laatste tijd veel aandacht gekregen, de burgersluiswachters, de schoonmaak en ik ben blij dat wij eerder in PS hebben vastgesteld dat wij goed moeten kijken hoe wij dat in een volgende periode vorm gaan geven. Vorig jaar was er een breed gevoel van optimisme in Nederland. De economie ging weer beter, de recessie leek achter de rug en inderdaad, een jaar later zijn er meer mensen aan het werk. Het is belangrijk dat de werkambassadeur zijn werk kan voortzetten, maar niet iedereen in het land voelt dat het beter gaat. Gisteren konden wij in de krant lezen dat het aantal gezinnen in armoede is gestegen in dit welvarende land, daar zijn ongetwijfeld redenen voor maar het feit blijft. En dat betekent dat de samenleving niet inclusief is en niet voor iedereen openstaat, zolang niet iedereen kansen heeft op goed werk. Daar gaan wij de komende periode hard mee verder. De natuur en natuuropgave, het is onze opvatting dat de taakstelling NNN meer dan gehaald is.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, ik heb hetzelfde bericht gelezen en de oorzaken zijn bekend. Een daarvan is de toename van het aantal status- en vergunninghouders, met name van Syrische afkomst die ervoor zorgen dat dat aantal omhoog gaat omdat zij in de bijstand zitten. De PvdA is het ermee eens neem ik aan, dat wij alles moeten doen om die mensen zo snel mogelijk geïntegreerd te krijgen en te helpen naar werk.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Een kleine nuancering, de heer Annaert zegt dat het komt door de groei van het aantal asielzoekers, daarop is een deel van de verklaring te baseren, niet het grootste deel en met de heer Annaert zijn wij van oordeel dat wij ons best moeten doen om iedereen in dit land aan het werk te krijgen en dus ook werkgevers moeten oproepen en ondersteunen om ervoor te zorgen dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan de slag komen. Ten aanzien van de natuurtaakstelling, er komt steeds meer nadruk op kwaliteit en niet alleen op

kwantiteit, ook vanwege de enorm teruggelopen biodiversiteit. Het is positief dat een natuurinclusieve landbouw op de provinciale agenda staat. Dat biedt kansen om de biodiversiteit te verbeteren, want het gaat volgens de begroting bij natuur, flora en fauna ook om de intrinsieke waarde van het dier en de plant en het is goed dat deze periode een begin is gemaakt met een structurele financiering van de natuuropgave op lange termijn. In voorgaande begrotingen werd steeds duidelijk dat het moeilijk is en blijft om voldoende vrijwilligers in het groen te verwerven, maar er werden wel streefhoeveelheden gegeven. In deze begroting 2019 lijkt de provincie de ambities daarvoor kwijt te zijn en de verwachting is dat voor het komende jaar het aantal groenvrijwilligers gelijk blijft. Dat vinden wij jammer, dus wij horen daar graag iets over van GS. Schiphol is in belangrijke mate Rijksbeleid maar de afspraken daarover in het verleden zijn in toenemende mate gaan knellen gezien de enorme groei van het luchtverkeer op Schiphol. Wat voor ons lastig is, is de dreigende situatie dat Lelystad niet opengaat. Het doet het beeld oprijzen dat men in andere delen van het land de overlast en de herrie en luchtvervuiling graag in Noord- en Zuid-Holland laat. Dat is een bittere pil, dus zolang Lelystad niet opengaat, komt er wat ons betreft geen vliegbeweging bij. Er komt een MER en een nieuw indelingsbesluit, daarom is het nu niet het moment om langjarige afspraken te maken, zolang er geen helderheid is over wat die dingen gaan betekenen. De inzet van Noord-Holland bij de komende bespreking zou moeten zijn een aantal piketpalen. Minder overlast voor onze bewoners, zeker in de nacht, terugdringen van de luchtvervuiling, een betere veiligheid en een gezondere leefomgeving. Er is groeiende aandacht voor luchtkwaliteit en wij hebben de afgelopen tijd flink ingezet op monitoring. De provincie heeft daar veel aan gedaan samen met het bedrijfsleven en andere partners. Op het gebied van energietransitie zijn grote stappen nodig. Wij hebben net daar wat discussies met elkaar over gehad. Wij wachten met spanning op het klimaatakkoord, er is nog het nodige onduidelijk over de rol van de provincie. Maar het moet helder zijn dat wij niet voor niets samen met D66 en anderen een motie hebben ingediend die ertoe moet leiden dat de provincie uitspreekt dat er geen nieuwe kerncentrale in Noord-Holland zou moeten komen. Ook wij denken dat in de komende periode voor wind op land een wat verlicht regime zou moeten gelden en er vrijheid zou moeten komen om op lokaal niveau waar dat past en waar dat gedragen wordt door lokale overheden, op beperkte schaal wind op land mogelijk zou moeten zijn. Vorig jaar hebben wij gesproken over duurzaamheid en circulaire economie. In de begroting 2019 staan allerlei bedragen bij de kostenkant, maar nul bij de batenkant. Misschien kun je de baten niet direct in euro's uitdrukken, maar de maatschappelijke winst, de milieu- en welzijnswinst zullen op termijn enorm zijn en daarover mag best iets gezegd worden in de begroting, want wij doen het allemaal ook voor de toekomstige generaties waarbij wij ook eerder hebben uitgesproken dat wij de baten en lasten van de energietransitie en klimaatverbetering eerlijk willen verdelen over alle burgers van het land. De afgelopen jaren heeft de provincie ten opzichte van andere provincies heel beperkt aandacht besteed aan het welzijnsbeleid. Als je dat vergelijkt met andere provincies, Noord-Brabant heeft bijvoorbeeld het project sociale veerkracht, zij besteden veel meer aandacht dan wij aan dit onderwerp, met name bij aanjagen en samenwerken. Je bent als provincie vrij om hier meer of minder aandacht aan te besteden, maar je moet wel willen. Maar met relatief weinig geld kun je veel doen, bijvoorbeeld Dorpswerk Noord-Holland heeft haar sporen verdiend, ook Sportservice Noord-Holland en ProBiblio en dat laatste verdient in de toekomst een hoge bijdrage om het analfabetisme te bestrijden. Ook cultuureducatie is van groot belang.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik hoor u praten over mogelijke uitbreiding richting plus-taken maar u spreekt ook uw zorg uit over mogelijke tekorten bij belangrijke kerntaken, zoals natuur. Hoe verhouden die zich tot elkaar?

De heer **DEN UYL** (PvdA): Mevrouw Zaal wijst er terecht op dat er in de komende periode scherpe keuzes moeten worden gemaakt. Wij denken dat in de komende periode er misschien wat minder aandacht zou moeten zijn voor asfalt en wat meer voor mobiliteit en gedeelde mobiliteit. De gedeputeerde zegt dan altijd, de bus rijdt ook over de weg, dat klopt. Als het aan ons lag, dan komt er een herschikking van middelen en wij zijn niet bang om uit te spreken dat de opcenten wel omhoog zouden mogen, omdat er genoeg te doen is in de provincie. Laten wij beginnen geld heel zuinig uit te geven, maar vervolgens niet bang te zijn om aan de burger een bijdrage te vragen, want ook voor het thema leefbaarheid is er alle reden om hier in een volgende periode meer werk van te maken. Het OV is verder ontwikkeld en er is aandacht voor de hele keten, stroomlijnen en aanvullend lokaal vervoer. Verder moet innovatie die kan leiden tot verbetering van het OV in het landelijk gebied van Noord-Holland, de komende jaren hoog op de agenda staan. Wij hebben extra geld geregeld voor OV in Noord-Holland-Noord. De provincie heeft nu een inclusief fietsbeleid en onder leiding van deze gedeputeerde zijn daarin stappen gezet. Wij zouden graag verdere voortgang bij de fietssnelwegen willen zien, verder aan de slag met de aanpak van fietsknelpunten ook al is daar gelukkig het nodige gebeurd, het doorfietsroutenetwerk en in het bijzonder het effect. Bij de vorige algemene beschouwingen mocht ik namens de coalitie motie 110 indienen die een basis legde voor een integrale afweging waarbij de provincie vrijvallende middelen uit de reserves kon inzetten voor extra activiteiten voor natuur, milieu, energietransitie en mobiliteit. Dat gaan wij niet herhalen, maar wij zijn wel blij dat het college een sluitende begroting presenteert. Het gat van de kadernota is gedicht, er is een oplossing gevonden voor de wijziging in de systematiek van het Provinciefonds, op korte termijn is er een daling van de algemene reserve, maar in de volgende Statenperiode wordt weer een stijging voorzien, en er wordt flink wat ruimte voor het volgende college vrijgespeeld, 25 miljoen euro. Al met al een begroting waar wij goed mee uit de voeten kunnen, dus wij zullen instemmen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, het zijn alweer de laatste politieke beschouwingen van deze collegeperiode. En volgens de sprekersvolgorde mag het CDA dan ook nog eens als laatste spreken. De laatste van de laatste dus, hoewel het voor mij persoonlijk dan weer de eerste keer is dat ik hier sta. U ziet maar, er kan veel veranderen in vier jaar. En er is veel veranderd in de afgelopen vier jaar, ook in onze provincie. Onze verkiezingsprogramma's en het coalitieakkoord van vier jaar terug stonden nog half in het teken van de economische crisis. Inmiddels is de economie flink aangetrokken en hebben we de provincie mooier en sterker achtergelaten dan vier jaar terug. De coalitie en in het bijzonder natuurlijk onze gedeputeerde Economie, hebben hier een forse steen aan bijgedragen. Een van de mooie voorbeelden is het Participatiefonds Duurzame Economie. Samen hebben we ervoor gezorgd dat er nu 55 miljoen euro ingezet is waarmee bedrijven kunnen investeren in nieuwe duurzame producten en diensten. Door deze coalitie zijn waardevolle gebouwen die de roemrijke historie van Noord-Holland benadrukken,

behouden. De land- en tuinbouwsector is altijd in beweging en op de goede weg. Samen met de sector en de Greenports werken we aan toekomstbestendigheid voor deze branche die zorgt voor veel werkgelegenheid en voedselzekerheid. En zoals de heer Van Liere weet, werd Roodkapje gered door de jagers, nadat de wolf haar en haar grootmoeder had verslonden. We zullen maar geen motie indienen die de jager vraagt Roodkapje te redden, te heroverwegen en de wolf in leven te laten, want die jager draagt bij aan onze biodiversiteit, zoals in de Amsterdamse Waterleidingduinen en die kan ons straks tegen de wolf beschermen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik had al gezegd dat Roodkapje een sprookje was en natuurlijk kwam het CDA met het sprookje in het kwadraat, de nobele jager terug. U zegt, het doodschieten van de herten in de Waterleidingduinen is goed geweest voor de biodiversiteit. Vertel, waar heeft u dat gelezen?

De heer **HEIJNEN** (CDA): We weten allemaal als wij de damherten daar ongebreideld laten groeien, zij het voedsel wegnemen van heel veel andere dieren en dat andere planten en vegetatie zich niet kunnen ontwikkelen. Beheersing van het sterkste dier in de voedselketen zorgt ervoor dat andere soorten zowel planten als dieren zich kunnen ontwikkelen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik ben bekend met de voorspellingen, verwachtingen en redenen waarom er zou moeten worden geschoten op damherten, maar u zei heel stellig, het is goed geweest voor de biodiversiteit. U heeft dat dus al kunnen constateren. Waar dan?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dit gebeurt op heel veel plaatsen, niet alleen in de Waterleidingduinen, maar dit is wat er gebeurt als er zo wordt beheerd in dit gebied. We hebben geïnvesteerd in goede bereikbaarheid van onze provincie, met name door knelpunten in de infrastructuur aan te pakken. Regio's die een zetje in de rug nodig hebben zijn door de provincie ondersteund. En dat alles zonder de provinciale belastingen te verhogen. Deze coalitie heeft zelfs in het laatste regeringsjaar een extra 69 miljoen euro geïnvesteerd in de provincie. Maar we zijn er nog niet, van de economische groei profiteert nog niet iedereen en het heeft ook een keerzijde. In de hele provincie is krapte op de woningmarkt, er zijn simpelweg te weinig woningen. Jongeren kunnen daardoor niet op zichzelf gaan wonen op de plek van hun keuze. Ouderen zitten vast in een te groot huis. Bepaalde steden en dorpen zijn onbereikbaar voor gemiddelde inkomens. De krapte leidt tot scheefgroei, met grote sociale gevolgen. Er is de afgelopen jaren ook te veel bezuinigd op cultuur, waardoor basisvoorzieningen dreigen te verdwijnen. De groei brengt ook nieuwe uitdagingen met zich mee voor de bereikbaarheid, met name het woon-werkverkeer dreigt vast te lopen. Hetzelfde geldt voor toerisme, waar een onevenwichtige spreiding zorgt voor overlast. Toeristen die veelal via Schiphol binnenkomen. Van Schiphol profiteren we allemaal, maar de overlast komt slechts bij een beperkte groep terecht. De bodem in Noord-Holland daalt. Die daling tegengaan is een complexe uitdaging. Maatwerk is geboden en veel onderzoek zal nog nodig zijn om passende maatregelen te vinden die ook economisch uitvoerbaar zijn. Een uitdaging die we alleen kunnen aangaan met alle betrokken overheden en stakeholders. En voorzitter tot slot, onze grootste uitdaging is wel het veranderde klimaat, langer wachten met serieuze maatregelen is simpelweg geen optie meer. Het is tijd om door te pakken. We moeten

voortbouwen op de fundamenten uit het verleden. En het is goed om te zien dat deze coalitie alvast een voorzet heeft genomen op de komende jaren. Daarmee toont ze ambitie en dat is terecht, want stilzitten is geen optie en daarom zijn er alvast enkele plannen voor de komende jaren uitgewerkt. Maar natuurlijk, de echte plannen komen pas in onze verkiezingsprogramma's en straks in het nieuwe coalitieakkoord. Als het aan het CDA ligt, zijn we dan nog ambitieuzer. We willen doorpakken. Ik noem drie thema's in het bijzonder: woningbouw, klimaat, cultuur, in die volgorde. Als ik kijk naar woningbouw zijn we van mening dat het onvoldoende gelukt is om flexibel in te spelen op de snel veranderende vraag en het te schrale aanbod vanuit de markt. Is dat de schuld van de provincie? Is dat de schuld van het Rijk? Is dat de schuld van de gemeenten? Is dat de schuld van de bouwsector zelf? Het antwoord op deze vraag zal wel ergens in het midden liggen. Vanuit verschillende van deze partijen wordt wel met de beschuldigende vinger in de richting van de provincie gewezen en dat steekt. We hebben hier al meer het debat gevoerd en laten we helder zijn, het CDA staat voor haar handtekening onder het coalitieakkoord. Maar ik zei het al, dat is geschreven is een tijd van voorzichtig herstel uit de crisis. Deze tijd vraagt om een andere aanpak. Bouwen, bouwen, bouwen. Samen met gemeenten op de juiste locaties, waar nodig ook aan randen van steden en dorpen. En natuurlijk, er zijn vele redenen dat bouwen niet altijd lukt. Maar het mag toch niet gebeuren dat de provincie er daar een van is.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Gaat u nu vertellen dat er ten tijde van het maken van het coalitieakkoord er helemaal geen woningnood was?

De heer **HEIJNEN** (CDA): U heeft goed geluisterd, ja.

Mevrouw **ZAAL** (D66): U spreekt over de schuldvraag, er zijn heel veel redenen waarom het bouwen niet lukt, welstands- en milieunormen, capaciteit bij bouwbedrijven. Op een gegeven moment zegt u, het kan niet zo zijn dat de provincie er een van is. Dat suggereert dat u van mening bent dat de provincie wel een van de schuldigen is. Legt u eens uit wat de provincie dan niet goed heeft gedaan de afgelopen periode.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dat klopt, er zijn meerdere factoren die een rol spelen en de provincie is er een van als het gaat om het in stand houden van bepaalde beschermingsregimes op gebieden waar die eigenlijk niet thuishoren in afwachting van de nog lopende discussie daarover. Dat is een van de redenen waar de provincie belemmert dat er gebouwd wordt.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik neem aan dat u dan spreekt over een bepaald weidevogelleefgebied. Wanneer daar het regime weidevogelleefgebied vanaf gaat, is het nog steeds buitenstedelijk. Wat lost dat op, want wij hebben afgesproken dat je daar niet kunt bouwen. U suggereert iets wat niet klopt.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Daar raakt u tegelijkertijd het andere punt dat de woningbouw belemmert, de strikte opvatting over bouwen aan randen van steden en dorpen. U kent daarover onze mening. Wij voeren uit wat er in het coalitieakkoord over is afgesproken, maar dat moet echt anders als het aan ons ligt. Onderliggend aan de beperkingen die worden opgelegd door de

provincie, liggen prognoses en cijfers die onvoldoende meegaan met de ontwikkelingen in de markt. Op papier klopt het allemaal, er wordt minder gebouwd dan kan volgens planologische ruimte, maar daarop ingezoomd blijken er nog heel veel plannen behoorlijk zacht en ook de harde plannen blijken niet altijd bikkelhard. Sommige van de Amsterdamse plannen zijn op plekken waar nu bedrijven, ziekenhuizen en sportparken zijn. Zelfs het MC Slotervaart staat al ingetekend, misschien een vooruitziende blik van een ambtenaar. Wij zullen op die cijfers binnenkort terugkomen bij de behandeling van de monitor woningbouw. Nog iets anders in dat kader. Waar we vier jaar geleden ook geen rekening mee hielden, is het toegenomen aantal arbeidsmigranten in Noord-Holland-Noord. Niet alleen in de land- en tuinbouw, maar ook door de komst van de datacenters. Wat betekent dat voor de woningbouw? Waar kan de provincie de gemeenten die voor deze opgave staan, ondersteunen nu dit probleem steeds nijpender wordt? We horen het graag van de gedeputeerde. Als tweede, de klimaat- en energietransitie, de allergrootste opgave van deze tijd. We nemen afscheid van olie en gas. Daarvoor in de plaats maken we straks gebruik van wind op zee, waterstof, warmte uit de aarde en zon van onze daken. Sommige partijen willen graag een kerncentrale. Ik kom in tweede termijn terug op de nogal kortzichtige motie van D66 en de PvdA. Anderen willen liever zonne-akkers en de hele provincie vol zetten met windmolens. Als het aan het CDA ligt voeren we daarover een goed debat.

De heer **DEN UYL** (PvdA): De heer Heijnen noemde de mede door ons ingediende motie kortzichtig. Die kwalificatie bevalt niet. Bent u niet met mij van mening dat als je zegt, geen kernenergie in Noord-Holland, je dan voor de lange termijn bezig bent en aansluit bij de afspraken die wij hebben gemaakt over waar wij de energietransitie op inzetten?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dat ben ik niet met u eens, omdat ik graag geschetst heb hoe groot die opgave is en de elektriciteit die wij nodig hebben gezien de elektrificatie van auto's onder andere, wordt alleen maar groter, dus wij zullen een breder debat moeten voeren. Nu al piketpaaltjes slaan helpt daar absoluut niet bij. In die zin vind ik de motie kortzichtig.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Er ligt ook een motie over waterstof, daar heb ik u niet over gehoord. Wij zijn bezig met nieuwe energiebronnen en nieuwe uitdagingen en kernenergie kennen wij, wij kennen de gevolgen van Tsjernobyl en Japan en van het feit dat wij in Nederland ons afval niet echt goed kwijt kunnen en voor hele lange perioden problemen hebben. Daar hoor ik u niet over, dus als je het hebt over echte problemen, dan ben je kortzichtig. Klopt dat of niet?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dat klopt niet, ik had aangekondigd dat in tweede termijn te doen, maar dat ga ik nu doen. Wij hebben de motie over waterstof mede ingediend, dus wij zijn voor waterstof en voor alle andere onderwerpen. Voor de elektriciteit die nodig is in het NZKG hebben wij 2700 windmolens nodig en dat gaan wij met de beste wil van de wereld niet redden, zeker niet als wij het open landschap willen behouden. Daarom stel ik voor nu het debat te voeren over alle aspecten. Er zitten nadelen aan kernenergie en aan bijna alle vormen van energie, maar als wij nu piketpalen slaan, dan kunnen wij het debat niet voeren. Ik verwijs ook naar onderzoeken van de VN naar de benodigde energiemix in de toekomst en ook zij constateren dat willen wij

onze CO2-doelstellingen halen, dan is kernenergie nodig. Om dat nu met een kort debatje van tafel te vegen vind ik kortzichtig.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Ik hoorde u zeggen, wij moeten nu snel maatregelen nemen en vervolgens pleit u voor een vorm van opwekking van energie die voor uranium minstens 10 jaar gaat duren en voor thorium 20 tot 40 jaar. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dat hangt van de definitie van snelheid af. Ook waterstof is niet morgen geregeld en daarom vragen wij naar onderzoek en vragen wij te kijken of wij het gasnetwerk kunnen gebruiken. Ook daarbij praten wij over termijnen van 10 jaar. Tot die tijd moeten wij het doen met wat wij nu hebben en ik zou die discussie nu niet willen neerslaan. Als wij die discussie niet snel voeren, de kolen- en bruinkoolenergiecentrales draaien gewoon door want de vraag naar elektriciteit neemt alleen maar toe. Het CDA wil eerst het debat voeren met oog voor betaalbaarheid en een realistische doelstelling. Wij willen de landbouwgrond sparen voor de voedselproductie en ons mooie landschap beschermen en alleen nieuwe windmolens plaatsen op plaatsen waar daar draagvlak voor is, zoals bijvoorbeeld op bedrijventerreinen en het Amsterdamse havengebied. Maar deze provincie moet juist proactief en innovatief zijn bij het aanpakken van de energietransitie. We hebben daarom mede met D66 een motie ingediend over waterstof. Tot slot cultuur. Deze coalitie heeft vier jaar lang een strikte opvatting gehad op het gebied van cultuur, alleen zorg voor cultureel erfgoed en een beperkte opvatting van haar taak op het gebied van het cultuurlandschap en culturele infrastructuur. Dit betekent dat er voor veel culturele initiatieven een belangrijke medefinancier is weggevallen. Veel instellingen weten dat, anderen kloppen toch aan bij de provincie en dat blijkt dan tevergeefs. Wij zijn blij dat er geld over blijkt te zijn en wij weer als medefinancier kunnen gaan bijdragen aan projecten op het gebied van cultuur in de regio. Wij dienen daarom mede de motie in die D66 net heeft ingediend. Graag horen wij van de gedeputeerde of hij wat inzicht kan geven wat voor soort projecten hij de afgelopen jaren heeft moeten afwijzen en welke kansen hij hierin ziet met deze motie in de hand. Ook blijven wij herhalen dat wij vinden dat er meer ondersteuning van cultuureducatie nodig is, omdat er nog te veel scholen zijn waarop geen cultuureducatie gegeven wordt. Dat was mijn eerste termijn in mijn eerste politieke beschouwingen en het was uw laatste. Daarom tot slot een vraag aan de voorzitter, wat vond u van dit debat en van uw periode als commissaris van de koning in Noord-Holland?

De **VOORZITTER**: Ik zal op deze vraag bij mijn afscheid ingaan.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Volgens mij is dit een betekenisvolle vergadering in deze coalitieperiode, zeker vanuit mijn portefeuille, want ik constateer met enorm veel tevredenheid dat dit de eerste Statenvergadering is waarin u met geen woord van afkeuring gesproken heeft over de vorm van de begroting. U heeft het alleen maar over de inhoud gehad en dat is waar ik een hele tijd naar gestreefd heb en wat u met elkaar bereikt hebt. Ik geef u daarvoor een compliment, en ik ben er heel erg gelukkig mee. Het is nog om meer redenen betekenisvol maar daar kom ik aan het eind van mijn betoog op terug. Ik heb over Financiën niet zoveel vragen gekregen wat de grote winst is, maar ik zal de gestelde vragen in volgorde beantwoorden. De

heer Van der Sluijs zegt, het is niet de bedoeling dat de provincie voor bankje speelt en wat ons betreft gaat het aantal garanties en leningen naar beneden, dat is kort gezegd de portee van uw betoog. Ik deel uw mening niet. Wij hebben een nota Garanties en Leningen en een duidelijk afwegingskader want ons staan ter ondersteuning van initiatieven verschillende instrumenten ten dienste. Dat kan met garanties, leningen – achtergesteld of niet – participaties, via fondsen en alle instrumenten worden steeds gewogen en wij kiezen uiteindelijk het instrument dat het meest bijdraagt aan het realiseren van de provinciale doelstellingen. Soms is dat een lening en soms een garantstelling. Maar a priori zeggen dat je geen gebruik wilt maken van deze instrumenten die ons op grond van de wet ten dienste staan, is te kort door de bocht. Dank mevrouw Pels, voor de complimenten zeker ook voor de ambtelijke organisatie, want zij hebben hard gewerkt om de begroting voor u te organiseren. De reserves. U zegt, er vindt een mix plaats van zaken maar dat is niet het geval. Zeker bij de reserve TWIN-H en ook gold dat voor EXIN-H, is politiek bepaald dat er een compartimentering in de reserves zit. Ook is afgesproken dat als er middelen vrij zouden vallen binnen die reserve, dat die binnen dat compartiment behouden zouden blijven. TWIN-H loopt door tot 2030, zeg ik uit mijn hoofd, en dus is er voor de toewijzing van de reserves aan de operationele doelen een technische exercitie gemaakt, maar als u vindt dat dat anders zou moeten, had u een amendement kunnen indienen bij de begroting, maar de politieke keuzes uit het verleden zijn een-op-een doorvertaald. Voor een deel van TWIN-H moet dat nog plaatsvinden, want we hebben niet alles in een keer kunnen doen en de volgende keer wordt het restant van de reserves alsnog toebedeeld aan de operationele doelen. Het college heeft de exercitie zoveel mogelijk gemaakt, van een-op-een doorvertalen naar een operationeel doel, maar dat is nog niet in zijn volledigheid gelukt. Dat geef ik ook mee. Het is niet willekeurig en het wordt niet herverdeeld. De heer Klein vraagt of ik bereid ben om die post onvoorzien van een ton niet meer te begroten. Hij is wettelijk inderdaad niet meer verplicht en als PS en dat hoor ik graag in tweede termijn, aangeven het niet nodig te vinden om een post onvoorzien achter de hand te houden, wetende dat ook PS daar op enig moment een beroep op kunnen doen, dan hoor ik dat graag. Ik vind het altijd plezierig om een klein noodfondsje achter de hand te hebben, maar als u dat niet nodig vindt en u wilt daar vanaf, dan neem ik dat graag mee voor de volgende begroting. Agenda mobiliteit en betrokkenheid van PS. Het is de bedoeling om eind van het jaar de agenda mobiliteit in concept af te ronden en na bespreking door GS gaat die naar de commissie. Ik ga ervan uit dat dat ergens in januari gaat plaatsvinden, maar ik heb nog niet het schema van de commissievergaderingen van 2019 in mijn hoofd, maar dat moet ergens begin van het jaar zijn beslag krijgen. Dan stellen wij uiteindelijk de agenda Mobiliteit vast omdat dat een uitvoering is van de Omgevingsvisie, maar uw input wordt daar uiteraard uitdrukkelijk bij betrokken, net zoals de input van al degenen met wie wij samenwerken op het gebied van mobiliteit. Meer OV en fiets. Die past binnen de contouren van ons coalitieprogramma en Omgevingsvisie. Dat betekent dat wij uitgaan van alle soorten mobiliteit waarbij wij ervoor moeten waken – want dat lijkt op sommige plekken te gebeuren – dat wellicht de fiets de mensen uit het OV haalt. Het is prima als meer mensen gaan fietsen, maar als dat betekent dat de kritieke massa van het OV onder druk komt te staan, dan moeten wij even goed nadenken of wij er niet iets anders bij moeten doen. U vraagt, hoe zit het met de concessie Gooi- en Vechtstreek. Kan ik toezeggen dat essentiële keuzes samen met PS worden gemaakt? In formele zin is het vaststellen van een nota van uitgangspunten, een programma van eisen en de aanbesteding van de concessie de

verantwoordelijkheid van GS, een van de uitzonderingen waar de besluitvorming niet bij PS ligt maar bij GS. Daar wil ik in beginsel aan vasthouden, maar dat betekent niet dat u daar niet over mee kunt praten. De afgelopen jaren had ik de gewoonte om zowel de nota van uitgangspunten als het programma van eisen aan uw commissie voor te leggen, maar het betekent dat er geen separaat besluit in de vergadering van PS valt, omdat het onze verantwoordelijkheid is en niet de uwe.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Een verduidelijkende vraag bij het heldere antwoord. Waar is dat op gebaseerd?

Gedeputeerde **POST**: Dat is gebaseerd op de Wet Personenvervoer 2000. Het komt terug in de commissie en ik heb de gewoonte om goed te luisteren naar wat de commissie daarvan vindt. Lobbyen bij het UWV om de hobbels voor de buurtbus weg te nemen, ik heb dat al eerder gedaan en heb contact gehad met de toenmalige directeur van het UWV. Ik deel uw zorg en als dat opnieuw tot problemen leidt, dan zullen wij niet aarzelen om opnieuw contact te leggen met het UWV. U zegt zorgen te hebben over de lange termijn financiën, met name in relatie tot het uitputten van de reserves en u gaf daar een Bijbelse connotatie aan mee. Ik heb al eerder in de commissie gewisseld dat het geen uitzondering is dat decentrale overheden een beroep doen op externe financiering. Dat het eerder uitzondering is dat de provincies dat niet doen dan dat het regel is dat decentrale overheden dat wel doen. Ik heb toen aangeven dat er een moment gaat komen waarop wij die discussie met elkaar moeten voeren, maar dat is nu en ook in meerjarig perspectief nog niet aan de orde. Voor het overige verwijs ik u naar 1 Kronieken 22, vers 13, de laatste zin. ONH vraagt, hoe staat het met de bijdrage van 57 miljoen euro voor de grote zeesluis? Is dat allemaal al overgemaakt? Het is wat minder geworden, uit mijn hoofd zeg ik dat het 34 miljoen euro is omdat wij hebben aangegeven dat wij zouden bijdragen aan de verbreding, verdieping, verlenging en de vervroeging van de vervanging van de grote sluis. Omdat er wat vertraging is opgetreden, is onze bijdrage nu 34 miljoen euro, dat is een fors stukje lager. Wij hebben ons verplicht om een bijdrage te leveren en het maakt niet uit of dat al betaald is of niet. Wij zijn op grond van de afspraken met Amsterdam en het Rijk gehouden om onze bijdrage te leveren. OV, u zegt, er zijn berichten over het schrappen van lijnen bij de aanbesteding concessie Gooi en Vecht. Ik wijs u erop dat daarover geruchten komen uit een vertrouwelijk BOT-overleg waar inmiddels nadere afspraken over gemaakt zijn. Als u daar meer over wilt weten, dan moet u zich vervoegen bij de betreffende woordvoerder die gemeend heeft uit dat vertrouwelijke BOT-overleg informatie naar buiten te moeten brengen. Wij zijn met u op dit moment in gesprek over hoe wij de concessie willen inrichten en daar zijn verschillende methoden voor, maar er staat geen ander bedrag ter beschikking dan nu het geval is en dat dat langs reguliere lijnen geïndexeerd wordt, dus van bezuinigingen in geld is pertinent geen sprake. U uit een aantal zorgen over de Texelhopper en flex-bussen. Met de Texelhopper zijn problemen geweest. Er ligt nu een verbeterplan en ik hoop dat wij daarmee weer een aantal zaken op de rit kunnen krijgen, maar u kunt ervan overtuigd zijn dat wij er bovenop zitten om ervoor te zorgen dat het weer net zo goed gaat functioneren als voorheen. Wij waren heel gelukkig met de Texelhopper en ik hoop dat door deze problemen wij niet veel mensen zijn kwijtgeraakt, die we niet meer terugkrijgen, dat zou echt doodzonde zijn. Datzelfde geldt voor het flexvervoer in de

Kop. Dat daar problemen mee zijn is mij minder bekend. Ik weet dat er met de buurtbussen wat perikelen zijn geweest, maar ook daar zijn maatregelen genomen. Als uw informatie van afgelopen week dateert, dan is mij dat niet bekend, dus laten wij daar dan over van gedachten wisselen. In de richting van de heer Annaert. De nota Fietsbeleid, ik neem aan dat u doelt op het Perspectief fiets, heeft enige vertraging opgelopen. Ik hoop hiermee binnen afzienbare tijd naar het college te gaan maar ook daarvoor geldt, het was de bedoeling dat u daarover in de commissie van november zou kunnen praten, maar dat red ik niet omdat ik niet gelukkig ben met hetgeen er nu ligt, maar ik zorg ervoor dat het zo snel mogelijk naar u toekomt. Het btw-compensatiefonds, u zegt, lager dan geraamde inkomsten en wij zitten onder de norm van 25% van de structurele baten die wij hebben. U stelt voor om de norm te verlagen. Dat vind ik merkwaardig, dan zou ik eerst met u in discussie willen, want ik vind het wonderlijk om als de actualiteit afwijkt van de norm, de norm te verlagen. Ik zou willen kijken of het noodzakelijk is om de actualiteit bij te stellen, maar het lijkt mij dat die discussie in de commissie gevoerd zou moeten worden en niet hier.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, even ter verduidelijking want dat heb je als geen financieel specialist bent zoals ik. Toen ik de zin zat te lezen, dacht ik, hij is wat ingewikkeld. Ik leg de relatie met het weerstandsvermogen en die is 9,8 maal de norm. Reserves en dat soort zaken maken onderdeel uit van het weerstandsvermogen. De huidige stand van de reserves, ongeveer 60 miljoen euro terwijl die op basis van de norm van 25%, ongeveer 100 zou moeten zijn op basis van de totale begroting, hebben wij gesuggereerd deze op de huidige stand te laten en het percentage naar 15% te verlagen omdat het weerstandvermogen dat toelaat.

Gedeputeerde **POST**: Dan moet u een onderscheid maken tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit, want voor de structurele hebt u gelijk, maar voor de incidentele een stukje minder. Ik stel voor die vrij technische discussie een keer in de commissie te voeren. Dan de moties en amendementen. Ik heb een motie om op in te gaan, van D66, nummer 48. Ik geef aan de voorkant vast mee dat alle gedeputeerden daar een uitspraak over zullen doen, want hij regardeert alle portefeuilles. Ik complimenteer u dat u alle fracties achter u heeft weten te scharen met deze motie en ik ben bijzonder blij dat in tegenstelling tot vele moties die bij de begrotingsbehandeling worden ingediend, deze geen ongedekte cheque is. Het zijn deugdelijke constateringen en vanuit de risicoparagraaf kunnen de geschetste gevolgen niet worden uitgesloten. Wellicht zal het verkeer tussen Groningen en Haarlem enigszins afnemen en dat daar een voordeel in gevonden zou kunnen worden, dus de mobiliteit neemt wat af, maar voor het overige is het een uitspraak van PS waar ik kan niets aan af kan of wil doen en ik beveel hem van harte aan PS aan.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter. Ik begin met motie 41 van de PVV die ons oproept tot bestuurlijke ongehoorzaamheid en ik zie voor het eerst een motie zonder overwegingen, terwijl ik toch al een aantal jaren meeloop. De oproep die u doet, gaan wij niet doen. De provincie heeft een wettelijke toezichttaak op de gemeentelijke taakuitvoering van de huisvesting van de verblijfsgerechtigden. Als gemeenten in gebreke blijven bij de opdracht – het is een opdracht, u noemde het een verzoek van het Rijk, maar het is een opdracht aan gemeenten – is het onze taak

om er toezicht op te houden dat hier uitvoering aan wordt gegeven. De provincie heeft niet de keuze maar de wettelijke plicht om in de plaats te treden, die wij niet eenzijdig naast ons neer kunnen leggen. Dus aan bestuurlijke ongehoorzaamheid doen wij niet mee.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik heb het geen verzoek genoemd van het Rijk. Het is een taakstelling die wordt opgelegd aan gemeenten.

Gedeputeerde **GELDHOF**: U heeft in uw bijdrage gezegd, het verzoek van het Rijk tot het huisvesten. Daar haak ik op in.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik hoor van veel gemeenten dat het niet echt duidelijk is. Misschien kunt u het hele verhaal een keer beter uitleggen aan de gemeenten, want ze weten niet meer waar ze aan toe zijn.

Gedeputeerde **GELDHOF**: De wethouders wonen en zorg want dat hangt erg met elkaar samen voor nieuwe inwoners, zijn heel goed op de hoogte van deze regels. Een aantal opmerkingen over de Omgevingsvisie. Met uw welnemen wil ik die straks beantwoorden in die context. De VVD zei, de energietransitie heeft een ruimtelijke doorwerking en de VVD vindt dat er alleen zon op daken moet worden gelegd en niet op de grond. Ik neem aan dat de VVD hiermee geen afstand neemt van het beleidskader dat u in voorjaar 2016 heeft vastgesteld en aan mij heeft meegegeven.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik pak even mijn letterlijke tekst erbij. Ik heb gezegd dat de VVD bij voorrang zonnepanelen op daken wil en terughoudend te zijn bij zonneparken, zeker op kostbare landbouw.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dan begrijp ik hem, iets genuanceerder geformuleerd, maar u zegt bij voorkeur het een, maar het beleidskader zegt, we hebben en, en, en nodig, én op daken én op plekken in het landelijk gebied dichtbij plekken waar de energie nodig is. Het is niet of het een of het ander of liever dit dan het ander, maar aan gemeenten is de mogelijkheid meegegeven op deze manier in hun energiebehoefte te kunnen voorzien.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voor zover er twijfel over zou bestaan, de VVD is een betrouwbare coalitiepartner, wat is vastgesteld respecteren wij, maar ik heb de voorkeur van de VVD willen laten doorklinken.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dan is dat opgehelderd. Over wonen zijn door meerdere partijen opmerkingen gemaakt. Dank voor de complimenten van de PvdD voor binnenstedelijk bouwen en er zijn meer beleidsterreinen waarop dit college goede dingen doet. GL gaf een compliment over de begroting en voor het oppakken van de problematiek in het veenweidegebied. Er is sprake van krapte op de woningmarkt en niet iedereen woont waar en hoe hij wil. Er moet sneller gebouwd worden en daar wordt op dit moment hard aan gewerkt. In de hele provincie wordt meer gebouwd dan lang het geval is geweest. In Amsterdam struikel je over de bouwkranen, hijsmachines en wegafsluitingen, maar de inhaalvraag is groot. Dat is logisch, want de rentestand

is laag, mensen hebben hun beslissingen uitgesteld in de perioden dat het minder ging en gemeenten en bouwers zijn in de crisistijd op achterstand komen te staan. Daar komt bij dat de verhuurdersheffing zeker in het westen van het land, die heeft een belangrijke component, de Woz-waarde. Dat betekent dat men veel geld moet afdragen aan het Rijk waardoor de investeringscapaciteit beperkt is. Het herstel is op gang, dat kost tijd maar het tempo moet omhoog. Wat helpt is het volgende. De provincie heeft de plancapaciteit in kaart gebracht, welke plekken gemeenten in beeld hebben om te gaan bouwen. U kent allemaal de planviewer waarin te zien is wat gemeenten in beeld hebben. Wij hebben daar de beschermingsregimes overheen gelegd, want het is goed om te weten of een locatie door een of ander regime wordt tegenhouden. 97% van die locaties wordt niet belemmerd door een beschermingsregime. Gemeenten en ontwikkelaars kunnen nu zien wat wel en niet geschikt is, waar zij hun energie op moeten zetten, wat kansrijk is en hoe ze de versnelling tot stand kunnen brengen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik wil even terug naar uw opmerkingen over de verhuurdersheffing. Kunt u daar iets meer over zeggen? Zegt u nou, weg met die verhuurdersheffing of zegt u iets anders en wat dan? Daar wil ik graag iets meer over horen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Het zou de bouwproductie flink ten goede komen als de verhuurdersheffing er niet meer zou zijn, want het belemmert corporaties in investeringsmogelijkheden om te kunnen voorzien in de mix die veel gemeenten willen hebben en niet eenzijdig woningwijken te bouwen maar een mix van sociaal, middeldure koop. Als corporaties de investeringscapaciteit missen, in de MRA bestaat het voornemen om de komende zeven jaar 15.000 woningen per jaar te gaan bouwen met een derde sociaal, dan zit je op 5.000 woningen sociaal. Als corporaties geld beschikbaar hebben voor maar 2.500 woningen, dan is het niet zo dat die andere 2,5 weer in de koop terechtkomen. De mix die wenselijk wordt geacht, gaat naar beneden en je gaat niet op 15.000 uitkomen maar op een lager aantal en dat remt de totale productie.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik kan niet anders zeggen dan dat ik het heel ontroerend vind dat u zegt dat het inderdaad een oorzaak is dat corporaties vier maanden van huurontvangsten direct kunnen afdragen aan het Rijk, maar heeft u destijds niet minister Blok gesteund met dit voorstel?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik zit al een tijdje in de provincie, ik heb de heer Blok daarin niet gesteund. Sterker nog, in die tijd was ik hier gedeputeerde en hebben wij de heer Blok gemeld hoe wij daar tegenaan keken. Er is nog een keer een laag overheen gegaan, welke locaties hebben wij allemaal. Inmiddels hebben wij voor heel Noord-Holland locaties in beeld voor 411.000 woningen in de aanloop naar 2040, 2050. Die worden echt niet allemaal bebouwd en daar zitten soms nog bedrijventerreinen of er zit iets in de grond of er moet iets verplaatst worden, maar je moet nu starten met plannen en vooruitkijken en wat je over 15 of 20 jaar moet gaan veranderen om zaken voor elkaar te krijgen. De behoefteramingen tot 2040 worden ingeschat op 220.000 woningen, dan hebben wij bijna twee keer zoveel locaties in beeld dan de feitelijke behoefte, voornamelijk binnenstedelijk. Plancapaciteit in beeld brengen helpt, wat zijn de regiems. Wij hebben een samenwerkingsagenda opgesteld met Bouwend Nederland en wij

hebben de knelpunten geanalyseerd, zowel voor het noordelijk als zuidelijk deel van de provincie en die knelpunten hebben wij met de regio besproken en geanalyseerd. U heeft ook geld beschikbaar gesteld, 15 miljoen euro om de knelpunten te beslechten, dat er extra capaciteit worden ingezet voor die gemeenten die in de tijden van crisis in hun deskundigheid en expertise zijn ingekrompen. U heeft ook geld beschikbaar gesteld voor OV-knooppunten. ONH zei, je moet wonen en werken dichter bij elkaar brengen, want er komt zoveel verkeer rond Amsterdam, maar er werken hier ook veel mensen. Als je de mensen uit Amsterdam naar Middenmeer laat verhuizen, dan is dat een enorme druk op de weg heen en weer om de mensen hier naartoe te krijgen elke keer. Het is juist de bedoeling om wonen en werken dichterbij elkaar te brengen. Dus wij zetten extra in op OV-knooppunten en bereikbaarheid, daar heeft u 17 miljoen euro voor beschikbaar gesteld. Wij weten dat heel veel mensen er graag willen wonen, dus dat helpt. Wij vervullen ook nog eens de woonwensen van de mensen.

De heer **LEEVER** (ONH): Nog even op de verkeersintensiteit op de A7, het is elke ochtend van noord naar zuid, je zou eraan kunnen denken om het meer van zuid naar noord te initiëren. Bent u dat met mij eens?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik denk dat het handiger is als iemand in noord werk heeft, ook in noord woont, dus dat je niet in Amsterdam woont en naar noord gaat voor je werk. Het gaat om de economie in balans met de leefbaarheid. Een van de ontwikkelprincipes is juist dat wonen en werken zoveel mogelijk dichterbij elkaar worden gebracht. Wij zijn knelpunten aan het oplossen en belemmeringen aan het wegnemen voor zover dat met geld mogelijk is of anderszins, en wij zien dat iedereen, Rijk, provincie, gemeenten, bouwers, corporaties aan het werk zijn, het zit hem in de samenwerking. De productie is op gang gekomen maar dat kost tijd. De VVD vraagt om een deltaplan, maar wij hebben geen plan nodig maar uitvoering en daar zijn wij druk mee bezig. Dan nog wat verwarring over de cijfers. De heer Leever noemt cijfers uit een artikel dat hij gelezen heeft. Het lijkt wel een ander artikel dan wat ik gelezen heb. Hij had het over 23.300 woningen voor Noord-Holland, duizend per jaar tot 2040, maar dat ging alleen over Noord-Holland-Noord. Er is tot 2040 behoefte aan 220.000 woningen, er zijn locaties voor 411.000 woningen, zoals wij nu kunnen overzien, want gedurende de rit vallen er locaties af en komen er weer bij. Of wij cijfers allemaal klakkeloos overnemen zoals bijvoorbeeld Havenstad, wat vaak genoemd wordt, die zit in het cijfers dat wij tot nu toe hadden, ook in de 411.000. Die zit er helemaal niet voor al die getallen in. Havenstad is maximaal 70.000, er zal vast wel het een en ander gaan gebeuren. Daar doet u straks bij de Omgevingsvisie nog een uitspraak over, maar die cijfers worden niet klakkeloos overgenomen. Er is ruimte en je moet kijken om die zo optimaal mogelijk te benutten. Ik hoor dat ondanks onze inspanningen enkele partijen nog steeds twijfelen aan de bevolkingsprognoses. Deze leggen wij in Noord-Holland stelselmatig hoger dan vanuit de landelijke onderzoeksbureaus wordt aangegeven. Als zij zeggen, voor het noordelijk deel van de provincie zit je op pakweg 17 tot 18.000 inwoners, dan maken wij er 23 van. Wij verhogen dat vanwege onze expertise over ontwikkelingen in die regio, passen die aan en prognosticeren hoger. Onlangs hebben wij een technische presentatie gegeven over de woningmonitor. Hoe komt die tot stand? Wat is er gebouwd, waar gaan wij naartoe? Hoe komen cijfers tot stand? Wij hebben nu een schema uitstaan voor verdere regionale verbijzondering om

met de regio's nog dieper te gaan kijken, wat heb je nodig. Ik constateer gelijktijdig dat in de hele provincie 12.000 woningen niet zijn gebouwd ondanks dat wij vanuit de prognoses aangaven let op, hier is behoefte aan. Vierhonderd woningen in de Kop, 900 in West-Friesland, 1.400 woningen in de regio Alkmaar. Wij hebben aangegeven dat die planologische ruimte er is, er is behoefte aan maar ze zijn niet gebouwd. Dat neem ik ze niet kwalijk, ik constateer dat het zo is en wij gaan met elkaar kijken om de belemmeringen waarom er niet gebouwd wordt, weg te nemen. Daar werken wij met zijn allen keihard aan. De bouw heeft natuurlijk ook overvolle orderportefeuilles. Wij kunnen het met zijn allen nog zo goed doen, maar als die orderportefeuilles vol zitten, is dat lastig. Wij zijn in gesprek met Bouwend Nederland over wat wij met zijn allen kunnen doen om dat te versnellen. Als er gebouwd wordt en dan ben ik het eens met hoe de VVD dat formuleerde, klimaatneutraal, adaptief met behoud van ruimtelijke kwaliteit, identiteit en waardevolle landschappen. Tot slot, ik vermoed dat ons college over de motie van treurnis over het vertrek van de commissaris, verdeeld zal zijn, want het lijdend voorwerp zei direct, ik ontraad deze motie ten zeerste. Maar vanuit mijn portefeuille wil ik een zeer positief advies meegeven en u vragen het vertrek van de commissaris te betreuren, want wij zullen in ons college een zeer bekwame voorzitter missen en zijn kennis op het gebied van ruimtelijke ordening, woningmarkt en het UNESCO werelderfgoed Stelling van Amsterdam, wij gaan die expertise missen. Een ding weet ik wel zeker, er komt waarschijnlijk een woning vrij in Haarlem, een nultredenwoning met mooi uitzicht en vanuit mijn portefeuille kan ik dat alleen maar toejuichen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. In mijn portefeuille liggen twee moties voor, maar eerst loop ik een aantal opmerkingen langs. De heer Van der Sluijs begon met stichting Buckfast Marken, ik kende dit initiatief niet en ook de organisatie niet. U hebt mij wel nieuwsgierig gemaakt ook in het kader van de biodiversiteit, dus ik ga met liefde een kijkje nemen. U vroeg aan mij maar u moet die vraag aan de heer De Graaf stellen en aan u medecommissieleden, om een werkbezoek. Ik ga niet over werkbezoeken van PS, dat ligt in uw handen. Als ik meer informatie heb en ik heb de mensen gesproken, dan kom ik daar bij u op terug. De heer Van Liere over de EHS in 2018 af, dat is nieuw voor mij, dus graag wat meer duiding in tweede termijn. Als ik hem zo mag vertalen dat toen dat natuurpact kwam en er een x-aantal hectare is afgesproken, deze Staten een extra plus hebben gezet op de EHS, wat toen NNN werd. Dat in 2018 de EHS klaar zou moeten zijn, is voor mij nieuw. Misschien kunnen wij daar bij het PMO nader bij stilstaan. De heer Den Uyl had een terecht punt over de natuurvrijwilligers. Ik had al heel snel door toen ik twee jaar geleden benoemd werd als natuurgedeputeerde, dat zonder de natuurvrijwilligers ik een lege portefeuille zou hebben. Zij zijn mij lief en ik koester ze ook, zij doen een substantieel deel van het beheer, zij monitoren en vertellen over de natuur en zij zijn van groot belang voor onze natuur. Hoe zit het met de aantallen? In 2014 is de doelstelling neergelegd, toen is een nulmeting gedaan, dat was 12.000 en toen is de doelstelling neergelegd, er moet elk jaar 3,5% bij. Een aantal jaren later bleek dat deze doelstelling papieren beleid is gaan worden en dat komt met name door de vergrijzing in de provincie. Ik zie ze vaak en dan ben ik vaak de jongste die daar rondloopt en ik ben ook alweer 46. Daarom was ik heel erg blij dat er twee jaar geleden voor groenkapitaal een extra injectie kwam, met name om op andere manieren te kijken hoe we Noord-Hollanders kunnen interesseren in natuur, op social media en met de jonge vrijwilligers. Laten wij proberen

de 13.500 stabiel te houden, ook in het licht van de vergrijzing en proberen om op een andere manier jonge vrijwilligers te gaan werven. Daar doen wij heel veel aan. Ik heb toen aan mevrouw Van Langen toegezegd dat wij na twee jaar een evaluatie doen van de extra groen kapitaalinjectie, dat doen wij dus volgend jaar. Wij doen er veel aan om dat aantal iets te gaan verhogen, maar ik vind het ook eerlijk naar u toe dat als ik over de afgelopen jaren terugkijk, dat het bij de 13.500 is gebleven, en daarom heb ik gezegd, dat moet dan de ambitie zijn, maar dat wil niet zeggen dat ik probeer het stabiel te houden en te kijken of wij nog meer jonge vrijwilligers kunnen gaan werven.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): U noemt als probleem de vergrijzing bij de groei van de vrijwilligers. Hebt u eraan gedacht dat ook in andere sectoren ijverig gezocht wordt naar vrijwilligers, zoals voor buurtbussen en mantelzorg, scholen en sportverenigingen, en dat er een eindigheid zit aan de hoeveelheid vrijwilligers die te werven valt?

Gedeputeerde **TEKIN**: Dat zou wellicht kunnen, maar dan hebben wij het weer over de vergrijzing. Ik kan alleen over de natuur praten en in de praktijk blijkt dat je daar veel tijd in moet steken en je moet veel reizen. Als je middenin het leven staat met een druk gezinsleven en een druk arbeidsleven, dan is dat heel ingewikkeld. Wij proberen daar veel aan te doen en te betrekken bij het groenprogramma en wij steken er structureel geld in maar de praktijk blijft weerbarstiger.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat is een demografisch gegeven, maar mijn vraag is meer, er wordt nu reikhalzend gekeken naar laten we aan vrijwilligers vragen om het te doen, soms ook omdat dat voordeliger is, niet nagelaten dat vrijwilligers ergens vrijwillig voor komen maar dat er ook vanuit verdienmodellen gekeken wordt naar of iemand het gratis wil doen voor ons.

Gedeputeerde **TEKIN**: Zo zitten wij niet in deze wedstrijd. Toen het natuurpact met een flinke bezuiniging deze kant op kwam, nog steeds eigen middelen in steken vanuit de natuurportefeuille. Kijk ook naar het sparen voor NNN, dat wij structureel hebben afgesproken om het programma te betrekken bij groen te doen. Het kapitaliseren van die 13.500 zou een enorm bedrag zijn – ik weet niet of u dat bedrag heeft en of u dat zou willen uitgeven – maar ik kijk er niet enkel vanuit een geldkwestie naar. Als ik met die vrijwilligers in de natuur ben, dan zie ik dat zij het ongelofelijk leuk vinden, dat ze heel enthousiast zijn met name als je op leeftijd bent, dat je nog in de natuur bent en iets aan sport en biodiversiteit doet. Volgens mij heeft u en ook ik een beetje gelijk en ligt de waarheid ergens in het midden. Dan Schiphol. Het college onderschrijft de woorden van de heer Den Uyl. Ik neem aan dat wij bij de Omgevingsvisie uitgebreid over Schiphol gaan praten. De milieudruk moet omlaag, de veiligheid omhoog en de gezondheid moet goed in beeld zijn, wil je enige toekomst hebben op Schiphol. Ik zeg het even kort in mijn eigen woorden. De motie van de SP ligt voor en u refereert aan iets wat ik afgelopen donderdagavond gezegd zou hebben. Ik denk dat wij langs elkaar heen praten. Bij de constateringen zegt u dat in de BRS-brief van oktober GS hebben geschreven dat uitgangspunt is dat netwerkverkeer voorrang krijgt boven vliegverkeer en waar u vliegverkeer heeft staan, moet zijn vakantievluchten. Het gaat over het netwerkverkeer, de hubfunctie van Schiphol. In de BRS

brief staat dat wij bereid zijn na te denken om op korte termijn de selectiviteit handen en voeten te geven.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik begreep dat het een soort opmaat was naar, dan kan ik uw motie niet positief preadviseren. Ik heb het letterlijk uit uw brief gehaald, ik ben van het overschrijven van teksten van mensen en zo staat het er letterlijk in. Als u zegt het gaat over vakantievluchten en u weet dat ik vind dat het verder zou moeten gaan, maar het naar buiten uitdragen van het standpunt van de provincie, gaat u dan wel in de motie mee?

Gedeputeerde **TEKIN**: Het luistert nauw, want er staat vliegverkeer en dan heb je het over al het vliegverkeer. Dan zet je het trein en netwerkverkeer boven het vliegverkeer. Het klopt dan ook helemaal niet, want hij spreekt elkaar tegen. U heeft geknipt en geplakt en als dat wel zo is, dan wil ik dat graag zien, maar zet 'm op, want uw vraag is naar aanleiding van het rapport van DHV, daar hebben wij het afgelopen donderdag over gehad. Dat is een van de hoofdthema's van de BRS-brief. Afgelopen donderdag heb ik ook gezegd dat er binnenkort een aantal critical reviews gaan plaatsvinden, iedere delegatie mocht een onderwerp aandragen en de BRS heeft dit onderwerp aangedragen, substitutie van korte afstandsvluchten door trein en HSL. Als u mij dat vraagt, zal ik nadrukkelijker dat naar buiten toe, alleen wij wachten op de MER, zodat wij het goede gesprek gaan voeren. Dit is een brief van de BRS waar het college achterstaat, dus wij steunen dat van harte. Zoals de motie is opgesteld, moet ik hem helaas ontraden. Op 10 april moest ik wat eerder weg en toen werd de mededeling gedaan dat de heer Remkes zou gaan vertrekken. Ik moest naar het ministerie van IenW, en op een gegeven moment kwam dat persbericht binnen en ik was in gesprek met een SG. Heel verbaasd natuurlijk, oh zei die SG, dan zullen heel veel mensen blij zijn nu. Ik zeg, wat? Als er iemand is waar men tegen opkijkt en als er maar iemand is die of belt of langskomt, dan moet je op je hoede zijn want dan komt echt heel Noord-Holland binnen en dat is de heer Remkes, zei deze mijnheer. Ik vind het heel erg jammer dat de heer Remkes ons gaat verlaten. Ik heb net opdracht gegeven aan de natuurmensen om te kijken of we een grote natuurverbinding kunnen aanleggen tussen Haarlem en Groningen, in ieder geval voor de flora en fauna. Ik neem aan dat ik hiervoor steun kan krijgen van de heer Van Liere.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Ik begin met de PVV en ONH over het Duurzame Fonds Economie Noord-Holland. Allereerst, het gaat zeker niet om 25 miljoen euro bij Tocardo. Bij openheid en transparantie, u heeft zelf nog niet zo heel lang geleden met PS de evaluatie van het fonds behandeld en daarop is het fonds aangepast en hebben wij alle randvoorwaarden en doelstellingen met elkaar besproken, dus hoe zo niet open en transparant? De criteria voor beoordeling van de aanvragen, zijn vastgelegd in het door PS vastgestelde investeringsreglement, dat is openbaar en op de website van de provincie in te zien. PS zijn daar echt bij betrokken en de speerpunten energietransitie, circulariteit, mobiliteit zitten er allemaal in, dat heeft u eraan toegevoegd, en ook de achtergestelde lening als instrument is door PS toegevoegd aan het fonds. Dat is hier in een open en transparant proces gebeurd.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Naar aanleiding van de schriftelijke vragen die wij gesteld hebben, die niet door de provincie beantwoord konden worden, moest ik contact opnemen met het Energiefonds en dat heb ik gedaan. Van hen hoor ik niet anders dan, mijnheer Leever, al dient u een Wob-verzoek in, wij geven geen informatie en dat vind ik niet de manier waarop wij met elkaar om zouden moeten gaan gezien de controlefunctie van PS.

Gedeputeerde **BOND**: U krijgt hier elke jaar het overzicht en natuurlijk geeft het bedrijf geen cijfers over investeringen door het bedrijf vrij, dat lijkt mij heel verstandig. Ik zou het vele malen erger gevonden hebben als ze dat wel zouden hebben gedaan, want dat is gevoelige bedrijfsinformatie. U krijgt elk jaar het overzicht van de investeringen en GS krijgen elke aanvraag afzonderlijk ter beoordeling voorgelegd voordat wij gaan investeren, conform de wens van PS.

De heer **LEEVER** (ONH): Naar aanleiding van de subsidieverstrekking indertijd aan Tocardo via het Energiefonds, gelijk erna zijn er twee nieuwe ceo's aangesteld en dat gaf bij ons de bevreemding, gemeenschapsgeld buiten de directie om twee nieuwe ceo's, hoe zit dat in elkaar?

Gedeputeerde **BOND**: Daar ga ik hier geen antwoord op geven, dat is aan het bedrijf en de Raad van Commissarissen die daar verantwoordelijk voor zijn. Ik betreur de wijze waarop u dit bedrijf hier noemt, want dit is een internationale koploper bij getijdenstroom en er is internationaal veel belangstelling voor dit product. Een apart investeringscomité beoordeelt of een investering wel of niet valide is. Dat hebben wij allemaal goed met elkaar afgesproken. Er is ook nog gevraagd, kan iemand van buiten de provincie, meedoen aan het fonds? Ja, op voorwaarde dat de activiteiten van het bedrijf neerslaan in Noord-Holland. Wij hebben een bedrijf met een vestiging in Amersfoort die na de investering in dit fonds, zijn hoofdvestiging gaat verplaatsen naar Noord-Holland en hier projecten doet op het gebied van zonneakkers. Het kan wel, maar de voorwaarde is dat de gevolgen van de investeringen neerslaan in Noord-Holland. Er zijn vragen gesteld over de jeugdzorg. Wij hebben toezicht gehouden op de decentralisatie, dat was onze rol. Wij hebben aan het begin van deze coalitie nog gevraagd of wij nog tekst moesten opnemen op dat toezicht. De wethouders hebben unaniem gezegd, dat zouden wij beschouwen als een motie van wantrouwen, want de gemeenten kunnen dit. Dus restte voor ons enkel de taak van financieel toezicht op de decentralisatie en wij hebben tot nu toe nog niet van een gemeente gehoord dat het niet goed is gegaan. Ik hoor hiervan op. Ik heb het over of ze met bestuurders van de provincie contact hebben opgenomen en dat antwoord is nee. Wij blijven in onze rol en dat geldt ook voor gemeenten, want het is een kerntaak van gemeenten.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij hebben een open huishouding en als wij in krantenberichten en informatie lezen dat er redenen zijn om zorgen te hebben over hoe het gaat, ook vandaag weer in de krant berichten, dan kunnen wij als provincie toch inventariseren hoe groot die problemen zijn. Dat past toch bij onze rol zonder dat het een motie van wantrouwen is?

Gedeputeerde **BOND**: Dat is niet juist niet onze rol, het is een verantwoordelijkheid van gemeenten.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Volgens mij gaat het erover hoe u die rol dan wilt invullen.

Gedeputeerde **BOND**: Ik heb tot op heden van nog geen gemeente een vraag om hulp ontvangen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): U reageert alleen reactief maar u kunt ook proactief reageren.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde heeft net een helder antwoord gegeven.

Gedeputeerde **BOND**: Laten wij maar eerlijk zijn, het is geen kerntaak die de provincie gaat terugnemen, die kerntaak blijft bij de gemeenten en die doen het over het algemeen goed. Dit gaat over een gemeente waar het niet goed gaat, maar nogmaals, ons hebben van die gemeente geen signalen bereikt dat dat zo is en ook geen hulpvraag.

Mevrouw **PELS** (GL): Uiteindelijk leggen wij geen verantwoordelijkheid af aan gemeenten maar aan onze burgers en daar zijn de grootste zorgen. U heeft neem ik aan, al die krantenartikelen gezien. Vroeger zat de jeugdzorg bij ons. Hebben wij dan geen enkele rol meer naar onze burgers toe om ervoor te zorgen dat de basisvoorzieningen op orde zijn?

Gedeputeerde **BOND**: Nee. De vraag over het Provinciaal Fonds Duurzame Economie. In Noord-Holland hebben wij een volledig dekkend instrumentenkoffertje voor het steunen van het mkb. GO NH is een programma, mkb-innovatiefonds samen met universiteiten, wij doen mee aan het landelijk MIT, dus wij hebben een volledig dekkend programma om het mkb te ondersteunen op het gebied van innovatie. Wij zijn blij dat wij dat in deze periode voor elkaar hebben gekregen. Dan M44 van de heer Klein. Om publiekelijk uit te spreken dat het houden van een formule I Grand Prix op het circuit van Zandvoort niet past bij de provinciale ambities en daarom ongewenst is. Ik complimenteer eigenlijk de gemeente Zandvoort en de directie van het circuit met het bereikte resultaat zonder een cent subsidie van de provincie. Dat was in Assen wel even anders. Dat hebben zij zelf gedaan en de bal ligt bij de gemeente, ook voor de vergunning. De overwegingen in uw motie kloppen niet. Ze hebben nu recht op 12 racedagen en als het hen lukt om de financiën binnen te krijgen om dit te gaan organiseren, dan gaan ze dat binnen de 12 vergunde racedagen doen. De provincie komt in beeld bij de ontheffing voor de vergunning NBW, de natuurbeschermingswet, dat zien wij wel op ons afkomen en dan zult u daar te zijner tijd de nodige informatie over krijgen. En wij komen in beeld als het lukt, hoe gaan we het doen met het verkeer et cetera. De enige mogelijkheid die ik zie, is het sponsorprogramma en dan moeten ze passen binnen alle randvoorwaarden binnen dat programma, dus wij ontraden deze motie. D66, recreatief netwerk, het initiatiefvoorstel. Leuk, ik zie ernaar uit samen met mijn collega's, want het betreft meerdere portefeuilles, zoals van Geldhof en Tekin en zelfs van Loggen en Post. Wij zien dat er al heel veel is, dus ik wil adviseren dat u er geen zaken in opneemt die wij al doen, want dat leidt tot teleurstelling, als we moeten zeggen, dat doen we al. Het gaat dan over de routenetwerken, het fietsknelpuntennetwerk, de Tops, het Noord-Hollandpad, daar zitten die verbindingen al in, dus maak gebruik van onze ambtenaren over hetgeen wij al doen. Tot slot motie 48. Ik weet nog heel goed dat u begon en een van de eerste handelingen in het openbaar

was het onthullen van het plakkaat aan het provinciehuis. Ik mocht daar toen een rol in spelen en dat was gelijk een mooie binnenkomer. Ik ondersteun de motie van harte en vind het een prachtig initiatief, complimenten aan PS. Aan de overwegingen zou ik persoonlijk willen toevoegen dat u altijd opkwam voor de leden van het college. Persoonlijk heb ik dat een keer meegemaakt en dat doet je wat. Collega Geldhof heeft gezegd, het is een commissaris waar wij van geleerd hebben, wij konden gebruik maken van een fantastisch netwerk dat ruimhartig gedeeld werd. Dank voor alle shag die wij samen hebben gerookt, ik ben er nu twee jaar vanaf, maar ik ben wel begonnen met het oefenen van het drinken van jenever want met name het overschot van ongeopende flessen jenever kunnen wij ons niet permitteren. Bedankt.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter. Excuses dat ik hier vanochtend niet aanwezig kon zijn, met name omdat ik van mevrouw Pels een compliment heb gekregen heb ik begrepen. Dat maak je niet vaak mee, dus dat gaf een goed gevoel toen ik hier binnen kwam. Als je dan het nieuwe 40 hebt bereikt, dan doet je dat extra goed. Iemand zei, 50 is het nieuwe 40 en daar klamp ik mij aan vast. Er zijn twee vragen aan mij gesteld. Van de PVV over het bord op de Afsluitdijk. Ik waan mij even in een gemeenteraadsvergadering, omdat ik dacht, hebben wij het hier ook al over de borden, maar het was een serieuze vraag. Wij zijn er met RWS over in gesprek en ik hoop daar voor het eind van het jaar een oplossing voor te hebben. Mocht het anders zijn, dan kom ik daarop terug. De PvdD heeft gevraagd om polderdrainage achterwege te laten en reële oplossingen te zoeken. Wij zijn bezig te kijken naar de beste methodiek. Wij zijn ook kritisch over drainage maar wij willen het nog niet uitsluiten, omdat je op de inhoud moet kijken wat het bijdraagt. Het gaat over een maatregel die bodemdaling afremt en CO2-uitstoot vermindert. Wij willen het hele palet eerst goed in beeld brengen voordat wij vaststellen of iets wel of niet werkt. Daarom wil ik daar nu niet in meegaan. Dan motie 48. Ik heb vannacht niet zo goed geslapen vanwege begrijpelijke redenen. Toen ik dit vanmorgen doorlas dacht ik, heb ik dit goed begrepen? Gaat het hier niet over een wandelend milieudelict als ik de overwegingen op mij laat inwerken? Maar al gauw begreep ik dat dat niet het geval was en ik moest constateren dat de jeneverdrainage in de provincie onder controle komt, dat wij door het verbranden van organisch materiaal, te weten shag, ten minste vier BMW deellabelauto's van kunnen laten rijden. Dat neemt niet weg dat ik deze motie van treurnis met pijn in het hart positief moet adviseren. De reden is, ik ben nooit zo goed in relaties en toen wij acht jaar geleden deze relatie aanknoopten, kon ik niet bevroeden…

De **VOORZITTER**: Toen dacht je, hoe lang gaat dit goed?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Als je naar mijn huwelijken kijkt, dan is dat nooit zo lang. Meestal neem je dan een besluit en dan krijg je er later spijt van, maar dat heb ik bij u nooit gehad. Wij hebben er nooit spijt van gehad en dat komt ook omdat wij met u een voorzitter hadden waar wij meer dan redelijkerwijs hadden mogen verwachten wat u allemaal voor Noord-Holland heeft gedaan en heeft betekend. Niet alleen wat wij in deze zaal hebben gezien, maar met name ook wat wij niet hebben gezien en wat vanuit resultaten hebben mogen waarnemen, maar wel uit de overlevering hebben mogen waarnemen. U laat een gat achter, uw opvolger zal in uw schaduw staan en het

heel moeilijk krijgen, maar dat is uw verdienste en met pijn in het hart adviseer ik positief over deze motie.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Ik begin bij de bijdrage van de PVV over subsidies. Gevraagd is, wordt bekeken waaraan die worden besteed? Het antwoord daarop mag helder zijn, natuurlijk kijken wij naar waar subsidies aan worden besteed. In zijn algemeenheid moeten deze binnen bepaalde kaders vallen die wij bij de subsidieregeling hebben vastgesteld. Ik haal uit uw woorden ook min of meer, maar dat moet u even bevestigen, dat het ook gaat om een specifieke casus en dat wij vanuit die casus iets kunnen leren over ons algemene beleid en als dat zo is, dan hoor ik dat graag.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik heb net even de casus aan de heer Van der Hoek gegeven, het stond in een persbericht en u hebt het allemaal kunnen lezen. Het gaat over een stichting in Uitgeest die 10.000 euro subsidie heeft gekregen. Die waren zo enthousiast dat ze in de pers hebben laten optekenen dat de aanvrager van de stichting het geld bij zijn eigen bedrijf waar hij werkt, heeft geïnvesteerd. Ik kan in de subsidieverordening niet terugvinden of dat mag of niet, dat je het geld investeert in het eigen bedrijf waar je werkzaam bent. Dat komt bij mij over als belangenverstrengeling.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: De begroting is niet voor specifieke casussen, maar het signaal is duidelijk. Op dit serieuze signaal kom ik later terug. U hebt de casus aan mij overhandigd, dus daar kijk ik zorgvuldig naar. Het andere hoofdelement van de bijdrage van de PVV gaat over kernenergie en daar is een motie over ingediend. Dat roept de vraag op, waarom in Noord-Holland? Sinds 2009 heeft het Rijk vanuit haar verantwoordelijkheid voor dit onderwerp bepaald dat er op drie plaatsen in Nederland ruimte is voor het plaatsen van kerncentrales voor energie, Borssele, de Tweede Maasvlakte en in de Eemsmond. Het Rijksbeleid is dat de overheid niet investeert maar het aan marktpartijen overlaat om dat te doen en de haalbaarheid te onderzoeken. Het Rijksbeleid maakt duidelijk dat het op basis van de locaties hier niet kan. Ten aanzien van de haalbaarheid, wij hebben al een keer een haalbaarheidsonderzoek verkend maar dat zou destijds ongeveer 6 miljoen euro kosten. Bij voorstellen is het gebruikelijk dat er ook een dekking bij zit, maar het is primair Rijksbeleid en er ligt een motie van D66 en andere partijen die een andere richting aangeeft. Die motie vraagt geen nieuwe kerncentrales voor energie in Noord-Holland. Voor GS geldt dat hierover in het coalitieakkoord geen kaders zijn meegegeven en het is aan de politieke partijen om hier een oordeel over te geven. Waterstof, D66 heeft een motie ingediend met als kern, kunnen wij daarin doen wat binnen ons bereik ligt. Dat willen wij zeker doen en dat doen we ook al. Om een paar zaken te noemen, vanuit het IPO is onder andere de aanlanding van de stroom van wind op zee bij Beverwijk en de Kop van Noord-Holland inzet. Wij hebben afgesproken dat wij een systeemstudie zullen toepassen. Wij doen er in praktische zin iets aan door zoals morgen, een provinciaal energielab te organiseren, speciaal over het onderwerp waterstof en wij zijn bezig met een subtafel van de energietafel, de zogenaamde Noordzeegebiedtafel om een position paper te maken waarin wij kort en krachtig uiteen zetten wat er nodig is en wat wij in deze regio te bieden hebben. Kortom, GS beschouwen deze motie als ondersteunend aan hun beleid en laten het oordeel aan PS. Dan de motie over cultuur, de 2,2

miljoen euro die niet nodig was om de Rijksmonumentenregeling in 2018 op te vangen, de herverdeling. Het college kan wat met deze motie, maar wel binnen cultuur en dat heeft u ook gevraagd, dus dat doet mij deugd als portefeuillehouder Cultuur. Het geeft meer mogelijkheden om aan verzoeken te voldoen waar tot nu toe altijd negatief op moest worden geadviseerd. Dat is ook een vraag van het CDA, kunt u eens wat voorbeelden noemen waarbij u in het verleden nee heeft gezegd. Ik noem er een paar die bij mij bekend zijn, die zullen niet allemaal met u gedeeld zijn, want dat is de uitvoeringskant die wij normaal gesproken voor u afhandelen. Wij hebben bijvoorbeeld nee gezegd tegen een bijdrage voor het Cruqiusmuseum, tegen het Holocaustmuseum dat in oprichting is, het Dolhuis in Haarlem, het Muiderslot of het initiatief voor de Gooise tram. Over de motie heb ik twee opmerkingen bij de tweede en derde bullet. Er staat: bij de tweede de regionale economie helpen versterken. Ik vraag even verduidelijking maar als u niks zegt, dan heeft u hem waarschijnlijk zo bedoeld, dat het dan vanuit een culturele invalshoek is bedoeld, dus meer in de context dan als een concreet criterium. Bij de derde, bij de uitvoering van het monumenten- en landschapsbeleid, maar dat komt bij de uitvoering terug als u mij toestaat, denk ik dat het landschapsbeleid voldoende budget heeft en ook bij een ander begrotingsstuk hoort. Dat neem ik in de uitwerking mee. Met die twee kanttekeningen erbij is het college positief over de motie. De SP heeft een motie ingediend over klimaatrechtvaardigheid. Ik wil u erop wijzen maar als u zo in het onderwerp zit, zult u dat vast ook hebben gezien, in de Kamer vorige week is een motie aangenomen om de lasten en inkomenseffecten van huishoudens in de doorrekening bij het eindvoorstel inzichtelijk te maken en een zwaarte te geven en het ook te laten wegen. Dat brengt mij bij de weging van deze motie door het college, want wij vinden dit primair Rijksbeleid. Natuurlijk hebben wij een inbreng, dat doen wij bij het IPO, en wij zijn nog steeds bezig aan allerlei tafels waar de betaalbaarheid wel degelijk een thema is, maar niet alleen voor lage en middeninkomens maar ook richting de hardwerkende mkb'er. Waar leg je precies de rekening neer. Aan alle partijen zou ik willen zeggen, eerst de resultaten afwachten en beoordelen, dus wij ontraden de motie op dit punt in dit stadium.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Op een gegeven moment gaan wij vanuit de provincie ook stappen zetten, daar zijn wij mee bezig, daar wordt al subsidie voor uitgetrokken. Dan zou ik zeggen, doe nou hetgeen het Rijk heeft gezegd, ook voor het provinciale beleid. Het zou een beetje raar zijn als er bij het Rijk een uitspraak is, maar wij hier gewoon door zouden gaan. Het is eerder een versterking van hetgeen er uit het Rijk kom, en wat wij hier in de provincie gaan oppikken. Klopt dat?

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Nu klinkt het alsof wij hier braaf zitten te wachten tot er een brief komt waarin staat wat het Rijk gaat doen en wij dat moeten volgen. Ik heb net gezegd dat wij samen met het Rijk naar dit onderwerp kijken en dat wij daar een actieve inbreng op hebben en dat dit onderwerp ook op alle andere subtafels aan de orde is. Daar is nog geen resultaat van. Wat ons betreft wachten wij eerst deze besprekingen af en nemen dat vervolgens mee naar provinciaal beleid als daar iets uit voortkomt.

De **VOORZITTER**: De suggestie is dat u de motie aanhoudt.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Of je legt hem uit als een steuntje in de rug als u dat beleid gaat bespreken.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: De voorzitter heeft het goed verwoord. Als u hem aanhoudt en wacht op de resultaten, dan kunnen wij kijken of er in tweede instantie nog een motie nodig is.

De **VOORZITTER**: Er ligt nog geen Klimaatakkoord op tafel en daar gaat uw motie wel vanuit.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: De heer Klein over circulaire economie. Wij doen al van alles, living labs, stimuleren bedrijven, kunnen wij ook inzetten op pilots? Pilots horen bij het DNA van de provincie om dat te bevorderen en dat doen wij ook al. Wij zijn bezig met de circulaire aanbesteding van de Cruqiusbrug en bij HOV 't Gooi is dat aan de orde. Wij ondersteunen de verduurzaming van de bouwmaterialen en ook in de Omgevingsvisie wordt er aandacht aan besteed, ook in regionaal verband en bij de MRA staat het concreet op de actieagenda. Wij doen wat u vraagt, tenzij u zegt, er moet specifiek nog meer aan gedaan worden. Het onderwerp wordt breed geagendeerd en GS zetten zich daar breed voor in. Motie 48, ik ontkom er niet aan om er iets van te vinden. Ik zou een overweging van persoonlijke aard willen toevoegen, het vertrek van de commissaris leidt voor mij als GS-lid tot het verlies van een zeer ervaren klankbord dat ook heeft bijgedragen aan mijn eigen bestuurlijke groei. Ik kan niet alle overwegingen toejuichen, ik moet wel een beetje kritisch zijn op de overwegingen. Veel papier dat overblijft. Ik ben van duurzaamheid en dat kun je ook positief formuleren. Er is minder papier nodig en neemt u van mij aan dat datgene wat nog in de magazijnen ligt wat de commissaris niet meer gebruikt, komt vanzelf wel op. Ik zit een beetje met de plaspauzes tijdens de vergaderingen. Mijn collega is net 50 geworden en ik weet niet of hij er al ervaring mee heeft, maar als ervaren 50-jarige kan ik u vertellen dat de behoefte aan wat meer plaspauzes mij helemaal niet onwelgevallig is. Als ik die zo mag lezen dat ook al blijven ze straks minder, het mij dan toch toegestaan is om af en toe even weg te lopen, dan ondersteun ik de motie van harte, maar ik ben ook zeer treurig.

De **VOORZITTER**: In antwoord op de vraag van de heer Klein of bij het thema de mensenhandel meegenomen kan worden, voor zover relevant, want de aanpak van mensenhandel is op de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de internationale politie en het openbaar ministerie. Voor zover de geldstromen met name ook leiden tot ondermijning, dan zal dat vanzelfsprekend worden meegenomen. Ik heb in de richting van de heer Heijnen gezegd die mij vroeg, misschien kan de CdK ingaan, wat vond u van het debat, en al aangegeven dat dat nou typisch iets is voor mijn echte afscheid. Ik wil wel gezegd hebben dat ik zeer bedank voor alle aardige opmerkingen van de heer Annaert, mevrouw Zaal en anderen en van de leden van het college. Gedeputeerde Geldhof zei, ik vrees dat dit leidt tot een verdeeld college. Dat suggereerde dat wat ik zojuist zei, als voorzitter van het college heb gezegd. Nou ben ik de eerste die toegeeft dat de bevoegdheden van de commissaris ingewikkeld zijn en dat de commissaris een aantal petten op heeft. Een van de petten van de commissaris los van het voorzitterschap van het college, is adviseur van de Staten en die opmerking was met name gemaakt als adviseur van de Staten en recht uit het hart. Ik schors de vergadering voor vijf minuten. De vergadering is heropend.

Tweede termijn

De **VOORZITTER**: Ik doe een beroep op de Staten om de tweede termijn wat kort te houden want wij moeten in ieder geval nog de eerste termijn van de Staten over de Omgevingsvisie behandelen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. U gaat weg, maar als het gerucht wat ik hoor klopt, dan zou u in mei van een bepaalde fractie heel veel stemmen zou kunnen krijgen. Ik weet niet of dat gerucht waar is, maar ik ga verder. Er is veel gesproken over het klimaat. De diverse partijen hebben hun zorgen uitgesproken over waar de kosten neergelegd moeten worden, bij bedrijven, en anderen denken dat dat uiteindelijk wordt doorberekend naar de burger. Dat er iets van vernieuwde energie moet komen is mijn fractie het over eens. Wij roepen alleen iets anders dan andere fracties uiteraard. Ik heb al een motie ingediend over een haalbaarheidsonderzoek, om te kijken of dat mogelijk is. De heer Van der Hoek zei dat de centrale niet in Noord-Holland kan komen, maar daar vraagt de motie ook niet om. Het gaat erover of het mogelijk is om een onderzoek te doen of kernenergie een optie is. Ik heb de motie nog aangepast, want 6 miljoen euro vinden wij ook erg veel als het alleen voor Noord-Holland zou gelden, terwijl de centrale voor meerdere provincies gebruikt zou kunnen worden. Daarom heb ik het dictum veranderd in: roepen het college op om zo snel mogelijk bij het Rijk erop aan te dringen om een haalbaarheidsonderzoek te starten naar uranium- en thoriumkernenergie als duurzame energiebronnen voor Noord-Holland.

Motie 49/12-11-18
Haalbaarheidsonderzoek uranium- en thoriumkernenergie voor Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Het energieverbruik door huishoudens en industrie in 2050 mogelijk is verdubbeld;*
- *Hernieuwbare energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie, maar een beperkte bijdrage kunnen leveren aan ons stijgende energieverbruik.*

Overwegende dat:

- *Kernenergie wel een grote bijdrage zou kunnen leveren aan het stijgende energieverbruik;*
- *Het maatschappelijk draagvlak voor kernenergie aan het groeien is;*
- *Minister Wiebes (VVD) van Economische Zaken op 8 november 2018 tijdens een debat in de Tweede Kamer aangaf dat "we moeten openstaan voor de rol van kernenergie".*

Roepen het college op om:
Zo snel mogelijk bij het Rijk erop aan te dringen om een haalbaarheidsonderzoek te starten naar uranium- en thoriumkernenergie als duurzame energiebronnen voor Noord-Holland.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: Dan is daarmee motie 40 ingetrokken en de nieuwe motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Andere partijen zweren bij windmolens, de heer Heijnen had het daar ook al over. Als wij in het Noordzeekanaalgebied de bedrijven daar met energie zouden willen voorzien door windmolens, dan zouden daar al 2.700 windmolens voor nodig zijn. Dat kan niet, want dat betekent dat je op elke vierkante kilometer van Noord-Holland een windmolen moet neerzetten. De zee staat al vol en ik heb begrepen dat we ook Schiphol daar nog een keer neer willen gaan leggen. Dat wordt voor Schiphol een soort Redbullrace om tussen de windmolens door te vliegen. Ik heb de Staten al vaker aangegeven dat als wij wereldwijd het klimaatakkoord van Parijs willen invullen met windmolens van 3 MW als voorbeeld, dan zouden wij daar 375.000 windmolens per jaar moeten produceren en om die te produceren ben je de halve kolenproductie van de EU kwijt, dus hoezo minder CO2. Voor wat betreft sociale huurwoningen, ik mocht daarnet niet meer interrumperen van de voorzitter, dus ik kom er nu even op terug. Het kost 61.000 euro per stuk om ze aan te passen, als ik dat bij mijn woning ook zou moeten laten doen, dan betekent dat als ik dat in 30 jaar af zou schrijven, dat zijn 432 maanden, dat betekent een kostenpost van 141 euro per maand. Dan heb ik nog geen rekening gehouden met de rente en met dat er wel eens een keer een onderdeel kapot gaat. Ik betaal nu 200 euro per maand, ik weet niet of ik daar veel wijzer van word. Daarnaast komt dan ook nog omdat wij zijn doorgeslagen met windmolens, dat iedereen door de opslag duurzame energie op zijn rekening toch nog steeds een flinke kostenpost blijft houden. Ik had het zojuist over de casus die gebruikt is over de subsidieverordening. De heer Van der Hoek zou daar nog op terugkomen. Ik heb gezegd dat ik mogelijk in tweede termijn met een motie daarover zou komen. Dat ga ik nu dus doen. Ik dien een motie in met het dictum:

Motie 50/12-11-18
Strikter beleid inzake toekenning subsidies

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Roepen het college op:
Geen subsidies meer toe te kennen aan aanvragers namens stichtingen en verenigingen als deze subsidies worden besteed bij bedrijven waar aanvragers zelf werkzaam zijn

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

Er is ook gezegd dat er sowieso gecontroleerd wordt waar het geld aan uitgegeven wordt, dat klopt. Het gaat erover waar de subsidie besteed gaat worden. Krijg je als voorzitter van een

stichting subsidie en die wordt besteed bij het bedrijf waar je zelf werkzaam bent, is dat volgens mij meer dan de schijn van belangenverstrengeling. Dat moeten wij niet willen in deze Staten.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Laat ik beginnen met mijn vreugde uit te spreken over de beantwoording die gedeputeerde Geldhof gaf. Zij zei over motie 4, dat gaan wij niet doen, over de woningbouw voor asielzoekers, je moet zeggen statushouders, dat vind ik harstikke mooi. Dus top en ik was ook heel blij met de uitspraak dat u zei dat de verhuurdersheffing niet helpt in de aanpak van de woningbouw. Soms is het leuk als iemand zich aansluit bij een standpunt dat je al hebt ingenomen, dus ook helemaal goed. Over motie 42 over de klimaatrechtvaardigheid, hoewel ik hoorde dat de heer Van der Sluijs eigenlijk ook daarvoor voelt, want hij maakt zich enorme zorgen over kosten voor mensen met een niet al te grote beurs en die een eigen huis bezitten, dus ik zou zeggen sluit u zich aan, maar dat gaan wij deze keer nog niet doen. Wij wachten even af totdat het klimaatakkoord er inderdaad helemaal kant en klaar ligt. Dan stel ik me voor dat wij een actualiteit hebben in deze Staten, waarin wij alsnog deze uitspraak kunnen doen voor hetgeen de provincie betreft. Dan motie 43, de trein in plaats van het vliegtuig. De heer Tekin voelde zich ongelooflijk aangespoord door de titel van de motie en dat was ook de bedoeling. Vervolgens ga je dan aan tekstexegese doen, je komt een woord tegen en daar struikel je over. Namelijk vliegverkeer en daar had moeten staan vakantievluchten, zei de gedeputeerde. Ik heb een vraag, kunt u een toezegging doen dat u het standpunt over vakantievluchten actief gaat uitdragen? Dat was ook een beetje de vraag in de motie, zet hem op en ga hem uitdragen. Dat wij in ieder geval dat niet willen, want mensen buiten dit pand weten niet precies wat de provincie vindt. Als u zegt dat u die toezegging gaat doen want ik hoor het ook vanuit de Staten, dan ga ik zeggen dat mijn mede-indieners die ik niet had genoemd in mijn eerste termijn, maar nu wel ga doen, want iedereen heeft de motie gezien, en dat GL en de CU/SGP akkoord gaan met deze toezegging als u zo voortvarend aan de slag gaat. Maar ik moet ook even boos worden, dat heeft gedeputeerde Bond zelf veroorzaakt. Hij vlucht weg in een systeemdiscussie, terwijl juist het betoog was: je kunt toch niet zoals in dat filmpje ik zag twee beren broodjes smeren en dat eindigt in ik stond erbij en ik keek ernaar, dat je dan helemaal niets doet. Wij zijn mensen en wij zijn ook in de provincie mensen die iets te vinden hebben over in dit geval de jeugdzorg, de kwetsbare jongeren. Wij gaan er niet over zegt u, dus doen wij niets. Wij hebben eerder al bij een heel ander onderwerp in Nederland meegemaakt dat er nog meer op afstand is gezet en dat betrof in dit geval de ziekenhuizen. Er is kort na elkaar het faillissement over een aantal ziekenhuizen uitgesproken en wat doet uw voorzitter, uw partijleider? Die houdt op uw congres een ongelooflijk tranen trekkend verhaal over, dat hadden wij anders moeten doen. Nu vragen wij om het nu alvast anders te doen met de jeugdzorg en u zegt, daar gaan wij niet over. Ik ben daarin buitengewoon teleurgesteld, ik hoop dat u dat begrijpt. Anders hebben wij echt een probleem. Dan nog over de Formule 1, u zegt de bal ligt bij Zandvoort. Dat kan best maar ik kan mij herinneren dat wij een aantal jaren terug 5 miljoen euro hebben gegeven aan Zandvoort om de route tussen het station en het strand op te leuken. Dat hebben wij gegeven omdat Zandvoort daar zelf te weinig geld voor had. Nu komt er een plan, ik had begrepen dat dat 20 miljoen per jaar gaat kosten, en dat hebben zij dan wel? Wat krijg je dan

te horen? Wij zien als toezichthouder op de begroting van Zandvoort dat zij met enorme tekorten te maken hebben. Ik snap er helemaal niets van. Ik zal wel weer een prachtig ontwijkend antwoord krijgen van deze gedeputeerde. Het spijt mij dat ik met deze strenge termen moet eindigen. Dus motie 42 is aangehouden, wat betreft 43 willen wij graag een toezegging, anders voelen wij ons genoodzaakt hem toch in te dienen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Mevrouw Alberts neemt via een omweg de gemeenteraad van Zandvoort de maat. Die maakt rare keuzes die u niet snapt. Er is wel een meerderheid in de raad die graag die Formule 1 wil. Waarom gaat u tegen dat democratische proces in?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij hebben natuurlijk een toezichthoudende functie op begrotingen van gemeenten. Dan krijg je op een gegeven moment de uitspraak dat jullie teveel met geld hebben gestrooid, artikel 12 en dat soort dingen meer. Dat zit er natuurlijk aan te komen als je niet oppast en daar waarschuw ik voor.

De heer **HEIJNEN** (CDA): U vindt dit een reden om zo'n procedure te gaan starten tegen de gemeente Zandvoort, terwijl die er verder prima voorstaat.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Een gewaarschuwd mens telt voor twee. Dat speelde in het verhaal over de jeugdzorg en nu hebben wij er weer eentje, een gewaarschuwd mens telt voor twee. Natuurlijk ben ik om een heleboel redenen geen voorstander van de Formule 1 bij Zandvoort. Ik denk dat daar meer over moet worden nagedacht. Om nu meteen al alles van je af te schuiven, het staat nu in de notulen waarom wij gewaarschuwd hebben.

Mevrouw **PELS** (GL): Voorzitter. Wij hebben vele mooie groene en ook sociale verhalen gehoord. Wij waren daar erg blij mee. Zoals gezegd, zijn wij van denken en van doen, maar gelukkig horen wij ook die wens bij een aantal andere partijen. Wat wij belangrijk vinden is dat wij beseffen dat wij elke euro maar een keer kunnen uitgeven. Daarom met betrekking tot kernenergie denken wij dat wij de komende jaren geen miljarden moeten stoppen in een proefballonnetje, maar in dat waarvan wij weten dat wij het al kunnen en moeten doen om in 2030 onze doelen te gaan halen. Een van die mogelijkheden zijn bijvoorbeeld windmolens. Partijen mogen natuurlijk van mening veranderen, maar onder het mom van betrouwbaar bestuur neem ik u toch even mee naar vorig jaar. In de notulen lezen wij daar dat er wat verwarring was bij de heer Van der Sluijs. Hij zei een beetje verwarrend tegen de heer Slettenhaar, want alle windparken zijn nu al toegewezen aan een bepaalde plaats. De VVD wil niet meer windparken, maar toch dienen zij een motie in om windparken straks op industriegebieden te plaatsen. De heer Slettenhaar antwoordt: “Het is verwarrend voor u maar het probleem is dat u niet begrijpt dat er uiteindelijk keuzes gemaakt moeten worden en dat het verstandig is om die keuzes zo te maken dat er zo weinig mogelijk overlast is en zoveel mogelijk draagvlak. Ik heb andere partijen ook horen zeggen dat het beter is om dit op industrieterreinen te doen, wat soms nu niet kan, dus ik denk dat er draagvlak is voor deze motie.” Ik denk dat wij toch enige ruimte kunnen constateren bij de VVD of een mooie draai.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, het is altijd mooi als je er de notulen bijhaalt. Dan moet je niet selectief gaan winkelen, want diezelfde notulen hebben wij er ook op nageslagen en dat zijn de notulen van PS van 13 november 2017. Om maar te beginnen, de motie is helemaal niet ingediend. Er is helemaal geen motie, dat is een. En twee als u naar de notulen van die vergadering kijkt en u leest wat de heer Slettenhaar daar werkelijk heeft gezegd, dan komt dat precies overeen met wat ik al eerder in mijn betoog heb aangegeven.

Mevrouw **PELS** (GL): Volgens mij wordt er niet echt een vraag gesteld maar ik kan natuurlijk wel reageren. Zonder dat wij die discussie helemaal opnieuw doen, waren er vorig jaar volgens mij ook vragen over onze toen toch wat vernieuwende werkwijze als het ging over moties die werden overgenomen, dan wel niet werden ingediend. Volgens mij moeten wij dit terdege serieus nemen. Dan over de jeugdzorg, wij kunnen naar onze mening maar ook gesteund door de CU/SGP en SP, niet de zorgen van Noord-Hollanders wegwuiven, zoals wij gaan er niet meer over, daar hebben wij afscheid van genomen. Gemeenten kloppen niet meer bij ons aan. Dat mensen het misschien moeilijk hebben, dat moeten zij dan maar ergens anders neerleggen. Zo staan wij er niet in want jeugdzorg is voor ons een basisvoorziening die in de gehele provincie voldoende moet zijn gewaarborgd om zo een goed leefklimaat voor de inwoners van Noord-Holland te garanderen. Daarom dien ik samen met de CU/SGP en SP de volgende motie in.

Motie 51/12-11-18
Zorgen om jeugdzorg

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De afgelopen weken in de media diverse berichten over de jeugdzorg verschenen waarin zorgen worden geuit over de continuïteit van deze zorg in onze provincie;*
- *Dit zowel gaat om het mogelijk niet beschikbaar zijn van ambulante jeugdzorg als het wegvallen van gesloten jeugdzorg in Noord-Holland-Noord per 1 januari 2019;*
- *Begin deze maand bekend werd dat gemeenten in Nederland over 2017 600 miljoen euro te kort kwamen op de uitvoering van de jeugdwet;*
- *Bij de overheveling van jeugdtaken van Rijk en provincie naar de gemeenten in 2015, de verwachting was dat gemeenten kinderen met maatwerk en lichtere zorg efficiënter konden helpen en er daarom tegelijk bezuinigd werd op het budget voor de jeugdzorg;*
- *Het aantal kinderen in zorg stijgt, terwijl de aanname bij de decentralisatie was dat het aantal zou dalen en dat daardoor de tekorten nog verder oplopen.*

Overwegende dat:
Jeugdzorg een basisvoorziening betreft die in de gehele provincie voldoende moet zijn geborgd om zo een goed leefklimaat voor de inwoners van Noord-Holland te garanderen.

Verzoeken GS:

- *Hun zorgen hierover uit te spreken, zowel bij de betreffende gemeenten als bij het*

Rijk;

- *De voortgang van de decentralisatie van de jeugdzorg in de provincie in kaart te brengen en daarover aan PS te rapporteren;*
- *Samen op te trekken met de gemeenten om oplossingen te vinden voor de problemen in de jeugdzorg*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **PELS** (GL): Als laatste de reserves. Ik heb het even voor de gedeputeerde nagezocht. Op bladzijde 267 en 278 van de begroting kunnen wij vinden dat TWIN-H en EXIN-H toch echt eind 2019 aflopen. Naar ons idee hebben reserves niet voor niets een eindtijd. Het is belangrijk om opnieuw politiek naar de middelen te kijken en ook compartimenten uit 2005 en 2008 hebben misschien wat herziening nodig, bijvoorbeeld omdat op het gebied van duurzaamheid de ideeën daarover wat veranderd zijn. Maar wij hebben ook de toezegging van de VVD gehoord. Wij kunnen straks als wij gaan onderhandelen volledig ontschotten. Dat is erg fijn. Aangezien de VVD verwacht dat GL de grootste wordt en dat wij dat natuurlijk ook hopen, doen wij u allen hierbij de toezegging dat wij volledig zullen ontschotten bij de onderhandelingen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Is mevrouw Pels het met mij eens dat de wens soms de vader van de gedachte is?

Mevrouw **PELS** (GL): Ja, dat verbaasde mij ook wat aan uw bijdrage.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Het thema van mijn eerste termijn was: geloof niet in sprookjes. Ik was dus enigszins verrast door de bijdrage van het CDA die drie sprookjes combineert om mij te overtuigen van de werkelijkheid. Dat gaat niet gebeuren, het sprookje van roodkapje, wederom van de nobele jager en van de oneindige groei van damherten. Ik herhaal de vraag die ik vooraf stelde, mogen er van het CDA dieren in vrijheid leven? De interruptie van het CDA riep nog een interessante vraag op, namelijk biodiversiteit in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Is die nou zo enorm vooruit gegaan? Wij zijn nu een paar jaar verder met dat beheerplan. Mij zijn geen signalen bekend, dus als het CDA zegt dit sprookje geloven wij, doe er dan fatsoenlijk onderzoek naar. Om de reden die ik in mijn eerste termijn heb aangegeven, lijkt mij het verstandig dat wij een tussenevaluatie gaan inplannen na de telling van 1 april 2019 voor het Faunabeheerplan Damhert. Ik heb in eerste termijn het college daar niet op horen reageren. Ik moet dus aannemen dat zij daartoe geen bezwaar hebben en dat dit met positief advies van het college kan worden behandeld. Dat is fijn en dan kan iedereen er gewoon mee instemmen.

Motie 52/12-11-18
Tussenevaluatie FBP Damherten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De FBE verwachtte in 218 2045 dieren te tellen, maar in werkelijkheid werden er 3726 geteld;*
- *In het laatste beheerseizoen 2110 damherten zijn doodgeschoten, terwijl in het uitvoeringsplan in 2017 niet meer dan 1778 dieren zouden worden geschoten.*

Overwegende dat:

- *Er geen aanwijzingen zijn dat de biodiversiteit verbetert door het doden van damherten;*
- *Het onduidelijk is of de FBE zich aan het maximum toegestane afschot heeft gehouden.*

Van mening dat:
De evaluatie ook het uiteindelijke doel, herstel van biodiversiteit, zou moeten betreffen.

Dragen het college van GS op:
Na de telling van 1 april 2019 een tussenevaluatie van het FBP damherten te maken

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): De VVD heeft aangegeven dat zij een zeer betrouwbare partner zijn. Ik constateer dat zij misschien wel betrouwbaar zijn, maar dan wel graag van partner wisselen. De kostbare landbouwgrond waar zij zich zo ontzettend voor inzetten tegen zonneparken, heb ik weleens een keer anders meegemaakt toen wij samen juist streden voor meer ruimte voor ondernemers om op landbouwgrond iets anders te telen dan kolen en gras maar juist zonne-energie. Waarom zou je een ondernemer daartoe beknotten? Op het moment dat het vogeltjesland blijkt te zijn waar geen vogeltjes meer leven, dan moet het ineens volgebouwd worden. Waar is dan ineens het belang van die kostbare landbouwgrond gebleven? Ik vraag me wel af, gaan wij bouwen waar een projectontwikkelaar toevallig grond heeft of waar mensen willen wonen? Wat betreft wind op land, ook wij hebben gekeken naar wat is er door de VVD ingebracht. Er stond letterlijk in die motie – die nooit is ingediend maar wel onderdeel uitmaakt van de beraadslagingen – te onderzoeken dat windparken bij voorkeur op industrieterreinen worden geplaatst. Begrijpelijkerwijs schrok de PVV daar wel van, die kwam vragen waar gaat dit nu over. Over welke periode hebben wij het dan? Het ging over de periode na deze collegeperiode, zei de heer Slettenhaar. Hoe zit het dan met die 685 wilde mevrouw Zaal weten. Hebben wij het daar dan over, nu al? Nee dat laatste, nu al, dat was natuurlijk niet de bedoeling. Dat zou raar zijn want wij hebben een afspraak in het coalitieakkoord. Dit gaat erover hoe je omgaat met ruimtelijke ordening en waar we bepaalde zaken wel en liever niet doen. Kortom, het staat los van de 685,5. Het wisselt nog wel eens. Wat ook wisselt, is de einddatum van de ecologische hoofdstructuur. Bij mijn weten is dat altijd 2018 geweest tot Bleker. Toen werd het

ineens 2010, want dat maakte hij er zelf even van. Later werd dat vervolgens met Dijksma 2027, maar 2018 is vanaf 1990 bij mijn weten altijd de einddatum geweest. Tot slot de drainage, de techniek is niet bewezen. De ambities die deze provincie heeft met het voorkomen van bodemdaling, zijn groot. Alle reden om in te zetten op beleid dat werkt. Daarmee zeggen wij niet experimenteer niet of doe eens een pilot, maar in het echte beleid hoort het natuurlijk te gaan om maatregelen die werken. Daarom hoort drainage op dit moment niet een onderdeel te zijn van het beleid. Op het moment dat de gedeputeerde kan melden dat het wel effectief is gebleken elders, dan kunnen wij daar natuurlijk altijd nog voortschrijdend inzicht op toepassen. Daarom de volgende motie.

Motie 53/12-11-18
Veendaling niet met bodemdrainage

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Bodemdaling in Nederland jaarlijks leidt tot 7 Mton C02-uitstoot;*
- *Onderwaterdrainage tot maximaal 0,6 Mton C02-reductie leidt;*
- *Onderwaterdrainage tot bodemdaling leidt;*
- *Het internationale veengenootschap, een consortium van 1500 wetenschappers uit meer dan 40 landen, stelt dat van deze methode niet bewezen is dat hij werkt.*

Overwegende dat:

- *De kosten van bodemdaling in het Groene Hart nu al hoger zijn dan de landbouwopbrengsten;*
- *Geleidelijke vernatting hoge kosten met zich meebrengt (200-300 euro per ha), terwijl uiteindelijk alsnog moet worden overgegaan tot stoppen bodemdaling;*
- *Bij onderwaterdrainage de belastingbetaler feitelijk de boeren op het veen subsidieert, terwijl het effect op de C02-uitstoot beperkt is;*
- *De uitspraak in de Urgenda-zaak noopt om nog sneller grootschalige CO2-reductie te bereiken;*
- *Het PBL stelt dat het voorkomen van schade op de lange termijn door proactief beleid effectiever is dan reactief beleid gericht op korte termijn en herstel van schade;*
- *Een overstap in het landgebruik van de huidige landbouw naar natuur of natte landbouw de uitstoot van CO2 door bodemdaling geheel kan doen stoppen.*

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
Veendaling tegen te gaan door een overstap van het huidige landgebruik naar natuur- recreatie- of waterbergingsgebieden of natte landbouw

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Ik was vanmorgen bijna klaar met mijn algemene beschouwingen en ik wil u nog als laatste meenemen in een hele bijzondere ontmoeting die ik onlangs heb gehad op de gang van het provinciehuis. Ik liep onlangs op de gang van het provinciehuis toen ik iemand zachtjes hoorde roepen: mevrouw De Meij van fractie mevrouw De Meij. Sorry nu zeg ik het weer, 50plus moet het zijn. Wat loopt u toch weer te sjouwen met die zware tassen. Ik keek opzij en zag dat de voorzitter van deze Staten mij aansprak. Ach ja, riep ik mijnheer de voorzitter, ik krijg gelukkig vele stukken op papier van de griffie. Daar ben ik ze eeuwig dankbaar voor. Dat maakt mijn tassen altijd zo zwaar. Ik wilde mijn weg weer vervolgen maar de voorzitter vroeg mij nog even te blijven staan. Hij zei mevrouw De Meij van fractie mevrouw De Meij. Ach sorry, nou doe ik het weer. Ik vergeet steeds de naam van uw fractie. Ik vind het zo vervelend, maar ik moet u iets bekennen. U weet dat ik op 17 december aanstaande afscheid neem als commissaris van de koning en als voorzitter van uw Staten. Het moet mij van het hart dat ik het toch wel heel vervelend heb gevonden dat ik steeds de naam van uw fractie vergat. Ach, zei ik vergoelijkend, het is correct hoor dat ik af en toe eens uit mijn slof schoot als u weer eens de naam van mijn fractie vergat. Dat kan toch gebeuren, ook na 3,5 jaar nog steeds. Nee, vervolgde de voorzitter het gesprek. Ik heb er nog eens over nagedacht en ik wil u iets voorstellen. Weet u nog dat ik bijna drie jaar geleden een gesprek met alle fractievoorzitters heb gehad en hen toen gevraagd heb wat zij deze Statenperiode graag veranderd zouden willen zien. Natuurlijk kon ik mij dat gesprek nog goed herinneren, maar wilde er niet direct achteraan zeggen dat wat er toen besproken was, helaas geen vervolg had gekregen. Ik kon mij namelijk nog herinneren dat toen ter sprake was geweest, dat ik het bijzonder jammer vond te constateren dat er nergens sprake was van enkele financiële speelruimte binnen deze coalitie voor een plannetje van de oppositie. De voorzitter vervolgt het gesprek, nogmaals mevrouw De Meij, ik wil voordat ik opstap het goed met u maken, zodat ik toch met een gerust hart kan gaan. U begrijpt dat mijn hart een sprongetje maakte. De voorzitter vervolgt het gesprek, doet u uw wens en ik ga mijn uiterste best voor doen dat uw wens uitkomt, natuurlijk wel alles in het redelijke. Die wens spreek ik hierbij uit. Neem bij een nieuw coalitieakkoord de volgende periode ook het ouderenbeleid mee in al zijn facetten, zoals goed aanvullend vervoer, veilig en prettig langer thuis wonen in de buurt van zorg en voorzieningen. Ik benoem u voorzitter hierbij tot Erelid van de niet bestaande fractie mevrouw De Meij en daar hoort natuurlijk een erepenning bij in de vorm van een bloem. Natuurlijk in de kleur van uw partij. Ik hoop dat u hem veel zult dragen, in ieder geval op 17 december bij uw afscheid.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik zou willen reageren op verschillende dingen die zijn gezegd. De heer Heijnen en de heer Van der Sluijs hadden een op zich leuk verzoek om eens te kijken waar wij toch de ruimte openhouden voor een kerncentrale. Ik zou hen dan toch een reactie willen vragen of u ideeën heeft over de ruimtelijke inpassing. Had u die gedacht bij Berkhout te plaatsen of bij Zwaagdijk of bij Midwoud of wellicht in de Haarlemmermeer of het Westelijk Havengebied of op Texel? Ik hoor graag wat concrete suggesties. Bovendien is dit jaar de opwek van zon in Nederland groter dan die van kernenergie. Ik denk dat wij op de goede weg

zijn om duurzame energie die echt hernieuwbaar is, te gebruiken. Dan in de richting van het college, mevrouw Post, u heeft geantwoord dat u al eerder bij het UWV gelobbyd hebt voor de buurtbus. U zei dat weer te willen doen als er echt problemen zijn. Volgens mijn informatie zijn die problemen er, dus wellicht is het goed dat wij daarover even contact hebben. Dan zou ik het prettig vinden als u dat opnieuw kunt opstarten. Dan rondom de jeugdzorg, wij vinden het onvoorstelbaar dat het college van GS zo wegloopt voor de verantwoordelijkheid voor het welzijn van de Noord-Hollandse inwoners. Natuurlijk hoeven wij niet op de stoel van de gemeente te gaan zitten, maar bij zulke grote problemen is een proactieve houding gewenst. Het is toch van de gekke dat wij als provincie niet eens weten hoe groot de problemen in Noord-Holland zijn. Ik vraag me zelfs af of dat niet in strijd is met onze rol in het kader van het interbestuurlijk toezicht, want het gaat ook over hele grote financiële consequenties. Kortom, de motie die mede door ons is ingediend, raad ik van harte aan. Dan een reactie op de Formule 1 in Zandvoort. U complimenteert de gemeente Zandvoort omdat zij het zonder subsidie doen. Misschien moet u dan de hele Formule 1-industrie complimenteren, want die zijn in staat om een hele hoop CO2 uitstoot te realiseren geheel zonder subsidie. Dat zult u vast prachtig vinden. Toch hoor ik graag van u welk provinciaal belang gediend is bij zo'n Formule 1.

De heer **LEVER** (ONH) : Voorzitter, veel lovende woorden zijn u al toebedeeld door de collega's. Dan wil de oudste onafhankelijke partij in de provincie die al 24 jaar onafgebroken hier zit, zich niet mee weg laten komen door niets te zeggen. Ik wil u een woord van dank toespreken ook namens ONH. Ik kan mij nog herinneren dat bij de verlenging van uw tweede termijn hier in de Staten wij jaarlijks een analyse konden geven over het functioneren van de commissaris en dat hebben wij ook een keer gedaan. Toen heb ik gezegd, onze commissaris heeft het karakter van een herdershond. Hij blijft je je leven lang trouw, maar één keer bijt hij in je benen. Zo wil ik u typeren als een consciëntieuze correcte bestuurder die wij helaas moeten gaan missen. Ik begrijp ook dat uw plaspauzes toenemen, zoals ook die van sommige gedeputeerden. Ik ben 68, heb er nog weinig last van gelukkig, ik weet niet waar dat fysieke verschil in zit. In ieder geval kan ik u zeggen voorzitter, ik wens u nog een hele lange gelukkige periode toe en ik hoop u nog eens in het dagelijks leven tegen te komen. Dan nog terugkomend op de beantwoording van mijn vraag die ik gesteld heb over de sluis van IJmuiden. De correctie die de gedeputeerde aangaf was niet 57 maar 34 miljoen. Echter, wat ik niet heb vernomen is wat is er nu zo contrair is aan het feit dat wij Amsterdam helpen om in ieder geval die cruiseschepen te faciliteren naar Amsterdam, die een enorme profit geven voor hun budgetten, terwijl aan de andere kant Amsterdam dwars gaat liggen om te zeggen wij gaan een brug bouwen over het IJ die problemen veroorzaakt om die cruiseschepen te faciliteren. Dat was eigenlijk de essentie van mijn verhaal. Ik zou graag van de gedeputeerde willen horen hoe wij daarmee omgaan als provincie. Wel geld geven voor een zeesluis om de economie te faciliteren en aan de andere kant ligt Amsterdam dwars door een brug over het IJ te bouwen om dat wat wij beogen, teniet te doen. Ik zou graag een antwoord willen hebben over dit argument. Dan heb ik verder nog voorgesteld met betrekking tot de domotica, dan wil ik horen van gedeputeerde Bond om dat vanuit de energiepot die wij hebben te initiëren, want domotica en langer thuis leven is mogelijk door deze toepassingen. Ik zou graag een innovatie willen ook met betrekking tot het Energiefonds. Is het mogelijk om daar voorstellen voor te kunnen doen?

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter. ik loop de opmerkingen van de partijen in eerste termijn kort door om te kijken in hoeverre daar van ons nog een reactie op moet komen. Met de PVV zijn wij het eens dat mobiliteit een kerntaak van de provincie moet blijven. Wij zijn blij dat ook de PVV vindt dat daar meer geld naartoe mag. De SP, wij hebben het gehad over klimaatrechtvaardigheid. Ik heb het in mijn interruptie richting mevrouw Alberts al aangegeven dat naar ons idee aan dat aspect voldoende aandacht zal worden besteed in Den Haag. Als u goed naar mijn betoog hebt geluisterd, kan zij zich ook prima bij de VVD aansluiten om met name ook de financiële gevolgen van de energietransitie nauwlettend te blijven volgen. Daar gaan wij elkaar vinden mevrouw Alberts. Als het gaat om het onderwerp jeugdzorg, moet ik toch het standpunt van het college volgen. De provincie heeft die taak, moest die taak zelfs overdragen aan de gemeenten. Daarmee niet gezegd trouwens dat toen het onder handen was bij de provincie, het toen allemaal goed ging. Laat dat ook heel duidelijk zijn. Ik kan mij nog herinneren dat wij hier ook discussies hebben gehad over wachtlijstenproblematiek et cetera. Dus om dan nu te zeggen dat de gemeenten dat niet goed zouden doen, daar sta ik ver van. Sterker nog, ik denk dat gemeenten en de meeste wethouders hun uiterste best doen om te zorgen dat de jeugd die het nodig heeft, ook de zorg krijgt die het verdient. Waar het probleem zit, het is een open eindregeling.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Een kleine correctie, volgens mij heb ik niet gezegd dat gemeenten hun best niet doen. Ik heb gezegd het water staat hun verder dan aan de lippen, ze verzuipen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Ik geef alleen een duiding van datgene dat ik denk gehoord te hebben. In de zin van dat ik inderdaad hopelijk daar niet uit moet aflezen of afluisteren dat u dat bedoelde. Goed dat u dat nog een keer ook bevestigt via deze interruptie. Wat ik al zei, het probleem zit hem gewoon in het feit dat hier sprake is van een open eindregeling. U weet hoe dat gaat met open eindregelingen. De knoppen waarmee de gemeenten kunnen draaien, zijn in dit geval zeer beperkt. Waar je wat kunt doen is aan de voorkant en daar zijn die gemeenten met de maatschappelijke partners heel hard over aan het nadenken hoe je aan preventie met name kunt doen. Wat betreft GL nogmaals, ik heb in mijn eerste interruptie naar aanleiding van het betoog van mevrouw Pels gezegd dat zij volgens mij ambities heeft waar het gaat om straks in het college te zitten. De liefdesverklaring daar naartoe was volgens mij overduidelijk in haar betoog. Niks mis met zo'n ambitie, want daarvoor zitten wij volgens mij allemaal in de politiek. Je wilt je doelen bereiken en u weet net zo goed als ik, dat gaat het gemakkelijkst en het beste als je aan die kant van de tafel zit. Blijft u vooral ook die ambitie tonen, maar dat is wat anders dan dat mijn wens zou zijn dat die ambitie bewaarheid wordt. U weet, dan gaat mijn voorkeur uit naar een andere partij. Richting de heer Van Liere wil ik aangeven dat ik geen kinderen heb, dus ben ook niet echt een sprookjesdeskundige, maar volgens mij eindigen de meeste sprookjes altijd goed. Bijna altijd goed want de sprookjes van Grimm niet, maar de meeste sprookjes zijn toch altijd heel erg hoopvol en dat toch het goede het kwade overwint. Dus mijnheer Van Liere, houd hoop zou ik zeggen. Mevrouw De Meij van 50plus, coalitie oppositie. Dat blijft altijd een lastig dingetje. Als ik de indruk zou hebben dat wij per definitie niet open zouden staan voor datgene dat door de oppositie wordt ingebracht, dan heeft u per definitie een punt. Dat zou ik ook kwalijk vinden. Alleen je moet wel blijven onderkennen dat de meningen in deze Statenzaal gezien de

politieke achtergrond, nou eenmaal erg verschillend zijn op de verschillende thema's. Dat kan in de meeste gevallen er ook toe leiden dat je elkaar niet gaat vinden omdat het te ver van elkaar af staat. Het is ook niet altijd makkelijk om coalitie te zijn, zal ik u zeggen. CU/SGP, die hebben het ook over de jeugdzorg gehad maar daar heb ik net al iets over gezegd. Ik ben blij met de opmerking van de heer Klein als het gaat om het thema Ruimtelijke Ordening, dat wij ons ook meer op het noorden zouden moeten richten. Daar ligt een verbintenis met ons, heel goed. Over de Formule 1 denken wij weer iets anders. De heer Bond heeft al gezegd: a. gaan wij er niet over en b. als het gewoon binnen de vergunningsvoorwaarden kan, wie zijn wij dan om daar tegen te zijn, behalve dat het principieel kan zijn, wij zijn het niet eens met het houden van Formule 1 races. Dat kan, maar wij vinden ook dat dit in eerste instantie een kwestie van Zandvoort zelf is. Uw oproep om het UWV te vragen wat te doen, want dat bericht bereikt ons natuurlijk ook heel vaak, ook lokaal helemaal goed. Daar heeft de gedeputeerde al antwoord opgegeven dat ze daarmee bezig zijn. ONH heb ik veel dingen horen zeggen die volgens mij ook deels door ons en deels door andere partijen zijn gezegd en ook wel in onze lijn waren. Ik ga afronden met dien verstande dat ik nog een opmerking wil maken naar mevrouw Geldhof die het Deltaplan Wonen dat ik heb genoemd, iets te eenzijdig uitlegt als dat het alleen maar over wonen zou gaan. Ik heb in mijn betoog juist aangegeven dat het ons gaat om de verbinding van een viertal thema's die allemaal met de bebouwde omgeving te maken hebben. Het gaat verder dan dat. Kernenergie, een mooi onderwerp. Ik ben als ik naar die motie kijk, daar verbaasd over en ik kan er ook verschillende dingen over zeggen. A. ben ik er verbaasd over dat twee partijen in ieder geval D66 en de PvdA die ik ken als bestuurderspartijen, kennelijk bij voorbaat een discussie uit de weg willen gaan over dit onderwerp door deze motie hier neer te leggen, daarmee dus in mijn beleving die discussie ook in een keer plat te willen slaan. Kijk, dat je van mening kunt verschillen over dit onderwerp ben ik de laatste om te ontkennen, maar bij voorbaat er al niet over willen praten met elkaar dat valt mij van deze twee partijen heel hard tegen. In iets mindere mate geldt dat ook voor de SP. Mevrouw Alberts is vaak bereid om mij te herinneren aan wat de VVD landelijk op dat punt of andere punten doet. Opmerkelijk, de SP in de Kamer heeft zich helemaal nog niet uitgesproken tegen kernenergie. Sterker nog, die willen dat ook zeker open houden als mogelijkheid. Wat u mij soms kennelijk verwijt van dat wij niet doen wat de VVD landelijk doet, zou ik u nu ook kunnen verwijten. Doe ik niet, want het is uw eigen afweging. Dat zeg ik ook altijd.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, wat mij dan weer verbaast is dat de VVD die het standpunt huldigt geen windmolen erbij op land, nu richting PvdA en D66 gaat wijzen met, u slaat het debat stuk, u geeft iets geen kans. Volgens mij is dat nogal een Jij-bak.

De heer **ANNAERT** (VVD): Nee, in het geheel niet, wij zijn niet tegen windenergie maar wel tegen wind op land. Dat is wel een nuance die u elke keer vergeet in dit verhaal. U zegt gewoon, wij willen geen kernenergie. Dat is het grote verschil. Wij willen best praten over wind op zee, en als u nogmaals de notulen van 13 november erop naleest, heeft de heer Slettenhaar precies de redenering toegepast die ik ook al in mijn betoog heb aangegeven. U sluit per definitie overige vormen van energiewekking af. Dat moet ik op basis van deze motie constateren.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Maar wat is nu uw inhoudelijke argument tegen windenergie in het Noordzeekanaalgebied of industriële gebieden?

De heer **ANNAERT** (VVD): Mijn inhoudelijke argument is dat wat wij altijd al naar voren hebben gebracht ten aanzien van dat hele wind op land verhaal, dat wij geen wind op land willen. Heel simpel. Ik leg u uit hoe dat komt en neem u mee in herinnering. In 2011 is de VVD de enige partij geweest die destijds tegen het toen voorliggende windplan heeft gestemd. Ik zie de heer Lever zijn hand opsteken, dan heeft de heer Leever toen de VVD ook ondersteund. Dat is mij dan ontgaan, bij deze mijnheer Leever ook aan u de eer. Vervolgens is het niet zo raar dat vanuit dat perspectief de VVD altijd gehandeld heeft. Als wij dan kijken naar hoe het gegaan is, een heel groot windtraject daar gingen wij niet over. Dat was het windplan Wieringermeer, dat was een Rijksaangelegenheid. Voor de rest hadden wij een opgave die wij opgepakt hebben. Ik heb dit de heer Van der Sluijs ook uitgelegd, die zei, de VVD is tegen wind, maar wij hebben gezegd, wij zijn ook een partij die als het Rijk zegt van, dit is wat jullie moeten doen en daar staat ook een handtekening van de provincie onder, dan gaan wij daar met frisse tegenzin mee aan de slag. Wij hebben wel altijd gezegd liever niet op land, 685,5 MW is het maximum. Wat de heer Slettenhaar heeft gezegd is gewoon kijken naar een periode hierna, waarbij hij niet uitsluit dat diezelfde discussie zich weer gaat voordoen. Als je naar de notulen kijkt, zegt hij heel nadrukkelijk dat onze aandacht uitgaat naar wind op zee. Niks anders dan toen al het geval was. De VVD is nog steeds tegen wind op land.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Allereerst ben ik heel blij dat ik niet genoemd wordt met de PvdD in dat lijstje van partijen die verwacht worden om steun te geven aan een kerncentrale, gelukkig maar. Wat is nou precies uw inhoudelijke bezwaar? U zegt wij willen het niet, want wij willen het niet. Is dat een serieuze reactie van een bestuurderspartij?

De heer **ANNAERT** (VVD): U bent nu te gemakkelijk en weglopen is ook geen optie, blijft u even staan, dan kan ik u netjes antwoorden. Wij hebben altijd gezegd waarom wij tegen wind op land zijn. Kijk het hele windbeleid erop na, alle argumenten die daaraan te grondslag liggen, zijn de reden waarom wij altijd hebben gezegd dat wij geen voorstander zijn van wind op land. Ik hoef u toch niet te vertellen wat wij de afgelopen jaren daarover gezegd hebben. Kijkt u er de notulen op na en u kunt de inhoudelijke argumentatie allemaal teruglezen. Uiteindelijk is het eindoordeel dat wij liever geen wind op land hebben.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik was al heel tevreden geweest als hij in twee zinnen had kunnen samenvatten wat precies het probleem is met wind op land, juist in die gebieden die genoemd zijn, industriegebied, Noordzeekanaal waar u eerder nog voor was.

De heer **ANNAERT** (VVD): Nee, wij zijn er niet voor. Wij hebben gezegd dat als er weer een opgave komt en dat moet je niet uitsluiten want u weet net zo goed als ik, er wordt van alles in Den Haag bedacht maar de bal wordt bij de regio's en provincies neergelegd, maar wij kunnen ook lezen en als de regio's en de provincies met een onvoldoende antwoord komen richting de opgave, gaat het Rijk bepalen hoe en wat. Dan moeten wij alle opties openhouden als zijnde

welke scenario's kunnen er op ons afkomen en dat is het scenario wat de heer Slettenhaar precies bedoeld heeft. Terug naar de motie.

De **VOORZITTER**: Geen interrupties meer. We schieten hopeloos uit de tijd. Een vraag en daarna zeer terughoudend met interrupties.

Mevrouw **PELS** (GL): Voorzitter, even om het helder te maken. U bent dus tegen windenergie op land, maar er komt straks een opgave, dat weten wij allemaal, dan bent u bereid om meteen 180 graden te draaien.

De heer **ANNAERT** (VVD): Zeker niet. Alles wat wij in ons vermogen hebben te zorgen dat het dan wind op zee wordt, zullen wij alles in het werk stellen om te zorgen dat dat het wordt.

Mevrouw **PELS** (GL): U sluit wind op land niet uit.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dat kan ik niet, door ervaringen word je wijzer en de ervaring leert dat wij al een keer door het Rijk een opdracht hebben gekregen, wat de heer Slettenhaar ook bedoeld heeft. Dan terug naar de motie. Ik concludeer enerzijds dat er partijen in deze Staten zijn dat zodra een klimaatorganisatie iets zegt en zeker een VN klimaatorganisatie, dan zijn zij er als de kippen bij om te zeggen, dat zegt ook de klimaatorganisatie IPPC. Nu zegt diezelfde organisatie dat kernenergie een bijdrage zou moeten leveren aan de energievraag en nu deugt het kennelijk ineens allemaal niet. Heel apart, dat noem ik selectief winkelen. Het is ook een motie voor de bühne want wij gaan daar niet over. Dat is mijn tweede constatering. De derde constatering die ik doe, is dat deze partijen kennelijk bij voorbaat elke discussie hierover uit de weg willen gaan en de mogelijke rekening die daaruit voortvloeit ook per definitie al bij de burgers c.q. onze inwoners neerleggen, zonder te weten welke effecten het allemaal heeft. Goed, dat is een constatering die ik doe. Misschien klinkt het raar maar wij gaan hem niet steunen. Met het dictum van de motie is wat ons betreft overigens niks mis.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter. Ik constateer dat wij vandaag een levendig debat hebben. Het loopt misschien wat uit de tijd maar is dit wel waar wij hiervoor zitten om met elkaar in debat te gaan. Wij hebben het al uitgebreid gehad over kernenergie, dus die discussie is wel degelijk gevoerd. Een aantal mensen vroeg waar nou die poes of kat voor staat. Deze is een beetje doorgedraaid. Deze kat staat voor het energiestandpunt van de VVD. Wel wind op land op industrieterreinen, niet wind op land op industrieterreinen, eerst zon op daken en dan pas zon op land. Ik weet het niet meer. Over de motie die is ingediend bij het koersdocument, daar zegt de heer Annaert nu van dat hij niet is ingediend. De heer Annaert houdt net als ik van juridische procedures. De motie is wel ingediend maar vervolgens weer ingetrokken omdat er een positief preadvies van GS voor stond. Dus maakt ook zeker onderdeel uit van het koersdocument en ook van de Omgevingsvisie. Daar hebben wij het later nog over. Ik ga niet alle moties en amendementen doornemen. Wat ik wel constateer is dat er voor deze begrotingsbehandeling geen motiecircus is en dat het redelijk meevalt en dat er ook allerlei moties zijn met het uitspreken, actief uitdragen, onderzoek doen naar. Mevrouw Post zei dat er weinig opmerkingen

zijn gemaakt over de begroting zelf, maar er zijn ook heel weinig inhoudelijke voorstellen gedaan tot wijziging van de begroting. Het lijken wel moties en amendementen van de coalitie als ik ze lees. Ik wil nog iets zeggen over de motie van Schiphol. Met de trein in plaats van het vliegtuig. Daar werden wij ontzettend blij van. Rogier van Boxtel zei zaterdag in dit huis: D66 is de Tjuk Tjuk-partij in plaats van de Vroem Vroem-partij die hier aan de rechterzijde zit. Als wij dan naar het dictum kijken, dan staat er niks meer over die trein en het gaat over het terugdringen van de groei van Schiphol. Daar denk ik dat wij iets genuanceerder in zitten. Wij zeggen altijd meer groei moet niet verboden worden, maar er moet wel sprake zijn van minder overlast bijvoorbeeld door duurzaamheidsmaatregelen. Ik denk dat wij die dan ook niet kunnen steunen. Verder hebben wij vandaag met dank aan de motie van de CU/SGP, eindelijk een standpunt ontwikkeld over de Formule 1 en dat is zodra het binnen de 12 dagen kan en er geen beroep op de provincie wordt gedaan voor financiële bijstand dan wel het uitbreiden van de infrastructuur, wij op zich kunnen leven met een Formule 1 in Zandvoort. Ten aanzien van de jeugdzorg moet ik zeggen dat ik de zorgen deel, alleen vind ik het lastig als wij geen taak meer hebben en gemeenten zich ook niet bij ons melden, of wij daar actief op af moeten gaan. Ik denk dat wij moeten wachten tot gemeenten ook daadwerkelijk om onze steun vragen, want daar ligt de primaire verantwoordelijkheid nu.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): GS noemden nog iets over een MB-wet vergunning over Formule 1, die sloeg u over. Moeten wij daar positief tegenover staan?

Mevrouw **ZAAL** (D66): Die moet getoetst worden aan de regels en als dat kan, kan dat. Dat lijkt mij helder en is uitvoering van GS. Daar ga ik mij verder niet over uitlaten.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter. Het afscheid van de heer Remkes is op 17 december. Tot die tijd is hij gewoon in functie, dus ik spreek hem niet toe. Toch een vraag aan mevrouw Post die erop gewezen heeft dat als het fietsverkeer wordt gestimuleerd, er mensen uit de bus en op de fiets gaan. Dat is op zich waar, want er is substitutie ook in vervoersmodaliteiten, maar is het niet zo dat als er meer mensen met de auto gaan dan met de bus, dat er uiteindelijk meer mensen uit de auto op de fiets gaan dan vanuit de bus op de fiets? Kent u daar cijfers over? Maak het ons helder of laten wij daar anders als het ingewikkeld is, een andere keer op terugkomen. De heer Tekin heeft de vraag beantwoord over de vrijwilligers. Daar zijn wij content mee. Het is ons ook helderder en wij zouden zelf ook vinden dat wij als provincie alles moeten doen om jongeren actief te krijgen in het groen. Het thema vergrijzing bij groenvrijwilligers spreekt mij ook aan. De jeugdzorg is hier tot thema gemaakt. Het is iets wat mijn fractie ook bezighoudt, net als heel veel mensen in Noord-Holland die ermee geconfronteerd worden dat de jeugdzorg niet kan leveren wat wij als burgers vinden dat het zou moeten leveren. De heer Annaert heeft het ook gezegd dat toen wij nog verantwoordelijk waren, ook niet alles goed ging. Wij zijn daar vrij druk mee bezig geweest als provincie in de vorige periode. Er is hier een maatschappelijk probleem, maar de vraag is zijn wij de eersten om in dat gat te springen. Het antwoord daarop is helaas moet ik zeggen, nee. Wij hebben geen geld, geen rol en ook geen kennis meer. Zijn wij degenen om dat maatschappelijk te organiseren? Vanuit het college is gezegd dat als de gemeenten bij ons komen met dat probleem, dan zullen wij hen een luisterend oor bieden en er ook iets mee doen.

Ik vind dat een verstandige. Het is niet onze rol om daar actief op in te gaan, maar als de Noord-Hollandse gemeenten bij de provincie komen met hun problemen waar zij niet uitkomen, dan is het de taak van deze provincie om die helpende hand te bieden. Nogmaals de zorgen in Noord-Holland over de jeugdzorg, die gaan ons hier ter harte. Dan heeft mevrouw Alberts en ik probeer te kijken of ik het goed begrepen heb, ten aanzien van haar motie over klimaatrechtvaardigheid gezegd erop terug te komen op het moment dat er een klimaatakkoord is. Dat zijn wij met mevrouw Alberts eens. Met de trein in plaats van met het vliegtuig hebben wij mevrouw Alberts horen zeggen dat zij van het college verwacht dat er een heldere toezegging wordt gedaan en kijkend naar wat de BRS erover zegt, dat er zowel wordt ingezet op selectiviteit, dus netwerkverkeer voorrang boven vakantievluchten als over het feit dat voor de korte en middellange afstanden de trein een betere vervoersmodaliteit is dan de vliegtuigen. Als dat van de kant van het college gezegd kan worden zijn wij er ook content mee. Dan twee lastige problemen, kernenergie, daar zijn een paar stevige woorden over gezegd. Wij dienen met overtuiging die motie in omdat wij denken dat als je het hebt over duurzame energie en dat is tegelijkertijd ook een antwoord op de motie van de PVV, want het onderzoek naar duurzame kernenergie, die middelen kunt u besparen, want het is geen duurzame energiebron. Het is een energiebron die komt uit delfstoffen, die in het nucleaire afval een probleem creëren wat wij niet willen. Wij hebben het allemaal gezien in deze wereld, ik snap niet zo goed waarom mensen hun ogen daarvoor sluiten.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, kernenergie is een hele veilige energie. Weet u hoeveel mensen er toen bij de kernramp van Fukushima zijn overleden en hoeveel doden er jaarlijks omkomen bij windmolens? De tweede vraag die ik wil stellen is, dat wij 76.000 windmolens moeten neerzetten als wij Nederland met windenergie willen voorzien. Waar wilt u die 76.000 windmolens van 7 MW neer gaan zetten?

De heer **DEN UYL** (PvdA): Die laatste vraag kan ik makkelijk beantwoorden omdat wij op het gebied van energietransitie niet kiezen alleen voor wind op zee en een klein beetje op land, maar nadrukkelijk ook voor andere energiebronnen zoals zonne-energie, waterstof, geothermie. Dus er zijn allerlei bronnen van duurzame energie. Ik ben blij dat er bij dat vreselijke kernongeluk in Japan rechtstreeks weinig mensen zijn overleden. Als je kijkt naar de vervuiling in het gebied en hoe langdurig dat niet te gebruiken is. Als je kijkt naar wat er in de zee gebeurd is rond die kernramp en welk effect dat heeft op de biodiversiteit in zee en uiteindelijk ook op de mensen, dan zou je het wel iets breder mogen zien. Het laatste punt waarover binnen mijn fractie zeer verschillend gedacht wordt is de kwestie van F-1 races op Zandvoort. Ik weet niet of ik in deze zaal zou vloeken als ik zou zeggen, laat ze maar naar Assen gaan, dat is een persoonlijke opvatting. Mijn fractie zegt, wij hebben een regelgevende bevoegdheid. Er zijn 12 racedagen en er zijn normen door de heer Bond zojuist uitgelegd. Als het binnen het kader van de huidige normen blijft, moeten wij het accepteren inclusief de wet Natuur. Dat je verschillend kunt denken over de wenselijkheid van de druk op de toch al dunne verkeersaders door Haarlem op zo'n dag of op die dagen, dat je verschillend kunt denken over de vraag of je bij dit soort evenementen beter zou moeten letten op belasting op CO2, op lawaai. Binnen die kaders kunnen wij niet veel

anders dan dat accepteren. Wij gaan er vanuit dat het college ook datgene handhaaft wat de heer Bond net gezegd heeft, dat ons niet gevraagd wordt de kaders aan te passen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Een goed debat hadden wij vandaag met elkaar waarin tal van thema's op inhoud langs zijn gekomen, thema's die ook raken aan het ruimtelijk gebruik en omgeving. Ik begin even met de wolf. Het gaat hier om een sprookje waarin de wolf kan praten. Dat zouden ze bij de PvdD het liefst willen, wellicht ook dat dieren zouden kunnen stemmen, maar zo is het natuurlijk niet. De heer Van Liere vroeg mij, vinden wij dat dieren in vrijheid mogen leven en natuurlijk is het antwoord daarop ja. Als het gaat om een afweging en om bescherming dan heb ik het bijvoorbeeld over bescherming van de weidevogels, dan betekent dus dat je bij de wolf moet ingrijpen, anders hebben wij geen weidevogels meer. Zo is het iedere keer een keuze maken. In het debat is er ook veel gesproken over jeugdzorg. Ik snap wel goed dat dat onderwerp opgebracht wordt, want daar gaat niet alles goed en dat gaat ons ook allemaal aan het hart. Er is echter alleen een keuze gemaakt door onze landelijke overheid om dat onderwerp niet meer bij de provincie te leggen. Ik zou er niet zo voor zijn om dat onderwerp actief als provincie op te pakken, maar de heer Bond gaf er al een voorzet voor, wat als gemeenten bij ons aankloppen en zeggen wij hebben uw hulp nodig en komen er niet uit, is de provincie dan bereid om te kijken wat zij op zijn minst kan doen. Daar graag een reactie op. Er is gesproken over de Formule 1 en die discussie snap ik niet zo goed. De heer Den Uyl zei dat al, er zijn kaders en een Formule 1 zou daarin passen. Ook het verhaal over drukte, op een drukke stranddag komen er meer mensen naar Zandvoort dan er op een Formule 1 race zouden afkomen, dus ook daarvan ben ik een beetje verbaasd over de discussie die gevoerd wordt.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): U heeft het alleen over de kaders waarbinnen het wel of niet zou mogen. Ik vraag me af bij welk provinciaal doel dit aansluit en waarom wij dit goed zouden moeten vinden? Wij kunnen toch prima zeggen dat het niet aansluit bij onze provinciale doelen en daarom ongewenst is?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Er gebeuren heel veel sportevenementen in de provincie die allemaal niet per definitie aansluiten bij ons provinciaal doel. Wij gaan nauwelijks over sport, wij doen nog wat rondom Sportservice en terecht, maar daar blijft het ook wel bij. Wij kunnen hier ook discussiëren over iedere voetbalwedstrijd die gehouden wordt, want dat zouden wij dan ook vanuit provinciale doelen ongewenst vinden. Ik vind dat geen valide argument. Er was een motie over klimaatrechtvaardigheid, ik vond die motie in de bewoording wat ongelukkig maar ik vond het punt wel terecht. Er moet inderdaad draagvlak zijn en wij moeten oog hebben voor de betaalbaarheid van onze energietransitie. Ik had ook sympathie en ik vond het een sympathieke motie rondom trein en vliegtuig. Het is goed dat daar een toezegging op komt. Dan kom ik nog op een ander punt dat is langsgekomen, het gaat om bodemdaling en drainage. Wij zouden die optie zeker willen openhouden. Wij zien uit onderzoeken ook dat drainage minder CO2 kan uitstoten. Misschien wel 75% minder dan andere opties. Daarom willen wij onderzoek op dat vlak blijven ondersteunen. In Zuid-Holland doen zij dat al, daar zijn zij een onderzoektraject gestart op 310 hectare. Tot slot kernenergie en de motie die daarover is ingediend. Ik heb dat eerder in mijn bijdrage kortzichtig genoemd. Dat vind ik nog steeds want wij staan hier echt voor een

enorme uitdaging. Er moet echt wat gebeuren en het laatste wat wij nodig hebben zijn onderwerpen in de taboesfeer drukken. Dat is geen oplossingen bieden, dat is hooguit scoren. Wij vinden dat kernenergie in de discussie betrokken moet worden nu al. Ik zei het net al, zorgen wereldwijd centrales voor 2% voor de stroomopwekking.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Dat vindt u ook van de opvattingen van de VVD over wind op land?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Ik snap de vraag niet goed.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Iets in de taboesfeer drukken. De heer Annaert heeft hier hoog en laag beweerd dat hij wind op land taboe heeft verklaard, tenzij het moet van het Rijk.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik zou niet kiezen voor die bewoording. Wat het CDA betreft hebben wij een forse opgave gehad de afgelopen jaren als het gaat om windenergie. Wij zijn ook de eerste provincie die dat gereed heeft gebracht en dat is heel erg goed. Als er de komende periode dan wel vanuit het Rijk dan wel van onderop met groot draagvlak voorstellen zijn tot meer windenergie op industriegebieden of in het Havengebied, dan zullen wij dat serieus in de discussie moeten betrekken en niet tot een taboe moeten maken. Nog een antwoord op de vraag van de heer Klein. Die zei, waar gaat u die kernenergie plaatsen. Het is niet aan mij om daar nu een antwoord op te geven. Ik zou een tegenvraag willen stellen. Als wij nu kijken naar wat hebben wij nodig om de hele transitie met windmolens te organiseren, dan praten wij over 37.000 windmolens voor heel Nederland, gedeeld door 12 betekent 6.000 voor Noord Holland, terwijl wij uit onderzoek weten dat er maar binnen een range van 300 meter zo'n 1.850 windmolens te bouwen zijn als je niet dichter dan 300 meter op gebouwd gebied bouwt. Ook daar hebben wij met enorme ruimtelijke vraagstukken te maken. Ook dat is een beetje goedkoop om dat tegen te werpen want ook dat geldt voor alle energiemiddelen. Wij willen een open discussie waarbij wij ook oog hebben voor het landschap en dat betekent dat wij dat gesprek moeten voeren. Wat ons betreft kunnen wij het ons niet permitteren om nu al kernenergie voor de provincie uit te sluiten.

Gedeputeerde **POST**: Kan er vijf minuten geschorst worden?

De **VOORZITTER**: Ik stel voor om vijf minuten te schorsen. De Statenleden moeten zich er mentaal op voorbereiden dat de dinerpauze aanzienlijk later wordt dan de geplande 18.30 uur. De vergadering is heropend.

Gedeputeerde **POST**: Ik heb nog een beperkt aantal vragen over. Mevrouw Pels, in de begroting is opgenomen dat die twee reserves eindigen in 2019, vanwege de opdracht om elke reserve aan een operationeel doel te koppelen en daar is bij EXIN-H en TWIN-H geen sprake van. Ik gaf net al aan dat een deel van de gelden nog niet aan een operationeel doel gekoppeld is, maar dat gaat wel gebeuren. Daarmee kunnen die reserves dan worden opgeheven. Daarom staat er nu 2019, maar bij de instelling stond er wel degelijk in ieder geval voor TWIN-H dat die zou eindigen in 2031. De heer Klein stelt voor om de voorbeelden die hij had, even te wisselen. In de richting van

ONH, als u de discussie over de sluis in relatie tot de brug over het IJ een beetje gevolgd heeft de laatste tijd, dan is het standpunt van het college u bekend. Met u maken wij ons zorgen maar dat laat onverlet – ik zei uit mijn hoofd een bedrag van 34, dat moest 39 miljoen euro zijn wat wij uiteindelijk bijdragen – dat wij ons daartoe verplicht hebben en dat is niet geconditioneerd voor wat betreft een eventuele brug over het IJ, dus ik heb ook geen titel om te zeggen, als jullie dat doen, dan draaien wij niet bij. Die afspraken zijn gewoon niet gemaakt. Uit recente berichtgeving blijkt dat wij niet de enige zijn die ons zorgen maken over de brug over het IJ en dat ook bij het Rijk er in ieder geval technische bezwaren zijn tegen de varianten voor een brug over het IJ zoals ze nu voorliggen. De heer Den Uyl, ik heb het iets minder stellig gezegd dan dat u het vertaalde. Ik heb gezegd, die indruk is er in ieder geval, al is het alleen maar op het moment dat het slecht weer is, er veel meer mensen in de bus zitten en er meer mensen in de auto stappen en die moeten voor die tijd van een ander vervoermiddel gebruik gemaakt hebben, dus het idee is dat dat met name de fiets is en het idee is dat mensen bij slecht weer van de fiets in het OV en in de auto stappen en bij mooi weer omgekeerd. De zorg die er is, je moet natuurlijk niet het draagvlak onder het OV vandaan verliezen, want het is voor ons allemaal van belang dat er deugdelijk OV in Noord-Holland blijft.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter, voor mij twee vragen. De motie van de SP, u vraagt een toezegging of ik actief wil uitdragen dat die selectiviteit bij ons een belangrijk punt is en dat is een volmondig ja op de vraag van de heer Den Uyl, dat ziet u ook in het BRS stuk. Het tweede was een opmerking naar de heer Van Liere over de EHS, dat hoeft niet zo lang te duren. Klopt, dat het in de jaren negentig naar 2018 is gesteld met de decentralisatie naar 2021 en uiteindelijk is het 2027 geworden en het blijkt dat dat jaar al ingewikkeld is in onze provincie.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter, ik begin met de jeugdzorg. Wij blijven de motie ontraden. Wij hebben het als provincie ontzettend netjes gedaan bij de decentralisatie. Ik mag wel zeggen dat dat een ultrazachte landing was waar veel extra provinciaal geld bij is gedaan. Ik heb het al gezegd, er zijn ook gemeenten die het goed doen. Dus daar ligt een risico dat gemeenten zouden aankloppen – dat hebben ze tot nu toe niet gedaan – en andere doen het goed, dan heb je al een heel groot probleem, want ik wil wel een beetje aan verwachtingenmanagement doen in uw richting, maar ook in de richting van gemeenten. Ik heb geen geld of bevoegdheden meer en ook geen kennis meer in huis en ik heb geen personeel. Hoe zou ik ze moeten en kunnen helpen? Wij ontraden deze motie en de gemeenten moeten naar het Rijk met het tekort aan geld en de problematiek, want wij hebben de middelen niet. Als een gemeente hier aanklopt, dan zijn ze altijd welkom en hebben ze een luisterend oor, laat ik daar helder in zijn. Maar ik wil wel helder zijn dat ik niet veel voor ze kan betekenen. Dan de vraag van ONH over domotica en ouderenzorg. Ik heb gezegd dat wij ook andere fondsen hebben waar een dergelijke aanvraag gedaan kan worden, want dit heeft te maken met innovatie en met name in de Gooi- en Vechtstreek werken ze samen met de gamingindustrie in Utrecht bij dit onderwerp. Daar hebben ze een hele goede koppositie te pakken, zeker nationaal. Ook daar zelfs zou Gooi- en Vechtstreek een beroep kunnen doen op innovatiefondsen die er zijn, maar dan moeten ze wel de aanvraag doen. Dan motie 52 van de PvdD. Ik moet eerlijk zijn, ik word daar een beetje kwaad om want mijnheer Van Liere weet hoe het werkt. Dit Faunabeheerplan Damherten is niet zo maar

tot stand gekomen, daar lag een wetenschappelijk onderzoek aan ten grondslag, iets wat u altijd vraagt. Dat heeft voor verschillende rechters stand gehouden en nu zijn ze daarmee bezig. U weet dat de onderbouwing was dat de populatie exponentieel zou groeien en dat het grijsduin verwoest was. Dat het kleine wild weg was en dat het ten koste ging van de natuur. Dat stond allemaal in dat wetenschappelijk onderbouwde verhaal waardoor die vergunningsontheffing bij de rechter een aantal keren heeft stand gehouden. Dat plan werkt tot 2021 en voor die tijd vindt een monitoring plaats. Daar heeft het Waternet de Dierenbescherming bij uitgenodigd om gezamenlijk het monitoringsplan op te stellen en wij zijn daar nu mee bezig. U weet ook, het heeft ongeveer zes jaar geduurd voordat wij tot beheer konden overgaan, het heeft ongeveer 8 miljoen euro aan hekken gekost en na zes jaar ging het over duizenden herten. Als wij het zes jaar eerder hadden gedaan, was het om een paar honderd herten gegaan. Daar heb ik nog steeds moeite mee want ook ik heb veel moeite met het doden van dieren. Daar heeft u een rol in gespeeld en dan durft u zo'n motie in te dienen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Dat is niet zo moeilijk om zo'n motie in te dienen, maar wilt u even op de motie ingaan want u heeft een heel verhaal gehouden en gaat u nu in op wat er in de motie staat.

Gedeputeerde **BOND**: Ik weet dat die eraan komt en wat de waarheid is en dat is wat er speelt. Wij maken dit plan af en er komt een evaluatie voordat het nieuwe beheerplan damherten wordt gemaakt. Dat is ook een vereiste. Het wordt gemonitord en wat ik met u wil doen, dat is dat ik in het voorjaar van 2019 na de telling van 2019, PS uitgebreid zal informeren over de voortgang en stand van zaken van het huidige Faunabeheerplan Damherten.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik hou de motie aan. Ik ga hem agenderen bij de commissie en dan mag de gedeputeerde uitleggen en onderbouwen wat hij hier heeft gezegd.

De **VOORZITTER**: Motie 52 is aangehouden.

Gedeputeerde **BOND**: Ik zie ernaar uit. U mag hem ook een motie noemen wat mij betreft, want hier heb ik nog steeds moeite mee. Dan Formule I. De vraag is wat het provinciaal belang is. De motie wordt ontraden omdat en dat is goed gezegd door een aantal woordvoerders over dit onderwerp, wij blijven gewoon binnen de wettelijke kaders die zijn afgesproken. Wij toetsen hem op de Natuurbeschermingswet als er een aanvraag komt, en voor de rest is dat onze taak, niks meer of minder. Wanneer wij in een volgende fase komen, dan krijg je te maken met verkeersdrukte en dergelijke en daar moeten wij het dan over hebben. Ik zou zeggen, stap voor stap. Het geld waar u het over had, dat is privaat geld waarmee ze het moeten doen. Als u vraagt naar het provinciaal belang, dat zou u aan de provincie Drenthe moeten vragen waarom ze het daar zo graag wilden, maar hier is dat hetzelfde. Je hebt een week lang een mondiaal circus in het land. Een week lang sta je internationaal in de schijnwerpers en met name Zandvoort en de Noordzeekust zullen daar absoluut voordelen van hebben. Dat is wel een provinciaal belang, toerisme en economie.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voor mij resteert motie 53. De sfeer is al gezet. Deze moet ik ontraden omdat wij nog volop aan het onderzoeken zijn. Aan het begin van deze vergadering waar ik helaas niet bij was, heeft mevrouw Pels een compliment gegeven voor de wijze waarop wij omgaan met bodemdaling. Dat proberen wij te doen met de stakeholders. Maar nu sorteert u voor, u gooit al het andere aan de kant en zegt, dit is de oplossing. Dat doet geen recht aan het proces in dit huis en het doet geen recht aan de maatregelen die wij wellicht met elkaar gaan opstellen, dat wij daar draagvlak voor vinden. Ik ontraad de motie met klem.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: In het licht van het doet geen recht aan, wil ik iets zeggen over motie 50 van de PVV over subsidies. U komt tijdens de algemene beschouwingen met een specifieke casus. Dan lijkt het misschien gemakkelijk om op basis van wat er gezegd wordt, direct conclusies te trekken, maar ik ben voor zorgvuldigheid. Ik heb u toegezegd eerst de casus te bestuderen en ook in hoeverre hier een bestaande voorwaarde is overtreden, met andere woorden, is er nog een aanvullende regel nodig en nu loopt u op mijn beantwoording vooruit door een motie in te dienen. Als u nog wacht op beantwoording dan is een motie een zwaar middel om nu in te zetten. Die ontraad ik ook.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik heb gemeend de motie wel vast in te moeten dienen, maar ik houd hem aan. Ik wacht op uw antwoord.

De **VOORZITTER**: Motie 50 is aangehouden.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Motie 40 is vervallen en dat is 49 geworden. Even los van het dictum, wat is nou precies duurzaam? Ik vind hem niet zo consequent, want u zegt, het gaat niet specifiek om Noord-Holland maar het dictum zegt dat het om kernenergie gaat als duurzame bron voor Noord-Holland. Dat lees ik echt als plaatsing of van elders betrekken ten behoeve van Noord-Holland. Dan wordt het op zich wat algemeen en dan is nog steeds het Rijk de eerste partij die actief is. Over wat u vraagt in uw motie, ik noem een paar dingen, het Rijk heeft al 5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor thoriumonderzoek, verder houdt het Rijk via PBL de vinger aan de pols door te kijken naar kostprijs- en techniekontwikkeling van kernenergie. In de brief van minister Wiebes die in november aan de Kamer is gestuurd, zegt hij dat over de tijdhorizon tot 2030 is dit te snel en kun je hier niets realiseren maar na 2030 is het wel degelijk ook bij ons op het netvlies en krijgt het de aandacht die het verdient. Het Rijk neemt die verantwoordelijkheid al en GS zien geen reden om er bij het Rijk nog een keer extra op aan te dringen en wij ontraden de motie.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Het Rijk wil gewoon wachten tot 2030 om dan de discussie op te starten. Ik heb uitgelegd, de kerncentrale hoeft niet in Noord-Holland te staan. Dat is net als met windmolens op zee, die staan niet in Noord-Holland maar wij hebben wel de stroom van de windmolens. De kerncentrale kan weet ik waar staan en wij hebben de energie ervan. Dat probeerde ik in mijn verhaal uit te leggen.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Ik heb geprobeerd uit te leggen dat het Rijk dit onderwerp voldoende op de agenda heeft.

De **VOORZITTER**: Wij gaan over tot stemming over de moties, te beginnen bij M41. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden tegen zodat de motie is verworpen. M43. Hier speelt het punt dat mevrouw Alberts overwoog om de motie terug te trekken of aan te houden.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik heb een stevige toezegging gekregen van de gedeputeerde en dat is voor ons reden om de motie in te trekken.

De **VOORZITTER**: M43 is ingetrokken. M44. Stemverklaringen?

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. In de tweede termijn heeft mijn fractievoorzitter aangegeven dat over de F1 Zandvoortraces heel verschillend wordt gedacht in onze fractie. Ik kan onderstrepen dat dat heel waar is.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan M45. Stemverklaringen?

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik vind het een sympathieke motie. Jammer dat hij niet van tevoren gedeeld was, dan had ik hem mede kunnen indienen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Dan M46. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties CDA, PVV, VVD, 50plus en ONH, zodat de motie is aanvaard. M47. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor zodat de motie is aanvaard. M48. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? De motie is unaniem aanvaard. M49. Stemverklaringen?

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter. Gezien de discussie die gevoerd is maar nog meer omdat wij inmiddels weten dat er marktpartijen zijn die dit aan het onderzoeken zijn, denk ik dat de informatie die daaruit naar voren komt, prima betrokken kan worden bij de discussie die ook naar onze overtuiging nog zal worden gevoerd over dit onderwerp in Nederland. Daarom zullen wij de motie niet steunen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Mijn fractie heeft benadrukt om meerdere vormen van duurzame energie mee te nemen. Wij vinden de motie daarom wat te eenzijdig en ik sluit mij aan bij de VVD, wij zullen tegen stemmen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij stemmen tegen omdat er al heel veel onderzocht is en het volgens ons niet meer noodzakelijk is om extra onderzoek te doen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. M51. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, 50plus, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. M53. Stemverklaringen?

Mevrouw **PELS** (GL): Voorzitter. Wij steunen de gedachte achter de motie, maar omdat in de opdracht aan het college niet rekening wordt gehouden met verschillende typen landschappen en het effect van de motie op die landschappen, zullen wij de motie niet steunen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij onderkennen dat het bewijs voor het werkzame effect van onderwaterdrainage nog heel dun is maar wij vinden het nu te vroeg om dit uit te sluiten. Wellicht kunnen wij in verschillende landschappen daar verder mee experimenteren om kennis op te bouwen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, PvdD, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht. Stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor zodat de voordracht is aanvaard. Ik ga nu even over de orde spreken want het is nu 17.45 uur en de eindtijd stond gepland op 18.00 uur. Ik vermag niet in te zien dat wij om 19.00 uur klaar zijn met de Omgevingsvisie. Dat zal er wel overheen schieten. Ik begrijp dat er onder de fractievoorzitters wat oriënterend gepraat is, dus als u ermee in kunt stemmen, dan gaan wij door tot 18.15 uur, daarna even een borreltje en dinerpauze en daarna de Omgevingsvisie. Kunt u daarmee instemmen? Oké.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): De agenda zou tot 18.00 uur doorlopen. Ik heb vanavond andere afspraken, dus wat mij betreft kan dat niet.

De **VOORZITTER**: U hebt natuurlijk gelijk, vandaar ook mijn gedram vanmiddag. Dit kon je zien aankomen. Terwijl wij tegelijkertijd nog wel een hele agenda hebben en ik begin ook te vrezen voor volgende week. Er is geen ander alternatief dan om vanavond even vrij stevig door te gaan tot rond 21.30 uur. Zullen we het zo afspreken? Oké. Dan doen wij het zo.

10. Statenvoordracht 72 Vaststellen Omgevingsvisie NH2050, eerste termijn

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. De leidende hoofdambitie in de Omgevingsvisie NH2050 is de balans tussen economische groei en leefbaarheid. Dat staat in de inleiding van de Omgevingsvisie NH2050. De SP krijgt er de kriebels van, want hoe zit het nu eigenlijk met die leefbaarheid, die onzes inziens pas aan bod komt als het programma 'economische groei' aan bod geweest is. We hebben het vorige week gezien. Onze ideeën om economische groei aan leefbaarheid te koppelen, zijn mislukt. Het Europese Hof van Justitie bepaalde dat het PAS

(Programma Aanpak Stikstof) niet voldoet. Nederland heeft te weinig oog gehad voor de natuur bij het verlenen van vergunningen aan boeren die hun veestapel wilden vergroten. De regeling die uitbreiding mogelijk maakt in combinatie met het verminderen van de stikstofuitstoot, is veel te vrijblijvend en daarmee in strijd met de Europese regels. Het was in dit geval dus onmogelijk om de economische groei in balans te krijgen met de leefbaarheid. Ook vele asfaltprojecten zullen nu sneuvelen, in elk geval voor als PAS aan de orde is. Maar gelukkig of helaas, het is maar net hoe je erover denkt, is daar weer iets op gevonden. Nu hebben we de ADC- toets, die een poging is om met de economische groei – in dit geval gaat het dan om een groot maatschappelijk belang – wederom de leefbaarheid met voeten te treden. Schiphol vinden wij ook niet in balans. Als je ziet hoe gesold wordt met de leefbaarheid van de mensen die er wonen, de dieren, het land en de uitstoot, dan vinden wij dat niet in balans. De SP vindt overigens ook niet dat in geval van Tata Steel en de HFR economie en leefbaarheid in balans is. Dat hebben we onlangs ook weer mee mogen maken met Tata en de HFR. Dat is dus onze Omgevingsvisie NH2050. Ook zo'n document waarin economische groei voorop gaat en de leefbaarheid er zo'n beetje achteraan hobbelt.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Ik snap uw betoog over de leefbaarheid en de koppeling, maar u noemt bedrijven als Tata en Schiphol, maar ook uw leden werken. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Tata Steel, Schiphol, de HFR moeten allemaal veel schoner en als u het hebt over werkgelegenheid, wij hebben op dit moment zoveel werkgelegenheid, dat laten we zeggen onze economie dat niet eens aankan. Dus maakt u zich geen zorgen. Wij vinden wel dat er iets gedaan moet worden, dat Tata en Schiphol schoner moeten en niet meer mogen groeien en dat de HFR schoner moet. Waar gaat Noord-Holland eigenlijk over? Aan de ene kant hebben we GS die zich zorgen maken over het milieu en de leefbaarheid en aan de andere kant hebben we GS die Noord-Holland volplempen met asfalt en bedrijven. En dan hebben we ook nog het Rijk, Europa en de wereld, die ervoor zorgen dat het vliegverkeer moet groeien, dat enorme cruiseschepen moeten blijven varen, kortom dat de vervuiling toeneemt. En daar mogen we liever niets van zeggen, maar we doen het toch. Goed, het wordt een lang betoog. U snapt het wel, de balans tussen economische groei en leefbaarheid slaat wat de SP betreft nogal door naar de economische groei. Daar moet dan ook wat aan gedaan worden. Om dit neoliberale stuk werk helemaal te stoppen, dat gaat ons niet lukken, dat zien we ook wel, maar we doen een poging met een boel anderen in deze zaal. We hebben een aantal amendementen en moties die we alleen als SP of samen met anderen gaan indienen. Wij lezen even de dicta voor, voor zover anderen dat nog niet gedaan hebben of dat nog gaan doen. Wij hebben gehoord dat GS ervoor gaan zorgen althans mee gaan doen dat de kloof tussen welgesteld en onbemiddeld niet nog groter wordt. Dat hopen we dan maar, want de energietransitie, hoe belangrijk ook voor het klimaat, zal door de prijs ervan en de ongelijke heffingen, de armen nóg armer maken en de rijken ontzien. Dan wil ik doorgaan met de amendementen. Een amendement over de verdere ontwikkeling van Schiphol, hier passen alleen verbeteringen.

Amendement 33 12-11/18

Bij verdere ontwikkeling van Schiphol passen alleen verbeteringen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 11 november 2018

Besluiten aan de tekst over Schiphol op bladzijde 13 in de Eindconcept Omgevingsvisie NH 2050 na 'waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is' het volgende toe te voegen.

- *Voor zover het binnen onze mogelijkheden ligt staan wij alleen ontwikkelingen op en rond Schiphol toe als zij aantoonbare verbeteringen opleveren in luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid en C02-uitstoot. Wij dragen dit standpunt actief uit bij andere overheden en organisaties die bij de ontwikkeling van Schiphol betrokken zijn.*

De bestaande tekst vanaf 'waarvoor het Rijk bevoegd gezag is' komt dan te vervallen.

Toelichting
Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt, impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Tot dusver weegt de groei van Schiphol zwaarder dan zaken als luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid en C02- uitstoot waardoor de balans doorslaat. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Een duidelijk standpunt met betrekking tot luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid, C02 en luchtruimgebruik kan daarbij helpen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, CU/SGP, GL, PvdD.

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dan een amendement 'In Noord-Holland-Noord is al voldoende woningbouw mogelijk.'

Amendement 34/12-11-18
In Noord-Holland-Noord is al voldoende woningbouw mogelijk

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten het tekstfragment over woningbouw Noord-Holland-Noord op bladzijde 42: "Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van vraag die er dan is" te schrappen uit het Eindconcept Omgevingsvisie.

Toelichting

De groene open ruimte, ook in Noord-Holland-Noord, wordt steeds kleiner. In de Woningbouwmonitor wordt aangetoond dat er in Noord-Holland-Noord voldoende harde en zachte locaties zijn om nu en in de toekomst voldoende woningen te bouwen om de bevolkingsgroei overal Noord-Holland-Noord op te vangen. Daarom is het onnodig mogelijke toekomstige vraag naar woningen te benoemen.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het derde amendement, duidelijkheid over landschap.

Amendement 35/12-11-18
Duidelijkheid over landschap

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten aan de tekst over landschap op bladzijde 66 in achter 'Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt' in het Eindconcept Omgevingsvisie NH 2050 het volgende toe te voegen:

- *Voorafgaand aan de Omgevingsvisie is het wenselijk en noodzakelijk te benoemen dat er nieuwe, betere beschermingsregimes de beschermingsregimes van de huidige PRV gaan vervangen en dat deze benoemd worden binnen een beschermingsregime Beschermd Provinciaal Landschap. Niet de WKW's moeten hierin leidend zijn, maar de huidige gebieden die onder diverse beschermingsregimes liggen.*

Toelichting
In meerdere zienswijzen wordt de oproep gedaan om meer duidelijkheid en scherpte aan te brengen in het ontwikkelprincipe voor landschap. Niet alleen het onderscheid in twee groepen/regimes, maar specifieker om welke gebieden het dan gaat. Het mogelijk mensen en organisaties zekerheid te bieden voor het behoud van het huidige landschap en tevens voor nog niet benoemde beschermde landschappen voorwaarden met WKW's vast te stellen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, het Eindconcept Omgevingsvisie NH 2050 is gereed en vandaag kunnen we hier met zijn allen over debatteren. Een visie is mooi, maar gemeenten hebben natuurlijk ook de Omgevingswet en de daaraan gekoppelde Algemene Maatregelen van

Bestuur waar zij zich aan dienen te houden en die in tegenstelling tot dit document wel concreet zijn. Vervolgens komt de provincie met een provinciale Omgevingsvisie die weer extra regeldruk op gemeenten legt, die toch al tot over hun oren in het werk zitten met de Wmo, gemeentelijke fusies, enzovoort. Waar halen zij nog de capaciteit en de tijd vandaan om alles te regelen? In de visie staan veel vaagheden, ik zal er enkele noemen. Bijvoorbeeld: "De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid". Wat moet ik onder een evenwichtige balans verstaan? Daar kun je alle kanten mee op en het verschaft dan ook weinig duidelijkheid aan de gemeenten. En streven naar is mooi, maar weinig concreet. Verder, onder het kopje 'Sturingsfilosofie' op blz. 11 staat te lezen: "Vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels". Mijn fractie vindt het prachtig dat er veel vertrouwen is vanuit de provincie naar de gemeenten. Vertrouwen is goed, maar controle is beter, zal elke boekhouder roepen. Gaat de provincie überhaupt nog wel handhaven bij overtredingen? Of gaat de provincie net als Hollands Kroon overbodige en betuttelende regels schrappen? Zo ja, dan zal mijn fractie dat met genoegen tegemoetzien. Ook vallen zinnen op als "Voldoende ruimte voor nieuwe duurzame technologische ontwikkelingen" en "Goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden" in het document. Wanneer is er voldoende ruimte of spreken we van een goede bereikbaarheid? Het is niet tot weinig concreet. Kortom, het document is doorspekt van vaagheden. Maar misschien is dat ook wel de bedoeling. Het document is onderverdeeld in acht hoofdthema's en op een aantal van deze hoofdthema's wil ik graag ingaan. Zoals ook vorig jaar al door mijn fractie is aangehaald, is de Omgevingsvisie eigenlijk een verkapte energietransitie. En wat mijn fractie betreft op dat punt, eigenlijk visieloos. Men staat niet open voor energievoorzieningen die echt een bijdrage leveren aan onze energiebehoefte en het is gebaseerd op aannames voor wat betreft het klimaat. De kosten die het met zich meebrengt zijn niet te overzien, maar zijn naar verwachting verschrikkelijk hoog en komen op het bordje van de burgers. En mijn fractie kan zich niet voorstellen dat dat een hoofdambitie van de provincie is. Voorts vinden wij het een gemiste kans dat de provincie niet inzet op kernenergie waarbij het onderzoeken van een Thorium Molted Salt Reactor grote mogelijkheden biedt. Minister Wiebes heeft vorige week geroepen dat kernenergie pas een optie is na 2030. Dat betekent dat wij 12 jaar moeten wachten om met die discussie te beginnen. Wij vinden dat onverantwoord. Al miljarden jaren verandert het klimaat op deze aarde en dat zal het hoogstwaarschijnlijk ook nog wel miljarden jaren doen. Elke dag is het klimaat een beetje anders. In de afgelopen millennia is het op aarde warmer geweest dan nu, maar ook kouder. De atmosfeer heeft in die tijd zelfs meer CO2 bevat dan nu, maar ook minder. Nooit is er een relatie aangetoond tussen temperatuur op aarde en CO2. Dat alles berust slechts op aannames van het IPCC en dichter bij huis het KNMI. Hiervan getuigt ook deze Omgevingsvisie. Dat het klimaat verandert is duidelijk en dat je je daar dan tegen moet beschermen ook. Het is dan ook slimmer om aan bescherming te doen in plaats van CO2 aan de atmosfeer te onttrekken. Als de provincie dijken wil versterken en water opvangen in nattere periodes om te kunnen gebruiken in drogere periodes, dan kan mijn fractie dat ondersteunen. Maar dat staat voor mijn fractie los van opwarming van de aarde, want dat doet het al 20 jaar niet. Sterker nog, de temperatuur is zelfs iets afgenomen. Ik kan nog uren doorgaan over de energietransitie als dat nodig is, maar helaas heb ik daar de tijd niet voor. Verder vindt mijn fractie het punt burgerparticipatie heel belangrijk. In de visie is daar helaas weinig tot niets over

te lezen. Wij hadden graag gezien dat de provincie daar meer handvaten voor had gegeven. Nu moet elke gemeente zelf het wiel gaan uitvinden. Tot zover mijn inbreng.

De heer **KRAMER** (VVD): Voorzitter, er ligt een prima visie, maar met het vaststellen van deze visie zijn wij er nog lang niet. De werkelijke pijnpunten zullen pas aan bod komen bij het vaststellen van de Omgevingsverordening. Pas dan zal duidelijk worden of PS de teugels durven los te laten. Ik hoef u niet uit te leggen dat de Omgevingswet niet in het leven is geroepen om de boel op slot te gooien. Wij kennen in Noord-Holland veel beschermingsregimes, een hoop regeltjes om de vogels te beschermen. Alleen is er een vogel in Noord-Holland die aan zijn lot wordt overgelaten, de pechvogel. Ik gebruik deze term voor alle woningzoekenden die lijdzaam wachten op een betaalbare woning. Zij zien keer op keer in het nieuws dat er te weinig woningen worden gebouwd en de woningprijzen naar recordhoogten stijgen. Ja, wij als provinciale volksvertegenwoordigers kunnen een hoop betekenen voor de pechvogel. Alleen doen wij veel te weinig en laten ons leiden door cijfertjes over harde en zachte plannen. De pechvogel koopt niets voor dit struisvogelgedrag. De vooruitzichten dat er steeds meer pechvogels bijkomen, is geen geruststellende gedachte.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Een vraagje. Wij hebben uitstekende cijfers gezien een week geleden of zo in de woningbouwmonitor en dat zijn harde en zachte plannen maar wij hebben nog helemaal geen andere cijfers gezien dan die en die harde cijfers zouden ook komen.

De heer **KRAMER** (VVD): Ik weet niet wat de vraag is.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik wil wat cijfers zien van de VVD, ik vraag de VVD om cijfers.

De **VOORZITTER**: Over het aantal pechvogels!

De heer **KRAMER** (VVD): Laat ik met het laatste cijfer uit de woningbouwmonitor beginnen. Dat zijn 12.000 woningen die het afgelopen jaar niet zijn gebouwd en dat zijn pas harde cijfers. Ik had het over de geruststellende gedachte.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik ben blij dat uw hart sneller gaat kloppen van de pechvogel tegenwoordig, als ecologische vriend. U zegt het heel terecht, er zijn 12.000 woningen niet gebouwd en daar zit de sleutel om er iets aan te gaan doen. Vindt u ook dat de sleutel daar ligt om te zorgen dat we van plannen maken naar productie gaan in plaats van alleen maar te wijzen op plekken die niet gebouwd kunnen worden?

De heer **KRAMER** (VVD): Heel duidelijk, wij moeten en/en doen, daar kom ik in mijn betoog op terug. Die pechvogels hebben niets aan de schuilstallen van GL. Zij zitten ook niet te wachten op rozen en tomaten, zij willen een betaalbare woning. Het wordt zelfs lachwekkend wanneer de linkse partijen claimen op te komen voor de pechvogel. Wie de provincie een beetje volgt, kan weten dat deze partijen zich vooral inzetten voor de belangen van de weidevogel want die krijgt alle ruimte. Er wordt zelfs ruimte gereserveerd voor weidevogels die er helemaal niet zijn. Ik

noemde dat eerder fopbeleid. Want wel ruimte voor de weidevogel en niet voor de door mij genoemde pechvogel kan natuurlijk niet. De VVD wil ruimte voor beide vogels en zeker de woningzoekende vogel.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Ik wil de heer Kramer vragen wat de rol van de gemeenten is in dit verhaal. U verwijt alles richting de provincie, maar wat hebben de gemeenten de afgelopen jaren gedaan om hun eigen keuzes te maken om daar te bouwen voor jongeren. De rol ligt vooral bij de gemeente. Wat is uw mening over de gemeenten in Noord-Holland?

De heer **KRAMER** (VVD): Mijn mening is heel duidelijk. Als ik het voorbeeld van Schagerbrug naar voren haal, daar is een kleine kern die wil uitbreiden en dat wordt tegengehouden omdat daar een weidevogelleefgebied ligt, terwijl dat gebied niet eens als een weidevogelleefgebied hoeft te gelden. Daarin zouden wij wat ruimhartiger kunnen zijn en de teugels wat losser kunnen laten. Wij moeten ons ook niet laten foppen door een knetter links Amsterdams college. In het hoofdstedelijk coalitieakkoord zijn alle nieuwe plannen voor koopwoningen aan banden gelegd. Wel is er ruimte voor sociale woningbouw. Hoe dit zich in de toekomst gaat vertalen, laat zich raden. De doorstroming zal stagneren en de pechvogel is weer de dupe. Wij moeten bouwen, bouwen, bouwen, niet alleen binnenstedelijk en niet alleen in en rond Amsterdam. De oplossing voor de woningbouwproblemen in de MRA kan worden gevonden ook in andere delen van de provincie, bijvoorbeeld in Noord-Holland-Noord, want ook de pechvogel heeft net als alle andere vogelsoorten, recht op een betaalbaar nest.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. Wij staan hier aan het eind van een lang traject over de Omgevingsvisie. Ik ben zelf aan dat traject aan de zijlijn begonnen als fractiemedewerker van het CDA en mag dit traject nu afsluiten als Statenlid. Er ligt een afgewogen Omgevingsvisie. Wij hebben er 108 zienswijzen op ontvangen waarvoor wij de indieners hartelijk willen bedanken. Gemeenten hebben vaak gezamenlijk waarvoor hulde, een afgewogen visie ingediend. Waardevol om te lezen waar deze gemeenten voor staan en dat geldt ook voor maatschappelijke organisaties en inwoners die hun zorgen of belangen hebben geuit. Wij gaan deze zienswijzen er nog vaker bij pakken om onze mening over de verschillende dossiers te scherpen. De zienswijzen hebben op verschillende punten tot aanpassingen geleid, die GS nu aan ons voorleggen. In de nota van beantwoording is te lezen waarom dingen wel of niet overgenomen zijn. Wij danken GS en de ambtenaren voor dit afgewogen stuk. Maar dit is pas het begin. Het recept van de pudding is er wat ons betreft, doe lokaal wat kan, regionaal wat moet. Wij roepen dit al vanaf het begin van dit traject. De proof of the pudding is in the eating. De proof of de Omgevingsvisie zit in de Omgevingsverordening. Het woord Omgevingsverordening staat niet voor niets 249 keer in de zienswijzen en nota van beantwoording samen. De grote vraag is wat de provincie daar straks in gaat dichtregelen en waar wij geen regels meer op durven te maken. Veel zaken waar de indieners van zienswijzen om vragen, gaan worden meegenomen in de Omgevingsverordening. U geeft daarbij nu alleen aan bij het schrijven hiervan de partners erbij te betrekken en dat is een goede zaak. Maar voordat het hele traject van praten, schrijven, praten, conferenties met het bouwen van legoblokken enzovoorts weer begint en daarna weer gaan schrijven, moet wel duidelijk zijn dat de klassieke ruimtelijke ordeningsverhoudingen gaan verdwijnen en de

provincie als regelgever en toetser gaat verdwijnen. De provincie komt naast de gemeenten en maatschappelijke organisaties te staan bij het aanpakken van de opgave in plaats van het toetsen van de door haarzelf gemaakte regels. De vraag aan de gedeputeerde is of zij dat met ons eens is. Bent u het met ons eens dat wij het niet meer over provinciale belangen moeten hebben die met regels verdedigd moeten worden, maar dat we het over opgaven in de provincie moeten gaan hebben die gezamenlijk moeten worden opgepakt? Bent u het met ons eens dat u vooraf aan moet geven dat het uitgangspunt is dat de provincie zoveel mogelijk faciliterend wil zijn bij het bereiken van lokale ambities en dat niet meer vooraf een punt van discussie te laten zijn voordat u aan de Omgevingsverordening begint? Bent u het met ons eens dat deze sturingsfilosofie alleen tot stand komt als er een cultuuromslag komt bij de provincie, zowel bij het bestuur als het ambtelijk apparaat? Welk aanvalsplan voor een verandertraject heeft u om deze cultuuromslag intern en extern te maken? De provincie loopt er in de nota van beantwoording nog niet op vooruit wat er allemaal in de Omgevingsverordening geregeld gaat worden en wat niet. In de zienswijzen staat al heel veel over de wensen van partijen die hierop gereageerd hebben. Gebruik deze zienswijzen bij het schrijven van de verordening. Wij lezen dat velen van hen op zoek zijn naar vertrouwen vanuit de provincie. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening lijkt het ons goed om ook vooraf te bekijken wat er vanuit de provincie niet meer geregeld gaat worden. Wij vinden ook dat er vanuit de Omgevingsverordening geen lappendeken van dezelfde regels over de gehele provincie gelegd moet worden. De opgaven die er liggen zoals het bouwen van woningen waar onze inwoners om zitten te springen, maar ook de opgaven van het hebben van landbouwgrond om onze inwoners te eten te geven en het open landschap te behouden moeten per plek afgewogen worden. Voor initiatieven geldt een basishouding zoals beschreven in de Omgevingswet. Ja mits in plaats van nee, tenzij. Ook vanwege het feit dat wij vinden dat in de geest van de omgevingswet de provincie wel de provinciale opgave moet beschrijven maar zo weinig mogelijk daarover op moet leggen aan lagere overheden pleiten wij niet voor inhoudelijke aanscherping van de visie zoals die er nu ligt. Wij dienen alleen een amendement mede in over landschap die mijn collega van de CU/SGP straks zal indienen. De oorspronkelijke tekst hierover veroorzaakte te vele onduidelijkheid. Wij denken dat er met deze visie in de hand steeds in samenspraak met partijen gekeken kan worden hoe er met initiatieven om wordt gegaan en welke benodigde initiatieven bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, nog een duw vanuit de provincie nodig hebben om te zorgen dat wij aan de gestelde normen gaan voldoen. In de commissie is het ook genoeg gegaan over wonen. Mijn collega van de VVD sprak er ook over en de fractievoorzitter van het CDA heeft er al genoeg over gezegd bij de begroting. De prognoses in deze visie worden aangepast zodra deze niet meer actueel blijken te zijn en dat is een goede zaak. Wij kunnen niet in de toekomst kijken. Een visie voor 2050 voor de provincie is nauwelijks te leggen. Kijk maar hoe de wereld in de afgelopen tien jaar al veranderd is. Het is wel goed dat wij deze poging wagen. Wij hebben de verantwoordelijkheid dat onze provincie ook nog bewoonbaar en leefbaar is voor onze kinderen en kleinkinderen en moeten de opgaven die er liggen, niet voor ons uitschuiven. Maar wij kunnen deze opgave alleen oppakken als we dat samen doen.

De **VOORZITTER**: Dit is een goed moment om te schorsen volgens mij. Laten we dat doen tot 19.05 uur. De vergadering is heropend.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, wellicht ben u net als ik, een liefhebber van het programma 'Heel Holland bakt'. Daarin maken kandidaten elke week heerlijke taarten en andere lekkernijen. Steevast is er ook een opdracht waarbij de kandidaten slechts een zeer beknopt recept krijgen dat op meerdere manieren kan worden uitgelegd. De uiteindelijke baksels verschillen dan ook zowel qua smaak als qua uiterlijk enorm van elkaar. De Omgevingsvisie zoals deze nu voorligt, lijkt wel een beetje op de beknopte recepten uit 'Heel Holland bakt'. Want wat betekent nou een frase als "bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit"? En welke ingrediënten bevat natuurinclusieve landbouw precies? Hoe zullen de veengebieden eruit zien als het recept luidt dat "het landgebruik en de waterpeilen in balans worden gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied"? En hoe meet je de hoeveelheid woningen af uit "de woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland"? Daarom dienen wij de volgende amendementen in om de Omgevingsvisie, ons recept voor de toekomst, te verhelderen:

Amendement 36/12-11-18
Meer ambitie bij stimuleren biodiversiteit

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De Omgevingsvisie NH2050 als ambitie heeft om de biodiversiteit te laten toenemen;*
- *In de tekst verschillende definities van het begrip 'natuurinclusief' worden gehanteerd;*
- *Meer biodiversiteit noodzakelijk is voor een toekomstbestendige landbouw;*
- *Er op dit moment nog steeds een afname is van de biodiversiteit in landbouwgebieden.*

Besluiten:
de tekst behorende bij ontwikkelprincipe 2:
"Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan bestaan uit terugdringing van emissies, nutriëntenmanagement (om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen tegen te gaan), circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

Te wijzigen in:
"*Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van louter natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties SP, PvdD, GL

Amendement 37/12-11-18
Meer ambitie bij tegengaan bodemdaling

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *De Omgevingsvisie NH2050 als ambitie heeft om de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen;*
- *De Commissie MER constateert dat de huidige formulering van ontwikkelprincipe 21 dubbelzinnig is en zich leent voor misinterpretaties de uitwerking;*
- *De Commissie MER benadrukt dat "de provincie zelf wel degelijk een rol in de functietoekenning van gebieden" en er dus meer ambitie getoond kan worden;*

Besluiten:
· 21. Het landgebruik en de waterpeilen worden balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

te wijzigen in:
· 21. In veenweidegebieden wordt het landgebruik aangepast aan een meer natuurlijk waterpeil.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

Bij 'Heel Holland bakt' moeten de kandidaten ook presteren onder tijdsdruk en krijgen zij slechts enkele uren om een torenhoge taart te bakken. Die tijdsdruk hebben wij als provincie ook. In 2050 moeten de ambities uit de Omgevingsvisie gerealiseerd zijn. Toch lijkt die tijdsdruk niet heel erg gevoeld te worden en wordt met een aantal ambities niet voldoende haast gemaakt. Dat geldt bijvoorbeeld voor het verbeteren van de luchtkwaliteit. De Wereldgezondheidsorganisatie adviseert om veel strengere normen te hanteren dan wij nu doen, omdat de lucht nog steeds te vies is en duizenden mensen er jaarlijks ziek van worden. De Gezondheidsraad adviseert daarom om al in 2030 aan de hogere normen van de Wereldgezondheidsorganisatie te voldoen. Daarom dienen wij dit amendement in.

Amendement 38/12-11-18
Niet bouwen in het groen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Aan de toekomstige vraag naar woningen voldaan kan worden middels transformatie van leegstaand vastgoed, verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en*

binnenstedelijke (her)ontwikkeling, aangevuld met kleinschalige nieuwbouwlocaties in stad en regio;

- *Nieuwe uitleglocaties onherroepelijk ten koste gaan van schaarse natuur en groene ruimte;*
- *De vraag naar woningen in de stad overweldigend en de woningvraag zich steeds meer concentreert in stedelijke gebieden (ten opzichte van het platteland en het groen).*

Overwegende dat:

- *De Metropoolregio Amsterdam aangeeft dat veel intensiever, hoogstedelijker en duurzamer de stad kan worden gebouwd;*
- *Noord-Holland naast Amsterdam nog vele andere stedelijke kernen kent waar woningen gebouwd kunnen worden;*
- *Bouwen in het groen niet de plaats mag gaan innemen van bouwen de stad.*

Van mening dat:

- *Wij geen vierkante meter natuur kunnen missen;*
- *Een 'zero tolerance' beleid t.a.v. de aantasting van de groene ruimte moet gelden;*
- *Het uitvoeren van transformaties en creatieve woonvormen beter kan: benut meer oude kantoren, winkels, scholen en zorggebouwen, creëer woonboothavens, grote zones voor tiny houses.*

Gehoord de discussie, besluiten:
de tekst van de 2e alinea van pagina 13 van de Omgevingsvisie NH2050:
'De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends.'

Te wijzigen in:
'De woningbouwbehoefte wordt opgelost door in te zetten op binnenstedelijk bouwen'.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, SP, GL

Bij 'Heel Holland bakt' is er ook een jury bestaande uit meesterbakkers, die het resultaat van alle kandidaten beoordeelt. In ons geval is dat de Commissie MER. Zij hebben de Omgevingsvisie beoordeeld op de te verwachten milieueffecten en concluderen dat die effecten nu niet goed te berekenen zijn, omdat de beleidskeuzes onvoldoende duidelijk zijn. Bovendien miste de commissie alternatieven die nodig zijn om de milieueffecten van verschillende beleidskeuzes te kunnen vergelijken. Om in baktermen te blijven: het recept is onvolledig en er is maar één smaak om uit te kiezen. Daarom dienen wij de volgende motie in.

Motie 54/12-11-18
Milieueffecten Omgevingsvisie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Er een Plan MER is ingediend door GS om de milieueffecten van de ambities in de Omgevingsvisie te laten onderzoeken;*
- *De commissie die dit plan heeft onderzocht (Commissie MER) van mening is dat de Omgevingsvisie te abstract is geformuleerd om de milieueffecten in kaart te kunnen brengen;*
- *Er geen alternatieven voor de huidige Omgevingsvisie zijn onderzocht, ook niet op aandringen van de Commissie MER.*

Overwegende dat:

- *Er veel zienswijzen zijn ingediend met zorgen over de milieueffecten van de Omgevingsvisie;*
- *Er een aantal grote milieuopgaven is (te denken aan de KRW-doelen, luchtverontreiniging en geluidsoverlast) en het wenselijk is om inzicht te hebben in de effecten van het geformuleerde beleid op deze opgaven;*
- *Het wenselijk is om de effecten van verschillende alternatieven te laten onderzoeken om tot weloverwogen en gefundeerd beleid te komen en daarmee de balans tussen economische groei en leefbaarheid inzichtelijk te maken;*

Van mening zijnde dat:
De aanvulling op de MER van GS (6 pagina's) onvoldoende antwoorden biedt op de vragen van de Commissie MER daar deze niet de gevraagde alternatieven en verdergaande beleidsopties bevat.

Gehoord de discussie, dragen het college van GS op:

- *Alle adviezen van de Commissie MER over te nemen;*
- *Voor de vaststelling van de Omgevingsverordening een uitgebreidere aanvulling op de MER op te stellen;*
- *PS nauwer te betrekken bij het opstellen van deze aanvulling op de MER*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, GL, SP, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De drie amendementen en motie maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, ik sluit graag af met een toetje. De PvdD vindt dat wij het verplicht zijn aan toekomstige generaties om hen een gezonde planeet na te laten en het beste recept voor een gezonde planeet, is er een waarin ruimte is voor ieders behoefte maar niet voor ieders hebzucht.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Voorzitter. Wij bespreken vandaag een belangrijk document, de Omgevingsvisie NH 2050 met daarin een duidelijk toekomstbeeld voor onze mooie provincie in

de komende jaren. De afgelopen twee jaar is er heel hard gewerkt, zijn de bewoners en organisaties er actief bij betrokken. Complimenten voor GS en de ambtenaren die op basis van al deze informatie dit mooie werkstuk hebben gemaakt. In de commissie hebben wij er al uitvoerig over gesproken, maar ik wil nog een aantal zaken aanhalen. De visie geeft een duidelijke richting aan voor de ontwikkelingen in de komende jaren. Het gaat om het vinden van een goede balans tussen leefbaarheid en economische groei. Voor de PvdA gaat het om groene groei van de economie want alleen met een groene economie kunnen wij de CO2-uitstoot terugdringen, de gevolgen van klimaatverandering opvangen en zorgen voor een gezonde leefomgeving voor onze inwoners. Goed is dat stevig wordt ingezet op nieuwe vormen van energie, energiebesparing, meer OV, het tegengaan van bodemdaling en natuurinclusieve landbouw. Het opschrijven van deze transities is heel eenvoudig maar om iedereen in actie te krijgen is minder gemakkelijk. Ligt er al een plan klaar om de bewoners de komende jaren actief en intensief te blijven betrekken bij deze transities? Iedereen moet kunnen meedoen en de energieverandering moet voor iedereen betaalbaar blijven. In de commissie is aandacht gevraagd voor landschap. Wij kunnen niet uit de voeten met het voorstel voor twee regimes voor twee soorten gebieden. Deze omschrijving gaat voorbij aan het feit dat het landschap uit diverse karakteristieke gebieden bestaat. We kennen Waterland, de droogmakerijen, Gooi- en Vechtstreek, het landschap van West-Friesland, al deze gebieden verdienen een goede beschrijving en beschermingsregime. Wij steunen de amendementen van de CU/SGP om meer landschappen en regimes te beschrijven maar met het streven om de regeldruk terug te dringen. Schiphol, al eerder een item vandaag. Wij staan aan het begin van een zeer belangrijke discussie over de toekomst van Schiphol. Dagelijks staat de krant er vol mee. Schiphol biedt werkgelegenheid maar de overlast voor onze inwoners door geluidsoverlast, de slechte luchtkwaliteit en veiligheid is niet op orde. Deze beleidsinzet staat duidelijk verwoord in het in 2017 aangenomen Koersdocument. Dat is de leidraad. De provincie moet inzetten op snelle verbindingen met Europese steden op korte en middellange afstand, dat is het alternatief naast de taks maar daar gaan wij niet over. De provincie kan wel een duidelijke rol spelen om de verbindingen meer naar voren te halen. Volkshuisvesting, iedereen heeft recht op een woning. Wij zijn blij met de wijze waarop de woningbouw in Noord-Holland-Noord wordt benaderd. Dat is een duidelijke verandering ten opzichte van de eerste versie. Woningen bouwen bij de OV-knooppunten in de drie stedelijke centra, Alkmaar, Den Helder en Hoorn. Daar hebben de wethouders een voorstel voor ingediend om daar meer ruimte voor te bieden. Hier is volop ruimte om binnenstedelijk te bouwen. Bedrijfspanden transformeren naar woonruimte. Dan in de kleine kernen. In de kleine kernen moet kleinschalig gebouwd kunnen worden voor de lokale behoefte, voor jongeren, ouderen en mensen met een smalle beurs. Wanneer goed onderbouwd kan er in Noord-Holland-Noord op beperkte schaal aan de rafelranden worden gebouwd. Provinciale woningbouwprognoses blijven belangrijk, maar wij horen steeds meer dat gemeenten een eigen nuancering aanbrengen op basis van de eigen bevolkingssamenstelling en eigen economische groei, wij kunnen vanuit hier niet bepalen hoe dat per gemeente is. Daar moet meer rekening mee gehouden worden. Voor de woningbouwopgave in de MRA en in 't Gooi is er maar een missie en dat is inzetten op binnenstedelijke woningbouwlocaties. Daar is geen ruimte om in het groen te bouwen. Daar moet alles voor worden gedaan om het voor elkaar te krijgen. Een vraag aan GS, kunnen wij iets doen aan de landelijke beperkingen of zijn die er niet om binnenstedelijk de herstructurering snel voort te zetten? En kunnen wij u daarbij steunen richting

Den Haag? Het mooie van de Omgevingsvisie is dat deze gaat over integraal kijken naar de provincie, ons handelen. Niet alleen voor een weg van A naar B kijken, maar samen met de inwoners kijken naar de mobiliteitsoplossingen voor het gehele gebied. Samen vind je oplossingen waar draagvlak voor is en de kwaliteit van het gebied verbetert en duurzamer wordt en de voorzieningen beter aansluiten bij de lokale behoeften en wensen. Het principe van de Omgevingsvisie. De integrale visie staat mooi op papier, maar nu is de uitdaging om dit handen en voeten te geven, onder andere door de ambtelijke organisatie, maar daar gaan wij niet over. Wij hebben wel een suggestie voor de volgende Staten. Ik denk dat wij in de volgende periode geen commissie Mobiliteit en Water meer moeten hebben, maar alleen gebiedscommissies voor 't Gooi, West-Friesland, Midden-Nederland, Noordkop, et cetera. Op die manier zouden wij moeten gaan werken en dan een keer per jaar vergaderen met de commissie in het gebied. Ik sluit af. Er staat de komende tijd heel wat te gebeuren. De eerste stap is gezet op weg naar een duurzame, diverse en krachtige provincie waar iedereen meetelt.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. De provincie heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan de Omgevingsvisie tot 2050. Natuurlijk zijn wij het eens met een aantal uitgangspunten en ontwikkelprincipes die erin zijn verwerkt, maar veel in de visie is opgehangen aan de energietransitie maar er is nog zoveel meer in de provincie. Nog steeds is onbekend hoeveel geld burgers dienen bij te dragen aan de energietransitie, wat voor huurders helemaal een probleem is want zij hebben geen zeggenschap over het verduurzamen van de huurwoning. Ze gaan wel meer energiebelasting betalen. Aedes heeft berekend dat het verduurzamen van de gehele sociale huurvoorraad minimaal 108 miljard euro gaat kosten. Er staat veel vaagpraat in, hetgeen terug te lezen is in de grote hoeveelheid zienswijzen die burgers, overheden en instellingen hebben gestuurd. Ook missen wij op enkele punten heldere keuzes waar de provincie heen wil op termijn. Bijvoorbeeld bij Schiphol. De provincie moet niet meewerken aan woningbouwplannen van gemeenten onder de rook van Schiphol omdat je daarmee willens en wetens nieuwe bewoners opzadelt met geluidsoverlast en gezondheidsklachten. Wij vinden het onbegrijpelijk dat de meeste partijen in PS hiermee akkoord gaan. Wat de coalitie betreft mag er nergens gebouwd worden, behalve binnenstedelijk, maar wel onder de rook van Schiphol, waar de overlast van herrie en uitstoot fijnstof al enorm is. Dit valt niet te rijmen met duurzaamheid en leefbaarheid.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): U zegt altijd dat er gebouwd moet worden op plekken waar vraag is en waar mensen willen wonen. Dat geldt voor het gebied in de omgeving van Schiphol. Ik vind het een beetje in tegenspraak met elkaar.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Dat is helemaal niet in tegenspraak, u luistert niet goed. Gaat u maar vragen aan een hoop mensen waar zij willen wonen. Als u daar woningen neerzet, dan komen daar zeker veel mensen op af vanwege de woningschaarste, mede door het CDA die alleen maar binnenstedelijk wilde bouwen. Nu opeens omdat de verkiezingen eraan komen. Ik ben het niet met u eens, ik vind het misdadig om daaraan mee te werken.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ik woon er prachtig en ik weet zeker dat heel veel mensen dit niet met u eens zijn, maar dat is geen vraag.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Het ergste is, als je daar een woning kunt bemachtigen, moet je ook nog een kettingbeding tekenen dat je nooit mag klagen. Wij kunnen ons niet vinden in de uitgangspunten voor wonen. Met alleen maar binnenstedelijk bouwen – een loffelijk streven – kom je er niet. Er zijn best locaties aan de randen van dorpen of linten voor kleinschalige woningbouwprojecten, mits goed landschappelijk ingepast. Wij vinden het fijn dat de PvdA dit eindelijk na jaren inziet. Dit moet overgelaten worden aan gemeenten, die weten het beste wat er speelt en het past goed in de filosofie van de Omgevingsvisie, geef meer vertrouwen aan lagere overheden. Lokaal wat kan en regionaal wat eventueel moet.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Deelt u onze mening dat dat niet geldt voor de woningbouw in het MRA-gebied tot en met Alkmaar? Dat daar het groen absoluut behouden moet blijven, dat de mensen daar niet zitten te wachten op uw lijn?

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): U zit er niet op te wachten, maar ik wel. Althans ik heb een huis maar mensen die graag rond Amsterdam willen wonen, zijn best wel genegen om daar te wonen. Ik denk dat daar een enorme vraag is.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Dan neemt u wel hun recreatiegebied af met groen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Er zijn al veel onderzoeken geweest dat mensen die in een stad wonen, heel veel mensen recreëren dichtbij huis, in een park. Ik ga verder. Er zijn de afgelopen jaren vele insprekers geweest van gemeenten die het nijpende woningtekort binnen de gemeentegrenzen alleen maar hebben zien toenemen. Van de Kop tot het zuidelijk deel in de provincie. Laat gemeenten naast binnenstedelijk ook bouwen aan de rand van dorpen, dus ook in het buitengebied om ze leefbaar te houden. Hou niet rigide vast aan cijfers en aantallen, gebaseerd op bevolkingsprognoses. Gebleken is dat deze cijfers op papier kloppen, maar niet stroken met de realiteit. Wij ervaren het huidige provinciale beleid als belemmerend voor woningbouw, dat moet de komende jaren echt anders om de grote woningnood en stijgende woningprijzen het hoofd te bieden. Wij vinden het rampzalig dat er de afgelopen jaren niets aan de inhoud van de RAP's is veranderd, waardoor het een papieren tijger is geworden die bij gemeenten vaak in een la belandt. Tot de bouw van echte woningen is het helaas niet voldoende gekomen, maar bij de provincie is het papier heel geduldig. Er dient meer ingespeeld te worden op een veilige woonomgeving voor ouderen, maar ook voor speciale doelgroepen. Gezien de bevolkingsprognoses waar de gedeputeerde het altijd over heeft, is gebleken dat het aantal ouderen op korte en lange termijn zal stijgen. De komende jaren dient er nu al gezorgd te worden voor woonvormen in combinatie met zorg, die leeftijdsvriendelijk zijn, en voor woonvormen voor het groeiende aantal demente ouderen, straks 1 op 5, die ook veilig moeten kunnen wonen in de provincie. Wij hebben het de afgelopen jaren een aantal keren geprobeerd en wij betreuren het dat deze aandachtspunten niet zijn meegenomen in de Omgevingsvisie. Wij dienen twee amendementen in.

Amendement 42/12-11-18

Opnemen leeftijdsvriendelijke gemeenten en gemeenschappen in Omgevingsvisie NH2050

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *In 2025 een kwart van de bevolking in de kop van Noord-Holland ouder zal zijn dan 65 jaar en dat dat in 2040 in heel Noord-Holland het geval zal zijn;*
- *Het kabinetsbeleid uitgaat van het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen;*
- *Innovatieve ontwikkelingen in de zorg, zoals domotica, een steeds grotere rol spelen, waardoor mensen ook langer thuis kunnen wonen;*
- *De huidige coalitie het beleidsterrein 'zorg' niet als haar speerpunt beschouwt, maar dat de onderwerpen zorg en wonen nauw met elkaar verweven zijn vanwege het ruimtelijke beslag ervan;*
- *De beleidsterreinen wonen en zorg inmiddels gescheiden terreinen zijn geworden, ook met betrekking tot de financiën;*
- *Amsterdam de enige gemeente in Noord-Holland is die deelneemt aan het WHO Global Network for Age friendly Cities and Communities;*
- *Het van belang is dat gemeenten rekening houden met het stimuleren van leeftijdsvriendelijk (en betaalbaar) wonen in combinatie met zorg in buurten en wijken op de korte en lange termijn;*
- *Gemeenten ook bestaand leegstaand vastgoed zoveel mogelijk dienen te gebruiken voor de transitie van voldoende geschikte leeftijdsvriendelijke woningen voor ouderen;*
- *De provincie als aanjager een grote rol kan spelen middels het opnemen van deze leeftijdsvriendelijke doelstellingen in haar Omgevingsvisie NH2050 en de RAPS.*

Verzoeken het College:

De volgende tekst op te nemen in de Omgevingsvisie NH2050 onder de kop Sterke kernen, sterke regio's:
De provincie Noord-Holland wil een sociaal-inclusieve, leeftijdsvriendelijke leefomgeving waar inwoners van alle leeftijden prettig kunnen leven. De richtlijnen van het WHO Global Network for Age friendly Cities and Communities worden toegevoegd aan de periodieke monitors over Woonwensen en woonbehoefteonderzoeken

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50plus, ONH

Toelichting
PS bevinden zich thans in de laatste fase alvorens de Omgevingsvisie NH2050 wordt vastgesteld. De komende jaren zowel op de korte en langere termijn zal er op grond van een verdubbeling van het aantal ouderen boven de 65 jaar, rekening gehouden moeten worden met het bouwen van leeftijdsvriendelijke woningen en/of alternatieve woonvormen al dan niet in combinatie met zorg in de gehele provincie en de RAPS. Het is een taak van alle overheden dat ouderen en andere speciale doelgroepen veilig kunnen wonen in de provincie Noord-Holland.

Amendement 43/12-11-18

Opnemen dementievriendelijk Noord-Holland in de Omgevingsvisie NH 2050

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *In 2025 een kwart van de bevolking in de kop van Noord-Holland ouder zal zijn dan 65 jaar, en dat dat in 2040 in heel Noord-Holland het geval zal zijn;*
- *Van voornoemde ouderen een groot percentage aan dementie zal lijden;*
- *Het kabinetsbeleid uitgaat van het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen;*
- *Innovatieve ontwikkelingen in de zorg ook bij mensen met dementie en hun mantelzorgers een steeds grotere rol spelen, waardoor mensen ook langer thuis kunnen wonen;*
- *Dementie onder ouderen de komende decennia een van de grootste uitdagingen wordt voor de gezondheidszorg, mede door een groot tekort aan mantelzorgers en zorgpersoneel;*
- *Er op regionaal niveau en provinciebreed succesvolle projecten zijn ontwikkeld ter stimulering van dementievriendelijke gemeenten;*
- *De provincie als aanjager een grote rol kan spelen middels het opnemen van deze dementievriendelijke doelstellingen in haar Omgevingsvisie NH2050.*

Verzoeken het College:

De volgende tekst op te nemen in de Omgevingsvisie NH2050 onder de kop Leefomgevingskwaliteit:

Het aantal inwoners van Noord-Holland met dementie groeit en steeds meet inwoners met dementie blijven langer thuis wonen. Teneinde de leefomgevingskwaliteit voor deze groep te borgen heeft de provincie Noord-Holland de ambitie dat in 2025 alle Noord-Hollandse gemeenten een dementievriendelijke gemeente zijn

en gaat over tot de orde van de dag

Fracties 50plus, ONH, GL

Toelichting:

Provinciale Staten bevinden zich thans in de laatste fase alvorens de Omgevingsvisie NH2050 wordt vastgesteld. De komende jaren zal zowel op de korte en langere termijn op grond van een verdubbeling van het aantal ouderen boven de 65 jaar rekening gehouden moeten worden met een sterke toename van het aantal mensen met dementie. Van deze groep wordt ook verwacht dat ze langer thuis blijven wonen. In het leven van alledag zullen we dus steeds vaker mensen met dementie tegenkomen, en dat kan in toenemende mate 'ingewikkeld' zijn wanneer het tempo en belevingswereld van mensen met dementie 'botst' met gangbare omgangsvormen en snelheid in de samenleving. In een Dementievriendelijke Gemeente is aandacht voor de situatie waarin mensen met dementie en hun mantelzorgers verkeren. Inwoners en lokale partijen werken samen

aan allerlei initiatieven die de levenskwaliteit van deze groep kwetsbare mensen vergroot. Een dementievriendelijke gemeenschap streeft o.a. naar kennis vergroten en ontmoetingen organiseren tussen mensen met en zonder dementie. Daarmee wordt o.m. bereikt dat mensen langer veilig thuis kunnen blijven wonen. Regionaal zijn er in Noord-Holland succesvolle initiatieven zoals Dementievriendelijk Noord-Holland Noord en Dementievriendelijk Gooi. De provincie Brabant heeft het provincie breed aangepakt en ambieert dat in 2020 alle Brabantse gemeenten dementievriendelijk zijn.

Amendement 41/12-11-18

Kleine gemeenten en kernen Noord-Holland mogen zelf bepalen om extra kleinschalige woningbouwprojecten uit voeten (binnenstedelijk of aan de randen van kernen)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Op het weblog van gedeputeerde Geldhof van december 2017 staat: Noord-Holland voor 116.000 woningen planologische procedures doorlopen en kan de schop dus de grond in;*
- *Ondanks voornoemd feit deze woningen niet worden gebouwd IN Noord-Holland waardoor het tekort aan woningen enorm oploopt;*
- *Het door de provincie Noord-Holland ZO geprezen vestigingsklimaat alleen stand kan worden gehouden als er door gemeenten wordt gezorgd voor voldoende aanbod van (betaalbare) woningen voor diverse doelgroepen.*

Verzoeken het college:
De volgende tekst op te nemen onder de kop Sterke kernen, sterke regio's:
"Teneinde de leefbaarheid van kleine kernen stand te houden en de woningnood te ledigen mogen gemeenten van kleine kernen Noord-Holland zelf bepalen extra kleinschalige woningbouwprojecten te realiseren, zowel binnenstedelijk als aan de randen van bebouwing, mits niet in strijd met provinciaal beleid".

En gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50plus, ONH

Toelichting:
De provincie Noord-Holland beschikt over een aantrekkelijk vestigingsklimaat. In de Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie is de barometer welvaart en welzijn voor het eerst opgenomen. Hieruit is gebleken dat de provincie Noord-Holland slecht scoort op een aantal punten waaronder het achterblijven van voldoende harde woningbouwplannen. In het kader van de totstandkoming van deze Omgevingsvisie hebben veelvuldig burgers, wethouders, en andere initiatiefgroepen ook middels zienswijzen gepleit voor meer vrijheden om te kunnen bouwen in kleine kernen, om de leefbaarheid in stand te houden. Helaas heeft dit niet geleid tot het verlenen van meer vrijheden aan gemeenten om binnenstedelijk te bouwen of aan de randen van kleine kernen. GS blijven vasthouden aan de huidige prognoses en zeggen dat huisvesting van diverse

doelgroepen absoluut geen probleem oplevert en dat er voldoende locaties zijn waar gebouwd kan worden.

Tot slot heeft u de wethouder en de jonge bestuurders van Texel verschillende keren horen inspreken en zij hebben gevraagd om een status aparte voor hun eiland. De vorige keer zei de gedeputeerde dat zij genegen is om met Texel in gesprek te gaan. Dat vinden wij niet voldoende, vandaar een amendement.

Amendement 40/12-11-18
Erkennen van Texel als unieke losstaande woningregio in de Omgevingsvisie NH 2050

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:

- *Er op Texel een grote woningschaarste is en de prijzen de afgelopen jaren ca. 30% zijn gestegen, vergelijkbaar met Amsterdam;*
- *Texel in de "Indeling gemeenten krimpregio's en anticipeerregio's" uit 2015 wordt aangemerkt als een anticipeerregio, zoals ook genoemd in artikel 3.7 van het Regionaal Actieprogramma regio Kop van Noord-Holland 2017-2020;*
- *De gemeente Texel niet voldoende mogelijkheden heeft om woningen te bouwen en daarom vraagt om eens in de vijf jaar rechtstreeks afspraken te maken met de provincie over het aantal te bouwen woningen, los van de regio Noord-Holland-Noord en andere Noordkopgemeenten, mits deze natuurlijk voldoen aan de daarvoor gestelde omgevingseisen;*
- *Het kunnen bouwen van extra woningen, zoals voornoemd goed is voor de leefbaarheid en de economie van het eiland.*

Overwegende dat:

- *80% van de werkenden op Texel direct of indirect afhankelijk is van de recreatiesector, en dat vele vacatures op het eiland niet vervuld kunnen worden omdat er geen (betaalbare) woningen zijn om de tijdelijke arbeidskrachten en inwoners van Texel te huisvesten;*
- *De leefbaarheid van de kernen op Texel in het geding komt door de enorme woningschaarste op het eiland;*
- *Het woningtekort economische schade voor de lokale economie veroorzaakt, en dat ook maatschappelijke organisaties als zorg- en onderwijsinstellingen steeds meer problemen krijgen om hun vacatures te vervullen;*
- *De woningmarkt op Texel door de eilandpositie een bijzondere is, die niet kan worden vergeleken met de andere gemeenten in de kop van Noord-Holland of Noord-Holland Noord.*

Verzoeken het college:
De volgende tekst op te nemen onder de kop Sterke kernen, sterke regio's:

"De gemeente Texel een status aparte te geven, in die zin dat hen de mogelijkheid wordt geboden eens in de vijf jaar rechtstreeks afspraken te maken met de provincie over het aantal te bouwen woningen, los van de regio Noord-Holland-Noord en de andere Noordkopgemeenten. Deze aantallen goed evalueren en waar nodig bijstellen"

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50plus, ONH

Toelichting:
Jonge bestuurders Texel roept de Staten op om de voorgestelde woningbouwregels te wijzigen om de economie, werkgelegenheid en leefbaarheid van Texel te verbeteren en te behouden. Veel vacatures kunnen niet vervuld worden op Texel vanwege het enorme gebrek aan voldoende woningen voor eigen inwoners en tijdelijke arbeidskrachten. Met het toestaan van de bouw van extra woningen kan de gemeente sneller anticiperen op de woonontwikkelingen. Uiteraard dienen deze woningbouwplannen te voldoen aan de gestelde omgevingseisen en gemeentelijk beleid.

Tot slot sluit ik mij aan bij de woorden van de heer Kramer van de VVD. Uiteindelijk zullen we zien bij de Omgevingsverordening of de provincie werkelijk durft los te laten.

De **VOORZITTER**: De vier amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter, de herziening van de wetgeving over de fysieke leefomgeving kan leiden tot een vorm van deregulering die uit het oogpunt van normstelling en rechtsgelijkheid niet wenselijk is. Gelijktijdig dienen zich kansen aan voor provincie en gemeenten en maatschappelijke initiatieven. De visie op de omgeving en de vertaling in de Omgevingsverordening zijn uitermate belangrijk voor de ontwikkeling van de provincie. Het tot nu toe gevolgde proces verdient waardering. Het voorliggende eindconcept van de Omgevingsvisie is tamelijk coherent en biedt globaal zicht op de transities en toekomst van de provincie. Complimenten. Als het gaat om eenduidige vastlegging van een hoog ambitieniveau en concrete doelen waarop gestuurd kan worden, schiet het document tekort. Daarom is mede namens GL een MER-motie ingediend en hebben wij amendementen van de SP, PvdD, CU/SGP en 50plus mede ondertekend en komen wij met een serie eigen amendementen, deels mede namens andere fracties. Ik wijs erop dat wij het advies van de CdK naar aanleiding van ons integrale amendement op het koersdocument hebben opgevolgd. Voor elk onderwerp een apart amendement. Het zou mooi zijn als dat helpt om wat van onze inbreng overgenomen te krijgen. Het zou nog mooier zijn als het strakke keurslijf van het coalitieverband wijkt voor verbreding van het politieke draagvlak voor de toekomstvisie van de provincie. Ik ga op de onderwerpen in. De hoofdambitie. Zoals nu geformuleerd doet deze onvoldoende recht aan het belang van verbetering van de leefbaarheid en dat willen wij met een amendement rechtzetten. De aangepaste hoofdambitie houdt in dat gezocht wordt naar een goede balans tussen verbetering van de leefbaarheid en economische groei. Ten overvloede merk ik op dat die groei aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen, schoon, duurzaam, noem maar op.

Amendement 54/12-11-18
Hoofdambitie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De hoofdambitie "balans tussen economische groei en leefbaarheid" (o.a. pag. 5, 10, 18 en 69) als volgt te herformuleren:
"balans tussen verbetering van de leefbaarheid en economische groei".

Toelichting
Om het streven naar een hoger niveau van leefbaarheid (meer dan basiskwaliteit) tot uitdrukking te brengen, wordt gesproken over 'verbetering van de leefbaarheid'. Het vooropstellen daarvan vloeit voort uit de primaire zorg voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. In beide componenten van de hoofdambitie zit nu 'richting': verbetering van de leefbaarheid en groei van de economie, waarbij economische groei in alle gevallen duurzaam moet zijn.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

Natuur en landschap. Wij geven ruimte aan natuurlijke processen, maar natuur kan niet altijd zijn gang gaan en soms is dat ook niet wenselijk bijvoorbeeld in geval van inzet op het behoud van veenweidegebieden, weidevogels en andere eeuwenoude cultuurlandschappen. Daarom een amendement voor het verruimen van ontwikkelprincipe 19.

Amendement 53/12-11-18
Ontwikkelprincipe 19 (natuurlijke processen)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
Ontwikkelprincipe 19 (titel, pagina 53) luidende 'Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden' te wijzigen in:

'Natuurlijke processen en/of landschappelijke kwaliteiten zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden'.

Toelichting
De provinciaal ambassadeur Noord-Holland van Natuurmonumenten heeft mede namens andere natuur- en landschapsorganisaties, PS er terecht op geattendeerd dat ontwikkelprincipe 19 – natuurlijke processen zijn richtinggevend – niet overal kan worden toegepast en ten koste zou kunnen gaan van (de kwaliteit van) de door de Noord-Hollanders gewaardeerde eeuwenoude

cultuurhistorische landschappen, zoals vaarpolders, heidevelden en landgoederen (reactie 25 oktober 2018).
Het geamendeerde ontwikkelprincipe biedt ruimte voor onderscheid tussen gebieden waar natuurlijke processen wel hun gang kunnen gaan en waar dat niet mogelijk of wenselijk is. Indien natuurdoelen en landschappelijke kwaliteiten niet in elkaars verlengde liggen, is een belangenafweging nodig tussen betrokken overheden, inwoners en natuur- en landschapsorganisaties

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, SP, CU/SGP

Met nog een amendement verschuiven wij de indeling van soorten gebieden naar de fase van de Omgevingsverordening en leggen wij vast dat wij inzetten op vereenvoudiging van de beschermingssystematiek en niet op vermindering van het beschermingsniveau.

Amendement 52/12-11-18
Ontwikkelprincipe 1 (landschappen en beschermingsregimes)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De zin "In principe onderkennen we twee soorten gebieden." (pag. 20, 2e alinea) te wijzigen in: 'We onderkennen verschillende soorten gebieden."
En de zin "Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden." te wijzigen in:
"Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschapsbeleid met minder regimes. Deze vereenvoudiging is niet gericht op vermindering van de landschapsbescherming."

Toelichting
In diverse zienswijzen komt naar voren dat een indeling van het landschap in 'twee soorten gebieden' en een daarop gebaseerd 'eenvoudig landschappelijk regime' geen recht doet aan de eigenheid van de verschillende (typen) waardevolle Noord- Hollandse landschappen en dat de bescherming daarvan in het gedrang komt. Omdat benoeming van de landschappen en vereenvoudiging van de beschermingsregimes pas aan de orde zijn bij de Omgevingsverordening, dient nu niet vooruitgelopen te worden op het aantal te onderscheiden soorten gebieden. Omdat het niet de bedoeling is, noch van GS noch van PS, om via vereenvoudiging van de beschermingssystematiek het beschermingsniveau te verminderen, wordt dat expliciet aan de tekst toegevoegd

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

Het volgende amendement legt vast dat de karakteristieke Noord-Hollandse cultuurlandschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes worden benoemd en beschreven in de Omgevingsverordening. In dat kader wordt beoordeeld en besloten om bijzondere provinciale landschappen aan te wijzen.

Amendement 51/12-11-18
Uitwerking landschappelijke regimes

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De passage op pag. 67, laatste bolletje, die begint met 'De uitwerking' en eindigt met 'uitgewerkt.' als volgt te wijzigen:
"De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur)landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aan wijzing van 'bijzondere provinciale landschappen."

Toelichting
Nu er niet voor gekozen is om in de Omgevingsvisie de karakteristieke landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes te benoemen en te beschrijven, moet klip en klaar worden vastgelegd dat dat zal gebeuren in de Omgevingsverordening. Dan wordt tevens beoordeeld of voor bepaalde gebieden, zoals het voormalige Landschap Laag Holland, gebruik gemaakt wordt van het instrument van aanwijzing van bijzondere provinciale landschappen ex artikel 1.12, lid 3 van de Wet Natuurbescherming.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

Schiphol. De passages over Schiphol benoemen bijna alle relevante onderwerpen, maar te weinig richting en soms de verkeerde richting op punten die ertoe doen. De overlast van geluid en uitstoot van schadelijke stoffen zoals ultrafijnstof en CO2 moeten worden teruggedrongen, evenals het aantal geluidgehinderden en inwoners met Schiphol gerelateerde gezondheidsklachten. Mens en klimaat vragen om een stevige bijsturing van het vliegverkeer. Daarvoor een amendement dat rekening houdt met de verantwoordelijkheid van het Rijk dat is ingediend door de SP. Deze focus komt terug in de overige amendementen waar ik zo mee kom. De eerste daarvan over de onwenselijkheid om de 50/50 regel in de huidige vorm te continueren. Is er wel milieuwinst? Valt er wat te verdelen? Ook de BRS gaat ervan uit dat besluitvorming daarover nu nog niet aan de orde is. Daarom dient deze regel in de tekst te worden geschrapt.

Amendement 50/12-11-18

Schiphol en de 50/50 verdelingsregel

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De volgende randvoorwaarde te schrappen: "Onderdeel van het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel vormt de 50/50-verdelingsregel. Die regel houdt in dat de milieuwinst die de luchtvaartsector tot 2020 heeft gerealiseerd voor 50 procent ten goede komt aan de omgeving; de overige 50 procent mag de sector gebruiken voor een verantwoorde groei van de luchthaven." (pag. 37)

Toelichting
Deze aanvullende randvoorwaarde loopt vooruit op het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel van het Rijk, en wel zonder tekening te houden met maatschappelijke kritiek op het huidige stelsel. Het is zeer de vraag of er gesproken kan worden van 'milieuwinst' als deze wat betreft geluidshinder uitgaat van berekeningen en daarbij de uitstoot van schadelijke stoffen buiten beschouwing blijven. Het maatschappelijke en politieke debat hierover is nog lang niet uitgekristalliseerd. De paragraaf 'Programma Schiphol' (pag. 69) gaat er terecht vanuit dat de huidige afspraken nog aan bod moeten komen. Het betreft een complexe materie. Om deze redenen is het wenselijk de desbetreffende passage te schrappen.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, SP, PvdD

Wij verzetten ons tegen het ongeclausuleerd pleiten voor opening van de luchthaven Lelystad. Ook hier is het maatschappelijke debat nog onvoldoende uitgekristalliseerd. Er liggen nog te veel vragen open, zoals de effecten op de groei en uitstoot van Schiphol en Lelystad samen.

Amendement 49/12-11-18
Schiphol en de luchthaven Lelystad

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten: De randvoorwaarde 'Openstelling van Lelystad in 2020' te schrappen (pag. 37)

Toelichting
Uitbreiding van Lelystad is maatschappelijk en politiek omstreden. Zolang er geen overeenstemming bestaat over de milieueffecten in relatie tot de toegestane vlieghoogte en er geen duidelijkheid bestaat over de groei van beide vlieghavens (Schiphol en Lelystad) en hun (toekomstige) bijdrage aan de uitstoot van broeikasgassen, zal dat ook zo blijven. Het innemen van een ongeclausuleerd standpunt over de opening van luchthaven Lelystad in de vorm van een randvoorwaarde is prematuur en onwenselijk.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP

Wij missen in het pleidooi voor continuering van de hubfunctie van Schiphol enkele belangrijke elementen die deze functie moeten kenmerken, zoals een verschuiving naar en op termijn vervanging van korte vluchten door treinverkeer.

Amendement 48/12-11-18
Schiphol als multimodale hub

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
Aan de zin "Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit; vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt"(ontwikkel principe 11, pag. 37) toe te voegen:
Korte vluchten moeten zoveel mogelijk plaats maken voor (internationaal) treinverkeer en gelijktijdig dienen de schadelijke gevolgen van de luchtvaart voor mens, milieu en klimaat te worden teruggedrongen."

Toelichting
Het begrip multimodale hub is niet eenduidig. Om te voorkomen dat wij een ontwikkeling omhelzen waarvan de reikwijdte nog onvoldoende kan worden overzien, is het nodig en wenselijk om een piketpaaltje toe te voegen. Het amendement voorziet daarin.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP

Wij willen geen uitbreiding van woningbouw binnen de contouren van Schiphol als daarmee wordt geaccepteerd dat een deel van onze inwoners wordt blootgesteld aan een voor het leefklimaat en volksgezondheid te grote geluidsbelasting en doses ultrafijnstof.

Amendement 47/12-11-18
Schiphol en woningbouw

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:

1. *De passage "De provincie is voorstander van de mogelijkheid van binnenstedelijke woningbouw binnen de contouren van Schiphol, daar waar er herstructurerings-/transformatieopgaven liggen" (pag. 32) als volgt aan te vullen:*
   "mits er substantiële vooruitgang wordt geboekt t.a.v. terugdringing van de (berekende, gemeten, ervaren) geluidshinder, het aantal geluidsgehinderden, de uitstoot van

schadelijke stoffen en het aantal inwoners met Schiphol gerelateerde gezondheidsklachten."

2. *Het ontwikkelprincipe 11 (titel) luidende: "Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een aantal plekken nieuwe woningbouw te maken krijgt met een grotere mate van geluidshinder, binnen de wettelijke grenzen" (pag. 37) te wijzigen in:*
"Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, binnen de wettelijke grenzen en rekening houdend met de inzet van de provincie op verbetering van de leefbaarheid"

Toelichting:
In de eerste aangehaalde passage toont de provincie zich zonder enige restrictie voorstander van de mogelijkheid van woningbouw binnen de contouren van Schiphol. Vanuit het oogpunt van een goede balans tussen leefbaarheid en economische groei is het nodig om een stevig piketpaaltje te slaan. Het amendement zorgt daarvoor. Het specifiek benoemen in ontwikkelprincipe 11, dat een aantal nieuwbouwwoningen 'te maken krijgen met een grotere mate van geluidshinder' past niet bij het uitgangspunt om tenminste een basiskwaliteit van de leefomgeving te garanderen en niet bij het streven om deze te verbeteren. Ook hoort een dergelijke uitzonderingssituatie niet thuis in een ontwikkelprincipe. Het desbetreffende zinsdeel is derhalve geschrapt en het begrip 'leefbaarheid' is overeenkomstig de hoofdambitie toegevoegd

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, 50plus, SP

Optimale regionale energiemix. Alle zeilen moeten worden bijgezet om de klimaatdoelen van Parijs te halen. Dat impliceert dat het er bij de regionale bepaling van de energiemix naast wind op zee niet alleen moet gaan over geothermie. Wij zullen zon en wind op land hard nodig hebben maar moeten wel rekening houden met de draagkracht en kwaliteit van het landschap. De regio's moeten voldoende ruimte hebben om daadwerkelijk een optimale mix na te streven. De Omgevingsvisie moet daar expliciet een opening voor bieden.

Amendement 46/12-11-18
Ontwikkelprincipe 14 (regionale optimale energiemix)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
Aan de geformuleerde kritische succesfactoren van het ontwikkelprincipe Regionale optimale energiemix toe te voegen:
".Voldoende ruimte voor duurzame energie in de vorm van zon- en windenergie op land, rekening houdend met de draagkracht en kwaliteit van het landschap".

Toelichting

In het ontwikkelprincipe optimale regionale energiemix lijkt thans slechts aandacht voor geothermie en wind op zee. Hoe zeer de verwachtingen van deze bronnen ook hooggespannen zijn, is evident dat voor deze mix 66k duurzame energie uit zon en wind-op-land nodig zal zijn. Voor de regio's die voor de door hen op te stellen Regionale Energie Strategieën, zelf een keuze moeten maken hoe zij hun doelstellingen zullen realiseren, is het cruciaal dat zij daarbij voldoende ruimte hebben om daadwerkelijk een optimale mix na te streven. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan industriële gebieden waar juist van wind-op-land maximaal gebruik gemaakt moet kunnen worden.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, PvdD, CU/SGP

Mobiliteit en de Modal Shift. Het beginsel van een vrije vervoerskeuze is niet houdbaar. Die vrije keuze wordt ingeperkt door beleidsprioriteiten die de provincie stelt of zou moeten stellen. Naast onze inzet op versnelde voltooiing van het fietsnetwerk dient de Modal Shift tussen auto en OV te verschuiven ten gunste van het OV in lijn met de schaalsprong die nodig is. Inwoners en bedrijven moeten worden gestimuleerd om meer gebruik te maken van het OV en de fiets. Een neutrale houding bij vervoersmodaliteiten is een obstakel voor het behalen van onze klimaatdoelen. Daarom dient de tekst te worden aangepast.

Amendement 45/12-11-18
Mobiliteit en Modal Shift

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De passage "Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijke economische ontwikkeling" (pagina 10) te schrappen.

en na "Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden."

De volgende zinnen toe te voegen:
"Daarom wil de provincie inwoners stimuleren meer gebruik te maken van het openbaar vervoer en de fiets. Zij zet daarom in op een Modal Shift waarin het openbaar vervoer belangrijker wordt ten opzichte van vervoer per auto."

En GS op te dragen de overige tekst van de Omgevingsvisie redactioneel aan te passen aan de geest van dit amendement.

Toelichting
De provincie heeft een belangrijke taak in het bewerkstelligen van een zgn. Modal Shift, een verschuiving in ons gebruik van bepaalde vervoersmodaliteiten. Om ons klimaat te redden en congestie op de wegen te voorkomen, moeten we vaker gebruik gaan maken van openbaar vervoer en fiets. Het uitgangspunt dat inwoners en bedrijven zoveel mogelijk de vrijheid hebben om hun eigen vervoerswijze te kiezen is daarmee onverenigbaar. Natuurlijk mag elke individuele inwoner of bedrijf zelf een vervoersmodaliteit blijven kiezen; de overheid zal echter keuzes moeten maken en bepaalde modaliteiten meer moeten stimuleren dan andere. Een neutrale houding ten aanzien van vervoersmodaliteiten is een obstakel voor het behalen van onze klimaatdoelen.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

Vaststelling programma's. Ik sluit af met een amendement dat ervoor moet zorgen dat PS als kaderstellend bestuursorgaan over het beleid blijven gaan. Ik heb het hier niet over de verhouding tussen provincie en gemeenten, ons standpunt daarover is bekend, maar over de rolverdeling tussen GS en PS. Tijdens de laatste commissievergadering bleek uit de beantwoording van vragen dat GS erkennen dat PS het laatste woord hebben. Op een wat uitgewerktere wijze willen wij dat graag in de Omgevingsvisie vastleggen.

Amendement 44/12-11-18
Vaststelling programma's

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten:
De tekst van paragraaf Programma's luidende: "Een programma wordt door GS vastgesteld. Het dient ter operationalisering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het is enerzijds een beleidsdocument, namelijk uitwerking van strategische doelen uit de visie en anderzijds gericht op uitvoering in de vorm van maatregelen en concrete voornemens om die doelen te realiseren (pag. 66) te vervangen door de volgende tekst:

"Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid en anderzijds uitvoeringsdocumenten met maatregelen *en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS."*

Toelichting
De Omgevingsvisie en Omgevingsverordening worden vastgesteld door PS alsmede het beleid. De verdere uitwerking van het beleid is aan GS in goed overleg met de Staten. Terecht wordt een

onderscheid gemaakt tussen beleid en uitvoering. Dat onderscheid dient beter aan te sluiten op de primaire bevoegdheidsverdeling tussen PS en GS. PS stellen het beleid vast en GS zetten dat om in uitvoeringsprogramma's. Deze wijziging heeft geen consequenties voor de interactieve wijze waarop programma's tot stand komen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, CU/SGP

Ik bied onze excuses aan voor het veel te laat indienen van onze amendementen maar u hebt nog een week tijd om deze te lezen.

De **VOORZITTER**: De elf amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. De bespreking van de Omgevingsvisie is een belangrijke mijlpaal. Een mijlpaal die niet alleen het eindpunt is van een intensieve periode om te komen tot deze visie. Maar ook het startpunt vormt voor het vervolg. Ik ga vanaf deze plek niet punt voor punt de visie bespreken, maar wil namens D66 graag terugblikken op deze periode en hiermee aangeven waarom wij kunnen instemmen met deze visie. Maar uiteraard niet voordat ik iedereen die hieraan heeft meegewerkt ontzettend bedank voor zijn/haar tijd en energie. De aanleiding voor het opstellen van onze visie is natuurlijk de invoering van de omgevingswet. Een grootschalige wetgevingsoperatie voor de wetten in het fysieke domein. De wet heeft o.a. tot doel om de regels eenvoudiger en makkelijker te maken, zodat we flexibeler en sneller kunnen inspelen op de opgaves die er zijn. Een andere belangrijke pijler in de nieuwe wet is participatie. Het vroegtijdig in gesprek gegaan met alle relevante partijen die een rol spelen in onze leefomgeving. Het is dan ook niet voor niets dat de inbreng van D66 bij de vaststelling van de Startnotitie in mei 2016 vooral daarover ging en dat we het college de opdracht hebben meegegeven om te gaan experimenteren met nieuwe vormen van participatie. Voor ons is participatie cruciaal in het creëren van draagvlak en een randvoorwaarde voor de uiteindelijke succesvolle uitvoering van plannen. We zijn gestart met de verkenningsfase, een fase waarin in kaart is gebracht met welke trends en ontwikkelingen we in Noord-Holland te maken hebben. Tijdens een groot congres in Amsterdam spraken we o.a. over de klimaatverandering, de demografische ontwikkelingen en de achteruitgang van de biodiversiteit. Voor D66 van belang dat we vanuit die gezamenlijke feitelijke basis, als politiek antwoord kunnen geven op deze ontwikkelingen. 2017 stond in het teken van de koersfase. In deze fase zijn we veelvuldig met elkaar het gesprek aangegaan over de toekomst van Noord-Holland. Naast de meer traditionele ambtelijke en bestuurlijke werkconferenties en congressen, is er ook ervaring opgedaan met nieuwe vormen van participatie. Zo heeft de Facebook campagne 'Jouw Noord-Holland' ruim 750.000 mensen bereikt en hebben we een representatief inwonerspanel gevraagd hoe zij in NH2050 willen leven, wonen en werken. Mijn eigen favoriet was overigens de Huiskamer, die onder andere tijdens bevrijdingspop in Haarlem en op Sail Den Helder te bezoeken was. De opbrengst was dat onze inwoners vooral belang hechten aan een gezonde en veilige leefomgeving. Logisch dan ook dat een gezond en veilig NH een van de drie verhaallijnen was die ons heeft geholpen om het debat over de koers te voeren. Ik heb namens D66 ingebracht dat we

moeten koersen op een duurzaam/gezond, aantrekkelijk en bereikbaar Noord-Holland. In deze levendige debatten eind 2017 hebben we het gehad over de hoofdambitie van onze Omgevingsvisie: balans tussen economische groei en leefbaarheid. Voor D66 betekent groei in deze ambitie groene groei. Groei naar een economisch duurzame provincie, waarin ruimte is voor de circulaire economie en voor de opwek van duurzame vormen van energie. Ook de sturingsfilosofie lokaal wat kan, regionaal wat moet, is in de koers vastgelegd. Ook wij ondersteunen die filosofie. Onze provincie is divers en maatwerk moet met een goede onderbouwing mogelijk zijn. Lokaal wat kan, regionaal wat moet, dus dat is niet 'u vraagt wij draaien'. Wat er regionaal moet en lokaal kan, zal ongetwijfeld bij de vertaling van de visie in onze regels nog leuke debatten opleveren. Voor D66 staat voorop dat onder andere de zorg en aandacht voor de kwaliteit van ons landschap en onze waardevolle natuur regionaal moet. Inhoudelijk zijn wij blij met de heldere richtinggevende uitspraken die er in de koers zijn gedaan, onder andere op het gebied van het tegengaan en waar mogelijk stoppen van bodemdaling, de omslag naar een adaptieve kringlooplandbouw, het primair binnenstedelijk bouwen en de ambitie voor een gezonde leefomgeving. In de aanloop naar de ontwerp-Omgevingsvisie hebben we begin 2018 weer een druk bezocht congres gehad en op het verzoek van PS twee participatieavonden / hoorzittingen waar ook waardevolle input is opgehaald. Over het thema ruimte en wonen is veelvuldig gesproken. Wij hebben benadrukt dat wij kiezen voor (zoveel als mogelijk binnenstedelijk) bouwen voor de vraag en dat deze vraag onderbouwd moet worden met onder andere demografische cijfers en woononderzoeken. De uitdaging zit hem in dit dossier niet alleen in de aantallen, de kwantiteit en de locaties, maar vooral ook de kwaliteit en betaalbaarheid van de beschikbare woningen. Aan deze mismatch tussen vraag en aanbod moet hard worden gewerkt. De visie biedt in de ogen van D66 de gewenste ruimte om hier samen met de regio's, goede plannen voor te maken. De visie bevat ook een aantal ontwikkelprincipes over mobiliteit en bereikbaarheid. Het bereikbaar houden van onze provincie zal een uitdaging zijn. Het gaat economisch goed, we zijn met z'n allen vaker onderweg en Noord-Holland groeit qua inwonersaantal. D66 wil dat we ook op het gebied van mobiliteit scherpe keuze gaan maken. De visie biedt de mogelijkheid om te investeren in alle modaliteiten. Wij zullen gaan voor duurzame, schone keuzes, die ook rekening houden met de schaarse ruimte die beschikbaar is. De visie heeft deze zomer ter visie gelegen. Tijdens deze periode zijn ruim 100 reacties binnengekomen van diverse partijen. Een groot aantal reacties ondersteunen de visie en geven complimenten voor het gevolgde proces. Mooi om te zien dat de gekozen aanpak van een zorgvuldige, intensieve samenwerking heeft geleid tot dit mooie resultaat. Wij zijn blij dat GS de goede suggesties uit de zienswijzen hebben overgenomen in het voorliggend eindconcept en dat onder andere op het gebied van wonen, Schiphol en nieuwe energie aanscherpingen zijn gedaan. Een aantal reacties hebben betrekking op de uitvoering van onze plannen, we vragen GS om te bekijken op welke wijze deze reacties in het vervolgproces meegenomen kunnen worden. Ik hoor u denken, heeft D66 dan op geen enkel punt nog een kritische kanttekening? Dat is niet het geval. Tijdens de commissiebehandeling is er een petitie aangeboden die oproept om Laag-Holland aan te wijzen als provinciaal landschap, een mogelijkheid waar D66 ook al vaak op heeft gewezen en die wij bij de uitwerking ook graag verzilverd zien. We hebben gemerkt dat de tekst die nu in de visie staat over twee soorten gebieden een verschillende uitleg oplevert bij diverse partijen en al richting meegeeft voor de uitwerking. Wij ondersteunen de lijn dat de bescherming van ons landschap

simpeler moet en kan, maar willen zorgvuldig de tijd nemen om te bespreken op welke wijze die bescherming in de toekomst vorm moet krijgen. Het amendement dat wordt ingediend door CU/SGP op dit punt biedt die gewenste ruimte. Ik kom aan het einde van mijn betoog.
In de commissie is er discussie geweest of de ontwikkelprincipes wel voldoende richting geven, en niet te ruim zijn geformuleerd.

De heer **KRAMER** (VVD): Voorzitter. Ik heb de initiatiefnemers van de petitie gevraagd of de beschermingsregimes inhouden of er dan ook windmolens gebouwd mogen worden en het antwoord was nee. Wat vindt u daarvan?

Mevrouw **STRENS** (D66): We weten dat we extra energie nodig hebben voor de opwekking van duurzame energie op land en daar hoort ook wind bij. Of het daar kan moeten wij kritisch bekijken en de afweging maken en ook landschappelijke kwaliteiten in acht nemen.

De heer **KRAMER** (VVD): Dus die bescherming betekent niet de bescherming tegen windmolens?

Mevrouw **STRENS** (D66): Wij moeten kritisch kijken welke vormen daar wel of niet mogelijk zijn. Wij zijn van mening dat de gestelde principes heldere kaders meegeven zonder de boel dicht te willen timmeren. Voor D66 geldt dat de wereld richting 2050 onvoorspelbaar is en dat we flexibel en wendbaar willen zijn met ons beleid, zodat er ruimte is om in te spelen op goede ideeën, technologische innovaties en we realistische, haalbare plannen kunnen maken. Deze Omgevingsvisie geeft die richting en maakt de gewenste wendbaarheid mogelijk. Wij vertrouwen op de eigen kracht van mensen en hebben er ook alle vertrouwen in dat we met deze visie samen verder kunnen bouwen aan dat gezonde, duurzame, aantrekkelijke en bereikbare Noord-Holland waar ik in ieder geval van droom.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Wij hebben een intensief proces achter de rug met elkaar waarin wij de Noord-Hollandse samenleving intensief betrokken hebben bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Er is veel werk verzet en daar wil ik alle betrokkenen voor danken. Ik heb wel een beetje een kater overgehouden aan het laatste deel van dit proces. Ondanks het feit dat er nu een document ligt waarin mooie dingen staan en ook best richting wordt gegeven, reageren GS in de laatste fase van het proces alsof het gaat om de toetsing aan het coalitieakkoord in plaats van een toetsing op consistentie en uitvoerbaarheid. In de commissie heb ik de vraag al gesteld. Zijn wij nu bezig om de Omgevingsvisie voor Noord-Holland op te stellen of die van GS? Ik heb mij de afgelopen weken afgevraagd of wij er verstandig aan hebben gedaan de opdracht voor het opstellen van de Omgevingsvisie aan GS te geven of hadden wij dit proces onder regie van PS moeten houden? Dan gaat het er niet om dat er soms dingen in staan waar ik het niet mee eens ben, maar wel om het feit dat wij bij sommige punten voorbijgaan aan zienswijzen van zeer veel Noord-Hollanders. Op een aantal punten schuurt het fiks. Ten eerste is dat het thema Schiphol. PS hebben in aanloop van het vaststellen van de koers een duidelijke motie aangenomen, eventuele groei is gekoppeld aan harde grenzen voor geluid, fijnstof en uitstoot. Dat is in de koers enigszins afgezwakt verwerkt en nu is het geheel verdwenen uit het document. Nota bene de tekst van de koers die is vastgesteld door PS is in de tweede versie van de Omgevingsvisie

gewijzigd zonder dat er een concrete inspraakreactie aan ten grondslag ligt. Daarmee nemen wij ons eigen besluit dan toch niet serieus? De gedeputeerde heeft in de commissie aangegeven dat hij piketpaaltjes heeft geslagen, nou, dat zal wel, maar die staan niet in de Omgevingsvisie en in deze visie moeten wij onze richting uitspreken. Wij hebben daarom samen met de SP, GL en de PvdD het amendement ingediend om die tekst terug in de visie te zetten. Dan rondom landschap, het is al aangekondigd voor vele partijen. Er zijn in de commissie zorgen geuit over de formulering rondom het aantal beschermingsregimes van twee kanten. Voor ons is het belangrijk dat de bescherming van waardevol landschap niet vermindert, maar de discussie daarover voeren wij bij de uitwerking van het programma. Ik dien samen met de coalitiepartijen en de PvdD – je zou het een gelegenheidscoalitie kunnen noemen – een amendement in met een technische wijziging voor de tekst.

Amendement 55/12-11-18
Aantal landschapsregimes

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten in het ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemde voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:
'met dien verstande dat in de navolgende tekst op pagina 20 van de Omgevingsvisie
*'We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging**. In principe onderkennen we twee soorten gebieden.** In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt. **Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden**. Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.'*

De vetgedrukte zinnen worden vervangen door respectievelijk: 'We onderkennen verschillende soorten gebieden.' En 'Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes'

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU/SGP, D66, CDA, VVD, PvdA, PvdD

Toelichting

De tekst in het Eindconcept Omgevingsvisie kon suggereren dat de provincie in de toekomst slechts twee landschappelijke beschermingsregimes wil hanteren. In meerdere inspraakreacties is de zorg geuit dat dit de consequentie kan hebben dat een aantal beschermwaardige gebieden daardoor niet meer voldoende kan worden beschermd of dat er in te veel gebieden helemaal geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn. Bovenstaande wijziging maakt duidelijk dat de vereenvoudiging van het landschappelijk beleid niet betekent dat er slechts twee regimes zullen worden gehanteerd. Ook met een vereenvoudigd beleid zal het mogelijk zijn om rekening te houden met de verschillende landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten van de verschillende gebieden.

Een ander belangrijk onderwerp. Mobiliteit. In de inspraakreacties en zienswijzen wordt massaal opgeroepen om prioriteit te geven aan een schaalsprong voor het OV-systeem ten opzichte van andere modaliteiten en daarmee te sturen op een Modal Shift. Wij hebben het op een rijtje gezet. De democratisch gekozen bestuurders van 1.340.965 Noord-Hollandse inwoners pleiten expliciet voor een Modal Shift. Vertegenwoordigers van 669.256 inwoners vragen op een andere manier voor meer aandacht voor het OV. Wij vinden dat wij de roep namens meer dan 2 miljoen inwoners niet kunnen negeren als wij een Omgevingsvisie van Noord-Holland willen maken. Daarom een amendement.

Amendement 56/12-11-18
Aantal Modal Shift

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten in ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemd voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:
met dien verstande dat de ontwikkelprincipe 9 op bladzijde 35 van de Omgevingsvisie wordt gewijzigd in:
"9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de provincie inzet op het vergroten van het aandeel van het OV en de fiets in het aantal verplaatsingen in Noord-Holland"

en dat de navolgende tekst:
"Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer."
wordt gewijzigd in:
"De provincie faciliteert de grotere behoefte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer. Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer."

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CU/SGP

Toelichting
Zeer veel gemeenten in Noord-Holland roepen in hun zienswijze op om te sturen op een Modal Shift van autogebruik naar openbaar vervoer en fiets. De gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bloemendaal, Gooise Meren, Haarlem, Heemstede Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren en Zandvoort, tezamen 1.340.965 inwoners vertegenwoordigend, hebben dat in hun ingediende zienswijzen expliciet aangegeven. De gemeente Amsterdam verwoordde dit als volgt in ZO-0207: "De woningbehoefte in Amsterdam is zo groot dat het college de uitdaging aangaat om in hoge dichtheden en veel meer in de hoogte te bouwen (binnen de condities van het Luchthavenindelingsbesluit (LIB) en UNESCO), vaste fietsverbindingen te maken over het IJ en rigoureus te sturen op een Modal Shift van autogebruik naar openbaar vervoer en fiets. Met lage parkeernormen kunnen enorme ruimtebesparingen worden bereikt en wordt de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid bevorderd."

En in ZO-0185:
"Mobiliteit en leefkwaliteit: naast invloed op de fysieke leefomgeving heeft de mobiliteitskeuze ook een sterke relatie met de ambities op het gebied van duurzaamheid en gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan het effect op de luchtkwaliteit en het effect op de gezondheid als gevolg van bewegen. Dit zijn extra argumenten om meer sturend in te zetten op modaliteiten die hier in positieve zin aan bijdragen. Wij zien hierin een belangrijke rol weggelegd voor de provincie. Kortom, in de ambities (p.12) wordt gezegd dat 'de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap worden meegewogen' en dat 'we sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur', maat in de keuzes die in de Ontwerp-Omgevingsvisie voor mobiliteit worden gemaakt, lezen wij dit nog niet terug. Dit zouden wij wel graag terugzien in de definitieve Omgevingsvisie."
Zuid-Kennemerland (Haarlem, Zandvoort, Heemstede, Bloemendaal) verwoordde dit als volgt in ZO-0184:
"Meer aandacht voor duurzame mobiliteit: keuzevrijheid wordt in de Omgevingsvisie als leidend principe voor mobiliteit genoemd, terwijl dit volgens ons niet overal leidt tot een betere bereikbaarheid. Naar ons idee zou het overkoepelende doel moeten zijn: bereikbaar zijn en blijven, passend bij de omgeving. Wij vinden het goed dat de provincie een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten nastreeft, maar sommige modaliteiten (met name de auto) nemen meer ruimte in dan andere modaliteiten. Als we de beperkte ruimte die we (binnenstedelijk) hebben efficiënt in willen zetten en de leefbaarheid willen behouden, dan is het logischer om in deze gebieden te sturen op modaliteiten die relatief de minste ruimte in nemen, zoals wandelen, fietsen en (tot op zekere hoogte) het openbaar vervoer. Zeker in een visie voor 2050, waarin de claim op de ruimte alleen maar groter zal worden. Wat ons betreft is het leidend principe dus niet keuzevrijheid, maar een verbeterde bereikbaarheid, waarbij binnen de Metropoolregio Amsterdam de nadruk komt te liggen op duurzame mobiliteitsvormen (voetganger, fiets en 0V)."
Ook de gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel, Uitgeest, tezamen 669.256 inwoners vertegenwoordigend, hebben

tevens in hun zienswijzen aangegeven grote waarde te hechten aan verbetering van het openbaar vervoer en dat blijkt onder meer uit zienswijze onder ZO-0148:
"U geeft aan dat verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen daarvoor het meest in aanmerking komt. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de MRA. De schaalsprong van het metropolitane OV-systeem gaat hand in hand met het beter benutten van de OV-verbindingen van en naar de MRA met de voornaamste knooppunten in Holland boven Amsterdam. Wij willen deze ontwikkeling in Holland boven Amsterdam verder stimuleren. Deze sluit naadloos aan bij onze eigen visies en sluiten tevens aan bij uw OV- knooppuntenbeleid en Maak Plaats!. Snelle en frequente verbindingen tussen stedelijke regio's zijn van evident belang."
Tezamen vertegenwoordigen genoemde gemeenten maar liefst 2.010.221 inwoners. Daarnaast hebben tal van dorpsraden, belangenorganisaties, platforms en fora deze opvattingen ook als zienswijzen ingebracht bij de Omgevingsvisie.
Indieners zijn van mening dat een krachtig signaal vanuit de inwoners, volksvertegenwoordigers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties een gepaste vertaling behoort te krijgen in de Omgevingsvisie NH 2050. Het voorgestelde amendement maakt in lijn met de wens van de bestuurders van driekwart de inwoners in de provincie de Modal Shift onderdeel van het ontwikkelprincipe. Het deel van de oorspronkelijke tekst waarin werd aangegeven dat de provincie voorrang geeft aan regionaal verkeer boven doorgaand verkeer is verschoven naar de uitleg van het ontwikkelprincipe.

Tenslotte nog een amendement rondom monitoring. Het is heel goed dat er een vierjaarlijkse omgevingsmonitor wordt gemaakt als onderdeel van de beleidscyclus en dat we gaan kijken hoe wij beleid moeten aanpassen. Echter, wij vinden de huidige formulering erg vaag en niet bindend. Daarom een amendement.

Amendement 57/12-11-18
Monitoring en beleidsaanpassing

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Besluiten in ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemde voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:

met dien verstande dat de navolgende tekst op bladzijde 64:
"Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt zijn of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan zullen we ons er hard voor maken dat de uitvoering van de acties versterkt wordt."

wordt gewijzigd in:
"Als uit de monitoring blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken of de

ambities met verdergaande beleidsopties wel gehaald kunnen worden en veranderen zo nodig van rol en instrumenten."

en gaan over tot de orde van de dag,
Fracties CU/SGP, PvdD, SP, GL

Toelichting
De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus. Wanneer uit de monitoring blijkt dat de voortgang van de realisatie van de ambities onvoldoende is, dient het beleid te worden aangepast. Dit amendement maakt duidelijk dat het niet alleen gaat om het versterken van de uitvoering van de reeds ingezette acties, maar dat het ook noodzakelijk is te onderzoeken of de ambities met andere beleidsopties wel of beter gehaald kunnen worden. De nieuwe tekst is in lijn met een van de drie hoofdadviezen van de commissie MER en tevens consistent met de tekst onder "Werkwijze" op pagina 65. Tevens maakt dit amendement duidelijker dat het verwachte effect van het ingezette beleid de basis is voor het heroverwegen van beleid, en niet de huidige staat.

De **VOORZITTER**: De drie amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik maak de heer Klein erop attent dat zijn spreektijd voor vandaag en dat geldt ook voor volgende week, nagenoeg op is. Wij hebben de eerste termijn van PS gehad en de beantwoording door GS volgt volgende week. Wij schorten de bespreking van dit onderwerp verder op. Een paar fracties is nagenoeg door hun spreektijd heen. Er ligt een verzoek en het voorstel is om dat verzoek te honoreren om de spreektijd van de fracties van de CU/SGP, 50plus, ONH en de PvdD op vijf minuten vast te stellen zodat zij vanmiddag niet helemaal monddood zijn. Kunt u dat voorstel volgen? Dan is aldus besloten. Er moet een nieuwe primus worden aangewezen en het nummer is gevallen op nummer 6 en dat is de heer Hietbrink. Wij beginnen met de eerste termijn van de kant van het college.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, vorige week heeft u de eerste termijn en inbreng gehad op de Omgevingsvisie. Vandaag is de eerste termijn voor de beantwoording vanuit GS. Wij zouden bijna vergeten dat dit een proces is waar wij al meer dan twee jaar met elkaar aan werken. Niet alleen u en wij, maar ook met de hele buitenwereld, met de samenleving, alle campagnes die wij daarover gehad hebben, het Jouw Noord-Holland, de Facebook-campagne, de huiskamers en alles wat er omheen heeft gehangen aan gesprekken om ervoor te zorgen dat wij een goede input hebben voor de Omgevingsvisie. Hij heeft ook ter visie gelegen en gemeenten, organisaties en instellingen hebben allemaal hun reactie kunnen geven. Er waren in principe wel zienswijzen en in verhouding tot wat er in het verleden in 2010 is geweest, toch wel veel minder zienswijzen dan er toen voor de Structuurvisie voor 2040 waren. Belangrijk is ook om te memoreren dat nagenoeg alle gemeentelijke zienswijzen positief waren over het proces en/of over de inhoud van de Omgevingsvisie. Ook enkele insprekers op 29 oktober zijn begonnen met complimenten en zij eindigden ook met het advies om de Omgevingsvisie ongewijzigd vast te stellen. Natuurlijk gaat u daarover, u geeft aan wat u nog wilt. U heeft er ook een aantal amendementen voor ingediend om toch nog op de een of andere manier de Omgevingsvisie nog iets meer in uw richting en in

uw beeld om te buigen. Daar hebben wij een reactie op. Eigenlijk kan ik zeggen dat er vanuit de buitenwereld in ieder geval veel waardering was voor het flexibele karakter, ook dat deze Omgevingsvisie dat heeft en dat ook ertoe moet leiden dat wij op een nog fijnere en betere manier met de samenleving kunnen samenwerken. Er zijn veel amendementen ingediend. Ik pak de amendementen die op mijn portefeuille betrekking hebben en wat het advies van GS zal zijn en wat onze reactie is. Mijn collega's zullen dat voor hun portefeuille doen. Ik begin met A34 van de SP. Die vraagt met als titel "In Noord-Holland is al voldoende woningbouw mogelijk". Het uitgangspunt van ons woonbeleid ten aanzien van de nieuwbouwprogrammering is dat wij vraaggericht regionaal afstemmen. De vraag woningbehoefte is niet statisch maar die kan toe- of afnemen. Vooral migratie laat zich lastig voorspellen, maar aan de hand van bevolkingsprognoses en provinciale woningbehoefteramingen wordt met regelmaat, grofweg elke twee jaar gekeken hoe de vraag zich ontwikkelt en wat de consequenties daarvan zijn voor de programmering. De huidige formulering uit de Omgevingsvisie doet daar recht aan. Die doet recht aan de onzekerheden die prognoses en de toekomst zelf bevatten en biedt de benodigde ruimte voor maatwerk om er in de toekomst zeker van te zijn dat wij niet te veel of te weinig woningen bouwen. Wij zullen wat u vraagt te wijzigen in dit amendement, ontraden. A35 over de duidelijkheid over landschap, ook ingediend door de SP. Op dit moment bestaan er veel beschermingsregimes naast elkaar en die overlappen deels. Het uitgangspunt bij het ontwikkelprincipe voor landschap is daarom conform de door PS vastgestelde Koers voor NH2050, dat er een vereenvoudiging komt ten opzichte van de bestaande beschermingsregimes. Met vereenvoudiging bedoelen wij in ieder geval een vermindering van het aantal regimes. De uitwerking vindt dan plaats in de Omgevingsverordening. Hierin nemen wij ook de regels op die doorwerken op andere, zoals ook beschermingsregimes. Wij willen die uitwerking zorgvuldig en in samenhang doen. Nu al in de Omgevingsvisie een nieuw regime introduceren en daarbij tevens benoemen dat alle gebieden die nu op enigerlei wijze onder een beschermingsregime vallen, daartoe gerekend moeten worden loopt wel heel erg vooruit op de uitwerking. Alle gebieden onder een beschermingsregime brengen doet bovendien geen recht aan de verschillende landschappen die wij hebben in Noord-Holland en ook al de bestaande wettelijke bepalingen zoals het NNN, Natura2000 en Unesco Werelderfgoed die wij hoe dan ook zullen moeten voortzetten. Wij ontraden A35. Dan hebben de PvdD, SP en GL een amendement ingediend, A38 "Niet bouwen in het groen". De voorgestelde tekstwijziging is te absoluut. Het geeft geen enkele flexibiliteit en afwegingsruimte meer aan lokale overheden in tegenstelling tot juist de sturingsfilosofie die zegt, lokaal wat kan en regionaal wat moet. Wij zijn het ermee eens dat vooral binnenstedelijk moet worden gekeken om de woningbouwvraag op te lossen, dat is ook wat de Rijksladder voor duurzame verstedelijking vraagt. Als er echt geen andere mogelijkheden binnenstedelijk zijn, is het soms in sommige gevallen ook nodig om aan de randen van dorpen en steden te zoeken. Bovendien hebben wij ook al een aantal bestaande afspraken over uitleglocaties. Deze zullen wij ook nodig hebben om zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht de woningbouwopgave het hoofd te kunnen bieden. Soms biedt beperkt bouwen in een verrommeld gebied aan de stadsrand juist mogelijkheden om het groen te versterken en die kansen worden door de formulering die u nu voorstelt, te absoluut en uitgesloten. Wij ontraden u derhalve A38. Dan A40, u vraagt om Texel een Status Aparte te geven zodat zij eens in de vijf jaar met ons in gesprek kunnen gaan. Dit amendement is ingediend door 50plus en ONH.

Natuurlijk is Texel een unieke losstaande woonregio in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. Waarmee u ze tekort doet is dat u zegt, zij mogen dan een keer in de vijf jaar langskomen en u doet ze ook tekort door het feit dat Texel al een Status Aparte heeft. Texel kan elk moment van het jaar bij ons langskomen met een vraag, dit hebben wij nodig en kan dat, dus die Status Aparte binnen het kwalitatief woningprogramma voor de Kop hebben zij al. Deze is echt overbodig en sterker, als u hem zou aannemen, doet u Texel te kort. Dan heeft u ook nog een amendement ingediend, 50plus en ONH, A41, dat gaat over dat kleine gemeenten en kernen zelf mogen bepalen om extra kleinschalige woningbouwprojecten uit te voeren binnenstedelijk of aan de randen van de kernen. Dit amendement neemt het huidige provinciaal beleid als uitgangspunt. Daarmee voegt het amendement niets toe. Het advies wat wij u geven, is dat dit een overbodig amendement is. Volgens mij is dat ook vaak genoeg uitgelegd in de commissies waar dit onderwerp aan de orde is gekomen. Dan hebben wij nog A42 van 50plus, ONH en GL over leeftijdsvriendelijke gemeenten en gemeenschappen in de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie is al een passage opgenomen, bladzijde 17, waarin staat dat de provincie voor iedereen sociaal inclusief willen bouwen en uitgaan van vraaggestuurd bouwen. Sociale samenhang maakt daarnaast ook al deel uit van de monitor van de Omgevingsvisie in lijn met het plan MER waar dit ook een indicator is. Derhalve is dit amendement overbodig. Woonwensen en woonbehoeften worden al onderzocht en in kaart gebracht. Kwalitatief woningbehoefteonderzoek wordt door de regio's en gemeenten uitgevoerd, het betreft maatwerk en het is nodig voor alle doelgroepen. Ook het toevoegen van algemene richtlijnen zoals u die heeft omschreven, aan de Omgevingsvisie heeft geen toegevoegde waarde en is daarom overbodig. Dan A44 van GL en CU/SGP, dat gaat over de vaststelling van programma's. Wij denken dat het goed is om expliciet de verantwoordelijkheid van GS en PS te benoemen en dat het ook een mooi voorbeeld is, straks in deze vergadering hebben wij nog het programma natuurontwikkeling en daar vindt het in feite ook plaats. Dat programma voert acties uit in lijn met de strategische ambities uit de Omgevingsvisie en kent daar een aantal beleidsuitwerkingen van. Dit programma ligt ook ter besluitvorming voor aan PS. Van A44 adviseren wij u om dat te aanvaarden. A47, dat gaat over Schiphol en woningbouw ingediend door GL, 50plus en SP. De veronderstelling die u heeft in de toelichting bij dit amendement, is niet juist. In de Omgevingsvisie gaat het bij dit onderwerp sec over nieuwbouw binnenstedelijk op te transformeren of te herstructureren gebieden. Het gaat erom dat wij bij het Rijk vragen om regionaal bestuurlijke afwegingsruimte en dat bij binnenstedelijke transformatie de regio's zelf een afweging kunnen maken of zij woningbouw willen toestaan. Elke ontwikkeling ongeacht de locatie, zal altijd moeten worden getoetst aan de geldende wet- en regelgeving. Het is in geen geval de bedoeling om zonder restricties binnen de geluidscontouren van Schiphol woningbouw mogelijk te maken. Het tweede deel van de tekst waarnaar verwezen wordt, getuigt van realisme. Wanneer in de Metropool in ontwikkeling gezocht wordt naar binnenstedelijke woningbouwlocaties, dan is het offer dat erbij hoort een mate van acceptatie van hinder. Echter uiteraard nooit meer dan de wettelijk toegestane en altijd met het oog op het minimaliseren van de hinder. Alles binnen de context van de Metropool waar nu eenmaal ook geluid en uitstoot worden geproduceerd. Juist omwille van de vitaliteit in dergelijke gebieden moet je die ontwikkelingen niet zo maar on hold zetten. Het zijn geen saneringsgebieden, maar zogeheten belaste gebieden waar volop en vaak in volle tevredenheid wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Wij zullen u A47 ontraden. Dan A51 van GL over de

uitwerking van de landschappelijke regimes. De voorgestelde teksttoevoeging gaat gebeuren in het proces van de op te stellen Omgevingsverordening. De toevoeging die kunnen wij aanvaarden, althans ons advies is aan u om die te aanvaarden. Indien het college de toevoeging als volgt kan uitleggen dat de in het amendement genoemde karakteristieke cultuurlandschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes worden meegenomen in de uitwerking van een eenvoudig landschappelijk regime in de Omgevingsverordening. Zo kunnen wij hem u adviseren om te aanvaarden. Dan A52 met als titel "Ontwikkelprincipe 1" van GL, die willen wij u ontraden. De aanpassing in de tekst om twee soorten gebieden te wijzigen in: met minder regimes, is een aanpassing die het college zou kunnen aanvaarden. Het tweede deel van het tekstvoorstel loopt echter vooruit op mogelijke uitkomsten van de vereenvoudigde regimes en kan daarom ook niet nu in de tekst van de visie worden meegenomen. Dit is echt iets wat in het traject naar de verordening zijn weg zal vinden. Dus A52 ontraden wij u. A54 de hoofdambitie, ook ingediend door GL. Het gaat om het herformuleren van de hoofdambitie. Aan de ene kant is het begrijpelijk als je vindt dat in de component leefbaarheid nu geen richting zit, anders dan economische groei. Maar leefbaarheid leggen wij uit dat het in zichzelf waarde heeft en geeft daardoor al richting als een omgeving leefbaar is, dat heeft betekenis, het heeft waarde. In veel gevallen is daarvan in Noord-Holland al sprake en het is niet eenvoudig om dat leefbaarheidsniveau overal te handhaven laat staan te verbeteren. De haalbaarheid van de hoofdambitie komt volgens het amendement in de vorm die u voorstelt, in het geding. Waar mogelijk zetten wij ons natuurlijk altijd in om die leefbaarheid te verbeteren, maar het voorstel wat u nu doet om het zo te formuleren, ontraden wij u. A55, het aantal landschappelijke regimes van CU/SGP, PvdD, VVD, D66, CDA en PvdA. De ambities zoals door PS in de Koers vastgesteld is om de landschappelijke regimes te vereenvoudigen en het amendement is in lijn hiermee. De heer Klein heeft het ook al in de commissievergadering heel snel voorgelezen dat dit zijn voorstel was. Toen zei ik dat wij dit tot ons door moeten laten dringen, maar wij denken dat dit een inleiding is met het doel wat wij hebben willen aangeven in deze Omgevingsvisie. Dan de monitoring van de beleidsaanpassing. A57 met als titel Monitoring en beleidsaanpassing. Ik snap uw intentie. GS volgen het advies van de Commissie MER om een structurele monitor op te zetten. Op die wijze kunnen wij ook in de gaten houden of de in de visie gedeelde ambities gehaald of benaderd worden, maar de in de visie opgenomen ambities zullen altijd een gezamenlijke inspanning vergen met andere partijen, zoals medeoverheden. Het is te afgebakend om de te halen ambities alleen aan ons eigen handelen te verbinden. Daarvoor is de afhankelijkheid naar andere partijen te groot, kijk bijvoorbeeld alleen al naar de klimaatambities. Ten tweede betekent het niet genoeg of niet effectief zijn in het halen van ambities niet per definitie dat het beleid moet veranderen. Juist de beleidslijnen in de lange termijnvisie dienen zo lang mogelijk volgehouden te worden. Wel zouden de uitkomsten van de monitor aanleiding kunnen zijn om andersoortige instrumenten in te zetten of bepaalde bevoegdheden of middelen sterker in te zetten om die ambities wel te halen. Dus zoals het hier nu ligt, moet ik u het amendement ontraden. Als u hem zou kunnen aanpassen waarmee u wel recht doet aan wat u wilt zeggen, maar vervolgens ook vasthoudt aan dat u de beleidslijnen op de lange termijn niet gelijk aanpast, als u hem zou kunnen aanpassen in de zin dat u zegt, als uit de monitor blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen wij onze inzet. Wij zullen onderzoeken of de ambities wel

gehaald kunnen worden met een verandering van rol en instrumenten. Ik denk dat als u het amendement zo zou formuleren, wij eigenlijk allemaal blij zullen zijn. Dat is natuurlijk aan de indieners. Ik bedoel daarmee dat als u hem zo zou formuleren, dan zouden wij u adviseren om hem te aanvaarden. Dan hebben wij nog een motie met als titel milieueffecten Omgevingsvisie van PvdD, GL, SP, CU/SGP. Vooropgesteld, GS hebben twee van de drie adviezen van de Commissie MER overgenomen, te weten het opstellen van een structurele monitor en de aanvulling als bureau Tauw opgesteld. Verder is het belangrijk dat ik het volgende opmerk. De kritiek vanuit de Commissie MER is dat de ambities uit de visie niet worden gehaald. Wij zijn ons altijd bewust geweest dat de geformuleerde ambitie niet als provincie alleen bewerkstelligd kan worden en dat dat in gezamenlijkheid met andere partijen moet gebeuren. Dit neemt niet weg dat wij achter deze ambitie staan. Wij zien het advies van de commissie als een extra prikkel om nog actiever de samenwerking op te zoeken en daar waar het ons gegund wordt, ook de voortrekkersrol te pakken om zo de ambities uiteindelijk wel te kunnen behalen. Bij het opstellen van alternatieven zal dat vanwege de afhankelijkheid naar andere partijen toe, om onze ambities waar te maken de uitkomsten van de MER niet veranderen. Wij gaan hem ontraden, allereerst vanwege het abstractieniveau. Door het hoge abstractieniveau waar u zich op baseert, is het resultaat van het plan MER zelf ook abstract. De uitkomsten van de MER moeten dan ook met deze relativering worden bekeken en ingeschat. Om in de uitvoeringsfase van de Omgevingsvisie effecten te kunnen beoordelen is parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met plan MER een doorlopende effectmonitor ontwikkeld. Die monitor zal gaan functioneren als vinger aan de pols. De informatie uit het plan MER en de hierin toegepaste indicatoren zijn ook basis geweest voor de effectmonitors dat continuïteit en verdieping van de effectmonitor kan plaatsvinden. Wij verwachten dat hij in het voorjaar 2019 al operationeel zal gaan. Ten tweede gaat de motie in op het opstellen van alternatieven. Deze werkwijze is zeer bruikbaar bij meer concrete projecten en programma's, maar in de uitwerking van de Omgevingsvisie zal bij meerdere projecten en programma's in de verwachting liggen dat daar een plan MER voor opgesteld zal worden. Het opstellen van alternatieven op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie zal niet meer inzicht verschaffen dan nu het geval is. Wij staan er ook vooral voor om het instrument plan MER in te zetten tijdens de uitwerking van de visie, gekoppeld aan concrete programma's en projecten wanneer de aard en het abstractieniveau van de projecten en programma's daarom vragen. Dat alles naast een structurele monitor zoals ik zo net heb benoemd. Wij ontraden u deze motie. Er zijn nog een paar vragen blijven liggen die in de bijdragen van de verschillende sprekers zijn genoemd. Allereerst het CDA, die heeft gevraagd, bent u het met ons eens dat wij in het kader van de Omgevingsvisie niet meer moeten praten over provinciale belangen maar over maatschappelijke opgaven? Ja, dat klopt. In de Omgevingsvisie refereren wij ook niet aan provinciale belangen, wij spreken in de Omgevingsvisie louter over maatschappelijke opgaven. Wij kunnen geen enkele ambitie alleen waarmaken en het perspectief van inwoners is ook vaak dat de overheid problemen moet oplossen en niet specifiek een bepaald onderdeel binnen die overheid. Het is de overheid als geheel. Binnen die maatschappelijke opgaven die op ons afkomen, zullen wij als provincie ons aandeel nemen. Dit zal er in sommige gevallen toe kunnen leiden dat er kaders moeten worden opgesteld omdat de regionale opgave daarom vraagt. Vraag 2 die u ook stelde, bent u het met ons eens dat wij in het licht van de Omgevingsvisie vooral lokale ambities moeten faciliteren? Met de Omgevingswet en de transitie die dit vraagt,

veranderen natuurlijk de klassieke RO-verhoudingen. De regionale opgave en de daaraan gekoppelde ontwikkelprincipes in onze Omgevingsvisie vragen ook een regionale blik en afstemming en dat moet soms wel degelijk worden geborgd in provinciaal juridische regels in de verordening. Sommige indieners van zienswijze vragen specifiek om duidelijke provinciale kaders. Wij zullen de juridische regels meer ruimte moeten laten voor lokaal en regionaal maatwerk en voor bestuurlijke afwegingsruimte. De sturingsfilosofie lokaal wat kan en regionaal wat moet betekent natuurlijk ook een andere manier van regelen en van werken en een cultuuromslag, niet alleen bij ons, maar ook in de buitenwereld, ambtelijk en bestuurlijk en ook in de politiek. Een andere vraag van het CDA was, bent u het met ons eens dat er een cultuuromslag bij de provincie nodig is? Die heb ik eigenlijk al zojuist aangegeven en ik kan ook zeggen daar zijn wij al mee begonnen. Ik zei net ook al, het geldt niet alleen voor de ambtelijke organisatie, het geldt ook voor de politiek, voor GS en PS. U hebt daar de afgelopen twee jaar al verschillende sessies over gehad, georganiseerd in het kader van het programma "Omgevingswet". Dat is best eventjes oefenen hoe je dan tegen problemen en oplossingen moet aankijken, maar er komt een ambtelijk team borging Omgevingsvisie dat ook actief zal werken aan het verankeren van het gedachtegoed van de Omgevingsvisie in de organisatie. De PvdA heeft gevraagd, hebben GS al een plan klaar om bewoners in de komende jaren te betrekken? Wij willen de goede ervaringen die wij hebben opgedaan met de participatiecampagne Jouw Noord-Holland graag benutten om hiermee verder te gaan. Dat betekent bijvoorbeeld dat de Facebookpagina Jouw Noord-Holland wordt voortgezet en structureel gebruikt gaat worden om inwoners te betrekken bij wat wij als provincie doen. Ook bij de werving van de nieuwe commissaris is daar gebruik van gemaakt. Ik weet niet of dat ook heeft geleid tot het huidige voorstel, maar vast wel. Ik kan mij niet voorstellen dat u dat niet heeft meegewogen. Dan heeft de PvdA ook nog gevraagd, kunnen wij wat doen aan mogelijke beperkingen bij binnenstedelijk bouwen? Uiteraard, dan doen wij ook al met het uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en het versnellen van de woningbouwproductie. Hierin staan de beleidsuitgangspunten beschreven en project specifieke maatregelen waarmee knelpunten in de woningbouwproductie kunnen worden weggenomen, zodat die productie versneld kan worden. PS hebben dit uitvoeringsprogramma begin dit jaar vastgesteld en voor de uitvoering is 7,2 miljoen euro beschikbaar gesteld en door middel van een tweede begrotingswijziging heeft in u er maart nog eens 7,7 miljoen euro erbij gedaan. In totaal is dat bijna 15 miljoen euro die daar kan worden ingezet. Om inzicht te krijgen in de knelpunten van de woningbouw productie heeft Bureau Factum verdiepingsonderzoeken uitgevoerd in de hele provincie. Twee afzonderlijk, eerst in het zuiden en toen in het noorden van de provincie en wij hebben u die rapporten inmiddels toegestuurd. Over de voortgang hebben wij u voor het zomerreces voor het eerst gerapporteerd en de actuele voortgang recent afgelopen week toegestuurd. De laatste vraag van D66, hoe wordt het vervolg vormgegeven? Zoals u weet zijn wij al begonnen met het opstellen van de Omgevingsverordening. Dat doen wij op dezelfde wijze als de visie, samen met gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, ondernemers. Daarnaast gaan wij aan de slag met andere belangrijke instrumenten die uitvoering geven aan de Omgevingsvisie. Die staan beschreven in het hoofdstuk van visie naar uitvoering. Denkt u bijvoorbeeld aan de regionale samenwerkingsagenda's, uitvoeringsprogramma's zoals het programma Natuurontwikkeling wat ik zojuist al noemde en de Regionale Energiestrategieën. Op 7 februari 2019 organiseren wij

weer een groot congres dat geheel in het teken zal staan in het vertalen van de visie naar uitvoering. Een congres dat niet alleen voor u is, maar juist ook voor al die anderen die van deze Omgevingsvisie en verordening gebruik moeten gaan maken. U wordt daar allen voor uitgenodigd. Tot zover mijn beantwoording in de eerste termijn.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, ik heb maar een hele korte bijdrage, alleen regarderend twee amendementen die zijn ingediend. De preadvisering daarop adresseert meteen de bijdrage die door respectievelijk GL en de CU/SGP daarover zijn gegeven. Ik begin met A56 van de CU/SGP en met name de tweede toevoeging. Wellicht geef ik u aan de voorkant mee, is het handig om die beide amenderingen te splitsen zodat zij ook gesplitst in stemming kunnen worden gebracht. Voor wat betreft die tweede wijziging, die heeft in feite dezelfde strekking als datgene wat er staat bij de huidige tekst over voorrang geven aan regionaal verkeer boven doorgaand verkeer en dat maakt het nog wat explicieter en dat is alleen maar prima. Daar zijn wij ook positief over. Dat ligt wat anders bij het eerste amendement en dat is in feite vergelijkbaar met dat van GL. Daar gaat het om het vergroten van het aantal OV, het wijzigen van het Modal Shift. Bij het Koersdocument is aangegeven dat wij uitgaan van keuzevrijheid voor de reiziger en dat is de invulling die wij hier in de Omgevingsvisie aan gegeven hebben en datgene wat u hier stelt in uw beider amendementen, past daar niet bij, want daar gaat u nadrukkelijk uit van dat er een verschuiving moet optreden in de richting van het openbaar vervoer. Dat wordt niet gesteund vanuit het Koersdocument en dus ook niet in de Omgevingsvisie. Ter toelichting geldt daarenboven ook dat die keuzevrijheid mede wordt bepaald door het gebied waarin je je bevindt. Daar moet bijvoorbeeld bedacht worden dat in stedelijk gebied OV en fiets kansrijkere alternatieven zijn voor de auto dan in landelijk gebied, want daar is dat niet altijd het geval. Dan zou generiek bepalen dat Modal Shift in die richting verschoven moet worden, dat werkt dus niet voor de provincie in zijn totaliteit. Dat is de reden dat wij beide amendementen mede ontraden maar de eerste en belangrijkste overweging is uiteraard dat dit niet het vertrekpunt is geweest vanuit het Koersdocument. Dit was respectievelijk A45 en A56. Voor de helderheid A45 van GL ontraden wij in zijn totaliteit. Wij geven de heer Klein van CU/SGP in overweging het tweede deel van zijn amendement apart in te dienen en in stemming te laten brengen, omdat wij daar wel mee uit de voeten kunnen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Ik begin met A36, het amendement over meer ambitie op biodiversiteit. Die kunnen wij positief preadviseren. Ik heb wel een opmerking bij het woordje 'louter'. Er staat wijziging ‘louter natuurlijke plaagbestrijding’. Daar willen wij allemaal vanaf, maar wij hebben wel te maken met huidige bestaande wet- en regelgeving. Als u dat in acht neemt en de minister is ook al bezig met kringlooplandbouw, dat houden wij ook heel erg in de gaten. Daarbij wil ik nog benadrukken dat ons programma Natuurinclusieve landbouw verder gaat dan alleen biodiversiteit. Wij zetten ons ook in op het verbeteren van water- en bodemkwaliteit. Wij denken dat met deze wijziging dat wat scherper is vermeld. Dan A39, daar hebben wij het in de eerste fase ook uitgebreid met de Staten over gehad, per wanneer ga je aan die WHO-normen werken. Het standpunt van het college is daarin niet gewijzigd. In de Omgevingsvisie staat dat wij streven naar die WHO-normen in 2050 en dat streven hebben wij nog steeds. Dat betekent ook dat wij ook proberen ernaar te handelen en waar het kan dat wij

dat naar voren halen. Wij kijken ook naar de luchtkwaliteitsrapportages, op sommige gebieden en onderdelen halen wij die WHO- normen al en op sommige gebieden nog niet. Het college heeft geen enkel instrument op dit moment en dat is de grote zoektocht die wij met elkaar hebben, om dat af te dwingen. Er zijn ook nog internationale effecten en invloeden waar wij zelf weinig aan kunnen sturen. Het college is ook benieuwd naar het Schone Luchtakkoord dat nu in de maak is en mocht dat dan weer ruimte bieden voor iets anders, dan zullen wij ons daar natuurlijk als decentrale overheden in gaan schikken, maar op dit moment is dat niet realistisch. Dan A53, dat is een amendement over het ontwikkelprincipe 19, Natuurlijke processen. Volgens ons is deze overbodig. De tekst op pagina 53 waar dit ontwikkelprincipe is uitgelegd, is volgens mij klip en klaar, maar misschien dat er iets anders achter zit. Daar heb ik het afgelopen vrijdag kort met de heer Kramer over gehad. Mochten de TBO's bang zijn dat zij voor cultuurhistorie geen beheersvergoeding meer gaan krijgen, dan kan ik nu zeggen dat die angst echt ongegrond is. Daar worden al ambtelijk gesprekken over gevoerd. Ik hoop niet dat dat er achter zit, want dan zou ik dat erg jammer vinden. Wat ons betreft is deze overbodig. Dan ga ik terug naar Schiphol. Ik begin bij A33 waarin wordt gevraagd om die hele tekst waarvoor het Rijk bevoegd gezag is, daarna allemaal te laten vervallen en daarbij een andere tekst aan te nemen. Wij ontraden deze motie. Ik heb al eerder gezegd, ook hier in de commissie, het Rijk is en blijft bevoegd gezag. Wij hebben daar wel een rol in maar zij zijn de eindverantwoordelijke. De tekst zoals waar nu Schiphol onder staat vermeld in de Omgevingsvisie, is volgens mij heel erg helder. Ik zal proberen het in mijn eigen woorden uit te leggen. Wat ons betreft moet de milieudruk omlaag, de geluidsoverlast omlaag en moet de veiligheid omhoog. Dat zijn de drie kernpunten die wij ook als opdracht beschouwen als GS, maar ook als BRS. Wij vinden deze wat er nu staat, te absoluut en het doet ook geen recht aan de rol die wij hebben. Op de inhoud, wij blijven ons hier op inzetten om dat voor elkaar te krijgen. Ik ben nu bij 48, multimodale hub. Deze ontraden wij ook en eigenlijk speelt hier weer dezelfde discussie als hiervoor. Wij vinden dat het Rijk nu maar echt ook op Europees niveau met een visie moet komen over hoe zij met HSL en dat soort lijnen omgaan, dat hoort echt bij het Rijk thuis. Wij hebben wel de boodschap en de handschoen opgepakt. Ik heb in de commissie ook al uitgelegd dat wij dit als een van de onderwerpen hebben aangedragen binnen de critical reviews die binnenkort worden gedaan. Voor ons is het wel een belangrijk onderwerp, alleen de eindverantwoordelijkheid ligt echt bij het Rijk. Wij hebben er in de Omgevingsvisie wel het een en ander over gezegd en dat wij dat wel steunen, u ziet die tekst ook, dat wij voor onszelf misschien wel een rol zien weggelegd voor wellicht het doortrekken van de Noord-Zuidlijn en andere punten, maar niet als wij het hebben over de HSL en een Europees netwerk. Wat wij zelf ook nog het meest beperkt vinden in dit amendement is dat er gemakkelijk aan de impact op de omgeving wordt voorbijgegaan. De discussie rondom de HSL-Zuidlijn, de discussie rondom de Betuwelijn, wat doet nou het spoor, wat voor effect heeft het op de leefomgeving? Daar gaat men nu hier heel snel aan voorbij, maar daar zal eerst gedegen onderzoek naar moeten komen. Daarom ontraden wij deze motie. Het amendement over Lelystad, dat ontraden wij ook. Iedereen wil selectiviteit op en rondom Schiphol. Wat ons betreft is daar Lelystad het geëigend instrument voor. Laten wij dat nu varen, dan zijn wij bij Schiphol ook veel verder van huis, dus daarom ontraden wij dit amendement. Dan A50, hier bent u gestuit op een omissie onzerzijds. U heeft helemaal gelijk in de toelichting, wij lopen een beetje op de

zaken vooruit, als je het hebt over die 50/50-verdeling. Wat ons betreft kunnen wij die positief preadviseren.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik ben er een vergeten, voordat iedereen aan het wegstrepen is. Het gaat om A43 en het opnemen van de ambitie Dementievriendelijk Noord-Holland in de Omgevingsvisie. Dat ik die vergeten ben, is toeval. De ondersteuning van thuiswonende dementerenden en hun mantelzorgers is iets dat volledig op het bord van de gemeenten ligt vanuit de Wmo. Wij kunnen daar eigenlijk weinig aan bijdragen. En in de Omgevingsvisie opnemen dat elke gemeente dementievriendelijk zou moeten zijn zonder daar iets aan te kunnen doen, zou een wassen neus zijn. Wat wij als provincie wel kunnen doen en dat doen wij ook al, is inzetten op bewustwording en gemeenten van informatie voorzien. Met de hulp van de door de provincie mede opgezette en betaalde woonzorgwijzer, u wel bekend, wordt inzichtelijk gemaakt waar de doelgroepen zich bevinden en in welke omvang. Dit draagt bij aan de bewustwording bij de gemeenten en dit helpt ook bij de lokale aanpak. Wij zullen u deze ontraden, wij kunnen hier echt als provincie verder dan wij nu doen niets mee doen.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter, ik heb A46, ontwikkelprincipes van de regionale optimale energiemix. Daar wordt bij dictum voorgesteld om toe te voegen ‘voldoende ruimte voor duurzame energie in de vorm van zon en windenergie op land, rekening houdend met de draagkracht en kwaliteit van het landschap’. Het college ontraadt deze motie omdat u het echt anders moet lezen. U schrijft het zelf ook al in de toelichting, er lijkt thans slechts aandacht voor geothermie en wind op zee. Inderdaad lijkt, maar het gaat natuurlijk ook over de ruimte voor wind op land, ook over ruimte voor zon. Die ruimte die nodig is voor zon en wind op land, is natuurlijk wel afhankelijk van het besparingspotentieel en ook van de mate waarin wind op zee zo meteen in de behoefte kan voorzien. Vandaar dus bij die kritische succesfactoren nadrukkelijk nu even wind op zee genoemd, maar het gaat uiteindelijk om de totale mix van alle inzetbare middelen.

De heer **KRAMER** (GL): Als u zegt dat wind op land onder de bestaande tekst valt, wat is dan uw precieze bezwaar tegen het amendement dat dat wat verheldert?

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Dat het al gewoon al inclusief is, dat wij het niet expliciet hoeven te noemen.

De heer **KRAMER** (GL): Kent u ook de discussie in deze provincie? Dat wellicht hier duidelijkheid op zijn plaats is en daar pleit dat amendement voor.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Ik ken de discussie, maar volgens mij is er alle ruimte voor om het op die manier in te vullen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter, mij rest alleen nog A37. Het college ontraadt die omdat die voorbijgaat aan het proces waar wij op dit ogenblik mee bezig zijn als het gaat om bodemdaling. Wij hebben vorige week aangegeven bij de begrotingsbehandeling dat wij in het proces zitten

waarin wij eerst met elkaar binnenkort richtinggevende uitspraken zullen gaan doen. Dan zullen wij op basis daarvan een consultatieronde met het middenveld, stakeholders gaan doen en dan zullen wij gaan reflecteren op wat er uitkomt op basis van draagkracht van het gebied, het draagvlak in zo'n gebied en natuurlijk ook of de voorstellen en de ideeën die daaruit voortkomen, ook echt haalbaar en betaalbaar zijn. Dit zou het hele proces daarin doorkruisen. Volgens mij hebben wij dat al eerder met elkaar afgesproken, het spoorboekje en hoe wij hiermee om denken te gaan en dit zou daar haaks op staan.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, dat begrijp ik. Ik constateer alleen ook dat de Commissie MER schrijft dat dit ontwikkelprincipe dubbelzinnig is en zich leent voor misinterpretaties in de uitwerking. Dat kunt u toch ook niet willen. Heeft u wellicht een suggestie als u niet met de tekst in dit amendement wilt meegaan, waarop wij toch dat ontwikkelprincipe duidelijker kunnen maken zodat wij dat waar de MER voor waarschuwt, kunnen voorkomen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Daar zitten wij allemaal bij. Wij gaan met elkaar als Staten dit proces in en dat doen wij op basis van stevige richtinggevende uitspraken. Wij zitten met elkaar, u als Staten zit echt in de lead om die discussie vorm te geven. Wat dat betreft denk ik dat een verdere precisering in de tekst niet nodig is en kunnen wij heel goed uit de voeten met het proces dat wij hebben afgesproken.

De **VOORZITTER**: Dit is het einde van de eerste termijn van de Staten. Oké, ik kan mij voorstellen dat u behoefte heeft aan schorsing. Wij schorsen tot 14.20 uur. De vergadering is heropend.

Tweede termijn

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, wij hebben net adviezen gehad van GS. Wat ik mij afvraag is, waarom hebben wij die niet eerder gehad? Wij hebben vorige week onze amendementen ingeleverd, dus GS hebben een hele week gehad om te adviseren. Je zou toch zeggen, nu moeten wij daar weer behoorlijk direct op reageren.

De **VOORZITTER**: Een werkweek telt 5 werkdagen en we hebben maar een collegevergadering gehad.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Voorzitter, de woordvoerders zijn nog niet allemaal aanwezig.

De **VOORZITTER**: U hebt gelijk. Wij hadden een heldere eindtijd van de schorsing afgesproken. Nu is het probleem opgelost.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, het is jammer dat de woordvoerders het eerste gedeelte niet gehoord hebben. Ik wil ook mijn adviezen geven namens de SP. Dat zijn de volgende. Wij hebben een negatief advies gehad op A33. Wij willen eraan toevoegen dat volgens ons het Rijk helemaal niet door ons buiten spel gezet wordt. Wij belichten uitsluitend in dit amendement de rol die de provincie zou moeten spelen. Dan over A34, daar hebt u ook op gereageerd. Volgens

mij steunen wij gedeputeerde Geldhof enorm met dit amendement. Als het gaat om Noord-Holland-Noord en de gemeenten en projectontwikkelaars en de dorpsraden en dergelijke die alsmaar willen bouwen in het groen rondom de dorpskernen, dan zou je kunnen stellen van daar hebben wij als GS iets aan, daar zouden wij wat aan hebben aan die steun. Leuk om te vermelden is dat in Callantsoog nu uiteindelijk besloten is om een aantal sociale woningen neer te zetten voor jongeren en ouderen. Het hele grappige was dat zij enorm hebben aangedrongen maar er waren geen of althans heel weinig gegadigden. Zij stonden in ieder geval niet ingeschreven. A36 werd door gedeputeerde Tekin namens het college positief geadviseerd. Daar zijn wij helemaal blij mee want wij vinden het positief van gedeputeerde Tekin dat hij dat amendement zo aanprijst, want wij vinden dat wij nog heel hard moeten gaan werken aan de biodiversiteit voordat wij dat weer een beetje op peil hebben. Dan hebben wij een negatief advies over A38. U zegt, wij vinden het niet goed dat u niet wilt bouwen in het groen, maar wij vinden dat juist helemaal fantastisch en dit amendement zouden GS en met name gedeputeerde Geldhof fantastisch moeten vinden. Het amendement zorgt voor balans want groen is belangrijk voor de leefbaarheid. Dus daarom moeten wij het groen behouden en niet lukraak overal in het groen gaan bouwen. Dan zijn er nog twee Schiphol-amendementen waarop wij zouden willen ingaan, A47 en 48. Wij adviseren aan de Staten om deze amendementen juist te steunen, want Schiphol is namelijk vreselijk ongezond. Slechte luchtkwaliteit, slecht geluidsniveau en veel opwarming van de aarde. Wij krijgen het verwijt met het treinknooppunt niet aan de omgeving gedacht te hebben, maar het is juist Schiphol dat weinig rekening houdt met de omgeving en de economie altijd voor laat gaan. Dus daarom adviseren wij u allen om A47 en 48 juist te steunen.

De heer **KRAMER** (VVD): Voorzitter, ik kan heel zakelijk zijn. Wij hebben alleen een punt op A36. Dat gaat onder andere over de biodiversiteit. Hoewel GS positief hebben geadviseerd, was er wel een mits en wil ik de indieners wel vragen om dat ook aan te passen. Volgens mij ging dat om het woord ‘onder meer’ en over het woord ‘louter’. Wat ons betreft kan dat laatste worden geschrapt. Dan is hij ook wat duidelijker over welke vorm wij het dan hebben en niet bepaalde vormen uit kan sluiten.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. Dank aan de gedeputeerde voor haar antwoorden op onze vragen. Wij gaan vanaf nu alleen nog maar spreken over provinciale opgaven en niet over provinciale doelen. Daar zijn wij heel blij mee. Blij met een andere manier van werken en de cultuuromslag die inderdaad hopelijk al is ingezet en ambtelijk geborgd wordt of al is. De klassieke RO gaat veranderen, er komt een meer regionale blik en dat is heel mooi. Onze vraag is nog wel, hoe laat je in die juridische regels ruimte voor maatwerk en afweging? Ook nog een vraag aan de gedeputeerde of zij elke keer straks kan aangeven in de Omgevingsverordening waarom dat betreffende deel door de provincie geregeld moet worden en waarom het dus niet lokaal of door lokale samenwerking of in de regio zelf kan. Kunt u ook steeds weer benoemen wat er gebeurt als deze regel niet opgenomen wordt? Welke opgave loopt dan gevaar? Wij zijn niet positief over A36. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan op verschillende manieren en daarvoor zijn verschillende lijnen ook al uitgezet, zoals bijvoorbeeld het akkerrandenbeheer. Het kan niet zo zijn dat akkerrandenbeheer dan gaat inhouden dat je schimmels niet meer mag bestrijden. Dat is soms gewoon nodig. Ook zeker het woord ‘louter’

moet er wat ons betreft uit, er is soms meer nodig. Over A51 zijn wij niet positief in de zin dat wij vinden dat het amendement van de CU/SGP dat wij hebben gesteund over landschappen hierin volstaat. Dan wil ik nog aangeven dat mijn collega De Kam vanwege zijn werk bij Schiphol zich straks van stemming wil onthouden bij A33, 47, 48, 49 en 50.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, ik wil GS bedanken voor het positief adviseren van een deel van onze moties en amendementen. Ik wil de VVD geruststellen, wij kunnen leven met het schrappen van het woordje "louter" in het amendement over biodiversiteit.

De **VOORZITTER**: Betekent dat u voorstelt om het amendement te wijzigen?

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Dat klopt. Het woordje "louter" in het dictum mag komen te vervallen.

De **VOORZITTER**: Dan is in het A36 het woord "louter" in de derde regel van onder geschrapt.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Ik wilde nog ingaan op de motie die wij hebben ingediend over het MER advies. Wij kennen de commissie MER als een buitengewoon deskundig en serieus orgaan en wij vinden dat wij ook zo met de adviezen moeten omgaan van de commissie MER. Daarom verbaasde het ons wel een beetje dat GS deze motie ontraden, want als de Commissie MER constateert dat de ambities die wij nu hebben vastgesteld in deze visie, niet gehaald gaan worden met de ontwikkelprincipes die wij hebben vastgesteld, dan denk ik dat wij daar een probleem hebben. Dus wij willen voorstellen om deze motie toch serieus in stemming te brengen en aan te nemen, omdat een aanvulling op de MER, dat is hun advies, hoe die ambities wel gehaald kunnen worden, essentieel is. Hoe kunnen wij daartegen zijn? Dat lijkt mij toch een vreemde stap. Daarnaast begrijp ik dat de gedeputeerde zegt dat het een goed idee is om een MER op te stellen voor verschillende programma's. Dat lijkt mij ook heel verstandig, maar ik denk dat het nog verstandiger is als wij dit ook doen voordat wij de verordening gaan vaststellen, want dat is de stap waarbij wij die vertaling van ambities naar concrete manieren om die te verwezenlijken, gaan maken. Nogmaals, ik denk dat wij niet tegen deze motie moeten zijn. Dan het amendement over bodemdaling. Ook wat dat betreft een oproep om de commissie MER serieus te nemen want zij menen dat hoe het ontwikkelprincipe nu staat verwoord, dubbelzinnig is en zich leent voor misinterpretatie in de uitwerking. Dat kan niet zijn wat wij willen. Dus laten wij op zoek gaan naar een manier om dat ontwikkelprincipe zodanig op te schrijven dat die risico's worden weggenomen. Daarvoor heb ik ook een tekstvoorstel. Dat betekent dat er nu een gewijzigd A37 wordt ingediend. Mijn voorstel is om het ontwikkelprincipe als volgt te verwoorden: 21, in veenweidegebieden wordt getracht het landgebruik in balans te brengen met een meer natuurlijk waterpeil.

De **VOORZITTER**: De gewijzigde M37 en laten wij de nummering maar aanhouden, maakt onderdeel uit van de beraadslagingen en de oorspronkelijke M37 is ingetrokken.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Voorzitter. GS bedankt voor de uitvoerige beantwoording van onze bijdragen en adviezen over de amendementen. Goed dat u een aantal amendementen

positief adviseert. Ik loop de amendementen langs van Schiphol en de koppeling met Lelystad. Wij gaan de komende maanden het proces in. Ik wil u vragen of dat beter kan worden gecommuniceerd naar de inwoners over wat gaat het inhouden en wie doet wat. Als ik mensen spreek wordt er gevraagd, wie gaat er nu over, de MER is er nog steeds niet. Ik wil u vragen om samen met de minister duidelijk te communiceren, een oproep in algemene zin. Wat betreft A33 die wordt afgeraden. U zegt dat is in de lijn van het koersdocument, wij gaan voor minder geluidshinder, het verbeteren van de luchtkwaliteit en de veiligheid. Wanneer dat niet gaat lukken met de onderhandelingen met de minister, wat is dan de opstelling van de provincie of komt u dan terug bij ons want het is voor ons belangrijk dat die zaken worden verbeterd. Wat is dan de positie van Noord-Holland, wanneer gaan wij het daarover hebben? Het tweede punt is Lelystad. Wij zijn er een duidelijk voorstander van. Wij willen die overlast op Schiphol terugdringen. Dat betekent dat er minder vluchten zouden moeten komen. De vraag aan de gedeputeerde is wanneer de vluchten die via Lelystad gaan, worden afgetrokken van de ruimte van Schiphol. Hoe staat u daar tegenover? Onderhandelen voor Lelystad betekent minder vluchten op Schiphol. Kunt u dat getalsmatig ook vertalen? Dat is een concrete vraag. Het A36, het woord "louter". Ik heb aan de indieners de vraag welke tekst verdwijnt er nu, wat wij relevant vinden, het terugdringen van emissies, nutriëntenmanagement. Bent u het ermee eens dat dat uit de tekst verdwijnt? Een vraag aan de PvdD, GL en SP. Die woorden verdwijnen ook uit het amendement. Kijk of u dat ook beoogt. Wij vinden het wel belangrijk dat die woorden er blijven staan.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, daar kan ik een antwoord op geven. Wij hebben in de tekst aangepast omdat de tekst die er nu staat en wordt voorgesteld, er ook al wordt ingegaan op het belang van het verminderen van bestrijdingsmiddelen en met name het stoppen met het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In die zin gaat het verder dan wat er stond en uiteraard is ons doel om de bestrijdingsmiddelen, landbouwgif, te verminderen.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Dat verwacht ik ook van u, daarom zijn wij verbaasd dat het zou verdwijnen, maar met die toelichting geeft u mij de garantie dat het blijft gelden. A42, wij vinden het een goed idee om het WHO-verhaal mee te nemen. Wij doen het wel bij luchtkwaliteit, waarom wordt een andere richtlijn van de WHO niet overgenomen. Volgens ons kan het helemaal geen kwaad om het op te nemen. Dan heb ik een vraag aan gedeputeerde Post over A45. Ik snap uw verhaal dat je niet overal die Modal Shift kan toepassen. Dat gebeurt per gebied. In gebieden waar het wel kan dat daar het primaat ligt bij het OV. Ik snap dat je het niet kunt doen in het landelijk gebied, daar rijden geen trams en metro's. Waarom kunnen wij toch niet een formulering vinden dat het OV in het stedelijk gebied wel prioriteit krijgt? Over A46, een duidelijk antwoord van de gedeputeerde dat we die windturbines op land niet mogen noemen. Zijn wij er langzamerhand niet een beetje aan toe om het wel te noemen, dat het wel kan op industrieterreinen. Waarom dat alleen op zee weer mag en wat is het bezwaar om windturbines op land te mogen noemen als een mogelijke optie op bedrijventerreinen? Ik snap niet goed waarom dat niet zou kunnen. Belangrijk in deze visie is dat gemeenten in Noord-Holland inclusief Texel nu meer beleidsruimte krijgen om sneller te kunnen zorgen voor voldoende volkshuisvesting. Zij kunnen gaan bouwen op basis van werkelijke lokale en regionale behoeften. Hiermee kan iets worden gedaan aan het grote probleem van dit moment van het tekort aan

woningen. Nog een opmerking en wat gedeputeerde Geldhof al zei, het is een dynamisch document. Wij moeten anders gaan leren werken en ik hoop ook dat de relatie met gemeenten gelijkwaardiger wordt. Kijken naar lokale invulling en daar samen optrekken met gemeenten, naast elkaar in plaats van tegenover elkaar staan. Ik hoop dat ik nooit meer op werkbezoek te horen krijg van: het mag niet van de provincie. Een visie moet een beeld scheppen dat de wethouder niet zegt, het mag niet van de provincie. Ik hoop dat wij dat credo in de komende jaren kunnen laten vallen.

De **VOORZITTER**: Als je 35 jaar geleden bij een gemeentebestuur kwam, werd er altijd gezegd mag niet van de PPD (Provinciale Planologische Dienst) en wat dat betreft is er al iets verbeterd.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter, van het eerste A40 was door de gedeputeerde gezegd dat die overbodig is. Wij dienen hem toch in omdat wij vinden dat hij niet overbodig is. Wij hebben het toch graag over Texel en dat het er expliciet nog inkomt. Dan A41, daar is door de gedeputeerde gezegd dat hij overbodig is want het stond er al in. Dat ben ik niet met de gedeputeerde eens, dus die handhaven wij ook. Nummer 42, leeftijdsvriendelijk werd ook door de gedeputeerde gezegd dat die overbodig is. Wij handhaven dit amendement omdat wij dit graag met de tekst zoals wij die hebben aangeleverd, opgenomen willen hebben in de Omgevingsvisie. Tot slot, dementievriendelijk Noord-Holland heeft de gedeputeerde van gezegd dat het volledig aan de gemeenten is. Dit vind ik erg jammer dat de gedeputeerde er zo over denkt, maar het verbaast mij eigenlijk niks na 3,5 jaar. Maar er staat in: 'Teneinde de leefomgevingskwaliteit voor deze groep dementerenden te borgen, heeft de provincie Noord-Holland de ambitie dat in 2025 alle Noord-Hollandse gemeenten dementievriendelijk zijn'. Wij spreken alleen een ambitie uit en wij vinden het bijzonder jammer als de provincie daar niet het nodige aan zou willen doen.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter, misschien wel een kleine trendbreuk in de preadvisering. Voor het eerst constateer ik dat er aardig wat amendementen van de oppositie positief zijn gepreadviseerd, dank daarvoor. Wij hadden heel veel amendementen dit keer en voor onszelf hebben wij nog onder elkaar gezet wat wij echt willen. Ik noem die punten op en aan de hand daarvan zeg ik wat over de amendementen. Wat wij willen is een stevige ambitie op biodiversiteit. Wordt gehonoreerd met het amendement. Twee, geen groei van Schiphol zonder effectieve aanpak geluidsoverlast en uitstoot schadelijke stoffen. Daar hoor ik de gedeputeerde positieve dingen over zeggen, maar de heer Klein en ik hebben los van elkaar de teksten geanalyseerd over Schiphol maar wij kunnen dat daar nog steeds niet lezen. Het enige wat wij eigenlijk doen met onze amendementen, is die belangrijke punten op de juiste plekken in de tekst voegen. Wat is daar mis mee? Lopen wij daar het Rijk mee voor de voeten? Nee zou ik zeggen, want het Rijk weet duvels goed waar zij over gaan en wij weten dat ook. Wij leggen niets anders vast dan wat wij willen, in welke richting die provincie zich moet ontwikkelen. Al die amendementen over Schiphol daar houden wij aan vast. 3. Een landschapsregime dat uitgaat van het huidige beschermingsniveau. Ik moet zeggen, motie A51 is positief geadviseerd. Motie A52 die gaat niet worden aangenomen, motie A55 wel. Motie A52 door ons ingediend, daar staat een zinnetje meer in ten opzichte van de motie die positief is gepreadviseerd. Wat houdt dat zinnetje nu in?

De **VOORZITTER**: U bedoelt waar u zegt moties, bedoelt u amendementen.

De heer **KRAMER** (GL): Excuus, waar ik zeg moties bedoel ik amendementen. Dat ene zinnetje verschil dat is: deze vereenvoudiging is niet gericht op vermindering van de landschapsbescherming. Is er een partij behalve van mij die dat altijd al heeft geweten, die het daar niet mee eens is? Dat de vereenvoudiging als zodanig niet gericht is op verlaging van het beschermingsniveau. Leg dat dan ook vast, dat is een zinnetje meer. Dus wij handhaven dit amendement en wij zullen het tegen stemmen ook echt zien als kennelijk wilt u dat niet. Om nog even te reageren op de gedeputeerde. Hiermee wordt dus volstrekt niet vooruitgelopen op de uitwerking in de verordening, want wij hebben geaccepteerd dat dat daar pas plaatsvindt. Dat kunt u afleiden uit een aantal andere amendementen. Wij willen wel dat het uitgangspunt helder is, daar is die visie voor en dit zinnetje is daar cruciaal in. Dus een oproep aan de partijen die dit punt hoog hebben om daar ook consequenties aan te verbinden en daar voor te stemmen. Punt 4, voorkeursbeleid voor OV en fiets, de Modal Shift wijzigen. Dat hebben wij inderdaad generiek geformuleerd en dat is de bedoeling ook, want wij willen dat overal in de provincie daar veranderingen optreden en dat er ook echt sprake is van een voorkeursbeleid. Dat houdt helemaal niet in dat je niet meer rekening houdt met het verschil in bijvoorbeeld de MRA en de rest van de provincie of nog kleinschaliger. Natuurlijk moet je dat doen, maar dit is de inzet en dat gaat lijnrecht in tegen een filosofie die in de Koers was vastgelegd, maar wij zijn weer een tijdje verder en er zijn meer wijzigingen in de Koers aangebracht binnen de Omgevingsvisie. De bedoeling is dus om dat nu wat op te schalen. De keuzevrijheid begeeft zich binnen het beleid van deze provincie en dat beleid de Modal Shift moet wat ons betreft worden opgeschoven. 5. Versterking positie PS ten opzichte van GS. Dit is een punt waar wij uitermate tevreden over zijn en dat het desbetreffende amendement wordt overgenomen. Dan heb ik nog een paar kleine puntjes in verband met andere amendementen. A53, Natuurlijke processen, wij hebben de gedeputeerde daarover gehoord. Eigenlijk zegt hij, maak je geen zorgen, die tekst kan niet zo worden uitgelegd dat waar de verschillende TBO's bang voor zijn, namelijk dat dat zou betekenen dat je alles zijn gang maar laat gaan en dat je waardevolle landschappen niet meer verdedigt, dat je dat zo niet kan lezen. Ik neem daar genoegen mee, dat ligt duidelijk vast in de notulen dus in die zin maken wij ons geen zorgen na deze toezegging. Dat betekent dat wij A53 met instemming van de medeondertekenaars hoop ik, intrekken.

De **VOORZITTER**: Amendement 53 is bij deze ingetrokken.

De heer **KRAMER** (GL): Ja. De hoofdambitie A54. Het verhaal is daar eigenlijk van ja, economische groei daar zit richting in, maar in het begrip leefbaarheid zit eigenlijk ook al richting in. Daarom is dat verbeteren niet nodig maar daar zetten wij wel op in. Deze tekst ligt zo dicht aan tegen de tekst van het amendement zelf, dat ik zou zeggen dan kan je dat net zo goed overnemen, dat is evenwichtiger. Als je echt consequent zou willen zijn, maar dat ligt nu niet voor, op het moment dat je zegt in leefbaarheid zit richting dan kun je ook zeggen, in economie zit richting. Dus dan hoef je het niet over groei te hebben, maar dat voorstel ga ik nu niet doen. Ik handhaaf het voorstel en hoop dat deze lichte tekstwijziging toch steun zou kunnen krijgen van deze Staten.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter, dank GS voor de reactie op de amendementen. Ik wil er op een aantal kort ingaan. Allereerst A36 over de biodiversiteit. Wij zijn blij met de positieve advisering die daarop is gekomen en de aanpassing die de indieners daarop willen doen. Over A44 over het vaststellen van de programma's ingediend door GL samen met CU/SGP. Dank voor het indienen van dit amendement. Ook wat ons betreft een cruciaal onderdeel dat wij als PS gaan over het vaststellen van onze programma's, zodat wij daar ook de invloed hebben en onze kaderstellende rol goed kunnen pakken. Wat ons betreft zal dat dan ook een belangrijk moment zijn dat wij ook bijvoorbeeld weer een extra plan MER krijgen. Er wordt door een aantal partijen gezegd dat de adviezen van de commissie MER onvoldoende zijn meegenomen. Wij zijn van mening dat juist door het invoegen van die doorlopende effectmonitor goede stappen zijn gezet en doordat wij dadelijk programma's kunnen vaststellen met plan MER, hebben wij daar alsnog de mogelijkheid om daar als PS iets van te vinden. Schiphol nog even in algemeenheid.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): U zegt bij de programma's krijgen wij ook een MER procedure en kunnen wij voldoende sturen. Bent u niet bang, wij gaan eerst de verordening vaststellen en dan pas komen de programma's, dat wij in zekere zin te laat zijn, omdat wij juist bij het opstellen van die verordening zouden moeten weten of onze ontwikkelprincipes tot het resultaat kunnen leiden dat de ambities worden waargemaakt. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **STRENS** (D66): Nee, dat ben ik niet met u eens. Op het moment dat je je programma's maakt, is er ook veel meer duidelijkheid over de kant die je op gaat en is het abstractieniveau anders dan nu in de visie. Wij zijn van mening met de plan MER zoals die er nu ligt, het milieueffect voldoende is meegewogen en juist doordat wij dat plan MER nog gaan doen bij de programma's wij dan de keus hebben om richting te geven.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Bent u niet bang dat wij dus eerst keuzes gaan maken en wij dan pas weten wat de milieueffecten van die keuzes zijn? Wilt u niet van te voren weten, dit zijn de opties die er zijn, dit zijn de alternatieven daarvoor, zodat wij een concreet inzicht hebben in welke keuzes wij moeten maken als het gaat om milieu bij het opstellen van die Omgevingsverordening.

Mevrouw **STRENS** (D66): Nee, op dit moment niet en dan kom ik ook terug op het advies van de commissie MER dat is overgenomen om een doorlopende effectmonitor in te zetten. Dat biedt juist die mogelijkheid om op het moment dat het nodig is weer acties in te zetten, instrumenten anders te gebruiken. Daar gaat A57 natuurlijk ook over van CU/SGP. Ik hoop dat de heer Klein die gewijzigd zou willen gaan indienen, want dan kunnen wij die steunen op het moment dat hij dat doet. Dan nog terugkomend op Schiphol. Dank voor de reactie daarvoor en de inzet van de gedeputeerde Tekin op dit dossier. Wat ons betreft staat het in de visie helder genoeg, waarbij wij wel ook willen meegeven, het amendement dat is ontraden over de multimodale hub Schiphol, begrijpen wij in die zin wel. Wij vinden het van belang dat het een richting is die wij als D66 ondersteunen, dat wij juist kijken hoe wij Schiphol niet alleen voor vliegverkeer maar ook voor treinverkeer beter kunnen ontsluiten. Dank ook voor de reactie van gedeputeerde Geldhof over

het vervolg. Volgens mij is dit een hele mooie eerste stap geweest in een open proces om met heel veel partijen te kijken waar willen wij met elkaar naar toe. Laten wij ook die goede stap zetten richting de uitvoering van onze goede plannen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik wil ook de gedeputeerden hartelijk danken voor de reacties. Met betrekking tot A36 over meer ambitie rondom biodiversiteit, wij zijn heel blij met het positieve advies. Wij ondersteunen het amendement ook graag, want de tekst die er stond was wat weinig ambitieus en die wordt dat nu wel. Wij sluiten ons graag aan bij de motie van de PvdD. A42 over dementievriendelijke gemeenten is een mooi voorstel van de ONH en 50plus. Wij denken dat het goed is om dat soort dingen ook te noemen in onze visie voor de lange termijn. Dan met betrekking tot het amendement wat wij zelf hebben ingediend over de Modal Shift. Daar adviseren GS negatief en vooral omdat het in tegenspraak zou zijn met de koers die wij hebben vastgesteld. Tegelijkertijd hebben wij gezien dat er meer dan 2 miljoen burgers vertegenwoordigd zijn door gemeenten die hun visie hebben gegeven op deze Omgevingsvisie en die juist oproepen om dat wel in te vullen. Wij snappen niet hoe u dat negeert en wij zouden u willen vragen daarop in te gaan, want is het niet juist zo dat als wij een Omgevingsvisie voor Noord-Holland schrijven, wij ook moeten luisteren naar dingen die in breed verband belangrijk worden gevonden? U suggereert nog even om het op te splitsen. Dan heeft u gemist dat het tweede deel van het amendement nodig was om het eerste uit te voeren, dat zijn uw woorden tweede deel van het amendement, dus het opsplitsen zullen wij niet doen. Met betrekking tot Schiphol vinden wij het erg belangrijk om die multimodale hub op te nemen en ook toch op te nemen dat wij beperkingen zien voor de groei van Schiphol, namelijk dat de geluidsoverlast niet mag toenemen, dat de uitstoot niet mag toe nemen zoals wij dat hebben afgestemd in ons Koersdocument en wij houden ook vast aan het opnemen van die woorden in de Omgevingsvisie. De bodemdaling, het is belangrijk iets te doen met die opmerking van de SER. Ik hoor graag even wat de reactie is op het voorstel van de PvdD vanuit GS. Als dat niet bevredigend is zou ik graag de mogelijkheid openhouden om wellicht in een schorsing met een tekstvoorstel te komen waar breder draagvlak voor is en het eventueel dan nog in te kunnen dienen. De monitoring van de beleidsopties, blij dat u de kern positief adviseert. Ik kan instemmen met de wijziging waarin het woord "beleidsopties" dan verwijderd is. Ik heb hier de aangepaste tekst. Ik vind het heel goed dat wij een stelliger opmerking maken over hoe wij willen gaan aanpassen als het niet werkt.

De **VOORZITTER**: Gewijzigd amendement nr. 57, de oorspronkelijke tekst is ingetrokken. Het houdt hetzelfde nummer.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, ik ga de reacties van de verschillende partijen af. Mevrouw de Groot van de SP zegt, ik had gedacht dat u zo blij zou zijn met de amendementen die wij hebben ingediend om er juist voor te zorgen dat het groen gespaard blijft en alles binnenstedelijk wordt opgelost. Ik snap wel dat u denkt dat het gehele college hiermee geholpen wordt, maar ook wij zijn het ermee eens dat vooral binnenstedelijk moet worden gekeken om de woningbouwopgave op te lossen. Maar het is in sommige gevallen nodig om ook aan randen en dorpen en steden te zoeken en we hebben soms al bestaande afspraken over uitleglocaties. Die zullen wij ook nodig hebben om zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht de

woningbouwopgave het hoofd te kunnen bieden. Daarom zijn uw formuleringen en ik snap ze, echt te absoluut om toch op juiste wijze te kunnen meebewegen met waar behoefte aan is. Wel met voorkeur binnenstedelijk bouwen maar als het echt niet anders kan, dat je soms het buitengebied in moet. U zou anders het buitengebied op slot zetten en dat is iets waar dit college niet voor staat. Het CDA heeft gevraagd, hoe houd je de juridische ruimte voor maatwerk? Dat is iets wat juist in het traject van nu naar Omgevingsverordening zijn beslag moet gaan krijgen. Daar moeten wij over nadenken want maatwerk mag niet worden willekeur, van als je het maar goed uitlegt mag alles, dat willen wij ook weer niet. In sommige gevallen is het ook zo dat maatschappelijke opgaven het best geborgd kunnen worden als de provincie daar gewoon een ja of een nee opzegt. Dat is soms nu zo en dat wordt ook wel eens uitgelegd als: het mag niet van de provincie, maar in heel veel gevallen kan er echt ontzettend veel, als men vooral kijkt naar wat er wel kan en zich niet concentreert op wat er een keer niet kan omdat daar maatschappelijke opgaven bij in het geding zijn en wij als taak hebben als provincie om ook wel eens nee zeggen en daar hoeder van te zijn. U vroeg nog of ik kan beargumenteren waarom een maatschappelijke opgave al dan niet geborgd moet worden, of wij dat kunnen uitleggen. Daar heb ik in feite het antwoord op gegeven. Dit is een motie van de PvdD over de commissie MER. Ja, wij nemen die adviezen serieus en wij hebben aangegeven hoe wij daarmee om zullen gaan. Ook gelijk in aanvulling op hetgeen de heer Klein vroeg van de CU/SGP wat vindt het college hier nu van, de uitleg heb ik al gegeven. U heeft daarna ook nog gevraagd om herhaling te voorkomen, ook D66 heeft u gevraagd hoe die daarnaar kijken. Ik sluit mij daar volledig bij aan, dit is gewoon de reactie die wij hebben. Wij zijn het in dit geval helaas niet eens. Richting de PvdA, wij hebben gekeken naar de verbetervoorstellen. Ook GL zegt, er zijn verrassend veel amendementen die toch ook vanuit de oppositie positief gewaardeerd zijn. Ten aanzien van GL kan ik in ieder geval zeggen dat u een advies heeft meegekregen om ze te splitsen en maak er niet een groot containeramendement of motie van en u ziet wat het effect ervan is, dat wij ook sec per onderdeel kunnen kijken wat wij ermee willen of kunnen om het totaal te verbeteren. Wij hebben zoveel mogelijk gekeken naar de samenhang en waar het de visie versterkt, hebben wij uiteraard geadviseerd dit te aanvaarden ongeacht wie daar de indiener van is. Waar al in de tekst staat dat iets er is, daar hebben wij hem inderdaad als overbodig geadviseerd. Dementievriendelijk van 50plus en ONH. U zegt, er staat niks over in de Omgevingsvisie. Op pagina 17 van het eindconcept dat u voor u heeft liggen, staat dat de provincie voor iedereen sociaal inclusief wil zijn. De provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal inclusief te houden. Met iedereen bedoelen wij ook echt iedereen. Het is weliswaar niet expliciet gerelateerd aan dementie, maar geldt voor iedereen en dus voor alle diverse doelgroepen die er zijn, leeftijd, inkomen, wel of niet dement, gezinsvormen. Het maakt niet uit, wij willen gewoon een sociaal inclusieve provincie zijn. In dat opzicht zeggen wij, het staat er al in en is uw amendement overbodig. GL vroeg, wat maakt nou dat ene zinnetje op amendement 52 uit? U zegt, kijk er nog eens naar. Dat zinnetje is: “Deze vereenvoudiging is niet gericht op vermindering van de landschapsbescherming.” Toch moet ik u zeggen hij is te absoluut. Het is denkbaar dat in de uitvoering in de verordening in het ene gebied de bescherming iets lichter wordt en in het andere gebied juist zwaarder. Per saldo zul je misschien eenzelfde bescherming hebben maar uiteindelijk blijft natuurlijk het doel dat het landschap er fraai en mooi en kwalitatief hoogwaardig uit blijft zien, maar dat hoeft niet altijd met exact

dezelfde landschapsbescherming. Daar moet je je niet op vast leggen want dan heb je geen ruimte meer in het hele proces van verordening inclusief de participatie met gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties en daarom hebben wij deze dus ontraden.

De heer **KRAMER** (GL): Ik begrijp uw verhaal helemaal, alleen slaat dat niet op de tekst van het amendement. In die tekst is juist bewust gekozen voor het gebruik van het begrip 'niet gericht op'. 'Is niet gericht op vermindering van het beschermingsniveau.' Dat zegt dus nog niets over die uitkomst omdat wij daarin inderdaad niet op vooruitlopen en dat vindt plaats bij de discussie over de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik heb eigenlijk niets toe te voegen aan wat ik zojuist heb gezegd. Wij lezen het zodanig dat je hiermee echt vastlegt en dat je in de ruimte wordt beperkt in het verdere proces. Daarom ontraden wij hem nu.

Gedeputeerde **POST**: Een beperkt aantal opmerkingen. Ik begin met de PvdA die vraagt, kun je het niet anders formuleren? Maar ik heb aangegeven dat de belangrijkste reden is dat wij dit zo met elkaar hebben afgesproken in de Koers. Overigens staan vergelijkbare uitgangspunten ook in ons coalitieprogramma en dat is hier leidend is geweest. In algemene zin is het ook lastig om dat onderscheid te maken. Ik heb aangegeven het belangrijkste is, het staat in de Koers die door u is vastgesteld en waar u als PvdA mee heeft ingestemd.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Hoor ik de gedeputeerde zeggen dat het coalitieakkoord hierin leidend is geweest? Wij hebben toch met elkaar afgesproken dat wij een Omgevingsvisie schrijven en waar dingen niet gaan over deze periode, dat het coalitieakkoord niet relevant is?

Gedeputeerde **POST**: Ik zal niet zeggen dat het leidend is geweest, maar bij het opstellen van de Omgevingsvisie heb ik vanuit de portefeuille Mobiliteit ook gekeken naar wat voor ons college daarbij leidend is geweest en zo is die passage in de Omgevingsvisie terecht gekomen en die is gesanctioneerd door uw Staten. Dus volgens mij is daarmee het vertrekpunt geweest bij de Omgevingsvisie.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): In de Koers kan het staan, maar ik vind het punt dat u hier maakt dat het coalitieakkoord leidend is.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde zei erbij: de Koers.

Gedeputeerde **POST**: Ik heb steeds gezegd, in de Koers is het opgenomen, dat is door uw Staten aanvaard en op basis daarvan is de Omgevingsvisie opgesteld. GL zegt, er is ten opzichte van de Koers wel meer veranderd. Ja dat kan zijn, maar wij hebben geen aanleiding gevonden om dit te wijzigen. In de richting van de heer Klein geef ik aan, u zegt, je kunt de oproep van 2 miljoen inwoners niet negeren. Ik heb die zienswijzen er nog eens op nageslagen. Amsterdam pleit daar niet expliciet voor, geeft alleen aan welke maatregelen men zelf neemt op dat terrein. Noord-Holland-Noord pleit pertinent niet voor een Modal Shift en Zuid-Kennemerland geeft aan dat men

vooral ruimte wil geven aan wandelaars en de fiets en in een enkel geval aan het openbaar vervoer, en ook daar pleit men dus niet voor een Modal Shift. Met andere woorden, dat draagvlak van 2 miljoen is op zijn minst genuanceerd te noemen en is er een beetje selectief gewinkeld in de zienswijzen wat dat betreft. Tegelijkertijd hebben wij steeds aangegeven, als je de toename van het verkeer wilt faciliteren, dan heb je ook alle modaliteiten bikkelhard nodig. Als wij 5% van alle mensen uit de auto krijgen betekent dat een toename van het openbaar vervoer van 30% en met de beste wil van de wereld is dat niet te faciliteren. Op dit moment zijn wij ook bezig met het opstellen van het OV toekomstvisie 2040 en daarin worden de ambities voor het openbaar vervoer opgenomen. Maar nogmaals, het gaat om het totale plaatje, het is en, en, en, en. Het gaat om alle modaliteiten. Als je een stad ter grootte van Den Haag bouwt in de metropool regio Amsterdam, dan heb je al die modaliteiten nodig, dat geldt zowel voor lopen, voor de fiets, voor de elektrische fiets, voor auto's, voor openbaar vervoer, alles. Laat onverlet dat mijn advisering vanuit ons college in eerste termijn zowel op de motie van GL en ook op de motie van de CU/SGP in zijn totaliteit geldt, als u zegt, wij hebben beide zaken nodig, dan ontraden wij beide moties met verve.

Gedeputeerde **TEKIN**: Ik ben blij dat de heer Kramer A53 intrekt na mijn toezegging. Dat is prima. Bij mij focust een beetje op Schiphol. A36 in gewijzigde vorm zien wij tegemoet. De PvdA vraagt, hoe staat het in het proces? De minister is druk bezig om een luchthavenbesluit over Lelystad te nemen. Je ziet dat het spannend wordt, want je ziet ook de Kamer daarin bewegen, ook met die laag- en hoogvliegroutes. Op 5 december is er een groot debat in de Tweede Kamer met de minister en daar zal ongetwijfeld ook weer Lelystad aan bod komen. Wij hebben ook nog het debat met de ORS over Schiphol en de toekomst daarvan. Wij blijven erop hameren dat wij zo snel mogelijk een MER moeten hebben, die hebben wij nog niet en als wij die zouden hebben zou dat zeker wel wereldkundig worden gemaakt. Aan de andere kant zien wij wel een adviesaanvraag van de minister, die vraagt aan de ORS om eind dit jaar, uiterlijk begin volgend jaar met een advies te komen. Nou zitten wij al half november, dus dat wordt heel erg kort dag, ook als je meerekent dat wij nog drie of vier werkweken hebben, want december is ook een halve maand. Wij blijven erop hameren en dat doe ik ook als voorzitter van de BRS, om er bij de minister op aan te dringen dat de MER heel snel komt. Wij verwachten dat ook, hij maakt onderdeel uit van het publieke debat en moet wat ons betreft naar buiten. Dan pas kun je, dat is ook in de richting van de heer Klein en anderen, ook terugkijken naar die oude afspraken in 2008, wat is daarvan terecht gekomen, wat betekent dat voor nu maar wat betekent dat ook voor de nabije toekomst. Daarover verschillen wij echt van mening met de indieners van A33. Die zeggen, het staat er niet duidelijk in. Ik verwijs naar pagina 13. Ik kom nog even terug op Lelystad, mijnheer Papineau Salm, dat ben ik niet vergeten, over de vluchten.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Ik heb u gevraagd, stel dat het besluit valt van Schiphol mag groeien en het wordt niet opgelost met de dingen die in de Koers staan wat betreft minder geluid, betere veiligheid. Hoe komt dat terug in de Staten? Wat is onze positie daarin? Daar vraag ik meer helderheid over.

Gedeputeerde **TEKIN**: Daar is een BRS-inzet waar ook Noord-Holland onderdeel van is. Wij stellen ook heel erg die knip voor. Wij doen een pas op de plaats om al deze onderwerpen die ook op pagina 13 staan, om die bij de kop te pakken. Stel dat het anders gaat dan zoals wij willen, dan denk ik dat het heel erg verstandig is dat wij allemaal, en GS zullen daar ook een rol in spelen om richting bevoegd gezag gaan uitleggen waarom wij nog steeds vinden dat een pas op de plaats terecht is, juist omdat die onderwerpen nog niet uitgekristalliseerd zijn en nog niet integraal zijn afgewogen. Daarvoor zult u met uw achterban in de Tweede Kamer uw werk moeten doen. Dat is dan de enige route. Stel dat het loopt zoals u denkt of u schetst van, er komt geen ORS-advies of het advies wordt terzijde geschoven, allebei kan, dan rest ons niks anders dan richting het bevoegd gezag te gaan lobbyen met elkaar.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik reageer op gedeputeerde Tekin die wil het hebben over A33. Misschien loop ik op de zaken vooruit want hij begon ergens anders over daarna. U zei dat staat er niet allemaal duidelijk in volgens de indieners van het amendement. Dat is niet het geval, wij zeggen, volgens ons wordt het Rijk door ons niet buiten spel gezet. Wij belichten uitsluitend de rol die de provincie zou moeten spelen. Dat is alles, wij hebben niet gezegd dat het er onduidelijk in staat.

Gedeputeerde **TEKIN**: Het staat er te absoluut in. Er zijn vijf onderwerpen hier genoemd. Stel dat twee van de vijf niet lukken, om welke reden dan ook. De nacht lukt niet of iets anders lukt niet. Hij staat hier veel te absoluut in. Het college zegt, wij vinden deze onderwerpen ook van belang. Die staan op pagina 13, dat wilde ik gaan citeren om u proberen mee te krijgen in het gedachtegoed van het college. Ik ga het toch even proberen. “Voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkeling van Schiphol na 2020 is helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en de luchthaven in samenhang met vraagstukken rondom thema's zoals gezondheid (luchtkwaliteit, geluidshinder, nachtvluchten, veiligheid, CO2 en luchtruimvoorzieningen) noodzakelijk.” Dan eindigen wij met de zin: “Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder van omwonenden.” Volgens mij staat hier klip en klaar deze onderwerpen zijn van belang, die liggen wat ons betreft op tafel en de bewoners moeten daar ook enig profijt van hebben. Dat is kort gezegd en wat u in uw amendement nu doet, u maakt het te absoluut met al die onderwerpen en op dit moment gaat dat een stap te ver.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Eigenlijk zeggen wij, hiervoor zou je moeten strijden als Noord-Holland.

Gedeputeerde **TEKIN**: In de Omgevingsvisie staat ook dat wij daarvoor gaan strijden. Al die onderwerpen die u noemt, staan hier ook in.

De heer **KRAMER** (GL): Ik had hetzelfde citaat willen houden, maar met het tegenovergestelde betoog. U dringt aan op helderheid in relatie tot een aantal relevante onderwerpen, daar hebben wij het in de commissie ook over gehad. Dat staat er en het enige wat er wordt toegevoegd, is dat daarbij rekening moet wordt gehouden met de geluidshinder. In de huidige systematiek wordt

ook rekening gehouden met de geluidshinder, alleen op een wijze die ons niet zint en een heleboel bewoners niet zint. Dus wij hadden iets meer richting in de tekst willen aanbrengen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Dat staat ook niet in uw amendement waar u nu mee komt. Daarom vond ik het heel erg goed de omissie die wij hadden met die 50/50-regel en de gelijkwaardigheidscriteria en het amendement dat wij positief hebben gepreadviseerd. Dit is gewoon onderdeel van het gesprek. Ik zou mij daar geen zorgen over maken, mijnheer Kramer, dat staat hoog op ons lijstje. Dan Lelystad, de heer Papineau Salm vroeg, stel dat Lelystad in 2020 opengaat, daar gaan wij vanuit. De start is 4.000 vluchten en wat ons betreft mogen die 4.000 vakantievluchten vanuit Schiphol wat ons betreft overgeheveld worden naar Lelystad, zodat Schiphol in ieder geval weer wat ruimte krijgt in ieder geval binnen die 4.000. Komt men daar nog iets boven, dat is onderdeel van het gesprek op dit moment.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, ik ben er weer een vergeten. De CU/SGP heeft samen met de PvdD, SP en GL een gewijzigd amendement ingediend voor de monitoring en de beleidsaanpassing. Zoals die nu is geformuleerd zouden wij u willen adviseren deze aan te nemen.

De **VOORZITTER**: Dat is nummer A57 gewijzigd over de monitoring en beleidsaanpassing.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter, de PvdA heeft iets gevraagd over A46 en waarom het verhaal over wind er niet in mag. Daar gaat het niet om, het is een kwestie van lezen en niet van niet mogen noemen. Het gaat om kritische succesfactoren, met andere woorden, wat is er een en dat is wind op zee. Je hebt aan de ene kant het potentieel, wat hebben wij daar wind op zee, aan de andere kant een besparingspotentieel. Dat bepaalt uiteindelijk hoeveel wind op land je dan nog nodig hebt of zon of geothermie, of en/of in de optimale mix op land, in een optimale mix zit wind op land en zon in. Hier gaat het erom wat is een kritische succesfactor, die bepaalt hoeveel je straks nodig hebt. Daarom gaat het niet aan om dat via het amendement toe te voegen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter. Toen de MER ernaar keek, kan ik mij niet voorstellen dat zij daar de richtinggevende uitspraken die zeer recentelijk naar u toe zijn gestuurd, daarbij betrokken heeft. Ik denk dat daar al voldoende handvaten zitten om te kijken hoe je die verduidelijking nu kunt aanbrengen. Volgens mij zitten die daar goed in opgesloten. De huidige tekst die door uzelf is geamendeerd in de koers, nu opnieuw geamendeerd zou gaan worden, terwijl u met die tekst meer recht doet aan de bewoners en gebruikers in het gebied. Laten wij eerst zorgen om op basis van de richtinggevende uitspraken de dialoog met het gebied aan te gaan voordat wij er nu dan iets nieuws aan toevoegen. Laten wij eerlijk zijn, wat u hier eigenlijk vraagt, is het peil omhoog, want een natuurlijk peil bestaat in veenweidegebieden niet. U zegt, het peil moet overal gelijkmatig omhoog. Zover zijn wij nog niet, want wij moeten eerst die hele ronde met elkaar gaan doen. Daarom zou ik zeggen, houd vast aan wat eerder is vastgesteld, het draagvlak in plaats van dat u zegt, wij moeten het overal naar een natuurlijk peil brengen. Het advies blijft ontraden.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Volgens mij zegt de commissie MER juist dat als wij de begeleidende tekst en de begeleidende documenten lezen, dan is het voor ons wel duidelijk waar de provincie naartoe gaat, maar het ontwikkelingsprincipe zelf is ambigu. Wij zoeken daarom met elkaar naar een formulering die meer recht doet aan onze ambitie, zoals die blijkbaar wel duidelijk wordt uit de andere documenten. Bent u dat met ons eens en kunt u ons dan helpen om die te vinden?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik heb in eerste en tweede termijn geprobeerd om aan te geven om het proces dat wij met elkaar ingaan, dat zijn stevige uitspraken. Dat zal ongetwijfeld met bewoners en gebruikers in het gebied echt nog wel stevige debatten opleveren, dus laten wij die ronde eerst afwachten. Het staat u altijd vrij om op een later moment nog eens een keer deze aanscherping te doen als u dat zou willen, want het proces biedt de ruimte hiervoor.

De **VOORZITTER**: Dan zijn wij gekomen bij het moment van stemming. De heer Kramer wenst schorsing. Vijf minuten? Wij schorsen tot 15.30 uur. De vergadering is heropend. Heeft de schorsing tot nieuwe inzichten geleid? Niet. Dan gaan wij over tot stemming op basis van de nummering. De heer De Kam wordt geacht zich te onthouden van stemming over de amendementen 33, 47, 48, 49 en 50. Eerst is A33 aan de orde. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, 50plus en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A34. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, PvdD, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A35. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Het herziene A36, minus het woord ‘louter’. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties CDA en PVV, de overige leden voor, zodat het herziene amendement is aanvaard. Het gewijzigde A37. Stemverklaringen?

De heer **BAKKER** (D66): Voorzitter. Wij vinden het amendement geen verbetering van de tekst, zeker met het gedrag niet. Het gaat ons erom dat het in lijn is met de ambitie die er gelukkig heel goed in staat, het remmen, stoppen en herstellen. Wij hebben er ook met de heer Loggen vertrouwen in dat het met de uitspraken die wij binnenkort gaan doen, goed gaat komen.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Wij moeten ons eigen beleid maken dat wij hebben uitgezet met elkaar en dit moeten zien te realiseren. Dit zou het doorkruisen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij vinden het jammer dat met de opmerking van de commissie MER om het iets concreter te maken, nu niks gedaan wordt. Gelijktijdig willen wij de gedeputeerde graag scherp houden bij de uitwerking van dit onderdeel en zullen wij instemmen met de tekst zoals hij nu is. Dat betekent dat wij tegen het amendement stemmen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wij sluiten ons aan bij de andere sprekers. Bovendien zijn wij van mening dat het veenweide helemaal geen natuurlijk waterpeil heeft, want anders zou het gewoon onder water staan.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PvdD, de overige leden tegen, zodat het gewijzigde amendement is verworpen. A38. Stemverklaringen?

De heer **LEEVER** (ONH): Wij hadden graag voor willen stemmen, wij zijn voor woningbouw, zeker in de kleinere plaatsen in de provincie. Er staat echter in dat er geen vierkante meter groen meer gebruikt mag worden voor de ontwikkeling daarvan. Als wij alleen Warmerhuizen nemen waar een grote woningbehoefte is en waar binnenstedelijk niets mogelijk is, zou het aan de randen mogelijk moeten zijn om daar wel te bouwen. Wij stemmen tegen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A39. Stemverklaringen?

De heer **STRUBEN** (D66): Luchtkwaliteit is voor iedereen in Noord-Holland belangrijk. Nu PS de programma's gaan vaststellen, biedt het de mogelijkheid dat in de programma's te verscherpen maar het gestelde doel nu al naar 2030 te halen laat onvoldoende ruimte.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A40. Stemverklaringen?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Wij erkennen de problematiek die hier voor Texel geschetst wordt, maar wij vinden het te ver gaan om Texel een status aparte te geven. Daarom zullen wij tegen stemmen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ook wij zien de problematiek op Texel maar wij denken dat Texel tekort wordt gedaan als er een keer in de vijf jaar afspraken mogen zijn. Wij zullen ook tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties ONH en 50plus, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A41. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties PVV, ONH en 50plus, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A42. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, 50plus, CU/SGP en ONH, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A43. Stemverklaringen?

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij vinden het op zich mooi maar wij gaan niet over gemeenten direct, daarom zullen wij niet voor stemmen. Als het puur over ons eigen beleid was gegaan, dan had het wellicht anders uitgepakt.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PVV, PvdD, 50plus, ONH en de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A44. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor zodat het amendement is aanvaard. A45. Stemverklaringen?

De heer **TIJSSENS** (D66): Voorzitter. Van amendement 45 en ook 56 snappen wij het adagium van de keuzevrijheid heel goed, maar gezien het ruimtegebruik van de auto in stedelijke gebieden verwachten wij dat de Modal Shift een plek krijgt bij de uitwerking van de programma's van de Omgevingsvisie.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Voorzitter. Ik ben het eens met de heer Tijssens dat het terugkomt bij de uitwerking van de visie openbaar vervoer en bij de programma's in de komende tijd denk ik dat wij toch iets meer moeten gaan schuiven, maar dat moeten wij dan bekijken.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A46. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A47. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, 50plus, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A48. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A49. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A50. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat het amendement is aanvaard. A51. Het college heeft een vraag gesteld of die uitleg die het college eraan gaf, kan worden gedeeld door de indieners. Misschien kan de heer Kramer daar nog iets over zeggen.

De heer **KRAMER** (GL): Ik zie geen problemen in de uitleg van het college.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Wij zullen deze niet steunen omdat wij het amendement van de CU/SGP dat wij steunen, nummer 55, voldoende vinden.

De **VOORZITTER**: Verdere stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties CDA, PVV, de overige leden voor, zodat het amendement is aanvaard. A52. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A54. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, CU/SGP, ONH, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. A55. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat het amendement is aanvaard. A56. Stemverklaringen? Niet.

Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, PvdD, CU/SGP, ONH, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Het gewijzigde amendement 57. Stemverklaringen?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Wij zullen dit amendement niet steunen want versteviging van de inzet is niet altijd nodig.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties CDA, PVV, 50plus, de overige leden voor, zodat het gewijzigde amendement is aanvaard. Dan M54. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, CU/SGP, ONH, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht. Stemverklaringen?

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Wij kunnen instemmen met de Omgevingsvisie met uitzondering van alles wat er is gezegd over Schiphol en wonen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Wij betreuren het ten zeerste dat onze motie is verworpen en dat de ambities die wij in dit document vaststellen, waarschijnlijk zoals het er nu naar uitziet, een grote kans hebben om niet gehaald te worden. A57 zorgt er wel voor dat wij dat risico enigszins verkleinen. Wij betreuren ook wat er staat over Schiphol. En u begrijpt dat wij over bodemdaling een scherpere tekst hadden gewild. Desalniettemin kunnen wij op dit moment instemmen met de voordracht.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Er ligt een mooi document waar op een aantal punten richting wordt gegeven. Toch zijn er een aantal punten waarmee wij niet tevreden zijn. Wij stemmen niet in met het punt over Schiphol, waar wij vinden dat wij scherper de piketpaaltjes hadden moeten slaan, geen toename van geluid en uitstoot bij de ontwikkeling van Schiphol en bij de Modal Shift. Het is fijn om te horen dat D66 en de PvdA wel ondersteunen dat wij hier aandacht aan moeten geven bij de programma-uitwerking. Wij vinden het jammer dat de tekst over veenbodemdaling niet scherper is geworden, maar wij zullen de uitwerking kritisch blijven volgen en blijven sturen op concretisering.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wij vinden dat weliswaar een aantal amendementen gehonoreerd zijn, dat vinden wij een hele mooie zaak, maar wij vinden dat er onvoldoende amendementen gehonoreerd zijn en dat wij met een probleem zitten bij bouwen in het groen, bij Schiphol en bij bouwen in het algemeen. Daarom stemmen wij tegen de voordracht.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Voor ons is deze voordracht niet acceptabel vanwege de energietransitie en daarom zullen wij tegen stemmen.

De heer **PAPINEAU SALM (**PvdA): Complimenten voor het document dat een goede basis is om dingen aan te scherpen in programma's en verordeningen. Ik hoop dat iedereen voor stemt, want het is een belangrijk document voor de provincie. Wij gaan ermee aan de slag bij de uitwerking.

De heer **KRAMER** (GL): Voor ons een moeilijke afweging. De Omgevingsvisie spreekt ons best wel aan, nu meer dan voor de amendering, maar deze schiet toch op een aantal belangrijke onderdelen tekort. Wij gaan ervan uit dat het laatste woord nog niet gezegd is en dat er nog voldoende rondes komen om de visie nader uit te werken en aan te scherpen waar nodig. Wij stemmen voor de voordracht met uitzondering van de door ons bekritiseerde onderdelen, zoals Schiphol, mobiliteit en bouwen in het groen. Ik voeg een aantal kleinere punten toe die toch wel belangrijk zijn om daar een piketpaaltje te slaan en dat betreft ook de passages over havenuitbreiding ten koste van groengebieden, de strategische reservering van de Houtrakpolder waar wij altijd tegen waren en de A10 als harde contour voor de ontwikkeling van Havenstad.

De heer **KRAMER** (VVD): Wij zijn voor alle punten in de Omgevingsvisie.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP en PVV, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

11. Statenvoordracht 69 Concept-programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12

De heer **VAN HOOFF** (PVV): In de commissie M&F heb ik al aangegeven dat wat de PVV betreft, de begroting van het IPO op een A4-tje mag staan. Ik heb geen enkele behoefte aan een dik pak cijfers dat wij moeten doorworstelen, omdat PS twee afgevaardigden in het IPO-bestuur hebben en laat die twee hun werk doen. Als er rare dingen uit naar voren komen, dan horen wij dat wel en dan kunnen wij dat in PS bespreken. Het IPO gaat over wat de provincies gezamenlijk bezighoudt en waarmee zij gezamenlijk willen optrekken richting het Rijk. Het IPO doet dat met een aantal vlaggenschepen zoals energietransitie en duurzaamheid, dossiers gestuurd vanuit de EU en terugkomend in de begroting van de provincie 2019. Het zal u niet ontgaan zijn, de PVV ziet Nederland graag zonder bemoeienis van de EU. Wij kiezen voor Nederland, voor eigen grenzen en voor zelf bepalen wie er wel en niet binnenkomt, kiezen voor eigen centen, eigen beleid op veiligheid migratie en vluchtelingen, asielzoekers, pensioenen, rechtsstaat, geen Europees Hof. Samenwerking in Europa is prima, dat wil de PVV ook, maar niet met dit steeds groter wordende kapitalen kostende met geld smijtende en megalomane instituut dat de EU heet. De PVV gaat derhalve niet akkoord met deze voordracht.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Als afgevaardigde van PS naar de algemene vergadering van het IPO heb ik de inbreng van de fracties gelezen die zij in de commissies hebben gedaan. Uit die woordvoeringen – behalve de PVV die hier een woordvoering heeft gedaan – kan ik geen klip en klare bedenkingen lezen die de heer Klein en ik mee zouden kunnen nemen naar het IPO op 20 november a.s. wanneer de begroting in de algemene vergadering wordt besproken. In de commissie hebben de gedeputeerden de vragen klaarblijkelijk afdoende beantwoord. Zoals de voordracht er nu voorligt, gaan wij ervan uit dat wij deze voordracht kunnen meenemen naar Utrecht. Als dat niet zo is, dan hoor ik dat graag, ik ben een van de eerste sprekers op dit onderwerp. Nog te uwer informatie, vanuit de algemene vergadering is een werkgroep geformeerd die ons de resterende tijd van deze Statenperiode gaat vertegenwoordigen vanuit het

IPO die een gesprek aangaat met de directeur van het IPO – en ik denk ook met de voorzitter maar dat weet ik niet zeker – om een evaluatie over wat er zoal gepasseerd is in de samenwerking uit te voeren en een overdrachtsdocument te maken voor een volgende algemene vergadering vanaf maart 2019. Als ik verder niets hoor van PS, dan gaan de heer Klein en ik ervan uit dat wij met goedkeuring van uw Staten op de 20e kunnen afreizen naar Utrecht.

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter. De totstandkoming van deze begroting van het IPO is moeizaam geweest. Zo zijn er herhaaldelijk nieuwe concepten van de begroting verschenen. Wij bespraken vaak versies die op het moment dat die aan ons werden voorgelegd, alweer waren achterhaald waren door nieuwe stukken. Wij constateren dat de kadernota weinig het karakter van een echt kader heeft gehad. Achteraf zijn er op de kadernota los van de indexering, nog diverse toevoegingen geweest in de begroting voor ruim 800.000 euro. Hoewel de P&C sturing strakker is geworden, zoals in de voorwaarden op de begroting wordt gesteld, zijn wij er nog niet helemaal voor de toekomst. De VVD zal ondanks deze kanttekeningen bij de totstandkoming van de begroting instemmen met de programmabegroting en de begroting BIJ12 voor de in 2019 gezamenlijk uit te voeren activiteiten. Wij hebben geen specifieke zienswijze ter behandeling in de algemene vergadering.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, ik maak geen gebruik van mijn spreekrecht.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, wij stellen PS voor om kennis te nemen van de begroting en het besluit om wel of geen zienswijze mee te geven aan mevrouw Jellema, dus deze gedeputeerde heeft geen aanvullingen.

De **VOORZITTER**: Die heeft ook geen nuttige suggesties?

Gedeputeerde **POST**: Die heeft allerhande nuttige suggesties maar niet meer op dit moment.

De **VOORZITTER**: Bestaat verder nog de behoefte om te reageren of andere suggesties mee te geven? Dat is niet het geval. Dan moeten mevrouw Jellema en mijnheer Klein het hiermee doen. Dan kunnen wij deze besluitvorming afronden als ik het goed zie. Voordracht 69, kan hiermee worden ingestemd? Daar wordt mee ingestemd door alle fracties met uitzondering van de PVV, die tegen is.

12. Statenvoordracht 61 Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025
13. Statenvoordracht 62 Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2019-2026

De **VOORZITTER**: Kan iedereen ermee instemmen om deze agendapunten gezamenlijk te behandelen? Dat is zo.

De heer **ZOON** (PvdD): Het PMI is een van de grootste financiële posten op de huidige en op de komende begrotingen. Vele projecten uit dit programma hebben een grote maatschappelijke impact. De aanleg van de goede busverbinding zorgt er bijvoorbeeld voor dat mensen snel,

soepel en comfortabel naar hun werk, school of andere activiteit kunnen. Fietsknelpunten oplossen zorgt voor veiliger en snellere mobiliteit per fiets en nieuwe wegen zorgen voor meer files. De PvdD is kritisch op deze projecten. Dit komt omdat de kostenbatenafweging niet klopt. De kosten van aantasting natuur, verslechtering luchtkwaliteit en lawaai worden beperkt gewogen. Daarbij wordt zelfs geprobeerd door meer auto's te laten rijden om de luchtkwaliteit te verbeteren. De baten hebben een discutabele verhouding met voertuigverliesuren en reistijdwinst. Die zijn academisch en kloppen niet in de praktijk. Daar komt bij dat mensen helemaal niet in de file willen staan; of sterker nog, helemaal niet eens met de auto willen. De pilot Spitsmijden liet dit zien. Forensen kiezen anders, ook na het stopzetten van de pilot. Helaas niet in onze provincie waar het project niet liep en waarbij onder de noemer van VVD keuzevrijheid, forensen gedwongen worden om aan te schuiven in de file. U snapt dat we dan ook tegen de projecten A9-Heiloo, Duinpolderweg en A8-A9 zijn. Ok, toch even Duinpolderweg. Het project voor de bereikbaarheid en ontsluiting van de N206 met de rest van de wereld komt na 6 jaar onderzoeken er niet. Deze bleek toch niet zo nodig te zijn. De rest van de Duinpolderweg kan samen met de PAS worden afgevoerd. En de A8-A9, waar we bijvoorbeeld in 2004 800.000 euro voor uitrokken voor een paar projecten en waar het project in de studiefase zat. 14 jaar later zitten we voor dit project inmiddels in de studiefase. Maar de financiering voor onderzoek zijn inmiddels miljoenen geworden, om niet over de kosten van de aanleg te spreken. De reden, het kan helemaal niet. Verlegging van de weg veroorzaakt leefbaarheidsproblemen bij mensen en dieren. Natuur en cultuur wordt aangetast en de reistijdwinst is nihil. Dat moet anders. Mijn motie van vorig jaar die aangehouden is, wordt meegenomen in de actualisatie Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur. Onze verwachtingen zijn hoog. We gaan anders kijken naar mobiliteit. Bijvoorbeeld we zien dat de norm voor parkeerplaatsen voor auto's bij woningen naar beneden gaat in gemeentes. Dit zit in de trend dat binnenstedelijk mensen steeds minder een auto bezitten. We kijken anders aan tegen investeringen en gaan mensen echt keuzevrijheid geven bij de inzet van mobiliteit. In sommige gevallen, zoals bij lightrail, tram, trein of HOV zullen deze investeringen flink zijn, maar ook de fietsinvesteringen lopen achter en ook hier staan we te popelen op de resultaten die gaan zien waar wij nu mee bezig zijn. Daarom geen motie of amendement. Een aantal onderdelen van het PMI steunen we, een aantal niet. Door de grote wijzigingen die gaan komen volgend jaar verwachten we niet dat dit PMI op deze manier lang zal blijven bestaan/ Dan PMO. Alle bermen bevat leven van groot tot klein als bron voor voedsel of als schuilplek voor dieren. Gelukkig worden de meeste bermen in Noord-Holland ecologisch beheerd, ongeveer twee derde. Maar bij een derde komt nog een of twee keer per jaar de klepelmaaier langs die alles versnippert. De overlevingskans van dieren is nihil. Het beste is om zo min mogelijk te maaien. Dat is nog goedkoper ook en kan ook, als het maaisel wordt opgeruimd, zodat langzaam de overdaad aan voedingstoffen uit de bermen verdwijnt. Het liefst zouden we overal het meest optimale ecologische bermbeheer toepassen, juist voor dier en natuur, maar op z'n minst zouden we de klepelmaaier willen zien verdwijnen. Het maaien in plaats van klepelen is al een enorme verbetering. CROW onderschrijft dit in hun kennisbank, net als de Vlinderstichting met een duidelijke uitleg op hun website Klepelen helpt onze bermen naar de knoppen. Vandaar dat we een motie indienen, samen met de CU-SGP en de SP.

Motie 55/12-11-18

Ecologische bermen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Constaterende dat:
- *In het PMO biodiversiteit wordt ondersteund door ecologisch waardevolle bermen, ecologisch te maaien;*
- *Ongeveer twee derde van de bermen al ecologisch beheerd worden;*
- *Er geen definitie is opgenomen in het PMO wanneer een berm ecologische waarde heeft;*

Overwegende dat:
- *Bij het afvoeren van het maaisel ook vervuiling als zwerfafval worden afgevoerd;*
- *Alle bermen een ecologische waarde hebben;*

Van mening dat:
- *Het een beperkte stijging van kosten is ;*
- *De meerprijs van ca €3 ton per jaar meegenomen kan worden in de gebiedscontracten;*

Dragen het College van Gedeputeerde Staten op:
- *In beginsel alle bermen als ecologisch waardevol te beschouwen en als zodanig te behandelen;*
- *In overeenstemming met natuurbeheerplan, maaisel direct op te ruimen (maai-zuigen) of enkele dagen te laten liggen voor het wordt afgevoerd (ecologische maaien);*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, CU/SGP, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter, in relatie tot de eerder vandaag aangenomen voordracht vijfde Grondnota wordt op korte termijn een nieuwe kernwaarde opgenomen, namelijk duurzaamheid. Dat vinden wij een goede ontwikkeling en wij hopen dat wij bij de besluitvormingsprocessen over infrastructuur straks helder krijgen voorgespiegeld welke waarde duurzaamheid in de plannen zal krijgen en heeft gekregen. Wij roepen GS op hier expliciet aandacht aan te besteden. De aanpak van fietsknelpunten – enige tijd geleden aangedragen door de fietsersbond – staat nog in de studiefase. Dat duurt lang, dat heeft ook te maken met het feit dat gemeenten aan zet zijn bij de aanpak van knelpunten binnen het gemeentelijk areaal. Wat gaan GS doen als de aanvragen op dit punt achterblijven bij de verwachtingen en welke verwachtingen had de gedeputeerde op dit punt? Afgelopen week meldde het Dagblad voor West-Friesland dat het overleg tussen een ambtelijke en bestuurlijke delegatie van de gemeente Opmeer met de provincie waarin gepleit werd voor een fietstunnel onder de N241, is mislukt. De gemeente wil nog even uitstel omdat zij de omwonenden wil raadplegen over de stand van zaken. GS geven aan dat het project absoluut geen uitstel kan dulden. Wat zo goed gestart was –

de gemeente heeft zich volgens de wethouder altijd heel meegaand en solidair opgesteld bij de plannen om de A.C. de Graafweg te verbeteren – komt ruw op een nieuw punt. Ver gekomen maar gestrand omdat de burgerparticipatie te veel tijd gaat kosten. Begrijpen wij goed dat er geen mogelijkheden meer zijn om de in Opmeer zo gewenste fietstunnel aan te leggen? Ga gauw in overleg, zouden wij willen meegeven. Het PMI toont ook dit keer een overzichtelijke lijst van projecten. Voor een aantal projecten ging echter vorige week de noodklok luiden, een klok die geluid werd in Europa. Het Europese Hof van Justitie heeft aangegeven dat de PAS niet verenigbaar is met de Habitatrichtlijn. Dat betekent dat een aantal projecten waarvan tot op heden werd gedacht dat de gevolgen van realisatie ervan zouden voldoen aan de wetgeving, dat hoogstwaarschijnlijk niet zullen doen. Het lijkt de SP duidelijk dat wij beter – misschien voor sommigen voorlopig – kunnen stoppen met deze projecten, te weten de weg in het project Bereikbaarheid Haarlemmermeer/Bollenstreek, de afslag A9 bij Heiloo en de verbindingsweg A8/A9. De SP roept GS op deze te schrappen uit het PMI. Dan het PMO. In de periode 15-18 zijn de gebiedscontracten voor onderhoud in de markt gezet en ten uitvoer gebracht. De contractduur is tien jaar, maar de SP vraagt of er tussentijds geëvalueerd wordt. In de commissie is deze vraag niet helder beantwoord. Daarom nogmaals de vraag, op basis van welke criteria gebeurt dit? Wij kijken verder met belangstelling naar verduurzaming van de infrastructuur. Het PMO geeft aan dat dit project op vier sporen wordt ingezet. Er is op deze sporen veel te winnen en de SP hoopt met GS dat de winst niet alleen in financiële kengetallen is te schetsen maar ook in winst voor verduurzaming en ons klimaat.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Voorzitter. Ik sta hier voor het achtste jaar om aan te geven wat wij vinden van het PMI en PMO vinden en ik kan u zeggen er is in de afgelopen acht jaar heel wat veranderd. Mijn navigatiesysteem vindt af en toe de weg niet meer in onze provincie en dat is voor ons een positieve ontwikkeling. In de afgelopen twee perioden is er veel geïnvesteerd in de doorstroming en bereikbaarheid. Mobiliteit is het smeermiddel voor de economische ontwikkeling in de provincie. Doorstroming is van essentieel belang voor een prettige omgeving om te wonen, werken en te recreëren en nieuwe infrastructuur is af en toe nodig om dit te realiseren. De besluitvorming over nieuwe wegen duurt lang, heel lang en wat ons betreft ook weleens te lang. Hierdoor kunnen ondernemers niet ondernemen en zitten woningeigenaren te lang in onzekerheid. Een mooi voorbeeld van nieuwe infrastructuur is de Westfrisiaweg, zoals veel projecten van deze omvang is er decennialang over gesproken. Ik weet nog goed dat ik na mijn eerste commissie Mobiliteit in 2011 van de provincie een verhuisdoos meekreeg vol documenten. Alles wat ik over dit project moest weten stond erin en in 2012 kwam de PIP ter besluitvorming en kon de eerste schop de grond in. Grote infrastructurele projecten zonder laat ik het uitdagingen noemen, ik ken ze niet. Ook bij de Westfrisiaweg zijn er de nodige uitdagingen geweest en is er vertraging opgelopen. De VVD is blij dat een langslepend conflict is opgelost en de weg eind deze maand officieel gaat worden opengesteld. Dat is mooi net iets eerder dan de gedeputeerde in eerste instantie heeft aangegeven. Complimenten daarvoor. Naast de Westfrisiaweg zijn er in de afgelopen twee perioden nog heel wat andere infrastructurele problemen opgepakt en opgelost. Ik noem de N201, een weg waar veel discussie over is geweest maar waar men nu heel blij mee is en een project dat ruim binnen budget is gebleven. Er is nog meer. Zo komt er straks een afslag op de A9 bij Heiloo, de N244 en N207 zijn verdubbeld, er zijn

verschillende HOV-projecten opgeleverd of worden nu gerealiseerd. De brug bij Ouderkerk wordt opgewaardeerd en u heeft korte termijnmaatregelen weten te verzinnen om de doorstroming op de N250 te verbeteren. Auto's kunnen in treintjes rijden op de N205, wij hebben pratende verkeerslichten, wij bouwen de grootste zeesluis ter wereld en wij hebben ook nog een keer het bezoekerscentrum SHIP weten te realiseren. De verkeersveiligheid in heel de provincie is verbeterd. De doorstroming op verschillende trajecten ook. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Onze spreektijd laat het niet toe om alle verbeteringen te noemen die zijn uitgevoerd aan de 613 kilometer wegen, de 49 kilometer busbanen, de 246 kilometer vaarwegen, 383 kilometer fietspaden en 545 kunstwerken in onze provincie. Het valt mij wel op dat er tussen de cijfers PMI van 2012 en het PMI 2019 rare verschillen zitten, met name in de hoeveelheid wegen en fietspaden. Gevoelsmatig zou er areaaluitbreiding moet hebben plaatsgevonden maar de cijfers zeggen iets anders. Toen ik bijna acht jaar geleden als Statenlid begon, hadden wij het bij het PMI en PMO vooral over asfalt. Ik hoor menigeen nu denken, daar zou je als VVD-er blij mee moeten zijn. Ja, dat ben ik ook, maar wij zien nu meer en meer dat er naast asfalt voor de auto en de vrachtwagen, ook gekeken wordt naar asfalt voor fiets en OV. Wij vinden dat een goede ontwikkeling. Bij verbetering van mobiliteit moet er gekeken worden naar alle modaliteiten en moet keuzevrijheid vooropstaan. Mijn fractie gaf het al eerder aan, een andere zeer positieve ontwikkeling vinden wij dat smart mobility in onze provincie zo optimaal mogelijk wordt benut en dat er ruimte wordt gegeven aan nieuwe ontwikkelingen die kunnen bijdragen aan de verkeersveiligheid en doorstroming. De provincie mag nog meer een proeftuin zijn voor dit soort ontwikkelingen, evenals voor de ontwikkeling van duurzaam en onderhoudsarm asfalt en projecten als SolaRoad. En weet u nog de bamboegeluidsschermen? Ik reed er deze week langs en ze hebben bijna de gewenste hoogte bereikt. Wij gaan ervanuit dat dit soort projecten straks meer en meer gaan terugkomen in het PMI en PMO. Met alles wat ik gezegd heb, zou je haast gaan denken dat wij zeer tevreden zijn over de inhoud van PMI en PMO. Ja, dat zijn wij ook wel, maar zoals de heer Annaert bij de algemene beschouwingen aangaf, hadden wij liever gezien dat ook de projecten A8/A9 en de Duinpolderweg in de realisatiefase zouden zitten en dat is helaas nog niet zo. Zoals eerder aangegeven, infrastructurele projecten zonder uitdagingen bestaan niet. De VVD gaat ervan uit dat er ook voor deze verbindingen in de nabije toekomst oplossingen gevonden gaan worden. Ik heb nog een aantal vragen. Over het dossier Leeghwaterbrug. Ik heb onlangs vernomen dat de dagspiegel voor de werkzaamheden aan de Leeghwaterbrug is verlengd. Ik hoor graag van de gedeputeerde of dit tot een snellere oplevering kan leiden. Ook heeft u in de commissie aangegeven dat alleen de vergunning voor de boorstelling rond was. Kunt u aangeven hoe het met de verdere vergunningen gaat in dit project? Onlangs werd bekend dat Max Verstappen zijn rondjes in de Formule I in 2020 misschien wel op het circuit in Zandvoort kan gaan rijden mits dat binnen de provinciale regelgeving valt. Nu weet ik dat de gedeputeerde graag naar de Formule I mag kijken, maar denkt u dat wij straks met zijn allen massaal naar Zandvoort kunnen gaan om de wedstrijd live te aanschouwen of gaat ons wegennet dat niet aan kunnen en staan Verstappen samen met Hamilton en Vettel en de toeschouwers massaal in de file naar het circuit toe? Ik hoor graag of zij hier al over in gesprek is met Zandvoort.

De **VOORZITTER**: De heer Klein ziet af van het woord.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Voorzitter. PMI en PMO met een groot aantal plannen om beter door Noord-Holland te kunnen rijden en misschien wel over het F-net, nee, niet het FE-net, het F-net. Ik heb hier eerder voor gepleit, een kwalitatief goed Randstedelijk doorfietsnetwerk, veilig en betrouwbaar en grensoverschrijdend. Ik hoop nog steeds dat dit droomproject een plekje in het PMI zal verwerven en al ga ik dan zelf weg na deze periode, ik kom graag een keertje terug om de schaar aan te reiken voor het doorknippen van het lintje van de opening van het F-net. Van droom tot daad, het fietsknelpuntenproject bevindt zich al een tijd in de studiefase. Hoe mooi zou het toch zijn als deze gedeputeerde deze in deze periode aan haar rijtje met successen zou kunnen toevoegen? Hoe krijgen wij hier vaart in? Dan het PMO. In de commissie spreken wij al enige tijd met elkaar over mogelijkheden van verduurzaming van aanleg en onderhoud. Ook de technische briefings over duurzamere methodes waren erg waardevol. Er zijn verschillende innovatieve methoden waarop aanleg en onderhoud van infrastructuur steeds duurzamer kunnen plaatsvinden. Er kan veel en er kan meer en wij willen hier een slag in slaan. Daarom een motie. Ik ben blij dat zoveel partijen hier hun handtekening onder hebben gezet. Tenslotte, het is bekend dat Nederland en dus ook de provincies veel inzet moeten plegen op alle beleidsvelden om de klimaatdoelen te gaan halen. Meer inzet op duurzame aanleg en onderhoudsmethoden zijn dan ook niet alleen een kans om kosten te reduceren, maar ook om realisaties van deze doelen dichterbij te brengen.

Motie 56/12-11-18
Verduurzaming wegaanleg en onderhoud

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 12 november 2018

Overwegende dat:

- *In de provincie Noord-Holland het onderhoud van de infrastructuur erop gericht is om optimale prestaties in relatie tot doorstroming, leefbaarheid en verkeersveiligheid van de infrastructuur te bereiken op een duurzame manier;*
- *Verdere verduurzaming van het aanleg- en onderhoudswerk van de infrastructuur essentieel is voor een relevante bijdrage aan het behalen van de duurzaamheids- en klimaatdoelen;*
- *In het coalitieakkoord is afgesproken dat bij beheer en onderhoud gebruik wordt gemaakt van innovaties en slimme oplossingen;*
- *Het bevorderen van de verkeersveiligheid een van de uitgangspunten is bij het vergroten van de bereikbaarheid in de provincie Noord-Holland;*
- *Nederland zich heeft gecommitteerd aan klimaatdoelstellingen voor 2020 en 2030;*
- *De ingeschatte kosten van infrastructuur, beheer en onderhoud in de provincie Noord-Holland een stijgende lijn laten zien.*

Constaterende dat:

- *Er verschillende innovatieve manieren zijn waarop beheer en onderhoud van infrastructuur steeds duurzamer plaats kunnen vinden;*

- *Er nieuwe soorten asfalt zijn met positieve mogelijkheden, zoals het opnemen van CO2 of het verlagen van hittestress;*
- *Er gebruik gemaakt kan worden van lichtreflectie van wegdek ten behoeve van zichtbaarheid, veiligheid en het besparen op verlichting;*
- *Er positieve ervaring is opgedaan in andere provincies, zoals in Groningen met innovatieve en duurzame wijzen van beheer en onderhoud en in Zuid-Holland waar de N211 onlangs als eerste CO2-negatieve weg van Nederland in gebruik is genomen;*
- *Zuid-Holland werkt met een CO2-boekhouding en concrete ambities heeft vastgelegd over CO2-afname en CO2-neutraal zijn.*
- *Nederland en daarmee ook de provincies, op alle beleidsvelden veel inzet moeten plegen om de afgesproken klimaatdoelen te behalen.*
- *Meer inzet op duurzamere aanleg- en onderhoudsmethoden ook een kans zijn de kosten te reduceren.*

Verzoeken GS:
De klimaatbijdrage en daarmee verduurzaming van wegaanleg en -onderhoud nadrukkelijk mee te nemen in de gebiedscontracten en hierover te rapporteren in de jaarrekening

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdA, D66, CDA, CU/SGP, ONH, PvdD, GL, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik houd het kort, zowel bij het PMI als het PMO. Dat ging mij net niet lukken in een stemverklaring. Voor wat betreft de PMO wil ik mijn blijdschap uitspreken voor de extra middelen die beschikbaar komen voor verduurzaming. Vorig jaar was dat al 10 miljoen euro voor verduurzaming van de infrastructuur, dit jaar nog eens 4 miljoen euro voor de verduurzaming van de steunpunten en dat is goed nieuws. Ik heb in de commissie mijn zorg uitgesproken over de hoogte van de totale kredietaanvraag die fors boven het investeringsplafond ligt maar wij zijn tevreden gesteld na de toelichting door de gedeputeerde. Wij zullen dus instemmen met het PMO. Wij zijn kritischer bij het PMI en dat heeft te maken met het feit dat wij op twee principiële punten kritisch zijn over de zaken die in het PMI staan. Ten eerste het uitgangspunt dat de keuzevrijheid van de reiziger centraal moet staan. Wij hebben net bij de Omgevingsvisie gepleit voor een Modal Shift en dat pleidooi wil ik hier nog een keer benoemen. Dat hoort eigenlijk in het PMI te staan. Een ander punt is dat wij gaan kijken naar de investeringsstrategie Noord-Holland Infrastructuur. Het uitgangspunt is dat bij afwegingen van investeringen 40% de doorstroming meeweegt en maar bij 20% de leefbaarheid. Wij vinden dat die afweging meer in evenwicht zou moeten komen en hopen dat de herziening daar aanleiding toe geeft. Wij zijn kritisch op met name de projecten de A8/A9, afslag A9 bij Heiloo en de bereikbaarheid Haarlemmermeer/Bollenstreek. Ik heb een vraag voor de gedeputeerde die ik ook in de commissie heb gesteld. Ik constateer na de brief van GS over besluitvorming in Zuid-Holland over wat in de volksmond de Duinpolderweg heet, dat wij in het vervolg inderdaad moeten gaan spreken over het verbeteren van de verbinding tussen de N208 en de A4 en niet

tussen de N206 en de A4 omdat de ruimtelijke reservering vervallen is. Ik hoor graag een bevestiging op dat punt van de gedeputeerde.

De heer **DE GRAAF** (CDA): Voorzitter. Wie had twee jaar geleden kunnen voorzien dat wij de Westfrisiaweg nog in gebruik zouden kunnen nemen. Groot compliment daarvoor, ook voor de ambtelijke organisatie. Dat geldt ook voor veel projecten in het PMI. Ik heb een vraag die ik wil onderbouwen met drie voorbeelden. De bereikbaarheid Den Helder. Na 3,5 jaar heb ik te horen gekregen dat dit wordt opgesplitst in korte en lange termijn oplossingen en de lange termijn oplossingen gaan wij in het volgende kwartaal bespreken, dat is bijna vier jaar nadat dit project is gestart. Dan het onderzoek naar de veiligheid van de N231 en de N201. Dat kregen wij in achtereenvolgende PMI's nog niet bekend als prognose voor het opleveren van de rapporten. Inmiddels weten wij dat er een brief is gestuurd waarin aangekondigd wordt dat er mogelijk voorstellen kom om dat probleemareaal te verbeteren. Dan de ongestoorde logistieke verbinding tussen Schiphol en Aalsmeer, staat sinds 2012 op de agenda. Heel laat is een juridische toets alsnog uitgevoerd en is dat ook weer een soort vertraging, hoewel deze meevalt, maar de schop had al bijna in de grond gekund. Dat leidt tot de hamvraag, wat hebben GS van ons nodig om die schijnbare vertragingsfactor om te zetten in een versnelling? Het is hier al benadrukt, we moeten sneller en fanatieker aan de gang bij mobiliteit. Dan het PMO, wij hebben het ook in de commissie besproken. Graag een antwoord op hoe de gedeputeerde de lobby inzet om de verhoging van de snelheid van het landbouwverkeer mogelijk te maken. Dat ligt nu bij de Tweede kamer maar bedrijven en ondernemers hebben erg veel behoefte aan duidelijkheid. Dan nog een pijnpuntje. Het PMO faciliteert ook het OV en daarover hebben wij een BOT-overleg gehad en daar is men uit de school geklapt. Dat is erg jammer, want dat BOT is bedoeld om op een creatieve manier met GS zonder politieke duiding en lading daar input aan te geven. Ik vind het jammer dat dat gebeurd is en dat het nog steeds op de site van de SP staat. Dan de motie van de PvdA over verduurzaming, die steunen wij omdat dit de provincie helpt zich te positioneren op het punt van duurzaamheid en op dat punt hebben wij een initiatiefvoorstel aangekondigd over de vergroening van provinciale rotondes en mogelijk ook andere infrastructuur.

De heer **TIJSSENS** (D66): Voorzitter. De laatste in het rijtje en het is de laatste actualisering van het PMI in deze bestuursperiode. Het is een goed moment om de ambities in het coalitieakkoord na te lopen. Voor de fijnproever, die staan ook in het PMI vermeld op pagina 5 en 6. Laat ik beginnen met een paar positieve grote projecten, de N23 is zo'n ambitie, maar ook de HOV Haarlem Velsen, op een haar na gevild. GS verdienen zeker complimenten voor hun daadkracht. Bij HOV 't Gooi zijn wij zover nog niet, misschien wel qua besluitvorming, maar de gedeputeerde zit in een weerbarstige fase en wij hopen dat het proces snel vlot getrokken kan worden. De ambitie duurzaamheid is urgent. Mobiliteit heeft door uitstoot van het verkeer en door de omvangrijke infrastructuur een grote impact en wij zien dat GS werk maken van deze ambitie. Gezien de omvang van onze circle of concern, wij gaan er echt over, practice what you preach, is het voor ons niet snel genoeg. De transitie naar duurzame mobiliteit gaat niet alleen over de Modal Shift, dat is vandaag al vaak genoemd, die vinden wij ook erg belangrijk en ik was een beetje geschokt over de opmerkingen over de concurrentie tussen fiets en OV, dat mag nooit betekenen dat wij als provincie niet meer opkomen voor het stimuleren van het fietsgebruik, daar

is D66 in ieder geval erg voor, maar het gaat ook over de verduurzaming per modaliteit, van het OV, het wegverkeer, enzovoorts. Bij het PMO ligt een motie van de PvdA en daar hebben wij driftig aan meegeschreven en daar staan wij zeer achter. Dat wij ook bij het onderhoud van het enorme areaal gaan kijken hoe wij daar beter naar kunnen kijken, dus de besparing op materiaal, energie bij het beheer en onderhoud en het gebruik van de infrastructuur, innovatie is daarvoor noodzakelijk. Er zijn veel innovaties op dit terrein en GS zijn er wel mee bezig, maar wij worden niet structureel geïnformeerd, wij hobbelen er als PS vaak een beetje achteraan op zoek naar welke informatie er al is. Wij zien dat wij bij de gebiedscontracten voor een lange termijn vooruit moeten gaan kijken, tenminste vijf jaar loopt zo'n contract. Het is dus belangrijk om grip te krijgen op de kaders dat daar de duurzaamheidsdoelstellingen in verwerkt worden. Ik denk dat de gedeputeerde weet waar dit over gaat. Ik hoop dat zij ons daarin wil faciliteren. Daarmee heb ik mijn inbreng PMO versleuteld in het PMI en ga ik door met de andere ambities die door GS geformuleerd waren. De ambitie verkeersmanagement, daar hebben wij als PS flink tegen aan geduwd en met het beleidskader smart mobility dat toen echt multimodaal werd, hebben wij een programma met vleugels gekregen. Wij zijn erg nieuwsgierig naar wat de toekomst brengt wat dat betreft. De twee grote wegambities, een ervan is vandaag al vaak genoemd in het kader van de PAS, de verbinding A8/A9. Die loopt niet voorspoedig, maar voor D66 is het essentieel dat de inwoners van Krommenie en Assendelft uit het ongewisse gehaald worden en dat wij ondanks alle problemen, voor hen een oplossing gaan verzinnen, linksom of rechtsom. Hun leefbaarheidsprobleem moet aangepakt worden. Wij vinden positief dat er besloten is een landschapsplan uit te werken, want dat is sowieso winst voor het gebied.

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Mocht het landschapsplan dan toch geen soelaas bieden in verband met die PAS, aan wat voor maatregel zit u dan te denken?

De heer **TIJSSENS** (D66): Er zijn twee dingen. Het landschapsplan is iets dat het landschap daar sowieso verdient, dat was de strekking van mijn woorden, ook als de weg die nu getekend is door GS, er niet kan komen bijvoorbeeld door de PAS of landschappelijke aspecten of door wat er in Zaanstad aan de hand is, onder al die omstandigheden zijn wij blij dat het landschapsplan voor dat gebied wordt uitgewerkt. Dat is het waard.

De heer **ZOON** (PvdD): Ik hoor u ook zeggen dat er sowieso iets moet gebeuren voor de leefbaarheid. Waar denkt u dan aan?

De heer **TIJSSENS** (D66): Dat weet ik nu nog niet. Als in deze periode of aan het begin van de volgende periode blijkt dat het project staakt of is vastgelopen, dan zullen wij terug moeten naar wat nu. Ik denk dat dat ook een rol gaat spelen in de komende maanden, maar daar kan ik nu niet op vooruitlopen. Over het grote project waar wij wel een besluit genomen hebben, is de bereikbaarheid Haarlemmermeer/Bollenstreek. Die ambitie is niet gerealiseerd, maar het volgende college kan aan de gang met deeloplossingen, dingen doen. Wij zullen in de volgende commissie of de commissie daarna in detail af gaan stemmen hoe dat precies moet gaan, dat die volgende fase een mooie start krijgt, bedankt aan GS dat wij elkaar daarin hebben kunnen vinden. Waar wij als commissie en PS nog wat meer in het duister tasten, het werd al

gememoreerd, de bereikbaarheid Den Helder. Wij kunnen ons voorstellen dat dit een heel lastig dossier is, maar wij betreuren het dat wij na deze periode nog geen uitgewerkte probleemstudie hebben, iets waarmee wij de opgave integraal kunnen bespreken als PS en als PS met GS. Ook missen wij een terugkoppeling op de ambitie van de afwikkeling het landbouwverkeer. Wij hebben het niet voor niks opgenomen in het coalitieakkoord. Ik zie een nee knik van GS, dus er komt kennelijk straks een reactie. Ik mis daar nog wat informatie over en daar kunnen wij bijvoorbeeld bij het project Haarlemmermeer/Bollenstreek nog eens op terugkomen om een casus te hebben, want daar speelt het landbouwverkeer ook een rol. Wellicht is er bepaalde informatie waar ik nog op gewezen kan worden. Last but not least. De ambitie voor de fiets. Wij constateren dat de fiets in deze periode echt een volwaardige modaliteit is geworden en dat het wordt meegenomen in alle provinciale plannen op infrastructuur. Het opnemen van het hoofdfietsnetwerk is daarbij een grote stap voorwaarts en de fiets gaat voorop bij de integratie van het mobiliteitsbeleid, in de structuur van de Omgevingsvisie, de plannen en de agenda's, weliswaar nog met een conceptdocument, maar toch als wij kijken naar hoe het nieuwe mobiliteitsbeleid in de Omgevingsvisie eruit komt, is de fiets daar echt het speerpunt. Deze opsomming brengt mij tot de conclusie dat er een hoop goed gegaan is, maar dat de laatste maanden van de periode goed gebruikt moeten worden door het college.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik moest even alle onderdelen van de bijdragen bij elkaar zoeken. Ik ga het in volgorde doen. De motie van de PvdD. Ik heb de heer Zoon over drie projecten iets horen zeggen en ik wil graag het debat daarover aangaan, maar kijken op de klok weet ik niet of dat verstandig is en volgens mij hebben u en ik de conclusie getrokken dat wij het over die drie projecten niet eens gaan worden. Ik wil wel een opmerking maken over waar u mee begon. U zegt, de maatregelen voor het oplossen van de knelpunten OV zorgen voor een sneller OV, de fietsinfrastructuur zorgt voor meer veiligheid voor de fietser. Tot zover waren wij het eens. Toen zei u, en infrastructuur zorgt voor meer files. Nou was mijn wedervraag aan u, kunt u drie provinciale projecten noemen in Noord-Holland waar de aanleg of verbetering van de infrastructuur heeft geleid tot meer files? U mag hem ook voor de tweede termijn bewaren. Op het hele programma wat wij hebben, waar hebben wij meer last gekregen van files? Dan de motie van de bermen. U vraagt om alle bermen als ecologisch waardevol te beschouwen en als zodanig te behandelen. Destijds hebben wij en nou praat ik over 2014, een hele uitgebreide inventarisatie laten maken van alle bermen in onze provincie, langs de provinciale infrastructuur. Het bureau dat dat gedaan heeft, heeft dat heel zorgvuldig gedaan maar heeft ook de conclusie getrokken dat ongeveer 25% van onze bermen niet als ecologisch waardevol te beschouwen kunnen zijn. Dat heeft met een aantal factoren te maken. Het kan zijn dat de berm vol staat met bomen en dan is er vrij weinig te maaien en te klepelen. Het kan zijn dat de berm heel smal is en dat betekent dat insecten die in een heel smal stukje berm iets willen doen, gewoon weggeblazen worden door het verkeer dat er langsrijdt, waardoor er geen insecten zijn die van dat stukje berm gebruik maken. En er zijn bermen die liggen op een ondergrond die zo rijk is, dat je daar met goed fatsoen door ecologisch bermbeheer niet meer van kunt maken dan er op dat moment is. Die 25% waar u iets mee wilt, is de moeite echt niet waard. Ik vind uw voorstel sympathiek en als dat de moeite waard zou zijn, dan zouden wij dat echt wel willen doen, maar die 25% moet u echt niet willen. Los daarvan zegt u, ja, dat moeten wij als zodanig behandelen en dat moeten wij

direct opruimen of enkele dagen laten liggen. Dat is bij sommige wegen ook een probleem omdat de overlast voor het verkeer daarmee dermate hoog wordt, dat je een enorme verstoring in het verkeer krijgt en dan zorgt extra infrastructuur wel degelijk voor extra files, maar dan niet vanwege het aantal auto's maar vanwege de extra bermbehandeling. Los daarvan, het kost ook extra geld en dat is niet zo maar mee te nemen in een gebiedscontract. Dat is gewoon meerwerk. Ik zie dat u geen dekking heeft aangegeven en u weet wat de hygiëne in dit huis vereist. Dus om inhoudelijke redenen raad ik hem af, maar ook om financiële redenen klopt hij niet. Bovendien een gebiedscontract is een vaste prijs en als je daar iets aan wilt toevoegen, dan moet je gewoon meer betalen. Dan de heer Hoogervorst. Die stelt een aantal vragen zoals over de fietsknelpunten. Ik heb een voortgangsrapportage gekregen over de OV knelpunten want daar zijn wij ook mee bezig. Zodra die door ons college is besproken, gaat die naar u en kunt u die bespreken. Ik dacht toen u zei, fietsknelpunten, oh, die komt eraan, maar nu ik hier sta denk ik, die komt er nog niet aan, want dat ging over de OV knelpunten en daar is wel een stand van zaken te geven. Voor de fietsknelpunten durf ik dat niet te zeggen, ik probeer dat tussen de bedrijven door nog even voor u na te gaan, dan hoort u dat. Zijn er geen mogelijkheden meer voor de fietstunnel Opmeer vanwege de burgerparticipatie? Zo zit het niet in elkaar. Wij zijn al sinds jaar en dag bezig over de A.C. de Graafweg om niet te zeggen, wij zijn er al jaren over bezig. De gemeente Opmeer wist al jaren dat we daar aan de slag zouden gaan en dat het handig zou zijn om als je iets mee zou willen laten lopen, je daar maatregelen voor moet nemen. Het college en de raad daar hebben een paar keer last gehad van voortschrijdend inzicht. Er is een periode geweest dat men een tunnel wilde, toen is er een participatietraject geweest waaruit naar voren kwam dat men geen tunnel wilde. Recent heeft men verder voortschrijdend inzicht gekregen en bedenkt men op dit moment dat men wellicht wel weer een tunnel wil. De burgerparticipatie zou ook kunnen uitwijzen dat men toch niet die tunnel wil want dat traject moet nog gelopen worden. Wij hebben steeds aangegeven, als jullie iets willen, zorg er dan voor dat je ons voor 1 september 2018 helderheid geeft, want daarna gaan wij aan de slag. Zover is men niet. Dat geeft ook niet, alleen dat betekent wel dat wij geen werk met werk meer kunnen maken. Op het moment dat wij de weg op de schop nemen, heeft men de beslissing over de tunnel na al die jaren nog steeds niet genomen. Kan die tunnel dan niet meer? Jawel, alleen niet in een vloeiende stroom. Dus als men iets wil, zal men het los moeten knippen van ons provinciale project. Dat geeft allemaal niks, dat gebeurt wel op meer plaatsen, alleen het kan niet in een keer meegenomen worden. Als Opmeer besluit een tunnel te willen en daar geld voor beschikbaar te stellen, dan kan er ook over vijf jaar nog een tunnel aangelegd worden en dan is dat niet afhankelijk van onze werkzaamheden bij de A.C. de Graafweg. Dan zegt de heer Hoogervorst, is het niet verstandig om in verband met de PAS en de Habitatrichtlijn en het Europese Hof van Justitie al dan niet voorlopig te stoppen met een aantal projecten. Nee, hij weet ook dat wij op grond van de PAS dan misschien niet meer kunnen vergunnen, maar dat er altijd de mogelijkheid bestaat om een individueel project op individuele basis te vergunnen. Wij zullen alleen daar meer werkzaamheden voor moeten verrichten. Ik vind de recente uitspraak nog geen aanleiding om te zeggen, dan stoppen wij maar met alles. Er zijn weleens meer tegenslagen in het provinciale leven en dan betekent dat niet dat je a priori alles uit je handen laat vallen en dat je niet kijkt naar wat niet kan, maar dat je kijkt naar wat wel kan. Wordt een gebiedscontract tussentijds geëvalueerd en zo ja, op grond van welke criteria? Net zoals bij de fietsknelpunten

moet ik u de exacte criteria verschuldigd blijven, maar ik weet wel dat er op dit moment een interne audit loopt. Daar bemoei ik mij uiteraard niet mee want daar moeten anderen een oordeel over vellen. Ik kan u ook niet vertellen wat de criteria zijn die daarbij gehanteerd worden. Gedurende een reeks van jaren hebben wij die gebiedscontracten aanbesteed en elke keer leer je en datgene wat je leert, neem je mee in de nieuwe aanbestedingen. De aanleiding voor de aanbesteding van gebiedscontracten is nooit een inhoudelijke maar een puur financiële geweest, zoals u zich ongetwijfeld ook nog kunt herinneren. Er moest gewoon bezuinigd worden op het onderhoud. Toen hebben wij gezegd, als wij PMI en PMO nadrukkelijker dan voorheen aan elkaar koppelen, betekent ook dat de beleidsvrijheid van PS om projecten anders te prioriteren wat afneemt, want als je die twee koppelt, kun je niet meer zeggen, ik haal een ding naar voren want dan moet je ook iets anders naar voren halen. Als je dat doet, kunnen wij daar een bezuiniging op realiseren maar dat betekent minder beleidsvrijheid voor PS de insteek is een puur financiële geweest. Wij moesten ik meen een bedrag van 5 miljoen euro bezuinigen en dat hebben wij ook gerealiseerd. Mevrouw Kaamer van Hoegee vraagt zich bezorgd af of de hoeveelheid wegen die wij hadden, is afgenomen. Nee, dat is niet zo. In het verleden werden vierkante meters weg geteld en dat betekent dat een rijstrook twee keer werd geteld en dat soort dubbelingen hebben wij eruit gehaald. Wij kijken nu alleen maar naar strekkende meters weg en daardoor lijkt het alsof er iets kwijt is, maar wij hebben het nog steeds, dus maakt u zich niet ongerust. Ik vind het leuk om te horen dat u zegt, kijk nou of je nog meer proeftuin kunt zijn voor innovaties. Dat proberen wij ook. Wij zijn er supertrots op dat wij een aantal spraakmakende projecten bij ons in de provincie hebben mogen testen. Het bamboegeluidsscherm is inderdaad bijna op hoogte maar nog niet helemaal. Ook daarvoor geldt dat er een tussenevaluatie heeft plaatsgevonden waarvoor de gemeente Amsterdam opdrachtgever is, want zoals u weet, doen wij dit samen met RWS en Amsterdam, het ingenieursbureau en ook daarvoor geldt dat als die door ons college is besproken, hij naar PS komt. Ik hoop dat die eind dit jaar, begin volgend jaar in de commissie besproken kan worden. De Leeghwaterbrug. U gebruikt een woord wat ik niet kende maar inmiddels begrijp ik wat u bedoelt. U vraagt, hoe zit het met de verdere vergunning? Los van de boorstelling voor de bovenbouw is de vergunning verleend. Op 18 november gaan wij in een vloeiende bouwstroom verder. Voor het proces erna moet nog een vergunning worden aangevraagd, maar dat gaat in het reguliere tempo. Zo langzamerhand komen wij in normaal vaarwater. De afronding, ik heb u eerder per brief gemeld dat wij de planning nog niet hebben geaccepteerd en dat is nog steeds zo, omdat ik nog steeds wil weten welke verdere versnellingsmaatregelen mogelijk zijn. Het nemen van maatregelen op de brug zelf, vanuit het bedrijfsleven werd gesuggereerd, dan open je hem toch niet meer voor de scheepvaart, want dat scheelt zo lekker. Dat is ingewikkeld, want er zit niet alleen recreatievaart op het Noordhollandsch Kanaal, er zit ook beroepsvaart. Daarom moeten wij altijd de afweging maken, wat is gunstig om alle vervoersstromen de mogelijkheid te geven om zo min mogelijk hinder van de werkzaamheden te ondervinden. Rijden wij nou straks in de file naar de GP in Zandvoort? Los van de prealabele dat er een GP in Zandvoort moet komen, heeft mij nog geen vraag bereikt over de bereikbaarheid van Zandvoort, mocht dat het geval zijn. Ik zou het ingewikkeld vinden dat men het idee heeft dat als er een groot evenement regelmatig wordt georganiseerd, de provincie met al haar inwoners aan de lat zouden moeten staan van een dergelijk evenement. Ik heb er nog niets over gehoord en tegen de tijd dat het wel zo is, dan gaan wij in overleg met de gemeente en

de initiatiefnemers voor de GP. Dan moet er eerst meer zekerheid komen of dat daadwerkelijk aan de orde is. Ik begrijp in weerwil van wat er door Zandvoort gecommuniceerd wordt, er nog allerminst zekerheid is dat de vrienden van de heer Ecclestone deze kant op komen. Dan de PvdA. Mevrouw Van Duijn hoopt op een F-net. Wij hebben afgesproken dat wij met elkaar een perspectief fiets gaan bespreken en daar geldt hetzelfde voor als voor de OV knelpunten en de bamboegeluidsschermen. Met een beetje mazzel ligt dat binnenkort bij u op de mat en gaan wij het erover hebben. Het heet geen F-net, maar het zal die portee hebben want wij hebben afgesproken dat wij aangeven hoe wij aankijken tegen een hoofdnet van doorfietsroutes. U hebt een motie ingediend over verduurzaming van wegaanleg en onderhoud en in de overwegingen tref ik een aantal zaken aan, waarvan ik denk, daar kun je op zijn minst over met elkaar discussiëren. U zegt dat er gebruik gemaakt kan worden van lichtreflectie op wegdekken ten behoeve van zichtbaarheid, veiligheid en besparing op verlichting. Ik kan u melden dat dat wetenschappelijk allerminst is aangetoond. Sterker nog, door het gebruik maken van licht reflecterende wegdekken is het risico aanwezig dat met name kwetsbare verkeersdeelnemers veel minder zichtbaar zijn, omdat zij alleen nog maar te zien zijn als donkere vlekken op een wegdek en niet meer afsteken omdat je door de lichtreflectie de verlichting naar beneden draait, waardoor de directe reflectie van de mensen op het wegdek minder wordt, waar alleen het wegdek zelf gaat reflecteren. Dan zie je de mensen die erop staan, niet meer. Ik zou eraan hechten dat eerst de verkeersveiligheid van dit wegdek onderzocht wordt door de SWOV, want dat is nog niet gebeurd en dat is echt het expertisecentrum bij uitstek voor dit soort maatregelen. Ik ben het nog niet eens met alle overwegingen die u hanteert.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Voorzitter. Ik wil hier heel graag over verder praten in de commissie, nog deze periode, want we zouden het ook nog een keer hebben over waar brandt het licht, over duisternis en verlichting en daar kan dit mooi bij betrokken worden. Het voert te ver om hier nu een inhoudelijke discussie over te voeren.

De **VOORZITTER**: Is de consequentie dan dat u de motie aanhoudt?

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Nee, de motie blijft.

De heer **TIJSSENS** (D66): Hetzelfde punt. Mijn opmerking op dit moment is dat die overweging een voorbeeld is waarmee u het niet eens hoeft te zijn. In het dictum van de motie gaat het louter over het uitnutten van de innovaties, de verduurzaming die mogelijk is bij met name het beheer van wegen. Daar wordt ook nog onderhoud genoemd, er is natuurlijk een samenhang tussen die twee en dat wij daarover structureel gerapporteerd krijgen. Kan de gedeputeerde leven met dat dictum terwijl er in de overwegingen voorbeelden zitten waar ze niet mee in kan stemmen?

Gedeputeerde **POST**: Dat vind ik een premature vraag. Wanneer u met veel partijen een motie indient met zes overwegingen en zeven constateringen en een dictum, u over de constateringen en overwegingen zorgvuldig heeft nagedacht en dat u dat zeer bewust heeft opgeschreven. Als er zoveel tijd en energie in is gestoken, vind ik het een beetje kort door de bocht om te zeggen, de constateringen en overwegingen zullen mij een rotzorg zijn, wat vind je van het dictum, Post? Ik

vind dit geen recht doen aan de indiener van de motie, die hier tijd en energie in heeft gestoken. Ik wil alleen maar aangeven dat daar wat mij betreft, discussie over bestaat, ongeacht wat ik van het dictum vind.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Dat is prima, er is inderdaad veel tijd en energie in gestoken, dus dan kunnen wij het zo laten en kunnen wij er in de commissie inhoudelijk op terugkomen.

Gedeputeerde **POST**: Ik was nog helemaal niet klaar met mijn betoog, ik geef alleen maar aan dat in de motie een aantal zaken zitten die allerminst bewezen zijn, terwijl ze wel als stellig worden neergezet. Zo is het niet.

De heer **TIJSSENS** (D66): Ik moet even drammen. Ik vroeg de gedeputeerde of het voor haar een probleem is om met een dictum….

Gedeputeerde **POST**: De heer Tijssens loopt voor de muziek uit. Ik ben nog niet zover. Geeft u mij de gelegenheid om te beantwoorden.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Een correctie, want er wordt nu gezegd dat het er heel stellig staat, maar het wordt genoemd als kan een mogelijkheid zijn, dus iets minder stellig dan de gedeputeerde nu aangeeft.

Gedeputeerde **POST**: Het punt is dat dat niet aangetoond is. Ik zeg dus dat die overweging voor mij niet doorslaggevend is. Ik snap best wat u vraagt maar ik zeg ook dat heel veel van de zaken die u noemt, er zijn positieve mogelijkheden voor het opnemen van CO2, het zijn allemaal nog pilots en er is nog niets wat breed kan worden uitgerold, omdat de voordelen daarvan zijn bewezen. Daarom doen wij overal pilots. Datzelfde geldt voor wat zich in Groningen en op de N201 heeft afgespeeld. Het zijn allemaal pilots en het is nog niet uitgerold. Voor de Cruqiusbrug zijn wij voornemens een uitvraag te doen voor een CO2-neutraal kunstwerk, maar het is nog maar de vraag of dat gaat lukken omdat het nog nergens in het land is vertoond. Dat geef ik u aan de voorkant mee voordat ik toekom aan het dictum, want er staat een aantal enthousiaste opmerkingen in waarvan ik niet kan beloven dat ik ze waar kan maken. Dus wil ik enige voorzichtigheid betrachten. Over het dictum van de motie. Er staat: De klimaatbijdrage en daarmee verduurzaming van wegaanleg en -onderhoud nadrukkelijk mee te nemen in de gebiedscontracten en hierover te rapporteren in de jaarrekening. Dat vind ik een stapje te ver. Ik stel mij voor dat wij het afwegen bij de investerings- en onderhoudsprojecten, maar om het standaard mee te nemen in de gebiedscontracten, betekent dat wij alle gebiedscontracten moeten gaan openbreken en ik kan op dit moment de financiële consequenties daarvan op geen enkele wijze overzien. Ik zou zeggen, laten wij het afwegen en per project van wat grotere omvang, is het wel of niet de moeite. Met alle plezier wil ik daarover rapporteren, of wij dat bij de jaarrekening doen of anderszins. Dat moeten wij zien. In deze vorm moet ik hem ontraden. Als u hem wijzigt in: af te wegen bij het PMI en PMO kan ik ermee uit de voeten. Dan de heer Hietbrink. Hij heeft min of meer aangegeven dat hij benieuwd is naar de nieuwe INNI, de nieuwe investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur en hoopt hij en geeft hij een schot voor de

boeg dat de 40% doorstroming en 20% leefbaarheid anders gewogen gaan worden de volgende keer. Wij hebben hier destijds voor gekozen is omdat doorstroming ook een effect heeft op leefbaarheid en dat je anders leefbaarheid in feite dubbel zou bedienen. Daarom is deze weging tot stand gekomen. Tegen die tijd gaan wij met u in gesprek want ik ga ervan uit dat u over dit beleidskader wilt meepraten en daar een vaststellende rol bij wilt hebben. Is het nu zo dat het project tussen de N208 en de A4, dat de Duinpolderweg straks alleen nog maar – u gebruikte de naam zelf ook, dus ik voel mij vrij om die naam ook volop te gebruiken – loopt vanaf de A4 tot de N208 en niet meer tussen de A4 en de N206. Het antwoord op die vraag is ja. De heer De Graaf, bereikbaarheid Den Helder. Ik snap uw, ik zou bijna willen zeggen, narrigheid, want die heb ik zelf ook gehad. Men heeft vooral eerst gekeken naar de kortetermijnmaatregelen om daar met een pakket te komen en pas daarna de lange termijn opgepakt. Aan de voorkant van de discussie over korte of lange termijn heeft er eerst een exegese plaatsgevonden, het gaat eigenlijk helemaal nergens over maar ik meld het toch maar, hoe de governance in elkaar zat, omdat wij ook nog een project hadden dat heet De Kop werkt waar ook een aantal bereikbaarheidsmaatregelen in zaten en die verhielden zich niet echt handig tot elkaar. Daarom heeft het vrij veel tijd gekost om tot een aanvaardbare structuur te komen om dit aan te sturen, ook nog passend bij De Kop werkt met betrokkenheid van de regio, maar wel uiteindelijk onder verantwoording van uw Staten omdat het is opgenomen in het coalitieakkoord en dat heeft helaas heel veel tijd gekost. Dat betekent wel dat wij op korte termijn bij u komen met het pakket aan kortetermijnmaatregelen en ik meen dat wij in het eerste of tweede kwartaal 2019 voor de lange termijn bij u terugkomen. U vraagt hoe kunnen wij versnellen. Daar heb ik niet zo maar een antwoord op maar wellicht dat wij daarover in de komende periode nader van gedachten wisselen in commissieverband. Dan de lobby over de maximumsnelheid van het landbouwverkeer. Ik heb er hier en daar al het een en ander over laten vallen. Ik begrijp dat men met name bij LTO heel hard bezig is om die lobby in te zetten en ik heb aangegeven dat indien men daar onze steun bij wil, ik van harte bereid ben om die te verlenen. Tot dit moment heeft men daar geen gebruik van gemaakt maar ik zal nog een keertje polsen want ik weet dat ze daar heel actief mee zijn. Ik deel uw observaties over het BOT over het OV. Wij gaan als het even meezit, binnenkort een vervolgsessie hebben en het lijkt mij verstandig dat onder leiding van onze kundige voorzitter van de commissie er aan de voorkant van dat BOT-overleg er hele strakke afspraken gemaakt worden zodat wij dit niet nog een tweede keer beleven. Ik heb de eerste vraag van de heer Tijssens gemist, dus misschien kan hij daar in tweede termijn op terugkomen. Beleidskader smart mobility. Wij komen daar binnenkort mee naar u toe voor zover u dat nog niet gekregen heeft, want er staat de komende periode nog veel op stapel. Krommenie Assendelft, ik ben het met u eens, maar u weet ook dat dat een uitdagend project is en dat zowel gedeputeerde Geldhof als ik bezig zijn de kool en de geit te sparen en dat zijn in dit geval de Stelling en de inwoners van Krommenie en Assendelft en in brede zin de inwoners van de regio, want wij streven ernaar om het voor de gehele regio per saldo een stukje beter te maken.

Tweede termijn

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Ook dank aan de gedeputeerde dat zij de geit wil sparen, daar zijn wij alleen maar voor. Er wordt weleens gezegd, ga nooit in op zo'n directe vraag, gaat u drie

voorbeelden noemen of twee of een, ik weet wel waar dat heengaat maar gelukkig ben ik in goed gezelschap. De heer Gillis Duranton en Matthew Turner in Toronto in 2009 hebben hier een uitgebreid onderzoek naar gedaan in de Fundamental Law of Road Congestion. U zult zeggen, dat is in Amerika, maar gelukkig hebben wij de Raad voor de Leefomgeving die in mei 2018 tot dezelfde conclusie komt. Ik ga toch een aantal voorbeelden noemen omdat u dat zo graag wilt. Laten wij de Leeghwaterbrug noemen. Hoeveel file dat ding volgens u al niet veroorzaakt heeft. Ik vraag mij af of die ooit veel snelheidswinst gaat opleveren. De boot naar Texel is ook een aardige, die onderdeel is van de hele mobiliteitsstructuur die groter is geworden waardoor er meer file komt te staan richting de boot. Bij de A8/A9 wordt gezegd, hij moet er vooral komen te liggen, niet omdat het heel veel sneller gaat omdat er al een enorme opstopping is en daar gaat het niets aan doen, dus die opstopping wordt alleen maar langer. Je kunt een oude PMI pakken voor goede voorbeelden en kijken welke projecten daar zijn afgerond. Na een aantal jaren zie je dat deze weer als probleem worden aangemerkt, bijvoorbeeld 2013 aansluiting bij de A4 bij Hoofddorp, die nu weer bij de Duinpolderweg genoemd wordt, dat daar echt iets moet gebeuren omdat het een zootje is en wij te weinig capaciteit hebben. Dat waren vier voorbeelden, u mag er zelf een wegstrepen.

Gedeputeerde **POST**: Ik vroeg drie voorbeelden waar de aanleg van nieuwe provinciale infrastructuur tot extra files heeft geleid. Dit zijn geen voorbeelden van nieuwe provinciale infrastructuur.

De heer **ZOON** (PvdD): Ik hoop dat wij in een groot netwerk zitten waar allerlei wegen op elkaar aansluiten, ook provinciale wegen en je ziet, ik heb er vier genoemd, u mag ze ook alle vier wegstrepen.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde zegt, die voorbeelden deugen niet omdat ze niet binnen haar definitie vallen.

De heer **ZOON** (PvdD): Zij gaat over de vragen en ik over de antwoorden. Dan nog even over de motie. Ik baseer mij op de technische antwoorden op vragen van de CU/SGP en daarin kwam in het antwoord terug waar geklepeld en waar gemaaid wordt. Ik ben heel blij dat de gedeputeerde zegt dat niet overal geklepeld en gemaaid wordt omdat dat in sommige bermen niet mogelijk is. Houden zo, doe dat niet, ga daar niets doen, dat willen wij ook niet. Wat wij willen is dat waar nu geklepeld wordt, er gemaaid wordt en dat kan vrij gemakkelijk want je kunt in een en dezelfde afzetting het maaien in plaats van klepelen doen en dan wordt in dezelfde handeling het afval meegenomen. Je hoeft niet vaker een afzetting te doen, liever wel dat is nog beter, maar wij vragen daar niet om in de motie. U wilt natuurlijk geld hebben maar dat vind ik een beetje flauw. U vraagt bij elk PMO om extra geld. Wij hebben er een staatje bij gekregen waar in 2019 bijna 4 miljoen euro erbij wordt gevraagd dat oploopt tot een aantal keren 10 miljoen euro elk jaar dat bijgeplust wordt. Waar wij om vragen is nog geen 300.000 euro per jaar wat een kleine moeite is en een groot plezier doet.

De **VOORZITTER**: Ik attendeer de PvdD erop dat er voor volgende week niet al te veel spreektijd meer over is.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter, dank voor de heldere antwoorden. Goed om te horen dat aan het verhaal Opmeer ook een andere kant zit. Daar was u heel duidelijk over en daar kunnen wij mee verder. Wij wachten de voortgangsrapportage over de fietsknelpunten af. Wij hopen dat die snel zal verschijnen en dat de inhoud wellicht aanleiding zou kunnen zijn om bij te sturen op plekken waar dat nodig is. De gedeputeerde geeft aan dat de uitspraak van het Europese Hof dat de PAS op dit moment niet gelijkloopt met de Habitatrichtlijn voor haar geen aanleiding is om de projecten Haarlemmermeer/Bollenstreek, het autogedeelte, de afslag A9 bij Heiloo en de verbindingsweg A8/A9 uit het PMI te schrappen. Ik ben heel benieuwd wat er moet gebeuren op het gebied van de stikstofuitstoot wanneer u wel de stekker uit die projecten zou trekken. Tot slot iets over de mogelijke Formule I races op Zandvoort. De SP is verheugd over de zeer gereserveerde houding van de gedeputeerde bij het oplossen van mogelijke bereikbaarheidsproblemen die dan kunnen gaan ontstaan. Er is nog allerminst iets geregeld al lijkt het soms wel zo. Moet de provincie voor die paar dagen per jaar diep in de buidel tasten om nog maar te zwijgen over de enorme looptijd van dergelijke projecten, ik zou er maar op rekenen dat de eerste Formule I race met een goede bereikbaarheid misschien pas over dertig jaar zal plaatsvinden. Misschien moet je gewoon zeggen, wij doen helemaal geen Formule I in Zandvoort, omdat de problemen met de bereikbaarheid onoplosbaar lijken.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Dank voor de uitgebreide antwoorden ook op vragen die ik niet gesteld heb. U zegt nu wederom bij de Leeghwaterbrug dat u nog steeds aan het zoeken bent naar andere oplossingen om de doorstroming te verbeteren en de tijd te verkorten. Op welke termijn denkt u daar meer duidelijkheid over te kunnen geven, want dat is volgens mij ook een roep van het bedrijfsleven.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Voorzitter, naar aanleiding van de argumenten van de gedeputeerde hebben wij besloten om de motie aan te passen, dus voor gebiedscontracten in het dictum komt het woordje ‘nieuwe’, dus het gaat om de nieuwe gebiedscontracten.

De heer **TIJSSENS** (D66): Voorzitter. Ik hoop dat met de toevoeging van nieuwe er geen hindernis meer is, omdat wij het belangrijk vinden om de duurzaamheid mee te nemen in de kaders van het onderhoud. Wij moeten daar kaderstellend onze functie kunnen uitoefenen en het lijkt mij evident dat wij erover gerapporteerd moeten krijgen. Nog even over de andere punten, want ik werd ook aangesproken op het complex dat nu speelt bij de A8/A9 en de kool en de geit. Wij hebben daar respect voor en wij willen GS de tijd geven, maar wij namen de ambities van de hele periode met u door, niet alleen de actualiteit. Wij zien dat deze ambitie niet meer geslecht zal kunnen worden in deze periode. De besluitvorming gaat onvermijdelijk naar de volgende periode toe en daarom wilden wij hem in die zin genoemd hebben en wij hopen op veel wijsheid. Tenslotte gaf u over Den Helder en de bereikbaarheid daar niet aan of wij in deze Statenperiode nog in staat gesteld kunnen worden door u, want daar hebben wij een goed bespreekstuk voor nodig, om de probleemdefinitie van die bereikbaarheid goed met elkaar door te nemen. Wij

begrijpen dat de maatregelen nog ver in de pen zitten, maar wij hebben deze periode nog niet echt een gestructureerde discussie gehad over de bereikbaarheid van Den Helder en dat vind ik wel belangrijk.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. De heer Zoon, u hoort vaak genoeg van ons, u gaat over de vraag en wij gaan over het antwoord. Ik constateer dat de voorbeelden die u geeft, niet gaan over nieuwe provinciale infrastructuur. Het gaat over respectievelijk een boot waar wij niet over gaan en dat is geen infrastructuur, het gaat over een weg die er nog niet is en het gaat over een brug die verbreed wordt en niet nieuw aangelegd wordt. Als er wegwerkzaamheden zijn, zijn er altijd files, dat kan iedereen voorspellen. Ik begrijp dat u de voorbeelden niet heeft en dat is dan misschien wel veelzeggend. Dan het ecologisch beheer. 75% van onze berm wordt ecologisch beheerd en van de overige 25% vraagt u: in beginsel alle bermen als ecologisch waardevol te beschouwen en als zodanig te behandelen. Daarmee vraagt u dus expliciet om ecologisch beheer en ik heb net gezegd voor die 25% is dat echt de moeite niet en wegen de kosten niet op tegen de baten, ook niet in ecologisch opzicht. Dat is uitgebreid geïnventariseerd en dat gaat om bermen die of te rijk zijn waar ecologisch beheer gewoon niets oplevert omdat de grond niet voldoende verarmt, ofwel omdat de berm te smal is waardoor er geen insecten bij kunnen komen ofwel omdat er te veel obstakels in de berm zitten, waardoor het ecologisch wel interessant zou kunnen zijn, maar vanwege aanligging aan een drukke weg en vanwege de verkeersoverlast het niet in de rede ligt om daar ecologisch te gaan beheren. Dat is die 25%.

De heer **ZOON** (PvdD): U weet dat u dan ingaat tegen hoe CROW ernaar kijkt, die zegt, het is eigenlijk alleen een financieel middel om niet ecologisch te beheren.

Gedeputeerde **POST**: Ik vind de overlast voor de weggebruiker niet direct een financieel element, er zitten misschien wel indirect financiële consequenties achter maar dat kan ook leiden tot zeer verkeersonveilige situaties en ik kan mij voorstellen dat dat ook een rol speelt en dat is absoluut niet financieel, maar wel steekhoudend.

De heer **ZOON** (PvdD): En als het dan in een en dezelfde beweging kan gebeuren zonder dat er extra verkeersoverlast bij komt en de verkeersveiligheid niet verslechtert, zou het dan wel kunnen?

Gedeputeerde **POST**: Dat gaat ervan uit dat dat in een specifieke situatie het geval zou kunnen zijn. Het is echt goed geïnventariseerd en er is goed naar gekeken. Inhoudelijk moet ik de motie ontraden en financieel idem dito.

De **VOORZITTER**: Zou het in een voorkomend geval, want er ligt kennelijk een wat ouder rapport waarbij onderzoek gedaan is, dit is voor een deel een technische discussie, maar om er even in de commissie over te praten, over wat nou wel en niet kan.

Gedeputeerde **POST**: Daar heb ik geen enkel probleem mee, maar dat is niet gebeurd.

De heer **ZOON** (PvdD): In dat geval zou ik er een discussienota van moeten maken, daar doen wij er zoveel van, maar als dat de gedeputeerde helpt, dan lijkt mij dat een goed idee.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Dat lijkt mij ook een goed idee, maar ik wil even reageren op, er is niet over gediscussieerd. De opmerking is gemaakt door de heer Zoon, toen heeft u er in algemene termen op gereageerd. Vervolgens hebben wij technische vragen gesteld om dingen verder uit te zoeken en nu wordt heel gemakkelijk gedaan alsof dit een onvoorbereide discussie is, dat is ook weer niet helemaal zo. Ik vind het prima om dit nog een keer te gaan bespreken.

Gedeputeerde **POST**: Ik heb daar geen problemen mee. Het is ook geen voorbereide discussie, want anders had u kennis kunnen nemen van het onderzoek van vier jaar geleden en had u kennis kunnen nemen van de initiatieven ter zake die een aantal jaren geleden ook al genomen zijn. Daar heb ik in de commissie ook het een en ander over gezegd. Deze motie heeft mij verrast, want de bespreking in de commissie heeft daar in elk geval geen verdere aanleiding toe gegeven. Dat u daar technische vragen over stelt, is niet wat overal altijd terechtkomt want daar zijn het technische vragen voor. Dan in de richting van de SP, over de fietsknelpunten. Ik moet nog even kijken wanneer ik dat bij u kan brengen maar daar kom ik in de commissie bij u op terug. Wij hebben over twee weken vergadering en dan zal ik melden wanneer u dat tegemoet kunt zien. Over de bereikbaarheid GP, er zijn ook stranddagen en als ik hoor dat er minder bezoekers naar een GP komen dan naar een mooie stranddag, denk ik, het uitgangspunt bij ons is niet dat wij onze wegen dimensioneren op de piek in alle gevallen. Wij dimensioneren ook niet op het dal maar wij kijken naar een aantal aspecten en volgens mij zijn de wegen in de richting van Zandvoort niet de wegen die bovenaan staan binnen onze investeringsstrategie op grond van de prioritering. Dat zijn wel wegen zoals de N250 in Den Helder, want die scoren gewoon slecht, dat geldt ook voor de N203 bij Assendelft/Krommenie, maar de Zeeweg staat niet bovenaan ons lijstje. Als zich daar ineens bereikbaarheidsproblemen voordoen, dan ga ik ervan uit dat degene die de aanleiding vormen voor dat probleem, ook kijken wat ze er zelf aan kunnen doen. Dat zie ik niet in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van de provincie. Mevrouw Kaamer van Hoegee vraagt op welke termijn er duidelijkheid komt over de maatregelen planning, wellicht kunnen wij het daar in de commissie over twee weken over hebben. De heer Tijssens vraagt om een keer te praten over de probleemdefinitie, met alle plezier. Als u dat wilt, dan kom ik met u praten over de probleemdefinitie zoals die in de onderzoeken tot nog toe is gehanteerd, maar volgens mij is het plan van aanpak u al geruime tijd geleden ter informatie toegestuurd, dus ik zou denken dat u over de probleemdefinitie al enige helderheid heeft, althans de manier waarop het door ons is geïnterpreteerd. Ik heb niet begrepen dat u daar destijds verder over wilde spreken, maar dat heb ik misschien verdrongen. Samenvattend blijf ik de motie over de ecologische bermen ontraden. Mevrouw Van Duijn heeft de motie over de verduurzaming aangepast in nieuwe gebiedscontracten, ik hou een slag om de arm voor het gebiedscontract Gooi en Vecht, want volgens mij staat hij al op Tendernet of staan wij op het punt die op Tendernet te zetten en dan kan ik het daar niet meer in verwerken. Voor het overige zou ik geen problemen hebben met het dictum van de motie, waarbij ik mij de overwegingen en constateringen nadrukkelijk voorbehoud.

De **VOORZITTER**: Ik heb goed begrepen dat die constateringen niet als stellige wijsheden beschouwd moeten worden maar als voorbeelden en dat er niks aan in de weg staat dat bijvoorbeeld SWOV nog eens naar een aantal van die dingen kijkt. Ik zie mevrouw Van Duijn knikken. Bij PMI zijn geen moties of amendementen ingediend. Stemverklaringen?

De heer **HOOGERVORST** (SP): Het mag duidelijk zijn dat wij instemmen met het PMI, behalve met de projecten enzovoorts.

De **VOORZITTER**: Dat is helder, dat geldt denk ik ook voor een enkele andere fracties, maar dat is tijdens het betoog ook wel duidelijk gemaakt. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat het PMI is aanvaard. Dan het PMO 2019-2026. Twee moties, M55. Stemverklaringen? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken?

De heer **ZOON** (PvdD): Deze motie 55 willen wij aanhouden.

De **VOORZITTER**: M55 wordt aangehouden. M56. Stemverklaringen?

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Voorzitter. Als wij de motie zo mogen interpreteren als de gedeputeerde net heeft aangegeven en die lijn mag worden uitgevoerd, dan zullen wij deze ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Volgens mij heeft mevrouw Van Duijn daar ja op gezegd. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, zodat de motie unaniem is aanvaard. Van harte gelukgewenst. Dan het PMO. Stemverklaringen? Die zijn er niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, dan is het PMO ook unaniem aanvaard.

14. Statenvoordracht 70 Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. “GS hebben geen concreet percentage voor het verbeteren van de biodiversiteit, maar hebben een duidelijke ambitie om deze te verbeteren met het robuuster maken van het NNN, het aanleggen van verbindingen en natuurinclusieve landbouw.”, dat staat in het verslag van de commissie NLWM. Ook staat in het verslag: “Het doel van het PNO is het vergroten van de biodiversiteit. Het geplande NNN voldoet aan alle behoeften, maar de provincie staat nog aan de vooravond van de realisatie. GS kijken daarbij niet alleen naar de kwantiteit, maar ook naar de kwaliteit. De gekozen richting is duidelijk, maar de situatie over tien jaar is ongewis. Het uitgangspunt blijft het verhogen van de biodiversiteit”. De SP vindt het een hartstikke mooi doel en het is ook dringend nodig, eigenlijk doen we te weinig, maar dat zal wel weer met die fantastische balans tussen economische groei en leefbaarheid te maken hebben. De Vogelbescherming bracht twee weken geleden een boekje uit: Bedreigde vogels in Nederland. In vrijwel alle soorten leefgebieden - stedelijk, moeras, hei en duin - zijn veel soorten sinds 1950 sterk in aantal achteruitgegaan of zelfs uitgestorven. De oorzaak: de verandering van het

boerenlandschap, intensivering van de landbouw en de opmars van pesticiden en kunstmest. Vooral het agrarische landschap onderging een dramatische transformatie en dan gaan onmiddellijk een aantal partijen in deze vergadering met droge ogen beweren dat het allemaal niet zo slecht gesteld is met de natuur en het boerenland. Uit het boekje 'Biodiversiteit in Noord-Holland' blijkt gelukkig dat de achteruitgang in de diversiteit van de Noord-Hollandse fauna lijkt gestopt, maar er valt nog veel winst te behalen door de omstandigheden voor kritische soorten te verbeteren. Er is nog niet gekeken naar de biodiversiteitsontwikkeling in de vegetatie. Dat moet ook nog gebeuren. In dit geval is stilstand iets, maar vooruitgang is beter. Nu is dat niet makkelijk, want het NNN groeit eigenlijk niet zoveel. PS hebben het zichzelf in meerderheid dan ook moeilijk gemaakt. De Rekenkamer adviseerde grond toe te voegen aan het areaal NNN, maar op advies van GS is dit niet gebeurd. Dat moet eigenlijk alsnog, net zoals het alsnog moet om een heleboel vergunningen in verband met het PAS niet uit te geven of zelfs in te trekken. Te veel stikstof levert een monotone natuur op van distels, brandnetels en bramen. We hopen dat monitoring succes oplevert en ook aanleiding geeft tot het nemen van maatregelen. Om al deze redenen is de SP van mening dat er meer geld moet naar aankoop en ontwikkeling van NNN. GS zeggen te sparen voor natuurbeheer en daarmee ook een signaal te geven aan de volgende coalitie. De reservering van GS is nog onvoldoende, maar de provincie is op de goede weg, dus er moet geld bij. Met onze natuur is het vijf voor twaalf (met ons asfalt niet, overigens) en daar moet álles dat nodig is aan gedaan worden. De SP stelt voor de reserveringen voor alle asfalt die niet door kunnen gaan vanwege de uitspraken van het Europese Hof van Justitie inzake PAS te verplaatsen naar de reservering voor NNN. Laten we de natuur beleefbaar maken door middel van rustige recreatie (wandelen, fietsen, zwemmen) in plaats van intensieve recreatie (festivals, mud runs, fietscrossen). In Duitsland is wandelen weer populair onder jongeren. Wij kunnen dit natuurlijk ook in Noord-Holland onder de aandacht brengen.

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Voorzitter. Zoals wij in de commissie al hebben aangegeven, heeft de gedeputeerde ons goed meegenomen in de opzet van het nieuwe programma Natuurontwikkeling. Herkenbaar zijn de doelstellingen waarvoor wij ons in deze coalitieperiode hebben ingezet. Het sturen op doelen, de symbiose tussen natuur en landbouw, het bodempaspoort, herstel van de veenweide, weidevogels, een eenduidige monitoring en duurzame verpachting. Met heldere kaders voor subsidiestromen en toetsingskaders bepaald door gebiedsgerichte beschrijvingen van de wezenlijke kenmerken en waarden, kunnen doelen gerichter worden nagestreefd. De opgaven waar wij voor staan zijn groot. De totale realisatie van NNN, het belang van ontsnipperen en verbinden teneinde een robuuste en hoogwaardige groenstructuur in Noord-Holland te realiseren is een van de belangrijkste opgaven voor de komende periode. Daarom moet er wat ons betreft ook gekeken worden naar de potentie van golfbanen in dit geheel. Onze biodiversiteit staat onder druk en dat gaat ons aan het hart. Wij zijn het stadium van verkenningen voorbij. De transitie die nodig is, vergt een structurele en langjarige verandering van de manier waarop er nu met natuur en landbouw omgegaan wordt. Als grondleggers in het Rijksbeleid voor kringlooplandbouw onderschrijven wij het belang van het in gang gezette verkenningsjaar. Een ingewikkeld proces dat duidelijkheid, durf en daadkracht vergt om tot een output te komen die voor zowel landbouw als natuur een win-winsituatie oplevert. Wij zullen dan ook niet vooruitlopen op de uitkomsten hiervan. Zoals ook in

de commissie aangegeven, is het kaartmateriaal een belangrijk instrument. Op de in de PRV opgenomen kaart nr. 4 ecologie, zien wij dat in de legenda Natura2000 ontbreekt. De interactieve kaarten vereisen een hele studie en het is een ware puzzeltocht geworden om deze terug te vinden. In de bij het vigerende natuurplan 2018 behorende begrenzingenkaart van het natuurnetwerk, zijn de Natura2000-gebieden wel opgenomen. Er is dan in een oogopslag te zien waar rekening mee gehouden dient te worden. Het lijkt ons bij de natuurbeheerplannen 2019 dan ook wenselijk om deze Europees beschermde gebieden voor iedereen vindbaarder te maken dan dat ze nu zijn, want helder en toegankelijk kaartmateriaal is essentieel voor het verwachtingenmanagement, waardoor er geen ruimte voor een andere interpretatie meer mogelijk is. Dan denk ik aan de ontwikkelingen dichtbij huis, bijvoorbeeld die bij de Stichtse Brug of op het Muiderbergse strand of die zoals bij de ontwikkeling van een woonwijk in Wijdemeren. Zoals het kaartmateriaal interactief aan het PNO gekoppeld is, is het ook wenselijk dit te doen met de projecten in het programma Natuurontwikkeling. Als toetsingskader voor PS is inzicht in de lopende projecten gewenst, zoals het tijdspad, de nog te onderzoeken elementen, de risico's en voorwaarden waar nog aan voldaan moet worden voordat een project daadwerkelijk tot realisatie komt. Als voorbeeld noem ik dan maar even de rimpels in het water bij de realisatie van het project Naarden buiten de Vesting. Voor PS is het van belang om ook bij de lopende projecten de goede afwegingen te kunnen blijven maken of zo nodig om te buigen naar waar gewenst.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Zonder onze woordvoering in de commissie over te willen doen, vinden wij dit een goed integraal programma. Er moet nog veel werk verzet worden, het tempo moet omhoog, maar daar is het college zich ook van bewust. Schouders eronder en de natuur kwantitatief en kwalitatief verbeteren. Dank aan het college voor de beantwoording van de vragen die er nog lagen vanuit de commissievergadering, zoals over de prachtige Huisduinerpolder in Den Helder waar het heerlijk wandelen is langs de Napoleonroute, allemaal naar Den Helder, mevrouw De Groot van de SP, om daar van de schone lucht en weidse stranden en mooie wandelroutes in de natuur te genieten.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, we hebben nog maar 15% van de oorspronkelijke biodiversiteit over. In 1990 besloot Nederland daarom tot het verbinden en vergroten van natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De bestaande natuur moet goed beschermd worden in het natuurbeheerplan en er is nieuwe natuur nodig, natuurontwikkeling. Beide zijn nodig om de biodiversiteit te beschermen. De PvdD wil dat de volledige EHS zo snel mogelijk wordt gerealiseerd. De PvdD heeft daarom grote moeite met dit programma natuurontwikkeling. Hoewel deze gedeputeerde niet wil bezuinigen op natuurontwikkeling en geen geplande natuur wil schrappen, zijn wij nog niet helemaal gerust op de goede afloop. Met het samenvoegen van het natuurbeheerplan en natuurontwikkeling wat in dit PNO gebeurt, wordt de eerste stap gezet die kan leiden naar bezuinigen op natuur. Dat gaat zo. Eerst wordt beheer en ontwikkeling in een programma gezet, dan blijken de budgetten niet groot genoeg om beheer en ontwikkeling te financieren, te weinig budget voor de gehele realisatie van de EHS, komt u dat bekend voor? Wij vrezen dat na verloop van tijd zal blijken dat geld voor ontwikkeling aan beheer is uitgegeven en het geld voor ontwikkeling op is. Een volgend college zou dat zo maar kunnen

oplossen door natuur te schrappen, want zo loste Bleker dat in 2010 op. Met dit plan bereiden wij de volgende Bleker voor, daarom de volgende motie om dat te voorkomen.

Motie 57/19-11-18
Beheer en ontwikkeling in Programma Natuurontwikkeling (PNO)

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 19 november 2018

Constaterende dat:
Natuurbeheer en -ontwikkeling onder het PNO samen worden gevoegd.

Overwegende dat:
- *Natuurontwikkeling van essentieel belang is voor de tijdige realisatie van het EHS;*
- *Door samenvoegen van plannen of programma's voor natuurbeheer en natuurontwikkeling overloop van gelden mogelijk wordt;*
- *Het uitgeven van middelen voor ontwikkeling (eenmalige kosten) aan beheer (structurele kosten) tot tekorten op lange termijn kan leiden*

Van mening dat:
- *Verder uitstel of afstel van de realisatie van de EHS niet acceptabel is;*
- *Iedere mogelijkheid op vermindering van het budget voor natuurontwikkeling voorkomen moet worden.*

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
- *In 2021 te evalueren of het samenvoegen van natuurbeheer en natuurontwikkeling heeft geleid tot snellere en betere realisatie van de EHS;*
- *In 2021 te evalueren of het samenvoegen van natuurbeheer en natuurontwikkeling heeft geleid tot verplaatsing van de middelen van natuurontwikkeling naar natuurbeheer;*
- *Op basis van de evaluatie PS te laten besluiten tot ontvlechting of in stand laten van een programma*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Kent u het liedje van John Hiatt? Have a little faith in me? Waarom bent u zo expliciet in uw uitstraling dat u het niet vertrouwt en waarom vergelijkt u onze gedeputeerde met de heer Bleker?

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Dat doe ik juist niet. Ik heb juist mijn vertrouwen in deze gedeputeerde uitgesproken, maar ik weet dat er een volgende gedeputeerde komt die moet werken met het plan dat wij nu vaststellen en daar heb ik nog geen vertrouwen in want ik weet niet wie het gaat worden.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Waarom stelt u zich zo op en waarom zet u niet samen met ons de schouders eronder? Er ligt heel veel potentie in deze aanpak omdat die integraal is en omdat wij gezamenlijk zo'n grote opdracht hebben.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Volgens mij zet ik mijn schouders eronder en daarom heb ik deze motie ingediend om het risico zo goed mogelijk af te dekken. Kijkt u goed naar de motie, die kunt u wellicht ook steunen want ik vraag niet veel meer dan om na twee jaar te evalueren en te kijken, doet dit nou wat wij bedoeld hebben en als dat niet gebeurt, dan kunnen wij nog op tijd bijsturen. Meer vraag ik niet, dus ik denk dat de gedeputeerde buitengewoon enthousiast is over deze motie.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): In het kader van de PAS en natuurherstel worden bomen gekapt. Het Planbureau voor de Leefomgeving in hun reactie op het klimaatakkoord plaats daar vraagtekens bij, want het kappen van bomen is niet goed voor het klimaat. Nu worden in onze provincie beslissingen over klimaat en natuurherstel los van elkaar genomen. Er gaat ook een andere gedeputeerde over. Daardoor nemen we niet de beste besluiten. Daarom de volgende motie:

Motie 58/19-11-18
Beleid boskap

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 19 november 2018.

Constaterende dat:

- *Het Nederlandse bosareaal tussen 2013 en 2017 netto met ongeveer 11.000 ha is afgenomen;*
- *Bomen middels CO2-opslag een flinke bijdrage leveren aan het verminderen van klimaatverandering;*
- *De sectortafel landbouw en landgebruik in haar bijdrage aan het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord oproept tot inzet op het voorkomen van ontbossing en uitbreiding van het bosareaal;*
- *Het beperken van wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 graden volgens het Intergovernmental Panel on Climate Change de meest desastreuze effecten van klimaatverandering kan voorkomen, maar ook direct verdergaande maatregelen tegen klimaatverandering vereist.*

Overwegende dat:

- *De sectortafel landbouw en landgebruik bij het Klimaatakkoord stelt dat het domein van bomen, bossen en natuur in potentie tot forse vastleggingen kan leiden, maar dat vroeg initiëren van maatregelen dan noodzakelijk is;*

- *Het geld dat beschikbaar komt door te stoppen met kappen, gebruikt kan worden voor klimaat-slimmer beheer van huidige bossen en natuur, waarmee volgens de sectortafel flinke CO2-reductie kan worden bereikt;*
- *Met de uitspraak van het Hof van Justitie over de PAS, de focus voor reductie van stikstofdeposities komt te liggen op bronmaatregelen in plaats van herstelmaatregelen;*
- *Grootschalige bomenkap, getuige de grootschalige en veelvuldige protesten, niet in lijn is met maatschappelijke wensen.*

Gehoord de discussie, verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:
Een integraal afwegingskader voor te bereiden om bomen te beschermen en klimaatverandering en natuurherstel te bevorderen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): In de commissie begreep de gedeputeerde dit voorstel als een poging om de bomenkap op Texel en in de Schoorlse duinen opnieuw ter discussie te stellen. Daar is inderdaad alle reden toe, maar het is niet waar deze motie toe oproept. De uitvoering van de motie kan er natuurlijk wel toe leiden. In het programma natuurontwikkeling staat niets over exoten en dat is natuurlijk heel verstandig. Exoten hebben vooral een slechte naam en kunnen juist beschadigde ecosystemen helpen herstellen. Uiteindelijk verdwijnen ze of worden onderdeel van de natuur. Geen reden tot paniek dus. Jammer dat de gedeputeerde wel ineens in paniek raakte in de commissie en zijn eigen PNO afviel. De PvdD wil niet dat de gedeputeerde zich laat afleiden en daarom de volgende motie:

Motie 59/19-11-18
Pas op de plaats met exotenbestrijding

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 19 november 2018.

Provinciale Staten dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
- *Te erkennen dat exoten een positieve bijdrage kunnen leveren aan het herstel van de natuur;*
- *Geen extra actie te ondernemen om uitheemse planten en dieren te bestrijden*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

Tot slot het Goois Natuurreservaat. De provincie wil eruit stappen. De PvdD is daar tegen. Met onze bijdrage aan het GNR doen we goede zaken voor de natuur en dat voortzetten is verstandig. Daarom de volgende motie:

Motie 60/19-11-18
Provincie niet uit GNR

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 19 november 2018.

Constaterende dat:

- *GS voornemens zijn om als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat (GNR) te treden;*
- *De provincie verantwoordelijkheid draagt voor natuurbeleid en natuurbescherming.*

Overwegende dat:

- *De stijging van de extra bijdrage een gevolg is van pogingen van de overige participanten om de natuurwaarden in het gebied te verbeteren te midden van grootschalige en voortdurende milieuvervuiling;*
- *Het voornemen tot uittreding het GNR met een groot financieel probleem opzadelt waarmee de natuurwaarden van het GNR op het spel worden gezet.*

Van mening dat:
De natuurdoelstelling leidend moet zijn gezien de provinciale regisseursfunctie in natuurbeleid en natuurbescherming.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
Als participant zitting te blijven houden in het Goois Natuurreservaat

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: Beide moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ROMMEL** (VVD): Voorzitter. Natuur in Noord-Holland is niet natuurlijk. Oorspronkelijke natuur bestaat niet of nauwelijks in Nederland. Wij zijn bezig met het beheer van cultuurlandschappen. Het is dan ook mooi om hier het programma Natuurontwikkeling vast te stellen. De VVD kan niet zeggen dat het programma echt ambitieus is. Het mag wel wat sneller. Waarschijnlijk komt dat ook omdat er al veel aan ontwikkeling is gerealiseerd en dat is ook prima, zoals gezegd, het venijn zit in de start en niet in de staart. Wij willen de duizenden vrijwilligers bedanken die zich zeer betrokken met veel succes en blijvend inzetten voor ons cultuurlandschap. Hun bijdrage is een welkome aanvulling op hetgeen onze boeren reeds doen. De boeren zijn degenen die door en door weten hoe zij het landschap het beste moeten beheren. De boeren zijn beter in het dagelijks beheer dan de organisaties, de boeren zijn namelijk afhankelijk van het landschap en zij kunnen een belangrijke rol spelen bij het afmaken van de NNN. Sterker nog, wij menen dat je de realisatie NNN kunt versnellen als je onze boeren een goed beheerpakket voor beheer biedt. Dat houdt ook in dat je zorgvuldig omgaat met de

pachtovereenkomsten. Er is overleg met het LTO maar de tekst in het PNO hierover baart ons zorgen. Het is niet goed om vooruitlopend op de resultaten van het verkenningsjaar in het programma al een standpunt in te nemen over de pachtovereenkomsten zonder een verwijzing naar het onderzoek. Wij horen graag van de gedeputeerde hoe hij daar tegenover staat. Ook zijn wij heel benieuwd naar het onderzoek dat de provincie op dit moment uitvoert met LTO Noord waarin inzichtelijk wordt gemaakt wat onze boeren doen. Wij vragen als laatste meer aandacht voor weidevogelleefgebieden. Wij zouden meer helderheid willen zien en ook de stand van zaken op dit moment.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter. Het programma natuurontwikkeling is relatief nieuw. Het gaat eigenlijk om de samenvoeging van het natuurbeheerplan en het meerjarig programma Groen. In die zin met een kleine referentie naar het vorige debat, zie ik dit als een vereenvoudigingsoperatie die niet gericht is op vermindering van de natuurontwikkeling. Erkend wordt dat er een behoorlijk financieel gat ligt bij de afronding NNN. Die erkenning is het begin om het probleem op te lossen waar wij zoveel jaren op hebben aangedrongen. Ik moet helaas constateren dat het begin van een oplossing daar nog niet is geregeld in het programma en dat het wordt doorgeschoven naar de nieuwe coalitieonderhandelingen. Daar moet het dan ook geregeld worden. Ik zie de nota op dit moment als een vastlegging van de stand van zaken en op een aantal relevante discussies die lopen en die zullen worden voortgezet, zal een en ander veranderen, hetgeen zeker zal leiden tot een nieuwe versie voor de volgende periode die er anders uit gaat zien. Ik noem een paar onderwerpen die spelen waar wij een open debat over willen aangaan, dat is de grootschalige bomenkap als onderdeel van het bioherstelprogramma waar wij op zich achter staan, de natuurcompensatiesystematiek waar een stevige aanzet is gegeven door de gedeputeerde om er echt over na te denken hoe dat moet in de komende tijd, de stikstofdepositie en het advies van het Europese Hof en als laatste de WKW-systematiek waar hoewel het wel verwerkt is in de Omgevingsvisie, de besluitvorming nog over moet plaatsvinden. De effectiviteit daarvan krijgt nadere aandacht de komende tijd. Wij zullen voor de voordracht stemmen.

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Het is de eerste keer dat wij kennis nemen van het programma natuurontwikkeling waarin een aantal voormalige programma's zijn samengevoegd. Het is een belangrijk document met kaarten waarop de natuurontwikkeling is gebaseerd en waarop ook de vergoedingen voor de natuurbeheerders zijn gebaseerd. In grote lijnen doet de provincie dat ontzettend goed. De natuurontwikkeling komt op een steeds hoger niveau en de inwoners van Noord-Holland kunnen daar steeds meer van genieten en de biodiversiteit neemt weer. De natuur wordt beleefbaar gemaakt onder andere door middel van wandelpaden. Wij spreken complimenten uit voor het gehele natuurbeleid en het programma natuurontwikkeling, Hiermee versterken wij de leefbaarheid op ons stukje van de aarde en maken wij Noord-Holland tot een mooie provincie, niet alleen voor onszelf maar ook voor onze bezoekers en toeristen en wij realiseren een mooie provincie om door te geven aan onze kinderen en kleinkinderen. Een land dat wij door willen geven. Wij hadden bij dit programma diverse opmerkingen en vragen maar die zijn grotendeels beantwoord en toegelicht, dank daarvoor. Een speciaal woord van dank voor de aanpassing van de alinea over wijziging van de pachtcontracten in het onderdeel groen

grondbeleid. In de commissievergadering zijn wij daar uitgebreid op ingegaan. De oude tekst was niet duidelijk en voor ons niet aanvaardbaar. Het was ook niet acceptabel dat er tijdens het verkenningsjaar waarin de TBO's en agrariërs met elkaar spreken over agrarisch natuurbeheer, een besluit wordt genomen over een onderwerp dat daar bediscussieerd wordt. Dit zijn voor ons zwaarwegende punten en wij hadden reeds een amendement in onze achterzak om de tekst over het beëindigen van de pachtcontracten aan te passen, maar gelukkig hebben GS naar aanleiding van onze inbreng ingezien dat de tekst vervangen moest worden en zijn met een aanpassing gekomen in een aan ons toegezonden brief. Wij gaan akkoord met het nieuwe tekstvoorstel. Dank daarvoor. Bij de zienswijzen op het programma natuurontwikkeling wordt door velen gevraagd naar versnelling van het reeds genoemde verkenningsjaar, wij betreuren het dat er nog geen resultaten zijn. Wij hadden ze graag meegenomen in dit programma, maar wij begrijpen de zorgvuldigheid die nodig is in dit dossier. Wij wensen alle betrokkenen wijsheid om dit verkenningsjaar af te ronden met goede toekomstbestendige afspraken waarin alle stakeholders zich kunnen vinden. Het is van groot belang voor de toekomst van de natuur en het natuurbeheer dat de relatie tussen de TBO's en de agrariërs goed is en blijft. Wij vragen het college ook om flexibiliteit en realiteitszin bij het vaststellen van de kaarten. Laten wij ervoor zorgen dat de papieren werkelijkheid een goede vertaling is van de echte werkelijkheid, namelijk de mogelijkheden op de grond. Wat betreft afronding NNN willen wij nogmaals benadrukken dat altijd gezegd is dat dit op vrijwillige basis zou geschieden. Natuurlijk willen wij als CDA en als Staten dat er per jaar minstens 250 ha wordt toegevoegd maar dat moet wel op gronden die daarvoor geschikt zijn en met draagvlak van de huidige eigenaren en gebruikers. Daarom hebben wij moeite met het aangekondigde onderzoek naar de inzet van het instrument voorkeursrecht gemeenten. Wij betwijfelen of je dit instrument zou moeten inzetten. Op voorhand staan wij daar niet positief tegenover. Kan de gedeputeerde toezeggen dat hij met de resultaten van het onderzoek terugkomt bij de Staten alvorens een besluit te nemen over de inzet van het instrument voorkeursrecht gemeenten? Wij zien graag een overzicht van voor- en nadelen voor grondeigenaren en provincie. Kan dit toegezegd worden? Er waren in de voorgaande inbrengen diverse aantijgingen in de richting van "sommige partijen". Het CDA wil aangeven dat wij absoluut voor biodiversiteit zijn en dat wij die willen beschermen en laten toenemen. Wij zien daar veel kansen voor, zeker binnen de natuurgebieden, maar ook de agrarische sector is daarmee hard aan het werk. Wij willen ook een oproep doen aan alle inwoners in Noord-Holland om in hun eigen tuin de biodiversiteit te laten toenemen en de verstening te laten afnemen.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor te schorsen tot 16.40 uur. Ik heropen de vergadering.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Ik loop alle moties langs, maar eerst begin ik met de SP over de teloorgang van de biodiversiteit. Dat is een van de redenen waarom wij het PNO hebben en dat wij dat heel anders hebben ingericht en wij de verwerving, inrichting en beheer nu samenvoegen. Wij gaan het speelveld vergroten en wij gaan proberen schotten weg te halen en wij gaan kijken naar nieuwe instrumenten om te bekijken of wij een zwaai kunnen geven aan de teloorgang van de biodiversiteit. Ik ben het helemaal met u eens, meten is weten. Anderhalf jaar geleden, ik was net benoemd, kwam de eerste biodiversiteitsmonitor van de provincie uit en wij zijn van plan om volgend jaar weer een monitor uit te brengen, dus iedere twee jaar een monitor uit te brengen

om u en de partners inzicht te geven in wat de stand van de biodiversiteit is. Ook bij de Omgevingsvisie is het uitgangspunt natuurinclusief, een toename van biodiversiteit ook op de terreinen van de collega's en niet alleen van mijn portefeuille, dat wij daar extra in gaan reserveren. Over de asfaltreservering krijgt u een heel serieus antwoord van mij, mevrouw De Groot, maar er ligt een motie voor de PAS en daarbij zal ik hem beantwoorden. Mevrouw Weemhoff, sturen op doelen. Dat proberen wij heel erg met het PNO. Uitgangspunt blijft nog steeds de totale realisatie NNN. Ik heb in de commissie ook al gezegd, ik ben ook heel benieuwd wat de kringlooplandbouw precies gaat betekenen, daar ligt een opdracht bij de minister maar ook bij provincies om te kijken wat wij nog in wetgeving of instrumenten kunnen gaan doen. Dit PNO is daar een eerste mooi handvat voor. U maakt zich zorgen over het kaartmateriaal, dat doe ik ook. Wij zitten in een blijvend proces met elkaar en ik kan u toezeggen, ik wil volgend jaar komen met een optimalisatie om samen met PS van dat moment te kijken waar we staan met NNN en uw verzoek om scherp naar het kaartmateriaal te kijken en het goed vindbaar te laten zijn, in de optimalisatie mee te nemen. Waarom die optimalisatie? De heer Kramer vertelde al, het WKW proces krijgt zijn besluitvorming binnenkort in PS. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat er kansen liggen in het veld en ik heb gevraagd u mee te nemen in de kansen. Maar ook, en dat is het antwoord op het verkenningsjaar, krijgen wij de resultaten van het verkenningsjaar te zien en het lijkt mij goed om die twee zaken samen te doen om te kijken waar wij op dat moment staan. Hetzelfde geldt voor de instrumenten die zijn aangekondigd. Als je wilt veranderen, dan moet daar je heel transparant aan de voorkant iets over zeggen, omdat er anders op een later moment veel gedoe ontstaat. Ik heb daarom besloten om het in het PNO een prominente plek te geven. Mevrouw Koning en mevrouw Rommel spraken er over, het ontpachten. Wij hebben het gewijzigd naar aanleiding van de vragen van mevrouw Koning omdat niet het uitgangspunt was om mensen te verplichten om iets te doen, het is en blijft vrijwillig. Dat geldt ook voor de instrumentverkenning Wet voorkeursrecht gemeenten, dat blijft vrijwillig, wij willen het verkennen. Ik zeg u toe dat als het verkenningsjaar is afgerond, bij de optimalisatiebijeenkomst deze instrumenten daar terugkomen, wat het betekent en of we daar gebruik van gaan maken. Ik hoop dat ik hiermee mevrouw Koning heb beantwoord. Terecht dat mevrouw Weemhoff Naarden buiten de vesting noemt als voorbeeld van projecten die ook in het PNO staan. In de afgelopen anderhalf jaar hebben wij aan het begin van mijn periode de Huisduinerpolder langs gehad in de commissie, heel uitgebreid ook met de projectleider. Dat u allemaal tegen mij zei, dat was heel erg goed want dan krijgen wij meer beeld van tegen welke uitdagingen de projectleider in de praktijk aanloopt om tot realisatie NNN te komen. Wat wij met zijn allen hebben verzaakt en dat reken ik ook mezelf aan, is dat wij daarna niet zijn doorgegaan om ieder jaar die projecten een keer langs te brengen en ik wil u toezeggen – want dan hebben wij twee momenten in het jaar dat wij het over PNO breed gaan hebben – om voor de zomer ieder jaar een paar projecten langs te laten komen. NLWM was een hele drukke commissie de afgelopen anderhalf jaar, u heeft heel veel technische briefings en BOT-overleggen gehad, maar dit moeten wij met elkaar gaan afspreken want de praktijk is echt weerbarstig. Ik geef twee voorbeelden van waar ik zelf tegenaan ben gelopen. Wij hebben net de stuurgroep natuurontwikkeling Texel opgeheven, omdat wij daar al flink op stoom zijn. De eerste ideeën over Texel zijn gestart in 2003, het duurt dus 15 jaar om te komen tot een gebiedsproces met realisatie NNN. Ik heb net het gebiedsakkoord kavelruil in de Kampen, Gooi en Vecht getekend, 90 ha erbij, prima. Twee jaar

geleden getekend, toen dachten wij, het moet binnen een jaar zijn afgerond, het duurt toch nog twee jaar en voor mijn tijd was men ook al twee jaar bezig om überhaupt tot een overeenkomst te komen om met elkaar te gaan praten. Het duurt gewoon lang en wij hebben daar een lange adem voor nodig. Mevrouw Rommel, natuurvrijwilligers, ik zeg altijd, ook buiten dit huis, zonder de natuurvrijwilligers heb ik een lege portefeuille. U bedankt ze en daar sluit ik mij heel erg bij aan. Wij kunnen het niet alleen doen met de TBO's, de boeren en de medewerkers op het Houtplein, die 13.000 natuurvrijwilligers voor het beheer en de inrichting zijn van ongelofelijk groot belang. Over de pachtovereenkomst heb ik net al iets verteld. Het onderzoek LTO Noord, daarvan begrijp ik dat LTO nog steeds een rol voor zichzelf ziet weggelegd bij agrarisch natuurbeheer. Wat mij betreft hebben en houden zij die rol en laten we even afwachten wat uit het verkenningsjaar komt of wij daar nog verdere stappen in gaan zetten. U vraagt aan mij om iets te vertellen over weidevogelleefgebieden. Volgens mij gaat het nu wel te ver vanuit deze positie in dit stuk om u daar in mee te nemen, maar ik begrijp dat dit leeft. Dat hebben wij ook bij de Omgevingsvisie gezien, wij hebben in het college de afspraak gemaakt dat we heel scherp gaan kijken naar de weidevogelleefgebieden de komende twee jaar en dat moet zijn beslag krijgen in de Omgevingsverordening. Ik kan u toezeggen dat wij u in die gedachtegang gaan meenemen waarom wij tot een of ander besluit komen. Ik begrijp dat die behoefte er breed is in PS. De heer Kramer zegt, begin van een oplossing is nog niet gevonden bij NNN, met name over de financiën. Wij hebben wel een goede start gemaakt en een goed signaal gegeven, dus de komende jaren is er geen uitdaging qua geld maar wel voor de langere termijn en dat hebben wij eerlijk benoemd in dit PNO. Mevrouw Koning vindt het jammer dat er geen versnelling is gekomen bij het verkenningsjaar. Ik heb u toen ook al ruim voor de zomer gezegd, het heeft wel tijd nodig, maar het is bijna op het eind en ik hoop u daar heel snel over te kunnen informeren. De bal ligt niet alleen bij de twee partijen, LTO collectieven en de natuurorganisaties maar ook bij ons en wij moeten er ook iets van vinden. Dat heeft ook even tijd nodig. Zodra het zover is, dan kom ik terug bij u voor wat u daarvan gaat vinden. De heer Van Liere maakt zich zorgen en dat heeft hij ook in de commissie gezegd, maar ik zie die zorgen niet. U krijgt ieder jaar in oktober, november het PNO en u bent er elk jaar zelf bij. Als u denkt dat gaat gebeuren waar u bang voor bent, ik denk niet dat het gaat gebeuren. U kunt gewoon ieder jaar in deze zaal en in de commissie het debat voeren. Het is goed dat u hier een punt van maakt, het staat nu ook in de notulen van deze vergadering, en het is ook dat wij en onze eventuele opvolgers daar scherp op blijven, maar dat is niet het uitgangspunt of het doel dat wij als GS hebben. Ik heb ook al iets gezegd over uw motie, dus ieder jaar kunt u het PNO in de volle breedte met elkaar bespreken. Dat was M57. Dan M58 over de PAS. Ook in het licht van de vorige, CO2-opslag, klimaatverandering, hij is wat breder dan de PAS, maar ik vind hem te prematuur ook in het licht van wat wij vorige week met elkaar hebben besproken. Ik adviseer deze te laten terugkomen bij de discussie over de PAS en de klimaattafels. M59. U zei dat ik in paniek was, volgens mij raak ik niet zo snel in paniek en ik was ook niet in paniek over de exoten. Het eerste bolletje, wij dragen het college van GS op te erkennen dat exoten een positieve bijdrage kunnen leveren. Dat klopt, er zijn er die een positieve bijdrage kunnen leveren maar er zijn er ook die dat niet doen. Dat is al aangekondigd in het PNO, ik kom volgend jaar met een nota Actieve soortenbescherming waarbij wij dit punt daarin meenemen. Dus deze motie is te prematuur. M60, ik weet niet of deze juridisch kan. GS hebben een voorgenomen besluit genomen en nog geen definitief besluit over

GNR en GNR staat ook niet in het PNO, en deze is dus helemaal prematuur. U moet even afwachten wat GS gaan doen. Ik heb u daarover in de laatste commissievergadering geïnformeerd. Begin december heb ik weer een gesprek met de deelnemende gemeenten en zodra ik wat weet, kom ik bij u terug.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Van de laatste twee moties neem ik kennis van het standpunt van GS. Van de eerste twee is mij nog niet helemaal duidelijk wat u adviseert. U zegt, u hoeft zich geen zorgen te maken, maar het kan altijd verstandig zijn om te evalueren wat deze stap heeft betekend, dan heb ik het over M57. Bent u nou tegen een evaluatie in 2021? De motie beleid boskap is veel breder dan de PAS ingestoken, juist daarom wil ik hem niet alleen op de ontwikkeling van de PAS laten. Mij is niet helemaal duidelijk of u vraagt om hem aan te houden of dat u hem duidelijk ontraadt.

Gedeputeerde **TEKIN**: Ik ontraad beide moties. Over M57, dragen GS op in het laatste punt op basis van de evaluatie. Ik ben geen bestuurder die over zijn graf heen wil regeren. U vraagt een uitspraak waar de volgende Staten over gaan. Ieder jaar oktober, november heeft u in deze zaal de ruimte om over het PNO te praten. Ik heb u goed gehoord, u maakt zich zorgen over een eventuele ontwikkeling, dat komt ook in de notulen en mensen luisteren mee. Het is gewoon verstandig om er ieder jaar met elkaar over van gedachten te wisselen en ik vind nu een evaluatie te snel gaan. Het tweede, PAS hoef ik niet te herhalen. Binnenkort gaan wij praten over de klimaattafels en wat het precies betekent. Ik adviseer u, breng het daar in maar niet via een motie bij het PNO.

De **VOORZITTER**: Waar het gaat om M60, de Staten kunnen altijd bestuurlijk richtinggevende uitspraken doen, ook al zijn dat onverstandige uitspraken en het college kan dan zeggen of dat wel of niet uitvoerbaar is. Ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid.

Tweede termijn

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Wij zijn heel erg blij dat dit programma er gekomen is en dat de teloorgang van de biodiversiteit door GS goed bestreden wordt, alhoewel wij het nog te weinig vinden. Daarom stellen wij voor hier meer geld voor te reserveren en dat kan komen uit de infrastructuur die niet aangelegd mag worden omdat de PAS waarschijnlijk opgeheven wordt.

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Voorzitter. Misschien goed om nog eens te benadrukken hoe belangrijk het is dat het programma natuurontwikkeling vooral de integraliteit waarborgt en opneemt en de kaders stelt waarbinnen wij kunnen sturen en controleren, zeker als je ziet dat er nog maar net een uur geleden een publicatie is geweest over de effecten van het klimaat op de daling van onder andere de veen- en kleigebieden, dat de daling van die bodem heel erg merkbaar is. Gelukkig gaan wij daarover op 3 december in de commissie van gedachten wisselen over welke maatregelen wij daarin kunnen nemen, maar de integraliteit moeten wij bewaken en daar vraagt de natuur ook om. De natuur vraagt ook om een lange adem en die hebben wij, alhoewel dat niet altijd persoonlijk is. Op 20 december 2011 is de motie van D66 door u breed

ondersteund die ging over herijking van de natuur in het kader van het voorstel van het Rijk ofwel het zorgpunt Bleker waar eerder aan gerefereerd werd. Van de motie was het uitgangspunt dat de uitwerking een verantwoordelijkheid van de provincie zelf is en in die motie werd aan GS de opdracht gegeven om op basis van een extern juridisch advies een helder overzicht op te stellen van de geplande inzet, controle en rapportageverantwoording. Naast die randvoorwaarden hebben PS een 'ja, mits' uitgesproken over de resultaatverantwoordelijkheid en de financiële verantwoordelijkheid over het agrarische natuurbeheer en heeft het in een amendement over zelfs invasieve exoten aangenomen en toegevoegd aan de memorie van toelichting. Een grote meerderheid van PS heeft dit ondersteund en sprak uit hele grote moeite te hebben met het akkoord oftewel, Noord-Holland heeft al zeven jaar lang gehandeld in het belang van de natuur en juist niet meegewerkt aan de herijking zoals die is voorgesteld. Toen al werd gezegd, los van het akkoord met het Rijk over de decentralisatie van natuurbeheer, blijft de ambitie van het coalitieakkoord in Noord-Holland bestaan. Het voltooien van de EHS in Noord-Holland, een groot percentage is nu gedaan. Het afmaken van de EHS zal meer tijd gaan kosten en er zal creatief gekeken moeten worden naar het hoe. Daar zijn wij nu mee bezig, concreet omgezet in het programma natuurontwikkeling en wij zijn erg blij dat de gedeputeerde aangeeft volgend jaar te komen met een optimalisatie van onder andere het kaartmateriaal en dat er volgend jaar een nota actieve soortenbescherming komen. Waar ik zelf heel blij mee ben is dat opgepakt wordt dat er regelmatig in de commissie besprekingen zullen zijn van de gebiedsgerichte akkoorden en concrete projecten, want dat maakt het ons mogelijk om te sturen en te controleren maar ook om ons bewust te zijn van hoe belangrijk het is de natuur verder te brengen, te verbinden en te beschermen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Wij danken het college voor het programma natuurontwikkeling en geven daar complimenten voor. Het is heel belangrijk en wij houden graag de vinger aan de pols bij de verdere uitwerking, ook dank voor het opnemen van het criterium duurzaamheid bij het groene grondbeleid. Wij vinden het zinvol om te evalueren op de punten die door de PvdD in haar motie zijn genoemd, maar de toezegging van de gedeputeerde dat het sowieso aan de orde komt is voor ons voldoende. Motie over GNR, wij kunnen ons voorstellen dat de provincie de rol in het GNR op termijn wil veranderen, maar wij delen met de PvdD dat het besluit op dit moment te ver gaat. Wij willen oproepen om te werken aan een zorgvuldig plan waarbij ook de toekomst van het GNR gewaarborgd is.

Mevrouw **KONING** (CDA): Wij danken de gedeputeerde voor de toezegging. Wij willen een oproep doen, stop de onterechte en negatieve beeldvorming en houding jegens boeren en tuinders want zij produceren uw voedsel. Velen willen omschakelen naar meer biodiversiteit of biologische productie maar dan moeten er wel kopers zijn voor de producten. Een duurzaam bedrijf heeft ook omzet nodig om duurzaam voort te bestaan en nu kan omschakelen soms niet omdat er wachtlijsten zijn voor levering omdat de vraag achterblijft. Dat moet allemaal in de nuance worden meegenomen. De motie 57, die zorg delen wij niet en dus kunnen wij niet voor stemmen. Ook M58, soms moeten bomen gekapt worden om andere soorten natuur meer kans te geven om daar de biodiversiteit te laten toenemen, dus die motie zullen wij niet steunen.

Gedeputeerde **TEKIN**: Mevrouw Weemhoff, dank voor de geschiedenisles, ik heb weer wat geleerd. De heer Klein eindigde met het GNR en de gesprekken zijn er juist voor bedoeld om de toekomst van het GNR vast te stellen. U was afwezig bij de laatste commissie, maar wij doen dit niet alleen maar vanuit de financiën, wij doen het ook als je het hebt over het level playing field met andere natuurorganisaties. Wij zitten daar als provincie in met een SNL-vergoeding en wij hebben altijd gezegd, wij zijn heel bereid want de GNR natuur is ons ook lief vanuit Haarlem om daar breder naar te kijken en die gesprekken vinden op dit moment plaats.

De **VOORZITTER**: Wij gaan stemmen over de moties. M57. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, de overige leden daartegen zodat de motie is verworpen. M58. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, de overige leden tegen zodat de motie is verworpen. M59. Stemverklaringen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wij zijn met de gedeputeerde van mening dat er invasieve exoten zijn die wel goed zijn om de biodiversiteit groter te maken, maar dat er ook een aantal zijn die daar beslist niet goed voor zijn. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

De heer **KRAMER** (GL): Wij hebben een procedureel bezwaar tegen deze motie, omdat de discussie hierover nog nauwelijks is gevoerd en er zijn ook andere standpunten mogelijk. Ik vind dat je moet proberen hieruit te komen, dus ik ben voor een commissiebespreking. Daarom komt deze motie komt te vroeg.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PvdD, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. M60. Er is sprake van een aangemelde stemonthouding van de heer Voskuil vanwege de combinatie met zijn voormalig raadslidmaatschap. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, de overige leden tegen zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht. Stemverklaringen?

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Het is altijd ontzettend jammer als alle moties op rij worden verworpen. Nou hadden er veel een relatie met het natuurbeleid en stonden naast het programma natuurontwikkeling. Ik had een evaluatie heel erg verstandig gevonden maar de gedeputeerde heeft op zich gelijk dat de budgetten helder staan beschreven in de voordracht en dat dat elk jaar te controleren is. Niet meerjarig een overzicht hoe zitten de verschuivingen tussen beheer en ontwikkeling, dus het blijft een zorgpunt. Maar het is op dit moment niet zwaar genoeg om tegen de gehele voordracht te stemmen, dus wij zullen voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

15. Initiatiefvoorstel PvdD “Groen doet kinderen goed”. Nummer 73

De **VOORZITTER**: De heer Van Liere voor een toelichting op zijn voorstel en dat kan vanaf het katheder. Daarna kunt u hier gaan zitten.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Ik houd het kort want de voordracht is uitgebreid besproken in de commissie en alle partijen vinden het een buitengewoon sympathiek voorstel. Wij willen graag cofinanciering maar daar was geen meerderheid voor te vinden in de commissie. Daarom heb ik het besluit aangepast zodat het in ieder geval de ambitie neerlegt als provincie om meer groene speelpleinen te realiseren, dat te doen via de middelen die GS ons suggereren en op korte termijn – en dat is voor medio 2019 – te gaan evalueren zonder over ons graf heen te willen regeren, dan te evalueren, heeft die inzet voldoende opgeleverd. Dat is de voordracht die nu voorligt.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. De woorden van de heer Van Liere zijn ook de onze, want wij vinden dit een heel verstandig en goed voorstel. Dat stond uitgebreid in het initiatiefvoorstel beschreven. Wij zeggen, doe nou hetzelfde als met bushokjes en fietspaden, kijk wat de gemeente aan geld heeft liggen en doe daar de andere helft bij. Dat is de goedkope omschrijving van het dure woord cofinanciering. Dat had ons interessant geleken, maar soms moet je iets in fasen voor elkaar krijgen, dus eerst gaan wij kijken hoe het verhaal draait en daarna kijken wij of er nog geld nodig is om het helemaal te vervolmaken. Van harte onze steun, het is een leuk initiatief met dank aan de heer Van Liere.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ook wij danken de PvdD hartelijk en wij denken dat met deze wijziging ten opzichte van het eerdere voorstel dit voorstel haalbaar is geworden. Wij zien uit naar de verdere uitwerking.

De heer **VOSKUIL** (PvdA): Dank aan de PvdD voor dit voorstel. Met de kleine veertien minuten spreektijd die mij nog resten kan ik nooit recht doen aan het belang van groen in de stad en zeker niet van groen op schoolpleinen. Wij hopen dat wij hiermee een stevige impuls geven en mocht blijken dat het niet zo zou zijn, dan gaan wij graag samen op een later moment verder kijken. Dank u wel voor de aanpassing van het besluit daarop zodat het haalbaar is geworden. Wij gaan niet over de uitvoering, maar als suggestie geef ik mee bij het invullen van de groene schoolpleinen te denken aan een rode beuk of rode esdoorn, witte kornoelje of de rode bes, de rode biet en ik kijk naar de SP, ja, de rode tomaat mag er ook bij.

De heer **DE KAM** (CDA): Voorzitter. U mag best weten dat dit initiatiefvoorstel van de PvdD bij mij thuis met gejuich is ontvangen. Mijn zoon is twee jaar oud en het duurt nog even voor hij naar de kleuterschool mag, maar pappie heeft in ieder geval iets om zich na zijn Statenperiode mee bezig te houden. Er is ook nogal wat nodig om het versteende schoolpleintje van de Veronica School in Haarlem een beetje groen te geven. Wij hebben veel waardering voor dit initiatief van de PvdD als ze willen dat ze meer waardering krijgen voor natuur, bewust te worden van waar ons voedsel vandaan komt en wij met zijn allen meer naar buiten gaan, dan is dit de eerste stap. Juist door onze kinderen vertrouwd te laten zijn met wat er buiten groeit en bloeit, doen wij een investering in de provinciale opgave van nu. Ik noem er een paar. Vergroten van de biodiversiteit, beter

bestand zijn tegen de regen, meer vrijwilligers in het groen en natuurlijk draagt het groene schoolplein bij aan het besef dat die aardappel op het land is gepoot, gegroeid en geoogst voordat hij in frietjesvorm in je Happy Meal zit. Ik denk dat wij het een succes mogen noemen als PS concluderen dat groene schoolpleinen inderdaad bijdragen aan de provinciale opgave. Als ik zo vrij mag zijn om door te kijken naar de volgende Statenperiode, dan denk ik dat er best een schepje bovenop kan.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter. Het zal u niet verbazen dat wij uitermate enthousiast zijn over dit voorstel, vooral ook het oorspronkelijke voorstel. Verstandig dat de PvdD het besluit heeft aangepast. Nu staan er twee instrumenten in waar het college mee aan de gang kan. Dat is verbinden en wat was het tweede ook weer? Maar een instrument ontbreekt, ik wil het toch even benoemen en dat is de financiële ondersteuning. Het compromis houdt in dat wij het daar pas later over hebben, maar ik wil toch gebruik maken van de gelegenheid om te zeggen dat ik het uitermate knap zou vinden als het college dit met beperkte instrumenten voor elkaar krijgt en effectief zorgt voor vermeerdering van het aantal groene speelpleinen via de gemeenten. En zo niet, dan ligt er maar een ding voor de hand en dat is dat net als in andere provincies toch de buidel wordt getrokken.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Dank aan iedereen voor de reacties, maar er zijn geen vragen gesteld. Ik kan de beantwoording heel kort houden.

Gedeputeerde **TEKIN**: Voorzitter. Wij hebben al eerder opgeschreven dat wij enthousiast waren over dit initiatief en wij hebben aangeboden om een verkenning te doen. Naar aanleiding van de laatste commissievergadering is het besluit aangepast, waar wij ons zeker in kunnen vinden, maar daar is er nog iets gewijzigd. Dan geef ik ook meteen antwoord op de heer Kramer. Wij doen op dit moment onderzoek naar de verontreiniging van kinderspeelplaatsen door lood. Dat is een heel breed onderzoek en ik ga u daar binnenkort over informeren. Ik heb u daar voor de zomer een brief over gestuurd. Ik hoop dat onderzoek in het eerste kwartaal 2019 af te ronden. Als je het hebt over kinderspeelplaatsen, dan kunnen het ook schoolpleinen zijn. Het lijkt mij heel interessant om dat onderzoek mee te nemen in de verkenning. Dan komen twee zaken samen en dan komen wij daar ruim voor de zomer op terug en dan kunnen wij de uitdaging van de financiën wellicht op een andere manier oplossen met elkaar.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik zou graag de visie van de heer Van Liere horen op het laatste.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik kan daar alleen maar voorstander van zijn. Er wordt werk met werk gemaakt, er worden twee problemen of eigenlijk uitdagingen gecombineerd en ik moet zeggen dat de gedachte dat loodverontreiniging wordt omgezet in een groene speelplaats, daar kan werkelijk niemand tegenstander van zijn. Het lijkt mij goed dat de middelen dan ook ingezet worden voor het vergroenen van speelplaatsen. Een hele fijne toevoeging aan het voorstel.

De **VOORZITTER**: Bestaat er behoefte aan een tweede termijn? Niet. Dan gaan wij stemmen. Stemverklaringen?

De heer **STRUBEN** (D66): Het doel is heel goed, maar het kan ook tot stand komen zonder speciale bemoeienis van de provincie. Een verbindende rol is natuurlijk altijd mogelijk en zeker als het verbonden kan worden met iets van die verkenning over lood. Dat is alleen maar prachtig. Je zou een discussie kunnen hebben over of het een kerntaak betreft, daarom laten wij het geheel aan de fractie over hoe zij daarover willen stemmen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Ik houd het ook bij een stemverklaring. Goed voorstel en mijn fractie zal dit zeker ondersteunen.

De heer **LEEVER** (ONH): Wij zien hier het didactische nut van in voor de jonge leerlingen op school, dus wij juichen dit van harte toe en zullen het zeker ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Ik concludeer dat het voorstel van de heer Van Liere met algemene stemmen is aanvaard. Van harte geluk gewenst.

16. Vragenuur

De **VOORZITTER**: Er zijn geen vragen.

17. Sluiting

De **VOORZITTER**: Wij zijn aan het einde gekomen van de vergadering, dat is allemaal ruim binnen de tijd geschied. Aan de overzijde staat een borrel klaar en daarna kan er gegeten worden. Er is heb ik langs de zijlijn gehoord, een bijzondere Statenvergadering op 17 december in de middag om 16.00 uur. Er is een reguliere Statenvergadering op maandag 14 januari en op 7 januari is er ook nog een bijzondere Statenvergadering. Ik wens u een prettig diner en wij zien elkaar op 17 december terug. Wel thuis.

***

Besluitenlijst PS

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering : *12 en 19 november 2018*
Voorzitter : *dhr. J.W. Remkes*
Griffier : *mw. K. Bolt*

Punten 1 t/m 17: besluitenlijst van 12 november 2018.
Punten 18 t/m 22: besluitenlijst van 19 november 2018 (uitloopdatum).

Besluitenlijst deel 1, PS 12 november 2018

1. Opening en mededelingen.
Mevrouw Bezaan (PVV) en mevrouw Kirch (VVD) zijn afwezig. Mevrouw Weemhof (D66) en gedeputeerde Loggen arriveren later.

Mevrouw Pels (GroenLinks) treedt met ingang van heden op in deze Staten als fractievoorzitter van GroenLinks.

2. Vaststelling agenda en regeling werkzaamheden.
PS heeft ingestemd met de behandeling van de aangemelde actualiteit door fracties PvdD en ChristenUnie-SGP inzake “Programmatische aanpak stikstof in strijd met Habitatrichtlijn”.

Er zijn geen moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend.
De agenda wordt vastgesteld.

2a. Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming PS).
De door fracties PvdD en ChristenUnie-SGP aangemelde actualiteit “Programmatische aanpak stikstof in strijd met Habitatrichtlijn” is behandeld.

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
Er zijn geen stukken ter bekrachtiging binnen gekomen.

3b. Lijst geheimhouding PS.
De lijst wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 oktober 2018.
De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.
De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

6. Vaststelling lijst Ingekomen stukken.
De lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld.

7. Vaststelling lijst moties.
Een datum die abusievelijk op 2019 staat, wordt aangepast naar 2018.
De lijst moties wordt vastgesteld.

8. Hamerstukken.

8a. Vijfde Nota Grondbeleid.
Voordracht 68-2018

Provinciale Staten besluiten:
1. Het vijfde beleidskader 'Nota Grondbeleid' vast te stellen voor het gehele provinciale grondgebied.

8b. Data-strategie van de Provincie Noord-Holland.
Voordracht 65-2018

Provinciale Staten besluiten:
1. de Datastrategie van de Provincie Noord-Holland vast te stellen.

8c. Laatste begrotingswijziging 2018.
Voordracht 63

Provinciale Staten besluiten:
1. De laatste begrotingswijziging 2018 vast te stellen;
2. De bij deze laatste begrotingswijziging 2018 gewijzigde programmabudgetten van de begroting 2018 vast te stellen;
3. De in deze laatste begrotingswijziging 2018 opgenomen stortingen in en onttrekkingen aan de reserves vast te stellen;
4. De in deze laatste begrotingswijziging 2018 opgenomen lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen;
5. De naam van de Reserve Kapitaallasten vervangingsinvesteringen kunstwerken te wijzigen in Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken en de bestemming en ingangsdatum te wijzigen conform het instellingsformat in deze voordracht;
6. De Reserve Kapitaallasten investeringen havencomplexen in te stellen conform het instellingsformat in deze voordracht.

8d. Nota Reserves 2018.
Voordracht 64-2018

Provinciale Staten besluiten:
1. De nota reserves 2018 vast te stellen.

8e. Wijziging Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften NH 2014.
Voordracht 66-2018

Provinciale Staten besluiten:

ARTIKEL I

De Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 wordt als volgt gewijzigd:

A
Aan artikel 1 wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:
d. vergadering: een bijeenkomst ten behoeve van één of meerdere achtereenvolgende hoorzittingen of een plenaire vergadering.

B
Artikel 4 wordt als volgt gewijzigd:
1. In artikel 4, eerste lid, vervalt 'coördinerend'.

2. Het derde lid komt als volgt te luiden:
3. Elke kamer heeft een kamervoorzitter.

3. Artikel 4, vijfde lid, vervalt.

C
Artikel 5 wordt als volgt gewijzigd:
1. Het tweede lid komt als volgt te luiden:

2. Gedeputeerde staten benoemen de leden en de kamervoorzitters.

2. In artikel 5, derde lid, vervalt 'coördinerend'.

3. Het vierde lid komt als volgt te luiden:
4. De benoeming van een lid vindt plaats voor een termijn van vier jaar. Herbenoeming kan eenmaal voor eenzelfde termijn geschieden.

4. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:
5. In afwijking van het vierde lid is een tweede herbenoeming bij uitzondering mogelijk indien dit naar het oordeel van Gedeputeerde Staten van belang is voor de continuïteit van het functioneren van de commissie.

5. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:
6. Benoeming en herbenoeming van een lid kan uitsluitend plaatsvinden indien het lid de leeftijd van 70 jaren nog niet heeft bereikt.

D
Het opschrift boven artikel 6 komt te luiden:
Hoofdstuk 5 Vergoedingen en geschenken

E
Artikel 6 komt als volgt te luiden:
De vergoeding voor het bijwonen van vergaderingen bedraagt per vergadering voor een lid 250% en voor een voorzitter 300% van het bedrag genoemd in artikel 13 van het Rechtspositiebesluit staten- en commissieleden.

F
Na artikel 6 wordt een artikel ingevoegd, luidende:
Artikel 6a
Een lid van de commissie accepteert uit hoofde van zijn functie geen giften, geschenken, faciliteiten of diensten.

G
Artikel 10 wordt als volgt gewijzigd:
1. In het eerste lid, vervalt 'coördinerend'.

2. In het tweede lid vervalt 'coördinerend'.

H
Artikel 11 wordt als volgt gewijzigd:
1. In het eerste lid vervalt 'coördinerend'.

2. In het derde lid vervalt 'coördinerend'.

I
Aan artikel 16 wordt een lid toegevoegd:
3. Indien door de leden van de kamer in meerderheid geen overeenstemming wordt bereikt over de inhoud van het advies, beslist de kamervoorzitter.

J
Artikel 25 komt te vervallen.

K
Na artikel 25 wordt een artikel ingevoegd, luidende:
Artikel 25a
De leden die op 1 januari 2019 reeds als kamervoorzitter zijn aangewezen, worden geacht voor de resterende tijd van hun benoeming kamervoorzitter te zijn op grond van artikel 5, tweede lid, van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften 2014.

L
Artikel 26 komt te vervallen.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019.

8f. Wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht. Voordracht 67-2018

Provinciale Staten besluiten (2018-67A):

Artikel I
De Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt als volgt gewijzigd:

1. Bijlage 1A Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1A.

2. Bijlage 1D Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1D.

3. Bijlage 1E Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1E.

Artikel II
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Provinciale Staten besluiten (2018-67B):

Artikel I
De Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 wordt als volgt gewijzigd:

Bijlage 1: Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 te vervangen door de bij dit besluit behorende kaart.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Provinciale Staten besluiten (2018-67C):

Artikel I
De Waterverordening Rijnland wordt als volgt gewijzigd:

A
Bijlage 1, kaart A, regionale waterkeringen en veiligheidsnormering, wordt vervangen door de bij dit besluit behorende bijlage 1, kaart A.

B
Aan Bijlage 4, normen waterkwantiteit, wordt de bij dit besluit behorende bijlage 4, kaart A, toegevoegd.

Artikel II
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

8g. Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland.
Voordracht 74

Provinciale Staten besluiten:

Artikel I

Het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt als volgt gewijzigd:

A.
Na artikel 2 wordt ingevoegd:

Artikel 2a
De waterstaatswerken die zijn opgenomen in de als bijlage bij dit besluit opgenomen op 16 december 2015 gesloten 'Overeenkomst tot overdracht van het beheer van polders (fase 2) in de gemeente Leiden' gaan per 1 januari 2017 in beheer over van de gemeente Leiden naar het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Artikel 2b
De waterstaatswerken die zijn opgenomen in de als bijlage bij dit besluit opgenomen 'Overeenkomst tot overdracht van het feitelijk beheer van watergangen, kunstwerken en waterkeringen in Bennebroekerpolder-Noord en Bennebroekerpolder-Zuid gelegen in de gemeente Bloemendaal' gaan per 1 juli 2014 in beheer over van de gemeente Bloemendaal naar het hoogheemraadschap van Rijnland.

B.
In artikel 3, vijfde lid wordt "gemeente Wassenaar en gemeente Oegstgeest" vervangen door: Kikkerpolder in de gemeenten Leiden en Oegstgeest.

C.
In artikel 9, tweede lid, wordt onder verlettering van onderdeel b tot c een onderdeel ingevoegd, luidende:

b. Het lid, bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, wordt benoemd door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

D.
Artikel 14 komt te luiden:

Artikel 14 Benoeming voorzitter

1. Voor de toepassing van artikel 46, derde en vijfde lid, van de Waterschapswet wordt onder gedeputeerde staten verstaan: gedeputeerde staten van Zuid-Holland.

2. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland zenden, na het horen van gedeputeerde staten van Noord-Holland, de aanbeveling door aan de Minister.

3. De aflegging van de eed (verklaring en belofte), bedoeld in artikel 50 van de Waterschapswet, vindt plaats in handen van de commissaris van de Koning in de provincie Zuid-Holland.

E.
Artikel 20 komt te vervallen.

F.
De Bijlage behorende bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt vervangen door de bij dit besluit gevoegde Bijlage bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland (17.1145_3).

Artikel II
Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019 of, ingeval voor die datum het besluit nog niet is goedgekeurd, op de datum van inwerkingtreding van het goedkeuringsbesluit van de Minister, en werkt in dat geval terug tot en met 1 januari 2019. Ten aanzien van het nieuwe artikel 2a werkt dit besluit terug tot en met 1 januari 2017 en ten aanzien van artikel 2b tot en met 1 juli 2014.

8h. Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Voordracht 75

Provinciale Staten besluiten:

Artikel I
Het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008 wordt als volgt gewijzigd:

A
Artikel 9 wordt als volgt gewijzigd:

Onder vernummering van het tweede lid tot het derde lid, wordt een tweede lid ingevoegd, luidende:
2. Het lid, bedoeld in artikel 8, onderdeel c, wordt benoemd door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

B
De bij het reglement behorende kaart waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven wordt vervangen door de kaart bij dit besluit waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven.

Artikel II
1. Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019 of, ingeval voor die datum het besluit niet is goedgekeurd, op de datum van inwerkingtreding van het goedkeuringsbesluit van de Minister, en werkt in dat geval terug tot 1 januari 2019.
2. Onderdeel A van artikel I werkt terug tot 1 januari 2018.

8i. Wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A.
Voordracht 71-2018

Provinciale Staten besluiten:

Artikel I
De Provinciale Milieu Verordening wordt als volgt gewijzigd:

Artikel 4.3.3. wordt als volgt gewijzigd:

Aan artikel 4.3.3 PMV wordt een nieuw zesde lid toegevoegd dat luidt:

6. De richtwaarden als bedoeld in artikel 4.2.1 gelden niet voor de activiteiten waarvoor een ontheffing als bedoeld in het eerste van dit artikel is verleend.

Artikel III
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Provinciaal Blad waarin het wordt geplaatst.

9. Begroting 2019.
Voordracht 60-2018

Moties M42-2018 (fractie SP), **M50-2018** (fractie PVV) en **M52-2018** (fractie PvdD) worden aangehouden.

Motie M45-2018 ingediend door de fracties VVD, D66, CDA en PvdA wordt aangenomen.
Dictum:
PS verzoeken GS om:
- zich in te spannen om te doen wat binnen haar bereik ligt om zo de aanlanding van wind op zee in IJmuiden in combinatie met een waterstoffabriek mogelijk te maken;
- zich in te spannen voor nader onderzoek naar waterstof en het gebruik van gasleidingen voor dit doel in Den Helder;
- dit te doen bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) in samenspraak met het Rijk of aan de klimaattafels waar onderhandeld wordt over het Klimaatakkoord.

Tegen **motie M45-2018** stemt de fractie: PVV.

Motie M46-2018 ingediend door fracties D66, PvdA, SP, GroenLinks, PvdD wordt aangenomen.
Dictum:
PS verklaren hierbij:
- dat het plaatsen van een nieuwe kerncentrale in Noord-Holland om kernenergie op te wekken niet aan de orde is.

Tegen **motie M46-2018** stemmen de fracties: VVD, CDA, PVV, ONH en 50PLUS.

Motie M47-2018 ingediend door fracties D66, VVD, CDA en PvdA wordt aangenomen.
Dictum:
PS verzoeken GS:
met de vrijgevallen middelen een nieuwe uitvoeringsregeling op te stellen, waarbinnen voornoemde culturele instellingen of evenementen succesvol een beroep kunnen doen op provinciale middelen ter ondersteuning van projecten die tot doel hebben:
- het (te bouwen) vastgoed dan wel exploitatie te helpen verduurzamen,
- of de regionale economie helpen versterken,
- of de uitvoering van het monumenten- en landschapsbeleid vervolmaken,
- of bij te dragen aan de regionale cultuurhistorie.

Tegen **motie M47-2018** stemt de fractie: PVV.

Provinciale Staten besluiten:
1. De begroting 2019 en meerjarenraming 2020 – 2022 vast te stellen, bestaande uit de programmabegroting en de financiële begroting;
2. De in de begroting opgenomen totale lasten en baten per programma, de mutaties in de reserves en de investeringskredieten vast te stellen;
   De reserves in te stellen of te wijzigen conform de in deze voordracht opgenomen instellingsbesluitvoorstellen.

Tegen **voordracht 60-2018** stemt de fractie: PVV.

10. Vaststellen Omgevingsvisie NH2050, eerste termijn.
(reactie GS en tweede termijn op uitloopdatum 19-11-2018)
Voordracht 72-2018

De eerste termijn van PS is op 12 november 2018 behandeld. Er zijn 25 amendementen en 1 motie in eerste termijn ingediend. De reactie van GS op de ingediende amendementen en motie, alsmede de tweede termijn is behandeld als punt 19 op de uitloopdatum van 19 november 2018. Zie verder bij punt 19 van deze besluitenlijst.

11. Concept-programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12.
Voordracht 69-2018

Provinciale Staten besluiten:
Met betrekking tot de voorgestelde concept begroting 2019 van het IPO en de voorgestelde concept begroting van BIJ12:
1. hun zienswijze ten aanzien van de concept programmabegroting 2019 van het IPO en de concept begroting 2019-van BIJ12 mee te geven aan de Noord-Hollandse vertegenwoordigers in de Algemene Vergadering;
2. na vaststelling van de IPO-begroting door de Algemene Vergadering de bijdrage van de provincie Noord-Holland bij de eerstkomende begrotingswijziging te verwerken in de provinciale begroting.

Tegen **voordracht 69-2018** stemt de fractie: PVV.

12. Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025.
Voordracht 61-2018

Provinciale Staten besluiten:
1. het PMI 2019-2025 vast te stellen.

Een paar fracties hebben in hun betoog aangegeven voor de voordracht te stemmen, maar tegen een aantal projecten te zijn.

Tegen **voordracht 61-2018** stemt de fractie: PVV.

13. Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2019-2026.
Voordracht 62-2018

Motie M55-2018 ingediend door fracties PvdD, ChristenUnie-SGP en SP wordt aangehouden.

Motie M56-2018 ingediend door fracties PvdA, D66, CDA, PvdD, ChristenUnie-SGP, ONH, SP en GroenLinks wordt aangenomen.
Dictum:
PS verzoeken GS:
- De klimaatbijdrage en daarmee verduurzaming van wegaanleg en -onderhoud nadrukkelijk mee te nemen in de nieuwe gebiedscontracten en hierover te rapporteren in de jaarrekening.

Motie M56-2018 wordt unaniem aangenomen.

Provinciale Staten besluiten:

1. De projectkredieten voor de uitvoering van vervangingsinvesteringen wegen en vaarwegen te verlagen met € 4,48 miljoen, zoals hieronder gespecificeerd;

   De totale kredietverlaging vervangingsinvestering wegen bedraagt € 1,25 miljoen, wat leidt tot lagere kapitaallasten Investeringen Wegen.

weg-traject	**Omschrijving:**	**Project Krediet nieuw in miljoen euro**
N240c-01	Ca. 1600 bomen zijn gekapt in 2017 en dit oppervlakte aan bosplantsoen moet opnieuw aangeplant worden aan de westzijde en deels oostzijde van de Markerwaardweg, gemeente Medemblik. Deze bijstelling wordt veroorzaakt doordat bij de verdere uitwerking van het plan minder grondverbetering en minder herplant van bomen (ipv struiken) nodig zijn.	0,75 (-1,25)

   De totale kredietverlaging vervangingsinvesteringen vaarwegen bedraagt € 3,23 miljoen, wat leidt tot lagere kapitaallasten Investeringen Vaarwegen

vaarweg-traject	**Omschrijving:**	**Project Krediet nieuw in miljoen euro**
K20N-c-01, vaarwegvak 2	Noordhollandsch Kanaal, vervangen houten oevers door staal, km 45,0- km 68,0. Deze bijstelling wordt veroorzaakt doordat er minder hoeft te worden vervangen dan in eerste instantie was voorzien.	3,50 (-2,30)
K7/8, vaarwegvak 21	Vervanging 2 km houten oeverconstructie voor hout; Hoornsevaart en Huigenvaart inclusief aanleg NVO op verschillende locaties. Deze bijstelling wordt veroorzaakt doordat er minder hoeft te worden vervangen dan in eerste instantie was voorzien.	4,80 (-0,93)
Totaal		**8,30 (-3,23)**

2. De projectkredieten voor vervangingsinvesteringen wegen en vaarwegen te verhogen met € 22,08 miljoen, zoals hieronder gespecificeerd;

   De totale kredietverhoging vervangingsinvesteringen wegen bedraagt € 11,68 miljoen, deze wordt ten laste van de kapitaallasten Investeringen Wegen gebracht.

Weg-traject	**Omschrijving:**	**Project Krediet nieuw in miljoen euro**
K20N-03 Stolperbasculebrug	Vervangen Stolperbasculebrug. Vorig jaar was alleen het voorbereidingskrediet aangevraagd. Nu wordt het resterende krediet aangevraagd (inclusief het reeds aangevraagde voorbereidingskrediet van € 0,60 mln.)	11,60 (+11,00)
N302a-03	Vervanging van de wegconstructie van km 39,3 - km 48,73. In de voorbereidingsfase is gebleken, na de uitgevoerde onderzoek en ontwerpwerkzaamheden, dat het project complexer is dan in eerste instantie werd gedacht. Redenen zijn de raakvlakken met oplevering N23, het studietraject PMI voor de aanpak van de kruispunten en het gebiedscontract. Ook de ongunstige marktomstandigheden spelen een rol. Hierdoor is het	4,68 (+0,68)

	risicoprofiel vergroot en worden extra projectbegeleidingskosten gemaakt.	
Totaal		**16,28 (+11,68)**

De totale kredietverhoging vervangingsinvestering vaarwegen bedraagt € 10,40 miljoen, deze wordt ten laste van de kapitaallasten Investeringen Vaarwegen gebracht.

Vaarweg-traject	**Omschrijving:**	**Project Krediet nieuw in miljoen euro**
K20N-05 KVVS Kolkwand	Koopvaardersschutsluis; herstelwerkzaamheden kolk- en damwand sluis. Vorig jaar was alleen het voorbereidingskrediet aangevraagd. Nu wordt het resterende PMO-krediet aangevraagd (inclusief het reeds aangevraagde voorbereidingskrediet van € 1,20 mln.)	11,60 (+10,40)

3. De projectkredieten voor de uitvoering van vervangingsinvesteringen (in totaal € 19,57 miljoen voor wegen) te verstrekken, zoals hieronder gespecificeerd;

   De totale kredietaanvraag vervangingsinvesteringen wegen bedraagt € 19,57 miljoen, deze wordt ten laste van de kapitaallasten Investeringen Wegen gebracht.

Wegtraject	**Omschrijving**	**Project Krediet totaal in miljoen euro**
N201c-03	Trajectbenadering; vervangen van 3 kunstwerken (31F01,31F02 en 31F03) in combinatie met de vervanging van de wegconstructie N201c-02.	1,43
N239a-03	Trajectbenadering; vervangen kunstwerk en reconstructie van een deel van de verharding van de N239a. In combinatie met PMI project N239-08 en in combinatie met groot onderhoud van het Gebiedscontract Midden-Noord.	2,09
N506a-03	Trajectbenadering; vervangen wegconstructie op deel van km 28,55 – km 31,47 & PMI N506-02 en in combinatie met groot onderhoud van het Gebiedscontract Midden-Noord.	3,70
N247a-03	Trajectbenadering; vervangen van een kunstwerk (Dijksbrug) in project N247a-02 en PMI Bereikbaarheid Waterland.	1,50
N241b-03	Trajectbenadering; vervangen wegconstructie, 3 kunstwerken, fietspaden en VRI's (afsteming met trajectstudie PMI N241-06 & N241-13).	10,85
Totaal		**19,57**

4. Het jaarkrediet oevers 2012-2013 af te sluiten (oorspronkelijk jaarkrediet is € 27,39 miljoen, uitgaven € 25,50 miljoen), zoals hieronder gespecificeerd.

vaarwegtraject	**Omschrijving:**	**Project Krediet nieuw in miljoen euro**
Jaarkrediet oevers 2012-2013	Voor het jaarkrediet oevers 2012-2013 zijn alle onderstaande projecten afgerond en kan het krediet dus worden afgesloten. *K20n oev-01 oeverbestek NHK 2613,* *K20a oev-01 vervangen oever km 39,7 pont A* *K20m-b-01 vervangen Km 24,9-29,2 links*	**25,50 (-1,89)**

	K20z a-03 vervangen oever km 2,09-2,27 R en *K20z-oev-01 oeverbestek NHK 2615* *K2 oev-01 noordoever WSV Jan van Ketel* *K11oev-01 vervangen oever Broekervaart,Trekvaart* *K20zoev-02 vervangen oever km 5,71-6,31 links* *K17a-02 spoedherstel oever Amstel PZH*	

5. Het projectkrediet Boerenverdrietsluit te verstrekken van € 10,00 miljoen (project van derden; geen kapitaallasten).
6. Het projectkrediet Uitrol intelligente Verkeerslichten (iVRI) te verstrekken van € 4,725 miljoen en de voortvloeiende kapitaallasten ten laste te brengen van de begrotingspost DVM Wegen (afschrijving 15 jaar).
7. Het projectkrediet Energieneutraal maken steunpunten te verstrekken van € 3,82 miljoen en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten ten laste te brengen van de begrotingspost Steunpunten B&U (afschrijving 25 jaar).
8. Kennis te nemen van de aanvullende werkzaamheden in het Investeringsprogramma Steunpunten, welke gedekt worden binnen het bestaande krediet.
9. Kennis te nemen van de actuele kasritmes van de lopende kredieten en de geprogrammeerde kasritmes voor vervangingsinvesteringen, zoals gespecificeerd in het PMO 2019-2026.

Voordacht 62-2018 wordt unaniem aangenomen.

14. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.
Voordracht 70-2018
Dit punt schuift door naar de uitloopvergadering van 19 november 2018. Zie verder onder punt 20 van deze besluitenlijst.

15. Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed".
Nummer 73
Dit punt schuift door naar de uitloopvergadering van 19 november 2018. Zie verder onder punt 21 van deze besluitenlijst.

16. Vragenuur.
Er zijn geen mondelinge vragen ingediend.

Bij de begrotingsbehandeling van de vergadering van 12 november 2018 is in het kader van het naderende vertrek van de Commissaris van de Koning dhr. Remkes, door alle fracties een Bijzondere Motie van Treurnis ingediend en unaniem aangenomen:
***Motie M48-2018** ingediend door de fracties: D66, CDA, GroenLinks, PvdD, VVD, 50PLUS, PvdA, SP, PVV, ChristenUnie-SGP en ONH wordt unaniem aangenomen.*

Dictum:
PS spreekt uit:
het vertrek van de heer Remkes zeer te betreuren.

17. Schorsing.
De voorzitter schorst de vergadering tot 19 november 2018.

Besluitenlijst deel 2, PS 19 november 2018

De vice-voorzitter deelt in openbaarheid mede dat tijdens de besloten Statenvergadering van maandagochtend 19 november 2018 Provinciale Staten hebben besloten om de heer mr. A.Th.H. (Arthur) van Dijk voor te dragen aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als de nieuwe Commissaris van de Koning.

18. Opening en mededelingen.
De heer Heijnen (CDA) is afwezig.

Het verzoek om de spreektijd voor de fracties ChristenUnie-SGP, 50PLUS, PvdD en ONH op 5 minuten vast te stellen, wordt ingewilligd.

18a. Vaststelling agenda uitloopvergadering en regeling werkzaamheden.
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

19. Vaststelling Omgevingsvisie NH2050.
Voordracht 72

De heer De Kam (CDA) onthoudt zich van stemming bij amendementen A33, A47, A48, A49 en A50-2018 vanwege mogelijke belangenverstrengeling.

Amendementen A36, A44, A50, A51, A55 en A57 worden aangenomen.
(A53-2018 wordt ingetrokken en de overige amendementen zijn verworpen.)

Besluiten (A36-2018 PvdD, GroenLinks en SP):
de tekst behorende bij ontwikkelprincipe 2:
"Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan bestaan uit terugdringing van emissies, nutriëntenmanagement (om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermings-middelen tegen te gaan), circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

te wijzigen in:

"Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur
(bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

Besluiten (A44-2018 GroenLinks en ChristenUnie-SGP):
De tekst van paragraaf Programma's, luidende
"Een programma wordt door CS vastgesteld. Het dient ter operationalisering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie . Het is enerzijds een beleidsdocument, namelijk uitwerking van strategische doelen uit de visie en anderzijds gericht op uitvoering in de vorm van maatregelen en concrete voornemens om die doelen te realiseren (pag. 66)"

te vervangen door de volgende tekst:

"Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid, en anderzijds uitvoeringsdocumenten, met maatregelen en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS."

Besluiten (A50-2018 GroenLinks, SP en PvdD):
De volgende randvoorwaarde te schrappen:
"Onderdeel van het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel vormt de 50/50-verdelingsregel. Die regel houdt in dat de milieu- winst die de luchtvaartsector tot 2020 heeft gerealiseerd voor 50 procent ten goede komt aan de omgeving; de overige 50 procent mag de sector gebruiken voor een verantwoorde groei van de luchthaven."
(pag. 37)

Besluiten (A51-2018 GroenLinks):
De passage op pag. 67, laatste bolletje, die begint met 'De uitwerking' en eindigt met 'uitgewerkt.' als volgt te wijzigen:

"De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het land- schap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, *alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur)landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen.*"

Provinciale Staten besluiten geamendeerd (A55 en A57-2018):
1. de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie NH2050 vast te stellen;

2. de Omgevingsvisie NH2050, inclusief de naar aanleiding van de Nota van Beantwoording voorgestelde wijzigingen, vast te stellen als een plan of visie op grond van:
   - artikel 2.2 Wet ruimtelijke ordening;
   - artikel 1.7 Wet natuurbescherming
   - artikel 4.4 Waterwet;
   - artikel 5 Planwet verkeer en vervoer;
   - artikel 4.9 Wet milieubeheer;

   (A55-2018 ChristenUnie-SGP, D66, CDA, VVD, PvdA en PvdD)
   met dien verstande dat in de navolgende tekst op pagina 20 van de Omgevingsvisie,

   "We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimte/ijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. ***In principe onderkennen we twee soorten gebieden.*** *In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt.* ***Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.***

   Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is."

   de vetgedrukte zinnen worden vervangen door de respectievelijk:

   "We onderkennen verschillende soorten gebieden."
   en
   "Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes."

   (A57-2018 ChristenUnie-SGP, PvdD, SP en GroenLinks)
   met dien verstande dat de navolgende tekst op bladzijde 64,

   "Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt zijn, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan zullen we ons er hard voor maken dat de uitvoering van de acties versterkt wordt."

wordt gewijzigd in:

"Als uit de monitoring blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken hoe de ambities wel gehaald kunnen worden en veranderen zo *nodig van rol en instrumenten."*

3. de Structuurvisie Noord-Holland 2040, vastgesteld door Provinciale Staten op 17 mei 2010 en partieel herzien door Provinciale Staten op 15 december 2014, in te trekken;

4. de Agenda Groen, vastgesteld door Provinciale Staten op 11 maart 2013, in te trekken;

5. het Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan, vastgesteld door Provinciale Staten op 1 oktober 2007, in te trekken;

6. het Provinciaal Milieubeleidsplan 2015 – 2018, vastgesteld door Provinciale Staten op 15 december 2014, in te trekken.

Tegen **amendement A36-2018** stemmen de fracties: CDA en PVV.
Tegen **amendement A44-2018** stemt de fractie: PVV.
Tegen **amendement A50-2018** stemt de fractie: PVV.
Tegen **amendement A51-2018** stemmen de fracties: CDA en PVV.
Tegen **amendement A55-2018** stemt de fractie: PVV.
Tegen **amendement A57-2018** stemmen de fracties: CDA, PVV en 50PLUS.

- Fractie 50PLUS wenst aantekening voor de voordracht te hebben gestemd, maar tegen alles wat over Schiphol en wonen is gezegd.
- Fractie PvdD wenst aantekening voor de voordracht te hebben gestemd, maar betreuren wat er over Schiphol staat en hadden de tekst over bodemdaling scherper gewild.
- Fractie ChristenUnie-SGP wenst aantekening voor de voordracht te hebben gestemd, maar tegen de punten rond Schiphol en Modal Shift en betreuren dat de tekst bij bodemdaling niet scherper is geworden.
- Fractie GroenLinks wenst aantekening voor de voordracht te hebben gestemd, maar tegen de onderdelen Schiphol, mobiliteit, bouwen in het groen, havenuitbreiding ten koste van groengebieden, strategische reservering Houtrakpolder en A10 als harde contour voor ontwikkeling havenstad.

Tegen **voordracht 72-2018** stemmen de fracties: SP en PVV.

20. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.
Voordracht 70

Dhr. Voskuil (PvdA) onthoudt zich van stemming bij motie M60-2018 wegens mogelijke belangenverstrengeling. *(Motie M60 is verworpen.)*

Provinciale Staten besluiten:

1. Het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, waarin opgenomen het Natuurbeheerplan 2019, vast te stellen.
2. Het beleidskader groen grondbeleid, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 december 2013, in te trekken.

Fractie PvdD wenst aantekening voor de voordracht te stemmen, maar wel een zorgpunt te zien ten aanzien van het niet meerjarig een overzicht m.b.t. verschuivingen tussen beheer en ontwikkeling.

Tegen **voordracht 70-2018** stemt de fractie: PVV.

21. Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed".
Nummer 73

Provinciale Staten besluiten:
- de doelstelling om meer groene schoolpleinen te (doen) realiseren vast te stellen;

Gedeputeerde Staten op te dragen:
- in te zetten op kennisdeling, bijvoorbeeld door een verkenning uit te (laten) voeren naar hoe anderen kunnen profiteren van goede voorbeelden, of hoe een schoolplein dat eenmaal groen is ingericht, ook duurzaam in stand kan worden gehouden;
- een verbindende rol te vervullen, samen met relevante partners zoals gemeenten, GGD'en en organisaties zoals bijvoorbeeld IVN en Jantje Beton, die ervaring hebben met dit onderwerp;
- uiterlijk medio 2019 een verslag op basis van de bovenstaande activiteiten naar Provinciale Staten te sturen waarin duidelijk wordt gemaakt of met de voorgestelde inzet het doel behaald gaat worden en indien nodig extra inzet te plegen.

Initiatiefvoorstel nummer 73-2018 wordt unaniem aangenomen.

22. Sluiting.
De voorzitter sluit de vergadering.

VERWORPEN M54/ 12-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

GROENLINKS

SP ChristenUnie SGP

Motie Milieueffecten Omgevingsvisie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, te Haarlem, ter behandeling van Omgevingsvisie NH2050;

constaterende dat:

- er een Plan MER is ingediend door GS om de milieueffecten van de ambities in de Omgevingsvisie te laten onderzoeken;

- de commissie die dit plan heeft onderzocht (Commissie MER) van mening is dat de Omgevingsvisie te abstract is geformuleerd om de milieueffecten in kaart te kunnen brengen;

- er geen alternatieven voor de huidige Omgevingsvisie zijn onderzocht, ook niet op aandringen van de Commissie MER;

overwegende dat:

- er veel zienswijzen zijn ingediend met zorgen over de milieueffecten van de Omgevingsvisie;

- er een aantal grote milieuopgaven is (te denken aan de KRW-doelen, luchtverontreiniging en geluidsoverlast) en het wenselijk is om inzicht te hebben in de effecten van het geformuleerde beleid op deze opgaven;

- het wenselijk is om de effecten van verschillende alternatieven te laten onderzoeken om tot weloverwogen en gefundeerd beleid te komen en daarmee de balans tussen economische groei en leefbaarheid inzichtelijk te maken;

van mening zijnde dat:

- de aanvulling op de MER van GS (6 pagina's) onvoldoende antwoorden biedt op de vragen van de Commissie MER daar deze niet de gevraagde alternatieven en verdergaande beleidsopties bevat;

gehoord de discussie,

dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- alle adviezen van de Commissie MER over te nemen;
- vóór de vaststelling van de Omgevingsverordening een uitgebreidere aanvulling op de MER op te stellen;
- PS nauwer te betrekken bij het opstellen van deze aanvulling op de MER;

en gaan over tot de orde van de dag.

M 57 / 19-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

VERWORPEN

Motie splitsing beheer en ontwikkeling in Programma Natuurontwikkeling

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018 te Haarlem, ter behandeling van het Programma Natuurontwikkeling (PNO);

constaterende dat:

- natuurbeheer en -ontwikkeling onder het PNO samen worden gevoegd;

overwegende dat:

- natuurontwikkeling van essentieel belang is voor de tijdige realisatie van het EHS;
- door samenvoegen van plannen of programma's voor natuurbeheer en natuurontwikkeling overloop van gelden mogelijk wordt;
- het uitgeven van middelen voor ontwikkeling (eenmalige kosten) aan beheer (structurele kosten) tot tekorten op lange termijn kan leiden;

van mening dat:

- verdere uitstel of afstel van de realisatie van de EHS niet acceptabel is;
- iedere mogelijkheid op vermindering van het budget voor natuurontwikkeling voorkomen moet worden;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- in 2021 te evalueren of het samenvoegen van natuurbeheer en natuurontwikkeling heeft geleid tot snellere en betere realisatie van de EHS;
- in 2021 te evalueren of het samenvoegen van natuurbeheer en natuurontwikkeling heeft geleid tot verplaatsing van de middelen van natuurontwikkeling naar natuurbeheer;
- op basis van de evaluatie Provinciale Staten te laten besluiten tot ontvlechting, of in stand, laten van één programma;

en gaan over tot de orde van de dag.

M50/19-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

VERWORPEN

Motie beleid boskap

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, Haarlem, ter behandeling van het Programma Natuurontwikkeling;

constaterende dat:

- het Nederlandse bosareaal tussen 2013 en 2017 netto met ongeveer 11.000 ha is afgenomen;[1]
- bomen middels CO_2-opslag een flinke bijdrage leveren aan het verminderen van klimaatverandering;[2]
- de sectortafel landbouw en landgebruik in haar bijdrage aan het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord oproept tot inzet op het voorkomen van ontbossing en uitbreiding van het bosareaal;
- het beperken van wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 graden volgens het Intergovernmental Panel on Climate Change de meest desastreuze effecten van klimaatverandering kan voorkomen, maar ook direct verdergaande maatregelen tegen klimaatverandering vereist;[3]

overwegende dat:

- de sectortafel landbouw en landgebruik bij het Klimaatakkoord stelt dat het domein van bomen, bossen en natuur in potentie tot forse vastleggingen kan leiden, maar dat vroeg initiëren van maatregelen dan noodzakelijk is;
- het geld dat beschikbaar komt door te stoppen met kappen, gebruikt kan worden voor klimaatslimmer beheer van huidige bossen en natuur, waarmee volgens de sectortafel flinke CO2-reductie kan worden bereikt;
- met de uitspraak van het Hof van Justitie over de PAS, de focus voor reductie van stikstofdeposities komt te liggen op bronmaatregelen in plaats van herstelmaatregelen;
- grootschalige bomenkap, getuige de grootschalige en veelvuldige protesten, niet in lijn is met maatschappelijke wensen;

gehoord de discussie,

verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

---

[1] https://www.wur.nl/nl/nieuws/Ook-in-Nederland-vindt-ontbossing-plaats.htm

[2] het Pbl rekent voor dat stoppen van (netto) ontbossing snelle en kostenefficiënte CO_2-winst oplevert van 0,5 megaton. Slim bosbeheer levert nog eens één megaton op.

[3] http://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf, https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/ipcc-rapport-over-opwarming-van-de-aarde-tot-1-5-c

- een integraal afwegingskader voor te breiden om bomen te beschermen en klimaatverandering en natuurherstel te bevorderen;

en gaan over tot de orde van de dag.

M5g/19-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

VERWORPEN

Motie Pas op de Plaats met Exotenbestrijding

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, Haarlem, ter behandeling van het Programma Natuurontwikkeling (PNO);

constaterende dat:

- het beheer en bestrijden van exoten duur is, rust verstoort, dierenleed en maatschappelijke onrust veroorzaakt;
- bestrijding zelden effectief is;

overwegende dat:

- oorspronkelijke populaties tijd nodig hebben om zich in te stellen op de nieuwkomers;
- in een steeds verder globaliserende wereld exoten continu en in hoog tempo hun intrede zullen blijven doen in de natuur;
- exoten een positieve bijdrage kunnen leveren aan het herstel van ecosystemen;
- de oorzaak van aangetaste ecosystemen niet bij exoten ligt;
- natuur niet hersteld kan worden door exoten te bestrijden;
- het ecosysteem weer in balans brengen de veronderstelde problemen door exoten zal ondervangen;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- te erkennen dat exoten een positieve bijdrage kunnen leveren aan het herstel van de natuur;
- geen actie te ondernemen om uitheemse planten en dieren te bestrijden;

en gaan over tot de orde van de dag.

M60 /19-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

VERWORPEN

Motie Provincie niet uit GNR

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, te Haarlem, ter behandeling van het Programma Natuurontwikkeling (PNO);

constaterende dat:

- Gedeputeerde Staten voornemens zijn om als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat (GNR) te treden;
- de provincie verantwoordelijkheid draagt voor natuurbeleid en natuurbescherming;

overwegende dat:

- de stijging van de extra bijdrage een gevolg is van pogingen van de overige participanten om de natuurwaarden in het gebied te verbeteren temidden van grootschalige en voortdurende milieuvervuiling;
- het voornemen tot uittreding het GNR met een groot financieel probleem opzadelt waarmee de natuurwaarden van het GNR op het spel worden gezet;

van mening dat:

- de natuurdoelstelling leidend moet zijn gezien de provinciale regisseursfunctie in natuurbeleid en natuurbescherming;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- als participant zitting te blijven houden in het Goois Natuurreservaat;

en gaan over tot de orde van de dag.

A33/12-11-2018

VERWORPEN

SP ChristenUnie SGP GROEN LINKS NOORD-HOLLAND Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland

AMENDEMENT

Bij verdere ontwikkeling van Schiphol passen alleen verbeteringen

Amendement bij agendapunt 10 : Vaststelling Omgevingsvisie NH2050 (VD-72)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, besprekend het agendapunt 10, Vaststelling Omgevingsvisie NH2050,

Besluiten aan de tekst over Schiphol op bladzijde 13 in de Eindconcept Omgevingsvisie NH 2050 na 'waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is' het volgende toe te voegen.

- Voor zover het binnen onze mogelijkheden ligt staan wij alleen ontwikkelingen op en rond Schiphol toe als zij aantoonbare verbeteringen opleveren in luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid en CO2- uitstoot. Wij dragen dit standpunt actief uit bij andere overheden en organisaties die bij de ontwikkeling van Schiphol betrokken zijn.

De bestaande tekst vanaf 'waarvoor het Rijk bevoegd gezag is' komt dan te vervallen.

TOELICHTING

Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Tot dusver weegt de groei van Schiphol zwaarder dan zaken als luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid en CO2- uitstoot waardoor de balans doorslaat. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Een duidelijk standpunt met betrekking tot luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten, veiligheid, CO2 en luchtruimgebruik kan daarbij helpen.

Anna de Groot, SP

Michel Klein, ChristenUnieSGP

Fred Kramer, GroenLinks

Linda Vermaas, Partij voor de Dieren

A34/12-11-2018

VERWORPEN

AMENDEMENT

In Noord-Holland Noord is al voldoende woningbouw mogelijk

Amendement bij agendapunt 10 : Vaststelling Omgevingsvisie NH2050 (VD-72)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, besprekend het agendapunt 10, Vaststelling Omgevingsvisie NH2050,

- Besluiten het tekstfragment over woningbouw in Noord-Holland Noord op bladzijde 42: "Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van de vraag die er dan is" te schrappen uit het Eindconcept Omgevingsvisie NH2050.

TOELICHTING

De groene open ruimte, ook in Noord-Holland Noord, wordt steeds kleiner. In de Woningbouwmonitor wordt aangetoond dat er in Noord-Holland Noord voldoende harde en zachte locaties zijn om nu en in de toekomst voldoende woningen te bouwen om de bevolkingsgroei overal in Noord-Holland Noord op te vangen. Daarom is het onnodig om de mogelijke toekomstige vraag naar woningen te benoemen.

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

A35/12-11-2018

VERWORPEN

AMENDEMENT

Duidelijkheid over landschap

Amendement bij agendapunt 10 : Vaststelling Omgevingsvisie NH2050 (VD-72)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, besprekend het agendapunt 10, Vaststelling Omgevingsvisie NH2050,

Besluiten aan de tekst over landschap op bladzijde 66 in achter 'Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt' in het Eindconcept Omgevingsvisie NH 2050 het volgende toe te voegen:

- Voorafgaand aan de Omgevingsverordening is het wenselijk en noodzakelijk te benoemen dat er nieuwe, betere, beschermingsregimes de beschermingsregimes van de huidige PRV gaan vervangen en dat deze benoemd worden binnen een beschermingsregime Beschermd Provinciaal Landschap. Niet de WKW's moeten hierin leidend zijn, maar de huidige gebieden die onder diverse beschermingsregimes liggen.

TOELICHTING

In meerdere zienswijzen wordt de oproep gedaan om meer duidelijkheid en scherpte aan te brengen in het ontwikkelprincipe voor landschap. Niet alleen het onderscheid in twee groepen/regimes, maar specifieker om welke gebieden het dan gaat. Het is mogelijk mensen en organisaties zekerheid te bieden voor het behoud van het huidige landschap en tevens voor nog niet benoemde beschermde landschappen voorwaarden met WKW's vast te stellen.

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

A37/12-11-2018

gewijzigd.

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

VERWORPEN

Amendement: Meer ambitie bij tegengaan bodemdaling

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, te Haarlem, ter behandeling van Omgevingsvisie NH2050;

constaterende dat:

- de Omgevingsvisie NH2050 als ambitie heeft om de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen;

- de Commissie MER constateert dat de huidige formulering van ontwikkelprincipe 21 dubbelzinnig is en zich leent voor misinterpretaties in de uitwerking;

- de Commissie MER benadrukt dat "de provincie zelf wel degelijk een rol in de functietoekenning van gebieden" en er dus meer ambitie getoond kan worden;

besluiten:

- 21. Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

te wijzigen in:

- ~~21. In veenweidegebieden wordt het landgebruik aangepast aan een meer natuurlijke waterpeil~~

- 21. In veenweidegebieden wordt gebracht het landgebruik in balans te brengen met een meer natuurlijk waterpeil.

Linda Veenaas

VERWORPEN A38/12-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

GROEN LINKS
NOORD-HOLLAND

Amendement: Niet Bouwen in het Groen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, Haarlem, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH2050;

constaterende dat:

- aan de toekomstige vraag naar woningen voldaan kan worden middels transformatie van leegstaand vastgoed, verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en binnenstedelijke (her)ontwikkeling, aangevuld met kleinschalige nieuwbouwlocaties in stad en regio;
- nieuwe uitleglocaties onherroepelijk ten koste gaan van schaarse natuur en groene ruimte;
- de vraag naar woningen in de stad overweldigend is en de woningvraag zich steeds meer concentreert in stedelijke gebieden (ten opzichte van het platteland en het groen);

overwegende dat:

- de Metropoolregio Amsterdam aangeeft dat veel intensiever, hoogstedelijker en duurzamer in de stad kan worden gebouwd;
- Noord-Holland naast Amsterdam nog vele andere stedelijke kernen kent waar woningen gebouwd kunnen worden;
- bouwen in het groen niet in de plaats mag gaan van bouwen in de stad;

van mening dat:

- we geen vierkante meter natuur kunnen missen;
- een 'zero tolerance' beleid t.a.v. de aantasting van de groene ruimte moet gelden;
- het uitvoeren van transformaties en creatieve woonvormen beter kan: benut meer oude kantoren, winkels, scholen en zorggebouwen, creëer woonboothavens, grote zones voor tiny houses;

gehoord de discussie,

besluiten:

de tekst van de 2e alinea van pagina 13 van de Omgevingsvisie NH2050:

"De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends."

te wijzigen in:

"De woningbouwbehoefte wordt opgelost door in te zetten op binnenstedelijk bouwen."

en gaan over tot de orde van de dag.

A39/12-11-2018

VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

GROENLINKS

ChristenUnie SGP SP

Amendement: Meer ambitie bij verbeteren luchtkwaliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, te Haarlem, ter behandeling van Omgevingsvisie NH2050;

constaterende dat:

- de Omgevingsvisie NH2050 als ambitie heeft om uiterlijk in 2050 de normen van de WHO te halen voor wat betreft luchtkwaliteit;

- de Gezondheidsraad constateert dat het mogelijk is om deze normen al in 2030 te halen[1];

overwegende dat:

- er veel zienswijzen zijn ingediend die vragen om meer ambitie zodat de de WHO-normen al in 2030 kunnen worden behaald in Noord-Holland;

besluiten:

- op pagina 10 en pagina 18 (2x) "2050" te wijzigen in "2030".

[1] https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2018/01/23/gezondheidswinst-door-schonere-lucht

A40/12-11-2018

50 PLUS

Ouderenpartij NH
Sinds 1995

VERWORPEN

Statenvergadering 12 november 2018, agendapunt 10

Amendement: Erkennen van Texel als unieke losstaande woningregio in de Omgevingsvisie NH2050.

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op maandag 12 november 2018, hebben kennisgenomen van het Eindconcept Omgevingsvisie NH2050,

Constaterende dat:

- er op Texel een grote woning schaarste is en de prijzen de afgelopen jaren ca. 30% zijn gestegen, vergelijkbaar met Amsterdam;
- dat Texel in de "Indeling gemeenten krimpregio's en anticipeerregio's" uit 2015 wordt aangemerkt als een anticipeerregio, zoals ook genoemd in artikel 3.7 van het Regionaal Actieprogramma regio Kop van Noord-Holland 2017-2020;
- dat de gemeente Texel niet voldoende mogelijkheden heeft om woningen te bouwen en daarom vraagt om eens in de vijf jaar rechtstreeks afspraken te maken met de provincie over het aantal te bouwen woningen, los van de regio Noord-Holland Noord en andere Noordkopgemeenten, mits deze natuurlijk voldoen aan de daarvoor gestelde omgevingseisen;
- Dat het kunnen bouwen van extra woningen, zoals voornoemd goed is voor de leefbaarheid en de economie van het eiland;

Overwegende dat:

- dat 80% van de werkenden op Texel direct of indirect afhankelijk is van de recreatiesector, en dat vele vacatures op het eiland niet vervuld kunnen worden omdat er geen (betaalbare) woningen zijn om de tijdelijke arbeidskrachten en inwoners van Texel te huisvesten;
- dat de leefbaarheid van de kernen op Texel in het geding komt door de enorme woningschaarste op het eiland;
- het woningtekort economische schade voor de lokale economie veroorzaakt, en dat ook maatschappelijke organisaties als zorg- en onderwijsinstellingen steeds meer problemen krijgen om hun vacatures te vervullen;
- de woningmarkt op Texel door de eilandpositie een bijzondere is, die niet kan worden vergeleken met de andere gemeenten in de kop van Noord-Holland of Noord-Holland Noord.

Verzoeken het College:

- De volgende tekst op te nemen onder de kop Sterke kernen, sterke regio's:

  "De gemeente Texel een status aparte te geven, in die zin dat hen de mogelijkheid wordt geboden eens in de vijf jaar rechtstreeks afspraken te maken met de provincie over het aantal te bouwen woningen, los van de regio Noord-Holland Noord en de andere Noordkopgemeenten. Deze aantallen goed evalueren en waar nodig bijstellen".

En gaat over tot de orde van de dag,

Olga de Meij (50PLUS) Jeffrey Leever (ONH)

Toelichting:

Jonge bestuurders Texel roept de staten op om de voorgestelde woningbouwregels te wijzigen om de economie, werkgelegenheid en leefbaarheid van Texel te verbeteren en te behouden. Veel vacatures kunnen niet vervuld worden op Texel vanwege het enorme gebrek aan voldoende woningen voor eigen inwoners en tijdelijke arbeidskrachten. Met het toestaan van de bouw van extra woningen kan de gemeente sneller anticiperen op de woonontwikkelingen. Uiteraard dienen deze woningbouwplannen te voldoen aan de gestelde omgevingseisen en gemeentelijk beleid.

A41/12-11-2018

VERWORPEN

Statenvergadering 12 november 2018, agendapunt 10

Amendement: Kleine gemeenten en kernen in Noord-Holland mogen zelf bepalen om extra kleinschalige woningbouwprojecten uit te voeren (binnenstedelijk of aan de randen van kernen)

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op maandag 12 november 2018, hebben kennisgenomen van het Eindconcept Omgevingsvisie NH2050,

Constaterende dat:

- op het weblog van Gedeputeerde Geldhof van 21 december 2017 staat: In Noord-Holland zijn voor 116.000 woningen àlle planologische procedures doorlopen en kan de schop dus zo de grond in;
- dat ondanks voornoemd feit deze woningen niet worden gebouwd in Noord-Holland waardoor het tekort aan woningen enorm oploopt;
- het door de provincie Noord-Holland zo geprezen vestigingsklimaat alleen in stand kan worden gehouden als er door gemeenten wordt gezorgd voor voldoende aanbod van (betaalbare) woningen voor diverse doelgroepen;

Verzoeken het College:

- De volgende tekst op te nemen onder de kop Sterke kernen, sterke regio's:

"Teneinde de leefbaarheid van kleine kernen in stand te houden en de woningnood te ledigen mogen gemeenten van kleine kernen in Noord-Holland zelf bepalen extra kleinschalige woningbouwprojecten te realiseren, zowel binnenstedelijk als aan de randen van bebouwing, mits niet in strijd met provinciaal beleid".

En gaat over tot de orde van de dag,

Olga de Meij (50PLUS) Jeffrey Leever (ONH)

Toelichting:

De provincie Noord-Holland beschikt over een aantrekkelijk vestigingsklimaat. In de Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie is de barometer welvaart en welzijn voor het eerst opgenomen. Hieruit is gebleken dat de provincie Noord-Holland slecht scoort op een aantal punten waaronder het achterblijven van voldoende harde woningbouwplannen. In het

kader van de totstandkoming van deze Omgevingsvisie hebben veelvuldig burgers, wethouders, en andere initiatiefgroepen ook middels zienswijzen gepleit voor meer vrijheden om te kunnen bouwen in kleine kernen, om de leefbaarheid in stand te houden. Helaas heeft dit niet geleid tot het verlenen van meer vrijheden aan gemeenten om binnenstedelijk te bouwen of aan de randen van kleine kernen. GS blijft vasthouden aan de huidige prognoses en zegt dat huisvesting van diverse doelgroepen absoluut geen probleem oplevert en dat er voldoende locaties zijn waar gebouwd kan worden.

GL

A42/12-11-2018

VERWORPEN

Amendement opnemen Leeftijdsvriendelijke Gemeenten en Gemeenschappen in Omgevingsvisie NH2050

Statenvergadering 12 november 2018, agendapunt 10

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op maandag 12 november 2018, hebben kennisgenomen van het Eindconcept Omgevingsvisie NH2050,Constaterende dat:

- in 2025 een kwart van de bevolking in de kop van Noord-Holland ouder zal zijn dan 65 jaar, en dat dat in 2040 in heel Noord-Holland het geval zal zijn;
- het kabinetsbeleid uitgaat van het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen;
- innovatieve ontwikkelingen in de zorg, zoals domotica, een steeds grotere rol spelen, waardoor mensen ook langer thuis kunnen wonen;
- de huidige coalitie het beleidsterrein 'zorg' niet als haar speerpunt beschouwt, maar dat de onderwerpen zorg en wonen nauw met elkaar verweven zijn vanwege het ruimtelijke beslag ervan;
- de beleidsterreinen wonen en zorg inmiddels gescheiden terreinen zijn geworden, ook met betrekking tot de financiën;
- Amsterdam de enige gemeente in Noord-Holland is die deelneemt aan het WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities;
- het van belang is dat gemeenten rekening houden met het stimuleren van leeftijdsvriendelijk (en betaalbaar) wonen in combinatie met zorg in buurten en wijken op de korte en lange termijn;
- dat gemeenten ook bestaand leegstaand vastgoed zoveel mogelijk dienen te gebruiken voor de transitie van voldoende geschikte leeftijdsvriendelijke woningen voor ouderen;
- de Provincie als aanjager een grote rol kan spelen middels het opnemen van deze leeftijdsvriendelijke doelstellingen in haar Omgevingsvisie NH2050 en de RAPS.

Verzoeken het College:

de volgende tekst op te nemen in de Omgevingsvisie NH2050 onder de kop Sterke kernen, sterke regio's;

De provincie Noord-Holland wil een sociaal-inclusieve, leeftijdsvriendelijke leefomgeving waar inwoners van alle leeftijden prettig kunnen leven. De richtlijnen van het WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities worden toegevoegd aan de periodieke monitors over

woonwensen en woonbehoefte-onderzoeken.

En gaat over tot de orde van de dag,

Olga de Meij (50PLUS) Jeffrey Leever (ONH)

Toelichting

Provinciale Staten bevinden zich thans in de laatste fase alvorens de Omgevingsvisie NH2050 wordt vastgesteld. De komende jaren zowel op de korte en langere termijn zal er op grond van een verdubbeling van het aantal ouderen boven de 65 jaar, rekening gehouden moeten worden met het bouwen van leeftijdsvriendelijke woningen en/of alternatieve woonvormen al dan niet in combinatie met zorg in de gehele provincie en de RAPS. Het is een taak van alle overheden dat ouderen en andere speciale doelgroepen veilig kunnen wonen in de provincie Noord-Holland.

6L

A43 / 12-11-2018

VERWORPEN

Amendement opnemen ambitie Dementievriendelijk Noord-Holland in Omgevingsvisie NH2050

Statenvergadering 12 november 2018, agendapunt 10

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op maandag 12 november 2018, hebben kennisgenomen van het Eindconcept Omgevingsvisie NH2050,

Constaterende dat:

- in 2025 een kwart van de bevolking in de kop van Noord-Holland ouder zal zijn dan 65 jaar, en dat dat in 2040 in heel Noord-Holland het geval zal zijn;
- van voornoemde ouderen een groot percentage aan dementie zal lijden;
- het kabinetsbeleid uitgaat van het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen;
- innovatieve ontwikkelingen in de zorg ook bij mensen met dementie en hun mantelzorgers een steeds grotere rol spelen, waardoor mensen ook langer thuis kunnen wonen;
- dementie onder ouderen de komende decennia een van de grootste uitdagingen wordt voor de gezondheidszorg, mede door een groot tekort aan mantelzorgers en zorgpersoneel;
- er op regionaal niveau en provinciebreed succesvolle projecten zijn ontwikkeld ter stimulering van dementievriendelijke gemeenten;
- de Provincie als aanjager een grote rol kan spelen middels het opnemen van deze dementievriendelijke doelstellingen in haar Omgevingsvisie NH2050.

Verzoeken het College:

- de volgende tekst op te nemen in de Omgevingsvisie NH2050 onder de kop Leefomgevingskwaliteit:

  Het aantal inwoners van Noord-Holland met dementie groeit en steeds meer inwoners met dementie blijven langer thuis wonen. Teneinde de leefomgevingskwaliteit voor deze groep te borgen heeft de provincie Noord-Holland de ambitie dat in 2025 alle Noord-Hollandse gemeenten een dementievriendelijke gemeente zijn.

En gaat over tot de orde van de dag,

Olga de Meij (50PLUS)

Jeffrey Leever (ONH)

Toelichting

Provinciale Staten bevinden zich thans in de laatste fase alvorens de Omgevingsvisie NH2050 wordt vastgesteld. De komende jaren zal zowel op de korte en langere termijn op grond van een verdubbeling van het aantal ouderen boven de 65 jaar, rekening gehouden moeten worden met een sterke toename van het aantal mensen met dementie. Van deze groep wordt ook verwacht dat ze langer thuis blijven wonen. In het leven van alledag zullen we dus steeds vaker mensen met dementie tegenkomen, en dat kan in toenemende mate 'ingewikkeld' zijn wanneer het tempo en belevingswereld van mensen met dementie 'botst' met gangbare omgangsvormen en snelheid in de samenleving. In een Dementievriendelijke Gemeente is aandacht voor de situatie waarin mensen met dementie én hun mantelzorgers verkeren. Inwoners en lokale partijen werken samen aan allerlei initiatieven die de levenskwaliteit van deze groep kwetsbare mensen vergroot. Een dementievriendelijke gemeenschap streeft o.a. naar kennis vergroten en ontmoetingen organiseren tussen mensen met en zonder dementie. Daarmee wordt o.m. bereikt dat mensen langer veilig thuis kunnen blijven wonen. Regionaal zijn er in Noord-Holland succesvolle initiatieven zoals Dementievriendelijk Noord-Holland Noord en Dementievriendelijk Gooi. De provincie Brabant heeft het provinciebreed aangepakt en ambieert dat in 2020 alle Brabantse gemeenten dementievriendelijk zijn.

A45 /12-11-2018

VERWORPEN

Amendement Omgevingsvisie: mobiliteit en model shift
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De passage "Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling."(pag 10) te schrappen

en na "Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden."

de volgende zinnen toe te voegen:

"Daarom wil de provincie inwoners stimuleren meer gebruik te maken van het openbaar vervoer en de fiets. Zij zet daarom in op een *modal shift* waarin het openbaar vervoer belangrijker wordt ten opzichte van vervoer per auto."

en GS op te dragen de overige tekst van de Omgevingsvisie redactioneel aan te passen aan de geest van dit amendement.

Toelichting
De provincie heeft een belangrijke taak in het bewerkstelligen van een zgn. modal shift, een verschuiving in ons gebruik van bepaalde vervoersmodaliteiten. Om ons klimaat te redden en congestie op de wegen te voorkomen, moeten we vaker gebruik gaan maken van openbaar vervoer en fiets. Het uitgangspunt dat inwoners en bedrijven zoveel mogelijk de vrijheid hebben om hun eigen vervoerswijze te kiezen is daarmee onverenigbaar. Natuurlijk mag elke individuele inwoner of bedrijf zelf een vervoersmodaliteit blijven kiezen; de overheid zal echter keuzes moeten maken en bepaalde modaliteiten meer moeten stimuleren dan andere. Een neutrale houding ten aanzien van vervoersmodaliteiten is een obstakel voor het behalen van onze klimaatdoelen.

De Statenleden
Alwin Hietbrik en Fred Kramer (GroenLinks)

A46 /12-11-2018

VERWORPEN

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

ChristenUnie SGP

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Amendement Omgevingsvisie: Ontwikkelprincipe 14 (regionale optimale energiemix)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
Aan de geformuleerde *kritische succesfactoren* van het ontwikkelprincipe Regionale optimale energiemix toe te voegen:

" . Voldoende ruimte voor duurzame energie in de vorm van zon- en windenergie op land, rekening houdend met de draagkracht en kwaliteit van het landschap"

Toelichting
In het ontwikkelprincipe optimale regionale energiemix lijkt thans slechts aandacht voor geothermie en wind op zee. Hoe zeer de verwachtingen van deze bronnen ook hoog gespannen zijn, is evident dat voor deze mix óók duurzame energie uit zon en wind-op-land nodig zal zijn.

Voor de regio's die voor de door hen op te stellen Regionale Energie Strategieën, zelf een keuze moeten maken hoe zij hun doelstellingen zullen realiseren, is het cruciaal dat zij daarbij voldoende ruimte hebben om daadwerkelijk een optimale mix na te streven.

Gedacht wordt bijvoorbeeld aan industriële gebieden waar juist van wind-op-land maximaal gebruik gemaakt moet kunnen worden.

De Statenleden

Rosan Kocken en Fred Kramer (GroenLinks)

Linda Vermaas en Fabian Zoon (Partij voor de Dieren)

Michel Klein (ChristenUnie-SGP)

A47/12-11-2018

VERWORPEN

Amendement Omgevingsvisie: Schiphol en woningbouw
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
1. De passage "De provincie is voorstander van de mogelijkheid van binnenstedelijke woningbouw binnen de contouren van Schiphol, daar waar er herstructurerings/transformatie-opgaven liggen" (pag. 32) als volgt aan te vullen:
", mits er substantiële vooruitgang wordt geboekt t.a.v. terugdringing van de (berekende, gemeten, ervaren) geluidshinder, het aantal geluidsgehinderden, de uitstoot van schadelijke stoffen en het aantal inwoners met Schiphol-gerelateerde gezondheidsklachten."

2. Ontwikkelprincipe 11 (titel) luidende "Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een aantal plekken nieuwe woningbouw te maken krijgt met een grotere mate van geluidshinder, binnen de wettelijke grenzen" (oag. 37) te wijzigen in:

"Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, binnen de wettelijke grenzen en rekening houdend met de inzet van de provincie op verbetering van de leefbaarheid"

<u>Toelichting</u>
In de eerste aangehaalde passage toont de provincie zich zonder enige restrictie voorstander van de mogelijkheid van woningbouw binnen de contouren van Schiphol. Vanuit het oogpunt van een goede balans tussen leefbaarheid en economische groei is het nodig om een stevig piket-paaltje te slaan. Het amendement zorgt daarvoor.

Het specifiek benoemen, in ontwikkelprincipe 11, dat een aantal nieuwbouwwoningen 'te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidshinder' past niet bij het uitgangspunt om tenminste een basiskwaliteit van de leefomgeving te garanderen en niet bij het streven om deze te verbeteren. Ook hoort een dergelijke uitzonderingssituatie niet thuis in een ontwikkelprincipe.
Het desbetreffende zinsdeel is derhalve geschrapt en het begrip 'leefbaarheid' is, overeenkomstig de hoofdambitie, toegevoegd.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Olga de Meij (50 plus)
Anna de Groot (SP)

VERWORPEN

A48/12-11-2018

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND SP. Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland ChristenUnie SGP

Amendement Omgevingsvisie: Schiphol als multimodale hub
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
Aan de zin "Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit; vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt"(ontwikkelprincipe 11, pag. 37) toe te voegen:

", korte vluchten moeten zoveel mogelijk plaats maken voor (internationaal) treinverkeer en gelijktijdig dienen de schadelijk gevolgen van de luchtvaart voor mens, milieu en klimaat te worden teruggedrongen."

Toelichting
Het begrip multimodale hub is niet eenduidig. Om te voorkomen dat wij een ontwikkeling omhelzen waarvan de reikwijdte nog onvoldoende kan worden overzien, is het nodig en wenselijk om een piketpaaltje toe te voegen. Het amendement voorziet daarin.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Anna de Groot (SP)
Linda Vermaas (PvdD)
Michel Klein (CU/SGP)

VERWORPEN

Aug/12-11-2018

Amendement Omgevingsvisie: Schiphol en luchthaven Lelystad
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De randvoorwaarde "Openstelling van Lelystad in 2020' te schrappen (pag. 37)

Toelichting
Uitbreiding van Lelystad is maatschappelijk en politiek omstreden. Zolang er geen overeenstemming bestaat over de milieueffecten in relatie tot de toegestane vlieghoogte en geen duidelijkheid bestaat over de groei van beide vlieghavens (Schiphol én Lelystad) en hun (toekomstige) bijdrage aan de uitstoot van broeikasgassen, zal dat ook zo blijven. Het innemen van een ongeclausuleerd standpunt over de opening van luchthaven Lelystad -in de vorm van een randvoorwaarde- is prematuur en onwenselijk.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Anna de Groot (SP)
Linda Vermaas (PvdD)
Michel Klein (CU/SGP)

VERWORPEN

AS2/12-11-2018

Amendement Omgevingsvisie: Ontwikkelprincipe 1 (landschappen en beschermingsregimes)
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De zin "In principe onderkennen we twee soorten gebieden." (pag. 20, 2e alinea) te wijzigen in:

"We onderkennen verschillende soorten gebieden." en

De zin "Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden." te wijzigen in:

"Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschapsbeleid met minder regimes. Deze vereenvoudiging is niet gericht op vermindering van de landschapsbescherming."

Toelichting
In diverse zienswijzen komt naar voren dat een indeling van het landschap in 'twee soorten gebieden' en een daarop gebaseerd 'eenvoudig landschappelijk regime' geen recht doet aan de eigenheid van de verschillende (typen) waardevolle Noord-Hollandse landschappen en dat de bescherming daarvan in het gedrang komt.

Omdat benoeming van de landschappen en vereenvoudiging van de beschermingsregimes pas aan de orde zijn bij de Omgevingsverordening, dient nu niet vooruitgelopen te worden op het aantal te onderscheiden soorten gebieden. Omdat het niet de bedoeling is, noch van GS noch van PS, om via vereenvoudiging van de beschermingssystematiek het beschermingsniveau te verminderen, wordt dat expliciet aan de tekst toegevoegd.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
.....

A53/12-11-2018

INGETROKKEN

Amendement Omgevingsvisie: Ontwikkelprincipe 19 (natuurlijke processen)
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
Ontwikkelprincipe 19 (titel, pag. 53), luidende "Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden" te wijzigen in:

"Natuurlijke processen en/of landschappelijke kwaliteiten zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden"

Toelichting
De provinciaal ambassadeur Noord-Holland van Natuurmonumenten, heeft, mede namens andere natuur- en landschapsorganisaties, Provinciale Staten er terecht op geattendeerd dat ontwikkelprincipe 19 -natuurlijke processen zijn richtinggevend- niet overal kan worden toegepast en ten koste zou kunnen gaan van (de kwaliteit van) de door de Noord-Hollanders gewaardeerde eeuwenoude cultuurhistorische landschappen, zoals vaarpolders, heidevelden en landgoederen (reactie 25 oktober 2018).

Het geamendeerde ontwikkelprincipe biedt ruimte voor onderscheid tussen gebieden waar natuurlijke processen wél hun gang kunnen gaan en waar dat niét mogelijk of wenselijk is. Indien natuurdoelen en landschappelijke kwaliteiten niet in elkaars verlengde liggen, is een belangenafweging nodig tussen betrokken overheden, inwoners en natuur- en landschapsorganisaties.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Anna de Groot (SP)
Michel Klein (CU/SGP)

VERWORPEN A54/12-11-2018

Amendement Omgevingsvisie: Hoofdambitie
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De hoofdambitie "balans tussen economische groei en leefbaarheid" (o.a. pag. 5, 10, 18 en 69) als volgt te herformuleren:

"balans tussen verbetering van de leefbaarheid en economische groei".

Toelichting
Om het streven naar een hoger niveau van leefbaarheid (meer dan basiskwaliteit) tot uitdrukking te brengen, wordt gesproken over 'verbetering van de leefbaarheid'. Het vooropstellen daarvan vloeit voort uit de primaire zorg voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. In beide componenten van de hoofdambitie zit nu 'richting': **verbetering** van de leefbaarheid en **groei** van de economie. Waarbij economische groei in alle gevallen duurzaam moet zijn.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
.....

A56/12-11-2018

ChristenUnie SGP

VERWORPEN

Amendement Modal shift

Betreft agendapunt 10 (Omgevingsvisie NH 2050)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH2050 (VD-72),

besluiten in ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemd voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:

met dien verstande dat de ontwikkelprincipe 9 op bladzijde 35 van de Omgevingsvisie wordt gewijzigd in:

"9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de provincie inzet op het vergroten van het aandeel van het OV en de fiets in het aantal verplaatsingen in Noord-Holland"

en dat de navolgende tekst:

"Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer."

wordt gewijzigd in:

"De provincie faciliteert de grotere behoefte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer. Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer."

en gaan over tot de orde van de dag,

Michel Klein
ChristenUnie-SGP

Toelichting:

Zeer veel gemeenten in Noord-Holland roepen in hun zienswijze op om te sturen op een modal shift van autogebruik naar openbaar vervoer en fiets. De gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bloemendaal, Gooise Meren, Haarlem, Heemstede Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren en Zandvoort, tezamen 1.340.965 inwoners vertegenwoordigend, hebben dat in hun ingediende zienswijzen expliciet aangegeven. De gemeente Amsterdam verwoordde dit als volgt in ZO-0207:

"De woningbehoefte in Amsterdam is zo groot dat het college de uitdaging aangaat om in hoge dichtheden en veel meer in de hoogte te bouwen (binnen de condities van het Luchthavenindelingsbesluit (LIB) en UNESCO), vaste fietsverbindingen te maken over het IJ en rigoureus te sturen op een modal-shift van autogebruik naar openbaar vervoer en fiets. Met lage

parkeernormen kunnen enorme ruimtebesparingen worden bereikt en wordt de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid bevorderd."

En in ZO-0185:

"Mobiliteit en leefkwaliteit: naast invloed op de fysieke leefomgeving heeft de mobiliteitskeuze ook een sterke relatie met de ambities op het gebied van duurzaamheid en gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan het effect op de luchtkwaliteit en het effect op de gezondheid als gevolg van bewegen. Dit zijn extra argumenten om meer sturend in te zetten op modaliteiten die hier in positieve zin aan bijdragen. Wij zien hierin een belangrijke rol weggelegd voor de provincie. Kortom, in de ambities (p.12) wordt gezegd dat 'de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap worden meegewogen' en dat 'we sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur', maar in de keuzes die in de Ontwerp-Omgevingsvisie voor mobiliteit worden gemaakt, lezen wij dit nog niet terug. Dit zouden wij wel graag terugzien in de definitieve Omgevingsvisie."

Zuid-Kennemerland (Haarlem, Zandvoort, Heemstede, Bloemendaal) verwoordde dit als volgt in ZO-0184:

"Meer aandacht voor duurzame mobiliteit: keuzevrijheid wordt in de Omgevingsvisie als leidend principe voor mobiliteit genoemd, terwijl dit volgens ons niet overal leidt tot een betere bereikbaarheid. Naar ons idee zou het overkoepelende doel moeten zijn: bereikbaar zijn en blijven, passend bij de omgeving. Wij vinden het goed dat de provincie een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten nastreeft, maar sommige modaliteiten (met name de auto) nemen meer ruimte in dan andere modaliteiten. Als we de beperkte ruimte die we (binnenstedelijk) hebben efficiënt in willen zetten en de leefbaarheid willen behouden, dan is het logischer om in deze gebieden te sturen op modaliteiten die relatief de minste ruimte in nemen, zoals wandelen, fietsen en (tot op zekere hoogte) het openbaar vervoer. Zeker in een visie voor 2050, waarin de claim op de ruimte alleen maar groter zal worden. Wat ons betreft is het leidend principe dus niet keuzevrijheid, maar een verbeterde bereikbaarheid, waarbij binnen de Metropoolregio Amsterdam de nadruk komt te liggen op duurzame mobiliteitsvormen (voetganger, fiets en OV)."

Ook de gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel, Uitgeest, tezamen 669.256 inwoners vertegenwoordigend, hebben tevens in hun zienswijzen aangegeven grote waarde te hechten aan verbetering van het openbaar vervoer en dat blijkt onder meer uit zienswijze onder ZO-0148:

"U geeft aan dat verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen daarvoor het meest in aanmerking komt. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de MRA. De schaalsprong van het metropolitane OV-systeem gaat hand in hand met het beter benutten van de OV-verbindingen van en naar de MRA met de voornaamste knooppunten in Holland boven Amsterdam. Wij willen deze ontwikkeling in Holland boven Amsterdam verder stimuleren. Deze sluit naadloos aan bij onze eigen visies en sluiten tevens aan bij uw OV- knooppuntenbeleid en Maak Plaats!. Snelle en frequente verbindingen tussen stedelijke regio's zijn van evident belang."

Tezamen vertegenwoordigen genoemde gemeenten maar liefst 2.010.221 inwoners. Daarnaast hebben tal van dorpsraden, belangenorganisaties, platforms en fora deze opvattingen ook als zienswijzen ingebracht bij de Omgevingsvisie.

Indieners zijn van mening dat een zo krachtig signaal vanuit de inwoners, volksvertegenwoordigers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties een gepaste vertaling behoort te krijgen in de Omgevingsvisie NH2050.

Het voorgestelde amendement maakt in lijn met de wens van de bestuurders van driekwart van de inwoners in provincie de modal shift onderdeel van het ontwikkelprincipe. Het deel van de oorspronkelijke tekst waarin werd aangegeven dat de provincie voorrang geef aan regionaal verkeer boven doorgaand verkeer is verschoven naar de uitleg van het ontwikkelprincipe.

■ **Provinciale Staten**

Provincie Noord-Holland

Agenda PS -uitloop-

Datum vergadering	:	***19 november 2018 (uitloopdatum van PS 12 november 2018)***
Vergaderlocatie	:	***Statenzaal, Dreef 3, 2012 HR Haarlem***
Aanvangstijd	:	***13:00 uur***
Voorzitter	:	*dhr. J.W. Remkes*
Griffier	:	*Mw. K. Bolt*
Telefoonnummer/e-mail	:	*(023)5144755 statengriffie@noord-holland.nl*

Agenda uitloopdatum PS 19 november 2018

18. Heropening vergadering en mededelingen.

18a. Vaststelling agenda uitloopvergadering en regeling van werkzaamheden.

19. Vaststelling Omgevingsvisie NH2050
Voordracht 72
(tweede termijn en reactie GS eerste termijn)

20. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.
Voordracht 70
Commissie NLWM

21. Initiatiefvoorstel PvdD “Groen doet kinderen goed”.
Nummer 73
Commissie NLWM

22. Sluiting.

Spreektijdverdeling
Het presidium heeft besloten de spreektijdverdeling te baseren op 13 uur vergaderen (8 uur vergaderen op 12 november en 5 uur vergaderen bij de voortzetting op 19 november).

In het hierna volgende schema is de nog resterende spreektijd voor de fracties weergegeven.

Na afloop van de vergadering op 19 november 2018 zal er een borrel en maaltijd worden verzorgd.

Voor de vergaderingen van **12 november en uitloopvergadering van 19 november 2018** wordt de volgende verdeling gehanteerd:

	Toebedeeld voor PS 12 en 19 november:	**Resteert voor PS 19 november (afgerond):**
VVD	70 min.	**28 min.**
D66	65 min.	**32 min.**
PvdA	49 min.	**20 min.**
PVV	44 min.	**14 min.**
SP	44 min.	**18 min.**
CDA	39 min.	**15 min.**
GroenLinks	34 min.	**10 min**
Partij voor de Dieren	29 min.	**3 min.**
50PLUS	18 min.	**0 min.**
ChristenUnie-SGP	18 min.	**0 min.**
ONH	18 min.	**3 min.**
Totaal PS	*428 min.*	
Spreektijd GS	171 min.	**74 min.**
Technische tijd	181 min.	
Totaal	**780 min.**	

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 10 OKT. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M.S. de Graef
BEL/REE
Telefoonnummer +31235143327
graefm@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 OKT. 2018

Kenmerk
1076848/1129181

Uw kenmerk

Betreft: Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Geachte leden,

Van 18 juni 2018 tot en met 31 juli 2018 heeft de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 samen met het bijbehorende PlanMER ter inzage gelegen. In totaal zijn er 108 zienswijzen ingediend. Afkomstig van vele verschillende stakeholders, zoals gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, burgers en ondernemers. Naast de opmerkingen en voorstellen tot wijziging van de visie, worden in veel zienswijzen complimenten geuit voor het proces dat doorlopen is en de inhoud van de Omgevingsvisie die het resultaat is van dat proces.
Wij hebben op alle ingediende zienswijzen een reactie geformuleerd. Deze zijn gebundeld in de Nota van Beantwoording, waarin per zienswijze de voorgestelde reactie wordt weergegeven. Als inleiding op de Nota van Beantwoording wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste rode draden en majeure discussiepunten die uit de zienswijzen naar voren komen.

Sommige zienswijzen geven aanleiding tot het aanbrengen van een wijziging in de Omgevingsvisie NH2050, in de tekst of in een kaartbeeld. In de Nota van Beantwoording geven wij per zienswijze expliciet in de reactie aan of en zo ja, welke wijziging wordt voorgesteld. In de definitieve versie van de Omgevingsvisie NH2050 die nu ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, zijn alle voorgestelde wijzigingen gemarkeerd.

In de Nota van Beantwoording worden geen fundamentele wijzigingen van de Omgevingsvisie voorgesteld. Wel wordt in sommige gevallen voorgesteld om een ontwikkelprincipe iets aan te scherpen, te nuanceren of te verduidelijken.

In de bijlage treft u eveneens het advies van de commissie m.e.r. op het opgestelde PlanMER (het PlanMER is u ter informatie toegezonden per brief met kenmerk 1076848/1084996 d.d. 14 juni 2018). Wij hebben daarop een reactie geformuleerd die is bijgevoegd inclusief een aanvulling op het PlanMER die voortkomt uit het advies van de commissie m.e.r.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Met de vaststelling van de Nota van Beantwoording en de definitieve Omgevingsvisie NH2050 door Provinciale Staten wordt het proces van de Omgevingsvisie NH2050 afgerond. Wij kijken met tevredenheid terug op het proces van totstandkoming. Vanwege de intensieve interactie met de Noord-Hollandse samenleving in al haar geledingen en vanwege de grote betrokkenheid van uw Staten gedurende het hele proces, onder meer met de bespreking van de Verkenningen NH2050, het richtinggevende debat over Koers NH2050 halverwege het proces, de participatiebijeenkomsten voor gemeenten en waterschappen over de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 en de vele werksessies tussendoor.

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, voor de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

4 bijlage(n)

Statenvoordracht met ontwerpbesluit

Nota van Beantwoording

Omgevingsvisie NH2050

Advies commissie m.e.r. op het PlanMER incl. reactie GS en aanvulling op PlanMER

Nota van beantwoording Omgevingsvisie NH2050

Inhoudsopgave

Leeswijzer

Samenvatting Nota van Beantwoording Omgevingsvisie NH2050

Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie NH2050

Beantwoording per zienswijze(onderdeel)

Overzicht wijzigingsvoorstellen Kaartmateriaal

Bijlage 1 Overzicht zienswijzen per onderwerp

Bijlage 2 Originelen Zienswijzen

Leeswijzer

Voor u ligt de Nota van beantwoording behorend bij de Omgevingsvisie NH2050. De ontwerp Omgevingsvisie heeft van 18 juni tot en met 31 juli 2018 ter inzage gelegen. In deze nota zijn alle 108 binnengekomen zienswijzen van een antwoord voorzien. De zienswijzen leiden tot verschillende wijzigingsvoorstellen, zowel in tekst als op kaart.

In deze Nota van Beantwoording vindt u een samenvatting van het aantal zienswijzen en van welke stakeholders de zienswijzen afkomstig zijn. Daarnaast staan de grootste en meest voorkomende onderwerpen uit de zienswijzen beschreven en of en wat voor wijzigingsvoorstellen daaruit voortkomen.

Vervolgens vindt u een overzicht van de volledige zienswijzen en het bijbehorende antwoord op de zienswijzen. Een flink aantal zienswijzen bestaat uit verschillende opmerkingen en vragen en suggesties. Deze staan in de linkerkolom op de pagina. In de rechterkolom staan de antwoorden op het betreffende zienswijzeonderdeel. Daarin staan ook de voorgestelde wijzigingen opgenomen. Wanneer er naar paginanummers wordt verwezen, betreft dit de paginanummers uit de Ontwerp Omgevingsvisie, omdat de gemaakte opmerkingen door indieners tevens over de Ontwerp Omgevingsvisie gaan. In het voor de vaststellingsprocedure aangeleverde eindconcept Omgevingsvisie NH2050, staan de tekstuele wijzigingen ten opzichte van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 geel gearceerd in de tekst.

Voor de wijzigingsvoorstellen op het kaartmateriaal is aan deze Nota van beantwoording een lijst toegevoegd met wijzigingen die in het kaartmateriaal zijn aangebracht.

Samenvatting Nota van Beantwoording Omgevingsvisie NH2050

Overzicht zienswijzen

In totaal zijn 108 zienswijzen ingediend, vanuit verschillende stakeholders:

Overheid	35
Belangenorganisaties	33
Inwoners	15
Bedrijfsleven (waarbij 1 bedrijf 5 zienswijzen heeft ingediend)	8
Politieke partijen (lokale/regionale afdelingen)	6
Ontwikkelaars	5
Dorpsraden	4
Samenwerkingsverbanden van overheid, belangenorganisaties en bedrijfsleven	2

Zienswijzen per onderwerp
Veel zienswijzen, zeker die van gemeenten, richten zich op meerdere onderwerpen uit de Omgevingsvisie. Voor de beantwoording zijn de zienswijzen daarom opgedeeld naar de verschillende onderwerpen die om beantwoording vragen. Grofweg komt dit neer op ongeveer 800 onderdelen van zienswijzen die om een specifiek antwoord vragen. Bijgevoegd is een overzicht van de verdeling over de onderwerpen (bijlage 1). Dit biedt een goed beeld van welke onderwerpen meer of minder aandacht krijgen in de zienswijzen en hoe dit zich verhoudt tot de verschillende portefeuilles.

Hoofdlijn inhoud zienswijzen
In de zienswijzen worden veel complimenten geuit voor proces en ook inhoud. Uiteraard ook veel opmerkingen en aanvullings- en wijzigingsvoorstellen. Hieronder vindt u de meest voorkomende of impactrijke zienswijzen met daarbij de lijn van beantwoording. De originele versies van de ingediende zienswijzen vindt u in bijlage 2. De belangrijkste punten in vogelvlucht, onderscheiden naar proces en inhoud:

Algemene opmerkingen proces
- Opmerkingen over abstractieniveau: niet concreet genoeg, meer keuzes maken, meer doelstellingen invullen, meer afwegingscriteria meegeven, duidelijker zijn over welke rol we pakken, etc.
- Opmerkingen over de sturingsfilosofie: vaak gesteund, meer ruimte lokaal. Maar ook ambivalentie in de reacties: geef kaders mee, wees streng etc.
- Opmerkingen over moment ter inzage gaan (vlak voor de zomer).
- Uitgestoken handen in de vorm van voorzetten om samen dingen verder uit te werken, mee te doen bij het opzetten van de verordening, voorstellen voor samenwerking op concrete dossiers.
- Vragen over de regionale samenwerkingsagenda's: werking en hoe dat allemaal zal gaan.

Majeure inhoudelijke discussiepunten
In de zienswijzen worden veel complimenten geuit voor proces en ook inhoud. Uiteraard ook veel opmerkingen en aanvullings- en wijzigingsvoorstellen. Alles overziend gaat het om een beperkt aantal grotere onderwerpen dat echt ter discussie wordt gesteld. Hieronder volgen de belangrijkste discussiepunten in vogelvlucht met daarbij de lijn van beantwoording die wordt voorgesteld.

Algemeen:
In meerdere zienswijzen wordt de opmerking gemaakt dat de ontwikkelprincipes in onze Omgevingsvisie teveel ruimte en openheid bieden en/of niet concreet genoeg zijn. Men vraagt om duidelijkere, meer uitgewerkte ruimtelijke kaders: wat mag wel en wat niet van de provincie? Ook zijn er sommige indieners (b.v. agrisector) die de ontwikkelprincipes interpreteren als 'dwingende' kaders, terwijl deze uiteraard niet zo bedoeld zijn. Zichtbaar is dat veel partijen onze Omgevingsvisie nog benaderen vanuit de klassieke RO-verhoudingen: de provincie als regelgever en toetser. Met de Omgevingswet verandert dit, mede onder invloed van de grote opgaven die op ons afkomen.

Voorstel voor beantwoording
De in onze Omgevingsvisie gepresenteerde bewegingen en ontwikkelprincipes zijn, geheel in de geest van de Omgevingswet, bedoeld als uitnodiging naar iedereen die vanuit eigen ambities een bijdrage wil leveren aan de ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland. De bewegingen dienen daarbij als samenhangende visie op hoe we willen omgaan met de opgaven die op ons afkomen. De ontwikkelprincipes beogen iedereen die een rol speelt bij het maken van deze beweging, te faciliteren en te ondersteunen. Door enerzijds richting en anderzijds ruimte te geven aan initiatieven. Waar nodig stellen we duidelijke randvoorwaarden, bijvoorbeeld als het gaat om de wettelijke basiskwaliteit van een gezonde en veilige leefomgeving. Vanuit het perspectief van de indieners van de zienswijzen is dus niet zozeer de vraag wat mag wel en wat niet aan de orde, maar meer de vraag of de ontwikkelprincipes kunnen helpen in het realiseren van de (eigen) ambities en wat daarvoor nodig is in termen van samenwerking en uitvoering.
Om dit te expliciteren stellen wij voor om aan het einde van de inleiding op de visie (Noord-Holland in Beweging, pagina 18/19) een alinea toe te voegen waarin we toelichten hoe de ontwikkelprincipes beschouwd moeten worden.

Gezondheid en veiligheid
In meerdere zienswijzen wordt aangegeven dat men van de provincie meer verwacht dan de ambitie om de wettelijke normen te behalen. Dit wordt te mager gevonden, zeker in verhouding tot de hoofdambitie van de visie. Concreet roept men ons op om de WHO-normen als uitgangspunt te nemen. Er wordt gevraagd waarom de ambitie niet luidt de WHO normen niet al in 2030 te willen behalen. Ook wordt gevraagd of de ambitie niet concreter kan worden ingevuld. In de huidige tekst afkomstig uit de door PS vastgestelde Koers NH2050 staat: 'We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit'.

Voorstel voor beantwoording
Als provincie hebben we taken en bevoegdheden die een bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de ambitie. Echter, er zijn vele externe (soms internationale) invloeden, die het al dan niet halen van de ambities beïnvloeden. We adviseren dan ook vast te houden aan het jaartal 2050, omdat deze parallel loopt met onder andere de tijdshorizon van internationale afspraken, bijvoorbeeld het klimaatakkoord uit Parijs. Als het gaat om het concretiseren, adviseren we om vast te houden aan de idee om regionaal maatwerk te leveren. Dat betekent dat de uitwerking van de ambities gebiedsgericht en programmatisch vorm wordt gegeven. Om dit iets meer kracht bij te zetten stellen we voor om de tekst als volgt te wijzigen (zie cursieve tekst):
"Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van *de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid,* geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk *zoeken we ruimte voor verbetering*."
In een voetnoot: "Daarbij moet aangetekend worden dat de ruimte hiervoor sterk bepaald wordt door externe, soms internationale, factoren die wij als provincie niet altijd direct kunnen beïnvloeden. (internationale afspraken, industrie in omringende landen, etc.)."
En we voegen op pagina 18 onder Leefomgevingskwaliteit een voorbeeld toe.

Schiphol
De terinzagelegging van de Omgevingsvisie NH 2050 heeft geleid tot de nodige zienswijzen met betrekking tot Schiphol. In veel gevallen wordt aangegeven dat ons standpunt over de groei van Schiphol niet duidelijk genoeg is en dat ons standpunt schuurt met onze hoofdambitie t.a.v. leefbaarheid. Concreet roept men ons op om de groei van Schiphol te beperken of groei alleen toe te staan als de milieu-footprint van Schiphol niet verder toeneemt (CO2-uitstoot).

Voorstel voor beantwoording
Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol.

Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid,

gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU-proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht.

In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan het verder vormgeven van een nieuw vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL).

Woningbouw
In de zienswijze van de gemeenten in Noord-Holland Noord wordt de oproep gedaan om ruimte te bieden aan de regionale ambitie om 40.000 woningen extra (bovenop de huidige prognose) te bouwen de komende decennia, mogelijk als overloopgebied van de MRA.

Voorstel voor beantwoording
Uitgangspunt van de ontwikkelprincipes in onze Omgevingsvisie voor de verstedelijking in Noord-Holland Noord is dat het vraaggestuurd moet zijn, primair binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten. Het door NHN gepresenteerde 'aanbod' van 40.000 woningen gaat grotendeels hiervan uit. De extra 40.000 woningen spoort op dit moment niet met onze prognose (23.000), maar dat is uitgaande van het principe van vraaggestuurd geen vast gegeven. Daarom ondersteunen we de ambitie van NHN, zo lang de daadwerkelijke behoefte (kwantitatief en kwalitatief) het uitgangspunt blijft.
Ons voorstel is om in de tekst op pagina 42 bovenaan de volgende toevoeging te doen na de zin 'hangt af van de vraag die er op dat moment is (meest actuele bevolkingsprognoses)':
'Noord-Holland Noord heeft daarbij in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin een breed aanbod aan locaties die passen bij de ontwikkelprincipes uit onze visie.'

NZKG/Havenstad
Amsterdam geeft in haar zienswijze expliciet aan dat zij het niet eens is met het hanteren van de A10 als harde grens tussen stad en haven. Omdat het plangebied van Havenstad zich uitstrekt over de A10 kan dit de mogelijkheden voor woningbouw in Havenstad flink beperken. Amsterdam roept op om, zoals ook verwoord in de Visie NZKG 2040, hinder beperkende innovaties te stimuleren, geluidscontouren terug te dringen, de uitstoot van fijnstof te verminderen en dus nieuwe milieuhinderlijke bedrijven zoveel mogelijk centraal in de werkgebieden te plaatsen (inwaartse zonering). Hiermee kan meer ruimte voor woningbouw worden gecreëerd zonder dat het ten koste gaat van de werkgelegenheid. Op de lange termijn zien we een continue stedelijke band ontstaan tussen Amsterdam en Zaanstad. Met de ontwikkelingen op Hembrugterrein en in de Achtersluispolder is deze beweging al in gang gezet. Een harde grens bij de A10 is volgens Amsterdam niet stimulerend voor deze ontwikkelingen.

Voorstel voor beantwoording
Op pagina 38 eerste tekstblok geven we aan dat we de grens voor het havengebied als harde grens willen borgen op de A10 en het havengebied ten zuiden van het Noordzeekanaal. Dit betekent dus dat de gebieden Hembrugterrein en Achtersluispolder, onder de voorwaarden zoals gezamenlijk in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 zijn geformuleerd een transformatie kunnen doormaken. Daarmee onderschrijven we dus ook de gezamenlijke visie over de ontwikkelingen van ZaanIJ. Het stellen van de harde grens om het havencomplex wordt ingegeven door de urgentie en daarmee samenhangende ambities op het gebied van energietransitie en circulaire economie. De ruimte die nodig is voor noodzakelijke voorzieningen om de Metropoolregio Amsterdam als geheel ook in de toekomst te kunnen laten functioneren en het feit dat we ruimtegebrek in de toekomst constateren voor circulaire economie en energietransitie, brengen ons tot deze stellingname. Wat energietransitie betreft gaat het dan niet alleen om de opwekkant, maar met name ook om de benodigde

infrastructuur die nodig is om de energietransitie te faciliteren. Het gaat vervolgens niet alleen om de fysieke benodigde ruimte, maar ook om de milieuruimte. Wij onderschrijven net als Amsterdam het inwaartse zoneringsprincipe, waarbij opgemerkt moet worden dat de ambitie om de circulaire economie te stimuleren ook de nodige milieueffecten met zich meebrengt. Graag verkennen wij met al onze partners in het Bestuursplatform NZKG wat de mogelijkheden zijn voor het terugdringen van milieuschadelijke effecten in het gebied. Advies is dus om geen wijziging aan te brengen in dit ontwikkelprincipe.

Mobiliteit
Oproep om prioriteit te geven aan schaalsprong OV-systeem t.o.v. andere modaliteiten en daarmee te sturen op een 'modal shift'. Deze oproep komt met name uit de zienswijzen van een aantal MRA gemeenten zoals Amsterdam en Haarlem.

Voorstel voor beantwoording
Ontwikkelprincipe gaat uit van investeren in alle modaliteiten c.q. systemen, dat is noodzakelijke randvoorwaarde voor de groei van de metropool. OV is essentieel, auto en fiets ook. De groei is te groot om door één modaliteit op te vangen. Het ontwikkelprincipe biedt ruimte voor maatwerk in maatregelen. Maatwerk kan zijn een verbetering van de oostwestverbindingen in weginfrastructuur zoals in de zienswijze van Haarlemmermeer staat genoemd. Maar het kan ook de verbetering van de HOV-verbinding tussen Zuid-Kennemerland en de Zuidas zijn.
Voorstel is dus vasthouden aan de verwoorde ambities en ontwikkelprincipes en geen wijziging aan te brengen.

Energietransitie
Oproep om meer scherpte aan te brengen in het ontwikkelprincipe voor opwek hernieuwbare energie op land. Welke gebieden komen voor welke vorm van opwek (wind, zon, geothermie) in aanmerking en hoe vertaalt dat zich naar de kwantitatieve opgave (in termen van CO2 uitstoot en opgewekte MW)?

Voorstel voor beantwoording
Het ontwikkelprincipe biedt ruimte om de komende jaren met de Regionale Energiestrategieën (RES) voor NHN en MRA in gezamenlijkheid verder uitwerking te geven aan de noodzakelijke energiemix om te voldoen aan de opgave. Deze flexibiliteit en ruimte is ook nodig gezien de snel veranderende (technologische) mogelijkheden en het benodigde draagvlak voor ingrepen met een grote impact op het landschap.
Voorstel is daarom om geen wijziging aan te brengen.

Agrifood
De agrarische sector voelt zich onvoldoende erkend en gesteund met de ontwikkelprincipes in de visie. Dit komt vooral tot uiting in de zienswijze van LTO-Noord die samen met Agrarische Collectieven in Noord-Holland, Greenport Noord-Holland Noord, Greenport Aalsmeer, KAVB, NFO en LTO Noord Glaskracht is opgesteld. Met name de ontwikkelprincipes voor landschap (Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap) en natuurinclusieve ontwikkeling (Nieuwe ontwikkelingen zijn zoveel mogelijk natuurinclusief) worden gezien als beperkend voor de economische ontwikkeling van de sector. Men heeft het gevoel dat het belang van duurzame economische ontwikkeling van de land- en tuinbouw in de Omgevingsvisie ondergeschikt is gemaakt aan andere belangen.

Voorstel voor beantwoording
De kritische houding van de agrisector is enigszins verrassend. In de Omgevingsvisie komt de agrisector veelvuldig terug als belangrijke economische drager van Noord-Holland. Meerdere ontwikkelprincipes richten zich op het faciliteren van de sector bij het maken van de transitie naar een duurzame bedrijfsvoering, een ambitie die de sector nadrukkelijk zelf heeft uitgesproken. De verduurzaming van de sector levert een bijdrage aan andere ambities bijvoorbeeld op het gebied van biodiversiteit, bodemdaling en energietransitie. In deze ontwikkelprincipes wordt het belang van een ruimtelijk-economisch vitale agrifoodsector niet uit het oog verloren. Dit blijkt ook uit het feit dat bijvoorbeeld het ontwikkelprincipe t.a.v. bodemdaling (waarbij we nadrukkelijk kiezen voor een maatwerkaanpak) door de agrisector wordt onderschreven omdat dit recht doet aan wat de sector economisch kan dragen. De ontwikkelprincipes voor landschap en natuurinclusieve ontwikkeling beogen eenzelfde ruimte te bieden voor maatwerk. Waar mogelijk gaan de ambitie om de biodiversiteit te vergroten en de landschappelijke kwaliteit te behouden en versterken hand in hand met de ontwikkeling van de agrisector. Een rijke bodem en natuur en een aantrekkelijk landschap zijn immers ook voor de agrisector van belang en andersom is een sterke en vitale agrisector een belangrijke drager voor natuur en landschap.

Voorgesteld wordt daarom om geen wijziging aan te brengen.

Landschap
In meerdere zienswijzen wordt de oproep gedaan om meer duidelijkheid en scherpte aan te brengen in het ontwikkelprincipe voor landschap (Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap). Niet alleen het onderscheid in twee typen/regimes, maar specifieker om welke gebieden het dan gaat.

Voorstel voor beantwoording
Uit de zienswijzen komt de roep naar voren om een kaartbeeld toe te voegen aan het ontwikkelprincipe, waaruit helder wordt welk regime van toepassing is per gebied. De Omgevingsvisie is als zelfbindende lange termijnvisie niet de plek om dit ontwikkelprincipe uit te werken in landschappelijke regimes. Deze uitwerking vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie benoemd inclusief de wijze van bescherming.
Daarom stellen we voor geen wijziging aan te brengen.

Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie NH2050

ZW-0001
ZW-0002 Dorpsraad Aartswoud
ZW-0003 Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland/Brandweer Amsterdam-Amstelland
ZW-0004 Provincie Fryslân
ZW-0005 Inveniam Plan&Gebiedsontwikkeling
ZW-0006 CDA Regio Kop van Noord-Holland (Schagen, Den Helder, Hollands Kroon, Texel)
ZW-0007 EVM Land of watermanagement
ZW-0008 Westfries Genootschap
ZW-0009 Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart
ZW-0010

ZW-0011 Dorpswerk Noord-Holland
ZW-0012 Economisch Forum Holland boven Amsterdam
ZW-0013
ZW-0014 Rijkswaterstaat West-Nederland Noord
ZW-0015 Provincie Flevoland
ZW-0016 Gemeente Edam-Volendam
ZW-0017 Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland namens de 5 veiligheidsregio's
ZW-0018 St. Burgerbelang Omgevingskwaliteit Buchregio
ZW-0019 Ondernemersfederatie Schagen
ZW-0020 Platform Woningcorporaties Noordvleugel Randstad

ZW-0021 Coöperatie Poldermolen Wieringermeer
ZW-0022
ZW-0023
ZW-0024 Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland
ZW-0025 CDA Westfriesland (Medemblik, Enkhouzen, Koggenland. Opmeer, Stede-Broec, Hoorn)
ZW-0026 Gemeente Almere
ZW-0027 Wokke vastgoed
ZW-0028 Goois Natuurreservaat
ZW-0029
ZW-0030 Gemeente Uithoorn

ZW-0031 Holland boven Amsterdam (Gemeenten NHN)
ZW-0032 Stichting Behoud Waterland
ZW-0033 Boerderijenstichting Noord-Holland, Vrienden van de Stolp
ZW-0034 Zuid-Kennemerland (Gemeenten Haarlem, Zandvoort, Bloemendaal, Heemstede)
ZW-0035 Gemeente Amsterdam
ZW-0036
ZW-0037 Vrienden van 't Gooi
ZW-0038 Gemeente Beverwijk
ZW-0039 D66 fracties Gooi en Vechtstreek
ZW-0040 Regio Gooi en Vechtstreek (Gemeente Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren)

ZW-0041 Gemeente Zaanstad
ZW-0042 Gemeente Diemen
ZW-0043 Stichting Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem
ZW-0044 GGD Zaanstreek Waterland
ZW-0045 Gemeente Velsen
ZW-0046 Waddenvereniging mede namens Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming Nederland
ZW-0047 Scholtens Projecten II B.V.
ZW-0048 VOF Hoeve Camperduin
ZW-0049 CUMELA Nederland
ZW-0050 Gemeente Aalsmeer

ZW-0051 Gemeente Amstelveen
ZW-0052 Koninklijke BLN-Schuttevaer, afd. Noord-Holland
ZW-0053 Port of Amsterdam
ZW-0054 Gemeente Wormerland
ZW-0055 Gemeente Oostzaan
ZW-0056 Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied
ZW-0057
ZW-0058 Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland
ZW-0059 Platform IJmond Bereikbaar
ZW-0060 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

ZW-0061 EVM Land of Watermanagement
ZW-0062 Jonge Bestuurders Texel
ZW-0063 Gemeente Waterland
ZW-0064 Dorpsraad Warmenhuizen
ZW-0065 Samenwerkende gemeenten en organisaties Zaanstreek-Waterland
ZW-0066 Stichting Groene Hart
ZW-0067 Belangengroep Nauerna
ZW-0068 Gebiedscommissie Laag Holland
ZW-0069 Samenwerking IJmond
ZW-0070 Makro, Metro Properties

ZW-0071 Stichting De Noord-Hollandse Molenfederatie
ZW-0072 Vereniging De Groene Meren
ZW-0073 Gemeente Haarlemmermeer en Haarlemmerliede Spaarnwoude
ZW-0074 VNO-NCW West
ZW-0075 Timpaan
ZW-0076 Recreatie Noord-Holland
ZW-0077 LTO Noord
ZW-0078 GGD Kennemerland
ZW-0079
ZW-0080 Voormalige Dorpsraad Nieuwe Niedorp

ZW-0081 Vereniging Dorpsraad Badhoevedorp
ZW-0082 RECRON
ZW-0083 Gemeente Kaag en Braassem
ZW-0084 Westfriese Bedrijvengroep
ZW-0085 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
ZW-0086 Vervoerregio Amsterdam
ZW-0087 Kennemerland B.V.
ZW-0088 EVM Land of Watermanagement
ZW-0089 EVM Land of Watermanagement
ZW-0090 EVM Land of Watermanagement

ZW-0091 Gemeente Ouder-Amstel
ZW-0092 Vereniging Hart voor Stad
ZW-0093 Stichting Hart voor het Twiske
ZW-0094 Milieudefensie afd. Haarlem
ZW-0095
ZW-0096 GroenLinks Gooise Meren
ZW-0097
ZW-0098 Stichting Natuurlijk Spaarnwoude
ZW-0099 Gemeente Heemskerk
ZW-0100 Gemeente Wijdemeren

ZW-0101 PvdA Schagen/Hollands Kroon
ZW-0102
ZW-0103 Stichting Limiten en Valkeveen
ZW-0104 RotaryClub Texel
ZW-0105
ZW-0106
ZW-0107 Stichting Natuur en Mens Texel
ZW-0108 HHS Rijnland, HHS Hollands Noorderkwartier en Waterschap Amstel Gooi en Vecht

Beantwoording zienswijzen Omgevingsvisie NH2050

ID-ZO	Beschrijving zienswijze onderdeel	Beschrijving antwoord
ZW-0001		
ZO-0007	Het gaat om de A8-A9 verbinding. ik lees nergens iets over een dijk/geluidswal naast de snelweg ten noorden van de Communicatieweg Oost. Wij hebben nu al last van de A8 's nachts. Graag willen wij een geluidswal/dijk	De zienswijze gaat in op een specifiek project van de Provincie Noord-Holland. De Omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn en spreekt zich daarom niet uit over specifieke projecten en op dit detailniveau. Wij verwijzen naar de internetpagina http://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer op onze website voor nadere informatie.
ZW-0002 Dorpsraad Aartswoud		
ZO-0008	Geachte dames, heren, Hieronder 26 quotes afkomstig van de internetpagina van NH en uit de Ontwerp-Omgevingsvisie NH 2050 van de Provincie Noord-Holland. 1. De provincie wil dat toekomstige generaties ook kunnen genieten van de natuur. Daarom investeert de provincie in een groene en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving. De provincie maakt hiervoor beleid. 2. De provincie kan niet alleen zorgen voor een groene leefomgeving. Dat doet ze samen met bewoners, het bedrijfsleven, belangenorganisaties en andere overheden. Daarom ondersteunt de provincie de nationale parken en vrijwilligers. De nationale parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland zijn de visitekaartjes van de Noord-Hollandse natuur. Via het programma Betrekken bij Groen worden vrijwilligers ondersteund. De provincie wil ook graag nieuwe samenwerking aangaan om in elk gebied passende oplossingen te vinden. Ze is daarom zeer geïnteresseerd in nieuwe ideeën om het groen te versterken. Vanuit die gedachte is de aanpak Groen Kapitaal ontstaan. 3. De provincie heeft de wettelijke taak om planten en dieren te beschermen. Dat is vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Deze wet regelt dat de provincies ter bescherming van bijzondere soorten een landelijk samenhangend stelsel van natuurgebieden moet begrenzen én beschermen, het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Verder regelt de wet de bescherming van de internationaal belangrijke natuurgebieden (Natura 2000) en soorten. 4. Nieuwe activiteiten van inwoners en bedrijven mogen de natuur in deze gebieden niet schaden. In Noord-Holland zijn er 19 beschermde Natura 2000 gebieden. 5. De provincie is ook verantwoordelijk voor het beheer van de natuur. Dit kan betekenen dat de provincie de natuur haar gang laat gaan of maatregelen treft, zoals begrazing, hooien, maaien of kappen. De beheerdoelen liggen vast in het Natuurbeheerplan. 6. De provincie realiseert samen met gemeenten en andere betrokken partijen meer groen in de provincie. 7. Noord-Holland is rijk aan weidevogels, zoals de grutto en de tureluur. Noord-Holland is voor weidevogels een belangrijk gebied om te broeden, nationaal en internationaal. Van het totaal aantal grutto's in Europa broedt zelfs 15% in Noord-Holland. Van veel soorten weidevogels neemt het aantal af. De provincie draagt bij aan het behoud van weidevogels. Onder meer door subsidies te verlenen aan natuurorganisaties en agrariërs voor het beheer van weidevogelgebieden. Zij zorgen ervoor dat het gebied geschikt blijft voor weidevogels. 8. De provincie wil de afname van het aantal weidevogels tegen gaan. De provincie stelt geld beschikbaar voor de gebieden die de beste kansen bieden voor weidevogels. De gebieden zijn in 2015 vastgesteld aan de	In de visie doen we geen concrete uitspraken over locaties. De provincie heeft de gronden in 2007 aangekocht en gereserveerd voor verkoop ten behoeve van een motorcrossterrein. De locatie is na onderzoek en alles overwegende als geschikt naar voren gekomen. De procedure tot grondverkoop is reeds gestart. Het is evenwel mogelijk dat de provincie op basis van de ontwikkelprincipes uit de daarna opgestelde Ontwerp Omgevingsvisie tot een andere conclusie zou zijn gekomen. De verdere besluitvorming over het ontwikkelen van het motorcrossterrein ligt bij de gemeente Hollands Kroon.

	hand van onderzoeken, zoals van Alterra en Landschap Noord-Holland. Meer informatie is te vinden in het Natuurbeheerplan 2016. 9. De provincie investeert in betere luchtkwaliteit en een gezondere leefomgeving voor haar inwoners en bezoekers. 10. Het landelijke Besluit geluidsproductie sportmotoren verbiedt het houden van motorcrosswedstrijden buiten aangewezen locaties. In de provincie is op dit moment geen aangewezen permanente crosslocatie. Het is beperkt mogelijk ontheffing aan te vragen. De provincie heeft de uitvoering van deze taak uitbesteed aan de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. 11. De provincie telt 39 stiltegebieden. Om de kwaliteit van het gebied te behouden, mogen bepaalde activiteiten niet plaatsvinden in een stiltegebied. 12. De provincie investeert in betere luchtkwaliteit en een gezondere leefomgeving voor haar inwoners en bezoekers. 13. De provincie zet zich in om de overschrijding van de luchtkwaliteitsnormen voor fijnstof en stikstofdioxide terug te dringen. Quotes uit de Ontwerp-Omgevingsvisie NH 2050 1. Een gezonde en veilige leefomgeving, die goed is voor mens, plant én dier, is een voorwaarde voor een goed economisch vestigingsklimaat. 2. Wat gaat de provincie Noord-Holland ondernemen om het verlies aan biodiversiteit te stoppen? 3. Wat gaat de provincie doen om het Natura 2000-netwerk te versterken met betere bescherming van natuur in de EU? 4. Hoe compenseren we verlies aan biodiversiteit? 5. Welkeverbindingen gaan we leggen tussen doelen rond biodiversiteit en andere sectoren? 6. Welke initiatieven moeten we nemen om de groene relatie tussen stad en land verder te versterken? 7. Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woonwerkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige stoffen en veiligheidsrisico's. 8. Voor een gezonde leefomgeving is de aanwezigheid van natuur en biodiversiteit een voorwaarde. Om de biodiversiteit in Noord-Holland op peil te houden zullen toekomstige ontwikkelingen (verstedelijking, landbouw, klimaatmaatregelen) zoveel mogelijk natuurinclusief moeten zijn. Daarmee leveren ze een bijdrage aan behoud en vergroting van de biodiversiteit. Hierbij gaat het niet alleen om de kwantiteit (hectares) maar ook om de kwaliteit (soortenrijkdom, toegankelijkheid). Natuur en maatschappelijke activiteiten zijn wederkerig en kunnen elkaar versterken. Zo kan natuur met veel biodiversiteit ook veel ecosysteemdiensten leveren. Natuur kan bijvoorbeeld ingezet worden in klimaatbuffers en bijdragen aan de gezondheid van mensen. 9. Natuurinclusief bouwen, leven en werken is dan ook een wederkerig beginsel. 10. Het noordelijk deel van Noord-Holland beschikt daarnaast over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Zoals (meer) rust, ruimte, groen, natuur en (gezonde) lucht. Die kwaliteiten zijn het waard om te koesteren. Niet alleen voor de inwoners van die gebieden zelf, voor toeristen, maar ook voor de inwoners in het drukke zuidelijke deel van de provincie die op zijn tijd een meer landelijke omgeving willen bezoeken. Om daar rust en ruimte te kunnen ervaren of een ander type woonmilieu te zoeken. 11. Basisrandvoorwaarden Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest De basisrandvoorwaarden volgen uit Europese/Nationale regelgeving, onder andere: Kaderrichtlijn Water (KRW), Deltaprogramma. 12. Vergroten van biodiversiteit in Noord-Holland. 13. Grond is een belangrijke factor bij alle soorten ruimtelijke opgaven, In het grondbeleid benoemt de provincie de spelregels voor onder andere (tijdelijk) beheer, ruil en aan- en verkopen van grond. Uitgangspunt van beleid is dat de inzet van gronden bijdraagt aan de realisering van provinciale doelen. Het grondbeleid is flexibel en gericht op maatwerk Nu doet zich het feit voor, dat de gemeente Hollands Kroon voornemens is om een motorcrossclub toe te staan om zich te vestigen op een locatie aan de Groetweg in de gemeente Middenmeer.	

	De Provincie (nu nog steeds eigenaar van die grond) is voornemens om dat gebied aan de motorcrossclub te verkopen, zodat die daar een motorcrossbaan kan gaan aanleggen. De Provincie weet dus dat daar een crossbaan gaat komen. Dat gebied (de NC-10-locatie), gelegen tussen de N-242, het groetkanaal en de Groetweg is nog steeds eigendom van de Provincie, heeft nog geen industrieel bestemmingsplan (wat nodig is voor een motorcrossclub om zich te vestigen) en ligt niet inde buurt van andere industriegebieden, maar is gesitueerd in een rustig landelijk gebied omringd door stiltegebieden, natuurgebieden en een ecologische verbindingszone. Op 1½ km. van een beschermd weidevogelbroedgebied, de Weelpolder (zie punt 7), en op 1½ km. van het pittoreske dorpje Aartswoud. Op deze baan gaan ruim 950(!) crossers, 37.000 keer(!), 365 dagen(!) van het jaar rijden. Maar ook heeft de provincie NH zich ten doel gesteld, tot 2027, jaarlijks 250 hectare aan nieuwe natuur te creëren. De verkoop van dit stuk grond staat hier volkomen haaks op en heeft het tegenovergestelde effect. Natuurgebied omtoveren in industriegebied van de hoogste categorie. Mijn opmerking is nu deze; hoe kan de Provincie die verkoop in overeenstemming brengen met al hun mooie woorden die zij op hun site en in de Ontwerp-Omgevingsvisie NH 2050 beloven? Een motorcrossbaan, brengt alleen maar schade met zich mee. Het genereert; geluidsoverlast, schade voor natuur, milieu, luchtkwaliteit en bewoners, noem maar op . . . ! En duurzaamheid is in deze al helemaal een misplaatste term. Alle verbrandingsmotoren worden op korte termijn verboden, en dan gaat de prov. NH een motorcrossclub faciliteren om een megabaan aan te leggen . . . . ?! Mijn dringende verzoek is, om die verkoop aan die motorclub nog eens een keer goed te heroverwegen en beter nog, om die beslissing terug te draaien, indachtig alle mooie woorden betreft natuur, milieu en duurzaamheid op de website. Met vriendelijke groeten, Peter Zeilstra Namens de dorpsraad van Aartswoud	

ZW-0003 Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland/Brandweer Amsterdam-Amstelland		
ZO-0009	Geachte Heer, mevrouw, Hierbij sturen wij u onze zienswijze over de ontwerp-omgevingsvisie. Wij willen u het volgende onder uw aandacht brengen. 1. Fysieke veiligheid in brede zin Op verschillende plaatsen in de tekst van de Omgevingsvisie treffen wij het onderwerp gezondheid en veiligheid aan als thema voor de richtlijnen van de provincie voor de leefomgeving. Wij zijn blij dat het onderwerp veiligheid een meer prominentere plek heeft in de Omgevingsvisie. Wij benadrukken echter dat het van belang is om onderwerp veiligheid in de meest brede zin te beschouwen; het gaat om de fysieke brandveiligheid. Wij lezen nu in de tekst vooral de uitleg van het onderwerp veiligheid als externe veiligheid en gevaarlijke stoffen. Verder is veiligheid alleen uitgewerkt in relatie tot milieu- en waterkwaliteit. Fysieke veiligheid is meer en daarom hecht de veiligheidsregio veel belang aan het opnemen van randvoorwaarden op het gebied van fysieke veiligheid in de meest brede zin in de planvorming en de initiatiefase. Wij verzoeken u om in de tekst van de Omgevingsvisie een uitleg van de term veiligheid op te nemen, nl. *"Veiligheid in brede zin zien wij in verband met de verplichtingen van de veiligheidsregio's op grond van de Wet veiligheidsregio's en daarbij ook risicobeheersing, preventie en risicovolle functies en activiteiten".*	Wij zijn het met indiener eens dat het onderwerp veiligheid in bredere zin moet worden beschouwd. Om die reden zullen wij, conform de terminologie van de Omgevingswet, de term 'externe veiligheid' vervangen door 'omgevingsveiligheid'. De omgevingsvisie is echter niet het geëigende instrument om fysieke veiligheid en de verwijzing naar de veiligheidsregio's vast te leggen. Wel kan dit voor bepaalde gebieden worden uitgewerkt in de omgevingsverordening, zoals voor bepaalde industrieterreinen in de Metropoolregio Amsterdam die wij van regionaal belang achten. Wij zijn het met de indiener eens dat de verdere uitwerking van de fysieke veiligheid thuishoort in de planvorming. Het is vooral aan gemeenten om hier nadere invulling aan te geven. Wel streven wij ernaar om, waar de situatie dit toestaat, te verkennen of een hoger ambitieniveau voor de inrichting van de fysieke leefomgeving kan worden gehanteerd. Wij doen dit samen met onze gebiedspartners.

2. Wettelijke basis
Dit sluit ook aan op de Omgevingswet en de bijbehorende AMvB's. Doel van de Omgevingswet is een veilige en gezonde leefomgeving. De tekst van de Omgevingswet en de bijbehorende AMvB's bevatten op verschillende plekken aanknopingspunten, gerelateerd aan de Wet veiligheidsregio's om de samenhang tussen veiligheid en ruimtelijke ordening en daarmee het onderwerp integrale veiligheid direct in de planvorming te regelen en zo te waarborgen.
In het Besluit Kwaliteit leefomgeving dient naast externe veiligheid ook rekening gehouden te worden met de risico's van branden, rampen en crises zoals bedoeld in de Wet veiligheidsregio's. Veiligheid is bepalend voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving en stelt hieraan grenzen. Voor een veilige leefomgeving dienen de planologisch relevante aspecten van fysieke veiligheid direct in de planvorming te worden benoemd.

3. Aansluiting op thema's van de Omgevingsvisie
In de Koers NH50 is verwoord dat de provincie voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de omgeving staat.
De provincie benoemt in de Omgevingsvisie een aantal urgente thema's. Fysieke veiligheid, zoals hierboven verwoord is een randvoorwaarde voor de thema's: verstedelijking, mobiliteit, economische transitie en energietransitie. Ook wordt in de Omgevingsvisie de Metropoolregio Amsterdam genoemd. Wij benadrukken dat met name bij deze grote verstedelijkingsopgave de fysieke veiligheid als randvoorwaarde voor functietoedeling en als ontwikkelprincipe een belangrijke rol speelt.

4. Doorwerking Omgevingsvisie in Omgevingsverordening en Omgevingsplan
De Omgevingsvisie gaat doorwerken in de regels op het gebied van de fysieke veiligheid in de op grond van de Omgevingswet bindende planvormen, nl. de Omgevingsverordening- en plan. Het is daarom ook van belang om aan het onderwerp veiligheid bredere invulling te geven en uit te gaan van een hoger ambitieniveau voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving. De overheden kunnen dan bij de besluitvorming over de fysieke leefomgeving en de bijbehorende belangenafweging ook de veiligheid in de meest brede zin meenemen.

5. Uitleg visie veiligheidsregio
Hieronder leggen wij bovengenoemde visie van de veiligheidsregio op een veilige leefomgeving en de doorwerking in de planvorming nader uit. Het uitgangspunt is: Capaciteit, middelen en mogelijkheden van en randvoorwaarden voor hulpdiensten en planologie/ inrichting en uitbreidingsmogelijkheden van een gebied beïnvloeden elkaar. Het opnemen van randvoorwaarden voor de inrichting van een gebied helpt om incidenten te voorkomen en daarmee (letselschade) voor bewoners en gebruikers van het gebied.

Een veilige leefomgeving realiseer je door
1. Afstand tot de risico's in acht te nemen. Hiermee wordt de veiligheid vergroot. Niet zomaar functies wonen en werken combineren. Bijvoorbeeld wonen in de buurt van (zware) industrie. Vergelijk: Woningen bouwen in Westelijk Havengebied Amsterdam
2. Bebouwing en omgeving bieden bescherming; gebouwen en gebieden zijn bereikbaar voor de hulpdiensten en (voor mens en dier) snel en veilig te verlaten
3. De omgeving maakt snel en effectief optreden van de hulpdiensten mogelijk; toereikende voorzieningen in relatie tot de risico's. Bij grootschalige nieuwbouw rekening houden met extra voorzieningen voor de brandveiligheid als randvoorwaarde, zoals extra kazerne of bijvoorbeeld woningsprinklers
4. Er zijn grenzen aan de mogelijkheden van de Brandweer in verband met kosten en veiligheid van eigen medewerkers. Het dekkingsplan van de veiligheidsregio dient als randvoorwaarde.

Voor de Brandweer/ veiligheidsregio Is een potentieel risico voor de veiligheid:
1. Infrastructuur (bereikbaarheid, mobiliteit, bluswatervoorziening)
2. Vervoer en opslag van gevaarlijke stoffen
3. Meervoudig ruimtegebruik, adaptieve bebouwing/ combinatie van bebouwing,

	4. Energietransitie; brandveiligheid grote energieknooppunten 5. Hoogbouw, ondergronds bouwen; extra voorzieningen nodig voor bereikbaarheid 6. Kwetsbare functies en voorzieningen met niet-zelfredzame/ afhankelijke niet-mobiele bewoners en gebruikers 7. Functies met grote bezoekersaantallen 8. Activiteiten op of aan het water 9. Ontoereikende wet- en regelgeving. Bouwbesluit regelt een minimumniveau brandveiligheid en schiet te kort voor het brandveiligheidsniveau van: a. Hoogbouw, bouwen ondergronds, meervoudig ruimtegebruik b. Complexe gebouwen/ functiemenging c. Transformatie van functies, bijvoorbeeld van kantoren en bedrijventerreinen naar wonen d. Toekomstvisie repressie/risicobenadering e. Functies met kwetsbare en zeer kwetsbare burgers als bewoners en gebruikers f. Cultureel erfgoed Wij hopen uit dat u onze zienswijze zoals hierboven onderbouwd mee zult nemen. Wij zijn uiteraard bereid om ons standpunt mondeling toe te lichten. Met vriendelijke groet, S. Kuils Sectormanager Risicobeheersing en Preparatie Brandweer Amsterdam-Amstelland	

ZW-0004 Provincie Fryslân		
ZO-0785	Geacht college, geachte heer de Graef, Met interesse en waardering hebben wij kennis genomen van uw ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Wij zien op dit moment geen aanleiding voor een inhoudelijke reactie. Bij de nadere vertaling van de visie in projecten en programma's met name waar het gaat om het IJsselmeer en de Afsluitdijk, zullen onze provincies elkaar treffen. Wij zijn op dit moment in Fryslân bezig met het voorbereiden van de Friese Omgevingsvisie. Provinciale Staten zullen dit najaar als tussenstap het Koersdocument behandelen. Wij zullen u na vaststelling daarvan informeren over de vervolgstappen in dat proces. Met vriendelijke groet, Drs. A.H. van Dijk Senior adviseur ruimtelijke plannen en projecten Afd. Omgevingszaken	Wij danken indiener voor de uitgesproken waardering voor de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Wij zien met belangstelling uit naar het Koersdocument van de provincie Fryslân.

ZW-0005 Inveniam Plan&Gebiedsontwikkeling		
ZO-0010	Geachte Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2OSO en het PIanMER liggen van 18juni tot en met 30juli 2018 ter inzage. Hiertegen kunnen in deze periode zienswijzen worden ingediend. Van deze mogelijkheid willen wij graag gebruik maken en dienen bij deze een zienswijze in tegen de Ontwerp-Omgevingsvisie. Wij als Inveniam Plan & Gebiedsontwikkeling hebben op 16 april 2018 reeds ingesproken in de Commissie Ruimte & Wonen van de Provincie Noord-Holland, inzake onze woningbouwplannen in Middelie. Grootste knelpunt is dat de locatie gelegen is in het weidevogelleefgebied en daarmee in strijd is met de huidige PRV. Reactie van de Commissie was dat zij dit wilden meenemen en oplossen, voor meerdere plannen, in de Omgevingsvisie. Echter als wij de Omgevingsvisie doornemen zien wij nergens opgenomen of omschreven hoe nu omgegaan dient te worden met kleinschalige woningbouw bij de kleine kernen en de aanpassing van de begrenzing van de weidevogelleefgebieden. Samen met de Provincie Noord-Holland en de voormalige gemeente Zeevang (thans Edam-Volendam) is het beleid opgesteld voor de Bufferwoningen. Hierin is gekozen voor kleinschalige woningbouw uitbreidingen voor de kleine kernen. Er is zorgvuldig onderzoek geweest naar mogelijke belemmeringen voor woningbouw en daarna zijn specifieke locaties aangewezen als uitbreidingmogelijkheid voor woningbouw. In het geval van Middelie is de ligging van het plangebied voor woningbouw in het weidevogelleefgebied altijd een vast gegeven geweest en met de Provincie is altijd gesproken over mogelijke compensatie hiervan. Echter door het gewijzigde beleid van de Provincie Noord-Holland is woningbouw in weidevogelleefgebied op geen enkele wijze op dit moment meer mogelijk en daarmee zitten veel kleine kernen op slot. Het huidige Provinciale beleid staat daarmee haaks op het Rijksbeleid en de grote behoefte aan nieuwe woningen in Noord-Holland. Wij willen dit graag toelichten in een algemene zienswijze op de Omgevingsvisie, waarna wij dit nader zullen onderbouwen wat hiervan de consequenties zijn voor de kleine kernen en ons woningbouwplan Middelie in het bijzonder. In de Omgevingsvisie is de woningbehoefte voor Noord-Holland Zuid (ca. 189.000 woningen) en Noord-Holland-Noord (ca. 23.000 woningen) opgenomen. Ook laten de prognoses nog steeds groei zien in de MRA. Het huidige beleid gaat uit van intensiever en inventiever verdichten binnen de bestaande kernen. Opgave is hoe de verdichtingsopgave gekoppeld kan worden aan de verbetering van kwaliteit van leven in de steden en kernen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is hoe het voorzieningenniveau in de gehele Provincie op peil gehouden wordt. Dit huidige beleid gaat uit dat nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in de kernen en in principe binnenstedelijk en —dorps plaatsvinden. De omvang waarin dit gebeurt wordt ingegeven door de vraag die er op dat moment is. In de Omgevingsvisie wordt aangegeven dat deze ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende afspraken regionaal ingevuld worden met ruimte voor maatwerk en herijking. Duidelijk wordt aangegeven dat daar waar de kleinschalige en lokale vraag helder is (kwalitatief en kwantitatief regionaal onderbouwd) is het aan de regio om maatwerk te leveren met oog voor onder andere natuur, agrisector, duurzaamheid en milieu. Uitgangspunt van deze ontwikkelprincipes is dat zij ruimte bieden voor initiatieven en flexibel zijn, Per opgave wordt met alle betrokkenen de invulling van de principes verder uitgewerkt. Als we deze uitgangspunten in de Omgevingsvisie doornemen moeten wij concluderen dat het huidige beleid inzake verdichting van de kernen niet haalbaar is met de woningbouwopgaaf. De grote woningbehoefte is niet alleen op te lossen op binnenstedelijke locaties. In het geval van Middelie is samen met Provincie en Gemeente een zorgvuldig onderzoek gedaan naar mogelijke inbreidingslocaties. Conclusie was dat er binnen de kern geen inbreidingslocaties aanwezig zijn en dat een kleinschalig uitbreidingscluster tegen de kern aan de beste oplossing is. Tevens is een uitgebreid Nut&Noodzaak onderzoek uitgevoerd naar zowel de kwantitatieve als kwalitatieve vraag naar woningen in Middelie. Hieruit blijkt dat er grote vraag is naar nieuwbouw en hiermee is bouwen buiten bestaand stedelijk 2 gebied	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties.

	onderbouwd. Dit onderzoek is door de Provincie voor akkoord gegeven. Binnen de Omgevingsvisie worden echter geen handvatten aangereikt hoe om te gaan met deze maatwerk oplossingen. In de Omgevingsvisie wordt verder niets gezegd over aanpassing van de begrenzing van weidevogelleefgebieden. Doordat een groot gedeelte van de Provincie Noord-Holland en in het bijzonder de gemeente Edam-Volendam is aangewezen als weidevogelleefgebied is elke vorm van ontwikkeling buiten de kernen onmogelijk. Hiermee zitten alle kernen op slot en zijn geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk. Resultaat is het wegtrekken van de jeugd, voorzieningenniveau daalt nog verder en uiteindelijk veranderen de dorpen in slaapdorpen. Dit staat haaks op het beleid voor behoud c.q. versterking van de leefbaarheid en vitaliteit van (kleine) kernen. Als opsomming van onze zienswijze op de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2OSO maken wij bezwaar op de volgende onderdelen: - Het huidige beleid van de Provincie voor alleen verdichting en concentratie van woningbouw binnenstedelijk in de kernen en dorpen dient aangepast te worden, waardoor er ook maatwerk oplossingen omschreven worden voor kleinschalige woningbouwuitbreidingen voor met name de kleine kernen.	
ZO-0011	- Verder dient de begrenzing van de weidevogelleefgebieden aangepast te worden, waardoor woningbouw voor Middelie mogelijk wordt. Aanwezigheid van weidevogels is al jaren niet meer, dus is het van belang om de begrenzing nu ook aan te passen, waardoor ontwikkelingen mogelijk zijn.	De bescherming van weidevogelleefgebieden is op dit moment geborgd in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Een wijziging van gebieden, begrenzing, of regimes is nu niet aan de orde. Ook gebieden waar geen of weinig weidevogels zijn genieten nog bescherming vanwege landschappelijke kwaliteit/openheid. In ontwikkelprincipe 1 staat dat we toewerken naar een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden. De uitwerking van dit ontwikkelprincipe vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt.
ZO-0011.1	Hieronder een korte uiteenzetting van het proces dat wij gezamenlijk met de Provincie en Gemeente hebben door lopen om uitvoer te geven aan het bufferwoningen beleid. Door het gewijzigde beleid van de Provincie is opeens ons woningbouw plan in Middelie niet meet mogelijk. Dit gewijzigde beleid biedt geen mogelijkheden of maatwerk oplossingen, maar zegt gewoon NEE. Sinds 2008 zijn wij als Inveniam Plan & Gebiedsontwikkeling intensief betrokken om uitvoering te geven aan het reeds vastgestelde Bufferwoningenbeleid van de Provincie Noord-Holland. Dit Bufferwoningenbeleid volgt uit de streekplanuitwerking Waterlands Wonen van 2005. In overleg met alle betrokken partijen, waaronder en in opdracht van de Provincie Noord-Holland en de Gemeente, is destijds een Beeldkwaliteitsplan (BKP) voor de Bufferwoningen opgesteld. Hierin zijn specifiek locaties opgenomen voor kleinschalige woningbouwuitbreidingen bij de kleine kernen. Dit Beeldkwaliteitsplan (BKP) is uitvoerig getoetst en voor akkoord gegeven door het Adviesorgaan Ruimtelijke Ontwikkelingen (ARO) van de Provincie. Op 17 december 2013 heeft de Raad van de voormalige gemeente Zeevang, met goedkeuring van de Provincie (ARO), het 'Beeldkwaliteitsplan (BKP) Zeevang' (Feddes 1 Olthof Landschapsarchitecten) vastgesteld. Wij als Inveniam Plan & Gebiedsontwikkeling zijn, in opdracht van eigenaar Kloosterhoif B.V., de initiatiefnemer van de ontwikkeling van de gronden ten noorden van de kern Middelie. In het vastgestelde Beeldkwaliteitsplan (BKP) voor de Bufferwoningen is onze locatie aangewezen als de uitbreidingslocatie voor een kleinschalig woningbouwplan voor het dorp Middelie. **DOEL BUFFERWONINGEN:** Versterken leefbaarheid van de dorpen en bouwen voor met name de eigen bewoners; Versterken draagkracht voorzieningenniveau van het dorp; Tegengaan leegloop van het dorp; Realiseren betaalbare woningen voor jongeren en starters; Inbreidingsiocaties in het lint zijn niet aanwezig en bieden niet de mogelijkheden om uitvoer te geven aan het beleid voor betaalbare	

	woningen; Kleinschalige uitbreiding aan het dorp, waarbij voor de kern Middelie de bestaande ijsbaan en evenementen terrein het groene hart vormt van het dorp; Ter uitvoering van het Raadsbesluit en vaststelling van het Beeldkwaliteitsplan (BKP) voor de Bufferwoningen is in december 2015 de Anterieure overeenkomst getekend tussen de Gemeente en Kloosterhoif B.V.. Begin 2016 hebben wij het voorontwerp bestemmingsplan Bufferwoningen Middelie 2016 opgesteld Hiervoor zijn alle benodigde onderzoeken, zoals bodem, archeologie, Flora en Fauna e.d. uitgevoerd door een Bestemmingsplankaart onafhankelijk adviesbureau. Belangrijk onderdeel van het bestemmingsplan is het aantonen van Nut en Noodzaak. In nauw overleg met de Provincie Noord-Holland is dit onderzoek zorgvuldig uitgevoerd door een extern adviesbureau. In februari 2016 heeft de Provincie Noord-Holland goedkeuring gegeven aan het onderzoek en daarmee vastgesteld dat Nut en Noodzaak en bouwen buiten de kern voldoende is aangetoond. Dit wordt bevestigd door de informatieavond (juli 2017) die wij hebben gehouden in het 'kerkje' van Middelie, waarbij bewoners en geïnteresseerden meet informatie konden krijgen over de plannen. De opkomst was groot, waarbij specifiek opviel dat de hele jeugd uit Middelie aanwezig was en geïnteresseerd waren in de betaalbare woningen. Hieruit blijkt nogmaals de woningbehoefte en de nut en noodzaak naar uitvoer van het Bufferwoningenbeleid. Het Ontwerp Bestemmingsplan Bufferwoningen Middelie heeft vanaf 31 maart 2017 ter inzage gelegen. De provincie Noord-Holland heeft echter een zienswijze ingediend betreffende de ligging van het plan binnen het weidevogelleefgebied en dat het plan daarmee in strijd is met de PRV. Zoals u zult begrijpen hebben wij vol ongeloof deze reactie van de Provincie mogen ontvangen. Deze negatieve houding van de Provincie kunnen wij ook niet plaatsen, omdat de Provincie vanaf het begin intensief betrokken is geweest en goedkeuring heeft gegeven aan het Bufferwoningenbeleid. Er is altijd met de Provincie gesproken over de mogelijkheid van compensatie (financieel of nieuwe gronden) voor het verlies van weidevogelleefgebied. Wij vinden het daarom ook onbegrijpelijk dat wij sinds 2008 uitvoerig met elkaar in overleg zijn inzake de uitvoer van het Bufferwoningenbeleid en dat halverwege het proces het beleid zo maar opeens gewijzigd kan worden, waardoor realisatie niet meer mogelijk is en daarmee door dit gewijzigde strenge beleid alle plannen niet meet door kunnen gaan en alle kleine kernen waaronder Middelie op slot zitten. Ook hebben wij een zienswijze ingediend op het ontwerp Natuurbeheerplan 2018 van de Provincie Noord-Holland inzake de begrenzing van het weidevogelleefgebied. Uit de onlangs uitgevoerde 4 onderzoeken, in het kader van het ontwerp bestemmingsplan, blijkt dat in dit gebied niet of nauwelijks weidevogels voorkomen. De overeenkomst inzake subsidie voor weidevogelbeheer is al jaren stopgezet voor deze gronden. Echter de gronden ten noorden van Middelie zijn nog steeds aangewezen als weidevogelleefgebied, terwijl deze sinds het natuurplan 2016 niet meer in aanmerking komen voor subsidie agrarisch natuurbeheer, maar nog wel steeds ruimtelijk beschermd worden via de PRV op basis van een niet meer actueel regime. De PARK heeft GS geadviseerd om het beschermingsregime van deze gebieden op basis van hun kwaliteit als open landschap voorlopig te handhaven. Echter, als wij kijken naar de begrenzing van het weidevogelleefgebied aan de noordzijde van Middelie zien wij een aantal tegenstrijdigheden. De gronden grenzend aan onze locatie zijn in de PRV ook aangewezen als weidevogelleefgebied. De kernkwaliteiten van weidevogelleefgebied is een open landschap en de afwezigheid van opgaande begroeiing en gunstige omgevingscondities. Echter de gronden aan de zuidzijde van onze locatie (foto 1) betreffen een klein eiland met opgaande begroeiing, bomen en zelfs bebouwing. De naastgelegen gronden (foto 2) zijn intensief in gebruik als ijsbaan en evenementen terrein. Dit vormt het groene hart van het dorp Middelie. Dit zijn kwaliteiten die niet passen binnen het weidevogelleefgebied. Dit verklaard waarschijnlijk ook waarom uit de onderzoeken blijkt dat er weinig tot geen weidevogels voorkomen in het gebied. Tevens is dit de achterliggende gedachte dat alle beheerovereenkomsten zijn opgezegd. Onze zienswijze verzocht om op deze gronden de begrenzing van het weidevogelleefgebied aan te passen, zodat onze gronden buiten het weidevogelleefgebied vallen en woningbouw mogelijk is. De Provincie heeft	

	onze zienswijze echter niet gehonoreerd en aangegeven dat de besluitvorming betreffende woningbouw in het weidevogelleefgebied valt onder het planologische spoor en niet binnen het Natuurbeheerplan 2018. Wij hebben de Provincie verzocht, nogmaals te kijken naar de begrenzing van het weidevogelleefgebied binnen de gemeente Edam-Volendam en specifiek voor de kern Middelie. Bijna het gehele grondgebied van de gemeente Edam-Volendam is namelijk aangewezen als weidevogelleefgebied. Door de huidige houding van de Provincie ten opzichte van de aanpassing van de begrenzing van de weidevolgelleefgebieden is er geen ruimte voor nieuwe woningbouw op kleinschalige uitbreidingslocaties voor de kleine kernen binnen de gemeente. Uit onderzoeken en de aangetoonde nut en noodzaak blijkt dat er geen geschikte inbreidingsiocaties aanwezig zijn binnen de kleine kernen en specifiek voor Middelie. Hierdoor kan geen uitvoer gegeven worden aan het gezamenlijk vastgestelde Bufferwoningen beleid, waardoor de kleine kernen op slot zitten, de jeugd wegtrekt naar andere kernen en op den duur het dorp doodbloed. Deze trend lijkt ons niet wenselijk en staat ook haaks op de doelstellingen en het beleid van de Provincie (o.a. Coalitieakkoord 2015-2019) en de Gemeente. De Provincie is vanaf het begin van het proces intensief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Bufferwoningenbeleid, het Beeldkwaliteitsplan (BKP) en de nut en noodzaak daarvan. Woningbouw is nodig voor de kleine kernen om de leefbaarheid te behouden en te versterken. Dit wordt bevestigd door een krantenartikel in het Financieel Dagblad van 29 september 2017, waarin locaties beschreven worden waar in Groot-Amsterdam nog woningen gebouwd kunnen worden. In antwoord op de oplopende woningnood hebben Amsterdam en omliggende gemeenten locaties aangewezen voor de bouw van zo'n 300.000 woningen tot 2040. Dat zijn er 73.000 meer dan in eerdere plannen en voldoende om aan de vraag van 230.000 huizen te voldoen. Dat blijkt uit een digitale kaart van de Metropoolregio Amsterdam, een samenwerkingsverband tussen de provincies Noord-Holland, Flevoland en 33 gemeenten. Op de kaart is tot op detailniveau te zien in welke wijk of weiland gebouwd kan worden, om hoeveel woningen het gaat en hoe ver de plannen al zijn gevorderd. Voor zo'n 116.000 woningen zijn alle procedures al doorlopen. Onze locatie in Middelie is hierin opgenomen en specifiek benoemd. Volgens mevrouw Joke Geldhof, de gedeputeerde van de provincie Noord-Holland die gaat over ruimtelijke ordening en wonen, kan op deze aangewezen locaties direct gebouwd worden. Door het inzichtelijk maken van deze locaties hopen gemeenten de woningbouwproductie aan te jagen. De kaart laat goed en duidelijk de mogelijkheden en locaties zien en zo kunnen marktpartijen veel sneller met succesvolle plannen komen. Marktpartijen en gemeenten zoeken steeds meer de samenwerking om het grote woningtekort in de Randstad weg te werken. Vooral voor middeninkomens en starters worden de populaire stedelijke gebieden steeds minder toegankelijk door de schaarste. Sneller en meer bouwen is de enige oplossing (bron: krantenartikel FD 29september2017). Als wij dit krantenartikel, de uitspraken en de kaart van de Provincie Noord-Holland zelf bestuderen is het merkwaardig dat dezelfde provincie Noord-Holland ons plan in Middelie tegenhoudt. In de Bijlagen vindt u kaartafbeeldingen van de Structuurvisie en PRV van de Provincie Noord-Holland. Uit de PRV en kaartmateriaal blijkt dat Middelie omgeven is door kwetsbare gebieden. De gebieden van Natura 2000 en Unesco zijn zwaar beschermde gebieden, waar geen woningbouw mag plaatsvinden. Er is destijds met het Beeldkwaliteitsplan (BKP) voor de (voormalige) gemeente Zeevang door gemeente en Provincie Noord-Holland een zorgvuldige analyse en keuze gemaakt voor mogelijke woningbouwlocaties. De gekozen woningbouwlocaties, zoals opgenomen in het vastgestelde Beeldkwaliteitsplan (BKP) van 2013 hebben de minste impact op de kwetsbare gebieden rondom de kernen. De noordelijke ontwikkellocatie in Middelie betreft de meest geschikte locatie voor kleinschalige woningbouw met de minste impact op het kwetsbare landelijke gebied. Hiervoor dient de PRV en nu de Omgevingsvisie gewijzigd te worden en dient de begrenzing van het weidevogelleefgebied verschoven te worden, waardoor de ontwikkellocatie buiten het weidevogelleefgebied valt. Om het weidevogelleefgebied te waarborgen en te beschermen is in de planvorming rekening gehouden met optimale inpassing in het landschap. Daarnaast kunnen compenserende maatregelen getroffen worden om verlies van weidevogelleefgebied elders of financieel te kunnen vertekenen. Met deze aanvullende informatie hopen wij u meer inzicht te hebben gegeven over het proces en de stand van zaken omtrent de Bufferwoningen.	

	In het Coalitieakkoord Noord Holland 2015-2019 'Ruimte voor Groei', zien we in hoofdstuk 2 Ruimtelijke Ordening en Wonen, de doelstelling van de Provincie dat de gebieden met bevolkingskrimp extra aandacht nodig hebben om juist vitaal en leefbaar blijven. Bij bouwen buiten bestaand stedelijk gebied wordt maatwerk toegepast. Alle onderzoeken, i.s.m. de Provincie vanaf 2008, hebben geresulteerd in een weloverwogen kleinschalig woningbouwplan in Middelie met de minste impact op de landelijke kwaliteiten en kwetsbare gebieden. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het gemeentelijk en provinciaal beleid voor betaalbare en nieuwe woningen in kleine kernen, waarbij de leefbaarheid van kleine kernen wordt behouden en versterkt. Daarnaast kan een kleine bijdrage geleverd worden aan het algemeen belang en de grote behoefte en noodzaak voor nieuwe woningen. In de nieuwe Omgevingsvisie moet daarom ruimte worden opgenomen om dergelijke noodzakelijke ontwikkelingen van de kleine kernen mogelijk te maken en maatwerkoplossingen aan te bieden. Indien gewenst willen wij graag deze uitgangspunten nader aan u toelichten in een persoonlijk gesprek. Wij zien uw reactie gaarne tegemoet. Met vriendelijke groet, De heer B.W.M. Ophoff 06-510056 14 Inveniam Plan& Gebiedsontwikkeling	

ZW-0006 CDA Regio Kop van Noord-Holland (Schagen, Den Helder, Hollands Kroon, Texel)		
ZO-0002	In het "Ontwerp – Omgevingsvisie NH 2050 Provincie Noord-Holland" staat terecht vermeld dat het noordelijk deel van NH beschikt over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Hierin wordt gedoeld op de rust, ruimte, groen, natuur en gezonde lucht, waar zowel de bewoners van Noord- Holland Noord, als de inwoners van het drukke zuiden en toeristen van kunnen genieten. Daarnaast geeft u terecht aan dat de regio economisch kansrijk is. Daarbij noemt u als voorbeeld een aantal sectoren/bedrijven die een rol spelen bij de verdere ontwikkeling zoals de agri- en duurzame energiesector. Zoals u zelf ook in de ontwerp visie aangeeft heeft Noord-Holland Noord een groeiend en bloeiend bedrijfsleven. Bij nadere bestudering van het ontwerp, zien we dat vooral de kansen voor de toeristische sector geroemd worden. Het is jammer dat er weinig aandacht wordt besteed aan de andere grote sectoren die in Noord-Holland Noord prominent aanwezig zijn, zoals de agrarische-, energie- en techniek-sector, voedselindustrie, haven en marine. Omwille van de groei en ontwikkelingen in tal van sectoren, zijn er arbeidskrachten nodig. Om daarin te kunnen voorzien, moeten wij ernaar streven dat de werkenden nabij hun werk kunnen wonen. Hierdoor zal de reisduur alsmede het aantal vervoersbewegingen – en daarbij de uitstoot van CO2 – afnemen. Iets wat u onderschrijft met de onder titel van de ontwerp visie zijnde "Balans tussen economische groei en leefbaarheid". In het voorliggende ontwerp gaat u uit van een beperkte aanvulling van de bestaande woningvoorraad in het gebied van Noord-Holland Noord, zijnde 23.000 woningen tot 2040. De trend die wij hier in het gebied zien, is dat een deel van de inwoners – omdat zij hun woning zijn ontgroeid of voor het eerst op zichzelf gaan wonen - vanuit het gebied naar het zuidelijk deel van de provincie verhuizen omdat daar vaak nog wel een woning beschikbaar is. Een logisch gevolg daarvan is weer dat een groot aantal van deze "migranten" juist in hun nieuwe omgeving naar werk gaan zoeken met alle gevolgen voor Noord-Holland Noord van dien. Een andere beweging is dat een groot aantal MRA-bewoners - die hun roots in Noord-Holland Noord hebben - zodra zij gezinsuitbreiding krijgen, graag weer terug willen verhuizen naar de regio. Dit is voor velen van hen helaas niet mogelijk, omdat er een te beperkt woningaanbod is. Tevens is het een statistisch gegeven dat de samenleving vergrijst. Daarbij is het streven van het rijk dat eenieder zolang mogelijk thuis blijft wonen, in zijn eigen vertrouwde omgeving. Hiervoor zijn voldoende	Uitgangspunt van de ontwikkelprincipes in onze Omgevingsvisie voor de verstedelijking in Noord-Holland Noord is dat het vraaggestuurd moet zijn, primair binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten. De Omgevingsvisie sluit buitenstedelijk bouwen niet uit. Zij stimuleert binnenstedelijk bouwen, zodat de binnenstedelijke mogelijkheden door alle regio's optimaal worden benut en het open landschap rondom de steden en dorpen zoveel mogelijk behouden blijft. Behoud en verbetering van kwaliteit van de leefomgeving staat daarbij centraal. Het door NHN gepresenteerde 'aanbod' van 40.000 extra woningen gaat grotendeels hiervan uit. Het genoemde aantal van 40.000 woningen bovenop de geprognosticeerde 23.300 woningen spoort op dit moment niet met de daadwerkelijke behoefte, maar de behoefte is, uitgaande van het principe van vraaggestuurd, geen vast gegeven. Wel ondersteunen we de ambitie van Noord-Holland Noord, zo lang de daadwerkelijke behoefte (kwantitatief en kwalitatief) het uitgangspunt blijft. Op het moment dat de vraag zich voordoet is er zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin een breed aanbod aan locaties die passen bij de ontwikkelprincipes uit onze visie.

	woningen benodigd, maar ook voor de mensen die de (beroepsmatig) zorg verlenen, inclusief mantelzorgers en vrijwilligers. Ook deze ontwikkeling geeft een toenemende druk op de bestaande woningvoorraad. Door deze bewegingen en de restricties om alleen binnen de kernen te mogen ontwikkelen, ontstaan de volgende problematieken in Noord-Holland Noord: · Een steeds hogere druk op de bestaande en geplande woningvoorraad. · Er is een steeds beperkter aanbod van sociale huurwoningen ontstaan, doordat projectontwikkelaars in kleine projecten zowel sociale woningbouw als huizen in een duurder segment ontwikkelen. · Toenemende wachtlijsten voor sociale huur, waardoor scheefhuur toeneemt en een te kort aan doorstroommogelijkheden is ontstaan. · In veel van de kernen is het haast niet mogelijk om op voldoende schaal te ontwikkelen, zonder de verplaatsing van bijv. de plaatselijke voetbalvelden of volkstuintjes of opheffing van binnenstedelijk groen. In de dorpen en in de regionale groen stedelijke kernen zijn vaak geen leegstaande panden te vinden, zoals je bijvoorbeeld wel in de grotere steden ziet. · Om het benodigde aantal woningen binnenstedelijk te creëren zou plaatselijk hoogbouw noodzakelijk zijn; echter dit is niet gewenst vanwege de bestaande identiteit van diverse kernen. De beperkingen die de concept ontwerp visie ons oplegt, om alles binnenstedelijk vol te moeten bouwen maakt dat er straks een legio aan andere potentiele problemen ontstaan door de klimaatverandering in onze, nu nog, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Denk daarbij aan hittestress, overbelasting van riolen na hevige regenbuien in dichtbevolkt gebied waar het water niet goed weg kan, meer uitstoot van CO2, minder groen etc. Als regio willen we graag onze woningvoorraad blijven ontwikkelen en daarbij zeker de kwaliteit van de leefomgeving handhaven. Wij zien mogelijkheden om samen met onze regiogemeentes, zo'n 40.000 extra woningen te ontwikkelen. Op deze manier wordt er gerealiseerd dat de werknemers, die hard nodig zijn in NHN, nabij hun werk gehuisvest kunnen worden. Op het moment dat er grotere projecten gerealiseerd kunnen worden zullen de prijzen van de woningen ook dalen. Tevens zorg je ervoor dat er dan voldoende woningen beschikbaar zijn voor de forens die niet in de drukte van de MRA wil wonen.	
ZO-0001	Tevens vragen wij onder andere meer aandacht voor onze agrarische sector die ook belangrijk is voor de wereldwijde voedselvoorziening en onze (landelijke) economie. Op pagina 24 wordt aangegeven dat nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk natuur inclusief moeten zijn. Daar staat o.a.: "het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van het aantal hectares natuur, maar ook om het maken van slimme combinaties waarmee kwaliteit wordt toegevoegd". Hiermee wordt feitelijk aangegeven dat meer natuur een doel is. Wij pleiten ervoor dat meer natuur geen doel op zich is, want dit gaat ten koste van de agri-sector.	Wij delen de opmerking van indiener dat meer natuur automatisch ten koste zou gaan van de agrisector niet. Op pagina 51 geven wij aan dat we samen met de sector de ambitie delen voor een verantwoorde voedselproductie. Deze ambitie wordt in balans met de andere ambities door ons nagestreefd. Wij willen de ontwikkeling van een economische vitale en duurzame landbouw faciliteren zoals verwoord in ontwikkelprincipe 18. Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. De landbouwsector in Noord-Holland werkt via de Greenport Noord-Holland Noord ook aan deze opgave gericht op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit.

ZO-0003	Bij bestudering van de knooppunten kaart valt het op dat boven de lijn Alkmaar – Hoorn vrijwel geen knooppunten meer zijn opgenomen. Dit terwijl er zoals hiervoor aangegeven voldoende bedrijvigheid in de Noord-Holland Noord te vinden is, die zowel voor de werknemers, leveranciers als klanten bereikbaar moeten zijn. Daarnaast is het gebied volop in ontwikkeling. Denk daarbij aan de nieuwe datacenters die op dit moment in aanbouw zijn op Agriport, de ontwikkelingen rondom de Energy and Health campus en Pallas. Door deze positieve ontwikkelingen ontstaat er meer forensenverkeer. Eveneens neemt de belasting van het bestaande wegennet toe op de wisseldagen van de toeristische sector, waarbij de verkeersstromen Randstedelijke vormen aannemen. In de omgevingsvisie zou ook kunnen staan dat de knooppunten vanuit alle richtingen goed bereikbaar zijn. Hierdoor is vanuit de Noordkop de MRA een kwartier sneller bereikbaar, maar zullen ook onze bedrijven vanuit de MRA een kwartier eerder bereikt kunnen worden. Daarbij pleiten wij voor een betere verbinding van Alkmaar naar Den Helder. Denk daarbij aan verbeterde doorstroming bij Sint-Maartensvlotbrug en Burgervlotbrug. Ook adequate maatregen op de N250 in Den Helder zijn noodzakelijk om Texel beter bereikbaar te maken en Den Helder te ontlasten. Door op de ring Alkmaar ongelijke kruisingen te realiseren kan het verkeer rondom Alkmaar sneller doorstromen. Bijkomend effect is dat de binnenstad van Alkmaar makkelijker doorstroomt en tevens minder uitstoot van uitlaatgassen ontstaan door stilstaand verkeer.	We herkennen de ontwikkelingen zoals indiener die beschrijft. In het document Verkenningen NH2050 hebben we ze opgetekend. In de Omgevingsvisie zijn de ontwikkelingen en daarbij horende opgaven vertaald in ambities en ontwikkelprincipes. Binnen het programma "de Kop Werkt" onderzoeken we gezamenlijk met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland de knelpunten en de mogelijke oplossingsrichtingen. Voor wat betreft de Ring Alkmaar heeft de provincie, samen met de omliggende gemeenten en Rijkswaterstaat een studie naar de Westelijke Ring Alkmaar gedaan. Naar aanleiding daarvan heeft Rijkswaterstaat recentelijk de kruispunten opnieuw ingericht. De kaartbeelden zijn overigens illustratief bedoeld. Wel of geen knooppunten op de kaart heeft geen juridische consequenties.
ZO-0004	Ook zien we kansen voor de ontwikkeling van doorfietsroutes om de druk op de bestaande wegen te verminderen. In vergelijking met de rest van Nederland, loopt Noord-Holland achter met de ontwikkeling doorfietsroutes rond en naar de steden. Eveneens is dit een van de mogelijkheden om te verduurzamen en ervoor te zorgen dat er minder uitstoot van schadelijke uitlaatgassen ontstaat. Met een goed stelsel van doorfietsroutes worden onze inwoners gestimuleerd om meer op de fiets te stappen. Met een goed stelsel zijn de forensen ongeveer net zo lang onderweg naar hun werk als met de auto. De elektrische fiets maakt op dit moment een grote ontwikkeling door. Om mensen de gelegenheid te geven om deze fiets met volle capaciteit te benutten is de aanleg van doorfietsroutes zeer noodzakelijk. Tevens lost dit een deel van de parkeerproblematiek in en rond de diverse steden	We zijn het eens over de betekenis van het gebruik van de fiets in de totale mobiliteit en voor het milieu. Er wordt op dit moment gewerkt aan een Perspectief Fiets, waarin de gewenste fietsroutes zijn opgenomen. Tevens is er in de Kaderbrief 2019 budget opgenomen om de aanleg van de Doorfietsroutes in de MRA te versnellen. Het Perspectief Fiets wordt eind 2018 bestuurlijk behandeld.

ZW-0007 EVM Land of watermanagement		
ZO-0012	Circulaire Sporen! Een spoor(tunnel)verbinding tussen Noord-Holland en Friesland, zoals vroeger bedacht was over de Afsluitdijk, maar geschrapt door de enorme toename van de automobiliteit, zal een enorme verluchting geven voor de sporen in de randstad, maar met name rond Amsterdam. Tevens zal het in de Noordkop en (Zuid-West) Friesland een enorme gebiedsontwikkeling geven door de transport van mensen en goederen. Autoverkeer kan natuurlijk gewoon via Afsluit- en Houtribdijk blijven rijden. De verbinding betreft Alkmaar, Schagen, Haven op de Oude Zeug, IJsselmeer, ergens links of rechts, vanaf water of land bekeken, laten aanlanden van Rode Klif, Sneek, Leeuwarden. Het is leuk dat in het jaar dat Leeuwarden Culturele hoofdstad van Europa is, onlangs de beslissing is genomen de verdere spoorlijnverbinding Leeuwarden-Groningen op te waarderen. Het tracé in Noord-Holland en Friesland zal Prorail bepalen met Pier Eringa als Friese trekker! In Noord-Holland kan gedacht worden aan Schagen, Kolhorn, Middenmeer, Kreileroord oude Zeug of Schagen, Wieringerwaard, Slootdorp, Wieringerwerf, Oude Zeug. De tunnelafstand bedraagt om en nabij de 20 kilometer, met daarin twee lokale sporen voor personenvervoer en 2 sporen voor (inter)nationaal goederenvervoer. Voor zo'n tunnelproject heeft niet één aannemer of adviesbureau de know-how in huis doordat vele disciplines betreffende water wegen en spoor-werken benodigd zijn. De project organisatie is reeds groeiende, contacten zijn gelegd voor een PPS (Publiek Privat Samenwerking) constructie, waarbij in eerste instantie de plannen tot inspiratie voor RWS en Prorail dienen en in een later stadium deze beiden uiteraard tot opdrachtgever verworden. Het advieswerk zal worden gecoördineerd door EVM land of Watermanagement, welke tevens de Directievoering zal doen. Op 17 mei j.l. is in het Zuiderzeemuseum op de verjaardag van onze Koningin, de Agenda IJsselmeergebied 2050 gepresenteerd, het plan voor de 'Koningin Máxima Spoortunnel' past daar mooi in. Uit het pas onlangs gepubliceerde boekwerk van professor Frits Palmboom 'IJsselmeergebied; een	Wij danken indiener voor de gedane ideeën. Op dit moment is een spoortunnel van Noord-Holland naar Friesland in onze visie echter niet voorzien.

	ruimtelijk perspectief' heet een (fictieve) oost-west (metro)spoorlijn volgens het kaartje op blz. 260, Bloemenlijn. Vanaf 1998, bij de eerste geboorde tunnel in Nederland 'De Heijennoord tunnel' werd over andere tunneltracés nagedacht. De overheid zorgt gelukkig echter altijd voor de benodigde vertraging i.v.m. planrijping! Uiteraard dient er over grenzen gekeken en dus interprovinciaal gedacht te worden. Gelukkig ligt de ontwerp omgevingsvisie NH2050 "een balans tussen economische groei en leefbaarheid" nog maar net gedurende 6 weken ter inzage. Tussen Denemarken en Duitsland is men bezig een zeetunnel te realiseren waarbij de Fehmarnbelt wordt gekruist tussen Puttgarden en Rodbyhavn. Hierin komen twee spoorlijnen en twee maal twee rijbanen. Planvorming gedaan door Witteveen en Bos, aangenomen door HochTief, met onderaanneming door BAM en van Oord. Raming 7 miljard. Grove raming 'Koningin Máxima Spoortunnel' 4 miljard. Grove raming; vrachtoverslageiland 'Nieuw Holland' voor de kust van Petten, 6 miljard en stopt ook het zielige gedonder over Schiphol en (v)luchthaven Lelystad. ABP heeft voor zinvolle infrastructurele werken ongeveer 10 miljard beschikbaar en is met (tol)heffing terug te verdienen. Maatschappelijk Doel is: NV Nederland Circulair beter laten sporen. Grotere doel is dat we met zijn allen mooi bezig kunnen zijn en blijven in de komende jaren richting de Wereldtentoonstelling in 2044.	
ZO-0013	Na 50 jaar wordt het "missende" stukje N23-Westfrisiaweg/Markerwaardweg, (Zwaagdijk/Venhuizen) tussen Wieringermeer en nooit meer in te polderen Markerwaard, alsnog door Hoogkarspel geconstrueerd. Zinvol? De 4-baans ontsluitingsweg moet "rendabel" gemaakt worden door huizenbouw! Een 2-baans stroomweg met ongelijkvloerse kruisingen zonder stoplichten, ruime op- en afritten en betonnen midden-scheiding, zoals de N-23 heeft in Flevoland en verder oostwaarts, was ook goed geweest. Delta Lloyd, Rabobank met projectontwikkelaars willen geld maken over de wateropgevende (zand)rug van Westfriesland. Provincie Noord-Holland laat Heijmans via een "Bestek" van 2A-4tjes naar een faillissement zwoegen! De tunnelvloeren van kunstwerken 15A,B te Hoogkarspel dienen al te worden verlengd! (Omgevingsdienst Provincie Noord-Holland zaaknummer 167409, Westfries Weekblad 27-01-16). Gemeentes zoeken naar 23.400 huizen voor huisvesting van vluchtelingen met verblijfsstatus. (AD 18-02-16). Een perfecte timing voor de bouw van 4000 huizen in Hoogkarspel-zuid en re(a)geren is vooruitzien! Zonde van 150 hectare vruchtbare Westfriese Tuinbouwgronden, als bodem voor vleesvervangers van de 'Vegetarische Slager'. Daarom voormalige stortplaatsen saneren i.v.m. hogere grondwaterstanden voor groente van eigen tuingronden (NHD, 13-02-16) en waterbergingen. Vooral werk met werk maken, want we dienen wel economisch bezig te blijven! Nederland is klein, denk groot, maar wel met omgevingskennis van lokale bevolking! Succes en sterkte allemaal! Erwin Metten (Cultuurtechniucus) Enkhuizen	Wat betreft de opmerking over huisvesting merken wij het volgende op. De omgevingsvisie schrijft niet voor hoeveel woningen er per gemeente gebouwd worden. Uitgangspunt in de omgevingsvisie is dat woningbouwontwikkelingen gebaseerd zijn op de vraag die er op dat moment is (meest actuele bevolkingsprognoses). De bevolkingsprognose houdt rekening met de komst en vestiging van buitenlandse werknemers of arbeidsmigranten. Bij ontwikkelprincipe 18 voegen we de volgende kritische succesfactor toe: ""Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten." Hoogkarspel Zuid V is overigens een 'zacht' uitbreidingsplan, opgenomen in de regionale woningbouwprogrammering, waarvan het programma nog niet bekend is.

ZW-0008 Westfries Genootschap		
ZO-0014	Er is een ambitieuze omgevingsvisie voor Noord-Holland opgesteld door de provincie. De kwaliteit van de leefomgeving is een belangrijk thema in deze omgevingsvisie. Dit raakt erg aan de cultuurhistorie. Ruimtelijke en historische kwaliteiten gaan vaak samen. Wij missen in de Omgevingsvisie echter de benoeming van het Erfgoed, dat kenmerkend is voor de identiteit van Noord-Holland. Erfgoed van bovenregionaal belang of nationaal belang moet ook op het schaalniveau van een omgevingsvisie op hoofdlijnen benoemd worden De stolp is iconisch voor het Noord-Hollandse landschap. De provincie heeft in de beleidsnota Landschap en Cultuurhistorie de stolp als kenmerkend bouwwerk voor Noord-Holland benoemd en zelfs stolpengebieden en -structuren aangegeven. Dit zijn gebieden waar stolpen nog dominant zijn in het landschap. Tijdens de Grote Stolpendag op 28 juni 2018 heeft gedeputeerde Jack van der Hoek nogmaals bevestigd dat de provincie alle nog aanwezige originele stolpen (met vierkantconstructie) beschouwt als erfgoed, ongeacht of de stolp nu aangewezen is als monument of niet. Daarom is het vreemd dat de stolp met zijn kenmerkte piramidale dak niet genoemd wordt in de omgevingsvisie als kernkwaliteit. De omgevingsvisie geeft een richting aan voor het omgevingsplan. Dat is het document waarin het omgevingsbeleid wordt uitgewerkt. Gelet op het feit dat	In de omgevingsvisie is landschap gedefinieerd als een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen. Monumentale stolpen zijn voorbeelden van dergelijke cultuurhistorische elementen. Daarnaast geeft de visie aan dat ontwikkelingen en beheer passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap en daarmee dus ook het erfgoed dat onlosmakelijk onderdeel vormt van dat landschap. Indiener vraagt om een verdere specificatie van dit erfgoed. Deze nadere specificatie is voor nu uitgewerkt in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Ook zal het onderdeel uitmaken van de nog op te stellen Omgevingsverordening gekoppeld aan eventuele juridische regels voor de bescherming die doorwerken naar bijvoorbeeld de omgevingsplannen van gemeenten.

	de provincie de richting moet aangeven voor de gemeenten en van de gemeenten verwacht wordt dat zij specifiek stolpen beleid gericht op behoud en herbestemming gaan toepassen, is het wel van belang dat de provincie dit in haar Omgevingsvisie benoemt. Wij zijn graag bereid onze zienswijze/reactie nader toe te lichten. Deze zienswijze/ reactie is opgesteld door de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de Stolp' en wordt mede onderschreven door Bond Heemschut en het Westfries Genootschap. Deze drie partijen voerden gezamenlijk de actie RED DE STOLP waarvan de petitie is aangeboden aan de statenleden.	

ZW-0009 Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart		
ZO-0015	Geachte leden van Gedeputeerde Staten, Als Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. In de Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart zijn naast de drie betrokken provincies ook de waterschappen en de gemeenten aangesloten. De provincie Noord-Holland wordt vertegenwoordigd door gedeputeerde Tekin. Noord-Holland presenteert als eerste van de drie provincies haar Omgevingsvisie en als Stuurgroep willen wij u complimenteren met de Ontwerp- Omgevingsvisie. Wij herkennen de urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Hoiland. De thema's uit het Perspectief Groene Hart 2040 te weten landschap, bodemdaling, energietransitie, economische ontwikkeling en mobiliteit, komen overeen met de geschetste ontwikkelingen in de Ontwerp-Omgevingsvisie. Het is inspirerend om te lezen hoe de beschreven 'bewegingen' de economische kansen verbinden met het versterken van de leefbaarheid. In deze denkwijze is de benadering van het metropolitane landschap als onderdeel van het gehele metropolitane systeem geheel in lijn met hoe het Groene Hart wil functioneren (p.17). In de Ontwerp-Omgevingsvisie komt het Groene Hart als zodanig echter onvoldoende aan de orde; dit kan nadelig zijn voor de ruimtelijke samenhang van het Groene Hart in de uitvoering van uw Omgevingsvisie. Naar aanleiding van het uitgebrachte Perspectief Groene Hart 2040 is een discussie gestart met en tussen de Provinciale Statenleden van de drie provincies. De Statenleden hebben opgeroepen tot gelijkluidend beleid voor het Groene Hart. Wij vragen u om de Groene Hartsamenwerking en de uitwerkingen naar gelijkluidend beleid van de drie provincies te benoemen in de Omgevingsvisie - bijvoorbeeld in de contextbeschrijvingen op pagina 60 - en onderdeel te laten zijn van de uitvoering van uw Omgevingsvisie. Met deze zienswijze geeft de Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart gehoor aan uw oproep om gezamenlijk de uitwerking van de omgevingsvisie ter hand te nemen en hier de verbinding te leggen met de twee andere provinciale omgevingsvisies die gezamenlijk zorg dragen voor een vitaal en leefbaar Groene Hart. *Hoogachtend,* Adri Bom-Lemstra Voorzitter Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart	Het deel van het Groene Hart in Noord-Holland maakt deel uit van het Metropolitane Landschap van de Metropoolregio Amsterdam. In de omgevingsvisie komt het Groene Hart dan ook impliciet (als al niet expliciet) in de bewegingen Metropool in Ontwikkeling en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving naar voren als ook in het overkoepelend onderdeel over de leefomgevingskwaliteit naar voren, met alle daarbij horende ontwikkelprincipes. De in het Perspectief Groene Hart benoemde opgaven sluiten aan bij de ontwikkelprincipes van Omgevingsvisie NH2050. Zoals opgave 1 'Versterking landschap en identiteit' bij onder meer ontwikkelprincipe 1 'Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap', opgave 2 'Vertraging bodemdaling' bij onder meer ontwikkelprincipe 21 'Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied' en opgave 3 'Maak ruimte voor energietransitie' bij onder meer ontwikkelprincipe 14 'De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen'. Het Perspectief Groene Hart is daarmee in de omgevingsvisie verankerd. Samenwerking zoals in het Groene Hart benoemen wij niet expliciet in het visiedeel van de Omgevingsvisie, vanwege het karakter van de Omgevingsvisie als langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. In algemene zin wordt wel gesproken over samenwerken, op welke manier en in welke gremia dan ook. We willen vermijden dat de omgevingsvisie NH2050 tussentijds moet worden aangepast als daarin genoemde overlegstructuren of afspraken niet meer actueel zouden zijn. In het deel Van visie naar uitvoering geven we een doorkijk naar de wijze waarop we de visie naar acties vertalen en welke instrumenten we daarbij tot onze beschikking hebben. We stellen daarom voor naar aanleiding van de zienswijze een verwijzing over de Groene Hart samenwerking en uitwerkingen naar gelijkluidend beleid op te nemen in het hoofdstuk van visie naar uitvoering op pagina 71 bovenaan.

ZW-0010		
ZO-0016	Fietspad langs N208 ter plaatse van Houtvaartkade te Aerdenhout, als aangegeven in ter inzage liggende Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wij zijn geen tegenstanders van een fietspad, maar hebben ernstige bezwaren tegen de aangegeven voorgestelde aanvangsplaats (achterlangs het aanwezige pompgemaaltje ter plaatse en vervolgens bij ons voor de deur langs, e.e.a. volgens de noordelijke variant 3B). Van deze constatering zijn wij erg geschrokken. - Een gedeelte aan het begin van de Houtvaart (ca. 90 m2) dient te worden versmald en gedempt en verderop door een verbreding te worden gecompenseerd. (noodzakelijke -en kostbare- herziening van de waterhuishouding ter plaatse) - Vele bomen en lagere begroeiing langs het eerste gedeelte van de Houtvaart dienen te worden gekapt en eveneens verderop in de bocht van de N208- Randweg te worden gecompenseerd (volledige ontbossing van het talud over een lengte van ca. 100 m vanaf het pompgemaaltje) - Er dient een damwand/houten beschoeiing te worden geslagen over een lengte van ca. 70 á 80 m, met een aflopende hoogte van ca. 2 m naar ca. 1 m Wij krijgen hierdoor over een lengte van een kleine 100 m een volledig vrij uitzicht op Haarlem Hoog-, de Randweg-, fietspad- en damwand/beschoeiing, met bijbehorend geluidsniveau, fijn stof en afvoergassen. Dit zal niet bijdragen aan ons woongenot noch aan de waarde van onze woningen. Tevens achten wij de met deze wijzigingen gemoeid gaande kosten onverantwoord. Uit vorige ramingen (2015/2016) is gebleken dat de meerkosten voor variant 3B t.o.v. het basisontwerp van de Provincie (eerste variant) geraamd moeten worden op ten minste 500.000.- euro (prijspeil 2005/2007, toen reeds met een betrouwbaarheidsmarge van slechts 20% tot 30%). Voor slechts 250 m fietspad met een breedte van amper 3 m, betekend dit een te verwachten kostprijs van meer dan 2000 euro/meter! Schandalig. Het corrigeren van de destijds volgens het “Nimby” systeem door de Gemeente Bloemendaal gekozen variant 3B ten gunste van de eerste variant (basisontwerp van de Provincie) middels een Bestuurlijke Maatregel van de Provincie, zou getuigen van serieuze-, weldoordachte-, verantwoorde-, toepassing van het Bestuursrecht van de Provincie. Zeker waar het hier “smijten met gemeenschapsgeld” betreft door de toch al niet optimaal functionerende Gemeente Bloemendaal. En de Provincie smijt lekker mee!	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is dan het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd. Van het standpunt over het woongenot en het smijten met gemeenschapsgeld nemen wij kennis.

ZW-0011 Dorpswerk Noord-Holland		
ZO-0017	Geacht college, Dorpswerk NH feliciteert u met de totstandkoming van de Ontwerp-OmgevingsvisieNH2050. Voor ons en onze achterban is het belangrijk dat in de door u gewenste nieuwe situatie meer ruimte is voor de inwoners van Noord-Holland en in het bijzonder de inwoners op het platteland om mee te denken en mee te praten over de inrichting van de leefomgeving. We gaan ervan uit dat deze lijn ook doorgetrokken wordt bij de totstandkoming van de Regionale samenwerkingsagenda's. DorpswerkNH is als vereniging van zo'n 120 dorpsraden en dorpshuizen bereid om, waar dat nodig is, als partner op te treden bij de uitwerking van de OmgevingsvisieNH in de regio. Leefbaarheid Wij zijn evenals 95% van de Noord-Hollanders positief over uw ambitie om te zorgen voor een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. In de notitie is veel aandacht voor de samenhang tussen de verschillende opgaves als klimaatadaptatie, bodem, water en luchtkwaliteit, biodiversiteit, economische transitie, energietransitie, mobiliteit, verstedelijking en landschap. Wat, ons inziens, ontbreekt is hoe al deze ontwikkelingen ook leiden tot behoud of verbetering van de leefbaarheid. Een optelsom van al deze ontwikkelingen leidt niet per definitie tot een betere leefbaarheid voor iedereen. Leefbaarheid is meer dan een optelsom van omgevingsfactoren en voorzieningen. De subjectieve beleving van leefbaarheid is minstens zo belangrijk. We vragen u daarom ook aandacht te hebben voor de gevolgen van al deze ontwikkelingen op het leven, werken en vrijetijd van de inwoners van Noord-Holland. Nogal eens komen wij tegen dat er een kloof is tussen de grote ontwikkelingen in de leefomgeving en de ervaren leefbaarheid. Tegelijkertijd zijn er op de dorpen en kleine kernen ook veel initiatieven die aanhaken bij de grote opgaves waar de provincie voor staat. Daarom pleiten wij voor een doorgaande dialoog met inwoners over de leefbaarheid van de leefomgeving. In de afgelopen jaren is Dorpswerk NH betrokken geweest bij verschillende dorpsvisies die door dorpsorganisaties werden uitgewerkt met als basis de Omgevingswet. Onder andere vertrouwen en participatie van alle belanghebbenden bij de planvorming werd als uitgangspunt gebruikt. Dorpswerk NH is dé partij in de provincie die de verbinding maakt tussen provinciale omgevingsvisie naar de omgevingsvisie op dorpsniveau.	Wij danken indiener voor de waardering voor de Omgevingsvisie. We onderkennen dat een optelsom van opgaves en ontwikkelingen rond klimaatadaptatie, bodem, water en luchtkwaliteit, biodiversiteit, economische transitie, energietransitie, mobiliteit, verstedelijking en landschap niet per definitie tot een betere leefbaarheid voor iedereen leiden. De vraag om aandacht te hebben voor de gevolgen van al deze ontwikkelingen op het leven, werk en vrije tijd van de inwoners van Noord-Holland is dan ook terecht. De Omgevingsvisie NH2050 stimuleert dat bij ontwikkelingen oog is voor de effecten op de leefkwaliteit in brede zin. Dat houdt een zorgvuldige afweging tussen de voor- en nadelen van een ontwikkeling op de kwaliteit van de leefomgeving in. Daarbij kan het gaan om meetbare aspecten zoals geluidhinder en luchtkwaliteit, maar ook om andere aspecten die effect hebben op de subjectieve beleving van leefbaarheid (zoals versterking voorzieningenniveau, meer werkgelegenheid etc.) die het welbevinden van bewoners beïnvloeden. Wij gaan daarbij ook in de toekomst graag de dialoog met Dorpswerk NH aan om onze provincie een prettige leefomgeving te bezorgen.
ZO-0019	Mobiliteit Een belangrijk thema voor de oudere inwoners op het platteland is de bereikbaarheid van voorzieningen. In de Omgevingsvisie wordt de keuze gemaakt om het principe van 'bereikbaarheid' in te ruilen voor 'beschikbaarheid' van vervoer. Wat gaat dit betekenen voor de leefbaarheid van ouderen op het platteland? Uiteindelijk gaat het om het bieden van gepast vervoer. Ook op dit moment is vervoer voor ouderen op het platteland een knelpunt. Gelukkig zien wij diverse bewonersinitiatieven ontstaan vanuit dorpsorganisaties die zelf het vervoer lokaal organiseren. In het bijzonder vragen wij u aandacht voor het 'alternatief vervoerplan' van Piet Heenenweer ofwel de Noordkophopper. Piet Heneweer is sinds juni de vertegenwoordiger van DorpswerkNH in het Rocov NHN. In de NoordkopHopper wordt het doelgroepenvervoer gebundeld en vindt de coördinatie plaats via een digitale App. Maar dit betekent wel dat de gemeentelijke, regionale infrastructuur daar frequent op moet aansluiten. Dat gebeurt nog onvoldoende en heeft wat Dorpswerk NH betreft een verbeterde samenwerking nodig tussen dorp, gemeente en provincie niveau.	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals de Noordkophopper. Binnen het project "de Kop Werkt" onderzoeken we gezamenlijk met de gemeenten in de Kop de knelpunten en de mogelijke oplossingsrichtingen. In de Omgevingsvisie staat benoemd dat de Provincie Noord-Holland streeft naar een mate van basisbereikbaarheid. Hoe zich dat vertaalt naar de regio van indiener, vindt plaats in de uitwerking van de Omgevingsvisie in de Agenda Mobiliteit en de toekomstige OV concessies.

ZO-0021	Ruimte voor de toekomst op het platteland De rode draad in de provinciale visie is een sterk centrum/periferie denken. Economische bedrijvigheid, verstedelijking en mobiliteitsproblemen lijken elkaar steeds meet te versterken. Jongeren trekken weg uit de dorpen en kleine kernen omdat er geen werk is. Veel Noord-Hollanders staan zowel 's ochtend als 's avonds in de file. Bedrijven zijn moeilijk over de weg bereikbaar omdat iedereen meedoet aan het denken dat het allemaal gebeurt in de metropool Amsterdam. Dit gaat gepaard met grote maatschappelijke- en gezondheidskosten. 'Geef dorpen meer ruimte' klonk het tijdens het werkbezoek van gedeputeerde Joke Geldhof op 15 november 2017 aan het dorpshuis in Waarland. Bereikbaarheid van dorpen wordt steeds minder een probleem door snellere internet verbindingen. Toegesneden op Noord-Holland-Noord: NHN is een gebied met ruimte en potentie. Een gebied waar ruimte (nodig) is voor arbeidsmigranten en toekomstige statushouders. Er is werkgelegenheid voor hoog- en laagopgeleiden. Door het verbeteren en aanleggen van snelle dataverbindingen en het inzetten op duurzame oplossingen op het gebied van wonen, verkeer en werken, duurzame landbouw en de circulaire economie kan deze potentie en ruimte beter worden benut. Door het koppelen -in het bijzonder in NHN- van de ruimte en potentie van het gebied aan nieuwe ontwikkelingen wordt enerzijds iets gedaan aan de ontgroening van het platteland en verbetering van de leefbaarheid en anderzijds wordt de metropool ontlast. Meer ruimte voor woningbouw in dorpen en kernen hoort daarbij. Kortom: Nieuwe oplossingen voor problemen zijn mogelijk door met een frisse blik van het platteland naar de omgeving te kijken. Hiermee vermindert de druk op de metropool en kunnen jongeren en gezinnen met jonge kinderen blijven wonen in de kleine kernen en dorpen en tegelijkertijd wordt daarmee de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland vergroot. DorpswerkNH pleit daarom dat in de periode 'Van visie naar uitvoering' de ingezette dialoog met de inwoners op het platteland wordt voorgezet, omdat het platteland niet alleen knelpunten kent, maar ook oplossingen biedt voor metropool en platteland. Hoogachtend, Nico Bijman Voorzitter Dorpswerk Noord-Holland	We zijn het eens dat Noord-Holland Noord over specifieke kwaliteiten en potenties beschikt. Ook dat die zoveel mogelijk kunnen worden benut. In de bewegingen Dynamisch schiereiland en Sterke kernen, sterke regio's staat dat ook benoemd. Daarin wordt ook ingegaan op de ruimte voor woningbouw. De woningmarkt in Noord-Holland Noord is, zeker in vergelijking met de Metropoolregio Amsterdam, relatief ruim en biedt ruimte voor nieuwkomers om zich te vestigen. In de toekomst zal de beschikbare ruimte op de woningmarkt toenemen door vergrijzing. De huidige prognose houdt rekening met de vestiging van statushouders en arbeidsmigranten. Wij volgen periodiek de verhuisbewegingen binnen en naar de provincie. Als blijkt dat de vestiging in Noord-Holland Noord uit binnen- of buitenland hoger ligt dan verwacht, wordt de woningbehoefte aangepast en maakt de visie het mogelijk de beschikbare ruimte te benutten. We voegen aan ontwikkelprincipe 18 als kritische succesfactor toe: ""Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten."

ZW-0012 Economisch Forum Holland boven Amsterdam		
ZO-0018	Het Economisch Forum Holland boven Amsterdam heeft met belangstelling kennis genomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om een zienswijze in te dienen. **Algemeen** Wij zien de **gehele** provincie Noord-Holland als onderdeel van een Daily Urban System dat de provinciegrenzen en dus ook die van de MRA overstijgen. Waar de samenhang binnen de Metropoolregio Amsterdam, dus ook voor IJmond, Zaanstreek en Waterland goed is beschreven missen wij nadrukkelijk de erkenning dat ook Noord-Holland Noord deel uitmaakt van dit Daily Urban System. Bewoners en bedrijven herkennen in hun gedrag de bestuurlijke grenzen niet. Dat is de reden dat wij bepleiten dat het kunstmatige onderscheid tussen enerzijds de Metropool en anderzijds Holland boven Amsterdam, vastgelegd in het hoofdstuk Sterke Kernen, Sterke Regio wordt doorgehaald. Wij dringen er bij u op aan louter het uitgangspunt te hanteren problemen op te pakken op het schaalniveau waar zij zich voordoen. Daarnaast dient de Omgevingsvisie ruimte te bieden aan economische en sociale ontwikkelingen die ondernemerschap faciliteren. In die context beoordelen wij de Omgevingsvisie.	We onderschrijven de opmerking dat het daily urban system van de MRA de provinciegrenzen overstijgen. Voorafgaand aan de zin op pagina 32 "In functionele zin … van Utrecht en Flevoland." voegen we daarom toe "Op het gebied van wonen, werken, recreatie en mobiliteit, groeien de relaties over de provinciegrenzen heen." en laten we de volgende zin daarop volgen: "Dit gebied functioneert als een daily urban system."

ZO-0020	<u>Sturingsfilosofie</u> De Provincie wil — gelet op de diversiteit aan regio's — ruimte bieden aan maatwerk en zo vorm geven aan een wendbare samenleving. Wij onderschrijven deze gedachte. Daarmee wordt dicht bij de ondernemer, waar de ondernemer ook makkelijk invloed kan aanwenden, doorzettingsmacht gecreëerd. Graag zien wij in de PHV deze gedachte nader uitgewerkt. Daarbij gaan wij er vanuit dat ondernemers ook op dat niveau betrokken worden. Dat zou een verbetering zijn ten opzicht van de huidige situatie waar wij de Provincie te zeer als handhaver en te weinig als partner zien.	Na vaststelling van de Omgevingsvisie NH205 zullen wij, zoals beschreven in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering' de ontwikkelprincipes en sturingsfilosofie verder uitwerken. Zo ook het ruimte bieden aan (regionaal) maatwerk. Wij maken daar al een begin mee met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH. Bij het opstellen van de vernieuwende regels voor de Omgevingsverordening zullen we onze partners, zowel overheden als belangenorganisaties, bedrijven en inwoners, betrekken.
ZO-0022	De Provincie lijkt het gehele buitenstedelijke gebied te betitelen als Provinciaal belang, waarmee de aanname lijkt te worden gedaan dat groei van steden en dorpen in een afwegingskader van behoud van landschappelijke kwaliteit niet op decentraal niveau kan plaatsvinden. Dit staat haaks op principe van vertrouwen. Blijkbaar gaat men er vanuit dat men regionaal en/of lokaal de verantwoordelijkheid niet aankan.	In de Omgevingsvisie NH2050 komt het begrip 'Provinciaal belang' bewust niet voor. De provincie heeft wel als kerntaak zorg te dragen voor een goede ruimtelijke ordening. Daar hoort bij dat zij oog heeft voor landschappelijke waarden en kwaliteiten en het zorgvuldig daarmee omgaan. In de Omgevingsvisie kiest de provincie ervoor om bepaalde ontwikkelprincipes te beschrijven, die richting geven aan de gewenste ontwikkeling. Het ontwikkelprincipe dat verstedelijking primair binnenstedelijk plaatsvindt is een voorbeeld hiervan. Deze ontwikkelprincipes bieden ook ruimte aan lokale en regionale afwegingen. De provincie gaat in het kader van de nog op te stellen Omgevingsverordening met gemeenten en andere partijen in overleg om daarover nadere afspraken te maken. Afspraken over samenwerking op dit punt, maar ook afspraken over wat en op welke wijze in de provinciale omgevingsverordening wordt opgenomen, als instructies aan gemeenten voor hun omgevingsplannen. Daarbij gaat het dus ook om het bieden van lokale of regionale afwegingsruimte, wat overeenkomt met het geven van vertrouwen aan gemeenten.
ZO-0023	<u>De toekomst is niet te voorspellen</u> De nieuwe Omgevingswet gaat uit van integraliteit, samenhang en vertrouwen. Het benut potenties van gebieden en geeft flexibiliteit en maatwerk in de inrichting van ons land. Wij zijn van oordeel dat u te zeer vasthoudt aan rigide prognoses. Zowel op het terrein van wonen als op het terrein van werken verwachten wij een veel bewegelijker benadering waarbij de markt, dus dat wil zeggen ook de woonconsument, aangeeft waar de markt is. Wij onderschrijven in dat kader de door de regio Holland boven Amsterdam uitgebrachte propositie van 40.000 woningen ten behoeve van de MRA. Misschien niet wat de berekening aangeeft, maar wel wat de consument nu vraagt en al lang doet, namelijk woningen zoeken in aantrekkelijke woongebieden boven het Noordzeekanaal.	In Verkenningen NH2050 hebben wij een beeld geschetst van de verwachte toekomstige demografische ontwikkelingen op basis van alle beschikbare bronnen. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. In deze verwachtingen wordt rekening gehouden met binnenlandse verhuizingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen; mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, dan wordt deze bijgesteld. Wij gaan dus steeds uit van de meest actuele cijfers, zoals ook weergegeven in ontwikkelprincipe 12.
ZO-0024	In het Daily Urban System waar geheel Noord-Holland deel van uitmaakt is een goed netwerk van groot belang. Een knip tussen de MRA en Holland boven Amsterdam achten wij in dit kader niet logisch en ook niet gewenst. Noch voor de MRA, noch voor de regio ten noorden van de MRA. Een compleet netwerk versterkt de agglomeratiekracht van zowel MRA als Holland boven Amsterdam en dus van de gehele provincie. Het programma OV-knooppunten is te mager en te eenzijdig. Meer specifiek merken wij het volgende op: - Bereikbaarheid van de IJmond regio garanderen en verbeteren: aansluiting A8-A9 en rail en busverbindingen met Haarlem/Amsterdam/Schiphol en Alkmaar/Amsterdam via Kennemerlijn en Zaancorridor alsmede personenvervoer over water. - Er wordt gesteld dat de A10 wordt ontlast en de A9 voor het doorgaand verkeer wordt bestemd. Hoe dit te realiseren is volstrekt onduidelijk. - Er wordt geen woord gewijd aan het doortrekken van de metrolijn. Ons advies is de NoordZuidlijn door te trekken en er een ring van te maken die vanuit Amsterdam-Noord door loopt via Purmerend — Hoorn — Zaanstreek en aansluit op station Sloterdijk. Dat de Noord-Zuidlijn ooit richting Schiphol wordt doorgetrokken lijkt niet meer dan logisch. - Een onderdoorgang in de N247 bij Broek in Waterland realiseren. - Wij zijn verheugd dat de Westfrisiaweg wordt gezien als noordelijke ontsluiting van de MRA. - Wij vragen aandacht voor de noodzaak van ongelijkvloerse kruisingen op de Ring Alkmaar, - Geen 50 km/u en geen rotondes op de N9, omdat de extra lange vrachtwagens de rotondes niet kunnen nemen, wat betekent dat grote delen van het landbouwgebied niet bereikbaar zijn voor deze vrachtwagens.	Er ligt geen harde knip in het daily urban system. we zien wel duidelijke verschillen in reizigersaantallen en bestemmingen binnen het MRA gebied en daarbuiten. Binnen de Metropoolregio Amsterdam geldt voor elke gemeente het belang van een goede bereikbaarheid. Hiervoor werken we ook samen in verschillende MIRT-studies, programma's (onder andere IJmond Bereikbaar) en diverse projecten. Met name het OV toekomstbeeld, wat we samen met Rijk maken, geeft richting voor het toekomstige Ov-systeem. De ambities uit de Omgevingsvisie zullen hierin onderzocht en gewogen worden. De uitkomsten daarvan zien wij met belangstelling tegemoet. De provincie stelt dat het regionale verkeer voorrang zal moeten krijgen op het doorgaande verkeer. Uit de Economische Verkenning MRA 2018 blijkt 71% van de inwoners van de MRA ook binnen de MRA te werken. Er is dus meer regionaal verkeer dan doorgaand/landelijk verkeer. Door de snelle ontwikkeling van de MRA met haar grote woningbouwopgave en de groeiende werkgelegenheid, zal dat aandeel verder stijgen. Veel werkgelegenheid en woningbouwlocaties binnen Amsterdam liggen aan of nabij de Ring A10. Deze krijgt daardoor nog meer een ontsluitende functie. Om de groei van het verkeer op te vangen, stellen we voor om de A10 meer in te richten voor het verkeer dat in Amsterdam moet zijn. Daardoor krijgt de A9 voor het doorgaande verkeer een grotere rol. Buiten de Metropool werken we samen in programma's als "de Kop Werkt". Binnen het project "de Kop Werkt" onderzoeken we gezamenlijk met de gemeenten in de Kop de knelpunten en de mogelijke oplossingsrichtingen. De N9 is een Rijksweg. Voor wat betreft de Ring Alkmaar heeft de Provincie, samen met de omliggende gemeenten en Rijkswaterstaat een studie naar de Westelijke Ring Alkmaar gedaan. Rijkswaterstaat heeft recentelijk de kruispunten opnieuw ingericht. Verdere maatregelen staan niet op stapel.

	- Voltooiing Ring Alkmaar. - Een onderdoorgang in de N504 bij Oudkarpsel in Broek op Langedijk realiseren. - Wij bepleiten een vaste oeververbinding bij Burgervlotbrug. - Een Oostwestverbinding tussen A9 en Den Helder - Verbetering doorstroming N250 naar TESO.	
ZO-0026	<u>Clusters</u> Economische clusters als Agriport, haven Den Helder, Energy & Health Campus, Boekelermeer, Techport en Seed Valley zijn benoemd. Voor ons is volstrekt onduidelijk, wat de betekenis ervan is. Wij dringen er overigens bij u op aan de campusstrategie te versterken en tevens bij economische clusters de innovatie te stimuleren.	De clusters Agriport, Haven Den Helder, Energy & Health Campus, Techport en Seed Valley die indiener aanhaalt, zijn genoemd als bestaande kwaliteiten die een basis bieden voor verdere ontwikkeling. De Boekelermeer is genoemd als een van de locaties waar ruimte is voor verdere ontwikkeling van de circulaire economie. Wij onderschrijven het belang dat indiener verbindt aan de campusstrategie en innovatie. Uit de opsomming van belangrijke economische clusters, inclusief campussen, onder Noord-Hollandse kwaliteiten in context (pagina 59) blijkt dat de campusstrategie al een belangrijke is. En zoals staat aangegeven in de Koers NH2050 (pagina 12) geldt dat ook voor innovatie: "Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten."
ZO-0029	In het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied, IJmond wordt wel heel gemakkelijk uitgegaan van woningbouw en transformatie van bedrijventerreinen. Er worden geen en/of te weinig opmerkingen gemaakt over geluidzonering en mogelijkheden van groei van bedrijvigheid. Onze verwachting is dat woningbouw in de MRA op verschillende locaties lastig kan worden gerealiseerd. We denken in die context dat het niet verstandig is Havenstad in Amsterdam en Achtersluispolder voor woningbouw te bestemmen. Inwoner en ondernemer komen dan te dicht op elkaar. Daarnaast bepleiten wij dat de economische waardebepaling bedrijventerreinen en hun ontwikkelingspotentie wordt ondersteund met fondsen als Hirb. Regionale samenwerking over de gemeentegrenzen heen is daarbij onmisbaar. Regionale woningbouwprogramma's kunnen dan bij transitievraagstukken van bedrijventerreinen worden meegenomen ter verlichting van de plaatselijke druk.	In het ontwikkelprincipe 11 wordt specifiek ingegaan op de mogelijkheden voor groei van bedrijvigheid in relatie tot het realiseren van woningbouw binnen de MRA en het Noordzeekanaalgebied in het bijzonder. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen. Daarom hebben we in de Omgevingsvisie diverse kritische succesfactoren geformuleerd bij dit ontwikkelingsprincipe, waaronder: "Milieuruimte van bedrijvigheid aan de westkant A10 is maatgevend voor ontwikkelingen aan oostkant A10." Wat betreft het ondersteunen van de economische waardebepaling van bedrijventerreinen met fondsen als HIRB, is de Omgevingsvisie niet de juiste plek om specifieke bepalingen over de werking en invulling van Uitvoeringsregelingen in op te nemen.
ZO-0032	De Greenport NHN heeft een ruimtelijke visie uitgebracht. Daarbij is een aantal inrichtingsprincipes verwoord. De bouwstenen uit deze visie hebben onvoldoende een plek gekregen in de Omgevingsvisie. Wij dringen er op aan deze alsnog in de visie op te nemen. Met vriendelijke groet, Guido de Wit Voorzitter Economisch Forum Holland boven Amsterdam	De bouwstenen uit de ruimtelijk-economische visie van de Greenport Noord-Holland Noord zijn in vijf hoofdopgaven samengevat: 1. Bieden van ruimte voor agrarische ontwikkeling, 2. Optimaliseren van de draaischijffunctie van de Greenport, 3. Bouwen aan een aantrekkelijk agribusiness landschap, 4. Realiseren van een energie-neutrale Greenport in 2050, 5. Creëren van een klimaatadaptieve Greenport met een duurzaam watersysteem. Deze bouwstenen hebben wij integraal met andere belangen afgewogen en verwerkt in de Omgevingsvisie: ze worden ondersteund vanuit verschillende ontwikkelprincipes.

ZW-0013		
ZO-0025	Geacht bestuur, Er gaat iets verschrikkelijk fout in de Randstad. Wij maken het daar onleefbaar voor ons, onze nazaten en voor alle organismen met wie wij ons ecosysteem delen. Het wordt tijd dat iedereen, die op welke wijze dan ook invloed heeft op onze flora, dat beseft. Dat zij bij hun handelen of te nemen besluiten zich realiseren dat ze ingrepen doen in de basis van de voedselpiramide. De basis van ons bestaan. **1. WAT IS ER GAANDE** **a. Even omkijken** Heimans en Thijsse maakten zich in het begin van de vorige eeuw al grote zorgen over de ontginning van woeste gronden^. Zij hebben, mede door de oprichting van Natuurmonumenten, veel natuur van de ondergang gered. Het begon met het behoud van het Naardermeer en vele andere waardevolle gebieden volgden. Maar het heeft de sloop van de natuur slechts beperkt en niet voorkomen.	We nemen kennis van het advies van indiener aangaande het groenbeheer en -onderhoud. Wij onderkennen het belang daarvan. De omgevingsvisie richt zich echter op ontwikkelingen op de lange termijn en stuurt niet direct de uitvoering van het groenbeheer en -onderhoud aan.

Jan P. Strijbos, Haarlemmer van geboorte, begint het laatste hoofdstuk van zijn boek *'Vogelvrij; mensen en tijden die ik gekend heb', uitgegeven in 1976, met de zin: 'Honderden wilde planten zijn de laatste decennia uit ons land verdwenen, zeer zeldzaam geworden of alleen nog te vinden in goed beschermde natuurgebieden.'* De achteruitgang van de biodiversiteit is dus niet van de laatste jaren, maar wij hebben nu te maken met het begin van het einde; geloof me 'het is vijf voor twaalf. Dat klinkt heftig en dat is het ook. Helaas dringt die kritieke situatie van nu onvoldoende door tot de huidige, enigszins egocentrische, generatie.

Als het gaat over duurzaamheid zijn het vooral de circulaire economie, zonnepanelen, woningisolatie, plasticgebruik, energietransitie, plasticsoep en windmolenparken die de boventoon voeren. Dat zijn de belangrijke duurzame onderwerpen waarmee de ambtenarij en de politiek vooral bezig zijn. Zij werken aan schone lucht en schoon water, maar zijn onvoldoende bezig met de flora en de fauna; de biodiversiteit. Het is hen vooral te doen om ons water en onze lucht. Vergeten wordt dat wij deel uitmaken van een groot uniek ecosysteem en dat wij bestaan dankzij dat systeem.

Natuurlijk, er bestaat een natuurbeschermingswet, maar die wordt, al dan niet bewust, ook bij beleidsvorming, in opdracht van velen en vooral de overheid met voeten getreden. De wet heeft niet kunnen voorkomen dat het haast te laat is.

b. Circulaire natuur
Alles in de biosfeer is circulair. Wij moeten het doen met wat daarin aanwezig is. Weg is echt weg; voorgoed weg! Blijven wij de flora en de geleedpotigen bestrijden, dan is binnen relatief korte tijd al het leven weg. Wat in vier miljard jaar evolutionair is ontstaan, hebben wij sinds het begin van de industrialisatie (ca. 150 jaar geleden) in een ijltempo tot de rand van de afgrond gebracht. Daar is men nog niet goed van doordrongen, doordat de meesten niet verder terugkijken dan hun eigen bestaansgeschiedenis lang is.
De overheid heeft de taak om, het liefst met ingang van morgen, dat te stoppen, de burgers daarover te informeren en hen te stimuleren om doormiddel van gedragsverandering ook tot bescherming over te gaan. Alleen zo is het nog niet te laat.

c. Stimulering gedragsverandering particulieren
Bij de bedoelde gedragsverandering, aangehaald in het voorgaande punt, gaat het niet alleen om een bewustere omgang met bijvoorbeeld water, energie en afval, of het minder consumeren van vlees en dan het liefst uit biologische teelt. De burgers hebben ook een directe taak in het behoud en de vergroting van de biodiversiteit.
In de Randstad vormen de particuliere tuinen een substantieel deel van de aan de natuur onttrokken onbebouwde ruimten. Tuinen bestraten is de trend. Dat maakt een buitenruimte, ondanks het ophangen van mezenkastjes en insectenhotels, onaantrekkelijk voor het dierenleven. Het bodemleven gaat dood, er ontstaat een regenwaterprobleem en hitte stress. Men zal dus, net als de overheid, bewuster moeten omgaan met de functie die die ruimte kan (hoort te) hebben voor ons eigen ecosysteem. 'De natuur bestaat niet dankzij de mens, maar de mens bestaat dankzij de natuur' en daar is nog niet iedereen van doordrongen.

Met de landelijke actie 'Operatie steenbreek' probeert men particulieren te prikkelen om hun betegelde buitenruimte te vergroenen. Een mooi initiatief, maar mocht de actie al vruchten afwerpen, dan is het in een te laag tempo en onvoldoende. Er worden m.i. haast even zoveel tuinen versteend als dat er tuinen van stenen worden ontdaan.
Er zal hard opgetreden moeten worden om tot het gewenste resultaat te komen. Daartoe is bijvoorbeeld een tegeltax een goed instrument. Maar er zijn meer mogelijkheden te bedenken.

Particulieren worden thans gevraagd om ook heemplanten toe te passen in hun tuin. In 1992 schreef ik al een boek waarin ik de lezer/tuinbezitter probeerde te stimuleren om dat te doen en te overtuigen van het

belang. Ik was niet de eerste. Grote namen als Thijsse, Sipkes, Landwehr, Galjaard, Van Halm en Londo gingen mij voor.

Begrijpelijkerwijs bleef men toch vooral kiezen voor exotische planten. Voor de inheemse gewassen ligt de hoofdbloei namelijk in mei en juni en dan volgt een periode waarop de planten, anders dan veel exoten, niet op hun mooist zijn. Het is om die reden dat ik met mijn onlangs verschenen boek 'De (Be)leefbare Tuin' minder streng in de leer ben. Wel adviseer ik om bij de keuze voor exoten uitsluitend soorten of cultuurvariëteiten toe te passen die de grootst mogelijke ecologische waarde hebben.

De overheid moet bij haar eigen handelen echter wel streng in de leer zijn en (vrijwel) uitsluitend soortzuivere heemplanten toepassen. Dat moet gebeuren in een zo groot mogelijke soortenvariatie, afgestemd op het gebied / landschap.

2. GROEIMBEHEERDERS EN DE VOEDSELPIRAMIDE
Om de fauna in het veld te beschermen, zal men moeten beginnen met een gedegen ecologische zorg voor het groen. Dat groen dient zeer gevarieerd te zijn en niet vooral te bestaan uit gras. Met groen in deze brief bedoel ik dan ook een zeer soortenrijke vegetatie en niet de gelijknamige kleur.

Maar het groenbeheer van de overheid is naar mijn mening vooral gericht op een voor de mens aantrekkelijke stoffering van het landschap. Mensen die in het groen actief zijn, en zij die, vanuit een vastgesteld beleid, die mensen aansturen, werken in en met de basis van ons bestaan, de basis van de voedselpiramide. Zij hebben een grote verantwoordelijkheid. Dat besef is doorgaans in zeer onvoldoende mate tot hen doorgedrongen; zij denken vooral in termen van schoon en netjes en zitten vastgeroest in oude beheerstradities.

De flora vormt de enige producentenlaag in de voedselpiramide en voedt alle organismen in de hogere lagen; de consumentenlagen. Aan kinderen stel ik wel eens de vraag, heeft een leeuw gras nodig? Het antwoord is doorgaans nee. Dan vertel ik ze dat leeuwen vooral grazers eten. Daarna roepen ze luidkeels 'ja, ze hebben gras nodig'.

Rekening houdende met wat geschreven staat in de voorgaande alinea's, is het te gek voor woorden dat de meeste mensen die het groen inrichten en onderhouden, doorgaans niet meer zijn dan landschapsstoffeerders. Zij gaan voorbij aan de ecologische functie en waarde van de materie waarin en waarmee ze werken. In het Haarlemse beleidsstuk, dat gaat over het ecologisch groenbeheer, wordt het groen ingedeeld in hotspots, plekken met potentie en de rest van het groen. Het laatst genoemde areaal is het grootst. Omdat de actieradius van veel diersoorten beperkt is, vind ik dat een verkeerde keuze. Mijn visie is dat elk stukje groen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom, potentie heeft. Er moet, ten behoeve van de genenuitwisseling, namelijk gestreefd worden naar een goede en soortenrijke groene infrastructuur. Het creëren van ecologische eilandjes, draagt niet of in onvoldoende mate bij aan de vergroting van de biodiversiteit.

De onderste consumentenlaag van de voedselpiramide wordt voor ca. 80% gevormd door geleedpotigen. Van al die soorten is weer ruim 70% insect. Dat zijn kleine tot zeer kleine organismen die niet of nauwelijks opvallen. Doen ze dat wel, dan worden ze doorgaans, al dan niet preventief, door de mens bestreden. Wie op het Internet informatie zoekt over insecten zal merken dat veel sites, soms zelfs de meeste, gaan over de bestrijding van die dieren. Dat is schandalig, want vooral zij zijn de bestuivers van de producentenlaag en de eerste schakel van de voedselketen voor carnivoren.

3. SYMPTOMEN AL HEEL LANG MERKBAAR EN STEEDS DUIDELIJKER
Dat wij nu merken dat het niet goed gaat, komt doordat wij weidevogels als Grutto, Tureluur, Kievit en Kemphaan zien verdwijnen, dat de Spreeuwen en de Huismussen het moeilijk hebben in de Randstad, dat de jongen van Boeren-, Huis- en Gierzwaluwen in toenemende mate in het nest doodgaan. Dit jaar gebeurt dat laatste in sommige delen van ons land zelfs op grote schaal.

Al de genoemde vogelsoorten hebben een gemiddelde levensverwachting van meerdere jaren. Als hun aantal merkbaar afneemt, dan is er al heel lang iets gaande. Het voedselaanbod, vooral insecten, is dan namelijk al decennia lang onvoldoende om alle jongen groot te kunnen brengen. Nu zitten wij dus op een punt dat hele nesten het vaantje strijken en soorten al verdwenen zijn.

Geleedpotigen hebben vrijwel allemaal een zeer korte levensverwachting. De meeste leven maar één seizoen en soms zijn er zelfs twee, drie of meer generaties per kalenderjaar. Dat maakt ze niet minder, maar juist extra kwetsbaar. Onzorgvuldige omgang met het groen kan er voor zorgen dat in één seizoen alle generaties worden vernietigd. Men kijkt, als het gaat om de ernstige afname van de insectenstand, terecht naar de intensieve landbouw en veeteelt. Maar ook het beheer van openbare plantsoenen, bermen, parken etc. draagt daar in grote mate aan bij. Het zaai-, maai- en snoeibeleid aldaar is van dien aard, dat het ten koste gaat van de gevarieerdheid van de flora en daardoor ook van de fauna.

Heel veel mensen maken zich druk over het afschieten van Grauwe ganzen en Damherten. Enorme protesten door burgers, boeren, jagers en illusionisten langs de hekken van de Oostvaardersplassen tegen 'de slechte zorg' voor de grote grazers die daar leven. Maar al die actievoerders zijn mede verantwoordelijk voor wat er in de basislaag van de voedselpiramide gebeurt. Maar daar hebben zij letterlijk en figuurlijk geen oog voor.

4. WAT GAAT ER M.I. FOUT IN HET OPENBAAR GROENBEHEER
a. verkeerde gewaskeuze bij zaaien en planten
b. er wordt (teveel) gemaaid
c. er wordt onnodig gesnoeid

a. VERKEERDE GEWASKEUZE BIJ ZAAIEN EN PLANTEN
Grassen
Langdurig heeft men voor het openbaar groen vooral en zeer bewust gekozen voor het inzaaien van cultuurvormen van grassoorten. Soorten die betreding goed kunnen verdragen en de klimaatschommelingen weerstaan (droge en natte periodes).
Daarnaast zijn ze haast altijd sterk zodevormend, zodat ze de inheemse plantensoorten, die onkruiden worden genoemd, verdringen. Met onkruiden bedoelt men dan ecologisch waardevolle plantensoorten zoals paardenbloem, ereprijs, weegbree, klaver, boterbloem. Zachte ooievaarsbek, Herderstasje, Madeliefje, Duizendblad etc.

Die graszaadmengsels bestaan goeddeels, of soms geheel, uit één of meer van de 35 geteelde rassen van Engels raaigras. Ook in de veeteeltsector worden die het meest gebruikt. Daardoor is dat sterk allergene exotische gras en haar cultuurvormen thans de meest voorkomende plantensoort in ons land. Dat het aantal allergiepatiënten groeiende is, is naar mijn mening daaraan gerelateerd. Een trieste ontwikkeling.

Grassen en insecten
Met uitzondering van de Honingbij, het exotische huisdier van de imkers zijn de meeste insectensoorten zeer selectief bij de keuze van hun dracht- en/of waardplanten; soms vliegen ze zelfs maar op één soort. Door de bewuste vergrassing van het groen neemt de variatie van onze flora af en daardoor ook het aantal insectensoorten. De grassen zelf zijn windbestuivers en bieden daardoor maar een beperkt aantal insectensoorten iets bruikbaars. Het zijn gewassen die vooral voor grazers bestemd zijn.

Stinsenbollen en akkerkruiden
Als de overheid tegenwoordig iets onderneemt om de insecten te redden, dan is het vaak de aanplant van vroegbloeiende bolgewassen (vooral Boerenkrokus en cultuurvormen van diverse narcissoorten) of het zaaien van akkerkruiden (bijv. klaproos, Bolderik, Korenbloem en Gele ganzenbloem).
De bedoelde bolgewassen bestaan uit exotische soorten die ooit alleen, en op bescheiden schaal, op enkele buitenplaatsen in Friesland, aan de Vecht of rond Haarlem als tuinplant (stinsenplant) groeiden en bloeiden. Van de tweede groep, de akkerkruiden, zijn eveneens niet alle soorten echt inheems. Zij kwamen ooit en

langdurig mee vanuit Zuid-Europa met vervuild zaaigraan. Die vervuiling werd destijds bewust en met succes bestreden. Nu worden ze ten onrechte gezien als ecologisch waardevolle soorten. Imkers zijn daar wel blij mee, want hun huisdieren, die nauwelijks meer verwant zijn aan de wilde soort, vliegen daar graag op. Niet zo gek, want de voorouders van de gecultiveerde Honingbij komen eveneens uit Zuid-Europa.

Van onze inheemse insectensoorten zijn het vooral enkele zweefvliegen (zoals de Blinde bij) en hommelkoninginnen die in het voorjaar op het stuifmeel en de nectar in de bloemen van de exotische stinsenbollen afkomen. Meer ecologische waarde hebben ze nauwelijks. Heel anders is dat met de echt inheemse planten. Die zijn van levensbelang voor uit de winsterslaap ontwakende insecten. Maar die worden al vroeg in het jaar gemaaid. Denk hierbij in het bijzonder aan de Paardenbloem, waarop ontelbaar veel wilde insectensoorten vliegen. Daarnaast heeft het blad een hoge voedingswaarde (o.a. een rijke kalkbron) voor hogere dieren en de zaden worden graag door vogels gegeten.

De zo gekoesterde akkerkruiden, aangevuld met het exotische Bijenvoer (Phacelia species), zijn ook weer plantensoorten die vooral waarde hebben voor de Honingbij. Surf eens naar www.denederlandsebijen.nl en leer welke wilde bijen op die kruiden vliegen; (nagenoeg) geen een.

Ecologische schade bij zaaien van akkerkruiden
Akkerkruiden gedijden alleen goed in het dynamische akkermilieu, vandaar de groepsnaam. Om ze te zaaien en te laten floreren, zal de grond daarom eerst moeten worden omgewerkt. De oorspronkelijke vegetatie, doorgaans bestaande uit inheemse soorten, werkt men met machines onder. Het bodemleven raakt daarbij ernstig verstoord. Is het de bedoeling om de akkerkruiden op die plek te behouden, dan zullen de genoemde handelingen jaarlijks moeten worden herhaald omdat het vooral eenjarige soorten zijn die weinig concurrentie verdragen. Het omzetten van de grond gebeurt met zware machines, die voor verdichting van de bodemstructuur zorgen (ook een probleem in het agrarisch gebied). Anders dan wordt beoogd, is er uitsluitend sprake van ecologisch verlies bij de toepassing van akkerkruiden.

Alternatieven voor akkerkruiden
Bermen, plantsoenen e.d. kan men beter eenmalig inzaaien met bijv. een bloemrijk weidemengsel, gekocht bij een gespecialiseerde kweker of leverancier. Dat moeten dan wel zaden zijn van inheemse soorten, die van Nederlandse planten zijn geoogst. Er zijn inheemse soorten met een verspreidingsgebied dat doorloopt tot in Zuid- Europa (of verder). De Zuid-Europese plant is op het oog wellicht identiek aan die van ons, maar genetisch zijn ze niet gelijk. De bloeitijden van planten zijn afgestemd op de actieve periode van hun bestuivers en die worden bepaald door de klimatologische omstandigheden. Het is gebleken dat inheemse plantensoorten, die geteeld zijn uit zaad van exotische herkomst, hun bloeitijden niet (voldoende) aanpassen. Zo zijn zij ecologisch gezien van minder of geen waarde.

b. ER WORDT (TEVEEL) GEMAAID
Maaien heeft een schadelijk effect op de ecologische waarde van het groen. Gaan planten daarvan niet dood, dan stelt het namelijk hun bloeitijd uit. Dat planten, iets gestuurd door het weer, op een vast moment bloeien is geen toeval. Via evolutionaire weg is dat ontstaan. Het is namelijk de tijd dat dierlijke organismen met een korte levensduur, vrijwel altijd insecten, in hun actieve periode daar gebruik van kunnen maken als dracht- en/of waardplant, daar schreef ik al eerder over.

Het belang van zowel dracht- als waardplanten
In het voorgaand schreef ik vooral over drachtplanten. Dat zijn planten die met hun nectar en stuifmeel een belangrijke voedselbron vormen voor insecten. Maar met voeding voor de imagines (volwassen insecten) ben je er niet. Zeker zo belangrijk zijn waardplanten. Dat zijn planten waarop insecten hun eitjes leggen. De larven of nimfen die daaruit komen leven van en/of in die planten. Met maaien na de bloei heeft men de imagines wel gevoed, maar hun nageslacht vernietigd. Omdat de levensverwachting van insecten in de meeste gevallen slechts één seizoen is, vaak nog veel korter, vernietigt men met het gemaai grote delen van het nageslacht van insectengeneraties. Een vogel, zoogdier of amfibie krijgt, als er een legsel of worp

verloren gaat, wat later in het seizoen of in het volgende jaar nog een kans. Die kans hebben de meeste insecten dus niet.

Omdat de onderste consumentenlaag van de voedselpiramide voor ca. 80% uit geleedpotigen bestaat (waarvan weer ruim 70% insecten), werkt de slachting van de geleedpotigen sterk door in de hogere lagen. De laag boven de onderste consumentenlaag bestaat immers voornamelijk uit insectivore dieren. Die verliezen hun voer en vervolgens gaan de hoger geplaatste dieren dat uiteindelijk ook missen. Dat proces is door het beheer van het groen al lang gaande. Wij zitten nu echter op een punt dat er zoveel vernield is in de basislagen, dat de snelheid angstaanjagend is toegenomen (zie wat er gebeurt met de zwaluwen).

Het groenbeheer van de overheid moet niet alleen gericht zijn op een voor de mens aantrekkelijk stoffering van het landschep. Mensen die in het groen actief zijn, en zij die die mensen aansturen, werken in en met de basis van ons bestaan. Zij hebben dus, zonder dat zij dat vaak goed beseffen, een enorme verantwoordelijkheid voor de biodiversiteit en derhalve voor ons welzijn. Beseffen zij dat wel, dan is voor hen de bloeitijd doorgaans sturend in het maaibeleid. Als de hoofdbloei verstreken is wordt al het groen gemillimeterd en het maaisel afgevoerd. De afvoer van het maaisel zou moeten om de grond te verschralen.

De onzin van verschralen in het stedelijk groen
Verschralen betekent de vruchtbaarheid van de grond verminderen door te maaien en het maaisel af te voeren. Daarmee onderbreekt men heel bewust een natuurlijk circulair proces.

Planten halen hun bouwstoffen uit de grond. Dat zijn ook bouwstoffen voor hogere organismen en daarom eten die van de vegetatie; een mond vol aarde is immers uiterst onplezierig en daar zijn de verteringsstelsels niet op ingesteld. Vervolgens eet bijvoorbeeld een carnivoor weer een herbivoor om aan de door dat dier opgenomen bouwstoffen te komen. De planten die niet gegeten zijn, sterven vroeg of laat af en worden door vooral bodemorganismen (reducenten) zover afgebroken, dat ze zijn verworden tot bouwstoffen voor een nieuwe generatie planten. Van het groen dat wel gegeten is, gaan onverteerbare resten via de feces het volgend verteringsproces in en de wel opgenomen stoffen worden na de dood afgebroken.

Wie nu maait en het maaisel afvoert, zorgt er voor dat de gemaaide grond keer op keer van een aanzienlijk deel van de bouwstoffen voor planten wordt beroofd. Het hardnekkige fabeltje dat dat moet om de vegetatie zo gevarieerd mogelijk te krijgen, is in het stedelijk gebied onzin. De natuur is schijnbaar zo slecht georganiseerd, dat de arrogante mens moet bijsturen.

Een stuk weidegrond, dat aan de natuur teruggegeven wordt, zal men moeten verschralen. Door de grote hoeveelheden uitgereden mest en/of de door het vee verloren uitwerpselen, is dat zeer zinvol. Maar het keer op keer verschralen van bermen, plantsoenen etc. kan ik alleen maar zien als een instrument om hoveniers aan het werk te houden.
Verschraald men toch, en is het serieus bedoeld om de gewasvariatie te vergroten, dan is men, ongeacht of het doel wordt bereikt, uitsluitend botanisch bezig en gaat men voorbij aan de belangrijke ecologische waarde van het groen in alle ontwikkelingsstadia.
Maaien en snoeien zijn tegennatuurlijke handelingen. Wie met het excuus komt dat het moet, omdat er geen grote grazers meer in het overgrote deel van ons groen rondlopen, neemt zichzelf in de maling. Grazers zijn selectief etende dieren. Ze blijven in een natuurlijke situatie nooit langdurig op dezelfde plek om alle vegetatie te millimeteren. Zouden ze dat wel doen, dan ondermijnen ze hun eigen voedselvoorziening. Op dat gebied zijn dieren minder stom dan mensen.

Wat doen de overheidsmaaiers; maaien, maaien en nog eens maaien. Wordt het groen van de grasmat zo hoog dat paardenbloemen (u weet wel, die ecologisch waardevolle planten) de kans krijgen om te bloeien, dan volgt al snel een nieuwe maaibeurt. Het gras profiteert daarvan door zoden te vormen en zodoende verdringen zij de echte, ecologisch waardevolle heemplanten die, zoals u reeds heeft kunnen lezen,

onkruiden worden genoemd. Dat is niet een toevallige samenloop van omstandigheden. Daar wordt bewust naar gestreefd (vorm van onkruidbestrijding).

Schade aan het bodemleven
Vrijwel alle grond is samengesteld uit anorganisch en organisch materiaal. Het anorganische deel bestaat uit zeer kleine stukjes steen (van 63 micrometer tot 2 millimeter). Het organische uit dode plantaardige en dierlijke resten in alle stadia van ontbinding. Dat materiaal wordt door het bodemleven omgezet tot plantenvoeding. Door de voortdurende verschraling (afvoeren van maaisel) neemt het aanwezige organische materiaal tussen de steenkorreltjes af en verzand de bodem. De structuur van de grond verdicht en wordt daardoor minder doorlaatbaar voor lucht en regenwater. Ook de zware maaimachines dragen bij aan de verdichting. Het bodemleven heeft tussen het zand niet veel te vinden en verarmd sterk. Als vervolgens de zon en de wind, door al het gemaai, vat krijgen op de bodem is er sprake van een ecologische ramp (bodemerosie).

Een natuurlijk microklimaat tussen de begroeiing
Kortom het maaien heeft een negatieve werking op de biodiversiteit en zal op grote schaal gestopt moeten worden. Dat stoppen is niet alleen om bovenstaande reden. Hogere begroeiing zorgt ook voor een microklimaat vlak boven de grond. Daarin schuilen veel insecten (imagines, larven en nimfen) tegen bijvoorbeeld droogte en predators. Door de aanwezigheid van al die insecten, is die begroeiing tevens het leefgebied van insectivore geleedpotigen, amfibieën (Padden en salamanders). Egels, spitsmuizen en Mollen. Het maaien bedreigt dus ook hun voortbestaan.

Maaien kruidenbegroeiing en riet langs waterpartijen
Teveel beschoeiingen langs waterpartijen zijn te stijl en te hoog. Soms worden er trapjes aangebracht om watervogels en te water geraakte zoogdieren, bijvoorbeeld egels, de gelegenheid te geven het water te verlaten. Nog los van het feit dat de trapjes een heel klein pleistertje zijn op een zeer grote wond, zijn de onderlinge afstanden dan meestal te groot om enige soelaas te bieden. De beste oplossing voor dat probleem zijn natuurlijke oevers, daar hebben dan ook geleedpotigen en amfibieën profijt van. Er zijn diverse bedrijven die in dergelijke oevers zijn gespecialiseerd. Dat ze nauwelijks worden toegepast zal mogelijk een economische reden hebben. Ik vraag me echter af of het financieel voordeliger is. Het hardhout, dat voor de beschoeiingen wordt gebruikt, komt uit tropische bossen en is, daar ga ik van uit, FSC-gecertificeerd.
Daar hangt ook een behoorlijk prijskaartje aan. Verder gaat het gebruik van dat hout, gecertificeerd of niet, altijd ten koste van de biodiversiteit in het tropisch regenwoud en brengt het transport ook milieuschade toe. Neem van mij aan dat de mensheid het niet redt met een gezonde economie en een zieke ecologie.

De vegetatie langs waterpartijen blijft nogal eens bewust ongemaaid. Dat zou ecologisch bezien goed zijn. Maar die strookjes zijn meestal te smal om functioneel te zijn en worden maar al te vaak in de zomer alsnog gemaaid. Dat geldt ook voor het riet dat de brutaliteit heeft om het land op te gaan. Hiermee worden nesten van bijvoorbeeld Fuut, Meerkoet en Waterhoen voor predators, honden en kinderen beter zicht- en bereikbaar. Maar ook de karekieten. Rietgorzen en Rietzangers zijn daar niet blij mee. Wordt de vegetatie aan de waterkant (in het water en op de oever) niet in de zomer gemaaid, dan gebeurt het wel later in het jaar. In opdracht van het waterschap trekken ingehuurde bedrijven dan het riet uit de watergangen, poelen en plassen.
Gelijk daarmee gaan bijvoorbeeld ook Kalmoes, Gele lis, rabbescheer, Waterranonkel, Moerasandoorn en Zwanenbloem op de druipende kar. Ook amfibieën en aan het watergebonden geleedpotigen verdwijnen daarin en gaan mee naar de destructie. Of de planten en dieren beschermd zijn, lijkt niet te deren. Van oplettende omwonenden heb ik inmiddels vernomen dat daardoor, in het water nabij hun woning, de Groene kikkers zijn verdwenen.

c. ER WORDT ONNODIG GESNOEID

Dan nu het snoeien. Snoeien van inheemse houtgewassen in plantsoenen, bermen en parken is het corrigeren van fouten. Iedere landschapsontwerper en hovenier die zijn vak verstaat, kent de natuurlijke habitus en de maximale hoogte van een houtgewas,
of kan die te weten komen. Met het oude ingewortelde principe van 'wijkers en blijvers"^ moet worden gestopt. De gewassen vechten dan om voeding, lucht en licht.
Een gevecht dat ten kosten gaat van de normale ontwikkeling van een gewas, doordat het hoogtegroei afdwingt. Wie groenstroken toekomstgericht inricht, voorkomt daarmee dat hoveniers met hun grote schoenen het dierenleven tussen de gewassen periodiek vertrappen of verjagen. De oogst aan snoeihout wordt afgevoerd en draagt weer bij aan de onnodige verschraling van de bodem.
Het zaag- en snoeiwerk wordt gedaan als de houtgewassen in rust zijn. Dat is de tijd dat ook een aanzienlijk deel van de dierlijke organismen inactief zijn en tussen of in het plantenstro overwinteren. De ecologische schade is daardoor aanzienlijk.
Verder moet er gestopt worden met het weghalen van plantenstro en gevallen blad in heester- en plantvakken. Nog steeds zie ik hoveniers in de herfst en winter het materiaal weghalen. Dat gaat, zo heeft u hiervoor kunnen lezen, ten koste van de kwaliteit van de grond. Dood organisch materiaal zorgt immers voor een betere bodemstructuur en geeft flora en fauna een kans van leven. Het weghalen van dat materiaal, waarschijnlijk weer met het excuus dat er verschraald moet worden, maar in werkelijkheid is 'schoon en netjes' het doel, maakt de grond zo arm dat die in veel plantvakken in mijn stad vooral uit zand bestaat. Maar die verarming is niet de enige schade. Met het afvoeren van het dode plantmateriaal gaan ook waanzinnig veel insecten in alle stadia van hun ontwikkelingscyclus naar de afvalverwerking. Omwille van een duurzame samenleving stimuleert men thans een circulaire economie, maar het natuurlijke circulaire systeem, dat voor ons welzijn en dat van alle organismen waarmee wij ons ecosysteem delen, wordt voortdurend en in toenemende mate geschaad.

5. IS ECOLOGISCH GROENONDERHOUD DUUR?

Ecologisch onderhoud van het groen is m.i. goedkoper dan het intensieve onderhoud dat nu gaande is. Wel zullen er op vele plekken eenmalig extra werkzaamheden verricht moeten worden en is het nodig om zaden en plantmateriaal aan te kopen. De het hovenierswerk neemt daarna af. Op gemeentelijk niveau betekent dat minder inhuur. Het zal op provinciaal niveau waarschijnlijk niet anders zijn.

6. CONCLUSIE

Het gaat ernstig mis met de biodiversiteit en daardoor met ons eigen circulaire ecosysteem. Voor de oorzaak moet niet alleen naar de agrarische sector gekeken worden. De overheid draagt daar zeer aan bij door het intensieve groenonderhoud. De overheidsfinanciën en de natuur zijn erbij gebaat als dat drastisch gaat veranderen. Wie nu zegt 'maar dan gaat alles vergrassen', moet beseffen dat dat wordt veroorzaakt door het decennia lang gras zaaien en maaien. Voer in een dergelijke situatie eenmalig de bovenlaag af en zaai het in met een mooi inheems plantenmengsel. Zo doet men daadwerkelijk iets aan de zeer noodzakelijke verbetering van de biodiversiteit in de Randstad.
Dit is een relatief grote ingreep in een ecologisch waardeloos gebied. Mocht er een grote ingreep nodig zijn in een waardevol gebied, doe het dan altijd gefaseerd en in een tijd waarin het zo min mogelijk verstorend is voor de biologische processen. Houd daarnaast ook rekening met het voorspelde weer. Groenonderhoud kan niet lang vooruit gepland worden en de aanstuurders van de groenwerkers moeten vaker naar buiten om in ogenschouw te nemen waarover zij praten. Hoveniers aansturen vanuit een tekening veroorzaakt alleen maar ecologische schade.

7. ADVIEZEN

1. Stop met het overvloedige gemaai van het groen. Dat geldt ook voor het groen langs de watergangen.
2. Wordt er gemaaid, maai dan niet op basis van een bestek. Bepaal kort ervoor, op basis van de te verwachten weersomstandigheden en de eventuele ecologische schade die het veroorzaakt, of het verstandig is. Maak er maatwerk van.

	3. Wordt er voor gekozen om het groen langs watergangen deels ongemaaid te laten, maak die strook dan zo breed mogelijk. 4. Probeer zoveel mogelijk waterpartijen van een natuurlijke oever te voorzien. 5. Ga in overleg met Rijnland om te bezien hoe het waterleven en de plantengroei in en langs de waterpartijen gespaard kunnen worden. 6. Zaai grond, ontdaan van de jaren oude grasmat, zoveel mogelijk in met zeer gevarieerde zaadmengsels van inheemse planten. Let bij de keuze van het mengsel op de samenstelling, de bezonning en de relatieve vochtigheid van de grond. De Cruydthoeck heeft biologisch geteelde zaden, heel veel kennis en geeft graag advies. 7. Koop uitsluitend biologisch geteelde zaden die soortecht zijn (dus geen cultuurvormen!) en van planten van inheemse herkomst. De Cruydthoeck garandeert dat. 8. Blijf van ingezaaid groen af. Laat de natuur haar werk doen. Maaien stelt bloeitijden uit, vernietigd hele insectengeneraties en daardoor het voorbestaan van de diersoorten in hogere lagen van de voedselpiramide. 9. Stop met het ingewortelde verschralen. Het is louter een excuus om groenwerkers die op de loonlijst staan aan het werk te houden. 10 .Stop met het weghalen van plantenstro en gevallen blad in plantvakken. Daarin overwinteren insecten (als imagine, pop of larve), padden, salamanders, egels etc. 11.Beperk het betreden van plantvakken tot een minimum. 12.Stop met het aanplanten van 'wijkers en blijvers'. Koop direct zoveel houtgewassen als dat er bij volle wasdom in een plantvak kan staan. Koop ze omwille van de kwetsbaarheid wat groter dan gebruikelijk. Ten opzichte van het principe 'wijkers en blijvers' blijft dat financieel voordeliger. 13.Stop met snoeien van inheemse houtgewassen. Van elk gewas is de maximale hoogte en habitusbekend. De plantvakken krijgen daardoor veel meer rust. omdat ze voor het snoeiwerk intensief betreden moeten worden als de natuur in rust is. 14. Laat u adviseren door ecologen (geen biologen) in vaste dienst met een brede visie en die communicatief vaardig zijn. Geef hen ook een controlefunctie die frequent uitgevoerd moet worden. 15. Zorg voor scholing op ecologische gebied voor hen die bemoeienissen hebben met de inrichting en beheer van het groen. 16. Geef de biodiversiteit minstens zoveel aandacht, ook als het gaat om geld, als het schoonmaken en schoon houden van lucht en water. Want alleen met die twee zaken redden wij ons ecosysteerr niet! Vriendelijke groet, Deze brief wordt onderschreven door de Egelopvang Haarlem e.o te Haarlem	

ZW-0014 Rijkswaterstaat West-Nederland Noord		
ZO-0027	Klimaatverandering is door u benoemd als urgente ontwikkeling in de leefomgeving van Noord-Holland en u schrijft dat nieuwe ontwikkelingen klimaatbestendig en waterrobuust moeten zijn (Koers NH2050). Dit wordt verder alleen verwerkt in ontwikkelprincipe 21. Het lijkt alsof landgebruik vooral wordt opgevat als landbouw en natuur buiten het stedelijk gebied, terwijl landgebruik ook stedelijke ontwikkelingen kan omvatten. Juist de toename van verhard oppervlak is een belemmering voor een waterrobuuste leefomgeving. Wij onderschrijven de urgentie van de gevolgen van klimaatverandering en verkennen graag met u hoe wij daarin allebei onze eigen rol kunnen pakken en kunnen samenwerken. Onder andere vanuit de context van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie verkent u de wijze van samenwerken tussen overheden en ik ondersteun dit initiatief ook van harte.	Voor klimaatadaptatie is een basisrandvoorwaarde geformuleerd: alle nieuwe (her)ontwikkelingen moeten een klimaatstresstest doorlopen. De basisrandvoorwaarden gelden voor de gehele provincie, binnen- en buitenstedelijk, zoals indiener terecht aangeeft. Wij werken graag met indiener en andere betrokkenen samen om daaraan invulling te geven.
ZO-0028	Het IJmeer en zuidwesten van het Markermeer (pagina 56) worden ingedeeld bij Metropolitaan Landschap. Elders wordt dit gebied het 'waterpark van de metropool' genoemd. De term waterpark suggereert wellicht een toename van de stedelijke recreatie op rijkswater dat tevens een functie heeft voor natuur, visserij en scheepvaart. Daarom suggereren wij deze term nader te duiden, zodat een beter beeld ontstaat van de beoogde ontwikkelingsrichting. Het hoofdwatersysteem is meer dan een ontwikkelruimte voor de stad. Er dient een evenwichtige afweging van deze gebruiksfuncties plaats te vinden gezamenlijk met stakeholders, waaronder Rijkswaterstaat. Voorbeelden van daartoe geëigende gremia zijn de Stuurgroep Markermeer-IJmeer (SMIJ) en Almere 2.0.	Met de term 'waterpark' is in de Omgevingsvisie bedoeld de kusten en water tussen de twee grote steden Almere en Amsterdam. Daar spelen veel belangen, zoals door indiener geschetst. Wij willen deze niet eenzijdig in deze Omgevingsvisie uitwerken. Wij vinden het van belang dat een nadere duiding van dit begrip inderdaad gebeurt in uitwerkingen binnen o.a. de Stuurgroep Markermeer-IJmeer en de stuurgroep Almere 2.0.
ZO-0030	Wij zien in uw visie een spanning tussen vrijheid om te kiezen in modaliteit en de keuze om te verdichten met meerdere functies binnen een gebied. Bij hoge stedelijke dichtheden en intensief ruimtegebruik zal mogelijk ook de vrijheid in keuze voor een modaliteit beperkt worden. Deze ontwikkeling zien we bijvoorbeeld in gemeente Amsterdam door toepassing van lage parkeernormen bij de grote gebiedsontwikkelingen. De urgente opgave van de groeiende behoefte aan mobiliteit en diffusere verplaatsingspatronen herken ik. De uitdaging is om integrale toekomstbestendige oplossingen te maken, waarbij met name landschap en mobiliteit in verband moeten worden gebracht.	De spanning tussen economische groei enerzijds en de druk om de leefomgeving anderzijds is een rode draad in de Omgevingsvisie. Met de Omgevingsvisie proberen we juist de balans te vinden om de door indiener geconstateerde spanning te verminderen. Dit kan betekenen dat gemeenten inderdaad besluiten tot een lagere parkeernorm vanuit de doelstelling de balans tussen leefbaarheid en groei gestand te doen.
ZO-0031	Het valt ons op dat uw visie voor wat betreft automobiliteit vooral over de hoofdwegen binnen de provincie gaat. Opvallend is dat een visie op de provinciale wegen minder aan bod komt. Ik zou graag met u meedenken over hoe het provinciale weggennet functioneert in samenhang met het hoofdwegennet. Dit ter optimalisering van het totale netwerk. In het kader van de uitvoering van de omgevingsvisie op dit punt zie ik ook met belangstelling uit naar de totstandkoming van uw agenda Mobiliteit.	De provinciale wegen vormen een onderdeel van het totale netwerk. We kijken ook zoveel mogelijk van deur-tot-deur. voor onze eigen wegen hebben we een methode vastgelegd om de knelpunten te inventariseren en te prioriteren. Samen met de betreffende partners onderzoeken we dan (via Programma Mobiliteit) naar de meest gewenste oplossingen. Hierin is de samenhang met de andere wegen natuurlijk geborgd. We gaan hierover ook graag het gesprek met indiener aan.
ZO-0033	U duidt de A10 in uw visie aan als regionale verdeelweg. Deze aanduiding sluit overigens aan bij één van de functies die de A10 op dit moment heeft. Om de A10 te ontlasten voorziet u dat de A9 meer de route wordt voor doorgaand verkeer, dit betreft het verkeer van en naar het noorden van de metropool via de Westfrisiaweg of de A7-A8-A9 om Amsterdam heen (pagina 36). Een integrale toekomstbestendige oplossing vergt in mijn ogen een meer scenario-gedreven argumentatie. Ik zie de door u geschetste mogelijkheid, maar die voorziet maar beperkt in de mobiliteitsbehoefte en ik kan uw visie op dit onderdeel daarom (nog) niet delen. Op dit moment loopt het Programma Bereikbaarheid van, in en naar de MRA, inclusief de programmalijn Netwerken, Ringen en de Stad (NERDS). Dat is voor ons het samenwerkingsverband dat invulling geeft aan de visie op het toekomstig functioneren van het (hoofd)wegennet binnen de MRA.	Het klopt dat het Programma Bereikbaarheid van, in en naar de MRA, inclusief de programmalijn Netwerken, Ringen en de Stad (NERDS) nu loopt. De ambities uit de Omgevingsvisie zullen hierin onderzocht en gewogen worden. De uitkomsten daarvan zien wij met belangstelling tegemoet. Ook voor ons geldt dat het Programma Bereikbaarheid invulling geeft aan de gezamenlijke visie op het toekomstig functioneren van het (hoofd)wegennet binnen de MRA. Neemt niet weg dat we wel eigen inzichten inbrengen in de door indiener genoemde trajecten.
ZO-0034	Rijkswaterstaat werkt aan een grote onderhoudsoperatie die de bestaande infrastructuur in Nederland de komende decennia zal verjongen, vernieuwen en verduurzamen. Deze uitdaging wil ik samen met regionale partners oppakken door een aanpak waarbij zowel de communicatie als samenwerking met omgeving bij het realiseren van deze opgave wordt versterkt. Ik zie hierin een goede kans om de ambities van uw omgevingsvisie te koppelen aan onze onderhoudsopgave en nodig u dan ook uit om samen te werken aan deze operatie.	Wij danken indiener voor de gedane uitnodiging en werken graag samen hierin.

ZW-0015 Provincie Flevoland		
ZO-0795	Geacht college, Wij complimenteren u met de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 "Balans tussen economische groei en leefbaarheid". Het ontwerp biedt een blik op de toekomstige ontwikkelkoers van Noord-Holland. De Metropoolregio Amsterdam (vanaf hier: MRA) neemt een belangrijke plaats in. Dat is belangrijk, ook voor onze Flevolandse MRA deelregio. Wij zien in de door u geschetste visie en koers een uitnodiging om als netwerkpartners (MRA) intensiever met elkaar in gesprek te gaan over de agglomeratiekracht van de MRA. De opgaven die u schetst in de Ontwerp-Omgevingsvisie dragen hieraan bij, zijn herkenbaar en onderschrijven wij. Zij sluiten ook aan bij de opgaven van onze Omgevingsvisie FlevolandStraks. Graag vragen wij uw aandacht voor een aantal aspecten die wij, ook binnen de samenwerking in de MRA, met u verder vorm willen geven. **Regionale kracht: dat maken we samen!** *Van kracht van twee naar kracht van één* In de Ontwerp-Omgevingsvisie gaat voornamelijk aandacht naar Almere als belangrijke factor voor de Flevolandse MRA deelregio. Wij vragen daarnaast aandacht voor Lelystad, ook gelet op het feit dat deze stad onderdeel vormt van de MRA. De Flevolandse steden, Almere en Lelystad, definiëren mede de (adem)kracht van de agglomeratie, ze maken deel uit van een samenhangend daily urban system en zorgen voor differentiatie in het aanbod van economische ruimte. Wij denken hierbij aan Amsterdam Lelystad Airport (als randvoorwaarde voor een verantwoorde groei van Schiphol), Flevokust (bedrijvigheid), de woonmilieus Almere Oosterwold en Almere Pampus, en de ongekende groen-blauwe kwaliteit van de Oostvaardersplassen en het Waterpark IJmeer. Als netwerkpartner binnen de MRA willen wij met u verkennen hoe deze Flevolandse kwaliteiten en de Noord-Hollandse identiteit ingezet kunnen worden om de dynamiek van initiatiefnemers binnen de agglomeratie Amsterdam te accommoderen en versterken als één samenwerkende en responsieve overheid. *(Inter)regionaal verkeersnetwerk van economisch belang voor de regio* De mobiliteitsopgaven zoals opgenomen op de conceptplankaart herkennen wij en verwijzen naar eerdere afspraken. Wij begrijpen uw focus op regionaal verkeer, maar willen samen met u bezien hoe voorkomen kan worden dat de MRA verwordt tot een eiland. De MRA is immers van betekenis voor de nationale economie en het verder ontwikkelen van de MRA in dit steeds groter wordende netwerk is van belang. Wij willen er daarom voor pleiten om de HOV-verbinding tussen Almere-Huizen en Hilversum in stand te houden en daarnaast samen de mogelijkheden verkennen van de route Enkhuizen-Lelystad zowel ten aanzien van het economische belang als in het kader van bereikbaarheid en ontwikkelkansen. *Samen werk maken van circulaire economie* In uw Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 heeft u veel aandacht voor circulaire economie. Wij maken graag werk van het realiseren van circulaire economie binnen onze regionale samenwerking. Deze brief betreft geen zienswijze op de Ontwerp-Omgevingsvisie, maar kunt u beschouwen als een handreiking om samen vorm te geven aan de aspecten die wij hierboven hebben benoemd. Wij pakken graag samen met u deze aspecten op en zien uit naar continuering van de prettige samenwerking. Hoogachtend, Gedeputeerde Staten van Flevoland,	Wij danken indiener voor de zienswijze en onderschrijven de prettige samenwerking tussen onze provincies en willen deze graag continueren. De door indiener gegeven handreikingen zullen wij ook in onze definitieve Omgevingsvisie tot uiting laten komen door op het kaartbeeld van de Metropool in ontwikkeling de uitsnede te vergroten tot en met Lelystad, de spoorlijn met station en de luchthaven daarbij aan te geven. Ook in de tekst zullen wij de relatie tussen Flevoland, Noord-Holland/Het Gooi en de provincie Utrecht aanhalen.

ZW-0016 Gemeente Edam-Volendam		
ZO-0035	In de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 wordt de leefbaarheid en daarmee het behoud van het voorzieningenniveau naar onze mening sterk onderbelicht. Voor het behoud van het voorzieningenniveau in de kleinere kernen en het voorzien in voldoende woningbehoefte zijn woonontwikkelingen onontbeerlijk. Wij sluiten hierbij aan bij uw generieke ontwikkelprincipe dat ontwikkelingen en beheer passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Daarbij is lokale afwegingsruimte van groot belang. Dit geldt niet alleen bij dorpslinten maar zeker bij stadsranden. Uit de visie blijkt echter niet hoe bestaande afspraken met de Provincie en betrokken gemeenten daarbij worden nagekomen. Nadrukkelijk vragen wij u om aandacht voor de in het kader van de Streekplanuitwerking Waterlands Wonen gemaakte afspraken en het op basis daarvan bij provincie en gemeente vastgestelde beleid voor woningbouwlocaties buiten stedelijk gebied. Het gaat daarbij concreet om de bufferwoningenlocaties en Lange Weeren. Hierbij is o.m. het met de provincie gesloten Bestuursakkoord (overeenkomst) en de daaruit voortvloeiende Pilot Waterland van belang. Wij vragen u nadrukkelijk deze afspraken te respecteren.	Het hoofdstuk sterke kernen, sterke regio's is vooral bedoeld om het voorzieningenniveau in alle regio's in Noord-Holland op peil te houden. Wij bestrijden daarom dat dit thema onderbelicht is. Met name de ontwikkelprincipes 12 en 13 zijn gericht op het op peil houden en indien mogelijk verstevigen van het voorzieningenniveau. Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. In het ontwikkelprincipe staat ook dat het zoveel mogelijk moet worden geclusterd. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Zoals in ontwikkelprincipe 8 beschreven, worden bestaande afspraken gerespecteerd. Het bestuursakkoord Pilot Waterland uit 2011 blijft van kracht. Dit akkoord maakt onder bepaalde voorwaarden woningbouw in de bufferzone Amsterdam-Purmerend mogelijk. In oktober 2016 hebben de betrokken overheden besloten de pilot voort te zetten en invulling te geven aan de afspraken uit het akkoord. Begin 2018 is afgesproken dat de gemeenten het initiatief nemen om met een voorstel tot uitvoering te komen van de pilot.
ZO-0036	Wij zijn van mening dat meer lokale (afwegings)ruimte moet worden gelaten voor ontwikkelingen. Daarbij dient de provincie op hoofdlijnen te (be)sturen binnen een algemeen kader. Los van een gezonde basis voor het plaatselijk voorzieningenniveau is een belangrijk argument dat juist als gevolg van het cultuurhistorische karakter van veel (binnenstedelijke) kernen, waaronder die in onze gemeente, woonontwikkelingen in en bij de stadsranden (moeten) worden toegelaten. Binnen de sturingsfilosofie stelt u dat u wilt werken vanuit een groot vertrouwen in de initiatiefnemers en andere overheden en dat de provincie terughoudend zal zijn in het opstellen van regels.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0037	Verder blijkt uit uw omgevingsvisie dat u een eenvoudig landschappelijk regime nastreeft met twee soorten gebieden. U kiest voor een natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De Purmer achten wij als een vitaal landschappelijk gebied waar de landbouw de ruimte moet hebben. Voorts achten wij dit open landbouwgebied van groot landschappelijk belang tussen de stedelijke kernen. Wij verzoeken u dit gebied als zwaar landschapstype te omschrijven, waarbij het kenmerkende open polderlandschap behouden blijft als open buffer tussen de stedelijke gebieden.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. We nemen de suggestie om de Purmer aan te wijzen en te beschermen als karakteristiek landschap mee bij deze afweging en uitwerking.
ZO-0038	Tenslotte willen wij u nog wijzen op het gestelde op pagina 27 van uw document waarbij onder kritische succesfactoren wordt aangegeven dat men de toegankelijkheid van het kustlandschap van de MRA (waaronder dus Waterland) wil accommoderen vanwege groeiende bezoekersaantallen. Gaat u in het project 'Bereikbaarheid Waterland' voor de N247 en de onderdoorgang Broek in Waterland hier al rekening mee houden?	Binnen het programma Bereikbaarheid zijn verkeersanalyses gedaan, die doorkijken naar de toekomst. Binnen de oplossingen die nu uitgewerkt worden of gerealiseerd zijn, is rekening gehouden met mogelijke groei van het verkeer.

ZW-0017 Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland namens de 5 veiligheidsregio's		
ZO-0040	Geacht college, Op 18 juni 2018 is de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 van de Provincie Noord-Holland gepubliceerd. Conform de gangbare procedures ligt het ontwerp 6 weken ter inzage voor het indienen van een zienswijze. Met deze notitie wensen de Veiligheidsregio's Gooi & Vechtstreek, Kennemerland, Noord-Holland-Noord, Zaanstreek-Waterland en Brandweer Amsterdam-Amstelland één uniforme, gezamenlijke reactie te geven. De vijf Noord-Hollandse veiligheidsregio's1 hebben hun reactie inhoudelijk en procesmatig met elkaar afgestemd om te voorkomen dat ze tegenstrijdige zienswijzen indienen. Deze gezamenlijke reactie van de veiligheidsregio's ondersteunt de Provincie in haar proces om te komen tot een integrale omgevingsvisie. Ons doel is het bevorderen van fysieke veiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving en het (in)direct voorkomen van economische-, milieu- en/of gezondheidsschade. Een gezonde en veilige leefomgeving is goed voor de mens en voor de economie.	In de Omgevingsvisie NH2050 zijn twee onderdelen opgenomen, die al eerder zijn vastgesteld en geen onderdeel zijn van de feitelijke visie. Dat is enerzijds de paragraaf "De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland", opgenomen in het in 2016 vastgestelde Verkenningen NH2050. Anderzijds betreft het de paragraaf "Koers NH2050: ambities en doelstellingen", vastgesteld eind 2017. Deze paragrafen zijn derhalve in principe niet bedoeld om aan te vullen, maar om inzicht te geven in de tussenresultaten in het proces naar de Omgevingsvisie NH2050. We begrijpen niettemin de relevantie van de geadviseerde toevoegingen aan de acht meest urgente ontwikkelingen, maar dat leidt niet tot wijziging van al eerder vastgestelde onderdelen. Wel hebben we het onderdeel over Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort, met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050.

Leeswijzer
De notitie is bedoeld als aanvulling en onderbouwing ten aanzien van de hoofddoelen van de Omgevingswet: een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit in stand houden, bereiken en gebruiken.

Deze notitie kent 2 delen. Het eerste deel van de notitie gaat in op onze uitgangspunten voor deze notitie en de rol van de veiligheidsregio's. Het tweede deel gaat inhoudelijk in op de meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland en op de ambities uit de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050.

Deel 1: Achtergrond van de notitie
Net als veel andere partijen en (keten)partners zoeken de veiligheidsregio's naar hun rol in de nieuwe Omgevingswetgeving. Nederland kent 25 veiligheidsregio's die niet allemaal op dezelfde wijze zijn georganiseerd. Dit maakt het lastig voor gemeenten, waterschappen, provincies, omgevingsdiensten en andere partijen om de rol van de veiligheidsregio scherp te hebben. De wettelijke grondslag (Wet veiligheidsregio's) is echter wel gelijk voor alle veiligheidsregio's.

Vanuit haar wettelijke rol heeft de Veiligheidsregio een (advies)taak op het gebied van fysieke veiligheid (brand-, rampen- en crisisbestrijding). Deze taak omvat zowel voorbereidende als uitvoerende aspecten. De GHOR (Geneeskundige HulpverleningsOrganisatie in de Regio) is onderdeel van de veiligheidsregio en adviseert op het gebied van de fysieke leefomgeving in relatie tot het voorkomen, beperken en bestrijden gezondheidsschade. De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) adviseert op het gebied van het bewaken en bevorderen van de publieke gezondheid, onder andere in relatie tot leefomgevingsfactoren, zoals geluid, luchtkwaliteit en mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten. Indien de beleidsvlakken gezondheid en fysieke veiligheid elkaar raken, trekken de veiligheidsregio's en GHOR/ GGD waar mogelijk samen op.

De veiligheidsregio's onderkennen de uitdagingen die aan de komst van de Omgevingswet zijn verbonden en zien tegelijkertijd ook kansen2. De veiligheidsregio's zijn deskundige en betrouwbare partners op het gebied van fysieke veiligheid en gezondheid en gebruiken graag de mogelijkheid om in een vroeg stadium lokaal en regionaal input en expertise te leveren. Samen met de partners willen we een veilige en gezonde fysieke leefomgeving te bereiken en in stand te houden.

De visie van de veiligheidsregio's
Veiligheidsregio's adviseren in alle stadia van ruimtelijke processen (van strategische documenten tot vergunningen) en richten zich op risico's die er toe doen. De risico-inventarisatie geschiedt aan de hand van het opstellen van Regionale Risicoprofielen en brandrisicoprofielen3.

De veiligheidsregio's adviseren en participeren daarnaast vanuit een duidelijke visie op een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Die visie bestaat uit een aantal richtinggevende principes die zijn vertaald in algemene doelen en kernwaarden. In onderstaand schema komen onze kernwaarden4 terug op het gebied van fysieke veiligheid in de leefomgeving.

Kernwaarden Veiligheidsregio's	
Wettelijk kader (missie)	Het voorkomen, beperken en bestrijden van branden, rampen en crises.
Visie	Een duurzaam gezonde en veilige fysieke leefomgeving
Doelen (waarden)	Veilige bouwwerken en omgeving Een zelfredzame en samenredzame samenleving Beschermen van (zeer) kwetsbare groepen Effectieve hulpverlening Continuïteit van de samenleving (waaronder zorgcontinuïteit en vitale infrastructuur)
Kernwaarden (waardes)	1. De kwaliteit van de leefomgeving wordt mede bepaald door (fysieke) veiligheid 2. Samen werken aan een veilige fysieke leefomgeving 3. De leefomgeving wordt mede vormgegeven volgens de ontwerpprincipes voor veiligheid: a. een veilige omgeving; b. veilige bouwwerken; c. een zelfredzame samenleving; d. het beschermen van kwetsbare groepen; e. een effectieve hulpverlening; f. de continuïteit van de samenleving. 4. Mensen zijn bekend met risico's en weten hoe te handelen

De GGD-en hebben voor de publieke gezondheid ook eigen kernwaarden geformuleerd5. De kernwaarden en risicoprofielen zijn voor de veiligheidsregio's de belangrijkste kaders voor onze participatie en advisering.

Deel 2: Inhoudelijke reactie op de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050
Onderstaand bieden wij u aanvullende suggesties op een selectie van de 8 meest urgente ontwikkelingen die uit het oogpunt van de veiligheidsregio bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving. We hopen dat u onze suggesties verwerkt in uw visie.

1. De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland: pagina's 8, 9 en 10

• Ad "Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving" en "Bodem, water en luchtkwaliteit"
Wij adviseren u om onderstaande vragen op te nemen en toe te voegen aan de bestaande vragen:
"Hoe zorgen we voor continuïteit van de samenleving als het toch fout gaat?"
"Hoe beschermen we onze vitale infrastructuur als het toch fout gaat? "

• Ad "Economische transitie" en "energietransitie"
We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen:
"Er zullen innovatieve ontwikkelingen ontstaan met mogelijk nieuwe veiligheids- en gezondheidsrisico's. Langdurige uitval van elektriciteit en warmte kan effecten hebben en de continuïteit van de samenleving en economie bedreigen. De Veiligheidsregio's kunnen nu nog niet de potentiële risico's en effecten overzien van de energietransitie en kunnen nu niet beoordelen of deze risico's en effecten beheersbaar en te bestrijden zijn. Het is daarom belangrijk dat de provincie, waar mogelijk, stuurt op de leveringszekerheid van energie om te voorkomen dat deze vitale infrastructuur uitvalt."
En als extra vraag:
"Hoe gaan we aan de voorkant naar de risico's en effecten kijken?"

	• Ad "Mobiliteit" We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen: "We maken inzichtelijk welke effecten keuzes op het gebied van mobiliteit betekenen voor de veiligheid en gezondheid in de leefomgeving." • Ad "Verstedelijking" We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen: "Bij de uitdagingen op het gebied van verstedelijking en demografische veranderingen hebben wij aandacht voor (brand)veilig leven en de zelfredzaamheid van de bewoners." • Ad "Afbeelding We adviseren u om veiligheid en gezondheid integraal toe te voegen aan de afbeelding. Een suggestie hiervoor sturen wij mee in de bijlage op pagina 6.	
ZO-0044	2. Ambities: pagina 12 Op pagina 12 staan de ambities voor een gezondheid en veiligheid geformuleerd. Wij geven u hierbij aanvullende suggesties die, vanuit het oogpunt van de Veiligheidsregio's, uw ambities kunnen versterken en die bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving. Deze suggesties kunnen mogelijk verder worden uitgewerkt worden in de omgevingsverordening. • Ad "Leefomgeving, a. Klimaatverandering" We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen: "Tevens zorgen wij er met onze partners voor dat wij zo goed mogelijk zijn voorbereid op scenario's die zich kunnen voordoen als de fysieke veiligheid gevaar loopt." • Ad "Leefomgeving, b. Gezondheid en veiligheid" Wij verzoeken u de term "externe veiligheid" te vervangen door "omgevingsveiligheid", omdat dit meer recht doet aan de integrale veiligheidsbenadering. We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen: "Onze provincie kent uitdagingen op het gebied van fysieke veiligheid en gezondheid. Samen met onze partners brengen wij die uitdagingen in kaart en werken wij eraan om de fysieke veiligheid in brede zin continu te verbeteren. Samen met de partners staan wij voor een veilige en gezonde leefomgeving in de Provincie Noord-Holland." Naar onze mening vormt de wettelijke basis voor gezondheid en veiligheid een minimale ondergrens en getuigd van weinig ambitie. Dit geldt ook voor de tekst over de basisrandvoorwaarden op pagina 21 van uw visie. • Ad "Gebruik van de leefomgeving – Economische transitie" We zien graag dat het bevorderen van een gezonde fysiek veilige leefomgeving sterker wordt aangezet in Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050, omdat dit positief bij kan dragen aan een duurzame economie. We adviseren u om het volgende in de tekst op te nemen: "Bij initiatieven brengen wij samen met onze partners in kaart wat de consequenties zijn voor de veiligheid en gezondheid in de leefomgeving, want een gezonde en veilige leefomgeving is goed voor het vestigingsklimaat van bedrijven, voor het welzijn van bewoners en stimuleert een duurzame economie."	We waarderen de suggesties van de veiligheidsregio. Wij vervangen de term 'externe veiligheid' door 'omgevingsveiligheid'. Van de overige punten nemen we de tekstvoorstellen niet letterlijk over, maar verwerken we de strekking daarvan als volgt: - Op pagina 12 onder b. Gezondheid en veiligheid komt de eerste twee zinnen als volgt te luiden: "Onze ambitie is ihet behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond." - Op pagina 13 onder Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie komt het tweede gedeelte van de zin als volgt te luiden: "... een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde leefstijl ondersteunt."
ZO-0047	3. Noord-Holland in beweging – pagina 16 e.v. Hieronder adviseren wij enkele tekstuele verbredingen ten aanzien van de volgende punten uit de visie: Ad "Leefomgevingskwaliteit"– pagina 25 Bij ontwikkelingen ten aanzien van regenwaterretentie, grondwaterbeheer en de bufferfunctie adviseren wij om ontwikkelingen te stimuleren die bij dragen aan de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voldoende bluswater. Doordat er steeds minder met drinkwater geblust kan worden, wordt het gebruik van	Beschikbaarheid bluswater: wij geven de reactie van de indieners door aan het landelijke team dat zich bezig houdt met de verdere ontwikkeling van de klimaatstresstest. Onze indruk is dat dit probleem vooral in het oosten van het land speelt, op de hoge zandgronden. Tijdens deze droge zomer was de beschikbaarheid van bluswater in Noord-Holland in elk geval geen issue. Extra bullit Dynamisch schiereiland: alle nieuwe (her)ontwikkelingen moeten een klimaatstresstest doorlopen. Daarin wordt wateroverlast altijd meegenomen. Voor de verplichting om klimaatstresstesten te doen, is een basisrandvoorwaarde geformuleerd - zie pagina 21 - die voor alle bewegingen geldt, dus ook voor Dynamisch schiereiland.

	grond- en oppervlakte water steeds belangrijker voor de brand- en rampenbestrijding. Ad "Dynamisch Schiereiland" – pagina 27 Wij adviseren om een extra bullit toe te voegen: • We zetten in op het vergroten van de klimaatbestendigheid en het beschermen van de leefomgeving tegen wateroverlast. Ad "Nieuwe energie" – pagina 46 Wij adviseren om de kritische succesfactoren aan te vullen met de volgende tekst: • Maximale sturing op de continuïteit van de energielevering, om inwoners en economie te beschermen tegen domino-effecten die de samenleving kunnen bedreigen. **Slotwoord** Wij hebben dankbaar gebruik gemaakt van de participatiemogelijkheden die de provincie heeft georganiseerd in de afgelopen jaren. We verwachten dat deze gezamenlijke bijdrage nuttige aanvullingen bevat voor het realiseren van een veilige en gezonde leefomgeving. We hopen dat we met deze reactie kunnen bijdragen aan een verdere verbetering en versterking van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wanneer veiligheid en gezondheid een stevige positie hebben in uw visie, vertrouwen wij erop dat de ambities doorwerken in onderliggende beleidsstukken en doorwerken in het beleid van andere overheden. Op deze manier hopen wij gezamenlijk te kunnen werken aan het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving. Door Veiligheidsregio's in een vroeg stadium te betrekken bij ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet zijn wij in staat zijn om meer duiding te geven aan fysieke veiligheids- en gezondheidsrisico's en om deze beter te (leren) beheersen en te (leren) bestrijden. Graag brengen wij onze kennis en expertise (nogmaals) in bij de totstandkoming van de Omgevingsverordening, de regionale samenwerkingsagenda's en programma's, zoals genoemd in het hoofdstuk "Van visie naar uitvoering". Wij zien uw reactie op onze notitie tegemoet. Met vriendelijke groet, *Ronald van Miltenburg (Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek);* *Annelies Schnitger, Bart Koning en Peter Weerd (Veiligheidsregio Kennemerland);* *Alexander de Haan en Leo Doornbos (Veiligheidsregio Noord-Holland-Noord);* *Gerjo Zomer en Ad Stenzler (Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland);* *Peter Bals en Marianne Spitz (Brandweer Amsterdam-Amstelland).*	Continuïteit energielevering zeker stellen: dit is inderdaad van groot belang, maar dat is het nu ook al. Het Rijk heeft hiervoor het programma Vitaal en kwetsbaar ontwikkeld. Wij sluiten daarbij aan. Omdat het geen wijziging betreft ten opzichte van de huidige situatie en ook niet primair een provinciale verantwoordelijkheid, is dit niet als kritische succesfactor opgenomen. Wel is voor alle aspecten van veiligheid de basisrandvoorwaarde opgenomen dat overal moet worden voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier, zie pagina 21.

ZW-0018 St. Burgerbelang Omgevingskwaliteit Buchregio		
ZO-0053	**Zienswijze van burger organisaties regio Alkmaar & Kennemerland** Deze zienswijze is opgesteld vanuit de bewonersbelangen welke ook relevant zijn voor algemene belangen, zoals tegengaan van klimaatverandering en natuurbehoud. Ze sluit enerzijds aan op de waarschuwingen in de PlanMer en betreft anderzijds de omgang met burgerparticipatie. **1. Vertaal de waarschuwingen in PlanMer naar eindversie OVNH2050** De adviesbureau's Royal Haskoning en Tauw hebben in de PlanMer belangrijke signalen afgegeven, die in een definitieve OVNH2050 ter harte dienen te worden genomen/ A. Quote PlanMer: "de *toenemende autonome verstedelijking van vooral de Metropoolregio Amsterdam* en de verdere intensivering daarvan, waar met de omgevingsvisie op ingezet wordt, levert ook *risico's* op met betrekking tot klimaatverandering (wateroverlast, hittestress) en gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder)." <u>Onze zienswijze</u> De noodzakelijke transities en door het PBL* als achterhaald gekenmerkte "Mainport strategie" en MRA ontwikkeling vergen een nieuw beleid dat bovengenoemde risico's vermindert dan wel uitsluit. Kern van dit beleid vormt o.i. een herdefiniëring van de positie van Schiphol vanwege minstens vijf redenen die verdere groei onmogelijk maken. Zie: https://www.vlieghinder.nl/nieuws/artikel/vijf-redenen-waarom-schiphol-niet-kan-groeien Onderdeel van deze herdefiniëring betreft een verbod op laagvliegroutes - zoals over onze regio Alkmaar & Kennemerland - per 2023. Gezien de recente toezegging van de nieuwe minister van I&W in het kader van de "herindeling luchtruim" en het principe van gelijke behandeling moet dit verbod opgenomen worden in de OVNH.	Indiener stelt voor om in de Omgevingsvisie een verbod op laagvliegroutes per 2023 op te nemen. Van het al dan niet opnemen van een verbod op laagvliegroutes in de Omgevingsvisie kan echter geen sprake zijn. Immers, niet de provincie Noord-Holland, maar het Rijk is bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op deze punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0054	**B. Quote PlanMer**: "Voor bodem en water biedt de omgevingsvisie – aanvullend op de autonome ontwikkeling – kansen op *verbeteringen; voor lucht, externe veiligheid en geluid* is dat niet of nauwelijks het geval." <u>Onze zienswijze</u> Door de combinatie van "Meer Vliegen & wonen" in een uit zijn jasje groeiende MRA, zijn milieunormen keer op keer opgerekt en nu aan herziening toe. Met name waar het luchtkwaliteit, externe veiligheid en geluid betreft. Het inzetten op het pas in 2050 bereiken van de WHO normen toont een volledig gebrek aan prioriteit in de OVNH voor schade aan de gezondheid van Noord-Hollanders in de komende decennia. Dit terwijl uit de burgerparticipatie klip en klaar is gebleken dat de bewoners van Noord Holland de leefomgeving willen verbeteren en een verdere groei van Schiphol geheel onderaan hebben geplaatst. (bron: Groene en gezonde keuzes voor NH -NMFnh). **C. Quote PlanMer**: "Hoe zorgen we ervoor dat de verdichting- en verstedelijkingsopgaven zo goed mogelijk worden gefaciliteerd en we tegelijkertijd de functie van de luchthaven Schiphol versterken?" <u>Onze zienswijze</u> Uit de burgerraadpleging en participatie is gebleken dat een aangepast beleid rond Schiphol absoluut noodzakelijk zal zijn om niet alleen klimaatbestendigheid, maar ook voldoende veiligheid, gezondheid en een kwalitatief sterke woon- en leefomgeving te gaan realiseren.	
ZO-0055	**D. Quote PlanMer**: "Nog verdere intensivering van binnenstedelijk verdichten en bundeling bij *infraknooppunten* kan leiden tot extra geluidoverlast in nu al overbelaste stedelijke situaties. Dit brengt risico's op conflicten met wet- en regelgeving met zich mee."	Wij nemen de door indiener geschreven zienswijze voor kennisgeving aan.

	Onze zienswijze: Het, met het project "Maak plaats!", ingezette MRA knooppunten beleid schiet zijn doel voorbij en staat op gespannen voet met burgerparticipatie bij lokale Omgevingsvisies. In de gemeente Uitgeest is dit bij de aanzet tot een lokale Omgevingsvisie 2030 duidelijk naar voren gekomen. Zie onze nadere toelichting onder 2.	
ZO-0056	**2. Doe recht aan de uitkomsten burgerparticipatie t.a.v. OVNH2050** Onze zienswijze: Volgens brochure G20 dient de omgevingsvisie ter vastlegging van het strategisch omgevingsbeleid. *De bescherming van ons cultureel erfgoed en de kwaliteit van de leefomgeving staan centraal.* In tegenstelling tot de huidige structuurvisie(s) wordt met de omgevingsvisie niet vooraf het eindbeeld vastgelegd door de overheidsinstantie, maar wordt dit gaandeweg in samenspraak met de inwoners van een Provincie of gemeente gevormd**.** Burgerparticipatie is bij de vaststelling van de omgevingsvisie van essentieel belang. Het in de omgevingsvisie aangeven van een gewenste ontwikkelingsrichting daagt burgers en bedrijven uit de visie mede gestalte te geven. Een motiveringsplicht stimuleert bestuursorganen om te zorgen voor vroegtijdige participatie van derden. Hiermee wordt bereikt dat het geen beleidsvisie wordt van het bestuur, maar van de burgers en de maatschappij. De regels worden niet vooraf van bovenaf opgelegd, maar worden onder sturing van Provincie of gemeente in samenspraak met alle belanghebbenden op hoofdlijnen vastgesteld. Provinciale Staten moeten toezien op de kwaliteit van besluitvorming en de invulling van (vroegtijdige) maatschappelijke participatie. Als burgers en bedrijven onvoldoende worden betrokken bij het besluitvormingsproces dan kan de ABRvS het besluit vernietigen wegens onzorgvuldige besluitvorming. In tegenstelling tot het bovenstaande is onze ervaring met toegepaste burgerparticipatie in de regio Nood-Kennemerland geheel anders. In Alkmaar kon door insprekers alleen commentaar geleverd worden op een drietal door de Gemeente gekozen focuspunten, waarbij belangrijke strategische keuzes - zoals woningbouw waar het werk is (ter voorkoming van onnodige mobiliteit) - niet aan de orde kwamen. In Uitgeest is in de eerste fase een duidelijk beeld ontstaan van de visie bij burger en maatschappij, maar in een volgende fase bleek nog onvoldoende sprake van de noodzakelijke omslag bij politiek, bestuurders en ambtenaren. Helaas werd de ingeslagen weg n.l. weer losgelaten en verkoos het bestuur de methode waarbij deels externe, ingehuurde advisering een eenzijdige bestuurlijke conceptvisie produceerde. Resumerend: Bij de besluitvorming in Provinciale Staten dit najaar zou deze evaluatie ter harte dienen te worden genomen om tot een evenwichtige, naar letter en geest van de aan de basis liggende Omgevingswet uitgevoerde realisatie van de definitieve OVNH2050 te komen. Namens St. B.O.B., na raadpleging van Groen Platform Heiloo en binnen St. Animo Alkmaar gebundelde Natuur & milieugroepen, i.o. Frank du Long, vz. St. B.O.B. (St. Burgerbelang Omgevingskwaliteit Buchregio) Opgesteld met medewerking van twee kernleden van de W.T.L. in de regio; zie: www.toekomstluchtvaart.nl	Terecht stelt indiener in de zienswijze dat burgerparticipatie van essentieel belang is bij het opstellen van de omgevingsvisie. Juist om ervoor te zorgen dat de omgevingsvisie gedragen wordt door de Noord-Hollandse samenleving en inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties uitnodigt om de visie in de praktijk verder handen en voeten te geven. Wij hebben daarom met onze participatiecampagne 'Jouw Noord-Holland' inwoners van Noord-Holland vroegtijdig en in verschillende vormen betrokken bij de totstandkoming van onze omgevingsvisie. De vaststelling van de omgevingsvisie is aan Provinciale Staten, als democratisch gekozen bestuur van de provincie.

ZW-0019 Ondernemersfederatie Schagen		
ZO-0058	Geacht college, Naar aanleiding van de recent gepubliceerde ontwerp Omgevingsvisie 2050 van de provincie Noord-Holland willen wij namens de Ondernemersfederatie Schagen (OFS) en de onder haar vallende sectoren graag onze zienswijze op dit ontwerp kenbaar maken. De ontwerp-Omgevingsvisie 2050 gaat uit van een woningbehoefte van 189.000 woningen in de MRA en 23.000 voor Noord-Holland Noord tot 2040. Als deze woningbehoefte leidt tot daadwerkelijk bouwen dan moet dat bij voorkeur 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' gerealiseerd worden. Het kan volgens ons echter niet de bedoeling zijn dat binnenstedelijk groen wordt opgeofferd voor woningbouw. Al-met-al taxeren wij het als een nagenoeg onmogelijke opgave voor de MRA om 189.000 woningen in 20 jaar te bouwen (circa 9000 woningen structureel ieder jaar!). Recentelijke krantenpublicaties over de beperkingen in het bouwen van koopwoning door het gemeentebestuur van Amsterdam duiden daar ook op. Daarnaast zitten de inwoners van de MRA er niet op te wachten om jarenlang bouwactiviteiten om zich heen te dulden en het voor hen zichtbare groen langzamerhand te zien verdwijnen….	In de Verkenningen NH 2050 is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle toen beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. De verwachtingen van de provincie sluiten hierbij aan. De 189.000 woningen betreffen een netto uitbreiding van de voorraad, gebaseerd op de in 2017 beschikbare gegevens. De Omgevingsvisie sluit buitenstedelijk bouwen niet uit, maar stimuleert binnenstedelijk bouwen, zodat de binnenstedelijke mogelijkheden door de regio's optimaal worden benut. Behoud en verbetering van kwaliteit van de leefomgeving staat daarbij centraal. De woningbouwmogelijkheden in de MRA overstijgen inmiddels ver de 189.000 woningen. In veel gevallen gaat het daarbij om transformatie van werklocaties naar wonen en zal ruimtelijke kwaliteit, waaronder de beschikbaarheid van groen met kwaliteit, integraal onderdeel van de plannen zijn.
ZO-0060	Veel realistischer is om economisch gezonde en vitale regio's in Noord-Holland Noord met ruimere woningbouwmogelijkheden én ruimte voor bedrijventerreinen te ondersteunen. Vooral jongeren zullen daardoor in deze regio blijven wonen en het zal ook mensen naar deze regio toe aantrekken omdat hier veel werkgelegenheid te vinden is. In de Omgevingsvisie wordt bijvoorbeeld gewezen op de ontwikkelingen in de offshore, health & energy campus, de recreatiesector en de agribusiness. De zaadindustrie heeft in deze laatste sector bijvoorbeeld de afgelopen 10 jaar voor vele duizenden banen in NHN gezorgd (zie ook www.seedvalley.nl). Verder zijn er veel andere grote bedrijven met vele honderden of zelfs duizend+ werknemers (Groenteverwerker Koninklijke Vezet) in deze regio te vinden. Verder biedt de ontwikkeling van Pallas in combinatie met de Health & Energy Campus in Petten bijzonder veel werkgelegenheid met de nodige potentie in de nabije toekomst. Ook weten inmiddels bedrijven als Microsoft en Google de regio Noord-Holland Noord te vinden met alle werkgelegenheid die dat met zich meebrengt. In het verlengde hiervan heeft het bedrijfsleven uit onze regio grote zorgen over de vergrijzing van de bevolking die in Noord-Holland Noord gaat ontstaan als er niet op grotere schaal woningen kunnen worden gebouwd. Het werven van nieuw personeel zal daardoor in het gedrang gaan komen wat de economische perspectieven op de langere termijn onder druk kan gaan zetten. Personeel moet elders in de provincie worden gevonden, wat dan juist weer zal leiden tot de nodige woon-werkbewegingen. Het kan toch niet zo zijn dat Noord-Holland Noord wordt gezien als een natuurpark waar de bewoners uit het zuidelijk deel van de provincie rust en ruimte kunnen vinden (blz 15 van de Omgevingsvisie)!? Dat doet het economisch potentieel van dit deel van de provincie dramatisch tekort!	Ontwikkelingsprincipe 12 luidt als volgt: "Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers". Voor Noord-Holland Noord zijn ten aanzien van de bedrijventerreinen regionale afspraken gemaakt op basis van behoefteramingen die rekening houden met de economische ambities en kansen van Noord-Holland. In die regionale afspraken is dan ook voldoende ruimte voor bedrijventerreinen voorzien.
ZO-0061	Er wordt verder in de Omgevingsvisie gesteld dat rekening wordt gehouden met demografische cijfers, waarop de hierboven genoemde woningbehoefte wordt gebaseerd. Wel met de kanttekening dat deze cijfers iedere maand worden bijgewerkt. In die zin vinden wij dat veel te weinig rekening wordt gehouden met ontwikkelingen, die juist leiden tot een ommekeer in woningbouwbehoeftes in Noord-Holland Noord. Deze regio is GEEN krimpregio en is zoals wij hierboven al stelde door haar economische vitaliteit juist een sterk potentiële groeiregio. Ook de uitstraling die de MRA zal hebben op deze regio gaat leiden tot een sterke vraag naar grotere eengezinswoningen (denk ook aan de komst van de EMA; daarvan zien we nu al de eerste signalen dat EMA-personeel huizen zoeken in Noord-Holland Noord). Het zou daarom juist getuigen van wijs beleid als de provincie met haar woningbouwbeleid daarop inspeelt. Het is immers ook niet zo dat ieder gezin in de regio Amsterdam wil wonen, maar dat er ook behoefte is aan wonen in een meer rustige omgeving. Noord-Holland Noord ligt immers slechts op een kleine drie kwartier rijden van Amsterdam. Laat deze regio daarom de komende jaren een deel van de woningen die geprognotiseerd zijn voor de MRA bouwen. In NHN kan gemakkelijk de komende 20 jaar jaarlijks 4000 woningen gebouwd worden (we praten wel over 18 (!) gemeentes). Dat zou voor alle inwoners én het bedrijfsleven van Noord-Holland veel beter zijn!	De in Verkenningen NH2050 geschetste verwachtingen gaan voor grote delen van Noord-Holland Noord tot 2030 nog uit van groei van huishoudens, inwoners en woningbehoefte. Migratie tussen Noord-Holland Noord en Amsterdam, evenals vestiging uit het buitenland worden meegenomen bij deze verwachtingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Wij gaan dus steeds uit van de meest actuele cijfers, zoals ook weergegeven in ontwikkelprincipe 12.

	Graag zijn wij bereid om deze zienswijze nader toe te lichten. Met vriendelijke groet, mede namens Kees Mosch, voorzitter OFS-sector Industrie & Bedrijven Silvia Pronk, voorzitter OFS-sector Horeca Nen Sneekes, voorzitter OFS-sector Agribusiness Kees de Wit, voorzitter OFS-sector Toerisme & Recreatie Henk van Zanten, voorzitter OFS-sector Detailhandel	

ZW-0020 Platform Woningcorporaties Noordvleugel Randstad		
ZO-0064	Wij denken dat niet kan worden volstaan met binnenstedelijk bouwen. Daarvoor hebben wij de volgende argumenten.	
ZO-0065	Ten eerste betwijfelen wij of de genoemde noodzakelijke woningaantallen een volledig beeld geven van de woonbehoefte in onze regio. In uw visie gaat u uit van een opgave van 189.000 woningen extra in Noord-Holland Zuid tot en met 2040. Dat zou dan gaan om gemiddeld 8.500 woningen per jaar. Op dit moment wordt in Noord-Holland Zuid bijna het dubbele aantal woningen gerealiseerd en toch wordt overal geklaagd over gebrek aan voldoende en betaalbare woningen. Het is niet duidelijk of deze 189.000 de netto toevoeging van woningen is of de nieuwbouwproductie. Als netto 189.000 woningen moeten worden toegevoegd is de nieuwbouwopgave veel groter daar er ook woningen worden onttrokken aan de voorraad. Daarom vragen wij ons af hoe deze lage productie doelstellingen ten aanzien van het aantal extra woningen in 2040 toch steeds terugkeren in de officiële documenten. Wij raden u aan om nog voor de vaststelling van de visie een realistischer raming van het aantal benodigde nieuwbouwwoningen te presenteren, waarbij ook nadrukkelijk de groeiende vraag van buiten de regio en onze landsgrenzen een rol speelt.	In de Verkenningen NH 2050 is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle toen beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. De verwachtingen van de provincie sluiten hierbij aan. Migratie uit binnen- en buitenland is hierbij meegenomen. De 189.000 woningen betreffen een netto uitbreiding van de voorraad, gebaseerd op de in 2017 beschikbare gegevens. Een verwachting voor de hoeveelheid nieuwe woningen (bruto groei) is afhankelijk van het aantal onttrekkingen. Hiervan is geen inschatting opgenomen in de verkenningen. De Verkenningen NH2050 zijn vervolgens vertaald in ontwikkelprincipes voor de lange termijn. Daarbij wordt ermee rekening gehouden met aangepaste prognoses gedurende de tijd.
ZO-0066	Ten tweede is er onvoldoende aandacht voor de mate van onzekerheid rondom het realiseren van bepaalde binnenstedelijke verdichtingslocaties zoals Haven-Stad en Riekerpolder. Deze locaties vereisen investeringen in de vorm van bedrijfsverplaatsingen en de aanleg van OV-infra die de financiële kracht van de provincie en gemeenten overstijgen. Recente MIRT overleggen bieden ons geen enkele zekerheid over de aanleg van OV en de uitplaatsingen voor 2030, bijna voorwaardelijk om genoemde gebieden voor 2040 echt uit de grond te trekken. Zolang er geen zicht is op aanleg van noodzakelijk OV infrastructuur in bijvoorbeeld de nationale omgevingsvisie, noopt de realiteit ons om meer locaties voor woningbouw in beeld te brengen dan tot nu in de MRA is gedaan om zekerheid te kunnen bieden over het kunnen halen van de doelstellingen van aantallen nieuw te bouwen woningen voor 2040. Dit klemt des te meer als de woonbehoefte vooral in het eerste deel van de planperiode hoog is, en daar lijkt het op.	Momenteel bevat de monitor plancapaciteit ruimte voor circa tweemaal zoveel woningen als er volgens de prognose nodig zijn in de MRA. Dat betekent dat er binnen de plancapaciteit keuzes gemaakt kunnen worden en dat het niet (tijdig) doorgaan van plannen kan worden gecompenseerd met andere plannen. Woningbouw binnen bestaand stedelijk gebied biedt meer kansen voor het gebruik van de fiets of het OV dan woningbouw op een uitleglocatie. Dat neemt niet weg dat wij erkennen dat de ontwikkeling van grote (binnenstedelijke) woongebieden ertoe leidt dat er ook binnenstedelijk meer investeringen in alle vormen van mobiliteitsinfrastructuur nodig zijn en dat het noodzakelijk is dat het Rijk bijdraagt aan deze mobiliteitsinvesteringen. Bij ontwikkelprincipe 9 is dit bij de kritische succesfactoren opgenomen. De Omgevingsvisie hanteert de indicatieve woningbehoefte, die is gebaseerd op de vastgestelde provinciale prognoses. Indien uit de prognoses blijkt dat de vraag is toegenomen, dan kunnen de regionale afspraken worden bijgesteld.

ZO-0068	Ten derde is er sprake van een verabsolutering van gezondheids- en veiligheidseisen. Niemand kan tegen het bevorderen van leefbaarheid of veiligheid zijn, zoals de verkleining van de kans dat men slachtoffer wordt van een uit de lucht vallend vliegtuig. Echter we zien nu in de praktijk waar dat toe leidt. Een mooie binnenstedelijke locatie voor 2.500 studentenwoningen in Amstelveen komt niet tot ontwikkeling vanwege het luchthavenindelingsbesluit. Het gaat in het leven om het maken van keuzes waarbij de prioriteiten net een slag anders liggen. Of we doen aanvaardbare concessies aan leefklimaateisen en veiligheidseisen, en bouwen binnenstedelijk in hoge dichtheden, of we bouwen meer langs de rand van de stad in wat nu nog landschap is, of we komen niet toe aan het halen van onze doelstellingen op het gebied van extra woningen. Alle drie tegelijk optimaliseren, zoals de omgevingsvisie lijkt te suggereren, kan niet. Ten aanzien van luchtkwaliteit is de visie kritisch over de leefkwaliteit rondom autowegen, terwijl de versnelling in elektrificatie van het vervoer deze kwaliteitsproblemen voor 2040 sterk zal verminderen. Anderzijds is de visie weer opvallend mild over de scheepvaart, die een veel hardnekkiger en lastiger op te lossen luchtkwaliteitsprobleem veroorzaakt in de MRA.	De omgevingsvisie geeft ruimte aan regionale en lokale afwegingen. Een gezonde en veilige leefomgeving is de basis, waarbij minimaal moet worden voldaan aan de wettelijke normen. Waar mogelijk gaan we voor verbetering van de gezondheid en veiligheid. Het Rijk gaat over het Luchthavenindelingsbesluit (Lib). De provincie kan hooguit invloed uitoefenen op de inhoud van het besluit. Er worden geen concessies gedaan aan bestaande leefklimaat- en veiligheidseisen; bij ruimtelijke ontwikkelingen moet daarmee rekening worden gehouden. Bij de vaststelling van onze ambities in het kader van Koers NH2050 hebben we qua gezondheid en veiligheid een hogere kwaliteit overwogen; dat zou dan hebben betekend dat binnenstedelijk bouwen op veel plekken nagenoeg onmogelijk zou zijn en dus een keuze voor 'bouwen in het landschap' impliceren. Deze keuze is niet gemaakt, waardoor meer ruimte blijft voor binnenstedelijke verdichting. Hoe snel de electrificatie en daarmee de ontwikkeling van schonere (en stillere) voertuigen zich zal voltrekken, is moeilijk te voorspellen. Steeds meer autofabrikanten schroeven de productie van elektrisch aangedreven voertuigen op. Fijnstof en CO2 uitstoot door fossiele brandstoffen zullen verder dalen. Fijnstof van banden en geluidshinder zullen blijven. Door de stijging van het verkeer, zal dit een aandachtspunt blijven voor de leefbaarheid rondom de (snel)wegen. Voor de binnenvaart ligt dit lastiger, electrificering van zware vrachtvoertuigen is nauwelijks mogelijk, hiervoor is Bio NLG een kansrijk alternatief voor de huidige brandstoffen. Binnenvaartschepen hebben een lange afschrijvingstermijn en vervanging is kostbaar. Door de grote afstanden die de binnenvaart aflegt, is Europese en Landelijke wet- en regelgeving belangrijker dan een provinciale maatregel.
ZO-0071	Ten vierde lijkt de omgevingsvisie te suggereren dat wij door moeten gaan met het accommoderen van de landbouw in het drukbevolkte gebied van de MRA. Wij zien daarvan de logica niet in. De huidige landbouw in onze omgeving legt een zwaar beslag op bijvoorbeeld de kwetsbare veenbodems zoals de visie terecht constateert. Het neemt een groot ruimtebeslag in voor het verstedelijkende gebied terwijl dat gebied voor de dagelijkse voorzieningen er niet van afhankelijk is: Nederlandse landbouw overproduceert ten behoeve van de wereldmarkt. Het heeft door de grootschalige industrialisering vaak nauwelijks meer een relatie met het gekoesterde traditionele cultuurlandschap. Tenslotte is de biodiversiteit, die de visie terecht als speerpunt neemt, tegenwoordig beter in de stad dan op industrieel agrarisch productiegebied. Een radicale aanpassing, verkleining en verduurzaming van de landbouw is geboden in het MRA gebied. In plaats daarvan wordt in de visie teveel ingezet op behoud en grootschaligheid.	Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. De kringlooplandbouw geeft ook vorm aan deze doelstellingen. Het stimuleren hiervan is een van onze ambities op dit dossier. Het thema voedsel komt steeds vaker aan de orde op de bestuurlijke agenda. Waar overheidsbeleid tot op heden vaak was gericht op optimalisatie van primaire productieomstandigheden en beperken van milieueffecten, vragen nu in toenemende mate ook andere aspecten aandacht: de relatie tussen voortgaande verstedelijking en het omringende land dat de steden voedt, logistieke uitdagingen die dit met zich brengt, verschuivende aandacht van voldoende voedsel naar gezond en lokaal geproduceerd voedsel, branding en beleving van voedsel (gastronomie, toerisme), belang van kennis en innovatie. De MRA regio heeft de ambitie geformuleerd dat deze regio toonaangevend wil zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' wordt daarbij ruimer genomen dan de Metropoolregio Amsterdam. De andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, omdat daar belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis) zijn waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is. Als laatste is voor de versterking van de biodiversiteit al onze inzet nodig zowel in de stad als in het landelijk gebied. Hierbij geldt dat de stad niet beter is voor de biodiversiteit dan het landelijk gebied.
ZO-0074	Kortom: we zouden graag een prioriteit aangebracht zien in de delen van het open landschap die wel en die niet in aanmerking komen voor woningbouw naast het ook door ons gewenste binnenstedelijk bouwen. In dat kader denken wij vooral aan het uit productie nemen van grootschalige, industriële landbouwgebieden ten gunste van nieuwe woongebieden. Tevens dringen wij aan op meer balans tussen de aandacht voor gezondheidseisen en veiligheid enerzijds en anderzijds de noodzaak om tijdig aan de grote woningvraag te gaan voldoen.	Wij gaan uit van het oplossen van de woningbouwopgave binnenstedelijk in combinatie met een aantal uitleglocaties (nieuwbouwgebieden aan bestaande kernen vast) waar al overeenstemming over is. De monitor plancapaciteit laat zien dat er op dit moment voldoende capaciteit is. We houden dit jaarlijks bij om indien nodig bij te sturen. We zullen geen locaties aangeven op de kaart, maar hanteren het ontwikkelprincipe van vraaggestuurd bouwen. Mocht de vraag niet meer passen binnen de nu ingeschatte capaciteit, dan kan die vraag gefaciliteerd worden binnen de kaders die in de visie worden meegegeven, bijvoorbeeld ten aanzien van het landschap. Deze kaders worden overigens in het nog te doorlopen proces van de Omgevingsverordening ingevuld. Bij het faciliteren van de woningvraag wordt in elke geval voldaan aan de wettelijke gezondheids- en veiligheidsnormen.

ZO-0064	Alles afwegende missen wij, ondanks de aandacht die er zeker is voor verstedelijking en wonen in de visie, toch voldoende urgentie voor woningbouw die wij als corporaties en de gemeenten waar we mee samenwerken, heel duidelijk voelen.]	Wij erkennen de noodzaak om op korte termijn meer woningen te bouwen in Noord-Holland. De omgevingsvisie is een document voor de lange termijn en bevat daarom algemene ontwikkelprincipes. De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking over urgentie mee in dat proces. Wat betreft de opmerking dat niet kan worden volstaan met binnenstedelijk bouwen merken wij het volgende op. Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom dorpen en steden niet uit. Zo vermelden wij expliciet in ontwikkelprincipe 8, dat de uitleglocaties binnen de MRA uit het Ontwikkelingsbeeld 2007, worden gerespecteerd. In het ontwikkelprincipe is ook opgenomen dat er zoveel mogelijk moet worden geclusterd. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Ook moeten de plannen passen binnen
ZW-0021 Coöperatie Poldermolen Wieringermeer		
ZO-0079	Energietransitie Op pagina 46 wordt genoemd dat gebruik wordt gemaakt van die vormen van duurzame energie, die zorgen voor de meeste energieopbrengst tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Deze regionale optimale Energiemix voor opwekking duurzame energie houdt rekening met de ondergrond en bovengrond, maar er wordt geen ruimte van de bovengrond geclaimd hiervoor. Wij pleiten ervoor deze ruimte inzichtelijk te maken. Op pagina 47 staat dat wel ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekt energie. Er zou ook ruimte moeten worden gereserveerd voor de duurzame energieopwekking op land. Dit zou kunnen worden gekoppeld aan de doelstelling van 49% CO2 besparing in 2030 en 95% CO2 besparing in 2050 door inzet van de regionale optimale Energiemix (de hoogste energieopbrengst tegen de laagste maatschappelijke kosten). Provincie dient de ruimte te geven voor Coöperaties om als eerste voor de gebouwde omgeving de CO2 doelstellingen te realiseren.	Om de energietransitie-opgave nader inzichtelijk te maken zijn, in samenspraak met gemeenten en andere partners, ruimtelijke verkenningen voor de Metropoolregio Amsterdam en de regio Noord-Holland Noord uitgevoerd. Deze verkenningen maken de ruimtelijke consequenties van de energietransitie per regio maar ook voor Noord-Holland als geheel inzichtelijk en hebben als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie NH2050. Uit onderzoek blijkt dat voor de opwekking van hernieuwbare energie de focus niet moet liggen bij één vorm maar een mix aan energievormen die per regio kan verschillen. Specifiek voor de energie-infrastructuur is een verkenning uitgevoerd en deze is als bouwsteen gebruikt voor de Omgevingsvisie. De energie-infrastructuur wordt als leidend gezien voor het bereiken van energiedoelstelling en waar nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Voor grootschalige opslag en distributie van hernieuwbare energie en circulaire economie zijn locaties genoemd (o.a. Noordzeekanaalgebied, Boekelermeer en Haven van Den Helder). Om te komen tot maatwerk worden samen met gemeenten, regio's en andere partners Regionale Energiestrategieen opgesteld om daarmee te komen tot gedragen keuzes. In de Regionale Energiestrategieen wordt invulling gegeven aan de energietransitie voor de gebouwde omgeving (elektriciteit en warmte).
ZW-0022		
ZO-0080	Fietspad langs N208(Houtvaartkade). Zoals vermeld in het ontwerp-Omgevingsvisie nH2050.. Mijne Heren, Mijn bezwaren tegen dit voorgenomen plan richten zich op de volgende punten. 1.Bomenkap,waardoor een natuurlijke geluidswal tussen Houtvaartkade en Westelijke Randweg komt te vervallen.(Begin bij tunneltje circa 90 meter) 2.Gedeeltelijke demping van de Houtvaarti.v.m. aanleg van het fietspad langs de vangrail. 3.Milieu aspect, omdat de gebruikers van dit fietspad in direct contact staan met uitstoot van fijnstof door motorrijtuigen. In principe heb ik geen bezwaar tegen aanleg van een fietspad, maar in dit geval stel ik wel "Nut en Noodzaak" ter discussie, mede gezien de te maken kosten. Er is reeds een tunneltje voor de fietsers bij de Munterslaan, waar fietsers met de fiets aan de hand gebruik van kunnen maken. Door de plannen voort te zetten maakt U ernstige inbreuk op het woongenot van mij en verspilt U gemeenschapsgeld. Bovenstaande redenen zijn voor mij grond om tegen het voorgenomen plan te zijn. Ik verzoek U dan ook om uw plan te heroverwegen.	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd.

ZW-0023		
ZO-0081	Fietspad langs N208 ter plaatse van Houtvaartkade te Aerdenhout, als aanRegeven in ter inzage ligRende Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 Geacht bestuur van de provincie Noord-Holland, Ik heb al eerder aan de betreffende ambtenaren van de provincie vragen en opmerkingen doen toekomen over het plan voor het fietspad langs de Westelijke Randweg ter hoogte van de Houtvaartkade in Aerdenhout (20 oktober 2017 nog eens per e-mail verstuurd). Op de vragen heb ik geen antwoord gekregen. Tijdens een bijeenkomst op het provinciehuis werd bewoners van de Houtvaartkade te kennen gegeven dat er geen antwoorden worden gegeven op vragen, maar dat zij mochten meedenken (sic!) overgroencompensatie langs de Houtvaartkade. Overigens is groencompensatie zeer gewenst vanwege de toename van lawaai en fijn stof die het gevolg zijn van het kappen van esdoorns en de opslag van elzen en wilgen langs de Houtvaart die het geluid en fijn stof uitstekend tegenhouden. Liefst zoveel mogelijk laten staan langs de Houtvaart als het onzalige plan mocht doorgaan... Mijn voornaamste bezwaar geldt nog steeds de bewering dat het fietspad langs de geplande route de veiligheid van fietsers (de spreekwoordelijke scholier van het Coornhert) zou vergroten. Dat is volgens mij een voorbeeld van wensdenken dat door de praktijk zal worden gelogenstraft. Waar het met name gevaarlijk wordt voor fietsers, is bij de geplande schuine kruising over de Leidsevaart waar de fietser wordt geacht over de brug te rijden. De fietser moet een deel over een strook van de N208 rijden. Het zal velen geen veilig gevoel geven als de auto's vlak naast je scheuren.. Bovendien is het een uitnodiging aan wegpiraten onder hen om de Randweg op die plaats over te gaan steken naar de Noord-kant. Er wordt voorts onvoldoende rekening gehouden met de actuele situatie in de bocht van de Pieter van Musschenbroekstraat. Er zijn enkele bedrijfjes gevestigd in de parterre. Het is dringen met parkeren. Dat parkeren vindt aan beide kanten plaats, ook waar geen parkeerplaatsen zijn aangegeven (net als aan de overkant van de N 208 trouwens, waar de parkeeroverlast alleen maar toeneemt). De gemeente Heemstede heeft de ingang vanaf de Leidsevaart naar de Spoorlaan, die tijdens het bouwen van de flat aan de Musschenbroekstraat open was, inmiddels weer gesloten, zodat bewoners en leveranciers zich een weg moeten banen via de Musschenbroekstraat, in twee richtingen. Juist in de bocht van deze straat is de oversteek gepland over de Leidsevaart. In een bocht met verkeer van twee kanten en in het wild geparkeerde auto's... Een derde punt is: waarom zou een fietser/scholier schuin oversteken als hiJ/ziJ even verder gewoon kan oversteken naar het bruggetje? Dan hoeft de fietser alleen maar door te fietsen. Het ligt voor de hand dat de meeste fietsers gewoon gebruik blijven maken van de bestaande oversteek bij het bruggetje. Omdat ze niet willen omrijden en uit veiligheidsoverwegingen. De situatie voor de Volkstuinvereniging Nooit Rust wordt er met het geplande fietspad slechter op. Om het probleem van los- en laadplaatsen 'op te lossen' dat ontstaat door de aanleg van het fietspad, hebben vertegenwoordigers van de provincie verwezen naar de gemeente Heemstede, die echter niet van zins is het lossen en laden van allerlei tuinbenodigdheden toe te staan aan haar kant. Kortom: een plan voor een fietspad dat meer problemen oplevert dan het oplost. Mijns inziens weggegooid geld, dat beter gebruikt kan worden voor het dichten van het gat bij de zeesluis in IJmuiden. Hoogachtend,	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd.

ZW-0024 Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland		
ZO-0087	Geacht college, Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp Omgevingsvisie NH2050. In algemene zin hebben wij met veel waardering kennis genomen van deze visie. Vooral de integrale aanpak spreekt ons aan waarin ook expliciet doelstellingen en beleid voor natuur en biodiversiteit worden geformuleerd. Met onze zienswijze willen wij op enkele essentiële hiaten in de visie wijzen. **Ontbrekende uitvoeringsparagraaf voor biodiversiteit en natuurinclusief** De ontwerpvisie spreekt zich ervoor uit om de biodiversiteit in de provincie na jaren van ernstige teruggang weer te verhogen. Deze doelstelling kunnen wij uiteraard alleen maar onderschrijven. De natuur in de provincie heeft in de afgelopen jaren als gevolg van de intensivering van de landbouw en de snelle verstedelijking veel te lijden gehad. Zonder gericht beleid zal de druk op de natuur als gevolg van de behoefte aan meer woningen, infrastructuur en recreatie ook de komende jaren alleen maar verder toenemen. Een omkering van deze negatieve trend is dan ook dringend noodzakelijk. Uw voornemen om ervoor te zorgen dat nieuwe ontwikkelingen voortaan natuurinclusief plaatsvinden kan hieraan veel bijdragen. Om deze doelen te bereiken zijn echter grote inspanningen en heldere doelen nodig. In dat licht vinden wij het bijzonder vreemd en verontrustend dat de doelstellingen van biodiversiteit en natuurinclusief nauwelijks aan bod komen in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering'. Er is niet eens helder gedefinieerd wat onder deze doelstellingen wordt verstaan. Alleen aan de ambitie van een natuurinclusieve landbouw wordt ook een uitvoeringsprogramma gekoppeld, zonder overigens ook hier helder te maken wat daaronder wordt verstaan. Uiteraard onderschrijven wij deze ambitie. Gezien de vele, maar nog weinig succesvolle pogingen die de afgelopen decennia al zijn gedaan om de landbouw natuurvriendelijker te maken, hebben wij grote twijfels of de geformuleerde ambitie – geheel natuurinclusieve landbouw in Noord-Holland – tot 2030 realiseerbaar is. De afgelopen jaren en decennia hebben in de meeste regio's juist een tegengestelde negatieve ontwikkeling laten zien. Vast staat echter dat alleen via deze weg de biodiversiteit niet kan worden vergroot. Wij verzoeken dan ook nadrukkelijk om een duidelijker definitie van doelstellingen en om (veel breder) uitvoeringsprogramma gericht op de biodiversiteit.	Wij zijn verheugd dat indiener onze ambities op het gebied van het vergroten van biodiversiteit onderschrijft. Het hoofdstuk van visie naar uitvoering bevat slechts voorbeelden van uitvoeringsprogramma's. Na definitieve vaststelling van de visie zullen wij de programma's ten behoeve van de realisatie van de doelen gaan opstellen. Daarbij zal zeker ook expliciet aandacht besteed worden aan de versterking van de biodiversiteit. Het programma natuurinclusieve landbouw is al genoemd als voorbeeldprogramma. Dat programma wordt ook nader uitgewerkt. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Het gaat hier nadrukkelijk niet om meer hectares natuur ten koste van landbouwgrond. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. De landbouwsector in Noord-Holland werkt via de Greenport Noord-Holland Noord ook aan deze opgave gericht op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit.De Omgevingsvisie is niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium. Wij werken dit uit in onder meer de Omgevingsverordening en in programma's met de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft.
ZO-0088	**Spanningsveld Natuurnetwerk Nederland en recreatie** Om de verslechtering van de biodiversiteit een halt toe te roepen en zeker om de ambitie van een weer groeiende biodiversiteit waar te kunnen maken zal, naast de Natura 2000-gebieden, ook het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in deze provincie een substantiële rol moeten spelen. De laatste jaren zien wij daarentegen juist in grote delen van het NNN een duidelijke achteruitgang in biodiversiteit, onder meer als gevolg van de steeds verder toenemende recreatie en steeds meer uitdijende grootschalige evenementen in deze gebieden. In onze regio (Zuid-Kennemerland) speelt dat in bijzondere mate omdat het grootste deel van het NNN voornamelijk een recreatiebestemming heeft. In de komende jaren zal hier de recreatiedruk alleen nog maar toenemen. In onze waarneming zijn de natuurwaarden van grote delen van het NNN de laatste jaren steeds meer 'uitgewoond'. Om het NNN een bijdrage te laten leveren aan behoud en herstel van de biodiversiteit is naar onze overtuiging een programma nodig gericht op opwaardering van de natuur in het NNN. Daarbij zal een veel gerichtere zonering binnen het NNN – delen primair bestemd voor natuúr naast delen die mede bestemd voor intensieve recreatie – onvermijdelijk zijn. In sommige deelgebieden zal zelfs een vergroting van het NNN nodig kunnen blijken.	In de omgevingsvisie hebben wij onder ontwikkelprincipe 19 'Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden' aangegeven dat we de huidige inrichting en beheer van onze natuurgebieden ook scherp onder de loep houden. Het is voor de biodiversiteitsdoelstellingen inderdaad nodig om die kwaliteit verder te verbeteren. Daarop is dit principe ook gestoeld. Wat betreft de combinatie met recreatie is die noodzaak met name in het metropoolgebied onvermijdelijk. Om de natuurwaarden beter te beschermen is er in 2018 door ons gewerkt aan het beschrijven van de wezenlijke kenmerken en waarden van de natuur in alle NNN-gebieden waardoor duidelijker is wat er wel en niet mogelijk is in deze gebieden. Een vergroting van het NNN is in de omgevingsvisie niet voorzien. Wel is in de principes 2, 7, 18, 20 en 21 benoemd dat we extra ruimte willen vinden voor natuur door slimme combinaties van natuurlijke oevers en bermen, robuustere verbindingen, en fijnmazigere verbindingen in het landelijk gebied.

ZO-0089	**Natuurinclusief bouwen ontbreekt geheel in de visie** De komende jaren zal vooral in het zuidelijke deel van de provincie nog zeer veel gebouwd worden, deels in hoge dichtheden. Wij verbazen ons er dan ook over dat in uw omgevingsvisie geen enkele aandacht wordt besteed aan natuurinclusief bouwen. Er zijn inmiddels talloze maatregelen bekend waarmee, gekoppeld aan nieuwbouw en verstedelijking, negatieve effecten op groen en natuur kunnen worden tegengegaan en zelfs positieve bijdragen kunnen worden geleverd. De afgelopen jaren is daarmee op verschillende plekken in Nederland, waaronder ook in Noord-Holland met succes geëxperimenteerd, onder andere in de Amsterdamse wijk IJburg. Zowel voor de natuur en biodiversiteit als voor de leefkwaliteit in het verstedelijkte gebied zijn dit soort maatregelen van groot belang. Wij verzoeken dan ook in de definitieve omgevingsvisie en het uitvoeringsprogramma ook gericht aandacht te besteden aan natuurinclusief bouwen. Met vriendelijke groeten, Namens het bestuur van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland Chris Brunner Coördinator natuurbescherming	Wij zijn het met indiener eens dat het van groot belang is om ook in de bebouwde en nog te bebouwen omgeving rekening gehouden moet worden met natuur. In de inleiding van de omgevingsvisie is weergegeven dat we de kwaliteit van de leefomgeving scherp in het oog houden. Met ontwikkelprincipe 2 'Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief' beogen wij dat bij alle ontwikkelingen, waaronder zeker ook bouwontwikkelingen, ruimte gezocht moet worden voor de bescherming van de bestaande natuur en voor nieuwe natuur. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie in instrumenten als de Omgevingsverordening en programma's geven we aan hoe we dit in praktijk willen brengen.

ZW-0025 CDA Westfriesland (Medemblik, Enkhouzen, Koggenland. Opmeer, Stede-Broec, Hoorn)		
ZO-0094	**Zienswijze ontwerp omgevingsvisie NH, namens CDA Medemblik, CDA Enkhuizen, CDA Koggenland, CDA Opmeer, CDA Stede-Broec en CDA Hoorn** (West-Friesland) In het "Ontwerp – Omgevingsvisie NH 2050 Provincie Noord-Holland" staat terecht vermeld dat het noordelijk deel van NH beschikt over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Hierin wordt gedoeld op de rust, ruimte, groen, natuur en gezonde lucht, waar zowel de bewoners zelf, als de inwoners van het drukke zuiden en toeristen van kunnen genieten. Daarnaast geeft u terecht aan dat de regio economisch kansrijk is. Daarbij noemt u als voorbeeld een aantal sectoren/bedrijven die een rol spelen bij de verdere ontwikkeling zoals de agri-sector en die van de energietransitie. Zoals u zelf ook in de ontwerp visie aangeeft heeft Noord-Holland Noord een groeiend en bloeiend bedrijfsleven. Tevens is het een statistisch gegeven dat de samenleving vergrijst. Daarbij is het streven van het rijk dat eenieder zolang mogelijk thuis blijft wonen, in zijn eigen vertrouwde omgeving. Hiervoor zijn voldoende woningen benodigd, maar ook voor de mensen die de (beroepsmatig) zorg verlenen, inclusief mantelzorgers en vrijwilligers. Ook deze ontwikkeling geeft een toenemende druk op de bestaande woningvoorraad. In het voorliggende ontwerp gaat u uit van een beperkte aanvulling van de bestaande woningvoorraad in het gebied van Noord-Holland Noord, zijnde 23.000 woningen. Door de restricties om alleen binnen de kernen te mogen ontwikkelen, ontstaan de volgende problematieken in Noord-Holland Noord: · Een steeds hogere druk op de bestaande en geplande woningvoorraad. · Vanwege de toegestane schaalgroottes zijn slechts kleine woningbouwprojecten mogelijk. · Een steeds beperkter aanbod van sociale huurwoningen, omdat projectontwikkelaars in kleine projecten zowel sociale woningbouw als huizen in een duurder segment ontwikkelen. · Toenemende wachtlijsten voor sociale huur, waardoor scheefhuur toeneemt en een te kort aan doorstroommogelijkheden is ontstaan. · In veel van de kernen is het haast niet mogelijk om voldoende schaal te ontwikkelen, zonder de verplaatsing van bijv. de plaatselijke voetbalvelden of volkstuintjes. · Om het benodigde aantal woningen te creëren zou plaatselijk hoogbouw noodzakelijk zijn; echter dit is niet gewenst vanwege de identiteit van diverse kernen.	Samen met indiener onderschrijven we de bijzondere kwaliteiten van Noord-Holland Noord en de economische kansrijkheid. De ontwikkeling van de woningvoorraad benaderen wij niet vanuit het idee deze te beperken. Naar onze huidige inzichten kan de regio Westfriesland nu al aan de slag met de geprognosticeerde woningen. De bevolkingsprognoses worden regelmatig geactualiseerd. Het is immers van groot belang flexibel in te spelen op de ontwikkelingen in de toekomst. Dat betekent te bouwen aan de woningen waar behoefte aan is. Wij zien op dit moment dat de regio de gemiddelde jaarproductie niet haalt. De aandacht moet zich richten op de woningen die nu en in de toekomst nodig zijn en het oplossen van eventuele knelpunten bij bestaande plannen en/of plannen naar voren halen.

	Mogelijkheden creëren om te bouwen buiten het bestaande stedelijk gebied is juist van groot belang voor meer betaalbare (starters)woningen, zowel in het drukke noordelijke deel van de Randstad als voor de rest van de provincie Noord-Holland. Natuurlijk moet dat gebeuren met respect voor de natuur en landbouw. Binnenstedelijk bouwen blijkt in de praktijk niet gemakkelijk te realiseren. Anders was er al lang gebouwd, maar bovendien zijn de locaties die beschikbaar zijn niet voldoende om aan de enorme vraag te voldoen. Het is onwenselijk om de beschikbare pleinen, parken, speelplekken en groenstroken binnen dorpen en steden allemaal vol te bouwen. Juist deze plekken geven karakter aan een woonwijk en maken de stad leefbaar. Veel jongeren willen graag in hun eigen regio blijven wonen, maar vinden daar nu gewoonweg geen betaalbare woning. Reden te meer om de regels te versoepelen, zowel voor stedelijke als landelijke gebieden. Kleinschalige woningbouwprojecten die prachtig landschappelijk kunnen worden ingepast, met respect voor het groen. Als jongeren in hun eigen dorp kunnen blijven wonen is dat ook goed voor de leefbaarheid van het dorp zelf. Juist die paar jongeren of jonge gezinnen extra kunnen de school, supermarkt of voetbalvereniging in stand houden. In West-Friesland zijn wij gemeenten met vele kernen. West-Friesland was ooit de eerste regio met een gezamenlijke woonvisie. Dit geeft aan, dat wij heel goed in staat zijn om regionaal af te stemmen. Wij willen de Provincie ervan overtuigen, dat wij zelf het beste kunnen bepalen waar en hoeveel woningbouw er wordt gerealiseerd in onze kernen en dat dit landschappelijk zeer zorgvuldig zal worden ingepast. Het zou meer aan (samenwerkende) gemeenten zelf moeten zijn om eisen te stellen aan de bouwopgave, met een goede verdeling tussen sociale- en middenhuur, betaalbare koopwoningen en duurdere huizen. Gemeenten weten zelf het beste naar welke type woning het meeste vraag is en kunnen hiervoor strakke eisen stellen aan projectontwikkelaars. Onderlinge afspraken — zoals deze nu ook al gemaakt worden — zorgen voor een verantwoorde spreiding over de gehele regio. Als regio willen we graag onze woningvoorraad blijven ontwikkelen en daarbij zeker de kwaliteit van de leefomgeving handhaven. Geef de gemeenten het vertrouwen om zelf te beslissen over woningbouw in de eigen kernen. CDA Medemblik Els van den Bosch CDA Enkhuizen Jan van der Werf CDA Koggenland Nico Bijman CDA Opmeer Nico Bosch CDA Stede-Broec John Kok CDA Hoorn Linda Krijnzen-Koekkoek	

ZW-0026 Gemeente Almere		
ZO-0103	Geacht college, Wij willen graag van de gelegenheid gebruik maken om een reactie te geven op uw Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wij zijn ingenomen met het gegeven dat in de visie expliciet aandacht en uitwerking wordt gegeven aan de 'metropool in ontwikkeling'. Hoewel wij geen deel uitmaken van de provincie Noord-Holland is dit aanleiding voor ons om een reactie te geven op uw ontwerp-omgevings—visie. Immers, de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is een regio die ons gezamenlijk bindt en de plek waar wij intensief met elkaar samenwerken. In algemeenheid zijn wij ingenomen met de visie en de toonzetting die spreekt uit deze visie. De keuze om de inzet te richten op de balans tussen economie en leefbaarheid is verstandig en begrijpelijk, zeker als deze inzet wordt bepaald door de zorg om opgaven zoals klimaatverandering, afnemende biodiversiteit, transitie op het vlak van energie, economie en mobiliteit, en zorg om het landschap.	Wij zijn verheugd te lezen dat indiener in algemeenheid ingenomen is met onze visie en de toonzetting ervan. Wij onderschrijven de gezamenlijk ondertekende afspraken nog steeds. In onze visie noemen we niet alle gezamenlijk getekende documenten omwille van de houdbaarheid van onze lange termijnvisie. We zullen echter op onze visiekaart de gezamenlijk onderschreven ontwikkelrichting zodanig tot uiting brengen door de door indiener genoemde locaties op de kaart op te nemen, zodat duidelijk wordt dat het niet alleen Almere Pampus betreft. Daarnaast tekenen we de globale aanduiding MRA-Landschap door en verbeteren we op kaart de overgangen aan de provinciegrenzen naar de buurprovincies.

	Waar het gaat om de verdere metropoolvorming binnen de Metropoolregio Amsterdam hebben wij in gezamenlijkheid met Rijk en de regio enige tijd geleden 4 van de 7 majeure gebiedsopgaven in de Gebiedsagenda Noord-Holland - Utrecht - Flevoland bepaald. Het betreft Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH), de Zuidas, het Noordzeekanaalgebied / ZaanlJoevers (NZKG) en het Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). In het laatste geval is de provincie Noord-Holland ook een van de medeondertekenaars van de Bestuursovereenkomst RRAAM (2013). Met andere woorden, de doorgroei van Almere is zoals wij zijn overeengekomen expliciet onderdeel van de ontwikkeling van de MRA. Ons inziens moet dit krachtiger worden benadrukt en verwoord in uw visie. De visie geeft nu de indruk dat het bij de doorgroei van Almere hoofdzakelijk om de uitleglocatie Almere Pampus gaat. Het gaat echter om een integrale opgave. Kern is dat Almere zich ontwikkelt tot een primair westelijk georiënteerde stad met 60.000 nieuwe woningen (gerekend vanaf 2010) - voor zowel Almere zelf, de overige delen van de metropool - regio Amsterdam als de Utrechtse regio - en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Een diverse stedelijke omgeving wordt ontwikkeld met onder andere woningbouw in de 'bestaande stad' (suburbane milieus), de centrumontwikkeling in Almere Stad ('Hart van de stad'), naast (hoog)stedelijke (Almere Pampus) en landelijke (Oosterwold) milieus, die complementair zijn aan de al aanwezige woonmilieus in Almere en de regio. De IJmeerverbinding, een regionaal metroachtig systeem, is hierbij de stip op de horizon en onlosmakelijk gekoppeld aan de ontwikkeling van Almere Pampus. Deze doorgroei is gericht op structuurversterking van de metropoolregio, bescherming van landschappen, verbetering van de ecologie en het wezenlijk lenigen van de woningbehoefte binnen de regio. Daarmee speelt deze opgave volledig in op de doelstellingen van uw visie. Voorts willen wij u in het verlengde hiervan een aantal wenken meegeven bij de verdere uitwerking van deze visie. Ook pleiten wij voor een aantal aanscherpingen. Het betreft de volgende zaken:	
ZO-0104	Zoals opgemerkt zijn wij ingenomen met de bijzondere aandacht voor de MRA. Sterker dan nu het geval is, mag benadrukt worden dat we over een Daily Urban System moeten spreken dat zich uitstrekt van Purmerend tot Eemnes en van Zandvoort tot Lelystad. Het betreft een gelede metropoolregio met unieke grotere en kleinere steden en dorpen binnen een geheel van gevarieerde landschappen en wateren, die het waard is om te behouden en te versterken (de filosofie van het Ontwikkelingsbeeld MRA uit 2007)	Wij waarderen de ondersteuning voor de beschrijvingen in de beweging Metropool in ontwikkeling. Naar aanleiding van de zienswijze voegen wij bovenaan pagina 33 na de zin "In functionele zin... van Utrecht en Flevoland." de volgende zin toe: "Dit gebied functioneert als een daily urban system."
ZO-0105	De positie van de metropool in relatie tot andere grootstedelijke gebieden in Nederland zou uitvoeriger kunnen worden beschreven. Immers gebieden zoals de Utrechtse regio en de veelheid aan relaties die wij over en weer daarmee hebben, zijn zeer betekenisvol voor ontwikkelingen in de MRA. In relatie tot het onderwerp bereikbaarheid komen wij hieronder nog op de positie van de MRA terug	Naar aanleiding van de zienswijze voegen we in het tekstblok bovenaan pagina 33 vóór de zin "In functionele zin ... van Utrecht en Flevoland" de volgende zin toe: "Op het gebied van wonen, werken, recreatie en mobiliteit groeien de relaties over de provinciegrenzen heen."
ZO-0106	In het verlengde hiervan worden wij allemaal geconfronteerd met een hoge druk op de ruimte in onze metropool. Leefbaarheid is een belangrijk aandachtspunt in uw visie. Scherper dan nu het geval is, zouden wij er voor willen pleiten dat de MRA een sociaal inclusieve metropool is. Graag zouden wij zien dat dit in uw visie tot uitdrukking komt	Naar aanleiding van de zienswijze voegen we op pagina 33 in het rechter tekstblok bovenaan na "... in sociaal opzicht inclusief te houden" de volgende zin toe "De Metropool moet ook in de toekomst een Metropool voor iedereen zijn."

ZO-0107	Ook pleiten wij er voor dat de Schipholcorridor in zijn volle lengte tot aan Lelystad tot zijn recht komt in uw visie. Immers, juist met de provincie Noord-Holland zijn wij bestuurlijk trekker van de MRA-actie die zich richt op knooppuntontwikkeling op deze corridor. Niet alleen Schiphol, Zuidas en centrum Almere, maar ook de ontwikkeling van Lelystad Airport is daarin van belang. Dit wordt de 2e luchthaven van de metropoolregio. Het kan niet genoeg benadrukt worden dat deze corridor een drager is van de metropolitane ontwikkeling van onze regio	De Schipholcorridor (Enter.NL) is een project van Amsterdam, Haarlemmermeer en Schiphol en wordt momenteel in het MIRT onderzoek Zuidwest Amsterdam-Schiphol samen met het Rijk uitgewerkt. De keuze voor de scope van het project ligt dan ook primair bij deze partijen. In dit project is het projectgebied gedefinieerd als de corridor vanaf Hoofddorp tot aan het centrum van Amsterdam. Daarbij wordt deze corridor ook in een regionale, nationale en internationale context beschouwd. Wij ondersteunen dit project vanuit onze visie dat de combinatie van nationale luchthaven en grootstedelijk gebied de ideale pijlers zijn voor een uitstekend internationaal vestigingsklimaat. Wij zijn het met indiener eens dat de hele MRA en ook de gebieden daarbuiten, zoals de Leidse en Utrechtse regio's, en belangrijke ontwikkelingen als luchthaven Lelystad daarbij een rol spelen en bijdragen aan het vestigingsklimaat. Desondanks menen wij dat bij het versterken van het internationale vestigingsklimaat het van belang is om focus te houden en keuzes te maken. Vanuit dit perspectief steunen wij de keuze voor de Schipholcorridor als kerngebied. Wel zullen wij op de kaart tot uiting brengen dat Lelystad airport onderdeel uitmaakt van de MRA ontwikkelingen. We zullen hiertoe de uitsnede van de kaart behorende bij het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling aan de oostkant vergroten en met een symbool Lelystad airport aangeven.
ZO-0108	U werkt ook aan een Agenda Mobiliteit waarin verder invulling wordt gegeven aan de visie en ambities van de Omgevingsvisie op het gebied van mobiliteit. In dat kader zijn we tevreden om in de Omgevingsvisie al enkele ingrediënten hiervoor te zien zoals het verder scheiden van doorgaand verkeer over A6-A1—A9 en bestemmingsverkeer. En de inzet op een fietsnetwerk. En het opnemen van de IJmeerverbinding in het kaartbeeld met aftakkingen naar Amsterdam Zuidoost en via het kerngebied van Amsterdam naar (Noordwest) Schiphol. Dit zouden we graag expliciet in de tekst terug zien, in het verlengde van de opmerkingen die wij hierboven hebben gemaakt met betrekking tot RRAAM, net zoals bij de doortrekking van de Noordzuidlijn wordt gedaan (pagina 38). Ook missen we nog de inzet op de relatie van 't Gooi met Flevoland en de Utrechtse regio; deze relatie wordt betekenisvoller. We werken graag met Noord-Holland aan deze Agenda Mobiliteit om goede input te bieden voor het OV-Toekomstbeeld en MRA-programma Bereikbaarheid	De afspraken binnen RRAAM hebben we erkend. Dat betekent dat bij voldoende groei van Almere we een versterkte OV-verbinding nodig achten. Hiervoor zijn twee varianten te onderzoeken, namelijk via het IJmeer en via de Hollandse Brug. Indien de IJmeerverbinding wordt gekozen, hebben wij de voorkeur voor een ondergrondse variant. De relatie tussen 't Gooi en Almere is belangrijk. We steunen de onderzoeken naar de Gooiboog en de A27. Als uitwerking van onze Omgevingsvisie werken we het opstellen van de Agenda Mobiliteit graag samen met de gemeente verder uit. In de tekst van de Omgevingsvisie zullen we expliciet de betekenisvoller wordende relatie tussen Flevoland, Noord-Holland/Het Gooi en Utrecht opnemen, passend bij wat we hebben aangegeven bij de opmerking over het daily urban system.
ZO-0109	Het is een goede zaak dat het IJmeer-Markermeer wordt gemunt als waterpark. Het is het centrale waterpark van de metropoolregio. Het benadrukt dat in uw visie water als sturend en verbindend principe met kracht naar voren komt. Ook de manier waarop u in uw visie naar de (kust)randen van Noord-Holland kijkt kunnen wij waarderen (de zogenaamde beweging 'schiereiland'). Toch zouden wij graag zien dat de context waarin het waterpark nu aan de orde komt wordt verstevigd. Dat kan door ook een relatie te leggen met ontwikkelingen zoals die nu plaats vinden of worden gezien langs de kusten van Flevoland en in het IJmeer-Markermeer. Het gaat dan onder meer om de Markerwadden (en de verdere uitbreiding daarvan in de komende jaren), het Nationaal Park Nieuwland (park in wording met de Oostvaardersplassen, de Lepelaarplassen, het Markermeer en de Marker Wadden). Ook kan daarbij de urgentie van ToekomstBestendig Ecologisch Systeem (TBES; onderdeel van RRAAM) niet voldoende worden benadrukt. Wij zouden het zeer op prijs stellen als onze wenken en aanscherpingen tot hun recht komen in uw definitieve Omgevingsvisie NH2050. Tot slot, de gemeente Almere en de provincie Noord-Holland werken al jaren intensief en constructief samen, in het bijzonder binnen het verband van de Metropoolregio Amsterdam. Uw Omgevingsvisie NH2050 is daartoe ook een grondslag. Wij zien in dit verband uit naar het verder betekenisvolle stappen maken op grond van onze gezamenlijke opgaven. Wij wensen u veel succes met het afronden van uw omgevingsvisie. Hoogachtend, burgemeester en wethouders van Almere,	Bij de uitwerking van het begrip waterpark komen vanzelfsprekend alle opgaven in deze regio aan de orde. Het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem is daar onderdeel van. Ook liggen er verbindingen met door indiener benoemde ontwikkelingen in Flevoland die in het verlengde liggen van het IJmeer. Wij zullen in de tekst over waterpark op pagina 34 kort de relatie benoemen met ontwikkelingen in het Flevolandse deel van het Markermeer-IJmeer. We onderschrijven de constructieve werkrelatie gedurende de afgelopen jaren en zetten die graag voort.

ZW-0027 Wokke vastgoed		
ZO-0110	Geachte, Bij deze ontvangt u tijdig onze zienswijze met betrekking tot uw Ontwerp- Omgevingsvisie NH2050 (1076848). Wij beperken ons slechts tot de woningbouw. Ook in deze Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 houdt u het noorden van Noord-Holland betreffende woningbouwaantallen op achterstand. Het is onverteerbaar dat u in 2010 bij de voortijdige overgang van het Streekplan Noord-Holland-Noord 2004-2014 naar de Structuurvisie Noord-Holland 2040 de al oude verhouding nieuw te bouwen woningen, het noorden 20%, het zuiden 80%, ten nadele van het noorden hebt teruggeschroefd, derhalve is het noorden afgescheept met slechts 10% en het zuiden overbedeeld met 90%. Van dit besluit plukt het noorden de wrange vruchten. Momenteel mogen de Noordhollandse regio's buiten de metropoolregio Amsterdam van u slechts 21.000 woningen bouwen. Dat is 7,74% van het totaal aan wooncontingenten van Noord-Holland. Het noorden van Noord-Holland is in de periode 2016-2026 dus nog veel slechter af dan de in 2010 slechts 10% toegezegde hoeveelheid wooncontingenten. U baseert de behoefte in het noorden blijkbaar alleen maar op uw rapport demagogische ontwikkelingen. U hebt kennelijk nauwelijks begrip voor andere ontwikkelingen zoals de voortdurende forse instroom van buitenlanders, expats en de toeslaande gezinsverdunning. Kennelijk ziet u ook niet dat steeds meer Amsterdammers wegens te vol en te duur naar het noorden komen en dat dientengevolge daarvan in het noorden navenant meer behoefte komt aan wooncontingenten. Mooie teksten zoals op pagina 41 onder de kop: "**Sterke kernen houden regio's vitaal** . Ontwikkelen op basis van eigen kracht en kwaliteit . Voorzieningenniveau en bereikbaarheid op peil houden . Behoud en ontwikkeling van krachtige identiteiten . Principe van versterken complementariteit en regionale netwerken . Mogelijkheden om te bouwen voegen zich naar de vraag op dat moment" slaan natuurlijk nergens op als men veel te weinig wooncontingenten heeft en tevens helemaal niet of hoogstens bij hoge uitzondering mag bouwen in de rafelranden van de dorpen en de steden.	De door indiener beschreven verhouding tussen Noord en Zuid is geen uitgangspunt van beleid. De prognose voor het aantal te bouwen woningen is beleidsneutraal en gebaseerd op de demografische ontwikkeling. Hierbij wordt rekening gehouden met de genoemde effecten zoals de vestiging van expats, gezinsverdunning en migratie tussen Amsterdam en Noord-Holland Noord. Wooncontingenten bestaan overigens al lange tijd niet meer. De provinciale prognose geeft slechts een indicatieve woningbehoefte per gemeente/regio. Het is aan de regio's om plannen te maken waarmee in de behoefte kan worden voorzien. Wij gaan dus steeds uit van de meest actuele cijfers, zoals ook weergegeven in ontwikkelprincipe 12.
ZO-0113	Op de pagina's 42 en 43 in de beide conclusies kritische succesfactoren staat bij de eerste 2 punten: 1/ Regionale samenwerking en afstemming over verstedelingsopgave. 2/ Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in de regio. Hier heeft men bij de huidige vraag naar woningen natuurlijk niets aan bij gebrek aan wooncontingenten en uw halsstarrige weigering om te mogen bouwen in de rafelranden van de dorpen en de steden. Op pagina 42 in het blauwe kader geeft u aan dat de behoefte aan woningen ook zal blijken uit periodieke monitors over woonwensen en woonbehoefteonderzoeken. Wij verzoeken u vriendelijk doch dringend een woonwensen en woonbehoefteonderzoek met betrekking tot het dorp Wognum te laten uitvoeren. Op pagina 43 staat vermeld: "Dorpskernen zorgen voor behoud van voorzieningen in het landelijk gebied". Dit geldt alleen maar als er ook nieuwe woningen aan de dorpen gebouwd mogen worden. Zo niet, dan verdwijnen in rap tempo alle voorzieningen wegens vergrijzing. Om tot een voor ieder werkbare omgevingsvisie Noord-Holland 2050 te komen bieden wij u aan om in een persoonlijk gesprek praktijksituaties voor te leggen. Mocht u ons uitnodigen dan nemen wij ook een praktijkdeskundige mee van een erkend bureau die uitermate goed op de hoogte is van de woningbouwproblematiek in het noorden van Noord-Holland. Wij zien uw reactie tegemoet. Met dank en vriendelijke groeten. Voor Wokke Vastgoed J.H.J. Wokke	De regio Westfriesland heeft een regionaal woningbehoefteonderzoek in uitvoering. Conform provinciaal beleid onderzoekt de regio de woonwensen op regionaal niveau. De resultaten worden dit najaar 2018 verwacht en zullen verwerkt worden in de regionale woningbouwprogrammering.

ZW-0028 Goois Natuurreservaat		
ZO-0114	Geacht College, Graag geven wij bij deze onze reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. De provincie heeft zeer veel gezichtspunten opgehaald uit de maatschappij en een breed aantal thema's en onderwerpen weten te verenigen in deze visie. Het geeft een herkenbaar beeld van de 8 meeste urgente ontwikkelingen alsmede de ambities voor wat betreft leefomgeving, klimaatverandering, gezondheid en veiligheid, biodiversiteit en natuur, economische transitie, wonen en werken, mobiliteit, landschap en de energietransitie en in het bijzonder hoe de balans tussen economische groei en leefbaarheid wordt gezien. Wij hebben verheugd vastgesteld dat een gezonde leefomgeving voorop staat, dat de waarden en kwaliteiten van de ondergrond nadrukkelijk worden meegewogen, dat natuur en biodiversiteit een stevige plek hebben gekregen en ontwikkelen natuurinclusief dient plaats te vinden en voorts en meer in het bijzonder, dat de woningbehoefte binnenstedelijk moet worden opgelost. Dit zijn voor het Gooi belangrijk vertrekpunten. Het Goois Natuurreservaat draagt als natuurgebied sterk bij aan de bijzondere identiteit van het Gooi en zal zich dan ook als groene geleding tussen de stedelijke kernen met haar bijzondere geschiedenis en waarden voor natuur, landschap, recreatie en erfgoed, beschermd en veiliggesteld weten. Het is goed te kunnen vaststellen dat ontwikkelingen niet binnen het Goois Natuurreservaat moeten worden opgevangen. Graag vraag ik nog aandacht voor het volgende. Er zijn diverse redenen in de ontwerp-Omgevingsvisie aangedragen om het landschap en de natuur te versterken o.a. ten behoud en versterking van de biodiversiteit, om robuuste ecosystemen te realiseren en recreatie beter op te vangen. Het raakvlak klimaatadaptatie en natuur is hierbij o.i. onderbelicht. Alhoewel er op diverse plaatsen in de visie aandacht wordt besteed aan (de gevolgen van) klimaatverandering, is er weinig concreets aangegeven over het raakvlak klimaatadaptatie en natuur. Op interdepartementaal niveau zijn de Nationale Klimaatadaptatie Strategie 2016 en het Uitvoeringsprogramma 2018-2019 Nationale klimaatadaptatiestrategie maart 2018, uitgewerkt. De indruk bestaat dat de inhoud ervan voor wat betreft natuur onvoldoende in de visie is betrokken. We stellen vast dat de ontwerp-Omgevingsvisie uitgaat van afronden van NNN en bestaande opgaven, terwijl de Nationale Klimaatadaptatie Strategie verder gaat en vraagt om meer robuuste natuur, meer waterbergingsmogelijkheden in natuur en verbeterde natuurnetwerken om het verschuiven van soorten als gevolg van klimaatveranderingen te faciliteren. Hierbij dient ook bedacht te worden dat natuurgebieden een bijdrage kunnen leveren aan de opvang van hlttestress (van de stad) zeker als de natuurgebieden tot in het stedelijk gebied reiken. Hier ligt een uitdaging in het kader van binnenstedelijke ontwikkelingen om ook ruimte te creëren voor natuur in de stad bijvoorbeeld met tiny-forests of herbestemming van verrommeld gebied zoals 'oude 'bedrijventerreinen, tot natuur. Wij zijn van mening dat het aspect van uitbreiding van natuur in het kader van klimaatadaptatie in de Omgevingsvisie verder uitgebouwd moet worden.	Het is goed te constateren dat indiener verheugd is met de uitspraken in onze visie over een gezonde leefomgeving en dat een flink aantal vertrekpunten uit onze visie wordt gedeeld. Indiener wijst terecht op het raakvlak van klimaatadaptatie en natuur. In de inleiding van de omgevingsvisie is aangegeven dat we ons rekenschap geven van hetgeen ons te doen staat in het licht van de klimaatadaptatie. In ontwikkelprincipes principes 2, 19, 20 en 21 hebben we dit meer toegespitst op de natuur. We delen de visie dat de klimaatadaptatie een zeer relevante ontwikkeling is voor de komende decennia. In de uitwerking van de omgevingsvisie zal de relatie tussen klimaatadaptatie en natuur verder opgepakt worden.
ZO-0115	Wij zien overigens in de regio Gooi en Vechtstreek goede mogelijkheden om hieraan vorm te geven. Er zijn kansen om de natuurgebieden van het Gooi en die van de Vechtstreek meer met elkaar te verbinden door een extra opgave NNN in de tussen het Gooi en de Vechtstreek liggende zones en overgangsgebieden. Hierbij kunnen mogelijkheden worden benut voor herstel van grondwaterstromen, het benutten van kwel, waterberging en het ontstaan van zeer natuurrijke levensgemeenschappen. Een groot bijkomende voordeel is dat deze gebieden een stevige bijdrage kunnen leveren aan realisatie van de biodiversiteitsopgave van de provincie en aan het optimaliseren van natuur-recreatieve verbindingen. De Gooi en Vechtstreek zal bij realisatie veel meer dan nu het geval is, kunnen functioneren als een eenheid; een omvangrijk, robuust en toekomstbestendig natuurgebied met veel recreatieve mogelijkheden en kwaliteiten dat een stevige eigen status verdient zoals bijvoorbeeld Geopark, provinciaal landschap of onderdeel van een nationaal park.	Een van de doelstellingen van de omgevingsvisie is het vergroten van de biodiversiteit. Dat gebeurt door middel van versterking van de natuur die er al is, door het NNN verder af te maken en door ruimte te zoeken voor meer natuur in het landelijk gebied en in de bebouwde omgeving. Door aansluiting te zoeken bij de natuurlijke processen zorgen we voor de versterking van de natuur zoals beschreven in ontwikkelprincipe 19. In ontwikkelprincipe 20 is aangegeven dat we willen inzetten op een fijnmaziger netwerk van verbindingen, dat daar waar mogelijk uitgroeit tot robuuste verbindingen tussen natuurgebieden. In de visie is hierbij Gooi en Vechtstreek ook als voorbeeld benoemd. Het voordeel van een nieuwe ruimtelijke status is een vraag die in de uitwerking beantwoord zal moeten worden.

ZO-0116	Graag wijs ik u afsluitend nog op het volgende. Onder de noemer 'Dynamisch schiereiland' zijn de kust- en oeverzones (incl. de wateren) van de provincie onder de loep genomen. Over het Gooimeer wordt aangegeven dat deze een 'intieme, kleinschalige, beschutte kwaliteit vertegenwoordigt die een aanvulling vormt op de grote wateren'. Wij begrijpen deze observatie. Tegelijkertijd zijn er andere thema's zoals ecologisch verbindingen, die de vasteland-openwater relatie en de natuur-aansluiting op Flevoland kunnen doen verbeteren. Wellicht dat er een kans ligt voor meekoppeling van optimalisatie van waterrecreatie en waterkwaliteit. We geven in overweging de mogelijkheden voor ontwikkeling van 'moeras'-natuur in de vorm van eilanden en oeverzones als stapstenen naar de Flevolandse natuur open te houden.	In ontwikkelprincipe 7 hebben wij verwoord dat we het ecologisch systeem in de kustgebieden robuuster willen maken. Dit zou heel goed ingevuld kunnen worden met moerasnatuur zoals indiener dat voorstelt. Dit zal in de uitwerking van de visie worden opgepakt.
ZO-0117	Het Goois Natuurreservaat heeft recent samen met Natuurmonumenten voor de Gooi en Vechtstreek enkele ambities uitgewerkt die ik volledigheidshalve bij voeg [Zie bijlage bij zienswijze op S-Schijf] en waarop enkele van bovenstaande punten zijn gebaseerd. Ik verzoek u vriendelijk dit gedachtengoed mee te nemen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. Met vriendelijke groet, H.C. Heerschop Directeur-rentmeester a.i.	Wij danken indiener voor zijn pro-actieve bijdrage. Wij zijn voornemens de ambities die indiener samen met Natuurmonumenten heeft uitgewerkt te betrekken bij de nadere uitwerking van de visie.

ZW-0029		
ZO-0118	Betreft; Zienswijze Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (1076848) Fietspad langs de N208 ter plaatse van Houtvaartkade te Aerdenhout Geachte College. Op de eerste plaats ben ik een groot voorstander van vrij liggende fietspaden, laat dat voor op staan. Mijn zienswijze gaat over het plan van de fietsverbinding Noordelijke van de Houtvaartkade (d,c.) t.o.v. de oorspronkelijke variant (a) Het lijkt mij zinvol om de voor- en nadelen van deze twee varianten eens te bekijken, voor dat er een gedegen besluit genomen kan worden door de Provincie. **Voordelen Fietsers** • Maakt de fietser niet uit of ze over de een, of de andere variant fietsen. **Nadelen fietsers** • Ze fietsen meer langs een snelweg. • Mogelijk een onveilige situatie. Bij variant (d, c.) Als de fietsers tussen het tunneltje en het pompgemaaltje bevinden. • Indien er wat gebeurt op de randweg, denk aan een auto of motor die daar uit de bocht vliegt. Dan is deze direct op het fietspad. En als er een of meerdere fietsers fietsen, is dit gevaarlijk en niet wenselijk. **Voordelen Provincie** • Geen. **Nadelen Provincie (variant d,c. t.o.v. a.)** • Een gedeelte aan het begin van de Houtvaart ter hoogte van het pompgemaal (ca. 120 m2) dient te worden versmald en gedempt en verderop door een verbreding te worden gecompenseerd (noodzakelijke en kostbare herziening van de waterhuishouding ter plaatse) Geeft Gouwe-Rijnland, of de Gemeente Bloemendaal hier wel toestemming voor? Of de Gemeente Bloemendaal? • Vele bomen en lagere begroeiing langs het eerste gedeelte van de Houtvaart dienen te worden	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd.

	gekapt en eveneens verderop in de bocht van de N208-Randweg te worden gecompenseerd (volledige ontbossing van het talud over een lengte van ca. 200 m vanaf het pompgemaaltje) • Hier staan mooie grote en gezonde bomen. Geluidsscherm voor onze wijk vervalt. • Er dient een aantal damwanden/houten beschoeiing te worden geslagen over een lengte van ca. 100 a 200m, met een aflopende hoogte van ca. 2 m naar ca. 1 m. Het fietspad (twee richting) wordt ten slotte 3 meter breed. • Een veel moeilijker aan te leggen trage, dan variant (a.). • Een meerprijs van ca Soo.ooo euro basis 2005/2007 (lees onder). Met deze wijzigingen gemoeid gaande de EXTRA kosten vind ik onverantwoord. Uit vorige ramingen (2015/2016) is gebleken dat de meerkosten voor variant 3B t.o.v. het basisontwerp van de Provincie (eerste variant a.) geraamd moeten worden op ten minste 500.000.- euro (prijspeil 2005/2007, toen al met een betrouwbaarheidsmarge van slechts 20% tot 30%). Wat wordt de definitieve meerprijs als het van variant (a) naar variant (d) gaat zoals het er nu voorligt. Ik zelf noem dit een economisch delict van de Provincie. Om meer gemeenschapgeld uit te geven voor een zelfde doel. Namelijk een fietsverbinding maken naar de overkant, met het zelfde resultaat. Heb begrepen dat de nieuwe variant voortkomt uit protesten van bewoners van het Spiegelenburgh kwartier. En dat i.v.m. mogelijk parkeeroverlast, van forensen aldaar. Maar ik kan mij niet onttrekken aan het feit dat; de automobilisten die 200 meter verder (ook gratis) parkeren dat een probleem gaan vinden. Dus die bezwaren kunt u als ongegrond aanmerken lijkt mij. En er zijn raadsleden in de Gemeente Bloemendaal die tegen de nieuwe varianten zijn. Zelf denk ik dat er een paar prominenten bewoners in het Spiegelenburgh kwartier grote druk uitoefent bij de Gemeente Bloemendaal. En dat daar door de toezegging van 100.000 euro is gegeven, overigens is dit subsidiegeld van Bloemendaal. Maar dit kan en mag toch niet zo zijn dat er nu voor deze zeer dure en met grote moeite aan te leggen variant (a.) gekozen gaat worden. Ook wil ik opmerken dat er een voet/fietstunneltje ligt onder de randweg. Is hier naar gekeken of deze te gebruiken is, dan wel een ander tracé voor de fietsers kan volgen. Tenslotte fietsen hier nu ook de Coornhert lyceum bezoekers doorheen. Deze steken niet bij de stoplichten Pijlslaan/Randweg over, zoals gesuggereerd wordt. **Mijn conclusie** Alle voor en de zeer grote en vele nadelen, als ook de grote onvoorzien meerprijs bekeken te hebben. Moet ik u adviseren om het 1® ontwerpplan (a.) t.o.v. de Waal Malefijtlaan uit te voeren en niet het plan zoals deze nu voorligt. Of een ander tracé te ontwerpen. Het aanwezige bergbezinkbassin moet geen opstakel zijn lijkt mij, met de huidige techniek. Met vriendelijke groet,	

ZW-0030 Gemeente Uithoorn		
ZO-0119	Geacht college, Op 18 juni 2018 heeft uw college de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (hierna: Omgevingsvisie) ter inzage gelegd. Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik om een aantal voor ons belangrijke punten te benadrukken. *Algemeen* De Provincie heeft uitgebreide verkenningen uitgevoerd om de belangrijkste ambities en opgaven te	Wij zijn verheugd te constateren dat indiener onze verkenningen, de uiteengezette opgaven, de geformuleerde ambities en onze sturingsfilosofie onderschrijft. Het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is primair gericht geweest op realiteitszin: niet op alle thema's kunnen hoge ambities worden geformuleerd, omdat ze dan niet tegelijkertijd waargemaakt kunnen worden. In het gevolgde proces tot deze

	formuleren. Dit is ons inziens op een zorgvuldige manier gedaan. Wij onderschrijven de uiteenzetting van de in het fysieke domein voor de komende jaren en de geformuleerde ambities en sturingsfilosofie. Wij zijn te spreken over het feit dat de Omgevingsvisie geen 'blauwdruk' is maar een visie op hoofdlijnen. Er wordt hierbij wel opgemerkt dat de ontwikkelprincipes/ opgaven allemaal hun eigen ruimtelijke claims hebben, maar in de Omgevingsvisie nauwelijks wordt ingegaan op de manier waarop deze zich tot elkaar verhouden. Hoe bijvoorbeeld de ruimtelijke claims van de energietransitie en natuurversterking zich verhouden tot woningbouw wordt niet verder uitgewerkt. In de Omgevingsvisie (p.34) wordt opgemerkt dat: "Een zorgvuldig gebruik en verdeling van de schaarse ruimte is van belang. Keuzes maken is hierbij onvermijdelijk; het is niet altijd mogelijk de kool én de geit te sparen. We kiezen voor het behouden van het metropolitane landschap, maar met toevoeging of verandering van functies. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen". Ons inziens wordt hiermee juist getracht de kool én de geit te sparen. De Omgevingsvisie lijkt met name een opeenstapeling van ambities te zijn, waarbij er nauwelijks sprake is van een integrale belangenafweging en prioritering. Volgens ons is dit overigens niet per definitie problematisch. Ons inziens dient de provincie echter afhankelijk van de opgave duidelijk richting te geven en haar rol te bepalen, oftewel te erkennen dat de integrale belangafweging en prioritering op regionaal en lokaal plaats dient te vinden.	ambities is, voorafgaande aan de besluitvorming, inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. De vorm die daarbij is gevonden is die van een discussiedocument. Daarin zijn drie verhaallijnen beschreven, elk startend vanuit een andere invalshoek met in een bij die verhaallijn passende volgorde van consequenties voor bepaalde keuzes. Het discussiedocument is na te slaan via www.noord-holland.nl/Omgevingsvisie/Documenten/Fase_2_ Koers. Door de verbanden tussen ambities op die manier inzichtelijk te maken hebben provinciale staten uiteindelijk de gekozen ambities in samenhang geformuleerd. De ontwikkelprincipes moeten in samenhang met elkaar worden beschouwd en gebruikt. Dat stimuleert de integrale afweging. Als er al sprake is van prioritering, dan zit die impliciet in de ontwikkelprincipes. Met de ontwikkelprincipes geeft de provincie de richting die indiener vraagt. In de uitwerking van de omgevingsvisie zal de mate van doorwerking van deze zelfbindende visie worden bepaald. De rol van de provincie ten opzicht van haar partners zal nog nader worden bepaald, bij voorkeur ook juist met die partners. Dat proces is inmiddels gestart.
ZO-0120	<u>Wongingbouwontwikkeling</u> De Omgevingsvisie zet in op binnenstedelijke woningbouwontwikkeling. Geconcentreerd bouwen binnen kernen, transformeren, bundelen en verdichten. In lijn met het Rli-Briefadvies 'Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit' (d.d. 28 juni 2018) willen wij waarschuwen voor een onjuiste en te smalle discussie en vraagstelling over binnenstedelijk versus buitenstedelijk. Het is belangrijk om te kijken naar de onderliggende vraag: wat voor dorpen en steden met welke kwaliteit willen de betrokkenen met elkaar realiseren? Van daaruit zouden keuzes over woonmilieus en locaties moeten worden gemaakt. Voor ons kan een enkelzijdige blik op concentratie en verdichting op gespannen voet komen te staan met één van de belangrijkste gewaardeerde eigenschappen van Gemeente Uithoorn; het ruimtelijke, dorpse en groene karakter. De Provincie heeft de ambitie om het nieuw te realiseren aanbod te laten aansluiten bij de vraag (demografische ontwikkelingen en woonbehoefteonderzoek). Er kan echter niet geheel aan de vraag worden voldaan indien enkel binnenstedelijk wordt gebouwd. De Omgevingsvisie gaat ons inziens onvoldoende in op deze mismatch. Verder wordt volgends de Omgevingsvisie veel belang gehecht aan regionale samenwerking. De betekenis hiervan (bijv. kernen zijn onderscheidend en complementair) blijft echter vaag. Wat betekent dit als wij een woningbouwproject hebben dat zich niet of in onvoldoende mate onderscheid van andere woningbouwontwikkelingen in de regio? Het is ons op basis van de Omgevingsvisie niet duidelijk in hoeverre dit ingaat tegen de lokale bevoegdheid om invulling te geven aan het woonbeleid.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk. Om die reden is de zinsnede 'zo veel mogelijk' opgenomen in dit uitgangspunt.
ZO-0121	*<u>Schiphol</u>* De rol die de Provincie voor zichzelf omschrijft "een betrouwbare partner die vanuit een samenhangende visie deelneemt aan de discussie over de ontwikkelingen van Schiphol en omgeving" (p.69) herkennen wij - we werken op dit dossier op een constructieve manier samen. Procedureel willen we opmerken dat er wordt gesteld dat "Schiphol ontwikkelt zich verder binnen de afgesproken milieucontouren, rekening houdend met mogelijke ontwikkelingen in Schiphol Noordwest" (p.34), maar dat er natuurlijk niet alleen afspraken m.b.t. milieucontouren zijn. Op pagina 38 wordt gesproken over de wettelijke en bestuurlijke kaders, wij zouden graag zien dat het Alders-akkoord hier expliciet wordt genoemd, en de zin op pagina 34 hierop wordt aangepast.	Ten aanzien van Schiphol is niet de provincie, maar het Rijk bevoegd gezag. Wij dringen bij het Rijk aan op verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeerbesluit (LVB) en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit (LIB). De tekst in de Omgevingsvisie is hierop in door indiener genoemde passages aangescherpt.

ZO-0122	Inhoudelijk geeft de Provincie t.a.v. het dossier Schiphol veel zekerheid aan bedrijvigheid, er wordt gesproken over groei in plaats van een afweging waarin ook een rem op groei een van de opties is. De balans met de leefbaarheid voor de (huidige) omwonende burgers, zoals die in de ambitie van de Provincie wordt verwoord (Balans tussen economische groei en leefbaarheid), komt nauwelijks naar voren. Er wordt niet gesproken over hinder, met uitzondering van de zinsnede (in een hoofdstuk dat niet direct in verband staat met Schiphol) "in de wetenschap dat een metropool zonder hinder niet bestaat" (p.34) en de constatering dat "op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen". Dit dient volgens ons beter te worden uitgewerkt. In dit verband merken wij op dat het thema gezondheid nagenoeg niet wordt uitgewerkt in de Omgevingsvisie. We betreuren het dat de provincie hier geen ambitie over uitspreekt en het alleen tot zijn taak rekent om te voldoen aan de wettelijke normen.	Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0123	<u>Nieuwe energie</u> Wij herkennen en onderschrijven de ambitie van de Provincie om in 2050 energieneutraal te zijn, en delen de wens om de opgaven voor de energietransitie ook te zien als kans voor economische ontwikkeling. Bij de energietransitie ligt de nadruk op het opwekken van duurzame energie. Wij vragen u om ook actief te blijven sturen op de 'kritische succesfactor' van maximale energiebesparing.	We zijn blij met de uitgesproken steun door indiener op de ambitie rond energieneutraal zijn in 2050. We zijn het met indiener eens dat maximale besparing in brede zin een kritische succesfactor van belang is. Dat hebben wij ook benoemd in het witte kader op pagina 46 van de Omgevingsvisie. Daar waar nodig/mogelijk werken we dit uit in instrumenten als de Omgevingsverordening en programma's.
ZO-0124	Zoals in de Omgevingsvisie aangegeven blijkt uit onderzoek dat Noord-Holland energieneutraal op eigen grondgebied niet haalbaar is, en dat voor het duurzaam opwekken, maar ook voor transport en opslag van energie en warmte, veel ruimte nodig is. Wij vragen ons af welke rol de provincie voor zich ziet als het gaat om de borging van een goede belangenafweging tussen de ruimtebehoefte voor de energietransitie, en voor bijvoorbeeld woningbouw en landschap?	In de beweging Nieuwe energie zijn de ambities voor energietransitie vertaald naar ontwikkelprincipes. In het deel Van visie naar uitvoering, paragraaf Werkwijze (pagina 65 en verder) hebben we aangegeven hoe we tot uitvoering van de ontwikkelprincipes willen komen. We hebben meerdere instrumenten uit de Omgevingswet ter beschikking, zoals de Omgevingsverordening en programma's. De belangenafweging zal plaatsvinden via meerdere thema's waar de provincie verschillende rollen kan innemen, mede afhankelijk van de fase waarin een initiatief/project zich bevindt. De gemeente wordt van harte uitgenodigd om aan de uitwerking naar verordening en programma's bij te dragen.
ZO-0125	Op de kaart bij nieuwe energie heeft warmte -terecht- een prominente plek. Zoals u weet werkt de MRA aan een richtinggevend ontwerp, het 'Grand Design 2.0'. Wij nemen aan dat er afstemming heeft plaatsgevonden met de MRA, maar zien of lezen dat niet terug. Net als u zien wij onderzoek naar de potentie van de verschillende energiebronnen als belangrijke randvoorwaarde om goede keuzes te maken. Wij zijn dan ook verheugd dat de provincie Noord-Holland zich inzet voor onderzoek op korte termijn naar de potentie van geothermie, onder andere in de omgeving van de Greenport Aalsmeer.	In het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie hebben wij op meerdere momenten van de verschillende fasen afstemming gehad met alle betrokken partijen. Daarnaast hebben we met zoveel mogelijk lopende interne en externe parallelle projecten/trajecten afgestemd. Het Grand Design van de MRA is zo'n traject waar we rekening mee hebben gehouden bij de Omgevingsvisie. Dat dat niet wordt genoemd, heeft met het strategische en langjarige karakter van de visie, als start van de beleidscyclus, te maken, waarin het Grand Design zijn legitimatie moet vinden.
ZO-0126	<u>Greenport Aalsmeer</u> In de Omgevingsvisie mag meer nadruk worden gelegd op Greenpoort Aalsmeer. Naast aandacht voor transformatie van verouderde glastuinbouwgebieden ligt er ook een opgave in de modernisering, verduurzaming en versterking van de glastuinbouw. Met betrekking tot sanering van glastuinbouw en vrijkomende agrarische bebouwing pleiten wij voor een continuering en dóórontwikkeling van de regeling Ruimte voor Ruimte die o.a. in Gemeente Uithoorn de afgelopen jaren met succes is toegepast. Wij verzoeken dit instrument ook expliciet in de Omgevingsvisie te benoemen.	Bij de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving zijn de Greenports, waaronder de Greenport Aalsmeer, expliciet benoemd en aangegeven op het bijbehorende kaartbeeld. Daarmee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster. De uitwerking van de omgevingsvisie vindt plaats in de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft, zoals de Omgevingsverordening en in programma's.
ZO-0127	Het is niet helemaal duidelijk op de kaart te zien of het actuele initiatief is opgenomen om de OCAP leiding door te trekken naar het kassengebied van Greenport Aalsmeer bij o.a. De Kwakel. Op dit moment loopt hiervoor bij de provincie Noord-Holland een subsidie-traject. Ook is niet helemaal duidelijk wat wordt bedoeld met de oranje-rode aanduiding over CO2. Gaat dat over de vraag naar CO2 vanuit de Greenport Aalsmeer, of wordt gedoeld op de CO2 uitstoot als gevolg van de bodemdaling in het veenweidegebied, of wellicht beide?	De aftakking van de OCAP naar het kassengebied van de Greenport Aalsmeer staat op de kaart gestippeld ingetekend, maar valt wat weg tegen de ondergrond. We zullen de geplande verbinding iets duidelijker intekenen. Met de rode CO2-wolkjes bedoelen wij een vraag naar CO2 vanuit in dit geval de Greenpoort Aalsmeer. Met de groene wolkjes bedoelen we een overschot/productie van CO2. We zullen dit in de legenda verduidelijken.
ZO-0128	<u>Landschap</u> Gemeente Uithoorn is een gemeente met twee landschappelijke karakters. De gemeente kent een duidelijk tuinstedelijke/economische karakter in het noorden en een landelijk karakter in het zuiden. Het landelijke karakter richt zich op het Groene Hart. In dit gebied is het belangrijk de relatie met het landschap te	Op pagina 37 wordt het metropolitane landschap beschreven. Het onderscheidt zich van andere landschappen in de provincie door de ruimtelijk-economische druk die voortkomt uit de aanwezigheid van de metropool. Dit leidt tot andere opgaven dan in gebieden waar die druk minder of afwezig is. Het is geen planologisch kader of beleidskader.

	behouden en te versterken. Hierin zien wij ook een rol voor de Provincie weggelegd. Volgens de omgevingsvisie maakt gemeente Uithoorn onderdeel uit van het 'metropolitane landschap'. Het begrip 'metropolitane landschap' wordt in de omgevingsvisie echter niet gedefinieerd en de inhoud, impact en schaal zijn onduidelijk.	
ZO-0129	Wij herkennen de opgaven, zoals beschreven in de omgevingsvisie, die op ons landschap afkomen; het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden; recreatie; het inpassen van de energietransitie; kansen voor gedeeltelijk nieuwe agrarische activiteiten; en klimaatadaptatie – en waarderen de urgentie die de Provincie hier aangeeft, met name ten aanzien van het onderwerp bodemdaling. Maar met welke instrumenten een natuurlijke en vitale landelijke omgeving verder versterkt en ook beheert zal kunnen worden is niet helder. We zouden graag in een samenwerkingsverband aan deze opgaven werken, zodat er duidelijk kan worden welke gebieden welke draagkracht hebben - en zien hierin een bemiddelende rol voor de Provincie om zowel behoud als ontwikkeling te kunnen afstemmen.	Wij waarderen het zeer dat indiener de door ons geschetste opgaven herkent. We hebben in het visiedeel bewust geen instrumenten opgenomen omdat als er na vaststelling een beter instrument voor handen lijkt te zijn dan we in de visie hadden opgenomen, de visie direct op dat punt zou moeten worden herzien. In plaats daarvan hebben we in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering' geschetst welke mogelijke instrumenten we zouden kunnen inzetten en dat we dat met onze partners willen bepalen en uitvoeren. We gaan dan ook graag op het aanbod in dit in samenwerking vorm te geven.
ZO-0130	*Mobiliteit* Alle voorspellingen geven aan dat in de Metropoolregio Amsterdam het verkeer (flink) blijft groeien. Om deze groei te kunnen faciliteren zijn maatregelen nodig anders komt de bereikbaarheid en leefbaarheid onder druk te staan. In de Omgevingsvisie wordt gesteld dat er een grotere behoefte bestaat aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal/doorgaand verkeer. Wij kunnen niet instemmen met dit ontwikkel principe. Doel is de woonomgeving te ontlasten. Het opvangen van de groei van het verkeer kan echt niet zonder ook het snelwegennetwerk als integraal onderdeel van de wegenstructuur te bekijken. Alles heeft met elkaar te maken. Loopt het vast op de A9, dan zal de N201 extra gebruikt worden. Wordt de N201 drukker, dan zal het ook op de A4, en A2 drukker worden. Wat wel gesteld kan worden is dat door verdere verdichting van wonen en werken er een grotere druk komt op de regionale wegenstructuur aangezien deze het dichtst langs deze locaties lopen. Uiteindelijk zal op het snelwegenniveau deze extra verkeersintensiteit ook verwerkt moeten kunnen worden. Er wordt verder gesteld dat de A9 moet worden gebruikt om de A10 te ontlasten door hier meer doorgaand verkeer over heen te leiden. Wij hebben onze twijfels over het effect van deze maatregel, omdat de capaciteit van de A9 nu al onder druk staat. De doorstroming op de A9 staat in rechtstreeks verband met de doorstroming op de N201 die als een soort 3e ring om Amsterdam ligt. De huidige capaciteit van de N201 tussen Uithoorn en de A2 vormt een probleem.	We zijn het met indiener eens dat integraal naar het wegennetwerk moet worden gekeken. Juist vanuit die optiek zijn we op het ontwikkelprincipe 9 gekomen. Voorts erkennen wij dat de N201 tussen Uithoorn en de A2 een probleem is. We zijn dan ook content met de studie die Provincie Utrecht naar haar deel van de N201 uitvoert.
ZO-0131	Wij onderschrijven de stelling dat de netwerkcapaciteit van alle modaliteiten dient te worden uitgebreid. Een verschuiving van de modal split zal hierbij noodzakelijk zijn. Er zijn namelijk grenzen aan wat de auto-infrastructuur kan verwerken. Het doel om in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijkere rol te laten spelen in de regionale mobiliteit van Noord-Holland wordt door ons onderschreven.	Wij zijn blij met de steun voor ons beleid. Wij staan voor keuzevrijheid voor de reiziger. Zij zullen de keuze maken voor de meest efficiënte en effectieve wijze van vervoer.
ZO-0132	<u>Kanttekeningen bij het proces</u> Het is spijtig dat er in tegenstelling tot het voortraject relatief weinig tijd is genomen in de beleidsbepalende fase om te komen tot een Omgevingsvisie. Wat ons betreft is dit juist de belangrijkste fase. Hierdoor is er te weinig tijd geweest om het ook 'onze' Omgevingsvisie te laten worden. De gekozen periode van ter inzage legging - in de zomer terwijl de schoolvakanties al beginnen - is betreurenswaardig. Er is bovendien door de Provincie niet gereageerd op ambtelijke en bestuurlijke verzoeken van o.a. Gemeente Uithoorn om te temporiseren. Dit verloop van het proces draagt ons inziens niet bij aan het vertrouwen tussen overheden, hetgeen een belangrijk uitgangspunt is van de Omgevingswet. Wij spreken dan ook de hoop en verwachting uit dat voornoemde kanttekeningen bij het vervolgtraject ter harte worden genomen. In onderstaande paragraven geven wij een aantal aanbeveling voor het vervolgtraject.	Voor de beleidsbepalende fase zoals indiener dat noemt heeft de provincie relatief veel tijd uitgetrokken. Die fase bestaat uit de Koersfase en de Visiefase tezamen, dus geheel 2017 en het eerste kwartaal van 2018. In alle fasen heeft de provincie allerlei stakeholders, zoals gemeenten betrokken. Op 8 februari 2018 was er een congres met raadsleden, bestuurders en belanghebbenden (zoals maatschappelijke organisaties) naar aanleiding van de vastgestelde Koers en vooruitlopend op de Ontwerp Omgevingsvisie. Vervolgens is een 50%-versie van de Ontwerp Omgevingsvisie besproken met medewerkers van gemeenten en waterschappen. Een 80%-versie is eveneens toegestuurd, zodat men enerzijds nog daarop kon reageren en anderzijds zich al kon voorbereiden op de terinzagelegging met reactietermijn van de Ontwerp Omgevingsvisie. Wij zijn erkentelijk voor de bijdrage die vanuit de gemeente Uithoorn in die fase is geleverd. Al geruime tijd hebben wij gecommuniceerd over de verwachte periode van terinzagelegging, namelijk dat die zou plaatsvinden voor de zomervakantie van 2018. Uiteindelijk begon de terinzagelegging 5 weken voor de start van de zomervakantie en viel alleen de laatste week van de terinzageleggingsperiode in de formele zomervakantie. Dat de gemeente Uithoorn geen reactie op een verzoek tot temporisatie heeft gehad, betreuren wij. Wij zullen hier in de toekomst een grotere zorgvuldigheid betrachten.

ZO-0133	<u>Van visie naar uitvoering</u> De Provincie gaat uit van de volgende sturingsfilosofie: "'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Die bepaalt de wijze van sturing en samenwerking." In lijn met deze sturingsfilosofie kiest de Provincie ervoor om het accent op haar samenwerkende en responsieve rol te leggen (p.65). Hiermee legt de Provincie ons inziens het juiste accent. Tegelijkertijd wordt er geconstateerd dat de meeste concrete plannen om uitvoering te geven aan de visie, juist betrekking hebben op de normerende rol van de Provincie (zie onderstaande paragraaf). Wij spreken de hoop en verwachting uit dat de geformuleerde sturingsfilosofie en rolbepaling de komende jaren in de praktijk worden gebracht.	Wij danken indiener op dit onderdeel voor de ondersteuning van de gekozen sturingsfilosofie. Er is een scala aan instrumenten om aan deze sturingsfilosofie inhoud te geven. Op onderdelen zal dat ook een normerende rol betreffen. Daarbij is de normerende rol van de provincie dus slechts een van meerdere mogelijke rollen. Lokaal wat kan, regionaal wat moet is onze sturingsfilosofie. Die zal dan ook bepalend zijn voor de mate waarin we gebruik maken van onze normerende rol. Die rol zullen we vooral in praktijk brengen bij het opstellen van instrumenten zoals de omgevingsverordening. Een traject waar we graag met indiener invulling aan geven.
ZO-0134	<u>Doorvertaling naar Omgevingsverordening</u> In de Omgevingsvisie (p.66) is opgenomen dat de eerste integrale Omgevingsverordening na de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 word afgerond en na de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2019 in procedure wordt gebracht. Gelet op de sturingsfilosofie van de Provincie spreken wij onze verbazing en teleurstelling uit over het feit dat de omgevingsverordening zich schijnbaar al in een afrondende fase bevindt. Tegelijkertijd stel de Provincie: "Bij het analyseren van onze huidige regels en het schrijven aan de nieuwe Omgevingsverordening betrekken we onze partners." (p.66). Er wordt met klem verzocht voldoende tijd te nemen voor dit proces. De planning zou ondergeschikt moeten zijn aan de benodigde zorgvuldigheid om te komen tot een breed gedragen Omgevingsverordening die recht doet aan de verbeterdoelen van de Omgevingswet. De nieuwe datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 biedt hiervoor ook ruimschoots de mogelijkheid.	De Omgevingsverordening bevindt zich geenszins in een afrondende fase. Begin september 2018 is de schrijffase gestart van de Omgevingsverordening NH1.0. In deze fase zullen vernieuwende regels worden geschreven in samenwerking met onze partners, zoals de gemeenten. Hiervoor zullen we onder meer het netwerk benutten dat is opgebouwd bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie. We zullen onze partners betrekken bij het bespreken van de uitkomsten van de analysefase, het opstellen van regels en het 'botsproeven' van regels. Het betrekken van onze omgeving bij het opstellen van de Omgevingsverordening is van groot belang omdat het juist die omgeving is die in de praktijk met onze regels te maken heeft. Daarbij benadrukken wij dat wij met het opstellen en vaststellen van deze eerste tranche van de Omgevingsverordening een eerste stap zetten richting een Omgevingsverordening die recht doet aan de verbeterdoelen van de Omgevingswet en de sturingsfilosofie en ambities van de Omgevingsvisie. Een eerste stap die zijn vervolg krijgt in de Omgevingsverordening NH2.0 die voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet gereed moet zijn. Een eerste stap waarmee we ons inziens echter niet kunnen wachten tot 1 januari 2021.
ZO-0135	<u>Regionale samenwerkingsagenda's</u> Wij onderkennen het belang van regionale samenwerking en kijken met interesse uit naar de verdere uitwerking van het beleidsinstrument "regionale samenwerkingsagenda". Met betrekking tot de uitwerking van de regionale samenwerkingsagenda's plaatsen we een aantal kanttekeningen. Er wordt opgemerkt dat dé regio niet bestaat. Regio's zijn vaak geënt op een specifiek thema, zoals veiligheid of bestaan uit verzorgingsgebieden gevormd door het gedrag van ondernemers en bewoners. In het geval van Gemeente Uithoorn gaan deze ook over Provinciegrenzen heen. De Raad voor het Openbaar Bestuur (2015, p.7) stelt dat: "het goed is als de provincie meer aandacht besteedt aan samenwerkingsverbanden. Door de rol op zich te nemen van bewaker van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Geen uitbreiding van formeel wettelijke bevoegdheden, maar benut Informele instrumenten en gezag om het gesprek over kwalitatief goed bestuur aan te gaan met gemeenten en regio's." Voor sommige onderwerpen vindt regionale samenwerking nu plaats binnen via de Provinciale Ruimtelijke Verordening 'opgelegde' regio's die niet per definitie het beste schaalniveau vormen voor de betreffende opgave. Wij pleiten er dan ook voor dat, afhankelijk van de opgave, wordt bepaald wat de juiste regio en de juiste manier van samenwerking is. Hierbij dient er te allen tijde aandacht te zijn voor de democratische legitimiteit van de regio. In lijn met de sturingsfilosofie van de Provincie verwachten wij een samenwerkende en faciliterende rol in het kader van regionale samenwerking en geen normerende rol met van bovenaf opgelegde regionale samenwerking.	Zoals verwoord in onze sturingsfilosofie in de Omgevingsvisie ('lokaal wat kan, regionaal wat moet') staat bij het bepalen van het passende schaalniveau en de wijze van (regionale) samenwerking altijd de opgave centraal. Dat betekent dat dit inderdaad, zoals indiener zelf aangeeft, per opgave kan verschillen. Sommige opgaven, bijvoorbeeld binnen de Metropoolregio Amsterdam, overstijgen de grenzen van de provincie. Bij de verdere uitwerking van het nieuwe beleidsinstrument Regionale samenwerkingsagenda zijn de opgaven leidend. Uitgaande van die opgaven zullen we samen met de regio's verkennen welk geografisch schaalniveau en samenwerkingsvorm het meest passend is. Leidend hierbij zijn de opgaven die onderdeel uitmaken van de Regionale samenwerkingsagenda. In de paragraaf 'Regionale samenwerkingsagenda' op pag. 66 wordt daarom de zin "Deze bepaalt namelijk vaak het schaalniveau dat passend is." gewijzigd in "Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking." en wordt de zin "In ieder geval gaan we uit van twee relevante schaalniveaus: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord." verwijderd.

ZO-0136	Integraliteit Met betrekking tot integraliteit wordt gesteld dat (p.66): "De Omgevingsvisie NH2050 is, zoals de Omgevingswet beoogt, onze integrale visie op de ontwikkeling van de hele fysieke leefomgeving." In bijlage 2 van de starnotitie Omgevingsvisie NH2050 (Provincie Noord-Holland, mei 2016) is een overzicht opgenomen van de visies die in de Omgevingsvisie opgaan, zoais de Structuurvisie, Leidraad Landschap en Cultuurhistorie en Woonvisie. Er wordt verzocht om expliciet in de Omgevingsvisie op te nemen dat deze visies door de Omgevingsvisie worden vervangen en de voornoemde sectorale visies ook formeel in te trekken. De situatie moet worden voorkomen dat de Omgevingsvisie in werking treedt en sectorale visies tevens in werking blijven. Alleen dan kan worden voldaan aan de verbeterdoelen van de Omgevingswet voor het vergroten van de inzichtelijkheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht en het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid. Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wensen u veel succes met het verwerken van de zienswijzen en het opstellen van de definitieve Omgevingsvisie. Mocht u vragen hebben over deze zienswijze, dan kunt u contact opnemen met dhr. T. Sommers van de afdeling Wonen en Werken (0297- 513 111, thijs.sommers@uithoorn.nl). Hoogachtend, burgemeester en wethouders van Uithoorn,	Met het besluit van Provinciale Staten tot vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 zullen gelijktijdig de strategische visies die opgaan in de omgevingsvisie worden ingetrokken. Wij zullen dit expliciet toevoegen aan de Omgevingsvisie. Het gaat concreet om de Structuurvisie Noord-Holland 2040, het Provinciaal Milieubeleidsplan, de Watervisie 2021, het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan, de Agenda Groen. Voor de Woonvisie en andere beleidskaders zonder wettelijke grondslag geldt dat ze na vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 in lijn moeten worden gebracht met de Omgevingsvisie. Dit gebeurt in de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie en zal veelal in programma's vorm krijgen. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie betreft evenmin een strategische visie, maar een toegepast instrument dat dient als handreiking om nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen goed in te passen in het landschap. Wij stellen ons voor, zoals beschreven in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering', dat onderdelen van onze Omgevingsvisie worden vertaald naar (uitvoerings)programma's die zich richten op doelen en acties voor de kortere termijn. In sommige gevallen kunnen deze programma's ook sectoraal van opzet zijn. Deze programma's geven uitwerking aan de integrale ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie.

ZW-0031 Holland boven Amsterdam (Gemeenten NHN)		
ZO-0137	Geacht college, Noord-Holland Noord, wij spreken zelf over Holland boven Amsterdam, heeft kennis genomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Via deze brief geven wij u onze zienswijze op de visie. Voor de leesbaarheid is de zienswijze opgedeeld in een algemeen deel en een deel met detailopmerkingen. Holland boven Amsterdam is enthousiast en in het algemeen positief over het concept van de Ontwerp-Omgevingsvisie. We willen onze complimenten geven voor het proces in de totstandkoming van het ontwerp. We vinden dat de Ontwerp-Omgevingsvisie goed recht doet aan de dynamiek en de onderscheidende identiteiten in onze regio.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0138	Holland boven Amsterdam, onderdeel van het Daily Urban System van de Metropoolregio Amsterdam, is een unieke en complete regio en wil deze kwaliteiten waarborgen en versterken. Holland boven Amsterdam wil de komende decennia aantrekkelijk blijven voor haar bewoners, bedrijven en bezoekers. We maken sterker wat al sterk is en worden vitaler daar waar het moet. Dat doen wij in Holland boven Amsterdam-verband gezamenlijk met de provincie. Wij staan dus gezamenlijk aan de lat om onze provincie aantrekkelijk te houden: ons belang is uw belang. Holland boven Amsterdam is een diverse regio met een sterke internationale positie op het gebied van agri & food, energie, water en toerisme. De Omgevingsvisie moet ruimte bieden aan economische en sociale ontwikkelingen die Holland boven Amsterdam beter faciliteren. Wij zijn content dat Holland boven Amsterdam een apart hoofdstuk heeft gekregen in de visie en dat onze regionale visies aan de basis hebben gestaan van onder andere de beweging Sterke kernen, sterke regio's. Wij kunnen ons weliswaar in grote lijnen vinden in de vijf bewegingen en de daaraan verbonden ontwikkelprincipes, maar zijn bezorgd over de rol die de provincie zichzelf toedicht in de uitvoering van deze principes. Holland boven Amsterdam ondersteunt het adagium 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', maar betreurt het dat de provincie dit adagium regelmatig aanvult met 'zolang het maar binnen provinciale regels past'. Die stellingname past niet in het nieuwe denken volgens de Omgevingswet. Gemeenten met elkaar of regio's in totaliteit dienen het vertrouwen van de provincie te krijgen als zij aantonen het onderling eens te zijn. Onze 3 regio's, Kop van Noord-Holland, Regio Alkmaar en Westfriesland, werken immers al volgens	Wij zijn blij dat indiener zich kan vinden in de vijf bewegingen die de kern vormen van onze Omgevingsvisie en de daarbij behorende ontwikkelprincipes. Wij herkennen echter niet de door indiener aangehaalde stellingname dat er in de Omgevingsvisie ruimte is voor eigen lokale en regionale keuzes 'zolang het maar binnen provinciale regels past.' Zoals expliciet verwoord in Koers NH2050 en de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 willen wij vanuit een gedeelde visie op de kwaliteiten van een gebied samenwerken met gemeenten en regio's en zijn we vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden terughoudend met het opstellen van regels. Uitgangspunt bij de Regionale samenwerkingsagenda's en eventuele gebiedsgerichte programma's is dan ook dat we deze samen met regio's opstellen.

	dit principe om de eigen ambities waar te maken. De rol die wij voor de provincie zien weggelegd is die van samenwerkingspartner in de verschillende opgaven. De Regionale Samenwerkingsagenda's en programma's die u opvoert in het uitvoeringshoofdstuk dienen dus ook echt om gezamenlijk de agenda's uit te voeren. Wij gaan er van uit dat de agenda's en programma's samen met de regio's worden opgesteld om zo bestuurlijke legitimiteit te waarborgen.	
ZO-0139	*Sturingsfilosofie* De provincie wil – gelet op de diversiteit aan regio's - ruimte bieden aan maatwerk en zo vorm geven aan een wendbare samenleving. We ervaren op dit moment een provinciaal keurslijf waarin bewegen nauwelijks mogelijk is. Deze houding draagt niet bij om Holland boven Amsterdam vitaal en aantrekkelijk te houden. We zijn benieuwd hoe we de in de visie gegeven ruimte aan de gemeenten op de verschillende thema's gaan herkennen in de Omgevingsverordening.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart.
ZO-0140	*Cijferdenken* De nieuwe Omgevingswet gaat uit van integraliteit, samenhang en vertrouwen. Het benut potenties van gebieden en geeft flexibiliteit en maatwerk in de inrichting van ons land. Voor wat betreft de verstedelijkingsopgave maakt u inzichtelijk waar de potenties van elke kern en stad liggen. In het hoofdstuk Urgentie/Verstedelijking bedient u zich echter van cijferdenken: 'Waar geven we ruimte aan de opgave uit de demografische prognoses om 189.000 woningen in Noord-Holland Zuid en 23.000 woningen in Noord-Holland Noord te bouwen?' Het vasthouden aan rigide prognoses doet geen recht aan de potentie van Holland boven Amsterdam. Wij vinden deze benadering te eng. Ontwikkelingen op velerlei gebied waar wij op in moeten spelen zijn van invloed op de vitaliteit van Holland boven Amsterdam. We gaan uit van eigen kracht en willen Holland boven Amsterdam, met zijn eigen kwaliteiten en opgaves, versterken daar waar het kan en moet. Hier hoort het cijferdenken niet in thuis. Dit doet geen recht aan onze regio's, staat haaks op de inhoud van beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' en draagt niet bij aan regionaal maatwerk op velerlei gebied ter waarborging van de vitaliteit van de regio's, en dus geheel Noord-Holland. Holland boven Amsterdam denkt in potenties en kansen en wijst u in dit verband op onze propositie voor de woningbouwopgave. Wij stellen voor om bij de woningbouwopgave uit te gaan van de kansen en potenties van de verschillende regio's.	De verwachtingen in de verkenningen geven slechts een indicatieve woningbehoefte per gemeente/regio. Het is aan de regio's om een plan te maken om deze behoefte te realiseren. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Wij hebben de samenvatting van Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050.
ZO-0141	*Fysieke en digitale bereikbaarheid* Wij maken ons zorgen over de autobereikbaarheid en het openbaar vervoer in Holland boven Amsterdam. Doorgaande verbindingen zijn ondergeschikt in de Ontwerp-Omgevingsvisie. In het Daily Urban System waar Holland boven Amsterdam onderdeel van uit maakt is een goed netwerk van evident belang. Een knip tussen de MRA en Holland boven Amsterdam is niet wenselijk. Het is belangrijk dat de bereikbaarheid qua reisduur wordt ingekort. Een allesomvattend netwerk versterkt de agglomeratiekracht van zowel MRA als Holland boven Amsterdam. Zo vinden wij naast het verbeteren van de doorstroming op de A9 en A7 corridors, het verbeteren van de oost-westverbindingen, met de A23 als hoofdelement, frequentere spoorverbindingen, het verbeteren van de doorstroming op de Ring Alkmaar en het realiseren van doorfietsroutes, van evident belang om onze regio bereikbaar en vitaal te houden. Een gezamenlijk programma bereikbaarheid Holland boven Amsterdam is een oplossing om te komen tot zo'n integraal programma. Ook vervoer over water moet hier aandacht in krijgen. Weliswaar geen onderdeel van zo'n programma, is digitale bereikbaarheid. Een goede digitale infrastructuur is onmisbaar en zorgt voor een vitaal platteland en een goed vestigings- en investeringsklimaat. Ook hier moet meer energie in worden gestoken om Holland boven Amsterdam verder te ontwikkelen.	Wij zijn met indiener van mening dat digitale bereikbaarheid van groot belang is voor een goed vestigings- en investeringsklimaat. Daarom hebben de data-knooppunten bij de ontwikkelprincipes een belangrijke functie als ruimtelijk sturend element voor nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Wat betreft de bereikbaarheid van Amsterdam en de gebieden daar omheen is het Rijk gestart met het OV Toekomstbeeld, wat voor onze regio nu wordt uitgewerkt en werken we samen in het Programma Bereikbaarheid van, naar en in de MRA. Binnen deze projecten is er aandacht voor de bereikbaarheid, juist in samenhang met woningbouw en de verschillende modaliteiten. we wachten de eerste resultaten hiervan af.

ZO-0142	*Ladder van duurzame verstedelijking* We verwachten van de provincie dat zij een uitspraak doet over haar rol in relatie tot de Ladder van duurzame verstedelijking. De intentie van de wetgever bij de nieuwe Ladder is het vereenvoudigen van de regels. In hoeverre gaat de provincie hierin vrijheid geven? Hoe gaat u bijvoorbeeld om met het loslaten van regels over regionale afstemming of het loslaten van de prognoses waarop de behoeften zijn bepaald? Welke rol neemt u aan bij het loslaten van aanvullende regels over woningbouwplannen kleiner dan 12 woningen? Huidige jurisprudentie, die wij hanteren, wijst uit dat voor dit laatste aspect geen ladderonderbouwing nodig is. Bij het vertalen van de Omgevingsvisie in de Omgevingsverordening willen wij dan ook nauw betrokken worden.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie en ambities in onze provinciale juridische regels. Daarbij zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het vereenvoudigen van regels, het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. Wij kunnen nog geen uitspraak doen over wat dit betekent voor onze rol in relatie tot de Ladder voor duurzame verstedelijking. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening worden onze partners, zoals gemeenten, nadrukkelijk betrokken. Wij zullen inventariseren hoe kleinschalige ontwikkelingen zoals door indiener beschreven nu in bestemmingsplannen zijn gereguleerd en wat de wensen van de gemeenten daarover zijn met betrekking tot de Omgevingsverordening.
ZO-0143	*Bestaand Stedelijk gebied (BSG)* Op de kaart Noord-Holland in beweging staat bovenaan de legenda Bestaand Stedelijk Gebied. Wij wijzen u op het bestuurlijk overleg van 31 augustus 2016 waarin is afgesproken dat het aan de gemeente zelf is om te bepalen wat BSG is. Wij gaan hierbij uit van definitie en jurisprudentie. Wij stellen voor om de OntwerpOmgevingsvisie hierop aan te passen.	Het begrip Bestaand Stedelijk Gebied als indicatieve aanduiding in de Omgevingsvisie is bij nader inzien niet gelukkig gekozen. Wij zullen in de Omgevingsvisie deze term daarom als volgt aanpassen: Bestaande Kernen. Waarbij opgemerkt dat deze kaart geen juridische doorwerking heeft.
	Nieuwe Energie Nederland en dus ook Holland boven Amsterdam staan voor een immense opgave om de energietransitie vorm te geven. Holland boven Amsterdam werkt gezamenlijk met de provincie aan een Regionale Energie en Klimaat Strategie. Er wordt hierbij nauw samengewerkt tussen de 3 regio's. Waar is welke regio goed in? Welke (on)mogelijkheden zijn er? Welke energiebronnen zijn beschikbaar, en hoe gaan we die benutten? De Hydrogen Valley heeft vanwege de bestaande gasinfrastructuur hierin een belangrijke rol. Omdat opschaling van Wind op Zee grootschalige productie van waterstof nodig heeft en dit op de Noordzee alleen effectief is in te zetten door gebruik te maken van pijpleidingen, bij voorkeur bestaande, moet bij de verkenning Aanlanding Netten op Zee 2030 de meerwaarde van de bestaande gas-infrastructuur niet over het hoofd gezien worden. Den Helder heeft daarmee een cruciale positie voor het transport van gassen. Maar ook de huidige ontwikkelingen in de glasdriehoek met betrekking tot energietransitie zijn van grote betekenis voor de regio. De behoefte aan duurzame warmte, gecombineerd met de vraag naar duurzame energie en gebruik van CO2 heeft grote ruimtelijke en economische impact. Wij gaan graag verder met de regionale strategie, waarbij ook de integrale ruimtelijke uitwerking en afweging een belangrijk aspect is.	Wij zien er naar uit om samen met indiener de regionale strategie voor energie en klimaat verder uit te werken. We hebben een verkenning uitgevoerd naar de toekomst van de energie-infrastructuur. Deze heeft als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie en geleid tot een specifiek ontwikkelprincipe over de energie-infrastructuur, als ruimtelijk beleidskader. Voor de mogelijkheden van bijvoorbeeld waterstof en het gebruik van bestaande infrastructuur, waar indiener naar vraagt, is de provincie mede afhankelijk van (inter)nationale marktontwikkelingen, van Europees en Rijksbeleid en van investeringen vanuit het bedrijfsleven. In de Regionale Energiestrategieën zullen we gezamenlijk nader ingaan op de ruimtelijke uitwerking.
ZO-0145	*Samenwerkingsagenda Kusten* In de Ontwerp-Omgevingsvisie staat dat er een verkenning samenwerkingsagenda Kusten gaat plaatsvinden. In het proces rondom het kustpact is zeer recent afgesproken dat er geen nadere uitwerking van de binnenduinrandzone nodig is. Dit in tegenstelling tot wat eerder is gedacht. Graag zien wij dat de visie aangepast wordt aan deze laatste afspraken.	In het proces van het Kustpact is het convenant Noord-Hollandse Kust getekend waarin wij met 26 partijen een Toekomstperspectief Kust, Strandzonering en Samenwerkingsagenda zijn overeen gekomen en het beleid verder uitwerken. Er is afgesproken met alle bestuurlijke partners dat de uitwerking van de binnenduinrand in omgevingsplannen en -visies plaats zal vinden en de voortgang wordt gemonitord in het Bestuurlijk Overleg Kust. De verkenning in de Samenwerkingsagenda Kusten gaat over het ontwikkelprincipe rust en reuring, dat behalve aan de Noordzeekust ook voor andere kusten als aanpak kan worden verkend.
ZO-0146	*Landschap en agri* In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt onderscheid gemaakt tussen gebieden waar ontwikkelingen mogelijk zijn en gebieden waar dit zeer beperkt mogelijk is. Verzoek om duidelijk aan te geven waar het om gaat in Holland boven Amsterdam. Wij zijn van mening dat nieuwe ontwikkelingen altijd moeten bijdragen aan de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten zoals benoemd in onze eigen visies en de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de opstelling van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. In de uitwerking wordt onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het PARK-advies Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 meegenomen.

ZO-0147	*Stedelijke netwerken* De gewenste agglomeratiekracht van de metropoolregio zal vanuit internationaal perspectief beter kunnen concurreren met andere metropoolregio's wanneer deze wordt versterkt door de netwerkkracht van de gehele provincie. Daarmee is Holland boven Amsterdam, onderdeel van het Daily Urban System van de MRA, een deel van de oplossing voor de hoge druk op de beperkt beschikbare ruimte die de metropoolregio kent. De stedelijke gebieden Hoorn en Alkmaar zijn hierin het scharnierpunt tussen Holland boven Amsterdam en de MRA. Ze functioneren als kloppend hart, als voorportaal en als dragers om Holland boven Amsterdam vitaal te houden. Ze vormen samen met onze andere steden en dorpen binnen Holland boven Amsterdam een aaneengesloten stedelijk netwerk. Binnen dit netwerk onderscheiden de kernen zich door hun diversiteit die Holland boven Amsterdam complementeren. Het aaneengesloten stedelijk netwerk kent twee corridors, de westelijke corridor loopt van Zaanstreek tot en met Schagen, de oostelijke corridor loopt van Purmerend tot en met Enkhuizen.	Wij zijn het eens met de stelling dat de metropoolregio vanuit internationaal perspectief beter kan concurreren met andere metropoolregio's wanneer deze wordt versterkt door de netwerkkracht van de gehele provincie. We voegen daaraan toe dat de netwerkkracht ook wordt versterkt door regio's buiten onze provincie, zoals regio Leiden. Tegelijkertijd constateren wij met indiener dat Holland boven Amsterdam en de MRA eigen kenmerken en kwaliteiten hebben die wij met verschillende ontwikkelprincipes verder willen ontwikkelen.
ZO-0148	*OV-Knooppuntenontwikkeling* U geeft aan dat verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen daarvoor het meest in aanmerking komt. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de MRA. De schaalsprong van het metropolitane OV-systeem gaat hand in hand met het beter benutten van de OV-verbindingen van en naar de MRA met de voornaamste knooppunten in Holland boven Amsterdam. Wij willen deze ontwikkeling in Holland boven Amsterdam verder stimuleren. Deze sluit naadloos aan bij onze eigen visies en sluiten tevens aan bij uw OV- knooppuntenbeleid en Maak Plaats!. Snelle en frequente verbindingen tussen stedelijke regio's zijn van evident belang. Wij kunnen een nieuw stedelijk vestigingsklimaat bieden voor stedelijke woon- en werkmilieus nabij OV-knooppunten. Daarbij zal de gewenste agglomeratiekracht van de metropoolregio vanuit internationaal perspectief beter kunnen concurreren met andere metropoolregio's wanneer deze wordt versterkt door de netwerkkracht van de provincie beter te benutten. Daarmee is Holland boven Amsterdam tevens een deel van de oplossing voor de hoge druk op de beperkt beschikbare ruimte die de metropoolregio voorstaat. Wij stellen voor deze ontwikkeling verder te ondersteunen door ruimte te geven aan deze ontwikkeling en dit beter tot uiting te brengen in de Omgevingsvisie bij de bewegingen Sterke kernen, sterke regio's en Metropool in ontwikkeling.	Wij zijn blij met de aandacht die indiener geeft aan de ontwikkeling van de OV-knooppunten in Noord-Holland Noord en daarbij zich met een kwalitatieve blik richt op aanvullendheid ten opzichte van andere gebieden in onze provincie. Wij nodigen indiener dan ook uit om ook in de toekomst vanuit een dergelijk perspectief met elkaar te kijken waar en in welke woon- en woon-werkmilieus de aanvulling kan worden gezocht. Wat de kwantitatieve kant van de ontwikkelingen hechten we eraan dat er worden gebouwd waar behoefte aan is. Als de actuele bevolkingsprognose laat zien dat er meer woningbouw nodig is, dan biedt de Omgevingsvisie daar de ruimte voor (ontwikkelprincipe 12), binnen de kaders die daarvoor gesteld zijn. Ook het monitoren van die ontwikkelingen doen wij graag in gezamenlijkheid.
ZO-0149	*Binnenstedelijk bouwen en behoud leefbaarheid in kleine kernen* Wij erkennen het uitgangspunt van binnenstedelijk bouwen. Wij zouden ook graag zien dat wij binnenstedelijk vrijheid krijgen om vraag en aanbod van woningbouw beter op elkaar af te stemmen. Onze regio is echter divers en heeft buiten het eerder genoemde stedelijk netwerk ook veel buitengebied met hierin steden en dorpen die zorgen voor de leefbaarheid. Die leefbaarheid komt echter onder druk te staan als er niet ook op passende schaal woningen kunnen worden toegevoegd. Door de demografische ontwikkeling van vergrijzing is er een steeds lagere bezettingsgraad per woning. Als er te weinig woningen zijn kan personeel niet gehuisvest worden en loopt de bevolking verder terug waardoor voorzieningen dreigen te verdwijnen. Het vitaal houden van het buitengebied vergt strategische afstemming en keuzes waar welke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Wij willen hier eigen regie op voeren, wij kennen immers de potenties en kwaliteiten van onze steden en dorpen als beste. Wij vinden het goed dat dit ook erkend wordt in de omgevingsvisie. Wij gaan er dan ook vanuit dat de	Wij zijn het met de indiener eens dat het vitaal houden van het buitengebied strategische afstemming en keuzes vergt. Met het ontwikkelprincipe dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw in/rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Die regionale afweging biedt ruimte voor maatwerk. De ontwikkelprincipes vertalen we naar de inzet van instrumenten, zoals in de Omgevingsverordening.
ZO-0150	*Schiphol en Lelystad* U geeft aan dat het mogelijk wordt de grenzen van de wettelijke overlastnormen op te zoeken ten behoeve van de groei van Schiphol. In deze visie ontbreekt de empathie voor de nu al ondervonden overlast. Er is geen duiding van de provincie op dit aspect. De economie is belangrijk in deze visie, maar draagvlak onder de omgeving wordt nog wel gezien als kritische succesfactor. Wij stellen voor dat u het belang van Schiphol, maar ook van vliegveld Lelystad, als dependance van Schiphol, in een breder perspectief zet en daarbij klimaatscenario's, gezondheid, bereikbaarheid (over land) en leefbaarheid met alle consequenties voor het milieu, energiegebruik, economie en (inter)nationaal beleid meeneemt. Op basis van een dergelijke brede analyse kan het relatieve belang van Schiphol en Lelystad in de	De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Het Rijk is evenwel bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Van het Rijk wensen wij dan ook helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet

	Omgevingsvisie inzichtelijk worden gemaakt. Daarbij is het voor heel Noord-Holland van groot belang dat er op het juiste moment met het Rijk wordt gesproken over de herinrichting van het Nederlandse luchtruim. Vanuit Holland boven Amsterdam verwachten wij dat u het voortouw neemt en ons in dit dossier voldoende ondersteunt.	op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Hierop hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt. Wij zullen ook in de nabije toekomst namens de provincie gesprekken voeren met het Rijk en in die zin indiener ook ondersteunen.
ZO-0151	**Detailopmerkingen** Algemeen: De afbeeldingen, zo heeft de gedeputeerde mevr. Geldhof aangegeven tijdens het extra BAO van 1 juni, zijn illustratief van aard. Wij verzoeken u dit in de tekst duidelijk te maken.	De afbeeldingen zijn illustratief/indicatief bedoeld en ondersteunend aan de beschreven visie. Ze hebben geen directe juridische doorwerking. We zullen dit, naast een nadere uitleg over de gehanteerde methode in de visie, ook aangeven in een toe te voegen leeswijzer op pagina 19 van de visie.
ZO-0737	In het algemene gedeelte van deze zienswijze wordt voorgesteld een integraal programma bereikbaarheid op te nemen in het hoofdstuk van visie naar uitvoering. Aanvullend wordt concreet aandacht gevraagd voor: • geen 50 km/u en geen rotondes op de N9, omdat de extra lange vrachtwagens de rotondes niet kunnen nemen, wat betekent dat grote delen van het landbouwgebied niet bereikbaar zijn voor deze vrachtwagens, • een vaste oeververbinding bij Burgervlotbrug, • het vervoer te water verbeteren door de dieptebeperking in het kanaal Stolpen-Schagen op te heffen, zodat de economische ontwikkelingen in het achterliggende gebied niet beperkt worden, • aandacht voor betere trein- en busverbindingen, inclusief voldoende parkeergelegenheid en stallingsmogelijkheden, • betere doorfietsroutes langs de N245 en de kust • opwaardering A.C. De Graafweg, N241	De Omgevingsvisie geeft onze strategische visie voor de lange termijn en spreekt zich daarom niet uit over het detailniveau van de onderwerpen die indiener inbrengt. Het deel 'Van visie naar uitvoering' geeft overigens voorbeelden van mogelijke programma's, gerelateerd aan de beschreven bewegingen in de Omgevingsvisie. De zaken waar indiener aandacht voor vraagt kunnen zo nodig in een uitwerking van de Omgevingsvisie ondergebracht worden, bijvoorbeeld in een thematisch programma mobiliteit. In het hoofdstuk van Visie naar uitvoering staan de agenda mobiliteit en als uitvoeringsprogramma het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur aangekondigd. Deze worden vanuit een integraal perspectief en gelegitimeerd vanuit onze visie opgesteld.
ZO-0738	Blz. 10: 'Hoe kunnen we intensiever en inventiever verdichten in de bestaande kernen?' Intensiveren hangt af van de typologie van de kern en de situatie. Het is bij uitstek aan de regio's om hier maatwerk op te leveren.	De door indiener aangehaalde opgave komt uit het document Verkenningen NH2050. In de bewegingen Metropool in ontwikkeling en Sterke kernen, sterke regio's is de opgave uitgewerkt in ontwikkelprincipes. Maatwerk maakt daarvan onderdeel uit, met ook nadrukkelijk aandacht voor de kwalitatieve opgave en een beroep op innovativiteit en de rol en verantwoordelijkheid die de regio's daar zelf in hebben.
ZO-0739	Op blz. 14 staat dat geothermie geen optie is in grote delen van de provincie. Maar de provincie kan ook aangeven wat dan wel kan: all electric of groen gas bijvoorbeeld. De acties lijken alleen in te zetten op grootschalig en robuust. Maar als de vraag kleinschalig is, kunnen kleinschalige lokale oplossingen juist prima werken. Geef daar ook ruimte voor, voor bijvoorbeeld kleinschalige opslag. Ander voorbeeld: blz. 17, de circulaire economie is ook gebaat bij acties op het lokale schaalniveau. Dat sluit mooi aan bij de slogan: 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'	De ruimtelijke verkenningen in de MRA en NHN hebben de opgave en de mogelijke oplossingen nader inzichtelijk gemaakt. Een nadere uitwerking naar een optimale mix voor de opwek van elektriciteit en warmte zal plaatsvinden in de Regionale Energiestrategieen. Daarbij zal ook aandacht zijn voor lokale inpassingen.
ZO-0741	Blz. 17, 18 en tekst blz. 50 en 51: Hier is een aanduiding op de kaart opgenomen voor een afbakening van twee Seed Valley-gebieden. Seed Valley is echter geen ingekaderd gebied, is clustering van bedrijven. Wij adviseren hier de afbeelding op te nemen die Seed Valley zelf gebruikt. Deze doet meer recht aan dit bedrijvencluster. Grofweg volgt de contour van Seed Valley dezelfde contour als die van de GreenPort NoordHolland Noord. Wij verzoeken u de visie hier graag op aan te passen.	De kaartbeelden van de Omgevingsvisie zijn illustratief/indicatief van aard, zonder juridische betekenis. Dat geldt dus ook voor de markering van SeedValley op de kaart, bedoeld om de cluster in Westfriesland en bij Warmenhuizen weer te geven en niet om deze als begrensd gebied aan te wijzen.
ZO-0740	Blz. 22: Bij ontwikkelprincipe 1 wordt onderscheid gemaakt in het draagvermogen van de diverse landschappen. Het Bestaand Stedelijk Gebied om bijvoorbeeld de stad Schagen heen, krijgt een landschappelijke waarde toegedicht (donkergroen gebied op de kaart). Dit kan de ontwikkeling van de stad beperken, terwijl de stad zich moet kunnen blijven ontwikkelen gezien de centrumfunctie. Dit moet ook in relatie worden bezien met het feit dat niet alles binnen de stad kan worden gerealiseerd (binnenstedelijk groen nodig voor klimaatadaptatie/afvoer regenwater/hittestress/ kwaliteit van binnenstedelijk groen behouden), waarbij we ook aandacht hebben voor de gezondheid. De inrichting van (openbare) ruimte draagt immers bij aan de gezondheid van de inwoners. De kaartbeelden zijn overbodig: zie ook onze uiteenzetting over BSG.	De kaarten in de omgevingsvisie zijn niet bedoeld voor gedetailleerde raadpleging. Er is daarom niet gekozen voor een topografische nauwgezetheid. Ze zijn indicatief/illustratief van aard en hebben geen juridische doorwerking. De groene kleur rond Schagen waar indiener waarschijnlijk naar verwijst (kaartbeeld op pagina 18) drukt de landschappelijke diversiteit van Noord-Holland uit. De Omgevingsvisie sluit buitenstedelijk of (-dorpse) ruimtelijke ontwikkelingen overigens niet uit. Het uitgangspunt is wel dat ontwikkelingen zoveel mogelijk binnenstedelijk plaatsvinden. De keuzes moeten gebaseerd zijn op zorgvuldige afwegingen, gebruikmakend van de ontwikkelprincipes. Overigens wijzigen we de term Bestaand Stedelijk Gebied in de legenda in Bestaande Kernen en geven we in een leeswijzer aan het begin van het hoofdstuk Noord-Holland in beweging expliciet aan dat kaartbeelden indicatief en illustratief van aard zijn.

ZO-0742	Op blz. 24 (recreatie en financiering natuurlandschap) staat: "om die redenen stimuleren we meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. Specifiek nabij natuurgebieden stimuleren we dat er meer ruimte komt voor de combinaties waterberging, natuur en recreatie, als antwoord op de verwachte groei in recreatie." Financiering van natuur en recreatiegebieden is een kritische succesfactor (ook toe te voegen op blz. 54). Denk bij natuurinclusief ontwikkelen niet alleen aan agrarische ondernemers. Ook met inzet van andere functies kunnen natuurdoelstellingen worden gerealiseerd en de kosten die het beheer van natuur- en recreatieve doelstellingen meebrengen worden gedeeld.	Er zijn inderdaad meer combinaties denkbaar met betrekking tot natuurinclusief ontwikkelen. Zowel boven als onder de door indiener genoemde tekstpassage staat dit ook aangegeven. We zullen op pagina 54 een witregel toevoegen na de zin 'Daar waar mogelijk....in de NNN,', zodat duidelijker is dat de tekst die begint met 'Een gebiedsgerichte aanpak' in zijn algemeenheid geldt en niet alleen voor agrarisch natuurbeheer. Financiering is steeds een belangrijk aspect en maakt onderdeel uit van verdere uitwerking.
ZO-0743	Blz. 24 onder 2. Natuurinclusief geldt niet alleen voor het bebouwde gebied maar ook voor de agrarische sector in het kader van verduurzaming, de biodiversiteit en verbinding natuurgebieden en klimaatadaptatie. De tekstuele toevoeging "zoveel mogelijk" maakt dit principe redelijk vrijblijvend en kan leiden tot ongelijkheid binnen de bewegingen. Wij verzoeken u dit minder vrijblijvend op te nemen. Er moet aandacht zijn voor het versterken van biodiversiteit, natuurinclusief ontwikkelen en het koppelen van identiteiten van de regio met recreatieve routes, water als structurerend element en beweegvriendelijke omgeving. Ook moet er ruimte zijn voor experiment en innovatie.	Wij hebben begrip voor de reactie van indiener. In de tekst bij genoemd ontwikkelprincipe 2 staat toegelicht hoe wij dit ontwikkelprincipe interpreteren. Belangrijk is dat bij alle ontwikkelingen de meerwaarde van biodiversiteit voor die ontwikkelingen in beschouwing wordt genomen. Wij werken de omgevingsvisie uit in instrumenten als omgevingsverordening en programma's en betrekken daarbij graag onder meer de gemeenten en waterschappen.
ZO-0744	Blz. 25 onder 4. Effecten ondergrond. De bodem wordt steeds belangrijker. Er kan niet worden volstaan met de constatering dat er nieuwe vormen van afstemming en samenwerking nodig zijn. Regie is hierbij nodig. Een mogelijke rol voor de provincie komt naar voren bij bodemzaken die de gehele provincie beslaan en die verder gaan dan de wettelijke regelingen. Verzoek is aan te geven bij welke soort situaties een rol voor de provincie is weggelegd.	De regelgeving op het gebied van bodem en ondergrond is nog in ontwikkeling, dus de precieze rolverdeling is nog niet bekend. Wel is duidelijk dat de verantwoordelijkheden van gemeenten en provincie elkaar soms zullen raken. Waar nodig zullen wij de regie nemen. De precieze uitwerking daarvan volgt later.
ZO-0745	Blz. 26 Dynamisch schiereiland. In de beweging Dynamisch schiereiland zien wij voldoende aanknopingspunten die aansluiten op doelstellingen uit Diversiteit als Troef, zoals kustontwikkeling, aanleg van natuur en bevorderen van biodiversiteit en structuurversterking verblijfsrecreatie. Dit sluit aan op onze wens om met de Provincie te komen tot een regionale gebiedsagenda.	Wij zijn verheugd dat indiener het bestaand regionaal beleid in de omgevingsvisie herkent en zien dat als een bevestiging van het gevolgde proces, waarbij we hebben geluisterd naar de regio's. In het visiedeel Van visie naar uitvoering noemen wij de Regionale samenwerkingsagenda's. We gaan dan ook graag met de regio in gesprek om verdere invulling te geven aan de ideeën die we gezamenlijk hebben.
ZO-0746	Blz. 26, Dynamisch Schiereiland, legenda typering kusten: Typering wordt niet verder uitgewerkt. Wij gaan er van uit dat deze in lijn is met onze eigen visies en de daarin geformuleerde doelstellingen.	Het klopt dat de typering niet is uitgewerkt. De typering zoals nu geformuleerd geeft aanleiding tot verdere uitwerking in regioprogramma's, waarvoor de al eerder in de regio vervaardigde visies de basis vormen.
ZO-0747	Blz. 27: Op de kaart valt Petten binnen de Kop als kusttypering. In bestuurlijke overleggen rondom de identiteit van de kustplaatsen en het ZKA-rapport is afgesproken dat de Hondsbossche Duinen van Petten vallen binnen de typering Parkduinen. Graag de Ontwerp-Omgevingsvisie hierop aanpassen.	Wij zien geen aanleiding om de indeling Eiland-Kop-Parkduinen-MetropoolaanZee-Oase uit de vastgestelde Strategische Agenda Kust (2012) en opgenomen in het Nationaal Waterplan (2013) te wijzigen. Ook in Identiteit Kustplaatsen is deze indeling altijd gehanteerd en bestuurlijk geen wijzigingsvoorstel voor ingediend. Parkduinen loopt tot en met Camperduin, waar het aaneengesloten duingebied landschappelijk overgaat in een polder-waddenlandschap, waar Petten in is gelegen. Hondsbossche Duinen bij Petten is in de Regionale Visie Verblijfsrecreatie NHN ingedeeld in marktgerichte deelregio strand en het dorp Petten valt in deelregio zuidkust.
ZO-0748	Blz. 28: Voor alle kusten biedt een zonering voor rust en reuring met betrekking tot recreatieve bebouwing en activiteiten uitkomst, op basis van de kwaliteiten en karakteristieken van deze landschappen. Zonering geeft ruimte aan openheid/geen ontwikkeling, seizoensgebonden ontwikkeling en jaarrond ontwikkeling. Dagrecreatieve en verblijfsrecreatieve voorzieningen kunnen daar waar mogelijk bijdragen aan versterking van de economie en de leefbaarheid van kleine kernen. Niet alleen vanwege de (verblijfs)recreanten en het geld dat zij besteden, maar ook door het economisch draagvlak voor commerciële voorzieningen.	Indiener stelt voor 'dagrecreatieve' toe te voegen. Wij hadden (verblijfs)recreanten al tussen haakjes gezet. Wij stellen voor dit over te nemen, zodat het eerste deel van betreffende zin komt te luiden: "Niet alleen vanwege de dag- en verblijfsrecreanten en ..."
ZO-0749	Kaartje op blz. 33 geeft wel Overstad als woningbouwlocatie aan, maar niet de gehele Kanaalzone (o.a. niet Oudorp).	De kaartbeelden in de omgevingsvisie zijn illustratief/indicatief van aard. Ze reflecteren de provinciale ambities zonder uitputtend te willen zijn en ze zijn globaal ingetekend. Omdat het hier gaat om een in potentie grote locatie met een regionale functie, passen we het kaartbeeld daarop aan.
ZO-0750	Blz. 33, 40, 41: afbeelding: Hoorn kent 2 OV-knooppunten en OV-knooppunt Obdam ontbreekt. De kleuren van de kernen Medemblik en Obdam corresponderen niet met de groenstedelijke typologie en de Structuurschets Westfriesland. Obdam heeft een OV-knooppunt en Medemblik heeft dezelfde functie als Enkhuizen.	Obdam is inderdaad een OV-knooppunt. Wij zullen de kaart op pagina 40 daarop aanpassen. Tevens worden de kleuren van Obdam en Medemblik aangepast. Op pagina 33 wordt het station niet toegevoegd. Alleen de stations die meedoen in het netwerk van de MRA worden weergegeven.

ZO-0751	Blz. 34 Kaart metropoolgebied: De Laag Holland veenweidegebieden van Regio Alkmaar ontbreken: graag toevoegen Polder De Mijzen, Polder Oterleek, Markenbinnen/ De Woude.	Wij zullen de kaart op pagina 33 conform opmerking van indiener aan passen.
ZO-0752	Blz. 34 onder Metropool in ontwikkeling. Er wordt in dit hoofdstuk gezegd: "We letten daarbij niet alleen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden". Dit zou een uitgangspunt moeten zijn voor de gehele provincie en de regio's, een waardering van sociaal/maatschappelijke belangen.	Sociaal-inclusiviteit hebben we in de Verkenningen NH2050 opgenomen. In de Metropoolregio Amsterdam is dit een relatief groot thema. Dat is dan ook de reden dat het specifiek bij die beweging is benoemd. Dat neemt niet weg dat oog voor sociaal-maatschappelijke belangen in algemeenheid belangrijk is. Wij zullen daarom naar aanleiding van de zienswijze de volgende zin toevoegen in de eerste alinea op pagina 19 na de woorden 'bestaanszekerheid voor iedereen': "De provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal inclusief te houden."
ZO-0753	Blz. 36: Ontwikkelprincipe 9. 'Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer. Dit betreft het verkeer van en naar het noorden van de metropool via de Westfrisiaweg of de A7-A8-A9 om Amsterdam heen. De mogelijkheden van de route via Enkhuizen en Lelystad worden bekeken'. Deze laatste zin is niet in lijn met de gemaakte afspraken conform het Regioakkoord N23. Hierin wordt beschreven dat, mocht in de toekomst blijken dat een verdubbeling van dit tracé noodzakelijk is, dit een gedeelde (financiële) verantwoordelijkheid is van alle partijen die zich middels dit Regioakkoord met elkaar hebben verbonden en in het bijzonder van de Provincie Noord-Holland als eigenaar/beheerder van de weg.	We zien de door indiener gelegde koppeling tussen "het onderzoeken van de mogelijkheden" en "de gedeeld financiële verantwoordelijkheid" niet. Indien het onderzoek van start gaat, werken we daarin graag met indiener samen naar de mogelijkheden.
ZO-0754	Blz. 36 ontwikkelprincipe 9: In de 100% versie is in tegenstelling tot de eerdere versie ook de N23 als doorgaande verbinding om de stad aangegeven richting Lelystad. Op blz. 18 en 33 staat dit juist aangegeven op de afbeeldingen. Dit is een positieve aanvulling voor de toekomstige route via Enkhuizen naar Lelystad. In het ontwikkelprincipe 9 op pagina 36 zien we deze verbinding echter nog niet terug. Verzoek om de illustratie aan te passen zodat de A7 (Amsterdam-Hoorn) en de route Heerhugowaard via Enkhuizen naar Lelystad ook wordt weergegeven als route om de MRA (2e ring).	Wij kunnen deels instemmen met de opmerking van indiener en zullen de kaart op pagina 33 daarop aanpassen.
ZO-0755	Blz. 36 ontwikkelprincipe 9: 'Het OV netwerk richt zich primair op reizigers binnen de Metropool. Het doorgaande netwerk voor het lange-afstand treinverkeer staat ten dienste hiervan.' Deze uitspraak heeft als consequentie dat de bereikbaarheid van en binnen de rest van de provincie in reistijd wordt verlengd. Is dit wat de provincie beoogt? Het is denkbaar dat de metropoolregio niet meer direct bereikbaar is voor Holland boven Amsterdam.	De Omgevingsvisie stelt dat het regionale verkeer voorrang moet krijgen op het doorgaande verkeer. Uit de Economische Verkenning MRA 2018 blijkt 71% van de inwoners van de MRA ook binnen de MRA te werken. Er is dus meer intern regionaal verkeer dan doorgaand/landelijk verkeer. Door de snelle ontwikkeling van de MRA met haar grote woningbouwopgave en de groeiende werkgelegenheid, zal dat aandeel verder stijgen. Veel werkgelegenheid en woningbouwlocaties binnen Amsterdam liggen aan of nabij de Ring A10. Deze krijgt daardoor nog meer een ontsluitende functie. Daardoor krijgt de A9 voor het doorgaande verkeer een grotere rol. Ook voor het OV-systeem zien we de rol voor het regionale verkeer. Hoe dit past binnen het OV-systeem wordt nu met onze partners onderzocht (OV Toekomstbeeld). Het standpunt van de Provincie Noord-Holland over de rol voor het regionale verkeer wordt hierin meegenomen en gewogen met de andere belangen.
ZO-0756	Blz. 37 onder 10. Versterken van het landschap. Aandachtspunt is de duurzame ontwikkeling van de agrifoodsector. De Provincie hanteert het perspectief dat verduurzaming en schaalvergroting hand in hand moeten gaan; het tempo moet passend zijn bij de mate waarin het financieel mogelijk is. Biodiversiteit heeft ook te lijden van schaalvergroting.	Schaalvergroting in de landbouw hoeft niet automatisch een bedreiging van de biodiversiteit te betekenen. In de omgevingsvisie geven we aan dat we de duurzame ontwikkeling van de agrifoodsector willen faciliteren. Duurzame landbouw is een breed begrip waar gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer onder kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Een duurzame, natuurinclusieve landbouw kan een economische drager zijn voor het behoud van het landschap. Hoe dit in een specifiek gebied vorm krijgt, zal in de uitvoeringsprogramma's volgend op de omgevingsvisie worden uitgewerkt.
ZO-0757	Blz. 40/41: Op de kaart van de POVI is een groene geleding tussen de kernen Warmenhuizen en Heerhugowaard opgenomen. Het is onduidelijk waarop dit is gebaseerd. Dit gebied is ten onrechte aangemerkt als groene geleding. Het verzoek is om deze aanduiding te verwijderen. Blz. 40 kaart: Ook op Texel loopt een stuk provinciale weg. Graag kaartbeeld aanpassen en de bootverbinding Den Helder – Texel intekenen.	De groene geleding is opgenomen in de kaart als aanduiding dat kernen niet aan elkaar groeien. Het betekent niet dat er niets mogelijk is qua ontwikkeling, maar het doel is wel kernen als losse entiteiten te behouden. De geleding blijft op de kaart gehandhaafd, in de toelichting/legenda wordt bovenstaande verduidelijking opgenomen. Op Texel loopt inderdaad een provinciale weg, tevens is er een bestaande bootverbinding. De kaarten van de Omgevingsvisie zijn een weergave van de bewegingen, niet topografisch bedoeld om een compleet beeld van de bestaande situatie weer te geven.

ZO-0758	Blz. 41 e.v.: Sterke kernen en sterke regio's gaat niet alleen over verkeer en wonen. We missen in dit hoofdstuk passages over recreatie, toerisme en de kust. Ook een belangrijk ruimtelijk economische drager, de agrarische sector, wordt niet benoemd. In Holland boven Amsterdam is de Greenport gesitueerd, de groentetuin van Noordwest-Europa. Bedrijven in de zogenaamde Seed Valley zijn toonaangevend als het gaat om plantenverdeling, zaadtechnologie en vernieuwende duurzame productieprocessen. De kracht van de regio's, waar dit specifieke hoofdstuk over gaat, gaat voor Holland boven Amsterdam dus niet alleen over verstedelijking.	De beweging Sterke kernen, sterke regio's gaat in hoofdzaak over het doel de voorzieningenniveaus in de verschillende regio's op peil te houden. Wij onderschrijven de belangen op het gebied van toerisme, recreatie en de kust alsmede de agrarische sector. Deze thema's worden in samenhang beschreven in de bewegingen Dynamisch schiereiland en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De verschillende bewegingen gezamenlijk (in samenhang) moeten dan ook als onze visie worden beschouwd. Wij zijn het ermee eens dat alle door indiener genoemde aspecten bijdragen aan de kracht van kernen en regio's. In Sterke kernen, sterke regio's zullen wij het verband met de andere bewegingen daarom ook beter formuleren door een verwijzing naar deze bewegingen. Ook zullen we in een inleiding aan het begin van onze visie helderder proberen te formuleren hoe de methodiek van onze visie werkt.
ZO-0759	Blz. 42: op deze pagina wordt gesproken over het maken van regionale kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwafspraken. Opgemerkt wordt dat in het Regionaal Kwalitatief Woningbouwprogramma voor de Kop van Noord-Holland aan de gemeente Texel een aparte status is toegekend.	Gemeente Texel heeft een inderdaad Status Aparte in de regionale woningafspraken, zoals opgenomen in het convenant Regionaal Kwalitatief Woningbouwprogramma 2020. Voor de volledigheid merken wij op dat de Omgevingsvisie kaders schetst. Uitvoeringsafspraken, zoals over woningbouw en specifieke woningbouwlocaties worden niet in de Omgevingsvisie opgenomen.
ZO-0760	Blz. 42: 'Daarnaast is ook oog voor de schaalvergroting in de landbouw, gericht op de verduurzaming van de agri-foodsector'. Dit vinden wij te negatief gesteld. Schaalvergroting kan ook bijdragen aan de verduurzaming van de agri-foodsector. Suggestie: 'Daarnaast is ook oog voor de schaalvergroting in de landbouw, die kan bijdragen aan de verduurzaming van de agri-foodsector'.	Wij zijn het eens met indiener en zullen de suggestie op pagina 42 overnemen zoals voorgesteld.
ZO-0761	Blz. 42 onderaan, kopje 12 laatste alinea. De eerste zin eindigt met 'een aantrekkelijke (historische)….	Aan het eind van de zin zullen we het ontbrekende woord 'kern' toevoegen.
ZO-0762	Blz. 43, kritische succesfactoren, ontwikkelprincipe 13: Aandacht voor de oost-west verbindingen van kust naar kust en naar de corridors A7 en A9, waaronder de A.C. De Graafweg, N241. 'In de oude kernen ontbreekt de ruimte om alle manieren van vervoer te laten bestaan. De inzet is hier gericht op het vermijden van autogebruik'. Deze zin behoort niet in de Omgevingsvisie, dit is immers lokale autonomie.	Tekstvoorstel 1 nemen we niet over. We benoemen in de Omgevingsvisie geen specifieke projecten of wegen, tenzij als onderdeel van de grote beweging. Wat betreft de inzet gericht op het vermijden van autogebruik in de oude kernen, dit is de inzet van de provincie. Hier kunnen we met onze wegen, fietspaden en OV concessies een bijdrage aan leveren. Uiteraard is de uiteindelijke keuze voor het bereikbaar houden van de oude kern een lokale autonomie.
ZO-0763	Blz. 43, kritische succesfactoren, bereikbaarheid Wij vragen u in de provinciale omgevingsvisie te verwijzen naar de stedelijke gebieden Alkmaar en Hoorn in plaats van naar gemeente Alkmaar en Hoorn. Holland boven Amsterdam functioneert immers als stedelijk netwerk dat deel uitmaakt van het daily urban system van de metropoolregio.	Op pagina 43 wordt onder ontwikkelprincipe 13, 3e kritische succesfactor, het woord 'gemeenten' vervangen door 'stedelijke gebieden'.
ZO-0764	Blz. 43, kritische succesfactoren, ontwikkelprincipe 13: Bereikbaarheid Den Helder – Texel. De bootverbinding is de levensader van het eiland. Door toename van het autoverkeer zijn er steeds meer knelpunten. Verzocht wordt het oplossen hiervan in een programma bereikbaarheid mee te nemen. En 'bereikbaarheid Den Helder – Texel' toe te voegen aan de kritische succesfactoren.	We delen de mening van de indiener en hebben hier ook aandacht voor in het kader van de Kop Werkt.
ZO-0766	Blz. 44 beweging "Nieuwe energie" en blz. 70 uitvoering "Nieuwe energie": voor de uitvoering van de beweging Nieuwe energie wordt verwezen naar een bestaand programma. Deze beweging ademt hiermee weinig ambitie. Zeker als dat in 2050 de transitie echt gedaan moet zijn! Het geeft weinig belemmeringen, maar ook weinig richting. Hoe denkt de provincie bv de verduurzaming van de gebouwde omgeving te gaan doen? In deze periode absoluut noodzakelijk. Waarom hier niet Texel benoemt als proeftuin voor duurzame pilots?	De visie spreekt zich uit over waarom energietransitie en circulaire economie gefaciliteerd moeten worden en spreekt tevens de ambitie uit om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Om hier invulling aan te geven zijn ook andere regio's buiten de eigen provincie nodig. De noodzaak van experimenten en innovatieve oplossingen beperkt zich niet tot één locatie of gebied, deze zijn overal nodig. De ruimtelijke verkenning energietransitie heeft opgaven en mogelijke oplossingen inzichtelijk gemaakt. In de regionale energiestrategieen zal hier een andere invulling aan worden gegeven en daarmee hoe we de ambitie willen waarmaken. Omwille van het lange termijn karakter van de visie en om flexibiliteit te kunnen houden bij de invulling om de ambitie te halen, nemen we in de visie zelf geen voorschot op concrete oplossingen.
ZO-0765	Blz. 46 onder 14. Regionale optimale energiemix. De regio heeft kwaliteiten voor opwekking van hernieuwbare energie. Bij het benutten daarvan mag geen onaanvaardbare inbreuk worden gedaan op de landschappelijke en gebiedskwaliteiten. Dit wordt ingevuld bij de regionale energiemix. Het landschap van de regio wordt veel geprezen en daarmee wordt indirect voorgesorteerd op oplossingsrichtingen. Het is niet duidelijk wat de rol van de provincie is bij de energietransitie, veel lijkt toch bij de regio's en gemeenten te worden neergelegd, terwijl juist op de systemen regie nodig is. Een duiding van de kwaliteiten van het landschap is van belang om stappen te kunnen maken in dit dossier.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening . Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Verder zijn bij de ruimtelijke verkenningen energietransitie de opgaven inzichtelijk gemaakt. In de regionale energiestrategieen wordt dit verder uitgewerkt als ook in flankerend beleid. In beide trajecten pakken wij onze verantwoordelijkheid op.

ZO-0767	Blz. 47 onder 15. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie. Bundeling is logisch voor stedelijke concentraties, er moet echter ook nagedacht worden over minder stedelijke gebieden, welke uitgangspunten kunnen hiervoor worden geformuleerd?	De beschikbare ruimte in de provincie is schaars en meervoudig ruimtegebruik geldt voor de hele provincie. Waar vraag en aanbod niet kunnen worden gebundeld zal distributie en/of opslag van hernieuwbare energie moeten plaatsvinden. De aanwezigheid en de uitbreidingsmogelijkheden van de energie-infrastructuur zullen hierbij een belangrijke rol spelen. De energie-infrastructuur wordt als leidend gezien waar ruimtelijk-economische ontwikkelingen kunnen plaatsvinden en in hoeverre energiedoelstellingen kunnen worden gerealiseerd. In de Regionale Energiestrategieën zal hieraan verder invulling moeten worden gegeven. Overigens zijn de ontwikkelingen in Agriport een mooi voorbeeld van het bij elkaar brengen van vraag en aanbod aangaande energie buiten een stedelijke concentratie.
ZO-0768	Blz. 47: 'lokaal wat kan'. Waar we bij veel punten in de visie denken dat het onze eigen lokale dan wel regionale taak en autonomie is lezen we juist op dit dossier, nieuwe energie, waar we juist wel de provincie en het rijk bij nodig hebben tot onze verbazing dat we dit lokaal moeten oppakken. Hier zou de provincie juist op onderdelen wel regie moeten voeren.	Met de ruimtelijke verkenning energietransitie is de opgave nader inzichtelijk gemaakt. In de Regionale Energiestrategieën zal hier nader invulling aan worden gegeven.
ZO-0769	Blz. 48 onder 17. Strategische locaties en reservering van ruimte. Opvallend hierbij is dat op de aangewezen locaties waaronder de Boekelermeer ook opslag van CO2 wordt voorgestaan, terwijl dit elders in onderzeese velden wordt voorgestaan. Het gaat hier over opslag en verwerking van reststromen. Kan dit ook gekoppeld worden aan werkgelegenheidsdoelstellingen? In dit verband graag nog extra aandacht voor een visie op de waterhuishouding in relatie tot de klimaatsverandering. Het beperkt zich nu tot het beperken/voorkomen van inklinking bij veenweidepolders. Maar de klimaatsverandering (in het bijzonder zeespiegelstijging en langdurige droogte) vraagt om het bufferen van (veel) meer zoet water.	Het indicatieve kaartje op pagina 48 geeft de strategische locaties aan voor hergebruik van reststromen, waaronder CO2. Het gaat hier echter niet om ondergrondse CO2-opslaglocaties. Die voorzien wij inderdaad alleen op zee. Op pagina 44/45 staat het kaartbeeld behorende bij de beweging Nieuwe energie. Met de rode CO2-wolkjes bedoelen wij een vraag naar CO2 vanuit bijvoorbeeld de Greenpoort Noord-Holland Noord. Met de groene wolkjes bedoelen we een overschot/productie van CO2, vanuit bijvoorbeeld de Boekelermeer. We zullen dit in de legenda verduidelijken. Wat betreft de opmerking over klimaatadaptatie: hiervoor is geen ontwikkelprincipe maar een basisrandvoorwaarde geformuleerd, zie pagina 21: alle nieuwe (her) ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest. Droogte is één van de klimaateffecten die hierin wordt meegenomen. In de verordening en/of de programma's werken we dit verder uit.
ZO-0770	Blz. 52 e.v. Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving: Enkele malen is sprake van het vergroten van het aantal ha natuur. Gezien de recente afronding van de EHS (NNN) met de uitvoering van het project Waal en Burg, is dat voor Texel niet bespreekbaar. Het is noodzakelijk het agrarische areaal in stand te houden.	Een van de doelstellingen van de omgevingsvisie is de versterking van de biodiversiteit. De realisatie hiervan wordt gezocht, naast de bestaande NNN, in integrale uitwerkingen in de regio's. Dat betekent dat een combinatie wordt gezocht tussen verschillende functies zoals waterretentie en natuur, recreatie en natuur en landbouw. Voor de agrifoodsector is in ontwikkelprincipe 18 genoemd; 'de agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling'. Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. ond. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. De landbouwsector in Noord-Holland werkt via de Greenport Noord-Holland Noord ook aan deze opgave gericht op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit. In onze overtuiging is bovenstaande nodig om de agrifoodsector te kunnen faciliteren bij de gewenste economische ontwikkeling.
ZO-0771	Blz. 52: Ontwikkelprincipe 18, de agri-foodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling: 'Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling'. Dit is te stellig en te rigide geformuleerd en doet geen recht aan de werkzaamheden die al in deze sector plaatsvinden op het gebied van duurzaamheid. Wij maken ons zorgen dat door allerlei ambities gesteld in de Omgevingsvisie het voor de agrarische sector (te) moeilijk wordt om een gezonde bedrijfsvoering op peil te houden	De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.
ZO-0772	We missen daarnaast in dit hoofdstuk de 'Huisvesting arbeidsmigranten'. Schaalvergroting betekent weliswaar niet per definitie dat er ook extra personeel (arbeidsmigranten) nodig is. Immers gaat de schaalvergroting ook gepaard met clustering, innovatie en een andere logistiek. Maar de arbeidsmigranten die er nu zijn, zijn niet ineens niet meer nodig. De behoefte aan goede huisvesting is er volop en is het benoemen waard als kritische succesfactor voor het ontwikkelingsprincipe nummer 18.	De opmerking van indiener over de huisvesting van arbeidsmigranten herkennen wij en geeft aanleiding om aan ontwikkelprincipe 18 de volgende kritische succesfactor toe te voegen: "Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten."

ZO-0773	Blz. 52 onder 18. Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd. De landbouw kan zich ontwikkelen passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. Dit houdt in een meer op de maatschappelijke vraag gerichte landbouw. Er wordt een zelfvoorzienendheid voorzien voor eigen zoetwater. Dit is opmerkelijk en een grote omslag en andere taak voor het waterschap. Hoe wordt dit geborgd? Er wordt ruimte geboden voor functiemenging en ketenstapeling. Dit houdt in principe grotere kavels in, hoe verhoudt dit zich tot het landschap?	De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en milieudoelstellingen. Wij onderkennen dit en zien dit als kritische succesfactor.
ZO-0774	In de tekst (o.a. blz. 54 kritische succesfactoren) wordt aandacht besteed aan het recreatieve belang van het landelijk gebied, de recreatieve druk. Gezamenlijk met provincie is ingezet op de ontwikkeling van deze recreatiegebieden, juist om de druk op de natuurgebieden/ landelijke gebied te verminderen. In deze context goed om deze gebieden zichtbaar weer te geven. En dan mooi om te zien hoe deze zich dicht bij de stedelijke kernen bevinden. Van zuid naar noord: 't Twiske, Spaarnwoude, Alkmaardermeer e.o., Geestmerambacht en Park van Luna.	We hebben het metropolitaan landschap in zijn geheel weergegeven, zonder onderscheid te maken in deelgebieden, om het belang van het landschap in zijn geheel te duiden. Het recreatieve belang beperkt zich dan ook niet tot de aangewezen recreatiegebieden, maar steeds meer en meer tot het hele metropolitane landschap. Het specifiek accentueren van alleen de recreatiegebieden doet daarmee de opgave geen recht
ZO-0775	Blz. 55: Alinea West-Friesland: In deze passage over Westfriesland ontbreekt het Markermeer, graag toevoegen. Dit is een prominent stuk van de Westfriese kustlijn aan het Markermeer waar ontwikkelingen plaatsvinden.	In het kader Samenhang bewegingen wordt onder Westfriesland alleen gerefereerd aan het IJsselmeer. Zoals indiener terecht opmerkt, gaat het hier vanzelfsprekend ook over het Markermeer. Wij zullen dit aanpassen. De tekst wordt dan '. . . . . de kusten aan het IJsselmeer en Markermeer en het doorontwikkelen van Seed Valley . . . . . '
ZO-0776	Blz. 58 duinen, strand, villa's, exclusief, stad van de zon, kaas, landbouw toevoegen: poldermolens, energy innovation. Toelichting: Regio Alkmaar heeft de oudste droogmakerijen/polders van Nederland en de meeste molens van de provincie. Energy innovation wordt op de kaart in Heerhugowaard aangegeven, maar vindt ook plaats in de Boekelermeer.	Wij nemen de suggestie van indiener over en verwerken dat op de illustratie op pagina 58.
ZO-0777	Tekst Regio Alkmaar blz. 59 klopt niet. Uitgeest wordt niet genoemd, Heiloo ligt niet in de duinen. En de Eilandspolder is even eilandrijk als Langedijk. Voorstel: ´Het landschap van de regio Alkmaar wordt gekenmerkt door een opeenvolging van verschillende landschappen. Een kustlandschap met brede duinen en strandwal, overgaand in een open agrarisch landschap. In het hele gebied liggen aantrekkelijke woonkernen, met hun uiteenlopende eigen specifieke woonmilieus en toeristische kwaliteiten. Het oude Alkmaar, met zijn kaasmarkt, en het 'nieuwe' Heerhugowaard zijn de grootste en centraal in de regio liggende steden. In de kustzone vinden we de recreatiegemeenten, zoals Castricum, Egmond en Bergen. Op de strandwal liggen groene dorpen, zoals Heiloo. In de waterrijke gebieden vinden we vogelrijke veenweidegebieden, maar ook havens en kleinere historische plaatsen, zoals Uitgeest, De Rijp en Broek op Langedijk.	Wij kunnen ons vinden in het voorstel van indiener en verwerken het in de tekst over de regio Alkmaar.
ZO-0778	Blz. 59: De Energy & Health Campus staat weliswaar in de Ontwerp-Omgevingsvisie genoemd maar de ambitie op dit dossier ontbreekt echter. De campus moet gepositioneerd worden in de visie.	De Omgevingsvisie doet als strategische lange termijnvisie geen uitspraken over concrete projecten zoals de Energy & Health Campus.
ZO-0779	Specifieke eilandsituatie Texel Texel is een van de 5 Nederlandse Waddeneilanden. Met het Rijk en de provincies is afgesproken in een convenant, dat bij elke nieuw beleidsstuk of regelgeving de zogenaamde 'Waddentoets' wordt uitgevoerd. Dat betekent dat expliciet bekeken wordt hoe dit nieuwe beleid of regelgeving uitpakt op de Waddeneilanden, en of dat niet onevenredig nadelig is. Er is geen Waddentoets gedaan/opgenomen in de ontwerp-visie. Graag alsnog uitvoeren conform de afspraken. In het verlengde van het punt hierboven: Noord-Holland heeft één Waddeneiland: Texel. Een heel speciaal en bijzonder stukje Noord-Holland. Uit de visie blijkt dit niet. En dat zou best mogen! Voorgesteld wordt om Texel apart te benoemen als speciaal stukje Noord-Holland, hetgeen af en toe een aparte benadering rechtvaardigt. Dit zou heel goed passen op pagina 28.	De Omgevingsvisie is een strategische langetermijnvisie, als startpunt van het beleid. In de uitwerking van de visie naar onder meer de omgevingsverordening en (beleids)programma's zullen we de Waddentoets toepassen. De suggestie om Texel explicieter als speciaal stukje Noord-Holland te benoemen in de Omgevingsvisie, nemen we over. Dat leidt tot de toevoeging van de volgende zin op pagina 59, aansluitend op de laatste zin van de alinea over de Kop van Noord-Holland: "Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie."
ZO-0781	Het werken met ontwikkelprincipes wordt toegejuicht. Op Texel wordt dat ook gedaan. Wel jammer dat voor Texel niet aangesloten is bij de ontwikkelprincipes die daar al gelden. De Texelprincipes zijn ontstaan vanuit het project 'Planet Texel'.	De ontwikkelprincipes in de Omgevingsvisie NH2050 zijn tot stand gekomen vanuit en gericht op het schaalniveau van de provincie. Wij zien overigens wel overeenkomsten tussen de provinciale ambities en daaruit voortgekomen ontwikkelprincipes en de Texelprincipes. Zoals met betrekking tot natuur en landschap, uitgaan van eigen identiteit en kwaliteiten en ruimte geven aan innovatie, voor nieuwe energie. Om dit te benadrukken voegen wij op pagina 59, aansluitend op de laatste zin van de alinea over de Kop van Noord-Holland, de volgende passage toe: "Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie."

ZO-0783	Ter afsluiting Wij verzoeken u onze aanvullingen en opmerkingen mee te nemen en de Ontwerp-Omgevingsvisie hierop aan te passen. Tenslotte verzoeken wij u aan te geven welke documenten na het vaststellen van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie komen te vervallen en/of in stand blijven. Wij wensen u veel succes met de afronding van de visie. Hoogachtend, Namens de colleges van de 18 gemeenten in Holland Boven Amsterdam: Alkmaar, Langedijk, Heerhugowaard, Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo, Hoorn, Medemblik, Enkhuizen, StedeBroec, Drechterland, Opmeer, Koggenland, Schagen, Den Helder, Hollands Kroon en Texel; de vicevoorzitters van het Bestuurlijk Afstemmings Overleg, Monique Stam, Jelle Beemsterboer en Ben Tap.	Zie voor onze inhoudelijke reactie de betreffende aanvullingen en opmerkingen. Bij het besluit tot vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 geven wij aan welke visies en beleidsnota's (al of niet gedeeltelijk) komen te vervallen. Wij zullen dit expliciet toevoegen aan de Omgevingsvisie. Wij danken indiener voor de uitgebreide en genuanceerde zienswijze, de hulp bij het opstellen van onze visie en zien uit naar verdere samenwerking bij het waarmaken van onze ambities.

ZW-0032 Stichting Behoud Waterland		
ZO-0152	Geachte leden van Gedeputeerde Staten, Wij hebben het Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met belangstelling gelezen. Wij onderschrijven dat we voor grote en complexe opgaven staan en dat er keuzes moeten worden gemaakt. Wij zijn verheugd dat er aandacht is voor duurzaamheid, biodiversiteit en de kwaliteit van bodem, water en lucht. Tegelijkertijd zijn we bezorgd, want ambities op het gebied van leefbaarheid en landschep ontbreken en er worden geen (concrete) grenzen gesteld aan menselijke activiteiten In het Ontwerp. Hieronder vindt u onze belangrijkste opmerkingen ten aanzien van het Ontwerp. Deze hebben betrekking op de volgende drie punten: 1. onbalans tussen doelstellingen voor economie en leefklimaat; 2. landschappelijke bescherming; 3. ontwikkelprincipes ten aanzien van woningbouw. De zienswijze wordt mede ingediend door Stichting De Kwade Zwaan, Stichting Bescherm Zuiderwoude, Stichting Dorpsraad Uitdam, Stichting Dorpsraad Broek in Waterland, Stichting Vrijliggende Werven Marken, Stichting Zuyderzeedijk, Stichting Beemstergroen, Stichting Nekkerzoom, Stichting Streekfonds Waterland en IVN Waterland. **Ad 1 Onbalans tussen doelstellingen voor economie en leefbaarheid** De Hoofdambitie van de Omgevingsvisie is streven naar 'een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Maar van een balans is geen sprake. Immers de economie moet groeien en voor de leefbaarheid wordt geen groeiambitie genoemd. Voor de leefbaarheid wordt pas op de plaats gemaakt. Er wordt slechts 'een basiskwaliteit van de leefomgeving gegarandeerd' door ons in te spannen 'om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, uiterliJk in 2027 wat betreft de KRW- normen en in 2050 wat betreft de WHO-normen' (biz 13). De ambitie gaat in feite niet verder dan voldoen aan de wettelijke eisen. In het Milieueffectrapport (PlanMER) dd 6 juni 2018 wordt geconcludeerd dat de huidige leefomgeving van wisselende kwaliteit is; op sommige plekken zijn knelpunten en op andere plekken niet. 'De bodemkwaliteit en -vruchtbaarheid, internationale bereikbaarheid en het voorzieningenniveau zijn pverwegend van goede kwaliteit. Indicatoren op het vlak van natuur en	Het is goed te constateren dat een aantal ambities uit onze visie door indiener worden gedeeld. Het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is primair gericht geweest op realiteitszin: niet op alle thema's kunnen hoge ambities worden geformuleerd, omdat ze dan niet tegelijkertijd waargemaakt kunnen worden. In het gevolgde proces tot deze ambities is, voorafgaande aan de besluitvorming, inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. De vorm die daarbij is gevonden is die van een discussiedocument. Daarin zijn drie verhaallijnen beschreven, elk startend vanuit een andere invalshoek met in een bij die verhaallijn passende volgorde van consequenties voor bepaalde keuzes. Het discussiedocument is na te slaan via www.noord-holland.nl/omgevingsvisie/Fase_2_Koers. Door de verbanden tussen ambities op die manier inzichtelijk te maken hebben provinciale staten uiteindelijk de gekozen ambities in samenhang geformuleerd. Uit de toelichtende tekst op pagina 13 t/m 15 in de Ontwerp-Omgevingsvisie is de samenhang tussen de ambities te halen. De intentie van de hoofdambitie is om economische groei en behoud en waar mogelijk verbetering van de leefbaarheid, samen op te laten gaan. Wij willen vooral die samenhang benadrukken en daarom niet de nadruk op een van de twee hoofdonderdelen uit onze ambitie leggen. Om die reden nemen we de suggestie om 'verbetering' aan de leefbaarheid, in balans met economische groei, toe te voegen, niet over.

	biodiversiteit kennen een overwegend slechte kwaliteit, net als energieinfrastructuur (ruimtegebruik). Er is daar sprake van knelpunten en problemen.' (biz 30). Verder wordt in het PlanMER geconcludeerd dat, als de mgevingsvisie beleid wordt, de leefomgeving in 2030 in een aantal opzichten zal zijn afgenomen ten opzichte van de huidige situatie. Welzijn en leefbaarheid gaan iets achteruit en 'knelpunten en problemen' zullen optreden bij onder meer klimaatverandering, bodemdaling, uitstoot van broeikasgassen, woon- en werklocaties en het landschep. 'Voor al deze aspecten biedt het beleid van de omgevingsvisie kansen voor verbetering van de kwaliteit, maar het is niet te verwachten dat die groot genoeg zijn om knelpunten en problemen substantieel op te lossen' (bIz 32). *Verzoek* De onevenwichtigheid in ambities is onwenselijk. De SBW pleit ervoor in de Hoofdambitie op te nemen dat de leefbaarheid moet verbeteren. Immers, de belangrijkste opgave voor de provincie is te zorgen voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het is dan ook logisch de leefbaarheid voorop te stellen in de tekst van de Hoofdambitie, die dan als volgt zou luiden: 'De provincie streeft naar een balans tussen verbetering van de leefbaarheid en economische groei.'	
ZO-0153	Volgens gedeputeerde Geldhof is economische groei een voorwaarde om te kunnen investeren in het groen. Investeren in het groen is echter in de praktijk vaak niet meer dan het compenseren van schade aan het milieu als gevolg van ontwikkelingen of het herstel daarvan. In dit verband vragen we ons af hoe de 'investeringen in het groen' zich verhouden met de, in artikel 3.3 van de Omgevingswet genoemde voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieubelastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. *Verzoek* Wij verzoeken u hogere ambities en concrete doelstellingen in de Omgevingsvisie op te nemen voor verbetering van het leefomgeving. Daarin moet fors worden geïnvesteerd los van de economische groei. De forse investeringen doen recht aan de in de Omgevingswet genoemde beginselen. Enkele suggesties: a. verhoog en concretiseer doelstellingen ten aanzien van natuur, bodemdaling, biodiversiteit, luchtkwaliteit en waterkwaliteit bijvoorbeeld (i) door realisatie van NNN-gebieden, (ii) door te eisen dat nieuwe - of in ieder geval bepaalde nieuwe ontwikkelingen natuurinclusief moeten zijn, (iii) door concrete eisen te stellen aan verduurzaming van de landbouw. Wat er nu in de Omgevingsvisie is opgenomen is te beschrijvend van aard. b. realiseer stiltegebieden en gebieden waar duisternis wordt ervaren; c. neem in de, op blz 19 genoemde basisvoorwaarden voor het borgen van een goede leefomgevingskwaliteit op dat alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen in overeenstemming moeten zijn met het 'draagvermogen van het landschap'. Immers het cultuurlandschap is van wezenlijk belang voor ons welzijn en onze identiteitl . Dit draagvermogen moet worden geconcretiseerd, zoals hieronder wordt toegelicht.	De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen voor de lange termijn. De door indiener genoemde ambities ten aanzien van natuur, bodemdaling, biodiversiteit, luchtkwaliteit en waterkwaliteit herkennen wij en zijn allemaal benoemd in de visie. De provincie beschikt reeds over stiltegebieden. Deze gebieden en gebieden waar donkerte behouden moet blijven, zijn onderdeel van staand beleid. De omgevingsvisie werken wij uit in instrumenten die de Omgevingswet ons geeft, zoals Omgevingsverordening en programma's.
ZO-0154	**Ad 2 landschappelijke bescherming** De natuurlijke omgeving is van wezenlijk belang voor ons welzijn, onze identiteit en de dingen die we doen. Daarom moet vanuit de natuur (inclusief watersysteem) en het landschap de open ruimte worden ontworpen. De eerste vraag is, hoe moet onze natuurlijke omgeving er in 2050 uitzien, welke natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden willen we behouden en versterken? We moeten vanuit de natuur en het landschap (incl. cultuurhistorie) redeneren en vaststellen welke ontwikkelingen de natuur, het watersysteem en het landschap nog aan kunnen en wanneer het ophoudt. In dit verband brengen wij u de zogenaamde 'lagenbenadering' van het Streekplan Noord- Holland Zuid uit 2003 in herinnering. Deze geeft structuur aan de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen, maar het is ook een waarborg voor het behoud van duurzame kwaliteit, zo lezen wij op biz 18. De eerste laag betreft de fysieke ondergrond (bodemkwaliteit, zeespiegelstijging etc, maar ook natuurlijke en cultuurhistorische gebieden). Een belangrijke verandering daarin vergt al gauw een eeuw of meer. De tweede laag is het netwerk van verbindingen, de infrastructuur met bijbehorende geluidscontouren etc. De	Wij delen de conclusies die indiener op grond van het PlanMER trekt niet. De pagina's waar indiener naar verwijst bevatten enerzijds uitspraken over de autonome ontwikkeling, dus zonder de Omgevingsvisie: "Bij autonome ontwikkeling (witte lijn) is de kwaliteit bij de meeste thema's en indicatoren in 2030 naar verwachting slechter dan in de huidige situatie." en anderzijds over de effecten met de Omgevingsvisie: "De figuur laat zien dat de kwaliteit bij de meeste thema's en indicatoren verbetert vanwege het beleid van de omgevingsvisie. Dit zijn verbeteringen ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De conclusie is dan ook dat het beleid van de omgevingsvisie kansen biedt om trends van autonome verslechteringen te keren." De suggesties van indiener voor beschermende bepalingen betrekken we graag bij het proces van de Omgevingsverordening, dat inmiddels is gestart. Bij dat proces worden onder meer de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties.

	veranderingssnelheid is veel hoger. De derde laag is het 'occupatiepatroon'. Het omvat menselijke activiteiten als wonen, werken, agrarische functies en recreëren. *'Belangrijke verschuivingen in deze laag voltrekken zich gemakkelijk binnen een generatie, oftewel de duur van een conjuncturele bouwgolf.', bIz 21. Op deze bladzijde staat verder: 'Ingrepen in de ruimtelijke situatie beginnen haast altijd in de occupatielaag, de 'Bovenste' laag. Het gaat erom ervoor te zorgen dat de discussie over die ingrepen zoveel 'diepgang' heeft dat deze ook de andere lagen bestrijkt. En waar dat in het geding is moet het reguleren van een duurzame ontwikkeling van land en water voorrang hebben bij de afwegingen die gemaakt moeten worden.'* Naast benoeming is de bescherming van natuur en landschappen essentieel voor het behoud daarvan. De beschermingsregels moeten concreet en ondubbelzinnig worden vastgelegd in de Omgevingsverordening, zodat gemeenten, projectontwikkelaars en andere belanghebbende de absolute grenzen kennen van wat mogelijk is. Op dit moment zijn er verschillende beschermingsregimes opgenomen in verschillende provinciale verordeningen. Dat is logisch omdat verschillende landschappen en waarden moeten worden beschermd. Op bladzijde 22 van het Ontwerp staat dat de bescherming wordt vereenvoudigd. Voorgesteld wordt 'een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.' Het leidt tot een categorie waardevolle natuur&landschap en een hele grote categorie zogenaamde niet waardevolle natuur en dat is onwenselijk. Onder de randvoorwaarden wordt slechts verwezen naar werelderfgoederen, de Europese Landschapsconventie, Rijksmonumenten, provinciale monumenten en naar beschermde stads- en dorpsgezichten. Wat is precies de betekenis van deze randvoorwaarden in het licht van bovengenoemde tweedeling? Welke gebieden vallen onder de tweede categorie? De SBW is benieuwd wat de visie van de provincie is met betrekking tot de weidevogels, de iconen als het goed gaat in het landelijk gebied. In de acht jaar geleden vastgestelde Structuurvisie Noord-Holland 2040 staat dat de weidevogels karakteristiek zijn voor onze provincie. *'Ondanks de terugval van de weidevogelpopulatie, die het gevolg is van veranderingen van het traditionele landschap en de manier waarop dat wordt beheerd, blijft Noord-Holland nog steeds één van de provincies met de hoogste weidevogeldichtheid. Weidevogels hebben zowel een ecologische als cultuurhistorische waarde die bescherming blijft verdienen. Dit doet de Provincie door de weidevogelleefgebieden te beschermen tegen inbreuken op de openheid. Dit sluit aan op het algemene beleid voor gecombineerde landbouw in deze gebieden'.* Vanwege het belang van het landschap en de wijze van het beheer daarvan, waarbij de waterpeilen van groot belang zijn, en vanwege het belang dat weidevogels zo karakteristiek zijn voor Noord-Holland, horen doelstellingen ten aanzien van weidevogels in de visie te worden opgenomen. De omgevingsvisie is immers een integrale visie, die onder meer in de plaats komt van de structuurvisie en delen van natuurvisies. Het beleid op de verschillende terreinen van de fysieke leefomgeving hoort in de omgevingsvisie te worden samengevoegd en met elkaar te worden verbonden. Volgens de SBW kan vanwege de diversiteit aan landschappen en te beschermen aarden de bescherming daarvan niet worden beperkt tot twee regimes. *Verzoek* Wij verzoeken u de diverse landschappen in de Omgevingsvisie te benoemen en te concretiseren wat we willen behouden, zodat ontwikkelingen kunnen worden begrensd. Dat is nodig. Immers, de kwaliteit van het huidige landschap gaat achteruit als de voorliggende Omgevingsvisie beleid wordt. Het gaat van 'wisselend' naar 'overwegend slecht'. Dat betekent dat knelpunten en problemen te verwachten zijn (PlanMER, blz 30 en 31). Verder dienen beschermende bepalingen in de Omgevingsverordening te worden opgenomen. Enkele suggesties: a. benoem en beschrijf natuurgebieden, NNN- en Natura2000gebieden en de UNESCO Werelderfgoederen. Neem daarvoor concrete doelstellingen op in de Omgevingsvisie en een afzonderlijk beschermingsregime in	

	de Omgevingsverordening. Stedelijke ontwikkelingen zijn in deze gebieden 'niet toegestaan, tenzij'; b. introduceer 'provinciale landschappen' en beschrijf de verschillende landschappen, incl. cultuurhistorische waarden. Concretiseer welke waarden we willen borgen en neem daarvoor een afzonderlijk beschermingsregime op in de Omgevingsverordening. Stedelijke ontwikkelingen zijn in deze gebieden 'niet toegestaan, tenzij'. Ook grootschalige boerenerven (> 1,5 ha) zijn niet toegestaan.Als provinciale landschap wordt bijvoorbeeld aangemerkt het voormalige Landschap Laag Holland, inclusief De Purmer; c. regimes voor weidevogelleefgebieden en stiltegebieden. De waarden van deze gebieden zijn uniek en verdienen bescherming. Het behoud en versterking van de waarden kan wellicht het beste worden geborgd als deze gebieden een afzonderlijke status krijgen; d. overige gebieden. Ook deze worden beschermd in de Omgevingsverordening. Ontwikkelingen zijn onder voorwaarden toegestaan.	
ZO-0155	**Ad 3 Ontwikkelprincipes ten aanzien van woningbouw** Wij zijn blij met wat er in de ontwerp-Omgevingsvisie staat en wat wijzelf ook altijd betogen: bouw de woningen waar de werkgelegenheid is, veroorzaak geen onnodige mobiliteit, dus bouw die woningen ten zuiden van het Noordzeekanaal (p.32-4). Verder zijn wij verheugd dat de woningbouwopgave vooral binnenstedelijk wordt uitgevoerd. Maar wij zijn niet helemaal gerust dat deze ontwikkelprincipes in de praktijk zullen worden opgevolgd. Om het open landschap te sparen moeten bestaande stedelijke gebieden worden verdicht en kwalitatief hoogwaardige knooppunten worden gecreëerd. Daardoor kunnen aantrekkelijke woongebieden ontstaan. De vraag naar stedelijk wonen is groot, zo wordt geconstateerd in 'Doorbouwen op het fundament', uitgave van Metropoolregio Amsterdam, februari 2014. Daarin staat verder op biz 12: 'De uitstroom van de stad naar de regio, de zogenaamde roltrapfunctie, is de laatste jaren afgenomen. Ouderen en gezinnen blijven langer in de stad wonen.' De creatie van een aantrekkelijk woongebied is bijvoorbeeld goed gelukt in Zaandam. Amsterdam doet daarvoor nu zijn stinkende best. Ook kleinere steden en dorpen moeten hun verantwoordelijkheid nemen. In ons werkgebied bijvoorbeeld Purmerend en Volendam. Stedelijke verdichting en creatie van aantrekkelijke woonmilieus kunnen niet altijd aan (kleinere) gemeenten worden overgelaten vanwege gebrek aan menskracht, deskundigheid en/of ervaring. Het is jammer als daar kansen blijven liggen en weilanden worden opgeofferd. In het voorliggende Ontwerp is weinig aandacht voor 'leegstand in huizen' naast de leegstand in kantoren. Leegstand die er is doordat kinderen zijn vertrokken, mensen scheiden, partners overlijden of anderszins. Deze 'leegstand' moet beter in kaart worden gebracht. Verder moeten veel meer kleinere huizen worden gebouwd voor eenpersoonshuishoudens. De cijfers van het CBS laten zien dat in 2017 bijna veertig procent van alle particuliere huishoudens uit één persoon bestaat^. Door meer kleinere huizen te bouwen kan de doorstroming worden bevorderd en komen er huizen vrij voor meerpersoonshuishoudens. Wat is de visie ten aanzien van woningbouw op voormalige boerenerven? Dit zal in de toekomst vaker spelen. Wij hebben al voorbeelden gezien dat in het kader van de Ruimtevoor- Ruimteregeling gehuchten en nieuwe wijkjes ontstaan in waardevolle landschappen. De SBW vindt dit vanuit cultuurhistorisch en landelijk oogpunt ongewenst. Ook de gemeente Waterland en het stadsdeel Amsterdam-Noord vinden dat en hebben daarvoor beleid vastgesteld, dat is vastgelegd in het Afsprakenkader Ontwikkeling landbouw en landschap Waterland-oost, dd juli 2012. Er dient extra aandacht te worden geschonken aan de ruimtelijke context van Beschermde Dorpsgezichten. In voorkomende gevallen zou toepassing van de Ruimte-voor-Ruimteregeling achterwege moeten blijven. Verzoek a.Wij roepen u op er op toe te zien dat ontwikkelprincipe 8 - Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd - wordt gehandhaafd; b.Wij roepen u op meer verantwoordelijkheid te nemen met betrekking tot het creëren van aantrekkelijke binnenstedelijke woongebieden;	a. De Omgevingsvisie schetst kaders. Uitvoeringsafspraken, zoals over handhaving worden niet in de Omgevingsvisie opgenomen. De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerkingen over handhaving mee in dat proces. b + c. Wat betreft de oproep van indiener tot het creëren van aantrekkelijke binnensteden en woningen voor eenpersoonshuishoudens, dient er sprake te zijn van maatwerk. We stimuleren dat gemeenten op regionaal niveau afspraken over wonen maken waarin dergelijke onderwerpen worden meegenomen. De provincie levert vanuit onze rol als kennismakelaar informatie over de woningbehoefte en draagt bij aan verdiepend onderzoek naar woonvoorkeuren. Het zijn de gemeenten binnen de regio die zelf de keuze maken welke woningen worden gebouwd. d. In het kader van de Omgevingsverordening nemen wij de Ruimte-voor-Ruimteregeling onder de loep, in relatie tot de problematiek rondom leegstand van voormalige agrarische bouwpercelen.

	c.Breng de leegstand in huizen in kaart en zorg dat er meer kleinere woningen voor eenpersoonshuishoudens worden gebouwd op de meest geschikte locaties. De provincie dient daarvoor meer verantwoordelijkheid te nemen; d.Tot slot vragen wij u in de Omgevingsverordening een Ruimte-voor-Ruimteregeling op te nemen, die meer recht doet aan cultuurhistorie en landschappelijkheid. Het toetsingskader dient zo concreet mogelijk te zijn (max. 4 woningen, zie bovengenoemd Afsprakenkader). Hoogachtend, Stichting Behoud Waterland	

ZW-0033 Boerderijenstichting Noord-Holland, Vrienden van de Stolp		
ZO-0156	Zienswijzereactie op ontwerp Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland Er is een ambitieuze omgevingsvisie voor Noord-Holland opgesteld door de Provincie. De kwaliteit van de leefomgeving is een belangrijk thema in deze omgevingsvisie. Dit raakt erg aan de cultuurhistorie. Ruimtelijke en historische kwaliteiten gaan vaak samen. Wij missen in de Omgevingsvisie echter de benoeming van het Erfgoed, dat kenmerkend is voor de identiteit van Noord-Holland. Erfgoed van bovenregionaal belang of nationaal belang moet ook op het schaalniveau van een omgevingsvisie op hoofdlijnen benoemd worden. De stolp is iconisch voor het Noord-Holland landschap. De provincie heeft in de beleidsnota Leidraad Landschap en Cultuurhistorie de stolp als kenmerkend bouwwerk voor Noord-Holland benoemd en zelfs stolpengebieden en structuren aangegeven. Dit zijn gebieden waar stolpen (nog) dominant zijn in het landschap. Tijdens de Grote Stolpendag op 28 juni 2018 heeft gedeputeerde Jack van der Hoek nogmaals bevestigd dat de Provincie alle nog aanwezige originele stolpen (met vierkantconstructie) beschouwt als erfgoed, ongeacht of de stolp nu aangewezen is als monument of niet. Daarom is het vreemd dat de stolp met zijn kenmerkende piramidale dak niet genoemd wordt in de Omgevingsvisie als kernkwaliteit. De omgevingsvisie geeft een richting aan voor het omgevingsplan. Dat is het document waar het omgevingsbeleid wordt uitgewerkt. Gelet op het feit dat de Provincie de richting moet aangeven voor de gemeenten en van de gemeenten verwacht wordt dat zij specifiek stolpen beleid gericht op behoud en herbestemming gaan toepassen is het wel van belang dat de provincie dit ook in haar Omgevingsvisie benoemd. Wij zijn graag bereid onze zienswijzereactie nader toe te lichten. Deze zienswijze reactie is opgesteld door de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de Stolp' en wordt mede onderschreven door Bond Heemschut en het Westfries Genootschap. Deze drie partijen voerden gezamenlijk de actie RED DE STOLP waarvan de petitie is aangeboden aan de statenleden. Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de Stolp' Peter van Zutphen, voorzitter Henk de Visser, secretaris	In de omgevingsvisie is landschap gedefinieerd als een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen. Daarnaast geeft de visie aan dat ontwikkelingen en beheer passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap en daarmee dus ook het erfgoed. Indiener vraagt om een verdere specificatie van dit erfgoed. Deze nadere specificatie is voor nu uitgewerkt in de geactualiseerde Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en is tevens voorzien in de nog op te stellen Omgevingsverordening waarin regels ten aanzien van de bescherming worden opgenomen.

ZW-0034 Zuid-Kennemerland (Gemeenten Haarlem, Zandvoort, Bloemendaal, Heemstede)		
ZO-0181	Geacht college van Gedeputeerde Staten, Allereerst willen wij u namens de colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Haarlem, Heemstede, Zandvoort en Bloemendaal complimenteren met de nu voorliggende Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. De Ontwerp-Omgevingsvisie is een mooi en gedragen resultaat van een intensief proces, dat in een korte periode tot stand is gekomen in samenwerking met vele burgers, ondernemers, de verschillende deelregio's binnen de Provincie Noord-Holland en andere belanghebbenden. Ook vanuit de deelregio Zuid-Kennemerland is hier aan bijgedragen. Wat betreft de inhoud van de Ontwerp-Omgevingsvisie kunnen wij ons goed herkennen in de door u benoemde ambities op het gebied van onder andere duurzaamheid, klimaatadaptatie, landschap en binnenstedelijke verdichting. Ook voor ons zijn dit belangrijke ambities, die zijn vastgelegd in onze nieuwe coalitieakkoorden. In uw mobiliteitsambities herkennen wij ons echter in mindere mate. Dit zullen wij verder in deze brief toelichten.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.

	Via deze brief dienen wij een zienswijze in op de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Deze zienswijze is gezamenlijk opgesteld door de gemeenten binnen de deelregio Zuid-Kennemerland; te weten, Heemstede, Bloemendaal, Haarlem en Zandvoort. Namens Zuid-Kennemerland merken wij daarbij op dat de periode van ter inzagelegging ongelukkig gepland is vanwege de vakantieperiode.	
ZO-0182	**Van ambities tot concrete keuzes** Zoals reeds aangegeven, herkennen wij de door u benoemde ambities in de Koers NH2050. Het is ons daarbij wel opgevallen dat de Ontwerp-Omgevingsvisie beperkt blijft tot het agenderen van verschillende ambities, doelstellingen en opgaven. Wij vragen ons af of de Ontwerp-Omgevingsvisie, zoals die nu voor ligt, voldoende richting geeft voor het maken van concrete keuzes. Wij verwachten dat het niet mogelijk zal zijn om alle ambities gelijktijdig en integraal te realiseren. Het maken van concrete keuzes tussen strijdige ambities zal in alle waarschijnlijkheid van grote invloed zijn op onze deelregio. Daarom willen wij u een aantal punten van zorg meegeven, die naar ons inziens onvoldoende in het huidige concept zijn meegenomen. Daarnaast blijven wij hieromtrent als deelregio Zuid-Kennemerland, graag nauw betrokken bij het vervolgproces om van ambities en doelstellingen tot concrete keuzes te komen.	Het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is primair gericht geweest op realiteitszin: niet op alle thema's kunnen hoge ambities worden geformuleerd, omdat ze dan niet tegelijkertijd waargemaakt kunnen worden. In het gevolgde proces tot deze ambities is, voorafgaande aan de besluitvorming, inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. De vorm die daarbij is gevonden is die van een discussiedocument. Daarin zijn drie verhaallijnen beschreven, elk startend vanuit een andere invalshoek met in een bij die verhaallijn passende volgorde van consequenties voor bepaalde keuzes. Door de verbanden tussen ambities op die manier inzichtelijk te maken hebben provinciale staten uiteindelijk de gekozen ambities in samenhang geformuleerd. Uit de toelichtende tekst op pagina 13 t/m 15 in de Ontwerp-Omgevingsvisie is de samenhang tussen de ambities te halen. De ontwikkelprincipes bij de bewegingen in het Visiedeel moeten vervolgens in samenhang met elkaar worden beschouwd en toegepast. Dat stimuleert de integrale afweging. Met de ontwikkelprincipes geeft de provincie richting aan het maken van concrete keuzes. De opgave is bepalend. Daardoor is er maatwerk per regio mogelijk, waarbij de regio zelf de instrumenten voor een eigen afweging in handen heeft.
ZO-0183	**Mobiliteit** In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt het verbeteren van de mobiliteit als belangrijke ambitie geagendeerd. U geeft tevens aan dat u in wilt zetten op een grootstedelijk (MRA) OV-systeem. Wij onderschrijven deze ambitie. De manier waarop de provincie de ambitie voor mobiliteit richting de toekomst wil vormgeven, kan naar ons idee echter meer in samenhang met de andere ambities worden opgepakt, bijvoorbeeld in relatie tot duurzaamheid en energie, stedelijke verdichting en gezondheid. In relatie tot de mobiliteitsambitie willen wij het volgende meegeven:	Het is goed te constateren dat indiener de ambitie voor een grootstedelijk Ov-systeem ondersteunt. Binnen de MRA is de mobiliteitsopgave groot. We moeten daarbij op alle modaliteiten inzetten om de groei te faciliteren. Door de verstedelijking in en rond Amsterdam worden de keuze voor OV en fiets makkelijker. Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners een onderzoek uit naar de toekomst van ons Openbaar Vervoer (OV Toekomstbeeld). De ambities uit de Omgevingsvisie zullen hierin onderzocht en gewogen worden. De uitkomsten daarvan zien wij met belangstelling tegemoet.
ZO-0184	Meer aandacht voor duurzame mobiliteit: keuzevrijheid wordt in de Omgevingsvisie als leidend principe voor mobiliteit genoemd, terwijl dit volgens ons niet overal leidt tot een betere bereikbaarheid. Naar ons idee zou het overkoepelende doel moeten zijn: bereikbaar zijn en blijven, passend bij de omgeving. Wij vinden het goed dat de provincie een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten nastreeft, maar sommige modaliteiten (met name de auto) nemen meer ruimte in dan andere modaliteiten. Als we de beperkte ruimte die we (binnenstedelijk) hebben efficiënt in willen zetten en de leefbaarheid willen behouden, dan is het logischer om in deze gebieden te sturen op modaliteiten die relatief de minste ruimte in nemen, zoals wandelen, fietsen en (tot op zekere hoogte) het openbaar vervoer. Zeker in een visie voor 2050, waarin de claim op de ruimte alleen maar groter zal worden. Wat ons betreft is het leidend principe dus niet keuzevrijheid, maar een verbeterde bereikbaarheid, waarbij binnen de Metropoolregio Amsterdam de nadruk komt te liggen op duurzame mobiliteitsvormen (voetganger, fiets en OV). Dit betekent ook wat voor de modaliteitskeuze waarop in moet worden gezet op regionale verbindingen tussen de stedelijke gebieden. Aangaande de bestaande auto-infrastructuur moet wat ons betreft vooral worden ingezet op het verbeteren van de doorstroming, bijvoorbeeld door bruggen en aquaducten op bepaalde tijden wel/niet open te laten gaan of het verkeer te sturen via routing en groene golven. Concluderend; in onze optiek is in de toekomst een cruciale rol weggelegd voor de fiets en het OV in de bereikbaarheid van de regio. Beide modaliteiten vullen elkaar goed aan. Graag zien wij dat in de Omgevingsvisie de ambities voor versterking van het regionale fietspadennetwerk en de schaalsprong van het metropolitane OV-systeem explicieter prioriteit krijgen. Daarbij zien wij ook graag terug in welke regionale waardevolle OV-verbindingen (ook wanneer deze op Rijksinfrastructuur liggen) de Provincie bereid is om mee te financieren.	We hebben er niet voor gekozen OV en fiets expliciet prioriteit te geven. Wij staan voor keuzevrijheid voor de reiziger. Zij zullen de keuze maken voor de meest efficiënte en effectieve wijze van vervoer. Gelet op de opgave in de MRA is een inzet op alle modaliteiten noodzakelijk. Door in de ruimtelijke ordening meer te verdichten, nabij de werkgebieden en OV knooppunten te bouwen, zal de rol van de fiets en het OV groter worden. Als uitwerking van de Omgevingsvisie komen we met een perspectief Fiets, waarin de kansrijke doorfietsroutes zijn opgenomen. Voor wat betreft het OV werken we samen in de studie OV Toekomstbeeld. We wachten de resultaten van die studie af, voordat we verder op projecten ingaan.
ZO-0185	*Mobiliteit en leefkwaliteit*: naast invloed op de fysieke leefomgeving heeft de mobiliteitskeuze ook een sterke relatie met de ambities op het gebied van duurzaamheid en gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan het effect op de luchtkwaliteit en het effect op de gezondheid als gevolg van bewegen. Dit zijn extra	De oproep die in de hoofdambitie, balans tussen economische groei en leefbaarheid, wordt gedaan, is om bij elke ingreep ook de leefkwaliteit te verbeteren. Het is dus geen of/of kwestie. Binnen mobiliteit zijn er wettelijke eisen gesteld aan luchtkwaliteit en geluidshinder en

	argumenten om meer sturend in te zetten op modaliteiten die hier in positieve zin aan bijdragen. Wij zien hierin een belangrijke rol weggelegd voor de provincie. Kortom, in de ambities (p.12) wordt gezegd dat 'de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap worden meegewogen' en dat 'we sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur', maar in de keuzes die in de Ontwerp-Omgevingsvisie voor mobiliteit worden gemaakt, lezen wij dit nog niet terug. Dit zouden wij wel graag terugzien in de definitieve Omgevingsvisie.	worden er bijvoorbeeld landschapsplannen gemaakt. In de Omgevinsgvisie is nu expliciet opgenomen dat onze infrastructuur natuurinclusief moet zijn. Er komt dus met deze Omgevinsgvisie nog meer aandacht voor de fysieke leefomgeving en de bijdrage die de inrichting en beheer van infrastructuur kan leveren. Ontwikkelprincipe 3 gaat over clustering van ruimtelijke economische ontwikkelingen onder andere rond OV-knooppunten. Dat is mede ingegeven vanuit duurzaamheid en gezondheid. De ontwikkelprincipes 8 en 9 in de beweging Metropool in ontwikkeling werken die clusteringsgedachte verder uit. Zo draagt ontwikkelprincipe 8, om zo veel mogelijk binnenstedelijk te verdichten, bij aan een duurzame stedelijke ontwikkeling en betere benutting van het Ov-systeem in de metropool.
ZO-0186	*Regionaal verkeer via de A9:* de rijksweg A9 wordt benoemd als belangrijke verkeersroute die meer ingezet kan gaan worden voor doorgaand verkeer, waarmee de A10 kan worden ontlast. Wij juichen het toe dat doorgaand verkeer weg wordt gehaald uit het stedelijk gebied en meer wordt gebundeld op de snelwegen. Vanuit onze regio zien wij ook een belangrijke rol weggelegd voor de A9 om het stedelijk netwerk van Haarlem te ontlasten. In maart dit jaar is daartoe een eerste, belangrijke stap gezet, betreffende het vrijmaken van 30 miljoen aan rijksmiddelen voor de aanpak van het knooppunt Rottepolderplein. De verwachting is dat Rijkswaterstaat in samenwerking met betrokken overheden na de zomerperiode van 2018 zullen starten met een MIRT-verkenning naar de ontvlechting van dit knooppunt. Vanuit Zuid-Kennemerland geven wij aan u mee dat het ontvlechten van het knooppunt Rottepolderplein onvoldoende zal zijn om van de A9 een goed functionerende snelweg te maken, die ter ontlasting van de A10 kan dienen. Belangrijk aandachtspunt is bijvoorbeeld het verbeteren van de doorstroming voor de OV-verbindingen van en naar Amsterdam[1]. Daarnaast is het voor de regio en de leefbaarheid van het stedelijk gebied goed als er een ringweg rondom Haarlem gerealiseerd wordt, via een Velserverbinding tussen de N208 en A9 en een kwaliteitssprong van de zuidelijke verbinding (N205) tussen de A9 en de N208. Een goede ruimtelijke inpassing in relatie tot de leefbaarheid is bij dit laatstgenoemde van groot belang. Wij trekken als regio graag samen met u op om onze gezamenlijke ambities te realiseren.	Wij zijn blij met de door indiener geuite steun voor het principe over het doorgaande verkeer door de metropoolregio. We delen de zorg voor het functioneren van de A9 en de verbindingen naar Amsterdam. Dat is een van de redenen dat we in onze visie aangeven dat we op alle modaliteiten moeten inzetten. De studie naar de Ringweg steunen wij en blijven in het vervolg graag verder betrokken.
ZO-0187	*Stimuleren van ketenmobiliteit:* onder ontwikkelrichting 9 wordt gesproken van het bewerkstelligen van een 'modal shift', waartoe aan de randen van werkgebieden en kernen parkeergelegenheid gerealiseerd zal worden met een overstapmogelijkheid op lokaal OV of deelfiets. In het kader van MIRT NowA heeft Zuid-Kennemerland reeds onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor het realiseren van dergelijke overstaplocaties, waar station Spaarnwoude een goed voorbeeld van is. Graag gaan wij met u in gesprek om de mogelijkheden van deze locaties nader te verkennen.	Bij de uitwerking van de overstaplocaties zullen we samenwerken met onze partners. We gaan dan ook graag in op de uitnodiging van indiener.
ZO-0188	*Elektrische fietsen*: de opkomst van elektrische fietsen vragen om een netwerk van fietssnelwegen. Deze kunnen prima concurreren met OV en auto. Dit belang zou, zoals ook eerder al gesteld, nadrukkelijker in de Omgevingsvisie naar voren moeten komen.	Als uitwerking van de Omgevingsvisie komen we met een perspectief Fiets, waarin de kansrijke doorfietsroutes zijn opgenomen. Wij hebben het belang aangegeven onder ontwikkelprincipe 9 op pagina 36 in het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling.
ZO-0189	**Binnenstedelijke verdichting in relatie tot mobiliteit** In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt de voorkeur voor binnenstedelijke ontwikkeling uitgesproken. Daarbij valt ons de volgende zaken op: *Verbinding met Amsterdam-Zuid en Schiphol:* wij vinden het belangrijk om te benadrukken dat voor ons de relatie tussen Zuid-Kennemerland en de as Amsterdam (Zuid) – Schiphol van groot belang is. Veel energie gaat er naar het versterken van de as tussen Amsterdam CS en Schiphol, terwijl er ook een grote, wederzijdse afhankelijkheid is tussen Zuid-Kennemerland en bovengenoemde as (zowel vanuit de richting Haarlem als vanuit Zandvoort/Heemstede). Wij zien nu al dat de bereikbaarheid richting Amsterdam Zuid en Schiphol onder druk staat en voorzien dat de komende jaren de verwevenheid tussen wonen en werken in deze gebieden verder zal toenemen. We vragen hiervoor expliciete aandacht in de visie. Op p.38: toevoegen kritische succesfactor: verbeteren OV-verbindingen tussen Zandvoort/Heemstede/Haarlem met Amsterdam-Zuid en Schiphol (niet alleen de verbinding met Amsterdam CS)	Wij hebben begrip voor de opmerking van indiener over de grote wederzijdse afhankelijkheid tussen de as Amsterdam (Zuid) – Schiphol en Zuid-Kennemerland. De suggestie voor het opnemen van kritische succesfactor die dat benoemt, nemen we echter niet over; in de tekst van de beweging Metropool in ontwikkeling (pagina 32) hebben we het belang van deze en andere verbindingen namelijk impliciet benoemd in "Aanpassen van totale mobiliteitssysteem aan de drukker wordende metropool" en "Bij een metropool hoort een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit dat meegroeit met de verstedelijking… Dit geldt voor alle soorten vervoer. Het grootstedelijke OV-systeem vormt in onze visie de ruggengraat van het daily urban system." In de OV-verbindingen bezien we zowel bus, trein als metro/lightrail. De uitkomsten van het Regionaal OV Toekomstbeeld zien we dan ook graag tegemoet. Verder delen we de analyse van indiener en hebben op de kaart van de beweging Metropool in ontwikkeling om die reden deze relatie aangegeven.

ZO-0190	*OV-knooppunten:* onder ontwikkelrichting 3 geeft u aan dat nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen zoveel mogelijk geclusterd worden op locaties nabij ov-,weg-, energie- en data-knooppunten. Dit is voor ons een zeer relevante ontwikkelrichting. Zo biedt het station Spaarnwoude nog ruimte voor ontwikkeling. Wij zouden graag zien dat deze ontwikkelrichting ook tot wet- en regelgeving in de Omgevingsverordening leidt en dat de ontwikkelrichting niet alleen beperkt blijft tot het verleiden van gemeenten om zo veel mogelijk te verdichten rondom bestaande en eventueel nieuw te ontwikkelen knooppunten.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie en ontwikkelprincipes in onze provinciale juridische regels.
ZO-0191	*Mobiliteitsinvestering ook binnen bestaand stedelijk gebied:* in de Ontwerp-Omgevingsvisie geeft u aan de voorkeur te geven aan binnenstedelijke ontwikkeling, zodat verstedelijking niet ten koste zal gaan van onder andere landschap. Tegelijkertijd wordt gesproken van een aantal grote uitleglocaties als benoemd in het MRA Ontwikkelingsbeeld 2007, waaronder de Haarlemmermeer-West. Wij maken ons zorgen over de infrastructurele maatregelen die benodigd zijn om deze uitleglocaties tot ontwikkeling te laten komen. De mobiliteitsopgave voor onze regio is groot, terwijl de beschikbare middelen beperkt zijn. Om alleen al de binnenstedelijke woningbouwopgave van de gemeenten binnen de Metropoolregio Amsterdam te realiseren, zijn grote mobiliteitsinvesteringen noodzakelijk. Wat ons betreft kunnen de mobiliteitsinvesteringen in deze uitleglocaties niet ten koste gaan van binnenstedelijke investeringen.	Haarlemmermeer-West is een van de laatste grote uitleglocaties, die al in de bestaande plannen zit. Met de Duinpolderweg en de daaraan gekoppelde OV plannen voor een HOV Noordwijk-Schiphol, de MIRT studie naar de Westflank Schiphol die opgestart gaat worden, veronderstellen we dan de mobiliteitsopgaven in deze regio goed belegd zijn. Wij zien de investeringen in de regio als onderdeel van de regionale bereikbaarheid, waar meerdere opgaven van kunnen profiteren, dus ook de binnenstedelijke opgaven en hun relatie met de andere woon- en werklocaties.
ZO-0192	*Stedelijke ontwikkelingen in de Haarlemmermeer:* wanneer de woningbouwontwikkelingen in de Haarlemmermeer-West worden voortgezet, willen wij u meegeven dat het voor ons van belang is om een adequate oplossing voor de reeds bestaande problematiek rondom de N201 te zoeken. Bij stedelijke ontwikkelingen moet ook aandacht zijn voor het extra verkeer wat dit aan gaat trekken op het gemeentelijk wegennet.	Uw standpunt ondersteunt onze gedachte dat de metropool meer en meer als een samenhangend geheel functioneert. Daarom zoeken we nog meer dan vroeger de samenhang tussen ruimtelijke ordening en een goede mobiliteit.
ZO-0193	*Toekomstbestendige OV-verbinding richting de kust:* in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt het accommoderen van de toegankelijkheid van het kustgebied als kritische succesfactor benoemd. Vanuit Amsterdam Beach, het gezamenlijke programma van de kustgemeenten van de Metropoolregio Amsterdam, beamen wij dit. Voor het spreiden van bezoekers over de regio en het verder stimuleren van hotel- en leisure-ontwikkelingen in de kustplaatsen is een goede, toekomstbestendige OV-verbinding naar de kustregio noodzakelijk. Dit geldt niet alleen voor de 20-25 stranddagen per jaar; naast de stranddagen vinden er bijvoorbeeld op het circuit in Zandvoort nu al grootse evenementen plaats, zoals de DTM races en Max Verstappendagen. Het toekomstbestendig maken van het openbaar vervoer richting de kust zou daarom een belangrijkere prioriteit moeten zijn, dan nu in de Omgevingsvisie naar voren komt. Een goede OV-verbinding draagt bovendien bij aan het verhogen van de leefbaarheid in Haarlem, Heemstede en Bloemendaal, die te maken hebben met het autoverkeer richting de badplaatsen. Wij zien dit graag terug in de Omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie geeft het strategisch kader. We vinden goede OV verbindingen van belang, maar gaan hier niet expliciet in op specifieke routes of lijnen. Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners een onderzoek uit naar de toekomst van ons Openbaar Vervoer (OV Toekomstbeeld).
ZO-0194	**Fysieke leefomgeving en landschap** Het belang van het metropolitane landschap is terecht goed verankerd in de Omgevingsvisie. We missen wel heldere keuzes, met name tussen economische ontwikkeling enerzijds en leefbaarheid anderzijds. In de Omgevingsvisie staat een veelheid aan ambities, maar geen afwegingskader om strijdige ambities ten opzichte van elkaar te kunnen prioriteren. Ten aanzien van de fysieke leefomgeving en het landschap geven wij u de volgende aandachtspunten mee: *Relatie woonopgave:* de omvang van de woonopgave per kern moet niet alleen worden bepaald aan de hand van de vraag. Diverse waardevolle kernen in Zuid-Kennemerland kennen een heel hoge vraag naar woningen. Het voldoen aan deze vraag zal leiden tot een verdichting en verstedelijking van deze plaatsen die het karakter, de cultuurhistorische waarden en het hoogwaardige landschap schade toe doen. De beschikbare ruimte moet worden meegewogen in de woningbouwopgave.	De omvang van de woonopgave moet inderdaad integraal worden benaderd. Ten aanzien van het landschap betekent dat dat bij het beantwoorden van de woonopgave rekenschap wordt gegeven van de context die dat landschap met zich meebrengt. In ontwikkelprincipe 1 op pagina 22 geven wij hier richting aan. In het traject van het opstellen van de Omgevingsverordening vullen wij in samenwerking met onze partners de kaders in waarbij onze doelstelling is de landschappelijke regimes te vereenvoudigen. De schrijffase van de eerste tranche Omgevingsverordening NH is in september 2018 gestart. Indiener wordt van harte uitgenodigd om in het proces van de op te stellen Omgevingsverordening te participeren.
ZO-0195	*Ondergrond*: energie-infrastructuur kan gecombineerd worden met bescherming van aardkundige waarden. Het gebruik van de ondergrond voor de warmtebehoefte van huishoudens is immers maar een kleine impact op de gigantische oppervlakten van aardkundige monumenten. Bij ontwikkelrichting 4 geeft u aan dat nieuwe vormen van afstemming en samenwerking ten aanzien van de ondergrond noodzakelijk zijn. Ziet u hierin een rol voor de provincie, of zal hiervoor lokaal een oplossing voor moeten worden gezocht?	Wij zien een rol voor onszelf met betrekking tot de ondergrond en zijn van plan het aardkundig erfgoed te blijven beschermen. De manier waarop dit gebeurt en welke ruimte daarbij wordt geboden voor lokale oplossingen, wordt nader uitgewerkt in het beleid en de Omgevingsverordening.
ZO-0196	*Recreatieve ontwikkelmogelijkheden*: u geeft in ontwikkelprincipe 20 aan zich in te zetten om de negatieve gevolgen van recreatie voor natuur zo veel mogelijk te voorkomen, maar gaat daarbij niet in op de positieve punten die het recreatieve landschap en recreatie in het landschap voor de inwoners biedt. Onder andere het recreatiegebied Spaarnwoude is in dit opzicht van belangrijke waarde voor de regio en	We onderschrijven de opmerking van indiener. Het landschap is in meerdere opzichten, en zeker uit recreatief oogpunt, van grote waarde voor de inwoners. Ontwikkelprincipes 10 en 20 gaan over het belang van het landschap, onder meer vanwege de recreatieve waarden recreatiemogelijkheden. Ook dat het combineren van landschappelijke functies, zoals ecologie,

	staat onder continue druk van economisch sterker gepositioneerde activiteiten. Voldoende ruimte om te recreëren is gelet op de grote woningbouwopgave in de regio van groot belang. Hoe u zich zal inzetten om recreatiemogelijkheden te verbeteren is nog onvoldoende duidelijk. Daarbij merken we eens te meer op dat onze regio geen voorstander is van uitbreiding van het Amsterdamse havengebied in het recreatiegebied Spaarnwoude.	biodiversiteit, cultuurhistorie, recreatie en landbouw belangrijk is. Binnen de metropoolregio Amsterdam (MRA) werkt de provincie met gemeenten en partners samen aan de integrale verstedelijkingsopgave, waaronder de groeiende vraag naar recreatiemogelijkheden. Samen met terreinbeheerders en gemeenten werkt de provincie aan een goede balans tussen het gebruik en ecologische waarden in gebieden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De provincie brengt binnen het NNN de ecologische waarden nauwkeurig in beeld, waardoor meer duidelijkheid ontstaat over ruimte voor recreatieve ontwikkelingen.
ZO-0197	*Binnenduinrand:* ook de binnenduinrand wordt genoemd als een locatie waar een brede integrale benadering vereist is. Hier kunnen wij ons goed in vinden. Wij zouden in uw visie echter ook graag aandacht zien voor natuurinclusieve landbouw in de binnenduinrand.	De aandacht voor natuurinclusieve landbouw is provinciebreed en is niet gericht op specifieke regio's of gebieden. Dat geldt voor de hele verduurzaming van de landbouw, ook voor het programma Natuurinclusieve Landbouw. Daarmee zal er in de uitwerking van de omgevingsvisie ook aandacht zijn voor natuurinclusieve landbouw in de binnenduinrand.
ZO-0198	**Duurzaamheid en gezondheid** De Ontwerp-Omgevingsvisie beschrijft een gewenst toekomstbeeld waarvan de ruimtelijke consequenties op hoofdlijnen worden vastgelegd. Ondanks dat de onzekerheidsmarge van de toekomstige ontwikkelingen toeneemt naarmate er verder in de tijd wordt gekeken, is het positief dat de thema's duurzaamheid en circulariteit op een aantal vlakken terugkomen. De omvang van de dreiging van klimaatontwrichting wordt steeds zichtbaarder, tezamen met de omvang van de opgave om deze tegen te gaan. Tegelijkertijd kunnen duurzame keuzes een verbetering voor de gezondheid opleveren. Hierover hebben wij de volgende opmerkingen: *Aanscherpen ambitie circulaire economie*: zoals hierboven reeds aangegeven, ervaren wij het als positief dat het thema circulariteit een belangrijke plek inneemt in de Ontwerp-Omgevingsvisie. Zo is de ambitie van de gemeente Haarlem om in 2040 circulair te zijn. Wat ons betreft mag u dwingender zijn in uw ambitie als verwoord in de Ontwerp-Omgevingsvisie.	Het is goed te constateren dat indiener positief is over de in onze visie opgenomen ambitie over circulaire economie. Zoals aangegeven bij ontwikkelprincipe 17 (pagina 48) zijn gemeenten primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke sturing via lokale plannen. De provincie stuurt op regionale afstemming waarmee een dwingender rol niet voor de hand ligt. In de hoofdtekst van de beweging Nieuwe Energie op pagina 44 wordt naar aanleiding van de zienswijze van indiener de eerste zin van het eerste tekstblok als volgt gewijzigd: "We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied."
ZO-0199	*Aanscherpen ambitie duurzame energie*: ook wat betreft uw ambities ten aanzien van duurzame energie mag u wat ons betreft dwingender zijn. Zo heeft de gemeente Haarlem in haar nieuwe coalitieakkoord de ambitie uitgesproken om in 2030 energieneutraal en in 2040 van het aardgas af te willen zijn. Wij zien dit graag terug in uw visie, of ontvangen graag een motivering waarom u dit niet doet. Daarbij geven wij u graag nog mee dat naast de zee, het land ook vele mogelijkheden biedt voor duurzame energieopwekking die ruimtelijk goed inpasbaar zijn. Zo kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan windmolens in de Waarderpolder.	Ons doel is een klimaatneutrale provincie in 2050 (zie pagina 44). Wij houden vast aan 2050, omdat dat parallel loopt met bijvoorbeeld het Klimaatakkoord van Parijs. Ook het Nationaal Klimaatakkoord sluit daarbij aan. Wij zijn actief betrokken bij dat akkoord, dat als doel heeft 49% CO2 reductie in 2030. De nog op te stellen Regionale Energiestrategieën moeten een nadere invulling geven aan de afspraken in het Nationale Klimaatakkoord. Wij zijn het met indiener eens, dat naast de zee het land mogelijkheden biedt voor duurzame-energieopwekking. Om meer grip op die mogelijkheden te krijgen, hebben wij meerdere onderzoeken en verkenningen gedaan naar de energietransitie, met de focus op de mogelijkheden van opwekking van hernieuwbare energie op land. Deze ruimtelijke verkenningen zijn als bouwsteen voor de Omgevingsvisie gebruikt.
ZO-0200	*Grenzen aan groei Schiphol*: in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt ingezet op een veilige en verantwoorde groei van Schiphol. Wij constateren dat de ambities op het gebied van duurzaamheid en leefkwaliteit strijdig zijn met een verdere groei van Schiphol.	Indiener stelt dat ambities op het gebied van duurzaamheid en leefkwaliteit strijdig zijn met verdere groei van Schiphol. Alvorens nader in te gaan op deze stellingname is het goed om hier te vermelden dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij dan ook helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangepast.

ZO-0201	*Luchtkwaliteit*: een hogere ambitie op het gebied van het verbeteren van de luchtkwaliteit en verlagen van het percentage fijnstof kan bijdragen aan een vermindering van gezondheidsrisico's in de regio. Ditzelfde geldt voor geluidsoverlast, dat vrijwel enkel door duurzaam ruimtegebruik kan worden verminderd.	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. Het terugdringen van geluidsoverlast door duurzaam ruimtegebruik is daarbij voor ons een aandachtspunt.
ZO-0202	*Klimaatverandering*: oorzaken die ten grondslag liggen aan klimaatverandering worden in de Omgevingsvisie niet bijgestuurd. Nieuwe duurzame economische ontwikkelingen, bijvoorbeeld binnen de informatie- en communicatietechnologie, tonen aan dat groei van mainports – hiermee ook doelende op het Noordzeekanaalgebied – niet het enige middel is om Noord-Holland op de kaart te zetten. De maatschappelijke kosten om de oorzaken die bijdragen aan klimaatverandering aan te pakken alsmede de aanpassing aan de gevolgen ervan, zullen veel hoger uitpakken naarmate er langer wordt gewacht.	De Omgevingsvisie stelt dat het Noordzeekanaalgebied een belangrijke locatie wordt voor de energietransitie en de circulaire economie. Hiermee wordt bij uitstek gestuurd op de oorzaken van klimaatverandering. Ook de nieuwe activiteiten moeten binnen de huidige grenzen van milieu en veiligheid blijven. Aan de oostzijde is de ring A10 de toekomstige grens tussen "stad" en bedrijvigheid (waarbij de contouren van deze bedrijven wel over deze grens heen kunnen gaan). in de Ontwikkelstrategie Energie Noordzeekanaalgebied 2050 wordt hier een andere invulling aan gegeven. Dit loopt parallel met de klimaattafel waarin concrete afspraken worden gemaakt voor 2030 om uitstoot van CO2 met 495 ten opzichte van 1990 te verlagen.
ZO-0203	*Ruimte voor duurzaamheid*: in de ambities (p.12) wordt gezegd dat 'de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap worden meegewogen' en dat 'we sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur', maar in de keuzes die in de Ontwerp-Omgevingsvisie worden gemaakt, lezen wij dit nog niet terug. Wij zien hierin een belangrijke rol weggelegd voor de provincie. Wij zien dit graag terug in de definitieve Omgevingsvisie. Wij gaan er tevens van uit dat de gemeenten de ruimte zullen krijgen wanneer onze ambities op het gebied van duurzaamheid hoger liggen dan de ambities van de provincie, bijvoorbeeld voor het aanleggen van zonneweides of het saneren van windmolens.	Onze Omgevingsvisie maakt opgaven inzichtelijk en hoe verschillende opgaven zich tot elkaar verhouden. Voortkomend uit het Nationale Klimaatakkoord en onze Omgevingsvisie worden in overleg met gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, netbeheerders en overige stakeholders Regionale Energiestrategieen opgesteld. Deze Regionale Energiestrategieën zullen nadere uitwerking geven aan de wijze waarop CO2-uitstoot verminderd kan worden, onder meer door opwek van hernieuwbare energie.
ZO-0204	**Een aantal kleine punten van aandacht** Los van bovenstaande inhoudelijke punten zien wij nog een aantal kleine meer technische/tekstuele punten van aandacht die in het document verbeterd kunnen worden, te weten: •Op p.8 zou ook het onderwerp gezondheid toegevoegd moeten worden. •Op p.13 laatste regel van het blokje Toekomstbestendige landbouw: "Indien nodig en passend in het landschap wordt ruimte geboden aan schaalvergroting." •Op p.18 staat de Visiekaart afgebeeld, deze is onleesbaar, graag een andere kaart gebruiken, een grotere kaart gebruiken, of versimpelen. •Op het beschikbare kaartmateriaal (waaronder de Visiekaart op p.18 staat) ontbreken duidelijke keuzes op het gebied van mobiliteit. Daarnaast ontbreken op de kaart op p.18 enkele (belangrijke) OV-knooppunten, waaronder station Overveen. Graag zien wij dit terug op de kaart(en). •Onze regio komt wat betreft onze ambitie voor geothermie in Schalkwijk niet voor op de afbeeldingen op p. 18 en p.45. Graag zien wij onze ambities verwerkt in de visie. •Op p. 18 en p.45 ontbreekt het symbool voor circulaire economie in de Waarderpolder. Hier zijn ambities voor het ontwikkelen van een C-District, waar toekomstgerichte ontwikkelingen samenkomen. Graag zien wij onze ambities verwerkt in de visie. •Op p.19 kan bij Metropool in ontwikkeling bij de laatste zin worden toegevoegd dat een metropolitaan OV-netwerk onderdeel uit maakt van het "samenhangend metropolitaan systeem". •Op p. 26 staat een kaart weergegeven, waarin verschillende landschapstypologieën zijn benoemd. De toelichting van deze verschillende typologieën ontbreekt. •Op p. 33 en 38 is op de kaart de hoofdaansluiting voor autoverkeer naar Haarlem te zien. Deze is nu getekend via de Amsterdamsevaart. De hoofdontsluiting van Haarlem is echter (zeker met het oog op de toekomst) de Schipholweg. Graag aanpassen op de kaart. •Op p.36 mist bij de kritische succesfactoren (2e bullet): gemeenten binnen de provincie NH. •Op p.39 staat 'lage parkeernorm Havenstad vraagt om voldoende alternatieve ontsluiting'. Dit geldt niet alleen voor Havenstad, maar voor alle binnenstedelijke ontwikkelingen.	De passages op pagina 8 en 13 zijn terug te voeren op de eerder vastgestelde documenten Verkenningen NH2050 en Koers NH2050. Gezondheid is impliciet onderdeel van de verkenningen c.q. de acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland en valt onder 'bodem, water en luchtkwaliteit'. De tekst over de Verkenningen NH2050 betreft een korte samenvatting van het document. Uit de zienswijzeperiode blijkt dat de samenvatting te weinig recht doet aan wat er in de Verkenningen NH2050 staat. Wij hebben dit deel dan ook herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050. . Koers NH2050 bevat de ambities voor de Omgevingsvisie, zoals vastgesteld in december 2017 door Provinciale Staten. De Koers NH2050 is uitgewerkt in het visiedeel. De gesuggereerde aanvulling sluit volledig aan bij ontwikkelprincipe 1. Van de opmerkingen op de kaartbeelden nemen wij kennis. Daarbij willen we opmerken dat de kaartbeelden illustratief en indicatief zijn. Ze reflecteren de provinciale ambities zonder uitputtend te willen zijn. Ze zijn niet bedoeld en hebben ook niet het detailniveau voor lokale ambities. De hoofdaansluiting van Haarlem op de rijkswegenhoofdstructuur wordt aangepast. Op pagina 36 wordt "afstemming met overige gemeenten in Noord-Holland" als kritische succesfactor toegevoegd.
ZO-0205	**Samenwerking** Tot slot gaan wij graag in op de samenwerking tussen Zuid-Kennemerland en de Provincie Noord-Holland. De afgelopen jaren is door Zuid-Kennemerland stevig ingezet op regionale samenwerking en visievorming op opgaven als verkeer en mobiliteit, wonen, duurzaamheid en economie, recreatie en toerisme en werkgelegenheid. Wij zien de MRA als hét platform waar onze regionale belangen vertegenwoordigd	De provincie is blij met de geuite tevredenheid over de regionale samenwerking en over de kansrijkheid van het instrument Regionale samenwerkingsagenda. Wij zetten de samenwerking graag voort met de regio.

	kunnen worden. De regionale samenwerkingsagenda, die inzet op een integrale in plaats van sectorale samenwerking op deelgebieden, zien wij als zeer kansrijk nieuw instrument om de samenwerking met de provincie verder te versterken. Dankzij de opstellers van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050, die nauw samengewerkt hebben met de verschillende partners binnen de MRA, ligt er nu een gedragen Ontwerp-Omgevingsvisie waar onze deelregio zich grotendeels in kan herkennen. Ook door samen te werken aan verschillende acties en opgaven, waaronder MRA-actie 1.1 (afstemming woningbouwopgave MRA tot 2040), de pilot Buitenpoorten, de Alliantiegesprekken rondom het knooppunt Spaarnwoude, het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand en het Kustpact Noord-Holland, kunnen wij gezamenlijk stappen in de juiste richting zetten. Graag zetten wij deze prettige samenwerking de komende jaren met u voort. Met vriendelijke groet, De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Haarlem, Zandvoort, Heemstede en Bloemendaal	

ZW-0035 Gemeente Amsterdam		
ZO-0206	Zeer geacht college, Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam maakt met deze brief graag gebruik van de gelegenheid om commentaar te leveren op de ontwerp-provinciale omgevingsvisie (verder POVI genoemd). Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor de POVI. Het is een prettig leesbaar visiestuk dat een goed overzicht geeft van de ruimtelijke zaken die in de provincie spelen. De intentie om ecologie en economie in balans te brengen vinden we een goed uitgangspunt. We hebben nog niet eerder een provinciale structuurvisie gezien waarin het belang van groen, landschap en biodiversiteit zo sterk wordt benadrukt. Ook de aandacht voor het water en de ondergrond als voorwaardelijke factoren voor verdere ontwikkelingen vinden we belangrijk. We ondersteunen de keuze voor binnenstedelijke verdichting, voor het bouwen bij OV knooppunten en voor het verder ontwikkelen van het openbaar vervoer en de fiets. En we zijn blij dat de visie Noordzeekanaalgebied 2040 integraal is overgenomen. Voor Amsterdam is de ontwikkeling van Havenstad erg belangrijk. Wat betreft de metropoolregio Amsterdam is de nationale ambitie prima benoemd. Wel bent u hier iets te bescheiden; wat ons betreft mogen ook de internationale ambities van de regio (en de provincie) nadrukkelijker worden benoemd. Ook spreken we hier de noodzaak uit om stevig samen te werken op de beweging ' Metropool in ontwikkeling'. Bij de Amsterdamse groei-opgaven horen allerlei vraagstukken omtrent bereikbaarheid, voorzieningen en duurzaamheid die we alleen door intensieve regionale samenwerking kunnen aanpakken. *Commentaar* De POVI sluit met zijn bewegingen en ontwikkelprincipes grotendeels aan op onze plannen en ambities. Vanuit het Amsterdamse collegeakkoord vinden we echter dat op een aantal gebieden scherpere keuzes moeten worden gemaakt. Dit geldt bijvoorbeeld voor mobiliteit (kies voor een modal shift richting OV en fiets) en het landbouwbeleid (kies nadrukkelijk voor de adaptieve kringlooplandbouw). Tevens benadrukken we de noodzaak van een integrale uitvoering, zoals de verbinding van de woningbouwopgave aan de circulaire economie en duurzame energieopwekking. Verder vragen sommige punten in de POVI om verduidelijking, bijvoorbeeld rond Schiphol. Ook mogen sommige punten ambitieuzer, in lijn met ons coalitieakkoord, zoals de kansen voor windenergie-opwekking op land. Deze zaken worden hieronder behandeld. Daarnaast hebben we een aantal detailopmerkingen. Hiervoor verwijzen we u naar de bijlagen 1 (ruimtelijke ordening) en 2 (duurzaamheid), waarin deze per hoofdstuk en pagina van de POVI staan aangegeven. Wij hopen dat deze opmerkingen voor u aanleiding zijn om de ontwerp-POVl op een aantal punten te wijzigen.	Wij nemen de complimenten en de steun voor de Omgevingsvisie met dank in ontvangst. Graag werken we met de gemeente samen op de ambities voor stad en regio in het algemeen en op de beweging 'Metropool in ontwikkeling' in het bijzonder.
ZO-0207	*Metropool in ontwikkeling* De bevolking van Amsterdam groeit de laatste jaren sterk. Met name internationale kenniswerkers en studenten weten de stad te vinden. Het ontwikkelprincipe om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen,	Uit het ontwikkelprincipe om zo veel mogelijk binnenstedelijk te verdichten, blijkt een gedeelde ambitie. Op pagina 32 schrijven wij dan ook: "Daarnaast concentreren zich grote aantallen arbeidsplaatsen op een aantal locaties in een zone van de Amsterdamse binnenstad tot net ten

	ondersteunen wij. De binnenstedelijke plancapaciteit van Amsterdam is veel groter dan we een paarjaar geleden dachten, vanwege de transformatiemogelijkheden van extensief gebruikte bedrijventerreinen. Het college wil de gebiedsontwikkeling Havenstad zoveel mogelijk versnellen. De woningbehoefte in Amsterdam is zo groot dat het college de uitdaging aangaat om in hoge dichtheden en veel meer in de hoogte te bouwen (binnen de condities van het Luchthavenindelingsbesluit (LIB) en UNESCO), vaste fietsverbindingen te maken over het IJ en rigoureus te sturen op een modal-shift van autogebruik naar openbaar vervoer en fiets. Met lage parkeernormen kunnen enorme ruimtebesparingen worden bereikt en wordt de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid bevorderd.	zuiden van Schiphol. Daarbij is het wenselijk om, vanuit het beperken van woon-werkafstanden en daarbij horende mobiliteitsinvesteringen, nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren." Het is mede om die reden goed dat er meer capaciteit binnen de stad Amsterdam is gevonden. Over de ontwikkelingen in Havenstad hebben gemeenteraden, provinciale staten en de ministerraad in de visie Noordzeekanaalgebied 2040, afspraken gemaakt onder welke voorwaarden de transformatie zich kan ontwikkelen. Wij roepen indiener op het gesprek hierover met ons en de overige NZKG-partners via het Bestuursplatform NZKG te voeren vanuit de eerder benoemde randvoorwaarden. Deze zullen het tempo van transformeren en dus ook van mogelijke versnelling bepalen. Wat betreft de mobiliteitsopgave onderschrijven we de grote opgave aan de verdichting van de stad vast zit. De ambities voor de verschuiving van de modal-shift binnen de stad Amsterdam passen in de manier waarop wij naar de mobiliteitsopgave in de regio als geheel kijken. In de oplossende sfeer, de door indiener aangegeven fietsbruggen, doen wij op visieniveau geen uitspraken om redenen dat ruimte wordt gelaten voor de afweging over hoe een verbinding gemaakt kan worden. Ook hier nodigen we indiener uit om over de oplossingen voor het verbeteren van de langzaam verkeersverbindingen over het IJ via het Bestuursplatform NZKG het gesprek te voeren gezien de mogelijke regionale en nationale effecten van de bouw van fietsbruggen op de hoofdfunctie van het IJ als (inter)nationale achterlandverbinding.
ZO-0208	Over het hanteren van de A10 als harde grens tussen stad en haven zijn we het niet met u eens. Het plangebied van Havenstad strekt zich Uit over de A10. Het hanteren van de A10 als een harde grens tussen stad en haven kan de mogelijkheden voor woningbouw in Havenstad flink beperken. U stelt in de POVI dat de milieuruimte voor bedrijvigheid aan de westkant van de A10 maatgevend is voor ontwikkelingen aan de oostkant van de A10. Zoals in de visie NZKG 2040 gesteld is het belangrijk om hinder beperkende innovaties te stimuleren, geluidscontouren terug te dringen en de uitstoot van fijnstofte verminderen. Nieuwe milieuhinderlijke bedrijven worden zoveel mogelijk centraal in de werkgebieden geplaatst (inwaartse zonering). Wij zien graag deze doelstellingen Uit de visie NZKG terug in de POVI. Hiermee kan meer ruimte voor woningbouw in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) worden gecreëerd zonder dat het ten koste gaat van de werkgelegenheid. Op de lange termijn zien we een continue stedelijke band ontstaan tussen Amsterdam en Zaanstad. Met de ontwikkelingen op Hembrugterrein en in de Achtersluispolder is deze beweging al in gang gezet. Een harde grens bij de A10 is niet stimulerend voor deze ontwikkelingen.	Op pagina 38 eerste tekstblok geven we aan dat we de grens voor het havengebied als harde grens willen borgen op de A10 en het havengebied ten zuiden van het Noordzeekanaal. Dit betekent dus dat de gebieden Hembrugterrein en Achtersluispolder, onder de voorwaarden zoals gezamenlijk in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 zijn geformuleerd een transformatie kunnen doormaken. Daarmee onderschrijven we dus ook de gezamenlijke visie over de ontwikkelingen van ZaanIJ. Het stellen van de harde grens om het havencomplex wordt ingegeven door de urgentie en daarmee samenhangende ambities op het gebied van energietransitie en circulaire economie. De ruimte die nodig is voor noodzakelijke voorzieningen om de metropoolregio Amsterdam als geheel ook in de toekomst te kunnen laten functioneren en het feit dat we ruimtegebrek in de toekomst constateren voor circulaire economie en energietransitie, brengen ons tot deze stellingname. Het gaat vervolgens niet alleen om de fysieke benodigde ruimte, maar ook om de milieuruimte. Wij onderschrijven het inwaartse zoneringsprincipe. Graag verkennen wij samen met indiener en onze partners in het Bestuursplatform NZKG wat de mogelijkheden zijn voor het terugdringen van milieuschadelijke effecten in het gebied.
ZO-0209	Voor de ontwikkeling van Sloterdijk-West ziet de gemeente Amsterdam kansen om te komen tot een sterkere synergie tussen stad en haven op het gebied van circulair, energietransitie, stadsdistributie en maakindustrie. Graag werken wij met u samen om binnen de contouren van Westpoort te komen tot een intensief gemengd werkgebied. Mogelijkheden voor intensivering zien wij vooral op Sloterdijk 2 aansluitend bij de vervoersknoop rond station Sloterdijk.	Specifiek voor het Noordzeekanaalgebied wordt in opdracht van het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied een Ontwikkelstrategie Energie en circulaire economie opgesteld. Deze wordt eind 2018 afgerond en ter besluitvorming voorgelegd aan colleges en gemeenteraden in het Noordzeekanaalgebied. Hierbij wordt ook de benodigde ruimte specifiek meegenomen. Wij werken graag verder samen aan het vormgeven van het gebied vanuit onze gezamenlijke visie NZKG en bijbehorende randvoorwaarden.
ZO-0210	In de POVI zien we verder graag vermeld wat er nodig is om de concurrentiepositie van de MRA in nationaal en internationaal opzicht te verbeteren. Denk aan de hoge concentratie aan werkgelegenheid in het uitdijende Amsterdamse stadscentrum en in Sloterdijk, de internationale hoofdkantoren langs ZUidas, het Arenagebied en Zaan-lJ, de internationale connecties met Schiphol en het Centraal Station, de bereikbaarheid binnen de regio per OV en fiets. We constateren dat de verbondenheid per hoge snelheidstrein nog onvoldoende is om als alternatief te dienen voor korte afstandsvluchten naar Europese steden. Gezamenlijke inspanningen hierop als partners richting het rijk dragen tevens in grote mate bij aan klimaat- en gezondheidsdoelen.	De in onze visie geschetste beweging Metropool in ontwikkeling is geheel gericht op het door indiener gevraagde versterken van de internationale concurrentiepositie. De inzet om zo veel mogelijk binnenstedelijk te verdichten, het metropolitane landschap volwaardig onderdeel te laten zijn van het metropolitane systeem, de voorgestelde verbeteringen on het mobiliteitssysteem van de metropoolregio en de uitspraken over Schiphol en het Noordzeekanaalgebied, dragen daar allen aan bij. Vandaar ook dat de ondertitel van de beweging metropool in ontwikkeling 'vergroten van de agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem' is. Dit wordt mede ingegeven door de uitspraken in de OECD onderzoeken uit 2014 en 2017 waarin wordt aangegeven dat de agglomeratiekracht van de MRA op dit moment nog onderbenut is en versterkt moet worden om internationaal concurrerend te blijven. De verbetering van de metropoolregio op allerhande manieren, waaronder via een verbeterde aansluiting op HSL-netwerken, hoort daarbij. Wij trekken daarbij graag samen op in nationaal en internationaal verband.

ZO-0211	*Landbouw, landschap en biodiversiteit* Wij steunen het ontwikkelprincipe over het landschap ("ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap"). Wij beschouwen landschap als integraal onderdeel van de verstedelijkings- en duurzaamheidsopgave en willen werken aan een sterkere relatie stad/landschap, landschappelijk goed ingepaste duurzame energievoorzieningen en het versterken van de kwaliteiten van gebieden als Diemerscheg, Waterland en het IJmeer/Markermeer. Wij willen samen met u een voortrekkersrol innemen om te komen tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak van herstel, beheer en ontwikkeling van het landschap. In de tekst wordt gesproken over een onderverdeling in twee soorten landschappen, die om meer verduidelijking vraagt en een toelichting in kaartbeeld. Het is nu niet mogelijk om te bepalen of we het met deze uitwerking eens zijn. In de tekst over Metropolitaan landschap ontbreekt de link met de energietransitie. Onduidelijk blijft bijvoorbeeld welk leidend principe wordt gehanteerd voor de inpassing van energie-infrastructuur (voor opwekking, transport, opslag en distributie) in het landschap. Waarom kiest u in bijvoorbeeld het IJsselmeer wel voor zonne-energie en niet voor windenergie? Ons college is van mening dat er geen zonneparken in het landschap toegestaan moeten worden zolang er nog grootschalige ruimte op daken onbenut is.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project Omgevingsverordening, waarvan de schrijffase inmiddels is gestart. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We nemen de suggesties van de indiener daarbij mee.
ZO-0212	U schetst de visie voor een toekomstbestendige landbouw en zet daarbij in op innovatie. Wij vinden uw strategie te beperkt. De doelstelling van een duurzame ontwikkeling voor de agrifoodsector wordt niet bereikt met de genoemde ontwikkelprincipes. Er missen incentives om de sector te helpen bij de verduurzaming: de markt blijft de laagste prijs belonen in plaats van een duurzaam kwaliteitsproduct. Dit heeft tot nu toe geleid tot intensieve- en niet-duurzame productiemethoden met verlies aan biodiversiteit en achteruitgang van het landschap tot gevolg. Vanuit de Voedselvisie van Amsterdam zetten wij ook in op een aanvullende strategie om streekproductie te bevorderen. Dit leidt tot het beter verbinden van stad en land en het verkleinen van voedselkilometers en biedt bovendien kansen om los te komen van de race naar kostprijsverlaging. Wij hechten groot belang aan circulariteit en biodiversiteit en vragen u duidelijker in te zetten op natuur inclusieve landbouw, die zo veel mogelijk circulair werkt. Richt innovaties op deze ontwikkeling die werkt vanuit de natuurlijke systemen. Wij zijn er van overtuigd dat natuur inclusieve landbouw ook een voor recreatief medegebruik aantrekkelijker landschap oplevert.	Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. Het thema voedsel komt steeds vaker aan de orde op de bestuurlijke agenda. Waar overheidsbeleid tot op heden vaak was gericht op optimalisatie van primaire productieomstandigheden en beperken van milieueffecten, vragen nu in toenemende mate ook andere aspecten aandacht: de relatie tussen voortgaande verstedelijking en het omringende land dat de steden voedt, logistieke uitdagingen die dit met zich brengt, verschuivende aandacht van voldoende voedsel naar gezond en lokaal geproduceerd voedsel, branding en beleving van voedsel (gastronomie, toerisme), belang van kennis en innovatie. De MRA-regio heeft de ambitie geformuleerd toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' mag daarbij ruimer worden gezien dan alleen de MRA. Ook de andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, omdat daar belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis) zijn waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is. Zowel in de Greenports als in het programma natuurinclusieve landbouw zullen we aandacht besteden aan deze onderwerpen in de uitwerking van de omgevingsvisie. We hopen daarbij op een goede afstemming en samenwerking met het beleid dat indiener noemt vanuit de gemeente.
ZO-0213	In de veenweidegebieden streeft u naar afremmen en stoppen van bodemdaling en veenoxidatie. Dat streven steunen wij van harte, waarbij duidelijk is dat het waterpeil (en de waterkwaliteit) de belangrijkste knoppen zijn waaraan gedraaid moet worden. In het veenweidegebied kan het waterpeil niet omhoog zonder perspectief te bieden aan de veehouders en eigenaren van vastgoed. Het beheer van het veenweidegebied door de huidige agrarische functie blijft niet vanzelfsprekend, schrijft u. Welke functies wenselijk zijn en hoe deze te realiseren blijft echter onbenoemd. Wij pleiten in dit verband voor visies op deelgebiedsniveau waarbij wordt ingezet op een mix van (innovatieve) natte teelten, natuurontwikkeling en natuur inclusieve landbouw met hoger waterpeil. Een transformatie van het hele veenweidegebied naar moerasnatuur en natte teelten lijkt de beste oplossing voor de bodemdaling, maar leidt ons inziens tot een te groot verlies van cultuurhistorische waarden en een te grote achteruitgang van de weidevogels.	Indiener pleit voor visies en maatregelen per deelgebied om de bodemdaling af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. Wij onderschrijven deze gebiedsgerichte aanpak in onze Omgevingsvisie. Dit kan inhouden dat wij in sommige deelgebieden kiezen voor groeiend veen en natte teelten en in andere deelgebieden kiezen voor historisch veen en weidevogelbeheer met hoge waterstanden, in overleg met betrokken organisaties en grondeigenaren.
ZO-0214	Voor wat betreft de biodiversiteit, het natuurnetwerk en de ecologische verbindingen wijzen wij u er op dat ook stedelijk gebied hierin een waarde en een belangrijke rol en taak heeft. De stad is immers een relatief steeds belangrijker leefgebied voor flora en fauna. Via natuur inclusief bouwen kan de waarde die de stad heeft voor de biodiversiteit nog verder toenemen.	In de omgevingsvisie hebben we aangegeven dat we het NNN onverkort willen realiseren. In 2018 hebben wij beschrijvingen gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van de natuur in de onderdelen van het NNN, onder andere bruikbaar voor toetsing. Deze wezenlijke kenmerken en waarden hebben juist het doel om aan te geven wat de te beschermen kwaliteiten zijn, zodat beoordeeld kan worden of en welke activiteiten in deze gebieden mogelijk

		zijn zonder die kwaliteiten aan te tasten. Een van de kernopgaven van de omgevingsvisie is de versterking van de biodiveristeit, die verder gaan dan 'niet verslechteren'. Wettelijk is geborgd dat bij nieuwe ontwikkelingen de bestaande natuur beschermd blijft. In de uitwerking van het beleid hebben we aandacht voor het stedelijk gebied. Ook zullen we in de uitwerking van de omgevingsvisie nadrukkelijk aandacht besteden aan de groene infrastructuur (verbinden en ontsnipperen), waarbij we de aansluiting op de gemeentelijke groene netwerken zullen nastreven.
ZO-0215	*Waterrecreatie* In de POVI ontbreekt een visie op de waterrecreatie. In de Visie Waterrecreatie 2030 stelt de provincie Noord Holland "Onze ambitie voor 2030 is dat Noord-Holland een vitale waterrecreatieprovincie is". Vanwege het belang van de waterrecreatie voor Noord-Holland en de relatie met andere onderwerpen in de omgevingsvisie zoals landschap en gezondheid vindt Amsterdam dat dit onderwerp een plek verdient in de POVI met een omschrijving van de ambitie en hoe deze te realiseren.	Waterrecreatie is een belangrijk thema voor de provincie. Waterrecreatie vormt onderdeel van de beweging 'Dynamisch schiereiland', waar het - zij het beperkt - ter sprake komt. Het thema heeft inderdaad ook raakvlakken met andere onderwerpen zoals (metropolitane) landschappen en gezondheid. Waterrecreatie is onderdeel van recreatie in algemene zin. Naar aanleiding van de zienswijze nemen wij de volgende tekst op: "Waterrecreatie is als belangrijk thema in Noord-Holland in een gezamenlijk met alle partners opgestelde Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 benoemd. Zowel vanuit het economisch als maatschappelijk belang willen wij de positie van Noord-Holland als vooraanstaande waterprovincie behouden en versterken. In onze ambitie van een vitale waterrecreatieprovincie richten wij ons op - zowel thematische als gebiedsgerichte - opgaven, kansen en oplossingen van knelpunten op een hoger schaalniveau die voor meerdere doelgroepen gebruikers, inwoners en bezoekers, in een groter gebied winst opleveren. Het gaat hierbij om recreatieve netwerken en -verbindingen water-water en water-land met kansen voor cultuurhistorie en voor ondernemers, voor meerdere vormen van gebruik."
ZO-0216	*Wonen* Uit verkenningen blijkt dat er in de bestaande stedelijke gebieden meer ruimte te vinden is voor het toevoegen van woningen dan tot voor kort werd gedacht. De gevolgen van het ontwikkelen van de binnenstedelijke locaties voor bijvoorbeeld de bereikbaarheid en de leefbaarheid moeten echter nog verder worden onderzocht en regionaal worden afgestemd. Waar moeten eventueel uit te plaatsen bedrijven/industrieën heen, wat zijn de benodigde investeringsniveaus om tot de gewenste aantrekkelijke en diverse woongebieden te komen en wat betekent dit voor ontwikkelingen elders? Bij het verdichten van bestaande kernen moet worden gewaakt voor het uitdrijven van ondersteunende functies en voorzieningen zoals sport naar gebieden net buiten de stad. Stadsrandzones dreigen na verloop van tijd de nieuwe transformatiegebieden te worden, waardoor ondanks het streven om groei binnenstedelijk op te lossen - alsnog landschap opgesnoept wordt. Er zal in gezamenlijkheid scherp gekozen moeten worden waar de ruimte voor gebruikt wordt. In de concept POVI missen we daar heldere uitgangspunten voor.	Wij zijn het eens met het uitgangspunt van de indiener dat in gezamenlijkheid gekozen moet worden waar de (binnenstedelijke) ruimte voor gebruikt wordt. Die samenwerking wordt nu al vormgegeven via regionale visies en programma's zoals Plabeka, 'regionale afspraken over wonen en regionale visies detailhandel. De door indiener gevraagde heldere uitgangspunten willen we zoveel mogelijk in gezamenlijkheid met onze samenwerkingspartners formuleren en uitwerken in bijvoorbeeld de Omgevingsverordening en Regionale samenwerkingsagenda's, waarvoor we indiener dan ook van harte uitnodigen.
ZO-0217	Wij steunen uw streven om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden van harte. U geeft aan daarbij te letten op de kwaliteit van woningen. Wij vinden dat de ambitie op dit punt steviger mag zijn en dat de gezamenlijke zorg ook de diversiteit, aantrekkelijkheid en betaalbaarheid van het woningaanbod en de woonmilieus moet betreffen. De economische groei van de MRA door agglomeratievoordelen behoeft een diverse bevolking. Amsterdam streeft naar een inclusieve stad, maar gegeven de woningmarktontwikkelingen wordt het steeds lastiger om dit lokaal op te lossen. Ook hier willen we graag op regionaal niveau samenwerken.	Wij delen de constatering van de indiener dat regionale samenwerking op MRA-niveau belangrijk is. Wij werken dit uit in instrumenten uit de Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's. Met het begrip kwaliteit in de context van de passage die indiener benoemt bedoelen wij 'kwalitatieve aspecten' van de woningbouw in brede zin, waarbij ook aspecten als woonmilieus, typologieën en betaalbaarheid een rol spelen. We werken graag met partners zoals indiener samen om de juiste acties te ondernemen onder meer aan de hand van de ook gezamenlijk uit te voeren acties uit de MRA Agenda.
ZO-0218	Amsterdam wil over het thema wonen op basis van volwaardig partnerschap met u afstemmen binnen de MRA. Daarbij is het belangrijk dat deze MRA-afspraken de basis vormen voor het beleid. De woningmarktregio is in 2016 op de schaal van de MRA gedefinieerd. Het is dus niet nodig en niet wenselijk om daar ook via verschillende Regionale Actie Programma's (RAP's) te toetsen en te sturen. Wij menen dat een provinciale rol als partner binnen de MRA ook meer in overeenstemming is met uw uitgangspunt 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet'.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking mee in dat proces. Wij zullen 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' (op pagina 68 en 69) vervangen door de meer algemene term 'regionale afspraken over wonen'. Daardoor passen de acties uit de MRA Agenda die we in MRA verband inmiddels samen uitvoeren ook in deze definitie.
ZO-0219	*Mobiliteit* Onwenselijk is dat de POVI op het gebied van mobiliteit nog veel keuzevrijheid laat ten bate van het autogebruik. Wij beseffen dat de aansluiting van Noord-Holland Noord voor nu een goede ontsluiting van	De omgevingsvisie geeft het kader voor de ruimtelijke economische ontwikkelingen. Als Noord-Holland zoeken we het evenwicht tussen de opgaven van de MRA en Amsterdam daarbinnen en de opgaven van de gemeenten daarbuiten. Dit vraagt een goed netwerk van alle modaliteiten

	het doorgaande verkeer vergt. De functie van de A9 als 2e ring rond Amsterdam en doorgaande route ondersteunt de afwaardering van de A10, maar behoeft voor een effectief gebruik een vorm van betaald rijden. We vrezen dat de groei van het autoverkeer langs de A9-A8A7 ongewenste verstedelijking uitlokt en pleiten voor het in de tijd naar voren halen van een compleet netwerk van fietspaden (inclusief een kaartbeeld hiervan, conform MRA-programma metropolitane fietsroutes) en aansluiting daarvan op de OV-knooppunten (conform de 'Maak Plaatst gedachte Uit 2013). Een 'auto-rijk' achterland strookt absoluut niet met een autoluwe (loop-fiets- en OV intensieve) centrumstad waar het zwaartepunt van de werkgelegenheid zit (getuige de dagelijkse forenzen stromen) en behoeft stevige steun en keuzes van de provincie. Op de korte termijn zal een uitbreiding van het aantal multimodale hubs voor mensen en goederen uitkomst moeten bieden. Deze voorzieningen moeten een plek krijgen rond de A10, maar ook verder in de MRA. Amsterdam wil hierover met u afstemmen binnen de MRA. Wij pleiten voor een helder en eensgezind optreden van Amsterdam, provincie en andere MRA partners richting het rijk, waarbij we inzetten op een schaalsprong in het regionale openbaar vervoernetwerk en investeringen in een regionaal fietsnetwerk. Hiervoor werken we graag mee aan de Agenda Mobiliteit en zijn relatie met het Programma Bereikbaarheid MRA. De uitwerking van het mobiliteitsnetwerk dient goed gekoppeld te worden aan de actuele inzichten(uitwerking actie 1.1 MRA agenda) aangaande de verstedelijkingsopgave.	en de overstap daartussen. In de uitwerking hiervan blijven we samenwerken met onze partners, met het Programma Bereikbaarheid, de MIRT studies en het OV Toekomstbeeld als belangrijke dragers hierin. We werken graag met indiener samen.
ZO-0220	*Schiphol* Onduidelijk is wat de POVI precies beoogt met "veilige en verantwoorde groei van met name het hub-verkeer op Schiphol" en "optimaal woon- en leefklimaat, waaronder voldoende woningaanbod". Het college is kritisch over de groei van het aantal vliegbewegingen op de luchthaven Schiphol vanuit onze wens Amsterdam aantrekkelijk te houden en het vestigingsklimaat te verbeteren en te verduurzamen. Vanuit klimaatoogpunt, veiligheid, overlast en volksgezondheid is groei van Schiphol volgens ons college alleen mogelijk als de luchthaven plannen ontwikkelt en investeringen pleegt om de meest duurzame hub-luchthaven van Europa te worden, en dat zonder extra geluidshinder. Ons streven is de negatieve effecten van het vliegen aanzienlijk te beperken. Amsterdam wil dat het aantal vakantievluchten wordt verminderd en dat korte afstandsvluchten zoveel mogelijk worden vervangen door treinverkeer.	Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als veiligheid, belevingshinder, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Ook het thema CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen dient hierin meegenomen te worden. Daarbij moet onderzocht worden of op Schiphol het prijsmechanisme (tariefstelling) bij het terugdringen van uitstoot een grotere rol kan spelen. Ook de substitutie van vliegtuig door trein voor de intra Europese korte afstanden moet in dit kader worden onderzocht. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
ZO-0790	Wij pleiten voor een geïntegreerde visie op verbetering van de internationale verbondenheid van de metropool, onder andere via het versterken van het netwerk van hoge snelheidslijnen. Hieronder valt ook het ontwikkelen van treinstation Schiphol tot station voor internationaal treinverkeer. Wij werken met Rijk en regio samen aan ENTER NL om de zuidwestkant van Amsterdam bereikbaar te houden. De gemeente Amsterdam vraagt de provincie deze samenhangende opgaven van internationale bereikbaarheid èn verbetering van de leefbaarheid en verminderen van de CO2 footprint als integrale opgave op te nemen in de POVI. Daarnaast vragen wij om het expliceren van de kritische succesfactoren "veilige en verantwoorde groei van met name het hub-verkeer op Schiphol" en "optimaal woon- en leefklimaat, waaronder voldoende woningaanbod". De optie om de Noordzuidlijn door te trekken richting Schiphol vinden wij in dit kader interessant	In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht. In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan het verder vormgeven van een nieuw vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Op voornoemde punten is de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0221	*Circulaire economie en energietransitie*	Onder de beweging 'Nieuwe Energie' staan de ambities vermeld ten aanzien van energietransitie en circulaire economie, die zoals staat aangegeven in lijn zijn met de nationale doelstellingen.

	Graag zien we de landelijk geldende doelen die ook door de provincie zijn ondertekend terug in de POVI (landelijke klimaatwet 49% reductie CO2 uitstoot in 2030, 95% reductie CO2 uitstoot in 2050; 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en 100% circulaire economie in 2050). Circulaire economie is nodig om de schaarste aan grondstoffen te keren in een groeiende economie. Energietransitie is hiervoor een vereiste en is daarom een wezenlijk onderdeel van de POVI. Alle inspanningen die op het vlak van het aanwenden van duurzame energiebronnen mogelijk zijn, dienen te worden benut. De POVI geeft een mooi overzicht van wind op zee en hoe Noord-Holland hierop voor te bereiden. Wat dit ruimtelijk en qua infrastructuur betekent voor het Noordzeekanaalgebied, wordt momenteel nog stevig geanalyseerd en besproken in diversesamenwerkingsverbanden waar Amsterdam goed in is vertegenwoordigd. Wij gaan ervan Uit dat de uitkomsten goed worden geborgd in de definitieve POVI of nog een uitwerking behoeven. Circulaire economie en energietransitie bieden goede "meekoppelkansen" voor ontwikkelprincipe 8: binnenstedelijke geconcentreerde bouwlocaties en transitie. Ten behoeve van de integrale benadering is het nodig om deze in de POVI expliciet te benoemen.	Wij vinden het niet nodig om letterlijk de nationale doelstellingen in de provinciale omgevingsvisie te herhalen. Wij zijn het met indiener eens dat circulaire economie en energietransitie goede meekoppelkansen bieden voor ontwikkelprincipe 8: binnenstedelijke geconcentreerde bouwlocaties en transitie. Dat is dan ook een belangrijke invulling van de al omschreven kritische succesfactor bij ontwikkelprincipe 8: 'Het duurzaam ontwikkelen van de metropool'. In het eerste tekstblok op pagina 44 voegen we aan de eerste zin circulariteit toe waardoor deze als volgt komt te luiden: "We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied."
ZO-0222	In het Koersdocument stond dat windmolens op land in windparken bij voorkeur op industrieterreinen moeten worden geplaatst. Windenergie op land ontbreekt nu echter in zijn geheel in deze POVI. Dat baart ons zorgen en is strijdig met de voornemens van Amsterdam om alle mogelijkheden aan te wenden ten behoeve van duurzame, op korte termijn inzetbare bronnen. Ook de mogelijkheid van wind op het IJsselmeer wordt gemist (er wordt wel gesproken over zon op water). Het benutten van snel exploiteerbare en tijdelijke bronnen op land en grote wateroppervlakken beschouwt Amsterdam als een grote kans en zouden we in de POVI graag terug zien. In bijlage 2 staan onze opmerkingen over deze belangrijke onderwerpen opgesomd.	Als antwoord verwijzen we naar ontwikkelprincipe 14, dat gaat over de mogelijkheden van het opwekken van hernieuwbare energie op land. De Regionale Energiestrategieen zullen hier een nadere invulling aan geven. Het accent van de Omgevingsvisie richt zich op het grondgebied van onze provincie. Waar nodig legt de Omgevingsvisie vanuit de energietransitie-opgave relaties met andere gebieden zoals de Noordzee. Het IJsselmeergebied zien wij, in tegenstelling tot de Noordzee, niet als grootschalige locatie voor het opwekken van hernieuwbare energie. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie is uitgegaan van en rekening gehouden met (inter)nationale doelstellingen voor 2030 en 2050.
ZO-0223	*Uitwerkingen* Het commentaar in deze brief en in de bijlagen laat onverlet dat we de ontwerp-POVI een prima stuk vinden. We willen graag meewerken aan het verder uitwerken van de POVI in agenda's, de omgevingsverordening en programma's. Concreet wil Amsterdam graag betrokken worden bij: •Schrijven aan de provinciale omgevingsverordening •Regionale samenwerkingsagenda MRA •Samenwerkingsagenda kusten •Waterprogramma •Programma OV knooppunten •Programma Transitie energie en grondstoffen •Programma natuur inclusieve landbouw •Programma bodemdaling •Uitwerking van nadere afspraken rond Schiphol (en LIB) •Agenda Mobiliteit Verder willen we u voorstellen dat de provincie en Amsterdam zich in MRA verband sterk maken voor het maken van een nieuw ontwikkelingsbeeld voor de metropoolregio Amsterdam, ter vervanging van het ontwikkelingsbeeld Uit 2007. De MRA staat voor grote opgaven en het herijken van onze gezamenlijke toekomstvisie is een belangrijk hulpmiddel om deze opgaven te lijf te gaan. We vertrouwen erop dat de prettige samenwerking tussen de provincie en de gemeente Amsterdam de komende jaren nog hechter en intensiever zal worden. Wij wensen u veel succes bij het maken van de definitieve Provinciale Omgevingsvisie van Noord-Holland. Met de meeste hoogachting, namens h {college van burgemeester en wethouder van Amsterdam,	Wij zijn blij met de waardering die indiener uitspreekt voor onze Ontwerp Omgevingvsisie. Graag betrekken wij Amsterdam bij de verdere uitwerking hiervan in de genoemde agenda's en programma's en bij het opstellen van de omgevingsverordening.
ZO-0678	**URGENTIE EN KOERS** **De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland**	Op pagina 34 van de Ontwerp Omgevingsvisie benoemen we het belang van de sociaal inclusieve metropool. Bij de start van het opstellen van de Omgevingsvisie zijn in de door Provinciale Staten vastgestelde startnotitie de kerntaken van de provincie als uitgangspunt genomen. Vanwege de decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden in het sociaal

	Een urgente ontwikkeling die hier wordt gemist, is de toenemende tweedeling in de samenleving, zowel binnen steden als tussen steden en dorpen onderling. In de POVI moet meer aandacht zijn voor inclusiviteit en aanverwante sociale doelen. Een andere urgente ontwikkeling die we missen is de sterke groei van het toerisme, die een grote druk legt op de steden, het landschap, de kusten en de waterwegen, en tegelijk economische perspectieven biedt. Een spreidingsbeleid voor recreatieve en toeristische voorzieningen kan uitgewerkt worden in een provinciaal toeristisch/recreatief programma. Amsterdam werkt hier graag aan mee. Pagina 8, onder bodem, water en luchtkwaliteit, tekstvoorstellen: -Verwijs naar de Structuurvisie Ondergrond -Bullit met vraag toevoegen: "wie voert de regie over de functies van de ondergrond?" -Bullit "Hoe gaan we hier mee om, onder andere in relatie tot veiligheid en de kwaliteit van het grondwater" als volgt aanvullen: "Hoe gaan we hier mee om, onder andere in relatie tot veiligheid en de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater?" Pagina 10: Bij mobiliteit de vraag toevoegen "Hoe houden we het mobiliteitssysteem toegankelijk en betaalbaar voor iedereen?" Pagina 10: De zin over de structureel oplopende leegstand van vastgoed (onder Verstedelijking) klopt niet wat betreft Amsterdam en de MRA De leegstand loopt in Amsterdam snel terug door transformatie en een toenemende vraag aan kantoorruimte, deze trend geldt ook voor de MRA (prognose voor MRA voor 1.1.2020 is net boven de frictieleegstand, 8,1%).	domein, heeft de provincie geen directe taken meer op dit gebied. Daarnaast geeft de wetgever mee dat de Omgevingsvisie in eerste instantie een visie op de fysieke leefomgeving betreft. Om die redenen is er verhoudingsgewijs veel minder aandacht voor het sociale domein. Dat neemt niet weg dat we in onze Verkenningen en ook in onze Ontwerp Omgevingsvisie aandacht hebben voor de effecten van ambities en opgaven in de fysieke leefomgeving op het sociale domein. De twee zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wij nemen kennis van de aanvullende urgente ontwikkelingen, zoals de groeiende tweedeling en de toenemende druk van toerisme. De laatste ontwikkeling benoemen wij overigens eveneens op pagina 34. De provincie zal de gemeente betrekken bij een verdere uitwerking van het toeristisch beleid en gaat er van uit dat de gemeente dat andersom ook doet. De paragraaf met de acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland op pagina's 8 tot en met 10 waar indiener tekstvoorstellen voor doet, betreft een letterlijke samenvatting uit een reeds eerder vastgesteld document in het proces om te komen tot deze omgevingsvisie. Het betreft een stand van zaken per 2017. We hebben gemerkt dat deze samenvatting de nuance en uitgebreidheid van het document Verkenningen NH2050 onvoldoende recht doet en zelfs tot verwarring kan leiden. Om die reden hebben wij de samenvatting van Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050 en leggen we in de procesbeschrijving over de totstandkoming van de visie hoe de Verkenningen een rol daarin spelen.
ZO-0680	Wij onderschrijven de sturingsfilosofie, maar missen de notie dat veel in samenwerking met het rijk zal moeten worden uitgevoerd. Hierbij werken wij graag samen met de provincie en de regiopartners. Regionaal is wat Amsterdam betreft in eerste instantie de MRA, en niet de RAP (regionaal actie programma) regio's die op diverse plekken in de visie worden genoemd.	Wij zijn het eens met indiener dat bij veel opgaven ook het rijk een belangrijke partner is en zijn dan ook verheugd over de uitgesproken wil tot samenwerking. Het rijk staat ook regelmatig benoemd als samenwerkingspartner bij de aandachtspunten en kritische succesfactoren, onder de daarop betrekking hebbende ontwikkelprincipes. De schaal van de regionale samenwerking is over het algemeen afhankelijk van de opgave, met de bestuurlijke regio's als uitgangspunt.
ZO-0679	Het woord 'balans' tussen economische groei en leefbaarheid suggereert dat deze waarden haaks op elkaar staan. In Amsterdam blijkt dat leefbaarheidsmaatregelen de werkgelegenheid in de stad eerder aan jagen dan af remmen. Juist in de stedenversterken economische groei en leefbaarheid elkaar.	De hoofdambitie is bedoeld als een twee-eenheid waarbij bij elk initiatief of ontwikkeling gezocht wordt naar wederzijdse versterking. Wij beschouwen de opmerking dan ook als ondersteuning van de visie.
ZO-0682	Pagina 12, mobiliteit: Wij zijn het oneens met het versterken van alle mobiliteitsopties. Het primaat ligt wat Amsterdam betreft bij het openbaar vervoer en de fiets. Het faciliteren van verdere groei van het autoverkeer botst met onze duurzaamheidsdoelstellingen en onze inzet om de stad autoluwer te maken.	De ambitie op mobiliteit waar indiener op doelt, gelden voor de hele provincie. Deze hebben we uitgewerkt in ontwikkelprincipes, waarbij we een duidelijk andere opgave en andere oplossingsrichtingen voor Amsterdam zien dan voor kleinere gemeenten binnen of buiten de MRA. De grote rol die de auto speelt, kunnen wij niet negeren. De spanning zit juist in het faciliteren van de overstap. Deze spanning wordt onder andere in onze gezamenlijke studies binnen de MRA opgepakt, zoals in het Programma Bereikbaarheid MRA en het OV Toekomstbeeld.
ZO-0683	Pagina 13, landbouw: Maak hier een duidelijke keus voor het met alle tot onze beschikking staande middelen bevorderen van de adaptieve, natuur inclusieve kringlooplandbouw. Neem stelling, ga verdere schaalvergroting tegen. Voeg bevordering van streekproductie' toe. Hierdoor worden stad en land beter verbonden, in economisch opzicht en fysiek	Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Wij hebben daartoe de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving in onze visie opgenomen. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. Natuur inclusieve landbouw en kringlooplandbouw maken onderdeel uit van de beweging. De landbouwsector in Noord-Holland werkt bijvoorbeeld via de Greenport Noord-Holland Noord en MRA regio ook aan deze opgave gericht op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit. Schaalvergroting hoeft daarbij niet per definitie de doelstelling voor natuur inclusieve landbouw in de weg te staan. Sterker, schaalvergroting is soms noodzakelijk om deze doelstelling waar te maken. Wij richten ons dan ook op de doelen rond het vergroten van biodiversiteit en verduurzaming van de agro-sector en niet op de schaal. Ter verduidelijking

		zullen wij in de begrippenlijst de definities van natuur inclusieve landbouw en kringlooplandbouw opnemen op pagina 75.
ZO-0684	Pagina 20, leefomgevingskwaliteit: De ambities van de POVI voor de leefomgevingskwaliteit zijn te bescheiden. Voor gezondheid zijn er geen ambities of opgaven geformuleerd. Voor luchtkwaliteit heeft de provincie een lagere ambitie dan Amsterdam. Het doel van de provincie is voldoen aan de wettelijke grenswaarden en misschien aan de WHO advieswaarden in 2050. Het doel van Amsterdam is onder andere een concentratie stikstofdioxide van max. 30 gg/rn3 in 2025, 10 gg/rn3 lager dan de norm. Wij nodigen de provincie uit deze ambitie over te nemen. Ook aandacht voor andere gezondheidsonderwerpen, zoals het bevorderen van lopen en fietsen is gewenst. Pagina 20, onder gezond, veilig en klimaat adaptief, tekstvoorstel: Tekst toevoegen: "Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is daarmee van vitaal belang. De provincie ziet het als haar taak om daarvoor de juiste condities te behouden." Pagina 21, tekstvoorstel: "Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest" vervangen door "Een klimaatstresstest moet onderdeel worden van het afwegingskader bij alle ruimtelijke (her)ontwikkelingen".	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toelaten, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. De precieze invulling vindt op een later moment plaats. Wij onderschrijven het belang van gezondheidsbevordering en wijzigen daarom op pagina 13 de zin "Een gezonde leefomgeving ... veiligheidsrisico's." in "Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt". Het tekstvoorstel m.b.t. drinkwater nemen we deels over; na de zin "Dit kan aanpassingen vergen aan bestaande infrastructuur, installaties en gebouwen." wordt op een nieuwe regel de zin toegevoegd: "Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is daarmee van vitaal belang. Waar mogelijk faciliteert de provincie dit, met name door haar grondwaterbeschermingsbeleid." Het tekstvoorstel over de klimaatstresstest nemen we niet over omdat het nauwelijks afwijkt van de bestaande formulering; bovendien wordt deze basisrandvoorwaarde verder uitgewerkt in de Omgevingsverordening en/of programma's.
ZO-0211	Ontwikkelprincipe 1: ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. -Graag een kaart toevoegen waarop de soorten gebieden" staan aangegeven. - Benoem de specifieke landschappelijke en ecologische kwaliteiten van de veenweidegebieden.	Zoals eerder aangegeven werken we het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden uit in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt.
ZO-0214	Ontwikkelprincipe 2: Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuur inclusief Wij missen een provinciale visie op de gebieden en verbindingen op de Nationale Natuur Netwerk kaart. Schep duidelijkheid over welke activiteiten en ruimtelijke ontwikkelingen wel en niet kunnen in de onderdelen van het NNN. Een suggestie: in Amsterdam zijn goede ervaringen met het in de structuurvisie opgenomen toetsingskader voor de Hoofdgroenstructuur in de stad. Het landschap wordt in de POVI vooral vanuit natuur(beleving) beschreven. Vanuit de stadsbewoners is er grote behoefte aan meer recreatiemogelijkheden in het buitengebied. Herijk het natuurnetwerk om kansen voor de recreatie beter te benutten. Voeg de volgende randvoorwaarde toe: "De biodiversiteit mag hoe dan ook niet verder verslechteren."	Zoals eerder aangegeven is een van de kernopgaven van de omgevingsvisie juist de versterking van de biodiveristeit, die verder gaan dan 'niet verslechteren'; opneming van de gesuggereerde randvoorwaard heeft geen toegevoegde waarde. Wettelijk is geborgd dat bij nieuwe ontwikkelingen de bestaande natuur beschermd blijft. In de uitwerking van het beleid hebben we aandacht voor het stedelijk gebied. Ook zullen we in de uitwerking van de omgevingsvisie nadrukkelijk aandacht besteden aan de groene infrastructuur (verbinden en ontsnipperen), waarbij we de aansluiting op de gemeentelijke groene netwerken zullen nastreven.
ZO-0685	Ontwikkelprincipe 3: Nieuwe ruimtelijke-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locatie nabij OV-, weg-, energie- en dataknooppunten Reactie: Nuanceer het principe. Vermeld dat bij bestaande knooppunten de meest efficiënt te benutten kansen liggen. Maak tegelijk ruimte voor nieuwe knooppunten. Verwijs hierbij naar Transit Oriented Development (TOD) als ontwikkelprincipe (als in het provinciale rapport 'Maak Plaats'). Definieer OV knooppunten: zijn dat ook metrostations en stations voor HOV buslijnen?	Wij zijn het met de indiener eens dat dit ontwikkelprincipe in de verdere uitwerking mogelijk vraagt om nieuwe knooppunten. Ook metrostations en stations voor HOV buslijnen vormen OV-knooppunten. Deze vallen, op 4 regionale busstations na, op dit moment niet binnen de scope van ons provinciale programma OV-knooppunten. In de verdere uitwerking van dit ontwikkelprincipe, onder meer in ons programma OV-knooppunten, nemen we dit aandachtspunt mee.
ZO-0686	Ontwikkelprincipe 4: bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen Reactie: Tekstvoorstellen: "Wanneer we moeten kiezen, gaan hernieuwbare bronnen (grondwater, bodemenergie) boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen)." Veranderen in: "Wanneer we moeten kiezen, gaan duurzame bronnen (grondwater, bodemenergie) boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen)."	Wij kunnen ons vinden in de tekstwijzigingsvoorstellen van indiener en nemen ze over: Op pagina 25 onder ontwikkelprincipe 4 wordt - in de zin "Wanneer we moeten kiezen...eenmalig gebruik (delfstoffen)" het woord 'hernieuwbare' vervangen door 'duurzame' - in de zin "Initiatieven kunnen...niet schaden." 'elkaar' vervangen door 'elkaars functionaliteit' - na de laatste zin "Tussen...noodzakelijk" toegevoegd: "Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke

	(Het is namelijk twijfelachtig dat grondwater en bodemenergie hernieuwbare bronnen zijn. Ook het grondwater kan worden uitgeput). "Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaar niet schaden." Vervangen door "Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaars functionaliteit niet schaden." (Tussen 'beide functioneren goed' en 'elkaar schaden' is een breed grijs gebied. Iets kan minder goed kan functioneren, zonder dat het direct kapot gaat). Einde van de alinea, voorstel om als laatste zin toe te voegen: "Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie." Bij randvoorwaarden: "Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor medicijnresten en microplastics)" vervangen door "Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)	organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie." - in het geformuleerde tussen haakjes van de eerste randvoorwaarde 'gewasbeschermingsmiddelen, ' voor 'medicijnresten en microplastics' toegevoegd
ZO-0687	Ontwikkelprincipe 5: bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid aan kustlandschappen en dus bij de karakteristieken van het betreffende kustlandschap en het aanliggende grote water Reactie: Hier graag noemen dat de duinen en dijken primaire functies hebben voor bescherming en waterveiligheid, maar dat secundaire functies als waterwinning, recreatie en biodiversiteit ook uitermate belangrijk zijn en bij het ontwikkelen van de primaire functies integraal mee worden genomen. Ontwikkelprincipe 7. Ecologische verbindingen worden aangehouden en aangevuld, met oog op robuuster maken van het ecologische systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren Reactie: Prima uitgangspunt, maar noem hier niet alleen het landelijke gebied: ook het stedelijke gebied heeft een belangrijke functie voor ecologische verbindingen. Suggestie: noem bij dit ontwikkelprincipe ook de kustzone van de Noordzee (binnenen buitenduins).	De suggestie om het belang van verbindingszones in stedelijk gebied te benoemen nemen wij over, in die zin dat wij in plaats van aan ontwikkelprincipe 7 aan ontwikkelprincipe 20 op pagina 54 na de zin "Verbetering ... als bebouwd gebied" invoegen: "- want ook stedelijk gebied heeft een belangrijke functie voor ecologische verbindingen". De suggestie voor ontwikkelprincipe 5 nemen we niet over. De waterveiligheid is de primaire functie van de duinen en dijken. Ook drinkwatervoorziening is een voorname functie in een deel van het duingebied. De overkoepelende ontwikkelprincipes en de basisrandvoorwaarden zoals genoemd in Noord-Holland in beweging, paragraaf Leefomgevingskwaliteit, gelden voor alle ontwikkelingen in de hele provincie. Met ontwikkelprincipe 5 bedoelen we dat bij alle ontwikkelingen rondom de dijken en waterkeringen, daar waar mogelijk ruimte gevonden wordt voor natuur en recreatie.
ZO-0688	Ondergrond: De POVI benoemt op verschillende plekken de relatie tussen bovengrondse en ondergrondse ontwikkelingen. Dat is een goede zaak en dat wordt gewaardeerd. De opgave kan echter scherper worden opgeschreven. Tekstvoorstel: In samenhang met de bovengrondse verdichting verdient de ondergrond als extra ordeningsdimensie aandacht als nieuwe (leef)laag voor allerlei functies zoals parkeren, infra, musea en winkels. Dit speelt vooral in steden. Op provinciaal niveau is een geordende ondergrond noodzakelijk om allerlei gemeentegrens overstijgende thema's als energie transitie, klimaatbestendig maken en een gezonde leefomgeving te realiseren.	Wij zijn het eens met de opmerking van indiener en voegen op pagina 20 over Leefomgevingskwaliteit na de zin "Het is daarom belangrijk...van een gebied." in: "In samenhang met de bovengrondse verdichting verdient de ondergrond als extra ordeningsdimensie aandacht als nieuwe (leef)laag voor allerlei functies. Dit speelt vooral in steden (denk aan parkeren, verkeersinfrastructuur, musea en winkels). Op provinciaal niveau is een geordende ondergrond noodzakelijk om allerlei gemeentegrensoverschrijdende thema's als energietransitie, klimaatbestendig maken en een gezonde leefomgeving te realiseren."
ZO-0689	Internationale ambities en economie: De internationale ambities worden genoemd, maar niet gespecificeerd. Noem de gebieden waarop Noord-Holland zou moeten excelleren om internationaal concurrerend te zijn, zoals bereikbaarheid, datacenters en de agri-sector. Wat bereikbaarheid betreft is de verbinding met het Ruhrgebied en steden als Frankfurt, Berlijn en London per trein nog onvoldoende. Daarnaast is een grote investering in de provinciale infrastructuur nodig. Amsterdam wil graag met de provincie en de regio samenwerken om te zorgen dat er tijdig voldoende middelen hiervoor beschikbaar zijn.	De in de Ontwerp Omgevingsvisie weergegeven ambities en doelstellingen zijn al vastgesteld door Provinciale Staten op 18-12-2017 in het document Koers NH2050. Wij stellen voor de suggestie van indiener m.b.t. pagina 32 over te nemen, waardoor de ondertitel komt te luiden: "Vergroten agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend internationaal concurrerend metropolitaan systeem". Dit voegt terecht een internationale dimensie toe aan de metropoolvorming in de MRA. Wij stellen voor het tekstvoorstel m.b.t. pagina 34 niet over te nemen. Naar ons oordeel is dit namelijk niet wezenlijk anders dan wat er al staat.

	Pagina 32, tekstvoorstel: Vergrote agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem. Toevoegen: "dat internationaal concurrerend is met andere metropoolregio's". Pagina 34, tekstvoorstel: "Economische activiteiten ballen zich meer en meer samen in het hart van de metropool, in en om Amsterdam. Hier kan het bedrijfsleven gebruik maken van de hoge concentratie aan groeiend, groot en gevarieerd en hoog gekwalificeerd arbeidspotentieel. Toevoegen: "De MRA is bij uitstek aantrekkelijk voor (inter)nationale (hoofd)kantoren, waarvan de meeste gevestigd zijn in de zone Hoofddorp-Schiphol-Zuidas-Arenagebied. Daarnaast zien we een hoge concentratie van werkgelegenheid in de binnenstad van Amsterdam en in Sloterdijk". Een groot deel van de werkgelegenheid...etc.	
ZO-0690	Pagina 34, tekstvoorstel Bestaande zin: "We letten daarbij niet alleen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden." Het letten op kwaliteit geeft ons inziens weinig richting aan de doelstelling om de metropool sociaal inclusief te houden. Suggestie: Aanvullen met: "Daarbij is de diversiteit van het woningaanbod in termen van segmenten (prijs/type), doelgroepen en woninggrootte belangrijk, alsook aantrekkelijke en diverse woonmilieus met bijbehorende voorzieningenniveaus". Pagina 35, tekstvoorstel Kritische succesfactor "'Huisvestingsmogelijkheden voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten". Als volgt aanvullen: "Voldoende en passende huisvestingsmogelijkheden — en voorzieningen—voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten". Pagina 35, tekstvoorstel: Toevoegen "voldoende ruimte voor internationale topmilieus". Woningbouw: Geef aan welke rol de provincie wil spelen bij het afstemmen van de woningbouwopgave. Aan de zin 'nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren' toevoegen: "waar mogelijk in gemengde woon-werkmilieus.	Met het begrip kwaliteit in de context van de passage die indiener benoemt bedoelen wij 'kwalitatieve aspecten' van de woningbouw in brede zin, waarbij ook aspecten als woonmilieus, typologieën en betaalbaarheid een rol spelen. Wij zullen deze nadere duiding van het begrip aan de tekst op pagina 34 toevoegen. We kunnen ons vinden in de suggestie om op pagina 35 bovenaan de laatste kritische succesfactor als volgt aan te passen: "Voldoende en passende huisvestingsmogelijkheden - en voorzieningen - voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten." Ook kunnen we ons vinden in de suggestie om als kritische succesfactor bovenaan pagina 35 toe te voegen: "Voldoende ruimte voor internationale top-woonmilieus". De opmerking over de rol van de provincie bij het afstemmen van de woningbouwopgave wordt meegenomen bij de vertaling van de Omgevingsvisie naar andere instrumenten, zoals de Omgevingsverordening en/of programma's. Wij kunnen ons vinden in het voorstel om aan de zin "...., nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren" op pagina 32 toe te voegen: "..., waar mogelijk in gemengde woon-werkmilieus."
ZO-0691	Ontwikkelprincipe 8: wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd Reactie: Goed principe en in lijn met ons coalitieakkoord, maar om het uit te voeren is forse verbetering van het OV- en fietsnetwerk nodig, niet alleen in binnenstedelijk gebied, maar ook daarbuiten. Bij de taakstelling voor de regio NHZ van 189.000 woningen tot 2040 zien wij graag een pleidooi voor meer middensegment-woningen. Dit vraagt ook om een krachtige gezamenlijke lobby richting rijk. Tekstvoorstel: toevoegen onderaan pagina 35 bij 'kritische succesfactoren': "Het duurzaam ontwikkelen van de metropool met behoud van diversiteit van economische activiteiten". Tekstvoorstel: "En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie." Voorstel: "En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie en een klimaat adaptieve ruimtelijke inrichting."	De eerste twee opmerkingen van die indiener komen elders in de Omgevingsvisie terug, namelijk bij ontwikkelprincipe 9 (verbetering OV en fietsnetwerk) en in de toelichting van het hoofdstuk 'metropool in ontwikkeling (diversiteit van het woningaanbod). Het laatste punt wordt n.a.v. een andere zienswijze van deze indiener al explicieter gemaakt. Ten aanzien van beide tekstvoorstellen van indiener geldt dat wij het eens zijn met deze verbeteringen. Op pagina 35 voegen we bij ontwikkelprincipe 8 deze zin toe aan de kritische succesfactoren: 'Het duurzaam ontwikkelen van een metropool met behoud van diversiteit van economische activiteiten.' Op dezelfde pagina wordt deze zin: "En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie" aangevuld met: "....en een klimaat adaptieve ruimtelijke inrichting." De volledige zin wordt dan: "En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie en een klimaat adaptieve ruimtelijke inrichting."
ZO-0692	Ontwikkelprincipe 9'. om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden (...) gefaciliteerd	Het is goed te constateren dat indiener de prioriteit ondersteunt voor Ov-systeem van het daily urban system. De provincie stelt dat het regionale verkeer voorrang zal moeten krijgen op het doorgaande verkeer. Uit de Economische Verkenning MRA 2018 blijkt 71% van de inwoners van

	Reactie: De POVI stelt "Het OV-netwerk (over spoor en weg) richt zich primair op reizigers binnen de metropool. Het doorgaande netwerk voor het lange-afstandstreinverkeer staat ten dienste hiervan." Amsterdam vindt het terecht dat de omgevingsvisie de prioriteit geeft aan OV systeem dat het daily urban system ondersteunt. Het lange afstandstreinverkeer mag hier echter niet het slachtoffer van worden, want dit is uiterst belangrijk voor de economie van de metropoolregio. Meer prioriteit voor sprinters ten koste van intercity's bijvoorbeeld is vaak geen goed idee. Bij de uitwerking van dit principe past nuancering, ruimte voor groei van het internationale en interstedelijke treinverkeer (G4 en Eindhoven), en koppeling met het fietsnetwerk. De nadruk op de groei van de A-9 als hoofdverbinding in de regio is niet gebaseerd op een analyse van het netwerk. Het effect van deze ingreep wordt niet beschreven in de visie. Het hiermee verder faciliteren van de groei van de automobiliteit in de regio ten nadele van een eventuele modal-shift ten gunste van een regionaal OV-netwerk is niet verstandig vanuit het perspectief van een duurzame en integrale stedelijke ontwikkeling. Ook de groei van het autonetwerk langs de A9-A8-A7 richting Hoorn en Enkhuizen geeft een verdere stimulans van de groei van het autoverkeer ten noorden van het Noordzeekanaal en een sterke stimulans voor verstedelijking van deze gebieden. Dit is in weerspraak met de genoemde beoogde concentratie van groei woningbouw en economie in centrumgebied Amsterdam en de gebieden ten zuiden van het Noordzeekanaal: Haarlemmermeer, Weesp en Almere. Wij pleiten voor een duidelijke keuze voor het faciliteren van het OV en de fiets.	de MRA ook binnen de MRA te werken. Er is dus meer regionaal verkeer dan doorgaand/landelijk verkeer. Door de snelle ontwikkeling van de MRA met haar grote woningbouwopgave en de groeiende werkgelegenheid, zal dat aandeel verder stijgen. Veel werkgelegenheid en woningbouwlocaties binnen Amsterdam liggen aan of nabij de Ring A10. Deze krijgt daardoor nog meer een ontsluitende functie. Om de groei van het verkeer op te vangen, stellen we voor om de A10 meer in te richten voor het bestemmingsverkeer. Daardoor krijgt de A9 voor het doorgaande verkeer een grotere rol. Binnen de MIRT studie "N.E.R.D.S." zal dit principe verder gewogen kunnen worden. Ook voor het OV-systeem zien we de rol voor het regionale verkeer. Hoe dit past binnen het OV-systeem wordt nu met onze partners onderzocht (OV Toekomstbeeld). Het standpunt van de Provincie Noord-Holland over de rol voor het regionale verkeer wordt in de studies meegenomen en gewogen met de andere belangen. Daarbij is ook oog voor de belangrijke nationale en internationale verbindingen over het spoor.
ZO-0693	De ambitie om één compleet herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden te maken in Noord-Holland onderschrijven we, maar het jaar 2050 ligt veel te ver weg: graag 2025/2030 van maken en combineren van het fietsnetwerk met ecologische routes. Bovendien zouden we deze ambitie graag benadrukt zien worden in een kaart (zie het MRA-programma metropolitane fietsroutes). De voetganger komt in de POVI niet voor. Niet alleen in de stad moet meer aandacht voor voetgangers komen, ook in de overgangen van stad naar ommeland en in het landelijk gebied zelf. Vergeleken met Gelderland of Drenthe is Noord-Holland een matig recreatieve wandelprovincie. Daar kan veel meer ambitie in.	Onze omgevingsvisie heeft als horizon 2050, dus op dat jaartal richten we ons. We werken dit nader uit in gebieds- of thematische programma's, waar ook kaarten bij kunnen horen.
ZO-0694	Ontwikkelprincipe 11: bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen. Reactie: Pagina 39: We moeten voldoende alternatieve vestigingsmogelijkheden houden voor bedrijvigheid die niet gemengd kan worden met wonen. Tekstvoorstel: 'Beschikbaarheid alternatieve vestigingsmogelijkheid bestaande bedrijvigheid' wijzigen in: "voldoende alternatieve vestigingsmogelijkheid voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid die niet gemengd kan worden met wonen". Bij de kritische succesfactoren NZKG en Havenstad is gesteld dat de milieuruimte van bedrijvigheid aan de westkant van A10 maatgevend is voor ontwikkelingen aan oostkant A10. Amsterdam ziet graag een nuancering hierop. Wij zijn het niet eens met het hanteren van de A10 als harde grens tussen stad en havengebied, omdat dit de mogelijkheden voor woningbouw in Haven-Stad sterk zou beperken. Zoals ook in de Visie NZKG is gesteld is het belangrijk om hinder beperkende innovaties te stimuleren, geluidscontouren terug te dringen en de uitstoot van fijnstofte verminderen. Nieuwe milieuhinderlijke bedrijven worden zoveel mogelijk centraal in de werkgebieden geplaatst (p. 41 Visie NZKG), zodat sprake is van 'inwaartse zonering'. Amsterdam ziet graag deze doelstellingen Uit de Visie NZKG ook in de POVI terug. Hiermee kan meer ruimte voor woningbouw voor de MRA gecreëerd worden zonder dat het ten koste gaat van werkgelegenheid. Dit is in lijn met de hoofdambitie van POVI (balans tussen economische groei en leefbaarheid). Een strikte interpretatie van ontwikkelprincipe 11 zou tot gevolg hebben dat in Haven-Stad veel ruimte onbenut blijft.	Wij beschouwen het tekstvoorstel van indiener als een verbetering op de bestaande randvoorwaarde en nemen het voorstel over. Het stellen van de harde grens om het havencomplex wordt ingegeven door de urgentie en daarmee samenhangende ambities op het gebied van energietransitie en circulaire economie. De ruimte die nodig is voor noodzakelijke voorzieningen om de metropoolregio Amsterdam als geheel ook in de toekomst te kunnen laten functioneren en het feit dat we ruimtegebrek in de toekomst constateren voor circulaire economie en energietransitie, brengen ons tot deze stellingname. Het gaat vervolgens niet alleen om de fysieke benodigde ruimte, maar ook om de milieuruimte. Wij onderschrijven het inwaartse zoneringsprincipe. Graag verkennen wij samen met indiener en onze partners in het Bestuursplatform NZKG wat de mogelijkheden zijn voor het terugdringen van milieuschadelijke effecten in het gebied. Op pagina 34 en pagina 60 geven wij de door indiener genoemde punten voor Amsterdam al aan: “Daarnaast gaat het om werkgelegenheid die aan toerisme is gelieerd; het toerisme neemt verder toe en daarmee ook het belang om het toerisme te verspreiden over de metropool en daarbuiten.” In de ontwikkelprincipes en bijbehorende kritische succesfactoren van de

ZO-0695 ZO-0694	Geef aandacht aan de betekenis van evenementen als vrijetijdsvorm, met ruimtelijke-, financiële en hinder-implicaties voor stad en regio. Amsterdam is het middelpunt hiervan, ook vanuit internationaal perspectief. Gemeenten in de MRA willen van de toeristische toeloop op Amsterdam profiteren. Amsterdam wil samen met gemeenten in de regio dit spreidingsbeleid vormgeven. Denk hierbij in elk geval aan de zeecruise (locatie voor PTA) en riviercruise. Benoem dit In de POVI. Wij missen aandacht voor verdichting van bedrijvigheid. Denk aan het stapelen van sommige soorten bedrijven. De Amsterdamse haven denkt hier nu over na en hier zijn zeker mogelijkheden voor.	samenhangende beweging Metropool in ontwikkeling schetsen wij hoe wij met die opgaven om willen gaan. Zo geven we als succesfactoren aan: "Bij het ontwerp van het totale mobiliteitssysteem moet rekening worden gehouden met recreatief verkeer" en "De verwachte groei in recreatie en toerisme vereist sturing op locatie en mobiliteit". Daarmee onderschrijven wij het belang van sturing op deze opgave. Terecht merkt indiener op dat er meer aandacht moet worden gegeven aan verdichting van bedrijvigheid. We zullen hier de volgende zin over opnemen op pagina 35 onder ontwikkelprincipe 8: Op bestaande goed renderende en goed gelegen bedrijventerreinen wordt gezocht naar mogelijkheden voor verdichting bijvoorbeeld in de vorm van stapeling.
ZO-0696	Reactie: Hier wordt beschreven dat regio's kwalitatieve en kwantitatieve afspraken maken over woningbouw, bijvoorbeeld in RAP's (Regionaal Actie Programma). Wat Amsterdam betreft worden de afspraken hierover in MRA verband gemaakt. De Provincie NH geeft als medeopdrachtgever van een aantal MRA acties hier mede sturing aan. Ontwikkelprincipe 12: nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voe en zich naar de vraa o dat moment Een goed principe, maar behoefte aan nieuwe locaties in Amsterdam is zo groot dat ook andere locaties dan OV-knooppunten nodig zijn om in de behoefte te voorzien.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking vsn indiener mee in dat proces. Zoals eerder aangegeven zullen wij 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' (op pagina 68 en 69) vervangen 'regionale afspraken over wonen'. Het is mogelijk om andere locaties dan OV knooppunten toe te voegen.
ZO-0697	Ontwikkelprincipe 16: ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie Reactie: In ons college akkoord staat dat wij het potentieel voor windmolens in onze stad maximaal willen benutten', maar de visie van NH focust erg op grote windparken op zee en veel minder op windmolens op land. Wij denken graag met u mee waar windmolens op land te realiseren zijn zonder noemenswaardige ecologische of cultuurhistorische schade, en zouden graag zien dat de POVI een vervolgactie hiervoor opneemt.	In de Regionale Energiestrategieën zal een nadere invulling worden gegeven aan de ambities voor 2030. Daarnaast wordt specifiek voor het Noordzeekanaalgebied als industrieel cluster een Ontwikkelstrategie Energie opgesteld. Hier zullen de verschillende opties richting 2030 ook in relatie tot andere opgaven (o.a. verstedelijking) integraal worden afgewogen.
ZO-0698	Reactie: Geef als vervolg op de POVI een planning voor realisatie van groenblauwe verbindingen, stel duidelijke doelen in kwaliteit (soorten, biotopen) en kwantiteit (oppervlaktes) en sluit aan op bestaande ecologische netwerken, zoals de Amsterdamse ecologische Structuur. Ontwikkelprincipe 18: de agri-foodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling Reactie: Neem hierbij op dat natuur inclusief ondernemen en bouwen een randvoorwaarde is. Ontwikkelprincipe 19: natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden Reactie: Hier liggen ook kansen in binnenstedelijke gebieden: Amsterdamse Bos, Geuzenbos, Wilmkebreekpolder.	We zullen de suggestie over de ecologische verbindingen meenemen bij de uitwerking en maken daarbij graag gebruik van het door indiener genoemde voorbeeld, als inspiratie. Natuurinclusief ontwikkelen is een principe voor alle ontwikkelingen en is daarom niet herhaald bij alle bewegingen. Wat betreft de ontwikkeling van natuurgebieden houden we ook de natuurgebieden in de steden in het oog.
ZO-0699	VAN VISIE NAAR UITVOERING Reactie: Amsterdam wil graag in samenwerking met de provincie werken aan de doorwerking en uitwerking van de POVI-ambities in de programma's en de regels van de Omgevingsverordening. Amsterdam wil de inzet van de regionale samenwerking op het ruimtelijk — economische vlak concentreren op het niveau van de MRA. Daar hebben we al een regionale samenwerkingsagenda met elkaar afgesproken: de MRA actieagenda, die we dit najaar gaan actualiseren.	Wij gaan graag in op de uitnodiging van de indiener om verdere samenwerking vorm te geven op de genoemde onderwerpen en in MRA verband via de actualisatie van de MRA-agenda. Wij nodigen indiener uit om samen met ons invulling te geven aan de Omgevingsverordening passend bij de ambities en doelstellingen uit onze visie.

ZO-0700	Leefomgevingskwaliteit: programma OV-knooppunten Reactie: Het ontwikkelen van OV-knooppunten en het verbeteren van de OV-bereikbaarheid van de 60 treinstations en 4 grote busstations in de provincie is een prima streven. Het kan aan kracht winnen door ook het fietsnetwerk daaraan te koppelen. Het fietstreinsysteem is in Nederland, na de auto, het meest gebruikte vervoerssysteem. Een combinatie van OV en fiets kan de autodruk op Amsterdam verlichten, beperkt de luchtverontreiniging, geluidsbelasting en ruimtebeslag. Het college wil de gebiedsontwikkeling Haven-Stad versnellen en is er daarom blij mee dat de provincie in haar rol als bemiddelaar milieudialogen wil organiseren in de IJmond en Westpoort om te verkennen hoe de economische ontwikkeling en een goede leefbaarheid in deze gebieden mogelijk is. Dynamisch Schiereiland: Verkenning samenwerkingsagenda Kusten (voorbeeld nieuw) Reactie: Tekstvoorstel: "In de beweging Metropool in ontwikkeling spelen vele ambities en opgaven met grote complexiteit rond verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, circulaire economie, landschap en milieu" wijzigen in "In de beweging Metropool in ontwikkeling spelen vele ambities en opgaven met grote complexiteit rond verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatieLcirculaire economie, landschap en milieu." De verplichting tot het gezamenlijk opstellen van een RAP is wat Amsterdam betreft overbodig, omdat we samenwerkingsafspraken maken in de MRA. Laat gemeenten zelf bepalen of ze naast hun samenwerking in MRA verband ook onderlinge afspraken willen maken in een RAP. Metropool in ontwikkeling: programma Metropolitaan Landschap (bestaand), samenwerking Noordzeekanaalgebied, en programma Schiphol Reactie: Noem in dit hoofdstuk ook vergroten van de biodiversiteit als uitgangspunt. Amsterdam werkt graag mee aan de hier genoemde "agenda mobiliteit."	Het fietsnetwerk maakt dan ook al volledig onderdeel uit van het gedachtegoed van Maak Plaats, waar ons OV-knooppuntenbeleid op is gebaseerd. Het is een van de indicatoren die het profiel van een OV-knooppunt bepalen. We onderschrijven dan ook de opmerking van indiener over de belangrijke functie die het fietsnetwerk heeft in het totale mobiliteitssysteem. Op pagina 68 voegen we onder het kopje Metropool in ontwikkeling in de eerste zin achter 'energietransitie,' toe ' klimaatadaptatie,'. We werken goed samen in MRA-verband om woningbouw op elkaar af te stemmen. We doen dit vanuit de acties uit de MRA-agenda. Zoals vaker genoemd vervangen wij 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' door 'regionale afspraken over wonen'. Onderaan pagina 68 onder het kopje Programma Metropolitaan Landschap voegen we na "glastuinbouwgebied Aalsmeer)" toe: "en hoe we de biodiversiteit kunnen vergroten". Wij zien er voorts naar uit om samen te werken bij het opstellen van de agenda mobiliteit en nodigen indiener daartoe uit.
ZO-0709	**URGENTIE EN KOERS** ***De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland*** Het thema duurzaamheid (energietransitie, circulaire economie, duurzame stedenbouw) is voor Amsterdam een belangrijk thema. In de POVI herkennen wij dat u deze thema's eveneens van groot belang acht en we zien dat op veel plaatsen terug, als facet bij andere onderwerpen. Wij missen echter een integrale aanpak, waarbij circulaire economie en energietransitie onlosmakelijk aan verstedelijking en andere thema's zijn gekoppeld. De POVI mist ook leidende afwegingsprincipes, die nodig zijn om vragen te beantwoorden zoals: hoe passen we de infrastructuur die nodig is voor de energietransitie in het stedelijke én landelijke landschap in? Wat zijn de leidende principes als er conflicterende belangen zijn? Welke rol spelen de burgers?	We vinden het van groot belang dat wij samen met indiener de thema's energietransitie, circulaire economie en duurzame stedenbouw onderschrijven. Uitgangspunt van de omgevingsvisie is samenhang tussen de thema's en bijbehorende opgaven. De ambities zijn vanuit de samenhang geformuleerd. In de beschrijving van de bewegingen is dat ook tot uitdrukking gebracht. Naast de beweging Nieuwe Energie zijn circulaire economie en energietransitie bijvoorbeeld ook beschreven bij de beweging Metropool in ontwikkeling. Dit komt onder andere tot uiting door de ruimte die nodig is om de ambities op het gebied van circulaire economie en energietransitie te borgen en het Noordzeekanaalgebied (ontwikkelprincipe 11) daar een belangrijke rol in toe te dichten. Belangrijkste argumentatie daarvoor is om de stedelijke gebieden ook in de toekomst energiezekerheid te geven en een locatie te hebben waar circulaire economische activiteiten met een milieuhinderlijke impact kunnen plaatsvinden. We bezien dan ook de ontwikkelingen in de stad in samenhang met wat het aanpalende gebied daarvoor in de toekomst kan en moet betekenen. Los daarvan zijn er tal van mogelijkheden in de stad om invulling te geven aan de opgaven rondom circulaire economie en energietransitie. In de beweging nieuwe energie agenderen we de grote opgaven als het gaat om aanpassingen en aanvullingen in onze energie-infrastructuur. We hebben daar dan ook een aantal principes aan gekoppeld (14, 15 en 16). De gevraagde principes voor bijvoorbeeld inpassing van energie-infrastructuur horen ons inziens niet in deze omgevingsvisie, omdat het gaat om maatwerkoplossingen, waarbij van geval tot geval andere afwegingen gemaakt kunnen worden. In gebiedsgerichte of thematische programma's kan e.e.a. worden uitgewerkt. Daarin hebben de regionale energiestrategieën zoals verwoord in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering op pagina 70, een belangrijke rol.

ZO-0710	Circulaire economie Circulaire economie gaat zowel over schaarste aan grondstoffen als over substantiële bijdrage aan verminderen CO2 uitstoot. In de POVI ontbreken de landelijk geldende doelen die ook door de provincie zijn ondertekend: 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en 100% circulaire economie in 2050. Het belang van de haven in transitie naar circulaire economie en energieneutraal met duurzame opwekking ontbreekt. Qua strategie blijft onduidelijk of u vooral met de wortel of ook met de stok wilt sturen; gaat u ook hard(er) optreden tegen bedrijven die niet bijdragen aan de transities? En hoe zorgen we ervoor dat de energietransitie en crculaire economie er niet voor zorgt dat ongelijkheid wordt vergroot?	De door de provincie geformuleerde doelen zijn in lijn met de landelijk geldende doelen die inderdaad door de provincie zijn ondertekend. Het belang van de havens in het Noordzeekanaalgebied en bij Den Helder komt nadrukkelijk aan de orde in de beweging Nieuwe Energie. Betreffende de strategie, rol en instrumenten: de Omgevingsvisie is niet het geëigende document voor het vastleggen van instrumentarium, dan wel het doen van uitspraken over concrete projecten. Wij werken dit uit in instrumenten van de Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's.
ZO-0711	Energie transitie is tot onze vreugde een wezenlijk onderdeel van de provinciale omgevingsvisie. Wij constateren dat de POVI niet strookt met de Amsterdamse ambities op gebied van windenergie op eigen grondgebied. Wij vinden dat de aandacht voor opwekking op land voor het provinciaals grondgebied onderbelicht blijft ten opzichte van wind op zee. Wij missen aandacht voor het faciliteren/stimuleren van emissievrije mobiliteit zoals elektrisch vervoer met batterijen of waterstof in combinatie met brandstofcellen. Verstedelijking: hier missen wij meekoppelkansen voor energietransitie, duurzame en circulaire gebiedsontwikkeling.	De mogelijkheden voor de opwekking van hernieuwbare energie zijn in ruimtelijke verkenning voor de MRA inzichtelijk gemaakt. Deze verkenning heeft ook als bouwsteen gediend voor onze Omgevingsvisie. In de Regionale Energiestrategieen, de Ontwikkelstrategie NZKG en flankerend beleid zal dit verder worden uitgewerkt. Het faciliteren en stimuleren van emissievrije mobiliteit vindt in flankerend beleid plaats. Bij verstedelijking is rekening gehouden met energietransitie, duurzame en circulaire gebiedsontwikkeling door hieraan gerelateerd onderzoek als bouwsteen van de Omgevingsvisie te gebruiken. In de Regionale Energiestrategieen zal dit verder worden uitgewerkt.
ZO-0713	De inzet van balans tussen economische groei en leefbaarheid, en een sturingsfilosofie die ruimte geeft aan de gemeenten is heel mooi. De belangrijkste uitdagingen worden neergezet. De ambitie om meer ruimte te geven aan water past erg goed bij de ambities van Amsterdam (peilverhoging in Waterland, tegengaan bodemoxidatie en vergroten biodiversiteit). De economische transitie is echter meer dan ruimte bieden aan de ontwikkelingen van de circulaire economie. Dit moet ook worden vertaald naar de verstedelijkingsopgave, naar nieuwe mobiliteitsconcepten die ruimtelijke implicaties hebben, zoals mobility as a service of opgaven die ruimtelijke condities behoeven (hoogstedelijke verdichting, bereikbaarheid recreatiegebieden).	De economische transitie wordt in het document Verkenningen NH2050, dat ten grondslag ligt aan de provinciale Omgevingsvisie, al breed neergezet inclusief veranderende ruimtebehoefte. In de Omgevingsvisie laten wij met vijf bewegingen en ontwikkelprincipes zien hoe we willen omgaan met de vanuit de opgaven geformuleerde ambities. Dat doen we door bij de ontwikkelprincipes kritische succesfactoren en randvoorwaarden mee te geven om de beweging naar de toekomst te kunnen maken. Ook de door indiener genoemde opgaven komen daarbij aan bod in relatie met de economische transitie.
ZO-0714	We constateren dat in de POVI een duidelijke inspanningsverplichting mist voor de (nog te maken) afspraken uit het klimaatakkoord. Ook is er naast de vrij algemene ambitie “Klimaatneutraal in 2050” geen verplichtend CO2 reductiedoel benoemd voor de middellange termijn.	In het deel 'Van visie naar uitvoering' worden op pagina 70, bij de omschrijving van het Programma Transitie Energie en Grondstoffen, het Klimaatakkoord en het nationale doel van 49% reductie in 2030 genoemd. De indiener heeft gelijk dat dit ook in de hoofdtekst moet staan, op pagina 44 bij de omschrijving van de ambitie van de beweging Nieuwe energie. Na de eerste volzin op pagina 44 wordt de volgende zin toegevoegd: "Deze ambitie is gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49% CO2-reductie in 2030."
ZO-0715	Voor de energietransitie is de juiste landschappelijke inpassing van de benodigde infrastructuur vereist. Eventueel moeten regulerende beperkingen onderzocht worden en herzien. Verwacht wordt een grote schaarste aan warmtebronnen voor de gebouwde omgeving. Hoe en waar wordt voldoende ruimte gereserveerd voor duurzame warmtebronnen, met name in de stedelijke omgeving?	De ruimtelijke verkenning energietransitie MRA heeft als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie. Verder vindt onderzoek plaats naar de mogelijkheden van geothermie in de MRA en wordt voor het NZKG een Ontwikkelstrategie energie opgesteld. Hier worden meerdere scenario's meegenomen om in warmtetransitie te voorzien.
ZO-0716	Positief valt op dat er gekozen is voor vijf bewegingen met als gemeenschappelijke leidraad een economisch duurzame toekomst. Onderstreep onder de beweging ‘Nieuwe energie’ wel de urgentie van circulaire energie. De focus moet niet alleen gericht zijn op energietransitie, maar ook op hergebruik grondstoffen. De kaart is moeilijk te lezen en het is onduidelijk wat de impact is van de potentiele ontwikkelingen. Ook constateren wij dat er geen huidige of toekomstige duurzame energie opwekking op land op staat. Wij stellen voor een visie op warmtebronnen toe te voegen, bestaande uit: maximaal ondergrondse potentieel (geothermie en WKO) als warmtebron onderzoeken en vervolgens benutten, om zo schaars bio/syngas overhouden voor andere toepassingen. Als er geen aanvullende duurzame warmtebronnen worden gevonden is maximaal reduceren van de warmtevraag een alternatief.	We zijn blij met de positieve benadering van indiener van de vijf bewegingen en de hoofdambitie. We zijn het eens dat er een hoge urgentie is bij het onderwerp circulaire economie. Om die reden hebben we een apart ontwikkelprincipe (17) voor circulaire economie opgenomen. De focus ligt wat ons betreft dus op energietransitie en op circulaire economie. Om die reden vinden wij het ook van belang om daar zowel fysieke als milieuruimte voor af te spreken, met name in het Noordzeekanaalgebied. Wat de impact van de potentiële ontwikkelingen betreft moet er nog veel worden onderzocht. We hebben op de kaart vooral de beweging willen aangeven. In onze bestaande samenwerkingsverbanden in de MRA en via het Bestuursplatform NZKG willen we deze onderzoeken en verkenningen in gezamenlijkheid uitvoeren om meer grip te krijgen op de impact. De potentie van geothermie, voor zover bekend, is overigens wel aangegeven op de kaart. Deze is vooral in Westfriesland te vinden. Deze kan potentieel ook een bron zijn voor het zuiden van de provincie. Wij zijn het met indiener eens dat er voor Noord-Holland Zuid nog onderzoek nodig is.

	Geothermie als bron wordt nu alleen genoemd voor Noord Holland Noord. Voor Noord Holland Zuid is nog veel onderzoek nodig.	
ZO-0717	Ontwikkelprincipe 1: ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap Positief: voldoende ruimte voor duurzame technologische ontwikkelingen. Draagkracht van het landschap is uitgangspunt en mogelijkheden voor duurzame energie bij gebieden met grotere structuren. Echter veel interpretatieruimte voor al dan niet toegestane ontwikkelingen. Een voedselstrategie ontbreekt. Stadslandbouw blijft onbenoemd.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We nemen de term '(stads)landbouw' op in de eerste alinea van de Metropool in wording - bij de tekst over het stedelijk systeem. Voedselproductie komt terug in ontwikkelprincipe 18. Het thema voedsel komt steeds vaker aan de orde op de bestuurlijke agenda. Waar overheidsbeleid tot op heden vaak was gericht op optimalisatie van primaire productieomstandigheden en beperken van milieueffecten, vragen nu in toenemende mate ook andere aspecten aandacht: de relatie tussen voortgaande verstedelijking en het omringende land dat de steden voedt, logistieke uitdagingen die dit met zich brengt, verschuivende aandacht van voldoende voedsel naar gezond en lokaal geproduceerd voedsel, branding en beleving van voedsel (gastronomie, toerisme), belang van kennis en innovatie. De MRA regio heeft de ambitie geformuleerd dat deze regio toonaangevend wil zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' wordt daarbij ruimer genomen dan de Metropoolregio Amsterdam. De andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, omdat daar belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis) zijn waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is. Daarnaast is gezonde voeding een van de programma's van de Greenport Noord-Holland Noord.
ZO-0718	Ontwikkelprincipe 3: Nieuwe ruimtelijke-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locatie nabij OV-, weg-, energie- en dataknooppunten Reactie: Positief: dit biedt kansen voor Amsterdam, voor duurzame mobiliteiten voor spin off op gebied van energie- en warmtetransitie (bijv. combinaties van datacenters en warmtehubs voor woningbouw). Onbenoemd blijft dat als gevolg van de energietransitie bij nieuwe ontwikkelingen het ruimtebeslag voor de elektriciteitsdistributie-infrastructuur (middenstations met transformatoren, schakelstations, kabeltracé paden) aanmerkelijk zal toenemen. Het is kansrijk om dit deels via dubbel ruimtegebruik af te wikkelen in groene zones. Ontbreken van clustering circulaire economie: industriële activiteiten in nabijheid van stedelijke gebieden. Afval is grondstof voor de maakindustrie. Daarvoor zijn ook milieu categorieën nodig voor industriële bedrijvigheid.	Wij zijn het eens met indiener dat ontwikkelprincipe 3 kansen biedt. In de uitwerking van de beweging Nieuwe Energie is veel aandacht voor de ruimtelijke kant van de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Over de toekomst van de energie-infrastructuur is een aparte verkenning uitgevoerd die als bouwsteen voor de Omgevingsvisie heeft gediend. De provinciale ambitie is een robuust en adaptief energienetwerk. Hieronder valt ook het mogelijk hergebruik van bestaande netwerken. Het principe van clustering geldt voor alle ruimtelijk-economische ontwikkelingen, inclusief circulaire economie. Voor het door indiener gestelde over milieuruimte voor bedrijvigheid in circulaire economie, kunnen wij dit volmondig onderschrijven. Dit is een van de belangrijkste redenen om in onze visie daar ook ruimte voor aan te geven in het Noordzeekanaalgebied vanuit de gedachte dat die milieuruimte inderdaad nodig is en dergelijke ruimte in onze provincie schaars is.
ZO-0719	Ontwikkelprincipe 4: bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen Positief: gebruik ondergrond goed afstemmen met bovengrond. Wij pleiten voor ondergrondse opslag CCS /CCU onder bepaalde voorwaarden; CO2 afvang is primair bedoeld om CO2 als grondstof te hergebruiken. Opslag zou dan ook alleen tijdelijk en onder strikte voorwaarden mogen plaatsvinden, bijv. omdat de toepasbaarheid van CO2 operationeel nog niet mogelijk is.	In het kader van het Klimaatakkoord worden afspraken gemaakt over de voorwaarden waaronder CO2-opslag in onderzeese gasvelden mogelijk is. Wij sluiten ons daarbij aan. Wij zijn het met de indiener eens dat hergebruik de voorkeur heeft, maar we zien ook dat het potentieel hiervan tot 2030 vrijwel zeker onvoldoende is.
ZO-0720	Beweging 1 Dynamisch schiereiland Er wordt zonne-energie genoemd voor het IJsselmeer, waarom geen windenergie?	Het grootste deel van het IJsselmeergebied hoort niet bij de provincie Noord-Holland en maakt daarom geen onderdeel uit van de Omgevingsvisie. Vanuit de Gebiedsagenda IJsselmeergebied waar het Rijk en meerdere provincies aan werken worden meerdere mogelijkheden onderzocht. Hierover zal aparte besluitvorming plaatsvinden.
ZO-0721	Beweging 2: metropool in ontwikkeling	De in onze visie geschetste beweging metropool in ontwikkeling staat niet op zichzelf, maar dient gelezen te worden in relatie tot de andere geschetste bewegingen. De beweging Nieuwe

	Hier missen wij de verwijzing naar de meekoppel kansen voor een duurzame metropool (zoals het als uitgangspunt hanteren van energietransitie en circulaire economie en duurzame mobiliteit). Wij zien graag tekst toegevoegd over de koppeling stad-land via bijvoorbeeld regionale voedselvoorziening en stadslandbouw.	Energie heeft de door indiener aangegeven onderwerpen over energietransitie en circulaire economie en de economische potentie van die transities als drager. In de beweging metropool in ontwikkeling ligt in fysieke zin de link door het benoemen van het NZKG als draaischijf van de metropool voor deze transities. Zo zitten er ook verbanden als het gaat om het verduurzamen van de bestaande stad. Duurzame mobiliteit is te vinden in de voorstellen over de aanpassingen van het mobiliteitssysteem in de metropool. De koppeling stad-land via regionale voedselvoorziening en stadslandbouw is onderbelicht. Op dit punt stellen we de volgende teksttoevoeging voor in de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving op pagina 52: "De Metropoolregio Amsterdam heeft de ambitie toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' moet daarbij ruim worden opgevat; de andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, vanwege daar aanwezige belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis), waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is."
ZO-0722	Ontwikkelprincipe 8: wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd Positief, dit ontwikkelprincipe refereert aan energietransitie. Graag toevoegen: toepassen circulaire principes, zoals bij woningbouw het levensloop bestendig bouwen.	De provincie ondersteunt de overgang van lineaire economie naar circulaire economie in de volle breedte, inclusief de bouwsector en hiermee ook de ontwikkelingsrichtingsmogelijkheden om te komen tot een volledige circulaire bouwwijze. Op pagina 13 hebben wij dan ook opgenomen dat activiteiten bij voorkeur vernieuwend, circulair en schoon zijn. De opmerking leidt tot de toevoeging bij ontwikkelprincipe 8 aan de zin "En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie" van: "en bij nieuwbouw ook op circulair bouwen". Overigens stimuleren wij dat gemeenten op regionaal niveau afspraken over woningbouw maken, waarin onderwerpen als circulair bouwen en levensloopbestendig bouwen kunnen worden meegenomen.
ZO-0723	Ontwikkelprincipe 9: om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV, fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd Hier missen wij aandacht voor duurzame mobiliteit en CO2-neutrale vormen van mobiliteit zoals elektrisch vervoer met batterijen of waterstof in combinatie met brandstofcellen, op basis van duurzaam opgewekte energie. Hoe en waar vindt verdere uitrol van oplaadinfra en waterstoftankstations plaats? Welke ruimtelijke consequenties heeft dat? Welke consequenties voor de belasting van energienetwerken?	De Omgevingsvisie geeft het strategisch beleid aan voor de lange termijn. Daarin zijn de ambities vertaald naar ontwikkelprincipes. De visie gaat niet in op concrete projectvoorstellen of oplossingsrichtingen. De mogelijkheden voor duurzame mobiliteit en de rol van de provincie daarin, zijn punt van uitwerking van de Omgevingsvisie. Daarbij zijn de door indiener aangegeven opgaven voor geen enkele partij op dit moment al geheel uitgekristalliseerd. Ze zijn daarom ook onderdeel van verdere uitwerking van de Omgevingsvisie waar we graag in gezamenlijkheid aan werken.
ZO-0724	Ontwikkelprincipe 10: versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem Functies van het landschap die missen: mogelijkheden voor energie, landschap als bron van voedsel, ruimte voor innovatieve experimenten.	We zijn het met indiener eens dat het landschap in de Metropoolregio meerdere functies heeft. We voegen in de 1e alinea bij ontwikkelprincipe 10 de volgende zin toe: "Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie."
ZO-0725	Ontwikkelprincipe 11: bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen. Wij zijn verheugd over het benoemen van het NZKG als gebied voor energietransitie en circulaire economie inclusief het foodcluster. De te nemen stappen in uitvoering van de Visie NZKG blijven we in gezamenlijkheid nemen. Daar komen de nieuwe inzichten uit verschillende onderzoeken die hiervoor zijn uitgezet bij, gezamenlijk te verwerken in verschillende ontwikkel- of ruimtelijk economische strategieën	Het is goed te constateren dat we eenzelfde belangrijke rol voor het NZKG zien als gebied voor energietransitie en circulaire economie alsmede voor de belangrijke foodcluster. We zien uit naar de samenwerking in de nabije toekomst waarbij we ons continu nieuwe inzichten moeten zien te verschaffen om robuuste ontwikkel- en ruimtelijk economische strategieën te kunnen bepalen, in de wetenschap dat er nog vele onzekerheden kleven aan de genoemde transities.
ZO-0726	Ontwikkelprincipe 12: nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op dat moment Zin is niet af: "Regionale centrumsteden-en dorpen … en een aantrekkelijke (historische)."	Het woord 'kern' ontbreekt aan het eind van de zin en zal worden toegevoegd.

ZO-0727	Beweging 4: Nieuwe energie Positief: geeft de goede richting aan met een ambitie conform landelijk niveau voor energie. Wel ontbreken de verwijzing naar harde doelen en een tussendoel voor 2030. Er wordt een koppeling gelegd met de substantiële bijdrage van circulaire economie aan de CO2 doelstellingen. Circulaire economie ontbreekt echter als leidend principe; de door de provincie ondertekende nationale doelstelling voor circulaire economie is summier benoemd. Amsterdam wil internationaal koploper zijn in CE. Dat vraagt om meer scherpte in verschillende uitwerkingsstrategieën. De nationale doelstelling voor 50% minder gebruik primaire grondstoffen wordt verkeerd geïnterpreteerd; het gaat om veel meer dan alleen het verminderen van het verlies van grondstoffen die geschikt zijn voor hergebruik. Volledige circulariteit gaat niet alleen over NZKG en Westas, maar ook over de bouwopgave in de gebouwde omgeving. Daar worden de meeste grondstoffen gebruikt.	Onder de beweging 'Nieuwe Energie' staan de ambities vermeld ten aanzien van energietransitie en circulaire economie. Die staan, zoals staat aangegeven, in lijn met de nationale doelstellingen. Zoals al aangegeven passen we de eerste zin van het eerste tekstblok op pagina 44 als volgt aan: "We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied."
ZO-0728	Amsterdam wil ook een koplopersrol vervullen op Het gebied van duurzame energie. Helaas laat u in het ongewisse waar ruimte is voor zon en wind op land (in elk geval op grootschalige bedrijventerreinen) en op grotere wateroppervlakken zoals het IJ en het IJsselmeer. Wij missen hier de verwijzing naar de Regionale Energie Strategie en de uitkomsten van het klimaatakkoord. Ook mist een verwijzing naar adaptieve strategieën met benutten tijdelijke mogelijkheden voor energie en circulaire economie. Infrastructuur: er wordt geen uitspraak gedaan over voorkeur van de zee-land kabelcapaciteit. Wij achten het wenselijk deze zo mogelijk ondergronds te laten verlopen. Er worden geen nadere uitspraken gedaan over energieopslag en hoe om te gaan met de toenemende fluctuatie in het net. Betrekken bewoners: geen uitspraken over economische kansen voor bewoners door de energietransitie en circulaire economie. Er worden geen uitspraken over participatie modellen van bewoners.	In de ruimtelijke verkenning energietransitie MRA is de opgave nader uitgewerkt en is op hoofdlijnen gekeken naar mogelijke oplossingsrichtingen. Nadere uitwerking vindt plaats in de Regionale Energiestrategieën. Hier verwijzen wij naar op pagina 70. Voor de energie infrastructuur is een aparte studie uitgevoerd met netbeheerders en deze heeft als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie. Voor de opslag en distributie van energie en grondstoffen zijn specifieke gebieden genoemd zoals het NZKG . Participatie heeft plaatsgevonden in proces bij de tot standkoming van de Omgevingsvisie en zal ook weer plaatsvinden bij de Regionale Energiestrategieën.
ZO-0729	Ontwikkelprincipe 14: de regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen Positief: aandacht voor warmte per gebied, benoemt noodzaak voor onderzoek naar energiebronnen in alle gebieden. Er moeten ook strategieën komen, naast strategieën op warmtenetten, voor duurzame warmtebronnen. Mochten er geen bronnen gevonden worden moet als alternatief sterk worden ingezet op vraagbeperking. Wind op land wordt niet genoemd. Geen duidelijke verwijzing naar deze bron, ondanks dat er aangegeven wordt dat provincie windrijk is. Hoe denkt men dan de ambitie te halen? Ambitie: u schrijft dat voor NH energieneutraliteit niet haalbaar is, maar wat is dan wel haalbaar? Welke doelstelling hanteert u?	Er zijn verkenningen uitgevoerd naar de ruimtelijke effecten van de energietransitie in de MRA en in Noord-Holland Noord. Daarbij is ook gekeken naar de effecten van besparing. Dit zal verder worden uitgewerkt in de Regionale Energiestrategieen en in flankerend beleid. De ambitie is klimaatneutraal in 2050; dat kunnen we niet waarmaken op sec het grondgebied van Noord-Holland, wind op zee is daarbij ook nodig.
ZO-0730	Ontwikkelprincipe 15: vraag en aanbod van hernieuwde energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energieinfrastructuur en van restwarmte Ook hier missen we wind of zon op land. Wij pleiten voor een duidelijker visie op waar de grote energievragers in een nieuwe energiestructuur komen. Eventuele nieuwe grote energievragers zouden ruimtelijk moeten worden geplaatst nabij de bestaande infrastructuur is belangrijk afwegingscriterium. Er mist een verwijzing naar een toekomstige manier om energie op te slaan, zoals bijvoorbeeld op basis van waterstof. Ook al komen deze technieken nog niet op de korte termijn beschikbaar, toch heeft hun ontwikkeling invloed op de strategische keuzes in de komende jaren.	De uitwerking van ontwikkelprincipe 15, maar ook 14 en 16 uit de beweging Nieuwe Energie is noodzakelijk. Dat willen wij graag in regionaal verband via de regionale Energie en klimaat strategieën met onze partners invullen. In de ruimtelijke verkenning energietransitie MRA is onderzoek gedaan naar de opgave en de effecten. Deze verkenning heeft als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie. Daarnaast is met netbeheerders onderzoek gedaan naar de toekomstige energie-infrastructuur en die tevens als bouwsteen voor de Omgevingsvisie heeft gediend. Uit dit onderzoek blijkt dat de energie-infrastructuur leidend is voor ruimtelijk-economische ontwikkeling en voor het behalen van ambitie richting 2050. De ontwikkelprincipes zijn mede op deze onderzoeken gebaseerd. Wij gaan graag met indiener het gesprek aan over de nadere uitwerking.

ZO-0731	Ontwikkelprincipe 16: ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie De mogelijke (positieve en negatieve) ruimtelijke impact van de aanlanding van elektriciteit vanuit de zee mag duidelijker worden aangegeven.	We hebben samen met de netbeheerders een verkenning uitgevoerd naar de toekomst van de energie-infrastructuur. Deze heeft als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie. In de regionale energiestrategieen en de ontwikkelstrategie NZKG zal dit verder worden uitgewerkt. De ruimtelijke impact van de aanlanding van elektriciteit vanuit zee maakt daar onderdeel van uit.
ZO-0732	Ontwikkelprincipe 17: op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen Positief dat dit als apart ontwikkelprincipe wordt beschreven. Regionale afstemming gaat ook over vraag en aanbod secundaire bouwmaterialen. U schrijft 'waar mogelijk zetten we zelf de stap'. Wij zien graag een hogere ambitie die meer in lijn is met het grondstoffenakkoord. Er ontbreken kritische succesfactoren. Dit stuk is minder goed uitgewerkt dan andere onderdelen. Bijv. regionale en ruimtelijke afstemming tussen vraag en aanbod van grondstoffen. Clustering van bedrijvigheid en industriële symbiose (bedrijven die elkaars afvalstoffen als grondstoffen gebruiken). Wij zien mogelijkheden om dit ontwikkelprincipe verder uit te werken, bijvoorbeeld door benoemen van belangrijke stromen. Om bijvoorbeeld de voedselketen circulair te maken is het nodig dat we niet 'van grond tot mond' als uitgangspunt nemen, maar ook het terugwinnen van nutriënten en organische stof uit zuiveringsslib.	We zijn verheugd dat indiener ons ontwikkelprincipe om ruimte te bieden aan opslag en verwerking van reststromen ondersteunt. Indiener verwacht een hogere ambitie ten aanzien van opslag en verwerking van reststromen in het kader van circulaire economie. We zetten als provincie zelf al de stap naar volledig circulair. We sturen voor het bereiken van een circulaire economie op regionale afstemming en faciliteren met kennis, contracten en financieringsinstrumenten om koplopers te helpen en daarmee innovaties te stimuleren en op te schalen. Verdergaande ambities kunnen wij op dit moment niet opnemen, ook vanwege de moeilijk voorspelbare ruimtelijke gevolgen van de transitie naar een circulaire economie (zoals ook omschreven in Verkenningen NH2050).
ZO-0733	Beweging 5: Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving Hier ontbreekt een leidend principe voor de inpassing van energieinfrastructuur. Er staat 'alleen als dit te combineren valt met". Hoe om te gaan met conflicten?	De aanlanding van wind op zee maakt onderdeel uit van ontwikkelprincipe 16. Daarnaast zijn de ontwikkelprincipes niet op zichzelf staand en zijn er onderlinge verbanden. De provincie streeft naar een robuust en adaptief energienetwerk waarbij de impact op het landschap zo beperkt mogelijk blijft. In vervolgproces en eventueel flankerend beleid wordt dit verder uitgewerkt omdat nog onzeker is hoeveel hernieuwbare energie aan land wordt gebracht als ook met welke techniek.
ZO-0734	Ontwikkelprincipe 18: de agri-foodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling De doelstelling van een duurzame ontwikkeling voor de agri-foodsector wordt niet bereikt met de genoemde ontwikkelprincipes. Er missen incentives om de sector te helpen bij de verduurzaming: de markt blijft de laagste prijs belonen ipv een duurzaam kwaliteitsproduct. Het principe zoals geformuleerd houdt het huidige systeem in stand. Een systeemtransitie ontbreekt. Bovendien is in de stad een grote belangstelling voor lokale productie voor de lokale markt, streekproducten en niet-anonieme boeren en producten.	De Omgevingsvisie is niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium laat staan voor een systeemtransitie. Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit.
ZO-0735	Samenhangende bewegingen: Poort Den Helder, Westfriesland, Alkmaar en omgeving, Noordzeekanaalgebied, Schiphol-Amsterdam, Gooi en vechtstreek, Metropolitaan Landschap In Metropolitaan landschap ontbreekt de link met energie opwekking.	De ontwikkelprincipes bij de beweging Nieuwe Energie gelden ook voor de andere bewegingen. Zoals eerder aangegeven voegen we niettemin in de eerste alinea bij ontwikkelprincipe 10 toe: "Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie."
ZO-0736	Nieuwe Energie en Circulaire Economie zijn twee transities die weliswaar raakvlakken hebben maar om andere uitvoeringsagenda's vragen. De programma's die gaan over grondstoffen worden niet genoemd of zijn niet uitgewerkt, m.u.v. strategische clusters voor circulaire economie. De ontwikkelvisie circulaire economie van de MRA ontbreekt en ook een soortgelijke visie voor de hele provincie wordt niet uitgewerkt en benoemd. Dit programma TEG is de enige plaats waar gerefereerd wordt aan het Klimaatakkoord en de bindende doelstellingen voor CO2 reductie in 2030. De regionale energiestrategie wordt nu beoogd voor onderdeel gebouwde omgeving en elektriciteitsproductie. Er missen de ontwikkelingskansen voor mobiliteit, circulaireeconomie en vraagreductie van energie/grondstoffen en materialen. Vooral in de stedelijke omgeving is behoefte aan het robuust maken van de energie infrastructuur. Hierover geeft het provinciale programma geen antwoord.	In de beweging Nieuwe Energie wordt met een viertal ontwikkelprincipes de richting aangegeven hoe de provincie de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie wil faciliteren. Wij werken dit uit in verschillende instrumenten zoals de Omgevingsverordening, heel specifiek de Regionale Energiestrategieen en in bestaande dan wel nieuwe programma's. Wij zullen daarbij ook ingaan op de door indiener genoemde aparte acties die de energietransitie en transitie richting circulaire economie vergen. Naar de toekomst van de energie-infrastructuur hebben wij een aparte verkenning uitgevoerd die als bouwsteen voor de Omgevingsvisie heeft gediend. Wij zien de energie-infrastructuur als leidend voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen en bepalend voor het behalen van onze ambities voor 2050. Het doel daarbij is een robuust en adaptief energienetwerk.

ZW-0036		
ZO-0236	Na het lezen van het gehele ontwerp rijst direct de vraag met name waarop een zienswijze moet worden ingediend? Een visie kan mooi overkomen maar het gaat om de uitvoering van de visie. Wij missen dat er ergens in deze visie ook maar iets wordt geconcretiseerd of in een kader wordt gezet. Tijdens het lezen van deze visie komt er dan ook een akelig dèja vu gevoel naar boven wegens de gelijkenis met de insteek van het beheerplan Schoorlse duinen. Er wordt globaal een schets gegeven over hoe geweldig goed de Provincie zal zorgdragen voor de even geweldige Provincie Noord-Holland. Maar een specifieke invulling ontbreekt en we kunnen het gevoel niet onderdrukken dat we hier met een rookgordijn te maken hebben. Door schade en schande wijs geworden door het eerder gebruikte "zalvende" taalgebruik van Staatsbosbeheer en Provincie, lezen wij wat er staat of wat er juist niet wordt aangegeven. Dan valt ons dus heel wat op. Er worden totaal geen beschermingskaders aangegeven, met andere woorden we weten als burger niet waar onze provincie ons in ieder geval (minstens) voor zal beschermen, zoals een volgebouwde kuststrook met windmolens, het kappen van bomen, het afgraven van natuurgebieden of deze in handen van Nuon te geven voor windmolens, om maar een paar voorbeelden te geven.	De indiener doet een beroep op de provincie om beschermingskaders aan te geven. De door de indiener gevraagde beschermingskaders zullen een plek krijgen in de nog op te stellen Omgevingsverordening als uitwerking van de Omgevingsvisie. De visie schetst een beeld langs welke ontwikkelprincipes een aantal ambities kunnen worden waargemaakt. De ambities worden ingegeven door een aantal autonome trends en ontwikkelingen die op onze provincie afkomen. In een aantal bewegingen naar de toekomst toe schetst de Omgevingsvisie hoe in samenhang een aantal ambities kunnen worden gerealiseerd. Daarbij staan ook randvoorwaarden verwoord. Deze leiden tot een aantal beschermingskaders, bijvoorbeeld op het gebied van natuur en landschap, die gelegitimeerd vanuit onze visie in het traject van de op te stellen Omgevingsverordening een plek zullen krijgen.
ZO-0237	Tegelijkertijd valt op dat ook deze zienswijze ingediend kan worden, voor de grote vakantie periode. Om te verduidelijken: Nederland vergrijst en in onze omgeving is de bevolking behoorlijk grijs! Dit is de groep pensionado's die niet wachten op de schoolvakanties, maar eerder vertrekken naar hun vakantieadres. Die groep doet dus al niet mee met het indienen van een zienswijze. De gezinnen die binnen de schoolvakanties vertrekken, hebben binnen aanvang van deze periode allerlei zaken die afleiden: examens van de kinderen, schoolkamp, overgangstoetsen etc. Die groep is aan vakantie toe, bedenkt wat er mee moet en heeft geen aandacht voor een ontwerp visie waar veel tijd in gaat zitten om die te lezen en om daaruit dan ook nog eens een zienswijze te maken. Het zou daarom verboden moeten worden om een dergelijk plan voor te leggen in de zomerperiode, waarvan de week van indienen valt als alle Provincies vakantie hebben en om vervolgens van die burgers dan een zienswijze te verlangen. De impact van het niet indienen van een zienswijze kan voor de burgers nogal ingrijpend zijn voor hun woon-en leef genot. (Net zoals in Schoorl het geval is geweest.) Het siert u dus absoluut niet dat u zichzelf hiermee herhaalt. Dit zal dan ook niet het vertrouwen van de burgers in de politiek herstellen. Want bedoeld of niet, het is een slecht proces op deze manier.	De terinzagelegging van de Ontwerp Omgevingsvisie valt 5 weken voor de officiële zomervakantie en 1 week binnen de officiële zomervakantie voor Noord Nederland. Gedurende deze hele periode kunnen zienswijzen worden ingebracht, dus niet alleen in de laatste week. Bij onze provincie is het gebruikelijk om terinzageleggingen niet of zo min mogelijk in officiële zomervakanties te laten plaatsvinden. Wettelijk zijn er geen belemmeringen om terinzageleggingen in zomervakanties te laten plaatsvinden. Wij betreuren het dat de termijn van terinzagelegging in het geval van de Ontwerp Omgevingsvisie 1 week overlapte met de zomervakantie, maar achten dat niet onoverkomelijk, gelet op de lengte van de termijn van 6 weken. Wij kunnen geen rekening houden met alle groepen inwoners in Noord-Holland, die mogelijk buiten de officiële zomervakanties op vakantie zijn.
ZO-0238	**Behandeling ontwerpvisie** Voorwoord *Ontwerp-omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie tot stand gekomen met continue inbreng van heel veel partijen, professionals én inwoners.* De Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied die een groot gebied vertegenwoordigt is niet gevraagd om mee te denken aan deze omgevingsvisie. Kunt u ons vertellen of Stichting Natuurbehoud heeft meegedacht aan deze visie of Stichting de Duinbes? Wij zouden toch graag een lijst van betrokken natuurstichtingen willen zien. Uw verwijzing op uw website naar de betrokkenen, heeft ons niet die informatie geleverd. Wellicht zien wij iets over het hoofd.	Het is onmogelijk om alle (lokale) belangenpartijen te betrekken bij de Omgevingsvisie. Op het gebied van natuur en landschap hebben Landschap Noord-Holland, Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer op verschillende momenten bijdragen geleverd. Overigens heeft iedereen in Noord-Holland op een of andere wijze op zijn minst kennis kunnen nemen van het feit dat de provincie een omgevingsvisie aan het opstellen was. Hetzij via Facebook, hetzij via reportages in regionale dagbladen of op RTVNH en daarmee de gelegenheid gehad om zich bij de provincie te melden. Daarbij hebben circa 15.000 mensen actief hun stem laten horen.
ZO-0239	**Bladzijde 8**	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische beleidsvisie die vooruit kijkt en zich dus richt op het beleid vanaf nu naar de lange termijn. Klimaatverandering, gezondheid en natuur en biodiversiteit zijn belangrijke thema's op basis waarvan wij in de visie ontwikkelprincipes hebben

	"Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving. De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreemweersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg." (De nadruk komt hier verder op water robuust inrichten.) *"Hoe maken we Noord-Holland ruimtelijk klimaatbestendig (en water robuust.)"* Het antwoord op de klimaatveranderingen is gegeven door Parijs 2015, een afspraak waar Nederland vér op achter loopt! Er moeten bomen bij! In een schrijven van de Provincie waarin zij de stelling aannemen dat dit niet specifiek in het klimaatakkoord is opgenomen, moet ik u teleurstellen: **2). Het Nederlands klimaatakkoord voorstel.** **https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/07/10/hoofdlijnen-van-het-klimaatakkoord** *Hier staat te lezen* bij "Landgebruik (blz. 45)" " Het beheer van bos- en natuurgebieden wordt zo nodig aangepast; er worden niet alleen biodiversiteits- en recreatiedoelen gerealiseerd, maar ook klimaatdoelen. **Bos en natuurtypen die veel koolstof opslaan, worden uitgebreid, ontbossing tegengegaan** " Ter vergelijking: De geformuleerde ambitie veenweide wordt geschat op ca. 1 Mton CO2 equivalent en de geformuleerde ambitie bossen bomen en natuur op 0,3–0,5 Mton CO2 equivalent. **3). Van de Europese commissie:** Absorptie broeikasgassen **Het voorstel van de milieucommissie** Op 11 juli 2017 werd door de milieucommissie een voorstel aangenomen met betrekking tot ontbossing. De leden willen voorkomen dat er meer uitstoot komt als gevolg van ontbossing. Verder willen zij elke lidstaat verplichten om de veranderingen in het grondgebruik te compenseren door beter bosbeheer of uitbreiding van het bosgebied. De voorgestelde verordening legt een wettelijk kader vast vanaf 2021. In december 2017 bereikten het Parlement en de Raad overeenstemming. **Het Europees Parlement stelt voor dat wanneer de EU-landen hun bossen kappen, ze deze moeten compenseren door nieuw bos te planten.** Dus hoe kunt u enerzijds spreken over dat klimaatverandering onze leefomgeving bedreigt en anderzijds in grote natuurgebieden bomen laat kappen terwijl die juist het water vasthouden, de bodem bij elkaar houden en het wegspoelen van grond tegengaan. De klimaatveranderingen komen omdat de aarde opwarmt en dat gebeurt door het teveel aan CO2 en het zijn juist bomen als geen ander gewas die in staat zijn CO2 in een langdurige cyclus op te slaan In een brief van de Provincie staat "De provincie Noord-Holland wil wel door een pakket aan maatregelen in de komende jaren de CO2 uitstoot in de provincie verminderen." 4 Maar uit welk pakket dit bestaat wordt niet verder uitgewerkt. In uw brief staat dat u nog aan het onderzoeken bent "of er als maatregel voor het terugdringen van CO2 met natte teelten een vorm van landbouw ontwikkeld kan worden, die wel onder natte omstandigheden bedrijfseconomisch rendabel is, zodat verdere bodemdaling voorkomen kan worden, zodat hiermee de uitstoot van CO2 afneemt." Hoe lang dit onderzoek gaat duren en of de uitkomst een substantiële verbetering in het CO2 teveel gaat opbrengen ligt dus nog allemaal in de toekomst. Bomen zijn in het hier en nu aanwezig en doen hier en nu hun broodnodige CO2 bijdrage. In de verslagen Expertsessies november 2016 staat: "*Denk bijvoorbeeld aan de toeristische sector, waar door de opwarming van de aarde meer mensen de kant van Nederland en Noord-Holland op zullen trekken omdat het in Mediterrane gebieden te heet wordt. Wellicht als voorbode van klimaatmigratie. Deze kansen brengen ook weer opgaven mee: Weidegebied, duinen, hoe gaan wij hiermee om?"*	opgenomen, als startpunt voor uitwerkingen in onder meer de Omgevingsverordening en projecten en programma's. Daarbij hanteren we de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Ook staat de opgave centraal; het is afhankelijk van het schaalniveau en de aard van het gebied hoe bepaalde vraagstukken worden aangepakt. Dat geldt dus ook voor de wijze waarop wij in de toekomst tegen het beheer van de Schoorlse Duinen aankijken.

Wij zien hier toch ook weer een duidelijke reden om de bossen te behouden, ze zorgen namelijk voor beschutting bij regenval en verkoeling bij hitte. Want over 50 jaar (zie elders) pas weer ontluikend bos te hebben zal de kans op toerisme in het Schoorlse gebied decimeren.

Zorgen over goede water-, bodem- en lucht kwaliteit

Door het afgraven van gebieden worden deze verarmd, voedingsstoffen, geproduceerd door bomen en o.a. paddenstoelen worden weggespoeld, zeldzame soorten verdwijnen.

Ook voor een goede kwaliteit van lucht zijn bomen onmisbaar. Bomen filteren fijnstof uit de lucht (vooral dennen doen dit uitstekend zowel in de zomer als in de winter).

Maar bovenal en dat lijkt men compleet vergeten te zijn: **Bomen leveren zuurstof!** En het kappen van bomen is nou juist de koers die is uitgezet door U als Provincie, tezamen met Staatsbosbeheer en PWN. Dit is absoluut niet het beschermen van je bewoners, hun gezondheid en hun leefomgeving!

Biodiversiteit
De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. 5

Werkelijk? Meent u dit serieus?

"2018 bijna uitgestorven: de ijsbeer. Door het opwarmen van de aarde door CO2 vindt hij geen eten meer. Toch gingen overheden door met opdracht te geven om bomen te kappen. Overheden keken terug naar de situatie van 1700 in plaats van vóóruit te kijken!"

Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit.

Dit zijn wij, onder voorbehoud van interpretaties, met u eens! Bomen vormen een geheel eigen ecosysteem en zijn onontbeerlijk voor het leven op aarde. Dat natuurgebieden worden gekapt en afgegraven om een "biodiversiteit" te herstellen van een eeuw geleden terwijl verder alle omringende componenten van NU zijn, is dan ook zeer ongewenst. De ecologie van de gewenste biodiversiteit van toen gaat niet mee terug in de tijd. Het is niet meer dan een idee-fixe dat dit mogelijk zou zijn.

Bladzijde 9

Hoe geven we ruimte aan de toenemende vraag naar recreatieve en toeristische voorzieningen?

Daar kunnen we kort over zijn: door ze in stand te houden en uit te breiden.
Welke no regret-maatregelen kunnen we nemen?
Door in natuurgebieden grootschalige experimenten te weigeren die ten koste van de karakteristieke eigenschappen van dat gebied gaan. Kleinschalig en voorzichtigheid is geboden. Want we moeten toch zuinig zijn op onze natuur? Van Europa zijn wij het land met de minste natuur en amper 10% bos en door de landelijke massale bomenkap doen we er alles aan deze 10% nog snel minder te maken.

Bladzijde 10
Hoe zorgen we ervoor dat Noord-Holland een aantrekkelijke omgeving blijft om in te wonen, werken en recreëren?

	Door natuurgebieden zoals onze Schoorlse duinen, terecht ooit uitgeroepen als Staatsnatuurmonument en in 2005 uit 52 natuurgebieden als aantrekkelijkste natuurgebied van Nederland is uitgeroepen (bron: Natuur & Milieu) zijn eigen karakteristieke identiteit te laten behouden. Burgers brengen een paar miljoen bezoeken aan dit gebied, zij doen dat omdat het gebied is zoals het is. Zoals dit ook het geval is met het Noord-Hollands duinreservaat. **Verstedelijking** Het is niet meer dan logisch dat structureel leegstaand vastgoed eerst gebruikt wordt voordat aan uitleglocaties wordt gedacht.	
ZO-0240	bladzijde 13, sturingsfilosofie: We gaan uit van het principe "lokaal wat kan, regionaal wat moet", gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Enerzijds lijkt het alsof er ruimte geboden wordt voor maatwerk gezien de diversiteit aan regio's, anderzijds is daar de beperking "lokaal wat kan, regionaal wat moet". Als burger kun je dan makkelijk aan het kortste eindje trekken, want de besluitvorming en overlegstructuur wordt er daarmee niet eenduidiger door. Burgers betrekken bij beide processen is lastig!	Het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' heeft juist tot doel om een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden aan te brengen tussen gemeenten en provincie en daarmee, in de geest van de Omgevingswet, de besluitvorming eenduidiger en meer voorspelbaar te maken. Deze rolverdeling kan wel verschillen per opgave, afhankelijk van het (bestuurlijke) schaalniveau dat passend is voor een opgave.
ZO-0241	**Landschap** *Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie*. (Met een herhaling op bladzijde 17 *"en het behoud van ons karakteristieke landschap.)* Hoe kunt u dit stellen als de werkelijkheid zo schrijnend het tegenover gestelde laat zien. Met dit vage taalgebruik is het aan de bevolking van gemeente Schoorl voorbij gegaan dat hun prachtige gebied rigoureus op de schop wordt genomen, wij noemen het vernietigen, zeer tegen hun zin in. **Bladzijde 18 Leefomgevingskwaliteit** *Om de leefomgevingskwaliteit voor onze inwoners te behouden en te versterken, is een goed beheer van de bestaande kwaliteit nodig met toevoeging van (nieuwe) kwaliteiten. Een goede ruimtelijke inrichting draagt ook bij aan de gezondheid. Groen en water in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft. Het is daarom belangrijk om in alle dynamiek, bij alle druk op het landschap, aan te blijven sluiten bij de karakteristieke kenmerken van een gebied.* En bij een van de bullits staat: *"Passend ontwikkelen en behouden van karakteristieke landschappen".* Helemaal eens! U maakt het echter niet waar! In ons Schoorlse gebied zijn het juist de dennenbossen die de identiteit van Schoorl vertegenwoordigen en die hooglijk gewaardeerd worden door de bewoners van het gebied. Dennenbomen filteren zowel zomer als winter het fijnstof uit de lucht. Dennenbossen zijn goed voor de gezondheid door diepte werking op de luchtwegen waardoor ze verlichting geven bij bijvoorbeeld astma, bronchitis en allergieën. Bossen hebben een kalmerende werking op mensen met een burn-out en andere psychische problemen (bron: Gezondheidsraad). Zelfs Sharon Dijksma heeft in een interview verkondigd dat als mensen in een ziekenhuis op "groen" uitkijken zij sneller genezen! Bossen nodigen uit tot wandelen en bewegen en komen de volksgezondheid ten goede. Bomen en met name dennenbossen zijn in het algemeen het hoogst gewaardeerd door de burgers. In opdracht van het ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoekthema "Natuur en regio" projectnummer BO-00.11-013-039 -2017 (Schoorl en Overasseltse vennen) is het volgende (letterlijk) naar voren gekomen: 8	Indiener verwijst naar een tekstpassage over het landschappelijk draagvermogen behorend bij Ontwikkelprincipe 1 op pagina 22. De uitwerking van het daar genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening, als opvolger van onder andere de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. De provincie stuurt op de te beschermen wezenlijke kenmerken en waarden voor Natuur (vastgesteld in de PRV). Dat betekent dat activiteiten die in een gebied ontwikkeld worden de te beschermen kwaliteiten niet mogen aantasten. De Schoorlse duinen zijn nog steeds beschermd natuurgebied in het kader van Natura 2000 en NNN.

Blz. 19 "De vrij hoge duinen, maar ook de dennenbossen trekken naar schatting tussen de 2 en 3 miljoen bezoeken per jaar."

Blz. 23 "De verantwoordelijkheid voor het behoud van het gebied en cultuurhistorie zijn ook belangrijke waarden. Bij al deze waarden spelen de dennenbossen een rol: ze vormen voor veel mensen een geliefde wandelomgeving, ze hebben voor hen een hogere natuurwaarde dan voor Staatsbosbeheer en ze spelen een rol in de geschiedenis van het gebied bij het vastleggen van het stuifzand."

Blz. 23 "De achterliggende motieven van Staatsbosbeheer, de herinrichting en het herstel van grijze, stuivende duinen (opgelegd door EU) worden discutabel gevonden. Dit hangt deels samen met een verschil in waardering van de dennenbossen. De argumenten van Staatsbosbeheer worden te theoretisch gevonden en te veel nadruk wordt gelegd op "grootschalig tuinieren". Het ecologisch onderzoek door Staatsbosbeheer in opdracht van Staatsbosbeheer wordt gewantrouwd."

Blz. 27 "Verschillen wat betreft de invulling zijn er wel met externen: zo wordt dennenbos door hen – anders dan door medewerkers van Staatsbosbeheer – nadrukkelijk gezien als belangrijke natuur, niet alleen voor de recreatie, maar ook voor de eigen bijdrage die dit type bos levert aan de biodiversiteit."

In het Noord-Hollands Dagblad van vrijdag 6 juli 2018 staan de geruststellende woorden van Provincie en Staatsbosbeheer dat zij niet twijfelen aan de door deskundigen beoordeelde plannen. Het zou volgens hen in de Schoorlse duinen wel 50 jaar kunnen duren voor er loofbossen tussen de naaldbossen ontstaan.

Lezen wij dit goed? U bent er zeker van dat er pas over 50 jaar loofbomen ontstaan, maar u kapt ondertussen wel hele dennenbossen weg! U laat de huidige generaties dus 50 jaar zonder bos zitten? Gewoon kaal, troosteloos landschap met veel wind. U gaat dus misschien zelf niet meemaken of uw plannen bewaarheid worden, u zult nooit verantwoording hoeven te nemen als de plannen totaal anders uitpakken. U denkt dat u iets "nalaat" aan de volgende generaties. Wij denken dat de generaties na ons zich zullen afvragen waar ons gezonde verstand was ten tijde van deze desastreuze maatregelen.

U kunt dus uw stelling *"Tevens zorgen we voor een goede milieukwaliteit ten behoeve van de biodiversiteit en gezonde voeding"* niet waar maken. U kapt bomen die voor een goede milieukwaliteit zorgen en u schroomt niet om eventueel vergunningen uit te geven voor een megastal elders in de Provincie. Gezonde voeding komt nooit uit een megastal de laatste heeft alleen economische waarde!

Op papier staat het mooi vermeld *"Klimaatadaptatie houdt in dat we voorbereid zijn op wateroverlast, hittestress, verdroging en verzilting etc."*

Op google earth zijn filmpjes te zien hoeveel hittestress er in een gebied ontstaat na het kappen van bomen! En uw beleid is nog steeds bomen kappen!

Verdroging hou je tegen door juist bomen te laten staan en bij te planten. Het afgraven van de bodem dat door uw Provinciale beleid is bekrachtigd werkt verdroging van de bodem in de hand, dood het bodemleven, de insectenwereld en het vogelleven.

Bladzijde 20 Randvoorwaarden:
"*We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens"*

Randvoorwaarden 3e bullit:

	"Rijksmonumenten, Provinciale monumenten" Recent is er door de Provincie vergunning verleend aan Staatsbosbeheer en die op zijn beurt aan Nuon om in een natuurgebied windmolens te plaatsen. Het feit dat het Schoorlse duingebied, dat voorheen een Staatsnatuurmonument was en deze status niet meer heeft, maakt ons gezien de huidige plannen voor ons gebied niet gerust welke definitie van "draagvermogen" u voor ons gebied denkt te vinden.	
ZO-0242	**Bladzijde 39 Sterke kernen, sterke regio's (uitvouw flap):** "*En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen."* *"Het beleid is er op gericht om kernen hun eigen identiteit te laten behouden. Versterking van de relatie met het landschap kan helpen hun identiteit krachtiger te maken."* en bladzijde 41: "*De focus ligt op het bestaande" en bij bullits "betrekken van de bevolking/gemeenschappen"* Als inwoner van Schoorl is het een gotspe om dit te lezen. Als u ergens bezig bent de eigen kenmerkende identiteit van niet alleen een dorp, maar van een regio te vernietigen dan is het wel in ons gebied. De burgers hebben hun focus op het bestaande evenals de toeristen die ons gebied bezoeken, de Provincie wil het bestaande echter totaal veranderen.	Het is een misverstand dat de provincie het bestaande totaal wil veranderen. Met de omgevingsvisie willen wij graag vooruit kijken in plaats van achteruit. Daarvoor hebben wij ontwikkelprincipes geformuleerd, om richting te geven voor ons handelen op de langere termijn. Daarbij willen we vooral ook meer en (nog) beter samenwerken met overheden, partijen en inwoners, naast dat we ze ook meer eigen handelingsruimte willen geven. Daarmee niet gezegd hebbende dat bepaalde ontwikkelingen altijd bij iedereen (even) goed zullen vallen. De regio heeft zelf de instrumenten in handen om de bestaande krachtige identiteit te bepalen en verder vorm te geven.
ZO-0243	Bladzijde 44 Randvoorwaarde: "Om de Provincie klimaatneutraal te laten zijn in 2050, zijn tot 2030 de afspraken leidend uit het Klimaatakkoord (2018)" Wij zijn ons niet bewust dat er een klimaatakkoord 2018 bestaat. Wij weten van een klimaatakkoord 2015 Parijs en een jaar later gevolgd door het nationale klimaatakkoord oktober 2016. <u>Wij willen graag een exemplaar van u ontvangen van het akkoord 2018</u> U wilt onze relatief windrijke provincie benutten voor de verdere ontwikkeling van de offshore industrie. Maar waar u die wilt ontwikkelen vertelt u niet in uw verhaal. Op bladzijde 45 staat echter een kaartje waar de gehele kust is gemarkeerd. Omdat u niet aangeeft waartegen u de kustbewoners gaat beschermen en wij dus officieel nergens "bezwaar" tegen kunnen maken, worden we alleen maar ongeruster over het Provinciale beleid. Wij maken dan ook bezwaar tegen dit gebrek aan bescherming!	In het Regeerakkoord van kabinet Rutte III is afgesproken om in 2030 49% reductie van broeikasgassen te realiseren ten opzichte van 1990. Om hier verder invulling aan te geven is tussen overheden en maatschappelijke organisaties afgesproken om een Klimaatakkoord op te stellen die eind 2018 getekend wordt. We verwijzen indieners daarvoor naar de website www.klimaatakkoord.nl. Onderdeel van het Klimaatakkoord zijn de Regionale Energiestrategieën, die moeten worden opgesteld. In de Regionale Energiestrategieën zal gekeken hoe per regio een bijdrage kan worden geleverd aan de opwekking van hernieuwbare energie.
ZO-0244	Bladzijde 51: "*We streven naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben."* Grijs duin creëren in het Schoorlse gebied is een systeem maken dat absoluut niet tegen een stootje kan. (Grijs duin is zeer stikstof gevoelig.) "*Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf*." Wij willen heel graag dat dit natuurdoel dan ook wijzigt mede gezien de fysieke invloed van de maatschappelijke ontwikkeling van 15.000 petitie ondertekenaars van buitenaf.	In de omgevingsvisie geven wij onze visie over hoe wij willen omgaan met de ontwikkelingen op hoofdlijnen die we in de komende decennia op ons af zien komen. De aanwijzing van locaties voor aparte natuurdoelen past daarbij niet. In het ontwikkelprincipe 19 op pagina 53, waarnaar indiener verwijst, past een natuurtype als grijs duin heel goed, omdat het een wezenlijk onderdeel is van het natuurlijke systeem in de duinen, wat uniek is op Europese schaal en waarvoor we een bijzondere verantwoordelijkheid hebben als land. De inrichting en het beheer van de Natura 2000-gebieden is primair gericht op het natuurlijke systeem dat behouden en versterkt moet worden. Zo ook het beheer en de gewenste inrichting van het duingebied nabij Schoorl. In het beheerplan van Natura 2000 wordt uitgewerkt hoe dit doel bereikt kan worden. Daarin zijn ook de maatschappelijke consequenties weergegeven en afgewogen.
ZO-0245	"*We houden hierbij wel vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het natura 2000 beleid."* Wij willen bovendien graag de volgende vraag beantwoordt zien: In Natura 2000 Landschap Duinen (2006) staat voor Schoorl geen grijs duin voorgeschreven en geen open vochtige duinvalleien. Dit was wijs, omdat	Zoals aangegeven is de Omgevingsvisie een strategische langetermijntoekomstvisie, en niet specifiek of alleen gericht op bepaalde locaties of gebieden zoals de Schoorlse Duinen. In het kader van deze Omgevingsvisie gaan we daarom niet in op een specifiek beheersbesluit uit 2009. In ontwikkelprincipe 19 'Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van

	deze van nature niet in het Schoorlse gebied voorkwamen. Echter later in 2009 zijn ze alsnog toegevoegd. Dit zijn eigen doelen bovenop die van Natura 2000. Wij willen graag weten waarom dit -tegen de geschiedenis van dit gebied in – alsnog is toegevoegd. Wij willen ook graag weten hoeveel subsidie hiervoor is of wordt ontvangen door deze toevoeging. "*Beheer en inrichting van natuurgebieden moeten aansluiten op het gebruik en de ontstaansgeschiedenis van die gebieden om verschillende typen natuur te behouden."* Wij raden de Provincie aan om met ecologen samen te werken die de werkelijke ontstaansgeschiedenis van ons gebied kennen, zodat er geen onrealistische doelen worden neergezet, zoals nu het geval is. Of toch minstens gerede twijfel te zetten bij de adviezen van Staatsbosbeheer, die zoals in het WUR Beleidsondersteunend onderzoekthema "Natuur en regio" projectnummer BO-00.11-013-039 -2017 geschreven staat op blz. 43: "In de praktijk is het echter vaak Staatsbosbeheer die projecten initieert. Niet altijd formeel, maar toch zeker informeel. Het is de vraag of maatschappelijke actoren dat als een belangeloze positie interpreteren. Hiermee profileert Staatsbosbeheer zich ok minder als de beschermer van het gebied."	nieuwe en bestaande natuurgebieden' geven we aan dat we streven naar natuurlijke systemen. Voor het duinsysteem betekent dit dat we streven naar het terugbrengen van de dynamiek die bij dit ecosysteem behoort. De wijze waarop we dit denken te bereiken, werken we uit in de Natura 2000-beheerplannen, die elke zes jaar worden geëvalueerd.
ZO-0246	**Bladzijde 62 Van visie naar uitvoering**: "*De kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken." (verderop) "Deze ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst, in de wetenschap dat er nog veel onzekerheden zijn. Daarom bieden ze ook ruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden.*" Die dan vervolgens niet meer voor een zienswijze of bezwaar in aanmerking komen? Op deze vraag zouden wij graag antwoord zien. "De komende jaren geven we samen met onze partners verder invulling en uitvoering aan deze ambities en ontwikkelprincipes, door de inzet van verschillende instrumenten voor de korte termijn (0-5 jaar)" De Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied wil hier graag bij betrokken zijn. **Bladzijde 63 Werkwijze:** "*Zo kunnen wij zelf initiatieven starten als we een groot belang zien".* Dit vraagt verduidelijking over wie "we" is. Is dat met alle partners te samen? Of wordt met "we" de Provincie bedoelt.	De Omgevingsvisie is een visie, gebaseerd op de Omgevingswet, die vermoedelijk in 2021 in werking treedt. De Omgevingswet bevat naast de Omgevingsvisie nog andere instrumenten en vervangt onder andere de Wet ruimtelijke ordening. De Omgevingswet regelt de mogelijkheden voor zienswijzen, bezwaar en beroep. Wij zijn blij met de interesse van indieners om betrokken te worden bij het invulling en uitvoering geven aan de ambities en ontwikkelprincipes. Met 'we' bedoelen we in eerste instantie de provincie zelf, vanuit het oogpunt dat volgens de Omgevingswet alleen de provincie zelf gebonden is aan haar eigen omgevingsvisie. Maar wij willen bij onze initiatieven anderen zoveel mogelijk betrekken.
ZO-0247	**Resumerend** Het rapport bevat geen concrete voorstellen, alleen maar een visie die onderhevig is aan maatschappelijke ontwikkelingen Deze visie waarop wij kunnen "reageren" is de vierde en laatste stap. Alle betrokkenen kunnen door middel van een zienswijze een reactie geven op uw ontwerp. Vervolgens legt u in het najaar van 2018 de definitieve Omgevingsvisie NH2050 ter besluitvorming voor aan Provinciale Staten, voorzien van een Nota van Beantwoording waarin we voorstellen hoe om te gaan met de ingediende zienswijzen. Is het dan alleen nog mogelijk om op de "veranderingen" een bezwaar in te dienen en is de "rest van deze visie" vanzelf akkoord? Graag een antwoord op deze vraag. Ons inziens is de omgevingsvisie zoals hij er nu ligt onvoldoende uitgewerkt om een concrete zienswijze voor in te dienen. In een zienswijze dient de burger "duidelijk aan te geven op welke onderdelen van het plan wordt gereageerd en de zienswijze te onderbouwen met argumenten". Dat is met het omgevingsplan nou net het probleem. Wij raden de Provincie dan ook aan om te zorgen dat de omgevingsvisie verder wordt uitgewerkt zodat burgers op concrete zaken kunnen reageren. Vervolgens dient de ter inzage legging ook na de vakantieperiode ter inzage worden gelegd. Ook rond Kerstmis lijkt ons geen goed idee.	Bij de totstandkoming van de omgevingsvisie is voorafgaand (bestuurlijk) overleg en betrokkenheid van burgers, bedrijven en organisaties in de vorm van participatie van groot belang. Daarnaast is op de totstandkoming van de omgevingsvisie de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 Awb van toepassing. Zo is het voor het burgers, bedrijven, organisaties en andere bestuursorganen kenbaar hoe zij worden betrokken bij de totstandkoming van visies. Naast participatie is deze zienswijzeprocedure voor Provinciale Staten een belangrijk hulpmiddel bij de belangenafweging die noodzakelijk is voor besluitvorming. Gelet op het zelfbindende karakter van de omgevingsvisie staat er geen beroep open tegen het besluit tot vaststelling hiervan. Dat is geregeld in de Omgevingswet, als ook in de nog geldende Wet ruimtelijke ordening (Wro) en andere wetten. De Omgevingsvisie is dan ook niet gelijk aan het Omgevingsplan, een ander instrument uit de Omgevingswet. Het Omgevingsplan volgt het huidige gemeentelijke bestemmingsplan op. De Omgevingsvisie krijgt uitwerking in provinciale programma's en in de provinciale Omgevingsverordening.
ZO-0248	Omdat de omgevingsvisie NH2050 ons te globaal en te vrijblijvend is willen wij graag weten waar u tegen bent en waartegen u ons gaat beschermen:	Hieronder gaan wij in op specifieke vragen - De biomassacentrale Purmerend is eigendom van de gemeente Purmerend. Wij kunnen die niet sluiten

	· Bent u bereid de biomassa centrale Purmerend te sluiten? Deze produceert veel meer CO2 dan verantwoord is! Vele bomen uit onze natuurgebieden verdwijnen als houtchips in deze ovens. Gas geeft minder CO2 uitstoot dan hout. Staatsbosbeheer heeft het contract voor de centrale van 50.000 ton naar 100.000 ton gebracht. Onverantwoord! · Zult u nu of in de komende 5 jaar een vergunning voor megastallen afgeven? · Zult u nu of in de komende 5 jaar vergunningen afgeven voor het plaatsen van windmolens voor kustplaatsen anders dan welke reeds bekend zijn in de media? Graag plaatsnamen noemen voor alle duidelijkheid. · Bent u van plan om aan Staatsbosbeheer en andere natuurbeheerders toestemming te verlenen om natuurgebied af te staan aan Nuon of andere energieleveranciers voor het plaatsen van windmolens? · Bent u van plan als Staatsbosbeheer zonder uw toestemming windmolens kan plaatsen in natuurgebieden, dit tegen te gaan? · Bent u bereid zich de contradictie te realiseren tussen het afgraven van natuurgebieden en het feit dat u daarmee alle stikstof direct richting grondwater laat spoelen, maar bovenal de kringloop van de natuur vernietigt, doorgaat met het bodemleven van de insecten te vernietigen, daarmee de vogels etc en bent u bereid deze kettingreactie te stoppen? · Bent u bereid om bomen te laten staan. Aanplant is vele malen duurder en de bewoners en omgeving willen ècht bomen! · Bent u bereid om bij te houden en toe te zien hoeveel bomen er jaarlijks gekapt worden door Staatsbosbeheer? · Bent u bereid om Staatsbosbeheer van te voren verantwoording af te laten geven van hoeveel bomen ze van plan zijn om te kappen, dus niet achteraf? · Bent u bereid om dennenbomen als volwaardige geïntegreerde bomen te zien? Sommigen staan al rond de honderd jaar of meer in ons gebied. · Bent u bereid uw bewoners te beschermen tegen de ongenuanceerde plaatsing van 5G masten? · Geeft u ons de garantie dat er geen woningbouw komt in het binnenduin gebied c.q. überhaupt in het duingebied? · U wilt ondergronds gaan opslaan, binnen welke concrete kaders en veiligheidsmarges garandeert u dit? · Het bodemleven is reeds in de gevarenzone, de insecten wereld loopt terug. Met de plannen om gas op te slaan, gas te winnen, CO2 op te slaan, hoe denkt u de insectenwereld (en daarmee de kringloop van de natuur zoals reeds genoemd) tegen dit geweld te beschermen? · Uw "no-regret" maatregelen zien wij nergens uitgewerkt. Deze brief, eventueel als zienswijze te beschouwen, wordt mede ondertekend door:	- Op het moment dat er een vergunningaanvraag voor een megastal komt, zullen wij die beoordelen - De provincie is geen bevoegd gezag voor het afgeven van vergunningen voor windmolens op zee, dat is de rijksoverheid - Wij zijn niet van plan om aan natuurbeheerders toestemming te verlenen voor het plaatsen van windmolens, voordat we een aanvraag hebben ontvangen - Staatsbosbeheer kan niet zomaar windmolens plaatsen (afhankelijk van de omgevingsverordening) - Wij voelen ons medeverantwoordelijk voor natuurbehoud en vergroting van de biodiversiteit -- Wij hebben vertrouwen in Staatsbosbeheer - De plaatsing van 5G masten is een bevoegdheid van de gemeente - Er is nog niet gekozen voor ondergronds opslaan. Als dat het geval is, zullen daarvoor kaders worden ontwikkeld, waarbij de veiligheidsaspecten zorgvuldig worden meegewogen. Ontwikkelprincipe 4 is specifiek gericht op het meewegen van effecten op de ondergrond. - No-regret-maatregelen zijn nergens uitgewerkt, omdat ze niet eenduidig zijn te benoemen. Welke no-regretmaatregelen van toepassing zijn, hangt af van de specifieke opgave.

ZW-0037 Vrienden van 't Gooi		
ZO-0249	Geacht college, De Vereniging Vrienden van het Gooi vindt in uw ontwerp Omgevingsvisie 2050 in algemeenheid erkenning van de kwaliteiten van het Gooi als bijzonder deel van de provincie en de randstadmetropool. Daar zijn wij positief over. Maar er zijn ook zorgenpunten en omissies. Onderstaand brengen wij die graag onder uw aandacht. **1.Bestuurlijke rol van de provincie** Wij onderschrijven uw analyse dat Gooi en Vechtstreek een waardevol deel zijn van het metropolitane landschap. U stelt terecht dat hier de combinatie van leefomgevingskwaliteit, topwoonmilieus, mobiliteitsopgaven en economisch vitaal blijven een complex aan vraagstukken met zich mee brengt. Wij zijn van mening dat de provincie hier een sterke rol in moet blijven spelen, te meer daar wij door de	De wettelijke bescherming van natuur blijft onveranderd, ook met de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Met het opstellen van de Omgevingsverordening, als een van de instrumenten waarmee we de Omgevingsvisie uitwerken, zoeken wij naar een juiste beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap, zodat goed kan worden uitgelegd en afgewogen welke ontwikkelingen passend zijn bij deze waarden. In de laatste wijziging van de Provinciale Verordening, die naar verwachting in januari 2019 door Provinciale Staten zal worden vastgesteld, is hier al een start mee gemaakt, door de uitwerking van de wezenlijke kenmerken en waarden per NNN-gebied.

	voorgenomen gemeentelijke fusies een periode van zwak lokaal bestuur verwachten. De praktijk leert dat fusies niet altijd de beoogde bestuursversterking opleveren en dat na een fusie de politiek geruime tijd intern gericht is ten koste van de maatschappelijke opgaven. Zorgen hebben wij over uw sturingsfilosofie als u stelt 'vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels'. Wij delen dit grote vertrouwen niet. Op grond van wat wij in ons gebied waarnemen, bepleiten wij dat de provincie actief handhavend optreedt t.a.v. de eigen wettelijke instrumenten en taken, zoals de Provinciale Ruimtelijke Verordening en de Wet Natuurbescherming. Regelmatig zoeken initiatiefnemers en lagere overheden de randen op van de wettelijke bescherming van natuur en landschap.	
ZO-0250	**2.Recreatie en natuur** De Omgevingsvisie spreekt over functieverbreding van het groenblauwe gebied, zoals het combineren van recreatie met natuur; hetgeen tot nieuwe economische dragers voor een gebied kan leiden. Wij plaatsen hierbij de volgende kanttekeningen. De verstedelijkingsdruk op de Metropoolregio zal ook gevolgen hebben voor Gooi en Vechtstreek. Het aantrekkelijke vestigingsklimaat in deze streek vindt zijn oorzaak voor een groot deel in de voor Noord-Holland bijzondere combinatie van landschappen. Nieuwe economische dragers en een te grote recreatieve druk kunnen afbreuk doen aan dit ensemble en daarmee aan het vestigingsklimaat. Wij missen in de Omgevingsvisie uw visie op de vorming van een provinciegrensoverschrijdend Nationaal Park Heuvelrug. Onzes inziens kan dit een waardevol bestuurlijk samenwerkingskader worden voor een verantwoorde recreatieve benutting van natuur en landschap van de heuvelrug als geheel. Wij betreuren uw tot nu toe terughoudende houding hierin. Wij missen in de Omgevingsvisie een samenhangende visie op de ontwikkeling van natuur en recreatie op en langs het Gooimeer. Het betreft grotendeels NNN- en Natura 2000 gebied. ... De toekomst van Gooimeer, IJmeer en Eemmeer vraagt onzes inziens om bovengemeentelijke centrale regie. Onze zorg betreft overigens ook de niet als NNN of Natura 2000 aangewezen onbebouwde gebieden in het Gooi. Wij menen dat het helder aangeven van de rode en de groene contouren, zoals we die kennen uit de Nota Ruimte, en het daaraan verbinden van conclusies ter bescherming van het landschap, een gewenste toevoeging aan de Omgevingsvisie is. De suggestie dat meer recreatieve benutting van natuur en landschap kan leiden tot nieuwe economische dragers vinden wij twijfelachtig en gevaarlijk. Er is geen financieel overheidskader voor en wij zien geen breed wervend marktmechanisme. Ter illustratie van het gevaar: de opdracht aan Staatsbosbeheer om eigen inkomsten te verwerven leidt ertoe dat wij meegaandheid zien in het toestaan van recreatief gebruik dat ten koste gaat van natuur- en Jandschapswaarden, soms zelfs in strijd met de wet- en regelgeving zoals de Wet Natuurbescherming en het Barro.	Wij hebben ten aanzien van een uitbreiding van Nationaal Park de Heuvelrug een positieve grondhouding, maar zijn nog niet overtuigd van nut en noodzaak daarvoor. Ook is draagvlak bij gemeenten een belangrijke voorwaarde. Voor de kusten van het Gooimeer stelt de provincie kaders in de Natura 2000-beheerplannen voor het Markermeer-IJmeer en Gooimeer-Eemmeer. Gemeenten kunnen opgaven agenderen binnen het samenwerkingsprogramma Gooi- en Vechtstreek. In de eerste tranche van de provinciale Omgevingsverordening zullen wij verder invulling geven aan de manier waarop we de kwaliteiten van onze karakteristieke landschappen willen beschermen, dus ook de gebieden die buiten NNN of Natura 2000 liggen. In het algemeen geldt dat ons beleid gericht is op binnenstedelijk bouwen, in lijn met de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en ontwikkelprincipe 12. Ten aanzien van recreatieve benutting als economische drager zien wij ontwikkeling en beheer van natuur en landschap primair als een publieke taak. Recreatie is echter ook een markt waarin steeds meer geld om gaat. Wij vinden de vraag van indiener omtrent de verantwoordelijkheid van de markt om bij te dragen aan instandhouding van natuur en landschap legitiem. Wij stellen samen met gemeenten kaders voor terreinbeheerders die er voor zorgen dat landschappelijke en natuurlijke waarden behouden blijven.
ZO-0251	**3.Kostendeling binnen de randstandmetropool** In de paragraaf Financiële regeling voor investeringen en het beheer van het landschap noemt de Omgevingsvisie als kritische succesfactor 'voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdiencapaciteit in de metropool (kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen)'. Dat de provincie zich — na Amsterdam - actief wil terugtrekken uit de financiering van het Goois Natuurreservaat kunnen wij in niet rijmen met bovenstaande. Het is onzes inziens te makkelijk om te wijzen naar de verantwoordelijkheid van andere overheden en terreineigenaren. De SNL-regeling voorziet onvoldoende in het kostbare beheer van de Gooise natuur in het historische cultuurlandschap. Dat gemeenten er meer voor moeten gaan betalen vinden wij wel. Onze vraag is nu: wat gaat de provincie zelf doen voor de kritische succesfactor 'kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen'?	De financiering van investeringen en beheer van het landschap is een publieke taak en gezamenlijke opgave voor de verschillende overheden. De provincie werkt in MRA-verband met gemeenten samen aan voorstellen om projecten te financieren die bijdragen aan versterking van het landschap in de metropoolregio, rekening houdend met de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden.

ZO-0252	**4.Natuurinclusief ontwikkelen** Positief zijn wij over het beginsel dat het draagvermogen van de diverse landschappen uitgangspunt is bij ruimtelijk-economische ontwikkelingen, en dat de NNN de basis blijft van de natuurstructuur. Wij onderstrepen het belang van de hierbij genoemde succesfactor 'daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en te ontwikkelen.' Uit de tevens hierbij genoemde succesfactor 'natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen' mag niet het beeld ontstaan dat het natuurnetwerk onderhandelbaar is. Wij vrezen dan voor initiatieven waarbij compenserende en mitigerende maatregelen worden voorgesteld die per saldo natuurverlies opleveren.	Wij zijn blij met de instemming van indiener met ontwikkelprincipe 1 over het draagvermogen van het landschap. In ontwikkelprincipe 2 over natuurinclusief ontwikkelen is aangegeven dat een randvoorwaarde daarvoor is, dat NNN de basis van de natuurstructuur blijft. Als antwoord op de tweede opmerking kan dan ook gesteld worden dat per saldo er dan ook geen natuurverlies kan optreden als gevolg van dit principe.
ZO-0253	**5.Energietransitie** De omgevingsvisie besteedt terecht ruim aandacht aan de noodzaak voor energietransitie. Wij constateren met instemming dat op het gebied van windturbines ook de omgevingsfactoren, waaronder NNN en Natura 2000 gebieden bij de locatiekeuze aan de orde zijn. Wij missen een helder uitgangspunt voor de situering van zonnepanelen op onbebouwd terrein. Het fenomeen is weliswaar meer recent dan de windturbines, maar vraagt naar onze mening inmiddels wel aandacht. Hoogachtend namens het bestuur van de vereniging Vrienden van het Gooi	De Omgevingsvisie is een strategische langetermijnvisie, die ruimte biedt voor lokale afwegingen, om zo maatwerk te bieden. Dat betekent ook dat in de vertaling naar de korte termijn specifieke accenten kunnen worden gelegd op basis van het collegeakkoord. Een helder uitgangspunt voor de situering van zonnepanelen op onbebouwd terrein, waar indiener om vraagt, past daarom meer bij een Omgevingswetinstrument als een Omgevingsverordening of een programma. Overigens hebben wij voor de toepassing van zonne-energie in het landelijk gebied op dit moment specifiek beleid, dat vertaald is in de huidig Provinciale Ruimtelijke Verordening.

ZW-0038 Gemeente Beverwijk		
ZO-0226	Geacht college, Wij waarderen het zeer dat u reeds een ontwerp-omgevingsvisie voor de Provincie Noord-Holland heeft opgesteld. <u>Hoofdlijnen</u> De ontwerp-visie schetst op hoofdlijnen een toekomstbeeld en de bijbehorende hoofdambitie voor Noord-Holland in 2050: Balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een beeld en een hoofdambitie die rekening houden met het algemeen belang, voortbouwend op plaatselijke kenmerken en karakteristieken. Ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de eigen identiteit van regio of plek en dienen deze zo mogelijk te versterken. Binnen dit kader en deze hoofdlijnen kunnen wij ons in Beverwijk en Wijk aan Zee ook verder ontwikkelen en opmaken voor de toekomst. Het biedt voldoende ruimte om ons eigen profiel binnen de regionale context uit te bouwen. Toch zullen er in de toekomst keuzes moeten worden gemaakt tussen de kernopgaven, ambities en gewenste bewegingen die in uw visie worden beschreven. Niet overal kan namelijk gewerkt worden aan het verwezenlijken van alle geformuleerde doelstellingen. Daarvoor botsen de doelstellingen toch regelmatig met elkaar. Uw visie biedt relatief weinig handvatten tot het maken van keuzes of het stellen van prioriteiten tussen de verschillende ambities. Er wordt geen weging aan de verschillende ambities meegegeven. Dit kan zowel als knelpunt dan wel als kans worden ervaren. Het roept in ieder geval de vraag op of niet meer kaders moeten worden gesteld om prioriteiten binnen de verschillende ambities te kunnen aangeven. De uitdaging om binnenstedelijk 191.000 woningen in NHZ te bouwen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de ambities om voldoende groen in de wijken (natuurintensief), clustering bij knooppunten te realiseren, als de effecten op de ondergrond te voorkomen, zullen bij uitw/erking van plannen met elkaar botsen. Waar komt dan de prioriteit te liggen? Hoe verhouden deze ambities zich tot elkaar? Ter illustratie willen wij aangeven dat de bereikbaarheid van de Noordpier en de stranden van Velsen-Noord op zomerse dagen overlast in Wijk aan Zee oplevert. Mogelijke oplossingen stuiten al snel op de belemmeringen die Natura 2000 en NNN gebieden met zich meebrengen. Ook woningbouw in de bebouwde kom (ter vervanging van bestaande gebouwen) ondervindt effecten van deze strenge regelgeving. Hiermee komt de ambitie om binnenstedelijk te bouwen	Wij danken indiener voor de uitgesproken waardering. Het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is primair gericht geweest op realiteitszin: niet op alle thema's kunnen hoge ambities worden geformuleerd, omdat ze dan niet tegelijkertijd waargemaakt kunnen worden. In het gevolgde proces tot deze ambities is, voorafgaande aan de besluitvorming, inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. De vorm die daarbij is gevonden is die van een discussiedocument. Daarin zijn drie verhaallijnen beschreven, elk startend vanuit een andere invalshoek met in een bij die verhaallijn passende volgorde van consequenties voor bepaalde keuzes. Door de verbanden tussen ambities op die manier inzichtelijk te maken hebben provinciale staten uiteindelijk de gekozen ambities in samenhang geformuleerd. Uit de toelichtende tekst op pagina 13 t/m 15 in de Ontwerp-Omgevingsvisie is de samenhang tussen de ambities te halen. De ontwikkelprincipes moeten in samenhang met elkaar worden beschouwd en gebruikt. Dat stimuleert de integrale afweging. Als er al sprake is van prioritering, dan zit die impliciet in de ontwikkelprincipes. Met de ontwikkelprincipes geeft de provincie richting om keuzes te maken, passend bij het gebied, de opgaven en het schaalniveau. In de uitwerking van de omgevingsvisie zal de mate van doorwerking van onze Omgevingsvisie worden bepaald. De rol van de provincie ten opzicht van haar partners zal nog nader worden bepaald, bij voorkeur ook juist met die partners. Dat proces is inmiddels gestart.

	soms onder druk te staan. Wij vragen aandacht voor de noodzaak om bestaande dorpen ook leefbaar te kunnen houden. Ook dit moet een belangrijke hoofdambitie zijn in uw visie.	
ZO-0227	<u>Co-creatie</u> Tijdens de voorbereidende workshops en sessies tijdens het voortraject, om te komen tot een ontwerp-omgevingsvisie, is veel input gegeven vanuit maatschappelijke organisaties en gemeenten. Voor een deel was deze input redelijk gedetailleerd en oplossingsgericht voor mogelijk toekomstige conflictsituaties. Wij vinden het jammer dat veel van deze inbreng niet of nauwelijks is terug te vinden in de visie. Wat dat betreft is het echt een visie op hoofdlijnen waarbij de gegeven input in het niet verdwijnt. Ook hebben de vele betrokkenen niet meegeschreven aan de visie.	In het proces van de Omgevingsvisie zijn meerdere bijeenkomsten geweest, waar veel input is gegeven. Wij danken alle partijen en deelnemers voor hun inzet en enthousiasme om aan de Omgevingsvisie bij te dragen. Er is inderdaad veel input gegeven, waarvan een deel te gedetailleerd was om in de omgevingsvisie te verwerken. Hoewel veel input niet direct is terug te vinden, heeft alle informatie wel geleid tot de omgevingsvisie zoals die er nu ligt. Daarbij hebben we ook steeds gedurende het opstellen van de visie tussentijdse versies gedeeld en besproken. In die zin hebben velen dan ook meegeschreven aan de omgevingsvisie. Omdat we niet iedereen letterlijk konden laten meeschrijven, hebben we via regionale vertegenwoordigers (ambtenaren van 7 gemeenten en 3 hoogheemraadschappen) daar wel invulling aan geprobeerd te geven.
ZO-0228	<u>Thema's</u> Op de pagina's 8 t/m 10 worden veel kernopgaven (allemaal vragen) geformuleerd met betrekking tot de acht hoofdthema's die voortkomen uit de Verkenningen NH2050. De vraagt rijst of de acht hoofdthema's de lading van de inhoud van een Omgevingsvisie wel voldoende afdekken. Ontbreken hier bijvoorbeeld niet thema's als Cultuurhistorie/Erfgoed, Gezondheid, Veiligheid, Bouwen, Duurzaamheid, Groen, Demografische gegevens/prognoses? De beantwoording van de helder geformuleerde kernopgaven, met andere woorden de vertaling van de visie en ontwikkelrichting, blijft helaas vaak achterwege of wordt verstopt beantwoord. Dat maakt het document moeilijker bruikbaar.	De tekst op pagina 8 tot en met 10 betreft een samenvatting van het document Verkenningen NH2050. Het document zelf omvat 60 pagina's en behandelt alle door de indiener benoemde onderwerpen en meer. Wij hebben gemerkt dat de samenvatting van de Verkenningen de nodige vragen oproept. Meestal doordat het een te beknopt overzicht laat zien en de nodige nuances en onderwerpen daardoor onderbelicht blijven. Om die reden hebben wij de samenvatting van Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050. .
ZO-0229	<u>Kaartmateriaal</u> Het kaartmateriaal in algemene zin, maar zeker op de overzichtskaart op pagina 16 is onduidelijk: Tussen alle kleuren en druk overlappende symbolen valt een roze stippellijn met een pijl waar te nemen, die de Noordzee in gaat naar een verticaal gearceerd gebied met daarin een aantal blauwe cirkels. Het is, met een blik op de legenda, niet helder wat daarmee wordt aangegeven.	Op de kaart op pagina 19 zijn alle bewegingen samengebracht tot één totaalbeeld. Dit maakt dat dit inderdaad een kaart is met veel informatie. Alles wat hierop staat is echter ook uitgesplitst terug te vinden op de kaarten van de verschillende bewegingen, die daardoor beter leesbaar zijn. Het verticaal gearceerde gebied staat voor Ondergrondse (gas) opslag, dit kan CO2 zijn maar ook een ander gas zoals bijvoorbeeld waterstof. De gekleurde cirkels op de kaart (blauw-rood-oranje) staan voor potentiële warmtekoude bronnen. Met de blauwe cirkels bedoelen we een koudebron: de Noordzee. Deze staan in de legenda van de kaart 'Nieuwe energie' specifieker aangeduid. De roze stippellijn is een indicatieve/potentiële verlenging van de reeds bestaande OCAP leiding, zodat deze eventueel gebruikt kan gaan worden voor transport van CO2.
ZO-0230	<u>Mobiliteit</u> Op het gebied van mobiliteit missen bepaalde essentiële keuzes. Het openbaar vervoer verbeteren door één metropolitaan systeem wordt door ons toegejuicht. Dit zou dan echter wel voor de gehele MRA-regio moeten gelden, dus inclusief de IJmond. Het OV-toekomstbeeld wordt momenteel nog opgesteld, daar kunnen nog geen conclusies aan verbonden worden. Ons inziens is het vreemd dat er op de kaart reeds nieuwe OV-verbindingen worden aangewezen, dus vooruitlopend op de resultaten van deze studie. Wij verzoeken u dan ook de andere mogelijke verbindingen al op de kaart te zetten, te denken valt aan verbindingen tussen Amsterdam naarde IJmond en naar Zaandam.	De Omgevingsvisie geeft het strategisch kader. We vinden goede OV verbindingen van belang, maar gaan hier niet expliciet in op specifieke routes of lijnen. Wel gaan we in op de belangrijke opgave van nieuwe woonlocaties of werklocaties en hoe deze met elkaar verbonden kunnen worden. Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners een onderzoek uit naar de toekomst van ons Openbaar Vervoer (OV Toekomstbeeld). De ambities uit de Omgevingsvisie zullen hierin onderzocht en gewogen worden. De uitkomsten daarvan zien wij met belangstelling tegemoet.
ZO-0231	De gemeente Beverwijk staat achter de ambitie om de A10 te ontlasten. In de visie ontbreken echter de mogelijke / potentiële maatregelen om dit te bereiken. Logisch dat een verbreding van de A9 met meer rijstroken en verbeteringen aan de op en afritten als potentiële maatregel wordt opgenomen. Wil je de A10 ontlasten dat zal het Rijk de verplichting hebben hierin te investeren.	Het is goed te vernemen dat indiener het ontwikkelprincipe (9) over de functie van A9 en A10 onderschrijft. Daarvoor zal zoals indiener opmerkt, ook in de A9 moeten worden geïnvesteerd en dus het gesprek met het Rijk hierover moeten worden gevoerd. Uitvoeringsmaatregelen nemen we niet in het visiedeel op in verband met het langjarig karakter van de visie. De uitvoeringsmaatrelgelen komen aan bod in de in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde agenda mobiliteit.
ZO-0232	Zoals voor meerdere ambities in de visie geldt worden er ook binnen het onderwerp mobiliteit overlappende claims en ambities beschreven, zonder keuzerichtingen. Bijvoorbeeld auto versus OV.	In onze optiek is er geen sprake van de ene modaliteit versus de andere. Binnen de MRA voorzien we door de verdere groei van verstedelijking een grote mobiliteitsopgave die niet alleen door het OV of door de fiets is op te lossen. We moeten investeren in alle modaliteiten. Alleen OV of alleen fiets kan de groei niet opvangen. Wel zal er binnen de MRA voor de ene verbinding een andere oplossing gelden dan voor de andere. Zo hebben wij voor de bereikbaarheidsrelatie van Zuid-Kennemerland en de Zuidas op de kaart aangegeven dat daar

		een toevoeging van een HOV-lijn noodzakelijk is, maar in Haarlemmermeer in oost-westrichting een verbetering van de wegbereikbaarheid van belang is.
ZO-0233	Energietransitie In de visie wordt rekening gehouden met een forse toename van windmolens voor de kust, waarvoor de IJmond en Den Helder goede uitgangsposities hebben. U schrijft en verbeeldt op kaartmateriaal in de visie dat Wind op Zee nu aantakt in IJmuiden, terwijl het traject in werkelijkheid Beverwijk en Velsen Noord aangaat.	Van de opmerkingen op de kaartbeelden nemen wij kennis. Graag willen we daarbij opmerken dat de kaartbeelden illustratief en indicatief zijn en geen exacte weergave van de huidige ligging van een netwerk. Daarbij komt dat de pijlen indicatief zijn voor alle activiteiten die met de opwek van energie te maken hebben. Ze reflecteren de provinciale ambities en zijn geillustreerd op een abstractieniveau die daarbij past. De locaties zijn daardoor niet altijd een helemaal correcte reflectie van dewerkelijke situatie.
ZO-0786	Voorts wordt aangegeven dat CO2 ondergronds zal worden opgeslagen op zee. Naar onze mening is dit behoorlijk ambitieloos. Het streven moet toch zijn om in 2050 geen CO2 meer te produceren. Daarmee zal de onderzeese opslag overbodig zijn.	De opslag van CO2 moet worden gezien als een tussenoplossing om doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 te realiseren. Doel is dat opslag van CO2 uiteindelijk overbodig wordt.
ZO-0234	Regio Naar onze mening wordt er in de visie onvoldoende aandacht besteed aan specifieke deelgebieden in Noord-Holland, dan wel de IJmond. Het gaat dan bijvoorbeeld om de volgende onderwerpen: •Tata Steel •Bedrijventerreinen •Detailhandelsbeleid •Woonbeleid •Alle effecten van Schiphol Graag zouden wij in de visie meer duidelijkheid willen verkrijgen over de effecten en de benodigde maatregelen om de negatieve gevolgen van Schiphol te kunnen neutraliseren Ook de andere voorbeelden van deze ruimtelijke "provinciale belangen" verdienen meer aandacht.	Zowel voor bedrijventerreinen, detailhandel als woningbouw hebben wij verschillende ontwikkelprincipes opgenomen in onze visie. Op Tata Steel als bedrijf gaat onze visie niet specifiek in. Echter wel op het gebied waar Tata Steel onderdeel vanuit maakt. Ontwikkelprincipe 11 is daar op gericht. Met betrekking tot Schiphol is het goed om op te merken dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0235	Tenslotte geven wij het volgende in overweging. Het benoemen van kritische succesfactoren, in het document in het bijzonder en in een visie in het algemeen, is in zekere zin te beschouwen ais het "juridisch indekken" tegen onvoorziene uitvoering van de visie. Wellicht kunnen de factoren minder nadrukkelijk naar voren worden gebracht. Hoogachtend, , burgemeester en wethouders van Beverwijk,	De kritische succesfactoren, samen met randvoorwaarden, benadrukken dat de bewegingen c.q. de ontwikkelprincipes niet op zichzelf staan, maar afhankelijk zijn van bepaalde factoren. Factoren die soms beheersbaar zijn door de provincie, maar soms buiten de macht van de provincie liggen. Met kritische succesfactoren willen we onder andere bepaalde acties in het kader van het ontwikkelprincipe agenderen. De kritische succesfactoren hebben niet de functie van 'juridisch indekken', maar het inbrengen van realiteitszin en scherp maken waar met name inzet op nodig is van de provincie en anderen.

ZW-0039 D66 fracties Gooi en Vechtstreek		
ZO-0272	Balans tussen economische groei en leefbaarheid P. 15 "Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder voor omwonenden, het belang van werkgelegenheid van de vele Noord-Hollanders en het gebruik dat zij van de luchthaven maken." vervangen door: "Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder voor omwonenden, het belang van werkgelegenheid van de vele Noord-Hollanders en het gebruik dat zij van de luchthaven maken. Waarbij beperken van de geluidsoverlast het meest prevaleert." Toelichting: In onze regio wordt de geluidsoverlast van het vliegverkeer als een zeer grote vorm van overlast ervaren. Zeker kijkende naar de ontwikkelingen in Lelystad.	De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij vanuit het Rijk helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale

		Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangepast. Onder meer op pagina 15.
ZO-0275	Mobiliteit p. 43 toevoegen na de zin "Vanuit de centrumsteden is een goede relatie met de eigen centrumkern van belang. Voor gemeenten als Hoorn en Alkmaar is dat Amsterdam/de MRA. Tegelijk is een goede verbinding tussen de centrumstad en omliggende kernen en regio's van zeer groot belang." Toevoegen na de zin "(Vanuit (…) belang" "Voor gemeenten in de Gooi en Vechtstreek zijn de verbindingen met de omliggende steden Amsterdam, Almere, Amersfoort, Utrecht van belang, alsmede de goede verbindingen tussen de kernen in de Gooi en Vechtstreek." Toelichting: verkeersslagaders A1 en A27 niet genoemd in concept. Vitaal voor bereikbaarheid Gooi en Vechtstreek & economisch functioneren MRA, Amersfoort, Utrecht, Flevoland; goede OV bereikbaarheid van de kernen noodzakelijk.	De opmerking van indiener kunnen we onderschrijven. Na de zin "Vanuit de centrumsteden is een goede relatie met de eigen centrumkern van belang. Voor gemeenten als Hoorn en Alkmaar is dat Amsterdam/de MRA. Tegelijk is een goede verbinding tussen de centrumstad en omliggende kernen en regio's van zeer groot belang." onderaan op pagina 43 wordt de volgende zin ingevoegd: "Voor gemeenten in de Gooi en Vechtstreek zijn de verbindingen met de omliggende steden Amsterdam, Almere, Amersfoort, Utrecht van belang, alsmede de goede verbindingen tussen de kernen in de Gooi en Vechtstreek."
ZO-0285	p. 5 Kansen ook om nieuwe mobiliteitsconcepten uit te proberen in een gebied met bereikbaarheidsopgaven. p. 12 "De provincie zet zich in voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie." aanvulling: "De provincie zet zich in voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie, zoals de zelfrijdende auto, of drones." Toelichting: Waar in de visie p.10 rekening wordt gehouden met 'vervagende grenzen tussen verkeersmodaliteiten' keert dit niet terug in bv aandacht voor bv <u>Zelfrijdende auto's</u> -Constatering: Alle grote internationale technologiebedrijven investeren in zelfrijdende auto's. - motivatie: ze investeren in zelfrijdende auto's omdat ze hier toekomst in zien. Qua mobiliteit heeft de zelfrijdende auto twee voordelen: 1. Minder files omdat meer auto's op eenzelfde snelheid dichter op elkaar kunnen rijden 2. Automatische snelheidsbegrenzing mogelijk bijvoorbeeld als de fijnstofgrenzen worden overschreden De duiding van meer hybride vervoersconcepten zou in een visie tot 2050 ook wijzen op ontwikkelingen waardoor toenemend mogelijkheden ontstaan voor transport door de lucht naast alle de bestaande grondgebonden mogelijkheden. Vergelijk: https://www.drones.nl/nieuws/2018/05/ubertoont-prototype-van-uberair-taxi	Wij onderkennen de technologische ontwikkelingen waar indiener naar verwijst. De Omgevingsvisie geeft het strategisch ruimtelijk kader aan. Wij zijn in het visiedeel terughoudend met het specificeren van technologische innovaties gezien het lange termijn karakter van de visie. De ontwikkelprincipes laten evenwel ruimte voor het toepassen van innovaties. In de in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde agenda mobiliteit zal aandacht worden besteed aan de betekenis van de door indiener genoemde innovaties.

ZO-0289	UITWERKING Mobiliteit p. 67 "Binnen het programma OV-knooppunten zijn drie prioritaire corridors benoemd: de Zaancorridor, de Kennemerlijn en de Schipholcorridor." wijzigen: "Binnen het programma OV-knooppunten zijn vier prioritaire corridors benoemd: de Zaancorridor, de Kennemerlijn, de Schipholcorridor en de Gooicorridor." Toelichting: OV Knooppuntontwikkeling ook door Almere oost, Hilversum en Utrecht, te verbinden als vierde prioritaire corridor, aan te vullen met een actie en uitvoeringsprogramma. De HOV verbinding Huizen-Hilversum is een eerste bouwsteen. Hierbij staat in de uitwerking een goede landschappelijke inpassing en leefkwaliteit centraal. Tussen de kleine kernen mobility as a service en burgerinitiatieven voor de kleine kernen. Reservering van gelden via Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) en Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) - daily urban system verbinding Almere, Hilversum Utrecht - ondertunneling A1 - aanleg, stimuleren en verbeteren van fietssnelpaden (N-Z & O-W, bv langs het Amsterdam-Rijnkanaal, en Provinciale wegen). - geluidwerende maatregelen voor woningen langs A1, A27 - luchtverkeerslijnen van en naar Schiphol / Lelystad niet boven bewoond gebied in Gooi en Vechtstreek	Over het al dan niet toevoegen van een prioritaire corridor doet de Omgevingsvisie geen uitspraken. Dat is aan het programma OV-knooppunten. Over het reserveren van gelden vanuit het PMI doet de Omgevingsvisie geen uitspraken.
ZO-0291	Economie p.12 " We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten." p. 35 onder Kritische succesfactoren: "Voldoende ruimte voor energietransitie en circulaire economie" p. 48 " Bij circulaire economie zijn het terugwinnen van grondstoffen, het inzetten van reststromen en verwaarding belangrijk." p. 44 "De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen voor de Boekelermeer" aanvullen p 44: " De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen voor de Boekelermeer en in de regio Gooi en Vechtstreek." Toelichting: Gooi en Vechtstreek zet in op circulaire economie. Dit is provinciaal onzichtbaar zie bv kaartje p. 45. Maar de vraag is ook waarom koppelt de prov circulair zo sterk aan grootschaligheid en hinder? p.45 kaartje G&V niets zichtbaar van circulaire ec. & geen potentiële geothermie gebieden vgl. grondstoffentransitie https://www.circulaireeconomienederland.nl/ondertekenaars/regio+gooi+en+vechtstreek/default.aspx https://www.regiogv.nl/wpcontent/uploads/2018/06/Strategie-Circulaire-Regio-GV-2018-versie-jan18def.pdf	Wij zijn het met indiener eens dat er overal kansen zijn voor circulaire economie, maar richten ons in de Omgevingsvisie met name op de grootschalige kansen, omdat de realisatie daarvan ook specifieke eisen stelt zoals beschikbare ruimte voor hogere milieucategorieën. De zin op p. 44 (Maar regionaal zijn er ook kansen voor de Boekelermeer) is echter te exclusief geformuleerd, ook met het oog op eventuele ontwikkelingen die we nu nog niet goed kunnen overzien. Wij zullen daarom deze wijzigen in: Maar regionaal zijn er ook kansen, zoals op de Boekelermeer.
ZO-0296	p. 43 p. 43 Dorpskernen zorgen voor behoud van voorzieningen in het landelijk gebied Er worden door de regio’s keuzes gemaakt welke dorpskernen zijn en blijven voorzieningencentra?	Het principe 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet' kunnen gemeenten zelf doorvoeren tot op het niveau van dorpskernen. Voor de provincie is essentieel, zoals ook staat vermeld bij de kritische succesfactoren, dat goed regionaal wordt samengewerkt waarbij ruimte is voor maatwerk per regio. De zin "Er worden door de regio's keuzes gemaakt: welke dorpskernen zijn en blijven voorzieningencentra?" op pagina 43 onder ontwikkelprincipe 12 wordt gewijzigd in: "Er worden

	wijziging zin "Er worden door de regio's keuzes gemaakt: welke dorpskernen zijn en blijven voorzieningencentra?" in: "Waar nodig of wenselijk worden door de dorpskernen onderling keuzes gemaakt over de verdeling van voorzieningen centra binnen de regio." Toelichting: laat lokale kernen zelf kiezen conform p. 67 "sturingsfilosofie (lokaal wat kan, regionaal wat moet)"	in regionaal verband keuzes gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren."
ZO-0297	p. 60 Strategisch gelegen tussen Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht is Gooi en Vechtstreek een aantrekkelijk vestigingsgebied voor innovatieve bedrijven en hun medewerkers. Een belangrijke economische pijler is het Mediapark in Hilversum, een grote creatieve sector Daarnaast biedt de Gooi en Vechtstreek een breed scala aan recreatiemogelijkheden, dichtbij de stad. p. 60 In plaats van de zin "Daarnaast biedt de Gooi en Vechtstreek een breed scala aan recreatiemogelijkheden, dichtbij de stad." de zin: "Voldoende werkgelegenheid (creatieve industrie, zorg, toerisme, zakelijke dienstverlening) in de Gooi en Vechtstreek draagt bij aan het instandhouden van het voorzieningenniveau en kan bijdragen aan de reductie van (interregionaal) pendelverkeer en CO2 uitstoot." Toelichting: Om geen groen graf te worden is voor de regio Gooi en Vecht van belang de structureel afkalvende werkgelegenheid om te buigen in een gezonde economische groei. Daarom investeren in schone werkgelegenheid: creatieve industrie, zorg, recreatie, financiële dienstverlening. Tevens vanuit duurzaamheid raadzaam wonenwerken dichter bij elkaar te brengen.	De tekstpassage op pagina 60 gaat over de kwaliteiten van de regio Gooi en Vechtstreek, die een basis bieden voor verdere ontwikkeling. Zie de eerste alinea van pagina 59. Op pagina 59 en 60 wordt aangegeven hoe de verschillende bewegingen samenkomen in delen van de provincie zonder een nieuw beleidsdoel voor betreffende delen van de provincie te formuleren. De zin wordt derhalve niet gewijzigd.
ZO-0298	Economie p. 68 Nieuw programma toevoegen "Groei in de groene Gooi en Vechtstreek" Toelichting: p.68 beschrijft bestaand programma vd kop v NH. ; structureel afkalvende werkgelegenheid G&V streek met nieuw programma ondersteunen richting groene) groei.	De Kop Werkt is een bestaand programma dat in nauwe samenwerking met de gemeenten in de Kop is ontwikkeld en de komende jaren wordt uitgevoerd. Wij zien op voorhand geen aanleiding om naar aanleiding van deze zienswijze een vergelijkbaar programma voor de Gooi- en Vechtstreek op te zetten. In de eerste plaats omdat een dergelijk programma vraagt om een nadere analyse van wat nodig is in nauwe samenwerking met de regio. In de tweede plaats hebben we met de Ruimtelijke-economische Actie-Agenda voor de MRA al een samenwerkingsprogramma dat inzet op economische ontwikkeling en verduurzaming voor het MRA-gebied inclusief Gooi- en Vechtstreek.
ZO-0299	Wonen pp. 31, 42 Binnen de metropoolregio Amsterdam speelt in een aantal deelregio's eenzelfde raagstuk als het gaat om het op peil houden van het voorzieningenniveau, de verhouding tussen centrumstad en omliggende dorpen. p. 42 Het is zaak dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt af van de vraag die er op dat moment is p. 42 12. Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op dat moment (...) De omvang waarin dit gebeurt wordt ingegeven door de vraag die er op dat moment is. Deze wordt afgelezen aan de hand van demografische ontwikkelingen (afspraken over uitleglocaties worden aan de actuele prognoses aangepast), periodieke monitors over woonwensen en woonbehoefte-onderzoeken. p. 42 'mede 'toevoegen in zin "Het is zaak dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van de vraag die er op dat moment is." Toelichting: woningbouw meer integraal benaderen. En dus niet alleen op basis van 'de vraag'. Dus ook	Wij nemen het voorstel van indiener over om 'mede' toe te voegen en zo naast de vraag ook andere factoren mee te wegen.

	andere factoren meewegen bij de beslissing wel/niet bouwen, zoals de schaarste van ruimte, de leefkwaliteit, natuurkwaliteit, mobiliteit.	
ZO-0300	p.43 Kritische succesfactoren • Regionale samenwerking en afstemming over verstedelijkingsopgaven • Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in kleine kernen • Herbestemming van erfgoed en waardevolle gebouwen • Bereikbaarheid op orde p. 43 aanvullen vd kritische succesfactoren (Ontwikkelprincipe 12) met: * Natuurkwaliteit/ gezonde leefkwaliteit (// onvervangbare kernkwaliteiten***) *** = woordgebruik gebruikt als expert oordeel vd G&V natuurwaarden te duiden in inventariserend rapport vd prov. over natuurgebieden. * co2 reductie Toelichting: misschien standaard overnemen uit landelijke klimaatbeleid bij de kritische succesfactoren?	Het doel m.b.t. CO2-reductie - een klimaatneutrale provincie in 2050 - is geformuleerd in de beweging Nieuwe energie. Dit geldt voor de hele provincie en wordt daarom niet bij elk ontwikkelprincipe herhaald. Het doel gezonde leefomgeving hebben wij benoemd als basisvoorwaarde voor alle ontwikkelingen in de visie. (pag. 20). Natuurkwaliteit behouden bij ontwikkelingen is geborgd in de wet natuurbescherming. De toevoeging van natuur bij nieuwe ontwikkelingen is vervat in ontwikkelprincipe 2, en derhalve geldend voor alle ontwikkelingen in de provincie. Ook de doelstellingen voor behoud bestaande natuurkwaliteit, versterking biodiversiteit zijn geldend voor de gehele provincie en daarom niet overal apart benoemd.
ZO-0301	Natuur/landschap p. 53 19. Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden wel opsomming van kritische succesfactoren, maar geen duiding van randvoorwaarden p.53 na de kritische succesfactoren ook van randvoorwaarden invoegen: - CO2 reductie - geluid (WHO normen) - fijnstof - waterberging/waterkwaliteit (KRW normen) Toelichting: Gelet op toename van voortgaande verstedelijking en toename recreatie en MER bevindingen aanvulling van randvoorwaarden vgl ook p.66 In het Programma Metropolitaan Landschap is 'sterker maken' opgevat als verbinden met ruimtelijkeconomische groei & veranderen van primair (puur) natuur of agririsch landschap naar multi-functioneel programmeerbaar groen-blauw.	Voor ons antwoord op deze suggestie verwijzen we naar ons eerdere antwoord: het doel m.b.t. CO2-reductie - een klimaatneutrale provincie in 2050 - is geformuleerd in de beweging Nieuwe energie. Dit geldt voor de hele provincie en wordt daarom niet bij elk ontwikkelprincipe herhaald. Het doel gezonde leefomgeving hebben wij benoemd als basisvoorwaarde voor alle ontwikkelingen in de visie (pag. 20).
ZO-0302	p.54 Verbetering van de verbinding tussen natuurgebieden is een manier om de biodiversiteit te vergroten. Enerzijds werken we daarom aan een fijnere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als bebouwd gebied. Anderzijds kan deze fijnmazige dooradering uitgroeien tot een robuuste verbinding van grotere ecosystemen in de gebieden waar veel natuurgebieden bij elkaar in de buurt liggen, zoals in Laag Holland en Gooi en Vechtstreek. p. 60 Gooi en Vechtstreek is een regio waarbinnen hoge kwaliteit van leven centraal staat. Topografisch bekeken wisselen verstedelijkte delen zich af met bovenregionale landschappen: de Vechtstreek, de Randmeren en de Utrechtse Heuvelrug. p. 21 Goede bereikbaarheid van natuur en recreatiegebieden via groenblauwe verbindingen in belang van het welzijn en de gezondheid van onze inwoners en bezoekers p.54 Toevoeging bij randvoorwaarden van andere criteria - C02 reductie - geluid (WHO normering) - fijnstof Toelichting	Zie ons eerdere antwoord: de doelen en ambities op gebied van CO2-reductie en ten aanzien van de leefomgevingskwaliteit zijn elders in de Omgevingsvisie omschreven en gelden voor de hele provincie. Ze worden niet bij elk ontwikkelprincipe herhaald.

	p. 12 "We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHOnormen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHOnormen zie onder uitwerking Over blauw keert ook nauwelijks iets terug mbt de G&V. (zie mogelijk aanknopingspunten opgesomd onder uitwerking	
ZO-0303	Natuur/landschap p. 68 Metropolitane landschap van de MRA (bestaand programma) Om op duurzame wijze te groeien zal de Metropoolregio Amsterdam het landschap, als essentieel onderdeel van het metropolitane systeem, moeten versterken. Van primair natuur- en agrarisch gebieden ontwikkelt het zich naar een netwerk van groenblauwe longen met meer en verschillende functies. De ruimte voor ontwikkelingen verschilt per gebied en hangt af van de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarde van de verschillende landschappen. Daarom werken we samen met de MRApartners in het (bestaande) programma Metropolitaan Landschap gebiedsgericht het ontwikkelprincipe verder uit. De opgave voor de komende jaren is om de ontwikkeling en het beheer van het metropolitane landschap sterker te verbinden met de ruimtelijk-economische groei van de metropoolregio en investeringsopgaven in beeld te brengen. Hierbij kijken we ook hoe deze groei op structurele wijze financieel kan bijdragen bij p.68 toevoegen: In het metropolitane landschap van de MRA functioneert de Gooi en Vechtstreek met haar onvervangbare cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarden van de verschillende landschappen als groen blauwe longen. Toelichting: het onvervangbare karakter van de verschillende landschappen in de G&V streek staat beschreven in de nota "Wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN in Noord-Holland, 7. Amstel, Gooi en Vechtstreek	Op pagina 57 staat benoemd dat de metropoolregio Amsterdam een grote diversiteit aan waardevolle landschappen heeft, waaronder het landschap van de Gooi- en Vechtstreek. Op pagina 57 van de omgevingsvisie staat dit benoemd. De passage die indiener aanhaalt staat in het deel Van visie naar uitvoering, met voorbeelden van mogelijke programma's waarmee invulling kan worden gegeven aan de visie.
ZO-0787	p. 71 Meerjarenprogramma Groen waarbij we bestaande natuurgebieden verbinden en nieuwe natuurgebieden creëren en verwerven. het Programma natuurinclusieve landbouw en het Programma bodemdaling in veenweidegebieden. p. 71 toevoegen: bijdrage aan -Nationaal landschapspark Utrechtseheuvelrug/GEOPARK - herstel heide - weidevogelgebieden	De genoemde programma's in het hoofdstuk Van visie naar uitvoering zijn slechts voorbeelden. Het is geen uitputtende opsomming. Bij de uitwerking worden de door indiener benoemde programma's en ideeën zeker betrokken.
ZO-0788	p. 71 toevoegen: bijdrage aan - aanleg van de nieuwe vaarverbinding tussen de Naardertrekvaart en het Gooimeer - herontwikkeling van jachthavens. - historische (trek)vaarten weer beter bevaarbaar te maken Toelichting: aandacht voor blauw op basis van - nota Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, gebiedsgerichte opgaven Gooi en Vechtstreek p. 30 "Bij gebiedsontwikkelingen moeten kansen voor waterrecreatie worden meegenomen."	Indiener stelt voor om nieuwe en herstel van historische vaarverbindingen en herontwikkeling jachthavens als toevoeging op te nemen, met verwijzing naar de Visie Waterrecreatie 2030. Wij vinden dit niet nodig want in het Uitvoeringsprogramma Waterrecreatie krijgen deze en andere ontwikkelingen en kansen voor onder meer gebiedsontwikkeling reeds een plek. Voor waterrecreatie gaan economische en maatschappelijke doelen hand-in-hand. In de Omgevingsvisie verbinden wij deze economische kansen aan het versterken van de leefbaarheid. Met ontwikkelprincipe 1 wegen wij vanuit het draagvermogen van landschappen zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en welke wijze ontwikkeld kunnen worden en investeren wij gebiedsgericht in landschappelijk, recreatieve, ecologische en cultuurhistorische kwaliteiten. Wel zullen wij in het deel 'Van visie naar uitvoering' een korte omschrijving over waterrecreatie toevoegen.
ZO-0306	Duurzaamheid p. 15 Uitgangspunt is – en daarop zal het verkeers- en vervoersnetwerk worden geoptimaliseerd – dat men zich effectief, veilig en efficiënt kan verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. Daarbij heeft men zo veel mogelijk keuzevrijheid in het bepalen van zijn of haar vervoerswijze.	We zijn het met indiener eens dat elektrische auto's nog steeds fijnstof uitstoten. Maar de vervanging van de verbrandingsmotor naar een elektrische aandrijving, leidt wel tot minder fijnstof per auto.

	p. 15 Zin vervangen door "Uitgangspunt is – […] worden." en voor "Daarbij heeft […] vervoerswijze.": "Waarbij rekening gehouden moet worden dat bijv. de verwachte groei van het aantal elektrische auto's wel bijdraagt aan verlaging van de CO2, maar niet aan fijnstofreductie." Daarbij heeft men zo […] vervoerswijze <u>Toelichting: Fijnstof</u> - constatering: Niet aangesneden vd Gooi en Vechtstreek. Wel een issue. - motivatie: denk aan vliegverkeer, A27, A1. En vergelijk ook dat elektrische auto's weliswaar de CO2- uitstoot reduceren, maar ook fijnstof uitstoten.	
ZO-0789	NIEUWE ENERGIE p. 44 p. 44 Den Helder en het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zijn hiertoe bijzonder geschikt, vanwege hun potentiële functie als draaischijf (aanlanding, opslag, doorvoer en verdeling van duurzame energie) en de energie-infrastructuur die al aanwezig is. Toevoegen nieuwe alinea. Den Helder en het Noordzeekanaalgebied […] die al aanwezig is. De nieuwe energie opwek beperkt zich niet alleen tot het gebied aan de kop van *Noord-Holland, maar bij alle nieuwbouwprojecten in de provincie. Bij dit soort projecten dient ook gekeken te worden naar nieuwe vormen van energieopslag. Hierbij kan gedacht worden aan opslag van elektriciteit in warmtevaten om wijken in de winter te verwarmen of andere nieuwe vormen van opslag die richting 2050 zeker te verwachten zijn.* *Vooral dient er rekening gehouden te worden met het moment van opwek en gebruik. Waar op dit moment de lokale opwek vooral overdag in de zomer plaats vindt d.m.v. zonnepanelen en met het afschakelen van het gasnetwerk het verbruik in de winter en de avond is het belangrijk om een beter balans te vinden tussen opwek en opslag om het lokale en landelijke netwerk in balans te houden*. Duurzaamheid p. 70 Transitie Energie en Grondstoffen (TEG) De komende jaren geven wij verder uitwerking aan de ontwikkelprincipes voor Nieuwe energie. Deze richten zich op CO_2, warmte en duurzame energie. opstellen van de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën (REKS). In de REKS voor Noord-Holland Noord en MRA geven we samen met gemeenten en andere belangrijke actoren nadere invulling aan de optimale regionale energieen warmtemix. De strategie houdt rekening met de vraag en de potentie van het gebied, de economische kansen, het maatschappelijk draagvlak en de verdeling van kosten en opbrengsten p.70 Programma TEG): uitwerking van energieopslag in Regionale Energie- en Klimaat Strategieën (REKS). Toelichting: Energieopslag - Constatering: energieopslag komt amper aan bod in het stuk. - Aanbeveling: Een stuk over bijvoorbeeld opslag van zonneenergie in warmtevaten of in ieder geval een verwachte beweging richting 2050 van denken in opwek naar denken in opslag zou op zijn plaats zijn in deze visie. - Motivatie: Als we nu kijken zien we al dat DSOs en TSOs (de netbeheerders) het lastig hebben met de inflow van hernieuwbare energie uit zonnepanelen en windmolens. Ook wordt de meeste duurzame enrgie opgewekt gedurende de dag en verbruikt om de auto op te laden in de nacht. Daarnaast vind de meeste lokale opwek met zonnepanelen plaats in de zomer en zullen met het oog op het stoppen van gas CVs het meeste hiervan verbruiken in de winter.	Onderscheid wordt gemaakt in grootschalige en kleinschalige opslag van hernieuwbare energie. Grootschalige opslag wordt meegenomen in ontwikkelprincipe 17. De opslag van hernieuwbare energie kan niet los worden gezien van een robuust en adaptief energienetwerk. Een dergelijk netwerk is daarom bij de beweging Nieuwe Energie als kritische succesfactor benoemd. Kleinschalige opslag van hernieuwbare energie zal naar de toekomst zeker een rol gaan spelen maar is van een ander schaalniveau dan deze Omgevingsvisie.

ZW-0040 Regio Gooi en Vechtstreek (Gemeente Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren)		
ZO-0310	Geachte heer, mevrouw, Met veel belangstelling hebben wij kennis genomen van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Wij hebben de visie doorgenomen en maken hierbij gebruik van uw oproep om te reageren. Wij houden hieronder de indeling van de hoofdstukken aan. **Algemeen** Gooi en Vechtstreek kent vele kwaliteiten. Het is een ondernemende regio waarbinnen een hoge kwaliteit van leven en zorg centraal staat. Gooi en Vechtstreek heeft een enorme rijkdom aan landschap. De waarde en de herkenbaarheid daarvan maakt de regio Gooi en Vechtstreek tot een uniek gebied binnen de Randstad. De inwoner voelt zich sterk verbonden met de regio en hun dorp of stad. De belangrijke ambities en principes uit uw visie op het gebied van de voorkeur voor binnenstedelijk bouwen, het behouden en versterken van natuur en landschap onderschrijven wij. Wij rekenen erop dat deze overeind blijven. **Leefomgevingskwaliteit** Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel de waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen. U deelt deze ambitie. Het ontwikkelprincipe over landschap gaat echter alleen in op ontwikkeling en draagkracht van het landschap. Dat is een zeer beperkte uitwerking van de ambitie. Dit ontwikkelprincipe geeft onvoldoende uitdrukking aan de principiële keuzes voor het behouden en het versterken van het landschap. Daarnaast is het niet alleen van belang om het landschap te beschouwen in relatie tot een bepaalde opgave. Het beheer van, en investeren in landschap dient als zelfstandige opgave te worden benoemd. Dit is bij het metropolitaan landschap overigens wel uitstekend beschreven.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. Net als indiener vinden wij het beheer van en investeren in het landschap belangrijk. Binnen het metropolitaan landschap is dat van belang vanwege het intensief gebruik en de druk binnen de Metropoolregio. Ook in andere gebieden is dit een belangrijk aandachtspunt, dat door middel van maatwerk in gebiedsprocessen verder uitgewerkt kan worden, in samenwerking met verschillende partijen. Wij besteden hier in onze visie dan ook aandacht aan in onder andere het benoemen van deze in onze ogen kritische succesfactoren op pagina 37 en 68 van de Omgevingsvisie.
ZO-0311	Het voorgaande geldt nog sterker voor erfgoed. In het ontwikkelprincipe wordt deze term niet genoemd en monumenten staan slechts benoemd als 'randvoorwaarde'. Dit doet geen recht aan de rijkheid aan erfgoed in Noord-Holland, de rol van erfgoed in de gelaagde leefomgeving en de opgave om het erfgoed te behouden. De beleidsbrief 'Erfgoed Telt' van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is in dat kader interessant. Daarin worden drie pijlers genoemd voor erfgoedzorg van de toekomst: 1.Instandhouding van het erfgoed voor huidige en toekomstige generaties 2.Positioneren van erfgoed in de leefomgeving 3.Aandacht voor de verbindende kracht – de sociale en maatschappelijke waarde- van het erfgoed Als randvoorwaarde worden de UNESCO-werelderfgoederen genoemd. Wij zien hier ook graag de werelderfgoederen terug die de komende jaren zullen worden genomineerd, in onze regio de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Zonnestraal. Daarnaast verdient het aanbeveling om het beleid voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling op elkaar af te stemmen, ook met andere provincies.	In de omgevingsvisie is landschap gedefinieerd als een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen. Daarnaast geeft de visie aan dat ontwikkelingen en beheer passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap en daarmee dus ook het erfgoed. Indiener vraagt om een verdere specificatie van dit erfgoed. Deze nadere specificatie is uitgewerkt in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en is voorzien in de nog op te stellen omgevingsverordening. U vraagt verder om een aanvulling op het begrip UNESCO erfgoed door dit begrip uit te breiden met de mogelijke UNESCO nominatie van Landgoed Zonnestraal en de Hollandse Waterlinie. In de Omgevingsvisie wordt naar de UNESCO werelderfgoederen verwezen in verband met de aanvullende randvoorwaarden welke deze status met zich mee brengt. Deze zijn nog niet van toepassing op landgoed Zonnestraal en de Hollandse Waterlinie. Overigens richt het ontwikkelprincipe voor landschap en cultuurhistorie zich uiteraard ook op beide cultuurhistorische waarden.
ZO-0313	In de visie worden de termen 'natuur', 'natuurinclusief', 'biodiversiteit' en 'natuurlijk' door elkaar gebruikt. Dit kan gaan om een gebied, soortenrijkdom of 'hetgeen van oorsprong aanwezig is'. Dat geeft verwarring. Wij verzoeken om hier duidelijke definities voor op te nemen. Graag zien wij duidelijk gemaakt dat de visie uitgaat van zowel het versterken van (beschermde) gebieden met hoge ecologische waarden als de biodiversiteit (rijkdom aan flora en fauna) in zijn algemeenheid. De natuur op zich vertegenwoordigt een waarde.	In de Begrippenlijst bij de visie zijn de definities voor duurzaam en biodiversiteit opgenomen. Deze zienswijze geeft aanleiding om de definitie van natuurinclusief aan de begrippenlijst toe te voegen en het begrip duurzaamheid uit te breiden met de betekenis ervan voor natuur.
ZO-0317	Het is goed dat de kust en de wateren van Noord-Holland op een prominente wijze aandacht krijgen. Ook in Gooi en Vechtstreek is het IJmeer en Gooimeer van grote landschappelijke en recreatieve waarde. Noemenswaardig daarbij zijn de historische dijken langs het IJmeer en de klifkusten langs het Gooimeer. Ook de gevolgen van een eventuele peilverandering van het IJsselmeer verdient aandacht, voor onze regio temeer in relatie tot voorgenoemde historische dijken en buitendijkse gebieden.	Wij willen op voorhand geen standpunt innemen over de IJmeerverbinding via de Hollandse Brug of via het IJmeer. Onderzoek zal hiervoor nodig zijn. Indien de verbinding via het IJmeer de meest wenselijke is, zien wij deze liever ook ondergronds dan bovengronds. De uiteindelijke keuze zal echter na grondig onderzoek en na afweging van de diverse belangen bepaald

	Er wordt terecht geconstateerd dat de openheid een belangrijke ruimtelijke karakteristiek is en dat verdere compartimentering van deze wateren onwenselijk is. In verschillende kaarten wordt een verbinding tussen Almere en Amsterdam over het IJmeer gesuggereerd. Los van de wenselijkheid en haalbaarheid van een verbinding, achten wij een bovengrondse verbinding als buitengewoon schadelijk voor de cultuurhistorische, landschappelijke en recreatieve waarde en potentie van het IJmeer en forteiland Pampus en het ontwikkelprincipe wat u heeft geformuleerd. Wij verzoeken u ook met klem om in de visie als randvoorwaarde op te nemen dat 'een eventuele verbinding via het IJmeer ondergronds dient te zijn'. We verwijzen daarbij ook naar uw standpunt in het kader van de RRAAM-afspraken.	worden. Wij vinden het daarom niet verstandig om de door indiener voorgestelde randvoorwaarde op te nemen.
ZO-0321	**Metropool in ontwikkeling** Wij herkennen ons in de geschetste ontwikkeling en de karakterisering van deze metropool: een zorgvuldige ontwikkeling met oog voor het landschap en het feit dat kernen, regio's en gebieden een sterke eigen identiteit behouden. De kritische succesfactoren als een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad, gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in kleine kernen en oog voor de ontwikkeling van het landschap en mobiliteit, onderschrijven wij dan ook volledig. We missen een prominente ambitie om de metropool ook voor iedereen te laten zijn. De betaalbaarheid van woningen staat steeds meer onder druk. We willen voorkomen dat het te duur wordt om in Amsterdam of in onze regio te wonen. Of dat er alleen maar werk is voor hoger opgeleiden.	We zijn het met indiener eens en hebben in de beweging Metropool in ontwikkeling op pagina 34 dan ook opgenomen dat de metropoolregio sociaal inclusief moet blijven. We stimuleren dan ook dat gemeenten op regionaal niveau afspraken over wonen maken waarin onderwerpen als betaalbaarheid worden meegenomen.
ZO-0323	De positie van de metropool in relatie tot andere grootstedelijke gebieden in Nederland behoeft meer uitwerking. Dit geldt in het bijzonder voor Gooi en Vechtstreek. Wij verbinden Amsterdam, Almere, Utrecht en Amersfoort, en de ontwikkelingen in de naastgelegen provincies hebben grote invloed op onze leefomgeving. Onze regio heeft als speciale kwaliteit dat het een grote diversiteit aan landschappen en natuur heeft op een relatief klein gebied. Ook deze landschappen verbinden ons met gebieden buiten de provincie. Het belang van grensoverschrijdende samenwerking en wederzijdse economische, landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische relaties is voor ons onmisbaar.	Wij onderkennen het door indiener geschetste belang vanuit de specifieke ligging van de Gooi- en Vechtstreek. Wij zullen op pagina 34 bij de passage over landschappen de volgende zin opnemen: 'Onze waardevolle landschappen lopen door in de ons omringende provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland alsmede de provincies die aan het IJsselmeer en de Waddenzee liggen. Een goede samenwerking met deze provincies is van belang bij de verdere ontwikkeling van onze landschappen.'
ZO-0324	De druk op de ruimte in de metropool is duidelijk. Er is daarom ook terechte aandacht voor mobiliteit. Het is begrijpelijk dat er een focus is op het verbinden van grote woon- en werkgebieden. Voor de metropool is het ook belangrijk dat daarmee niet de rest van het gebied 'voorbij wordt gereden'. Er wonen en werken ook veel mensen buiten de focusgebieden. Van 2014 tot 2017 hebben het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de regionale partijen (Provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht, Regio Amersfoort en Gooi en Vechtstreek) samengewerkt aan het MIRT onderzoek Oostkant Amsterdam. Aanleiding was het verwachtte knelpunt op de A1 tussen knooppunt Muiderberg en Eemnes. Een belangrijke conclusie uit dit onderzoek is dat het mobiliteitssysteem als een geheel moet worden beschouwd en in relatie tot andere opgaven als ruimte, economie en landschap. Uw visie geeft daar ook rekenschap van, zoals de kritische succesfactor 'bij noodzakelijke ontwikkelingen in het landschap zoeken we in een vroegtijdig stadium naar integrale versterking van het gebied (…)'. In uw visie staat benoemd dat om de groei op te vangen, twee dingen noodzakelijk zijn: "Een vergroting van de capaciteit van het OV-, weg- en fietsnetwerk" en "een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten". Wij missen hier de constatering dat met de grote mobiliteitsgroei een fundamentele andere aanpak is vereist. Er is in onze regio zeer beperkte ruimte voor de traditionele wijze van uitbreiden van infrastructuur naar aanleiding van ontwikkelingen. Er is een integrale benadering nodig, ontschotting van de verschillende overheidslagen en een schaal- en systeemsprong van het openbaar vervoer. Alle modaliteiten zijn nodig, maar gelet op efficiënt ruimtegebruik zou prioriteit bij openbaar vervoer en fiets moeten liggen. Daar is niet alleen provincie verantwoordelijk voor: ook het Rijk, regio's en gemeenten delen in deze verantwoordelijkheid. Wij vinden het van belang dat de provincie deze visie gaat uitdragen.	Wij zijn het met indiener eens dat de grote mobiliteitsgroei een fundamenteel andere aanpak vereist. Belangrijk daarbij is op een betere manier te kijken naar de samenhang tussen ruimtelijk economische ontwikkelingen en bereikbaarheid. In onze visie hebben wij een drietal ontwikkelprincipes die de samenhang tussen bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling benoemd. Ontwikkelprincipe 3 in het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit wat gaat over het clusteren van ruimtelijk economische ontwikkelingen bij OV-knooppunten, ontwikkelprincipe 9 wat handelt over het verbeteren van het mobiliteitssysteem in de metropoolregio Amsterdam en ontwikkelprincipe 13 wat handelt over de samenhang van bereikbaarheid in minder verstedelijkte gebieden. Ons inziens bestaat een metropolitaan mobiliteitssysteem uit alle voor handen zijnde modaliteiten waarbij deze goed op elkaar worden afgestemd. In onze visie hebben wij dus oog voor al die modaliteiten wat leidt tot toevoeging van capaciteit voor OV, fiets èn auto, maar wel verschillend per gebied omdat de opgaven in het drukker wordende deel binnen de ring A10 om een andere oplossing vragen dan een minder dicht verstedelijkt deel van de provincie.

ZO-0328	Het MIRT onderzoek Oostkant Amsterdam heeft geresulteerd in een gedragen maatregelenpakket met een focus op het openbaar vervoer, knooppuntenontwikkeling, een snelfietspadennetwerk in Gooi en Vechtstreek en, indien noodzakelijk, de A1. Indien weguitbreiding op termijn noodzakelijk is, dient dit goed te worden ingepast. Voor de A1 betekent dit een tunnel. Wij zien dit graag in de visie benoemd. In de tekening zijn verbindingen getoond, ook nieuwe verbindingen die ontbreken. Hiervoor is een hoogwaardige OV-verbinding tussen Utrecht en Almere langs de A27 via Hilversum en Huizen een absolute noodzaak. In de tekening op o.a. blz. 18 kan de pijl 'Doorgaand verkeer om de stad' in onze regio worden opgevat als een beoogd tracé met een directe verbinding A6-A9. Wij gaan ervan uit dat dit niet is beoogd. Graag zien wij dit bevestigd.	In de visie werken we met ontwikkelprincipes vanwege het lange termijn karakter van de visie. Om die reden nemen we geen concrete locaties of maatregelen op in het visiedeel. Uitwerking in concrete maatregelen verloopt in de in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde agenda mobiliteit. Voor de goede orde, de uitkomsten uit het MIRT onderzoek oostkant Amsterdam onderschrijven we. De hoogwaardige OV-verbinding langs de A27 zullen we als stippellijn toevoegen op de kaart als indicatie voor het verbeteren van de OV-bereikbaarheid tussen Flevoland, Gooi en Utrecht. De lijnen op de tekening zijn niet bedoeld als tracé aanduiding, maar als richting of relatie.
ZO-0329	Er is opgenomen dat bestaande afspraken over uitleglocaties worden gerespecteerd. We vragen hier wel in het bijzonder aandacht voor beoogde schaalsprong van Almere. De beoogde groei van werkgelegenheid houdt in Almere geen gelijke tred met de (wensen voor) woningbouw. Uit het gememoreerde MIRT onderzoek is ook gebleken dat deze schaalsprong daarom voor nog meer extra druk op onder meer de A1 en A10 zal zorgen. Dit heeft grote consequenties voor het mobiliteitssysteem aan de oostkant van Amsterdam. Wij ondersteunen de noodzakelijke ontwikkeling van Almere. Wel vragen we hierbij aandacht voor de consequenties op het mobiliteitssysteem en het landschap en de leefbaarheid. Ook hier geldt het belang om bij deze visie over de provinciegrens te kijken. Wij rekenen er daarom op dat de kritische succesfactor 'De grote ontwikkelgebieden moeten beoordeeld worden op hun regionale (MRA-) bereikbaarheid en niet alleen op de lokale ontsluiting' ook geldt voor de ontwikkeling in Flevoland, zoals de uitbreiding van Almere en vliegveld Lelystad.	Wat ons betreft zijn de ontwikkelingen in Almere en rond vliegveld Lelystad van groot belang en in dit perspectief zullen deze ook beoordeeld moeten worden.
ZO-0331	De paragraaf over het metropolitane landschap is zeer treffend. Hier komt ook de opgave voor het behoud en investeren in het landschap duidelijk terug. Wij juichen dit zeer toe. Gezien de grote variatie in landschappen en natuur is er in Gooi en Vechtstreek veel winst te behalen op het gebied biodiversiteit. Wij willen hier samen met u aan werken. **Sterke kernen, sterke regio's** Wij lezen in deze beweging een benadering die uitgaat van de kracht van kernen en regio's. Dat ondersteunen wij. In onze regio is een grote diversiteit aan kernen zoals vestingsteden, lintdorpen en brinkdorpen. Wij delen de door u genoemde ambitie om de identiteit van deze dorpen te versterken en de mogelijkheid voor regionaal maatwerk. In onze Regionale woonvisie staat over dit maatwerk bijvoorbeeld: "Kleinere bouwlocaties vinden we in vrijwel alle kernen. In het kader van doorstroming en leefbaarheid van kleinere kernen hebben ook deze locaties een belangrijke functie. De kernen groeien organisch door kleinere uitbreidingsplannen en transformaties." Voor ons het behoud van de natuur tussen onze kernen een kerndoelstelling van ons beleid. In onze regio is daarom ook, met de provincie en gemeente Amsterdam, het Goois Natuurreservaat (GNR) opgericht om de waardevolle natuur tussen de kernen te behouden. Graag blijven wij ons met u voor deze ambitie inzetten.	Wij danken indiener voor deze reactie en zullen in de uitvoering zeker de samenwerking opzoeken.
ZO-0336	**Nieuwe energie** In deze beweging ligt de focus op de energietransitie en de wijze en locaties van energieopwekking. Dat is uiteraard van belang. Hierbij wordt slechts zeer summier ingegaan op misschien wel de grootste opgave: het verminderen van het energieverbruik, onder meer door het isoleren van gebouwen. Dit is een immense en kostbare opgave en randvoorwaardelijk voor energieneutraliteit. De financiering van de energietransitie is een grote uitdaging. Regio Gooi en Vechtstreek heeft bij het ministerie aangegeven als pilotregio te willen fungeren voor proeven op het gebied van objectgebonden financiering. In lijn hiermee is in Laren een studie gestart naar objectgebonden financiering, specifiek op het terrein van baatbelasting. Regionaal wordt succesvol geëxperimenteerd met financieringen voor de verenigingen van eigenaren. Vanuit de provincie zijn er subsidiemogelijkheden voor het ontwikkelen van financieringsproducten en kan een pilot in Gooi en Vechtstreek mogelijk (mede-)gefinancierd. De opgedane inzichten in Laren kunnen hiervoor worden benut.	Wij delen het standpunt dat besparing een belangrijk onderdeel is voor het realiseren van de energietransitieopgave. In onderliggende onderzoeken van de Omgevingsvisie hebben wij het belang van energiebesparing ook inzichtelijk gemaakt. Maximaal besparen beperkt de benodigde extra ruimte voor het opwekken, opslaan en distribueren van hernieuwbare energie. In de Omgevingsvisie hebben wij daarmee rekening gehouden.
ZO-0337	U stelt dat in het kader van het Programma Transitie Energie en Grondstoffen gewerkt gaat worden aan regionale energie en klimaat strategieën voor Noord-Holland Noord en de MRA. Dit is niet de 'regio' indeling zoals tot nu toe is gehanteerd door bijvoorbeeld het Rijk en de VNG. Gooi en Vechtstreek is reeds actief op	In het kader van de Regionale Energiestrategieën wordt eerst een plan van aanpak opgesteld, samen met de gemeenten in de regio's Noord-Holland Noord en de Metropoolregio Amsterdam.

	het gebied van de regionale transitie naar duurzame energie, onder andere met Rijks- en VNG middelen. Daarbij wordt intensief samen gewerkt als gemeenten onderling en met partners binnen en buiten onze regio. Eind 2017 is samen met regio-partners de Regionale Energiestrategie Gooi en Vechtstreek 'Samen op Pad' opgesteld, mede met inbreng van provincie Noord-Holland en het Rijk. Wij vragen u genoemde samenwerking en aanpak op de schaal van Gooi en Vechtstreek mee te nemen in de ondersteuning en vorming van 'RES-regio's' in provincie Noord-Holland.	Daaruit zal duidelijk worden of er een nadere onderverdeling per regio nodig is. Wij houden rekening met het verzoek van indiener.
ZO-0339	Als waardevolle toevoeging aan de visie raden wij aan om als economische kans van de energietransitie ook te benoemen dat dit kan bijdragen aan de bescherming en beheer van het landschap (zie bijvoorbeeld het rapport Energielinie van de RCE en provincie Noord-Holland), of voor aanjagen van stedelijke herontwikkeling. Wij willen deze ambities samen met de provincie verwezenlijken.	Wij onderschrijven de opmerking van indiener dat de energietransitie veel kansen biedt, zoals economische maar ook kansen die bijdragen aan bescherming en beheer van het landschap en aan stedelijke ontwikkeling. De belangrijkste kansen staan vermeld onder de beweging Nieuwe Energie. Om dit te verwezenlijking kunnen is samenwerking met de regio heel bruikbaar.
ZO-0340	**Natuurlijk en vitale landelijke omgeving** Het is goed dat een aparte beweging aan natuur, agrarisch- en landelijk gebied is gewijd. Wij zijn verheugd te lezen dat er inzet blijft op het verbinden van natuurgebieden in Gooi en Vechtstreek. Het principe om het landgebruik en de waterpeilen in balans te brengen met de draagkracht van het veenweidegebied heeft veel impact. Dit is een grote opgave met mogelijk veel impact. Als regio willen wij hier ook onze bijdrage in leveren. Maar dit is opgave voor alle betrokken partijen, van overheden en gebiedspartijen. Dit mist als kritische succesfactor. Ook is dit bij uitstek een opgave die samenhangt met andere ambities, zoals vergroten van biodiversiteit of vitaliteit van kleine kernen.	Wij onderschrijven dit. Wij kiezen daarom voor een gebiedsgerichte aanpak samen met alle betrokken partners, die medeverantwoordelijk zijn om de bodemdaling af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. Wij vinden het positief dat ook de Regio Gooi en Vechtstreek hier een bijdrage aan wil leveren. In het op te starten programma bodemdaling zullen wij uiteraard koppelingen leggen met (de uitvoering van) andere beleidsthema's, zoals het vergroten van de biodiversiteit. Wij zullen aan de bij ontwikkelprincipe 21 gekoppelde eerste kritische succesfactor op pagina 55 het volgende toevoegen: "... en bereidheid tot actie bij alle betrokken partijen".
ZO-0342	**Vervolg: van visie naar uitvoering** In het hoofdstuk van visie naar uitvoering geeft u een aanzet voor de uitvoering. Wij herkennen ons in de ambitie om opgaven centraal te stellen. In het kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 (2018; p. 94) wordt het belang benadrukt van ontwikkeling met behoud van kwaliteit. Gooi en Vechtstreek dient daarbij als voorbeeld: "*In de provincie zijn verschillende, inspirerende voorbeelden te vinden, hoe met behoud van kwaliteit ontwikkeld kan worden. Aansprekend voorbeeld is het Gooi, waar samenwerkende gemeenten al rond 1920 samen besloten een ontwikkelingsplan te maken, uitgaande van de bescherming van bestaande kwaliteiten (de schoonheid van de Gooise natuur was immers de reden van de aantrekkingskracht) en de ontwikkeling van nieuwe kwaliteiten. Door deze keuze is dit gebied nu een van de meest gelaagde en gewilde gebieden in de provincie en Nederland.*" We hopen dat u daarbij de kans benut om te gaan voor kwaliteit. Dit vraagt om keuzes, wij missen in de visie het afwegingskader dat u gebruikt wanneer er dilemma's ontstaan tussen ambities en thema's.	Wij zijn verheugd dat indiener zich herkent in onze ambitie de opgaven centraal te stellen. We hebben een bewuste keuze gemaakt om een aantal ontwikkelprincipes te benoemen in onze visie en om het afwegingskader hierin niet op te nemen. De reden hiervoor is dat we een langer houdbare visie hebben willen opstellen en ruimte willen bieden in de toekomst om samen met onze partners afwegingskaders, maar indien noodzakelijk, ook aanpassingen aan deze kaders te kunnen aanbrengen zonder de visie direct te hoeven herzien. We hebben met andere woorden in de visie vooral de ambities en doelen geformuleerd. De instrumenten om die doelen en ambities te bereiken, gelegitimeerd vanuit onze visie, stellen we in het verlengde daarvan op. De invulling van dergelijke kaders is onderdeel van het proces om te komen tot een bij deze visie behorende Omgevingsverordening. Ook dit proces geven we graag invulling samen met onze partners.
ZO-0345	Graag aan wij met u aan de slag om vanuit een balans te vinden tussen economische groei, verstedelijking en leefbaarheid. Het instrument dat de Omgevingswet ons biedt om opgaven te versterken, het zogenaamde 'programma', past hier goed bij. Voor onze regio is daarbij samenwerking met de provincie onmisbaar, ook waar het gaat om financiën. Hier geeft de visie nog geen zicht op. We realiseren daarbij onze eigen verantwoordelijkheid. Wij investeren daarom ook in gezamenlijke programma's zoals Oostelijke Vechtplassen, Naarden buiten de Vesting, Verder met de Vesting Muiden, OV knooppunten, het MRA fietsnetwerk en trekken gezamenlijk met u op in onderzoek naar nieuwe vervoersvormen.	Het klopt dat onze Omgevingsvisie, als langetermijnvisie voor de ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland, geen zicht biedt op de precieze inzet van financiële middelen voor de programma's die uitwerking en uitvoering geven aan de visie. De toedeling van middelen aan programma's maakt onderdeel uit van de jaarlijkse begrotingscyclus. Hierbij fungeert de Omgevingsvisie als richtinggevend strategisch kader. Uiteraard zetten wij graag de samenwerking met de Gooi- en Vechtstreek voort in bestaande en nieuwe programma's en met de Regionale samenwerkingsagenda.
ZO-0346	**Proces** Tenslotte willen wij u complimenteren met het proces van co-creatie met overheden en organisaties uit de profit- en non-profitsector. De Regio is lid van de ambtelijke projectgroep en een vertegenwoordiging van Gooi en Vechtstreek heeft deelgenomen aan de werkateliers en overige bijeenkomsten. Wij herkennen onze inbreng grotendeels terug in de Omgevingsvisie NH2050 en vertrouwen erop dat u de aangedragen punten verwerkt in de uiteindelijke visie. Hoogachtend, Regio Gooi en Vechtstreek, namens de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.

ZW-0041 Gemeente Zaanstad		
ZO-0347	Geacht College van Gedeputeerde Staten, Met belangstelling heeft het College van Burgemeester en Wethouders van Zaanstad kennis genomen van uw Omgevingsvisie NH 2050. Zaanstad heeft met de samenwerkende gemeenten in de regio Zaanstreek Waterland een gezamenlijke zienswijze geformuleerd op uw visie. *Concluderend uit de zienswijze Zaanstreek Waterland:* De inhoudelijke ambities en onderwerpen van de visie zijn herkenbaar en worden grotendeels gedeeld. Toch denken we dat de visie nog niet klaar is. De Omgevingsvisie NH 2050 geeft nog onvoldoende focus voor een integrate afweging van belangen en waarden. Daarnaast heeft de manier waarop de ambities en doelstellingen gerealiseerd gaan worden en hoe de verschillende rotten en verantwoordelijkheden daarin een plaats krijgen nog verdere uitwerking nodig. We denken als regio Zaanstreek Waterland daarin graag als volwaardige partner van de provincie in mee. Onderstaande Zaanse zienswijze is hierop een aanvulling. *Complimenten voor het proces van opstellen* Allereerst willen we, in lijn met de zienswijze van regio Zaanstreek Waterland, nogmaals onze waardering uitspreken voor de wijze waarop u de verschillende belanghebbenden en medeoverheden hebt betrokken bij het opstellen van de visie. We benadrukken daarbij dat we graag deze open en interactieve manier van samenwerken in de toekomst willen voortzetten. Hieronder gaan we op een aantal aspecten van uw omgevingsvisie Hader in.	Wij zijn blij met de waardering voor het proces.
ZO-0348	*De algemene visie van de provincie op de (toekomstige) opgaven en doelstellingen is duidelijk omschreven.* Er is voor gekozen om de visie aan een aantal hoofdthema's en ambities (afkomstig uit de verkenning NH2O50) op to hangen. Er wordt een vijftal bewegingen Haar de toekomst benoemd waar de provincie ambities bij formuleert. Deze worden gekoppeld aan ontwikkelprincipes die de provincie bij het bereiken van de ambities wil hanteren. Hierbij worden vervolgens randvoorwaarden benoemd die tijdens het proces in acht moeten worden genomen. De ontwikkelprincipes en randvoorwaarden in combinatie met de bewegingen, zijn een interessante manier van beschrijven. De eerste twee lijken namelijk redelijk vast in de tijd. De bewegingen kunnen in de loop van de tijd gaan veranderen of er komen nieuwe bij. Daar kan men dan vanuit de ontwikkelprincipes op reageren. De gekozen thema's en onderwerpen zijn logisch en herkenbaar. Het document geeft echter vooral een stapeling van ambities weer. Wat wanneer leidend is en hoe dat bepaald wordt, blijft toch onduidelijk. Wat verder opvalt, is dat de thema's in hoofdlijnen zijn omschreven en niet of slechts minimaal onderbouwd worden met onderzoeksrapporten en bronnen. Dit komt de leesbaarheid van het stuk ten goede maar laat wel vragen open over hoe de omschreven situaties precies relevant zijn voor Zaanstad.	In de stapeling van ambities herkennen wij ons niet. In de Koers NH2050 hebben wij een aantal ambities voor de visie in samenhang met elkaar geformuleerd. In de visie zijn die ambities vertaald naar ontwikkelprincipes, hangend onder 5 bewegingen met daaraan voorafgaand een aantal overkoepelende principes onder de noemer Leefomgevingskwaliteit. Alle ontwikkelprincipes moeten in samenhang worden beschouwd en toegepast. Per slot van rekening overlappen de bewegingen elkaar. Er moet voor worden gewaakt dat de ontwikkelprincipes als afvinklijst van 1 t/m 21 worden toegepast. Wij onderschrijven niet de opmerking dat de thema's in hoofdlijnen niet of slechts minimaal worden onderbouwd met onderzoeksrapporten en bronnen. De legitimatie van de thema's zijn te vinden in het totale proces tot deze Omgevingsvisie NH2050 en in het bijzonder in de 1e stap die geleid heeft tot het rapport Verkenningen NH2050. Daarin zijn alle gebruikte bronnen terug te vinden. Dat de Omgevingsvisie NH2050 misschien niet 1-op-1 bovenop Zaanstad kan worden gelegd, kan heel goed mogelijk zijn. Het is nooit onze bedoeling geweest om de provinciale Omgevingsvisie het detailniveau van een gemeente te geven. Wij hopen wel dat Zaanstad mogelijkheden met de Omgevingsvisie ziet voor haar doelen en ambities in het licht van de beweging 'Metropool in ontwikkeling'.
ZO-0349	Uit de verkenningen blijkt dat de hele regio te maken krijgt met een sterke groei van toerisme. Voor Zaanstad is dit zeer relevant vanwege onder andere de Zaanse Schans. We voorzien stevige opgaven ten aanzien van onder andere bereikbaarheid en leefbaarheid. We missen deze ontwikkeling in de prioritaire doelstellingen in de Omgevingsvisie NH 2050, terwijl het voor de metropoolregio Amsterdam en Zaanstad een belangrijk speerpunt is voor de toekomst.	Op pagina 60 van de Omgevingsvisie staan kwaliteiten benoemd van de regio's die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. Zoals vermeld is het toerisme in de regio Zaanstreek een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De opgaven die er voor deze regio liggen om deze kwaliteiten verder te ontwikkelen zijn, zoals indiener ook aangeeft, onder andere bereikbaarheid en leefbaarheid. In de ontwikkelprincipes en bijbehorende kritische succesfactoren van de samenhangende beweging Metropool in ontwikkeling schetsen wij hoe wij met die opgaven om willen gaan. Zo geven we als succesfactor aan dat "De verwachte groei in recreatie en toerisme vereist sturing op locatie en mobiliteit", waarmee we het belang van sturing op deze opgave onderschrijven.

ZO-0350	De visie beschrijft sommige onderwerpen (bijvoorbeeld het verstedelijkingsvraagstuk) wat teveel in zijn algemeenheid. Bijvoorbeeld in de uitspraak dat er een grote woningbouwopgave ligt waarin de provincie volledig binnenstedelijk kan voorzien. Een onderbouwing waar dat uit blijkt ontbreekt. De totale opgave zal wellicht binnen de provincie in zijn geheel te realiseren zijn, maar er wordt niet ingegaan op de vraag of de behoefte aan woningen in alle regio's gelijk is (er wordt slechts onderscheid gemaakt tussen de MRA en het noorden van Noord Holland). De behoefte aan extra woningen en de mogelijkheid tot het inpassen van de woningen zal per gemeente enorm verschillen en vraagt dan ook om lokaal maatwerk. Het stuk is, begrijpelijk gezien de tijdshorizon van 2050, op de (verve) toekomst gericht en geeft nog weinig praktische handvatten voor de keuzes die op korte termijn gemaakt moeten worden. Een deel van de opgaven speelt juist nu (verstedelijking, woningbouwopgave, ontsluiting van het noorden, ruimte voor andere energievoorzieningen, bodemdaling enzovoort).	De Omgevingsvisie biedt kaders. Ten aanzien van de mogelijkheden om de bouwopgave binnenstedelijk op te kunnen lossen wordt bij ontwikkelprincipe 8 uitgewerkt dat dit zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen plaatsvindt, bij voorkeur in de buurt van OV-knooppunten van openbaar vervoer. Daarbij wordt erkend dat dit een ingewikkeld vraagstuk is. De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking mee in dat proces. Met betrekking tot de opmerking van indiener over de onderbouwing van de binnenstedelijk mogelijkheden verwijzen wij indiener naar onze Verkenningen NH2050 en de provinciale monitor plancapaciteit. Hieruit blijkt de binnenstedelijk plancapaciteit een stuk groter te zijn dan we lang hebben gedacht, wanneer gemeenten de mogelijkheden hiertoe in kaart brengen. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk.
ZO-0357	Gezondheid, veiligheid en klimaat krijgen een stevige p/ek in de Omgevingsvisie NH 2050. Opvallend is dat de provinciale omgevingsvisie begint met 'klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving' als een van de acht meest urgente ontwikkelingen. Deze sterke focus op klimaatadaptatie en bodemdaling is in de hele visie terug to vinden. Ook de link tussen klimaatadaptatie, biodiversiteit en waterkwaliteit is gelegd. Deze nadruk op het thema en de integrate benadering waar het allemaal invloed op heeft vinden we positief. Klimaatadaptatie is belangrijk, niet alleen ter voorkoming van schade en overlast, maar juist ook voor de gezondheid en leefkwaliteit van de bewoners van Noord-Holland, zeker gezien de uitgangspunten om zoveel mogelijk binnenstedelijk en bij knooppunten to gaan ontwikkelen en bouwen. Een ambitie die aansluit bij de ambities van Zaanstad (Maak Zaanstad, Knooppuntontwikkeling van de stations Zaandijk Zaanse Schans en Kogerveld). De ambitie is een klimaatbestendig en water robuust Noord-Holland. Deze ambitie vraagt veel aanpassingen van de leefomgeving. De provincie plaats ook bodemdaling in het kader van klimaatverandering. Droogte en vaak wisselende waterpeilen hebben hier een enorm effect op. Deze twee opgaven samen aanpakken als het om ambities, financiering, etc. gaat, is een zeer grote Opgave. We zijn blij dat het zo veel aandacht krijgt, maar als het om aanpak gaat zijn we benieuwd hoe deze twee thema's samen benaderd worden. Daarbij komt ook de vraag naar boven hoe dit zich verhoudt tot de andere meest urgente ontwikkelingen.	Het terugdringen van de bodemdaling vergt hogere waterpeilen in landbouw- en natuurgebieden, waardoor dit kansen biedt om de huidige versnippering van het watersysteem (landbouw laag peil, natuur hoog peil) op te heffen. Wij willen dit gebiedspecifiek aanpakken. In ons op te starten programma bodemdaling willen wij tevens koppelingen leggen met (de uitvoering van) andere beleidsthema's, zoals het vergroten van de biodiversiteit.
ZO-0358	We werken graag samen met de provincie verder uit hoe de integrale afweging gemaakt kan worden tussen de verschillende doelen en opgaven. We zien namelijk dat er spanning gaat ontstaan tussen de verschillende opgaven en ambities. Voor Zaanstad is bijvoorbeeld heel relevant hoe we onze versnellingsopgave van de woningbouw en de binnenstedelijke verdichting kunnen realiseren in het licht van de klimaatambities.	De provincie ziet uit naar de samenwerking met Zaanstad. Dat er spanning bestaat tussen de verschillende opgaven en ambities, beamen wij en hebben wij ook beschreven in de Omgevingsvisie. Het gaat er vervolgens om op een verantwoorde manier en met oog voor regionaal maartwerk verschillende belangen bij elkaar te brengen, tegen elkaar af te wegen en de juiste keuze te maken. Daarbij willen we Zaanstad graag helpen.
ZO-0359	*Bodemdaling en landschap staan duidelijk `op de kaart'.* Uit de visie blijkt een duidelijk besef van de problematiek van de bodemdaling en dat dit niet langer genegeerd kan worden. Daarbij spreekt de visie ook uit dat het aanpakken ervan gevolgen kan hebben voor het landschap, de natuur, landbouw en verder grondgebruik. Wij vinden het positief dat daarin bereidheid doorklinkt om te veranderen, ook in het landschap. De visie onderstreept Natura 2000. Wij vragen ons af wat er gebeurt als Natura 2000 en het tegengaan van bodemdaling elkaar gaan bijten. Wellicht ligt hier een rol voor de provincie om in Overleg met het Rijk te gaan over hoe deze twee opgaven, N2000 en tegengaan bodemdaling, zich tot elkaar verhouden. We verwachten dat bij de daadwerkelijke realisatie van het Nationale Natuurnetwerk (NNN) en Natura2000 gebieden de verbrakking daar onderdeel van uit maakt.	Het behoud van de biodiversiteit, onder andere via het Natura 2000 beleid, en het tegengaan van verdere bodemdaling zijn beide doelstellingen benoemd in de omgevingsvisie. De beheerplannen voor de natura 2000 gebieden zijn de documenten waarin een mogelijk tegenstrijdig belang naar voren kan komen. Een belangentegenstelling is door ons niet geconstateerd en onze verwachting is dat die zich in de toekomst ook niet zal voordoen.
ZO-0360	Goed dat in de visie nadrukkelijk het landschap als voorwaarde voor verdere verstedelijking wordt genoemd bij de beweging 'metropool in beweging. Dit sluit aan bij de wijze waarop Zaanstad hier mee om wil gaan. Verder zien wij landschap ook als een kritische succesfactor bij de inpassing en realisatie van infrastructuur. Hoe borgen we echter dat dit ook echt meegewogen wordt in de economische afweging?	Wij zijn blij met de gedeelde ambitie over de ontwikkeling van het landschap. De opgave staat centraal. De uitwerking van ontwikkelprincipes kunnen per project en gebied verschillen. Om maatwerk te kunnen leveren, kan de afweging per opgave en gebied verschillen. Dat geldt dus ook voor de afweging tussen landschap, infrastructuur en economie. Regionaal en lokaal zal er een zekere mate van eigen afwegingsruimte zijn, mede afhankelijk van wat in de provinciale

		omgevingsverordening wordt geregeld. Overigens staan er in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie handvatten hoe bij de realisatie van infrastructuur rekening te houden met landschap en cultuurhistorie.
ZO-0361	Sturingsfilosofie en lokale afwegingsruimte. Bij het opstellen van de provinciale omgevingsvisie zijn veel collega's van andere bestuursorganen gevraagd mee to denken over de visie. Vooral de vraag hoe meer ruimte kan worden gegeven aan initiatieven en aan lokaal maatwerk zijn bij deze sessies veelvuldig aan de orde geweest. De provincie heeft een sturingsfilosofie geintroduceerd om sturing to geven aan de vraag waar de bevoegdheid van de provincie en van de gemeenten bij gezamenlijke opgaven moet komen to liggen: Uit gegaan wordt van het principe `lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte to bieden aan maatwerk en om vorm to kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking. Zaanstad onderschrijft deze sturingsfilosofie van harte, maar heeft daarbij in het licht van deze Omgevingsvisie wel een aantal vragen en opmerkingen. De sturingsfilosofie wordt wel benoemd in de Omgevingsvisie maar krijgt daarin helaas geen verdere invulling. De visie gaat uit van een bestuurlijke verhouding die blijft zoals het op dit moment al is geregeld. Wel wordt gesproken over de noodzaak van een goede samenwerking tussen de openbare besturen en andere partners (als kritische factor voor het slagen van de opgave: zie p. 19, 33, 35, 40, 41, 63 en verder). De visie geeft echter geen invulling aan de vraag op welke inhoudelijke onderwerpen ruimte wordt gegeven aan lokale besturen. De visie zegt wel dat dit nog een latere invulling kan krijgen, afhankelijk van de opgave. We gaan er van uit dat we dit in goede samenwerking kunnen bepalen. Op pagina 65 wordt wel duidelijk gesteld dat de rol van de provincie vooral ligt in de toezichthoudende en opdracht gevende rol als het gaat om wet- en regelgeving (waarin de omgevingsverordening leidend is). Gesteld wordt dat gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor de ruimtelijke sturing via de bestemmingsplannen, de provincie stuurt op regionale afstemming. (p. 46). Dit is geen wijziging ten opzichte van de huidige gang van zaken, immers de gemeente is nu ook verantwoordelijk voor de lokale bestemmingsplannen. De vraag is of er ruimte door de provincie kan worden geboden door de plaatselijke ruimtelijke sturing ook plaatselijk te laten waarbij de provincie terughoudend is in het beperken van lokale initiatieven en vraagstukken. Door de verbreding van ruimtelijke ordening naar de fysieke leefomgeving in de provinciale omgevingsvisie en het benoemen van brede provinciale belangen hierin ontstaat de indruk dat de provincie inzet op vertrouwd instrumentarium en bewust kiest voor provinciale sturing, o.a. via regelgeving.	De Omgevingsvisie beoogt een langetermijnvisie te zijn op de fysieke leefomgeving. Daarbij hebben wij gezocht naar het juiste evenwicht tussen enerzijds richtinggevend te zijn naar de toekomst toe, maar anderzijds voldoende ruimte te laten voor lokale overheden en kunnen anticiperen op ontwikkelingen die ten tijde van het opstellen van de visie nog niet of nauwelijks zichtbaar zijn geweest. De Omgevingsvisie NH2050 geeft daarom enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Over hoe we de ambities en doelstellingen willen waarmaken en hoe we onze rol daarbij invullen, hebben we de ruimte gelaten om dat samen met onze partners vorm te geven. Daarvoor staan verschillende instrumenten ter beschikking. We bieden daarbij vanuit de sturingsfilosofie ruimte voor eigen regionale en lokale afwegingen. Als we nu al op de 'vertrouwde manier' aan de visie invulling zouden hebben gegeven, zou er sprake zijn van top-down handelen. Dit willen we ten enenmale niet, aansluitend op de gedachte uit de Omgevingswet. Als er kaders gesteld worden, via de Omgevingsverordening, is dat nadat gezamenlijk geconstateerd is dat regionale kaders een bijdrage leveren aan het slechten van een maatschappelijke opgave. De schrijffase van de eerste tranche Omgevingsverordening NH is in september 2018 gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken. Indiener wordt van harte uitgenodigd om in het proces van de op te stellen Omgevingsverordening te participeren.
ZO-0362	Gesproken wordt van een nieuw instrument; het (interbestuurlijk) programma. Wellicht biedt dit instrument mogelijkheden tot een meer lokaal/ regionale aanpak in samenwerking met de provincie. De invulling en de juridische status van het instrument worden niet duidelijk uit de visie. Wel wordt op pagina 65 gesteld dat de provincie (in aanvulling op al bestaande programma's OV knooppunten en Deltaprogramma) gebruik zul en gaan maken van hun regelgevende rol en het instrument Omgevingsverordening. We zijn dan ook benieuwd hoe het (inter)bestuurlijke programma vorm gaat krijgen. De geboden oplossingen/ verruimingen worden gezocht binnen het totale gebied van provincie Noord-Holland. De vraag is of dit echt een oplossing is voor lokale problemen, Gesteld wordt bijvoorbeeld dat er voldoende kantoorpanden leeg staan die getransformeerd kunnen worden naar woningen. Dit zal zo zijn als je alle leegstaande panden in de hele provincie optelt, maar de woningopgave die er voor Zaanstad ligt is hiermee niet geholpen, die is alleen geholpen bij leegstaande kantoorpanden in Zaanstad zelf (die ook nog geschikt moeten zijn om te verbouwen tot woning) in Zaanstad. Daarnaast is er door de aantrekkende economie veel minder leegstand van kantoren in Zaanstad. Kortom de schaal van heel Noord- Holland is niet altijd de juiste schaal om lokale opgaven op te kunnen lossen. Soms is dat de schaal van de stad, de deelregio of zelfs tussen twee steden. Voor Zaanstad is bijvoorbeeld de inhoudelijke samenwerking met Amsterdam en met de partners in het Noordzeekanaalgebied van groot belang voor de toekomst van onze stad.	Het (inter)bestuurlijk programma is één van de instrumenten die we kunnen inzetten om nader invulling te geven aan de Omgevingsvisie. De precieze invulling en doorwerking van de eventueel te ontwikkelen (inter)bestuurlijke programma's zal de komende jaren duidelijk worden en zal afhangen van de specifieke opgave waar deze aan gekoppeld zijn. Ten onrechte stelt indiener dat we in onze Omgevingsvisie bij oplossingen voor (lokale) opgaven altijd het schaalniveau van Noord-Holland hanteren. Dit doen wij niet. Onze sturingsfilosofie gaat juist uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', waarbij de opgave steeds centraal staat. Die bepaalt welk schaalniveau passend is. Zoals de indiener terecht opmerkt, is dat soms de schaal van een dorp of stad, soms van een regio en soms van de hele provincie. Deze flexibiliteit vormt een kernelement van onze Omgevingsvisie.

ZO-0363	*Nieuwe energie* Een goede ruimtelijke ordening van de klimaat- en energietransitie is cruciaal, boven en onder de grond, op land en op zee. Enerzijds om de transitie vorm te geven op een ruimtelijk goede manier: in balans met andere belangen in de ruimte, rekening houdend met de kwaliteit van de leefomgeving, en met draagvlak. En anderzijds ook om voldoende ruimte te vinden voor de transitie en deze te combineren met andere opgaven. Deze ruimte is in Nederland — waar iedere vierkante meter al een (of meerdere) bestemming(en) heeft — niet vanzelfsprekend. Een goede ruimtelijke aanpak van de transitie, inclusief het maken van (soms ingrijpende) ruimtelijke keuzes, is daarmee een noodzakelijke voorwaarde voor het behalen van de klimaatdoelstellingen. In de ontwerp Omgevingsvisie NH 2050 worden voor als nog weinig van deze keuzes gemaakt. Het lijkt zo dat de Omgevingsvisie NH 2050 zich voornamelijk richt op wat buiten de provincie kan worden verwezenlijkt (bijvoorbeeld wind op zee) in plaats van zich te richten op wat binnen de provincie kan. Noord-Holland kenmerkt zich door regio's die door natuurlijke omstandigheden specifieke kwaliteiten hebben: relatief windrijk, veel zonuren en de beschikbaarheid van aardwarmte. Benut deze diversiteit van natuurlijke omstandigheden door ruimtelijke spreiding van verschillende energiebronnen. Het zou de provincie sieren als zij met beleid komt voor bijvoorbeeld: windmolens, zonneparken en grootschalige geothermie (en evt. waterstoffabriek) en waar dit mogelijk is. Zoek hier de samenwerking op met gemeenten, marktpartijen en bewoners. Dit kan worden uitgewerkt in de Regionale Energie Strategie (RES).	Wij hebben als ambitie een klimaatneutrale samenleving in 2050. De Omgevingsvisie geeft daar op hoofdlijnen richting aan, rekening houdend en in samenhang met andere opgaven. In Ontwikkelprincipe 14 (pagina 46) wordt ingegaan op zogenoemde regionale optimale energiemixen. Dat principe gaat precies over wat indiener aangeeft: zorg voor een zodanige mix van energievormen, dat dat past bij de regionale landschappelijke, gebiedskwaliteiten en economische kansen. In de Regionale Energiestrategieën wordt samen met de regio en andere stakeholders verder invulling gegeven aan de opwekking, opslag en distributie van hernieuwbare energie.
ZO-0364	De provincie benadrukt de economische kansen als het gaat over de energietransitie. Daar sluit de gemeente Zaanstad zich bij aan, maar de transitie gaat zeker ook geld kosten. Hoe houdt de provincie de transitie betaalbaar? Hoe zorgt de provincie dat de rekening niet alleen bij de burger ligt en dat deze weerstand krijgt tegen deze nodige transitie? Daarnaast merken we dat de burger ook steeds vaker ruimte vraagt om zelf duurzame energie projecten op te zetten. Wanneer burgers actief meedenken wordt een schat aan kennis en ervaring ontsloten en neemt de kans toe dat mensen zich mede-eigenaar van de plannen gaan voelen. Van de overheid verwachten burgers regie en kaders, maar ook ruimte voor eigen initiatief. Er zijn kortom tal van mogelijkheden om energie op te wekken. Wat ontbreekt zijn de ruimtelijke mogelijkheden. Graag zien wij een heldere ambitie en meer flexibiliteit in de mogelijkheden om duurzame energie op te wekken.	Indiener stelt een terechte vraag. In het Nationaal klimaatakkoord, dat naar verwachting eind 2018 wordt getekend, worden afspraken gemaakt over hoe doelstellingen voor 2030 moeten worden gefinancierd. En wellicht worden in de Regionale Energiestrategieën ook nadere afspraken over de financiering worden gemaakt.
ZO-0365	*Noorzeekanaalgebied* Uit de omgevingsvisie blijkt dat de eerder gemaakte afspraken in de visie Noordzeekanaalgebied 2040 gerespecteerd worden. Het gebied krijgt een sterke rol in het waarmaken van de ambities ten aanzien van energietransitie en circulaire economie. Terecht geeft u aan dat de opgave in dit gebied erg complex is gezien alle doelen en ambities die er samen komen. We missen in de Omgevingsvisie NH 2050 een duidelijke verbinding tussen deze opgaven en het ruimtebeslag dat dit gaat vergen. Wordt dit gebied echt een draaischijf in de energietransitie? Op de kaart van dit gebied lijken de Achtersluispolder en het Hembrugterrein voornamelijk als industrie- en bedrijventerreinen ingetekend. Dat is, zeker gezien de afspraken in de Noordzeekanaalvisie en de tijdspanne van deze omgevingsvisie NH 2050, niet juist. Deze gebieden gaan verkleuren naar een gemengd werk-woongebied. We verzoeken dit duidelijker en eenduidiger op de kaart te laten zien. Het aanwijzen van de bedrijventerreinen tangs Noordzeekanaal als plekken om de circulaire economie vorm to geven sluit aan bij de Zaanse aanpak van dit thema.	Uit de MRA verkenningen kwam naar voren dat het NZKG de draaischijf is in de energietransitie voor de MRA. Om hier verdere invulling aan te geven wordt er samen met de partners van het Bestuursplatform NZKG waar indiener ook onderdeel van uit maakt een ontwikkelingsvisie energietransitie 2050 opgesteld. Eind van het jaar worden hierover bestuurlijke keuzes gemaakt. Voor de gebieden Hembrugterrein en Achtersluispolder worden de afspraken van de visie NZKG nageleefd. Wij zullen dit in de legenda van de kaart behorend bij de beweging Metropool in ontwikkeling verduidelijken.
ZO-0366	*Schiphol*	De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid,

	Zaanstad ligt deels onder de aanvliegroutes van de luchthaven Schiphol. Schiphol blijft dan ook een zwaarwegend aandachtspunt voor de leefbaarheid in onze stad. Helderheid over normen en de realiteit van keuzes met betrekking tot groei in relatie tot verstedelijking in de metropoolregio Amsterdam is geboden Om bovenstaande te borgen we vragen de provincie om zich blijvend in te spannen voor een goede implementatie van de gemaakte afspraken in het wonen-vliegen dossier.De provincie kan een stevigere rol pakken in het traject rondom het uitbreidingsvraagstuk van de luchthaven Schiphol door te lobbyen voor de snelle opening van luchthaven Lelystad.	de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het hubnetwerk op Schiphol moet in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0367	*Tot slot* Samenvattend is er vanuit Zaanstad veel waardering voor zowel de open en interactieve aanpak van de provincie om te komen tot een Omgevingsvisie NH 2050 als de inhoudelijke focus op de leefomgevingskwaliteit. Ook het meewegen van de effecten op de ondergrond, een nieuw element, herkennen we. De relatie ondergrond-bovengrond krijgt net als de leefomgevingskwaliteit een belangrijke plek in onze eigen Zaanse omgevingsvisie. Een kritische noot hebben we ook. Voornamelijk met betrekking tot de vraag hoe alle ambities en doelen gerealiseerd kunnen worden, welke rol de provincie daarbij in wil nemen en hoeveel lokale afwegingsruimte er voor gemeenten is. Ook spreken we de verwachting uit dat we samen met de provincie en de andere partners in de regio verder uitwerken hoe de verschillende belangen tegen elkaar afgewogen kunnen worden. Want dat er spanning is en zal ontstaan tussen de verschillende ambities, doelen en opgaven staat wel vast. We herhalen dus het aanbod uit de gezamenlijke zienswijze van Zaanstreek Waterland om de zogenaamde 'hoe-vraag' samen met de provincie verder verkennen en uit te werken, bijvoorbeeld in de regels van de provinciale Omgevingsverordening. Hoogachtend, burgemeester en wethouders van Zaanstad,	Wij zijn blij met de waardering voor de wijze waarop onze Omgevingsvisie tot stand is gekomen en de inhoudelijke focus op leefomgevingskwaliteit. Bij de verdere invulling van onze rol en de (mate van) eigen afwegingsruimte voor gemeenten, zal onze sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' leidend zijn. Onze intentie daarbij is om daadwerkelijk lokale en regionale afwegingsruimte te bieden vanuit het vertrouwen dat wij hebben in gemeenten. Hoe we dit in de praktijk invulling geven, zullen we uiteraard samen met al onze partners, inclusief de gemeente Zaanstad en de regio Zaanstreek-Waterland, verkennen en uitwerken.

ZW-0042 Gemeente Diemen		
ZO-0369	Geacht college, De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (vervolg: de ontwerpvisie) geeft een goede uiteenzetting van de ruimtelijke opgaven voor de komende jaren in de provincie Noord-Holland. Wij onderschrijven de hoofddoelstellingen, de sturingsfilosofie en ook de ontwikkelprincipes. De visie wordt echter weinig concreet en er worden nog geen definitieve keuzes gemaakt. Wij maken van deze gelegenheid gebruik om een aantal voor ons belangrijke punten te benadrukken.	Wij zijn verheugd dat indiener onze hoofddoelstellingen, sturingsfilosofie en ontwikkelprincipes onderschrijft. Wat de mate van concreetheid van de visie betreft gelden de volgende overwegingen. De Omgevingsvisie NH2050 beoogt een brede strategische visie voor de lange termijn te zijn, waarbij het om meer gaat dan ruimtelijke opgaven. Het gaat om het omgevingsbeleid in ruime zien, waarbij we bijvoorbeeld ook oog hebben voor gezondheid, veiligheid en biodiversiteit. De visie moet enerzijds richting en daarmee houvast naar een onbekende toekomst, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. Daarbij is het balanceren tussen kaders formuleren en ruimte laten. Bij een te concrete visie bestaat het risico dat de visie onvoldoende wendbaar wordt bij onverwachte veranderingen. Definitieve keuzes passen daarom niet bij deze visie, vanwege het gevaar dat daarmee wegen naar oplossingen op langere termijn worden dichtgezet. We sturen daarom op doelen in plaats van op middelen en eindbeelden.
ZO-0373	Energietransitie en windmolens Diemen levert graag een bijdrage aan de energietransitie. Ook al doet de visie geen directe uitspraken over windmolens op land - wel wordt benoemd dat op zee fors uitgebreid dient te worden - toch gebruiken wij deze zienswijzenmogelijkheid graag om nogmaals de mogelijkheid voor het plaatsen van windmolen(s) in	Wij hebben als ambitie dat de samenleving in Noord-Holland in 2050 volledig klimaatneutraal is. In onderliggende onderzoeken van de Omgevingsvisie is inzichtelijk gemaakt wat dit ruimtelijk-economisch betekent voor Noord-Holland. De Omgevingsvisie geeft op hoofdlijnen richting aan de energietransitie rekening houdend en in samenhang met alle andere opgaven. In de

	het buitengebied van Diemen te bepleiten. Wij zijn van mening dat deze ruimtelijk goed inpasbaar zijn. Dit is het geval wanneer deze in rijopstelling langs bestaande infrastructuur geplaatst worden. Aangezien het buitengebied van Diemen grotendeels als NNN begrensd is, zal in ieder geval een deel van de windmolens binnen de NNN geplaatst moeten worden. Gezien de betreffende natuurwaarde op deze locaties en reeds uitgevoerd ecologisch onderzoek zijn wij van mening dat de windmolens hier goed inpasbaar zijn. Wij vragen u dan ook om hier meer mogelijkheden voor te scheppen, zodat Diemen haar bijdrage aan de energietransitie kan leveren. Een motie van 6 juli 2017 aangaande dit onderwerp werd unaniem door de gemeenteraad getekend.	regionale energiestrategieen zal een nadere invulling worden gegeven aan de opwekking, opslag en distributie van hernieuwbare energie. Wij kunnen geen mededelingen doen over concrete projecten, zoals indiener aangeeft. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie in instrumenten zoals Omgevingsverordening en programma's zal mogelijk een en ander duidelijker worden. Wij nodigen de gemeente van harte uit om daarbij betrokken te zijn.
ZO-0374	Duurzaamheid en milieu Voor diverse onderwerpen zijn in de ontwerpvisie concrete lange termijn beleidsdoelstellingen geformuleerd. Ze staan echter verspreid en daardoor moeilijk vindbaar in de tekst (klimaatneutraal in 2050, 49% CO2 reductie in 2030, volledig circulaire economie in 2050, 50% reductie verlies primaire grondstoffen in 2030 t.o.v. 2018, 50% milieuwinst geluid luchtvaart voor de omgeving, streven naar voldoen aan de WHO norm voor luchtkwaliteit in 2050, KRW normen behalen in 2027). Voor de leesbaarheid (en ook het toetsen van initiatieven die niet binnen de geldende ruimtelijke kaders vallen) zou het wenselijk zijn om dergelijke beleidsdoelen op een centrale plaats te verzamelen of in de tekst van een kader te voorzien.	De suggestie van indiener om strategische doelen op een centrale plaats in de Omgevingsvisie te verzamelen en van een kader te voorzien vinden wij op zichzelf begrijpelijk, maar nemen deze niet over. De feitelijke doelen van de omgevingsvisie volgen uit de geformuleerde hoofd- en onderliggende ambities uit Koers NH2050, uitgewerkt in de bewegingen en daarbij horende ontwikkelprincipes.
ZO-0375	Wij herkennen en onderschrijven de ambitie van de provincie om in 2050 energieneutraal te zijn, en delen de wens om de opgaven voor de energietransitie ook te zien als kans voor economische ontwikkeling. Bij de energietransitie ligt de nadruk op het opwekken van duurzame energie. Wij vragen u om ook gericht te blijven sturen op de 'kritische succesfactor' van maximale energiebesparing. In onze ogen is een andere belangrijke 'kritische succesfactor' de aanwezigheid van voldoende juist opgeleide mensen, niet alleen voor de circulaire economie, maar ook om invulling en uitvoering te geven aan de energietransitie.	Wij zijn verheugd te constateren dat indiener de ambities op het gebied van energieneutraliteit in 2050 uit onze visie onderschrijft. Wij delen het standpunt dat maximaal inzetten op besparen noodzakelijk is om extra ruimte die benodigd is voor opwekking, opslag en distributie van hernieuwbare energie te voorkomen. In onderliggende onderzoeken van de Omgevingsvisie hebben wij dat ook aangetoond. Ook delen wij het standpunt dat er voldoende opgeleide mensen beschikbaar moeten zijn. Dat sluit aan op een onderliggend onderzoek naar de economische effecten van de energietransitie.
ZO-0376	Zoals in de ontwerpvisie aangegeven blijkt uit onderzoek dat Noord-holland energieneutraal op eigen grondgebied niet haalbaar is, en dat voor het duurzaam opwekken, maar ook voor transport en opslag van energie en warmte, veel ruimte nodig is. Wij vragen ons af welke rol de provincie Noord-Holland voor zich ziet als het gaat om de borging van een goede belangenafweging tussen de ruimtebehoefte voor de energietransitie, en voor bijvoorbeeld woningbouw en landschap?	In onze Omgevingsvisie wordt op strategisch niveau een afweging gemaakt die vervolgens op regionaal niveau in de Regionale Energiestrategieën wordt uitgewerkt. Voor opwek, opslag en distributie van hernieuwbare energie en grondstoffen zijn gebieden (NZKG, Boekelermeer, Haven Den Helder) aangewezen. de rol van de provincie kan op onderwerp/thema verschillen en zal steeds maatwerk zijn zoals onder 'Werkwijze' in Omgevingsvisie ook is toegelicht.
ZO-0377	Op de kaart bij nieuwe energie heeft warmte —terecht- een prominente plek. Zoals u weet werkt de MRA aan een richtinggevend ontwerp, het 'Grand Design 2.0'. Wij nemen aan dat er afstemming heeft plaatsgevonden met de MRA, maar zien of lezen dat niet terug. Net als u zien wij onderzoek naar de potentie van de verschillende energiebronnen als belangrijke randvoorwaarde om goede keuzes te maken. Wij zijn dan ook verheugd dat de provincie Noord-Holland zich inzet voor onderzoek op korte termijn naar de potentie van geothermie.	In proces en stappen om te komen tot Omgevingsvisie is intensief overleg gevoerd en afstemming geweest met verschillende stakeholders en diverse projecten en programma's. Hier valt ook het 'Grand Design 2.0' onder.
ZO-0385	De doelstelling voor milieu-leefomgevingskwaliteit is met "voldoen aan de basiskwaliteit" erg algemeen geformuleerd. Met het ingaan van de Omgevingswet behoudt het Besluit activiteiten leefomgeving alleen de algemene milieuregels voor gezondheid en veiligheid uit het Activiteitenbesluit. Regels voor het tegengaan van hinder (door onder meer provinciale inrichtingen) zullen met de Omgevingswet in decentrale regels moeten worden opgenomen. Met het Besluit kwaliteit leefomgeving komt er meer decentrale bestuurlijke afwegingsruimte voor de leefomgevingskwaliteit en de mogelijkheid om omgevingswaarden vast te stellen. In dit licht is het onduidelijk wat voldoen aan de basiskwaliteit voor provinciale inrichtingen betekent. Ook ontbreekt een duidelijke inzet op afdwingbare verduurzaming (afvalscheiding en energiebesparing) of het stimuleren ervan (afvalpreventie, vervoersmanagement, besparen (grond)water) voor alle provinciale inrichtingen.	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. De precieze invulling vindt op een later moment plaats, inclusief de beantwoording van de vraag welke instrumenten wij daarvoor inzetten.
ZO-0388	Voor de gezondheid en leefomgevingskwaliteit in stedelijke gebieden zijn de luchtkwaliteit en geluid bepalende factoren. Verkeer levert een belangrijke bijdrage aan geluidhinder en luchtverontreiniging. Wij onderschrijven de doelstelling uit de ontwerpvisie dat verkeer dat niet in de centra en werkgebieden hoeft te zijn, zoveel mogelijk wordt omgeleid via onder meer de A9. Wat we missen is een lobby voor schonere (binnen)vaart, verlaging van de maximum snelheid op de 130 km/h Rijkswegen, verlaging van de snelheid op de A10 van 100 km/h tot 80 km/h en het niet toestaan van een toename van de uitstoot van ultrafijnstof door vliegtuigen bij de ontwikkeling van Schiphol.	Voor ons zijn de wettelijke kaders, zoals door het Rijk meegegeven en in het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit dan ook als zodanig verwoord, leidend. De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes

		kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0389	De ontwerpvisie geeft aan dat met de verdichting van de metropool de capaciteit van het mobiliteitssysteem hoger moet worden voor zowel fiets, auto, en logistiek als het OV. Wat hierbij als kritische succesfactor ontbreekt is een gerichte aanpak om de groei van auto en logistiek verkeer zo beperkt mogelijk te houden, via bijvoorbeeld het stimuleren van vervoersmanagement bij bedrijven en instellingen, vermindering first en last mile transport, stille banden, zero emission (openbaar) vervoer en smart city oplossingen.	De Omgevingsvisie geeft het strategisch ruimtelijk kader aan voor de lange termijn. De visie gaat niet in op concrete projectvoorstellen of oplossingsrichtingen. De oproep van indiener is helder en wordt verder vorm gegeven in de Agenda Mobiliteit, de uitwerking van de Omgevingsvisie voor mobiliteit.
ZO-0390	Beheer en recreatie in buitengebied Als vervolg op het vaststellen van de ontwerpvisie, zal de Omgevingsverordening voorbereid gaan worden. Aangezien de visie nog weinig concreet wordt, zal dit het moment worden dat er echt duidelijkheid zal gaan ontstaan over mogelijkheden en onmogelijkheden wat betreft ruimtelijke ontwikkelïngen. In de ontwerpvisie schrijft u: "Bij het analyseren van onze huidige tegels en het schrijven aan de nieuwe Omgevingsverordening betrekken we onze partners." (p.66). Er wordt met klem verzocht voldoende tijd te nemen voor dit proces. De planning zou ondergeschikt moeten zijn aan de benodigde zorgvuldigheid om te komen tot een breed gedragen Omgevingsverordening die recht doet aan de verbeterdoelen van de Omgevingswet. De nieuwe datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 biedt hiervoor ook ruimschoots de mogelijkheid.	De Omgevingsverordening bevindt zich geenszins in een afrondende fase. Begin september 2018 is de schrijffase gestart van de Omgevingsverordening NH1.0. In deze fase zullen vernieuwende regels worden geschreven in samenwerking met onze partners, zoals de gemeenten. Hiervoor zullen we onder meer het netwerk benutten dat is opgebouwd bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie. We zullen onze partners betrekken bij het bespreken van de uitkomsten van de analysefase, het opstellen van regels en het 'botsproeven' van regels. Het betrekken van onze omgeving bij het opstellen van de Omgevingsverordening is van groot belang omdat het juist die omgeving is die in de praktijk met onze regels te maken heeft. Daarbij benadrukken wij dat wij met het opstellen en vaststellen van deze eerste tranche van de Omgevingsverordening een eerste stap zetten richting een Omgevingsverordening die recht doet aan de verbeterdoelen van de Omgevingswet en de sturingsfilosofie en ambities van de Omgevingsvisie. Een eerste stap die zijn vervolg krijgt in de Omgevingsverordening NH2.0 die voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet gereed moet zijn. Een eerste stap waarmee we ons inziens echter niet kunnen wachten tot 1 januari 2021.
ZO-0391	Graag geven we voor deze vervolgstap nu al het volgende mee De huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening geeft bijna geen ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied van Diemen door de begrenzing als NNN. Meer ruimte voor maatwerk bij inpassing van recreatieve ontwikkelingen, rekening houdend met de natuurwaarden, is gewenst. Zowel vanwege het recreatief aantrekkelijk houden van het buitengebied (erg belangrijk bij verdere verdichting van het bebouwd gebied), als vanwege de bijkomende inkomsten die benodigd zijn voor het beheer van de publieke recreatieve voorzieningen. De wijziging van de Provinciale Ruimtelijke Verordening, die ten tijde van het indienen van deze zienswijze loopt, creëert nog te weinig ruimte voor de gewenste en benodigde ontwikkelingen. Wij roepen u dan ook op om in de Omgevingsverordening meer ruimte voor maatwerk te maken.	Met de uitwerking van de Wezenlijke Kenmerken en Waarden per NNN gebied, die als bijlage bij de laatste wijziging van Provinciale Ruimtelijke Verordening zal worden opgenomen, bieden wij meer inzicht in welke recreatieve ontwikkelingen zich verhouden tot de ter plaatse te beschermen natuurwaarden. In de Omgevingsverordening zien wij geen mogelijkheden om meer ruimte voor maatwerk te bieden met betrekking tot NNN-gebieden, aangezien het hier de uitvoering van een wettelijke taak betreft. De wettelijke bescherming van natuur blijft onveranderd, ook met de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
ZO-0392	In relatie tot bovenstaande beheerproblematiek noemt u op pagina 37 als een van de kritische succesfactoren 'Voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdiencapaciteit in de metropool". U komt hier met een op papier eenvoudige oplossing om beheer problemen op te lossen. Graag verzoeken wij u dit nader uit te werken.	De opgave om investeringen en het beheer van landschapsprojecten te financieren is zeer complex. Het is aan de provincie en gemeenten om een oplossing te vinden voor deze gezamenlijk opgave. De provincie zet zich binnen de samenwerking van de Metropoolregio Amsterdam actief in om tot voorstellen te komen die leiden tot een politiek besluit over een duurzame financieringsconstructie van landschapsprojecten, rekening houdend met de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden.
ZO-0393	Regionaal Actieprogramma Wonen U omschrijft het Regionaal Actieprogramma (RAP) Wonen als het instrument om woningbouw zowel kwalitatief als kwantitatief af te stemmen op de vraag. Hoewel wij het nut en de noodzaak van regionale afstemming van woningbouw onderstrepen, zouden wij de komst van de Omgevingsvisie willen benutten om andere methoden van regionale afstemming te verkennen. Hierbij wordt onder andere gedacht aan de wijziging van de huidige schaal van de RAP-regio.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking van indiener mee in dat proces. Wij zullen het woord 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' (op pagina 68 en 69) schrappen uit de Omgevingsvisie en dit vervangen door het meer algemene term 'regionale afspraken over wonen'.

ZO-0394	Nog een paar kleine punten •Pagina 20: Blok 'Leefomgevingskwaliteit' laatste alinea. We hanteren twee basisrandvoorwaarden. Twee zinnen later schrijft men: De basisrandvoorwaarden gaan over gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. Dit zijn echter drie basisrandvoorwaarden. •Pagina 42: Eerste zin van 'Centrumsteden fungeren als kloppend hart voor de omliggende regio's' is niet afgemaakt. •Pagina 47: in de eerste alinea staat …heeft de gemeente het hier voor het zeggen (via de bestemmingsplannen). Misschien beter om in dit toekomstbestendige document al te spreken over omgevingsplannen Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geinformeerd. Mocht u vragen hebben over deze brief, dan kunt u contact opnemen met mevrouw A. Pet van het team Ruimtelijk Beleid. Hoogachtend Burgemeester en wethouders van Diemen	Hieronder gaan we in op de technische/tekstuele opmerkingen: - We hanteren wel degelijk twee basisrandvoorwaarden, namelijk zoals die te vinden zijn in het gele kader op pagina 21. Deze hebben respectievelijk betrekking op gezondheid en veiligheid en op klimaatadaptatie. - Aan het eind van de eerst zin ontbreekt inderdaad het woord 'kern'. Deze omissie wordt in de definitieve Omgevingsvisie hersteld. - Het bestemmingsplan is inderdaad het nog geldende begrip conform de Wro, dat in de Omgevingswet wordt vervangen door 'Omgevingsplan'. Voorstel is om hier in de definitieve Omgevingsvisie 'omgevingsplannen' op te nemen

ZW-0043 Stichting Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem		
ZO-0398	Haarlem, 24 juli 2018 Geacht College van Gedeputeerde Staten, De Stichting Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem dient hiermee een zienswijze in op de door u ter visie gelegde Ontwerp-Omgevingsvisie 2050 van Noord Holland. Onze Stichting bestaat ruim 20 jaar en heeft als doelstelling het groen en open houden van het Westelijk Tuinbouwgebied te Haarlem en wordt gesteund door circa 500 vrienden. Dit gebied, dat gelegen is in de binnenduinrand aan de westgrens van Haarlem, is van cultuurhistorisch belang doordat het direct grenst aan het Nationaal park Zuid-Kennemerland en de landgoederenzone (landgoederen Eiswout, Koningshof en voormalig Distelberg/Grypestein/Oosterduin) en de voormalige landgoederen Duinvliet, Sandenhoef en kasteel Rollant liggen binnen haar grenzen. Het gebied heeft ook een rijke geschiedenis aan bollenteelt. De natuurwaarde is hoog, zuidelijk en westelijk deel behoort tot het Natuurnetwerk Nederland fNNN) en daarvan ligt een deel in het Natura 2000-gebied. De provincie heeft in 2010 in het gebied ca. 20 hectare aangekocht ten behoeve van natuurontwikkeling. Het proces tot realisatie daarvan is inmiddels in gang gezet. Het totale gebied vormt een overwegend open, groene en waterrijke buffer tussen duinen en de stad en biedt daarmee ook mogelijkheden voor maatregelen in het kader van kilmaatadaptatie, zoals het vast houden van schoon kwelwater uit de duinen ten behoeve van de waterkwaliteit in de stad Haarlem. Probleemstelling In dit gebied van circa 90 hectare zijn een aantal glastuinbouwbedrijven gevestigd die eerder alleen bloemen en planten teelden. De bedrijfsvoering is in de afgelopen twintig jaar echter sterk veranderd. De meest recente ontwikkeling baart ons zorgen. We zien bij een aantal van deze bedrijven dat zij niet alleen de ter plaatse geteelde bloemen opslaan en verwerken en naar de veiling brengen, maar dat zij ook bloemen en bollen die elders in Nederland of andere landen worden geteeld hierheen halen, verwerken, verpakken en verhandelen. Daarvoor zijn kassen geheel of gedeeltelijk vervangen door grote schuren. Deze grote schuren verminderen de openheid van het gebied en verstoren zichtlijnen zo wel binnen het gebied als ook op de bosranden van de aangrenzende landgoederen en op de stad Haarlem. Dit is een bedreiging voor de cultuurhistorïsche waarde van het gebied. Daarnaast is er veel meer en zwaarder transport ontstaan, waar de ontsluiting van het ge bied niet op is berekend. Dit geeft schade aan fwoon)straten en brengt ook de verkeersveiligheid in de aangrenzende woonwijk in gevaar. Enkele bedrijven ïn het Westelijk Tuinbouwgebied zijn dus uitgegroeid tot import-	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. In de uitwerking wordt onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het PARK-advies Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 meegenomen.

exportbedrijven waarbij grote schuren gebouwd zijn en agro-logistieke bedrijvigheid is ontstaan. Wij menen dat zonder aanvullende maatregelen van de overheid de bebouwing en logistiek verder zal toenemen en zich nog mogelijk naar andere bedrijven zal uitbreiden. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050
In het rapport "Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050' dat in opdracht van de provincie is op gesteld als input voor de voorliggende Omgevingsvisie 2050, lezen wij dat geschetst probleem zich algemeen voordoet in het landelijk gebied in Noord-Holland. In dit rapport worden daarom onder meer de volgende suggesties gedaan:
blz. 51, Kwaliteitsprincipes Noord-Holland 2050:
Openheid behouden (nu het nog kan):

1.Aantal landschappen echt open houden met behoud van kwaliteiten als openheid, rust, stilte, duisternis, natuurbeleving.
2. aandacht voor kwaliteit, belevingswaarde en gebruiksmogelijkheden van de open ruimte zelf
3. aandacht voor de kwaliteit van de horizon die de open ruimte begrenzen
4. beteugelen van de voortgaande bebouwing van het buitengebied, versterking van doorzichten in het landschap, ervaring van de ruimte.

blz. 92, Keuzes op provinciaal schaalniveau:
Ruimtelijk inpassen van de landbouwbedrijven
• nader onderzoek naar draagkracht buitenwegen, bodem, landschap en kwaliteit leefomgeving voor de (verspreide) grootschalige bedrijven en agrologistiek

blz. 115, Programmatische koers op hoofdlijnen:
Binnenduinrand
• open binnenduinrand, zichtbare overgang naar de duinen.

Blz. 133, Voorzet samenhangende koersen:
Binnenduinrandzone
• opruimen van grote schuren die de ruimte dichtzeffen

blz. 146, Ruimtelijk beleid en Kwaliteitsbeeld:
• vrijwel alle restruimtes in de binnenduinrand vragen om een samenhangende koers voor de toekomst om tot een samenhangende gebiedsontwikkeling te kunnen komen (kwelwater, natuur, openheid, beleving duinen)

Zienswijze
In de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 zien wij wel dat bij (economische) ontwikkelingen steeds rekening moet worden gehouden met de (landschappelijke) kwaliteit van de omgeving. Dat het specifieke karakter van een landschap moet worden behouden en versterkt.
Het is uw ambitie om een duurzame economische ontwikkeling van de agri-food sector te faciliteren, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.

U vindt dat economische ontwikkelingen vooral moet plaatsvinden in gebieden met voldoende draagvermogen voor dergelijke ontwikkelingen.

Dit zijn alle positieve doelstellingen die wij onderschrijven.
Maar deze doelstellingen bestaan voor een groot deel al langer. Ook in het Bestemmingsplan Binnenduinrand, dat het Westelijk Tuinbouwgebied van Haarlem betreft, staan dergelijke doelstellingen, zoals het groen en open houden van het gebied en behouden van zichtlijnen. Niet alleen uit landschappelijk oogpunt maar ook om cultuurhistorische waarden te behouden en ruimte te bieden voor natuurontwikkeling en maatregelen in het kader van klimaatadaptatie, zoals het vasthouden van schoon kwelwater uit de duinen ten behoeve van de waterkwaliteit in de stad.

	Desondanks heeft de, door ons geschetste negatieve ontwikkeling plaats gevonden, namelijk de toename van de bedrijfsgebouwen en het ontstaan van agro-logistieke bedrijvigheid op een aantal erven in het Westelijk Tuinbouwgebied. Stichting Westelijk Tuinbouwgebied meent dat het Westelijk Tuinbouwgebied onvoldoende draagvermogen heeft voor dergelijke ontwikkelingen. Blijkens het rapport Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 zijn dergelijke grootschalige bedrijven en agro-logistiek in het buitengebied in heel Noord-Holland ontstaan. Deze ontwikkelingen komen over het algemeen tot stand in afwijking van het ter plaatse vigerende bestemmingsplan. Ofwel de gemeente dan wel de Raad van State gaan na een beroepsprocedure met dergelijke ongewenste afwijkingen akkoord. Naar onze mening ontbreekt het blijkbaar aan sturingsmogelijkheden om de gewenste doelstellingen van de overheid te bereiken. Wij vragen u daarom om in uw Omgevingsvisie beleidsvoorstellen te doen die uw doelstellingen ten aanzien van het behoud en versterking van karakteristieke landschappen, waaronder de binnenduinrandzone, kunnen waarborgen. Wij vertrouwen op uw positieve reactie. Met vriendelijke groet, namens het bestuur van de Stichting Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem,	

ZW-0044 GGD Zaanstreek Waterland		
ZO-0402	Provincie Noord- Holland heeft ambities geformuleerd op het gebied van gezondheid en veiligheid in het Ontwerp- Omgevingsvisie NH2050 . In de Koers NH2050 worden de ambities beschreven onder drie hoofdthema's: Leefomgeving, Gebruik van de leefomgeving en Energietransitie. In de Koers NH 2050 krijgt het onderwerp "Gezondheid en veiligheid" een prominente plek binnen hoofdthema "Leefomgeving". Daarin wordt als ambitie geformuleerd om te voldoen aan de wettelijke norm, en waar mogelijk meer. Er wordt gesproken over de bescherming van een basiskwaliteit van de leefomgeving en misschien hoger. Een concrete doelstelling op het gebied van gezondheid is, om uiterlijk in 2050 te voldoen aan de WHO luchtkwaliteitsnormen. Verder wordt er niet ingegaan op bescherming van de gezondheid ook *onder de wettelijke normen.* Dit, terwijl er juist onder de wettelijke norm verdere gezondheidswinst valt te behalen In de Koers NH2050 krijgen "Gezondheid en veiligheid" geen aparte plaats binnen het Hoofdthema "gebruik van de leefomgeving". Een belangrijke aanvulling is dat er nog zeker gezondheidswinst te behalen is bij bewust gebruik van de leefomgeving. Naast gezonde inrichting van de ruimte is het immers belangrijk of en hoe hiervan wordt gebruik gemaakt. Er is voldoende materie en onderbouwing beschikbaar voor interventies om gezondheid op een prominente plek te zetten als het om wonen, werken en mobiliteit gaat. Het bewust meenemen van gezondheidsbevordering op deze punten leidt immers tot verdere gezondheidswinst. Het zoeken naar/benutten van dwarsverbindingen tussen het sociaal en fysiek domein kunnen bijdragen aan het behalen van verdere gezondheidswinst. Extra aandacht voor kwetsbare groepen en streven naar sociale inclusie zijn voorbeelden waar op deze manier gezondheidswinst te behalen valt. De lokale GGD-en hebben veel kennis en expertise op het gebied van gezondheid en de koppeling hiervan aan sociaal en fysiek domein. GGD Zaanstreek- Waterland adviseert haar gemeenten in de regio om bij lokale en provinciale ontwikkelingen aandacht te besteden aan gezondheidsbescherming	Een gezonde inrichting van de ruimte en het benutten van dwarsverbindingen tussen het sociaal en fysiek domein zien wij voornamelijk als een taak van gemeenten. Wij dragen daaraan bij door middel van het inrichten van o.a. natuur- en stiltegebieden. Om het belang van gezondheidsbevordering te onderstrepen, wijzigen wij op pagina 13 onder Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie het tweede deel van de zin als volgt: "... een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt."

ZW-0045 Gemeente Velsen		
ZO-0405	Geacht college. Op 12 juni heeft u de Ontwerp-Omgevingsvisie met het bijbehorende PlanMER vrijgegeven voor de terinzagelegging. De inspraakprocedure loopt van 18 juni tot en met 30 juli 2018. Met interesse hebben wij uw omgevingsvisie gelezen en bestudeerd. Wij willen u complimenteren met het uitgebreide proces dat tot nu toe bij het opstellen van de omgevingsvisie gevolgd is. Daarnaast zijn wij verheugd met de prominente plek die Velsen en de IJmond in uw omgevingsvisie heeft gekregen. Wij onderkennen de door u gesignaleerde kwaliteiten van dit gebied, zoals de IJmond als nautische toegangspoort tot Amsterdam, de IJmond als het centrum van productie, ontwikkeling en innovatie en als opleidingscentrum van de maakindustrie in de MRA. Daarmee is de IJmond de Techport van de MRA. In de Techport Techniekcampus werken bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs en overheid samen om de innovatiekracht van de maakindustrie te versterken, en technisch onderwijs te stimuleren. Tevens signaleert u dat de IJmond een sleutelpositie heeft als het gaat om bouw en onderhoud van offshore wind. Daarnaast kent deze deelregio, door de ligging aan het Noordzeekanaal en twee rijkswegen, een sterke logistieke sector en innovatieve tuinbouw. Ook heeft het specifieke kwaliteiten op het gebied van recreatie en toerisme, zoals Beverwijkse Bazaar, IJmuiden aan Zee, Wijk aan Zee en recreatieschap Spaarnwoude.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst en zijn blij dat de regio zich in de omschrijving in de Omgevingsvisie herkent.
ZO-0407	Hierna zullen wij per onderdeel onze reactie toelichten **Hoofdambitie en sturingsfilosofie** *Hoofdambitie* Als hoofdambitie heeft u gekozen voor een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Hierbij streeft u naar een gezonde leefomgeving, waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige stoffen en veiligheidsrisico's. Als Velsen willen we ruimte bieden aan economische innovatieve ontwikkelingen die passen bij ons gebied, maar ook aandacht voor goede luchtkwaliteit, geur en gezondheid. Hierbij speelt ons inziens ook nadrukkelijk dat er naar de stapeleffecten van industriële en vervoersactiviteiten moet worden gekeken. Denk hierbij aan de effecten van het industriële complex in het NZKG en de rijkswegen zoals A9/A22 en Schiphol. Kortom we ondersteunen uw hoofdambitie voor een goede balans tussen een gezonde en veilige leefomgeving en economie, maar vragen u om concreet te maken hoe we dit samen met u in onze complexe omgeving kunnen realiseren.	Via de samenwerking in het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied willen we met indiener en andere gebiedspartners de balans zoeken. Hier is geen blauwdruk voor te geven, omdat het een gezamenlijk zoekproces betreft waarbij alle belangen worden meegewogen.
ZO-0408	*Sturingsfilosofie* Wij ondersteunen ook uw sturingsfilosofie die uitgaat van lokaal wat kan, regionaal wat moet. Dit past ook bij onze filosofie om zaken regionaal op te pakken waar dat nodig is. Wij verwachten dat deze sturingsfilosofie ook haar vertaling zal vinden in de Provinciale Ruimtelijke verordening in de vorm van minder regels en meer afwegingsruimte voor het lokale bestuur.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0422	**Visiedeel** *Een gezonde en veilige leefomgeving* Wij ondersteunen uw basisrandvoorwaarde (pag 21) om overal te voldoen aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving, maar vragen u ook om daar waar mogelijk verder te gaan dan de wettelijke basiskwaliteit. In Noord-Holland wordt op dit moment vrijwel overal reeds aan de (hogere) WHO-normen voor luchtkwaliteit voldaan. Wij pleiten voor het behouden van deze basiskwaliteit door een concrete vertaling van het stand-still-beginsel. Het vasthouden aan de in de omgevingsvisie gestelde ambitie voor het jaar 2050 brengt dus in feite een verslechtering van de luchtkwaliteit met zich mee.	Wij zijn blij met de ondersteuning van onze basisrandvoorwaarde. De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan (wat in lijn is met wat de indiener bepleit), met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken.

	Daar waar in Noord-Holland niet aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit wordt voldaan, pleiten wij voor concrete doelen en een concreet stappenplan uit te werken in een programma om deze normen uiterlijk in 2030 gerealiseerd te hebben. In de Visie Luchtkwaliteit hebben de IJmond-gemeenten Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest en Velsen deze doelstelling al opgenomen.	
ZO-0423	Het verplicht doorlopen van een klimaatstresstest bij alle ruimtelijke (her)ontwikkelingen, is ons inziens niet bij alle ontwikkelingen nodig (bijvoorbeeld het transfomeren van een bedrijfspand naar woningbouw, of het realiseren van een enkele woning).	In de verordening en/of de programma's zullen wij nader aangeven voor welke ontwikkelingen een klimaatstresstest nodig is. Het is goed denkbaar dat voor kleine ontwikkelingen zoals door indiener geschetst, kan worden volstaan met het raadplegen van de klimaateffectenatlas.
ZO-0425	Op pagina 28 schrijft u dat bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren. Wij missen hier de verwijzing naar onze kustvisie waar een uniek woonmilieu gerealiseerd wordt gecombineerd met een recreatief programma. Deze ontwikkeling is ook vastgelegd in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040. U geeft zelf op pagina 39 aan dat u onverkort vasthoudt aan deze afspraken. Wij verzoeken u deze ontwikkeling van onze kust hier dan ook specifiek te benoemen. U noemt ook de binnenduinrand waar een brede integrale benadering vereist is. Wij kunnen ons hierin vinden en de ambitie komt ook overeen met het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand. In de binnenduinrand is spanning tussen doelen met betrekking tot landschap en natuur en het intensieve agrarische gebruik. Wij zouden in uw visie graag aandacht zien voor natuurinclusieve landbouw in de binnenduinrand.	Wij zijn verheugd dat indiener zich kan vinden in de integrale benadering van de ontwikkelingen in de binnenduinrand. Het op pagina 28 verwoorde ontwikkelprincipe 5 sluit ons inziens goed aan op zowel de uitspraken in de visie NZKG als op het ontwikkelperspectief Binnenduinrand. In de visie werken we zo min mogelijk met verwijzingen naar andere documenten om de houdbaarheid van de tekst uit de visie te verhogen. Belangrijker in onze optiek is om te beoordelen of de ontwikkelprincipes ondersteunend zijn aan de ideeën en initiatieven die er vanuit overheid en samenleving zijn. In dit geval kunnen we deze vraag positief beantwoorden. Voorts wordt in de Omgevingsvisie aangegeven dat de provincie de natuurinclusieve landbouw wil stimuleren. Dat geldt voor de gehele landbouw in Noord-Holland en dus ook voor de landbouw in de binnenduinrand.
ZO-0424	Daarnaast heeft het binnenstedelijk oplossen van de woningbouw opgave gevolgen voor de leefbaarheid en klimaatadaptatie. Het is niet duidelijk welke afwegingen hier aan ten grondslag liggen en of de ambities elkaar niet tegenwerken. Wij zouden uw visje graag aangevuld zien met duiding van de gevolgen van de ambities. In tekstvak 8 op pagina 35 geeft u aan dat de bebouwingsopgave voor wonen en werken zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen plaatsvindt. Zoals u aangeeft zal de grootste opgave inderdaad binnenstedelijk opgelost moeten worden. Terecht dat u hierbij signaleert dat dit een zware druk op tal van kwaliteiten legt, zowel binnen de kernen als in de omringende landschappen. Wij maken ons hier ook zorgen over omdat de druk op de ruimte in Velsen en de regio IJmond al erg hoog is. Zowel fysiek als milieutechnisch. Bij verdere binnenstedelijke verdichting kunnen er gevolgen optreden voor zaken als klimaatadaptatie, natuurinclusief ontwikkelen en de basiskwaliteit voor gezondheid en veiligheid. Daarnaast is er een directe relatie te leggen met het mobiliteitssysteem van de kernen. Om deze binnenstedelijke verdichting met u samen te kunnen uitvoeren zullen hier ook de juiste instrumenten en middelen voor beschikbaar moeten zijn. Graag verkennen we met u wat hiervoor nodig is.	Wij onderschrijven de complexiteit zoals door indiener verwoord en gaan graag gezamenlijk verkenningen aan om oplossingen te vinden. De effecten van de het voorgenomen beleid uit de Ontwerp-Omgevingsvisie staan uitgebreid omschreven in het bijbehorende planMER (https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Documenten/Fase_3_Visie_concept/Plan_MER_NH2050.org) De door indiener gesignaleerde mogelijke strijdigheid tussen binnenstedelijk verdichten en leefbaarheid/klimaatadaptatie komt ook hierin naar voren (pagina 72) met name als in de uitvoering geen goede invulling wordt gegeven.
ZO-0426	Gezien het bovenstaande en de grote druk op de (regionale) woningmarkt willen wij dan ook de mogelijkheden verkennen hoe wij tegemoet kunnen komen aan de vraag naar ruimte voor wonen waarbij wij het ruimtelijk karakter van de verschillende kernen en gebieden en het binnenstedelijk woongenot respecteren. Mogelijk zijn er kansen om hierbij verschillende doelstellingen uit uw visie te realiseren. Daar gaan wij ook graag met u over in gesprek. U geeft aan dat bestaande uitleglocaties, zoals vastgelegd in het ontwikkelingsbeeld van de MRA uit 2007 gerespecteerd worden. In het kader van de ontwikkeling van het gebied Grote Buitendijk/Hofgeest te Velserbroek hebben wij in 2012 en in 2015 een prealabele vraag gesteld over de mogelijkheid tot uitruil van de begrenzing van het bestaande bebouwd gebied. In april 2013 en november 2015 heeft u aangegeven in te stemmen met het Ontwikkelingsplan Grote Buitendijk-Hofgeest en de verstedelijking buiten bestaand bebouwd gebied die dat met zich mee brengt. Afgelopen jaar hebben wij ook op een positieve manier gesproken over de ontwikkelingsmogelijkheden van de locatie aan de zuidoostrand van Driehuis nabij een OVknooppunt. De koers die dat gesprek heeft opgeleverd wordt nader uitgewerkt en zal te zijner tijd formeel aan u worden voorgelegd ter beoordeling. Wij gaan er van uit dat u gemaakte afspraken en intenties respecteert en specifiek benoemd in uw omgevingsvisie.	Wij zetten graag met indiener de constructieve gesprekken over mogelijke woningbouwlocaties voort. Daarbij is het goed het volgende op te merken. De Omgevingsvisie is een strategische langetermijnvisie. Daarin hebben wij onze ambities vertaald naar het overkoepelend thema Leefomgevingskwaliteit en vijf samenhangende bewegingen, waaronder 'Metropool in ontwikkeling'. De daarbij horende beelden zijn geen eindbeelden voor 2050, maar geven richting, met voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. De door indiener genoemde gesprekken en afspraken passen goed bij deze aanpak. De ontwikkelprincipes bieden de kaders voor nieuwe ontwikkelingen. Deze werken we uit in Omgevingswetinstrumenten, zoals de Omgevingsverordening en programma's. We nodigen gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties uit daaraan bij te dragen. We nemen de opmerking van de gemeente over de door hun genoemde beoogde ontwikkelingen daarbij mee. Dit leidt dus echter niet tot het specifiek benoemen van de locatie in de Omgevingsvisie.

ZO-0427	*Noordzeekanaalgebied* Voor de ontwikkelingen van woningbouw rondom het Noordzeekanaalgebied geeft u aan dat u onverkort vast aan de afspraken die Provinciale Staten en de vijf betrokken gemeenteraden hebben gemaakt bij de vaststelling van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040. Wij zijn blij met deze expliciete opname van de visie NZKG en gaan er van uit dat niet alleen de woningbouwafspraken, maar alle afspraken uit de visie Noordzeekanaalgebied 2040 betreft. De ruimtelijke druk op Noordzeekanaalgebied is door de partners in het Noordzeekanaalgebied tijdig onderkend. Na een zeer zorgvuldig proces is in 2013 de visie NZKG vastgesteld. Hierin zijn voor de lange termijn zorgvuldige integrale keuzes gemaakt over wonen, werken en recreëren in het Noordzeekanaalgebied. Essentieel onderdeel van die visie is de afspraak om met elkaar de ruimtelijke ontwikkelingen, en met name ook de keuzes daarin blijvend en tijdig met elkaar bespreken. Er is veel dynamiek in het gebied, zowel economisch als op het vlak van woningbouw. Door economische hoogconjunctuur is er veel financiële ruimte en zijn er diverse wensen om te investeren voor bedrijvigheid en wonen. Juist in zulke tijden is het belangrijk aan de lange termijn visie te houden. De visie NZKG is ook voor Velsen dé toekomstige leidraad voor het gebied. We willen in dit kader ook nog graag expliciet vermelden dat de visie NZKG ook helderheid geeft over woningbouw in Velsen. Voor Velsen gaat het dan om woningbouwlocaties zoals Oud IJmuiden en de Kustvisie. Wij vinden dit belangrijke projecten uit de visie NZKG projecten waar samen aan de uitvoering moet worden gewerkt.	Zoals indiener zelf aangeeft is de visie NZKG de leidraad voor ruimtelijke ontwikkelingen in deze regio. De visie NZKG 2040 is dan ook in zijn geheel een op een overgenomen in de Omgevingsvisie. In de visie NZKG staan Oud IJmuiden en in de Kustvisie opgenomen gebieden genoemd als gebieden waar optimaal wordt geïntensiveerd en wordt gezocht naar mogelijkheden voor menging wonen en werken. Die afspraken onderstrepen wij dan ook. We zullen de locaties niet op de kaart opnemen omdat we de kaart als illustratief beschouwen om de beweging Metropool in ontwikkeling weer te geven. We gebruiken de kaart niet als uitputtende plankaart waarop alle nieuwbouw- en transformatielocaties zichtbaar moeten zijn. Wel spreken we bij deze nogmaals expliciet uit dat voor ons de kaders en afspraken uit de Visie NZKG 2040 onverkort gelden in onze Omgevingsvisie. Graag zoeken wij via het Bestuursplatform NZKG samen met indiener naar de ontwikkelingsmogelijkheden waarbij wij graag gezamenlijk een integrale belangenafweging maken.
ZO-0428	*Mobiliteit* In tekstvak 9 op pagina 36 staat bovenaan dat, om de groei van het verkeer in de MRA in goede banen te leiden, moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken: het regionaal OV, fietsnetwerk én de auto. Dit uitgangspunt ondersteunen wij en hebben wij ook altijd uitgedragen tijdens het MIRT NowA onderzoek over de mobiliteit in de A9 corridor. In hetzelfde tekstvak geeft u ook aan dat, om de A10 te ontlasten, de A9 meer de route voor het doorgaand verkeer moet worden. In het plaatje op pagina 33 wordt dit met een dikke pijl voor 'doorgaand verkeer om de stad' weergegeven. Zoals wij het begrijpen is het idee dat het doorgaande verkeer van en naar het noorden zoveel mogelijk gebruik moet gaan maken van de A9 en minder van de A10-A8. Dit betekent in onze ogen dat er nog meer druk komt op de A9 corridor. Hierdoor komt de leefbaarheid en bijvoorbeeld de luchtkwaliteit in onze zwaar belaste regio nog meer onder druk te staan. Daarnaast wordt het wegennet nog kwetsbaarder. In het MIRT NowA onderzoek is hier nog geen rekening mee gehouden. Naar onze mening vereist dit een nieuwe analyse van de capaciteitsbehoefte van de A9 corridor. Tevens versterkt dit de behoefte aan investeringen in een beter regionaal fietsnetwerk en het drastisch verbeteren van het openbaar vervoersysteem (waaronder de Kennemerlijn). Als kritische succesfactoren worden genoemd het investeringsbudget voor het totale systeem en de bijdrage van het rijk aan mobiliteitsinvesteringen. Het is duidelijk dat drastische verbeteringen in het OV en wegennet niet mogelijk zijn zonder voldoende budget. In het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering' wordt ons inziens onvoldoende duidelijk gemaakt hoe met deze kritische succesfactoren wordt omgegaan.	Wij zullen in de uitwerking van de gedachte om de A9 meer de doorgaande route te laten zijn door de metropoolregio samen met onze partners aandacht besteden aan de effecten op de leefomgevingskwaliteit en de financiering. De financierbaarheid van (nieuwe) infrastructuur is daarbij inderdaad een kritische factor. Voorts hebben wij in het ontwikkelprincipe (9) waar indiener naar verwijst, aangegeven dat daar ook investeringen in het Ov-systeem en fietsnetwerk bij horen in de verbetering van de regionale bereikbaarheid.
ZO-0429	*Schiphol* Terecht constateert de Omgevingsvisie dat het goed faciliteren van verdichtings- en verstedelijkingsopgaven een urgente ontwikkeling is. Het tegelijkertijd versterken van de functie van de luchthaven Schiphol (pag. 8) is een spanningsveld. In de Omgevingsvisie wordt stilgestaan bij het belang van Luchthaven Schiphol voor onze nationale economie in het algemeen en die van de MRA in het bijzonder. Een verdere groei van Schiphol is, volgens de visie, alleen mogelijk als verdere hinderbeperking wordt gerealiseerd. Voorts wordt de relatie gelegd tussen de verdere groei van Schiphol enerzijds en de leefbaarheid in het algemeen en de opgave voor stedelijke verdichting. In verband met de leefbaarheid (inclusief gezondheid) pleiten wij voor meer dan alleen in te zetten op het beperken van de hinder, maar ook op beleid gericht op bevordering van de gezondheid. Als voorbeelden noemen wij het aanpakken van de slaapverstoring door vliegverkeer, het opnieuw instellen van stiltegebieden en hinderbeperking in de bebouwde omgeving. Voor ernstige gezondheidsgevolgen van luchtvaart pleiten wij voor het opnemen van het voorzorgprincipe in de omgevingsvisie	De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Wij hebben onze Omgevingsvisie hierop aangescherpt.

ZO-0430	*Bedrijvigheid en milieuruimte* U schrijft op pagina 38 in tekstvak 8 dat bedrijvigheid in de metropool zich kan blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen. Wij vragen u concreet te maken wat u hieronder verstaat en waar dit plaats zal vinden.	Waar mogelijk streven wij naar verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Op sommige locaties zal het echter lastig zijn om (veel) winst te boeken ten opzichte van de wettelijke grenzen. Wat wel tot de mogelijkheden behoort, zullen wij met onze gebiedspartners verkennen.
ZO-0431	*Natuur en recreatie in het Metropoolpark MRA* In uw visie heeft u veel aandacht voor het beheer van natuurgebieden. Hierbij spreekt u van slimme combinaties van recreatie, natuur en waterberging. Zoals u ook aangeeft in uw omgevingsvisie staan we voor een grote verstedelijkingsopgave van ruim 200.000 woningen, waarbij een groot deel in de MRA gerealiseerd moet worden. Naast een goede bereikbaarheid vraagt deze opgave om voldoende ruimte om te recreëren. Het Stoere Strand en het Metropoolpark Spaarnwoude vormen een belangrijke kernkwaliteit van de gemeente. Het metropolitane landschap onderscheidt zich in de MRA door haar rauwe, stoere, avontuurlijke karakter, dat de recreant iets biedt dat in de MRA verder schaars is. Wij pleiten er daarom voor om recreatiegebied Spaarnwoude te beschouwen als het Metropoolpark van de MRA. En hier het primaat op recreatie te leggen en ook voldoende ruimte te bieden om de recreatiemogelijkheden te verbeteren. Daarnaast blijven wij inzetten op de ontwikkeling van de kustplaats IJmuiden aan Zee.	Spaarnwoude is een belangrijk recreatie- en natuurgebied waar miljoenen mensen jaarlijks van genieten. In die zin fungeert al het als een metropoolpark dat tevens onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland. In 2018 zijn de wezenlijke kenmerken en waarden van alle natuurgebieden gedetailleerd beschreven zodat de afweging welke natuurdoelen met bijvoorbeeld recreatie te combineren zijn transparanter wordt. De grote aantrekkingskracht van gebieden zoals Spaarnwoude is ook bepaald door de aanwezige natuurwaarden. Die waarden moeten daarom niet alleen ten behoeve van biodiversiteit maar ook voor de recreatie behouden worden. Met de verduidelijking van de wezenlijke natuurkenmerken en -waarden van de gebieden, hopen we de recreatieve benutting van onder andere Spaarnwoude op een verantwoorde manier, met behoud van de natuurwaarden te ondersteunen.
ZO-0432	*Energietransitie* Uw ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom wilt u ruimte bieden aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur, zowel boven- als ondergronds. Hierbij moet rekening gehouden worden met de ambities voor verstedelijking en landschap. Middels onze bij de VNG ingediende en bij acclamatie aangenomen motie Ondergrond en Maatschappelijke Opgaven onderstrepen wij deze opgave (zie bijlage voor motie). Ook met onze inzet Offshore Wind ondersteunen we deze ambitie graag en kijken graag samen met u naar de inzet van de Averijhaven voor offshore energie. De afgelopen tijd hebben we samen met u gewerkt aan het vinden van voldoende ruimte, zowel onder- als bovengronds, voor het aanlanden van net op zee Hollandse Kust (noord) en het bijbehorende transformatorstation. Hierdoor wordt een grote stap gezet in de energietransitie, waarbij onze regio door het faciliteren van dit tracé een bijdrage aan de verduurzaming kan leveren. Gedurende deze zoektocht hebben wij gemerkt dat hierbij sprake is van extensief ruimtegebruik. Dit staat op gespannen voet met de door ons allen gewenste intensivering van het bestaande havengebied. Wij zouden uw visie graag aangevuld zien met een nadere duiding van de gevolgen van uw ambitie op het gebied van de energietransitie. Wij verzoeken u rekening te houden met de door ons gemaakte opmerkingen. Hoogachtend Burgemeesters en wethouders van gemeente Velsen	Wij zijn verheugd dat indiener de in onze Omgevingsvisie geformuleerde opgave en ambitie voor de energietransitie onderschrijft. Specifiek voor het Noordzeekanaalgebied wordt een Ontwikkelingsstrategie Energietransitie gemaakt. Deze strategie dient als bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Parallel hieraan worden vanuit de klimaattafel industrie NZKG projecten ingediend die hun doorwerking zullen hebben in het Klimaatakkoord. De Ontwikkelstrategie energietransitie NZKG zal de inbreng vanuit het klimaatakkoord meenemen in haar uitwerking en ook de milieu en ruimtelijke consequenties in beeld brengen. Op basis hiervan zullen bestuurlijke keuzes worden voorgelegd aan het Bestuursplatform. De opmerking van indiener ten aanzien van het extensieve gebruik van het gebied willen wij graag nuanceren omdat het soort bedrijvigheid in dit gebied vaak extensief is en niet te vergelijken is met bijvoorbeeld een kantorengebied.

ZW-0046 Waddenvereniging mede namens Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming Nederland		
ZO-0433	Geachte leden van Gedeputeerde Staten, Met veel belangstelling hebben wij kennis genomen van de Ontwerp Omgevingsvisie. Wij-Waddenvereniging, mede namens Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming Nederland - constateren dat u in de visie veel waarde hecht aan de unieke natuurwaarden van het Werelderfgoed Waddenzee. Zo krijgen natuur, biodiversiteit en verduurzaming van de economische activiteiten veel aandacht, ook in de Waddenzee. U vertaalt dat onder meer in het ontwikkelprincipe om zoveel mogelijk natuurinclusief te ontwikkelen. De Waddenzee is een beschermd UNESCO werelderfgoed, Natura 2000-gebied en uitgeroepen tot mooiste natuurgebied van Nederland. In dit gebied staan de beschermde natuurwaarden op de eerste plaats.	

	Menselijk medegebruik is alleen mogelijk zolang dit past binnen de grenzen van het systeem en geen afbreuk doet aan de natuurwaarden. Het betekent voor de visserij-activiteiten datzij enkel het surplus oogsten en een constante innovatie betrachten om te kunnen spreken van natuurinclusieve visserij. Middels verschillende convenanten en ondersteunende financiering wordt de visserij ondersteund om invulling te geven aan verschillende verduurzamingsopgaven. Echter goed natuur- en visbeheer start met goede actuele kennis van de populaties en bestanden van de te bevissen doelsoorten (schelpdieren, garnalen en vis). Alsook het inpassen van de gebruikte vistechnieken in een natuurgebied waar habitats, zoals mosselbanken en zeegrasvelden, een beschermde status hebben, Het lnvesteringskader Waddenfonds kan deze verdere transitie naar een natuur-inclusieve visserij goed ondersteunen. Natuurorganisaties hebben met verschillende visserijsectoren via convenanten transitietrajecten afgesproken voor natuurherstel van de Waddenzee. Voor sommige sectoren zoals de mossel- en kokkelsector zijn stappen gezet naar natuurherstel door het sluiten van gebieden of het stoppen met het mechanisch oogsten van kokkels. Echter de (onderwater)natuur van de Waddenzee is nog verre van optimaal; er zijn verdere stappen nodig om een gezond en rijk ecosysteem te herstellen. Daarom ondersteunen onderstaande organisaties uw beleid om in te zetten op verduurzaming van de Waddenzee visserij en het stimuleren van innovaties. Wij streven naar een Waddenzee waar natuurlijke processen ongestoord hun gang kunnen gaan; zodat banken en riffen van schelpdieren zich optimaal kunnen ontwikkelen. Om dit te bereiken zal niet alleen de vangsten volledig los van de bodem moeten zijn, maar is ook een transitie in het kweekproces noodzakelijk. U kunt hieraan concreet bijdragen door: •Het stimuleren van de stapsgewijze afbouw van de bodemberoerende visserij (mosselzaadvisserij, garnalenvisserij) naar 100o/o, met als resultaat dat bijvoorbeeld mosselbanken zich ongestoord kunnen ontwikkelen. •Het stimuleren van nieuwe kweekmethoden (in de waterkolom bijv.) met meer rendement op een kleiner areaal dan nu mogelijk is. •Het stimuleren van alternatieve locaties voor mossel en kokkelkweek en uitbreiding van het areaal garnalenvisserijvrije gebieden. a. Koppel investeringen in havenontwikkeling en kustbeschermingsprogramma's aan het creëren van ruimte voor kweekpercelen. b. Koppel de ontwikkeling van windmolenparken op de Noordzee aan het creëren van ruimte voor mogelijkheden voor het invangen van zaad en kweken van mossels (in de waterkolom) c. lnzet middelen vanuit onder meer het Waddenfonds Er wordt momenteel door overheden, bedrijfsleven en natuurorganisaties gewerkt aan een Gebiedsagenda Waddenzee 2050. Hierin zullen zowel een visie voor 2050 als maatregelen om die visie te bereiken worden opgenomen. Wij gaan er vanuit dat de relevante delen van de Gebiedsagenda, op het moment dat deze definitief is, overgenomen zullen worden in uw Omgevingsvisie. Met vriendelijke groet, Waddenvereniging mede namens Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming Nederland	Wij zijn blij met de ondersteuning van de indieners van ons beleid op verduurzaming van de Waddenzeevisserij en op innovaties. Wij nemen kennis van de suggesties om hieraan uitwerking te geven en nemen deze waar mogelijk mee in relevante uitwerkingen. Onze omgevingsvisie is eerder afgerond dan de Gebiedsagenda Wadden 2050. Dit betekent dat wij dan geen relevante delen uit deze agenda meer in onze visie kunnen overnemen. Los daarvan verwijzen we in onze Omgevingsvisie niet naar specifieke documenten of afspraken, om het langjarige karakter van de Omgevingsvisie te kunnen waarborgen (en te vermijden dat de visie voortijdig verouderd is). Overigens hebben onze Staten eind 2016 het Investeringskader Waddengebied 2016-2026 vastgesteld met daarin majeure opgaven, waaronder de opgave voor de Waddenzee. Binnen dit kader en passend bij de doelstellingen en ontwikkelprincipes van onze omgevingsvisie kunnen projecten uitgevoerd worden die gericht zijn op onder andere natuurherstel.

ZW-0047 Scholtens Projecten II B.V.		
ZO-0434	**Geacht College,** **1. Algemeen** 1.1 In aansluiting op uw bekendmaking c.q. kennisgeving in de Staatscourant van 13juni 2018, nr. 32861 loopt de inspraakprocedure van de Ontwerp Omgevingsvisie NH 2050 met het bijbehorende PlanMer vanaf 18 juni tot en met 30juli 2018. Scholtens Projecten II wenst via deze schriftelijke reactie graag haar zienswijze terzake aan u kenbaar te maken. 1.2 Scholtens Projecten II is grotendeels eigenaar van de gronden van de woningboLiwlocatie Lange Weeren te Edam-Volendam. In die hoedanigheid is zij aan te merken als een rechtstreeks belanghebbende bij deze Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 en PlanMer. 1.3 De zienswijze heeft concreet betrekking op de woningbouwlocatie Lange Weeren te Volendam (gemeente Edam-Volendam), kadastraal bekend EDAM, sectie D, nummers 429 e.v., aangrenzend aan het bestaand stedelijk gebied ten westen van de kern van Volendam. Fysiek is die locatie verder begrensd door de Zeddeweg (N517) in het zuiden, de Monnickendammerjaagweg (N247) in het westen en de denkbeeldige lijn in het verlengde van de N244 in het noorden. Het totale gebied is circa 100 ha. Zie verder het kaartmateriaal van de Structuurvisie 2008 van de gemeente Edam-Volendam, waar deze locatie is aangeduid: https://download .edam-vo!endam nh. ./structuurvisie/structuurvisie2l -04-2009. pdf **<u>2. Zienswijze</u>** In de eerste plaats willen wij u complementeren met uw inspanning om te komen tot een Omgevingsvisie NH2050 en PlanMer, zeker nu die beleidsstukken komen op een moment dat binnen de markt het consumentenvertrouwen beter dan ooit te voren is en de woningbehoefte voor het MRA-gebied inmiddels weer verder oploopt.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0435	**2.2** Na zorgvuldige bestudering van de beide ontwerpen constateren wij echter, dat abusievelijk en onterecht de bovengenoemde woningbouwlocatie niet is opgenomen op de verbeelding van de Omgevingsvisie NH2050 (Noord-Holland in beweging pag. 18). De vastgelegde lange termijn visie als voor het eerst gememoreerd in Streekplan Noord-Holland Zuid (2003) en de daarbij behorende Streekplanuitwerking(en) Waterlands Wonen (als onderdeel vastgesteld bij bevoegdheid van Provinciale Staten op basis van Amendement nr. 26-6 d.d. 17 februari 2003) dient te worden gecontinueerd gelijkend als heeft plaatsgevonden bij vaststelling van de Structuurvisie 2040 (2010/2015). Deze locatie ligt aansluitend aan bestaand verstedelijkt gebied en beantwoordt als zodanig aan de "Koers NH 2050: Ambities en doelstellingen", zoals vastgesteld door Provinciale Staten op 18 december 2017 (Omgevingsvisie pag. 18 2 e kolom onder b. Wonen en Werken). Op pagina 35 van uw ontwerpvisie staat "Bestaande afspraken uit het ontwikkelingsbeeld van de MRA uit 2007 over uitleglocaties voor wonen en/of werken, zoals Haarlemmermeer, Bloemendalerpolder en IJburg fase 2, worden gerespecteerd." Het bestuursakkoord wordt in de ontwerpvisie niet genoemd, maar is ook nog steeds actueel. Dit heeft u bevestigd in de Statenvergadering Noord-Holland van 14 november 2016. **2.3 Onderliggende documenten** Na het verschijnen van het Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040 van de MRA in 2007 en het moment van ter inzage legging van uw Ontwerp Omgevingsvisie zijn er door de provincie overleggen gevoerd om woningbouw in de Lange Weeren in te kaderen. In dit verband verwijzen wij naar de navolgende bestuurlijke beleidsstukken en overeenkomsten, welke meer of minder recentelijk tot stand zijn gebracht en waarbij de provincie Noord-Holland en de gemeente Edam-Volendam direct zijn betrokken. Deze inspanningen hebben geleid tot Rijksregelgeving, bestuurlijke besluitvorming en bestuurlijke overeenstemming en contractvorming. Bovendien zijn financiële afspraken gemaakt tussen de	Zoals in ontwikkelprincipe 8 beschreven, worden bestaande afspraken gerespecteerd. Het bestuursakkoord Pilot Waterland uit 2011 blijft van kracht. Dit akkoord maakt onder bepaalde voorwaarden woningbouw in de bufferzone Amsterdam-Purmerend mogelijk. Zolang er nog niet aan deze voorwaarden voldaan is, wordt het project niet opgenomen op de kaart. In oktober 2016 hebben de betrokken overheden besloten de pilot voort te zetten en invulling te geven aan de afspraken uit het akkoord. Begin 2018 is afgesproken dat de gemeenten het initiatief nemen om met een voorstel tot uitvoering te komen van de pilot. Ten aanzien van het verzoek van indiener om de locatie Lange Weeren als woningbouwgebied in de Omgevingsvisie en PlanMer op te nemen geldt dat de Omgevingsvisie kaders schetst. Uitvoeringsafspraken, zoals over woningbouw en specifieke woningbouwlocaties worden niet in de Omgevingsvisie opgenomen. Wel is een aantal grotere nieuwbouwlocaties op de visiekaart opgenomen. Dit is indicatief en niet als uitputtend bedoeld.

bestuursorganen onderling en met marktpartijen en tot slot zijn gemeentelijk gelden gevoteerd en grondaankopen gedaan en grondgebruiksregelingen getroffen voor de ontsluitingsstructuur (3de Ontsluitingsweg). Zonder hierbij volledig te zijn memoreren wij:

a. Bestuursakkoord 2011
Op initiatie van de provincie zijn er sinds 2008 (op basis van de status uitleglocatie t.b.v. woningbouw binnen het toen vigerende Streekplan) structureel overleggen gevoerd met alle betrokkenen binnen en rondom de Lange Weeren. De daadwerkelijke realisatie van woningen bleef in die tijd achter bij het gewenste aantal binnen de prognose van het Streekplan. Dit diende te worden bespoedigd. De provincie riep de pilot Waterlands Wonen (Lange Weeren te Volendam en Bennewerf te Marken) in het leven en startte een regiobrede lobby.

Dit resulteerde in het Bestuursakkoord Pilot Waterlands Wonen d.d. 2 februari 2011, ondertekend door alle gemeenten binnen de MRA ten noorden van Amsterdam (inclusief stadsdeel Amsterdam Noord), Provincie Noord-Holland en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Het bestuursakkoord omvat een zowel op gemeentelijk en regionaal, als op provinciaal en rijksniveau gedragen visie om te komen tot de bouw van honderden woningen in de Lange Weeren.

b. Aanpassingsverzoek gemeente tot toepassing 12e Tranche besluit uitvoering Chw
De gemeente Edam-Volendam heeft op 29 september 2015 een verzoek gedaan aan de Minister van Infrastructuur en Milieu om te worden betrokken bij de experimenten op grond van de 12de Tranche, wijziging Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet met het oog op het experimenteren met "organische' ontwikkeling van het woongebied "Lange Weeren". Blijkens de toelichting bij dit verzoek om Lange Weeren aan dit experiment toe te voegen, schrijft de gemeente:

"De locatie Lange Weeren is de laatste uitJeglocatie van de gemeente Edam-Volendam doordat de kernen van Edam-Volendam een zeer compacte structuur kennen, zijn er weinig tot geen mogelijkheden voor inbreiding. Om zowel op de middellange als op de lange termijn aan de vraag naar woningen te kunnen blijven voldoen, is ruimte nodig. De ontwikkeling van Lange Weeren biedt samen met de "3 ontsluiting" een goede bereikbare locatie."

c. Wijziging Besluit uitvoering Chw (vaststelling Stb 2016, 337)
Bij de 12 Tranche wijziging Besluit uitvoering van de Chw is het gemeentelijk verzoek integraal ingewilligd en valt deze woningbouwlocatie onder de toegestane experimenten voor organische woningbouwontwikkeling. In bijlage 87 bij het besluit is het kaartmateriaal van Lange Weeren gevoegd en de gemeentelijke toelichting onder b integraal overgenomen.

d. Perspublicatie gemeente
In de perspublicatie "Edam-Volendam: Lange Weeren komt er gewoon" van 2 juni 2015, reageert de toenmalige wethouder in de richting van de Provincie Noord-Holland n.a.v. een ingediende motie waarbij Gedeputeerde Staten worden opgeroepen om het project Waterlands Wonen te heroverwegen. De portefeuillehouder reageert met "het tegenhouden van Lange Weeren is niet eens mogelijk. Lange Weeren is een gepasseerd station. Er ligt een bestuursakkoord, ondertekend door de provincie en de gemeente. Daarbij is Lange Weeren opgenomen in de Structuurvisie van de provincie en zijn er al veel kosten gemaakt". Verder verwijst zij naar het budget dat de Raad gevoteerd heeft om het ontwerpbestemmingsplan te laten opstellen en wijst zij op het feit dat de gemeente werk maakt van de 3 ontsluitingsweg
die uiteindelijk Lange Weeren moet ontsluiten. De komst van 740 woningen in de periode 2020-2040 die gefaseerd gebouwd zullen worden, is volgens de wethouder "bittere noodzaak".

e. Intentieovereenkomst gemeente en Scholtens Projecten II
Aansluitend volgde de lntentieovereenkomst tussen de gemeente Edam-Volendam en Scholtens Projecten II d.d. 9januari 2017. Als spin-off van bovengenoemd Bestuursakkoord is de gemeente

	Edam-Volendam voortgegaan met het optuigen van de planologische uitwerking van een woningbouwlocatie Lange Weeren. **3. Verzoek** 3.1 Thans wordt volop uitvoering gegeven aan genoemde Intentieovereenkomst. De ontwikkeling van Lange Weeren sluit goed aan op de provinciale ambities: hier wordt invulling gegeven aan de grote regionale woningbehoefte aansluitend aan bestaand verstedelijkt gebied. Het nieuwe woongebied wordt duurzaam, gasloos en multimodaal ontsloten. Tevens wordt geïnvesteerd in het vergroten van de kwaliteit van de bufferzone. 3.2 Wij verzoeken u derhalve tot opname van de locatie Lange Weeren als woningbouwgebied in uw Omgevingsvisie en PlanMer, dan wel op bijbehorende verbeelding(en) alvorens tot vaststelling van deze beleidsstukken over te gaan. Tot slot zijn wij uiteraard bereid u op verzoek te voorzien van afschriften van documenten als in deze brief genoemd. 3.3 Wij vertrouwen t. hiermee correct te hebben geïnformeerd en verblijven in afwachting van uw positieve respons.	

ZW-0048 VOF Hoeve Camperduin		
ZO-0465	**Geacht College,** **Intro** De omgevingsvisie NH2050 komt mooi over, maar het gaat uiteindelijk om de uitvoering van de visie. Kaders. Wij vinden het jammer dat er in deze visie weinig binnen kaders wordt gezet of geconcretiseerd. Specifieke invulling van het zorgdragen voor de Provincie Noord Holland vinden wij nauwelijks terug in uw visie, dat is een gemiste kans. De burger weet dus niet goed waartegen de Provincie haar burgers beschermd. Een voorbeeld is het ontbreken van beschermingskaders voor de bouw van windmolens in de kustzone. Windmolens zijn nodig in verband met de energie transitie, dat is duidelijk. Maar onze bezoekers koesteren het fantastische uitzicht over zee bij Camperduin. Windmolens passen niet in dat plaatje. Dat geldt ook voor de beheer-ontwikkelingen door terrein beherende organisaties in natuurgebieden, maar daarover later meer.	De Omgevingsvisie NH2050 geeft enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Binnen deze uitgangspunten bieden de ontwikkelprincipes, als uitwerking van de ambities, de benodigde kaders. We geven dus graag ruimte voor eigen regionale en lokale afwegingen. Een kans om te benutten.
ZO-0466	Timing Van de timing van de inspraak mogelijkheid op de omgevingsvisie 2050 kan je zeggen dat die ongunstig is gekozen als het wenselijk is om veel mensen te laten meedenken over hun leefomgeving, laat staan het indienen van een zienswijze. Net voor de zomervakantie zijn inwoners niet bezig met hun leefomgeving, maar met zaken als het regelen van de vakantie naar bijvoorbeeld Zuid-Frankrijk, of het afronden van school-examens, herexamens en schoolkampen. Ook de oudere inwoners zijn vaak al vertrokken naar verre oorden.	We hebben om het meedenken vanuit de samenleving te faciliteren een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd vanaf 1 maart 2017 tot juni 2018. Daarin hebben rond de 15.000 Noord-Hollanders geparticipeerd. De terinzagelegging is het slotstuk van het gesprek over de toekomst van onze provincie. De terinzagelegging van de Ontwerp Omgevingsvisie viel 5 weken voor de officiële zomervakantie en 1 week binnen de officiële zomervakantie voor Noord Nederland. Gedurende deze hele periode konden zienswijzen worden ingebracht, dus niet alleen in de laatste week. Bij onze provincie is het gebruikelijk om terinzageleggingen niet of zo min mogelijk in officiële zomervakanties te laten plaatsvinden. Wettelijk zijn er geen belemmeringen om terinzageleggingen in zomervakanties te laten plaatsvinden. Wij betreuren het dat de termijn van terinzagelegging in het geval van de Ontwerp Omgevingsvisie 1 week overlapte met de zomervakantie, maar achten dat niet onoverkomelijk, gelet op de lengte van de termijn van 6 weken en de eerdere participatiemogelijkheden die er zijn geweest.
ZO-0467	**Behandeling ontwerpvisie** **Daar gaan we..** *Ontwerp-omgevingsvisie NH2050 is tot stand gekomen met inbreng van veel*	

	partijen, professionals én inwoners. Wij zijn ook een recreatieondernemer in Schoorl. Veel van onze bezoekers en andere toeristen komen hier om te recreeren in het Schoorlse Duingebied. Zij waarderen dat gebied om wat het is. Het landschap heeft wat je noemt een zogenaamde "karakteristieke identiteit". In uw visie komen we de vraag tegen over hoe we om moeten gaan met de toenemende vraag naar recreatieve voorzieningen. Het besef is er dus gelukkig ook bij u. Wij maken ons namelijk ook grote zorgen om de ontwikkelingen in dat duingebied. Het is beter om daar geen grootschalige natuurexperimenten toe te staan omdat de burger daar helemaal niet om vraagt, zeker niet als het recreatief medegebruik daaronder te lijden heeft. Kleinschaligheid en voorzichtigheid is de juiste aanpak voor natuur beheer wat ons betreft.	Wij hebben begrip voor het standpunt van indiener over natuur in relatie tot recreatie. Naar aanleiding daarvan lichten we het volgende toe. De inrichting en het beheer van de Natura 2000-gebieden is primair gericht op het natuurlijke systeem dat behouden en versterkt moet worden. Zo ook het beheer en de gewenste inrichting van het duingebied nabij Schoorl. In het beheerplan van het Natura 2000 wordt uitgewerkt hoe dit doel bereikt kan worden en zijn de maatschappelijke consequenties weergegeven en afgewogen.
ZO-0468	Er is reden tot zorg. Staatsbosbeheer heeft voornemens om grote oppervlakten dennenbos te gaan kappen in het Schoorlse duingebied en daarvoor in de plaats stuifduinen te ontwikkelen. Dit komt recreatief medegebruik niet ten goede. 17000 inwoners van Schoorl en omgeving hebben aangegeven middels de petitie van Stichting ter behoud van het Schoorlse Bos dat zij niet willen dat er op grote schaal dennenbos wordt gekapt. Het lijkt ons dat overleg met lokale bewoners niet voldoende plaats vindt daar deze "club" niet gevraagd is om te participeren bij het opstellen van de omgevingsvisie. Het is goed dat in de visie de vraag wordt gesteld hoe we de provincie Noord Holland ruimtelijk klimaatbestendig maken. Ook hebben we gelezen dat er zorgen zijn over o.a. de water, bodem en luchtkwaliteit. Het lijkt ons dat je in ieder geval geen vooruitgang boekt op deze punten van zorg door grote oppervlakten bos te kappen aangezien dennenbomen zorgen voor CO2 opname gedurende een langere tijd en fijnstof aan zich binden. Ook behoeden zij de bodem voor erosie en houden het vocht vast. Verder kan je je afvragen of het aanleggen van plas dras situaties in dit kader wel wenselijk zijn in verband met de uitstoot van o.a. Methaan.	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische langetermijntoekomstvisie, als startpunt voor het toekomstige beleid. Uit dat oogpunt gaan we niet in op opmerkingen die te maken hebben met eerder genomen besluiten, lang voordat de Ontwerp Omgevingsvisie werd opgesteld en ter visie is gelegd. Als het gaat om de inrichting en het beheer van de Natura 2000-gebieden: die is primair gericht op het natuurlijke systeem wat behouden en versterkt moet worden.
ZO-0469	Genoeg over de bomenkap Ons bedrijfje, Hoeve Camperduin, houdt zich ook bezig met natuur-en landschapsbeheer omdat wij een bijdrage willen leveren aan de instandhouding van de Harger- en Pettemerpolder met al zijn unieke facetten. Wij houden zoogkoeien, paarden en schapen en hebben beheersovereenkomsten voor agrarisch natuurbeheer, snl-overeenkomsten en we doen aan weidevogelbeheer. De inkomsten zijn niet kostendekkend, terwijl we precies dat doen wat de burger graag wil (zien). Dit moet anders. De bereidheid is er zeker om de agrarische tak te verduurzamen, maar daar redden we het alleen niet mee. Als de burger wel geniet van ons gebied, maar dezelfde burger niet bereid is om meer te betalen voor het door ons duurzaam geproduceerde product (in ons geval vlees), kunnen wij die verduurzamingsomslag niet doorzetten/volhouden. Wij denken dus dat hierin een regulerende taak ligt voor de overheid. Wat ons betreft is verduurzamen van de landbouw hetzelfde als natuur-inclusieve landbouw en ook daarvoor geldt dat die gewenste ontwikkeling alleen doorgezet kan worden mits de producten voor een kosten dekkende prijs in de markt gezet kunnen worden. Een andere optie zou kunnen zijn om de beheersvergoedingen te verhogen en te continueren in NNN- gebieden zodat het natuur- en landschapsbeheer kostendekkend uitgevoerd kan worden. Tot zover, dank voor uw aandacht. Wij zijn uiteraard bereid een en ander toe te lichten. Hoogachtend, Fiona Volkers en Joari Kroon VOF Hoeve Camperduin	We hebben waardering voor de bereidheid tot verduurzaming van indiener. Het dilemma waar indiener voor staat is herkenbaar en de reden waarom de Provincie Noord-Holland een programma Natuurinclusieve Landbouw heeft opgezet. Er zijn helaas geen simpele oplossingen en op meerdere onderdelen heeft de provincie weinig invloed (zoals de prijs).

ZW-0049 CUMELA Nederland		
ZO-0470	CUMELA Nederland is de brancheorganisatie voor cumelabedrijven, de specialisten in groen, grond en infra. In de cumelasector zijn circa 30.000 medewerkers in bijna 2.400 ondernemingen actief. CUMELA Nederland vertegenwoordigd de belangen van voormelde bedrijven, waarvan meer dan 1.900 bedrijven zijn aangesloten bij onze organisatie. De lidbedrijven, van klein tot groot, zijn actief op velerlei gebied, waaronder agrarisch loonwerk / (glas-)tuinbouw, aanleg, beheer, onderhoud van "groen en water", sportterreinen en natuur en recreatieterreinen, meststoffendistributie en grond-, weg- en waterwerken in brede zin, alsmede betrokken bij vele innovatieve- en duurzame ontwikkelingen. Binnen de provincie Noord-Holland zijn – ruim 300 cumelabedrijven – nagenoeg allen in het buitengebied i.c. landelijk gebied – gevestigd. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte per onderneming / vestingslocatie is 1,25 ha. Deze ondernemingen 'bewerken' op enerlei wijze, als cumelabedrijf in de vorm van verhuur of (onder)aanneming, op basis van inschatting 75 - 85% van de gronden (landbouw, waterbeheer, natuur, infrastructuur, etc.) binnen de provincie. De bedrijven zijn in hoofdzaak op de lokale markt/opdrachtgevers georiënteerd. Zoals de agrariër de 'hoeder' van het buitengebied genoemd wordt, is het cumelabedrijf dé ontwerper, beheerder, operationeel uitvoerder en verzorger van de 'ruimte' in de provincie Noord-Holland. Onze leden zorgen voor aanleg, onderhoud, beheer, etcetera van alle gronden (ruimte) - ongeacht de functie, gebruik of hoedanigheid – binnen uw provincie. Deze specifieke plaats (feitelijk gezien de vestigingslocatie) alsmede vanwege de bijdrage aan het ontwerp, aanleg en beheer van de ruimtelijke / fysieke kwaliteit c.q. leefomgeving dient voor deze bedrijven expliciet erkend te worden in onderhavige Omgevingsvisie c.q. in de uit te werken programma's / ambities. Veel van de genoemde beleidsthema's / aspecten in de Visie staan reeds hoog op de agenda van CUMELA i.c. de aangesloten bedrijven. Zo is het onderdeel "bodem" al geruime tijd een hoofdthema van onze organisatie, maar ook aspecten als (land-)bouwverkeer, veiligheid, mobiliteit, gewasbescherming, vestigingsklimaat van bedrijven in buitengebied, ontwikkelingsruimte, kwaliteit leefomgeving, circulaire economie, etc. etc. zijn voortdurend onderwerpen waar de betrokkenheid van de bedrijven voorop staat. In navolging van deze reactie wordt -zonder om in deze uitputtend te willen zijn- verzocht om CUMELA niet alleen concreet te informeren over de uit te werken ambities, doelen en toekomstwaarden maar ook waar mogelijk uit te nodigen voor concrete inbreng, kennisdeling, e.d. Wij zien de uitnodiging graag tegemoet.	Wij nemen kennis van de zienswijze over de betekenis van Cumelabedrijven.

ZW-0050 Gemeente Aalsmeer		
ZO-0471	Geacht college. Met ingang van 18 juni 2018 ligt de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050, Balans tussen economische groei en leefbaarheid, ter inzage. Wij hebben met belangstelling van de Ontwerp- Omgevingsvisie kennis genomen. De Ontwerp-Omgevingsvisie is een product van een intensief participatietraject, dat al met al zo'n twee jaar in beslag heeft genomen. Wij waarderen uw inzet om samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en lokale overheden, een visie te ontwikkelen op de toekomst van deze provincie. De ontwikkelingen en opgaven die u voor de toekomst ziet, kunnen wij onderschrijven. De hoofdambitie om het relatief hoge welvaarts- en welzijnsniveau vast te houden door te streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid omarmen wij. Ook wij denken dat een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier een voorwaarde is voor een goed economisch vestigingsklimaat en dat een duurzame economische ontwikkeling tegelijkertijd een voorwaarde is voor het kunnen investeren in een prettige leefomgeving.	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als eindproduct.

ZO-0472	**PlanMER** Onze ambities komen in belangrijke mate overeen en wij delen uw analyse van de opgaven voor de toekomst. Tegelijkertijd merken wij op dat uw visie weinig concreet is en nog geen echte keuzes maakt, terwijl helder is dat de ambities soms strijdig zijn met elkaar. Als bijvoorbeeld het uitgangspunt dat "ruimtelijke ontwikkelingen zich moeten voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren" consequent wordt doorgezet, is verdere intensivering in het stedelijk gebied - één van de belangrijkste speerpunten van de visie – vrijwel onmogelijk.	We zijn verheugd dat u in belangrijke mate de ambities en analyse van de opgaven voor de toekomst met ons deelt. De Omgevingsvisie beoogt een langetermijnvisie te zijn op de fysieke leefomgeving. Daarbij hebben wij gezocht naar het juiste evenwicht tussen enerzijds richtinggevend te zijn naar de toekomst toe, maar anderzijds voldoende ruimte te laten voor lokale overheden en kunnen anticiperen op ontwikkelingen die ten tijde van het opstellen van de visie nog niet of nauwelijks zichtbaar zijn geweest. De Omgevingsvisie NH2050 geeft daarom enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Binnen deze uitgangspunten bieden de ontwikkelprincipes, als uitwerking van de ambities, de benodigde kaders. We bieden dus graag ruimte voor eigen regionale en lokale afwegingen. Uit dat oogpunt beschikt de Omgevingsvisie over de juiste concreetheid, die voldoende richting geeft om vervolgens de juiste keuzes te maken. De aan de ontwikkelprincipes ten grondslag liggende ambities hebben we in samenhang met elkaar bepaald, om strijdigheid tussen de ambities zoveel mogelijk te vermijden. Dat neemt niet weg dat er soms een vermeende strijdigheid bestaat, maar met de uitwerking in bewegingen en ontwikkelprincipes worden voldoende handvatten geboden om een juiste afweging te maken. Het door indiener aangehaalde voorbeeld over het voegen van ruimtelijke ontwikkelingen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren is overigens geen ontwikkelprincipe maar randvoorwaardelijk.
ZO-0473	Wij wijzen in dit verband op de conclusie van de bijbehorende PlanMER, dat de keuze voor verder binnenstedelijk verdichten verdedigbaar is vanuit landschappelijk oogpunt, maar dat het wel de vraag is in welke mate het mogelijk is om in hoogstedelijk gebied nog intensiever te verdichten en tegelijk een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving te waarborgen. Nu al, zo stelt de PlanMER, is de druk qua gezondheid, veiligheid en klimaat het grootst, neemt dat autonoom toe en is er het risico dat die druk vanwege de omgevingsvisie nog verder toeneemt. De vraag is dus of de gekozen koers van verder binnenstedelijk verdichten wel de juiste is, gegeven de opgaven op het gebied van gezondheid veiligheid en klimaat. Wij verzoeken u dan ook met klem om vóór de definitieve vaststelling van de visie conform de aanbeveling van de planMER verder te verkennen wat de mogelijkheden zijn om nog intensiever stedelijk te verdichten en daarbij de gezondheid en klimaatbestendigheid voldoende te waarborgen. Wij nemen aan dat deze verkenning ook leidt tot een actualisatie van de PlanMER.	In het planMER wordt inderdaad een risico gesignaleerd als het gaat om leefbaarheid en klimaatadaptatie in combinatie met de ambitie om nog meer binnenstedelijk te verdichten. Er wordt echter ook geconcludeerd dat dit een ontwerpopgave is (pagina 75). Wij zijn van mening dat dit geen onoverkomelijke opgave is, maar waar wij wel met onze collega-overheden hard aan moeten gaan werken om die aan te pakken.
ZO-0474	**Sturingsfilosofie en uitvoering** Met de provinciale omgevingsvisie beoogt u de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland aan de hand van vijf bewegingen concreet vorm te geven. Samenwerking en vertrouwen zijn daarbij vanuit de beginselen van de Omgevingswet leidend. U gaat in uw sturingsfilosofie dan ook terecht uit van het principe "lokaal wat kan, regionaal wat moet". Dit vraagt, gelet op de diversiteit van de gebieden, de regio's en de lokale opgaven, wel om ruimte en maatwerk in de provinciale beleid- en regelkaders. Om tot de ontwikkeling van de gewenste leefomgevingskwaliteit te komen is een gelijkwaardige samenwerking als partners, ieder met zijn eigen rol en verantwoordelijkheden, noodzakelijk. Het te ontwikkelen provinciale omgevingsbeleid en het daaraan te verbinden regelkader van de Omgevingsverordening zal dus rechtszekerheid, maar vooral ook ruimte en flexibiliteit moeten bieden om met elkaar, op het juiste schaalniveau de complexe opgaven op te pakken, uit te werken en tot het gewenste resultaat te brengen.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0475	In dit verband is ook de conclusie van de PlanMER relevant dat de opgaven veelal groter zijn dan de beïnvloedingsruimte en sturingsmiddelen waarover u als provincie beschikt. Ook deze conclusie vraagt om een nadere uitwerking van de rol die de provincie kan en wil spelen om de ambities te realiseren. De kwaliteit van het resultaat zal met name worden bepaald door de kwaliteit van het samenwerkingsproces. De rol die de provincie daarbij inneemt en de inzet van de mix aan instrumenten is daarbij van cruciaal belang. Ruimte voor wat lokaal kan, met heldere kaders slechts als het regionale dan wel provinciale belang in het geding is, zal ruimte bieden voor het goede gesprek, en daarmee voor een effectieve samenwerking en draagvlak voor de ontwikkeling van onze gezamenlijke leefomgevingskwaliteit. Wat regionaal moet is immers voor interpretatie vatbaar. Wij hebben in dit verband tevens behoefte aan een helder afwegingskader in de sturingsfilosofie om te bepalen wanneer iets een lokaal belang, een	Wij beoordelen de reactie van indiener als onderbouwing van ons uitgangspunt dat de opgave centraal staat. De rol van de provincie wordt daar mede door bepaald. In het kader van 'Van visie naar uitvoering' willen we de Omgevingsvisie NH2050 graag met gemeenten, waterschappen en andere partners uitwerken. Het gaat om instrumenten als Programma's, Regionale samenwerkingsagenda's en de provinciale Omgevingsverordening. Daaruit zal dan blijken welke kaders gemeenten (o.a.) van de provincie nodig hebben in relatie tot de eigen lokale afwegingsruimte die ze graag willen hebben. In de Omgevingsvisie NH2050 komt dan ook bewust niet het begrip 'provinciaal belang' voor, omdat de opgaves van maatschappelijk belang zijn.

	regionaal, of provinciaal belang is en op welke onderwerpen er samengewerkt moet worden, alsmede welk beeld u van die samenwerking heeft.	
ZO-0476	***Regionale samenwerkingsagenda*** U stelt in de Ontwerp-Omgevingsvisie dat de opgaven veelal een regiospecifiek karakter hebben. De uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen volgens u per regio en gebied verschillen. U wilt, indachtig uw sturingsfilosofie, ruimte bieden aan maatwerk en daarom de mogelijkheden verkennen om de ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken. U introduceert daartoe een nieuw beleidsinstrument: de regionale samenwerkingsagenda's. U gaat daarbij echter uit van twee relevante schaalniveau's: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau van, in ons geval, de Metropoolregio Amsterdam. Juist vanuit onze regio is herhaaldelijk aangegeven dat de bestuurlijke indeling lang niet altijd voldoet als het gaat om een effectieve en efficiënte aanpak van opgaven, zowel in het fysiek, als In het sociaal domein. De Amstelland-Meerlanden zijn nu eenmaal een heterogene regio en daarom lang niet altijd het vanzelfsprekende schaalniveau. Wij verzoeken u met klem flexibel om te gaan met geografische en bestuurlijke grenzen en daar bij de ontwikkeling van het nieuwe beleidsinstrument van de regionale samenwerkingsagenda rekening mee te houden. Voor ons staat voorop dat samenwerken geen doel op zichzelf mag zijn. De verdere verkenning van dit beleidsinstrument dient dan ook in die lijn ingezet te worden.	Bij de verdere uitwerking van het nieuwe beleidsinstrument Regionale samenwerkingsagenda zullen we samen met de regio's verkennen welk geografisch schaalniveau en welke (bestuurlijke) vorm van samenwerking het meest passend is. Leidend hierbij zijn de opgaven die onderdeel uitmaken van de Regionale samenwerkingsagenda. Op pagina 66 wordt daarom de zin in de paragraaf 'Regionale samenwerkingsagenda's' "Deze bepaalt namelijk vaak het schaalniveau dat passend is." gewijzigd in "Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking." en wordt de zin "In ieder geval gaan we uit van twee relevante schaalniveaus: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord." verwijderd.
ZO-0477	**Ontwikkelprincipes en succesfactoren** U werkt in de visie de opgaven uit in randvoorwaarden, ontwikkelprincipes en kritische succesfactoren. De kritische succesfactoren zijn echter veelal bijzondere, nogal willekeurige verzamelingen van ongelijksoortige zaken. Het zijn soms randvoorwaarden, soms te behalen resultaten en soms niet meer dan algemene waarheden, die op zichzelf van weinig doorslaggevende betekenis zijn voor het behalen van de ambities. Wij bevelen aan voor alle ontwikkelprincipes nader uit te werken welke factoren nu doorslaggevend zijn om tot een succesvolle uitvoering van het beleid te komen, ook in het licht van de conclusie van de PlanMER dat de beïnvloedingsruimte en sturingsmogelijkheden van de provincie veelal beperkt zijn. Wij zouden hierbij ook graag een uitwerking zien van het regiospecifieke karakter van de opgaven en de vraag wat dit betekent voor randvoorwaarden, ontwikkelprincipes en kritische succesfactoren.	Wij nemen de aanbeveling voor kennisgeving aan. De kritische succesfactoren en randvoorwaarden geven diepte en nadere inhoud aan de ontwikkelprincipes, die stuk voor stuk van doorslaggevende betekenis zijn om de ontwikkelprincipes tot een succes te maken. Ook beogen ze realiteitszin toe te voegen aan de ontwikkelprincipes. Het klopt dat dat de ene keer in een opmerking van algemene aard is en een andere keer een meer specifieke randvoorwaarde betreft. Het regiospecifieke karakter willen we samen met regionale partners vormgeven via de op te stellen regionale samenwerkingsagenda's en niet bij voorbaat dicteren vanuit de Omgevingsvisie voor de hele provincie.
ZO-0478	**De opgaven** Ten behoeve van de verdere uitwerking van de visie geven wij nog een aantal inhoudelijke opmerkingen mee ten aanzien van de verschiliende opgaven. ***Landschap*** Wij onderschrijven nadrukkelijk het uitgangspunt van uw visie, dat de waarde van het metropolitane landschap bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Dit landschap is het enige "unique selling point" van de metropoolregio en vereist daarom grote zorgvuldigheid. Wij waarderen daarom de inzet om op basis van het draagvermogen van het landschap tot keuzes te komen. Het onderscheid in slechts twee soorten gebieden is wat ons betreft echter te rigide en leidt tot een eenzijdig perspectief. De criteria om gebieden in te delen in twee soorten zijn bovendien onvoldoende smart. Wij zien dan ook graag aan de hand van een kaart verduidelijkt hoe u deze indeling precies ziet en wat daar voor de verschillende gebieden de consequenties van zijn.	Wij zijn blij met de waardering over hetgeen wij in onze visie hebben opgenomen over het metropolitane landschap. De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Om die reden hebben we in de visie geen kaart maar twee referentiebeelden opgenomen. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Daarnaast zal vanuit de MRA via het gezamenlijke opgezette programma Metropolitaan Landschap invulling worden gegeven aan de specifieke onderdelen binnen het landschap. Dit programma staat ook verwoord in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering.
ZO-0479	Wij vinden het een goede zaak dat uitgegaan wordt van gebiedsgericht maatwerk en dat het landschap als onderdeel van een breed metropolitaan systeem wordt opgemaakt. Wij constateren echter in uw visie wel een onevenwichtigheid tussen ontwikkelen en groei enerzijds en behoud anderzijds. Er mag wat ons betreft meer aandacht zijn in de visie voor het behoud van waardevol landschap. Het valt ons ook op dat de financiering van uw ambities ongewis is. U stelt slechts dat de verdiencapaciteit in de metropoolregio moet worden aangewend om de ambities rond het landschap waar te maken.	Wij waarderen de instemming van indiener voor ons uitgangspunt van gebiedsgericht maatwerk en het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem. Wat betreft de volgens indiener vermeende onevenwichtigheid tussen groei en behoud: om landschappen in een dynamische regio als de MRA te behouden is het nodig om in de kwaliteit en bijdrage aan de regio te investeren. Dit kost geld. Het benoemen en financieren van projecten is een gezamenlijk proces waaraan de provincie met de gemeenten in MRA-verband wil samenwerken.
ZO-0480	Voorts achten wij de vanzelfsprekendheid waarmee u de transformatiegebieden van Greenport Aalsmeer noemt als locatie om het landschappelijk raamwerk uit te breiden onterecht. Niet elke verouderde	Transformatie van een deel van het verouderd glascomplex naar een waardevol landschappelijk gebied is een van de mogelijkheden voor het probleem rondom het verouderd glas. Het idee is

	glastuinbouwlocatie is kansrijk om het landschappelijke raamwerk te versterken. Soms liggen andere functies meer voor de hand. Het is primair aan het lokaal bestuur om te bepalen wat voor een bepaald gebied de meest gewenste en passende functie is. Als de ambitie inderdaad is om verouderd glas om te zetten naar waardevol landschappelijk gebied, zullen daar investeringen tegenover moeten staan.	ons aan de hand gedaan door de Greenport Aalsmeer in overleg met het MRA-netwerk. We zijn ons ervan bewust dat met realisatie van dit idee een groot financieringsvraagstuk gepaard gaat. Vandaar dat we deze notie ook bij de kritische succesfactoren op pagina 37 onderaan hebben opgenomen. De vermeende vanzelfsprekendheid die uit de tekst zou blijken, herkennen wij dan ook niet. Wel willen we met indiener en sector ons inspannen om de problematiek rondom verouderd glas en in de ruimtelijke visie van de Greenport Aalsmeer aangewezen transformatiegebieden aan te pakken.
ZO-0481	**Verdere binnenstedelijke verdichting** U stelt dat de vraag naar woningen en ruimte voor bedrijven aanhoudt, evenals de ruimtevraag voor recreatie en andere functies. Om het landschap te sparen wilt u de bebouwingsopgave zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen invullen. Hiervoor hebben wij al verwezen naar de conclusie van de PlanMER dat de inzet op verdere stedelijke verdichting mogelijk een negatieve uitwerking heeft op de andere opgaven, onder meer als het gaat om gezondheid en klimaat. In aanvulling op de noodzaak van een nadere analyse van de mogelijke negatieve gevolgen van de inzet op verdere verstedelijking en verdichting, benadrukken wij dat juist op dit punt maatwerk per deelgebied noodzakelijk is. Onze gemeente is reeds tamelijk intensief bebouwd, terwijl wij ons onderscheiden door een dorps woonmilieu. Juist het dorpse karakter van onze woonmilieus wordt door onze inwoners zeer gewaardeerd en is één van de kwaliteiten van deze metropoolregio. Om de aantrekkelijkheid van dit milieu te behouden, is binnenstedelijke verdichting niet altijd een vanzelfsprekende strategie.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk.
ZO-0482	Zoals hiervoor ook al opgemerkt, kampen wij bovendien met een urgente opgave om verouderde glastuinbouw te transformeren naar nieuwe functies. Gronden met een glastuinbouwbestemming vallen juridisch gezien buiten het bestaand stedelijk gebied. Zij hebben lang niet altijd betekenis vanuit landschappelijk perspectief. Wij vinden dan ook dat het mogelijk moet worden om deze gronden in te zetten voor ruimtevragen van andere functies. Op dit punt is nu juist het maatwerk nodig, waarvan u in uw visie spreekt. Voorts is wat ons betreft naast het kwantitatieve vraagstuk nadrukkelijk aandacht nodig voor de kwalitatieve opgaven. Wij constateren in dit verband onder meer dat in het kader van plabeka nog steeds wordt teruggegrepen op aantallen hectares en vierkante meters en onvoldoende aandacht is voor de kwalitatieve opgave in relatie tot vraag en aanbod.	Bij het hoofdstuk vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector zijn de Greenports waaronder de Greenport Aalsmeer qua belang expliciet benoemd en aangeduid op de bijbehorende kaart. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster. De Omgevingsvisie is niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium. Wij werken dit uit in instrumenten van de Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's. Daaronder vallen ook de door indiener genoemde kwantitatieve en kwalitatieve regionale afspraken die in het kader van Plabeka worden gemaakt.
ZO-0483	Tot slot merken wij op dat wordt verwezen naar het RAP als instrument om woningbouw af te stemmen. In onze RAP-regio hebben de bestuurders eerder aangegeven geen voorstander te zijn van dit instrument. Afgezien van het feit dat de begrenzing van onze RAPregio (voormalig SRA) niet handig is, worden er op dit moment andere instrumenten uitgewerkt om woningbouwontwikkelingen af te stemmen. De uitwerking van MRA-actie 1.1. is daarvan op dit moment het belangrijkste.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking van indiener mee in dat proces. Wij zullen het woord 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' (op pagina 68 en 69) schrappen uit de Omgevingsvisie en dit vervangen door het meer algemene term 'regionale afspraken over wonen'.
ZO-0484	**Mobiliteit** In de opsomming van maatregelen om de groei op te vangen ontbreekt de betere benutting van bestaande infrastructuur en andere niet-infrastructurele maatregelen, evenals het beter afstemmen van modaliteiten. Het concept van "Modal shift " biedt ook wat ons betreft interessante mogelijkheden. Het Rijk hanteert dit beleid echter niet. De vraag is dus hoe u hieraan concreet vorm gaat geven. Wij constateren dat u aan de randen van werkgebieden en kernen parkeergelegenheid ambieert met overstapmogelijkheden op OV en deelfiets komen. De vraag hier is om welke locaties het hier dan gaat, bij wie daarvoor het initiatief ligt en hoe u dit gaat bekostigen. In het rijtje kritische succesfactoren missen wij de koppeling met de woningbouwopgave. De wijze waarop deze wordt ingevuld heeft immers directe gevolgen voor het mobiliteitsvraagstuk. In de visie presenteert u het doortrekken van de noordzuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp als kritische succesfactor voor Schiphol. In de regionale uitwerking van het OV Toekomstbeeld wordt echter ook gekeken naar een tweezijdige ontsluiting van Schiphol Plaza. Wij zien graag dat de bereikbaarheid van Schiphol en de zuidflank van de metropoolregio ook in uw omgevingsvisie vanuit dit bredere perspectief wordt benaderd.	Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners diverse onderzoeken uit naar de toekomst van ons mobiliteitssysteem in de MRA. Daarbij wordt het bredere perspectief dat indiener vraagt gehanteerd. De kritische succesfactor bij de eventuele uitbreiding van Schiphol Noordwest is analoog aan wat er in het project Enter NL staat geformuleerd, inclusief de ruimtelijk economische ontwikkelingen. Wij zijn het met indiener eens dat naast nieuwe infrastructuur het beter benutten van bestaande infrastructuur en het toepassen van nieuwe concepten en technologische mogelijkheden onderdeel uit moet maken van het verbeteren van de bereikbaarheid in de regio. Concrete maatregelen nemen we in de visie niet op vanwege het lange termijn karakter van de visie. De concrete maatregelen worden in de in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde Agenda Mobiliteit en het daaruit voortvloeiende investeringsprogramma uitgewerkt.
ZO-0485	**Schiphol** Uitgangspunt van uw visie is dat Schiphol zich kan ontwikkelen binnen de afgesproken wettelijke en bestuurlijke kaders. Wij vatten dit op als een verwijzing naar de bestaande afspraken in het kader van het	Zoals indiener terecht constateert zetten wij in op verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeerbesluit (LVB) en een daarbij passend

	zogenaamde Aldersakkoord over het nieuwe- normen en handhavingstelsel (het geluidpreferent vliegen) en de beperkte groei op basis van een verdeling van de milieuwinst tussen de sector en de omgeving. Het gaat hierbij echter om de ontwikkeling van Schiphol op de korte termijn, tot en met 2020. Wij missen in uw visie een verwijzing naar het maatschappelijk debat dat inmiddels plaatsvindt over de ontwikkeling van luchtvaart in Nederland en de relatie met de Luchtvaartnota 2040 die het kabinet heeft aangekondigd en waarvoor nog dit jaar een uitgebreid participatietraject zal worden opgestart. Terwijl in de bestaande afspraken milieuhinder vooral wordt uitgelegd als geluidhinder, gaat het tegenwoordig ook over de gezondheidsrisico's van uitstoot van fijnstof en ultrafijnstof, en over veiligheid. Ook hieraan besteedt u geen aandacht.	Luchthavenindelingbesluit (LIB). Daarmee komt een eind aan jarenlang gedogen en ontstaat er rechtszekerheid ook voor wat betreft de planologie op de grond. Dan kan er vanaf het gebruiksjaar 2020, zo nodig, ook formeel worden gehandhaafd. De wijze waarop Schiphol zich niet alleen in de nabije, maar ook in de verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0486	Voorts vinden wij dat u, gelet op uw streven naar een evenwichtige balans tussen economie en leefomgeving, niet enkel kan verwijzen naar afgesproken wettelijke en bestuurlijke kaders, maar ook aan moet geven hoe u die balans ziet, met name in de woongebieden zeer nabij de luchthaven. In ons position paper "De mensen achter de cijfers" (zie bijlage) beschrijven wij welke impact de aanwezigheid van de luchthaven en de groei van het vliegverkeer van de afgelopen jaren op de leefomgeving in onze gemeente heeft en hoe urgent een oplossing voor de daarmee gepaard gaande vraagstukken is. Wij zien graag nader uitgewerkt hoe u de hoofdambitie van uw visie ziet in relatie tot de problematiek in het binnengebied rond Schiphol en welke rol u kunt en wil spelen om ook in dit gebied van een balans te kunnen spreken, ook bij eventuele verdere groei van het luchtverkeer. Wij missen in uw visie tevens aandacht voor de ingrijpende consequenties van de ruimtelijke beperkingen vanwege het Luchthavenindelingbesluit Schiphol. De urgentie om te zoeken naar oplossingen voor de spanning tussen de ontwikkeling van de luchthaven en de kwaliteit van de leefomgeving is groot. Het kan niet zo zijn dat bij verdere groei van de luchthaven onze gemeente nog verder op slot gaat. Dit vraagt om nieuwe manieren van kijken naar de inpassing van de luchthaven in de omgeving en inventieve oplossingen voor de ontwikkelbehoefte in de lucht en op de grond.	In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0487	**Energietransitie en circulaire economie** U zet in de visie in op een duurzame economische ontwikkeling en het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire energie. Wij erkennen en onderschrijven deze ambities, maar missen concrete handelingsperspectieven in de omgevingsvisie als het gaat over de rol van de provincie in deze transitie. Voorts wordt in de visie nauwelijks ingegaan op de ruimtebehoefte van de energietransitie en ontbreekt een visie op de rol van de provincie bij het borgen van een goede belangenafweging tussen de ruimteclaim van de energietransitie enerzijds en die van bijvoorbeeld de bouwopgave en het metropolitaan landschap anderzijds. Wij missen tevens aandacht voor de gevolgen van nieuwe technologieën voor natuur. Het gaat niet alleen om gezondheids- en veiligheidsaspecten, maar ook om natuuraspecten. Windenergie op zee heeft gevolgen voor zeeleven en geothermie/bodemenergiesystemen hebben gevolgen voor het leven in de bodem. Het lijkt bovendien alsof vergeten wordt, dat de warmtevraag ook via electriciteitsopwekking kan worden ingevuld. Binnen de Greenport Aalsmeer wordt overigens onderzoek gedaan naar diepe geothermie. Wij zien dat dit (nog) geen plaats heeft in uw visie.	De ruimtelijke en economische effecten van de energietransitie voor Noord-Holland zijn onderzocht en in afzonderlijke rapporten uitgewerkt. Deze rapporten hebben als bouwsteen voor de Omgevingsvisie gediend. De Regionale Energiestrategieën moeten zorgen voor een nadere invulling van de regionale en provinciale ambities. Hier zal ook een nadere belangenafweging plaatsvinden. Terecht wijst de indiener op de mogelijke gevolgen van onder meer Wind op Zee en geothermie op de natuur onder- en bovengronds. De bevoegdheden voor het verstrekken van vergunningen voor Wind op Zee en geothermie liggen bij het Rijk. Die maakt ook de afwegingen in relatie tot bijvoorbeeld natuur en bodem.
ZO-0488	**Klimaatadaptatie** Evenals bij de opgave voor nieuwe energie, is de visie ook op dit punt weinig uitgewerkt in termen van concrete handelingsperspectieven als het gaat over de rol van de provincie, mede ook in relatie tot de waterschappen. De waterschappen gaan klimaatadaptatie een plaats geven in hun nieuwe Keur. Wat verder vooral op valt is het voornemen om voor ontwikkelingen een klimaatstresstest verplicht te stellen. Hoewel wij het belang van stresstesten onderschrijven, missen wij aandacht voor de impact die dit kan hebben in de praktijk en de rol die u kan en wil spelen om de ontbrekende kennis voor het opstellen	Wij werken in de Omgevingsverordening en/of programma's uit voor welke ontwikkelingen een klimaatstresstest nodig is en waaraan deze moet voldoen. De provincie onderzoekt momenteel hoe de gemeenten het beste bij de klimaatadaptatie ondersteund kunnen worden. Klimaatadaptatie vergt inderdaad ruimtelijke maatregelen, maar wij gaan er niet op voorhand vanuit dat klimaatadaptatie en binnenstedelijke verdichting op gespannen voet met elkaar staan. Dat is bijvoorbeeld niet het geval wanneer gebouwd wordt op

	en beoordelen van dergelijke testen in te vullen. Voorts constateren wij ook hier weer dat u niet ingaat op de ruimtelijke gevolgen van klimaatadaptatie en de ruimtebehoefte die dit met zich meebrengt in relatie tot de ruimtelijke claims van de woningbouwopgave, de energietransitie en circulaire economie.	(reeds verharde) bedrijventerreinen of in geval van hoogbouw. Wel is het altijd een extra uitdaging voor de ontwerpers om ook met dit aspect rekening te houden.
	Samenvattend is onze conclusie dat de visie te weinig concreet is om echt richtinggevend te zijn. Daarnaast is onvoldoende inzichtelijk gemaakt in hoeverre de ambities voor de verschillende opgaven elkaar versterken dan wel juist tegenwerken en welke investeringsprogramma's bij de verschillende ambities horen.	

ZW-0051 Gemeente Amstelveen		
ZO-0491	Geacht college, Met ingang van 18 juni 2018 ligt de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050, Balans tussen economischegroei en leefbaarheid, ter inzage. Wij hebben met belangstelling van de Ontwerp-Omgevingsvisie kennis genomen. De Ontwerp-Omgevingsvisie is een product van een intensief participatietraject, dat al met al zo'n twee jaar in beslag heeft genomen. Wij waarderen uw inzet om samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en lokale overheden, een visie te ontwikkelen op de toekomst van deze provincie. De ontwikkelingen en opgaven die u voor de toekomst ziet, kunnen wij onderschrijven. De hoofdambitie om het relatief hoge welvaarts- en welzijnsniveau vast te houden door te streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid omarmen wij. Ook wij denken dat een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier een voorwaarde is voor een goed economisch vestigingsklimaat en dat een duurzame economische ontwikkeling tegelijkertijd een voorwaarde is voor het kunnen investeren in een prettige leefomgeving.	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als eindproduct.
ZO-0492	**PlanMER** Onze ambities komen in belangrijke mate overeen en wij delen uw analyse van de opgaven voor de toekomst. Tegelijkertijd merken wij op dat uw visie weinig concreet is en nog geen echte keuzes maakt, terwijl helder is dat de ambities soms strijdig zijn met elkaar. Als bijvoorbeeld het uitgangspunt dat "ruimtelijke ontwikkelingen zich moeten voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren" consequent wordt doorgezet, is verdere intensivering in het stedelijk gebied - één van de belangrijkste speerpunten van de visie – vrijwel onmogelijk.	We zijn verheugd dat indiener in belangrijke mate de ambities en analyse van de opgaven voor de toekomst met ons deelt. De Omgevingsvisie beoogt een langetermijnvisie te zijn op de fysieke leefomgeving. Daarbij hebben wij gezocht naar het juiste evenwicht tussen enerzijds richtinggevend te zijn naar de toekomst toe, maar anderzijds voldoende ruimte te laten voor lokale overheden en kunnen anticiperen op ontwikkelingen die ten tijde van het opstellen van de visie nog niet of nauwelijks zichtbaar zijn geweest. De Omgevingsvisie NH2050 geeft daarom enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Binnen deze uitgangspunten bieden de ontwikkelprincipes, als uitwerking van de ambities, de benodigde kaders. We bieden dus graag ruimte voor eigen regionale en lokale afwegingen. Uit dat oogpunt beschikt de Omgevingsvisie over de juiste concreetheid, die voldoende richting geeft om vervolgens de juiste keuzes te maken. De aan de ontwikkelprincipes ten grondslag liggende ambities hebben we in samenhang met elkaar bepaald, om strijdigheid tussen de ambities zoveel mogelijk te vermijden. Dat neemt niet weg dat er soms een vermeende strijdigheid bestaat, maar met de uitwerking in bewegingen en ontwikkelprincipes worden voldoende handvatten geboden om een juiste afweging te maken. Het door indiener aangehaalde voorbeeld over het voegen van ruimtelijke ontwikkelingen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren is overigens, geen ontwikkelprincipe maar randvoorwaardelijk.
ZO-0493	Wij wijzen in dit verband op de conclusie van de bijbehorende PlanMER, dat de keuze voor verder binnenstedelijk verdichten verdedigbaar is vanuit landschappelijk oogpunt, maar dat het wel de vraag is in welke mate het mogelijk is om in hoogstedelijk gebied nog intensiever te verdichten en tegelijk een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving te waarborgen. Nu al, zo stelt de PlanMER, is de druk qua gezondheid, veiligheid en klimaat het grootst, neemt dat autonoom toe en is er het risico dat die druk vanwege de omgevingsvisie nog verder toeneemt. De vraag is dus of de gekozen koers van verder binnenstedelijk verdichten wel de juiste is, gegeven de opgaven op het gebied van gezondheid, veiligheid en klimaat. Wij verzoeken u dan ook met klem om vóór de definitieve vaststelling van de visie conform de	In het planMER wordt inderdaad een risico gesignaleerd als het gaat om leefbaarheid en klimaatadaptatie in combinatie met de ambitie om nog meer binnenstedelijk te verdichten. Er wordt echter ook geconcludeerd dat dit een ontwerpopgave is (pagina 75). Wij zijn van mening dat dit geen onoverkomelijke opgave is, waarvoor wij met onze collega-overheden hard aan moeten gaan werken om die te beslechten.

	aanbeveling van de planMER verder te verkennen wat de mogelijkheden zijn om nog intensiever stedelijk te verdichten en daarbij de gezondheid en klimaatbestendigheid voldoende te waarborgen. Wij nemen aan dat deze verkenning ook leidt tot een actualisatie van de PlanMER.	
ZO-0495	**Sturingsfilosofie en uitvoering** Met de provinciale omgevingsvisie beoogt u de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland aan de hand van vijf bewegingen concreet vorm te geven. Samenwerking en vertrouwen zijn daarbij vanuit de beginselen van de Omgevingswet leidend. U gaat in uw sturingsfilosofie dan ook terecht uit van het principe "lokaal wat kan, regionaal wat moet". Dit vraagt, gelet op de diversiteit van de gebieden, de regio's en de lokale opgaven, wel om ruimte en maatwerk in de provinciale beleid- en regelkaders. Om tot de ontwikkeling van de gewenste leefomgevingskwaliteit te komen is een gelijkwaardige samenwerking als partners, ieder met zijn eigen rol en verantwoordelijkheden, noodzakelijk. Het te ontwikkelen provinciale omgevingsbeleid en het daaraan te verbinden regelkader van de Omgevingsverordening zal dus rechtszekerheid, maar vooral ook ruimte en flexibiliteit moeten bieden om met elkaar, op het juiste schaalniveau de complexe opgaven op te pakken, uit te werken en tot het gewenste resultaat te brengen.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0496	In dit verband is ook de conclusie van de PlanMER relevant dat de opgaven veelal groter zijn dan de beïnvloedingsruimte en sturingsmiddelen waarover u als provincie beschikt. Ook deze conclusie vraagt om een nadere uitwerking van de rol die de provincie kan en wil spelen om de ambities te realiseren. De kwaliteit van het resultaat zal met name worden bepaald door de kwaliteit van het samenwerkingsproces. De rol die de provincie daarbij inneemt en de inzet van de mix aan instrumenten is daarbij van cruciaal belang. Ruimte voor wat lokaal kan, met heldere kaders slechts als het regionale dan wel provinciale belang in het geding is, zal ruimte bieden voor het goede gesprek, en daarmee voor een effectieve samenwerking en draagvlak voor de ontwikkeling van onze gezamenlijke leefomgevingskwaliteit. Wat regionaal moet is immers voor interpretatie vatbaar. Wij hebben in dit verband tevens behoefte aan een helder afwegingskader in de sturingsfilosofie om te bepalen wanneer iets een lokaal belang, een regionaal, of provinciaal belang is en op welke onderwerpen er samengewerkt moet worden, alsmede welk beeld u van die samenwerking heeft.	Wij beoordelen de reactie van indiener als onderbouwing van ons uitgangspunt dat de opgave centraal staat. De rol van de provincie wordt daar mede door bepaald. In het kader van 'Van visie naar uitvoering' willen we de Omgevingsvisie NH2050 graag met gemeenten, waterschappen en andere partners uitwerken. Het gaat om instrumenten als Programma's, Regionale samenwerkingsagenda's en de provinciale Omgevingsverordening. Daaruit zal dan blijken welke kaders gemeenten (o.a.) van de provincie nodig hebben in relatie tot de eigen lokale afwegingsruimte die ze graag willen hebben. In de Omgevingsvisie NH2050 komt dan ook bewust niet het begrip 'provinciaal belang' voor, omdat de opgaves van maatschappelijk belang zijn.
ZO-0497	**Regionale samenwerkingsagenda's** U stelt in de Ontwerp-Omgevingsvisie dat de opgaven veelal een regiospecifiek karakter hebben. De uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen volgens u per regio en gebied verschillen. U wilt, indachtig uw sturingsfilosofie, ruimte bieden aan maatwerk en daarom de mogelijkheden verkennen om de ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken. U introduceert daartoe een nieuw beleidsinstrument: de regionale samenwerkingsagenda's. U gaat daarbij echter uit van twee relevante schaalniveau's: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau van, in ons geval, de Metropoolregio Amsterdam. Juist vanuit onze regio is herhaaldelijk aangegeven dat de bestuurlijke indeling lang niet altijd voldoet als het gaat om een effectieve en efficiënte aanpak van opgaven, zowel in het fysiek, als in het sociaal domein. De Amstelland-Meerlanden zijn nu eenmaal een heterogene regio en daarom lang niet altijd het vanzelfsprekende schaalniveau. Wij verzoeken u met klem flexibel om te gaan met geografische en bestuurlijke grenzen en daar bij de ontwikkeling van het nieuwe beleidsinstrument van de regionale samenwerkingsagenda rekening mee te houden. Voor ons staat voorop dat samenwerken geen doel op zichzelf mag zijn. De verdere verkenning van dit beleidsinstrument dient dan ook in die lijn ingezet te worden.	Bij de verdere uitwerking van het nieuwe beleidsinstrument Regionale samenwerkingsagenda zullen we samen met de regio's verkennen welk geografisch schaalniveau en welke (bestuurlijke) vorm van samenwerking het meest passend is. Leidend hierbij zijn de opgaven die onderdeel uitmaken van de Regionale samenwerkingsagenda. Op pagina 66 wordt daarom de zin in de paragraaf 'Regionale samenwerkingsagenda's' "Deze bepaalt namelijk vaak het schaalniveau dat passend is." gewijzigd in "Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking." en wordt de zin "In ieder geval gaan we uit van twee relevante schaalniveaus: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord." verwijderd.
ZO-0498	**Ontwikkelprincipes en succesfactoren** U werkt in de visie de opgaven uit in randvoorwaarden, ontwikkelprincipes en kritische succesfactoren. De kritische succesfactoren zijn echter veelal bijzondere, nogal willekeurige verzamelingen van ongelijksoortige zaken. Het zijn soms randvoorwaarden, soms te behalen resultaten en soms niet meer dan algemene waarheden, die op zichzelf van weinig doorslaggevende betekenis zijn voor het behalen van de ambities. Wij bevelen aan voor alle ontwikkelprincipes nader uit te werken welke factoren nu doorslaggevend zijn om tot een succesvolle uitvoering van het beleid te komen, ook in het licht van de conclusie van de PlanMER dat de beïnvloedingsruimte en sturingsmogelijkheden van de provincie veelal beperkt zijn. Wij	Wij nemen de aanbeveling voor kennisgeving aan. De kritische succesfactoren en randvoorwaarden geven diepte en nadere inhoud aan de ontwikkelprincipes, die stuk voor stuk van doorslaggevende betekenis zijn om de ontwikkelprincipes tot een succes te maken. Ook beogen ze realiteitszin toe te voegen aan de ontwikkelprincipes. Het klopt dat dat de ene keer in een opmerking van algemene aard is en een andere keer een meer specifieke randvoorwaarde betreft. Het regiospecifieke karakter willen we samen met regionale partners vormgeven via de op te stellen regionale samenwerkingsagenda's en niet bij voorbaat dicteren vanuit de Omgevingsvisie voor de hele provincie.

	zouden hierbij ook graag een uitwerking zien van het regiospecifieke karakter van de opgaven en de vraag wat dit betekent voor randvoorwaarden, ontwikkelprincipes en kritische succesfactoren.	
ZO-0499	**De opgaven** Ten behoeve van de verdere uitwerking van de visie geven wij nog een aantal inhoudelijke opmerkingen mee ten aanzien van de verschillende opgaven. ***Landschap*** Wij onderschrijven nadrukkelijk het uitgangspunt van uw visie, dat de waarde van het metropolitane landschap bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Dit landschap is het enige "unique selling point" van de metropoolregio en vereist daarom grote zorgvuldigheid. Wij waarderen daarom de inzet om op basis van het draagvermogen van het landschap tot keuzes te komen. Het onderscheid in slechts twee soorten gebieden is wat ons betreft echter te rigide en leidt tot een eenzijdig perspectief. De criteria om gebieden in te delen in twee soorten zijn bovendien onvoldoende smart. Wij zien dan ook graag aan de hand van een kaart verduidelijkt hoe u deze indeling precies ziet en wat daar voor de verschillende gebieden de consequenties van zijn.	Wij zijn blij met de waardering over hetgeen wij in onze visie hebben opgenomen over het metropolitane landschap. De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Om die reden hebben we in de visie geen kaart maar twee referentiebeelden opgenomen. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart Daarnaast zal vanuit de MRA via het gezamenlijke opgezette programma Metropolitaan Landschap invulling worden gegeven aan de specifieke onderdelen binnen het landschap. Dit programma staat ook verwoord in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering.
ZO-0500	Wij vinden het een goede zaak dat uitgegaan wordt van gebiedsgericht maatwerk en dat het landschap als onderdeel van een breed metropolitaan systeem wordt opgemaakt. Wij constateren echter in uw visie wel een onevenwichtigheid tussen ontwikkelen en groei enerzijds en behoud anderzijds. Er mag wat ons betreft meer aandacht zijn in de visie voor het behoud van waardevol landschap. Het valt ons ook op dat de financiering van uw ambities ongewis is. U stelt slechts dat de verdiencapaciteit in de metropoolregio moet worden aangewend om de ambities rond het landschap waar te maken.	Wij waarderen de instemming van indiener voor ons uitgangspunt van gebiedsgericht maatwerk en het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem. Wat betreft de volgens indiener vermeende onevenwichtigheid tussen groei en behoud: om landschappen in een dynamische regio als de MRA te behouden is het nodig om in de kwaliteit en bijdrage aan de regio te investeren. Dit kost geld. Het benoemen en financieren van projecten is een gezamenlijk proces waaraan de provincie met de gemeenten in MRA-verband wil samenwerken.
ZO-0501	Voorts achten wij de vanzelfsprekendheid waarmee u de transformatiegebieden van Greenport Aalsmeer noemt als locatie om het landschappelijk raamwerk uit te breiden onterecht. Niet elke verouderde glastuinbouwlocatie is kansrijk om het landschappelijke raamwerk te versterken. Soms liggen andere functies meer voor de hand. Het is primair aan het lokaal bestuur om te bepalen wat voor een bepaald gebied de meest gewenste en passende functie is. Als de ambitie inderdaad is om verouderd glas om te zetten naar waardevol landschappelijk gebied, zullen daar investeringen tegenover moeten staan.	Transformatie van een deel van het verouderd glascomplex naar een waardevol landschappelijk gebied is een van de mogelijkheden voor het probleem rondom het verouderd glas. Het idee is ons aan de hand gedaan door de Greenport Aalsmeer in overleg met het MRA-netwerk. We zijn ons ervan bewust dat met realisatie van dit idee een groot financieringsvraagstuk gepaard gaat. Vandaar dat we deze notie ook bij de kritische succesfactoren op pagina 37 onderaan hebben opgenomen. De vermeende vanzelfsprekendheid die uit de tekst zou blijken, herkennen wij dan ook niet. Wel willen we met indiener en sector ons inspannen om de problematiek rondom verouderd glas en in de ruimtelijke visie van de Greenport Aalsmeer aangewezen transformatiegebieden aan te pakken.
ZO-0503	**Verdere binnenstedelijke verdichting** U stelt dat de vraag naar woningen en ruimte voor bedrijven baanhoudt, evenals de ruimtevraag voor recreatie en andere functies. Om het landschap te sparen wilt u de bebouwingsopgave zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen invullen. Hiervoor hebben wij al verwezen naar de conclusie van de PlanMER dat de inzet op verdere stedelijke verdichting mogelijk een negatieve uitwerking heeft op de andere opgaven, onder meer als het gaat om gezondheid en klimaat. In aanvulling op de noodzaak van een nadere analyse van de mogelijke negatieve gevolgen van de inzet op verdere verstedelijking en verdichting, benadrukken wij dat juist op dit punt maatwerk per deelgebied noodzakelijk is.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk.
ZO-0505	Wij verzoeken u om in de visie aandacht te geven aan de consequenties van gemeentelijke bijdragen aan de regionale opgaven, zoals de woningbouwopgave en het terugdringen van leegstand, door transformatie van incourante kantoormeters en bedrijventerreinen. Hierdoor komen lokale opgaven ten aanzien van werklocatie-ontwikkeling, vestigingsklimaat en werkgelegenheid in het gedrang. Op den duur heeft dit ook gevolgen voor het vestigingsklimaat in de metropoolregio ais geheel. Naast het kwantitatieve vraagstuk is daarbij nadrukkelijk aandacht nodig voor de kwalitatieve opgaven. Wij constateren in dit verband onder meer dat in het kader van plabeka nog steeds wordt teruggegrepen op aantallen hectares en vierkante meters en onvoldoende aandacht is voor de kwalitatieve opgave in relatie tot vraag en aanbod. Voor onze gemeente ligt hier zeker ook een relatie met bouwen binnen en buiten bestaand stedelijk	Wij delen de mening niet dat er onvoldoende aandacht is voor de kwalitatieve opgave in relatie tot vraag en aanbod. Zoals ook in de provinciale Omgevingsvisie staat aangegeven: "We houden ook een vinger aan de pols voor wat betreft de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de vraag. Zo zorgen we ervoor dat regionale afspraken over stedelijke ontwikkelingen bij de vraag blijven aansluiten." Dat doen wij binnen Plabeka-verband waarbinnen in de Uitvoeringsstrategie 3.0 en de monitoring meer aandacht is uitgegaan naar kwaliteiten van nieuwe en bestaande locaties. Zacht-hard procedures zijn daarbij voor Amstelland-Meerlanden toegepast om goed aan te blijven sluiten op de kwalitatieve vraag. Ook de actualisatie van de Plabeka Uitvoeringsstrategie biedt hiertoe aanknopingspunten, zeker met betrekking tot de verbanden die momenteel worden gelegd tussen herstructurering van verouderdere glastuinbouwgebieden en

	gebied. Zo staat onze gemeente voor de opgave de verouderde glastuinbouw in onze gemeente te transformeren. In dit verband zijn wij reeds langere tijd gericht op de transformatie van het bestaande bedrijventerrein Legmeer naar wonen in samenhang met de ontwikkeling van het nieuwe bedrijventerrein BTAZ in het zuiden van de Noorder Legmeerpolder langs de N201. Recent (regionaal) onderzoek heeft uitgewezen dat er behoefte is aan BTAZ, echter, het gebied ligt buiten bestaand stedelijk gebied en zou dus op grond van dit ontwikkelprincipe niet ontwikkeld kunnen worden. Wij vragen u dan ook om bij de uitwerking van dit ontwikkelprincipe nadrukkelijk ook te kijken naar de mogelijkheid van een integrale belangenafweging en niet rigide vast te houden aan het juridische begrip van bestaand stedelijk gebied.	bedrijventerreinontwikkeling. Daarnaast zijn wij van mening dat het door indiener bedoelde ontwikkelprincipe 8 (Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd) alle ruimte biedt voor een integrale belangenafweging.
ZO-0506	Tot slot merken wij op dat wordt verwezen naar het RAP als instrument om woningbouw af te stemmen. In onze RAP-regio hebben de bestuurders eerder aangegeven geen voorstander te zijn van dit instrument. Afgezien van het feit dat de begrenzing van onze RAPregio (voormalig SRA) niet handig is, worden er op dit moment andere instrumenten uitgewerkt om woningbouwontwikkelingen af te stemmen. De uitwerking van MRA-actie 1.1. is daarvan op dit moment het belangrijkste.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking mee in dat proces. Wij zullen het woord 'Regionaal Actieprogramma/ RAP' (op pagina 68 en 69) vervangen door de meer algemene term 'regionale afspraken over wonen'.
ZO-0507	**Mobiliteit** In de opsomming van maatregelen om de groei op te vangen ontbreekt de betere benutting van bestaande infrastructuur en andere niet-infrastructurele maatregelen, bijvoorbeeld het gebruik maken van data en mobiliteitsmanagement, evenals het beter op elkaar afstemmen van modaliteiten. Het concept van "Modal shift " biedt ook wat ons betreft interessante mogelijkheden. Het Rijk hanteert dit beleid echter niet. De vraag is dus hoe u hieraan concreet vorm gaat geven. Wij constateren dat u aan de randen van werkgebieden en kernen parkeergelegenheid ambieert met overstapmogelijkheden op OV en deelfiets. De vraag hier is om welke locaties het dan gaat, bij wie daarvoor het initiatief ligt en hoe u dit gaat bekostigen. In het rijtje kritische succesfactoren missen wij de koppeling met de woningbouwopgave. De wijze waarop deze wordt ingevuld heeft immers directe gevolgen voor het mobiliteitsvraagstuk. In de visie presenteert u het doortrekken van de noordzuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp als kritische succesfactor voor Schiphol. Wij nemen aan dat u daarmee ook kiest voor verstedelijk en verdichting van Amsterdam Zuidwest om de financiering en het draagvlak van de metrolijn te verzekeren. In de regionale uitwerking van het OV Toekomstbeeld wordt echter ook gekeken naar een tweezijdige ontsluiting van Schiphol Plaza. Wij zien graag dat de bereikbaarheid van Schiphol en de zuidflank van de metropoolregio ook in uw omgevingsvisie vanuit dit bredere perspectief wordt benaderd.	Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners diverse onderzoeken uit naar de toekomst van ons mobiliteitssysteem in de MRA. Daarbij wordt het bredere perspectief dat indiener vraagt gehanteerd. De kritische succesfactor bij de eventuele uitbreiding van Schiphol Noordwest is analoog aan wat er in het project Enter NL staat geformuleerd, inclusief de ruimtelijk economische ontwikkelingen. Wij zijn het met indiener eens dat naast nieuwe infrastructuur het beter benutten van bestaande infrastructuur en het toepassen van nieuwe concepten en technologische mogelijkheden onderdeel uit moet maken van het verbeteren van de bereikbaarheid in de regio. Concrete maatregelen nemen we in de visie niet op vanwege het lange termijn karakter van de visie. De concrete maatregelen worden in de in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde Agenda Mobiliteit en het daaruit voortvloeiende investeringsprogramma uitgewerkt.
ZO-0508	**Schiphol** Uitgangspunt van uw visie is dat Schiphol zich kan ontwikkelen binnen de afgesproken wettelijke en bestuurlijke kaders. Wij vatten dit op als een verwijzing naar de bestaande afspraken in het kader van het zogenaamde Aldersakkoord over het nieuwe- normen en handhavingstelsel (het geluidpreferent vliegen) en de beperkte groei op basis van een verdeling van de milieuwinst tussen de sector en de omgeving. Het gaat hierbij echter om de ontwikkeling van Schiphol op de korte termijn, tot en met 2020. Wij missen in uw visie een verwijzing naar het maatschappelijk debat dat inmiddels plaatsvindt over de ontwikkeling van luchtvaart in Nederland en de relatie met de Luchtvaartnota 2040 die het kabinet heeft aangekondigd en waarvoor nog dit jaar een uitgebreid participatietraject zal worden opgestart. Terwijl in de bestaande afspraken milieuhinder vooral wordt uitgelegd als geluidhinder, gaat het tegenwoordig ook over de gezondheidsrisico's van uitstoot van fijnstof en ultrafijnstof, en over veiligheid. Ook hieraan besteedt u geen aandacht.	Zoals indiener terecht constateert zetten wij in op verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeerbesluit (LVB) en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit (LIB). Daarmee komt een eind aan jarenlang gedogen en ontstaat er rechtszekerheid ook voor wat betreft de planologie op de grond. Dan kan er vanaf het gebruiksjaar 2020, zo nodig, ook formeel worden gehandhaafd. De wijze waarop Schiphol zich niet alleen in de nabije, maar ook in de verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0509	Wij missen in uw visie tevens aandacht voor de ingrijpende consequenties van de ruimtelijke beperkingen vanwege het Luchthavenindelingbesluit Schiphol. De urgentie om te zoeken naar oplossingen voor de spanning tussen de ontwikkeling van de luchthaven en de kwaliteit van de leefomgeving is groot. Het kan niet zo zijn dat bij verdere groei van de luchthaven onze gemeente nog verder op slot gaat. Nieuwe manieren van kijken naar de inpassing van de luchthaven in de omgeving en inventieve oplossingen voor	In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke

	de ontwikkelbehoefte in de lucht en op de grond, zijn noodzakelijk. Nieuwe technologieën om in de gebouwde omgeving geluid te dempen en de luchtkwaliteit te verbeteren, onder andere door ontwerp en materiaalgebruik, dienen te worden onderzocht en toegepast. Daarin trekken wij graag gezamenlijk met u op. In dit verband vragen wij ook nadrukkelijk uw aandacht voor de noodzakelijke transformatie van de incourante kantorenmeters op Kronenburg. Deze locatie heeft enorme potentie in relatie tot de internationale ambities van de Metropoolregio Amsterdam, zoals het stimuleren van een startup-klimaat, het creëren van banen voor de toekomst en het aantrekken van (internationaal) talent. Om deze kansen te benutten is een functiemix met wonen noodzakelijk. Juist hier is het mogelijk de focus daarbij te richten op de minst kwetsbare doelgroepen als het gaat om de gezondheidsrisico's die gepaard gaan met het wonen nabij Schiphol.	functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0510	**Energietransitie en circulaire economie** U zet in de visie in op een duurzame economische ontwikkeling en het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire energie. Wij erkennen en onderschrijven deze ambities, maar missen concrete handelingsperspectieven in de omgevingsvisie als het gaat over de rol van de provincie in deze transitie. Voorts wordt in de visie nauwelijks ingegaan op de ruimtebehoefte van de energietransitie en ontbreekt een visie op de rol van de provincie bij het borgen van een goede belangenafweging tussen de ruimteclaim van de energietransitie enerzijds en die van bijvoorbeeld de bouwopgave en het metropolitaan landschap anderzijds. Wij missen tevens aandacht voor de gevolgen van nieuwe technologieën voor natuur. Het gaat niet alleen om gezondheids- en veiligheidsaspecten, maar ook om natuuraspecten. Windenergie op zee heeft gevolgen voor zeeleven en geothermie/bodemenergiesystemen hebben gevolgen voor het leven in de bodem. Het lijkt bovendien alsof vergeten wordt, dat de warmtevraag ook via electriciteitsopwekking kan worden ingevuld. Binnen de Greenport Aalsmeer wordt overigens onderzoek gedaan naar diepe geothermie. Wij zien dat dit (nog) geen plaats heeft in uw visie.	D e ruimtelijke en economische effecten van de energietransitie voor Noord-Holland zijn onderzocht en in afzonderlijke rapporten uitgewerkt. Deze rapporten hebben als bouwsteen voor de Omgevingsvisie gediend. De Regionale Energiestrategieën moeten zorgen voor een nadere invulling van de regionale en provinciale ambities. Hier zal ook een nadere belangenafweging plaatsvinden. Terecht wijst de indiener op de mogelijke gevolgen van onder meer Wind op Zee en geothermie op de natuur onder- en bovengronds. De bevoegdheden voor het verstrekken van vergunningen voor Wind op Zee en geothermie liggen bij het Rijk. Die maakt ook de afwegingen in relatie tot bijvoorbeeld natuur en bodem.
ZO-0511	**Klimaatadaptatie** Evenals bij de opgave voor nieuwe energie, is de visie ook op dit punt weinig uitgewerkt in termen van concrete handelingsperspectieven als het gaat over de rol van de provincie, mede ook in relatie tot de waterschappen. De waterschappen gaan klimaatadaptatie een plaats geven in hun nieuwe Keur. Wat verder vooral op valt is het voornemen om voor ontwikkelingen een klimaatstresstest verplicht te stellen. Hoewel wij het belang van stresstesten onderschrijven, missen wij aandacht voor de impact die dit kan hebben in de praktijk en de rol die u kan en wil spelen om de ontbrekende kennis voor het opstellen en beoordelen van dergelijke testen in te vullen. Voorts constateren wij ook hier weer dat u niet ingaat op de ruimtelijke gevolgen van klimaatadaptatie en de ruimtebehoefte die dit met zich meebrengt in relatie tot de ruimtelijke claims van de woningbouwopgave, de energietransitie en circulaire economie.	Wij werken in de Omgevingsverordening en/of programma's uit voor welke ontwikkelingen een klimaatstresstest nodig is en waaraan deze moet voldoen. De provincie onderzoekt momenteel hoe de gemeenten het beste bij de klimaatadaptatie ondersteund kunnen worden. Klimaatadaptatie vergt inderdaad ruimtelijke maatregelen, maar wij gaan er niet op voorhand vanuit dat klimaatadaptatie en binnenstedelijke verdichting op gespannen voet met elkaar staan. Dat is bijvoorbeeld niet het geval wanneer gebouwd wordt op (reeds verharde) bedrijventerreinen of in geval van hoogbouw. Wel is het altijd een extra uitdaging voor de ontwerpers om ook met dit aspect rekening te houden.
	Samenvattend is onze conclusie dat de visie te weinig concreet is om echt richtinggevend te zijn. Daarnaast is de onvoldoende inzichtelijk gemaakt in hoeverre de ambities voor de verschillende opgaven elkaar versterken dan wel juist tegen werken en welke investeringsprogramma's bij de verschillende ambities horen.	

ZW-0052 Koninklijke BLN-Schuttevaer, afd. Noord-Holland		
ZO-0533	Geachte gedeputeerde leden van de Staten van Noord-Holland In dit schrijven maken wij, middels een bezwaarschrift aan u, onze standpunten nog eens duidelijk, van onze vereniging en de totale binnenvaart, naar een toekomst die een blijvende gezonde vitaliteit voor de scheepvaart in Noord-Holland gaat bewerkstelligen. Wij bedanken u voor alle gelegenheden die u ons heeft gegeven om onze inbreng duidelijk te hebben kunnen maken in de diverse sessies die mede hebben geleid tot uw visie, zoals nu ter visie gelegd.	In lijn met wat indiener meegeeft hebben wij met de Omgevingsvisie de koers uitgezet naar de toekomst, ook voor hoe onze vaarwegen zo goed mogelijk te gebruiken.

	Wij onderschrijven het hebben van een visie voor de toekomst met de aantekening dat getallen niet gaan uitkomen (dus weinig tot niets zeggen). De gezamenlijk vast te stellen horizon is van groot belang. De weg ernaartoe is nog onduidelijk en sterk afhankelijk van de vele ontwikkelingen die nog zullen volgen. Daarmee is het belang van de te nemen beslissingen juist een zaak van welke "vaarroutes" u daarmee afsluit of juist gaat ontsluiten. Klimaatveranderingen, economische ontwikkelingen, woonomgevingen en mobiliteitstoenames zullen naar onze mening leidend zijn en blijven, waarbij onze omgeving natuurlijk veel groter is dan Noord-Holland alleen. Grote transities staan ons te wachten de komende decennia op klimatologisch, circulair, digitaal en technologisch gebied voor alle gremia. Hoe kunnen we daarin naar onze mening het steeds toenemend belang van het vervoer over water niet vast laten lopen? Dat is de vraag die hiervoor beantwoordt moet gaan worden! Met name omdat de algemene voorspelling is dat over water de grootste kansen liggen voor de toekomst voor voornoemde transities! Hiervoor zijn een aantal maatregelen en beslissingen nodig die tot onomkeerbare positieve ontwikkelingen zullen leiden voor onze vervoerssector over water als ook voor het steeds in belang toenemende watertoerisme in onze provincie. Natuurlijk zijn wij blij met de door de Provinciale Staten vastgestelde beleidsnota " Toekomst van het goederenvervoer over water in Noord-Holland" in mei 2018. Als ook de vaststelling van de "visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030" waarmee keuzes op de grote lijnen worden gemaakt voor de toekomst. Een vast gegeven is dat elk nieuwe of gerepareerd kunstwerk een levensduur heeft van 50 jaar of langer en daarmee een bepalend obstakel is geworden voor het vervoer. Helaas moeten wij constateren dat na Koning Willem 1 ,zo'n 200 jaar terug, er vele vele bruggen, viaducten, sluizen en andere kunstwerken zijn aangelegd die zijn visie missen. Er is tot op heden veel te veel op de directe kosten en het handhaven van oude dimensies gelet waardoor er vele grote beperkingen zijn ontstaan in onze mobiliteit. Het is van groot en eminent belang voor de bewoners en bedrijven in Noord-Holland om de nieuwe horizon met de visie, kennis en kunde van Koning Willem 1 anno 2018 weer nieuwe leven in te blazen, Wij vragen u de juiste "koers uit te zetten en te varen" om het vervoer over water, zowel voor de goederen als personen en het toerisme niet verder te beperken, maar met open mind toekomst gericht te houden. De ontwikkelingen zullen door blijven gaan heeft het verleden ons stellig geleerd en daar horen de juiste perspectieven en dimensies bij. Wij roepen u op tot het maken van de navolgende keuzes:	
ZO-0539	**<u>Ontvlechten van de verschillende verkeersmobiliteiten</u>**: Het blijkt telkens opnieuw dat bij kruisende verkeersstromen door de gekozen hoogte, breedte en lengte van bruggen de beperkingen afstralen naar het vervoer over water. Kies voor aquaducten in de basis en voorkom hiermee de dagelijkse vertragingen. Hiermee kunnen kruisende mobiliteiten ongehinderd doorgaan en zijn wachttijdverliezen, economische beperkingen in dimensies en onderhoud en bedieningskosten minimaal.	De door de indiener geschetste problematiek wordt onderkend. In de Omgevingsvisie doen we echter geen uitspraken over mogelijke oplossingsmaatregelen gezien het langjarig karakter van de visie. Afwegingen over investeringen vinden plaats vanuit de in het hoofdstuk Van visie naar uitvoering aangekondigde Agenda Moiliteit en het daaruit voorvloeiende meerjarenprogramma infrastructuur.

	Door de toename van alle personen- en goederenvervoer worden wachttijden en onverwachte reparaties en beperkingen onacceptabel voor spoorwegen, openbaarvervoer, woon-werk verkeer en vrachtvervoer. En daarmee is bijna altijd het vervoer over water wat de beperking en kosten krijgt opgelegd in dergelijke situaties en bij calamiteiten (leegwaterbrug, bruggen Amsterdam, Stolperbrug, etc etc).	
ZO-0540	**Toekomst gericht beleid bii groot onderhoud en/of vervanging van kunstwerken:** Neem bij groot onderhoud of vervanging standaard de keuze mee voor een vernieuwing in de nieuwe dimensies, waardoor fysieke belemmeringen juist kunnen afnemen en daarmee grotere cq. nieuwe ontsluitingen mogelijk worden. Als standaardoplossing invoeren op de daarvoor aangemerkte vaarwegen, zoals bijvoorbeeld het Noord-Hollandskanaal waarmee dan dwingend naar de toekomst wordt gekeken en toekomst gericht kan worden ingericht, met name voor de nieuwe verduurzaamde en rendabele binnenvaart oplossingen.	Wij nemen kennis van het standpunt van de indiener. Dit zal onderdeel zijn van de bestuurlijke behandeling van de Omgevingsvisie en de Nota van Beantwoording.
ZO-0541	**Neem de regie en draag die duidelijk uit. Uitdragen gezamenlijk vastleggen voor alle overheden:** Het is van groot belang om te kunnen slagen in de nieuwe toekomstvisie NH 2050 dat u , als provincie Noord-Holland, de regie neemt voor Rijk (RWS), de Waterschapen, de Recreatieschappen, Gemeenten, Spoorwegen ,als inbrengers van alle typen wegen en dit door deze overheden wordt geaccepteerd en gedragen zodat het voor een iedere organisatie duidelijk is waar onze toekomst heen zal leiden. Ook hier weer het grote belang boven de afzonderlijke belangen.	Wij nemen kennis van de oproep van indiener om regie te nemen en nemen dit ons ter harte. Het standpunt van indiener zal onderdeel uitmaken van de bestuurlijke behandeling van de Omgevingsvisie.
ZO-0542	**Succesvol integreren van de 24 uurs economie**: Omdat het tijd neemt voordat de belangrijkst bruggen zijn vervangen door aquaducten is bedieningsregime van bruggen en sluizen van groot belang. Maak de keuze dat hier duidelijkheid ontstaat tussen bedieningstijden op (hoofd) vaarroutes , maar ook dat er één autoriteit bedient en hiervoor verantwoordelijk is. Spitssluitingen zullen door de nieuw te bouwen aquaducten sterk afnemen en daarmee het vervoer over water stimuleren.	Wij hebben begrip voor en nemen kennis van de opmerking van indiener. De opmerking past niet bij het strategische langetermijnkarakter van de omgevingsvisie.
ZO-0543	**Niet belemmerend bouwen aan en op het water:** Door de druk op woningbouw maakt u de keuze om voor de komende jaren onverminderd onze haarvaten zonder beperkingen open te houden niet op de rand te laten volbouwen. Huidige loswallen worden blijvend gerespecteerd en ook op andere plaatsen op en aan het water geen beperkingen voor het goederen vervoer over water. Juist voor de nieuwe "Just in time delivery' zijn de haarvaten van sterk toenemend belang voor nu en in de toekomst. Niet alleen door het semi autonoom varen, maar ook door de komende verduurzaming van de kleine schepen zullen de oplossingen juist in deze haarvaten gaan plaatsvinden en daarmee het weer rendabel worden van het kleine schip in zijn multimodale varen. Woningbouw aan en op het water brengen te grote beperkingen mee naar de binnenvaart en daarmee worden de klimatologische, circulaire en innovatieve benodigde oplossingen duidelijk gefrustreerd.	Wij hebben begrip voor de opmerking van indiener wat betreft woningbouw aan en op het water. Bij de bepaling van woningbouwlocaties betrekken wij alle ontwikkelprincipes in samenhang met elkaar. De omgevingsvisie werken we uit in instrumenten als de omgevingsverordening en programma's. Dat doen we zoveel mogelijk met onder andere de gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en brancheorganisaties, zoals indiener.
ZO-0544	**Kies voor overslag locaties in Noord-Holland:** Wij verwachten van GS. actief medewerking aan en het stimuleren en realiseren van overslag locaties in onze provincie. Zowel voor de grote wateren als in de haarvaten zijn overslag locaties in de verschillende vervoersstromen van belang voor de bedrijfsvoering van de bedrijven en leefbaarheid van bewoners. Hiermee kunnen we samen een oplossing bieden op de klimaatverandering, het verder invullen van de transitie naar de circulaire economie en een stimulans zijn naar ook een sterke economische expansie. Denk hierbij ook aan stadsdistributie over water vanuit overslag locaties.	De opmerking van indiener over overslaglocaties en stadsdistributie over water geeft ons aanleiding om mee te delen dat we onderzoek naar de mogelijke implicaties van een Kernnet goederenvervoer over water doen. Over de uitkomsten zullen wij met indiener in contact treden.
ZO-0545	**Bied de juiste kansen voor het gebruik van het water voor toerisme**: Door de nog steeds toenemende mogelijkheden in vrijetijdsbesteding van onze eigen bewoners, die zeker zal gaan toenemen door een sterk groeiende inzet van de kunstmatige Intelligentie. Maar ook door de toenemende toeriststroom die mede vanuit Amsterdam en Schiphol onze mooie provincie gaan bezoeken, vragen wij u om actief mee te werken aan het regelen van het toerisme over water. Het verbinden van de kleinere haarvaten naar aantrekkelijke vaarmogelijkheden is hierin de grote kans. Tenslotte heeft bijna geen provincie in Nederland gelijk onze mogelijkheden hierin. Ook hier geldt, net als bij 3, de regierol, zodat u ook dwingende maatregelen kan treffen, om het toeristische varen vast te leggen, maar daarbij ook te kunnen handhaven op dimensies (dieptebreedte-	Indiener wijst terecht op het toenemende toerisme op het water. Deze opmerking betrekken we bij de uitwerking van de omgevingsvisie.

	hoogte) in de onderhoudssfeer en in de bediening. We komen tenslotte allemaal het algemeen belang hierin zien en niet onverantwoord vasthouden aan enge eenzijdige doelstellingen ,zoals nu nog te vaak voorkomt. Dus blijvend en vroegtijdig onderhoud voor de vrije tijdsbesteding. Hierbij zei opgemerkt dat daarmee ook onze grote volkssport, het schaatsen van toertochten in een ijswinter, flinke baat bij heeft.	
ZO-0546	**Zorg voor voldoende havenfaciliteiten in de provincie**: Wij maken ons zorgen over onze economische mogelijkheden en kansen in de maak industrie in relatie tot de druk op het bouwen van nieuwe woningen. Maak duidelijke keuze waar worden havenfaciliteiten gehonoreerd en kunnen deze worden uitgebouwd. Bij blijvende onduidelijkheid zullen bedrijven vertrekken of zich niet vestigen. Zorg voor het beste en duidelijkste vestigingsklimaat voor nu en de komende 50 jaar. Maak een duidelijke scheiding tussen industrie met zijn industriele activiteiten en bewoning met vrijetijd. Stem vervolgens ook de benodigde infrastructuur hierop af, deze dynamiek is van blijvend groot belang voor onze provincie en groter. Beste gedeputeerden, natuurlijk begrijpen wij dat onze bezwaren visie, lef, inzicht, kennis en kunde vragen om onze toekomstmogelijkheden niet te beperken. Met name het balanceren tussen alle belangen en belanghebbenden vraagt een gedegen overzicht waaruit wij u om nu robuuste keuzes te maken die duidelijkheid voor de toekomst scheppen. Graag komen wij onze items toelichten voor een gezond en tcekomstgericht vervoer over water voor de komende generaties. Tevens zullen wij ons actief blijven opstellen voor de diverse gremia die onze belanghebbenden raken voor nu en in de toekomst. Tevens treft u in de bijlage als aanvulling een brief aan zoals na het overleg tussen onze vereniging en de minister van Infrastructuur en Waterstaat is besproken omtrent de landelijke zaken de binnenvaart betreffende. Hoogachtend, Koninklijke BLN - Schuttevaer Afdeling Noord Holland Bijlage: brief aan Minister I&W d.d. 19-07-2018	De provincie erkent de toenemende behoefte aan vervoer van onder andere bouwmaterialen. De provincie bevordert mede daarom het vervoer over water en onderzoekt daarvoor de mogelijkheden van een kernnet Goederenvervoer over water. Betreffende het scheiden van industrie met bewoning en vrije tijd zien wij enerzijds juist vanuit de toenemende druk op de ruimte en kansen die door clustering ontstaan meer behoefte aan ruimte voor experimenten (ontwikkelprincipe 3). Maar anderzijds, zeker waar het gaat om milieuhinderlijke bedrijvigheid, behoefte aan het stellen van duidelijke grenzen. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen (ontwikkelprincipe 11).

ZW-0053 Port of Amsterdam		
ZO-0547/ ZO-0548	Geachte leden van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Met deze brief wil Port of Amsterdam een positieve zienswijze indienen op de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met bijbehorende Milieueffectrapportage (MER) van 18 juni jl. Allereerst willen wij van de gelegenheid gebruik maken om onze waardering uit te spreken voor het uitgebreide en interactieve consultatietraject om tot de voorliggende Ontwerp-Omgevingsvisie te komen. Port of Amsterdam herkent zich in het geschetste toekomstbeeld zoals dit ook in onze Visie 2030 wordt gepresenteerd en is van mening dat deze aanpak de integrale planvorming mogelijk maakt. Graag gaan wij nader in op een aantal thema's uit de Ontwerp Omgevingsvisie NH 2050 en de bijbehorende MER. -Port of Amsterdam verwelkomt de onverkorte overname van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 in de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Hiermee blijft de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 het provinciale kader voor de afweging van belangen in het gebied in relatie tot havenontwikkelingen.	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als de inhoud van het eindproduct en danken indiener voor de bereidheid tot het leveren van bijdragen aan de verdere uitwerking. Wij danken indiener voor de onderschrijving van de gemaakte keuzes in de Omgevingsvisie.

	-Port of Amsterdam onderschrijft de keuze voor een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid als leidraad voor toekomstige ontwikkelingen in de provincie Noord- Holland. Gezien de druk op ruimte in de Noordzeekanaalregio is het van belang dat er rekening wordt gehouden met het feit dat er bedrijventerreinen zoals Westpoort in dit gebied liggen, met industrie die cruciaal is voor de economische draagkracht en vitaliteit van de gehele regio. -Port of Amsterdam steunt de kritische succesfactor (p. 39) die stelt dat de milieuruimte voor bedrijvigheid aan de westkant van de Al 0 maatgevend is voor ontwikkelingen aan de oostkant. Hiermee vormt de Al0 een harde grens voor de transformatie van bedrijven- en haventerreinen naar woningbouw, zoals Haven-Stad. Port of Amsterdam ziet de kritische succesfactoren als randvoorwaarde voor een evenwichtige ontwikkeling in het Noordzeekanaalgebied en is van mening dat hier aandacht aan besteed dient te worden tijdens de uitwerking en implementatie van de Ontwerp-Omgevingsvisie. -Port of Amsterdam onderschrijft de nadruk die in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt gelegd op het cruciale belang van de Metropoolregio Amsterdam in de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Ook onderschrijven we de maximale inzet op hernieuwbare energie, gezien de doelstelling om het Noordzeekanaalgebied in 2050 klimaatneutraal te maken. Port of Amsterdam en de bedrijven in de haven spelen hier proactief op in door het stimuleren en faciliteren van de energietransitie. In dat licht moet ook het streven naar het uitfaseren van de kolenopslag en -overslag in 2030 en de focus op duurzamere en innovatieve activiteiten worden gezien. De ruimtebehoefte en intensivering in de haven zal in toenemende mate minder door overslagvolume en meer door bedrijvigheid op het gebied van de energietransitie en circulaire economie worden bepaald. -De in de MER benoemde mogelijke knelpunten op onder andere bereikbaarheid, energie infrastructuur en luchtkwaliteit, die ten gevolge van maatschappelijke thema's zoals klimaatverandering, stedelijke verdichting, economische transitie en energietransitie kunnen optreden, zijn ook voor de Port of Amsterdam en haar toekomstambities (Visie 2030) belangrijke aandachtspunten. De vertaling van de omgevingsvisie naar uiteindelijke omgevingsplannen is hierbij cruciaal. Port of Amsterdam denkt hier dan ook graag over mee. Samenvattend, Port of Amsterdam is positief over de voorliggende Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 en wij zijn graag bereid om een bijdrage te leveren aan de verdere uitwerking. Met vriendelijke groet, Michiel de Brauw Directeur Port of Amsterdam	

ZW-0054 Gemeente Wormerland		
ZO-0549	Geacht College, Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wij maken hierbij van de gelegenheid gebruik hierop onze zienswijze aan u kenbaar te maken. **Algemeen** Wij complimenteren u voor de interactieve wijze waarop de visie tot stand is gekomen, na een uitgebreid participatietraject van bijna 2 jaar waarin tal van themasessies zijn gehouden met inwoners, andere overheden, marktpartijen, kennisinstellingen en belangenorganisaties.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0791	Wij begrijpen dat u dit voorjaar start met de voorbereiding van de herziening van de provinciale Ruimtelijke Verordening. Wij stellen het op prijs vanaf de start van dit proces te worden betrokken bij de totstandkoming van dit document.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. De Provinciale Ruimtelijke Verordening zal opgaan in de Omgevingsverordening. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het

	Ofschoon de provinciale omgevingsvisie geen rechtstreeks bindende werking zal hebben, is het vanuit de wisselwerkingsgedachte van de Omgevingswet wenselijk dat een gemeentelijke omgevingsvisie wel aansluit op de provinciale en andersom. Omdat de raad het bevoegde gezag is terzake de lokale visie, stellen wij de gemeenteraad na het zomerreces nog in de gelegenheid om inbreng te leveren op de door ons nu ingebrachte zienswijze. Wij laten u nog weten of de raad zich bij onze inzichten aansluit, of dat daar nog andere aspecten aan worden toegevoegd.	schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0792	**Specifiek** a.Duurzaamheid is een belangrijk thema van ons beleid. Wij willen in 2030 een energie neutrale gemeente zijn. Om hieraan te voldoen en uitvoering te geven aan de klimaatdoelstellingen gaan wij een energie transitieplan opstellen, aan de hand waarvan we omschakelen van fossiele naar duurzame energievoorzieningen. Wij gaan graag met u in gesprek over hoe we deze doelstelling kunnen realiseren en over de wijze waarop u ons hierbij wilt faciliteren.	De ruimtelijke verkenningen energietransitie hebben de opgaven nader inzichtelijk gemaakt. Met de regionale energiestrategieen wordt hier een nadere invulling aan gegeven en zal duidelijk worden hoe aan regionale en lokale ambities invulling moet worden gegeven. Wij gaan daarbij graag op de uitnodiging in om hier samen verder het gesprek over te voeren.
ZO-0793	b.Economische groei mag naar onze mening niet ten koste gaan van de leefbaarheid en van de bereikbaarheid van de (kleine) kernen binnen de provincie. Wij stellen voor dit als basisrandvoorwaarde op te nemen in uw visie. Bij het thema bereikbaarheid speelt nadrukkelijk een rol om zo optimaal mogelijk de mogelijkheden te benutten van de alternatieve vervoersstromen (zoals OV) in plaats van de auto.	De Omgevingsvisie zoekt de balans tussen economische groei en de kwaliteit van de leefomgeving. Deze opgave verschilt per gebied. Voor de (kleine) kernen binnen de provincie is de aanwezigheid van voorzieningen belangrijk. Door het clusteren van de voorzieningen is er een grotere kans op reguliere OV-diensten. Waar dat niet mogelijk is, wordt gezocht naar alternatieve OV-systemen, die meer op maat en op aanvraag de kernen zullen ontsluiten. Dit alleen voor de kleine kernen als basisrandvoorwaarde opnemen doet geen recht aan de opgave in de andere, meer stedelijke gebieden van de provincie. Daar streven we tenslotte ook naar een balans tussen de economische groei en de leefomgeving.
ZO-0794	c.Wij hechten aan meer lokale beleidsvrijheid en lokale afwegingsruimte, met name waar het gaat om het toestaan van kleine woningbouwontwikkelingen binnen het bestaand stedelijk gebied, zowel in de kern als op de bestaande erven in het landelijk gebied van ons gemeente. Woningbouw in Wormerland, met name voor starters, heeft een zeer hoge prioriteit in de komende vier jaar. Daarom gaan wij in overleg met de gemeenteraad op zoek naar mogelijke inbreidingslocaties en bouwvlakken waarbij creatieve oplossingen hoog in het vaandel staan, zoals de realisatie van zogenaamde 'tiny houses' en het mogelijk maken van nieuwe woningen in de 2e lijn van de bebouwingslinten in de kernen van onze gemeente. Het huidige provinciale beleid is op dit punt naar onze mening te restrictief en lijkt op gespannen voet te staan met uw uitgangspunt om sterke (kleine) kernen vitaal te houden. Dit laatste geldt met name voor landelijk gebied van onze gemeente, dat valt onder de groene bufferzone. Daar mogen op dit moment geen woningen worden gebouwd/toegevoegd, tenzij gebruik gemaakt kan worden van de provinciale regeling 'Ruimte voor Ruimte'. Wij wensen u veel succes toe bij de afronding van de visie en wachten uw reactie op onze zienswijze met belangstelling af. Hoogachtend Burgemeester en wethouders van Wormerland	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling.

ZW-0055 Gemeente Oostzaan		
ZO-0550	Geacht College, Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wij maken hierbij van de gelegenheid gebruik hierop onze zienswijze aan u kenbaar te maken. **Algemeen** Wij complimenteren u voor de interactieve wijze waarop de visie tot stand is gekomen, na een uitgebreid participatietraject van bijna 2 jaar waarin tal van themasessies zijn gehouden met inwoners, andere overheden, marktpartijen, kennisinstellingen en belangenorganisaties.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0551	Wij begrijpen dat u dit voorjaar start met de voorbereiding van de herziening van de provinciale Ruimtelijke Verordening. Wij stellen het op prijs vanaf de start van dit proces te worden betrokken bij de totstandkoming van dit document. **Specifiek** In de visie streeft de provincie naar een balans tussen economische groei en leefbaarheid. Wij onderschrijven dit uitgangspunt. Wel geven wij u hierbij nog de volgende aandachtpunten mee.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. In deze Omgevingsverordening NH1.0 zullen wij eerste stappen zetten met betrekking tot het creëren van meer afwegingsruimte en mogelijkheden voor maatwerk. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten.
ZO-0552	a.Duurzaamheid is een belangrijk thema van ons beleid. Wij willen in 2040 een energie neutrale gemeente zijn. Wij gaan graag met u in gesprek over hoe we deze doelstelling kunnen realiseren en de wijze waarop u ons hierbij wit faciliteren.	Nadere afstemming en invulling van de ambities op duurzaamheid vindt plaats in de nog op te stellen Regionale Energiestrategieen. Deze zullen we in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen, inclusief gemeenten, opstellen.
ZO-0553	b.Economische groei mag naar onze mening niet ten koste gaan van de leefbaarheid en van de bereikbaarheid van de (kleine) kernen binnen de provincie. Wij stellen u voor dit als basisrandvoorwaarde op te nemen in uw visie. Bij het thema bereikbaarheid speelt nadrukkelijk een rol om zo optimaal mogelijk de mogelijkheden te benutten van de alternatieve vervoersstromen (zoals OV) ten opzichte van de auto.	Met de Omgevingsvisie zoeken we juist naar de balans tussen economische groei en leefbaarheid, inclusief bereikbaarheid. Wij streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor de kleine kernen. De uitwerking hiervan zal vorm moeten krijgen in de Agenda Mobiliteit en de OV-concessies.
ZO-0554	c.Wij hechten aan meer lokale beleidsvrijheid en lokale afwegingsruimte, met name waar het gaat om het toestaan van kleine woningbouwontwikkelingen binnen het bestaand stedelijk gebied, zowel in de kern als op de bestaande erven in het landelijk gebied van ons gemeente. Woningbouw in Oostzaan, met name voor starters, heeft een zeer hoge prioriteit in de komende vier jaar. Daarom gaat de gemeente op zoek naar mogelijke inbreilocaties en bouwvlakken waarbij creatieve oplossingen hoog in het vaandel staan, zoals de realisatie van zogenaamde 'tiny houses' en het mogelijk maken van 'Wonen op vaders erf'. Het huidige provinciale beleid is op dit punt naar onze mening te restrictief en lijkt op gespannen voet te staan met uw uitgangspunt om sterke (kleine) kernen vitaal te houden. Dit laatste geldt met name voor het noordelijk deel van Oostzaan, dat valt onder de groene bufferzone. Daar mogen op dit moment geen woningen worden gebouwd/toegevoegd, tenzij gebruik gemaakt kan worden van de provinciale regeling 'Ruimte voor Ruimte'. Wij willen graag met u in gesprek welke ruimte bestaat of kan ontstaan binnen de bestaande kaders om woningbouw mogelijk te maken. Dit overleg willen wij voeren met omliggende groene gemeenten in onze regio. Wij denken daarbij onder andere aan het ontwikkelen van duurzame bouw als alternatief voor de pilot Waterlands Wonen. Voor het overige verwijzen wij u gemakshalve naar de reactie die door de Metropoolregio Zaanstreek Waterland kenbaar is gemaakt over uw ontwerp. Wij sluiten ons aan bij de inhoud van deze zienswijze. Wij wensen u veel succes toe bij de afronding van de visie en wachten uw reactie op onze zienswijze met belangstelling af. Met vriendelijke groet, Burgemeester en wethouders,	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk.

ZW-0056 Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied		
ZO-0555	**Intro** Na het lezen van het gehele ontwerp rijst direct de vraag met name waarop een zienswijze moet worden ingediend? Een visie kan mooi overkomen maar het gaat om de uitvoering van de visie. Wij missen dat er ergens in de Visie ook maar iets wordt geconcretiseerd of in een kader wordt gezet. Tijdens het lezen van deze Visie komt er dan ook een akelig dèja vu gevoel naar boven wegens de gelijkenis met de insteek van het Beheerplan Schoorlse Duinen. Er wordt in de Visie globaal geschetst hoe geweldig goed de Provincie zal zorgdragen voor de even geweldige Provincie Noord-Holland. Maar een specifieke invulling ontbreekt en we kunnen het gevoel niet onderdrukken dat we hier met een rookgordijn te maken hebben. Door schade en schande wijs geworden door het eerder gebruikte "zalvende" taalgebruik in het Beheerplan, lezen wij wat er staat of wat er juist niet wordt aangegeven. Dan valt ons dus heel wat op. Er worden totaal geen beschermingskaders aangegeven, met andere woorden we weten als burger niet waar onze provincie ons in ieder geval (minstens) voor zal beschermen. Wij missen aanduidingen dat wij beschermd zullen worden tegen ontwikkelingen zoals een volgebouwde kuststrook met windmolens, het kappen van bossen, het afgraven van natuurgebieden of deze (deels) in handen van Nuon te geven voor windmolens, om maar een paar voorbeelden te geven.	De indiener doet een beroep op de provincie om beschermingskaders aan te geven. Deze beschermingskaders zullen een plek krijgen in de nog op te stellen Omgevingsverordening, als uitwerking van onze Omgevingsvisie. De visie schetst een beeld langs welke ontwikkelprincipes een aantal ambities kunnen worden waar gemaakt. De ambities worden ingegeven door een aantal autonome trends en ontwikkelingen die op onze provincie afkomen. In een aantal bewegingen naar de toekomst toe schetsen we hoe in samenhang een aantal ambities kunnen worden waargemaakt. Daarbij zijn ook randvoorwaarden geformuleerd. Die leiden tot een aantal beschermingskaders, zoals voor natuur en landschap, die gelegitimeerd vanuit onze visie in het traject van de op te stellen Omgevingsverordening een plek zullen krijgen.
ZO-0556	Tegelijkertijd valt op, dat ook deze Visie vlak voor de grote vakantie periode ter inzage is gelegd en dat een eventuele zienswijze in de maand juli ingediend moet worden. Wij zijn van mening dat het niet voldoet aan behoorlijk bestuur om een dergelijk plan voor te leggen in de zomerperiode, terwijl de week van indienen van een zienswijze precies valt als alle Provincies vakantie hebben. Deze periode van ter inzage legging komt ons bekend voor, het gaat net zoals in Schoorl het geval is geweest. De impact van het al dan niet indienen van een zienswijze kan voor burgers nogal ingrijpend zijn, omdat daardoor wordt bepaald of een eventuele afwijzing in aanmerking komt voor een bezwaarprocedure. Let wel, het gaat hier om belangrijke zaken, die direct raken aan ons woon-en leef genot. Op deze manier voelen wij ons als burgers niet serieus genomen. Wilt u bereiken dat burgers vertrouwen krijgen in de politiek, dan zou het wellicht te overwegen zijn om de Visie nogmaals in een andere periode ter inzage te leggen. Dat zou ons gelijk de tijd geven om onze zienswijze beter te onderbouwen. Zonder tweede ter inzage legging, kunnen wij u alleen verzoeken om ons de gelegenheid te bieden om onze zienswijze nader mondeling of schriftelijk toe te lichten.	De terinzagelegging van de Ontwerp Omgevingsvisie valt 5 weken voor de officiële zomervakantie en 1 week binnen de officiële zomervakantie voor Noord Nederland. Gedurende deze hele periode kunnen zienswijzen worden ingebracht, dus niet alleen in de laatste week. Bij onze provincie is het gebruikelijk om terinzageleggingen niet of zo min mogelijk in officiële zomervakanties te laten plaatsvinden. Wettelijk zijn er geen belemmeringen om terinzageleggingen in zomervakanties te laten plaatsvinden. Wij betreuren het dat de termijn van terinzagelegging in het geval van de Ontwerp Omgevingsvisie 1 week overlapte met de zomervakantie, maar achten dat niet onoverkomelijk, gelet op de lengte van de termijn van 6 weken. Wij kunnen geen rekening houden met alle groepen inwoners in Noord-Holland, die mogelijk buiten de officiële zomervakanties op vakantie zijn. Als we dat doen, blijven er nog nauwelijks periodes over om documenten ter inzage te leggen.
ZO-0557	**Behandeling ontwerpvisie** *Ontwerp-omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie tot stand gekomen met continue inbreng van heel veel partijen, professionals én inwoners.* De Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied, die een groot aantal mensen vertegenwoordigt, is niet gevraagd om mee te denken aan deze omgevingsvisie. Tenzij u hieronder het overleg verstaat dat wij op 29 maart j.l. mochten hebben met medewerkers van de Provincie over de Balans tussen Natuur en Recreatie. Bij die bespreking zijn o.a. de Wezenlijke Waarden en Kenmerken (WKW) van de Natuurnetwerk Nederland (NNN) gebieden in de provincie Noord-Holland aan de orde geweest. Als dit niet het door u bedoelde overleg over de omgevingsvisie is geweest, dan is voor ons onvoldoende duidelijk gemaakt waar de raakvlakken en de verschillen zijn tussen beide. In dit geval	Het is onmogelijk om alle (lokale) belangenpartijen te betrekken bij de Omgevingsvisie. Op het gebied van natuur en landschap hebben Landschap Noord-Holland, Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer op verschillende momenten bijdragen geleverd. Overigens heeft iedereen in Noord-Holland via onze grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland op een of andere wijze op zijn minst kennis kunnen nemen van het feit dat de provincie een omgevingsvisie aan het opstellen was. Hetzij via Facebook, hetzij via reportages in regionale dagbladen of op RTVNH en daarmee de gelegenheid gehad om zich bij de provincie te melden. Daarbij hebben circa 15.000 mensen actief hun stem laten horen.

	vinden wij het een omissie dat wij niet zijn uitgenodigd om mee te denken over de omgevingsvisie en zien graag dat u dit alsnog recht zet. Graag zouden wij van u vernemen of en zo ja welke andere organisaties die zich bezig houden met behartiging van de belangen van de natuur in onze omgeving wel door u zijn betrokken bij het ontwikkelen van de omgevingsvisie. Uw verwijzing op uw website naar de betrokkenen, heeft ons niet die informatie geleverd. Wellicht zien wij iets over het hoofd.	
ZO-0558	**Bladzijde 8** *"Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving. De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreem weersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg."* (De nadruk komt hier verder op water robuust inrichten.) "*Hoe maken we Noord-Holland ruimtelijk klimaatbestendig* (en water robuust.)" Het antwoord op de klimaatveranderingen is gegeven door Parijs 2015, een afspraak waar Nederland inmiddels vèr op achter loopt! Om de doelstellingen te kunnen halen, moeten er heel veel bomen bij! (Al heeft de Provincie eerder te kennen gegeven dat Parijs 2015 geen bomen "erbij" voorschrijft; de klimaatdoelen "niet voor het Schoorlse gebied gelden" en de bomenkap plausibel wordt gemaakt door de aanname dat de veengebieden dit kunnen ondervangen, zijn deze beweringen helaas niet overeind te houden. We worden er al met al niet geruster op!) Omdat het zeer belangrijk is van de juiste beweringen uit te gaan, wijzen wij daarom in dit schrijven op het volgende: **Het Nederlands klimaatakkoord voorstel.** **https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/07/10/hoofdlijnen-van-het-klimaatakkoord** *Hier staat te lezen* bij "Landgebruik (blz. 45)" " Het beheer van bos- en natuurgebieden wordt zo nodig aangepast; er worden niet alleen biodiversiteits- en recreatiedoelen gerealiseerd, maar ook klimaatdoelen. **Bos en natuurtypen die veel koolstof opslaan, worden uitgebreid, ontbossing tegengegaan** " Ter vergelijking: De geformuleerde ambitie veenweide wordt geschat op ca. 1 Mton CO2 equivalent en de geformuleerde ambitie bossen bomen en natuur op 0,3–0,5 Mton CO2 equivalent. **-Van de Europese commissie:** Absorptie broeikasgassen **Het voorstel van de milieucommissie** Op 11 juli 2017 werd door de milieucommissie een voorstel aangenomen met betrekking tot ontbossing. De leden willen voorkomen dat er meer uitstoot komt als gevolg van ontbossing. Verder willen zij elke lidstaat verplichten om de veranderingen in het grondgebruik te compenseren door beter bosbeheer of uitbreiding van het bosgebied. De voorgestelde verordening legt een wettelijk kader vast vanaf 2021. In december 2017 bereikten het Parlement en de Raad overeenstemming. **Het Europees Parlement stelt voor dat wanneer de EU-landen hun bossen kappen, ze deze moeten compenseren door nieuw bos te planten.** Op 4juli jl. is een email gestuurd van mw. Ing. S. Verbon aan een bestuurslid van ons waarin het volgende staat: *"De provincie Noord-Holland wil wel door een pakket aan maatregelen in de komende jaren de CO2 uitstoot in de provincie verminderen."* Maar uit welk pakket dit bestaat wordt niet verder uitgewerkt. In deze brief staat dat de Provincie nog aan het onderzoeken is "of er als maatregel voor het terugdringen van C02 met natte teelten een vorm van	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische beleidsvisie die vooruit kijkt en zich dus richt op het beleid vanaf nu naar de lange termijn. Klimaatverandering, gezondheid en natuur en biodiversiteit zijn belangrijke thema's op basis waarvan wij in de visie ontwikkelprincipes hebben opgenomen, als startpunt voor uitwerkingen in onder meer de Omgevingsverordening en projecten en programma's. Daarbij hanteren we de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Ook staat de opgave centraal; het is afhankelijk van het schaalniveau en de aard van het gebied hoe bepaalde vraagstukken worden aangepakt. Dat geldt dus ook voor de wijze waarop wij in de toekomst tegen het beheer van de Schoorlse Duinen aankijken.

	landbouw ontwikkeld kan worden, die wel onder natte omstandigheden bedrijfseconomisch rendabel is, zodat verdere bodemdaling voorkomen kan worden, zodat hiermee de uitstoot van C02 afneemt." Hoe lang dit onderzoek gaat duren en of de uitkomst een substantiële verbetering in het CO2 teveel gaat opbrengen ligt dus nog allemaal in de toekomst. Daarbij zijn wij van mening dat verminderen van bodemdaling geen rol mag spelen als vermindering van de C02- uitstoot. We komen daar nog op terug. Dus hoe kunt u enerzijds spreken over dat klimaatverandering onze leefomgeving bedreigt terwijl u anderzijds in grote natuurgebieden bomen laat kappen. Bomen die juist het water vasthouden, de bodem bij elkaar houden en het wegspoelen van grond tegengaan. De klimaatveranderingen komen omdat de aarde opwarmt en dat gebeurt voornamelijk door het teveel aan C02. Het zijn juist bomen die C02 in een langdurige cyclus opslaan. Bomen zijn in het hier en nu aanwezig en doen hier en nu hun broodnodige C02 bijdrage. Het zijn niet alleen de klimaatverandering die ons bedreigen, het zijn ook de menselijke fouten die ons bedreigen! In de verslagen Expertsessies november 2016 staat: "*Denk bijvoorbeeld aan de toeristische sector, waar door de opwarming van de aarde meer mensen de kant van Nederland en Noord-Holland op zullen trekken omdat het in Mediterrane gebieden te heet wordt. Wellicht als voorbode van klimaatmigratie. Deze kansen brengen ook weer opgaven mee:* *Weidegebied, duinen, hoe gaan wij hiermee om?*" Wij zien graag dat de bossen worden behouden, ze zorgen namelijk voor beschutting bij regenval en verkoeling bij hitte. Wij stellen dat als omwonenden, maar we zien ook het economisch belang, want over 50 jaar (*zie verderop) pas weer ontluikend bos zal de kans op toerisme in het Schoorise gebied decimeren. Zorgen over goede water-, bodem- en lucht kwaliteit Het afgraven van natuurgebieden creëert daar erosie. Door de afvoer van bomen, planten en humus wordt weliswaar stikstof uit het gebied gehaald, maar niet uit het milieu. In tegendeel, de langdurig in bomen vastgelegde stikstof en C02, komt daardoor juist in een heel korte tijd in de lucht terecht. Hetzij door verrotting, hetzij door verbranding. In de overblijvende kale gebieden zal de er vanuit de lucht gedeponeerde stikstof gelijk met het regenwater worden weggespoeld. Deels de grond in, deels via waterloopjes naar de afwateringen in onze polders. Dit zal de kwaliteit van het grondwater niet ten goede komen. Ook voor een ander aspect van een goede kwaliteit van de lucht zijn bomen onmisbaar. Bomen filteren fijnstof uit de lucht (vooral dennen doen dit uitstekend zowel zomer als winter). Maar bovenal: Bomen produceren zuurstof! Helaas, het kappen van bomen is nou juist de koers die is uitgezet door U als Provincie, tezamen met Staatsbosbeheer en PWN. Dit is absoluut niet het beschermen van je bewoners, hun gezondheid en hun leefomgeving! Wij zien graag dat in de Visie wordt verwoord, hoe de bedoelde kwaliteiten zullen worden behaald en zullen worden gewaarborgd. Biodiversiteit De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Werkelijk? Meent u dit serieus?	

	"2018 bijna uitgestorven: de ijsbeer. Door het opwarmen van de aarde door C02 vindt hij geen eten meer. Toch gingen overheden door met opdracht te geven om bomen te kappen. Overheden keken terug naar de situatie van 1700 in plaats van véér uit te kijken!" Wij zien graag, dat u de kap van bossen heroverweegt en het belang van bomen onderstreept in de Visie. *Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit.* Dit zijn wij, onder voorbehoud van interpretaties, met u eens! Bomen vormen een geheel eigen ecosysteem en zijn onontbeerlijk voor het leven op aarde. Dat natuurgebieden worden gekapt en afgegraven om een "biodiversiteit" te herstellen van meer dan een eeuw geleden terwijl verder alle omringende componenten voortkomen uit de economie van NU, is dan ook een zeer gevaarlijke vorm van wensdenken. De ecologie van toen komt niet meer terug. Daarvoor is er bijvoorbeeld teveel veranderd in de stikstofdepositie. Wij zien graag, dat u dit punt concreet maakt en aangeeft dat bestaande bossen moeten worden beschermd en nieuwe bossen moeten worden aangeplant. **Bladzijde 9** *Hoe geven we ruimte aan de toenemende vraag naar recreatieve en toeristische voorzieningen?* Daar kunnen we kort over zijn: door ze niet te vernietigen! *Welke no regret-maatregelen kunnen we nemen?* Door in natuurgebieden geen grootschalige experimenten toe te staan die ten koste van de karakteristieke eigenschappen van dat gebied gaan. Goed onderhoud, kleinschalig experimenteren en voorzichtigheid zijn geboden. Want we moeten toch zuinig zijn op onze natuur? Van Europa zijn wij het land met de minste natuur, amper 10% bos en door de landelijke massale bomenkap doen we er alles aan deze 10% nog snel minder te maken. Wij zien graag, dat u de waarden die omwonenden en bezoekers toekennen aan de bestaande bossen serieus neemt en als zodanig verwoordt in de Visie. **Bladzijde 10** *Hoe zorgen we ervoor dat Noord-Holland een aantrekkelijke omgeving blijft om in te wonen, werken en recreëren?* Door natuurgebieden zoals onze Schoorlse duinen, terecht ooit uitgeroepen als Staatsnatuurmonument en in 2005 uit 52 natuurgebieden als aantrekkelijkste natuurgebied van Nederland is uitgeroepen (bron: Natuur & Milieu) zijn eigen karakteristieke identiteit te laten behouden. Volgens het rapport (over het in november 2016 in opdracht van de Provincie door NTBC-NIPO uitgevoerde online onderzoek onder Nederlandse bezoekers) brengen burgers een paar miljoen bezoeken aan dit gebied, zij deden dat omdat het gebied was zoals het toen was. Helaas zijn er intussen grote delen van de mooie heidevelden afgegraven. Wij zien graag dat de karakteristieke identiteit van het Schoorlse Bos- en Heidegebied behouden blijft. **Verstedelijking** *Het is niet meer dan logisch dat structureel leegstaand vastgoed eerst gebruikt wordt voordat aan uitleglocaties wordt gedacht.*	

	Wij zien graag, dat de Provincie duidelijk maakt wat deze stellingname gaat betekenen voorde burger. Bijvoorbeeld bij het aanvragen van een bouwvergunning, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunning voor bedrijfsuitbreiding. Maar bijvoorbeeld ook bij plannen om een bos te kappen of om een heideveld af te graven.	
ZO-0559	**Bladzijde 13 Sturingsfilosofie:** *We gaan uit van het principe "lokaal wat kan, regionaal wat moet", gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving.* Enerzijds lijkt het alsof er ruimte geboden wordt voor maatwerk gezien de diversiteit aan regio's, anderzijds is daar de beperking "lokaal wat kan, regionaal wat moet". Als burger kun je dan makkelijk aan het kortste eindje trekken, want de besluitvorming en overlegstructuur wordt er niet duidelijker en eenduidiger door. Burgers betrekken bij beide processen is lastig! Wij zien graag, dat de Provincie duidelijk maakt wat deze stellingname gaat betekenen voor de burger. Bijvoorbeeld bij het aanvragen van een bouwvergunning, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunning voor bedrijfsuitbreiding. Maar bijvoorbeeld ook bij plannen om een bos te kappen of om een heideveld af te graven. **Landschap** *Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie. (Met een herhaling op bladzijde 17 "en het behoud van ons karakteristieke landschap.)* Hoe kunt u dit stellen als de werkelijkheid zo schrijnend het tegenover gestelde laat zien. Met vergelijkbare "zalvende" woordkeuzes is het aan de bevolking van gemeente Schoorl voorbij gegaan dat er een goedgekeurd plan ligt om hun prachtige gebied rigoureus op de schop te nemen. Dit blijkt nu zeer tegen hun zin in te zijn. Wij zien graag, dat de Provincie klare taal gebruikt, waardoor het voor de lezer duidelijk is wat bedoelt wordt en hoe erg dat dan is. **Bladzijde 18 Leefomgevingskwaliteit** Om de leefomgevingskwaliteit voor onze inwoners te behouden en te versterken, is een goed beheer van de bestaande kwaliteit nodig met toevoeging van (nieuwe) kwaliteiten. Een goede ruimtelijke inrichting draagt ook bij aan de gezondheid. Groen en water in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft. Het is daarom belangrijk om in alle dynamiek, bij alle druk op het landschap, aan te blijven sluiten bij de karakteristieke kenmerken van een gebied. En bij een van de bullits staat: *"Passend ontwikkelen en behouden van karakteristieke landschappen".* Helemaal eens! U maakt het echter niet waar! In ons Schoorise gebied zijn het juist de dennenbossen die de identiteit van Schoorl vertegenwoordigen en die hooglijk gewaardeerd worden door de bewoners van het gebied. Dennenbomen filteren zowel zomer als winter het fijnstof uit de lucht. Dennenbossen zijn goed voor de gezondheid door diepte werking op de luchtwegen waardoor ze verlichting geven bij bijvoorbeeld astma, bronchitis en allergieën. Bossen hebben een kalmerende werking op mensen met een burn-out en andere psychische problemen (bron; Gezondheidsraad). Zelfs Sharon Dijksma heeft in een interview verkondigd dat als mensen in een ziekenhuis op "groen" uitkijken zij sneller genezen! Bossen nodigen uit tot wandelen en sporten en komen ook daardoor de volksgezondheid ten goede. Bomen en met name dennenbossen worden in het algemeen als natuur het hoogst gewaardeerd door de burgers.	Het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' heeft juist tot doel om een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden aan te brengen tussen gemeenten en provincie en daarmee, in de geest van de Omgevingswet, de besluitvorming eenduidiger en meer voorspelbaar te maken. Deze rolverdeling kan wel verschillen per opgave, afhankelijk van het (bestuurlijke) schaalniveau dat passend is voor een opgave. Op het detailniveau van de afwegingen die de indiener als voorbeeld noemt, doet onze Omgevingsvisie geen uitspraken. Dit type afwegingen is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van gemeenten. Wel houden deze lokale afwegingen soms verband met onze ontwikkelprincipes, bijvoorbeeld wanneer het bos dat gekapt wordt beschermde natuur is. Na vaststelling van onze Omgevingsvisie zullen we de Omgevingsverordening opstellen. Hierin vertalen we, daar waar dat nodig en relevant is, de ontwikkelprincipes in de Omgevingsvisie naar regels die ook anderen, zoals gemeenten, binden.

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoekthema "Natuur en regio" projectnummer 30-00.11-013- 039 -2017 (Schoorl en Overasseltse vennen) is het volgende (letterlijk) naar voren gekomen:

Blz. 19 "De vrij hoge duinen, maar ook de dennenbossen trekken naar schatting tussen de 2 en 3 miljoen bezoeken per jaar."

Blz. 23 "De verantwoordelijkheid voor het behoud van het gebied en cultuurhistorie zijn ook belangrijke waarden. Bij al deze waarden spelen de dennenbossen een rol: ze vormen voor veel mensen een geliefde wandelomgeving, ze hebben voor hen een hogere natuurwaarde dan voor Staatsbosbeheer en ze spelen een rol in de geschiedenis van het gebied bij het vastleggen van het stuifzand."

Blz. 23 "De achterliggende motieven van Staatsbosbeheer, de herinrichting en het herstel van grijze, stuivende duinen (opgelegd door EU) worden discutabel gevonden. Dit hangt deels samen met een verschil in waardering van de dennenbossen. De argumenten van Staatsbosbeheer worden te theoretisch gevonden en te veel nadruk wordt gelegd op "grootschalig tuinieren". Het ecologisch onderzoek door Staatsbosbeheer in opdracht van Staatsbosbeheer wordt gewantrouwd."

Blz. 27 "Verschillen wat betreft de invulling zijn er wel met externen: zo wordt dennenbos door hen — anders dan door medewerkers van Staatsbosbeheer — nadrukkelijk gezien als belangrijke natuur, niet alleen voor de recreatie, maar ook voor de eigen bijdrage die dit type bos levert aan de biodiversiteit."

In het Noord-Hollands Dagblad van vrijdag 6juli 201$ staan de geruststellende woorden van Provincie en Staatsbosbeheer dat zij niet twijfelen aan de door deskundigen beoordeelde plannen. Het zou volgens hen in de Schoorlse duinen wel (*) 50 jaar kunnen duren voor er loofbossen tussen de naaidbossen ontstaan.

Lezen wij dit goed? U bent er zeker van dat er pas over 50 jaar loofbomen ontstaan, maar u kapt ondertussen wel hele dennenbossen weg! U laat de huidige generaties dus 50 jaar zonder bos zitten? Gewoon kaal, troosteloos landschap met veel wind. U gaat dus misschien zelf niet meemaken of uw plannen bewaarheid worden, u zult nooit verantwoording hoeven te nemen als de plannen totaal anders uitpakken. U denkt dat u iets "nalaat" aan de volgende generaties. Wij denken dat de generaties na ons zich zullen afvragen waar ons gezonde verstand was ten tijde van deze desastreuze maatregelen.

U kunt dus uw stelling "Tevens zorgen we voor een goede milieukwaliteit ten behoeve van de biodiversiteit en gezonde voeding" niet waar maken. U kapt bomen die voor een goede milieukwaliteit zorgen en u schroomt niet om eventueel vergunningen uit te geven voor een megastal elders in de Provincie. Gezonde voeding komt nooit uit een megastal de laatste
heeft hooguit economische waarde!

Op papier staat het mooi vermeld "Klimaatadaptatie houdt in dat we voorbereid zijn op wateroverlast, hittestress, verdroging en verzilting etc."

Op Google Earth zijn filmpjes te zien hoeveel hittestress er in een gebied ontstaat na het kappen van bomen! En uw beleid is nog steeds bomen kappen!
Verdroging hou je tegen door juist bomen te laten staan en bij te planten. Het afgraven van de bodem in de Schoorlse Duinen (voortgekomen uit het "Herstelplan", dat door uw Provinciale beleid is bekrachtigd), werkt verdroging van de bodem in de hand, doodt het bodemleven, de insectenwereld en het vogelleven.

Wij zien graag dat van Provincie in de Visie een afgewogen standpunt ontwikkeld, waar klimaatontwikkeling, verdroging en boskap en hun onderlinge wisselwerking in worden meegenomen.

ZO-0560	Bladzijde 20 Randvoorwaarden: "*We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens"* **Randvoorwaarden 3e bullit:** "*Rijksmonumenten, Provinciale monumenten"* Recent is er door de Provincie vergunning verleend aan Staatsbosbeheer, die op zijn beurt aan Nuon de mogelijkheid biedt, om in een natuurgebied windmolens te plaatsen. Het feit dat het natuurgebied De Schoorlse Duinen, voorheen een beschermd Staatsnatuurmonument was en deze beschermde status niet meer heeft, maakt ons er niet gerust op welke definitie van "draagvermogen" u voor ons gebied denkt te vinden gezien de huidige plannen voor ons gebied. Wij zien graag dat Provincie aangeeft welke natuurgebieden beschermd worden, wat die bescherming inhoudt en hoe die wordt gehandhaafd.	Indiener verwijst naar een tekstpassage over het landschappelijk draagvermogen behorend bij Ontwikkelprincipe 1 op pagina 22. De uitwerking van het daar genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening, als opvolger van onder andere de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. De provincie stuurt op de te beschermen wezenlijke kenmerken en waarden voor Natuur (vastgesteld in de PRV). Dat betekent dat activiteiten die in een gebied ontwikkeld worden de te beschermen kwaliteiten niet mogen aantasten. De Schoorlse duinen zijn nog steeds beschermd natuurgebied in het kader van Natura 2000 en NNN.
ZO-0561	**Bladzijde 39 Sterke kernen, sterke regio's (uitvouw flap):** *"En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen."* *"Het beleid is er op gericht om kernen hun eigen identiteit te laten behouden. Versterking van de relatie met het landschap kan helpen hun identiteit krachtiger te maken."* **en bladzijde 41:** "*De focus ligt op het bestaande" en "betrekken van de bevolking/gemeenschappen"* Als inwoner van Schoorl is het een gotspe om dit te lezen. Als u ergens bezig bent de eigen kenmerkende identiteit van niet alleen een dorp, maar van een regio te vernietigen dan is het wel in ons gebied. De burgers hebben hun focus op het bestaande evenals de toeristen die ons gebied bezoeken, de Provincie wil het bestaande echter totaal omvormen. Wij missen hier de concretisering. Wat ziet u in onze regio als "bestaande krachtige identiteit" en hoe bent u voornemens die te behouden. We zien ook een contradictie: u stelt de krachtige en kenmerkende identiteit van kernen te willen behouden of te willen ontwikkelen. Hoe kan dat samengaan?	Het is een misverstand dat de provincie het bestaande totaal wil veranderen. Met de omgevingsvisie willen wij graag vooruit kijken in plaats van achteruit. Daarvoor hebben wij ontwikkelprincipes geformuleerd, om richting te geven voor ons handelen op de langere termijn. Daarbij willen we vooral ook meer en (nog) beter samenwerken met overheden, partijen en inwoners, naast dat we ze ook meer eigen handelingsruimte willen geven. Daarmee niet gezegd hebbende dat bepaalde ontwikkelingen altijd bij iedereen (even) goed zullen vallen. De regio heeft zelf de instrumenten in handen om de bestaande krachtige identiteit te bepalen en verder vorm te geven.
ZO-0562	**Bladzijde 44 Randvoorwaarde:** *"Om de Provincie klimaatneutraal te laten zijn in 2050, zijn tot 2030 de afspraken leidend uit het Klimaatakkoord (2018)"* Wij weten van een klimaatakkoord 2015 Parijs en een jaar later gevolgd door het nationale klimaatakkoord oktober 2016. **Wij willen graag een exemplaar van u ontvangen van het akkoord 2018** U wilt onze relatief windrijke provincie benutten voor de verdere ontwikkeling van de offshore industrie. Tot nu toe is de offshore industrie een soort pendel die slingert tussen het ene moment vestigen in IJmuiden en dan weer in Den Helder. Waar u die nu verder wilt ontwikkelen vertelt u niet in uw verhaal.	In het Regeerakkoord van kabinet Rutte III is afgesproken om in 2030 49% reductie van broeikasgassen te realiseren ten opzichte van 1990. Om hier verder invulling aan te geven is tussen overheden en maatschappelijke organisaties afgesproken om een Klimaatakkoord op te stellen die eind 2018 getekend wordt. We verwijzen indieners daarvoor naar de website www.klimaatakkoord.nl. Onderdeel van het Klimaatakkoord zijn de Regionale Energiestrategieën, die moeten worden opgesteld. In de Regionale Energiestrategieën zal gekeken hoe per regio een bijdrage kan worden geleverd aan de opwekking van hernieuwbare energie. Het Rijk is verantwoordelijk voor Wind op Zee. Het Rijk heeft meerdere studies uitgevoerd naar de mogelijkheden van Wind op Zee. Deze studies worden vertaald naar beleid (Nationale Omgevingsvisie) en uiteindelijk concrete projecten. Wij voeren vanuit eigen onderzoeken invloed uit op het Rijksbeleid. Verder spelen ook internationale belangen een rol als het gaat om de ontwikkeling van de offshore-industrie die niet altijd binnen de invloedssfeer van de provincie vallen.

	Op bladzijde 45 staat echter een kaartje waar de gehele kust op is gemarkeerd. Omdat u niet duidelijk aangeeft waartegen u de kustbewoners gaat beschermen en wij dus officieel nergens "bezwaar" tegen kunnen maken, worden we alleen maar ongeruster over het Provinciale beleid. Een akkoord voor deze omgevingsvisie kan een vrijbrief worden om de hele kust vol te zetten met windmolens. Wij zien graag een duidelijkere en betere invulling van onze bescherming!	
ZO-0563	**Bladzijde 51**: *"We streven naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben."* Op dit moment wordt Grijs duin gecreëerd in het Schoorlse gebied. Dat is een ecosysteem maken dat absoluut niet tegen een stootje kan. Grijs duin is zeer stikstof gevoelig, heeft een veel lagere KDW dan bos. *"Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf."* Wij dringen er op aan dat dit natuurdoel snel wijzigt. Mede gezien de fysieke invloed van bossen op de leefomgeving en het klimaat en gezien de mening van de omwonenden en bezoekers, die tot uitdrukking is gekomen in ruim 15.000 ondertekenaars van onze petitie.	In de omgevingsvisie geven wij onze visie over hoe wij willen omgaan met de ontwikkelingen op hoofdlijnen die we in de komende decennia op ons af zien komen. De aanwijzing van locaties voor aparte natuurdoelen past daarbij niet. In het ontwikkelprincipe 19 op pagina 53, waarnaar indiener verwijst, past een natuurtype als grijs duin heel goed, omdat het een wezenlijk onderdeel is van het natuurlijke systeem in de duinen, wat uniek is op Europese schaal en waarvoor we een bijzondere verantwoordelijkheid hebben als land. De inrichting en het beheer van de Natura 2000-gebieden is primair gericht op het natuurlijke systeem dat behouden en versterkt moet worden. Zo ook het beheer en de gewenste inrichting van het duingebied nabij Schoorl. In het beheerplan van Natura 2000 wordt uitgewerkt hoe dit doel bereikt kan worden. Daarin zijn ook de maatschappelijke consequenties weergegeven en afgewogen.
ZO-0564	*"We houden hierbij wel vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het natura 2000 beleid."* Wij willen bovendien graag de volgende vraag beantwoordt zien: In Natura 2000 Landschap Duinen (2006) staat voor Schoorl geen grijs duin voorgeschreven en geen open vochtige duinvalleien. Dit was wijs, omdat deze van nature niet in het Schoorlse gebied voorkwamen. Echter later in 2009 zijn ze alsnog toegevoegd. Dit zijn kennelijk eigen doelen bovenop die van Natura 2000. Wij willen graag weten waarom deze doelen – die niet passen in de historie en de natuurlijke samenstelling van dit gebied – alsnog zijn toegevoegd. Wij zien graag, dat de Provincie open en duidelijk communiceert over de doelen die zij hanteert, over de oorsprong van die doelen en over de ruimte die de doelen bieden voor aanpassing aan verdere ontwikkelingen. *"Beheer en inrichting van natuurgebieden moeten aansluiten op het gebruik en de ontstaansgeschiedenis van die gebieden om verschillende typen natuur te behouden."* Er is minstens gerede twijfel bij de adviezen van Staatsbosbeheer te zetten, die zoals in het WUR Beleidsondersteunend onderzoekthema "Natuur en regio" projectnummer BO-00.11013-039 - 2017 geschreven staat op blz. 43: "In de praktijk is het echter vaak Staatsbosbeheer die projecten initieert. Niet altijd formeel, maar toch zeker informeel. Het is de vraag of maatschappelijke actoren dat als een belangeloze positie interpreteren. Hiermee profileert Staatsbosbeheer zich ook minder als de beschermer van het gebied." Wij zien graag dat de Provincie met ecologen samenwerkt die de ontstaansgeschiedenis en de bodemsamenstelling, -structuur en -textuur van ons gebied kennen, zodat er geen onrealistische doelen worden neergezet.	Zoals aangegeven is de Omgevingsvisie een strategische langetermijntoekomstvisie, en niet specifiek of alleen gericht op bepaalde locaties of gebieden zoals de Schoorlse Duinen. In het kader van deze Omgevingsvisie gaan we daarom niet in op een specifiek beheersbesluit uit 2009. Eerder verwezen we naar ontwikkelprincipe 19 'Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden', waarin we aangeven te streven naar natuurlijke systemen. Voor het duinsysteem betekent dit het terugbrengen van de dynamiek die bij dit ecosysteem behoort. De wijze waarop we dit denken te bereiken werken we uit in de Natura 2000-beheerplannen. Deze plannen worden elke zes jaar geëvalueerd.
ZO-0565	**Bladzijde 62 Van visie naar uitvoering:** *"De kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken." (verderop) "Deze ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst, in de wetenschap dat er nog veel onzekerheden zijn. Daarom bieden ze ook ruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden."*	

	Die dan vervolgens niet meer voor een zienswijze of bezwaar in aanmerking komen? Op deze vraag zouden wij graag antwoord zien. *"De komende jaren geven we samen met onze partners verder invulling en uitvoering aan deze ambities en ontwikkelprincipes, door de inzet van verschillende instrumenten voor de korte termijn (0-5 jaar)"* De Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied wil hier graag bij betrokken zijn evenals de actiegroep "Stop bomenkap Noordholland duinreservaat". **Bladzijde 63 Werkwijze:** *"Zo kunnen wij zelf initiatieven starten als we een groot belang zien".* Dit vraagt verduidelijking over wie "we" is. Is dat met alle partners te samen? Of wordt met "we" alleen de Provincie bedoelt. Wij zouden graag zien, dat de Provincie ook initiatieven zal ontwikkelen als anderen een groot belang zien. Wij zouden graag zien, dat de Provincie ook anderen betrekt bij de bedoelde initiatieven teneinde te voorkomen dat de uitvoering leidt tot schade aan te beschermen lokale waarden.	De Omgevingsvisie is een visie, gebaseerd op de Omgevingswet, die vermoedelijk in 2021 in werking treedt. De Omgevingswet bevat naast de Omgevingsvisie nog andere instrumenten en vervangt onder andere de Wet ruimtelijke ordening. De Omgevingswet regelt de mogelijkheden voor zienswijzen, bezwaar en beroep. Wij zijn blij met de interesse van indieners om betrokken te worden bij het invulling en uitvoering geven aan de ambities en ontwikkelprincipes. Met 'we' bedoelen we in eerste instantie de provincie zelf, vanuit het oogpunt dat volgens de Omgevingswet alleen de provincie zelf gebonden is aan haar eigen omgevingsvisie. Maar wij willen bij onze initiatieven anderen zoveel mogelijk betrekken.
ZO-0566	**Resumerend** Het rapport bevat geen concrete voorstellen, alleen een zeer globale, nauwelijks uitgewerkte visie met diverse tegenstrijdigheden en nog af te wegen keuzemogelijkheden. Die Visie ligt niet vast, maar is onderhevig aan maatschappelijke ontwikkelingen. Al met al komt naar onze mening onvoldoende uit de verf welke bescherming de Visie aan de burgers en aan de natuur zal bieden. De versie van de Visie waarop wij kunnen "reageren" is de vierde en laatste stap. Betrokkenen kunnen door middel van een zienswijze een reactie geven op uw ontwerp. Vervolgens legt u in het najaar van 2018 de definitieve Omgevingsvisie NH2050 ter besluitvorming voor aan Provinciale Staten, voorzien van een Nota van Beantwoording waarin u voorstelt hoe om te gaan met de ingediende zienswijzen. Ons inziens is de omgevingsvisie zoals hij er nu ligt onvoldoende uitgewerkt om er een concrete zienswijze voor in te dienen. In een zienswijze dient de burger "duidelijk aan te geven op welke onderdelen van het plan wordt gereageerd en de zienswijze te onderbouwen met argumenten". Dat is met dit omgevingsplan nou net het probleem. Wij zien graag dat de Provincie de omgevingsvisie verder uit werkt zodat burgers op concrete zaken kunnen reageren. Verder zouden wij graag zien dat reacties op deze uitwerking vervolgens 'ontvankelijk' worden verklaard, ook als ze niet binnen de vastgestelde Visie zouden passen. Vervolgens zien wij graag dat de ter inzage legging beter wordt gepland, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van burgers die in hun vrije tijd de moeite willen nemen om een lastig beleidsstuk te doorgronden en die daar op willen reageren. Vlak voor de zomervakantie en ook rond Kerstmis en Nieuwjaar lijkt ons geen goed idee.	Bij de totstandkoming van de omgevingsvisie is voorafgaand (bestuurlijk) overleg en betrokkenheid van burgers, bedrijven en organisaties in de vorm van participatie van groot belang. Daarnaast is op de totstandkoming van de omgevingsvisie de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 Awb van toepassing. Zo is het voor het burgers, bedrijven, organisaties en andere bestuursorganen kenbaar hoe zij worden betrokken bij de totstandkoming van visies. Naast participatie is deze zienswijzeprocedure voor Provinciale Staten een belangrijk hulpmiddel bij de belangenafweging die noodzakelijk is voor besluitvorming. Gelet op het zelfbindende karakter van de omgevingsvisie staat er geen beroep open tegen het besluit tot vaststelling hiervan. Dat is geregeld in de Omgevingswet, als ook in de nog geldende Wet ruimtelijke ordening (Wro) en andere wetten. De Omgevingsvisie is dan ook niet gelijk aan het Omgevingsplan, een ander instrument uit de Omgevingswet. Het Omgevingsplan volgt het huidige gemeentelijke bestemmingsplan op. De Omgevingsvisie krijgt uitwerking in provinciale programma's en in de provinciale Omgevingsverordening.
ZO-0567	Een aantal door ons gemiste punten is reeds in het voorgaande aan de orde gesteld. In uw visie wordt nergens gerept over bescherming van uw burgers tegen bepaalde maatschappelijke ongewenste ontwikkelingen. We willen op deze plaats een aantal van deze door ons gemiste aspecten noemen en met enkele voorbeelden toelichten: -Bent u bereid de biomassacentrale Purmerend te sluiten? Deze produceert veel meer C02 dan verantwoord is! Vele bomen uit onze natuurgebieden verdwijnen als houtchips in deze ovens. Gas geeft minder C02-uitstoot dan hout. Staatsbosbeheer heeft het contract voor de centrale van 50.000 ton naar 100.000 ton gebracht. Dat lijkt ons onverantwoord.	Hieronder gaan wij in op een aantal specifieke vragen - De biomassacentrale Purmerend is eigendom van de gemeente Purmerend. Wij kunnen die niet sluiten - Op het moment dat er een vergunningaanvraag voor een megastal komt, zullen wij die beoordelen - De provincie is geen bevoegd gezag voor het afgeven van vergunningen voor windmolens op zee, dat is de rijksoverheid - Wij zijn niet van plan om aan Staatsbosbeheer en/of andere natuurbeheerders toestemming te verlenen voor het plaatsen van windmolens, voordat we een aanvraag hebben ontvangen

	-Bent u nu of in de komende S jaar bereid een vergunning voor megastallen afgeven? Zo ja, welke grens stelt u daarbij aan de omvang per stal en aan het aantal stallen? -Bent u nu of in de komende 5 jaar bereid vergunningen af te geven voor het plaatsen van windmolens voor kustplaatsen (bovenop welke reeds zijn uitgegeven)? Zo ja, dan graag de dichtstbijzijnde plaatsnamen noemen voor alle duidelijkheid. -Bent u bereid om aan Staatsbosbeheer en/of andere natuurbeheerders toestemming te verlenen om natuurgebied in gebruik te geven aan Nuon of andere energieleveranciers voor het plaatsen van windmolens? Zo ja, hoeveel procent van een natuurgebied mag dat dan zijn? -Wij zien een contradictie tussen enerzijds het kappen van bossen en het afgraven van natuurgebieden en anderzijds het klimaatakkoord en uw visie om bestaande lokale identiteit en natuur te beschermen. Bent u bereid om duidelijker in uw Visie te omschrijven wat u bedoelt? -Wij zien de geplande boskap en de daar op volgende afgraving van de humuslaag als een vorm van tuinieren, die snel door de tijd zal worden ingehaald. Al snel zal blijken dat de op gang gebrachte kettingreacties tot ongewenste effecten leiden, zodat versneld weer tot aanplant overgegaan moet worden. Bent u bereid te overwegen om nu bomen te laten staan. Aanplant is vele malen duurder en de bewoners en bezoekers willen ècht bomen! Voor het kappen van bomen is geen draagvlak! -In Natura 2000 worden dennenbossen gecodeerd al H0000. Dat is te verklaren uit de enorme hoeveelheid productiebos die in diverse landen van de EU is aangeplant. Europees gezien zijn dennen niet schaars, in onze omgeving zijn ze dat echter wel. Staatsbosbeheer praat (over de door haar zelf in Schoon aangeplante bossen) laatdunkend over 'dennenakkers'. Alsof het gaat om dennen die zijn neergezet voor de houtproductie. Dat is niet juist, de dennen zijn in Schoorl om een andere reden geplant en de oorspronkelijk strak aangeplante bossen hebben zich in de loop van de tijd ontwikkeld tot volwaardige en grillige natuur. Ze worden door de omwonenden en bezoekers hooglijk gewaardeerd. Wij zien graag dat u de dennenbomen (ook bijvoorbeeld de Corsicaanse en Oostenrijkse) ziet als volwaardige geïntegreerde Nederlandse bomen. Sommigen soorten staan al meer dan honderdvijftig jaar in ons gebied. -Bent u bereid uw bewoners te beschermen tegen mogelijke medische of psychische gevolgen van de plaatsing van 5G masten? - Geeft u ons de garantie dat er geen (woning-)bouw komt in het duingebied? En op het strand? -U wilt doorgaan met de ondergrondse gasopslag. Binnen welke concrete kaders en marges garandeert u de veiligheid van bewoners en bedrijven en van hun bezittingen? -Overweegt u het opstellen van normen voor wat aanvaardbaar is als stromings- en bodemtrillingen en bodembewegingen, gelet op frequentie van voorkomen en naar hevigheid? Zo ja, hoe stelt u de handhaving voor? -Het bodemleven is reeds in de gevarenzone, de insectenwereld loopt terug. Met de plannen om gas op te slaan, gas te winnen, CO2 op te slaan, hoe denkt u de insectenwereld (en daarmee de kringloop van de natuur zoals reeds genoemd) tegen dit geweld te beschermen? (Bladzijde 50 van uw omgevingsvisie onderkent het belang van een gezond bodemleven: "zo kan bijvoorbeeld een grote en diverse insecten populatie sterk bijdragen aan gewasbescherming en bestuiving") -Bent u zich bewust van bovenstaande en de contramaatregelen die u hierbij neemt met de zgn. PAS maatregelen? En als u verantwoording neemt voor dit bodem/insecten leven, u de PAS maatregelen schrapt en stopt met deze "bodemloze put" maatregel? -Uw "no-regret" maatregelen zien wij nergens uitgewerkt. -Wij missen een duiding van de mate van geluidshinder die door de Provincie acceptabel wordt gevonden. Welke geluidshoeveelheid is op welk uur van de dag toelaatbaar? Wat zijn de voornaamste geluidsbronnen per regio? Welke rol spelen luchtvaart, scheepvaart, wegverkeer, industrie, veeteelt, huishoudens etc.? Hoe wordt gemeten? Welk beleid heeft de Provincie met het oog op handhaving? -We missen een duiding van de mate en de frequentie van stankoverlast die door de Provincie acceptabel wordt gevonden. Wat zijn de voornaamste bronnen. Wordt gereageerd op klachten of wordt een actief meetsysteem voorzien in de toekomst? -We missen een duiding van de hoeveelheid fijnstof die door de Provincie acceptabel wordt gevonden. Wat zijn de voornaamste bronnen, hoe wordt gemeten, hoe wordt gehandhaafd? -De Provincie wil om de klimaatdoelstelling te halen de veenlagen in de polders beter nat te houden. Het veen stoot dan minder C02 uit. Wij zien dit als een omkering van de werkelijkheid. De uitstoot wordt niet	- Wij voelen ons medeverantwoordelijk voor natuurbehoud en vergroting van de biodiversiteit - Wij hebben vertrouwen in Staatsbosbeheer - De plaatsing van 5G masten is een bevoegdheid van de gemeente - Enkele ontwikkelprincipes in de Omgevingsvisie gaan over de waarden van het landschap en het kustgebied; die geven geen ruimte voor woningbouw in het kustgebied en op het strand - Er is nog niet gekozen voor ondergronds opslaan. Als dat het geval is, zullen daarvoor kaders worden ontwikkeld, waarbij de veiligheidsaspecten zorgvuldig worden meegewogen. Ontwikkelprincipe 4 is specifiek gericht op het meewegen van effecten op de ondergrond - Het opstellen van normen is afhankelijk van onze wettelijke bevoegdheden - Behoud en vergroting van biodiversiteit is een van onze doelstellingen en betrekken wij bij al onze afwegingen - No-regret-maatregelen zijn nergens uitgewerkt, omdat ze niet eenduidig zijn te benoemen. Welke no-regretmaatregelen van toepassing zijn, hangt af van de specifieke opgave - Wat betreft acceptabele geluid- of stankhinder of fijn stof voldoen we in elk geval aan de wettelijke normen, waar mogelijk zoeken we ruimte voor verbetering - De vernatting van veengronden is een van de maatregelen om de bodemdaling van veengronden af te remmen. Tegengaan van bodemdaling is het hoofddoel, minder CO2-uitstoot zien wij daarbij als positieve bijvangst.

	verminderd door het veen nat te houden, de uitstoot zou toenemen als het veen verdroogd. Dezelfde omgekeerde redenering zien we over bomen. Het stikstof-gehalte van een natuurgebied zou verlaagd kunnen worden door de kap van bomen. De depositie blijft echter gelijk en de opnamecapaciteit van de bomen is door de kap verdwenen.Wij zien graag duidelijke en eerlijke informatie, voorzien van heldere afwegingen. Namens de Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord- Kennemerduingebied Joke Volkers-Vos, voorzitter Jan Engelbregt, vicevoorzitter Actiegroep "Stop bomenkap Noordhollands duinreservaat" André de Boer Dik Pruis	

ZW-0057		
ZO-0571	De aanleg van het fietspad N208 langs de Houtvaartkade is onnodig, aangezien er een goede verbinding is d.m.v. het tunneltje bij de Munterslaan, gemeente Haarlem. De aanleg gaat gepaard met het kappen van veel bomen en lage begroeiing. Juist deze vormen een groene buffer tegen geluidsoverlast, fijnstof en uitlaatgassen van het autoverkeer van de Randweg. Ook de zichtlijn met Haarlem Hoog zal worden vernietigd, waardoor er "inkijk" vanuit de flat kan plaatsvinden. De verplichting van herplanting van de te kappen bomen is voor ons een wassen neus, aangezien deze niet op dezelfde locatie zullen worden gepland. In de presentatie van de plannen met de bewoners is nooit een toezegging/belofte gekomen de groene buffer te herstellen na de aanleg van het fietspad. Het project betekend daardoor voor ons een aantasting van ons woongenot/uitzicht en heeft mogelijk een waardedaling van ons huis tot gevolg. Mijn conclusie is dat dit project een verkwisting is van overheidsgeld, dus ons geld, en vernietiging van de dichte groene zoom langs de Randweg.	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd. Van het standpunt over het woongenot en verkwisting van gemeenschapsgeld nemen wij kennis.

ZW-0058 Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland		
ZO-0581	Geachte leden van Gedeputeerde Staten Met veel belangstelling hebben wij kennis genomen van de Ontwerp Omgevingsvisie. Een product waar hard aan is gewerkt, en waar we in de verschillende fases over hebben meegedacht en gepraat. Zo presenteerden onze organisaties in september 2017 de visie 'Gezonde en groene keuzes voor Noord-Holland' als inbreng voor de Omgevingsvisie. Wij constateren dat gelukkig een aantal belangrijke punten uit onze visie een plek hebben gekregen in de ontwerp Omgevingsvisie. Zo krijgen natuur en biodiversiteit veel aandacht, wat u onder meer vertaalt in het ontwikkelprincipe om zoveel mogelijk natuurinclusief te ontwikkelen. Ook het concentreren van de bouwopgave in binnenstedelijke gebieden is positief. Daarnaast hebben onze organisaties natuurlijk ook wensen om onderwerpen aan te scherpen. Wij maken dan ook graag gebruik van de mogelijkheid om onze belangrijkste aandachtspunten mee te geven. Maar allereerst willen wij de betrokken ambtenaren een compliment geven over de open houding, en de vele mogelijkheden tot overleg en betrokkenheid. De volgende zes hoofdpunten werken wij in de bijlage verder uit: 1. Neem landschapsbescherming op en wijs te beschermen landschappen aan 2. Voeg concrete ambities toe voor het versterken van natuur en biodiversiteit 3. Investeer in Natuur Inclusieve Landbouw zoals ook in Greenports wordt geïnvesteerd 4. Houd in de visie vast aan de Koers om bodemdaling tegen te gaan 5. MRA: Breid toegankelijk groen voor stedelingen uit 6. Geef sturing aan nieuwe energie. Tot slot: gezien het sterk integrale karakter van deze omgevingsvisie staat of valt de realisatie van ambities met een sterk uitvoeringsprogramma, voldoende financiële middelen en samenwerking tussen partijen. U heeft in de visie een aanzet gegeven richting uitvoering. Onze organisaties dragen hier de komende jaren graag aan bij met onze (lokale) kennis en inzichten, netwerken en ervaring.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.

ZO-0585	**- Neem landschapsbescherming op en wijs te beschermen landschappen aan.** Als "koers voor Noord-Holland" is op blz 12 de volgende ambitie voor landschap opgenomen: *Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.* Wij constateren dat met name het benoemen van waardevolle landschappen nog niet voldoende concreet is opgenomen in het concept van de omgevingsvisie. Onze organisaties steunen het aanwijzen van een "metropolitaan landschap" rondom Amsterdam, en het onderscheid tussen gebieden met een laag, en hoog draagvermogen voor verandering. Ook zijn we tevreden met de keuze van "Dynamisch Schiereiland" als verhaallijn, en de hieruit volgende aandacht voor de drie kusten. Naar onze mening dient er echter reeds in de omgevingsvisie een nadere uitwerking en beschrijving van de landschappelijke kwaliteiten van de gehele provincie te worden opgenomen. **a. gebruik advies van de PARK als inspiratie voor beleid** De "provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit" heeft begin dit jaar een advies (kwaliteitsbeeld Noord-Holland) uitgebracht over een mogelijke richting van het landschapsbeleid. Onze organisaties onderschrijven het advies, en zien in het onderscheid tussen "prachtlandschappen" en "krachtlandschappen" een goede kapstok voor duidelijke keuzes: Prachtlandschappen: leg nadruk op beschermen en ontwikkeling van de waarden van landschappen. Krachtlandschappen: bied ruimte voor grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen; wel aandacht nodig voor inpassing in het landschap . In het rapport worden zeven landschappelijke 'bouwblokken' benoemd. Deze blokken kunnen als uitvoeringsprogramma van de nieuwe omgevingsvisie verder worden uitgewerkt, maar dienen wel als zodanig te worden benoemd in de visie zelf.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Wij gebruiken daarbij onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het advies van de PARK Kwaliteitsbeeld 2050 als inbreng bij deze uitwerking. We nemen de door indiener gedane suggesties daarbij mee.
ZO-0587	**b. Nationale Parken en Provinciale landschappen** Om samenwerking tussen bewoners, overheden, bedrijven en natuurorganisaties te stimuleren zijn nationale parken, en provinciale landschappen, een geschikt middel. In vrijwel alle provincies zijn er nieuwe initiatieven gericht op "nationale parken van wereldklasse", of andere vormen van landschapsontwikkeling. Noord-Holland loopt hierin relatief achter. Wij pleiten voor een simpel en duidelijk stelsel bestaande uit twee Nationale parken, en drie provinciale landschappen: **Nationale parken: Waddenzee en Hollandse Duinen** Het gehele Waddengebied, inclusief Wieringen en Texel, kan onderdeel worden van het Nationaal park Werelderfgoed Waddenzee. Voor de duinen pleiten wij voor vergroting van het huidige Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Ten eerste streven wij er naar dat dit park in de toekomst ook de binnenduinrand (duinzoom en –polders) gaat omvatten. Ten tweede zou het goed zijn dit Park in de toekomst met de overige duinen aan te laten sluiten bij het Nationaal park Hollands Duin. ***Provinciale landschappen: Duinrand, Laag-Holland en Gooi en Vecht*** In de nieuwe wet Natuurbescherming is de mogelijkheid opgenomen om "provinciale landschappen" te benoemen. De provincie Zuid-Holland heeft Midden-Delfland als eerste provinciaal landschap opgericht, waarbij op een breed draagvlak in de streek kan worden gerekend.	Zoals al aangegeven vindt de uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden plaats in het kader van de Omgevingsverordening. We nemen de suggesties van indiener daarbij mee.

	Naar onze mening zijn provinciale landschappen bij uitstek geschikt om in dichtbevolkte gebieden, waar veel belangen relevant zijn, een integrale bescherming en ontwikkeling van het landschap te realiseren. Het toerisme kan bovendien profiteren door een goede merk-profilering, en onderlinge samenwerking met de beheerders van het landschap (inclusief de agrariërs). Wij pleiten dan ook voor drie provinciale landschappen: 1.Duinrand / de binnenduinrand van Noord-Kennemerland: bescherming van de open ruimte van Uitgeest tot Petten, al dan niet in combinatie met het Oer-IJ 2.Laag-Holland: doorstart van het huidige "nationale landschap" als provinciaal landschap, in combinatie met het concept van "Amsterdam Wetlands" 3.Oostelijke Vechtplassen/Naardermeer en Gooi. In alle drie de gebieden kan er in nauw overleg een toekomstbestendig kwaliteitsbeeld worden ontwikkeld, gekoppeld aan een concreet uitvoeringsprogramma gericht op behoud en ontwikkeling van de unieke waarden. Daarnaast zijn er nog vier gebieden waarvoor extra aandacht nodig is in de vorm van een kwaliteitsimpuls, en een discussie over de toekomstige inrichting. Het gaat hier om gebieden met grote kansen voor bijvoorbeeld de combinatie van recreatie en natuurontwikkeling, of als gebied waar actief wordt ingezet op klimaatadaptatie. Het gaat hier om: a.De Waddenboog tussen Den Helder en Den Oever: verzilting als kans en uitdaging, met inachtneming van de cruciale rol van het (zoete) IJsselmeer in de drinkwatervoorziening van Noord-Holland b.Kuststrook tussen Petten en Den Helder: nieuwe recreatie en natuur c.Gouden rand IJsselmeer en Markermeer: verbeteren verbinding binnen- en buitendijks. Van belang is het robuuster maken van het (zoetwater)ecosysteem, bijvoorbeeld met nieuwe overgangen land-water, als basis voor multifunctioneel gebruik voor ondermeer natuur, recreatie en drinkwaterwinning d.Groene scheggen rond Amsterdam: klimaatadaptatie door groeiend veen, aantrekkelijk landschap als vestigingsklimaat. In deze vier "landschapsontwikkelingsgebieden" is een extra impuls nodig om de kansen te kunnen realiseren. In navolging van de provincie Zeeland kunnen deze gebieden als "aandachtsgebied" op de kaart worden gezet. Het gaat hierbij niet om gebieden waar behoud van de bestaande kwaliteiten centraal staat, maar juist ontwikkeling van nieuwe kwaliteiten.	
ZO-0594	**c. Denk goed na over het aantal beschermingsregimes** Wij kunnen ons voorstellen dat voor de bescherming van het landschap in principe wordt uitgegaan van twee typen gebieden (prachtlandschappen en krachtlandschappen), zoals ook voorgesteld in de Omgevingsvisie. Voor de ecologie vinden wij een tweedeling in regimes te beperkt. Wij stellen voor: a. Natura 2000 (Europees wettelijk kader, juridisch verplicht) b. NNN (nationaal wettelijk kader) c. Voor provinciale regimes (als weidevogelleefgebieden, stiltegebieden, aardkundige monumenten, etc) denken we graag mee over vereenvoudigingen indikking tot een beperkter aantal regimes. Tot slot constateren wij dat de kwaliteiten stilte en duisternis onbenoemd blijven in de Omgevingsvisie. Wij vragen om expliciete bescherming hiervan. De nieuwe Omgevingswet (art. 2.27 lid c) en het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (art. 7.10) verplichten tot het aanwijzen van stiltegebieden. De kwaliteiten ruimte, rust, stilte en duisternis geven de leefomgeving veel kwaliteit en is belangrijk voor de gezondheid van mensen. Stiltegebieden, zowel de top stiltegebieden in het noorden als de oases van rust in het zuiden, moeten worden benoemd en beschermd.	Zoals eerder aangegeven vindt de uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. We nemen de suggesties en opmerkingen van indiener daarbij mee.

ZO-0595	**Natuur** Opvallend is dat ten aanzien van natuur slechts ingezet wordt op afronding NNN en dat de opgaven voor Natura 2000 eenvoudigweg worden voortgezet. Er is geen nieuwe ambitie geformuleerd voor ontwikkeling van de natuur en dat is voor een visie op Noord-Holland voor een lange periode met veel dynamiek en ontwikkelingen, ronduit mager. Alleen al de moeizame voortgang van de huidige GS-ambitie de NNN-realisatie te versnellen met 250 ha per jaar vraagt om een nieuwe visie. Hierbij is de opgave om de biodiversiteit te vergroten onvoldoende uitgewerkt en er is onvoldoende perspectief dat dat gehaald gaat worden. Ook is het aspect van klimaatadaptatie voor planten en dieren niet/nauwelijks belicht. Dat zal/kan zijn negatieve weerslag hebben op de biodiversiteit.	We delen de opmerking van indiener niet dat we geen nieuwe ambitie voor de ontwikkeling van natuur hebben geformuleerd. Voor het natuurbeleid is in de omgevingsvisie opgenomen dat we een versterking en groei van de biodiversiteit ambiëren. Dat willen bereiken door de realisatie van het NNN (inclusief Natura 2000) voort te zetten als randvoorwaarde bij alle beleid. Daarnaast zoeken we ruimte voor de biodiversiteit in het landelijk en stedelijk gebied door in te zetten op een veel fijnmazigere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als stedelijk gebied. Daar waar de potentie er is streven we juist naar de realisatie van robuuste verbindingen, zoals in Gooi en Vechtstreek en Laag Holland. Met het ontwikkelprincipe over natuurinclusief ontwikkelen streven we ernaar om natuur als vanzelfsprekend bij alle ontwikkelingen in de overwegingen mee te nemen; ook dat biedt kansen voor het behalen van natuurwinst. We delen de visie van indiener dat de klimaatadaptatie een zeer relevante ontwikkeling is voor de komende decennia, voor mens, plant en dier. In het deel 'Noord-Holland in beweging' geven we onder 'Leefomgevingskwaliteit' rekenschap van wat ons te doen staat in het licht van de klimaatadaptatie. In het overkoepelende ontwikkelprincipe 2 over natuurinclusieve ontwikkelingen hebben we dan ook verband gelegd tussen groen, watersysteem, klimaatadaptatie en biodiversiteit. In de ontwikkelprincipes 19, 20 en 21 onder de beweging 'Natuur en vitaal landelijke omgeving' hebben we het ook meer toegespitst op de natuur. In de uitwerking van de omgevingsvisie zal de relatie tussen klimaatadaptatie en natuur verder worden opgepakt.
ZO-0596	**Klimaat en planten en dieren** Op diverse plaatsen in de omgevingsvisie komt klimaatverandering en klimaatadaptatie aan de orde. Op nationaal niveau is op initiatief van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu een interdepartementale Nationale Klimaatadaptatie Strategie 2016 (NAS 2016) uitgewerkt. Hierin komt ook de klimaatadaptatie voor natuur expliciet aan de orde. Alhoewel in de omgevingsvisie klimaatadaptatie voor diverse sectoren wordt besproken, is dit voor de natuur niet uitgewerkt. In bovengenoemde nota wordt aangehaald hoe planten en dieren en de biodiversiteit onder druk komen te staan door verschuivende klimaatzones en hoe soorten hierop moeten meebewegen. Wel wordt vastgesteld dat natuurgebieden nog onvoldoende verbonden zijn en dat ruimtelijke samenhang ontbreekt. Om de klimaatgevolgen op te vangen is het nodig - meer dan nu het geval is - grote aaneengesloten natuurgebieden te creëren, samenhang van natuurgebieden te vergroten, dus verder te gaan met ontsnipperen en verbinden. Hiervoor is visi nodig (een klimaatadaptatietoets van de NNN/Natura 2000) gepaard gaand met een versterking/uitbreiding van de NNN en het programma verbinden en ontsnipperen op strategische plaatsen.	Wij zijn blij met de opmerkingen van indiener over natuurontwikkeling in relatie tot klimaatverandering. Ontwikkelprincipe 7 gaat over behoud en versterking van ecologische verbindingen. Met principe 20 willen we de verbindingszones versterken. Dit is nodig voor een betere functionering van het natuurnetwerk, wat nog belangrijker wordt als de gevolgen van de klimaatverandering voelbaarder zullen worden. In de uitwerking van de omgevingsvisie zullen we nagaan wat hiervoor het beste instrument is. Een klimaatstresstest van het natuurnetwerk is hiervoor wellicht een optie, wat inzicht zou kunnen geven in de houdbaarheid van de huidige natuurdoelstellingen in het Natuurnetwerk en de mogelijk te verwachten veranderingen van de abiotische omstandigheden ten gevolge van de klimaatverandering. Daarnaast zullen we onze inzet op de realisatie van verbindingszones vergroten om de ruimtelijke samenhang in het natuurnetwerk te verbeteren.
ZO-0597	**Biodiversiteit** In de Omgevingsvisie wordt de zorg uitgesproken en zijn ambities geformuleerd omtrent verhoging van de biodiversiteit. Voor provincie Noord-Holland is een impuls noodzakelijk. Onzes inziens kan dat niet alleen door agrifoodsector en natuurinclusief ontwikkelen. Vergroting NNN en aaneensluiten van natuurgebieden, effectief en robuust verbinden, aangevuld met een gericht soortenbeleid en natuurkwaliteitsverbetering in bestaande natuurgebieden zijn de instrumenten die hiervoor nodig zijn. Wij zien goede kansen voor versteviging van de NNN en vergroting van de biodiversiteit op gradiënten/overgangsgebieden en tussen natuurgebieden zoals bijvoorbeeld aan de binnenduinranden en tussen het veen- en zandlandschap in Gooi en Vechtstreek.	In de omgevingsvisie is geen keuze gemaakt voor de groei van sec het Natuurnetwerk. Ruimte voor biodiversiteit wordt gezocht in een integrale aanpak van ontwikkelingen in zowel het landelijk en stedelijk gebied. We zijn het met indiener eens dat verbetering van de ruimtelijke samenhang in het natuurnetwerk nodig is, net als actief soortenbeleid. Thema's die we in de uitwerking van de omgevingsvisie gaan oppakken. De verbetering van de inrichting van de natuurgebieden is onder andere gericht op een betere aansluiting bij het watersysteem. Daarmee worden de natuurgebieden veerkrachtiger en beter in staat de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Gradiëntgebieden zoals de binnenduinrand zien wij ook als gebieden waar kans is op groei van biodiversiteit door een slimme inrichting in combinatie met recreatie, en zoetwaterretentie. Gradiënten in Gooi en Vechtstreek leveren eveneens kansen voor interessante natuurontwikkeling, hetgeen past bij de visieontwikkeling die in het gebied gaande is. In de uitwerking van de omgevingsvisie kunnen we hier invulling voor gaan zoeken.
ZO-0598	**Procesbeheer** Als ontwikkelprincipe voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden is nu opgenomen dat natuurlijke processen richtinggevend zijn (ontwikkelprincipe 19). Wij zijn voorstander van procesbeheer, maar dit kan slechts leidend zijn in een paar gebieden zoals de Wadden en op sommige plekken in de duinen. Daarnaast is en blijft patroonbeheer leidend op plaatsen waar cultuurhistorie bepalend is voor het voorkomen van natuurwaarden.	Patroonbeheer zoals we dat tot nu toe in het grootste deel van onze natuurgebieden hebben weten te handhaven zal niet overal toekomstbestendig zijn. Als gevolg van de klimaatverandering zijn we genoodzaakt de inrichting van onze huidige natuurgebieden in samenhang met het watersysteem nader te bekijken. Altijd gericht op het behoud en de versterking van de natuur ter plaatste. In de uitwerking van de omgevingsvisie zullen we hier aandacht aan besteden.

ZO-0599	Verder stellen wij voor: •Actief soortenbeleid op te nemen: In tegenstelling tot vrijwel alle andere provincies, heeft Noord-Holland geen apart beleid voor kenmerkende soorten. De ervaring leert dat doelgerichte uitvoeringsprogramma's succesvol zijn in het ondersteunen van soorten als de Steenuil, en bovendien zeer gewaardeerd worden door bewoners. •Vermindering stikstofuitstoot op te nemen: De natuur heeft veel te lijden onder een overmaat aan stikstof. Een vermindering is nodig, waarbij naast een verdere daling van de emissies door landbouw/veeteelt en industrie, vooral aanvullend beleid voor scheepvaart noodzakelijk is. •Natura2000 gebieden apart te benoemen en bij ontwikkelprincipe 19 als randvoorwaarde op te nemen: N2000 doelen en realisatie van de NNN. •Extra impuls voor weidevogelgebieden op te nemen: Noord-Holland is nog steeds een van de beste weidevogelprovincies van Nederland. Om de populaties te laten herstellen is een extra impuls nodig, gericht op samenwerking tussen boeren en natuurorganisaties, predatiebeheer, en aanwezigheid van voldoende kruidenrijk grasland. •Aan de eerste kritische succesfactor bij ontwikkelprincipe 6 (karakteristieken kustlijnen) naast recreatieve kansen, combinaties van veiligheid en ecologische kansen toe te voegen. •Bij Ontwikkelprincipe 7 (ecologische verbindingen) lijkt het alleen over de IJsselmeerkust te gaan. Belangrijk om dit ook te laten gelden voor Noordzee en Waddenzee. Ook belangrijk om de binnenduinrand expliciet te benoemen onder ontwikkelprincipe 7 (rust & reuring zonering), zoals ook afgesproken in het Kustconvenant.	Indiener doet overigens enkele voorstellen om in de omgevingsvisie op te nemen, waar we hieronder op ingaan. - Het ontwikkelprincipe over natuurinclusief ontwikkelen is deels in te vullen door een actief soortenbeleid, door bijvoorbeeld nieuwbouw in de stad te voorzien van voorzieningen voor specifieke soorten. We besteden hier ook aandacht aan in de verdere ontwikkeling van het natuurbeleid. - Vermindering van stikstofuitstoot wordt opgepakt in het kader van de programmatische aanpak stikstof. Dit beleid maakt onderdeel uit van het huidige Natura 2000-beleid en zal ongewijzigd doorgaan. - Natura 2000 en NNN zijn in het gele kader op pagina 21 benoemd als onderdeel van de basisrandvoorwaarden; deze gelden voor alle ontwikkelingen en worden daarom niet bij elk ontwikkelprincipe herhaald. - De weidevogels hebben onze permanente aandacht, we werken voortdurend aan de verbetering van de omstandigheden daar waar dat mogelijk is. Evengoed moeten we ons realiseren dat de toekomst van de weidevogelpopulaties door meer zaken wordt beïnvloed dan alleen de omstandigheden in Noord-Holland. Ook is er een relatie met klimaatverandering. In de uitwerking van de samenhang tussen klimaatadaptatie, natuurbeleid en biodiversiteit zal ook aandacht besteed worden aan de weidevogels. - Bij de beweging Dynamisch Schiereiland benoemt ontwikkelprincipe 7 ('ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met oog op het robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren') nadrukkelijk de ecologische potentie van alle kustgebieden. - ontwikkelprincipe 7 geldt voor de kustgebieden van alle grote wateren. Dat is daar ook te lezen. We zullen de eerste en derde zin als volgt aanpassen: "Om meer ontwikkelingen in en gebruik van alle kustgebieden, zoals het IJsselmeergebied, te kunnen opvangen, moet het systeem ecologisch robuuster worden... Ook de (natte) kustlandschappen aan de randen, in het IJsselmeergebied en de binnenduinrand, kunnen bijdragen aan het realiseren van deze opgave."
ZO-0600	**3. Investeer in natuurinclusieve landbouw zoals ook in Greenports wordt geïnvesteerd** In de agrarische sector is herstel en ontwikkeling van natuurlijke waarden hard nodig. Het oprichten van een Greenport gericht op het realiseren van een natuurinclusieve landbouw in alle sectoren in heel Noord-Holland is wat ons betreft nodig om deze ambitie van het nodige gewicht te voorzien en verder aan te jagen. **Waarom is natuurintensieve en -inclusieve landbouw belangrijk?** De biodiversiteit daalt en de natuur in agrarische gebieden staat onder druk. Tegelijk groeit ook bij het publiek het bewustzijn dat een goede balans tussen productie en natuur in de landbouw noodzakelijk is en dat ook burgers en consumenten daar een verantwoordelijkheid in hebben. Dat maakt dat natuurinclusieve en natuurintensieve landouw nodig en mogelijk is voor landschap, milieu en natuur en voor een gezonde rendabele landbouw op de lange termijn. **Natuurinclusieve landbouw** Voor de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw is de samenhang tussen de volgende aspecten belangrijk: · Biodiversiteitsrendement: bijvoorbeeld versterken bodemkwaliteit, natuur- en landschapsherstel of -behoud (functionele- en landschappelijke) biodiversiteit of het versterken van specifieke soorten biodiversiteit; · Gebiedsgericht rendement: bijvoorbeeld natuurgerichte samenwerking op gebiedsniveau (denk aan agrarische collectieven, terreinbeheerders), mozaïek, gezamenlijke gebruik van diensten, marktbenadering; · Landbouwkundig rendement: voldoende productie van veevoer, melk, groente, bollen, aardappelen van uitstekende kwaliteit; · Bedrijfseconomisch rendement: bijvoorbeeld omzet, financiering, kosten, markt.	De kritische succesfactor bij ontwikkelprincipe 18 over de bereidheid van de sector tot verduurzaming enz. dekt volgens ons voldoende de lading om voor de gehele agrifoodsector toe te werken naar een (meer) natuurinclusieve landbouw. Ontwikkelprincipe 2 geldt voor alle ontwikkelingen in de gehele provincie, dus ook voor ontwikkelingen in de agrifoodsector. Deze algemeen geldende principes worden niet overal herhaald.

	De verwachting is dat door Europese en nationale wetgeving natuurinclusieve landbouw de nieuwe norm voor agrariërs gaat worden. (...) **Natuurintensieve landbouw** Waar bij de natuurinclusieve landbouw de agrarische productie leidend is en de gerealiseerde natuurwaarden een mooi en gewild bijproduct is, is er daarnaast behoefte aan agrarische werkzaamheden waar de productie van natuur leidend is. Deze vorm noemen we de natuurintensieve landbouw. Met name binnen het NNN is behoefte aan agrarische productie waarbij de natuur op een staat en het agrarische product hiervan afgeleid is. Dit klinkt bijna tegenstrijdig omdat deze vorm van agrarische productie juist zeer extensief genoemd kan worden. De Provincie werkt aan het opzetten van een Living Lab Natuurinclusieve Landbouw. Dit ondersteunen wij van harte. Wij willen graag investeren in nieuwe vormen van samenwerking met agrarisch ondernemers die passen bij de intentie om de productie van natuurwaarden centraal te stellen in de bedrijfsvoering. Wij zien ook dat er in de landbouw positieve ontwikkelingen gaande zijn, en dat er veel initiatieven zijn die bijdragen aan een meer natuurinclusieve landbouw. Dat is tegelijkertijd nog een hele zoektocht en de landbouw kan het niet alleen. Het gaat om een doorwerking in de hele keten tot en met de consument aan toe. Dat maakt het belangrijk dat de Provincie een sterke boost geeft aan deze ontwikkeling. Wij stellen voor: •Bij ontwikkelprincipe 18 (agrifoodscetor wordt gefaciliteerd bij duurzame en economische ontwikkeling) als kritische succesfactor toe te voegen: Investeren in Natuur Inclusieve Landbouw (als standaard voor agrarische productie) en Natuur Intensieve Landbouw (met natuur als hoofdproduct) zoals ook in Greenports wordt geïnvesteerd. Ons voorstel is een Greenport Natuurinclusieve Landbouw op te richten. •Een verbinding te maken tussen ontwikkelprincipe 2 (natuurinclusief ontwikkelen) en ontwikkelprincipe 18 (agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij duurzame en economische ontwikkeling). Ons voorstel is bij 18 als randvoorwaarde toe te voegen: alle ontwikkelingen in de landbouw zo veel mogelijk natuurinclusief.	
ZO-0601	**4. Houd in de visie vast aan de koers om bodemdaling tegen te gaan**. Als bijdrage aan een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland is in de Koers opgenomen om bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. In de uitwerking in ontwikkelprincipe 21. wordt alleen gesproken over 'afremmen', wat wij te beperkt vinden. Het argument dat het stopzetten van bodemdaling niet alleen bijdraagt aan een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland, maar ook een belangrijke bijdrage kan leveren aan het tegengaan van de CO2 uitstoot mag niet onvermeld blijven. Wij pleiten voor het aanwijzen van gebieden waar de bodemdaling zo veel als mogelijk wordt afgeremd ("historisch veen", vaak weidevogelgebieden) en veengebieden waar juist wordt ingezet op groeiend veen. In deze gebieden zijn andere teelten, en moerasvorming, een middel om koolstof actief vast te leggen. Omdat herstel van veen om een lange adem vraagt, is het belangrijk dat deze indeling juist op het niveau van een omgevingsvisie wordt vastgelegd, en niet alleen in een uitvoeringsprogramma.	Wij willen de bodemdaling inderdaad remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen. Aan de derde zin onder ontwikkelprincipe 21 op pag. 55 voegen we ", stoppen en zo mogelijk herstellen" toe, waardoor de zin als volgt komt te luiden: "Het tempo waarin het landgebruik aangepast kan worden op het remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen van bodemdaling heeft ... ." Uiteraard leidt de aanpak van bodemdaling ook tot het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen. Wij zijn nog niet zo ver dat wij al voor alle deelgebieden keuzes kunnen maken. Wij willen dit doen samen met alle betrokken organisaties, als onderdeel van ons op te starten uitvoeringsprogramma.
ZO-0602	**5. MRA: breid toegankelijk groen voor stedelingen uit** In de komende jaren worden in de MRA honderdduizenden woningen gebouwd. Hoewel het belang van het Metropolitane Landschap in de Omgevingsvisie sterk wordt benadrukt, pleiten wij bovenop het versterken en verbinden van gebieden ook voor uitbreiding van groen voor stedelingen in de MRA: •Voor elke stedelijke ontwikkeling wordt ook meer natuur/recreatiegebied aangelegd. Doel is dat iedere Noord-Hollander binnen 5 minuten (lopen of fietsen) in het groen kan zijn en binnen 15 minuten fietsen in een grootschalig natuur/recreatiegebied •Om kwetsbare bestaande natuur (duinen, het Gooi) te ontlasten dient meer groen beschikbaar te komen in gebieden met een verder groeiende vraag naar recreatie. Dit betekent dat er op een aantal locaties nieuwe recreatieterreinen dienen te worden aangelegd. De noordrand van Amsterdam is hier een	De provincie investeert in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland en recreatieve routestructuren. Wij ondersteunen de ambitie om binnen een bepaalde reistijd in het groen te zijn. Een van de kernkwaliteiten van de MRA is dat inwoners binnen 15 minuten in het groen kunnen zijn. Een van de redenen dat wij een ontwikkelprincipe (10) specifiek voor het metropolitane landschapsontwikkeling als volwaardig onderdeel van het metropolitaan systeem hebben opgenomen. Met gemeenten wordt in MRA-verband verkend waar behoefte is aan uitbreiding van groengebieden en recreatiemogelijkheden en mogelijkheden voor financiering van realisatie en beheer. Een fonds is een van de mogelijke instrumenten. De uitwerking vindt plaats in het programma Metropolitaan Landschap van de MRA. Vanwege het langjarige karakter van de

	voorbeeld van •Om de landbouw stadsgerichter te maken voor de stedeling. Wij stellen voor in de Greenport Natuurinclusieve Landbouw binnen de MRA regio te focussen op het mogelijk maken van een natuurintensieve, stadsgerichte landbouwsector. Om dit mogelijk te maken pleiten wij voor het gebruik van vereffeningsfondsen voor nieuwe natuur. De opbrengst van de nieuwe woningen dient niet alleen te worden gebruikt om riolering en wegen aan te leggen, maar ook voldoende recreatiemogelijkheden. Het realiseren van groen kan ook in het programma van eisen voor projectontwikkelaars worden opgenomen. Daarnaast is een landschapsfonds voor de financiering van het beheer van belang. Bovenstaande financiële middelen kunnen ook worden gebruikt om de landbouw binnen de MRA te ondersteunen bij haar transitie naar een stadsgerichte, natuurvriendelijke en klimaatpositieve landbouw.	visie doen we in het visiedeel geen uitspraken over in te zetten instrumenten. In het hoofdstuk van Visie naar uitvoering benoemen we wel het eerder genoemde programma.
ZO-0603	**6. Geef sturing aan nieuwe energie** Energietransitie is tegelijkertijd noodzakelijk en een hele grote opgave. In de visie is een voorzet opgenomen voor een "regionale mix". Wat wij nog missen is provinciale sturing, waarbij naast erkenning dat bepaalde gebieden een grote opgave vragen, zoals Tata Steel, ook expliciet andere gebieden gevrijwaard dienen te worden van grootschalige ruimtelijke veranderingen door bv de plaatsing van nieuwe windmolens. Energietransitie met maatschappelijk draagvlak en landschappelijke kwaliteit is noodzakelijk om juridische procedures en langdurige discussies te voorkomen. Bij het vastleggen van de ruimtelijke spelregels voor de energietransitie is het belangrijk om het maatschappelijk middenveld in te schakelen voor het maken van plannen met draagvlak. Wij stellen dan ook voor om in een aantal kwetsbare gebieden de plaatsing van windmolens en zonneweiden op agrarisch land uit te sluiten. De ruimtelijke gevolgen van deze nieuwe vormen van energiewinning zijn nu eenmaal (te) groot, zoals ook het advies van de Rijksadviseur van het landschap blijkt. Concreet: •Voeg aan de tweede randvoorwaarde bij ontwikkelprincipe 14 toe dat er per gebied onderzoek moet komen naar de potenties inclusief de (on)mogelijkheden voor landschappelijke inpassing. **Tegengaan bodemdaling** Verder dient het tegengaan van bodemdaling onderdeel uit te maken van de energietransitie. Wij pleiten voor het maken van duidelijke keuzen: •geen peilverlaging meer in veengebieden •stimuleren van actieve veengroei in een aantal locaties.	Met de Regionale Energiestrategieen zal een nadere invulling worden gegeven aan de ambities en projecten. De reeds door ons uitgevoerde Ruimtelijke verkenningen in de MRA en Noord-Holland Noord naar de potenties van opwek van duurzame energie, mede gekoppeld aan landschappelijke inpassing, vormen hiervoor belangrijke bouwstenen. Het ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie maakt hier onderdeel van uit. Dit geldt ook voor specifiek beleid ten aanzien van landschap en natuur.
ZO-0604	Als laatste algemene opmerkingen willen we herhalen dat het zetten van de volgende stap (van visie naar uitvoering) van groot belang is. Dit vraagt om integrale regionale uitvoeringsprogramma's, waarbij a) alle relevante partijen worden betrokken, en b) het provinciaal beleid, inclusief het grondbeleid en de beschikbaarheid van provinciale gronden, onderling op elkaar af worden gestemd. Ook de bestuurlijke inbedding door stuurgroepen verdient aandacht. De werkwijze van het Kustpact, met een convenant als resultaat, is hierbij een voorbeeld welke wat ons betreft navolging verdient.	Wij onderschrijven het belang om de Omgevingsvisie op goede wijze te vertalen naar uitvoering en hierbij recht te blijven doen aan de integraliteit van de visie. Het spreekt vanzelf dat we hierbij alle relevante partijen zullen betrekken.

ZW-0059 Platform IJmond Bereikbaar		
ZO-0605	Geachte college van Gedeputeerde Staten, Met veel belangstelling heeft het Platform IJmond Bereikbaar kennis genomen van uw Ontwerp-Omgevingsvisie. In het ontwerp schetst u de hoofdlijnen van het provinciaal beleid voor de fysieke leefomgeving.	Wij nemen de ondersteuning van de ambities op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid, in samenhang met klimaat, gezondheid en natuur met dank in ontvangst.

	Het document richt zich op meerdere aspecten van de fysieke leefomgeving. De opgave van het Platform IJmond Bereikbaar richt zich primair op de bereikbaarheid van de IJmond in relatie tot de leefbaarheid. Derhalve zal onze reactie zich primair richten op de strategische opgaven in verband met het thema mobiliteit. Het Platform IJmond bereikbaar onderschrijft de ambities die u schetst met betrekking tot een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid, maar wil graag een aantal punten toevoegen aan uw ambities. U constateert, naar onze mening, terecht dat de behoefte aan mobiliteit verder toeneemt. Uw ambitie dat de inwoners van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden, onderschrijven wij. Het Platform richt zich onder meer op de samenhang tussen de aanpak van mobiliteitsvraagstukken, bereikbaarheid en luchtkwaliteit. De inzet voor het versterken van mobiliteitsopties die bijdragen aan verbetering van het klimaat, gezondheid en natuur door goede OVverbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovaties en de doelstelling het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal te gebruiken, sluit aan op de ambities in de IJmond. In dat kader brengen wij in graag een aantal gebiedsgerichte maatregelen onder uw aandacht met het verzoek deze bij uw beleidsvorming te betrekken. Wij zijn van mening dat deze aansluiten bij uw ambities en elkaar kunnen versterken. In de bijlage zijn deze uitgewerkt. Hoogachtend, Platform IJmond Bereikbaar, Namens deze, P.H.J. van Tongeren	
	Bijlage reactie Platform IJmond Bereikbaar Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 In de IJmond zien we grote samenhang tussen de aanpak van mobiliteitsvraagstukken, bereikbaarheid en luchtkwaliteit. Een van de vragen die in de concept omgevingsvisie gesteld wordt (p. 8, kopje Bodem, water en luchtkwaliteit), is hoe invulling te geven aan de opgave voor gezonde luchtkwaliteit, bij de groeiende verstedelijking en mobiliteit. Het beleid van de IJmondgemeenten is er onder meer op gericht om rond de daarvoor geschikte stationslocaties te verdichten en betere faciliteiten aan te brengen voor fietsers. De ondergrondse fietsenstalling in de gemeente Beverwijk is daarvan een voorbeeld. De IJmondgemeenten zetten extra in op vermindering van autokilometers de verbetering van de fietsbereikbaarheid van de stations met de aanleg van een snelfietsroute. Mobiliteit wordt genoemd als een van de elementen binnen de economische transitie, gerelateerd aan de technische ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit. Een belangrijke innovatie die veel kan betekenen is het Talking traffic. Dit is een noodzakelijke ontwikkeling naar autonome voertuigen, maar biedt nu al kansen voor betere doorstroming op lokale wegen, actuele reisinformatie etc. In de IJmond wordt onderzocht hoe de mogelijkheden van Talking traffic het goederenvervoer kunnen faciliteren en ook kan stimuleren om buiten de spits te rijden. Minder stilstand is goed voor CO2 reductie, luchtkwaliteit en de economie. Een van de 8 urgente ontwikkelingen is samengevat onder de kop Mobiliteit (p. 9). Een van de vragen is hoe de ruimtelijke ontwikkelingen op de mobiliteitsvraag af te stemmen. In de IJmond is men zich bewust van de druk die op de grote steden ligt als het gaat om bereikbaarheid van woon- en werklocaties. Daarom heeft de IJmond actief geparticipeerd in het MIRT NowA onderzoek. De IJmond investeert in een snelfietsroute die op termijn zal leiden tot een sterk positief effect op de bereikbaarheid van banen voor fietsers. Er wordt belang gehecht aan een samenhang met andere nog aan te leggen snelfietsroutes, zoals tussen IJmond en Alkmaar en IJmond en Haarlem. Wanneer de extra pont in de spits behouden blijft	

	zorgt dat voor een gemiddelde reistijdwinst van ca. 5 minuten en voor een betrouwbaardere dienstregeling, aangevuld met snellere doorstroming op de fietsroutes. Het is van groot belang dat de robuustheid van het multimodale systeem toeneemt. Dat kan worden gerealiseerd door het in de vaart houden van de spitspont bij Velsen, in combinatie met de Werkgeversaanpak van IJmond Bereikbaar en de aanleg van snelfietsroutes . Effecten van deze maatregelen dragen bij aan een betere bereikbaarheid van werklocaties en ontlasten het regionaal verkeer over bijvoorbeeld de Velsertraverse, N197 en de A22. 80% van alle reizen die Nederlanders maken zijn korter dan 15 kilometer. Die verplaatsingen vinden vooral binnen de eigen regio en per auto plaats, vaak deels over de snelweg. De grootste pendelstromen vinden in de regio's zelf plaats. Door meer ruimte en aandacht te geven aan de (elektrische) fiets kan de provincie de doorstroming van haar wegennet verbeteren en tevens een belangrijke bijdrage leveren aan de bereikbaarheid en luchtkwaliteit. Ook een beter OV kan een belangrijke bijdrage leveren aan de robuustheid van het multimodaal systeem, zeker wanneer de provincie inzet op het verbeteren van de OV bereikbaarheid tussen IJmond en werkgebieden in Amsterdam. Door de OV-reistijd richting Amsterdam Westpoort en Amsterdam Sloterdijk te verlagen, kan vanaf daar verder gereisd worden naar de werkgebieden aan de zuidkant van Amsterdam. Het bevorderen van het OV gebruik, met name in het woon-werkverkeer, ontlast het wegennet. Er ontstaat dan een positief effect op de bereikbaarheid van banen en de robuustheid van het multimodale systeem neemt toe. In de IJmond wordt gekozen voor een drieledige aanpak voor het verduurzamen van mobiliteit. Zo worden werkgevers benaderd om hun personeel te stimuleren van OV en fiets gebruik te maken en zijn er regelingen om transport te verduurzamen. Daarnaast worden de faciliteiten voor duurzame mobiliteit in de vorm van fietspaden, prioritering en duurzame brandstofpunten steeds beter uitgerold. Tot slot gebruiken we de Wet milieubeheer om achterblijvers in beweging te krijgen en maatregelen te nemen die het milieu ontlasten. Hierbij is het van belang om duidelijke kaders te stellen, maar de innovatie aan de markt over te laten. Voor brandstoffen geldt bijvoorbeeld zero emissie waar het kan, biobrandstoffen waar het moet. Een van de ambities van de provincie richt zich op de leefomgeving, waarbij mobiliteit onderdeel is van het gebruik van de leefomgeving (p.13). De provincie wil zich inzetten voor het versterken van de mobiliteitsopties die bijdragen aan verbetering van het klimaat, gezondheid en natuur. Zij noemt goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovaties. Doel is het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal te gebruiken. Deze ambitie sluit naadloos aan op de ambities in de IJmond. Wij werken samen met de provincie aan innovatieve oplossingen in de infrastructuur en bij het reguleren van verkeersstromen. Het versterken van de mobiliteitsopties pakken we onder meer aan onder de werkgeversaanpak van IJmond Bereikbaar, waar we spitsmijden, samenrijden, deelfietsen en deelauto's introduceren. Bij de visie van de provincie op de leefomgevingskwaliteit (p.18-19) wordt als een van de Generieke Kritische succesfactoren een goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden via groenblauwe verbindingen genoemd. Wat in het belang is van het welzijn en de gezondheid van inwoners en bezoekers. De stranden en duingebieden in de IJmond vormen een belangrijk onderdeel van deze natuur- en recreatiegebieden. In het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling noemt de provincie het van belang dat het totale mobiliteitssysteem aangepast wordt aan de drukker wordende metropool. Een samenhangend metropolitaan systeem ligt hieraan ten grondslag. Mulitimodale bereikbaarheid is daarin voor de IJmond een belangrijke factor.	

ZO-0606	De provincie stelt dat bij deze ontwikkeling een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit hoort dat meegroeit met de verstedelijking. Zij wijst er op dat een grootstedelijk OV-systeem de ruggengraat vormt. Ook stelt de provincie dat de A9 meer en meer de doorgaande route van de metropool wordt. Wat mist is de visie van de provincie op de functie van de A22 in dat geheel. Een – door de gemeente Beverwijk gewenste – afname van de maximumsnelheid op de A22, draagt onder meer bij aan de luchtkwaliteit, biedt kansen voor de ruimtelijke ontwikkeling in de corridor Beverwijk én draagt bij aan de doorstroming van het regionaal gebonden verkeer.	Deze wens leeft al langer en is met Rijkswaterstaat, als wegbeheerder van de A22, reeds gevoerd. Rijkswaterstaat heeft aangegeven de A22 van cruciaal belang te zien en wens geen snelheidsverlaging of "downgrading" van de A22.
ZO-0607	De provincie wil inzetten in het verbeteren van de OV-verbindingen tussen grote woonwerklocaties. Dit sluit aan bij de IJmondiale ambitie voor het verbeteren van de woonwerkrelaties tussen de noordelijke IJmond en de werklocaties in Amsterdam. De provincie wil de groei van het verkeer in de metropool in goede banen leiden (kader nummer 9 op p. 34) en wil daarom investeren in alle verkeernetwerken, het regionaal OV, fietsnetwerk en auto. Hier mist een visie op het verbeteren van de wijze waarop barrières in fietsnetwerken worden opgelost, zoals het kruisen van fietsnetwerken met waterwegen. In dit kader is de pontverbinding tussen Velsen-Noord en Velsen-Zuid een relevant probleem, zeker wanneer de provincie investeert op de betere regionale bereikbaarheid met de fiets. Wanneer de provincie streeft naar een belangrijke rol van de fiets in 2050 in de regionale mobiliteit, kan zij de IJmond steunen in haar inspanningen de tweede pont in de spits te behouden om de barrière Noordzeekanaal op te heffen. In dit kader is de kritische succesfactor Betrouwbare en passende dienstregeling(en) een relevante als het gaat om de dienstregeling van de betreffende pontverbinding.	Zoals aangegeven onder ontwikkelprincipe 9 dichten wij ook een belangrijke rol toe aan fietsverkeer in het verbeteren van woonwerkrelaties. De Omgevingsvisie geeft het strategisch ruimtelijk kader aan voor de lange termijn. De visie gaat niet in op concrete projectvoorstellen of oplossingsrichtingen. In de in hoofdstuk van Visie naar uitvoering aangekondigde Agenda mobiliteit en het daaraan gekoppelde Meerjarenprogramma Infrastructuur zal gesproken en afgewogen worden welke concrete maatregelen hiervoor worden ingezet.
ZO-0608	In het hoofdstuk Van visie naar uitvoering, kopje Metropool in ontwikkeling (p. 66), noemt de provincie een aantal programma's die bijdragen aan de doelstellingen in haar visie. Hier missen we de samenwerking tussen de provincie en IJmond Bereikbaar, een regionaal programma dat bijdraagt aan bereikbaarheid en leefbaarheid.	Het deel Van visie naar uitvoering geeft een eerste aanzet voor de mix aan instrumenten die we als provincie per beweging willen inzetten, om onze doelen te realiseren. We hebben daarbij niet de bedoeling gehad om volledig te zijn, zowel niet in de opsomming van (mogelijke) programma's als niet in het benoemen van alle mogelijke partijen, waarmee we kunnen samenwerken.
ZO-0609	Nog een aantal algemene opmerkingen Mobiliteit is op landelijk niveau debet aan 30% van de huidige CO2 uitstoot. De mobiliteitstransitie en de brandstoffentransitie vormen hiermee een integraal onderdeel van de Energietransitie. •Koppel het mobiliteitsvraagstuk sterker aan de energietransitie •Neem mobiliteit mee in de Regionale Energie Strategie (REGs) •Zet sterker in op duurzame mobiliteit. Duurzame mobiliteit is niet enkel een keuze, maar een vereiste voor het slagen van de Parijs doelstellingen. •Kies daarnaast voor Zero Emissie zodat luchtkwaliteit sterker wordt gekoppeld aan CO2 reductie. •Prioriteer niet alleen op regionaal vervoer maar geef ook ruimte voor de duurzaamste modaliteiten. •Het meeste verkeer vindt plaats binnen de MRA, dit zijn kortere afstanden waar de fiets vaak een volwaardig alternatief kan zijn wanneer dit wordt gefaciliteerd met goede en veilige verbindingen. •Kies waar nodig voor het faciliteren en ontsluiten van fietsverbindingen boven de auto, als meest duurzame variant. Beloon duurzaam gedrag door optimale faciliteiten. •Hef de barrièrewerking die interregionale corridors hebben voor lokaal en regionaal verkeer zo veel mogelijk op. Deze barrières worden gevormd door Snelwegen, Rijksvaarwegen, Spoorbanen •Biedt voldoende overgangen, tunnels, bruggen en veren. Ontvlechting van regionaal en interregionaal verkeer zorgt voor een robuuster netwerk.le •Durf te prioriteren: laat wegen die niet behoren tot de interregionale corridor afwaarderen. •Lagere snelheden bieden bijvoorbeeld kansen voor woningbouw waar dat nu niet kan. Einde redactie Platform Bereikbaar Omgevingsvisie NH2050 (ontwerp)	Indiener stelt terecht dat mobiliteit ook onderdeel moet zijn van de regionale energie en klimaat strategieën. Dit onderwerp zal hier dan ook aandacht krijgen. De combinatie van de ontwikkelprincipes 8 en 9 in de beweging Metropool in ontwikkeling, bieden ons inziens een duurzaam verstedelijkings- en mobiliteitsconcept. Bij de beschrijving refereren we ook aan het toenemende belang en de rol van fietsen en het fietsnetwerk hierbij. In het hoofdstuk van Visie naar uitvoering staat de Agenda mobiliteit en het daaruit voortvloeiende Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur aangekondigd. Daarin zullen de concrete maatregelen en eventuele investeringen worden benoemd en de door indiener aangedragen oplossingen worden gewogen.

ZW-0060 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
ZO-0610	Geacht college, Op 12 juni jl. heeft u de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met bijbehorende PlanMER vrijgegeven voor de terinzagelegging. Tot en met 30 juli 2018 kunnen door eenieder zienswijzen over de ontwerp omgevingsvisie bij uw college worden ingediend. In deze brief treft u de reactie van de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) aan. De OFGV is binnen uw provincie werkzaam in Gooi en Vechtstreek en heeft de visie dan ook vanuit het perspectief van deze regio gelezen. Wij complimenteren u allereerst met de overzichtelijkheid en de vormgeving van het visie document. Daarmee is het een zeer toegankelijk document geworden. De ambities voor de regio Gooi en Vechtstreek die in het ontwerp zijn opgenomen raken ons werk en onze uitvoeringspraktijk. Als uitvoeringsorganisatie dienen wij geen formele zienswijze in. Wij volstaan met het duiden van enkele raakvlakken die we met ons werk zien, geven daar reflecties op en bieden onze medewerking aan om vanuit onze rol en taken de beschreven ambities waar te maken, bij te dragen aan de voorgestane regionale aanpak en het gevraagde maatwerk te leveren.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0611	**Bewegingen en kwaliteiten Gooi en Vechtstreek** In het algemeen wordt over Gooi en Vechtstreek opgemerkt dat de grote leefomgevingskwaliteit met diverse landschappen, recreatieve en toeristische mogelijkheden, topwoonmilieus in combinatie met mobiliteitsopgaven, economisch vitaal blijven en opgaven in het veenweidegebied een complex aan vraagstukken met zich mee brengen. Daarnaast worden de bestaande kwaliteiten van Gooi en Vechtstreek omschreven, zoals de hoge kwaliteit van leven en zorg, een aantrekkelijk vestigingsgebied voor innovatieve bedrijven en hun medewerkers en een breed scala aan recreatiemogelijkheden dicht bij de stad. Deze kwaliteiten bieden, volgens de visie, een basis voor verdere ontwikkeling in de toekomst. Wij herkennen deze kwaliteiten van dit deel van ons werkgebied zeker. Als wij deze relateren aan de urgente ontwikkelingen in de leefomgeving, die u ook omschrijft, zien we echter ook complexe vraagstukken op ons afkomen (naast die in het veenweidegebied, die u al duidt). Hierna gaan we op een aantal van dat soort vraagstukken nader in. **Thema's Gooi en Vechtstreek** Iets specifieker voor het gebied Gooi en Vechtstreek (ons werkgebied) vallen ons een aantal zaken op. *Behouden en ontwikkelen* In de visie wordt Gooi en Vechtstreek beschreven als een kleinschalig gebied, met hoge cultuurhistorische waarden wat daardoor geen of minder ruimte biedt voor grootschalige ontwikkelingen zoals zonne- en windmolenparken. De kwaliteit van deze streek moet beschermd en/of verbeterd worden. Ontwikkelingen moeten zoveel mogelijk binnenstedelijk- en dorps plaatsvinden en moeten passend zijn met behoud van het karakteristieke landschap. Het op peil houden van het voorzieningenniveau en een goede verhouding tussen centrum stedelijke gebieden en dorpskernen en het behoud van de identiteit is een vraagstuk dat speelt. U ziet regionale samenwerking daarin als de sleutel voor een goede strategie om het netwerk van steden en kernen sterker te maken en te verbinden met het landschap. Er wordt een oproep gedaan voor het creëren van lokaal maatwerk in goed regionaal overleg met oog voor onder andere natuur, duurzaamheid en milieu.	Bij het opstellen van de Regionale Energiestrategieen moet niet alleen rekening worden gehouden met regionale belangen maar ook met nationale en lokale belangen. In de aanpak zal dit worden meegenomen en verder worden uitgewerkt.

	Het vraagstuk van het beschermen van de kleinschaligheid en de cultuurhistorie en een bijdrage leveren aan de energietransitie is hier een vraagstuk dat bijna letterlijk wordt geadresseerd. Het ruimtelijk inpassen van maatregelen om duurzame energie op te wekken in dit gebied, met behoud van de huidige kwaliteiten zal niet eenvoudig zijn. De oproep tot regionale aanpak en maatwerk is dan ook zeer terecht en onderschrijven wij. Het is overigens de vraag of een regionale aanpak en maatwerk voldoende zal zijn, omdat de beperking voor grootschalige ontwikkelingen voor alle gemeenten in de regio lijkt te gelden. Individuele gemeenten zullen bovendien ook streven naar het behalen van de klimaatdoelstellingen. *Economische concentratie* Hilversum wordt in de visie geduid als een van de gebieden waar economische concentratie plaatsvindt. Hier is veel bedrijvigheid. Uiteraard herkennen wij de concentratie van bedrijvigheid in dit gebied. Te meer omdat ons werk zich grotendeels richt op bedrijvigheid en de invloed daarvan op de leefomgeving. Juist in dit gebied dragen wij daarom ook graag bij aan de balans tussen de ontwikkeling van deze bedrijvigheid en de bescherming van de leefomgeving. *Metropool regio* Interessant is de duiding van het metropolitane landschap waar het Markermeer en IJmeer, maar ook het veenweidegebied in Gooi en Vechtstreek onder vallen. Omdat grote delen (oppervlakten) van het Markermeer en IJmeer in Flevoland liggen en onze omgevingsdienst daar 'natuur taken' op gebied van toezicht en handhaving voor Flevoland uitvoert, zien we hier nadrukkelijke kansen voor samenwerking op 'onze' schaal: Flevoland en Gooi en Vechtstreek. Uw constatering of zelfs uitgesproken zorg dat in het veenweidegebied steeds meer functies worden gedeeld en dat dit niet oneindig kan, onderschrijven wij van harte.	
ZO-0612	*Natuur en natuurgebieden* In uw visie stelt u de verbindingen tussen natuurgebieden in de regio Gooi en Vechtstreek te willen verbeteren voor een natuurlijke en vitaal landelijke omgeving. Ook verstedelijking, ontwikkelingen in de landbouw en klimaatmaatregelen moeten zoveel mogelijk natuurinclusief zijn tot vermindering van druk op milieu en ter vergroting van de biodiversiteit. Wij hopen in volgende fases van uitvoering van de Omgevingswet (in de verordening en/of programma's) nadere invulling te vinden over de term natuurinclusief. Dit om te kunnen bepalen in hoeverre wij in ons werk voor de gemeenten uit Gooi en Vechtstreek invulling kunnen geven aan dit begrip. **Conclusie** In de ambities voor Gooi en Vechtstreek herkennen we de doelen van de Omgevingswet. De ambities zijn groot en lijken in sommige gevallen tegenstrijdig aan elkaar. Te denken valt aan de ambities om de leefbaarheid te vergroten, de identiteit van Gooi en Vechtstreek te behouden, maar ook tegelijkertijd zoveel mogelijk binnenstedelijk en dorps te ontwikkelen. Deze tegenstrijdigheid zien wij ook in de Omgevingswet. Ook hierin worden 'ruimte voor ontwikkeling' en 'waarborgen voor kwaliteit' naast elkaar gezet. Evenals 'inzichtelijkheid, voorspelbaarheid, gebruiksgemak' naast 'maatwerkoplossingen en meer lokale afwegingsruimte'. De invulling van de overige instrumenten uit de Omgevingswet en uiteindelijk ook de uitvoering 'in het veld' zal mogelijk moeten maken om per gebied tot goede integrale planvorming te komen waarin een balans wordt gevonden tussen benutten en beschermen. We zijn daarom benieuwd op welke manier de ambities concreet worden gemaakt in programma's, verordeningen en plannen. Ten slotte waarderen wij zeer de meerdere oproepen in de visie om in regionaal overleg en regionale samenwerking te komen tot lokaal maatwerk. We zien dat die	Het behalen van de doelstelling voor meer biodiversiteit zal gebeuren met inzet van diverse instrumenten. De investering in meer groenblauwe dooradering, robuuste verbindingen en intregrale ontwikkeling van natuur met andere functies is een vorm daarvoor, die wordt uitgewerkt in onder andere het programma natuurontwikkeling. Daarnaast worden de wettelijke bepalingen uitgewerkt in de omgevingsverordening.

	samenwerking vaak ook op de thema's natuur, milieu en duurzaamheid een belangrijke rol in spelen. Als OFGV leveren wij hier dan ook graag een bijdrage aan. Wij zullen daar, ook richting onze partners uit Gooi en Vechtstreek, actief op inzetten. Hoogachtend, mr. drs. P.M.R. Schuurmans Directeur Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek	

ZW-0061 EVM Land of Watermanagement		
ZO-0613	**Wereldtentoonstelling 2044** Het jaar 2044 als richtjaar aanhouden om de Wereldtentoonstelling naar Nederland te halen en te kunnen laten zien waar ons land allemaal goed in is en was. Als locatie geheel Noord-Holland, rond de voormalige Zuiderzee met de inpolderingen en Friesland. West-Friezen bouwen over de hele wereld voor iedereen, het wordt tijd het eigen Thuis op te knappen en te tonen aan de Wereld. De stedelijke gebieden hebben allemaal hun eigen charme, zeker als de oude (water)structuren en misschien oude spoorlijnen als tramverbindingen hersteld kunnen worden. Vele kunstwerken zijn nog aanwezig en tonen de ooit gekozen trajecttracés. Zoveel als mogelijk werk met werk maken. Het watersysteem dat leidend is in een Delta, zoveel als mogelijk herstellen als veerkrachtige buffer, maar ook voor vervoer over water. Dit zowel in het landelijke, maar juist ook in het stedelijke gebied de grachten en watergangen weer opentrekken als toeristische trekpleister en helpt de Klimaatverandering, met intensievere regenbuien en langere droge perioden, op waterstaatkundig gebied de baas te kunnen blijven. Door de hogere pieken en diepere dalen, moet het watersysteem groter en daarmee robuuster worden en vertragen is de tactiek door het langer vast te kunnen houden. Met stoere vaderlanders kunnen we hopelijk een ramp met vele natte waterlanders voorkomen. De tunnelvisie van Amsterdam weer eens in juist proporties zien!	Wij kunnen ons vinden in de belangrijke functie die de indiener aan het watersysteem toekent, zie ook de huidige Watervisie. Wij hebben dit ook in de Omgevingsvisie tot uitdrukking proberen te laten komen. De kwalificatie die indiener over de gemeente Amsterdam geeft, delen we niet.
ZO-0614	Het is de kunst de geschiedenis in het gebied weer naar boven te halen door de oude structuren creatief te herstellen. De huidige Land en tuinbouw, zowel volle grond als bedekte teelten en zaadteelt zijn genoeg zichtbaar. De stedelijke gebieden hebben ieder hun eigen dynamiek waarmee men in het verleden groot geworden is en van geleefd heeft.	De opmerking van indiener sluit aan bij het eerste ontwikkelprincipe "Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap".
ZO-0615	Inzetten op nieuwe energietechnieken, o.a. waterstofproductie met elektriciteit op afgedankte olieboorplatforms door windturbines en zonnepanelen. Transformatorstations op centraal gelegen platforms door omzetting van wisselstroom naar gelijkstroom en hogere spanning voor minimale stroomverlies aan weerstand. Geproduceerde waterstof kan worden opslagen in lege gasvelden als buffer. Een interessante offshore industrie tonen, waarbij de militaire en civiele disciplines nauwe samenwerkingsverbanden aangaan. Het oude oliegeld richt zich door rendementshebzucht gelukkig ten gronde en het nieuwe geld brengt evenwicht doordat gespiegeld wordt aan noodzakelijke maatschappelijke omgevingsprocessen. Het is jammer voor velen, maar er gaat de komende tijd veel oud-geld terug de bodemloze (olie) putten in. The Future is al bijna begonnen! Tevredenheid passeert Rijkdom wist men al in 1626, slechts 24 jaar na de start van de V.O.C. Water Kust Land = Strand en Geniet! 29 juli 2018 EVM Land of Watermanagement	Wij geven voorrang aan innovatieve projecten die bijdragen aan duurzaam ruimtegebruik. Wij zijn daarbij wel mede afhankelijk van projecten uit de markt. In onderzoeken, beleid en projecten wordt hier maximaal op geanticipeerd.

ZO-0616	Een overslageiland ter hoogte van Petten op zo'n 20 kilometer uit de kust. Aan de zeekant dienen, met een waterdiepte van zo'n 25 meter, de grootste zeeschepen te kunnen worden gelost. Bij Sjanghai is zoiets gebouwd door ons Hollanders, op een bestaand eiland, waar 13 zeeschepen tegelijk kunnen afmeren en 30 binnenvaartschepen aan de over- en binnenkant. De Prinses Alexiatunnel, bestaande uit 2 x 2 rijbanen en twee spoorlijnen zal de verbinding geven met het vaste land. Op dit eiland een vrachtluchthaven situeren om alle modaliteiten via land, water en lucht te kunnen laten samenwerken. De veel lawaai makende vliegtuigen met vracht, worden uiteraard graag gemist op Schiphol en dan is die zielige vertoning in zo'n rijk land als Nederland daar ook eens grotendeels over. Op het eiland kan ook (een) waterstofproductiefabriek(en) worden gesitueerd. De kabels met elektriciteit afkomstig van de windturbines kunnen daar aanlanden. Via centrale transformatorstations, gesitueerd op omgebouwde boorplatforms, kan deze elektriciteit, omgevormd van wissel- naar gelijkstroom, worden aangevoerd. Enkhuizen, 28 juli 2018 EVM Land of Watermanagement	Ten aanzien van Schiphol is het vertrekpunt dat niet de provincie Noord-Holland, maar het Rijk bevoegd gezag is. De minister heeft aangegeven het oude onderzoek naar een luchthaven op zee met de huidige kennis opnieuw te wegen. In de luchthavennota zal hier door het Rijk op worden ingegaan. Vanuit ons streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie, zijn en blijven wij nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol.

ZW-0062 Jonge Bestuurders Texel		
ZO-0619	**1.Introductie** Jonge Bestuurders Texel (JBT) is een werkgroep van vijftien relatief jonge bestuurders op Texel die overtuigd zijn dat verjonging van het eiland noodzakelijk is voor de leefbaarheid en economie van de regio. Op dit moment behoort Texel tot de top 50 meest vergrijsde gemeenten van Nederland1. De werkgroep wil deze verjonging realiseren door het vestigingsklimaat van het eiland voor jongeren te verbeteren. JBT heeft in een manifest beschreven wat de deelproblemen zijn en welke mogelijke oplossingen hiervoor zijn2. De werkgroep geeft advies, maar zet zich ook in om zaken zelf te realiseren, daar waar mogelijk. De eerste bottleneck voor jongeren om zich te vestigen op het eiland is nu het gebrek aan geschikte woningen. **2. Woningnood** Ondanks dat Texel aangemerkt staat als gemeente in een anticipeerregio3, blijkt uit alle recente cijfers dat Texel een groeigemeente is en de komende jaren ook blijft4. Zo is er overweldigend veel bewijs dat er op Texel ernstige acute woningnood is, dat de nood voor de komende jaren nog groter wordt en dat dit de lokale economie nu al schaadt. Wat betreft woningnood behoort Texel volgens Huizenzoeker.nl met een stijging van 29 procent in gemiddelde verkoopprijs de afgelopen twee jaar tijd tot de top tien snelststijgende woningprijzen van heel Nederland en zijn de ontwikkelingen het best te vergelijken met Amsterdam6. In de top vijf gemeenten binnen de provincie met de snelst groeiende woningwaarde over de afgelopen tien jaar, staan vier gemeenten uit de regio Amsterdam, maar ook Texel met een stijging van 45 procent ten opzichte van tien jaar geleden7. Het aantal te koop aangeboden woningen is in vier jaar tijd met 67 procent gedaald8. Tot 2024 staan er slechts 294 extra woningen gepland9. Ook in de sociale huursector is de situatie ernstig met een wachtlijst zo groot als 25 procent van het aantal huishoudens op Texel en de gemiddelde wachttijd voor een eengezinswoning in Den Burg is gegroeid tot acht jaar10. Bij de particuliere huurwoningen ligt de gemiddelde brutohuurprijs met energielast op Texel met € 931 bijna 15 procent hoger dan het landelijk gemiddelde11. Het CBS laat bovendien zien dat het aantal huishoudens door demografische ontwikkelingen nog tot 2030 zal stijgen met ruim drie procent. Daarnaast zijn er veel schrijnende gevallen bekend. Zo is er een moeder waarbij gedreigd werd dat de kinderen herplaatst zouden worden als de moeder niets beters vond dan een caravan om in te wonen,	Wij bestrijden de stelling dat in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt gesteld dat in Noord-Holland Noord maximaal 23.000 woningen extra gebouwd mogen worden tot 2040. Het ontwikkelprincipe dat we in de visie hebben geformuleerd gaat uit van vraaggestuurde ontwikkeling. Dat betekent dat er ruimte voor nieuwe woningbouw is als hier (zowel kwantitatief als kwalitatief) aantoonbaar behoefte aan is op basis van demografische ontwikkeling, woonwensen en marktvraag. Centraal hierbij staat dat we de vraag goed moeten blijven monitoren. In de Verkenningen NH 2050 is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Deze verwachtingen gaan voor grote delen van Noord-Holland Noord tot 2040 nog uit van groei van huishoudens, inwoners en woningbehoefte. Migratie tussen Noord-Holland Noord en Amsterdam, evenals vestiging uit het buitenland worden meegenomen bij maken van deze verwachtingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Wij hebben de samenvatting van Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050.

van gescheiden gezinnen die onvrijwillig samenwonen en van huishoudens waarvan iemand op Texel werkt, maar daar geen woning kan vinden13. Die categorieën zijn niet gemeten en vallen daardoor nog buiten de CBS prognoses. Ook zijn de mogelijke effecten van toekomstig beleid niet meegewogen. De werkgroep is daarom van mening dat de CBS-cijfers niet als CPB-cijfers geïnterpreteerd zouden moeten worden. Dat het gebrek aan woningen de lokale economie nu al schaadt, blijkt uit de snelle stijging van langdurige vacatures op Texel, waardoor sommige bedrijven nu nog maar drie dagen in de week open kunnen zijn14.
Het blijkt ook uit het feit dat grote bedrijven op Texel, daar waar mogelijk, een deel van hun vestiging recent verhuisd hebben naar het vaste land, omdat zij hun vacatures anders niet vervuld kregen.

3. .Status Aparte Texel

Hoewel Texel op papier een plattelandsgemeente is, heeft de gemeente in de praktijk vaak weinig gemeen met andere plattelandsgemeenten16. Zo is ongeveer 80 procent van de werkenden indirect of direct afhankelijk van de recreatiesector17. Dit heeft rechtstreeks gevolgen voor de werkgelegenheid en het gemiddelde besteedbare inkomen. Dat laatste ligt bijna tien procent lager dan in de rest van Nederland18 en
is het laagst van alle gemeenten binnen Noord-Holland19. Op dit moment zijn er 630 vacatures op de 8.000 bestaande banen20. Zelfs het NOS-journaal besteedde hier recent aandacht aan21. De groei van het aantal banen ligt met 2,9 procent ruim twee keer zo hoog als de rest van de provincie (1,4 procent)22. Hoewel Texel officieel onder de Kop van Noord-Holland valt, is de woningmarkt van Texel beter te vergelijken met
de regio Amsterdam dan met de andere drie gemeenten van de Noordkop. Zo is de gemiddelde verkoopprijs op Texel in 10 jaar gestegen met 45 procent, terwijl die in Hollands Kroon en Schagen slechts met 12 procent is gestegen en in Den Helder zelfs met negen procent is gedaald in diezelfde periode23. Ook de huidige gemiddelde verkoopprijs op Texel is met € 497.000 beter te vergelijken met Amsterdam, dan
bijvoorbeeld met Den Helder waar de waarde gemiddeld slechts € 186.000 is24. Door het relatief hoge percentage tweede woningen voor recreatief gebruik op Texel zijn de mogelijkheden beperkt voor woningzoekenden25. Daarnaast is Texel een eiland, waardoor acute woningbehoefte niet goed is op te lossen door buurgemeenten26.

4.Bezwaar

Gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland stelt in het ontwerp van de Omgevingsvisie NH 2050 voor om maximaal 23.000 extra woningen toe te staan in Noord-Holland Noord tot aan het het jaar 2040. De provincie noemt daarbij dat werk zich steeds meer in de steden concentreert en impliceert daarmee dat die steden verhoudingsgewijs meer woningen nodig gaan hebben, maar Texel is met het overschot aan werk hierop een grote uitzondering. Aangezien slechts twee procent van de inwoners uit die regio op Texel woont, voorziet de werkgroep dat Texel maximaal slechts 460 extra woningen, namelijk diezelfde twee procent, krijgt toegewezen van de regio tot 2040 en waarschijnlijk nog veel minder aangezien de verwachting is dat de grote steden in Noord-Holland Noord relatief meer gaan krijgen. Gezien de huidige status van de Texelse woningmarkt, die veel meer gemeen heeft met de regio Amsterdam dan met Noord-Holland Noord, zal dit veel te weinig zijn. Jonge Bestuurders Texel maakt daarom bezwaar middels deze zienswijze. De werkgroep vreest dat als er niet heel spoedig veel meer woningen op Texel mogelijk zijn, de gemeente onvrijwillig en onbedoeld alsnog een krimpgemeente wordt, waarbij huishoudens gedwongen worden uit te wijken naar de vaste wal en Texelse bedrijven nog moeilijker personeel kunnen vinden.

ZO-0620	**5. Voorstel** Jonge Bestuurders Texel roept de provincie op om de voorgestelde regels te wijzigen om de economie en leefbaarheid van Texel in de toekomst te kunnen versterken. Daarvoor vraagt de werkgroep erkenning van de provincie voor een Status Aparte voor Texel, zoals die ook genoemd wordt in artikel 3.7 van het Regionaal Actieprogramma regio Kop van Noord-Holland 2017-2020. Het convenant samenwerking Waddeneilanden dat door zowel de provincie als de gemeente Texel is ondertekend, geeft ook voldoende mogelijkheden om via de zogeheten Waddentoets ten behoeve van de leefbaarheid beleid af te stemmen op de behoefte van het eiland. Jonge Bestuurders Texel vraagt daarom aan de provincie om de gemeente Texel de mogelijkheid te bieden eens in de vijf jaar rechtstreeks afspraken te maken met de provincie over het totaal aantal te bouwen woningen los van de regio Noord-Holland Noord en de andere Noordkopgemeenten volgens het Status Aparte principe. Deze aantallen kunnen vervolgens in goed overleg tussen de provincie en de gemeente Texel worden geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Op die manier kan de lokale overheid sneller anticiperen op de woonontwikkelingen, waardoor mensen niet gedwongen worden de Texelse economie te verlaten. De ingediende bouwplannen zullen uiteraard nog steeds moeten voldoen aan alle daarvoor gestelde omgevingseisen en daarnaast getoetst worden aan het daarvoor door de gemeente op te stellen beleid. Ten behoeve van de economie en leefbaarheid van Texel verzoeken wij u om uw ontwerp aan te passen zoals door ons hierboven wordt voorgesteld. Verschillende grote organisaties op Texel hebben inmiddels schriftelijk hun steun betuigd aan deze zienswijze.	Gemeente Texel heeft een Status Aparte in de regionale woningafspraken, zoals opgenomen in het convenant Regionaal Kwalitatief Woningbouwprogramma 2020. De provincie is partij van dit convenant. Aparte afspraken met de provincie zijn niet nodig.

ZW-0063 Gemeente Waterland		
ZO-0621	Geachte college van Gedeputeerde Staten, De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 ligt ter inzage voor zienswijzen van 18 juni tot en met 30 juli 2018. De inhoud van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 heeft ons doen besluiten de hierna volgende zienswijze in te brengen. **De Purmer** Wij verzoeken u nogmaals om in de Omgevingsvisie op te nemen dat u De Purmer onder het beschermende regime van de Bufferzone brengt. Ondanks onze herhaalde verzoeken (8 april 2015, 8 juli 2016 en 31 januari 2018) is er in de Ontwerp-Omgevingsvisie geen wijziging van de Bufferzone voorzien voor de voormalige droogmakerij De Purmer. De openheid van de voormalige droogmakerij De Purmer is van essentiële landschappelijke en cultuurhistorische waarde. De Purmer ligt ingeklemd tussen bufferzones, Natuurnetwerk Nederland (NNN), het Natura-2000 gebied polder Zeevang en weidevogelleefgebieden. Het is De Purmer die deze open gebieden met elkaar verbindt. In uw laatste reactie (800345-87060) op onze zienswijze (31 januari 2018) op een wijziging van de Provinciale Ruimtelijke Verordening over De Purmer, geeft u aan in het kader van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te gaan onderzoeken, hoe in de toekomst om te gaan met de begrenzing en de indeling van de beschermingsregimes in het landelijk gebied. In de ontwerp-Omgevingsvisie heeft u nu als ambitie aangegeven: het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en cultuurhistorie. Door De Purmer te benoemen tot onderdeel van de Bufferzone, maakt u deze ambitie waar.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. We nemen de suggestie om de Purmer aan te wijzen en te beschermen als karakteristiek landschap daarbij mee.
ZO-0622	**Windenergie** Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie op te nemen dat u gaat investeren in flexibele regels, die uitbreiding van -de op te wekken hoeveelheid- windenergie op bestaande locaties, -zoals de Nes bij Marken- onder voorwaarden, mogelijk maken.	De Regionale Energiestrategieen moeten een nadere invulling geven aan de ambities richting 2030. In de Regionale Energiestrategieen wordt ook het beleid voor zonne- en windenergie meegenomen.

	In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt geen ruimte geboden voor uitbreiding van windenergie op bestaande locaties. In het Coalitieakkoord 2018-2022 van de gemeente Waterland is opgenomen dat wij voorstander zijn van alternatieve vormen van energie en positief staan tegenover uitbreiding van windenergie bij de Nes op de verbindingsdijk naar Marken. Hierbij wordt gedacht aan uitbreiding van twee naar drie windmolens/-turbines of vervanging van de twee bestaande windmolens-/turbines naar een grotere. U hebt in de ontwerp-Omgevingsvisie als ambitie aangegeven dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op een maximale inzet op opwekking van hernieuwbare energie. U wilt ruimte bieden aan de noodzakelijke energietransitie en de daarvoor benodigde infrastructuur. Wij missen In de visie een voornemen van de wijze waarop u uw ambitie bewerkstelligen, zoals het voornemen om flexibelere regelingen op te stellen, waarmee toekomstbestendige ontwikkelingen gerealiseerd kunnen worden, waarbij - ook- slimmer gebruik gemaakt kan worden van locaties waar al sprake is van opwekking van windenergie.	
ZO-0623	**Bouwstenen voor een waterbewuste toekomst 'Marken boven Water*** Wij verzoeken u om in de Omgevingsvisie de bouwstenen voor een waterbewuste toekomst uit het rapport 'Marken boven Water' op te nemen. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt nog geen ruimte geboden voor bouwinitiatieven volgens deze bouwstenen, die bestaan uit een breed scala aan opties en aanbevelingen voor waterbewust bouwen. De provincie heeft met het Ministerie van I&M, Rijkswaterstaat, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, de gemeente Waterland en bewoners van Marken samengewerkt om mogelijkheden te vinden voor waterbewuste en toekomstbestendige bebouwing voor het eiland Marken, de gemeente Waterland en ook voor de hele regio en het land. Waterbewust bouwen kan naast de lagere risico's van wateroverlast, ook andere woonkwaliteiten opleveren en de koppeling met energieneutraliteit biedt een grote meerwaarde. Met de doorrekening van de zeespiegelstijging en de toename van onverwachte weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering is de dijkversterking alleen, niet meer afdoende. Wij pleiten ervoor om de aanbevelingen die in het rapport zijn gegeven, op te nemen In uw visie.	De aanbevelingen uit het rapport Marken boven water komen grotendeels in de basisrandvoorwaarden en ontwikkelprincipes van de Omgevingsvisie terug, met name in die m.b.t. leefomgevingskwaliteit. Het is echter niet zo dat "leefomgevingskwaliteit" een afdoende voorwaarde is voor het geven van ruimte aan bouwinitiatieven. Het provinciale beleid is gericht op binnenstedelijk bouwen, in lijn met de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en conform ontwikkelprincipe 12.
ZO-0624	**Voormalige bedrijfspercelen en agrarische percelen in het landelijke gebied** Wij verzoeken u om in de Omgevingsvisie op te nemen dat u gaat investeren in flexibelere en ruimere regels, om de gewenste transformatie van voormalige bedrijfs- en agrarische percelen werkelijk op gang te brengen. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt nog geen ruimte geboden die aantrekkelijk is voor Initiatieven, waarmee de gewenste transformatie van voormalige bedrijfs- en agrarische percelen gestimuleerd wordt. De unieke kwaliteiten van ons landschap in het buitengebied worden beschermd, indien overlast gevende bedrijven met storende bebouwing en/ of bedrijfsmatige opslag in het buitengebied, gesaneerd worden. Daarnaast zien wij op dergelijke locaties ook kansen voor klimaatbestendige en waterrobuuste ontwikkelingen. De gewenste transformatie zal alleen op gang komen indien een andere Invulling op de bedrijfs- en/ of agrarische locatie niet alleen of vooral vanuit het provinciale belang, maar ook vanuit het belang van eigenaren (potentiële Initiatiefnemers) aantrekkelijk is. Dat daarbij voorwaarden worden gesteld, spreekt vanzelf, want ook wij streven naar behoud en waar mogelijk versterken van ons unieke Waterlandse landschap. Wij pleiten dan ook om in uw visie, die geldt voor een zeer lange termijn, concreet te benoemen op welke wijze u handvatten gaat bieden die leiden tot uitvoering op korte termijn van ambities zoals transformaties van bovengenoemde percelen.	De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. De omgevingsvisie werken wij uit in omgevingswetinstrumenten zoals de omgevingsverordening en programma's. Daarbij gaan we uit van het principe 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet'.
ZO-0625	**Veenweideproblematiek** Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie de veenweideproblematiek te bezien vanuit zowel bodemdaling, klimaatadaptie als biodiversiteit.	Bodemdaling treedt vooral op in veengebieden. Klimaatadaptatie is niet alleen noodzakelijk in veengebieden, maar ook elders in het landelijk en stedelijk gebied. In ons op te stellen programma bodemdaling zullen wij koppelingen leggen met (de uitvoering van) andere beleidsthema's, zoals het bevorderen van de biodiversiteit. Voorts dient het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit en de

	In de Provinciale ontwerp-Omgevingsvisie krijgt de veenweideproblematiek aandacht, vooral bezien vanuit bodemdaling. In de Nationale Omgevingsvisie wordt de problematiek benaderd vanuit zowel bodemdaling, klimaatadaptatie als biodiversiteit. Wij zouden deze ambitie ook graag in de provinciale visie opgenomen zien.	hoofdstukken met 'bewegingen' naar de toekomst toe in samenhang te worden bezien. Klimaatadaptatie staat verwoord in het hoofdstuk leefomgevingskwaliteit, evenals biodiversiteit. Hierover zijn generieke randvoorwaarden en ontwikkelprincipes (1 en 2) opgenomen. Overigens geldt voor Waterland dat daar ook ontwikkelprincipe 10 in ogenschouw moet worden genomen. Dat principe handelt over de versterking van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem.
ZO-0626	**Tot slot** Wij complimenteren u met de kwaliteit, het gelopen proces en de voorbereiding van deze ontwerp-Omgevingsvisie. Wij wensen u dan ook veel succes toe bij de verdere procedure en de uitvoering. Met vriendelijke groet, burgemeester en wethouders	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.

ZW-0064 Dorpsraad Warmenhuizen		
ZO-0627	Geacht College, Naar aanleiding van de recent gepubliceerde ontwerp Omgevingsvisie 2050 van de provincie Noord-Holland willen wij namens de Stichting Dorpsraad Warmenhuizen graag onze zienswijze op dit ontwerp kenbaar maken. De ontwerp-Omgevingsvisie 2050 is op participatieve wijze samen met inwoners, gemeenten, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen tot stand gekomen. De provincie Noord-Holland is gezamenlijk op zoek gegaan naar antwoorden en inzichten op diverse vragen hoe we op de langere termijn om willen gaan met thema's als wonen, verkeer & vervoer, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen, landbouw en cultureel erfgoed. Een visie is veelal het beeld of de verwachting die men van de toekomst heeft. De bron is het Latijnse 'videre' dat 'zien, inzien, inzicht hebben' betekent. Het gaat bij een visie om een gezamenlijk toekomstbeeld, dat expliciet beschreven is. Deze Ontwerp-Omgevingsvisie pretendeert daarbij niet te kunnen voorspellen hoe de wereld en Noord-Holland in het bijzonder er in 2050 uitziet;, een gezond uitgangspunt lijkt ons. Wel wordt geprobeerd met de visie vanuit de bestaande kwaliteiten en de kansen die veranderingen met zich meebrengen, een richting uit te zetten om houvast te bieden naar die onzekere toekomst. Die richting bestaat uit het benoemen van een aantal bewegingen naar de toekomst toe, een aantal ontwikkelprincipes die ons moeten helpen om in samenhang naar ontwikkelingen te kijken. En uiteindelijk ook een aantal randvoorwaarden waar soms ook gewoon regels bij horen om iedereen duidelijkheid te geven over de letterlijke en figuurlijke ruimte die er is om de veranderingen die op ons afkomen in goede banen te leiden. Bovenal beoogt de visie een uitnodiging te zijn aan onze inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en mede-overheden om samen de tocht richting toekomst vorm te geven (bron ontwerp Omgevingsvisie 2050) De wijze waarop de omgevingsvisie tot stand gekomen is, namelijk door co-creatie waarin verschillende perspectieven bijeengebracht zijn, waarderen wij zeer. hier gericht aan bij te dragen delen wij, zoals aangegeven, graag onze zienswijze.	Wij zijn blij met de waardering voor het proces.
ZO-0628	*Inleiding* Binnen onze zienswijze richten wij ons met name op de woningopgave, hierbij inzoomend op hoofdambitie namelijk; 'de balans tussen economische groei en leefbaarheid' en de beweging; 'Sterke kernen, sterke regio's'. De daarin beschreven principes beogen handvatten te geven om de werkgelegenheid, het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid op peil te houden. En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen. Het is zaak dat **regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen**. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (mede gebaseerd op demografische	In Verkenningen NH2050 is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Migratie tussen Noord-Holland Noord en Amsterdam, evenals vestiging uit het buitenland worden meegenomen bij maken van deze verwachtingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Voor de goede orde, het getal van 23.000 woningen waar indiener aan refereert is geen gefixeerd aantal of maximum, maar de op dat moment breed onderbouwde

	ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. (citaten pagina 41 omgevingsvisie). *Zienswijze* Om onze zienswijze de juiste context mee te geven doen we een stapje terug in de tijd. Op donderdagmiddag 23 november 2017 bracht een delegatie van Provinciale Staten van Noord-Holland een bezoek aan Warmenhuizen op uitnodiging van de Stichting Dorpsraad. Aanleiding om de statenleden uit te nodigen voor een dialoog met bewoners, college, raadsleden, onderwijs en ondernemers was om in co-creatie te ontdekken: 1. Wat is een sterke vitale kern in Noord-Holland Noord? Wat kenmerkt een sterke kern indien we kijken naar bestaande kwaliteiten en kansen? 2. Welke bedreigingen en toprisico's zijn er op de korte-, de middel- en lange termijn die de vitaliteit en levensvatbaarheid zouden kunnen ondermijnen? 3. Wat is er nodig om de vitaliteit te behouden? *Conclusies* 1. Warmenhuizen is een kern in Noord-Holland Noord met ca. 6500 inwoners en kenmerkt zich als bruisend en vitaal. Bruisend door de sterke sociale cohesie, een hoog voorzieningenniveau, het rijke verenigingsleven en een vitaliteit die zich o.a. kenmerkt door de aanwezige bedrijvigheid. Een reële taxatie is dat de bedrijven in Warmenhuizen 'goed' zijn voor ruim 1,3 miljard euro omzet (ca. 0,8% van het BBP van de provincie Noord-Holland) en minimaal 3500 arbeidsplaatsen (onder meer Koninklijke Vezet, Bejo Zaden, Hazera Seeds, Bouwbedrijf De Nijs, etc.). Deze regio is GEEN krimpregio en is door haar economische vitaliteit juist een sterk potentiële groeiregio. 2. Warmenhuizen heeft een krachtige identiteit, mensen voelen zich verbonden met het dorp en met elkaar. Dit maakt dat jong en oud hier over het algemeen wil blijven of wenst terug te keren, bijvoorbeeld na het afronden van een studie. En dat medewerkers van de diverse bedrijven mogelijkheden zoeken om zich hier te vestigen. We kunnen als Warmenhuizen momenteel, bij lange niet, voldoen aan de aanwezige woonbehoefte dit is de grootste bedreiging en het top risico voor de korte-, middel- en lange termijn als het gaat het behouden van de vitaliteit in deze sterke kern. De gevolgen van het niet bouwen zijn dat jonge mensen en gezinnen zich niet kunnen vestigen en o.a. uitwijken naar Langedijk, Heerhugowaard en Alkmaar (HALgebied). Concrete indicaties van deze bedreiging en dit risico zijn bijvoorbeeld de sterke afname van het aantal leerlingen op de plaatselijke lagere basisschool. Sinds de opening van de nieuwe school (waarin drie lagere basisscholen zijn samengebracht in een nieuw schoolgebouw) in 2013 is het aantal leerlingen van 750 naar 480 in 2017 gedaald. Daarnaast zijn er jarenlange wachtlijsten (ca. 5 jaar) voor huurwoningen en was er recent (december 2017) de viervoudige overtekening van een vraag gestuurd zelfbouw!-plan met ca. 40 woningen. Zijn deze gevolgen en dynamiek op het gebied van wonen te baseren op demografische ontwikkelingen en prognoses? Nee. Waarom niet? De kern is in omvang te klein om adequate prognoses van de lokaal aanwezige woonbehoefte te kunnen doen. Samengevat kwantitatieve analyses waarin demografische ontwikkelingen worden geextrapoleerd zijn niet toereikend om woonbehoefte binnen een kleine kern vast te stellen. Om een goed beeld van de woonbehoefte te krijgen is een andere manier meten nodig. Daarnaast zijn voor het invullen van de aanwezig woonbehoefte maatwerk oplossingen nodig. 3. Concluderend kwamen uit de groepen de volgende wensen naar voren: Wonen	prognose. We werken vraaggestuurd, wat wil zeggen dat als de vraag toeneemt we deze proberen te faciliteren. Wij hebben de samenvatting van Verkenningen NH2050 herschreven en ingekort met een verwijzing naar de volledige tekst van Verkenningen NH2050.

	· Mogelijkheid tot bouwen meer woningen voor zowel eigen jongeren als voor aanwas a.g.v. nieuwe arbeidsplaatsen. · Souplesse, flexibiliteit en maatwerk ten aanzien van het zgn. contourenbeleid van de provincie. · Integrale aanpak van wonen, werk, infra, recreatie en leefbaarheid. Infra · Betere doorstroming van en naar Warmenhuizen. · Verbreding N245 en realisering ongelijkvloerse kruisingen (o.m. tunnel bij kruising met N504 in het kader van 'het robuuste netwerk') · Verbetering aansluiting op westelijke N9 door opheffen kwetsbare vlotbruggen. · Aanpak N504 met realisering brug over kanaal. Indien we de bronoorzaak afpellen in het sterk oplopende tekort aan woningen dan is dit terug te brengen in de volgende oorzaken: 1. Het stringente RO-beleid van de Provincie Noord-Holland in de huidige situatie. 2. Het 'quotum' van ca. 950 woningen dat de gemeente Schagen beschikbaar heeft t/m 2020. Gezien het huidige nieuwbouwprogrammering (bron: regionaal convenant woningbouw regio Kop van Noord-Holland d.d. 28 oktober 2015) kunnen er tot 2020 maximaal 950 woningen worden ontwikkeld. Dit convenant is gebaseerd op de uitgangspunten en aanbevelingen uit het position paper 'Kiezen op Kop, samen aan de slag met een sterke woningmarkt' dd. november 2013. Hierbij wordt uitgegaan van een trends en ontwikkelingen die zich kenmerken als beperkte groei (de komende 10 tot 15 jaar) en krimp (na 2030; wat overigens maar zeer de vraag is). 3. De vitaliteit en levensvatbaarheid wordt bedreigd door de combinatie van stringent RO-beleid en een 'quotum' van woningen, deze combinatie zet gewenste ontwikkelingen op gebied van wonen op slot. 4. Het ontbreken van een gedeelde visie en samenwerking tussen de Provincie en de gemeente Schagen. Iets dat zich in de huidige situatie manifesteert doordat Provincie en Gemeente naar elkaar wijzen. Provincie stelt, er zijn voldoende mogelijkheden om woningen te bouwen. De gemeente Schagen stelt daar in tegen daarentegen dat niet voldoende gebouwd kan worden vanwege het RO-beleid van de provincie Indien we deze uitkomsten van ons kwalitatieve onderzoek van 23 november 2017 projecteren op de ontwerp-Omgevingsvisie 2050, dan valt het volgende op. Er is geen verandering in zienswijze te bespeuren rondom de bronoorzaken stringent RO-beleid en 'quotom'. Sterker nog, op basis van de benoemde condities zal de situatie voor ons als vitale en sterke kern alleen maar nijpender worden in de (nabije) toekomst. Waarom? In de ontwerp-omgevingsvisie wordt uitgegaan van een woningbehoefte van 189.000 woningen in de MRA en 23.000 voor Noord-Holland Noord tot 2040 in combinatie met de uitgesproken voorkeur om bij daadwerkelijk bouwen dit 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' te doen. Dit betekent dat voor 18 gemeentes in de regio NHN t/m 2040 23.000 woningen kunnen worden gebouwd. Aantallen die voor ons echt onbegrijpelijk zijn! Met dergelijke uitgangspunten in de Omgevingsvisie NH2050 blijven de oorzaken die ons momenteel remmen in het behouden van de vitaliteit in Warmenhuizen volledig in stand. Verder zal juist hierdoor de gestelde 'hoofdambitie' van de Omgevingsvisie NH2050 namelijk: 'de balans tussen economische groei en leefbaarheid' voor (delen van) NHN niet gerealiseerd gaan worden. Waardoor sterke kernen hun vitaliteit (deels) zullen verliezen doordat werkgelegenheid, het voorzieningenniveau etc. niet op peil kunnen worden gehouden	

ZO-0629	**Aanbevelingen** Hoewel Noord-Holland Noord nauw verbonden is met de Metropoolregio Amsterdam, lijken het soms gescheiden gebieden. Niet alleen fysiek maar ook in de hoofden van mensen… Het imago, de beeldvorming en daarmee de framing van NHN, namelijk een gebied dat zich kenmerkt door natuur, rust en ruimte maakt dat de omgevingsvisie zich qua woningbouw te veel focust op de Metropool Regio Amsterdam. De missie van de Provincie is in het kort te omschrijven als 'de hoeder van het prachtige Noord-Hollands landschap'. Deze missie heeft veel opgeleverd en ondersteunen en waarderen wij zeer. Ook wij zijn trots op basiskwaliteiten van Noord-Holland Noord! Echter dit neemt niet weg dat dit een generalisatie betreft waardoor een heel gebied over een kam wordt geschoren. Dit maakt dat er een maatwerkaanpak vereist is om de woningopgave voor een sterke kern als de onze binnen de regio als geheel op de juiste wijze waar te maken. Voor het optimaal benutten van kwaliteiten en kansen in een regio is integrale samenwerking op alle niveaus een must. Daarnaast zullen met elkaar veel explicieter moeten worden welk landschap binnen het provinciale landschap echt beschermt dient te worden. Het principe 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' doet geen recht aan de nuance die hiervoor geldt. Als voorbeeld noemen wij hiervoor het gebied tussen Warmenhuizen en Tuitjenhorn. Een gebied dat door de Provincie wordt aangehaald als voorbeeld in naleven en realiseren van haar missie. Zoals de Statenleden met eigen ogen konden aanschouwen op de beschreven dag in november is dit zogeheten 'tussengebied' absoluut geen goed voorbeeld van landschap dat dient te worden beschermd. De landschappelijke meerwaarde is nagenoeg nihil. **Samengevat het principe 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' verdient een maatwerkbenadering en kan niet overal letterlijk worden toegepast.** Dit maakt dat er een maatwerkaanpak vereist is om de woningopgave voor een sterke kern als de onze binnen de regio als geheel op de juiste wijze waar te maken. Voor het optimaal benutten van kwaliteiten en kansen in een regio is integrale samenwerking op alle niveaus een must. Daarnaast zullen met elkaar veel explicieter moeten worden in welk landschap binnen het provinciale landschap echt beschermt dient te worden. Het principe 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' doet geen recht aan de nuance die hiervoor geldt. Als voorbeeld noemen wij hiervoor het gebied tussen Warmenhuizen en Tuitjenhorn. Een gebied dat door de Provincie wordt aangehaald als voorbeeld in naleven en realiseren van haar missie. Zoals de Statenleden met eigen ogen konden aanschouwen op de beschreven dag in november is dit zogeheten 'tussengebied' absoluut geen goed voorbeeld van landschap dat dient te worden beschermd. De landschappelijke meerwaarde is nagenoeg nihil. **Samengevat het principe 'binnenstedelijk' of 'binnendorps' verdiendt een maatwerkbenadering en kan niet overal letterlijk worden toegepast.** Gezamenlijk zoeken naar de juiste antwoorden voor vraagstukken als de woningopgave kunnen we met elkaar (provincie, gemeenten, ondernemers, bewoners etc.) op dezelfde wijze vormgeven als de realisatie van de omgevingsvisie namelijk in co-creatie. Zeker met een nieuwe omgevingswet die aanstaande is en waarbij het in de woorden van Johan Remkes in essentie draait om: "Doe de dingen waar je goed in bent. De dingen waar je geëquipeerd voor bent. En handel vervolgens daar waar je écht effect kunt bereiken." En doe daarbij lokaal wat lokaal kan, en regionaal wat regionaal moet". Om dit te bereiken zullen we moeten samenwerken van uit een gedeelde visie. Zoals beschreven is die samenwerking tussen Provincie en gemeenten momenteel van een te laag niveau. Echter indien we echter omgevingsvisie en -wet goed hebben geïmplementeerd zal een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen cruciaal zijn het voor het succesvolle realiseren van de ambities en doelen uit de omgevingsvisie en daarmee o.a. de woningopgave. Een belangrijke bouwsteen voor een succesvolle samenwerking is vertrouwen. Meer vertrouwen van de provincie op decentrale afwegingen, kennis en expertise. **Samengevat, de woningbouwopgave dient in deze zeer snel veranderde wereld op hoofdlijnen te worden aangestuurd, kwaliteit i.p.v. kwantiteit. Door het faciliteren van**	Wij zijn erkentelijk voor de waardering die indiener uitspreekt voor de provinciale rol bij landschappelijke ontwikkelingen. In de omgevingsvisie is landschap gedefinieerd als een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen. Daarnaast geeft de visie aan dat ontwikkelingen en beheer passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Deze nadere specificatie is voor nu uitgewerkt in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Ook zal het onderdeel uitmaken van de nog op te stellen Omgevingsverordening gekoppeld aan eventuele juridische regels voor de bescherming die doorwerken naar bijvoorbeeld de omgevingsplannen van gemeenten. Wat betreft woningbouw hanteert de Omgevingsvisie de indicatieve woningbehoefte, die is gebaseerd op de vastgestelde provinciale prognoses. Indien uit de prognoses blijkt dat de vraag verandert, dan kunnen de regionale afspraken worden bijgesteld. We zijn het met indiener eens dat hierbij voldoende aandacht moet zijn voor kwaliteit.

	vraaggestuurde ontwikkelingen die aansluiten op de aanwezige gebiedskwaliteiten, ontwikkelingen en -vraag. Aansturen op hoofdlijnen vraagt ook: loslaten door de Provincie en meer vertrouwen op decentrale afwegingen. We hopen dat de omgevingsvisie de juiste aanzet zal vormen voor deze broodnodige verandering. Een verandering die nodig is om met elkaar de woonopgave die voor ons ligt succesvol in te vullen en die onderdeel van een nog veel grotere opgave namelijk gezamenlijk het volledig potentieel van het prachtige Noord-Holland benutten! Dit kan alleen bereikt worden indien we effectief samenwerken op alle niveaus op basis van een gedeelde ambities, doelen, principes en condities binnen de (omgevings)visie. Dit in combinatie flexibiliteit, snelheid en slagkracht is essentieel in het huidige tijdscharnier voor het effectief benutten van ons volledig potentieel op de korte-. middel- en lange termijn. Graag zijn wij bereid om deze zienswijze nader toe te lichten. Met vriendelijke groet, Stichting Dorpsraad Warmenhuizen	

ZW-0065 Samenwerkende gemeenten en organisaties Zaanstreek-Waterland		
ZO-0630	Geacht college van Gedeputeerde Staten, Met belangstelling hebben wij, de acht gemeenten in de MRA-deelregio Zaanstreek-Waterland, kennisgenomen van de Ontwerp Omgevingsvisie NH 2050. In samenwerking met de Omgevingsdienst IJmond en Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland brengen wij graag gezamenlijk een zienswijze in op het betreffende document. **Algemeen** Allereerst willen we u complimenteren over het gelopen proces. Het proces bestond uit logische stappen en veelvuldig is er de mogelijkheid geboden aan partijen om mee te denken. Deze open en interactieve houding over proces en inhoud tijdens het opstellen van de Omgevingsvisie hebben we gewaardeerd. Een voorbeeld daarvan is het delen en bespreken van een zogenaamde 50% versie van de Omgevingsvisie. We verwachten dat deze manier van samenwerken aan beleid en regelgeving ook in de nabije toekomst wordt voortgezet. We denken dan met name aan het proces van opstellen van de omgevingsverordening van de provincie. We helpen graag mee om daarin de uitgangspunten 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' en 'terughoudendheid bij het opstellen van regels' tot hun recht te laten komen.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst. In het proces rond de omgevingsverordening hopen we ook met veel partijen te kunnen samenwerken in de geest van onze sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'.
ZO-0631	Wij vragen aandacht voor de toegankelijkheid van de Omgevingsvisie in kaartbeeld, structuur en schrijfstijl. Bij het lezen van de Omgevingsvisie valt op dat de wijze waarop het is opgesteld en gebruikte schrijfstijl vooral gericht is op de 'professional'. Hoewel begrijpelijk vinden we dat jammer. De Omgevingsvisie is van en voor alle bewoners, ondernemers, raadsleden en bestuurders in Noord-Holland. De manier waarop de Omgevingsvisie nu is vormgegeven biedt geen optimale toegankelijkheid voor iedereen. Daarnaast is het kaartmateriaal onduidelijk en lijkt op punten niet overeen te komen met wat er in de tekst te lezen valt. De gebruikte kleuren en de grote hoeveelheid informatie die op de kaarten getracht is weer te geven zorgen soms voor weinig heldere en leesbare kaarten.	We nemen de door indiener gemaakte opmerkingen over toegankelijkheid van de omgevingsvisie ter harte en verwerken die bij de wijzigingen naar aanleiding van andere opmerkingen. Daarnaast zal er een publieksvriendelijke versie van de Omgevingsvisie worden gepubliceerd.
ZO-0632	**Inhoudelijk** De deelregio Zaanstreek Waterland onderschrijft de ambities van de provincie Noord Holland. De benoemde ambities in de Omgevingsvisie zijn stevig, vooral op het gebied van gezondheid, veiligheid en klimaat. De gemeenten in Zaanstreek-Waterland delen deze ambitie om onze leefomgevingskwaliteit te behouden en te versterken, maar realiseren zich ook dat het waarmaken van die ambities nog heel wat inspanning vraagt van ons allemaal. Ook hierbij hopen we dat we de	Wij zijn blij dat de regio Zaanstreek-Waterland onze ambities onderschrijft. Het waarmaken van deze ambities vraagt inderdaad, zoals de regio zelf ook aangeeft, de komende jaren grote inzet van ons allemaal. In de komende jaren zullen we samen met alle betrokken partijen uitwerking geven wie daarbij welke rol en verantwoordelijkheid oppakt. Indachtig onze sturingsfilosofie staat voor ons bij het bepalen hiervan de opgave steeds centraal.

	opgaven waar we voor staan als samenwerkende partners kunnen oppakken. De Omgevingsvisie NH 2050 geeft nog onvoldoende duidelijkheid over hoe we dat met elkaar moeten doen en wie daarin welke verantwoordelijkheid en rol neemt of krijgt. Hieronder gaan we in op de verschillende onderdelen van de visie, namelijk: - de twee basisrandvoorwaarden; - de vier generieke ontwikkelprincipes; - de vijf bewegingen van Noord-Holland. Veel wat hierin naar voren komt is herkenbaar. Niet verwonderlijk aangezien in de Omgevingsvisie bestaande beleidslijnen relevant voor de fysieke leefomgeving bij elkaar worden gebracht en integraal afgestemd. Daarin is de spanning tussen al die belangen nog wel voelbaar'	
ZO-0633	**De twee basisrandvoorwaarden** *1. Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier.* Voldoen aan het wettelijk minimum met betrekking tot de basiskwaliteit van onze leefomgeving is wat ons betreft evident. In uw ambities geeft u aan dat u daarin liefst nog een stapje verder wilt gaan. Voor die plus op de basiskwaliteit verwachten we dat gemeenten daarin aan zet zijn en hun eigen lokale afwegingsruimte daarvoor mogen/ kunnen inzetten. Natuurlijk blijven we daarover graag in gesprek met de provincie waar de kansen liggen.	De geformuleerde ambities in de omgevingsvisie en de daaruit voortvloeiende ontwikkelprincipes hebben we in samenhang met elkaar gemaakt. De keuze voor de wettelijke basiskwaliteit qua gezondheid biedt ruimte voor - bijvoorbeeld - binnenstedelijke verdichting, zoals we die in de omgevingsvisie voorstaan. Uiteraard zien we ook graag dat daar waar het kan, we met zijn allen de leefbaarheid proberen te verbeteren, op basis van zorgvuldige afweging. Als gemeenten binnen de hun gegeven afwegingsruimte kiezen voor een plus op de basiskwaliteit, juichen we dat toe.
ZO-0634	*2. Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest*. Deze randvoorwaarde met betrekking tot klimaat is in beginsel een goed uitgangspunt, maar de wijze waarop de randvoorwaarde om dat te bereiken is geformuleerd komt vreemd op ons over. Een klimaatstresstest is namelijk een middel met strikte kaders, en vereist geen integrale 'visie' en creativiteit van de ontwikkelaar. Wat ons betreft moet de randvoorwaarde zijn dat klimaateffecten bij nieuwe (her)ontwikkelingen aantoonbaar afgewogen worden. Een stresstest hoeft daarvoor niet het eníge instrument te zijn. Een andere bedenking is het feit dat deze randvoorwaarde voor alle nieuwe (her)ontwikkelingen geldt. We vragen ons af of dat wel werkbaar en proportioneel is. Hoe verhoudt zich dit tot een doelstelling van de Omgevingswet, namelijk de vermindering van onderzoekslasten? Wij verzoeken u om een maatwerkregeling op te stellen, waarin duidelijkheid wordt gegeven wanneer dit middel wel en niet wordt toegepast.	In de verordening en/of programma's werken wij uit welke nieuwe (her) ontwikkelingen een klimaatstresstest moeten doorlopen en waaraan die test moet voldoen. Goed denkbaar is dat voor kleine (her) ontwikkelingen kan worden volstaan met het raadplegen van de klimaateffectenatlas. Wij hebben juist voor het middel van de klimaatstresstest gekozen omdat wij de gemeenten de vrijheid willen laten om zelf - na afweging - te bepalen wat zij met de uitkomst doen. Ook dat is een doel van de Omgevingswet. Wij delen de mening van indiener dat de klimaatstresstest niet het enige instrument is. Het voeren van de risico-dialoog op basis van de stresstest is minstens zo belangrijk, maar de stresstest is de eerste stap.
ZO-0635	**De vier generieke ontwikkelprincipes** *1.Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap.* Dit ontwikkelprincipe sluit in hoofdlijn aan op doelstellingen en ambities van de deelregio Zaanstreek-Waterland, maar roept ook een aantal vragen op. Wie bepaalt wat het draagvermogen van het landschap is en hoe verhoudt dit zich tot het binnenstedelijk draagvermogen? Wat te doen met de benodigde ruimte voor de opwekking van energie? Wat zijn daarvoor de criteria? In hoeverre hebben gemeenten hierin eigen lokale afwegingsruimte? Dit raakt de urgente regionale woningbouwopgave alsmede discussies over bouwen in bijvoorbeeld dorpslinten en stadsranden. Veel gemeenten hebben daarvoor al lokale beleidslijnen opgesteld. Zijn/ blijven die specifieke lokale beleidskaders leidend? Juist bij dit ontwikkelprincipe willen wij graag opgave- en gebiedsgericht in gesprek gaan met de provincie om de beste ontwikkelrichtingen voor gebieden te formuleren.	Wij zijn verheugd dat ontwikkelprincipe 1 uit onze Omgevingsvisie in hoofdlijn aansluit op de doelstellingen en ambities van indiener. De vragen die indiener opwerpt in de zienswijze herkennen wij. Wij onderschrijven dat bij dit ontwikkelprincipe we opgave- en gebiedsgericht in gesprek moeten gaan om maatwerk te leveren. Dat zullen we doen met gebruikmaking van een aantal instrumenten zoals die in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering' staan verwoord. Zoals de regionale energiestrategie, de regionale samenwerkingsagenda en de nog op te stellen Omgevingsverordening.
ZO-0636	2*. Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief*. Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen is een goed streven, maar hoe verhoudt zich dit met andere	Wij delen de analyse van indiener dat natuurinclusief ontwikkelen op het snijvlak ligt van regionale en lokale afwegingen. We zijn er wel van overtuigd dat er altijd ruimte is voor natuur bij nieuwe ontwikkelingen. In de ene ontwikkeling zal daarvoor meer ruimte zijn dan in de andere. Maar wij

	belangen zoals de groei van de economie en de integrale afweging hierover. Gaat natuurinclusief altijd voor? Hierover is een nader gesprek nodig. Dit ligt op het snijvlak regionale en lokale afwegingen en belangen en de lokale afwegingsruimte van gemeenten.	willen nadrukkelijk bereiken dat er bij elke ontwikkeling ten minste bekeken wordt welke kansen er zijn. in de uitwerking van de omgevingsvisie zullen wij aandacht besteden aan de kennisontwikkeling en kennisdeling omtrent de kansen en de mogelijkheden, ook passend binnen de economische grenzen, om natuurinclusief te ontwikkelen.
ZO-0637	*3. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-,weg-, energie- en data-knooppunten.* Ruimtelijke clusteren is voortzetten van bestaand beleid en logisch gedacht vanuit de wens om het landschap zoveel mogelijk vrij te houden van bouwontwikkelingen. Dit kan een behoorlijke spanning opleveren met ambities met betrekking tot de leefomgevingskwaliteit en dan met name binnenstedelijk. Verdichten en clusteren levert een extra opgave met betrekking tot bijvoorbeeld klimaatadaptatie, natuurinclusief bouwen en mobiliteit. Daarbij vereist het aanzienlijke investeringen in onze deelregio. Hoe gaan we dat samen doen?	Als antwoord verwijzen we naar hetgeen op pagina 66 onder Regionale samenwerkingsagenda's staat: "Veel opgaven (waaronder het ruimtelijk clusteren) in onze Omgevingsvisie hebben een regiospecifiek karakter: de uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen per regio en gebied verschillen. Daarbij is het onze inzet om – waar nodig en mogelijk – ruimte te bieden aan maatwerk, indachtig onze sturingsfilosofie. Daarom willen we de mogelijkheden verkennen om onze ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken als onderdeel van regionale samenwerkingsagenda's. Hierbij staat, conform onze sturingsfilosofie, de opgave centraal."
ZO-0638	*4. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen.* De effecten van bepaalde ruimtelijke keuzes op de ondergrond meewegen is noodzakelijk. Provincie neemt hierin duidelijk een verantwoordelijkheid vooral wat betreft de drinkwaterkwaliteit. Ook dit ontwikkelprincipe roept bij ons vragen op over wat dit betekent voor gemeenten (bijvoorbeeld onderzoeklasten) en de onderlinge rolverdeling. Wat wordt bedoeld met 'nieuwe vormen van afstemming en samenwerking'?	De regelgeving op het gebied van bodem en ondergrond is nog in ontwikkeling, dus de precieze rolverdeling is nog niet bekend. Wel is duidelijk de verantwoordelijkheden van gemeenten en provincie elkaar soms zullen raken. Om die reden zal er, in de geest van de Omgevingswet, worden gezocht naar passende vormen van afstemming en samenwerking.
ZO-0639	**De vijf bewegingen van Noord-Holland** *Dynamisch schiereiland, benutten van de unieke ligging* Deze beweging zet sterk in op de bestaande kwaliteiten en de verbetering van ecologische waarden. Zorgen voor een robuust, klimaatbestendig ecosysteem moet veranderingen en ontwikkelingen kunnen 'opvangen'. Vanuit Zaanstreek-Waterland wordt dit onderschreven, maar we vragen bij deze beweging ook aandacht voor een sterkere verbinding met de klimaatopgaven, het verbeteren van OV-verbindingen in oost-westrichting en de OV-bereikbaarheid van de kusten. Daarnaast missen we de mogelijkheid dat er in de toekomst ruimte gezocht moet worden voor 'Schiphol op zee'. Deze beweging wordt verder uitgewerkt in een integraal programma voor de drie kusten door middel van co-creatie. Hoe dat precies wordt vormgegeven is ons nog niet duidelijk, maat we worden graag uitgenodigd om dit samen op te pakken.	Bereikbaarheid in algemene zin en dus ook OV-bereikbaarheid maakt onderdeel uit van het benutten van onze unieke ligging met drie kusten. Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA-partners een onderzoek uit naar de toekomst van ons Openbaar Vervoer (OV Toekomstbeeld). De uitwerking daarvan zal plaats moeten vinden en een plek kunnen krijgen in de OV-concessies van de Vervoerregio. In de Omgevingsvisie zijn de oost-westverbindingen belangrijk aandachtspunt, zonder daarbij in te gaan op concrete lijnvoering of frequentie. Wat betreft 'Schiphol in zee' hebben we een andere focus. De Noordzee wordt, conform kabinetsplannen, in de toekomst grootschalig ingezet voor het opwekken van duurzame energie. Daar spelen we in deze Omgevingsvisie op in. Nog los van de opmerking dat de provincie Noord-Holland geen bevoegd gezag is bij de besluitvorming over uitbreiding of verplaatsing van Schiphol. In dat kader zal de minister opnieuw kijken naar de eerder gedane onderzoeken naar de optie Schiphol in zee.
ZO-0640	*Metropool in ontwikkeling, vergroten agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem.* Zaanstreek-Waterland is positief over de goede en sterke verankering van de metropoolregio in de Omgevingsvisie van de provincie. De ambities van de Metropoolregio Amsterdam zijn hierin herkenbaar. In dit licht benadrukken wijde urgentie van de regionale woningbouwopgave. We hechten eraan daarbij te duiden dat de totale woningbouwopgave van onze regio niet kan worden gehaald als alleen binnenstedelijk kan worden gebouwd. Wij- in onze hoedanigheid van individuele gemeenten, van regio Zaanstreek-Waterland en van MRA-deelnemers - moeten samen met de provincie bekijken waar die buitenstedelijke bebouwing dan wenselijk is. Dat vergt zorgvuldige afwegingen en zal niet eenvoudig zijn, maar biedt ook kansen zoals een nieuwe complementariteit van 'rood' voor de verbetering en behoud van 'groen' en de realisatie van passende woonmilieus. Die afwegingen zullen moeten worden gemaakt in de fase waarin gebiedsgericht ontwikkelrichtingen worden bepaald, zoals genoemd bij Ontwikkelprincipe 1. Uit de visie blijkt onvoldoende duidelijk of bestaande afspraken met betrekking tot uitleglocaties geldend blijven of dat er een aantal locaties buiten de kaders gaan vallen. Een voorbeeld daarvan is de 'Pilot op Waterland'. Het zoveel mogelijk binnenstedelijk bouwen als uitgangspunt komt ook terug in de MRA Agenda en	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk. De Omgevingsvisie hanteert de indicatieve woningbehoefte, die is gebaseerd op de vastgestelde provinciale prognoses. Indien uit de prognoses blijkt dat de vraag is toegenomen, dan kunnen de regionale afspraken zo nodig worden bijgesteld. U benoemt ontwikkeling van 'rood' als kans voor behoud en verbetering van het 'groen' en realisatie van passende woonmilieus. Wij zijn het op dit punt eens met de indiener. Bij ontwikkelprincipe 8

	wordt dan ook onderschreven. Daarbij is nog wel een kanttekening te maken: binnendorpelijk bouwen is niet altijd mogelijk, maar voor de leefbaarheid is meer woningen toevoegen wel nodig. Is daar binnen deze visie dan nog wel ruimte voor?	hebben wij daarom als kritische succesfactor benoemd: "Verstedelijking en versterking van het metropolitane landschap gaan gelijk op". Bestaande afspraken worden gerespecteerd.
ZO-0641	Opvallend is verder het uitgangspunt dat regionaal verkeer voor interregionaal verkeer gaat. Dat roept de vraag op of dit uitgangspunt gaat schuren met de Nationale Omgevingsvisie en vereist een adequate afweging in verband met de economische gevolgen ten noorden van het Noorzeekanaal. De waarde van het zgn.metropolitane landschap voor Noord-Holland en de MRA in het bijzonder is natuurlijk overduidelijk. Onze ambities sluiten op dit punt op elkaar aan en we werken graag samen met de provincie verder uit hoe we die gaan realiseren.	De idee is dat het doorgaande verkeer vanuit het noordelijk deel van de provincie ook profijt heeft van dit principe. Een snelle afwikkeling van het verkeer van Noord naar Zuid is immers ook in het belang van het noordelijk deel van Noord-Holland. Met het Rijk zal het gesprek worden aangegaan over dit principe.
ZO-0642	De ontwikkeling van Schiphol blijft een punt van aandacht en levert spanning op tussen groei van vliegverkeer enerzijds en woningbouw anderzijds. Goed is de erkenning in de visie dat het soms nodig is om iets meer geluidsoverlast te accepteren bij woningbouwontwikkelingen. Dit biedt wellicht meer lokale afwegingsruimte, maar we vragen ons af of hoe dat zich verhoudt met eerdere randvoorwaarden en, ontwikkelprincipes alsmede de voornemens van de provincie o.g.v. gezondheid. We zien het gevaar van tegengestelde belangen waarin in de visie nog geen duidelijke afwegingen zijn gemaakt. Ook hierbij denken we graag mee om daar duidelijkheid in te krijgen.	Indiener vraagt ons om meer duidelijkheid ten aanzien van randvoorwaarden en ontwikkelprincipes met betrekking tot de ontwikkeling van Schiphol in relatie tot woningbouw. Het is goed om hier allereerst op te merken dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Daarom ook blijven wij nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol en wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Daarbij is van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's - waaronder CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening - zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Bovendien zou, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die mogelijk zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol. Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden en ook landschapsontwikkeling behoort volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt
ZO-0643	*Sterke kernen. Sterke regio's* Positief dat er aandacht is voor de leefbaarheid van kernen in de verschillende delen van Noord-Holland. Wat ons betreft gaat het niet alleen over zorgen voor bereikbaarheid van voorzieningen maar ook over werkgelegenheid. Daarnaast vragen we om niet alleen de focus te leggen op de huidige vraag en functies maar ook te kijken naar de gewenste en/ of noodzakelijke toekomstige ontwikkelingen zoals de verduurzaming en wat daarvoor nodig is. We denken hier bijvoorbeeld aan distributiepunten voor online bezorgdiensten. In de beschrijving van deze beweging worden termen gebruikt die niet duidelijk zijn zoals bijvoorbeeld basisbereikbaarheid van de kleine kernen en de term groenstedelijke kernen. Zaanstreek-Waterland is positief over het feit dat de provincie vooral voor de regio's zelf een rol ziet om hiervoor visies te ontwikkelen en wij gaan er van uit dat het juridisch instrumentarium daarvoor ook voldoende ruimte biedt.	De leefbaarheid van (kleine) kernen hangt met veel factoren samen. Wij zijn het ermee eens dat de beschikbaarheid van werkgelegenheid er ook een is. Of en zo ja, hoe we daarop als provincie kunnen en willen sturen, is een andere vraag. Verduurzaming van en in kernen en van alle gebouwen mag ook niet worden vergeten. Wij beschouwen effecten als leegstand ook daartoe. In de begrippenlijst bij de Omgevingsvisie zijn veel termen gedefinieerd, waaronder groenstedelijke kernen. Wat we onder basisbereikbaarheid van kleine kernen precies verstaan, wordt nog uitgewerkt in het mobiliteitsprogramma (Agenda Mobiliteit).
ZO-0647	*Nieuwe energie, economische kansen benutten van energietransitie*. De energietransitie krijgt een stevige basis in deze Omgevingsvisie en dat is noodzakelijk. We realiseren ons dat de energietransitie vaak een kwestie van maatwerk per gebied is, maar de vertaling van het noodzakelijke ruimtebeslag en de bijkomende veiligheidsaspecten naar de lokale Omgevingsvisies vereist meer concretisering en duidelijkheid dan nu geboden in de visie. We vinden het belangrijk dat er ruimte is voor kleinschalige lokale initiatieven en experimenten. Dat in gedachten houdend vragen we ons af of de huidige beleidslijnen met betrekking tot duurzame energie	Met de Regionale Energiestrategieen wordt een nadere concretisering gegeven aan de ambities richting 2030 en 2050. Met de ruimtelijke verkenningen voor energietransitie hebben wij de opgave als ook de effecten meer inzichtelijk gemaakt. Voor het Noordzeekanaalgebied wordt een Ontwikkelstrategie Energie opgesteld in het verlengde van de Omgevingsvisie. Bij die ontwikkelstrategie worden andere relevante opgaven (o.a. verstedelijking) meegenomen en wordt expliciet aandacht besteed aan de milieubelasting.

	van de provincie Noord-Holland gehandhaafd blijven of dat er ruimte is tot aanpassingen gericht op de lokale situatie en opgaven langs de lijn 'gebied en gebruiker centraal'. Wij stellen vast dat het huidige beleid niet voldoende ruimte geeft om de hier benodigde energie op te wekken en zodoende de transitie te realiseren. Het Noordzeekanaalgebied heeft een zeer complexe opgave om de energietransitie, de economische ontwikkeling, de woningbouwopgaven en de milieubelasting integraal af te stemmen. Dat vraagt soms om experimenten en afwegingsruimte van de betrokken partijen in dit gebied. De borging van het uitganspunt 'gebied en gebruiker centraal' is daarbij essentieel.	
ZO-0644	*Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving, Vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector.* Voor Zaanstreek-Waterland is de notie dat het landgebruik meer in evenwicht moet komen met het benodigde waterpeil bijzonder relevant. De constatering dat, dat kan betekenen dat aard en invulling van bestaande natuur- en landbouwgebieden kan veranderen als dat nodig is om de opgaven en problemen op te kunnen lossen, biedt volgens ons de ruimte om samen met de provincie gebieds- en opgavegericht te werken aan ons landschap. Daarbij is toekomstbestendigheid een leidend principe. Transformatie van bedrijfs- en agrarische bebouwing in het landelijk gebied moet dan ook mogelijk zijn waarbij het belangrijk is dat er evenwicht gezocht wordt tussen de mogelijkheden en functies die worden 'opgegeven' en wat er voor in de plaats mag komen.	Wij zullen de Samenwerkende gemeenten en organisaties Zaanstreek-Waterland betrekken bij de gebiedsgerichte uitwerking en beschouwen hun zienswijze als een ondersteuning van ons beleid.
ZO-0645	Uit de visie blijkt dat de opgaven in het landschap vooral via programma's wordt uitgewerkt en dat gemeenten en provincie hierin elkaars partners zijn. Gezien het feit dat programma's zelfbindend zijn, zijn wij nieuwsgierig wat dit precies inhoudt en hoe dit hun doorwerking krijgt naar andere stakeholders zoals bewoners, bedrijven en andere overheden. Welke instrumenten heeft u dan voor ogen?	In de visie zullen we hier geen concrete invulling aan geven. Hierdoor houden we met elkaar de ruimte voor een passende invulling van het proces en het instrumentarium, zoals bij programma's die ingezet worden om ambities en doelen uit onze visie waar te maken. Denk bijvoorbeeld aan het programma Metropolitaan Landschap uit onze MRA samenwerking of het gebiedsprogramma Laag Holland. In die programma's bepalen we als mede-overheden, bedrijfsleven, belangenorganisaties en directe omgeving gezamenlijk en geven we invulling aan het in te zetten instrumentarium (geld, bevoegdheden, etc.).
ZO-0646	De effecten van de verdergaande toeristische en recreatieve ontwikkelingen en de effecten daarvan op het landschap en vitale infrastructuur mogen steviger uitgewerkt worden. Hoe de economische waarde van toerisme en recreatie zich verhoudt tot natuurinclusief ontwikkelen en de opgaven die onder deze beweging benoemd worden moet duidelijk worden in de Omgevingsvisie. Dat is wat ons betreft nog onvoldoende afgewogen.	De omgevingsvisie geeft richting aan de ontwikkeling van de provincie zonder concrete doelen en instrumenten te benoemen. Binnen de Metropoolregio Amsterdam werkt de provincie met gemeenten samen aan het versterken van de samenhang tussen de verschillende functies en waarden van het landschap onder andere via het programma Metropolitaan Landschap. De door indiener gevraagde uitwerking zal ons inziens in die samenwerking plaats.
ZO-0648	**Samenvattend** De inhoudelijke ambities en onderwerpen van de visie zijn herkenbaar en worden grotendeels gedeeld. Toch denken we dat de visie nog niet klaar is. De Omgevingsvisie geeft nog onvoldoende duidelijkheid en afbakening over de mogelijkheden voor een integrale en lokale afweging van belangen en waarden. Daarnaast heeft de manier waarop de ambities en doelstellingen gerealiseerd gaan worden en hoe de verschillende rollen en verantwoordelijkheden daarin een plaats krijgen nog verdere uitwerking nodig. De regio Zaanstreek-Waterland is zowel ambtelijk als bestuurlijk bereid hieraan als volwaardig partner een bijdrage te leveren. Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Wij zien uit naar uw reactie, de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie en de samenwerking. Namens de samenwerkende gemeenten & organisaties in Zaanstreek-Waterland, Met vriendelijke groet,	De Omgevingsvisie NH2050 geeft enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Binnen deze uitgangspunten bieden de ontwikkelprincipes, als uitwerking van de ambities, de benodigde kaders. Daarmee geven we afwegingsruimte, ook op regionaal en lokaal niveau. De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische visie voor de lange termijn. Bepaalde ruimteclaims zijn tijdgebonden en regiospecifiek. Wij zijn van mening dat gebiedsgerichte dan wel themagerichte programma's meer geschikt zijn antwoord te geven op die specifieke opgaven. Vanuit de Omgevingsvisie geven de ontwikkelprincipes de richting en ruimte aan de programma's. We werken graag samen met onze partners de omgevingsvisie uit richting programma's en de omgevingsverordening. Daarbij bepalen we graag in gezamenlijkheid ieders rol, waarbij de opgave centraal staat.

ZW-0066 Stichting Groene Hart		
ZO-0649	Geacht College, Met belangstelling en enthousiasme heeft de Stichting Groene Hart kennis genomen van de ontwerp-Omgevingsvisie NH 2050. Met belangstelling omdat de omgevingsvisie uitspraken en beleidsintenties bevat die betrekking hebben op het Noord-Hollandse deel van het Groene Hart waarvoor wij ons inspannen. Met enthousiasme omdat we ons herkennen in de heldere schets van de omstandigheden, vraagstukken en oplossingen die u geeft voor de delen van het Groene Hart gelegen in uw provincie, te weten de Gooi- en Vechtstreek en de Amstelskeg. Deze is ook van betekenis voor de rest van het Groene Hart. De beleidsvoornemens voor de komende collegeperiode, de daarbij behorende acties, de mede-belanghebbenden en het beoogd resultaat spreken ons aan. We zijn benieuwd naar de uitwerking van de Visie in het beschreven traject tot 2023 en daarna en zijn daarbij graag partner. Op twee punten zien wij graag aanvulling van het ontwerp. Een punt van verbazing en zorg is dat u in de Omgevingsvisie slechts zeer beperkt aandacht schenkt aan de samenhang van het Noord-Hollandse deel met het Groene Hart als geheel. Het bevreemdt ons dat de samenwerking tussen de drie Groene Hart provincies in de Stuurgroep Groene Hart en het document "Perspectief Groene Hart" niet wordt genoemd als één van de bouwstenen/verkenningen voor de Omgevingsvisie. Dat valt des te meer op omdat u op andere plekken nadrukkelijk aandacht schenkt aan de context van de verschillende provinciale deelgebieden. Voor Gooi- en Vechtstreek en Amstelskeg geldt dat het Groene Hart als geheel mede hun context bepaalt. We nodigen u uit om dit in de volgende fase wel te doen omdat de samenwerking op het niveau van het Groene Hart noodzakelijk is om tot een verantwoorde aanpak te komen. Bodemdaling, energietransitie, biodiversiteit, bouwopgave en waterhuishouding zijn daarvan sprekende voorbeelden. Daarnaast opent dat deuren naar mede overheden, als Rijksoverheid en waterschappen, zoals reeds blijkt bij de actuele vraagstukken rond bodemdaling en de wateropgave. Ook is een éénduidige benadering van de drie provincies voor gebieden met vergelijkbare vraagstukken in onze ogen nodig om draagvlak voor vaak ingrijpende maatregelen te krijgen. Verschil in benadering per gebied kan funest zijn voor de voortgang van het beleidsproces en de uitvoering.	Wij danken indiener voor de enthousiaste reactie. Het deel van het Groene Hart in Noord-Holland maakt deel uit van het Metropolitane Landschap van de Metropoolregio Amsterdam. In de omgevingsvisie komt het Groene Hart dan ook impliciet (als al niet expliciet) in de bewegingen Metropool in Ontwikkeling en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving naar voren als ook in het overkoepelend onderdeel over de leefomgevingskwaliteit naar voren, met alle daarbij horende ontwikkelprincipes. De in het Perspectief Groene Hart benoemde opgaven sluiten aan bij de ontwikkelprincipes van Omgevingsvisie NH2050. Zoals opgave 1 'Versterking landschap en identiteit' bij onder meer ontwikkelprincipe 1 'Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap', opgave 2 'Vertraging bodemdaling' bij onder meer ontwikkelprincipe 21 'Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied' en opgave 3 'Maak ruimte voor energietransitie' bij onder meer ontwikkelprincipe 14 'De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen'. Het Perspectief Groene Hart is daarmee in de omgevingsvisie verankerd. Samenwerking zoals in het Groene Hart benoemen wij niet expliciet in het visiedeel van de Omgevingsvisie, vanwege het karakter van de Omgevingsvisie als langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. In algemene zin wordt wel gesproken over samenwerken, op welke manier en in welke gremia dan ook. We willen vermijden dat de omgevingsvisie NH2050 tussentijds moet worden aangepast als daarin genoemde overlegstructuren of afspraken niet meer actueel zouden zijn. In het deel Van visie naar uitvoering geven we een doorkijk naar de wijze waarop we de visie naar acties vertalen en welke instrumenten we daarbij tot onze beschikking hebben. We stellen daarom voor naar aanleiding van de zienswijze een verwijzing over de Groene Hart samenwerking en uitwerkingen naar gelijkluidend beleid op te nemen in het hoofdstuk van visie naar uitvoering op pagina 71 bovenaan.
ZO-0650	De per deelaspect en deelgebied beschreven ambities en gewenste resultaten brengen zonder twijfel lastige keuzen met zich. Hoewel de kritische succesfactoren en de planfiguren zijn beschreven, missen wij een methodiek om tot keuzen te komen. Er zijn grote verschillen in de mate van verenigbaarheid van de verschillende deelaspecten. Het zou zeer behulpzaam zijn om de verschillende ambities met elkaar te confronteren en op grond daarvan de relatieve kwetsbaarheid in de onderlinge relatie aan te geven. Daarbij hoort een goed beschreven afwegingsmechanisme met wegingsfactoren. Wanneer deugt de optelsom nog, welke 'verdunning' in ambitie is nog aanvaardbaar. De uitwerking van de Visie zal aanmerkelijk worden vergemakkelijkt, als sommige lastige keuzen eerder in beeld komen. Indien gewenst zijn wij bereid onze zienswijze toe te lichten. Met vriendelijke groeten, Stichting Groene Hart. L.E. van der Sar	Bij de bepaling van de ambities hebben we ze met elkaar geconfronteerd en de consequenties in beeld gebracht. Deze confrontatie heeft geresulteerd in het Discussiedocument waarin we de verschillende keuzes en consequenties in samenhang in beeld hebben gebracht. Deze fase ligt ten grondslag aan de uiteindelijk geformuleerde ambities in de ontwerp Omgevingsvisie. Het discussiedocument is te vinden op www.noord-holland.nl/omgevingsvisie/Fase_2_Koers. De ambities zijn daarom zorgvuldig geformuleerd en vervolgens uitgewerkt in een samenhangende set van ontwikkelprincipes. De verschillende deelaspecten worden op die manier in samenhang met elkaar in beschouwing genomen, op grond waarvan dan een zorgvuldige afweging kan plaatsvinden en de juiste keuzes kunnen worden gemaakt. Het is een goede suggestie om bij de uitwerking van de visie naar programma's en omgevingsverordening o.a. het afwegingsmechanisme te verhelderen en daarbij eventueel wegingsfactoren te bepalen. Aan de andere kant zijn wij van mening dat, vanuit het idee dat de opgave centraal staat, er ruimte moet zijn voor maatwerk: voor een bepaalde opgave voor die situatie op die plek met een bepaald schaalniveau ruimte voor een eigen afweging. Wegingsfactoren kunnen van situatie tot situatie verschillen.

ZW-0067 Belangengroep Nauerna		
ZO-0651	Geacht college, Omdat ik vandaag pas kennis genomen heb van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 kan ik slechts een summiere zienswijze indienen. De zienswijze van Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland, mede namens Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, PWN, Goois Natuurreservaat, IVN Noord-Holland, deel ik en beschouw ik als ingelast waar het om de omgeving gaat die het belang van Nauerna betreft. Daaraan voeg ik het volgende toe 1. De hoofdambitie van de provincie, balans tussen economische groei en leefbaarheid zal Belangengroep Nauerna van harte toejuichen. Echter, de ervaring van de afgelopen jaren met het provinciaal Inpassingsplan Geluidszones Westpoort en HoogTij en de besluiten hogere waarden industrielawaai Westpoort en HoogTij is dat de economische groei van deze bedrijventerreinen ten koste gaat van de leefbaarheid in het omliggend gebied. Het woningisolatieprogramma geldt voor slechts een beperkt aantal woningen in Westzaan en nauwelijks voor Nauerna. Het industrielawaai zal echter wel toenemen. Dat geldt des te meer als de Houtrakpolder geofferd zal worden voor havenuitbreiding. En uiteraard geldt voor bewoners van geïsoleerde woningen de mindere geluidsoverlast niet in hun tuin en op het balkon. De balans tussen economische groei en leefbaarheid is hier dus al verstoord en de onbalans zal mogelijk toenemen, tenzij de provincie afdoende maatregelen gaat nemen om de geluidszones weer te gaan inperken.	De Omgevingsvisie NH2050 is gericht op de lange termijn. De daarbij geformuleerde ambities zijn in samenhang genomen. We hebben als ambitie een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid, in de wetenschap dat die balans er nu niet overal in de provincie is, en dat die in de toekomst er ook niet overal zal kunnen zijn. Wel streven we, waar de situatie dit toelaat, naar verbetering. We doen dit in overleg met onze gebiedspartners.
ZO-0652	Een ander voorbeeld van onbalans tussen economische groei en leefbaarheid is het gestadig toegenomen vliegverkeer. De omgeving van het buurtschap Nauerna heeft te maken met laag vliegende vliegtuigen die met een hoge frequentie van en naar de Polderbaan en de Zwanenburgerbaan gaan. Ook deze onbalans is zeer zorgelijk, te meer aangezien verdere uitbreiding van vliegbewegingen in het verschiet lijkt te blijven liggen. Een huidige onbalans kan in alle redelijkheid niet beschouwd worden als nulpunt voor verdere ontwikkelingen. Graag zie ik dat de omgevingsvisie integendeel ook beleid ter verbetering zal omvatten van huidige toestanden in onbalans.	Alvorens in te gaan op de inbreng van indiener is het goed om op te merken dat niet de provincie, maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0653	2. Tot nu toe is het provinciaal beleid gericht op het behoud van open groen landschap. Ik zou graag willen blijven vertrouwen op de onaantastbaarheid van dit landschap. Veel klei-, zand- en veengebieden komen (nog) niet in aanmerking voor ontwikkeling tot natuurgebied, om velerlei redenen. Ook in onze omgeving. Ze zijn echter niet alleen belangrijk vanwege agrarische en natuurwaarden alsmede het groene karakter maar vooral ook voor de beleving van weids open landschap. In de omgevingsvisie wordt echter vooral gefocust op bestaand en nieuw gekwalificeerd natuurgebied en is weinig of niets over het belang van het overige open groene landschap en de bescherming opgenomen. Van belang blijven deze groene longen van de provincie, die in de tekst en in de verbeeldingen niet te vinden zijn. Deze buffers tussen stedelijke omgevingen dienen beschermd te worden tegen fysieke aantasting. Graag zie ik dit verankerd in de Omgevingsvisie NH2050. Ir. J.H. Lalk, voorzitter Belangengroep Nauerna, 30 juli 2018	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We nemen de suggesties van indiener daarbij mee. In de tweede alinea op pagina 22 (ontwikkelprincipe 1) wijzigen we de eerste zin door achter "waar nodig" "adequaat" toe te voegen, zodat de zin als volgt komt te luiden: "....te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen." Daarnaast heeft ontwikkelprincipe 10 in de beweging Metropool in ontwikkeling tot doel de rol van het landschap te versterken als onderdeel van het metropolitaan systeem. Samen met ontwikkelprincipe 8, waarin gesteld wordt dat verstedelijkingsopgaven in eerste instantie binnenstedelijk moeten plaatsvinden, doen wij ook uitspraken die tot doel hebben zorgvuldig met het landschap in onze provincie om te gaan.

ZW-0068 Gebiedscommissie Laag Holland		
ZO-0654	Geachte mevr. Geldhof, Met deze brief reageert de gebiedscommissie Laag Holland op de ontwerp omgevingsvisie NH2050. **Algemeen** De gebiedscommissie herkent zich in de urgente opgaven die de provincie in de omgevingsvisie signaleert. De sturingsfilosofie ('lokaal wat kan, regionaal wat moet' en 'opgave gestuurd werken') sluit goed aan op de uitgebrachte visie en de aanbevelingen van de gebiedscommissie met betrekking tot de toekomst van Laag Holland[1]. De uitdagingen in Noord-Holland zijn omvangrijk. Gezien de onzekerheid met betrekking tot sociaaleconomische ontwikkelingen, de klimaatverandering en de snelle technische ontwikkelingen is het in veel gevallen lastig om nu al voor concrete oplossingen te kiezen. De gebiedscommissie dringt erop aan dat in een aantal gebieden in Laag Holland op korte termijn wel richtinggevende keuzes worden gemaakt (zie paragraaf Keuzes maken op bladzijde 2). De 21 ontwikkelprincipes die u als provincie wil hanteren, bieden volgens ons goede handvatten om oplossingsrichtingen vorm te geven en in te blijven spelen op nieuwe ontwikkelingen. Een aantal ontwikkelprincipes is bijzonder relevant voor Laag Holland en deze sluiten goed aan bij onze visie. De gebiedscommissie vindt dat de ontwerp omgevingsvisie bovenal uitstraalt dat het landschap, de natuur en de economie van Noord-Holland op sommige plekken ingrijpend zullen veranderen in de periode tot 2050. We onderschrijven dat dit onvermijdelijk is. **Kansrijke aanpak** De voorgestane aanpak is in een groot deel van Noord-Holland kansrijk. Door ruimte te creëren voor voorbeeldprojecten en pioniers uit te nodigen om nieuwe projecten in gang te zetten kan transitie naar een vitaal en toekomstbestendig gebied een stimulans krijgen. Waarbij de aandacht niet alleen moet gaan naar ruimtelijke ontwikkelingen maar ook – en niet minder belangrijk – aandacht moet zijn voor het stimuleren van ketenontwikkeling.	Wij zijn blij met de onderschrijving van de opgaven en ambities met betrekking tot Noord-Holland als geheel, en Laag Holland in het bijzonder.
ZO-0655	**Inzetten op ketenontwikkeling voor natte teelten** Wij vragen de provincie om specifiek voor Laag Holland in te zetten op de ontwikkeling van een sterke keten waar productie, productontwikkeling, marketing en afzet van natte teelten goed op elkaar zijn afgestemd en waarin alle schakels een goede marge halen. Een dergelijke keten ontbreekt nu waardoor ondernemers in natte teelten nog geen perspectief zien. Daardoor komen (ruimtelijke) transities nog niet van de grond.	Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Het thema circulaire staat steeds vaker op de bestuurlijke agenda. Waar overheidsbeleid tot op heden vaak was gericht op optimalisatie van primaire productieomstandigheden en beperken van milieueffecten, vragen nu in toenemende mate ook andere aspecten aandacht. De MRA heeft de ambitie toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' wordt daarbij ruimer genomen dan de MRA. Meer specifiek vergt de aanpak van bodemdaling in de veenweiden nieuwe vormen van landbouw, met een bedrijfsuitoefening bij hogere waterpeilen. Dit vergt een ketenaanpak, waarin is voorzien in het Innovatieprogramma Veen (aanstellen ketenmanager). Uit dit onderzoek en uit onderzoeken op het Veenweide Innovatie Centrum in Zegveld moet duidelijk worden of er bedrijfseconomisch perspectief is voor natte teelten, in alle delen van de keten.
ZO-0656	**Keuzes maken** In Laag Holland zijn de kwaliteiten van ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische aard en is de economische vitaliteit, in het bijzonder maar niet uitsluitend van de agrarische sector, voorwaarde voor het intact houden van de kwaliteiten van het gebied. Toepassen van alle ontwikkelprincipes in een concreet gebied zal onvermijdelijk dillema's opleveren. Het valt de gebiedscommissie op dat de provincie hierin nog geen keuzes maakt. Zo blijft onduidelijk hoe en wanneer de maatschappelijke opgaven zoals bodemdaling, CO2- reductie, natuur en een vitaal landelijk gebied in verschillende delen van Noord-Holland worden gerealiseerd. We betreuren dit want voor een aantal gebieden dienen zich op korte termijn keuzes aan op het	De invulling van onze ambities en doelstellingen willen we, op basis van de in onze visie geformuleerde sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' samen met onze partners met maatwerk vorm geven. In het geval van Laag Holland is de gebiedscommissie daar een uitstekend platform voor. Uit onze visie blijkt dat we klimaatdoelstellingen, waaronder CO2-reductie, een duurzame landbouwsector, ontwikkelingen passend willen laten zijn bij de landschappelijke context en vergroten van de biodiversiteit. Het is nu aan ons gezamenlijk om daar gebiedsgericht invulling aan te geven.

	gebied van ruimtelijke ordening in relatie tot waterbeheer die een prominente rol van overheden vragen. Het is belangrijk dat mensen en organisaties daar snel duidelijkheid krijgen. Gebeurt dit niet, dan komt het behalen van verplichtingen, doelen en ambities van gebiedspartners onder druk en gaat de kwaliteit en vitaliteit van de gebieden achteruit.	
ZO-0657	**Aanbod gebiedscommissie** De gebiedscommissie ziet voor zichzelf een rol om de provincie de gebieden aan te reiken waar zich urgente dossiers voordoen. Indien daar uwerzijds prijs op wordt gesteld dan verkennen we dit eerst met lokale partijen en brengen we dit tijdig in, zodat dit kan worden meegenomen in de samenwerkingsagenda's die onder regie van de provincie worden uitgewerkt. Onderdeel van de uitwerking van die samenwerkingsagenda is het concretiseren van de rollen van de verschillende gebiedspartijen. Bij de verkenning zullen we onder andere gebruik maken van initiatieven en rapporten van leden van de gebiedscommissie zoals het Manifest Landbouw en Landschap[2], Amsterdam Wetlands[3], Natuurinclusieve landbouw[4] en van het rapport Ruimtelijke perspectieven Laag Holland[5] waarover al eerder advies is uitgebracht. We horen graag of u gebruik wenst te maken van ons aanbod. We horen graag of u gebruik wenst te maken van ons aanbod. Met vriendelijke groet, namens de gebiedscommissie Laag Holland,	Wij maken graag gebruik van het aanbod van de Gebiedscommissie Laag-Holland om urgente gebiedsdossiers aan te reiken die een plek zouden moeten krijgen in de programma's en samenwerkingsagenda's die we de komen jaren gaan ontwikkelen om uitvoering te geven aan onze Omgevingsvisie.

ZW-0069 Samenwerking IJmond		
ZO-0658	Geacht college, Op 12 juni 2018 heeft u de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met het bijbehorende PlanMER vrijgegeven voor de terinzagelegging. De inspraakprocedure loopt van 18 juni tot en met 30 juli 2018. Met interesse hebben wij uw omgevingsvisie gelezen en bestudeerd. Wij onderkennen de door u gesignaleerde kwaliteiten van de IJmond als nautische toegangspoort tot Amsterdam én als centrum van productie, ontwikkeling en innovatie. De IJmond kent tevens door de ligging een sterke logistieke sector en innovatieve tuinbouw. Ook heeft het specifieke kwaliteiten op het gebied van recreatie en toerisme. Het ontwerp schetst op hoofdlijnen een toekomst beeld met bijbehorende hoofdambitie voor Noord-Holland in 2050: Balans tussen economische groei en leefbaarheid. De IJmond ondersteunt deze hoofdlijnen en ambities, maar de omgevingsvisie met PlanMer geeft ons, los van de zienswijzen per gemeenten, toch aanleiding tot het maken van de volgende gezamenlijke zienswijze: *Regio* In de visie zijn acht hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd. In de visie is naar onze mening onvoldoende aandacht besteed aan specifieke onderwerpen die betrekking hebben op de IJmond. Zo zouden wij in de visie bijvoorbeeld meer duidelijkheid willen verkrijgen over de effecten en de benodigde maatregelen om de negatieve gevolgen van Schiphol te neutralisering. Tevens zouden wij graag in de visie terug willen zien hoe de balans gevonden kan worden tussen een gezonde en veilige leefomgeving en een groeiende, duurzame economie in onze complexe regio.	We zijn verheugd te constateren dat indiener de hoofdlijnen en ambities van onze visie ondersteunt. Ten aanzien van Schiphol is het goed om op te merken dat het bevoegd gezag niet bij de provincie maar bij het Rijk berust. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt. Ten aanzien van de terecht complex door de indiener genoemde regio qua duurzame economie, hebben wij de randvoorwaarden uit de door de Noordzeekanaalgebied gemeenten en provincie en Rijk opgestelde visie NZKG 2040 integraal in de Omgevingsvisie opgenomen.

ZO-0659	Bij de uitwerking van deze hoofdthema's wordt o.a. uitgegaan van regionale samenwerking, regionale afstemming en het maken van regionale afspraken. Dit onderschrijven wij. Het is echter niet duidelijk wat de provincie onder een regio verstaat. Wij gaan er vanuit dat de regionale afstemming thema-afhankelijk is en invulling van die regionale afstemming aan de lokale overheden wordt overgelaten.	Zoals we ook in onze Omgevingsvisie aangeven als het gaat om onze sturingsfilosofie, staat de opgave centraal bij het bepalen van het passende schaalniveau. Dit betekent dat de precieze invulling van regionale afstemming afhangt van de opgave. Dat betekent ook dat bij de verdere uitwerking van het nieuwe beleidsinstrument Regionale samenwerkingsagenda we samen met de regio's verkennen welk geografisch schaalniveau en welke samenwerking het meest passend is. Leidend hierbij zijn de opgaven die onderdeel uitmaken van de Regionale samenwerkingsagenda. Op pagina 66 wordt daarom de zin in de paragraaf 'Regionale samenwerkingsagenda's' "Deze bepaalt namelijk vaak het schaalniveau dat passend is." gewijzigd in "Deze bepaalt namelijk vaak het passende geografische schaalniveau en samenwerking." en wordt de zin "In ieder geval gaan we uit van twee relevante schaalniveaus: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord." verwijderd.
ZO-0660	*Mobiliteit* De inzet voor het versterken van mobiliteitsopties die bijdragen aan verbetering van het klimaat, gezondheid en natuur door goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovaties en de doelstelling het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal te gebruiken, sluit aan op de ambities in de IJmond Wij missen echter harde keuzes als het gaat om duurzame kwaliteit. Voor de IJmondgemeenten is niet duidelijk hoe de provincie het OV-netwerk robuuster maakt, zodat de IJmond niet alleen aansluit op het stedelijk OV-netwerk van de MRA, maar hier ook echt onderdeel van uit maakt.	Wij onderschrijven de door indiener uitgesproken ambitie en noodzaak de IJmond beter aan te laten sluiten op het stedelijk OV-netwerk van de MRA. Op dit moment voeren we samen met Rijk en MRA partners een onderzoek uit naar de toekomst van ons Openbaar Vervoer (OV Toekomstbeeld). De ambities uit de Omgevingsvisie zullen hierin onderzocht en gewogen worden. Op de bij de Metropool in ontwikkeling behorende kaart zullen we de HOV R-net lijn aangeven om aan te geven dat de IJmond ook onderdeel moet zijn van het grotere stedelijke OV-netwerk. Daarnaast hebben we de Kennemerlijn nu al op de kaart aangegeven als onderdeel van dit netwerk.
ZO-0661	Uw keuze om het doorgaande verkeer over de A9 te leiden om de A10 te ontlasten betekent een toename van verkeersbewegingen op en rond de A9 in de IJmond. Dit vereist een gedegen analyse van alle mobiliteitssystemen op de A9 corridor. Tevens versterkt dit de behoefte aan investeringen in een regionaal fietsnetwerk en het drastisch verbeteren van het openbaar vervoersysteem, waaronder de Kennemerlijn.	We delen het inzicht van indiener in deze. Onderzoek in samenhang is noodzakelijk. Dergelijk onderzoek voeren wij graag in gezamenlijkheid met indiener uit.
ZO-0662	*Energietransitie* In hoofdstuk 14 wordt genoemd dat gebruik wordt gemaakt van die vormen van duurzame energie, die zorgen voor de meeste energieopbrengst tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Deze regionale optimale Energiemix voor opwekking duurzame energie houdt rekening met de ondergrond en bovengrond, maar er wordt geen ruimte van de bovengrond geclaimd hiervoor. Wij pleiten ervoor deze ruimte inzichtelijk te maken.	De ruimtelijke effecten van de energietransitie zijn in de Ruimtelijke verkenning Metropoolregio Amsterdam inzichtelijk gemaakt. Deze verkenning heeft als bouwsteen voor de Omgevingsvisie gediend. In de Regionale Energiestrategieen worden de ruimtelijke effecten verder uitgewerkt naar concrete projecten en indien nodig specifiek beleid.
ZO-0663	In hoofdstuk 16 staat dat wel ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekt energie. Op dit moment doet zich een spanningsveld voor tussen gemeentelijke ambities ten aanzien van windenergie op land en de provinciale ambities (mede) gelet op de in het beleidskader Wind op land en de provinciale ruimtelijke verordening gestelde voorwaarden	De ambities voor wind op land en wind op zee kunnen niet los van elkaar worden gezien. Het Rijk is verantwoordelijk voor wind op zee en voor wind op land is de provincie binnen wettelijke kaders mede bevoegd. De afstemming vindt plaats in het Klimaatakkoord 2030 en bij de Regionale Energiestrategieen.
ZO-0664	Er zou ook ruimte moeten worden gereserveerd voor de duurzame energieopwekking op land. Dit zou kunnen worden gekoppeld aan de doelstelling van 49% CO besparing in 2030 en 95% C02 besparing in 2050 door inzet van de regionale optimale Energiemix (de hoogste energieopbrengst tegen de laagste maatschappelijke kosten). De provincie dient de ruimte te geven voor de gemeenten om als eerste voor de gebouwde omgeving de C02 doelstellingen te realiseren.	Met de beweging Nieuwe Energie wordt op hoofdlijnen de benodigde ruimte gereserveerd voor het realiseren van (inter)nationale doelstellingen voor 2030 en 2050. Voor 2030 moet dit nog nader worden geconcretiseerd in nog op te stellen Regionale Energiestrategieen en al dan niet noodzakelijk flankerend beleid.
ZO-0665	*Integraliteit* Het inzetten op de verbetering van de leefomgeving heeft gevolgen voor onder meer de ruimte voor industrie, mobiliteit en Schiphol. Het binnenstedelijk oplossen van de woningbouw opgave heeft gevolgen voor de leefbaarheid en klimaat adaptatie. Het is niet duidelijk welke afwegingen hier aan ten grondslag liggen en/of de ambities elkaar niet tegenwerken. Hoogachtend, Namens de gemeenten Velsen, Beverwijk en Heemskerk, burgemeester en wethouder Heemskerk	Bij de bepaling van de ambities hebben we ze met elkaar geconfronteerd en de consequenties in beeld gebracht. De ambities zijn daarom zorgvuldig geformuleerd en vervolgens uitgewerkt in een samenhangende set van ontwikkelprincipes. De verschillende deelaspecten worden op die manier in samenhang met elkaar in beschouwing genomen, op grond waarvan dan een zorgvuldige afweging kan plaatsvinden en de juiste keuzes kunnen worden gemaakt. De ambitie 'balans tussen economische groei en leefbaarheid' is bewust zo geformuleerd, opdat daarmee ook ruimte is gehouden voor het binnenstedelijk oplossen van de woningbouwopgave. Zie het discussiedocument, dat wij hebben gebruikt om tot een samenhangende set van ambities te komen. Wat betreft de ruimte voor industrie is in het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling een

		ontwikkelprincipe (12) opgenomen dat handelt over het Noordzeekanaalgebied en Schiphol. Daarbij wordt bij Schiphol gerefereerd aan de afspraken die we als regio met de sector en het Rijk hebben gemaakt aangaande de groeimogelijkheden van de luchthaven in relatie tot woningbouw. Wij zullen aan deze tekst een tekstaanvulling doen om ons standpunt over Schiphol te verduidelijken. Voor het Noordzeekanaalgebied zijn de randvoorwaarden voor groei van zowel verstedelijking als het havengebied zelf een op een overgenomen uit de visie NZKG 2040, zoals vastgesteld door de gemeenteraden rond het Noordzeekanaal, provinciale staten en de ministerraad in juni 2013.

ZW-0070 Makro, Metro Properties		
ZO-0666	Geachte College, Namens Metro Properties B.V., gevestigd te Amsterdam (hierna: "Metro") dien ik hierbij een zienswijze in op de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (hierna: "het Ontwerp") en het bijbehorende planMER. Het Ontwerp en de bijbehorende planMER liggen met ingang van 18 juni 2018 voor een periode van zes weken ter visie, tot en met 30 juli 2018, zodat deze zienswijze als tijdig ingediend moet worden beschouwd. Een kopie van de bekendmaking voeg ik hierbij (bijlage 1). **I. Inleiding** 1. Metro is eigenaar van het perceel aan de De Fllnesstraat 9 op het Amstel Business Park Zuid in Amsterdam-Duivendrecht, kadastraal bekend gemeente Ouder-Amstel, sectie A, nummer 1203 (hierna: "de Locatie", zie figuur 1 hieronder). 2. Op de Locatie zijn momenteel aanwezig een Makro groothandel, kantoren van Makro, een tankstation en een parkeerterrein (zie figuur 2 hieronder met rood omlijnd de Locatie). **II. Zienswijze** 3. De aanwezigheid van Metro op het Amstel Business Park Zuid is van groot economisch belang voor het gebied. Metro draagt het gebied een warm hart toe, en heeft de lange termijn doel stellingen van het gebied voor ogen. Als belanghebbende binnen het Amstel Business Park onderschrijft de ambities die het College in het Ontwerp uiteen zet, met name de ambities b en c van het gebruik van de leefomgeving (p. 12 Ontwerp); • dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn; en • dat inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen. 4. Hoewel het Ontwerp slechts een visie op hoofdlijnen betreft en nog niet alles is uitgewerkt, hecht Metro eraan nu reeds een reactie te geven, gelet op de (globale) ruimtelijke en programmatische toekomstplannen van Metro voor de Locatie. <u>II.1 Aanduidingen Locatie onduidelijk</u> 5. In het Ontwerp zijn een aantal kaarten met aanduidingen en legenda opgenomen. Het is voor Metro echter niet vast te stellen welke aanduidingen van toepassing zijn op de Locatie. Omdat de kaarten niet kunnen worden ingezoomd zijn deze slecht leesbaar. Doorgaans zijn de aanduidingen voor een bepaalde locatie te achterhalen door deze in te voeren op www.ruimtelijkeplannen.nl en de desbetreffende informatie voor de Locatie op te vragen. Echter bij het opvragen van het Ontwerp op	De kaarten in Omgevingsvisie zijn opgesteld met een abstractieniveau dat passend is bij dat van de visie. De kaarten zijn niet bedoeld om op kavelniveau leesbaar te zijn; een duidelijker kaartbeeld is dan ook niet beschikbaar. In de komende twee jaar wordt invulling gegeven aan de bij de Omgevingsvisie horende Omgevingsverordening. Zover daar kaartmateriaal noodzakelijk is om exacte begrenzingen aan te geven, worden deze in het verordeningstraject vorm gegeven.

	www.ruimteliikeplannen.nl voor de Locatie, komt enkel de volgende aanduiding naar voren: "Structuurvisie-gebied Grondgebied Provincie Noord-Holland, beleidinfo: Verordening=duurzaam ruimtegebruik (coördinerend)". Zie hiervoor ook figuur 3 hieronder, een uitsnede van het Ontwerp op ruimtelijke plannen voor de Locatie. 6. Metro ontvangt daarom van het college graag verduidelijkende kaarten, danwel een nadere toelichting welke aanduidingen uit de legenda van de verschillende kaarten uit het Ontwerp voor de Locatie gelden. 7. Het betreft de volgende kaarten uit het Ontwerp: • Kaart Noord-Holland in beweging (p. 18 Ontwerp, figuur 4 hieronder); • Kaart Metropool in ontwikkeling (p. 33 Ontwerp, figuur 5 hieronder); • Kaart Nieuwe Energie (p. 45 Ontwerp, figuur 6 hieronder); en • Kaart Samenhang bewegingen (p. 56 Ontwerp, figuur 7 hieronder). 8. Na ontvangst van de nadere toelichting / verduidelijkend kaartmateriaal, wordt Metro graag in de gelegenheid gesteld deze zienswijze nader aan te vullen.	
ZO-0667	II.2 Klimaatstresstest 9. In het Ontwerp is aangegeven dat "alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen een klimaatstresstest doorlopen" (p. 21). Metro verneemt graag wat wordt verstaan onder ruimtelijke (her)ontwikkelingen: vallen alle bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen voor nieuwe ontwikkelingen (ook) onder dat begrip? 10. En wat wordt precies verstaan onder een klimaatstresstest: aan welke voorwaarden worden ruimtelijke ontwikkelingen getoetst en wat zijn de gevolgen van het wei of niet "slagen" voor de test? 11. Metro ontvangt graag een nadere toelichting op dit punt.	In de Omgevingsverordening en/of de programma's werken wij uit welke nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen een klimaatstresstest moeten doorlopen, wat we hieronder verstaan en wat met de uitkomsten moet worden gedaan. We sluiten hierbij nauw aan bij het landelijke beleid zoals ontwikkeld in het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie.
ZO-0668	II.3 Milieuruimte voor bedrijvigheid 12. In het kader van de "Metropool in Ontwikkeling" wordt opgemerkt dat de provincie "milieuruimte voor bedrijvigheid waarborgt, maar wel met duidelijke grenzen" (p. 34 Ontwerp). 13. Graag verneemt Metro wat de Provincie verstaat onder het begrip duidelijke grenzen (zijn dit bijvoorbeeld de bestaande wettelijke criteria, of betreft het nieuwe criteria) en hoe de Provincie voornemens is daar invulling aan te geven.	Bestaande wettelijke grenzen zijn een minimumvereiste. Indien de lokale situatie dit toestaat, bekijken we samen met onze gebiedspartners of er andere criteria mogelijk zijn. De precieze invulling vindt eerst plaats bij de uitwerking van het beleid.
ZO-0669	II.5 Food-industrie 14. Ten aanzien van het NZKG en Haven-Stad wordt als kritische succesfactor genoemd "acceptatie van NZKG als langjarig bestemd gebied voor energietransitie en circulaire economie, food-industrie en logistiek" (p. 39 Ontwerp). 15. Metro verneemt graag waar de kwalificatie van het NZKG als langjarig bestemd gebied voor o.a. food-industrie op gebaseerd is. Wordt daarmee gedoeld op de bestemming op grond van het vigerende bestemmingsplan, of is dit gebaseerd op een andere langjarige bestemming/kwalificatie van gebieden, bijvoorbeeld op grond van een indeling en kwalificatie van gebieden door de Provincie? In dat kader verneemt Metro tevens graag of er nog andere gebieden zijn die naar de mening van de Provincie zijn aan te merken als "langjarig bestemd gebied voor food-industrie".	De food industrie maakt een belangrijk deel uit van het economische cluster in het Noordzeekanaalgebied. Belangrijke food bedrijven met een internationaal netwerk zijn hier gevestigd. Dit is een kwalificatie die doorwerkt in de bestemmingsplannen van de gemeenten. In Noord-Holland is dit het enige gebied met deze kwalificatie, waarbij er natuurlijk ook een belangrijke relatie ligt met Schiphol. Voor het Noordzeekanaalgebied als geheel hanteren we de Visie NZKG 2040, die in juni 2013 door alle gemeenteraden aan het Noordzeekanaal, provinciale staten en de minsterraad is vastgesteld. De randvoorwaarden uit deze visie zijn een op een overgenomen in de Omgevingsvisie.
ZO-0670	II.4 In overeenstemming brengen vraag en aanbod woon- en werklocaties 16. Daarnaast sluit Metro zich aan bij de opmerking van Tauw / Royal Haskoning DHV (hierna: "Tauw") in de planMER, over de vraag in welke mate het beleid kan bijdragen aan het behalen van de ambities. Meer in het bijzonder betreft het een opmerking over de ambitie uit het Ontwerp dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties beter met elkaar in overeenstemming zijn (p. 66 planMER).	

	17. Het intensiever binnenstedelijk realiseren van woon- en werklocaties biedt kansen op het verbeteren van de afstemming van vraag en aanbod van woon- en werklocaties. Wat volgens Tauw opvalt is dat de ontwikkelprincipes aangeven "zoveel mogelijk". Dat roept volgens Tauw de vraag op hoeveel mogelijkheden er nog zijn voor verder binnenstedeiijk verdichten. 18. In de verkenningen NH2050 geeft de provincie aan dat de grenzen van de mogelijkheden om te intensiveren en te verdichten om het landschap open te houden en de kwaliteit van leven in de stad op peil te houden in zicht komen. In het Ontwerp zelf staat dat de binnenstedelijke plancapaciteit door een andere kijk op stad en stedelijkheid groter is dan gedacht. Het Ontwerp geeft volgens Tauw echter geen inzicht in welke concrete ruimte en mogelijkheden er nog zijn voor verder verdichten. Dat maakt dat niet aangegeven kan worden of met het verder binnenstedelijk verdichten de vraag en aanbod van woon- en werklocaties in 2030 of 2050 ook daadwerkelijk substantieel beter met elkaar in overeenstemming gebracht kan worden. Daar komt bij dat doorwerking van dit beleid sterk afhankelijk is van het omgevingsbeleid van gemeentes, aldus Tauw. In dat kader merkt Metro op dat in het Ontwerp is aangegeven (p. 35) dat "verdichting steeds meer inventiviteit en bestuurskracht vraagt". Metro verneemt graag wat de provincie verstaat onder bestuurskracht: wordt hier bijvoorbeeld ook de bevoegdheid van gemeentes onder verstaan? 19. Naar aanleiding van de voorgaande constateringen doet Tauw de volgende aanbevelingen in het planMER (p. 83): breng in beeld in hoeverre er nog groeimogelijkheden zijn qua intensiever verdichten van hoogstedelijke gebieden en wat er voor nodig is om daarbij gezondheid en klimaatbestendigheid te waarborgen. Neem daar ook bereikbaarheid en mobiliteit in mee en de opgave van het verder versterken van Schiphol. Stel daar in samenwerking met gemeentes, projectontwikkelaars, bouwers, woningcorporaties, waterschappen, vervoersorganisaties en netbeheerders een samenhangende strategie voor op.	De Verkenningen NH2050 zijn opgesteld in 2016. De provincie werkt samen met gemeenten en hanteert daarbij een plancapaciteitsmonitor. Deze monitort periodiek (jaarlijks) de beschikbare plancapaciteit. De uitspraken in ons ontwerp zijn daar op gebaseerd. De aard van onze visie is om via ontwikkelprincipes richting mee te geven naar de toekomst, aan de hand van samenhangende ambities die in bewegingen naar de toekomst toe zijn geschetst. De visie werkt niet met het uitputtend aangeven van concrete locaties. Onder bestuurskracht wordt verstaan het nemen van besluiten van overheden gezamenlijk binnen de beschikbare bevoegdheden die de overheden tot hun beschikking hebben.
ZO-0671	20. Metro ontvangt graag een nadere toelichting op voornoemde vragen. Voorts wordt Metro graag op de hoogte gehouden van een eventuele verdere uitwerking door de provincie van voornoemde aanbevelingen van Tauw. Tevens zou Metro graag bijdragen aan een eventuele samenwerking zoals voorgesteld door Tauw: tussen de provincie, gemeenten en eventueel andere belanghebbenden, met als doel een strategie op te stellen voor groeimogelijkheden qua intensiever verdichten van hoogstedelijke gebieden. III. Tot slot 21. Graag ontvangt Metro een nadere toelichting op de door haar gesignaleerde onduidelijkheden in het Ontwerp. 22. Metro is uiteraard graag bereid om deze reactie nader toe te lichten.	De gevraagde toelichting wordt de indiener verschaft via de nota van beantwoording behorend bij de Omgevingsvisie NH2050. De aanbevelingen van Tauw in de planMER worden, voorzien van een advies van de commissie MER, betrokken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050. Deze zullen via de gangbare weg worden gedeeld, te weten via de provinciale website naar aanleiding van geagendeerde stukken in Provinciale Staten. In deze besluitvormingsfase zien wij geen aanleiding tot directe samenwerking met Metro als uitwerking van de genoemde aanbeveling van Tauw.

ZW-0071 Stichting De Noord-Hollandse Molenfederatie		
ZO-0672	Geachte leden van Gedeputeerde Staten, Als koepelorganisatie en belangenbehartiger van de molenwereld in Noord-Holland hebben wij met belangstelling kennis genomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Naar aanleiding daarvan willen we graag het volgende onder uw aandacht brengen. **1. Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018** •Onlangs is de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie door u vastgesteld. Wij hebben altijd begrepen dat deze leidraad door uw College werd gezien als een belangrijk hulpmiddel om ruimtelijke ontwikkelingen in Noord-Holland in goede banen te kunnen leiden. Toch ontbreekt, voor zover wij kunnen nagaan, een verwijzing of i.d. naar deze leidraad. Opname van een dergelijke verwijzing zou de Omgevingsvisie NH2050 completer maken. Het hoofdstuk "Balans tussen economische groei en leefbaarheid" (p. 13 e.v.) lijkt ons een goede plek voor een korte verwijzing en eventueel een link naar de Leidraad zelf. Graag nodigen wij uw College uit om aan te geven hoe u in de Omgevingsvisie NH ook invulling geeft aan de Leidraad. •In de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 is de molenbiotoop opgenomen als ontwikkelprincipe. Ook in de nieuwe Erfgoedwet van 2015 en in de — nog in ontwikkeling zijnde — nieuwe Omgevingswet is het de intentie om de omgeving van erfgoed (bij molens de molenbiotoop) een plek te geven in (gemeentelijke) omgevingsvisies en ruimtelijke plannen. •Molens zijn overigens niet alleen van betekenis als cultureel erfgoed, maar hebben ook heden ten dage nog een (economische) functie, denk aan hun bijdrage aan het waterbeheer, maar bijvoorbeeld ook door het leveren van producten zoals meel en niet te vergeten hun functie met betrekking tot recreatie en toerisme.	De Omgevingsvisie is bedoeld als strategische langetermijnvisie, leidend voor andere beleidsplannen, leidraden e.d. Om de Omgevingsvisie langjarig te kunnen gebruiken en dus datering vanwege bijvoorbeeld verwijzing naar mogelijk verouderde of niet meer bestaande documenten te vermijden, verwijst de Omgevingsvisie in de regel niet naar dergelijke documenten. Overigens is de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie wel een van de vele gebruikte bouwstenen voor de Omgevingsvisie. Wel zullen we een verwijzing naar de Leidraad opnemen in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering op pagina 67 onder het kopje Leefomgevingskwaliteit. Naar aanleiding van de opmerkingen over molens en molenbiotopen passen we de definitie van (cultureel) erfgoed aan.
ZO-0673	**2. Openheid van het landschap** •Een groot deel van de historische molens in Noord-Holland is Rijksmonument. Op pagina 22 benoemt u o.a. Rijksmonumenten als randvoorwaarde bij de ontwikkeling en het beheer van het landschap. Voor molens is de openheid van het landschap van groot belang voor een goede windvang. De openheid in de omgeving van de molen wordt geborgd door bij ontwikkelingen tekening te houden met de molenbiotoop. Dit graag in de tekst van pagina 22 opnemen door het noemen van voorbeelden van Rijksmonumenten (b.v. "waaronder molens met hun molenbiotoop"). •Openheid van het landschap is overigens niet alleen van belang voor de molens zelf, het maakt ook dat (draaiende) molens — ook van veraf — beter zichtbaar zijn, hetgeen weer kan bijdragen aan recreatie en toerisme. Denk aan stads- en dorpsgezichten waarin molens figureren. •Bovendien is een open landschap ideaal voor weidevogels. Zij én molens zijn gebaat bij agrarisch natuur- en weidevogelbeheer. Natuurlijke processen (pagina 55), die mogelijk verruiging of bosvorming (op zich waardevol) tot gevolg hebben, kunnen hinder veroorzaken voor molens (daar zijn al voorbeelden van, o.a. bij molens als De Schoolmeester en De Prinsen hof in Westzaan) •Bij de foto van de molen op pagina 61 zou, in dit kader, het volgende onderschrift gevoegd kunnen worden: "Openheid van het landschap is belangrijk voor de windvang van molens (molenbiotopen)".	De zienswijze van indiener geeft ons aanleiding tot de volgende reactie. Aan de definitie van erfgoed in de omgevingsvisie voegen we achter "gebouwde monumenten" toe "en hun relevantie directe omgeving (biotoop)", waardoor die als volgt komt te luiden: 'De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities).' De foto's in de leidraad zijn ter illustratie en zijn geen van alle voorzien van onderschriften.
ZO-0674	**3. Ondergrond en waterpeil** •Op pagina 25 komt het gebruik van de ondergrond, ook in relatie tot de kwaliteit van het grondwater en de drinkwatervoorziening, ter sprake. Het is van belang om te bedenken dat het beroeren van de ondergrond een negatief effect kan hebben op funderingen van monumenten, die zeer kwetsbaar zijn. •Ook het waterpeil vervult een belangrijke functie bij de bescherming van funderingen van monumenten en het behoud van het archeologisch bodemarchief. Bij plannen om dit peil te verhogen dan wel te verlagen moet goed gekeken worden naar de effecten hiervan voor funderingen van monumenten en voor het archeologisch bodemarchief. Ook kan een peilverlaging heel wel leiden tot het rotten van houten vijzels van molens en hun ophanging. •Overigens kunnen poldermolens een belangrijke rol spelen bij de beheersing van het waterpeil in tijden van extreme regenval. De Noord-Hollandse Molenfederatie heeft daarover nog zeer onlangs een brochure uitgebracht (zie bijlage).	Wij danken de indiener voor de brochure. Het waterschap is bevoegd gezag voor besluiten over het waterpeil. In hun afweging houden zij rekening met de bodemsituatie en funderingen van monumenten.

ZO-0675	4. **Recreatie en toerisme** Recreatie en toerisme komen in de Omgevingsvisie NH20150 maar spaarzaam aan bod. Daarbij blijft ook de samenhang tussen erfgoed en recreatie en toerisme (denk b.v. aan de molens op de Zaanse Schans en elders in Noord-Holland, historische binnensteden) buiten beeld. En dat is opmerkelijk omdat recreatie en toerisme toch van groot belang zijn voor de regionale economie en werkgelegenheid. En ook de ervaren kwaliteit van de woon- en leefomgeving wordt voor een belangrijk deel bepaald door recreatieve mogelijkheden Tot slot nog een suggestie met betrekking tot de begrippenlijst op pagina 74, bij (cultureel) erfgoed. Ook hier zou een link aangebracht kunnen worden naar de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. DE Noord-Hollandse Molenfederatie hoopt met het bovenstaande te hebben bijgedragen aan de totstandkoming van een Omgevingsvisie NH2050, waarin ook oog blijft bestaan voor het belang van (de bescherming van) ons gezamenlijk erfgoed. Met vriendelijke groet,	Op pagina's 59 en 60 van de Omgevingsvisie staan kwaliteiten benoemd van de regio's die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst, waaronder juist ook de door indiener genoemde voorbeelden die wijzen op samenhang tussen erfgoed en recreatie en toerisme. Daarnaast nemen recreatie, toerisme en erfgoed een belangrijke plek in bij de uitwerking van het door ons geformuleerde ontwikkelprincipe voor de ontwikkeling van het metropolitane landschap.

ZW-0072 Vereniging De Groene Meren		
ZO-0676	Geachte heer, mevrouw, Namens de vereniging De Groene Meten hebben wij — ter bewaring van rechten — via de link op uw site op 30 juli 2018 bezwaar gemaakt tegen het Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 + PIanMER. Dank voor uw bevestiging van succesvolle ontvangst. De vereniging De Groene Meten behartigt de belangen van de leden met betrekking tot onder meer de leefbaarheid en het groene karakter van de omgeving van de Willibrorduslaan te Hilversum en hun individuele onroerende zaken. Wij treden op namens eigenaren van de woningen gelegen aan de Wiblibrorduslaan, oneven huisnummers 1 f/m 131. Wij hebben de visie doorgenomen en lichten hierbij onze bedenkingen nader toe. Gooi en Vechtstreek heeft een enorme rijkdom aan landschap en is mede daardoor een uniek gebied waar we zuinig op moeten zijn. Wij onderschrijven stellig de belangrijke ambities en principes uit uw visie voor de voorkeur om binnenstedelijk te bouwen en het behouden en versterken van natuur en landschap. Wij rekenen erop dat de voorkeur voor binnenstedelijk bouwen in deze overeind blijft. Wij gaan er vanuit dat de grondslag van de ambitie versterkt wordt met een principiële keuze voor het behoud en het versterken van het landschap. Het behoud van het landschappelijk karakter tussen de kernen zien wij graag als een kerndoelstelling opgenomen worden in de visie. Wij vertrouwen erop dat de aangedragen punten overeind blijven in de Omgevingsvisie NH2050 -t-PIanMER. Hoogachtend, namens de vereniging De Groene Meren,	Wij zijn blij met de ondersteuning van onze ambities en principes.

ZW-0073 Gemeente Haarlemmermeer en Haarlemmerliede Spaarnwoude		
ZO-0568	Geacht college, Op 18 juni 2018 heeft uw college de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 ter inzage gelegd. De gemeente Haarlemmermeer en Haarlemmerliede en Spaarnwoude hebben, gelet op de samenvoeging per 1 januari 2019, besloten één geïntegreerde reactie op te stellen. Als we het in deze brief over Haarlemmermeer hebben dan bedoelen we de nieuwe gemeente na de samenvoeging tenzij anders vermeld. Zoals u bestuurlijk al is meegedeeld merken we allereerst op dat wij de gekozen periode van ter inzage legging — in de zomer terwijl de schoolvakanties al beginnen — niet chique vinden.	Wij nemen kennis van deze opmerking. Wij merken hierbij wel op dat we de periode van 6 weken voor de terinzagelegging ruim van te voren hebben gecommuniceerd, vooral naar gemeenten. Daarbij hebben we ook voorlopige versies (50% en 80%) beschikbaar gesteld, zodat gemeenten zich al enigszins op eventuele zienswijzen konden voorbereiden. Daarnaast viel slechts 1 week van de periode van terinzagelegging in de formele zomervakantie.
ZO-0569	***Urgente ontwikkelingen en hoofdambitie*** Wij complimenteren u met uw ambities. Uw hoofdambitie wordt door de gemeente Haarlemmermeer van harte onderschreven. De acht 'urgente ontwikkelingen' of 'hoofdthema's' die uw benoemd onderschrijven wij zoals blijkt uit het proces om te komen tot een eigen Omgevingsvisie. Wij hebben dezelfde thema's benoemd zij het met een beperkte accentwijziging. Hierdoor past het beter bij de Haarlemmermeerse situatie. 1	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0570	***Sturingsfilosofie*** Onze ambities komen in grote lijn met elkaar overeen, over de wijze waarop die dan vormgegeven gaan worden zullen mogelijk verschillen van inzicht ontstaan. Door het principe te hanteren "lokaal wat kan, regionaal wat moet" maakt u keuzen in de wijze van sturing; u noemt dit ook wel de sturingsfilosofie. Gelet op wat de samenleving van overheden vraagt zijn wij enthousiast over uw voornemen om meer en in een andere verhouding met elkaar te gaan samenwerken De positie die u nu als provincie kiest is eigentijds en past beter bij de nieuwe maatschappelijke en economische werkelijkheid. We missen in de sturingsfilosofie een afwegingskader hoe bepaald wordt wanneer iets een gemeentelijk (lokaal) belang- en wanneer iets een provinciaal belang is en wanneer en op welke onderwerpen er samengewerkt gaat worden. En welk beeld de provincie heeft van die samenwerking. Uit uw formuleringen klinkt door dat u de opgaven wilt aanpakken als partner van de gemeente. Daarbij hoort een relatie op basis van gelijkwaardigheid. Wij vragen u de opgave mede aan vanuit het perspectief van de samenleving en de gemeente op te pakken; wat doet en willen die en hoe kan de provincie helpen om die ambities te verwezenlijken. Dat is voor ons "lokaal wat kan, regionaal wat moet" Wij kijken uit naar de nieuwe wijze van formuleren van regels en beleid om de sturingsfilosofie en gewenste samenwerking volledig tot zijn recht te laten komen.	Het verheugt ons dat de indiener constateert dat onze ambities in grote lijnen met elkaar overeen komen. Wij beoordelen de reactie van indiener als onderbouwing van ons uitgangspunt dat de opgave centraal staat. De rol van de provincie wordt daar mede door bepaald. In het kader van 'Van visie naar uitvoering' willen we de Omgevingsvisie NH2050 graag met gemeenten, waterschappen en andere partners uitwerken. Het gaat om instrumenten als Programma's en de provinciale Omgevingsverordening. Daaruit zal dan blijken welke kaders gemeenten (o.a.) van de provincie nodig hebben in relatie tot de eigen lokale afwegingsruimte die ze graag willen hebben. In de Omgevingsvisie NH2050 komt dan ook bewust niet het begrip 'provinciaal belang' voor, omdat de opgaves van maatschappelijk belang zijn. Of dit betekent dat de provincie slechts faciliterend mag zijn bij het bereiken van lokale ambities, is een punt van discussie. Dat zal mede betrokken worden bij de ontwikkeling van de Omgevingsverordening, samen met gemeenten en andere partners. Wij zien met indiener uit naar dat proces.
ZO-0572	***Uw visie*** De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (NH2050) is nogal abstract en daardoor is niet altijd duidelijk of duidelijk gemaakt wat de ruimtelijke consequenties zijn. Het is soms moeilijk om een helder beeld te krijgen van de opgave. Uw visie hierop vinden wij te weinig uitgewerkt. We begrijpen dat een mate van abstractheid hoort bij een omgevingsvisie, maar we missen richting hoe de visie in de programmatische uitwerking concreet gemaakt wordt. Daarbij missen we sectorale doelen. Er staan geen beleidsdoelen in die concreet genoeg zijn om een programma op in te richten.	De Omgevingsvisie NH2050 geeft enerzijds richting en houvast naar de toekomst en anderzijds ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe (misschien nu nog niet bekende) ontwikkelingen. Binnen deze uitgangspunten bieden de ontwikkelprincipes, als uitwerking van de ambities, de benodigde kaders. Daarmee geven we afwegingsruimte, ook op regionaal en lokaal niveau. De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische visie voor de lange termijn. Bepaalde ruimteclaims zijn tijdgebonden en regiospecifiek. Wij zijn van mening dat gebiedsgerichte dan wel themagerichte programma's meer geschikt zijn antwoord te geven op die specifieke opgaven. Vanuit

	Naar ons idee laat dat te veel ruimte, de opgaven voor de toekomst vragen meer richting dan die u er in NH2050 aan geeft. Wij gaan ervan uit dat NH2050 randvoorwaarden biedt om de ontwikkelopgave in Haarlemmermeer te kunnen realiseren. De belangrijke actuele thema's als klimaatadaptatie, energietransitie en natuurversterking worden allemaal genoemd, maar welke ruimtelijke claims hier uit voortvloeien, bijvoorbeeld in relatie tot woningbouw of stedelijke ontwikkeling wordt niet verder uitgewerkt of genoemd.	de Omgevingsvisie geven de ontwikkelprincipes de benodigde richting en ruimte aan de programma's. We werken graag samen met onze partners de omgevingsvisie uit richting programma's en de omgevingsverordening.
ZO-0573	We vinden het opvallen hoe weinig aandacht er is voor Haarlemmermeer. Dit geldt zowel voor de tekst als voor het kaartmateriaal, waarin belangrijke autonome ontwikkelingen (zoals Schiphol Trade Park, HOV- en groen blauwe verbindingen, etc.) ontbreken NH2050 zegt nauwelijks iets over de aansluitingen met de provincies Utrecht en ZuidHolland. Voor Haarlemmermeer is het van belang dat er een doorkijk wordt gegeven naar Zuid-Holland en dat de diverse assen en verbindingen (werken, mobiliteit, natuur, recreatie, wonen) die net buiten de provincie (en gemeente) grenzen liggen en worden benadrukt. Wij vinden dat dit beter moet worden uitgewerkt.	De Omgevingsvisie NH2050 is een provinciale visie op de lange termijn. Tekst en kaartbeelden zijn daarmee in overeenstemming. De beelden zijn illustratief en geven niet zozeer weer wat er is of al bepaald is, maar waar het naar toe kan gaan. Wij kunnen ons vinden in de opmerking om de doorkijk met de omliggende provincies beter weer te geven. Om die reden hebben we de spoorlijn en de wegverbinding naar Leiden ook in ons kaartbeeld opgenomen. Wij vullen het kaartbeeld aan om dit nog beter tot uitdrukking te brengen. De vraag kan ook worden gesteld of de verwoordde ontwikkelprincipes ondersteunend zijn aan initiatieven van overheden en maatschappij in plaats van dat allerhande specifieke locaties op de kaart moeten zijn terug te vinden? Ons inziens laten de ontwikkelprincipes daarbij de ruimte. Overigens dient te worden opgemerkt dat de visie bestaat uit het deel Leefomgevingskwaliteit als generiek deel en daarnaast een vijftal bewegingen naar de toekomst toe. Deze behoren in samenhang te worden beschouwd. Zo zijn in de beweging natuurlijk en vitaal landelijk gebied de groenstructuren van Haarlemmermeer zichtbaar. In Metropool in ontwikkeling staan een oostwest wegverbinding, HOV toevoegingen in Haarlemmermeer als de Zuidtangent door Nieuw-Vennep West, een doorgetrokken Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp en een HOV verbinding vanuit Zuid-Kennemerland via Haarlemmermeer naar de Zuidas.
ZO-0575	**a. Klimaatverandering** In de Haarlemmermeerpolder ontwikkelen we een klimaatbestendig en robuust watersysteem. Klimaatadaptatie heeft ruimtelijke gevolgen, maar van de ruimtelijke claims die dit met zich mee brengt in relatie tot bijvoorbeeld de woningbouwopgave zien wij te weinig terug. De ecologische, bodem en water infrastructuur moet zich door ontwikkelen om toekomstbestendig en robuust te blijven functioneren. In NH2050 is onvoldoende helder gemaakt hoe dit bewerkstelligd gaat worden. Voor water willen wij in de toekomst, in combinatie met andere functies, slimme oplossingen vinden met een combinatie van functies zodat deze elkaar versterken. Water en energieopwekking, water en recreatie en water en natuur zijn logische combinaties. Het gevaar van wateroverlast wordt in NH2050 niet omschreven, wij maken ons daar als diepe droogmakerij zorgen over. Dit had beter uitgewerkt moeten worden, dit blijkt ook uit de Plan MER	Klimaatadaptatie vergt ruimtelijke maatregelen, maar hoeft niet per definitie op gespannen voet te staan met stedelijke verdichting. Indiener noemt zelf ook de mogelijkheid van slimme combinaties. Wateroverlast is een van de gevolgen van klimaatverandering, in de Omgevingsvisie vertaald naar de klimaatstresstest. In de beweging Dynamisch Schiereiland vormt het overstromingsrisico een belangrijke aanleiding voor de daarbij horende ontwikkelprincipes. Als het gaat om klimaatverandering geeft het PlanMER aan dat de beïnvloeidingsruimte en sturingsmogelijkheden beperkt zijn; samenwerking met andere partijen is nodig om tot substantiële verbeteringen en het oplossen van problemen te komen. In de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we daar dus zeker aandacht voor hebben. Voorts hebben we in de beweging natuurlijk en vitaal landelijke omgeving de combinatie van natuur- recreatieve en waterdoelen expliciet benoemd.
ZO-0576	**b. Gezondheid, milieukwaliteit en biodiversiteit** Het thema gezondheid wordt nagenoeg niet uitgewerkt in NH2050. We betreuren het dat de provincie hier geen ambitie over uitspreekt en het alleen tot zijn taak rekent om te voldoen aan de wettelijke normen.	Het behalen van wettelijke normen als basiskwaliteit is weliswaar een verplichting, maar nog niet altijd eenvoudig haalbaar. Bij een hogere ambitie op gezondheid zouden we in de Omgevingsvisie ook andere keuzes omtrent - om een thema te noemen - verstedelijking hebben gemaakt. Want de ambities en de daaruit volgende ontwikkelprincipes hangen nauw met elkaar samen. Gezondheid zit overigens in meerdere bewegingen. Het gaat bij gezondheid om aspecten als geluidhinder, luchtkwaliteit en veiligheid, maar ook om aspecten als voldoende groen, water in de stad (ook voor afkoeling om hittestress te vermijden) en om recreatiemogelijkheden.
ZO-0577	We missen een visie op de biodiversiteitsontwikkelingen in een stedelijke omgeving, ter meer omdat urbane ontwikkelingen steeds belangrijker zijn voor de biodiversiteit. Specifieke aandacht voor Haarlemmermeer als transformatiegebied wordt gemist. In NH2050 is er aandacht voor veenweiden, maar te weinig voor kleipolders als de Haarlemmermeerpolder. Wij vinden het belangrijk om akkerbouw in Haarlemmermeer te behouden.	De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog

		minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Het gaat hier nadrukkelijk niet om meer hectares natuur ten koste van landbouwgrond. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. Hier ligt voor de landbouwsector in Noord-Holland een opgave die gericht is op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit. Een opgave die niet expliciet is gebonden aan gebieden zoals de kleipolders in de Haarlemmermeer maar aan de agrarische sector als geheel. Het ontwikkelprincipe 2, natuurinclusief ontwikkelen betreft ook de binnenstedelijke ontwikkelingen waarbij we nadrukkelijk de aandacht vragen om natuurkansen te benutten en natuur te integreren met andere functies zoals openbare ruimte en veiligheid, preventie van hittestress en wateroverlast in de stad. De gemeente is primair aan zet bij ontwikkelingen in de bebouwde omgeving. Wij zullen ons inzetten voor biodiversiteit hierin door middel van kennis ontwikkelen en kennis delen.
ZO-0578	**c. Economie en transitieopgaven** Wij willen innovatie en kennisontwikkeling stimuleren en faciliteren net zoals de diversificatie van de economische structuur, sociaal ondernemerschap en zorgen voor een optimale aansluiting op de arbeidsmarkt. Dit door te voorzien in voldoende aanbod van passende werkmilieus, zowel kwantitatief als kwalitatief. In NH2050 wordt ingezet op een duurzame economische ontwikkeling en het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie. Dit onderschrijven wij van harte en wij dragen daar binnen de MRA in belangrijke mate ook aan bij. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat deze kansen op langere termijn vooral in gezamenlijkheid worden opgepakt en uitgevoerd. Tegen deze achtergrond missen wij concrete handelingsperspectieven in de omgevingsvisie als het gaat over de rol van de provincie in de transitie naar een circulaire en data gedreven economie. De provincie ziet grote kansen voor circulaire economie in onder meer de West-as, wij hadden die kansen graag verder geconcretiseerd gezien. De circulaire economie heeft ook ruimtelijk gevolgen. Daar is tot op heden nog weinig aandacht voor zo ook in NH2050.	In de beweging 'Nieuwe energie' zijn haar ambities voor de transities op het gebied van economie en energie vertaald naar een viertal ontwikkelprincipes. Deze geven de juiste handelingsperspectieven voor de lange termijn. Voor de korte termijn werken wij deze uit in instrumenten uit de Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's alsmede de regionale energie- en klimaatstrategieën. Daarmee krijgt indiener de gewenste concrete handelingsperspectieven. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening en het opstellen van de energie en klimaat strategie zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. De ruimtelijke gevolgen van circulaire economie onderschrijven we. Daartoe hebben we ook een aantal gebieden on de provincie met name genoemd zoals het Noordzeekanaalgebied, de Westas en de Boekelermeerpolder. Voor het Noordzeekanaalgebied lopen er verdere verkenningen naar de ruimtelijke en milieu-impact. Hierover zullen we in onze samenwerking via het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied verder het gesprek voeren.
ZO-0579	Wat betreft de relevante economische activiteiten focust NH2050 met name op de Metropool in Ontwikkeling met het benoemen van activiteiten in het hart van de metropool, in en om Amsterdam. De grootste concentraties van werkgelegenheid liggen in de binnenstad van Amsterdam, op de Zuidas, rond luchthaven Schiphol en in het Arenagebied. Recent zijn de economische verkenningen van de MRA gepubliceerd, waarnaar verwezen wordt. De relevante onderdelen uit deze verkenning hadden beter vertaald kunnen worden in NH2050. Hoewel het belang van logistiek in de visie genoemd wordt, ontbreekt het belang van luchtvracht als essentieel onderdeel van de logistiek voor de regio. Het plafond van het aantal 500.000 vluchten is bereikt wat de gehele logistieke sector in de MRA onder druk kan zetten. Dit knelpunt zal ook afgewogen dienen te worden in de komende discussie over de toekomst van de luchtvaart in Nederland.	Met name de introtekst van de beweging Metropool in ontwikkeling, maar ook de ontwikkelprincipes 8 en 9, zijn mede gebaseerd op de recente Economische Verkenningen voor de MRA. Wij onder kennen dan ook de rol van de logistieke sector in de regio. We hebben dat niet naar allerhande specifieke locaties vertaald maar naar een aantal ontwikkelprincipes. Bij de ontwikkelingen rondom de luchthaven bepleiten we daarbij, voor de goede orde, ook ruimte voor logistieke activiteiten, met name ook in de nabijheid van de luchthaven. Met betrekking tot Schiphol wensen wij helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU-proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0580	In het licht van de Enter [NL] gedachte wordt de Schipholcorridor als entiteit beschouwd, de ambitie is er daarbij op gericht om gebieden aan die corridor beter te verbinden. Wij voelen een belangrijke verantwoordelijkheid om meer ruimte te bieden voor vrijetijdsvoorzieningen, zodat bezoekers ook	Wij staan positief tegenover de integrale ontwikkeling van Enter[NL], die als doelstelling heeft om het internationale vestigingsklimaat te versterken, door een aantrekkelijk, meer samenhangend en beter verbonden stedelijk milieu te bieden en waar stedelijke en economische functies beter

	buiten de stad maar in de MRA kunnen blijven verpozen. Daarom zetten wij in op de ontwikkeling van (grootschalige) Leisure voorzieningen in PARK21. Wij vragen u om Haarlemmermeer voldoende ruimte voor deze ontwikkeling te geven en ons daarin te ondersteunen.	geïntegreerd zijn met bereikbaarheidsfuncties. Wij onderschrijven dat Park21 met zijn vrijetijdsvoorzieningen daaraan een bijdrage kan leveren.
ZO-0574	**d. Energietransitie** Wij zien in de transitie van energie en grondstoffen twee primaire en cruciale rollen voor de provincie: ruimte bieden, opschaling en investeren in- en stimuleren van innovatie. Helaas moeten we constateren dat de provincie daar in NH2050 nog tekort in schiet. Ook de Plan MER is daar duidelijk over. De maatregelen zijn nog niet toereikend om onze provincie klaar te stomen voor de toekomst. Om samen onze doelen te realiseren geven we hiervoor graag twee basisadviezen mee: (1) help en ondersteun (vooral financieel en juridisch) initiatieven en projecten van gemeenten en (2) biedt meer ruimte aan windmolens en zonneweides bij voldoende lokaal draagvlak (zorg voor meer maatwerk in ruimtelijk beleid).	Wij danken indiener voor de gegeven adviezen. De ruimtelijk en economische effecten van de energietransitie zijn in meerdere onderzoeken nader uitgewerkt. Deze hebben als bouwsteen gediend voor de Omgevingsvisie. De Regionale Energiestrategieen moeten een nadere invulling geven aan ambities en projecten. Het ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie zal hier onderdeel van worden. Overigens ligt het oordeel vanuit de PlanMER genuanceerder. Deze constateert dat de ambities van de provincie niet door de provincie alleen gehaald kunnen worden. Wij willen dan ook graag, zoals indiener eveneens aangeeft, samen de gestelde doelen halen.
ZO-0582	**e. Mobiliteit** Ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit gaan voor ons hand in hand. Wij willen op tijd bewegen als we bouwen en we bouwen bij voorkeur waar we al bewegen. Knooppunten combineren we waar mogelijk en wenselijk met verdichting en/of functiemenging. Nieuwe woon- en werkgebieden ontwerpen we zo verkeersveilig mogelijk en in bestaande gebieden verhogen we onze inzet op verkeersveiligheid. We houden vast aan onze kwalitatief hoogwaardige woonmilieus en reguleren indien daartoe nodig vervoersstromen. Bij ruimtelijke keuzes waarborgen we de vrijheid van bewegen. Dit doen we door alle vervoersmogelijkheden en combinaties daarvan te accommoderen (van modaliteit naar mobiliteit). We voorzien grote (technologische) veranderingen in het verkeer en vervoer en spelen daar bij onze ruimtelijke keuzes op in. In het licht van de landzijdige ontwikkeling van de luchthaven en de MRA vinden het belangrijk dat de Noord/Zuidlijn (de railverbinding Haarlemmermeer — Schiphol — Amsterdam) wordt door doorgetrokken naar Schiphol en Hoofddorp. Graag willen we aandacht vragen voor voldoende investeringen in een toekomst vast regionaal wegennet. Met name de oostwest verbindingen in Haarlemmermeer en het verkeersnetwerk rond het economische complex van de luchthaven Schiphol vragen de komende jaren om visie en om investeringen. Gelet op de prominente plek van provinciale wegen in de gebieden zou de provincie een meer leidende- en meer proactieve rol moeten spelen bij het signaleren en oplossen van knelpunten in het nu en in de toekomst. We missen bij dit thema de connectie met de knelpunten en opgaven op het gebied van mobiliteit uit onze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.	We onderschrijven het door indiener gestelde. Om die reden hebben we in onze visie onder ontwikkelprincipe 11 aan de verdere ontwikkeling van de luchthaven Schiphol ook een aantal randvoorwaarden gekoppeld, waaronder het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp, conform het eveneens door ons onderschreven gedachtengoed uit het project Enter NL. Op de bij de beweging Metropool in ontwikkeling behorende kaart zijn indicatief een aantal noodzakelijke verbeterde en aanvullende verbindingen in Haarlemmermeer aangegeven met een regionaal karakter. Bij de ontwikkelingen bij Nieuw-Vennep West een doortrekken van de Zuidtangent. Daarnaast een verbeterde oostwest verbinding ter hoogte van de Bennebroekerweg richting de A4 en een HOV verbinding van Zuid-Kennemerland via Haarlemmermeer naar de Zuidas. Daarnaast spannen wij ons, zoals indiener bekend is, al jaren in voor de komst van de Duinpolderweg. Ook een van de oostwest verbeteringen qua wegontsluiting. Wij werken samen met indiener in regionaal verband graag verder aan een verbeterde bereikbaarheid.
ZO-0583	**f. Woningbouw, verstedelijking en landschap.** De kwaliteit van de fysieke, mentale en digitale omgeving willen wij verbeteren en moderniseren en we willen inspelen op klimaatverandering, door nieuwe woonwijken minimaal energieneutraal (en waar mogelijk energieleverend) te maken, met aandacht voor circulair bouwen, zowel ten aanzien van de materialisatie van de gebouwen als wat het bouwproces betreft. Duurzaam bouwen is in deze regio gelet op de aanwezigheid van Schiphol onder meer geluid adaptief bouwen. Wij willen de principes van geluid adaptief bouwen toe gaan passen bij (ruimtelijke) ontwikkelingen. Wij willen de verwevenheid tussen Schiphol en de samenleving positief vormgeven. In 2019 gaat het Rijk de Luchtvaartnota opstellen en dan zal er gesproken gaan worden over de toekomst van de (verdere groei van de) luchtvaart In Nederland. Wij willen hier graag samen in optrekken.	De provincie wil eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan het verder vormgeven van een nieuw vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.

	De gemeente Haarlemmermeer met Schiphol op haar grondgebied is bij uitstek de gemeente waar alle vraagstukken met betrekking tot de luchtvaart en de luchthaven bij elkaar komen. Het wonen en werken in een internationale luchthavenomgeving raakt meer vraagstukken dan louter geluidhinder en veiligheid, zoals gezondheid, luchtkwaliteit, veiligheid, duurzaamheid, circulariteit, vestigingsklimaat voor bedrijven, ruimtelijke ordening en kwaliteit van de leefomgeving. Wij willen als gezamenlijke overheden aan de slag te gaan met deze vraagstukken. Hoewel de MRA tot 2040 een omvangrijke woningbouwopgave heeft (250.000 extra woningen tot 2040), worden de mogelijkheden voor woningbouw beperkt door de veiligheids- en geluidcontouren rondom Schiphol. Wij missen in de visie de urgentie van deze opgave. De beperkingen door het LIB hebben enorme gevolgen voor de ruimtelijke ordening van gemeentes in de nabijheid van Schiphol. Er zijn hierover afspraken gemaakt in het kader van wonen en vliegen en deze moeten nu worden uitgewerkt conform deze afspraken. Tegelijkertijd is het voor Schiphol belangrijk dat er in de toekomst voldoende ruimte en capaciteit beschikbaar te hebben om de mainportfunctie en de netwerkkwaliteit van Schiphol te behouden. We moeten daarom zoeken naar oplossingen voor het spanningsveld tussen de opgaven van de benodigde verstedelijkingsruimte in de regio, de ontwikkelingsruimte voor de luchthaven én het waarborgen van voldoende kwaliteit van de leefomgeving. Een visie hierop ontbreekt in NH2050 We vragen speciale aandacht voor de bereikbaarheid van de woongebieden (en voor bestaande en toekomstige voorzieningen) en voor - het al eerder genoemde – geluid adaptief bouwen. We hebben gezien dat u qua verstedelijkingsmogelijkheden aansluit bij de bestaande afspraken gemaakt in de MRA en Haarlemmermeer-West noemt als uitbreidingslocatie. Gezien de focus op binnenstedelijke ontwikkeling willen we ook aandacht blijven vragen voor deze uitbreidingsmogelijkheden. Zo zullen dit soort ontwikkelingen een mobiliteitsbehoefte genereren waarbij een provinciale inzet en betrokkenheid nodig zal zijn. In het licht van de leefbaarheid blijft het belangrijk om in te zetten op voldoende woningbouw in kleinere kernen in Haarlemmermeer.	
ZO-0584	In de beweging 'Sterke kernen, Sterke regio's' wordt het Regionaal Actie Programma (RAP) genoemd als instrument om de woningbouw af te stemmen. In onze RAP regio hebben bestuurders aangegeven geen voorstander te zijn van dit instrument, wij gaan er dan ook vanuit dat u samen met de regio gaat kijken naar instrumenten waar ook wij enthousiast van worden. Het RAP voldoet niet aan de criteria die wij hanteren om in relatie tot de regionale woningmarkt tot een goede afstemming en afweging te komen.	De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking mee in dat proces. Wij zullen het woord ‘Regionaal Actieprogramma/ RAP’ (op pagina 68 en 69) vervangen door de meer algemene term ‘regionale afspraken over wonen’.
ZO-0586	Het landschap wordt genoemd als factor voor vestiging van (internationale) bedrijven in de MRA. Een aanvullende beschrijving voor Haarlemmermeer wordt daarbij niet gegeven. Het cultuur-historische landschap, met bijbehorende rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten, zijn elementen die een positief effect kunnen hebben op het toerisme en de vestiging van bedrijven uit het buitenland. Het landschap zoals dat in de structuurplannen van Haarlemmermeer en "Parels langs de Ringvaart" is beschreven, is van belang voor bewoners, bedrijven en bezoekers. Het landschap biedt een belangrijke waarde. Een sterke groen, recreatieve en ecologische verbinding aan de Westkant van Haarlemmermeer is van belang. Behoud van een open landschap conform de groen blauwe structuur Oostflank Haarlemmermeer is eveneens van belang. Bij transformatie naar een energielandschap moet een goede afweging worden gemaakt waar dat zou kunnen en waar niet. Het Groene Hart willen we open houden door het belangrijke agrarisch productielandschap te behouden. Landschap behouden en versterken is het adagium. Niet helder is hoe dat gelet op alle opgaven die er zijn mogelijk wordt gemaakt. Met name het ruimtebeslag van de energietransitie, de gevolgen van klimaatverandering, maar ook de veranderingen in de landbouw en bodemdaling zijn nog niet in beeld. Wij menen dat behouden en versterken niet voldoende is maar dat veel meer ingezet moet worden op regionaal ontwikkelen van ruimtelijke kwaliteit en visie.	Wij delen het standpunt dat om landschappelijke kwaliteit te behouden en te versterken het nodig is om op regionaal niveau een visie te formuleren op ruimtelijke kwaliteit en de samenhang van de verschillende ruimtelijke opgaven. Dit is precies waar de samenwerking in het programma Metropolitaan Landschap zich op richt. Hierin werkt de provincie met gemeenten samen om gebiedsgericht kansen en dilemma's voor het landschap te benoemen, projecten te definiëren en afspraken te maken over financiering. Deze vorm van samenwerking past bij het nieuwe instrument 'Regionale samenwerkingsagenda'. Vanuit het principes 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet' en 'de opgave centraal' bieden we ruimte voor regionale integrale afwegingen.

ZO-0588	In het kader van de toename van het aantal inwoners is het van belang dat er visie is over het in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van groene gebieden in NoordHolland en Haarlemmermeer (inclusief Spaarnwoude) zodat er meer opvangcapaciteit in deze gebieden ontstaat. Daardoor neemt de druk op waardevolle natuurgebieden (binnenduinrand) af. In NH2050 is, zowel in tekst als in beeld, onvoldoende aandacht voor de ontwikkeling van Park21.	In algemene zin hebben wij in hoofdstuk 'Metropool in ontwikkeling' aangegeven dat voldoende groene recreatieve ruimte nodig is in de metropool. In het ontwikkelprincipe "10. Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem' is dit nader uitgewerkt. Hierin wordt aangegeven hoe wij streven naar voldoende opvangcapaciteit voor de door indiener genoemde gebieden.
ZO-0589	In NH2050 mag meer nadruk worden gelegd op de transformatie van oude glastuinbouwgebieden in de Greenport Aalsmeer, waaronder in Rijsenhout. Hierbij is het inzetten op functies die de leefbaarheid in deze gebieden vergroten, woningbouw, ontwikkelen van recreatie en toerisme nabij de Westeinderplassen en ruimte bieden aan circulaire en duurzame bedrijven van belang. Het is belangrijk dat provinciale belemmeringen die de gewenste ontwikkeling van Rijsenhout onmogelijk maken worden weggenomen. Het zonder meer buiten het bestaand stedelijk gebied plaatsen van verouderde glastuinbouwgebieden werkt een oplossing tegen. Het zou logischer zijn verouderd glastuingebieden, grenzend aan woningbebouwing, de status te geven 'binnen bestaand stedelijk gebied', op die manier kan een eventuele nieuwe functie bijdragen aan het saneren van het oude glas. Voor wat betreft de glastuinbouwgebieden is het ook noodzakelijk dat naast productie ruimte wordt geboden aan glastuinbouw gelieerde bedrijvigheid om de glastuinbouwsector te versterken.	Bij het hoofdstuk vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector zijn de Greenports waaronder de Greenport Aalsmeer qua belang expliciet benoemd en ruimtelijk aangewezen op de bijgevoegde kaart. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster. Daarnaast wordt de Greenport Aalsmeer als economisch belang ondersteund vanuit de provinciale economische agenda met daarin de aandacht en inzet op het gebied van o.a. transformatie van glastuinbouwgebieden. Dit staat o.a. benoemd in de paragraaf 'Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem' in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium. Wij werken dit uit in onder meer de Omgevingsverordening en in programma's met de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft en nodigen indiener uit hier samen met ons vorm aan te geven.
ZO-0590	Om de leefbaarheid te vergroten blijft het belangrijk om in te zetten op woningbouw in kleinere kernen zoals Rijsenhout of Zwanenburg-Halfweg, hoe lastig die opgave ook is.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling.
ZO-0591	Wij hebben gezamenlijk gewerkt aan de visie Noordzeekanaalgebied (NZKG) en er loopt een uitvoeringsprogramma. Wij (de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude) hebben de visie op het NZKGgebied onderschreven, met uitzondering van het besluit de Houtrakpolder aan te wijzen als toekomstig uitbreidingsgebied voor de Amsterdamse haven. De polder ligt in het recreatiegebied Spaarnwoude, dat is ontwikkeld als reactie op de behoefte van de stedelijke bevolking. Naast dagrecreatie wordt het gebied onder meer gebruikt voor grote evenementen. Het Recreatiegebied Spaarnwoude maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland en ontvangt jaarlijks 5,5 miljoen bezoekers. De Houtrakpolder neemt daarvan ongeveer 900.000 bezoekers voor zijn rekening. De natuurwaarde van het gebied is hoog Dit betekent dat de recreatieve potentie van het gebied een aanzienlijke economische waarde vertegenwoordigt. Wij willen die recreatieve functie en landschappelijke openheid behouden en wijzen elke vorm van havenactiviteit in de Houtrakpolder van de hand. Wij zouden graag zien dat die wens over ons grondgebied wordt gerespecteerd en dat de Houtrakpolder een open en niet verstedelijkte polder blijft die op recreatie gericht is en dat de plannen daarop worden aangepast. Wij menen dat de afweging tussen havenactiviteiten aan de ene kant en de recreatieve functie en de natuurwaarden van de Houtrakpolder aan de andere kant onvoldoende evenwichtig is en dat er op zijn minst een heroverweging nodig is.	In de visie Noordzeekanaalgebied staat omschreven welke voorwaarden er verbonden zijn aan een eventuele ontwikkeling van een Houtrakpolder. De besluitvorming over deze mogelijke ontwikkeling is in een gezamenlijk proces tot stand gekomen waarbij zorgvuldige integrale belangenafweging heeft plaatsgevonden. Indiener heeft in dit proces aangegeven dat zij niet kon instemmen met een ontwikkeling van de Houtrakpolder, de overige partners echter wel. Als provincie houden wij onverkort vast aan de visie Noordzeekanaalgbied.
ZO-0592	**Plan MER**	Met het opstellen van de Omgevingsvisie NH2050 worden kaderstellende beleidsuitspraken gedaan voor nader op te stellen beleid/uitvoering van beleid. Dit maakt dat we verplicht zijn een mer-

	In NH2050 worden geen beleidskeuzen gemaakt en wordt louter de richting op hoofdlijnen bepaald, wij vinden dat het doorlopen van een m.e.r. in het licht van het bepalen van de milieueffecten dan van geringe waarde. Hoe ziet u bij de verdere uitwerking van het beleid de functie van de m.e.r.-procedure? Uiteindelijk bepaalt u daar de definitieve keuzes. We vinden dat gezondheidsnormen een prominentere plek moeten krijgen in een Plan MER in plaats van algemene milieunormen. Uit de Plan MER blijkt dat bij klimaatverandering, bodemdaling, biodiversiteit, economische transitie, energie infrastructuur, uitstoot broeikasgassen, bereikbaarheid weg spoor, water, fiets, kwantiteit en kwaliteit woon- en werklocaties en landschap de kwaliteitsniveaus overwegend slecht zijn en dat dit leidt tot knelpunten en problemen. In dit licht beschouwd vinden we uw ambities te mager, we willen u aansporen de ambities dusdanig te formuleren dat de kwaliteitsniveaus goed zijn.	procedure te doorlopen voor de Omgevingsvisie NH2050. De commissie MER geeft in haar advies ook aan dat de uitspraken in de PlanMER in relatie moeten worden gezien met het gekozen abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Bij verdere uitwerking van dit beleid in onder andere programma's en uitvoeringsregelingen zal dus wederom een mer-procedure moeten worden doorlopen. Daarnaast hebben we een doorlopende monitor gebouwd op basis van de indicatoren uit de planMER. Op deze manier monitoren we ook in structurele zin effecten. Het herformuleren van ambities (doelen) heeft geen invloed op de betreffende kwaliteitsniveau's; die staan daar los van. In hoofdstuk 5 van het PlanMER staat dat voor de meeste van de geformuleerde ambities (doelen) geldt dat deze niet door de provincie zelfstandig kunnen worden bereikt en dat we dus met vele partijen zullen moeten samenwerken. Wij zijn van mening dat de meeste van de geformuleerde ambities hoog zijn en dat er, door in te zetten op leefbaarheid, een duidelijke link wordt gelegd met gezondheid.
ZO-0593	**Verdere uitwerking** Programma's zijn gericht op uitvoering en daarbij hoort een investeringsprogramma. Het is van belang dat er mogelijkheden blijven om in de toekomst nieuwe provinciale financiële programma's op te zetten, bijvoorbeeld voor het verbeteren van de leefkwaliteit en leefomgeving rondom Schiphol en de uitvliegroutes. Wij vinden dat de ontwikkelprincipes in NH2050 duidelijker en concreter geformuleerd hadden kunnen en op onderdelen hadden moeten worden zodat ze meer houvast bieden. We betreuren het dat de ontwikkelprincipes niet regionaal vertaald zijn. Hierdoor is niet helder wat er uit NH2050 mee wordt genomen bij de uitwerking. Wij kijken uit naar de nieuwe wijze van formuleren van regels en beleid om de sturingsfilosofie en gewenste samenwerking volledig tot zijn recht te laten komen. Het laat onverlet dat wij graag betrokken worden bij de verdere uitwerking van de opgaven (al dan niet in programma's) voor zover ze Haarlemmermeer en/of de MRA betreffen. Hoogachtend, burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,	Door de aan de visie gekoppelde uitvoeringsinstrumenten niet een op een in de visie te benoemen, is er de flexibiliteit om al dan niet nieuwe provinciale investeringsprogramma's op te zetten.

ZW-0074 VNO-NCW West		
ZO-0527	Geacht College , VNO-NCW West heeft met belangstelling kennis genomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. In de visie formuleert de provincie, conform de uitgangspunten van de Omgevingswet in een meer integrale benadering dan voorheen zijn visie op de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen van de provincie. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om een zienswijze in te dienen. De provincie heeft de komende jaren een steeds belangrijker taak als regisseur van de regio over de gemeentegrenzen heen. Gelet op de opgaven waar de provincie en gemeenten voor staan (gebiedsontwikkeling, energietransitie, woningbouw, bereikbaarheid, natuurbehoud) zal de provincie meer dan ooit haar regierol waar moeten maken. Aan de provincie de taak om grensoverschrijdende visies en plannen van gemeenten naast elkaar neer te leggen. Waar versterken die elkaar, waar juist niet? Wat zijn de gevolgen van beleid in gemeente A voor ondernemers in gemeente B?	In onze sturingsfilosofie betogen we 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Aanvullend daarop staat in onze sturingsfilosofie dat de opgave centraal wordt gesteld en dat die bepaalt of en zo ja in welke rol en met welk instrumentarium de provincie in beeld is. Dit bepalen we samen met onze partners. Het gaat ten slotte om maatschappelijke opgaven die zich niet houden aan gemeente- of provinciegrenzen. Het gebied waar we naar kijken en het schaalniveau waarop afstemming moet plaatsvinden, beweegt dus met de aard en omvang van een opgave mee. Er is wat ons betreft dus ook geen sprake van een scheiding tussen Noord-Holland Noord en Zuid. De borging vindt dus plaats vanuit de in de visie aangegeven ambities en doelen en vervolgens via het uitvoeringsproces. Voorbeelden van hoe verschillend de (regionale) afstemming afhankelijk van de opgave plaatsvindt, zijn Plabeka voor programmering van kantoren en bedrijventerreinen binnen de MRA, woningbouw via de RAP's en energie op regionaal of nationaal niveau via regionale energiestrategieën of nationale energieakkoorden. We hebben bewust niet in het visiedeel benoemd of bepaald hoe we onze ambities en doelstellingen willen waarmaken, om onze wendbaarheid in de uitvoering, en dus ook de afstemming met andere overheden, te vergroten. Dat neemt niet weg dat de visie leidend is om de aard en manier van onze inzet te legitimeren.

	Veel onderdelen van de Ontwerp-Omgevingsvisie vragen wat VNO-NCW West betreft om een nadrukkelijke betrokkenheid van de provincie. 'Lokaal wat kan en regionaal wat moet' zegt de nieuwe omgevingswet. De ondernemer in Noord-Holland onderneemt echter over gemeentegrenzen heen. Versnipperd lokaal beleid kan zorgen voor een ongelijk speelveld voor ondernemers. Hoe borgt de provincie de regionale afstemming om een dergelijk ongelijk speelveld te voorkomen? Naar onze mening geeft deze Ontwerp-Omgevingsvisie in diverse hoofdstukken aan dat de benoemde kansen en uitdagingen voor de provincie met elkaar kunnen botsen als er op te kleine schaal kaders worden benoemd. Voor ons zeer herkenbare kritische succesfactoren zijn de mate van samenwerking en het over eigen (gemeente)grenzen heen kunnen stappen. De hoge mate van vrijblijvendheid in de huidige MRA- samenwerking als ook de 'scheiding' tussen MRA en Noord-Holland Noord zijn wat VNO-NCW West betreft de achilles hiel in de kansen op een economisch duurzame toekomst van de provincie Noord-Holland.	
ZO-0528	De Ontwerp-Omgevingsvisie benoemt niets formeel tot groot, provinciaal of regionaal belang maar stelt wel dat de opgave centraal staat. De geschetste opgaven zijn groot en niet zonder tegenstrijdige belangen. Waar gaat de provincie wel formeel uitspraken doen over provinciaal en regionaal belang en dat borgen?	De Omgevingsvisie NH2050 is een langetermijnvisie, met daarbij horende strategische uitspraken. De Omgevingsvisie zal uitgewerkt worden in instrumenten als gebieds- of themagerichte programma's en een omgevingsverordening. Die instrumenten dienen als uitwerkingen voor de kortere termijn. De programma's lenen zich dan ook bij uitstek voor actuele vraagstukken, waarvoor de provincie zich verantwoordelijk voelt om naar zich toe te trekken. Met andere woorden, per opgave zal worden bekeken wat de rol van de provincie daarbij zal zijn. In de visie wordt de terminologie provinciaal of regionaal belang niet gebruikt, wel de term maatschappelijk belang vanuit de idee dat bij maatschappelijke opgaven altijd meerdere partijen betrokken zijn en er dus niet sec sprake is van enkel een provinciaal belang.
ZO-0529	VNO-NCW West herkent de gekozen vijf bewegingen en hun economische drijvers maar bepleit een flexibele houding en maatwerk t.a.v. deze gekozen indeling. De gehele provincie zien wij als onderdeel van een Daily Urban System dat de provinciegrenzen en zeker de MRA overstijgt. Voorkom een tunnelvisie waarin alle oplossingen voor de toekomst van de provincie Noord-Holland in de Metropoolregio gevonden moeten worden. Juist door de provincie te zien als onderdeel van een Daily Urban System zal bijvoorbeeld de vraag over woningbouw de komende jaren in een gebied veel groter dan de MRA opgepakt kunnen worden.	Wij zijn verheugd dat indiener de vijf beschreven bewegingen en de economische drijvers daarin herkent. De aangegeven manier van kijken, waarbij de opgave centraal wordt gesteld en deze bepaalt welk schaalniveau relevant is, betekent dat een daily urban system ook van omvang kan verschillen al naar gelang het onderwerp. Afgemeten aan de dominante woon-werkrelaties is de MRA bijvoorbeeld een logische schaal van kijken (circa 80 % van deze functionele relatie speelt zich af op deze schaal). Op het gebied van voedselproductie is de schaal veel groter en overstijgt deze ook provinciegrenzen net als bij energievoorziening. We zijn het daarom eens met indiener dat een flexibele houding en maatwerk nodig is op dit punt. Wel daarbij met de kanttekening dat niet elke relatie op het niveau van de provincie als geheel tot uiting komt; waarbij we overigens niet uitsluiten dat er ontwikkelingen zijn waardoor de reikwijdte van het daily urban systems verandert. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar bij de MRA: er is een toenemende relatie met de stedelijke regio's Alkmaar en Hoorn in het noorden en Leiden in het zuiden.
ZO-0530	**Omgevingsvisie voor het Noordzeekanaalgebied** De kansen en ontwikkelingen benoemd in de paragraaf over het Noordzeekanaalgebied herkennen wij. We zijn blij dat de provincie de potentie erkent van, en ruimte biedt aan, de economisch sterke clusters in dit gebied. De onverkorte overname van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 in de ontwerp-omgevingsvisie verwelkomen wij. Echter, VNO-NOCW West, Koninklijke Metaalunie, FME en UNETO-VNI blijven pleiten voor uiterste terughoudendheid van transformatie en woningbouw in dit gebied. Wij onderschrijven de nadruk die in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt gelegd op het cruciale belang voor de Metropoolregio Amsterdam in de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. De ruimtelijke vraag voor opgaven in de energietransitie, circulaire economie, maakindustrie, havengebonden bedrijvigheid en visserij past bij uitstek in het Noordzeekanaalgebied. Wind op zee	Wij danken indiener voor de uitgesproken steun aangaande onze visie op de ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied. Voor ons gelden onverkort de randvoorwaarden zoals in de gezamenlijk door alle overheden vastgestelde visie NZKG uit 2013. Tevens speken wij in onze visie ons uit over de begrenzing, de A10 ten zuiden van het kanaal, mede vanuit de idee om investeringszekerheid te bieden en vanuit de wetenschap dat energietransitie en circulaire economie ruimte vergen in fysieke en milieu zin. In het traject van de op te stellen Omgevingsverordening zullen wij het gesprek met onze partners aangaan over hoe dit instrument kan bijdragen aan de nodige duidelijkheid in regelgeving. Via het Bestuursplatform NZKG voeren wij het gesprek met betrokken overheden en bedrijfsleven over de ontwikkelingen van het NZKG binnen de gestelde kaders. Een aparte Omgevingsvisie voor het NZKG voorzien wij niet. De Omgevingsvisie NH2050 in combinatie met de inzet van de samenwerking in het Bestuursplatform en de Omgevingsverordening is ons inziens voor dit moment voldoende om ambities en doelstellingen te borgen.

	zoekt aanlanding in dit gebied. En energie intensieve bedrijven worden bij voorkeur dichtbij de aanlanding gevestigd. Het alternatief is het elders aanleggen van veel ruimte vragende energieinfrastructuur. Dat is niet efficiënt omgaan met schaarse ruimte. De voornoemde opgaven vragen juist bedrijventerreinen met een hogere milieucategorie. Dat gaat o.i. niet samen met de wens om mensen te huisvesten in een leefbare omgeving. Bedrijventerreinen mengen met woningbouw leidt onder de huidige regelgeving en politiek klimaat tot een onbalans in de discussie over klachten over geluid, geur en trillingen. Bedrijven worden klem gezet in hun ontwikkelingsvraag. Dit leidt tot investeringsonzekerheid en bedreigt de continuïteit van bedrijf. Het fenomeen 'uitroken' wordt dan van toepassing. Wij vragen u om in de Omgevingsverordening op te nemen dat -behoudens uitzonderingen op maat- het niet toegelaten is om woningen te bouwen binnen de richtafstanden van de VNG-brochure "Bedrijven en milieuzonering". Het belang van de bedrijventerreinen is groot voor de regionale arbeidsmarkt. Gemeenten streven naar een inclusieve samenleving voor alle opleidingsniveaus. Het koesteren van de maakindustrie op bedrijventerreinen, met veel banen voor praktisch opgeleiden, sluit hier naadloos bij aan. Volgens de Visie NZKG 2040 moeten gemeenten die een bedrijventerrein in het NZKG willen transformeren eerst een Economische Effect Rapportage uitvoeren. Daar zijn wij een groot voorstander van. Ondanks deze borging in de vastgestelde Visie (in de Provincie en 5 gemeenten) verzaken gemeenten in deze verplichting. Hoe gaat de provincie deze verplichting borgen? VNO-NCW West stelt voor dat de vijf gemeenten in gezamenlijkheid de Omgevingswet gaan toepassen: één gezamenlijke omgevingsvisie, omgevingsplan en verordening voor dit gebied. Hiermee voorkom je dat alle eigen belangen per gemeente prevaleren.	
ZO-0531	**Gemeentelijke of regionale omgevingsvisies** Ook voor andere economische clusters kan het verstandig zijn om met meerdere gemeenten een gezamenlijke, gemeenten overstijgende omgevingsvisie te maken. Gemeenten in de Gooi en Vechtstreek doen dat al op eigen initiatief. Is de provincie partner in gesprekken om in meerdere regio's in Noord-Holland dergelijke omgevingsvisies te maken?	Sommige gemeenten zijn inderdaad in regionaal verband bezig met het opstellen van een omgevingsvisie of een regionale visie die als gemeenschappelijke basis kan dienen voor gemeentelijke omgevingsvisies. Het initiatief voor zo'n visie ligt uiteraard bij de gemeenten zelf. Voorbeeld hiervan is, naast Gooi en Vechtstreek, de Kop van Noord-Holland. De provincie is daarbij gesprekspartner.
ZO-0532	**Mainport Schiphol** De rol van de Mainport Schiphol voor de economie is o.i. onderbelicht in de Ontwerp-Omgevingsvisie. U stelt terecht dat er duidelijkheid geboden moet worden over de ontwikkelruimte van Schiphol in relatie tot de verstedelijkingsopgave. Geluidshinder en woningbouw zijn geen ideale partners. Het thema wonen/vliegen kent onder de huidige wetgeving geen afdoende oplossing die de luchtvaartsector vrijwaart zoals afgesproken in het Kabinetsbesluit van april 2016. In deze Ontwerp-Omgevingsvisie is de discussie over wonen onder de start en aanvliegroutes van Schiphol niet zodanig benoemd. Schiphol mag groeien binnen de milieucontouren, binnen de afspraken. Dat geldt o.i. dan ook voor de toepassing van afspraken die de gemeenten treffen. Hoe borgt u de afgesproken vrijwaring in de omgevingsverordening? En wat zijn de ideeën van de provincie t.a.v. grootschalige woningbouwplannen onder de start en aanvliegroutes van Schiphol? Juist de door u opgenomen bouwlocatie Haarlemmermeer West is een wijk waar in potentie tegenstrijdige belangen op voorhand duidelijk moeten zijn als ook de visie van de provincie op het belang van Mainport Schiphol voor de werkgelegenheid. Ten aanzien van de uitleglocaties zullen deze ,naast beoordeling van effecten op regionale bereikbaarheid en het landschap, ook beoordeeld moeten worden op geluid en externe veiligheid.	In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU-proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht. In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Daarnaast zouden nieuwe werklocaties mogelijk moeten zijn binnen de Schiphol-contouren. Daarbij kan het gaan om locaties die wellicht zelf hinder toevoegen dan wel locaties die gekoppeld zijn aan de hub-functie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren ons inziens tot de mogelijkheden. Landschapsontwikkeling behoort voorts volwaardig onderdeel te zijn van de metropool in ontwikkeling waarmee ruimtelijke kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan het verder vormgeven van een nieuw vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol.

	Vliegveiligheid is ook een te beoordelen factor in het hoofdstuk energie transitie & wind op land. Waar gaat u deze discussie borgen? Het is van belang op gebied van windmolens beleid op te stellen waar windmolens wel en waar niet geplaatst kunnen worden i.v.m. de vliegveiligheid.	Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
ZO-0534	**Woningbouw** Noord-Holland is een populaire provincie om in te wonen. Het vestigingsklimaat versterkt zich met de instroom van nieuwe inwoners. Het bedrijfsleven in Noord-Holland steunt de woningbouwopgave van harte, want woningbouw heeft ook grote economische waarde. In de discussie over schaarse ruimte botsen de belangen van bedrijfsleven en de mate van acceptatie van geluidshinder voor bewoners. Daarover schrijven wij hierboven al onze opmerkingen. De gemeentelijke belangen om iedereen een passende woning te kunnen bieden in de provincie zijn groot. Wij zien hier nadrukkelijk een coördinerende en regisserende rol voor de provincie. Zorg voor een (herverdelings)systeem waarin de lusten en de lasten van woningbouw voor gemeenten worden verdeeld. Dit maakt het mogelijk om regie te voeren en ook de belangenafweging te maken waar we gaan wonen of werken. In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt, net als door VNO-NCW West eerder al deed, gekozen om te bouwen bij OV-knooppunten. Daarnaast ligt de focus op binnenstedelijk verdichten. VNO-NCW West bepleit realisme en maatwerk; er is binnenstedelijk onvoldoende 'harde' ruimte om aan alle typen woonwensen te voldoen. Heb geen tunnelvisie op woningbouw in de MRA maar bouw ook niet voor leegstand. Reserveer daarnaast meteen ruimte voor OV en infra ontsluiting van nieuwe woongebieden.	Wij erkennen dat de ruimte schaars is en dat rekening gehouden moet worden met zowel de belangen van het bedrijfsleven als de mate van acceptatie van geluidshinder voor bewoners. De omgevingsvisie biedt ruimte voor afwegingen op dat vlak. Dat geldt ook voor de woningbouwopgave. Met het ontwikkelprincipe dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden geven we aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Dat biedt ruimte voor het door indiener genoemde realisme en maatwerk. Wat de opmerking van indiener betreft om meteen ruimte voor OV en verkeersontsluitingen van nieuwe woongebieden te realiseren: niet voor niets geeft de Omgevingsvisie aan dat er een grote opgave ligt en dat we moeten investeren in alle modaliteiten. Door samen te werken in diverse programma's (o.a. programma Bereikbaarheid MRA, MIRT-studie NERDS (Netwerken, Ringen en de Stad) en OV Toekomstbeeld) willen we die opgave aanpakken.
	Mobiliteit Naast de fysieke ruimte om te ondernemen is bereikbaarheid van bedrijf voor klanten en werknemers essentieel voor de ondernemer. Mobiliteit is ook een sociaal bindmiddel. Door de bevolkingsgroei neemt vanzelfsprekend ook groei in mobiliteit toe. Naast recreëren in de provincie ontstaat meer woon/werkverkeer, bouwverkeer, maar vooral meer noodzaak tot bevoorrading. Een robuust wegennetwerk en voldoende openbaar vervoer moet de gehele provincie bereikbaar houden en doorstroming garanderen. Daarvoor moeten provincie en gemeenten echter nog de nodige ruimtelijke reserveringen maken. Dat vraagt dat uitkomsten van onderzoeken zoals het MIRT Oostkant Amsterdam worden geborgd in lokale en provinciale omgevingsvisies. Dat zien wij nu onvoldoende terug terwijl die verwachting bijvoorbeeld wel bij de Mirt onderzoeken in de aanbevelingen is opgenomen. VNO-NCW West, Transport en Logistiek Nederland (TLN) en evofenedex bepleiten investeringen in knelpunten en ontbrekende schakels * in het infra en OV netwerk, voor de korte en lange termijn. Voor de economisch duurzame toekomst van Noord-Holland zijn investeringen in infrastructuur en Openbaar Vervoer van essentieel belang. Naast wegtransport is vervoer over spoor en water noodzakelijk om de groeiende behoefte aan goederenvervoer in goede banen te leiden. * A8A9, Duinpolderweg N206-A4, A9 Noordwest Amsterdam, N201, N9, A7 Hoorn-Amsterdam en Knooppunt Zaandam, A10Noord, A1 Amsterdam-Amersfoort, Ruit Alkmaar N9/N504/N242/N240 doortrekking naar Medemblik, delen van het onderliggen wegennet en de aantakking op rijkswegennet.	

	Wij participeren graag bij het opstellen van de Provinciale Agenda Mobiliteit. Verstedelijking: hoe meer binnenstedelijk en in stadskernen wordt gebouwd des te belangrijker is het om op voorhand na te denken over logistieke aspecten en goederenvervoer. Logistieke ontkoppelpunten, distributiecentra in de oksel van het wegennet EN binnenstedelijke hups vragen ruimte. Deze ontwikkeling vraagt het delen van ruimte tussen gemeenten en is daarmee de opdracht voor provincie om daarin te coördineren.	
ZO-0535	**Onder de grond** Weet wat er onder de grond ligt aan infrastructuur. De kennis daarover ontbreekt vaak en is niet geborgd. Maak een structuurvisie voor de bodem. Voor de energietransitie en de daarmee gepaard gaande toename van warmtepompen is reservering van ruimte onder de grond essentieel.	Via de Structuurvisie Ondergrond van het Rijk en het bijbehorende Meerjarenplan 2018-2020 wordt meer lijn gebracht in de kennis over de ondergrond. Wij onderschrijven de constatering dat de kennis soms versnipperd is en lacunes bevat, maar zijn van mening dat deze een goede basis bieden voor het integreren van de informatie over bodem en ondergrond.
ZO-0536	**Natura 2000/PAS** In de integrale benadering van de Omgevingswet is natuur onderdeel van de maatschappij en past een bescherming tegen de samenleving niet. Wel past een open dialoog over natuurontwikkeling, samen met het regionale bedrijfsleven waarbij ook ruimte en aandacht moet zijn voor economische ontwikkeling. Wij zien natuur ook als een belangrijke component in een aantrekkelijk woon- en werkklimaat. Tijdelijke natuur kan ook heel waardevol zijn. Wij geven u mee dat natuur meer is dan het landelijk gebied. Terecht is er steeds meer aandacht voor het groen in stedelijke gebieden (zowel voor woningbouw als bij de ontwikkeling en inpassing van bedrijventerreinen). Ecologie en economie dienen beiden bij gebiedsontwikkeling hun plaats te krijgen. Naast de relatie met de landbouw wordt er terecht aandacht besteed aan de recreatiesector (slimme combinaties, goede geleiding van de recreatiegroei etc.); Betrek het (regionale) bedrijfsleven bij de uitwerking van het natuurbeleid en de voortgang van de uitvoering, o.a. bij de beheerplannen in het kader van Natura 2000. Tegen de achtergrond van dalende depositie van stikstof moet er voldoende ontwikkelruimte zijn voor het bedrijfsleven bij de invulling van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).	We kunnen ons grotendeels vinden in de opmerkingen van indiener over natuur en zijn blij dat indiener zich ook herkent in onze ambities. De kernambitie van de omgevingsvisie is de gecombineerde ontwikkeling van economie en leefkwaliteit in Noord-Holland. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie in instrumenten als de omgevingsverordening en programma's zullen we zoveel mogelijk gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisatie en brancheorganisaties betrekken.
ZO-0537	**Participatieproces Omgevingswet: breed kijken** Hoe organiseren wij op regionaal en lokaal niveau voldoende brede participatie? Deze vraag stelt VNO-NCW West ook aan haar achterban. Hier is geen one-size fits all oplossing voor. Proefondervindingsgewijs zullen wij moeten leren wat de omgevingswet van ondernemers, hun branches en ondernemersverenigingen vraagt aan reële participatie. Om dat mogelijk te maken bepleiten wij een controle mechanisme waarbij bij elk omgevingsplan de vraag komt hoe en welke direct en indirect betrokken partijen kunnen participeren. Denk daarbij niet alleen aan de rechtstreeks betrokken bewoners en ondernemers maar ook aan vertegenwoordigers van branches en werkgeversverenigingen. **Actieve betrokkenheid bijde aangekondigde programma's** U gaat met de regio's samenwerkingsagenda's op verschillende thema's opstellen. Daar is het georganiseerd bedrijfsleven in het verleden onvoldoende bij aangehaakt. Graag participeren werkgevers -en brancheverenigingen aan de voorkant van het proces en niet pas reactief achteraf of bij toeval. Hoe borgt u de participatie van het bedrijfsleven in de diverse programma's die nu, na vaststellen van de Omgevingsvisie, zullen worden opgezet? Wij gaan hierover graag met u in gesprek.	Wij vinden het belangrijk dat niet alleen mede-overheden zoals gemeenten en waterschappen, maar ook andere maatschappelijke partners betrokken zijn bij de programma's en samenwerkingsagenda's die uitvoering gaan geven aan onze Omgevingsvisie. Uiteraard waar dat relevant is. Bij het ontwikkelen van deze programma's zullen wij hier zeker aandacht aan besteden.

ZO-0538	**Kansrijke provincie, beperkte ruimte** VNO-NCW West onderschrijft de keuze voor een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid voor toekomstige ontwikkelingen in de provincie Noord-Holland. De huidige hoge kwaliteit van leven en werken in de provincie Noord-Holland biedt de bewoners en ondernemers veel kansen. Echter, om aan de opgaven voor de energietransitie, leefbaarheid EN werkgelegenheid voor alle inwoners richting te geven moeten er bestuurlijke knopen doorgehakt worden. De Ontwerp-Omgevingsvisie schetst de opgaven, de uitdagingen en kansen. Die schuren en kunnen niet allemaal op hetzelfde stukje Noord-Holland opgepakt worden. 'De benoemde kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken.' Veel samenwerkingsverbanden zijn dermate vrijblijvend dat het in tijden van tegenstrijdige belangen een sterkere rol van de provincie zal vragen. VNO-NCW West vraagt de provincie haar verantwoordelijkheid te nemen en keuzes te maken. En na het maken van die keuzes is er binnen de gegeven kaders ruimte voor samenwerking, maatwerk en lokale initiatieven. De vertaling van de ontwerp-omgevingsvisie naar uiteindelijke omgevingsplannen is cruciaal. VNO-NCW West en de brancheverenigingen denken hier dan ook graag over mee. Wij hebben het participatie traject van de afgelopen twee jaar als zeer positief ervaren en dragen graag bij aan de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, de onderliggende programma's en de Omgevingsverordening. Amsterdam, 27 juli 2018 L.P. Tiel VNO-NCW West in Noord-Holland	Indiener vraagt de provincie om haar verantwoordelijkheid te nemen en keuzes te maken, wanneer dat in tijden van tegenstrijdige belangen noodzakelijk is. Wij nemen ons dit ter harte. Wij danken indiener ook voor de uitgesproken complimenten over het proces van totstandkoming van de visie en voor de uitnodiging om betrokken te zijn bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals bij de onderliggende programma's en de omgevingsverordening.

ZW-0075 Timpaan		
ZO-0518	Geacht College, Op 12 juni jl. heeft u de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met bijbehorend Milieueffectrapportage (PlanMER) vrijgegeven voor inspraak. In het PlanMER worden de effectbeoordelingen op de leefomgevingskwaliteiten van het voorgenomen beleid beschreven. De inspraakprocedure loopt van 18 juni tot en met 30 juli 2018. Gedurende deze termijn kunnen door eenieder zienswijzen over de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 en het Plan- MER bij u worden ingediend bij Gedeputeerde Staten (de Ontwerp-Omgevingsvisie en het PlanMER hierna gezamenlijk ook te noemen: "het Ontwerp"). Langs deze weg maakt Timpaan graag gebruik van die gelegenheid. Daarover het volgende. **1. Inleiding** 1.1. Timpaan is een moderne gebieds- en vastgoedontwikkelaar, die zich richt op de ontwikkeling van eigentijdse, betaalbare en hoogwaardige woningen en vernieuwende woonconcepten. Timpaan heeft haar 'roots' in de volkshuisvesting en is een ontwikkelaar zonder winstoogmerk, die ontwikkelt vanuit de maatschappelijke gedachte om hoogwaardig wonen voor iedereen mogelijk te maken. 1.2. Timpaan houdt rekening met de identiteit en de historie van de bestaande omgeving op alle locaties waar door Timpaan wordt ontwikkeld. Daarbij wil Timpaan luisteren naar de lokale bewoners en gebruikers. Wat vinden zij belangrijk? Timpaan levert innovatieve oplossingen die zorgen voor draagvlak. Op deze wijze dragen wij met onze projecten niet alleen bij aan prettig wonen, maar ook aan de vitaliteit van de leefomgeving. 1.3. Vanuit die visie heeft Timpaan er groot belang bij, dat voldoende mogelijkheden aanwezig (zullen) zijn dan wel behouden blijven voor realisatie van voldoende woningen en andere huisvesting, passend bij de statutaire doelen van Timpaan. Het Ontwerp bevat de hoofdlijnen van het provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving en beschrijft de strategische hoofdopgaven voor de lange termijn. En is daarmee	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als inhoud van het eindproduct.

	per definitie van invloed op het kunnen voldoen aan Timpaans statutaire doel. 1.4. De woningbehoefte in en buiten de provincie is groot, zowel onder starters, gezinnen, kleine huishoudens, ouderen als zorgbehoevenden. Timpaan ontwikkelt eigentijdse woningen en vernieuwende woonconcepten die voldoen aan die behoefte. In kernen, dorpen en stedelijke wijken. Voor veel gemeenten is Timpaan een bekende partner bij realisatie van daarop toegesneden woonruimte, op maat gesneden gebiedsontwikkeling daar nadrukkelijk onder begrepen. 1.5. Timpaan stelt 2. De omgevingsvisie 2.1. Timpaan wil waardering uitspreken voor het proces dat heeft geleid tot het huidige Ontwerp. Het is duidelijk dat er vanuit alle relevante invalshoeken is onderzocht op welke wijze de diverse belangen het meest samenhangend kunnen worden ingebed in een alomvattend en consistent geheel. Doordat er veel stakeholders bij zijn betrokken, is al vanaf het begin sprake geweest van een breed gedragen proces. Dat is belangrijk, onder meer gezien het feit dat deze visie gevolgen heeft voor planvorming in de gehele provincie. 2.2. Verheugend is voorts, dat veel van de in het Ontwerp geschetste drijfveren overeenkomen met de ambities en doelen van Timpaan zelf. 2.3. Timpaan ziet – net als uw College – dat er grote vraag bestaat naar voldoende en passende woonruimte in de provincie. Timpaan onderschrijft de ambitie van het Ontwerp, dat vraag en aanbod met elkaar in evenwicht dienen te zijn. Om dat te bereiken worden in het Ontwerp ook de nodige mogelijkheden aangereikt (vgl. Ontwerp, pagina 42-43): Periodiek monitoren van woonwensen en woonbehoefte; - Op basis daarvan maken van regionale afspraken; - Doch met ruimte voor maatwerk en herijking; - Passend in omvang en verschijningsvorm bij verschillende soorten kernen: o Centrumsteden; o Groenstedelijke kernen; en o Dorpskernen.	
ZO-0519	**Lokaal maatwerk** 3.1. Er wordt in dat licht gepleit voor maatwerk, in samenspraak met de lokale bevolking en ondernemers. Timpaan kan dat, gegeven de eigen positieve ervaringen daarmee, alleen maar onderschrijven. 3.2. Daarmee wordt, als Timpaan het goed ziet, in het Ontwerp uitdrukkelijk afstand genomen van uw eerdere uitgangspunt, dat de woningbehoefte in Noord-Holland voornamelijk binnenstedelijk opgelost zou moeten worden. Vgl. de navolgende zinsnede in het voorwoord bij de door uw College in 2017 vastgestelde nota 'Koers NH2050':	Het uitgangspunt dat de woningbehoefte voornamelijk binnenstedelijk opgelost moet worden geldt nog steeds. In de Ontwerp-omgevingsvisie is het uitgangspunt dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps plaatsvinden. Dat is terug te vinden onder ontwikkelprincipe 12, op pagina 43 van de Ontwerp-omgevingsvisie.
ZO-0520	"Provinciale Staten willen dat de grote woningbehoefte voornamelijk binnenstedelijk wordt opgelost. Duurzaamheid van de totale woningvoorraad is daarbij uitgangspunt." 3.3. Dat uitgangspunt ("alles binnenstedelijk oplossen") is in de visie van Timpaan niet houdbaar, zeker niet in het huidige tijdsgewricht. De regionale woningbehoefte kan eenvoudigweg niet worden opgelost met (uitsluitend) binnenstedelijke realiseren en/of herontwikkeling. Althans in elk geval niet binnen redelijke termijnen. 3.4. De provincie Noord-Holland kent, verspreid over het gehele grondgebied, relatief veel gezinnen	De Omgevingsvisie sluit buitenstedelijk bouwen niet uit: als binnenstedelijk geen ruimte is en als er behoefte is, is het mogelijk om buitenstedelijk woningbouw te plannen rekening houdend en in samenhang met andere relevante ontwikkelprincipes uit onze visie. Overigens erkennen wij dat er momenteel een woningtekort is. Er is een versnelling van de woningproductie nodig. De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie worden vertaald naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking van indiener mee in dat proces.

met jonge kinderen. Vgl. onderstaande afbeelding, afkomstig van de CBS-publicatie 'Trends in Nederland 2018' (https://longreads.cbs.nl/trends18/).

3.5. Veel kinderen uit kleine en kleinere kerken in de provincie zullen, bij het bereiken van volwassenheid, bij gelijkblijvende ontwikkeling echter niet in hun geboorteplaats kunnen blijven wonen. Veel kernen in de provincie – sterker in het noordelijk deel van de provincie – kennen een leegloop. Degenen die wegtrekken, gaan naar zuidelijker delen van de provincie. Dat leidt of zal zonder maatregelen leiden tot het verminderen van bijvoorbeeld het aantal voorzieningen in de betreffende kern.

3.6. Illustratief voor het huidige woningtekort in de provincie (en daarbuiten) is onderstaande samenvatting van het themabericht van 21 juni 2018 van de researchafdeling van de Rabobank (https://economie.rabobank.com/publicaties/2018/juni/deomvang-en-prognoses-van-het-woningtekort/)
Het huidige woningtekort in Nederland bedraagt 100.000 tot 140.000 woningen, afhankelijk van de definitie
• In de Randstad en Flevoland komen ze de meeste huizen te kort
• De stilgevallen nieuwbouwproductie tijdens de crisis heeft het woningtekort in de laatste vier jaar verder vergroot
• Dat is niet nieuw: het gat tussen het aantal huishoudens en de nieuwbouwproductie neemt al decennia toe
• Er is een sterk verband tussen regionale tekorten en de regionale stijging van huizenprijzen
• Voor de komende jaren is het aannemelijk dat het groeiende woningtekort zal bijdragen aan verder stijgende huizenprijzen en huren
• Het kabinet en belangenorganisaties hebben het doel uitgesproken om in de komende acht jaar 700.000 woningen te bouwen
Dit kan een belangrijke stabiliserende maatregel zijn voor de woningmarkt omdat dit het huidige tekort aan woningen substantieel zou laten afnemen
• Maar het is wel een enorme uitdaging: in het huidige tempo waarmee wordt ontwikkeld en gebouwd
komen de partijen tegen 2025 niet verder dan zo'n 500.000 woningen

3.7. Uit diezelfde publicatie blijkt ook, dat het woningtekort in Noord-Holland als percentage van de woningvoorraad tot de hoogte in Nederland behoort:

3.8 Uit veel onderzoek blijkt dat jongeren wel in hun kern willen blijven wonen, maar dat niet kunnen door tekort aan betaalbare en/of passende huisvesting.
3.9. De problematiek is op zichzelf geschouwd ook goed beschreven in het Ontwerp en de onderliggende stukken. Het probleem is echter dat bij ongewijzigd beleid sprake blijft van een soort vicieuze cirkel:
3.10. Er is daadwerkelijke actie nodig om deze cirkel te doorbreken. Voorkomen moet worden dat er straks kernen zijn waarin "de laatste het licht uit doet". Het probleem lijkt het grootste te zijn in noordelijk deel van de provincie. Uit eigen wetenschap is Timpaan daarmee bekend in bijvoorbeeld:
• Stompetoren;
• Egmond-binnen;
Schoorl;
• Petten;
• Oostzaan;
• Schagerbrug.

3.11. Gebeurt er niets, dan zijn deze kernen in feite aan het 'afsterven'. Of zoals iemand het tegen een medewerker van Timpaan heeft uitgedrukt: "Het is toch niet de bedoeling dat Noord-Holland-Noord straks een openluchtmuseum wordt?".

	3.12. In dat licht zou het onverstandig zijn, delen van Noord-Holland "op slot te zetten". De hiervoor aangehaalde CBS-cijfers wijzen uit dat er in Noord-Holland – ook het noordelijk deel – genoeg gezinnen met kinderen zijn, die de aan het nu nog geldende beleid ten grondslag liggende demografische argumentatie1 logenstraft. 3.13. Er ook in de toekomst zonder twijfel genoeg vraag zijn en blijven naar passende en betaalbare woonruimte. Het is geen oplossing – kort gezegd – weinig te bouwen en dan alleen bij de grotere steden/kernen. Er is (veel) méér dan dat nodig, wil het woningtekort niet nog (veel) nijpender worden.	
ZO-0522	4. **Nationale woonagenda 2018-2021** 4.1. Timpaan is lid van de NEPROM, de Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen. Op 23 mei 2018 heeft minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer de 'Nationale woonagenda 2018-2021' gepresenteerd, opgesteld in samenwerking met de NEPROM, Aedes, Bouwend Nederland, IVBN, NVB-Bouw, NVM, Vastgoed Belang, Vereniging Eigen Huis en de Woonbond. De partijen zetten zich komende jaren in om het woningtekort terug te dringen. Daarbij houden zij oog voor zowel de kwaliteit van de woning als de kwaliteit van de omgeving waarin die woning staat. En er moet plek zijn voor alle woonmilieus. 5.**Biedt de juiste beleidsmatige middelen, geef meer sturing** 5.1. Ook Timpaan wil zich daarvoor inzetten. Maar dan moeten wel de juiste 'tools' voorhanden zijn. Het Ontwerp geeft die wat Timpaan betreft nog onvoldoende. 5.2. Daarom wil Timpaan pleiten voor een (nog) duidelijker keuze in de Omgevingsvisie. Een die daadwerkelijk recht doet aan woningbehoefte en niet een die vooral is gebaseerd op demografische gegevens, in vorenbedoelde (negatieve) zin. 5.3. Timpaan wordt graag in de gelegenheid gesteld deze zienswijze op dit onderdeel (en waar nodig op andere onderdelen) nog aan te vullen.	Wij hebben waardering voor de door indiener aangedragen suggesties in verband met de woningbouwopgave. In de verkenningen (onderlegger van de omgevingsvisie) is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle beschikbare informatie op dat moment. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Migratie tussen Noord-Holland Noord en Amsterdam, evenals vestiging uit het buitenland worden meegenomen bij maken van deze verwachtingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen; mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. De cijfers in de omgevingsvisie op basis van de verkenningen zijn niet bedoeld als vaststaand voor de lange termijn. Prognoses geven de best mogelijke voorspelling op basis van actuele gegevens. Daarom hebben we ontwikkelprincipe 12 opgenomen, om bij de bepaling van de actuele woningbehoefte uit te gaan van de meest actuele cijfers.
ZO-0523	**PlanMER en Verkenningen** 6.1. Timpaan constateert dat in de PlanMER is genoemd dat het voorgestane beleid met veel binnenstedelijke woningbouw op andere terreinen juist negatieve gevolgen heeft, zoals klimaat, gezondheid en mobiliteit. Met name waar het gaat om wateroverlast en verdroging had Timpaan dit niet verwacht, althans niet in de mate waarin dit nu wordt gepresenteerd. 6.2. Zaken als hitte-eilanden in de stad[2] en problemen door verkeer, zoals drukte en milieuhinder, zijn natuurlijk al langer bekend. Een en ander zet Timpaan aan het denken: moet er niet anders worden gekeken naar woningbouw? 6.3. Timpaan ziet het verder als moedig dat uw College heeft aangegeven dat de grenzen van de mogelijkheden om te intensiveren en te verdichten om het landschap open te houden en de kwaliteit van leven in de stad op peil te houden, in zicht komen. 6.4. Timpaan vraagt zich af of die grenzen in feit al zijn bereikt? 6.5. Zijn we niet al een grens over qua leefbaarheid in de stad, of zo u wilt het verstedelijkte grote dorp? Is het niet wijzer om nu eerst pijlen te richten op maatregelen die de bestaande kernen versterken en stedelijke netwerken klimaatbestendiger en gezonder maken? Dus niet: eerst de stad verder verdichten en dan kijken waar nog (beperkte) mogelijkheden zijn voor (klimaat)verbetering, maar eerst het klimaat verbeteren en dan onderzoeken waar verdichting nog verantwoord is.	We onderkennen dat het niet eenvoudig is om alle transities een plek te geven in het verstedelijkte gebied van de metropool. Wij vinden het echter geen optie om eerst met een deel van de opgaven te beginnen en andere te laten wachten. De opgaven zullen tegelijkertijd en in samenhang ter hand moeten worden genomen: én verder verdichten én klimaatadaptatie. Onze ambities, die ten grondslag liggen aan de ontwikkelprincipes, hebben wij ook in samenhang bepaald, bewust van de consequenties ten opzichte van elkaar. Om te voorkomen dat klimaatadaptatie tussen wal en schip komt, hebben we de basisrandvoorwaarde geformuleerd dat nieuwe (her)ontwikkelingen een klimaatstresstest moeten doorlopen. We werken dit verder uit in de verordening en/of programma's.
ZO-0524	**7. Ter overweging** 7.1. Gelet op dit alles, wil Timpaan uw College het volgende ter overweging meegeven. De huidige Ontwerp-Omgevingsvisie is het product van goed samenwerken tussen de diverse betrokkenen. Dat is nuttig, omdat draagvlak erg belangrijk is. Toch is het de vraag of dit ontwerp wel in voldoende mate een oplossing is voor enerzijds de woningnood en anderzijds zaken als klimaat, gezondheid en de leefbaarheid van de kernen in Noord-Holland-Noord.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen

	7.2. Is het niet een verstandiger idee om de Omgevingsvisie aan te passen, in die zin dat er uitdrukkelijk mogelijkheden worden geschapen om direct rondom kleine kernen afrondingsmogelijkheden te maken? Dat vergroot ten eerste de mogelijkheden voor de kernen om te verjongen en daarmee op de langere termijn leefbaar te blijven. 7.3. Tegelijkertijd zullen beperkte afrondingsmogelijkheden geen grote inbreuk vormen op bijvoorbeeld landschappelijke waarden. Bovendien wordt op deze manier ook de "binnenstedelijke druk" verkleind, waardoor allerlei hinder op het gebied van water, gezondheid en mobiliteit kan worden beperkt. Overigens wijst de praktijk uit dat binnenstedelijk bouwen niet altijd eenvoudig is, zowel met het oog op de kosten (duurdere grond, sloopwerkzaamheden en soms ook een sanering, beperkte ruimte), als op de noodzakelijkerwijs lange(re) doorlooptijd van een project.	naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties.
ZO-0525	7.4. Los van een eventuele koerswijziging voor de kernen, valt het Timpaan op dat er in de praktijk soms lastige situaties ontstaan als er (deels) buiten bestaand bebouwd gebied wordt gebouwd. Medewerkers van gemeenten lijken dan met regelmaat "de kop te laten hangen", omdat "de provincie het er toch wel niet mee eens zal zijn". Maar is dat wel zo? De teksten van de nu reeds geldende provinciale structuurvisie/verordening én van het Ontwerp bieden soms juist wel ruimte, maar daarvan lijkt men zich op de werkvloer onvoldoende van bewust. Een actievere rol vanuit de provincie of een duidelijke instructie zou daarbij welkom zijn. 7.5. Of anders gezegd: is het een idee om aan gemeenten in ieder geval kenbaar te maken dat uw College niet alleen maar "nee" zegt, maar altijd serieus zal kijken naar een serieus plan dat wordt gepresenteerd?	Wij beschouwen het als een belangrijke taak, en zullen daar dan ook onze best voor doen, om het beleid volgens de Omgevingsvisie NH2050 goed over het voetlicht te brengen bij onze stakeholders, zoals gemeenten. De sturingsfilosofie is Lokaal wat kan, regionaal wat moet. Dat houdt in dat we samen met onze stakeholders willen zoeken naar de juiste manier van samenwerken en het bieden van de juiste kaders en voldoende eigen afwegingsruimte.
ZO-0526	**8. Tot slot** 8.1. Met deze zienswijze heeft Timpaan niet uitputtend willen reageren op alle inhoud van de Omgevingsvisie. Mede door de vakantieperiode heeft daarvoor ook voldoende tijd ontbroken. Timpaan behoudt zich daarom graag nog de mogelijkheid voor, aanvullingen hierop aan u te zenden. 8.2. Timpaan zou los van deze zienswijze overigens ook graag betrokken blijven bij de gedachtenvorming in dezen en de verdere uitwerking. Timpaan is altijd bereid om een bijdrage daaraan te leveren	Wij danken indiener voor de moeite om een zienswijze in te dienen en zijn wens om betrokken te willen blijven bij uitwerkingen.

ZW-0076 Recreatie Noord-Holland		
ZO-0489	Geachte heer/mevrouw, We hebben met veel interesse de ontwerp omgevingsvisie NH2050 gelezen. DE hoofthema's en de vragen die daarbij benoemd zijn voor de toekomst zijn voor ons herkenbaar. Hierbij geven wij onze visie op deze thema's. ***Balans tussen economische groei en leefbaarheid*** De recreatieschappen in Noord-Holland richten zich met name op de leefbaarheid. Daarbij vinden wij het belangrijk om rekening te houden met de thema's van de toekomst. We zien een bedrijvige provincie met een grote woningbouwopgave en de behoefte van bewoners uit het Stedelijk gebied om op korte afstand van huis te recreëren. Tot dusver is het in Noord-Holland goed gelukt om daar ruimte voor te bieden. Naar de toekomst toe zien wij mogelijkheden om de groen/blauwe structuur in de stad en daarbuiten verder te versterken. Dit zorgt voor een prettige leefomgeving van (nieuwe) bewoners van stedelijke gebieden en kan een goede functie vervullen als het gaat om klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit en natuur. Tevens draagt het landschap in de metropool op deze manier bij aan het aantrekkelijk blijven van de metropool als vestigingsplaats voor bedrijven. De financiering van natuur en recreatiegebieden is bepalend voor het succes van het versterken van de groen/blauwe structuur. Agrarische ondernemers kunnen een rol spelen bij natuurinclusief ontwikkelen maar ook via andere functies is het mogelijk natuurdoelstellingen ter realiseren en de kosten voor het beheer van natuur en recreatie te delen.	Wij danken indiener voor de getoonde interesse waarbij het goed is te constateren dat de door ons benoemde hoofdthema's worden herkend. De opmerking van indiener beschouwen wij als bevestiging van onze visie. Financiering, in dit geval door indiener gekoppeld aan natuur en recreatiegebieden, of voldoende ter beschikking staande middelen hebben wij bij verschillende ontwikkelprincipes (6, 10) als kritische succesfactor benoemd.
ZO-0490	**Natuur en biodiversiteit** Een groot deel van de recreatiegebieden is onderdeel van de NNN. Met dit netwerk werken we samen met andere beheerders aan de natuur en biodiversiteit. Wij waarderen het te lezen dat u van mening bent dat natuur en maatschappelijke activiteiten wederkerig zijn en elkaar kunnen versterken. Deze opvatting delen we met u. We willen de recreatiegebieden natuurinclusief verder ontwikkelen. Dit omdat bij ons voorop staat dat de gebruiksmogelijkheden in de recreatiegebieden voorzien in de maatschappelijke behoefte om te recreëren in een aantrekkelijke groene omgeving met beleefbare natuur en biodiversiteit. Daarmee wordt tegelijkertijd recreatiedruk op de waardevolle natuurgebieden zoals de duinen en het strand verlicht.	Wij zijn blij met de waardering en bevestiging van onze visie door indiener.
ZO-0494	**Klimaatadaptatie** De klimaatverandering gaat grote gevolgen hebben voor zowel het landelijk als het stedelijk gebied. In onze recreatiegebieden is er, nabij de metropool en centrumstad Alkmaar, mogelijkheid om te experimenteren met innovatieve toepassingen. We denken daarbij bijvoorbeeld aan experimenten om de bodemdaling in veenweide gebieden tegen te gaan en wateroverlast te voorkomen. Het effect van veranderingen op de recreatieve aantrekkelijkheid van het landschap en de mogelijkheden tot recreatief medegebruik van het landschap zijn hierbij voor ons een belangrijk punt van aandacht.	Wij onderschrijven deze constatering en zijn blij met de aandacht van de indiener voor de gevolgen van klimaatverandering en de mogelijkheden van adaptatie.
ZO-0502	**Energietransitie** Ook de recreatieschappen willen hun mogelijke bijdrage leveren om tot een energietransitie te komen en de CO2 uitstoot verder te verminderen. De recreatieschappen werken op dit moment aan een actualisatie van de visies voor de gebieden. Daarin zal ook het vraagstuk van de energietransitie een plek krijgen Voor de recreatieschappen zien wij vooral mogelijkheden voor duurzaamheidsinitiatieven met een vernieuwend en experimenteel karakter. Het ruimtelijke beleid van gemeente en provincie en de visies van de schappen zullen daarbij duidelijke kaders moeten bieden waarbinnen initiatieven voor energietransitie moeten passen. Daarbij moet voorop staan dat de hoofdfunctie van de	De Omgevingsvisie geeft op strategisch niveau richting aan de hoe de verschillende opgaven zich tot elkaar verhouden. De energietransitieopgave wordt als een van de prioritaire opgaven gezien. In de regionale energiestrategieën zal nader invulling worden gegeven hoe de ambities voor 2030 worden gerealiseerd. De recreatieschappen zullen hierbij worden betrokken.

	recreatiegebieden niet nadelig mag worden beïnvloed. Duurzaamheidsinitiatieven die door omvang, vormgeving landschappelijk en/of functioneel niet goed zijn in te passen, of die weinig als innovatief zijn aan te merken horen niet thuis in de recreatiegebieden.	
ZO-0504	Een punt van zorg bij de energietransitie is met name het effect van de uitbreiding en aanpassing van de infrastructuur die nodig is om deze energie op een effectieve manier te verspreiden. Vooral in recreatiegebied Spaarnwoude, maar ook in Amstelland en Waterland, heeft de energie-infrastructuur nu al een behoorlijk effect op de uitstraling en de bruikbaarheid van het landschap. Uitbreiding en aanpassing van de energie-infrastructuur dient volgens ons met oog voor het land schap en de gebruikswaarde van het landschap te gebeuren.	Voor de toekomst van de energie-infrastructuur is een aparte verkenning uitgevoerd die als bouwsteen heeft gediend voor de Omgevingsvisie. De toekomstige energie-infrastructuur is bepalend voor waar ruimtelijk-economische ontwikkelingen plaatsvinden en ook in hoeverre ambities voor 2050 worden gerealiseerd. Reden om de energie-infrastructuur als kritische succesfactor te benoemen bij de beweging Nieuwe Energie (en geldt daarmee ook voor alle andere bewegingen). De provinciale ambitie is een robuust en adaptief energienetwerk waarbij de kwaliteiten van het landschap conform de ambitie verwoord op pagina 12 van het ontwerp, worden geborgd. Deze borging vindt plaats via de op te stellen Omgevingsverordening waar de aangekondigde vereenvoudiging van het landschappelijk regime in wordt vastgelegd (zie ontwikkelprincipe 1 op pagina 22).
ZO-0512	**Metropoolregio Amsterdam** Wij ondervinden dat de druk op het metropolitaanse landschap groot is. Onze doelstelling is om deze landschappen, in hun verscheidenheid, in stand te houden en bij voorkeur te versterken. We willen daarom benadrukken dat zorgvuldigheid inderdaad geboden is. In de omgevingsvisie zien wij ruimte voor zowel de groei van Schiphol als ruimte voor de groei van de haven van Amsterdam. Dit betekent een verhoging van de effecten van deze bedrijven op het metropolitane landschap. De inpassing van de haven in een deel van Spaarnwoude heeft daarbij ook een heel direct effect op natuur en biodiversiteit en recreatiemogelijkheden. We lezen dat er pas na intensivering van bestaand havenareaal aanspraak wordt gemaakt op havenuitbreiding en andere (groen)gebieden. Wij gaan er van uit dat als er aanspraak wordt gemaakt op het groengebied Houtrak in Spaarnwoude dat er dan een kwantitatieve en kwalitatieve compensatie plaatsvindt van de natuur en recreatiewaarden.	Voor de natuur in de Houtrakpolder zal conform de gemaakte afspraken in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 compensatie plaatsvinden.
ZO-0513	De Groene scheggen rond Amsterdam verdienen naar onze mening extra aandacht. Een deel van deze groene scheggen wordt onder onze verantwoordelijkheid beheerd - Groengebied Amstelland, Recreatieschap Spaarnwoude, Landschap Waterland. Dit unieke concept waardoor het landelijk gebied ver in de stad doorloopt en een fraaie overgang naar buiten' (Laag Holland, Vechtplassen, Groene Hart) vormt, is een van de onderscheidende kwaliteiten van Amsterdam. Om tegenwicht te kunnen bieden aan de sterke verstedelijkingsdruk die de Groene scheggen juist door hun groene karakter ondervinden, dienen hier niet alleen de bestaande landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten geborgd te worden maar is ontwikkeling van nieuwe kwaliteit noodzaak.	Om de leefkwaliteit en concurrentiekracht van de metropool in stand te houden zal het nodig zijn om - naast in samenhang met de verstedelijkingsopgave - te investeren in extra ruimte voor natuur en recreatie, waar mogelijk in combinatie met andere functies, zoals waterberging of de productie van duurzame energie. De provincie werkt in metropoolverband samen met gemeenten aan het benoemen en uitvoeren van kansrijke projecten.
ZO-0514	Op de kaart voor het Metropool gebied ontbreken de veenweidegebieden van de regio Alkmaar. Daarnaast zijn de verschillende recreatiegebieden niet op de kaart weergegeven. Door deze duidelijke aan te geven wordt de bijzondere ligging dicht bij de stedelijke kernen mooi zichtbaar.	Wij stellen voor om de ontbrekende Laag Holland veenweidegebieden van Regio Alkmaar aan de kaart op pagina 33 toe te voegen: Polder De Mijzen, Polder Oterleek, Markenbinnen/ De Woude. Met de huidige weergave van het metropolitaan landschap hebben wij het landschap als geheel aangegeven, zonder onderscheid te willen maken in delen. We willen het belang van het metropolitaan landschap benadrukken en niet alleen of specifiek de recreatieschappen.
ZO-0515	**Agrarische economie** Onder dit kopje wordt onderscheid gemaakt tussen gebieden waar ontwikkelingen mogelijk zijn en gebieden waar dit zeer beperkt mogelijk is. Niet helemaal duidelijk is om welke gebieden dit precies gaat. Het concreter benoemen is nodig waarbij het van belang is dat daar waar ontwikkelingen mogelijk zijn de bijzondere kwaliteiten van deze gebieden ook worden geborgd.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt.
ZO-0516	**Mobiliteit** Wij onderschrijven het belang van een goed OV-netwerk (inclusief vervoer over water!), en wel zonder versnippering doordat er verschillende vervoerders verantwoordelijk zijn. Hetzelfde geldt voor goede fietsvoorzieningen. We begrijpen dat dit primair geldt voor woon-werkverkeer en voor reizigers binnen de metropool. Ook verdichting rondom OV-knooppunten is een logische ontwikkeling. Toch dringen wij ook aan op OV-verbindingen naar de recreatiegebieden, nadrukkelijk zonder verdichting in	Het is goed te constateren dat indiener eveneens het belang van een goed OV netwerk onderschrijft. In ons OV-knooppuntenbeleid hebben wij een aantal buitenpoorten benoemd. Buitenpoorten zijn ov-knooppunten, overwegend treinstations, die aan de rand van natuur- of recreatiegebieden liggen. Deze stations kunnen de toegangspoort vormen naar het landschap. Daarnaast benoemen we in de

	de vorm van woningbouw. Juist door de verdichtingsmaatregelen, het weren van auto's uit de binnenstad en de verbetering van OV en fietsverkeer aldaar, zullen steeds meer mensen ook op OV en fiets zijn aangewezen om te kunnen recreëren.	ontwikkelprincipes 9 en 13 ons toekomstig fietsbeleid waarbij regionale fietsverbindingen voor woon-werkverbindingen maar ook naar natuurgebieden een belangrijker rol gaan spelen.
ZO-0517	**Gebiedsgerichte ontwikkelingen** U kiest voor een uitvoering middels programma's die een sectoraal, dan wel een gebiedsgericht karakter hebben, waarbij de opgave het schaalniveau van regionale samenwerking bepaalt. Uitgaande van onze ervaring in de recreatieschappen ondersteunen wij dit. Mede door de gemeenschappelijke regelingen is een goede samenwerking tussen stad en land ontstaan. Amsterdam, Haarlem, Zaanstad, Purmerend, Alkmaar en Heerhugowaard kunnen door deze samenwerkingsverbanden hun bewoners, ondanks de verdichte steden, volop recreatieve mogelijkheden bieden, terwijl doelstellingen op gebied van natuur, voedselproductie, cultuurhistorie en veiligheid ook waargemaakt worden. Onze ervaring is dat de schaal, de gebiedskennis en het netwerk van de recreatieschappen zeer goed toegesneden zijn op het trekken van regionale processen.	Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de ondersteuning voor opgavegericht en regionaal samenwerken.

ZW-0077 LTO Noord		
ZO-0446	Geacht College, LTO Noord, Agrarische Collectieven in Noord-Holland, Greenport Noord-Holland Noord, Greenport Aalsmeer, KAVB, NFO en LTO Noord Glaskracht hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De agrarische partners in Noord-Holland hebben besloten niet ieder afzonderlijk maar gezamenlijk met een collectief gedragen reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie te komen. Een unicum en een teken van kracht om één stem te laten horen! De ontwerp-Omgevingsvisie geeft ons aanleiding tot het kenbaar maken van de volgende zienswijze. **Algemeen** Het agrarisch bedrijfsleven in Noord-Holland wil de provincie bedanken voor het open en interactieve proces waarbinnen de Omgevingsvisie tot stand is gekomen. De keuze voor een Omgevingsvisie op hoofdlijnen met de belangrijkste ambitie om een 'balans tussen economische groei en leefbaarheid' te realiseren wordt onderschreven. Wij willen met de provincie Noord-Holland de uitdaging aangaan en onze verantwoordelijkheid nemen bij het uitwerken van deze en andere ambities die de komende decennia centraal staan. Daarbij onderschrijven wij de in de Omgevingsvisie gememoreerde sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', waarbij de (gebieds)opgave leidend is en de provincie uitgaat van het vertrouwen in initiatiefnemers als gevolg waarvan terughoudendheid betracht kan worden met het opstellen van regels.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0447	**Positie land- en tuinbouw** Als uitwerking van de hoofdambitie 'balans tussen economische groei en economie' zet de provincie in op een toekomstbestendige land- en tuinbouw in Noord-Holland. De invulling van deze onderliggende ambitie in de Omgevingsvisie is marginaal. De agrarische sector is een van de belangrijke pijlers onder de economie in Noord-Holland, de beheerder van ruim 60% van het grondgebied van de provincie en (mede)verantwoordelijk voor de kwaliteit van landschap en natuur in de provincie. Voor een sector die zo (beeld)bepalend is in de provincie, en tevens onmisbaar om de hoofdambitie te realiseren, zou een meer vooraanstaande positie in de Omgevingsvisie verwacht worden. Te meer omdat de sector aan de vooravond staat van grote veranderingen. Doelstellingen op het gebied van onder meer klimaat, water, bodem, energie en biodiversiteit hebben impact op de ontwikkeling van de sector. De agrarische sector wil bij de realisatie van deze doelstellingen haar verantwoordelijkheid nemen en kan zelfs een belangrijk deel van de oplossingen aanreiken. Daarvoor moet wel het juiste (ruimtelijk) kader gecreëerd worden. Dat is helaas (nog) niet het geval in de voorliggende Omgevingsvisie. Het belang van een (economisch) duurzame land- en tuinbouw is in het voorliggende ontwerp	Wij zijn het niet eens met indiener dat de ambitie voor een toekomstbestendige land- en tuinbouw slechts marginaal wordt ingevuld. In de Omgevingsvisie komt de agrarische sector veelvuldig terug als belangrijke economische drager. De Omgevingsvisie biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap van de sector, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. Meerdere ontwikkelprincipes richten zich nadrukkelijk op het faciliteren van de sector bij deze ontwikkeling. Bij deze ontwikkelprincipes wordt het belang van een ruimtelijk-economisch vitale agrifoodsector niet uit het oog verloren. De kritische succesfactoren voor de agrifoodsector hebben wij dan ook expliciet benoemd en deze weerspiegelen de wensen en ambities van de agrifoodsector. Daarnaast zijn bij de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving - die zich richt op vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector - de

	ondergeschikt gemaakt aan die van andere thema's. Om een goede integrale afweging te kunnen maken met betrekking tot het op basis van gelijkwaardigheid uitwerken van de hoofdopgaven van de Omgevingsvisie, is het van belang om ook de wensen/ambities van de agrarische sector breed in de visie op te nemen. Wij verzoeken de provincie alsnog de wensen/ambities van de agrarische sector, en de wijze waarop de sector gefaciliteerd gaat worden, in de Omgevingsvisie tot uitdrukking te brengen. Daarmee geeft de provincie invulling aan het (provinciale) belang van de land- en tuinbouwsector.	Greenports qua belang expliciet benoemd en ook aangegeven op het bijbehorende kaartbeeld. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster.
ZO-0448	**Leefomgevingskwaliteit** Landschap De provincie acht het vanuit het thema leefomgevingskwaliteit van belang dat ruimtelijke ontwikkelingen passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Daarover bestaat binnen de agrarische sector geen discussie. Er is draagvlak om bij de (ruimtelijke) ontwikkeling van de landbouw rekening te houden met de genoemde omgevingsfactoren. De ontwikkeling van de sector moet echter niet ondergeschikt worden gemaakt aan de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. De sector ontwikkelt en het landschap ontwikkelt mee! Zo is het typische Noord-Hollandse landschap door de jaren heen ontstaan. Een positieve wisselwerking tussen sector en landschap moet ook de basis zijn voor toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen. Een aspect wat ons in het bijzonder heeft verrast is de intentie van de provincie om bij de afweging welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden, onderscheid te maken in het draagvermogen van landschappen. In concreto wil de provincie een landschappelijk regime met twee soorten gebieden onderscheiden: landschappen met een hoog of een laag draagvermogen. In gebieden met hoog draagvermogen zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden met een laag draagvermogen is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van het landschap. Het door de provincie gewenste onderscheid roept bij ons een déjà vu-gevoel op. Wordt via de Omgevingsvisie het eerder door de provincie gehanteerde, maar onlangs losgelaten, onderscheid tussen gebieden voor grootschalige en gecombineerde landbouw geherintroduceerd? Het hoeft geen betoog dat dit laatste voor ons niet bespreekbaar is. Het coalitieakkoord Noord-Holland 2015-2019 'Ruimte voor Groen' is hierover duidelijk: het onderscheid tussen gebieden voor grootschalige en gecombineerde landbouw, een onderscheid wat is gemaakt vanuit landschappelijke overwegingen, wordt heroverwogen. Deze heroverweging heeft inmiddels plaatsgevonden. Het onderscheid tussen de genoemde gebieden is opgeheven. Het ruimtelijk regime voor het gebied voor grootschalige landbouw geldt thans voor de gehele provincie. Het nieuwe beleid is inmiddels in de Provinciale Ruimtelijke Verordening vastgelegd. Daarmee is een langlopende discussie afgerond die via de Omgevingsvisie niet opnieuw gevoerd moet worden.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. Het onderscheid in grootschalige en gecombineerde landbouw komt niet in die vorm terug. Wij zijn dan ook expliciet niet van zin deze discussie opnieuw te voeren. In de huidige regeling is ook ruimtelijke kwaliteit leidend voorwaardelijk bij de inpassing van al of niet grootschalige agrarische bedrijven. Bij bovengenoemde uitwerking zal een koppeling gemaakt worden tussen wenselijke ontwikkelingen en de specifieke landschappelijke waarden in een gebied.
ZO-0449	Natuurinclusief Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen moeten 'zoveel mogelijk natuurinclusief zijn'. Het ondernemen met de natuur is voor de agrarische sector een vanzelfsprekendheid. Natuurexclusief ondernemen is namelijk niet mogelijk. Het is van belang dat de invulling en uitwerking van 'natuurinclusief ondernemen' door de sector, in samenspraak met ketenpartijen, wordt uitgevoerd met aandacht voor de consument. Er moet daarbij voor worden gewaakt dat we ondernemers in 'hokjes' stoppen. Er is namelijk geen eenduidige definitie voor natuurinclusief. Natuurinclusief ondernemen kent namelijk vele invalshoeken die allemaal onder de noemer 'duurzaam ondernemen' gebracht kunnen worden. We zijn ervan overtuigd dat iedere ondernemer binnen zijn bedrijfsvoering al maatregelen uitvoert die bijdragen aan het (verder) verduurzamen van de bedrijfsvoering en daarmee aan het natuurinclusief ondernemen.	Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Wij zien dat een groot deel van de sector zich inspant om meer ruimte en aandacht te geven aan natuur en milieu in de bedrijfsvoering. Dat waarderen we en zouden we graag willen versterken. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. De landbouwsector in Noord-Holland werkt via de Greenport Noord-Holland Noord ook aan deze opgave gericht op duurzaam bodembeheer, groene gewasbescherming, vermindering van ziektes en verhogen van voedselveiligheid, versterking van de biodiversiteit.

	Het bovenstaande geldt ook voor de (grootschalige) glastuinbouwsector. Het duurzame en circulaire karakter van de moderne high tech glastuinbouw is enorm. Er wordt volop ingezet op duurzame energie, hergebruik en zuivering van water, biologische gewasbescherming, gecontroleerde toevoeging van nutriënten, hergebruik van reststromen, etcetera. De glastuinbouwsector loopt voorop op het gebied van duurzaamheid en natuurinclusiviteit maar heeft een andere verschijningsvorm dan de veehouderij en vollegrondstuinbouwsectoren. Het is goed om in de Omgevingsvisie de status aparte van de glastuinbouwsector, en in het bijzonder de inspanningen en resultaten op het gebied van duurzaamheid, te erkennen en voor deze sector ook ontwikkelingsruimte in het provinciaal beleid te borgen. In zijn algemeenheid zijn wij van mening dat de transitie naar een duurzame land- en tuinbouw van onderaf moet worden opgepakt door de sector zelf. Bij voorkeur in ketenverband. Transitie kan niet afgedwongen worden door ruimtelijke keuzes. De transitie van de land- en tuinbouw moet 'aangejaagd' worden door stimulansen en prikkels zonder dat dit structurele ondersteuningen worden. Wij bieden aan mee te denken over het vullen van de 'juiste instrumentenkoffer' om die stimulansen en prikkels vorm te geven. Het ondernemen met behoud en versterking van bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit en waterkwaliteit kan verder gestimuleerd worden als 'nieuwe' verdienmodellen geïntroduceerd worden. Bijvoorbeeld als de eerdergenoemde consument bereid is om een meerprijs voor voedsel te betalen. Natuurinclusieve landbouw is derhalve ook doen (durven), uitproberen, stimuleren en geen (beleids)zaken van bovenaf opleggen. De provincie Noord-Holland moet zich bij het teweegbrengen van veranderingen in het gedrag van consumenten opstellen als een betrouwbare en sterke partner. Een partner ook die een faciliterende en voorwaardenscheppende rol op zich moet nemen. Met het project 'Natuurinclusieve landbouw Noord-Holland - natuurinclusief ondernemen uit onverwachte hoek' heeft het landbouwbedrijfsleven in Noord-Holland de aanzet gegeven om bovengenoemde ingrediënten met de ondernemers en betrokken partners, waaronder de provincie, verder uit te werken. Wij kunnen ons ook voorstellen dat de provincie erop inzet om ruimtelijk-economische ontwikkelingen zoveel mogelijk 'landbouwinclusief' te laten zijn. Iedere Noord-Hollander heeft immers elke dag de producten uit de land- en tuinbouw nodig om voldoende te kunnen eten en drinken en om gelukkig te kunnen leven in een groene en bloeiende omgeving. Wij gunnen het iedere Noord-Hollander om elke dag deelgenoot te zijn van de land- en tuinbouw bij de invulling van deze basisbehoeften. Het kan hierbij gaan om vormen van agrarische productie die op een innovatieve wijze plaatsvindt dichtbij de inwoners. Wij denken dat de sector, de provincie en de inwoners van Noord-Holland op dit gebied samen tot veel in staat kunnen zijn.	

ZO-0450	**Dynamisch Schiereiland** <u>Kustlandschappen</u> Uitgangspunt van de provincie is dat dijken en duinen in de toekomst een minder harde scheidslijn tussen land- en waternatuur gaan vormen. Het minder 'hard' maken van functiegrenzen heeft ook onze voorkeur. Het biedt vele kansen voor cross-overs tussen functies waarvan voor alle functies geldt dat het resultaat meer kan zijn dan de som der delen. Randvoorwaarde daarvoor is wel dat gezocht wordt naar slimme combinaties van land- en tuinbouw, water en natuur zonder dat dit via de planologie (o.a. bestemmingswijzigingen) wordt geregeld. Met verwijzing naar het voorgaande geldt in algemene zin wel dat bij het zoeken naar slimme combinaties de bestaande functies land- en tuinbouw, water en natuur op basis van gelijkwaardigheid worden beoordeeld. Alleen dan is het mogelijk om nieuwe ontwikkelingen te stimuleren. Een reden te meer om, zoals aangegeven onder het kopje 'Positie land- en tuinbouw', het provinciale belang voor een (economisch) duurzame ontwikkeling van de agrarische sector in de Omgevingsvisie een plek te geven. <u>Robuust ecosysteem in kustgebieden</u> Om het ecologisch systeem in de kustgebieden, waaronder de grote wateren, te versterken wordt ingezet op behoud en uitbreiding van ecologische verbindingen. De provincie acht het wenselijk daarbij verder te kijken dan de bestaande grenzen van de natuurregimes. Wij kunnen daar volledig mee instemmen. De agrarische sector, en in het bijzonder de Agrarische Collectieven, heeft de kennis en ervaring om invulling te geven aan het gewenste beheer. Ook hier geldt dat het uitgangspunt moet zijn om te zoeken naar slimme combinaties tussen landbouw, natuur en water. Derhalve geen extra natuuropgaven maar doen (durven), experimenteren, stimuleren en geen dwingend planologisch beleid. Van belang hiervoor is wel dat de provincie het juiste kader neerzet.	Wij beogen met de principes zoals we die hebben benoemd in de omgevingsvisie voldoende te hebben geborgd dat meerdere doelen gelijktijdig ontwikkeld moeten worden. In de uitwerking zullen we aandacht besteden aan de verdere kaderstelling voor deze ontwikkelingen.
ZO-0452	**Metropool in ontwikkeling** <u>Versterken metropolitaan landschap</u> De agrarische sector heeft ruim een derde van het oppervlak van de Metropoolregio in gebruik. De sector produceert zowel voor de wereldmarkt als voor regionale markten en is mede daardoor een belangrijke economische speler in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarnaast is de agrarische sector in de MRA een gezichtsbepalende factor! Het is daarom opmerkelijk dat de land- en tuinbouw zowel in de voorliggende Omgevingsvisie maar ook eerder in de Ruimtelijke-economische agenda van de MRA, niet tot nauwelijks wordt genoemd als basis/kans maar vooral als een 'bedreigende' factor voor de toekomst van het landschap. Voor het behoud en de versterking van het alom gewaardeerde Metropolitane Landschap is de agrarische sector onmisbaar. De sector vormt de ruggengraat van het landelijk gebied. Om een vitaal landschap van hoge kwaliteit naar de toekomst te borgen is ontwikkelingsruimte voor de agrarische sector noodzakelijk. Dit laatste uiteraard in afstemming met de omgeving. De oplossingen voor het borgen van een vitale landbouwsector, en daarmee een levend landschap, heeft de sector onlangs aangereikt! Het manifest 'Landbouw en Landschap in de Metropoolregio Amsterdam - Naar een duurzame toekomst voor veehouderij en akkerbouw', opgesteld door LTO Noord, Agrarische Natuurvereniging Water, Land en Dijken, CONO Kaasmakers en Royal Friesland Campina, geeft overheid, markt en keten handvatten voor de versterking van de economie en ecologie in de Metropoolregio. Het geeft aan hoe de provinciale doelstellingen, gekoppeld aan de kritische succesfactoren, gerealiseerd kunnen worden. Het manifest is onlangs aangeboden aan de betrokken bestuurders van provincie en Metropoolregio. Met de voorliggende Omgevingsvisie doet zich de unieke kans voor om het manifest, en het daaraan gekoppelde actieprogramma, als uitgangspunt te nemen voor het versterken van met Metropolitane Landschap. Voor zowel de land- en tuinbouw als voor recreatie en natuur.	Zoals aangegeven is duurzame landbouw een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Het gaat hier nadrukkelijk niet om meer hectares natuur ten koste van landbouwgrond. Duurzame landbouw wordt hierbij benaderd vanuit natuur en biodiversiteit. Het thema voedsel komt steeds vaker aan de orde op de bestuurlijke agenda. Waar overheidsbeleid tot op heden vaak was gericht op optimalisatie van primaire productieomstandigheden en beperken van milieueffecten, vragen nu in toenemende mate ook andere aspecten aandacht: de relatie tussen voortgaande verstedelijking en het omringende land dat de steden voedt, logistieke uitdagingen die dit met zich brengt, verschuivende aandacht van voldoende voedsel naar gezond en lokaal geproduceerd voedsel, branding en beleving van voedsel (gastronomie, toerisme), belang van kennis en innovatie. De MRA regio heeft de ambitie geformuleerd dat deze regio toonaangevend wil zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' wordt daarbij ruimer genomen dan de Metropoolregio Amsterdam. De andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland en de ketenpartijen worden daarbij betrokken, omdat daar belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis) en partners zijn waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is. Hierbij kan dus ook het Manifest worden betrokken.

ZO-0453	Niet alleen de grondgebonden land- en tuinbouw maar ook het sierteeltcomplex in de Greenport Aalsmeer kan een wezenlijke bijdrage leveren aan het versterken van (het unieke landschap in) de Metropoolregio. Het is daarom opmerkelijk dat het belang van het sierteeltcomplex niet wordt genoemd bij zowel de economische als de landschappelijke dragers in de MRA. Een gemiste kans! Wij verzoeken u om deze omissie te herstellen. De 'Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer 2015-2025 - Sturen op kansen, samenwerken in de opgave' kan de provincie hiervoor het juiste kader aanreiken	Bij de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving over het vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector zijn de Greenports, waaronder de Greenport Aalsmeer, qua belang expliciet benoemd en aangeduid op de bijbehorende kaart. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster. Daarnaast wordt de Greenport Aalsmeer als economisch belang ondersteund vanuit de provinciale economische agenda met daarin aandacht en inzet op het gebied van o.a. transformatie van glastuinbouwgebieden. Dit staat o.a. benoemd in ontwikkelprincipe 10 'Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem'. Wij voegen in het onderdeel Metropool in ontwikkeling op pagina 34 in de alinea over economische activiteiten de volgende zinsnede achter de woorden "Ook elders in de metropool bevinden zich echter specifieke economische concentraties, zoals ...." toe: "de Greenport Aalsmeer als internationaal centrum van de sierteelt".
ZO-0454	**Sterke kernen, sterke regio's** Werkgelegenheid is een belangrijke randvoorwaarde voor het in stand houden van sterke kernen en regio's. De beschikbaarheid van goed en gekwalificeerd personeel is een vereiste voor een (economisch) duurzame groei van onder meer de agrarische bedrijvigheid. In de agrarische sector is thans sprake van een groeiende vraag naar kwalitatief geschikt personeel. Hoe faciliteren we in het scenario 'sterke kernen, sterke regio's' de vraag naar arbeid met het oog op de huidige demografische ontwikkeling? Niets doen vermindert de economische kracht van de regio en doet daarmee afbreuk aan de leefbaarheid. Het is goed om daar in de Omgevingsvisie aandacht voor te hebben en voor te sorteren op mogelijke oplossingsrichtingen.	Wij delen met indiener het belang van voldoende werkgelegenheid om kernen en regio's economisch vitaal te houden. Als het gaat om concrete oplossingen dan is de Omgevingsvisie niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium. Wij werken dit uit in onder meer de Omgevingsverordening en in programma's met de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft. Daarnaast worden de Greenports als economisch belang ondersteund vanuit de provinciale economische agenda met daarin de aandacht en inzet op het gebied van kennis, innovatie en aansluiting op het onderwijs en arbeidsmarkt.
ZO-0455	**De ambitie** De ambitie van de provincie Noord-Holland is om in 2050 een klimaatneutrale provincie te zijn. Er wordt ruimte geboden aan de energietransitie en de daarvoor benodigde infrastructuur. Aangegeven wordt dat bij het uitwerken van de ambitie rekening wordt gehouden met de ambities van verstedelijking en landschap. Volstrekt legitiem maar niet volledig. Zeker voor zover de uitvoering van de energieambitie op het land is voorzien moeten de ambities van de agrarische sector aan het (ruimtelijk) afwegingskader toegevoegd worden.	In het programma TEG werken we samen met de externe partners aan de opgave om te komen tot een energieneutraal en circulair Noord-Holland in 2050. Deze opgave is mede gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49 procent CO2-reductie in 2030. De komende jaren geven wij verder uitwerking aan de ontwikkelprincipes voor hernieuwbare energie. Deze richten zich op CO2, warmte en duurzame energie. Deze ambities geven wij voor de agrarische sector qua uitvoering mede vorm door samenwerkingsverbanden als de Greenports. Daarnaast worden Regionale Energiestrategieen opgesteld waar maatschappelijke organisaties waaronder LTO bij worden betrokken.
ZO-0456	Naast een energietransitie wordt in de Omgevingsvisie ook ingezet op een economische transitie: streven naar een kennisintensieve en circulaire economie. Dit laatste is een gedeelde ambitie met het landbouwbedrijfsleven. Aan het verminderen van het verlies en/of het hergebruik van grondstoffen en warmte wordt volop gewerkt. Dat met het invullen van een circulaire landbouw het ruimtegebruik zal wijzigen is evident. Het clusteren van energievraag en -aanbod is hiervoor namelijk van belang. Het plaatsen van datacenters nabij de glastuinbouwlocatie Agriport A7 is hiervan een goed voorbeeld. Met het oog op de toekomst zijn de huidige ontwikkelingen op het gebied van energietransitie in de glasdriehoek (Alton, Agriport A7, Grootslag) en de Greenport Aalsmeer (PrimA4a) van grote betekenis voor de sector en de regio. Wij onderschrijven de voordelen van clustering en hechten sterk aan de realisatie en versterking van glastuinbouwgebieden. Echter, ook binnen kleine glastuinbouwclusters en zelfs op geïsoleerde glaslocaties kan duurzaam worden geteeld. Wij delen per saldo uw streven tot clustering/centralisatie, maar wijzen erop dat dit geen randvoorwaarde is om duurzame glastuinbouw te realiseren.	Wij zijn het eens met de stelling van indiener dat clustering/centralisatie tot duurzamer glastuinbouw kan leiden, maar dat er ook mogelijkheden zijn om de glastuinbouw te verduurzamen zonder clustering. Onze huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening geeft hier overigens ook nu al onder voorwaarde ruimte voor in afweging met andere belangen.
ZO-0457	De behoefte aan duurzame warmte (geothermie en warmtenetten) gecombineerd met de vraag naar duurzame energie en gebruik van CO2 heeft grote ruimtelijke en economische impact. Met name ook met betrekking tot de realisatie van de benodigde infrastructuur zoals CO2-netwerken/smart grids en warmtenetten. Graag willen we samen met de provincie de koppositie die we hierin hebben vasthouden en deze transitie verder gezamenlijk vormgeven. Wij vragen de provincie de bereidheid uit te spreken mee te werken aan initiatieven die gericht zijn op verduurzaming van de sector. Een belangrijk onderdeel in de energietransitie voor de glastuinbouw is geothermie. Zoals u aangeeft dienen goede afwegingen gemaakt te worden tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede	Wij vinden het belangrijk om de samenwerking met verschillende partners voort te zetten om daarmee klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 te realiseren. Wij zijn dan ook verheugd met het aanbod tot samenwerking van indiener. De wijze waarop wij dit willen doen is in de Omgevingsvisie op strategisch niveau uitgewerkt onder 'Werkwijze'. Afhankelijk van onderwerp of vraagstuk zal gekeken worden hoe aan samenwerking invulling wordt gegeven. Wij onderschrijven dat de onderwerpen geothermie en CO2 een belangrijke rol spelen bij het realiseren van klimaatdoelstellingen in 2030 en 2050 en willen ook hier in de toekomst samen met de sector optrekken.

	voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. Wij delen die mening maar willen wijzen op het belang van geothermie en de opslag van warmte in de bodem (warmte-koude opslag) bij de verduurzaming van de glastuinbouwsector. Een belangrijk innovatieprogramma op het gebied van de energietransitie is 'Kas als Energiebron', waar ook 'Het nieuwe telen' onderdeel van is. Dit programma is primair gericht op het besparen van energie. In de doelstellingen is een besparing van gas in 2040 van 35% opgenomen ten opzichte van 2015. U bent als PNH bekend met dit programma en ondersteunt dit. Wij zouden de samenwerking met u om dit programma verder uit te rollen onder glastuinders in de PNH verder willen uitbouwen en intensiveren. Voorts kunnen wij een bijdrage leveren aan het verder verkennen van de kansen voor circulaire economie alsmede het verbinden van partijen tot samenwerkingsverbanden. Ervaring in dit werkveld is reeds opgedaan in de zogenaamde 'kringlooptrajecten' in Noord-Holland en Flevoland. Deze projecten hebben zich met name gericht op samenwerking tussen sectoren en het sluiten van regionale kringlopen.	
ZO-0458	**Natuurlijk en Vitaal Landelijke Omgeving** <u>Faciliteren agrofoodsector bij economische en duurzame ontwikkeling</u> Wij onderschrijven de constatering dat de agrarische sector van grote waarde is voor het invullen van een goede balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen. De belangrijke rol van de sector wordt in de Omgevingsvisie bevestigd door het benoemen van een breed palet van activiteiten/voorwaarden (van vergroten biodiversiteit tot het onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden realiseren van een verantwoorde voedselproductie) om deze gewenste balans te bereiken. Van groot tot klein, van veehouderij tot glastuinbouw, van productiegerichte tot multifunctionele bedrijven, van biologisch tot gangbaar, etcetera: alle ondernemers/sectoren hebben een eigen unieke en belangrijke positie om het gewenste resultaat te bereiken. Het is (nogmaals) een gemiste kans dat de wensen/ambities van de agrarische sector in de voorliggende Omgevingsvisie niet op waarde zijn geschat. Hierbij dan ook wederom het pleidooi om de wensen/ambities van de agrosector in de volle breedte voor het voetlicht te brengen. Als input kan de provincie daarbij gebruik maken van het voorwerk dat door de partners van deze zienswijze inmiddels is verricht: de 'Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer 2015-2025 - Sturen op kansen, samenwerken in de opgave', de visie 'Greenport Noord-Holland Noord 2050 - 9 boerenwijsheden voor een duurzaam agribusiness-landschap', de 'Ambitie: Op naar een vitale teelt in 2030' van de KAVB, 'Samenwerken aan een verantwoorde glasruinbouw' van LTO Noord Glaskracht en de Visie Regio West van LTO Noord.	Wij zijn blij dat de indiener zich herkent in de belangrijke rol die wij de agrarische sector toedichten in onze Omgevingsvisie voor het invullen van een goede balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen. Wij zijn het echter niet eens met de indiener dat de ambities en wensen van de sector in de Omgevingsvisie niet op waarde zijn geschat, zoals we al eerder hebben aangegeven. Meerdere ontwikkelprincipes richten zich op het faciliteren van de sector bij het maken van de transitie naar een duurzame bedrijfsvoering, een ambitie die de sector nadrukkelijk zelf heeft uitgesproken. Bij deze ontwikkelprincipes wordt, zoals eerder aangegeven, het belang van een ruimtelijk-economisch vitale agrifoodsector niet uit het oog verloren. De kritische succesfactoren voor de agrifoodsector hebben wij ook expliciet benoemd en deze weerspiegelen de wensen en ambities voor de agrifoodsector. Bij de totstandkoming van de visie hebben we de door indiener genoemde visies van de sector als bouwstenen gebruikt. Deze bouwstenen zijn integraal met andere belangen afgewogen en verweven in de Omgevingsvisie en worden ondersteund vanuit verschillende ontwikkelprincipes.
ZO-0459	Voor de verduurzaming van de agrarische sector is draagvlak voor de te nemen maatregelen vanzelfsprekend van belang. Om de gewenste duurzaamheid te kunnen invullen is echter meer nodig dan alleen de bereidheid van ondernemers om hierin te investeren. Zo zijn onder meer de economische randvoorwaarden, ook vanuit internationaal oogpunt, misschien nog wel belangrijker. De markt voor agrarische producten is een wereldmarkt, de prijs wordt internationaal bepaald. Als we als consumenten niet bereid zijn om meer voor duurzaam geproduceerde producten te betalen en de supermarkten nog steeds inkopen op de laagste prijs, zijn de agrarische ondernemers niet in staat om de slag naar de verduurzaming te maken. Simpelweg omdat ze zichzelf op dat moment uit de markt prijzen. Er moet dus wel een internationaal level playing field zijn. Deze randvoorwaarde ligt buiten de invloedsfeer van de provincie maar is wel zeer bepalend voor de praktijk en haalbaarheid van de visie	Wij nemen kennis van het betoog van indiener en onderschrijven dat er altijd een balans is tussen people, planet en profit.
ZO-0460	Bij het faciliteren van de agrosector moet ook aandacht zijn voor de aan- en afvoer van (vers)producten, zowel voeding als sierteelt. Het is van belang dat de verse producten snel op de plaats van bestemming komen. De beschikbaarheid van vooral een logistieke versketen is hiervoor van groot belang. Het transport van agrarische producten vindt 24 uur per dag plaats en is lokaal, regionaal en/of (inter)nationaal georiënteerd. De druk op de versketen neemt echter toe. Onder meer als gevolg van de groei van de economie. Vertraging in de versketen mag echter niet plaatsvinden.	Wij onderschrijven het belang van een soepel verlopende versketen. De idee in de beweging Metropool in ontwikkeling en de functie die het wegennet daarin speelt moet ook bijdragen aan het door indiener geschetste belang.

	Om die reden is het van belang om het behoud en de versterking van de logistieke versketen in de Omgevingsvisie op te nemen.	
ZO-0461	In de Omgevingsvisie wordt vooral ingezet op het faciliteren van de agrofoodsector. De sierteeltsector is in de Omgevingsvisie volstrekt onder belicht. Dit laatste doet geen recht aan het belang van deze sector en de handelsbedrijven die in onze provincie opereren. Zo worden er meer bloembollen en snijtulpen geteeld in de provincie NoordHolland dan in de rest van de wereld bij elkaar. Zowel de Greenport Aalsmeer als de Greenport Noord-Holland Noord zijn voor de sierteelt van belang. Wij zijn van mening dat ook het sierteeltcluster een volwaardige positie in de Omgevingsvisie dient te krijgen.	Zoals al hierboven aangegeven hebben wij in de beweging 'Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving' de Greenports qua belang expliciet benoemd en ruimtelijk aangewezen op de bijgevoegde kaart. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster, van zaadje tot consument. Wij maken geen onderscheid tussen sectoren als het gaat om het ruimtelijk-economische belang. De sierteeltsector is een integraal onderdeel van de Greenports.
ZO-0462	<u>Natuurlijke processen richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden</u> Terecht wordt in de visie opgemerkt dat het (historisch) landbouwkundig gebruik bepalend is voor de aanwezige natuurwaarden. Ook naar de toekomst toe wil de land- en tuinbouw haar verantwoordelijkheid nemen bij het (agrarische) natuur- en landschapsbeheer. Agrarische ondernemers zijn uitstekend geëquipeerd om de doelstellingen/ambities van (agrarisch) natuurbeheer te realiseren. Het is van groot belang om deze optie in de praktijk vorm te geven. Het is daarom noodzakelijk om, naast natuurinclusieve landbouw, ook invulling te geven aan het begrip landbouwinclusieve natuur. Met het minder hard maken van de grenzen tussen landbouw- en natuurgebieden en het zoeken naar slimme combinaties van landbouw, water en natuur, zonder dat dit via de planologie (o.a. bestemmingswijzigingen) wordt geregeld, krijgen alle functies in het landelijk gebied een positieve impuls. Het bovenstaande is ook van toepassing op het in de Omgevingsvisie genoemde speerpunt om een robuust ecosysteem te realiseren door het verbeteren van verbindingen tussen natuurgebieden.	We onderschrijven de opmerking van indiener over natuurlijke processen en natuurwaarden, als ook om over de grenzen van de verschillende domeinen te blijven kijken en om zoveel mogelijk de belangen integraal af te wegen. Dit laatste is bij uitstek een leidend principe van de omgevingsvisie. De aan de ontwikkelprincipes ten grondslag liggende ambities zijn dan ook in samenhang met elkaar vastgesteld. We beschouwen de opmerking als ondersteuning van onze visie en nemen de suggesties mee bij de uitwerking. Ook daarbij betrekken we graag onze partners, zoals gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en brancheorganisaties.
ZO-0463	<u>Landgebruik en waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied</u> Het voornemen van PNH om bodemdaling in samenwerking met alle betrokken partijen met een maatwerkaanpak bodemdaling af te remmen wordt door ons onderschreven. De agrarische sector kan een belangrijke rol spelen bij het verminderen van bodemdaling en CO2-emissie. Enerzijds kan worden gedacht aan oplossingen om via blijvend graslandbeheer en de toepassing van onderwaterdrainage de bodemdaling af te remmen. Anderzijds is experimenteerruimte van belang, zoals onder meer via het Innovatieprogramma Veen, waar wordt onderzocht in welke mate natte veeteelt en/of de teelt van natuurgewassen een optie zijn om de bodemdaling te stoppen. Medio 2022 kunnen op basis van het Innovatieprogramma de eerste conclusies getrokken worden die vervolgens de basis kunnen vormen voor het provinciale beleid op het gebied van bodemdaling. Het voorgaande betekent dat hulp, tijd, (financiële) inzet, experimenteerruimte en het nemen van verantwoordelijkheid door overheden, kennispartijen, bedrijfsleven en de maatschappij relevant zijn om uiteindelijk een verantwoord provinciaal beleid op het gebied van bodemdaling te kunnen invullen. Op voorhand heeft de PNH de bereidheid uitgesproken de aard en invulling van de natuur- en landbouwgebieden te wijzigen als daarmee de opgaven en problemen (lees: bodemdaling) gerealiseerd en opgelost kunnen worden. Met verwijzing naar de maatwerkaanpak in bovenstaande alinea zijn wij van mening dat het bestaande agrarisch gebruik waar mogelijk gegarandeerd moet blijven. De basis voor een kwalitatief en vitaal platteland blijft hiermee intact. Duidelijkheid over de aard en invulling van het grondgebruik is vanzelfsprekend op korte termijn gewenst. Zonder die duidelijkheid zal er onrust bij de boeren in de veenweidegebieden ontstaan over hun toekomst. Voordat de uiteindelijke keuzes gemaakt worden willen we er wel op wijzen dat de overhe(i)d(en) de financiële en ruimtelijke consequenties moeten aanvaarden als de huidige functie/bestemming gewijzigd gaat worden.	Het verheugt ons dat indiener onze aanpak onderschrijft. Uiteraard vergt dit van ons en alle andere partijen die medeverantwoordelijk zijn voor bodemdaling (waaronder de landbouw) hulp, tijd, samenwerking en experimenteerruimte in pilots. De landbouw is al nauw betrokken bij het Innovatieprogramma Veen en bij diverse onderzoeken op het Veenweide Innovatie Centrum in Zegveld. Ook bij de te maken keuzes en inzet van instrumentarium in de verschillende deelgebieden wordt indiener nauw betrokken.
ZO-0464	**Van visie naar uitvoering** Voor een opgavegerichte uitvoering van de Omgevingsvisie heeft de provincie verschillende instrumenten, waaronder het grondbeleid, beschikbaar. Voor zover dit grondbeleid betrekking heeft op de 'eigen' gronden van de provincie zijn wij van mening dat de uitwerking van het begrip	Het pachtbeleid wordt tot op heden jaarlijks opnieuw vastgesteld. Het pachtbeleid voor 2019 is reeds vastgesteld. Voor het pachtbeleid 2020, dat in 2019 wordt vastgesteld, zullen wij met indiener in overleg treden. Wij nemen zijn suggestie over meerjarige pachtcontracten daarbij in overweging mee.

	‘duurzaamheid’ op een andere wijze dan nu het geval is uitgewerkt moet worden. Het realiseren van een duurzaam grondgebruik kan het best ingevuld worden door het afsluiten van meerjarige pachtcontracten in plaats van kortlopende overeenkomsten gecombineerd met aanvullende pacht- en duurzaamheidscriteria. Als laatste willen wij benadrukken dat het landbouwbedrijfsleven, voor zover ons belang wordt geraakt, betrokken moet worden bij de uitvoering van de Omgevingsvisie via het opstellen van Regionale samenwerkingsagenda’s en Programma’s. Wij zijn altijd bereid om deze zienswijze mondeling toe te lichten.	Overigens gaan wij ook in de toekomst graag de samenwerking met indiener aan bij het waarmaken van de ambities en doelstellingen uit de Omgevingsvisie.

ZW-0078 GGD Kennemerland		
ZO-0436	Geacht college, Op 18 juni 2018 is de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 van de Provincie Noord-Hollandgepubliceerd. Conform de gangbare procedures ligt het ontwerp 6 weken ter inzage voor het indienen van een zienswijze. De GGD Kennemerland adviseert op het gebied van het bewaken en bevorderen van de publieke gezondheid, onder andere in relatie tot leefomgevingsfactoren, zoals geluid, luchtkwaliteit en mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten. Middels deze notitie geeft het team Medische Milieukunde van GGD Kennemerland een zienswijze en adviezen op de ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. In deze notitie wordt verwezen naar de betreffende pagina´s van de ontwerp-Omgevingsvisie waar onze zienswijze en adviezen betrekking op hebben. **Zienswijze team Medische Milieukunde op de ontwerp-Omgevingsvisie NH2050** Pagina 12: Koers NH 2050: ambities en doelstellingen Zienswijze MMK: De Omgevingswet streeft in de basis naar een gezonde en veilige fysieke leefomgeving in de meest brede zin van het woord en streeft ernaar te verbeteren daar waar mogelijk. In de Koers NH2050 krijgen “Gezondheid en veiligheid” geen aparte plaats binnen het hoofdthema “gebruik van de leefomgeving”. Dit, terwijl er zeker gezondheidswinst valt te behalen bij bewust inrichting en gebruik van de leefomgeving. Advies MMK: Door gezondheid (en veiligheid) als aparte doelstellingen te vermelden en deze te koppelen aan andere doelstellingen wordt de samenhang met andere onderwerpen zichtbaar en integraal gezondheidsbeleid wat betreft de leefomgeving beter mogelijk. Bijvoorbeeld: het ontwikkelen van milieuvriendelijker mobiliteit (OV, fietsen, lopen) bevordert niet alleen een gezondere luchtkwaliteit maar kan ook bijdragen aan gezondheid door bevorderen van beweging. Er is een gezonde leefomgeving als de druk op gezondheid door omgevingsfactoren zoals geluid, lucht, geur en externe veiligheid zo laag mogelijk is; de kwaliteit van de fysieke omgeving als prettig	Om het belang van gezondheidsbevordering te onderstrepen, voegen wij hierover een passage toe aan de Omgevingsvisie op pagina 20 in het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit.

	wordt ervaren en bijdraagt aan de feitelijke en ervaren gezondheid; de fysieke omgeving uitnodigt tot gezond gedrag. Het gaat hiermee niet alleen om een omgeving die inwoners beschermt tegen negatieve effecten van de milieukwaliteit, maar ook om een omgeving die de gezondheid van inwoners bevordert. Deze definitie sluit ook aan bij de definitie van de WHO van gezondheid waarin gezondheid niet slechts de afwezigheid van ziekte is, maar een toestand van volledig lichamelijk, mentaal en sociaal welbevinden. (Fast advies, wat moet en kan de provincie doen aan een gezonde leefomgeving, dec 2017)	
ZO-0437	Pagina 13: Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie In de visie staat de volgende beschrijving van een gezonde leefomgeving vermeld: "Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woonwerkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige stoffen en veiligheidsrisico's." Zienswijze MMK: Deze omschrijving gaat met name over de negatieve effecten van de leefomgeving op de mens. De inrichting van de leefomgeving kan ook positieve effecten hebben op de mens en zijn gedrag. Dit komt terug in vele onderwerpen in de visie als mobiliteit, klimaat en groen. In de visie zou dit ook meegenomen kunnen worden. De Omgevingswet treedt in 2021 in werking en veel gemeenten en provincies bereiden zich voor op dit nieuwe proces van integrale belangenafweging. In dit kader heeft de Raad van Directeuren Publieke Gezondheid en de directie van GGD GHOR Nederland het document 'Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving' vastgesteld. Het kernwaardendocument en de bijbehorende uitwerkingen bieden handvatten aan iedereen die betrokken is bij de inrichting van de leefomgeving. De stukken zijn tevens bruikbaar bij het uitwerken van ander beleid met betrekking tot de leefomgeving en/of gezondheid. Advies MMK: Maak bij visie- en planvorming voor een gezonde leefomgeving gebruik van het document 'Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving'. Het kernwaardendocument en de bijbehorende uitwerkingen zijn te vinden via de links: https://www.ggdghorkennisnet.nl/thema/omgevingswet/publicaties/publicatie/20423-kernwaarden-voor-een-gezonde-leefomgeving https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=39926&m=1523024898&action=file.download	Met de kanttekening dat een groot deel van de invulling bij gemeenten zal liggen, nemen wij graag de aanbeveling van indiener over om het document 'Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving' te gebruiken bij de uitwerking van het beleid.
ZO-0438	Pagina 12 Koers NH 2050: ambities en doelstellingen Onder ambities b. Gezondheid en veiligheid staat de volgende tekst: "Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van bodem-, water- en lucht, externe veiligheid, geluidbelasting en ontwikkelingen in de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk meer. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHOnormen.	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. Daarbij zullen we ook kijken naar gezondheidskundig onderbouwde advies- en streefwaarden.

	Zienswijze MMK: In de visie wordt de ambitie geformuleerd om te voldoen aan de wettelijke norm, en waar mogelijk meer. Er wordt gesproken over de bescherming van een basiskwaliteit van de leefomgeving en misschien hoger. De enige concrete doelstelling op het gebied van gezondheid is, om uiterlijk in 2050 te voldoen aan de WHO luchtkwaliteitsnormen. Verder wordt er niet ingegaan op bescherming van de gezondheid ook onder de wettelijke normen. Juist onder de wettelijke norm is de meeste gezondheidswinst te behalen. Uitgangspunt van de gezondheidsraad is: "Het louter voldoen aan wettelijke normen levert slechts een minimale bijdrage aan het terugdringen van de ziektelast. Om de ziektelast door blootstelling aan milieufactoren verder terug te dringen, pleit (de commissie) ervoor om in de regelgeving gezondheidskundig onderbouwde advies- en streefwaarden te hanteren als prikkel voor het behalen van gezondheidswinst, om te beginnen voor luchtverontreiniging en geluidsbelasting. Ook voor geluid geldt dat de bijdrage van relatief lage geluidsniveaus aan de ziektelast hoog is " (Gezondheidsraad, Meewegen van gezondheid in omgevingsbeleid, evenwichtig en rechtvaardig omgaan met risico's en kansen, Nr. 2016/12, Den Haag, 20 juli 2016) In het milieubeleid zijn voor milieufactoren normen of grenswaarden opgesteld. Voor veel milieufactoren geldt, dat deze normen niet volledig beschermen tegen negatieve effecten op de gezondheid. Ook onder de normen of grenswaarden kunnen gezondheidseffecten optreden. Dit geldt bijvoorbeeld voor fijn stof, maar ook voor geluid en geur. Wordt in een omgeving aan alle milieunormen voldaan, dan hoeft er nog geen (meest) gezonde leefomgeving te zijn. Voor een gezonde leefomgeving is het dan ook niet voldoende om alleen te kijken naar wat de provincies moeten doen om te voldoen aan deze normen of grenswaarden. Van belang is vooral om de mogelijkheden te onderzoeken die er zijn om de milieubelasting zo laag mogelijk en onder de normen te krijgen en te houden en daarmee een zo gering mogelijke ziektelast en zo hoog mogelijk welbevinden en ervaren gezondheid. De Omgevingswet biedt hiervoor mogelijkheden, onder andere door het vaststellen van omgevingswaarden voor milieufactoren, die lager zijn dan de normen. (Fast advies, wat moet en kan de provincie doen aan een gezonde leefomgeving, dec 2017) Advies MMK : Hanteer gezondheidskundig onderbouwde advies- en streefwaarden als prikkel voor het behalen van gezondheidswinst, om te beginnen voor luchtverontreiniging en geluidsbelasting. Advies MMK: Een scherpere ambitie voor luchtkwaliteit dan het behalen van de WHO normen in 2050 opnemen in de visie kan verdere gezondheidswinst opleveren. Tegelijkertijd is het ook aan te bevelen te kijken naar de blootgestelde inwoners en dan met name de hoogrisico- en hoogblootgestelde groepen, bv bij planning van nieuwe woongebieden of maatregelen aan specifieke bronnen.	
ZO-0439	**Toelichting op luchtkwaliteit:** De luchtkwaliteit in Nederland is de afgelopen jaren verbeterd maar veroorzaakt nog steeds veel schade aan de gezondheid. Het RIVM heeft berekend dat zo'n 43,5% van de totale ziektelast in Nederland wordt veroorzaakt door buitenmilieu (luchtverontreiniging, UV-straling en geluid. De wettelijke normen voor fijnstof beschermen niet tegen gezondheidsschade en zijn fors hoger dan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). De WHO hanteert een grenswaarde van PM 10 =20 µg/m³ voor het optreden van gezondheidseffecten. Wetenschappelijk onderzoek toont aan	Onze ambitie is om per uiterlijk 2050 aan alle WHO-advieswaarden te voldoen. De precieze invulling van het beleid vindt op een later moment plaats, waarbij er per gebied en per stof/factor wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn. We doen dit samen met onze gebiedspartners. In ontwikkelprincipe 11 geven we wel aan hoe we richting toekomst staan ten opzichte van Schiphol en de ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied in samenhang met de verstedelijkingsopgaven rondom deze complexen.

	dat luchtverontreiniging o.a. leidt tot een verhoogde kans op het ontwikkelen van astma en chronische longziekten, ook in gebieden waar ruimschoots aan de normen wordt voldaan. Zo blijken kinderen die wonen of naar school gaan langs drukke wegen vaker astma te ontwikkelen, een verminderde longfunctie en –groei te hebben en vaker last te hebben van al bestaande luchtwegklachten dan kinderen die niet in de buurt van een snelweg wonen of naar school gaan. Ook de piekbelasting is hierbij van belang. De in het document genoemde ambitie is voldoen aan WHO advieswaarde voor luchtkwaliteit in 2050. De benodigde inspanning wordt niet benoemd. Dit is niet erg ambitieus, want volgens het RIVM zal rond 2030 zal naar verwachting bijna overal in Nederland voldaan worden aan de WHO-advieswaarden voor fijn stof en stikstofdioxide. Er ontbreken specifieke problemen of beschrijvingen daarvan (Schiphol (Nox), Amsterdam, scheepvaart, Tata, ozon concentraties, relatie met schoon vervoer en energiestransitie. In de IJmond zijn er bijvoorbeeld nog overschrijdingen van de WHO advieswaarde voor PM en SO2.	
ZO-0440	Zienswijze MMK op geluid: In de concept-omgevings visie wordt op pagina 12 de ambitie geformuleerd om te voldoen aan de wettelijke norm, en waar mogelijk meer. Er wordt gesproken over de bescherming van een basiskwaliteit van de leefomgeving en misschien hoger. De enige concrete doelstelling op het gebied van gezondheid is, om uiterlijk in 2050 te voldoen aan de WHO luchtkwaliteitsnormen. Verder wordt er niet ingegaan op bescherming van de gezondheid ook onder de wettelijke normen. Aangezien wettelijke normen niet alleen zijn vastgesteld op basis van wetenschappelijke gegevens over effecten op de gezondheid, maar ook op basis van economische of andere maatschappelijke overwegingen, kunnen er ook onder de norm nadelige gezondheidseffecten optreden. Een andere reden voor mogelijke gezondheidsschade onder de norm is dat de normstelling voor de omgevingskwaliteit nog onvoldoende rekening houdt met een opeenstapeling van risico's (cumulatie van blootstelling en mogelijke gezondheidseffecten), terwijl die zich in de praktijk wel voordoet. (Gezondheidsraad, Meewegen van gezondheid in omgevingsbeleid, evenwichtig en rechtvaardig omgaan met risico's en kansen, Nr. 2016/12, Den Haag, 20 juli 2016) **Lagere plandrempel voor geluid** Verkeer op de provinciale wegen produceert geluid. En bij hoge geluidbelasting op omliggende woningen kan dit gezondheidseffecten en hinder voor bewoners opleveren. Op grond van de Europese Richtlijn Omgevingslawaai (nr. 2002/49/EG) die in Nederland is opgenomen in de Wet milieubeheer, moeten Gedeputeerde Staten van Noord-Holland een Actieplan geluid opstellen voor haar provinciale wegen. De richtlijn verplicht de provincie Noord-Holland om voor het actieplan een zogenaamde plandrempel vast te stellen. In het Ontwerp Actieplan geluid provinciale wegen 2018-2022 van de provincie Noord-Holland is gekozen voor een plandrempel van 63 decibel (dB). Geluidsbelastingen hoger dan 63 dB worden vanuit milieugezondheidskwaliteit (Gezondheidseffectscreening) als 'onvoldoende' beschouwd. Met de keuze voor een plandrempel van 63 dB, kent dit Ontwerp-Actieplan geluid een hoger ambitieniveau dan de eerdere actieplannen. In het Actieplan geluid 2014-2018 is een plandrempel van 65 dB gehanteerd. In dit Actieplan wordt aangegeven hoe de provincie Noord-Holland de gezondheidseffecten die ontstaan door geluidsbelasting van verkeer op de provinciale wegen, wil verminderen. Dit wil de provincie gaan doen door de toepassing van stil asfalt, waarmee de gekozen oplossingsrichting uit het eerste Actieplan geluid (2009-2013) en tweede Actieplan geluid (2014-2018) wordt voortgezet. Op locaties waar woningen met een geluidsbelasting boven de 63 dB voorkomen, wordt waar doelmatig en technisch toepasbaar, stil asfalt toegepast om de leefbaarheid te vergroten.	De provincie is zich bewust van de GES-scoresystematiek en heeft de drempelwaarde van 63 dB hierop gebaseerd. Wij nemen echter niet zomaar genoegen met een 'onvoldoende'. Wegen die een dergelijke belasting op woningen produceren, komen daarom in aanmerking voor stil asfalt. Het is niet uitgesloten dat de plandrempel in de toekomst nog verder naar beneden zal worden bijgesteld. In de Omgevingsvisie is om die reden de passage 'maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit' opgenomen.

	In het plan is aangegeven op welke wegen wij in deze planperiode stil asfalt willen toepassen. Stil asfalt wordt pas daadwerkelijk toegepast op het moment dat een weg toe is aan groot onderhoud. Hierdoor blijven de meerkosten beperkt. Voor solitair liggende woningen is het toepassen van een geluidsreducerend wegdek niet doelmatig. Voor dergelijke locaties wordt de toepassing van gevelisolatie aangeboden. De inschatting is dat door de maatregelen die in de planperiode in dit actieplan zijn opgenomen, in totaal circa 196 bewoners van circa 89 woningen een geluidsbelasting onder de plandrempel zullen krijgen. De vermindering van de geluidsbelasting zal leiden tot een daling van het aantal ernstig gehinderden door geluid van provinciale wegen met 12 bewoners en een daling van het aantal ernstig slaapverstoorden met 14 bewoners. Daarnaast zal het binnenniveau van 59 woningen verlaagd worden door toepassing van gevelisolatie, waardoor 130 bewoners een daling van de geluidsbelasting in hun woningen zullen ervaren. Op verzoek van Provinciale Staten worden de mogelijkheden onderzocht om de geluiddrempel buiten de bebouwde kom, verder naar 60 dB te verlagen. Hierdoor hebben straks nog meer Noord-Hollanders minder geluidsoverlast. Verschillende onderzoeken tonen aan dat een goede nachtrust essentieel is voor de gezondheid en een gezonde leefomgeving. **Advies MMK:** Het is zeer positief dat de provincie Noord-Holland zich blijft inzetten voor minder geluidbelasting. Zo wordt een nieuwe geluidsdrempel van 63 dB (i.p.v. 65 dB) ingevoerd en worden de provinciale wegen dichtbij stiltegebieden, woningen of ziekenhuizen aangepast met stil asfalt. Maar ook een geluidsbelasting van 63 dB wordt conform de gezondheidseffectscreening(GES) –score als onvoldoende beschouwd. Om die reden adviseert MMK om de plandrempel nog verder te verlagen. De Provincie Zuid-Holland heeft een plandrempel vastgesteld van 55 dB (Lden) en 50 dB (Lnight) aan de gevel van o.a. woningen. De plandrempel is van 65 dB verlaagd, omdat een geluidbelasting hoger dan 60 dB(Lden) als schadelijk voor de gezondheid wordt beschouwd. Wegen met een geluidbelasting boven de plandrempel worden in aanmerking genomen voor geluidreductie. Tekstsuggestie MMK: Mogelijk kan de verlaging van de plandrempel en het onderzoeken van de mogelijkheden om de geluiddrempel buiten de bebouwde kom verder naar 60 dB te verlagen in de tekst op pagina 12 van de ontwerp-omgevinsgvisie worden opgenomen.	
ZO-0441	Stiltegebieden Stille groene natuurlijke gebieden zijn van belang voor de gezondheid en het welbevinden van mensen, zo stelt onder meer de Gezondheidsraad. Uit enquêtes is bekend dat de inwoners van Noord-Holland het beleven van rust en stilte in natuurlijke en natuurgebieden ook belangrijk vinden en waarderen. De Provincie wil echte stille gebieden en de relatief rustige gebieden dan ook behouden en versterken. (uit: Versterking stiltegebiedenbeleid Noord-Holland, 2017). De Provincie noemt drie aanleidingen waarom ze het stiltegebiedenbeleid ook wil versterken: • Van de 39 stiltegebieden in Noord-Holland voldoen 24 gebieden niet aan de gestelde richtwaarde van 40 dB(A); • De handhaafbaarheid van het beleid laat te wensen over; • In het coalitieakkoord van het huidige college is afgesproken dat de huidige regelgeving inzake stiltegebieden wordt geactualiseerd teneinde uitvoerbaar en handhaafbaar beleid vast te stellen. Stille, groene natuurlijke gebieden zijn belangrijk voor de gezondheid en het welbevinden van mensen.	Aansluitend op en als uitwerking van de omgevingsvisie ontwikkelen we nieuw beleid voor de stiltegebieden. Het uitgangspunt is dat deze ook in de toekomst blijven bestaan, maar over de precieze invulling zal nog worden besloten.

	Uit enquêtes is bekend dat de inwoners van Noord-Holland het beleven van rust en stilte in natuurlijke en natuurgebieden ook belangrijk vinden en waarderen. Het team MMK is zeer positief over de voornemens van de Provincie Noord-Holland om de echte stille gebieden en de relatief rustige gebieden te behouden en versterken. Het team MMK is ook zeer positief over de conclusies en aanbevelingen van het eindrapport Versterking stiltegebiedenbeleid Noord-Holland, 2017). Ook in het Ontwerp Actieplan geluid provinciale wegen 2018-2022 heeft de provincie Noord-Holland de wens geuit om de geluidssituatie in stiltegebieden breder aan te pakken door middel van het actualiseren van het beleid voor stiltegebieden. Recente onderzoeken geven aanleiding om het stiltegebiedenbeleid te herijken. **Advies MMK:** Gelet op de waardering van inwoners en het belang van de gezondheid voor stiltegebieden is het zeer positief dat de provincie NH de echte stille gebieden en de relatief rustige gebieden wil behouden en versterken. Geadviseerd wordt om de ambities van de provincie NH voor de stiltegebieden in de concept-tekst op te nemen. Tekstsuggestie MMK: Mogelijk kunnen de ambities m.b.t. stiltegebieden worden opgenomen in de tekst op pagina 12: Ambities Leefomgeving onder c: Biodiversiteit en natuur	
ZO-0442	**Toelichting viegverkeer** In de metropool regio ligt ook Schiphol. Aanvankelijk was er sprake van een afname van de hinder in de periode 2008-2012, maar in de periode 2012-2016 is de hinder gelijk gebleven of toegenomen in een groot deel van de gemeenten en specifieke woonkernen onder de aan- en uitvliegroutes. In een aantal van deze woonkernen wordt ook woningbouw geprojecteerd. (Oosterlee A., Zandt I. Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2016. Belevingsonderzoek naar hinder en slaapverstoring vliegverkeer Schiphol. Haarlem: GGD Kennemerland, december 2017) https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/fysieke-omgeving/regionaalinternationaal/regionaal-zelf-gerapporteerd#node-ernstige-geluidhinder-door-vliegverkeer-ggd-regio Advies MMK: Rondom Schiphol zou men een ambitie kunnen uitspreken dat de hinder en met name de slaapverstoring verder in de toekomst afneemt, en dat bij woningbouw (en zeker voor kwetsbare groepen), de te verwachten hinder wordt meegenomen in de afweging bij de besluitvorming.	Het vertrekpunt is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op deze punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0443	Toelichting IJmond In de visie staat: "Daarbij wordt aangetekend dat milieucontouren van bedrijven ten westen van de A10 ook deels over de A10 ten oosten van de Ring invloed hebben op de (on)mogelijkheden van verstedelijking". In de IJmond heeft men ook te maken met diverse milieucontouren en hebben deze invloed op huidige en toekomstige bebouwing. Om inzicht in de gezondheid van de inwoners in relatie tot de leefomgeving loopt hier de gezondheidsmonitor IJmond. Zowel hinder, ongerustheid als een aantal chronische aandoeningen worden gemonitord.	Bij de invulling van het beleid zullen wij rekening houden met de gezondheidseffecten. De wijze waarop we dit doen, stemmen wij af met onze gebiedspartners. Het door indiener aangehaalde ontwikkelprincipe (11), handelt ook over het Noordzeekanaalgebied als geheel in relatie tot verstedelijking.

	Advies MMK: Houd ook in de IJmond rekening met gezondheidseffecten door milieucontouren in relatie tot (toekomstige) woonbebouwing. Besteed naast het beperken van de ziektelast expliciet aandacht voor het beperken van hinder en voor het herkennen en erkennen van ongerustheid.	
ZO-0444	**Hinder en chronische aandoeningen rondom het Basismetaal industrie terrein in de IJmond** De percentages hinder door stof, roet of rook, geurhinder en geluidhinder, en bezorgdheid over de woonsituatie in relatie tot bedrijven en industrie is gemiddeld in de IJmond 2012 en 2016: [Figuur; zie complete zienswijze S:\Directies\BEL\OMB\Omgevingsvisie NH2050 (776375)\5. Kernteam\4. Visie NH2050 besluit\Terinzagelegging + Nota van beantwoording\Zienswijzen] Het onderzoek van het RIVM naar medicatiegebruik in de IJmond, geeft aan dat bij een hogere totale concentratie fijn stof in de lucht het percentage vaste gebruikers van bloeddrukverlagende medicatie hoger was dan bij een lagere totale concentratie fijn stof in de lucht. Deze samenhang was statistisch significant. Dit verband werd ook gevonden voor de concentratie stikstofoxide in de lucht. Het onderzoek liet zien dat vooral wegverkeer zorgt voor de hogere percentages gebruikers van bloeddrukverlagende medicatie. GGD Kennemerland heeft in het rapport 'Gezondheid in de IJmond 2016, Monitor van hinder, bezorgdheid, chronische aandoeningen en medicijngebruik in relatie tot luchtkwaliteit' voor verschillende woongebieden in de IJmond het voorkomen van chronische aandoeningen in relatie tot de belasting van de luchtkwaliteit rond de basismetaal industrie, aangegeven. Analyse van deze resultaten laat zien dat er in beperkte mate sprake van aanwijzingen voor een verband tussen het wonen in de IJmond en het voorkomen van chronische aandoeningen (na correctie voor verschillen in populatiekenmerken). [Figuur; zie complete zienswijze S:\Directies\BEL\OMB\Omgevingsvisie NH2050 (776375)\5. Kernteam\4. Visie NH2050 besluit\Terinzagelegging + Nota van beantwoording\Zienswijzen] 1) Gezondheid in de IJmond, Monitoring medicijngebruik in relatie tot luchtkwaliteit RIVM Rapport 601357015, pag. 37 e.v.	Wij hebben kennis genomen van het rapport.
ZO-0445	Pag. 24: Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief In de visie staat het volgende vermeld: " De waterkwaliteit vaart wel bij een vergroting van de biodiversiteit. Om die redenen stimuleren we meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. " Zienswijze en advies MMK: MMK staat zeer positief tegenover meer groen en blauw in en om de stad. Bij het stimuleren van meer groen en blauw in en om de stad dienen zowel positieve en negatieve gezondheidseffecten te worden meegewogen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan infectie ziekten die via water verspreidt kunnen worden zoals legionella en leptospirose. Als het in de toekomst warmer wordt dan kan het risico op blauwalg mogelijk gaan toenemen. Stilstaand water kan een broedplaats zijn voor muggen. Bij het stimuleren van meer groen en blauw in en om de stad is een integrale aanpak wenselijk. Geadviseerd wordt voor een zorgvuldige afweging van positieve en negatieve gezondheidseffecten de GGD Kennemerland bij het stimuleren van meer groen en blauw te betrekken. **Tot slot**	Wij zijn blij met de positieve houding van indieners over onze ambitie voor meer groen en blauw in en om de stad. Wij hechten belang aan gezondheid en zullen de opmerkingen van indiener over de relatie tussen water en de verspreiding van ziekten betrekken bij de uitwerking van de visie.

	We hopen dat bovenstaande zienswijze nuttige aanvullingen bevat voor het realiseren van een gezonde leefomgeving en en kan bijdragen aan een verdere verbetering en versterking van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Wij zien uw reactie op onze notitie tegemoet. Met vriendelijke groet	

ZW-0079		
ZO-0420	Geacht college, Naar aanleiding van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 dien ik de volgende zienswijze in: I. Circuit In het ontwerp wordt helaas geen aandacht geschonken aan de aanwezigheid van het circuit in Zandvoort en de ongewenste en onacceptabele geluidshinder die de exploitatie daarvan veelal dagen achtereen veroorzaakt. Het gaat om lawaai dat vaak 's morgens vroeg begint en 's avonds laat eindigt. De rust in het omliggende duinlandschap en de woonkwaliteit in de omgeving worden hierdoor in ernstige mate verstoord. Dit past niet meer in deze tijd waarin een verantwoord milieubeheer meer en meer de aandacht krijgt. Het is niet te aanvaarden dat commerciële belangen vanuit de racewereld de dienst uitmaken. U bent het bevoegde orgaan voor de vergunningverlening en moet in die hoedanigheid in staat worden geacht om binnen de wettelijke voorschriften de geluidshinder terug te laten brengen en nog beter op den duur niet meer toe te staan. Ik adviseer hierbij gebruik te maken van de huidige kennis en inzichten op dit vlak. Er dient mijns inziens aan alternatieve vormen van het gebruik van het circuit-gebied te worden gedacht die meer passen bij het duinlandschap, waarin het zich bevindt. Ik pleit er voor in deze richting ambities te ontwikkelen.	In de Omgevingsvisie wordt niet specifiek ingegaan op het Circuitpark Zandvoort omdat het hier een bestaande functie betreft en de provincie niet langer het bevoegd gezag is voor deze functie. De provincie heeft in 2011 wel de milieuvergunning voor het circuitpark afgegeven, maar inmiddels (sinds de inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)) is de gemeente Zandvoort bevoegd gezag. De gemeente is daarmee o.a. verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de voorschriften uit de vergunning. Het is ook aan de gemeente om af te wegen of er aanleiding bestaat om wijzigingen aan te brengen in de bestaande vergunning.
ZO-0421	II. Rode Contour Een ander thema dat in het ontwerp nog de nodige aandacht verdient is dat ook in de toekomst in Zandvoort geen bebouwing mag worden toegelaten in afwijking van de rode contour, die zijn grondslag vindt in een aanwijzing van oud-minister Gruijters van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Buiten de grens van deze contour mag niet gebouwd worden ter bescherming van het zeer waardevolle duinlandschap rond Zandvoort. In de van toepassing zijnde bestemmingsplannen van Zandvoort is dit juridisch bindend vastgelegd. Gelet op de waarde van het duinlandschap is het van groot belang dat het provinciaal bestuur er zorg voor draagt dat dit landschap onaangetast blijft. Ik ben uiteraard bereid een en ander nader toe te lichten. Hoogachtend	Wij achten de waarde van het duinlandschap ook van groot belang en zetten ons (ruimtelijk) instrumentarium in bij ontwikkelingen. Diverse en meerdere beschermingsregimes waaronder NNN en N2000 zijn van toepassing op het duingebied.

ZW-0080 Voormalige Dorpsraad Nieuwe Niedorp		
ZO-0409	Geachte gedeputeerden, In dit schrijven maken wij, middels een bezwaarschrift aan u, duidelijk dat voor het behoud van sociaal actieve en levende dorpsgemeenschappen met een blijvende vitaliteit meer nodig is dan dat u aangeeft in uw ontwerp Omgevingsvisie NH 2050.	

	Wij doen dit als voormalige Dorpsraad van Nieuwe Niedorp, omdat wij ons er hebben beziggehouden en betrokken blijven voelen met het behouden van de leefbaarheid en vitaliteit van ons dorp en omgeving. Onze Dorpsraad heeft bestaan van 2009 totdat onze gemeente geen financiële middelen meer ter beschikking stelde in 2016. Wij hebben in 2015 een afstudeerstudie verricht genaamd "Duurzame visie op een leefbare toekomst . Routekaart voor de komende 5 a 10 jaar" t.b.v. Hollands Kroon-Zuid, waarin vele punten zijn terug te vinden overigens. Dan onze bezwaren tegen uw ontwerp Omgevingsvisie NH 2050 Helaas is door het toepassen van de wet van de grote getallen het accent voor vooruitgang maximaal toegespitst op de regio Amsterdam en minimaal op de Kop van Noord-Holland. Jammer en een gemiste kans. Hieronder zullen wij u aangeven waar wij van u extra stappen en maatregelen verwachten om samen onze gemeenschappen voor nu en in de toekomst sociaal actief en bloeiend in stand te kunnen houden met het verzoek deze op te nemen in uw definitieve Omgevingsplan 2050.	Wij herkennen ons niet in de constatering dat er minimale aandacht is voor de Kop van Noord-Holland in onze visie. Het deel leefomgevingskwaliteit betreft de hele provincie. De bewegingen Dynamisch Schiereiland, Sterke kernen, sterke regio's, Nieuwe Energie en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving hebben allemaal betrekking op De Kop van Noord-Holland. Daarnaast verwijzen wij in het hoofdstuk ook naar het programma De Kop Werkt!, waar wij in samenwerking met lokale overheden investeren in de Kop.
ZO-0410	**<u>Te bouwen woningen in de Kop van Noord-Holland</u>** Opvallend hierbij is dat in uw totale visie nergens getallen worden genoemd, behalve voor woningbouw fl1. 189.000 tegen resp. 23.000 nieuwe woningen. En juist hierbij maakt u de traditionele fout. Het is nl. bewezen dat prognoses voor de bewoning ondanks alle wetenschappelijke inzichten op basis van achterliggende feiten zeker nooit uitkomen! Men controleert nooit of de prognoses goed waren berekend; men is dan alweer met de nieuwe prognoses aan de slag nI. De cijfers geven nu eenmaal naar beste eer en geweten een richting aan op de basis van de stand van zaken van gisteren. Dus om in uw visie vaste getallen aan te houden naar 2050 zou een historische blunder zijn. Ook hier geldt, net als voor de overige visies van u, dat het een richting aangeeft, maar hierbij een ruime bandbreedte moet worden aangehouden. Domweg omdat we niet weten wat de snel veranderende en toekomstige ontwikkelingen ons gaan brengen. Wij stellen dat het veel beter is om hierbij de te verwachten woningbouwhoeveelheden in percentages uit te drukken. Misschien nog beter in nog te verwachten percentages en dat zou dan op basis van de laatste berichten in de woningmarkt 75 25 moeten zijn gedurende de periode naar 2050. En op basis van de komende ontwikkelingen telkens door de Provinciale Staten bij te stellen.	Prognoses geven de best mogelijke voorspelling op basis van de meest actueel beschikbare cijfers over het verleden. Daarvan zijn we ons bewust. De verwachtingen in de verkenningen geven slechts een indicatieve woningbehoefte per gemeente/regio met als ijkmoment 2017 en zijn niet bedoeld om voor langere tijd als waarheid tot 2050 vast te leggen. Daarom hebben we het ontwikkelprincipe 12 opgenomen, zodat telkens van de meest actuele cijfers wordt uitgegaan om de woningbehoefte te bepalen. Het is aan de regio's om een plan te maken om aan de behoefte tegemoet te komen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen. Mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Het is niet gebruikelijk de toekomstige woningbehoefte in percentages uit te drukken, evenmin als het aanhouden van een bepaalde verhouding tussen gebieden. De demografische ontwikkelingen zijn leidend.
ZO-0411	**<u>Behoud vitaliteit van de dorpsgemeenschappen</u>** Om vitaliteit en leefbaarheid van de kleine dorpsgemeenschappen in stand te kunnen en blijven houden is het van levensbelang dat er kansen zijn voor alle leeftijdsgroepen, net als in de grotere steden. In de kleine gemeenschap is vanuit het verleden, de historie, de onderlinge samenhang en verbondenheid veel groter en belangrijker dan in de steden. Voor het behouden en versterken van het sociale karakter en leefbaarheid in deze gemeenschappen zal er dus ook gebouwd moeten kunnen worden voor het behoud van alle leeftijdsgroepen. Hierbij zal ook buiten de huidige dorpen, met gevoel voor de omgeving, moeten kunnen worden gebouwd. Alleen al om de verkleining van de afnemende landelijke gemiddelde bezetting van personen per huis op te vangen en daarmee het huidige aantal bewoners vast te kunnen houden. Verder ook nog voor de te verwachten overloop van uit de steden naar het landelijk gebied i.v.m. de socialere woonomstandigheden en de daar ontstane onbetaalbaarheid voor vele mensen.	Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe met betrekking tot verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. Bij het opstellen van de demografische verwachtingen is rekening gehouden met gezinsverdunning en binnenlandse verhuizingen.
ZO-0412	**<u>Creëren van werkgelegenheid voor de jeugd in de Kop van Noord-Holland</u>** Voor het behoud van leefbaarheid is het van kardinaal belang dat er kansen liggen voor de jeugd in werkgelegenheid op korte afstand. Dit betekent dat er voor het daarbij passende bedrijfsleven voldoende kansen en mogelijkheden moeten liggen om tot volledig wasdom te komen. Gelukkig zijn	We zijn het met indiener eens dat uit sociaal-economische oogpunt de bereikbaarheid van de Kop van Noord-Holland belangrijk is. Om die reden hebben wij ook in de omgevingsvisie de ambitie opgenomen om voor heel Noord-Holland de mobiliteitsopties, zoals OV-verbindingen, uitstekende

	er vanuit het verleden al wereldspelers ontstaan en gekomen, die juist gegroeid zijn door de arbeidsethos en inzet die hier de historie aanwezig is. Hierbij dient u, Gedeputeerde Staten, de juiste omstandigheden te creëren en faciliteren op welke manier dan ook. Ontsluiting moet totaal zijn en vroegtijdig meegaan met de komende ontwikkelingen. Hierbij is voor Den Helder een belangrijke rol weggelegd die zal afstralen naar de omgeving. Het is aan u om de regierol hierin te nemen voor het verder economisch ontsluiten van Den Helder en omgeving. Samen met rijksoverheden en omliggende gemeenten dient u het overall plaatje te maken, vast te leggen en zo spoedig mogelijk tot uitvoering te brengen. Voordat de gehele kop gaat vastlopen! Als Provincie ligt hier uw verantwoording, om middels gezamenlijke inspanning hier een succes van te maken. Wij verwachten dat u die rol met verve oppakt.	infrastructuur voor alle verkeerssoorten en technologische vernieuwen, te versterken. Als uitwerking daarvan hebben o.a. in de beweging Sterke kernen, sterke regio's ontwikkelprincipe 13 opgenomen, die onder meer gaat over de verbetering van de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie, met een basisbereikbaarheid voor de kernen als kritische succesfactor. In de aard van de omgevingsvisie zit ook besloten dat bij ontwikkelingen zoveel mogelijk daarop betrekking hebbende aspecten in samenhang met elkaar worden afgewogen. De ontwikkelprincipes helpen daarbij. Op die manier kan het niet anders dan dat bereikbaarheid vroegtijdig in beschouwing wordt genomen.
ZO-0413	Het huidige "paardepad" als vervoersontsluiting is totaal verouderd en zwaar belemmerd, nu al jaren en jaren!! Voor elke economische drager is de vervoersontsluiting van kardinaal belang zoals u weet. Een ruime vierbaansweg met ontsluiting vanuit Den Helder naar de A7 of A9 is direct nodig om de toekomst van ons gebied veilig te stellen. Verder zullen er ook in Den Helder zelf vele zaken moeten worden aangepakt om er een bruisende en levende stad van te maken met vele economische mogelijkheden. Onze gezamenlijke horizon naar 2050! Welke stad heeft er nu een open haven aan zee, gelegen aan goed bereikbare binnenvaartontsluiting (die overigens ook aan een sterke opwaardering behoeft heeft), een vliegveld, een helikopterstandpiaats, een spoorweg ontsluiting (met opwaarderingsmogelijkheden), met een de komende jaren sterk groeiende marine, voldoende ruimte voor bedrijfsvestigingen, een offshore punt voor gas en olie, een ideale plaats voor onderhoud aan windmolens. Tevens is het een belangrijke ontsluiting voor het toeristische Texel (waar ook om echte oplossingen wordt gegild, anders gaan de toeristen alternatieven zoeken). Kom gedeputeerden, grijp uw kans en zet u voor eeuwig op de kaart. Het trappeleind heeft de beste mogelijkheden voor een gezonde en levende toekomst, wat zeer positief zal afstralen naar de omgeving.	Indieners doen een stevig pleidooi voor Den Helder, om deze stad vanwege haar kwaliteiten beter te ontsluiten. Wij hebben oog voor de beschreven kwaliteiten als ook voor de belemmeringen waarmee Den Helder heeft te maken. Met de ontwikkelprincipes in onze omgevingsvisie denken wij het juiste beleid voor heel Noord-Holland en dus ook voor Den Helder te hebben geformuleerd om met de ontwikkelingen die op ons af komen om te gaan. Wij werken graag met de regio samen om de kansen die zich voor Den Helder voordoen te grijpen. Daarbij bedelen we Den Helder in de beweging Nieuwe Energie ook een prominente rol toe vanuit de door indiener geschetste toegangspoort die de haven van Den Helder is.
ZO-0414	**<u>Andere benodigde verbeteringen van ontsluitingen</u>** Buiten de werkgelegenheid in korte omgeving is ook een goede interne ontsluiting naar de rijks snelwegen (A7, A8 en A9) van belang en breken wij ook een lans voor de toekomstige opwaardering van de N23 als autosnelweg naar Zwolle.	In het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling hebben wij bij ontwikkelprincipe 9 op pagina 36 aangegeven de mogelijkheid voor de route Enkhuizen-Lelystad te bekijken als onderdeel van het verbeteren van de auto-ontsluiting van de metropool in ontwikkeling.
ZO-0415	Een spoorwegstation in Zijdewind zou veel voordeel gaan bieden en het gezonde fietsverkeer laten toenemen tegen afname van het gebruik van de auto, omdat dit tot korte befietsbare ontsluiting leidt. Het openbaar vervoer zit in een zware spagaat in de Kop van Noord Holland door het kip en ei verhaal. Door de slechte aansluitingen in het vervolg openbaar vervoer en de hierop volgende telkens afnemende mogelijkheden middels het schrappen van onrendabele lijnen is een race naar niets, lost niets op en dwingt de bewoners naar het personen vervoer met de auto. Door het koppelen van diverse soorten van particuliere initiatieven van vervoer, ontstaan door het schrappen, en moderne elektrische en ICT ontwikkelingen zijn hier naar onze mening mogelijkheden, waarbij de rol van onze Provincie moet zijn om hierin te investeren en te regisseren en daarmee het openbaar vervoer weer algemeen bereikbaar te krijgen voor de inwoners van de kop van Noord Holland. Een goed luisterend oor naar de ontwikkelingen van de laatste jaren met regie nemende Provincie zou en moet tot betere mogelijkheden gaan leiden, zeker met de oplopende leeftijden in het achterhoofd.	Wij onderkennen de door indiener geschetste problematiek. In de beweging sterke kernen, sterke regio's hebben wij een ontwikkelprincipe (13) opgenomen dat tot doel heeft de bereikbaarheid in het noordelijk deel van de provincie optimaal te laten functioneren. De door indiener voorgestelde toepassing van ICT ontwikkelingen maken hier deel van uit. In onze op te stellen agenda mobiliteit en in onze rol als concessieverlener zullen wij hier nader invulling aan geven.

ZO-0416	**Extra kansen voor de kunstmatige intelligentie als maakindustrie in relatie tot (tijdelijke) arbeidsmigranten** De kansen voor een maakindustrie zijn groot in de kop van Noord-Holland, met name in de relatie met kunstmatige intelligentie (K.I. industrie) en het werk wat nu door de buitenlandse seizoenarbeiders wordt gedaan. Er zijn al een aantal vooraanstaande bedrijven die vol op deze productiemogelijkheden hebben ingezet. In de land-, en akkerbouwproducten, alsmede de verse groente industrie en kassenbouw liggen de mogelijkheden. Voor de toekomst naar 2050 ligt hier nl een zwaar knelpunt, of de Provincie moet veel actiever en directer inzetten op de mogelijkheden van vervangende arbeid met K.I. industrie en daarmee deze arbeid, uitgevoerd door 10.000-den tijdelijke arbeidsmigranten uit het voormalige Oostbiok en verder Oostwaarts, kunnen laten vervallen in tijd. Of er moet veel meer direct worden ingezet en worden toegestaan om de huisvesting van deze meestal tijdelijke arbeidsmigranten te normaliseren zodat deze tijdelijke bewoners een gelijkwaardig bestaan en levenspatroon kunnen hebben gelijk aan de autochtone bevolking in de dorpen en hun omgeving waar deze arbeid wordt verricht.	In de Verkenningen 2050 schetsen wij het beeld van de toenemende automatisering, robotisering, intensivering en digitalisering in verschillende economische sectoren. Daarom geven wij ook bij het ontwikkelprincipe 18 (De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling) als kritische succesfactor aan: Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur en innovatiemogelijkheden. De opmerking over de huisvesting van arbeidsmigranten geeft ons aanleiding om de volgende kritische succesfactor aan ontwikkelprincipe 18 toe te voegen: ""Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten."
ZO-0417	**Gelijke kansen in de digitale infrastructuur en andere ontwikkelingen** Voor het behoud van werk in directe omgeving van kleine dorp en buitengebieden in de Kop van Noord-Holland is de aanwezigheid van optimale internet verbindingen, "State of the Arts", van groot belang. Het mag geen praat hebben dat er verschillen zouden kunnen zijn tussen stad en platteland. Er is toch geen verschil tussen de ingezetenen? Hier mag gerust een tandje bij vanuit de provinciale regie om dit blijvend te bewerkstelligen. Onderwijs en ontwikkelingen zijn een groot goed en daarmee universeel met gelijke kansen en omstandigheden voor iedere inwoner van Noord Holland. Wij leren van de hedendaagse marteling om dit eindelijk (eventueel) mogelijk te maken en zetten eerst in op een realisatie binnen 3 jaar en vervolgens een blijvende gelijke horizon hierin voor eenieder in onze Provincie. De digitale infrastructuur is van net zo'n groot levensbelang (gelijke ontwikkelingsmogelijkheden) als elektriciteit, water en gas. Ook daarin zijn geen verschillen in Nederland en heeft iedere bewoner de leveringszekerheid. Daarmee neemt de levensvatbaarheid van de dorpen verder toe, omdat o.a. de kans op regelmatig thuiswerken toeneemt en daarmee ook de verkeersintensiteit zal afnemen. Een grote win-win situatie naar de toekomst toe.	Wij zijn met indiener van mening dat een robuuste en toekomstbestendige data-infrastructuur van belang is. Dat is de reden waarom wij dat als kritische succesfactor op pagina 46 hebben benoemd. Wij werken de Omgevingsvisie uit in instrumenten uit de (toekomstige) Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's.
ZO-0418	**Onderwijs** De behoefte en gelegenheid voor alle typen van onderwijs moet aanwezig blijven, door op dit moment afnemende demografie, is het van groot belang in te staan voor de juiste diversiteit in opleidingen en opleidingsniveau. Doordat de gemiddelde leeftijd toeneemt zien wij een behoefte ontstaan naar meet senioropleidingen. Wij vragen u de mogelijkheden hiertoe op te nemen in uw visie.	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische zelfbindende beleidsvisie voor de lange termijn. De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het stimuleren van meer seniorenopleidingen. Daarvoor verwijzen wij naar ons arbeidsmarktbeleid, zoals de in augustus 2018 vastgestelde notitie Inclusieve Arbeidsmarkt en Duurzame Inzetbaarheid. Wel stellen wij als kritische succesfactor in de Omgevingsvisie dat er een goede aansluiting moet zijn van onderwijs op de arbeidsmarkt.
ZO-0419	**Tot slot** Natuurlijk beseffen wij ons dat het provinciale bestuur voortdurend moet balanceren en kiezen. Maar er kan niet van de omgeving, natuur en andere randzaken worden genoten als de dorpen in de Kop van Noord Holland in hun bestaansrecht worden aangetast en als spookdorp zullen overblijven. De mens heeft de Nederlandse natuur en cultuur gevormd en daarmee zijn omgeving en zal daarin altijd het middelpunt blijven. Dus de keuze voor sociale en vitale dorpen in de Kop van Noord-Holland is een gegeven en staat als basis voor alle andere ontwikkelingen zoals door u genoemd voor nu en in de toekomst en dit zal als Doelbereik bij u een veel prominentere plaats in uw Omgevingsvisie NH 2050 moeten worden opgenomen en ingebed.	Wij herkennen het door indiener geschetste toekomstbeeld voor de dorpen in Noord-Holland niet. In de beweging Sterke kernen, sterke regio's gaan we uit van de eigen ontwikkeling en kracht van de regio's, die bestaan uit een netwerk van steden, dorpen en kleine kernen. Vitale regio's zijn het doel, te bereiken door aandacht voor behoud en ontwikkeling van het regionale netwerk en de daarbinnen aanwezige verschillende aanwezige krachtige identiteiten. Juist om het ook door indiener genoemde doel te dienen om sociale en vitale dorpen in onder andere de Kop van Noord-Holland te houden.

	Graag komen wij onze standpunten toe lichten en in gezamenlijkheid verder uitwerken de komende jaren richting 2050 Met vriendelijke groet Namens ex-Dorpsraad Nieuwe Niedorp	

ZW-0081 Vereniging Dorpsraad Badhoevedorp		
ZO-0395	1. De Omgevingsvisie zou winnen bij krachtiger ambities met name waar het gaat om groen en gezondheid. Groen kapitaal – en ecosysteemdiensten – voor een klimaatvriendelijke en gezonde leefomgeving, met name de bebouwde omgeving mag meer centraal komen te staan. Zoals de MER aangeeft, maar ook zoals de provincie zelf wel degelijk probeert te doen - meer integratie van dit beleid in het totaal? Groen in een stedelijk omgeving gaat natuurlijk wat verder dan «trapveldjes» : eerder zouden de ontwikkelprincipes 19 en 20 uitgebreid moeten worden met minimale horizontale én verticale groennormen.	We zijn blij met het belang dat indiener aan groen hecht. In onze algemene doelstellingen over leefomgevingskwaliteit hebben wij aangegeven dat we groen zien als een relevant aspect voor gezondheid. Met ontwikkelprincipe 2 vragen we actief aandacht voor groen bij alle ontwikkelingen, ook die in de stedelijke omgeving. Wij zullen in de uitwerking van de omgevingsvisie aandacht besteden aan de opbouw en verspreiding van kennis over goede toepassingen. Het strategische langetermijnkarakter van de omgevingsvisie sluit het daarin opnemen van specifieke normen uit.
ZO-0396	2. Gezondheid als aansprekende «verhaallijn» gebaseerd op een moderne gezondheidsopvatting samenhangend met welzijn/ontmoeten, natuur/groen en bewegen/mobiliteit wordt ingeruild voor een niet nader omschreven begrip dat 15 maal genoemd wordt in de ontwerp-omgevingsvisie. Economie wordt 62 maal genoemd. Het ging toch om de balans? Met een vergrijzende bevolking en behoefte aan arbeidspotentieel zijn duurzame bewoners nodig en zou gezondheid bevorderd moeten worden binnen en buiten het arbeidsproces.	Gezondheidsbevordering is geen kerntaak van de provincie. Desondanks is gezondheid een belangrijk thema in de Omgevingsvisie en is het onderdeel van de ambitie Balans tussen economische groei en leefbaarheid. De provincie stimuleert met de omgevingsvisie de gezondheid van de inwoners - in welke fase van hun leven ze zich ook bevinden. De ontwikkelprincipes stimuleren meer aandacht voor luchtkwaliteit, geluid, behoud/aanwezigheid van groen, water en recreatiegebieden in de nabije omgeving, veiligheid etc. in de totale afweging bij nieuwe ontwikkelingen. In de begripsomschrijving wordt 'leefbaarheid' toegevoegd.
ZO-0397	3. Gezondheid wordt nu juist niet genoemd bij ontwikkelprincipe 11 pagina 38 en in het miniprogramma'tje over Schiphol op pagina 69. Terwijl daar alle aanleiding toe is. 4. Wel trof ons de «landschappelijke inpassing van Schiphol in de Metropoolregio» op deze laatste pagina. Schiphol ligt in een infrastructuurlandschap, dat niets meer te maken heeft met de «oorspronkelijke» landschappen. De MER maakt hier ook een relativerende opmerking over. Dit biedt wel de kans om met een multifunctionele groene buffer om het luchthavengebied alsnog natuur- en gezondheidsambities te bereiken voor bewoners. Zonder gehinderd te worden door achterhaalde «inheems» en «oorspronkelijk» -overwegingen. 5. Bijvoorbeeld bij eventuele uitbreiding van het luchthavenareaal op SchipholNoordwest waarbij terecht wordt vermeld dat grondlawaai aandacht behoeft (p 38). Dat geldt voor iedere uitbreiding van vliegbewegingen, aangezien stillere motoren juist geen vermindering van grondgeluid geven.	De wijze waarop Schiphol zich ontwikkelt heeft impact op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Het bevoegd gezag over Schiphol is evenwel niet bij de provincie Noord-Holland, maar bij het Rijk belegd. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol, voordat keuzes gemaakt worden over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Daarbij is van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's - waaronder CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, geluidhinder, nachtvluchten en luchtruimherziening, maar ook gezondheid - zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Evenals de indiener zijn wij van mening dat landschapsontwikkeling volwaardig onderdeel dient te zijn van de metropool in ontwikkeling, ook binnen de contouren van Schiphol. Daarmee kan immers ruimtelijke kwaliteit aan het gebied worden toegevoegd. Op voornoemde punten hebben wij de Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0399	6. In het eindverslag pilots Omgevingsvisie(1 staat op pagina 8 een aantal punten dat in de Omgevingswet is vastgelegd over de Omgevingsvisie. Met name graag uw aandacht voor de beginselen uit art 3.3. OW. Voorzorg, preventief handelen, milieuaantastingen bij voorrang aan bron bestrijden en vervuiler betaalt: ze staan er geen van allen in. (1 https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/aandeslag/zelf-aan-de-slag/pilotsexperimenten/pilots/	Indiener wijst op het eindverslag op de site 'aan de slag met de omgevingswet' en op artikel 3.3 van de Omgevingswet (in voorbereiding). De provincie moet bij het opstellen van haar omgevingsvisie rekening houden met een aantal beginselen: het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron bestreden moeten worden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. In de Omgevingsvisie NH2050 wordt met al deze beginselen wel degelijk rekening gehouden, hoewel ze er niet letterlijk in staan. Vandaar ook de hoofdambitie 'balans tussen economische groei en leefbaarheid' en de uitwerking in ontwikkelprincipes. Desondanks leidt deze opmerking tot het voorstel om de genoemde beginselen als randvoorwaarden op pagina 21 toe te voegen.

ZO-0400	7. Op pagina 65 staat «Wij vertrouwen erop dat overheden, bedrijven en burgers zich bij hun activiteiten verantwoordelijk voelen voor een veilige en gezonde leefomgeving». Dat mag wel iets krachtiger. Het gaat hier om een zorgplicht – dus zorgen dat- waarop men ook aanspreekbaar is. Als burger, niet de meest machtige partij, geven wij graag de voorkeur aan aantoonbaar verantwoordelijk gedrag. Dat is wat transparanter dan een gevoel	Voorstel is om de zin "wij vertrouwen erop .....en gezonde leefomgeving." op pag. 65 te wijzigen in "Wij vertrouwen erop dat overheden, bedrijven en burgers bij hun activiteiten verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en gezonde leefomgeving".
ZO-0401	**Participatie** Via onder andere Facebook-participatie zijn bewoners betrokken geweest bij het verhaallijnen – gebeuren waarin gezondheid uitdrukkelijk een rol speelde. Voor de ter inzagelegging van de NRD, maar ook voor de terinzagelegging van de uiteindelijke visie en de planMER is dat niet of nauwelijks gebeurd. Dat is vermoedelijk een beetje ondergesneeuwd in uw CvdK-profiel-actie, waarbij u nog oproepen deed ook bewoners van buiten de grote steden aan de slag te krijgen. Verder deed u nog «representatief» onderzoek onder het bestand van een onderzoeksbureau – maar zouden ingeschrevenen bij zo'n bureau die bij deelname een attentie krijgen echt niet verschillen van de rest van de bevolking? Hoe dan ook, opnieuw bleek het onderwerp gezondheid een grote «tractie» uit te oefenen. 8. Nu is de vraag: •Waarom bewoners niet vaker gewezen op de ter inzage legging van ontwerp en MER, zodat ze zelf kunnen vaststellen wat er van hun inbreng in de visie terecht is gekomen? •Gaat u alsnog gezondheid op een adequatere manier in de visie onderbrengen? Of gaat u zicht geven op uw afwegingen om gezondheid er zo'n beetje uit te schrijven? •Wat heeft dit participatietraject eigenlijk gekost?	We hebben de inwoners van Noord-Holland op meer dan de gebruikelijke wijze geïnformeerd over de terinzagelegging van de Ontwerp Omgevingsvisie en de PlanMER. De gebruikelijke wijze is een eenmalige kennisgeving in huis-aan-huisbladen in heel Noord-Holland en op onze website. Daarnaast hebben we een nieuwsbrief, waarin geabonneerden op de hoogte zijn gesteld en kennisgevingen op www.ruimtelijkeplannen.nl en in de Staatscourant. Op Facebook zijn volgers ook geïnformeerd over de terinzagelegging. Dit is allemaal gebeurd voorafgaand aan de periode van terinzagelegging, zoals de wet voorschrijft. Gezondheid blijft een belangrijk thema in de omgevingsvisie. In andere onderdelen van de zienswijze van indiener is daarop ingegaan. Aan het participatietraject is een bedrag van € 345.000 gekoppeld. Voor de provincie is participatie in deze vorm en omvang bijzonder. Dat komt enerzijds omdat participatie een belangrijk element is in de Omgevingswet, maar anderzijds omdat wij de betrokkenheid van de bewoners van Noord-Holland heel belangrijk vinden. Het is altijd zoeken naar de juiste vorm bij het juiste provinciale product, in dit geval de Omgevingsvisie voor heel Noord-Holland.
ZO-0403	**Plan MER** Allereerst de opmerking dat deze systematisch, uitgebreide en zorgvuldige opgezette MER heel goed laat zien wat de waarde van een mer beoordeling is: laten zien wat beleid en visie nu daadwerkelijk op kan leveren. In dat opzicht is het jammer dat dit niet eerder in het proces is gebeurd – bijvoorbeeld met de verhaallijnen als scenario's, compleet met bandbreedte van te bereiken effecten. Dat was misschien een aansporing geweest om echt te gaan voor te behalen winst. Nu is het spinneweb-plaatje wel heel beeldend, maar toch vooral een verbeelding van het balans-beleid met een hoog t kan vriezen/t kan dooien gehalte. 9. Wordt bij de toekomstige monitoring en evaluatie wel met bandbreedtes gewerkt? Bijvoorbeeld bij het maximaal of minimaal toepassen van aanbevolen combinaties van ontwikkelprincipes.	Indiener wijst terecht op de monitor. De doorlopende monitor die wij ontwikkelen zal de huidige staat van de leefomgeving weergeven en zo goed mogelijk in beeld brengen of en hoeveel effect het ingezette beleid daadwerkelijk heeft. De monitor zal dus niet gebruikt geworden voor prognoses of scenario's. Het is echter de verwachting dat bij verdere uitwerking en concretisering van de omgevingsvisie in programma's ook m.e.r.-procedures zullen moeten worden doorlopen. Het is aannemelijk dat daarin wel scenario's een rol zullen gaan vervullen.
ZO-0404	De reactie op de NRD, genoemd onder 1.3 pagina 7, met het verzoek om gezondheidseffecten mee te nemen in het planMER, is door ons ingezonden. Op dit verzoek is niet ingegaan. Gesteld wordt dat gezondheid als expliciet beoordelingsaspect is opgenomen, met verschillende indicatoren zoals bijvoorbeeld luchtkwaliteit en geluid. In feite staat gezondheid nu in de MER als gevolg van een wisseltruc. Wat eerst «Leefomgeving/luchtkwaliteit en geluid» heette, heet nu gezondheid. Dat heeft tot gevolg dat •gekozen is voor een beperkte en old-school definitie van gezondheid, verbonden aan beperking van ziektelast en hinder en aan bescherming van gezondheid – in plaats van de brede definitie van gezondheid die wordt aanbevolen door de Gezondheidsraad, waarin functioneren, veerkracht en eigen regie van mensen centraal staan en waamreem omgevingsbeleid goede kansen biedt voor bevordering van de gezondheid •Omgevingswaarden – gezonde leefomgeving - gelijk worden gesteld aan gezondheid. Dat is	Naar aanleiding van deze zienswijze geven wij de volgende verduidelijking. Op pagina 40 van het planMER staat welke indicatoren er door ons zijn gebruikt (Luchtkwaliteit, Geluid-, Geur-, Lichthinder en Externe veiligheid) om tot een kwalitatieve effectbeoordeling te komen voor 'gezondheid'. Daarnaast staat in bijlage 3 (pagina 31 t/m 48) hoe deze beoordeling per indicator tot stand is gekomen. Wij vinden dat we hiermee de effecten op gezondheid voldoende hebben ondervangen. De door indiener aangehaalde 'GES-Kaarten' zijn een weergave van de huidige situatie, gebaseerd op metingen in het veld. Voor de Omgevingsvisie is het onmogelijk om dergelijke kaarten te maken, vanwege het strategische langetermijnkarakter van de visie; het abstractieniveau van de omgevingsvisie is daardoor zodanig, dat geen precieze inschatting van de (milieu)belasting op lokaal niveau kan worden gemaakt.

	conceptueel op zijn minst wonderlijk en circulair: als aan de normen wordt voldaan zou er dus (ongezien) sprake zijn van gezondheid. Het is algemeen bekend dat dit niet het geval is. 10. Wat het spindiagram nu zichtbaar maakt, is in hoeverre beleid gericht op Leefomgeving/luchtkwaliteit&geluid (zeer betrekkelijk) effect heeft. Daarom nogmaals de vraag: waarom zijn gezondheids-effecten niet opgenomen in het MER? Dat maakt interactie met burgers een stuk makkelijker; dat een en ander «te gedetailleerd is voor een provinciale visie» snijdt in Utrecht en Brabant (GES kaarten) geen hout en ook voor de Nationale Omgevingsvisie worden een gezondheidseffectmaat (MGR) aanbevolen. Provincies kunnen wel degelijk iets doen met gezondheid!	
ZO-0406	11. Verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de leefomgeving – luchtkwaliteit en geluid – vraagt om indicatoren op leefniveau, dus om daadwerkelijke meten van de omgevingsbelasting. Dat geldt zeker waar het gaat om wonen en vliegen – en als het gaat om grondlawaai. Gelieve dit soort metingen in de relevante programma's op te nemen.	Voor luchtkwaliteit en geluid gelden wettelijke normen. Om te kunnen beoordelen of deze normen al dan niet overschreden worden, is het inderdaad noodzakelijk metingen te verrichten. Deze maken dan ook onderdeel uit van eventuele programma's die hierop gericht zijn.

ZW-0082 RECRON		
ZO-0378	Geachte heer, mevrouw Met veel interesse hebben we eerder deelgenomen aan deelsessies om te komen tot een ontwerp omgevingsvisie voor de Provincie Noord-Holland. We spreken hierbij de waardering uit voor zowel het uitvoerige interactieve proces, als het voorlopige eindproduct van de ontwerp omgevingsvisie NH2050 en de PlanMER als onderlegger daarbij. De spanningsvelden zijn goed in beeld gebracht, de noodzakelijke transities zijn goed benoemd en de ontwikkelprincipes zijn een goed én wenkend perspectief voor de nabije toekomst. Met veel kunnen we het op hoofdlijnen eens zijn. We beperken ons daarom tot een paar punten die naar onze mening nog wat meer aandacht behoeven of vanuit onze sector van groot belang zijn.	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als eindproduct.
ZO-0379	**Biodiversiteit** De versterking van de biodiversiteit is ook voor onze sector van groot belang. Het omvormen van de landbouw van eenzijdig productielandschap, naar meer kringlooplandbouw en natuurinclusief is daarbij een belangrijke voorwaarde. In die zin mag de Provincie NH zelf meer aandacht hebben voor de gevolgen op de biodiversiteit in haar eigen pachtbeleid. Nu is het pachtbeleid vooral financieel ingestoken (winstmaximalisatie).	In de omgevingingsvisie geven wij onze visie over de ontwikkelingen op hoofdlijnen voor de komende decennia in Noord-Holland. Wij hebben onder andere in ontwikkelprincipe 2 en in de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten uitgewerkt. Het pachtbeleid is onderdeel van het grondbeleid, dat wordt aangepast in lijn met de omgevingsvisie. In die zin hebben wij als provincie al meer aandacht voor de gevolgen op de biodiversiteit in ons grondbeleid.
ZO-0380	Maar ook in het stedelijk gebied, in wijken, kan nog veel winst behaald worden. Veel groen wordt met jonge, eenzijdige aanplant (snelle groeiers) gerealiseerd door gemeenten. Goedkoop in aanleg. In die zin willen we aandacht vragen voor de Integrale Beplantingsmethode Ruyten (IBR-methode) dat uitgaat van aanleg met meer volwassen aanplant. Zo wordt sneller een meer biodiverse omgeving gerealiseerd. Ook op kleine schaal. Het is duurder in aanleg, maar goedkoper in onderhoud. De Provincie NH is zelf de afgelopen jaren betrokken geweest bij de proeven daaromtrent in het Prins Bernhardbos in de Haarlemmermeer.	De suggestie van indiener gaat over aanplant en beheer en onderhoud van groen. Gezien het strategische langetermijnkarakter van de omgevingsvisie doen we op dat uitwerkingsniveau geen uitspraken in de omgevingsvisie.
ZO-0381	**Maak meer kust!** Het functioneren van de ecologie in belangrijke natuurgebieden is ook voor veel recreatieondernemers van groot belang. Dat decor is immers waarom recreanten en toeristen naar een gebied komen en naar de recreatiebedrijven in de omgeving. Natuurgebieden zouden veel meer robuust en toekomstbestendiger kunnen worden als ecologische verbindingen en randen met recreatieontwikkelingen (natuurinclusief) kunnen worden ontwikkeld. Soorten kunnen zich beter verspreiden en ontwikkelen vanuit brongebieden en die brongebieden zelf kunnen meer ontzien worden van recreatiedruk. Als we de koek moeten verdelen tussen natuur en recreatie binnen de bestaande kustgebieden, bestaat het gevaar dat beiden verder achteruit gaan.	In de ontwikkelprincipes die beschreven zijn onder de beweging Dynamisch kustlandschap geven wij aan hoe wij kijken naar de verhouding tussen recreatie en natuur in de kustgebieden. In de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving staat hoe we de ontwikkeling van de natuurgebieden zien. Niet alleen kan natuur meerwaarde krijgen, zoals indiener beschrijft, natuur kan ook een goede meerwaarde geven bij vraagstukken rondom zowel recreatie als landbouw. De uitwerking hiervan vindt plaats in de uitwerkingsprogramma's bij de visie.

	Alleen al de (voorlopige) woningbouw opgave (2040) van circa 230.000 in NHZ en 23.000 in NHN zal de recreatiedruk op de kust vergroten. **De oplossing: maak dus de koek groter, maak meer kust!**	
ZO-0382	In die zin moeten we oppassen dat een al te rigide NNN-beleid bovenop N2000-doelstellingen, veel averechtse effecten gaat opleveren. Zorg dat gebieden niet teveel 'koppen erop' krijgen qua doelstellingen met theoretische kansen, met bovenal lastige, ingewikkelde uitvoeringsvraagstukken met ongewenste neveneffecten. Te kleine, afgeschermde gebieden gaan lang niet in alle gevallen goed ecologisch functioneren. Maak gebieden vooral veel meer natuurrobuust. Met gebiedsontwikkelingsprojecten, publiek/private investeringen a la Waterdunen in Zeeland, Petten in N-Holland, kan natuur en recreatie versterkt worden. Het gebied Petten – Den Helder biedt kansen voor versterking van de kust en verbreding van de kust t.b.v. natuur én recreatie. In die zin moet het landschap koesteren ook geen dogma zijn. Incidenteel moet je het landschap ook durven vernieuwen, durven te versterken en laten aansluiten op toekomstige opgaven door die slim aan elkaar te koppelen. Voor natuur- en recreatieopgaven zien we wat dat betreft vol op kansen. Dat vraagt kennis delen, samenwerken en een gebiedsgerichte ontwikkeling. Wij doen graag mee!	De oproep van indiener tot meer natuurrobuuste gebieden sluit aan bij ontwikkelprincipe 2 om nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk natuurinclusief te laten zijn. Natura 2000-beleid en NNN-beleid zijn in principe goed op elkaar afgestemd; in plaats van dat deze twee figuren elkaar in de weg zitten, werken ze ons inziens meer in elkaars verlengde. Conform ontwikkelprincipe 19 besteden we extra aandacht aan de ruimtelijke samenhang in het NNN. Bij de landschappelijke bescherming is expliciet aandacht voor ontwikkelingen in dat landschap. In de omgevingswetinstrumenten omgevingsverordening en programma's werken we uit hoe met veranderingen in het landschap kan worden omgegaan.
ZO-0383	Ook de IJsselmeerkust / Markermeerkust heeft veel recreatieve potentie, die opgepakt kan worden in combinatie met versterking van het ecosysteem. De gebiedsagenda IJsselmeerkust is daar het meest logische platform voor. Maak bijvoorbeeld meer beleving op en langs de dijk Hoorn – Amsterdam door naast de aanwezige cultuurhistorie, meer zandstranden, rustplekken, visplekken, ontmoetingsplekken, surfstranden, zwemplekken te realiseren, in afwisseling op de harde en stenige kustlijn. Begin gewoon met het realiseren van wat bankjes langs de gehele route op logische rust- en uitzichtplekken. Betrek het gebied achter de dijk daar ook bij. Kansrijk is het achteroeverconcept van RWS (denk aan Koopmanspolder) in combinatie met waterberging en vormen van dag- en verblijfsrecreatie. Ook hier kunnen meerdere doelen in één ontwikkeling gerealiseerd worden.	Het verhogen van de recreatieve potentie van de IJsselmeer /Markermeerkust pakken wij concreet op door die waarden aan de Noord-Hollandse Markermeerkust te verhogen. Er is een Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam in de maak dat beoogt de ruimtelijke, natuurlijke en recreatieve kwaliteiten van deze kust te versterken. Veel van de door indiener geopperde ideeën maken daar deel van uit.
ZO-0384	**Verstedelijkingsopgave** De recreatie als onthaastingssector is van groot belang voor alle grote stedelijke centra en regio's in N-Holland (met stadscampings, vakantieparken, groepsaccommodaties, hotels, B&B en dagrecreatieve gebieden om te wandelen, de hond uit laten, te vliegeren, te sporten in de buitenruimte etc.). De mate waarin dit planologisch goed geregeld is zal mede bepalend zijn voor de kwaliteit en de ontwikkeling van die steden, waarvan sommige in internationaal perspectief moeten worden bezien. In die zin is het van groot belang om in de verstedelijkingsopgaven, binnen de rode contouren ook 'open plekken' in de stad te houden voor stadsparken en multifunctionele gebieden ten behoeve voor muziekevenementen, sportwedstrijden, circussen e.d. Laat groene uitlopers de stand in trekken vanuit het landelijke gebied, met aantrekkelijke verbindingen voor de wandelaar en (e-)biker, zodat stad en platteland op een zachte en natuurlijke manier worden gekoppeld.	Wij delen de zienswijze van de indiener dat het belangrijk is om, ondanks de verstedelijkingsopgaven, ook open plekken in het bebouwd gebied te behouden en tevens te zorgen voor goede aantrekkelijke groene verbindingen. Wij hebben daarom als kritische succesfactoren bij ontwikkelprincipe 10 opgenomen dat het metropolitane landschap adequaat wordt beschermd en dat het landschap goed bereikbaar is.
ZO-0386	**Tegenspits** In de omgevingsvisie wordt sterk ingezet op de koppeling van het wonen, werken met de OV-infrastructuur. Terecht! Durf ook bij te dragen aan het ontwikkelen van een 'tegenspits' op de lijn Amsterdam –Hoorn/Enkhuizen of Amsterdam – Alkmaar/Den Helder). Een heel aantrekkelijke uitdaging, naast de blauwe 'kaas- en biertrein'. Terwijl de werknemer naar Amsterdam reist, kan de toerist 's ochtends via dezelfde trein de regio intrekken. Dit vraagt arrangementen, goede OV-toeristensystemen, maar kan in belangrijke mate bijdrage aan een efficiënt functionerend OV en een succesvol spreidingsbeleid vanuit Amsterdam. Ook verbetering van de OV-bereikbaarheid van de Oostelijke Vechtplassen is een belangrijke voorwaarde om de recreatieve en toeristische potenties van dit gebied te laten 'herontdekken' in het kader van het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen.	Het belang om het toerisme te verspreiden over de metropool en daarbuiten wordt ook in de Omgevingsvisie onderstreept (zie pagina 34). Specifiek staan op pagina's 59 en 60 kwaliteiten van de regio's benoemd die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. Voor diverse regio's wordt het belang van toerisme vermeld als economische factor maar ook de opgaven die er voor de regio's liggen om de kwaliteiten verder te ontwikkelen zoals onder andere leefbaarheid maar dus ook bereikbaarheid. De Omgevingsvisie doet echter geen uitspraken over concrete projecten zoals arrangementontwikkeling of toeristentickets voor het OV. Daarbij valt het aanbieden van toeristische treinconcepten ook niet binnen het concessiebeheer van de Provincie Noord-Holland.

ZO-0387	De spanning tussen de energietransitie (met goede kansen voor geothermie, versterking van het energienetwerk bij voorkeur onder de grond), geeft nog wel de nodige spanning met de bescherming van de grond vanuit archeologie / aardkundig monument. Dit vraagt nog wel om een verdiepingsslag in het verdere traject. Wij hopen met deze reactie een positieve en constructieve bijdrage te hebben geleverd.	De Omgevingsvisie bevat de strategische hoofdlijn en nadere uitwerking zal plaatsvinden in onder andere de Regionale Energiestrategieën en/of meer thematische uitwerkingen (aardwarmte en energie-infrastructuur).

ZW-0083 Gemeente Kaag en Braassem		
ZO-0368	Geacht college, De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 is een belangwekkend stuk waar belangrijke onderwerpen als duurzaamheid, mobiliteit, economie en natuur uitgebreid aan bod komen. In het stuk komen de ambities en opgaven van de provincie Noord-Holland duidelijk naar voren. Bij het kennisnemen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 is er een aantal zaken die de gemeente Kaag en Braassem u nadrukkelijk onder de aandacht wil brengen, dan wel onderwerpen waarin we samen met u willen optrekken. Onze zienswijze vindt u terug in deze brief. **Schiphol** In de visie wordt in verschillende onderdelen gesproken over de luchthaven Schiphol. Zo wordt niet alleen het grote economische belang van luchthaven benadrukt, maar wordt er ook ingegaan op de mogelijke uitbreiding van Schiphol en dat de focus verlegd wordt naar hinderbeperking in plaats van het aantal vliegbewegingen. Als gemeente hebben wij ook oog voor de baten van Schiphol; een deel van onze inwoners heeft direct of indirect werkgelegenheid dankzij de luchthaven. Het neemt echter niet weg dat de gemeente Kaag en Braassem in toenemende mate hinder ervaart van (de groei) het vliegverkeer op Schiphol. Onze bewoners krijgen steeds meer te maken met geluidsoverlast, luchtverontreiniging en veiligheidsrisico's die gepaard gaan met het grote aantal vliegbewegingen zoals bij de Kaagbaan. Schiphol is fors gegroeid door het aantal prijsvechters en vakantievluchten die weinig economisch rendement genereren. Ons inziens zou de focus gericht moeten zijn op een verbetering van de hubfunctie, die cruciaal is voor de bereikbaarheid van de Randstad door zakenreizigers. De afgelopen jaren is, tegen de afspraken van het Aldersakkoord in, het aantal nachtvluchten toegenomen, waardoor er meer geluidshinder in de nacht is. Het verbaast ons daarom dat er in de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt aangegeven dat de focus komt te liggen op hinderbeperking in plaats van het aantal vliegbewegingen, terwijl juist bij het aantal nachtvluchten een mogelijkheid ligt om de balans tussen Schiphol en de omgeving te verbeteren. Voor ons is het van groot belang dat het handhaven van de gemaakte afspraken voorop staat. De gemeente doet met klem een beroep op u om als Noord-Holland en Zuid-Holland gezamenlijk op te trekken in de besluitvorming over Schiphol de komende periode. De economische en maatschappelijke effecten van Schiphol hebben ruime invloed op de gemeenten in de beide provincies en het is daarom van groot belang samen te werken, zodat er goede afspraken over Schiphol gemaakt kunnen worden	Indiener stelt dat de focus ten aanzien van Schiphol gericht moet zijn op een verbetering van de hub-functie en dat handhaven van de gemaakte afspraken voorop staat. Ook wij pleiten voor verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeerbesluit (LVB) en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit (LIB). Daarmee komt een eind aan jarenlang gedogen en ontstaat er rechtszekerheid ook voor wat betreft de planologie op de grond. Dan kan er vanaf het gebruiksjaar 2020, zo nodig, ook formeel worden gehandhaafd. Daarnaast vinden wij dat de ontwikkeling van Schiphol gericht moet zijn op verdere ontwikkeling als hub-functie. Dit betekent overigens wel dat er gestuurd wordt op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU-proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht. Los hiervan wensen wij vanuit het Rijk helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er überhaupt keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Daarbij is het van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0370	**Afstemming grensoverschrijdende opgave** In het verlengde van het voorgaande punt wil de gemeente Kaag en Braassem de samenwerking op andere beleidsterreinen benadrukken. Onze gemeente grenst aan de provincie Noord-Holland. Dit blijkt helaas geregeld een te grote barrière te zijn die goede samenwerking of afstemming in de weg staat. Onderwerpen als bodemdaling, biodiversiteit, energietransitie en mobiliteit, stoppen echter niet bij de provinciegrens.	De Omgevingsvisie geeft het strategisch ruimtelijk kader aan voor de lange termijn. De visie gaat niet in op concrete projectvoorstellen of oplossingsrichtingen. De oproep van indiener voor afstemming en samenwerking nemen wij ter harte.

	Zo kan er bijvoorbeeld veel betere afstemming plaatsvinden over de N207. We noemen als voorbeeld de verbreding in Zuid-Holland, afstemming over het landbouwverkeer en de doorstroming in het algemeen. Alleen door een integrale aanpak van Noord- en Zuid-Holland kan resultaat worden bereikt. In dat licht verzoeken wij u in het ontwerp-Omgevingsvisie op te nemen het belang van doorstroming op de N207 bij de Leimuiderbrug en de visie om deze op termijn te vervangen door een aquaduct. De enige echte oplossing om deze verkeersader weer doorstroming te bieden, ook van belang voor het vervoer van en naar de Noordvleugel en met name Schiphol. De gemeente Kaag en Braassem roept u daarom op om in de Ontwerp-Omgevingsvisie het belang van goede afstemming met Zuid-Hollandse gemeenten ten aanzien van grensoverschrijdende opgaven op te nemen.	
ZO-0371	**Verstedelijking** In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt op meerdere momenten uitgebreid ingegaan op de wijze waarop verstedelijking van de provincie zal plaatsvinden. Hierbij wordt een duidelijke keuze gemaakt dat de woningbouwbehoefte vooral in- en aansluitend op bestaande verstedelijkte gebieden gepland wordt. Verstedelijking nabij OV-knooppunten en in de omgeving van historische binnensteden komen hiervoor het meest in aanmerking. Er zal worden ingezet op clustering, waarbij wonen en werken zoveel mogelijk geclusterd wordt. Tegelijkertijd wordt er ook aangegeven dat de Metropool een steeds sterkere uitstraling heeft naar andere richtingen, zoals de Leidse regio, waartoe ook de gemeente Kaag en Braassem hoort. Tot slot wordt er aangegeven dat regionale samenwerking de sleutel is voor een goede strategie om het netwerk van steden en kernen beter te maken, waaronder woningbouw. Als grensgemeente doen wij een beroep op u om ons te betrekken bij de regionale plannen aangaande de woningopgave zodat er goede afspraken gemaakt kunnen worden en dit in de Omgevingsvisie te benoemen.	Met het ontwikkelprincipe in de omgevingsvisie dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps en nabij OV-Knooppunten moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. De ontwikkelprincipes moeten nog vertaald worden naar de inzet van instrumenten. Wij nemen de opmerking van indiener over het betrekken van grensgemeenten bij het maken van regionale afspraken over woningbouw mee in dat proces.
ZO-0372	Greenport Aalsmeer is een belangrijke economische pijler. We willen u verzoeken extra inzet te plegen op innovatie en het versterken van kennis en de aansluiting van de onderwijsarbeidsmarkt. Wij zouden graag zien dat u het belang van deze Greenport ook onderschrijft en de aspecten van werkgelegenheid en bereikbaarheid benoemt in de NH2050. De gemeente Kaag en Braassem rekent er op dat alle bovenstaande punten worden verwerkt in de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050. Met vriendelijke groet, Burgemeester en wethouders van Kaag en Braassem, De burgemeester, mr. K.M. van der Velde-Menting	Bij het hoofdstuk vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector zijn de Greenports waaronder de Greenport Aalsmeer qua belang expliciet benoemd en aangeduid op de bijbehorende kaart. Hiermee onderschrijven wij het ruimtelijk-economische belang van dit cluster. Wij werken dit uit in instrumenten van de Omgevingswet, zoals de Omgevingsverordening en programma's. Daarnaast wordt de Greenport Aalsmeer als economisch belang ondersteund vanuit de provinciale economische agenda, met daarin de aandacht en inzet op het gebied van kennis, innovatie en aansluiting op het onderwijs en arbeidsmarkt.

ZW-0084 Westfriese Bedrijvengroep		
ZO-0351	"Hoorn naar 100.000 inwoners" Hoorn heeft veel potentie en een sterke identiteit maar toch weten mensen ons niet te vinden en ziet de provincie de regio als een klassiek achterland. Het MRA denkt dat wij een agrarische regio zijn aan de andere kant van de Afsluitdijk. Westfriesland is onbekend. Dat gaat veranderen!	Bij het opstellen van de ontwerp Omgevingsvisie is de structuurschets Westfriesland, opgesteld door de zeven Westfriese gemeenten, als basismateriaal gebruikt. We zijn ook erg dankbaar voor de constructieve samenwerking met de Westfriese gemeenten tijdens het maakproces van onze visie. Dat indiener stelt dat de provincie Noord-Holland Westfriesland als een klassiek achterland beschouwt, herkennen wij dan ook niet. De regio Westfriesland en de gemeente Hoorn kunnen aan de slag met de geprognosticeerde woningen. De prognoses worden continue geactualiseerd. Het is belangrijk in te

	Wij zijn ambitieus en willen Hoorn laten groeien naar 100.000 inwoners in 2050. Een stad met een sterke centrumfunctie en HBO-onderwijs. Er zijn voldoende locaties zoals Poort van Hoorn en Holenkwartier waar we al een begin kunne maken. Maar ook buiten Hoorn is er voldoende ruimte langs de A7, N23 en de spoorverbinding naar Enkhuizen voor intensivering. We kiezen daarom een gefaseerde aanpak met 10.000 woningen binnenstedelijk en 10.000 erbuiten. Hiermee willen wij de verschillende segmenten in de markt bedienen met relatief dure binnenstedelijke woningen en betaalbare erbuiten.	spelen op de veranderingen en dat betekent te bouwen waar behoefte aan is (kwantiteit en kwaliteit). Daarom hechten wij grote waarde aan continue monitoring, flexibiliteit in de programmering en de samenwerking met de woonpartners. De verwachtingen in de verkenningen geven slechts een indicatieve woningbehoefte per gemeente/regio. Het is aan de regio's om een plan te maken om deze behoefte te realiseren. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. Overigens ondersteunen wij het dat regio's ambitie hebben.
ZO-0352	Je kunt goed werken in Westfriesland Almere of Purmerend worden over het algemeen gezien als slaapsteden. Westfriesland heeft een sterke eigen economie. Er is groeiende vraag naar personeel en in alle sectoren ontstaat krapte op de arbeidsmarkt. Dit is merkbaar in de Food en Agribusiness en de welbekende SeedValley maar ook andere sectoren als de bouw en de maakindustrie hebben personeel te kort. Personeel dat aan steeds hogere eisen moet voldoen. De nadruk ligt steeds meer op innovatie, flexibiliteit en aanpassingsvermogen. De toekomst vraagt dus om een flexibele arbeidsmarkt en om opleidingsinstituten die snel reageren op trends en ontwikkelingen. De toekomst vraagt om HBOonderwijs in Hoorn. Triple Helix in de regio De bestaande samenwerkingsverbanden tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven, gericht op bestaande vacaturevervulling, moeten met kracht worden Voortgezet en waar mogelijk worden geïntensiveerd. Initiatieven als WerkBij, Kom Binnen Bij Bedrijven Dag en de samenwerking met WerkSaam helpen hierbij. Daarnaast is er behoefte aan een op innovatie gerichte samenwerking. Dat betekent het realiseren van een aanbod van hoger onderwijs in de regio: crossovers tussen agrofood, business, techniek en design. De onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden hebben er baat bij om hiervoor de handen ineen te slaan. Naar het voorbeeld van Seedvalley.	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische zelfbindende beleidsvisie voor de lange termijn. De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het stimuleren van HBO-onderwijs in Hoorn. Daarvoor verwijzen wij indiener naar ons arbeidsmarktbeleid, zoals de in augustus 2018 vastgestelde notitie Inclusieve Arbeidsmarkt en Duurzame Inzetbaarheid. Overigens is op het Clusius College wel HBO-onderwijs aanwezig, mede gestimuleerd vanuit het provinciaal arbeidsmarktbeleid.
ZO-0353	Wij zoeken nadrukkelijk de aansluiting bij A'dam omdat het de allure en aantrekkingskracht heeft van een wereldstad. Toeristen vanuit de hele wereld komen naar Nederland en bezoeken voornamelijk A'dam. Alle middenstand verdwijnt en met de komst van Airbnb gaat een aanzienlijk deel van de schaarse woningen van de woningmarkt. De Amsterdammers hebben er genoeg van en willen de toeristen naar de omgeving verleiden, buiten de stad. Sommige locaties en gebieden is dat gelukt. Zandvoort is Amsterdam See, Muidersloot is Amsterdam Castle en de aantallen toeristen die Amsterdam verlagen voor deze locaties is aanzienlijk. Zo heeft Muiderslot inmiddels 50% meet bezoekers. De Amsterdamse toerist maakt het namelijk niet uit. Alles binnen een uur reizen is Amsterdam. Dat is ook niet gek als je bedenkt dat 55% van de wereldbevolking in steden leeft die veel groter zijn dan Amsterdam. Historische binnensteden van Hoorn en Enkhuizen bieden bezoekers een unieke beleving en een kijk in het tijdperk van de Zuiderzee en VOC. Het eerste aandeel ooit komt uit de regio en heeft Amsterdam een boost gegeven en de vele polders gefinancierd. Nog een thema die de bezoekers kan trekken want Nederland staat bekend om haar relatie metwater. Windmolens en Dijken in de regio zijn er voldoende om toeristen een unieke en leerzame beleving te bieden. Een gezamenlijke campagne met Amsterdam zou de regio op de kaart kunnen zetten voor toeristen. Veel toeristeninformatie in Amsterdam heeft niets te melden over de regio Westfriesland. Het moet bovenal duidelijk zijn dat je in een half uur in Hoorn kan zijn met de trein. De regio en Amsterdam zouden met elkaar een campagne moeten opstarten over het aanbod in de regio en de verbinding met Amsterdam. Tot slot is het cruciaal dat toeristen gestimuleerd worden om met de 0V naar Hoorn te reizen buiten de spits. Dit zijn vaak lege treinen wat relatief weinig kost om ze te vullen met toeristen. Bijvoorbeeld een Golden Age ticket die toeristen kunnen kopen.	Op pagina 59 van de Omgevingsvisie staan kwaliteiten benoemd van de regio's die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. De door indiener genoemde toeristische kwaliteiten staan daar ook genoemd. De Omgevingsvisie doet echter geen uitspraken over concrete uitvoeringsprojecten zoals een gezamenlijke campagne met Amsterdam.
ZO-0354	Noord-Zuid lijn De regio biedt een oplossing voor de Metropoolregio Amsterdam, die uit zijn voegen barst.	

	Infrastructuur en bereikbaarheid is een van de randvoorwaarden om dat mogelijk te maken. De opwaardering van de A7 tot en met Hoorn, het intensiveren van de treinverbindingen met Amsterdam, het moet en kan allemaal gebeuren. In dat kader is het voorstel om de Noord-Zuid lijn, die in 2018 wordt geopend tot Amsterdam Noord, door te trekken naar Hoorn zeer serieus. Het gaat om het veranderen van de mindset. Hoorn is slechts 35 kilometer verwijderd van het centrum van Amsterdam. In alle grote steden in Europa, in Parijs, in Londen ligt een fijnmazig metronet dat nog veel verder reikt!	Binnen de huidige inzichten (plancapaciteitsmonitor van de MRA) zijn er ruim voldoende locaties binnen de MRA beschikbaar om de woningvraag op te lossen. Daarnaast is het, om de mobiliteitsgroei het hoofd te kunnen bieden, vanuit efficiëntie en kostenoverwegingen verstandig de grote woonlocaties zo dicht mogelijk bij de grote werklocaties te situeren. Om een metrolijn door te trekken, is er voldoende aanbod van reizigers noodzakelijk omdat een metrolijn anders niet te exploiteren valt. Gezien de geringe bevolkingsdichtheid op de lijn Amsterdam-Hoorn, zeker in vergelijking met de door indiener aangehaalde voorbeelden uit Parijs en Londen, en daardoor te geringe passagiersaanbod, verwachten wij niet dat een investering in het doortrekken van de Noord/Zuidlijn opportuun is.
ZO-0355	A7 Corridor Op dit moment werkt Rijkswaterstaat aan een studie hoe de A7 te verbeteren. Er liggen 5 maatregelenpakketten waarvan een aantal in onze visie toekomstbestendig zijn. Het gaat om de maatregelen als zesbaansweg die de overloop van de N23 kan opvangen en het knooppunt bij Purmerend. Deze maatregelenpakketten zijn in onze ogen op zijn minst noodzakelijk om de regio goed te ontsluiten voor nieuwe bewoners. Dit zijn noodzakelijke aanpassingen om Amsterdam te helpen en Hoorn naar 100.000 inwoners te brengen. Wij maken ons echter wel zorgen over de bottleneck die er dan ontstaat tussen Avenhorn en Purmerend. In geen van de maatregelenpakketten wordt hier een oplossing voor geboden. Hoewel er wel door de modellen wordt onderkend dat daar het volgende probleem zal ontstaan.	In de zienswijze gaat indiener in op een project van de Provincie Noord-Holland. De Omgevingsvisie geeft de visie voor de lange termijn aan en spreekt zich niet op dit detailniveau uit over het genoemde project.
ZO-0356	Verdubbeling Houtribdijk Daarnaast vragen wij ook aandacht voor de opwaardering van de N23 naar een A23, de snelweg van Alkmaar naar Zwolle. Een verbinding die niet alleen de regio beter ontsluit richting het oosten en zuiden van het land, maar ook de Randstad enorm kan ontlasten als 2e ring van Amsterdam. Het gaat onder andere om de grote hoeveelheid (vracht)verkeer vanuit de Agrifood sector die Holland boven Amsterdam rijk is. Dit verkeer gaat momenteel over Amsterdam en Utrecht en zorgt onnodig voor extra drukte in de Metropoolregio. Dit vraagstuk wordt nog nijpender nu ook Lelystad Airport verder zal worden ontwikkeld!	In het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling hebben wij bij ontwikkelprincipe 9 op pagina 36 aangegeven de mogelijkheid voor de route Enkhuizen-Lelystad te bekijken als onderdeel van het verbeteren van de auto-ontsluiting van de metropool in ontwikkeling.
ZO-0708	Nog urgenter is een tekort aan studentenhuisvesting. Studentenwoningen moeten snel worden gerealiseerd.	De omgevingsvisie heeft als uitgangspunt dat er woningen gebouwd worden waar behoefte aan is (zie ontwikkelprincipe 12). Gemeenten maken hierover regionaal afspraken. Studentenwoningen worden gezien als wooneenheden en maken vaak geen apart onderdeel uit van de woningbouwafspraken. Het staat gemeenten vrij deze binnenstedelijk te realiseren. Het is wel verstandig hierbij ook de doorstroming te bekijken, mogelijk wordt een deel van de studentwoningen bezet door personen die willen toetreden tot de reguliere woningmarkt. Overigens wordt in opdracht van de Westfriese gemeenten momenteel onderzoek gedaan naar de kwalitatieve woningbehoefte, waarin de behoefte aan betaalbare woningen ook wordt meegenomen

ZW-0085 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied		
ZO-0322	Geachte heer Bossink, Met veel belangstelling — en waardering — heeft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 die het college van GS voor de inspraak heeft vrijgegeven. Met veel belangstelling, gelet op onze taken op het gebied van de fysieke leefomgeving. Wij verstrekken in opdracht van de gemeenten in onze gemeenschappelijke regeling en de provincie omgevingsvergunningen en zien erop toe dat bedrijven voldoen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van milieu, bouw, ruimtelijke ordening, infrastructuur en bodem. Daarnaast zetten wij op	

	verzoek van onze opdrachtgevers onze deskundigheid actief in op ieder moment in de beleidscyclus, bijvoorbeeld op het gebied van externe en constructieve veiligheid, bodem, luchtkwaliteit, geluidsbelasting en duurzaamheid. Met veel waardering, omdat het stuk op een heel inzichtelijke manier richting geeft aan de zorg in onze provincie voor de bewoonbaarheid en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. Vijf samenhangende bewegingen, geven die richting aan: •het benutten van de unieke ligging en de relatieve voordelen van ons dynamische schiereiland; •de verdere ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam; •het versterken van de centrumgemeenten die als sterke kernen zullen zorgen voor sterke regio's; •het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie en; •het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector.	Wij zijn verheugd over de waardering van de indiener voor de Omgevingsvisie NH2050.
ZO-0325/ ZO-0326	**1. De rol de naleving van wettelijke kwaliteitsnormen bij het bereiken van de provinciale doelen.** "*Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier*" is een basisrandvoorwaarde voor het verwezenlijken van de Omgevingsvisie NH2050. Wij vinden ook dat steeds duidelijk moet zijn dat de ontwikkelingen binnen de harde randvoorwaarden van de wettelijke basiskwaliteit moeten plaatsvinden. Uit de definitie van basiskwaliteit leiden we af dat daarbij de door de wetgever gestelde normen leidend zijn. Echter, welke normen worden precies bedoeld? De door — of krachtens de wet gestelde normen kennen veel verschillende gedaanten, waaronder omgevingswaarden (milieukwaliteitseisen), algemene regels, vergunningsvereisten, maatwerkvoorschriften en instructieregels voor omgevingsplannen. Al die regels moeten samen bijdragen aan de in de Omgevingsvisie te bereiken doelen. De normen zijn echter niet altijd eenduidig; niet zelden moeten zij worden toegesneden op best beschikbare technieken, of zijn zij afhankelijk van de specifieke locatie of van het bevoegd gezag dat in een concreet geval normen voorschrijft. Wij pleiten er voor wettelijke basiskwaliteit als harde randvoorwaarde al in de visiefase te operationaliseren. Dan kan daarmee met name bij het ontwikkelen van verdichtingslocaties en locaties waarin potentieel milieubelastende en extern onveilige functies worden gemengd met andere functies, tijdig rekening worden gehouden. --> De OD NZKG kan -samen met de betrokken gemeenten en de provincie zelf— een bijdrage leveren aan de operationalisering van het begrip "wettelijke basiskwaliteit" in zijn werkingsgebied. In dit verband merken wij op dat de Omgevingswet gemeenten meer ruimte biedt om zelf milieunormen lokaal flexibel in te vullen, streng of minder streng. De gezonde en veilige leefomgeving wordt behalve door de toekenning van functies in het omgevingsplan - met inachtneming de instructieregels voor geur, geluid, trilling en externe veiligheid — ook bepaald door de invulling van maatwerkvoorschriften of vergunningvoorschriften. Dit is met name voor de ontwikkelingen in de Metropool Amsterdam (met inbegrip van de Zaanstreek), Schiphol en het gebied van Thyssen Krupp —Tata Steel in de IJmond van belang. Zou de invulling van dit type normen niet steeds moeten worden aangemerkt als een kritische succesfactor? Dit alles roept de vraag in hoeverre een bepaalde invulling van het regionale uitvoerings- en handhavingsbeleid in de Omgevingsvisie moet worden aangemerkt als een kritische succesfactor bij het bereiken van de provinciale doelen. --> De OD NZKG kan -samen met de betrokken gemeenten - bijdragen aan de beantwoording van de	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. De precieze invulling vindt op een later moment plaats.

	vraag hoe het regionale uitvoerings- en handhavingsbeleid eruit moet gaan zien gelet op de doelen die de provincie in de Omgevingsvisie stelt.	
ZO-0327	**2. Inspanningen van het rijk en de gemeenten die zijn nodig om doelen te halen.** Wij hebben ook kennisgenomen van de bijbehorende Milieueffectrapportage (PlanMER). Daarin wordt opgemerkt dat het lang niet altijd duidelijk is in hoeverre de provincie de geformuleerde ambities zelfstandig kan behalen, of dat die ambities ook inspanningen van het rijk of de gemeenten vragen. Het is een goede zaak dat de provincie niet meer uitsluitend als rechtmatige en presterende overheid – vanuit wettelijke bevoegdheden dus - wil sturen, maar meer denkt vanuit initiatieven uit de samenleving en samenwerking. Wij hebben er begrip voor dat de provincie gaandeweg, stap voor stap, samen met de partners, naar een concrete aanpak wil toewerken, maar wij denken dat een al te grote onbepaaldheid het ontwikkelingsproces niet ten goede zal komen. --> Is het niet mogelijk om de 21 ontwikkelprincipes aan te vullen met een korte - indicatieve – verkenning van de inspanningen van de gemeenten en het rijk die nodig zijn om de daaraan gekoppelde doelen dichterbij te brengen? Dit laat onverlet dat de OD NZKG bereid is vanuit de gevraagde openheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid te participeren in de uitwerking van de ontwikkelprincipes in de eigen regio.	De Omgevingsvisie NH2050 bindt de provincie zelf, ongeacht dat de provincie in de visie aangeeft dat voor het behalen van haar ambities en het toepassen van de ontwikkelprincipes het nodig is met haar partners samen te werken. Wij waarderen de gedachte om meer inzicht te geven in de inspanningen van gemeenten en rijk die nodig zijn om onze doelen te behalen. Bij meerdere ontwikkelprincipes zijn dergelijke inspanningen ook benoemd als randvoorwaarden of als kritische succesfactoren. Wij stellen voor om in het proces om van visie naar uitvoering te komen de voorgestelde verkenningen te doen.
ZO-0330	**3. Binnenstedelijk concentreren van wonen en werken is niet onbeperkt mogelijk (externe veiligheid, geur, geluid en trilling).** In de Omgevingsvisie staat dat de binnenstedelijke plancapaciteit door een andere kijk op stad en stedelijkheid groter is dan gedacht. De PlanMER merkt op dat de visie geen inzicht geeft in welke concrete ruimte en mogelijkheden er nog zijn voor verder verdichten. Wij merken op dat in de geest van de Omgevingswet optimisme is ontstaan over de mogelijkheden om op één locatie ruimte te geven aan allerlei nieuwe ontwikkelingen, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan het doel van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. De komende Omgevingswet faciliteert inderdaad functiemenging van woon en werkfuncties, maar die mogelijkheden blijven in de buurt van bedrijven en infrastructuur waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken, ook in de toekomst heel beperkt. --> Het is van belang om al bij de visievorming uit te gaan van de aanwezige concrete ruimte en mogelijkheden qua externe veiligheid en te waken voor een overdreven planoptimsime. Dit geldt ook voor de onderwerpen geur, geluid en trilling.	In de Omgevingsvisie is een verwijzing gemaakt naar de visie NZKG 2040. Hierin staan de transformatiegebieden benoemd, waardoor er duidelijkheid is over de mogelijkheden van functiemenging in het Noordzeekanaalgebied. Tevens zal de provincie in haar provinciale verordening de bestaande contouren van bovenlokaal belang benoemen, waardoor verdere verkleuring van het gebied niet mogelijk is tenzij Provinciale Staten hier een ander besluit over neemt. De visie zal voorts geen concrete plekken noemen waar de mogelijkheid voor functiemenging ontstaat. Dit heeft te maken met de gekozen methode van ontwikkelprincipes om de visie een lang houdbaar karakter te geven. Bij aanwijzen en of uitsluiten van locaties zal bij veranderende omstandigheden de visie direct achterhaald zijn. Om die reden hanteren we ontwikkelprincipes die richting meegeven. Wat betreft onderwerpen als geur, geluid, trilling en veiligheid hebben wij het wettelijk kader genoemd als randvoorwaarde. Deze randvoorwaarden dienen in acht te worden genomen bij de verdichtingsopgave en voorkomen op zijn minst gedeeltelijk te veel planoptimisme. Voorts is de Omgevingsvisie ons inziens niet het geëigende instrument om de concrete ruimte voor verdichtingslocaties aan te geven gezien het lange termijn karakter van het instrument Omgevingsvisie. Via monitoring, in het geval van woningbouw en gemengde stedelijke gebiedsontwikkeling, hebben wij daar een plancapaciteitsmonitor voor die recente inzichten kunnen verwerken en presenteren.
ZO-0332	Dat laat onverlet dat het mogelijk is bij het nemen van de juiste maatregelen ruimte te vinden, zoals ook is vastgesteld in de visie NZKG 2040 over het Noordzeekanaalgebied. Bekend voorbeeld is het transformatiegebied (hoog)stedelijk woon-werk waterfront, dat zich deels uitstrekt tot de westkant van de A10. --> Vraag: Is het Visiebeeld NZKG 2040, mogelijk beeld van de ruimtelijk-programmatische situatie rond het Noordzeekanaal, Zaan IJ anno 2040, 1 op 1 verwerkt in de Omgevingsvisie NH 2050 of zijn er wijzigingen doorgevoerd? Indien dat laatste het geval is, wat zijn die wijzigingen precies?	De visie Noordzeekanaalgebied 2040 is 1 op 1 verwerkt in de Omgevingsvisie NH2050 in de beweging Metropool in ontwikkeling onder ontwikkelprincipe 11.
	De ambitie in de Omgevingsvisie is de kwaliteit van externe veiligheid te behouden en waar mogelijk te verbeteren. "In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk meer." Er is niet uitgewerkt hoe de kwaliteit behouden blijft of zelfs kan worden verbeterd. Dat is wel wenselijk, omdat de provincie het bevoegd gezag is van de grotere risicobedrijven en dus invloed kan uitoefenen op de (beperking van de) gevaren van deze bedrijven voor de omgeving. Daar komt bij dat	

	met de Omgevingswet een nieuwe methodiek en normering voor de externe veiligheid wordt geïntroduceerd, die zowel van het bevoegde gezag voor de vergunningverlening van risicobedrijven (provincie) als de bevoegde gezagen voor omgevingsplannen (de gemeenten waarin die bedrijven gevestigd zijn) een duidelijke visie en keuzes vragen met betrekking tot de stedelijke ontwikkeling nabij risicobedrijven. Wij adviseren u dan ook dit onderwerp al in de visie concreter uit te werken.	
ZO-0333	**4. Een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland.** Het streven naar "klimaatbestendigheid en waterrobuustheid" past in de ambitie van het Deltaprogramma om Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht. De consequente vertaling van die ambitie naar heel concrete criteria waaraan ruimtelijke initiateven moeten worden getoetst ontbreekt nog. --> Wij verwachten dat de toetscriteria klimaatbestendigheid en waterrobuustheid neer zullen slaan in het door de gemeenteraad op te stellen omgevingsplan en in door het bevoegd gezag op te stellen maatwerk en vergunningvoorschriften op basis van nationale regelgeving. De OD NZKG kan inventariseren in hoeverre deze elementen op basis van de milieuregelgeving kunnen doorwerken in maatwerk- en vergunningvoorschriften	Wij willen nadere bepalingen ten aanzien van de klimaatstresstest opnemen in de verordening en/of de programma's. Het is op dit moment nog niet duidelijk of het Rijk inhoudelijke toetscriteria voor klimaatbestendigheid in de Omgevingswet, de bouwregelgeving en/of de NEN-normen opneemt. Wij gaan nog na in hoeverre het nodig is dat wij als provincie aanvullende inhoudelijke criteria ontwikkelen voor klimaatbestendigheid.
ZO-0334	**5. Noord-Holland is in 2050 klimaatneutraal gebaseerd op hernieuwbare energie?** De ambitie is om Noord-Holland is als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal te zijn, gebaseerd op een maximale inzet op opwekking van hernieuwbare energie. De ambitie behoeft niet op geheel op ons eigen schiereiland te worden gerealiseerd, het kan ook door de invoer van hernieuwbare energie. --> Wij vragen ons af of de energiedoelen wel haalbaar zijn, gelet op de energieconsumptie van de staalindustrie in de IJmond, de luchtvaart van en naar Schiphol en de datacenters in de Metropool Amsterdam en elders. Kunt u de uitvoerbaarheid nader toelichten?	De omvang van de energietransitieopgave in Noord-Holland is in onderliggende onderzoeken van de Omgevingsvisie tot op het niveau van sectoren en gebieden nader in beeld gebracht. Wij hebben de ambitie dat de samenleving in Noord-Holland in 2050 klimaatneutraal is. De Omgevingsvisie geeft richting aan deze ambitie. In de Regionale Energiestrategieën zal dat verder worden ingevuld. Alleen de luchtvaart valt hier buiten, hiervoor gelden internationale afspraken.
ZO-0335	**6. KRW-normen water en WHO-normen lucht, een nadere toelichting wenselijk.** KRW-normen water en WHO-normen lucht worden zo snel mogelijk gehaald, uiterlijk in 2027 (KRW) en 2050 (WHO). Onduidelijk is welk concreet beleid is er om dit daadwerkelijk te bereiken. Uit de visie komt het beeld naar voren dat het vanzelfsprekend is dat de normen worden gehaald, zonder dat het hoe wordt toegelicht. --> Hoe worden de normen KRW-normen water en WHO-normen lucht gehaald?	Het is niet vanzelfsprekend dat de KRW-doelen worden gehaald. Er moet nog veel gebeuren. Wij hebben met deze formulering vooral willen aangeven dat wij de KRW-doelen niet willen temporiseren. Bij het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit zijn vooral waterschappen aan zet (zij treffen verbetermaatregelen in en rond KRW-waterlichamen) en het Rijk (rijksregelgeving op gebied van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en andere chemische stoffen). Als provincie participeren we samen met de Noord-Hollandse waterschappen en de landbouwsector in het programma Bodem en Water, dat voornamelijk gericht is vermindering van agrarische emissies naar het grond- en oppervlaktewater. Verder maken we onze eigen provinciale vaarwegen zoveel mogelijk KRW-proof. En we hebben ons beleid op het gebied van bodemdaling, natuur en landbouw wat ook bijdraagt aan de waterkwaliteit.
ZO-0338	**7. Een belangrijke krische succesfactor: ruimtereserveringen voor circulaire economie en energie" in de zienswijze** De ontwikkeling van de circulaire economie (CE) is een ambitie op Europees, rijks en provinciaal en gemeentelijk niveau. Doelstelling vanuit het Rijk is dat economie in 2050 circulair is. Voor de ontwikkeling van CE is er ruimte nodig die veelal is gerelateerd aan de locatie van lokaal beschikbare materialen. Dit komt doordat bepaalde grondstoffen bederfelijk zijn of andere materialen stromen al reeds zijn geclusterd maar nog niet circulair zijn. De omgevingsvisie geeft geen inzicht in hoe dit ruimtelijk verder wordt uitgewerkt. Welke materiaalstromen zijn belangrijk en waar is hiervoor de juiste locatie? De provincie is het bevoegde gezag voor bedrijven waarvan een deel is geconcentreerd in de aangewezen CE-gebieden. Uitgangspunt is dat er minder afval wordt geproduceerd, dat afvalstromen	Zoals ook op p. 48 staat aangegeven zijn het drie locaties. Wij zijn het met indiener eens dat er overal kansen zijn voor circulaire economie, maar richten ons in de Omgevingsvisie met name op de grootschalige kansen aangezien de realisatie daarvan ook specifieke eisen stelt zoals beschikbare ruimte voor hogere milieucategorieen. Een verdere detaillering van mogelijke technieken en bijbehorend ruimtebeslag is in het kader van de Omgevingsvisie, die een strategische visie voor de lange termijn is, niet aan de orde.

	zuiverder en dus beter verwerkbaar worden door een betere scheiding en dat er minder recyclebaar afval wordt gestort. Daarom is van belang om ook bij provinciale bedrijven te stimuleren dat er meer preventie, scheiding en minder storten van afval zal plaatvinden. De verschillende vormen van opwekking van hernieuwbare energie brengen de noodzaak van ruimtereserveringen met zich mee. De Nieuwe energie is vooral gericht op windmolens. Duurzame energie is afhankelijk van de variabiliteit van het aanbod. Deze variabiliteit kan worden opgevangen door (centrale) energieopslag. Energieopslag is een wereldwijd opkomende techniek die een ruimtebeslag vraagt. In de visie is nog niet ingegaan op opslag van duurzame energie die niet van windmolens afkomstig is. -Er worden drie locaties aangewezen voor CE, namelijk Westas, het Westelijk havengebied en Boekelermeerpolder. De kaart laat er maar twee zien. Hoeveel zijn het er nu? -Waarom wordt er geen aandacht gegeven aan de CE-ambities van andere gemeenten zoals een Agriport (Hollands Kroon) of voedselindustrie (Zaanstad en Wormerland) waarin veel biomassa vrijkomt? -Hoe werkt de ambitie op het gebied van circulaire economie, door bij bedrijven die onder provinciaal toezicht staan? -Welke mogelijke technieken leiden tot welk ruimtebeslag? Is het mogelijk in de Omgevingsvisie een meer gedifferentieerd inzicht te geven in de ruimtereserveringen die technisch -Er moeten strategieën komen voor warmtesystemen die de warmte van hernieuwbare bronnen samen met restwarmte van bedrijven naar afnemers brengen (bedrig wijk en regio). Aan welke strategieën wordt gedacht? Hoe schat de provincie op de korte en de lange termijn de rentabiliteit van deze warmtesystemen in?	
ZO-0341	**8. Geluid als factor in de leefomgevingskwaliteit.** Voor wat betreft het geluid als factor in de leefomgevingskwaliteit merken wij het volgende op: --> •Bij geluid - en mogelijk bij andere onderwerpen - speelt ook hinder een rol. Moeten de doelen gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie niet worden uitgebreid met bestrijding van hinder? •De visie geeft aandacht aan het grondlawaai van vliegtuigen bij Schiphol. Dat lawaai is nog niet geregeld in enige regelgeving. Ziet de provincie voor zichzelf daarin een taak? •Met de komst van de Omgevingswet komt er voor provinciale wegen de aanvullende verplichting om langs deze wegen geluidproductieplafonds vast te stellen. Gaat de provincie uit van een standstill beginsel of van vermindering van de geluidproductie op provinciale wegen?	Het bestrijden van geluidsoverlast zien wij als onderdeel van een gezonde leefomgeving, dit is ook zo verwoord in de tekst van de Omgevingsvisie. Net als bij de andere aspecten van de fysieke leefomgeving geldt voor geluid dat wij, waar de omstandigheden dit toestaan, de ruimte voor verbetering opzoeken.
ZO-0343	**9. Meer aandacht voor de risico's van strijdigheid tussen ontwikkelprincipes.** De PlanMER vraagt terecht om meer aandacht voor de risico's van strijdigheid tussen ontwikkelprincipes, zoals de ruimtereserveringen voor duurzame energieopslag die concessies vragen aan de ontwikkelprincipes die zijn gericht op natuur. Ook op het niveau van installaties kunnen dergelijke tegenstrijdigheden voorkomen: zo kan een bepaalde installatie goed zijn voor de energietransitie, maar een negatief effect hebben op de externe veiligheid of de luchtkwaliteit. Bekend is de discussie over Pelletkachels en biomassaketels die met hout als brandstof leiden tot minder broeikasgassen dan een ketel op gas, maar zij stoten wel meer fijnstof uit dan verwarming op gas of stroom. --> We vragen om in de visie meer aandacht te geven aan de risico's van strijdigheid tussen ontwikkelprincipes	Tussen ontwikkelprincipes kunnen, indien niet zorgvuldig en in samenhang toegepast, strijdigheden bestaan. De PlanMER geeft daar, zoals indiener ook aangeeft, voorbeelden van. De Omgevingsvisie NH2050 ontkent deze mogelijke strijdigheden niet. De ontwikkelprincipes mogen dan ook niet los van elkaar beschouwd en toegepast worden, maar moeten juist in totaliteit en in samenhang worden gebruikt. Op die manier kunnen mogelijke tegenstrijdigheden worden herkend, op basis waarvan er een verantwoorde afweging kan worden gemaakt.
ZO-0344	**10.De OD NZKG als partner in bestaande en toekomstige programma's ter uitvoering van de visie.**	

	Het is goed dat de provincie de uitwerking samen met de regio ter hand neemt als onderdeel van regionale samenwerkingsagenda's. --> De OD NZKG kan een goede bijdrage leveren aan: •de regionaal ingestoken programma's Samenwerking Noordzeekanaalgebied en Schiphol. •de beantwoording van de vraag hoe het regionale uitvoerings- en handhavingsbeleid eruit moet gaan zien gelet op de doelen die de provincie in de Omgevingsvisie stelt. •de programma's en andere initiatieven die gericht zijn op de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie, zoals het programma Transitie Energie en Grondstoffen TEG). Wij wensen u veel succes bij het definitief maken van de Omgevingsvisie NH2050. Wij zien uit naar de samenwerking in de uitvoering van de visie.	De OD NZKG zien wij als opdrachtnemer en als partner bij specifieke vraagstukken. Wij maken graag gebruik van de kennis en kundigheid, vanuit de uitvoering, bij de OD NZKG.

ZW-0086 Vervoerregio Amsterdam		
ZO-0312	Geacht college, Met interesse heeft de Vervoerregio Amsterdam kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 die u ons op 18-06-2018 heeft doen toekomen. Juist voor de Vervoerregio is dit een belangrijk document, immers: mobiliteit is een afgeleide van de ruimtelijke ordening in de regio, en wordt daar in hoge mate door bepaald. De grote opgave voor de regio, met tegelijkertijd groei én de noodzaak om te voldoen aan doelstellingen voor leefbaarheid en internationale afspraken (zoals de klimaatdoelen van Parijs) maken een integrale visie extra urgent. In dat kader zijn wij verheugd om te lezen dat het belang van "nabijheid" terugkomt in de visie. Dit is bij uitstek een tot nu toe onderbelicht onderwerp waarmee bovenstaand dilemma kan worden overstegen. Het plan geeft ons verder aanleiding als volgt te reageren. **Strategische Visie Mobiliteit en Beleidskader Mobiliteit** Wij missen het benoemen van onze gezamenlijk opgestelde Strategische Visie Mobiliteit, en het Beleidskader Mobiliteit van de Vervoerregio Amsterdam in uw Ontwerp-Omgevingsvisie. We zien elementen uit de Strategische Visie Mobiliteit in hoofdlijnen in de visie terugkomen, maar onderdelen van de Omgevingsvisie zijn er ook mee in tegenspraak. Aangezien de Strategische Visie Mobiliteit ook door de Provincie Noord-Holland is vastgesteld, is het belangrijk dat er geen licht zit tussen de twee beleidsdocumenten.	De Omgevingsvisie is het strategisch kader voor de gehele fysieke leefomgeving volgens de Omgevingswet. De provincie Noord-Holland heeft in de Omgevingsvisie de balans gezocht tussen de economische groei en de gezonde leefomgeving. Daarbij spelen meerdere belangen, die met elkaar in evenwicht moeten worden gebracht. Mobiliteit is hierin een belangrijke factor. De strategische visie heeft als input gediend, naast alle andere beleidsdocumenten. In de uitwerking van de Omgevingsvisie voor het onderdeel Mobiliteit (Agenda Mobiliteit), zal de relatie met de Strategische visie duidelijk gelegd worden.
ZO-0314	**Urgentie en koers - samenhang bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling** De Vervoerregio vindt dat de samenhang tussen ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid onvoldoende in de Ontwerp-Omgevingsvisie naar voren komt. Deze samenhang zien we graag scherper in het stuk terugkomen. Er zullen noodzakelijke keuzes gemaakt moeten worden over waar en wanneer ruimtelijke ontwikkeling mogelijk is, in samenhang met de beschikbare mobiliteitsnetwerken. In de onderstaande alinea's wordt deze constatering nader toegelicht. Op pagina 9 wordt 'Mobiliteit' als één van acht meest urgente ontwikkelingen genoemd. Hier legt u goed de link tussen de ruimtelijke ontwikkeling en de mobiliteitsvraag. Echter op pagina 10 bij 'Verstedelijking' ontbreekt deze directe link met de bereikbaarheid van de verdichtings- en verstedelijkingsopgaven. U stelt hier de vraag hoe de verdichting- en verstedelijkingsopgaven zo goed mogelijk kunnen worden gefaciliteerd. Een goede analyse van de mobiliteitsopgaven is daarbij cruciaal en kan de keuze voor ruimtelijke ontwikkelingen mede sturen. Bij de ambities voor koers NH 2050 (op pagina 12) bij het onderdeel 'Wonen en werken' komt de onlosmakelijke samenhang tussen wonen en werken niet duidelijk naar voren. Bij het onderdeel	Indiener verwijst naar de samenvatting van de Verkenningen NH2050 op pagina 9 en 10. Alle daar genoemde onderwerpen dienen in samenhang te worden beschouwd. Wij zijn het dan ook eens dat continu oog moet zijn voor de samenhang tussen ruimtelijke ontwikkelingen en bereikbaarheid. In de oplossingssfeer gaat het inderdaad niet alleen over nieuwe infrastructuur de hardware), maar ook en vooral over het beter benutten van het bestaande en nieuwe toepassingen en oplossingen zoals ook het door indiener genoemde mobility as a service zoals door ons aangehaald op pagina 36. De aangehaalde passages ut Verkenningen NH2050 en Koers NH2050 vormen de opmaat naar onze visie. De Omgevingsvisie geeft daarbij het strategisch ruimtelijk kader aan voor de lange termijn. In onze visie hebben wij een drietal ontwikkelprincipes die de door indiener gevraagde samenhang tussen bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling benoemd. Ontwikkelprincipe 3 in het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit wat gaat over het clusteren van ruimtelijk economische ontwikkelingen bij OV-knooppunten, ontwikkelprincipe 9 wat handelt over het verbeteren van het mobiliteitssysteem in de metropoolregio Amsterdam en ontwikkelprincipe 13 wat handelt over de samenhang van bereikbaarheid in minder verstedelijkte gebieden. Bij het onderzoek naar het probleem en de

	'Mobiliteit' wordt de optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur wel genoemd. Wel vragen wij ons af wat u hier met 'infrastructuur' bedoelt, aangezien verder over 'mobiliteit' en 'bereikbaarheid' wordt gesproken en de oplossingen voor mobiliteitsknelpunten juist ook kunnen worden gezocht in bijvoorbeeld technische innovaties, Mobility as a service en dergelijke.	mogelijke oplossingen dient altijd een goede analyse van de mobiliteitsopgave plaats te vinden. Daarover delen wij dezelfde mening.
	Visie - samenhang bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling In de paragraaf 'Leefomgevingskwaliteit' op pagina 20 van de Ontwerp-Omgevingsvisie gaat het onder andere over de clustering van ruimtelijk-economische ontwikkeling rond infrastructuurknooppunten. Dit wordt aan duurzaamheidsprincipes gekoppeld, wat we aanmoedigen, alleen geldt hier ook dat analyse van de mobiliteitsopgave noodzakelijk is om een verantwoord knooppuntenbeleid te kunnen voeren. Bij het hoofdstuk 'Metropool in ontwikkeling' (vanaf pagina 32) geeft u aan dat investeringen in het mobiliteitssysteem samen moeten gaan met intensivering (en uitbreiding) van woon-werklocaties. Ook geeft u aan dat het mobiliteitssysteem moet meegroeien met de verstedelijking. De uitdaging hier is nu juist om ondanks de groei te komen tot een duurzaam, toekomstbestendig mobiliteitssysteem. Het is niet duidelijk voor ons op welke manier u dit dan wilt realiseren. **Mobiliteitsambitie - aandachtspunt** Een aandachtspunt van de Ontwerp-Omgevingsvisie is het spanningsveld tussen de gevoelde urgentie voor meer capaciteit op het wegennet enerzijds en de zorg voor het landschap, druk op de ruimte en leefbaarheid anderzijds. Op pagina 36 staat bijvoorbeeld dat naast het openbaar vervoer- en fietsnetwerk, ook een vergroting van de capaciteit van het wegnetwerk nodig is. Het vergroten van de capaciteit van het wegnetwerk lijkt ons tegenstrijdig met behoud van het landschap, met de strategische opgave 'Zuiniger, schoner en stiller' in de Strategische Visie Mobiliteit en met het behalen van het klimaatverdrag van Parijs (CO 2-neutraal mobiliteitssysteem vanaf 2050). In de Omgevingsvisie wordt niet duidelijk op welke manier u deze opgaven met elkaar in overeenstemming wilt brengen. In de Strategische Visie Mobiliteit staat bij de strategische opgave 'Zuiniger, schoner en stiller' genoemd dat dit te bereiken is door: effectiever en efficiënter; reisafstanden verkleinen door slimme alternatieven te zoeken voor fysieke mobiliteit. De Vervoerregio ziet dan ook graag dat extra op dit soort oplossingen wordt ingezet, zoals smart mobility en beter benutten. Ook zien we graag duidelijker op pagina 36 benoemd dat een schaalsprong in het openbaar vervoer noodzakelijk is.	
ZO-0315	**Nabijheid** We zijn verheugd om de aandacht voor 'nabijheid' terug te lezen in uw Ontwerp-Omgevingsvisie (pagina 42, punt 12). Zowel in onze gezamenlijk Strategische Visie Mobiliteit als het Beleidskader Mobiliteit heeft 'nabijheid' een prominente plek als strategische opgave. Nabijheid kan op kleine en op grote schaal als het gaat om het terugdringen van afstanden die overbrugd moeten worden. Dit door functies slim in elkaars nabijheid te plaatsen, in hoge dichtheid te bouwen en om de noodzaak om mobiel te zijn te verminderen. Dit is een belangrijk onderdeel in de onlosmakelijke, wederzijdse samenhang tussen ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid. Graag werkt de Vervoerregio Amsterdam met de provincie Noord-Holland samen om dit nieuwe thema te vertalen in concrete acties.	We gaan graag in op het aanbod van indiener om gezamenlijk verdere uitwerking te geven aan de strategische opgave.
ZO-0316	**Extra spoorontsluiting Schiphol** Op pagina 38 geeft u als mogelijke oplossing voor de landzijdige ontsluiting van Schiphol Noordwest het doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp aan. De Vervoerregio adviseert om dit globaler te benoemen, bijvoorbeeld 'het toevoegen van extra spoorontsluiting voor Schiphol, in de vorm van bijvoorbeeld een Schipholmetro'. Voordat een keuze	Wij onderschrijven dat er onderzoek nodig is naar de best mogelijke oplossing voor de landzijdige ontsluiting van Schiphol Noordwest op langere termijn. Het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol handhaven we als formulering, omdat de term 'Noord/Zuidlijn' vooralsnog het meest tot de verbeelding spreekt. We zijn het ermee eens dat er nog diverse oplossingsrichtingen mogelijk zijn.

	voor een Schipholmetro kan worden gemaakt is onderzoek gewenst naar deze én andere oplossingen voor deze ontsluiting op lange termijn.	
ZO-0318	**Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI)** Op pagina 68 staat het volgende: "Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maak die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie." Graag horen wij hoe de afstemming van het PMI is geregeld met de projecten die in de Vervoerregio zijn gepland. Daarnaast vragen wij ons af hoe de Agenda Mobiliteit inhoud kan genereren voor uw Omgevingsvisie als deze bijna gereed is en de Agenda Mobiliteit nog in de maak is.	De Omgevingsvisie geeft het strategische langetermijnbeleid aan en de Agenda Mobiliteit zal de korte en middellange termijn beschrijven. Via het PMI (straks: programma Mobiliteit) zal uitvoering worden gegeven aan dit beleid. In het werkproces is er nadrukkelijk voor gekozen om de totstandkoming van de Agenda Mobiliteit en de Omgevingsvisie parallel te laten lopen. Dit betreft voornamelijk de strategische kaders. Nu de ontwerp-Omgevingsvisie gereed is, kan de Agenda Mobiliteit verder uitgewerkt worden. De Omgevingsvisie gaat niet in op specifieke projecten of de relatie tussen uitvoeringsprogramma's.
ZO-0319	**Regionaal spoor (Wet Lokaal Spoor)** In de Omgevingsvisie staat niet vermeld hoe om te gaan met het regionaal spoor (Wet Lokaal Spoor) binnen de provincie en wat de rol van de Vervoerregio hierbij is.	Het klopt dat we in de Omgevingsvisie niet specifiek op het regionaal spoor ingaan. De Omgevingsvisie geeft het ruimtelijk strategisch provinciale kader voor de lange termijn aan. De rol van de Vervoerregio binnen de Wet Lokaal Spoor vinden we te specifiek en daarom niet thuishoren in onze Omgevingsvisie.
ZO-0320	**Tekstuee**l Op pagina 42 ontbreekt bij de onderste alinea (eerste zin) het laatste woord: 'Regionale centrumsteden en dorpen kunnen binnenstedelijk verder groeien, rond een goed functionerend OV-knooppunt en een aantrekkelijke (historische) ...'. **Vragen?** Wij hopen dat u bovenstaande reactie kunt benutten bij de verdere afronding van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Bij vragen kunt u altijd contact met ons opnemen. Wij wensen u succes met de voortgang en verzoeken u om de Vervoerregio nauw te betrekken bij de verder uitwerkingen. Hoogachtend, L.T. Goossens Manager Team Beleid	Wij danken indiener voor de oplettendheid. Op pag. 42 is in de eerste zin van de laatste alinea het woord 'kern' weggevallen. Dit zullen wij herstellen.

ZW-0087 Kennemerland B.V.		
ZO-0308	Geacht College, Met interesse hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. De inspraakprocedure van de Ontwerp Omgevingsvisie en de PlanMer loopt van 18juni tot en met 30 juli 2018. Via de schriftelijke reactie maakt Kennemerland Beheer haar zienswijze aan u kenbaar. Kennemerland Beheer is eigenaar van gronden van de woningbouwlocaties Nederhorst Noord en Ilpendam Noord en aan te merken als rechtstreeks belanghebbende bij deze Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 en PlanMer. In de eerste plaats willen wij uw college complimenten maken met de ontwerp omgevingsvisie. Via een transparant en interactief proces is een uitwerking gegeven aan het door Provinciale Staten op 18december2017 vastgestelde koersdocument.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0309	Na zorgvuldige bestudering van de beide ontwerpen constateren wij echter dat abusievelijk en onterecht de bovengenoemde woningbouwlocaties niet zijn opgenomen op de verbeelding van de Omgevingsvisie NH2050 (Noord-Holland in beweging pag. 18). De locaties liggen beiden aansluitend aan bestaand verstedelijkt gebied en beantwoorden als zodanig aan de "Koers NH 2050 Ambities en doelstellingen" zoals vastgesteld door Provinciale Staten op 18 december 2017 (Omgevingsvisie pag. 182 kolom onder b. Wonen en Werken).	Wij doen geen uitspraken over specifieke locaties. De Omgevingsvisie schetst kaders. Op de visiekaart staat een aantal grotere nieuwbouwlocaties aangegeven. De visiekaart beoogd hierin niet uitputtend te zijn. Uitvoeringsafspraken, zoals over woningbouw en specifieke woningbouwlocaties worden niet in de Omgevingsvisie opgenomen maar opgenomen in regionale afstemmingsprogramma's over woningbouw.

	<u>Locatie Nederhorst Noord</u> Het na de Gemeenteraadsverkiezingen 2018 geinstalleerde college van Burgemeester en wethouders van Wijdemeren heeft in haar coalitieprogramma aangegeven positief te staan tegenover woningbouwontwikkeling op deze locatie. De eerste gesprekken hierover met het college hebben plaatsgevonden. Doel is een gasloze, klimaatadaptieve wijk te ontwikkelen voor de lokale behoefte met grote aandacht voor en een respectvolle inpassing in de landelijke omgeving. Deze ontwikkeling kan daarnaast ook ruimschoots inspelen op de sociale woningbehoefte die er in Nederhorst den Berg aanwezig is. Wij verzoeken u om de locatie Nederhorst Noord op te nemen op de Verbeelding. **<u>Locatie Ilpendam Noord</u>** In de streekplanuitwerking Waterlands Wonen van 2008 is deze locatie voorgesteld door uw college. Met de ondertekening van de pilot bestuursakkoord Waterland door uw college als grote trekker, het rijk en de betrokken gemeenten in 2011 is de locatie enigszins op achtergrond geraakt hoewel deze nog lange tijd in de gemeentelijke woningbouwprogrammering is meegenomen. Door de aanhoudende woningbouwtekorten en het uitblijvende succes van de eerdergenoemde pilot waar over 875 woningen bestuurlijke afspraken zijn gemaakt door uw college, welke overigens niet terug te vinden is in de Ontwerp Omgevingsvisie, lijkt de locatie Ilpendam een goede keuze. De locatie grenst aan bestaand stedelijk gebied en is goed ontsloten door openbaar vervoer en ligt in de directe invloedssfeer van de MRA regio waardoor nut- en noodzaak bij voorbaat aangetoond zijn. Wij verzoeken u om de locatie Ilpendam Noord op te nemen op de Verbeelding. Wij vertrouwen u hiermee correct te hebben geinformeerd en verblijven in afwachting van uw positieve respons. Hoogachtend en met vriendelijk groeten,	

ZW-0088 EVM Land of Watermanagement		
ZO-0307	**Peilverhoging** Rijkswaterstaat IJsselmeergebied werkt gestaag aan dit "Plan van de (vorige) eeuw" want in het toelichtingsboekje bij de Expositie "De afsluiting van de Zuiderzee en de inpolderingen in het IJsselmeer" te Lelystad in 1957, werd al geschreven over verhoging van het peil indien nodig voor de waterbehoefte. Gemiddeld valt er in Nederland een waterschijf van 750 mm per jaar. Doordat de regenintensiteit blijkt toe te nemen (meer regenwater in een kortere tijd) en daarmee ook langere drogere perioden, i s een grotere (rivier en/of regen)waterbuffer nodig. Zo'n waterbuffer is een IJsselmeer met wisselend peil en daarmee ontstaat tevens een grotere "natuurlijke " dynamiek. Door de Delta-commissie-Veerman wordt gedacht aan een maximale peilverhoging van ongeveer 1,5 meter in honderd jaar ten opzichte van het huidige peil. Laten we het houden op maximaal tot + 1 N.A.P. , dit wordt al eens wat en komt ongeveer overeen met het hoogwaterpeil voordat de Afsluitdijk er kwam. In een gebied dat bestaat uit Land of Water, is water wat betreft Ruimtelijke Ordening altijd leidend, maar wordt voor onze veiligheid in toom gehouden en werd daarmee wel heel erg lijdend. Zeker door de opkomst van de automobiliteit na ongeveer 1900 en helemaal na de Tweede Wereldoorlog hebben de landrotten (ook bij instanties) het teveel voor het zeggen gekregen ten opzichte van de waterratten. Heel Holland alsmede de IJsselmeerpolders zijn in het verleden op afwatering aangelegd, terwijl we dit zoete water met wat buffering eigenlijk heel goed kunnen gebruiken voor verschillende toepassingen, voordat het op de Waddenzee wordt geloosd. Zoet water hebben we toch echt nodig als drinkwatervoorziening voor mens en dier, alsmede voor de Land- en Tuinbouw, als doorspoeling tegen verzilting en hierdoor een betere waterkwaliteit voor beregening indien sprake is van een periode met (regen)water tekort. Een IJsselmeer op een hoger peil kan grotere (vracht)schepen hebben en door een groter verval wordt een energiecentrale in de Afsluitdijk rendabeler. Bij een hoger IJsselmeerpeil stijgt door kwel ook het grondwaterpeil door opbolling van de grondwaterspiegel in de polder en de bebouwde stad. Daarom zullen op middellange termijn de grachten moeten worden hergraven, omdat anders de grondwaterstand in onze binnenstad en vocht in huizen niet meer beheersbaar is. Door het hogere IJsselmeerpeil dient er bij calamiteiten (te hoog peil in havens achter de sluizen) wel een mogelijkheid voor lozing van IJsselmeerwater vanuit de havens naar de polder te zijn omdat anders de stad kan onderlopen. Aan een "Overhaal" bij het Rad hebben we in dit geval daarom niets. Het is een beetje zonde van het werk en het geld maar er zullen een paar onlangs gerealiseerde gebouwen in de stad moeten worden wegbestemd. Dit betekend waarschijnlijk in het ene geval sloop en in het andere geval een slechte bereikbaarheid in de toekomst, waardoor een functiewijziging noodzakelijk is. Dit betreft de gebouwen: "Vijzelpoort" op de hoek Vijzelstraat/ Wegjes door de Wegjesgracht en "de Commandotoren" op de hoek Waaigat/Vette knol voor een schutsluis, waarbij tevens een hoog/laag waterverbinding voor de kleine (plezier)vaart ontstaat. Nu we toch bezig zijn, in plaats van Watermusic kan op Tussen twee havens een replica van de oude Stadsherberg worden gebouwd, zoals die stond op het eiland. De veerboten leggen nu daar aan, terwijl dit vroeger bij de Harlingersteiger was, vandaar dat dit toen het "Station voor stoomboten" "Resumé; dijken omhoog, sluizen rond IJsselmeer weer schuttend maken, onderloopsheid van dijken uitzoeken, grachten hergraven, waterpeil langzaam verhogen, schepen met grotere diepgang op IJsselmeer. Ken niet te dol, dus werk genoeg voor de komende 25 jaar." Vriendelijke groet, Erwin Metten Enkhuizen	Wij hebben deze zienswijze met interesse gelezen. Als reactie kunnen wij zeggen dat wij uitgaan van de eerder genomen deltabeslissingen over de zoetwatervoorziening en de waterveiligheid in het IJsselmeergebied. Deze deltabeslissingen zijn met alle betrokken partijen in het Deltaprogramma IJsselmeergebied genomen, met oog op de lange termijn, daarmee ook de termijn van de Omgevingsvisie omvattend. Indiener heeft een andere visie op het peilbeheer in het IJsselmeergebied, die in de aanloop naar de deltabeslissingen wel is overwogen, maar is verworpen, onder andere vanwege financiële en maatschappelijke bezwaren tegen het verhogen van alle dijken rond het IJsselmeer. Meer informatie hierover is te vinden in de documenten over de deltabelissingen, in het bijzonder die over het IJsselmeergebied.

ZW-0089 EVM Land of Watermanagement		
ZO-0305	Nieuw Holland (aansluiting op Circulaire Sporen) Een overslageiland ter hoogte van Petten op zo'n 20 kilometer uit de kust. Aan de zeekant dienen, met een waterdiepte van zo'n 25 meter, de grootste zeeschepen te kunnen worden gelost. Bij Sjanghai is zoiets gebouwd door ons Hollanders, op een bestaand eiland, waar 13 zeeschepen tegelijk kunnen afmeren en 30 binnenvaartschepen aan de over- en binnenkant. De Prinses Amaliatunnel, bestaande uit 2 x 2 rijbanen en twee spoorlijnen zal de verbinding leven met het vaste land. Op dit eiland een vrachtluchthaven situeren om alle modaliteiten via land, water en lucht te kunnen laten samenwerken. De veel lawaai makende vliegtuigen met vracht, worden uiteraard graag gemist op Schiphol en dan is die zielige vertoning in zo'n rijk land als Nederland daar ook eens grotendeels over. Op het eiland kan ook (een) waterstofproductiefabriek(en) worden gesitueerd. De kabels met elektriciteit afkomstig van de windturbines kunnen daar aanlanden. Via centrale transformatorstations, gesitueerd op omgebouwde boorplatforms, kan deze elektriciteit, omgevormd van wissel- naar gelijkstroom, worden aangevoerd. Enkhuizen, 28 juli 2018 EVM Land of Watermanagement	Wij danken indiener voor de gedane suggesties.

ZW-0090 EVM Land of Watermanagement		
ZO-0304	Onze Boer en Tuinderstand piept en kraakt in al zijn geledingen door de oud-olie-geld gestuurde economie. Door schaalvergroting na de Tweede Wereldoorlog heeft men aldoor tegen goedkopere prijzen en veel meer kunnen produceren per hectare grond. Ook hebben we de omschakeling gehad van open/grondteelten naar bedekte teelten in kassen en schuurkassen. Het is zelfs zo erg geworden dat op de beste gronden in de Wieringermeer in het Agriport-complex en het Stivas-gebied, gelegen in polder het Grootslag op de grens van Andijk en Wervershoof allemaal betonvloeren zijn gestort en substraatteelt of hydrocultuur wordt toegepast en de van nature rijke gronden totaal niet meet worden gebruikt. Het verdienmodel in alle agrarische sectoren (behalve de zaadteelt als we die er ook onder mogen scharen) is steeds verder uitgehold. Dit geeft enorm veel spanningen in een sector die moet voorzien in onze eerste levensbehoefte. Het overgrote deel van de boerenstand is boven de 50 jaar en hun kinderen hebben weinig trek om zo hard te moeten werken voor zo weinig verdiensten, het hoofd is vaak moeilijk boven water te houden. Boeren en Tuinders hebben echter geen tijd om te klagen en hiervoor aandacht te vragen en teren steeds verder in op hun eigen vermogen, indien nog aanwezig, om het bedrijf overeind te houden. Wordt het bedrijf al overgenomen door kinderen dan is een geschikte partner vaak niet te vinden (Boer zoekt vrouw) en als er dan kinderen komen wordt de stress door tijdgebrek vaak onhoudbaar. Scheidingen zijn het gevolg en in het gunstigste geval kan het bedrijf worden verkocht aan de buurman voor schaalvergroting. Als voorbeeld de Wieringermeer waar huiskavels 40 hectare zijn en de Zuidelijke Flevopolder drooggevallen in 1968 waar deze 80 hectare bedragen. Had laatst een gesprek met een jonge boer van 42 in een clubsauna in de Wieringermeer. Hij had het bedrijf van zijn ouders in de Wieringermeer overgenomen met zijn vrouw. Na de geboorte van hun kind trok zijn vrouw het niet meer. Gescheiden en hij is weer bij zijn ouders gaan wonen en zijn vrouw heeft een huurwoning betrokken in een stad verderop. Hij wist niet wat te doen, zijn ouders zijn op leeftijd en alleen het bedrijf runnen lukt niet. Naarstig op zoek naar een nieuwe vrouw of toch de buurman nog maar eens weten te interesseren. Er zijn natuurlijk ook andere vormen van productiebedrijven mogelijk waarbij gedacht kan worden aan levensgemeenschappen in zeg maar commune-vorm met gelijkgestemden die in ieder geval in hun eigen onderhoud voorzien en daarnaast beperkt voor de markt produceren en dit is in ieder geval wat. Bestemmingsplanvoorschriften staan zulke zaken echter vaak niet toe, doordat bijvoorbeeld uitgegaan worden van traditionele verhoudingen en slechts één bedrijfswoning is toegestaan, met bij hoge	De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen. De provincie Noord-Holland ondersteunt Stivas ter behoud en versterking van de agrarische structuur. Op dit moment en naar verwachting in de toekomst blijft er een grotere vraag dan aanbod van agrarische gronden.

	uitzondering een tweede bedrijfswoning. De komende jaren komen er niet alleen al in de enigszins verouderde maar zeer economische ingerichte Zuiderzeepolders gronden vrij, maar op het oude land is dit helemaal gigantisch en wie gaat deze gronden onderhouden en komt er nog wel voldoende voedsel op de markt. Als voorbeeld kan de rozensierteelt worden genoemd die al geheel het loodje heeft gelegd in ons land door fatale ziektedruk ontstaan door ingevlogen producten! Fruitkwekers die grote arealen hebben en beregeningproblemen door zoute kwel stoppen! Resumé, soepeler omgaan met bestemmingsplanvoorschriften of vrijstellingsmogelijkheden scheppen via voorbereidingsbesluiten en Art-19 procedures. Er is een grote crisis aanstaande in ons land door oud-geldsturing en gebrek aan jonge handjes! 30juli 2018, EVM Land of Watermanagement, Anne Brink en Erwin Metten	

ZW-0091 Gemeente Ouder-Amstel		
ZO-0288	Geacht college, Op 18 juni 2018 heeft uw college de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (hierna: Omgevingsvisie) ter inzage gelegd. De Omgevingsvisie geeft kaders voor de ruimtelijke opgaven voor de komende jaren in de provincie Noord-Holland. Wij onderschrijven de hoofdambitie, de sturingsfilosofie en de ambities. Wij kunnen ons vinden in de ontwikkelingen die de provincie in de Omgevingsvisie schetst als urgent, zoals daar zijnde de bedreiging van de klimaatverandering; de aandacht voor de kwaliteit van bodem, water en lucht; het investeren in het herstel van de biodiversiteit; de economische transitie; problematiek van mobiliteit, verstedelijking en landschap en de energietransitie. Wij maken van de gelegenheid gebruik om een aantal voor ons belangrijke punten te benadrukken. **Nieuwe energie** Bij de energietransitie benoemt de Omgevingsvisie zowel de verduurzaming als de transitie naar opwekking en gebruik van duurzame energie. Waarbij de Omgevingsvisie terecht stelt dat elektriciteit op veel meer plekken zal worden opgewekt dan dat we gewend zijn. In aansluiting hierop verwachten we van de provincie bij uitwerking en toepassing van de Omgevingsvisie een constructieve grondhouding ten aanzien van lokale initiatieven met betrekking tot de realisatie van duurzame energiebronnen zoals windmolens en zonnepaneelvelden, b.v. langs de A9 en bij of op de Ouderkerkerplas. We zien in de ontwerp omgevingsvisie weinig houvast dat de provincie op dit vlak het door haar uitgesproken principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' zal vasthouden. Gemeenten willen, even als de provincie, een neutrale energiebalans realiseren en daarbij de binnen hun gemeente aanwezige kansen benutten. Daarbij zal de afweging of dergelijke ontwikkelingen bij de realisatie op lokaal niveau passend zijn in het draagvermogen van het landschap zeker ook lokaal worden gewogen. Wij vertrouwen er op dat we hier naar de aard en bedoeling van de Omgevingswet in kunnen handelen.	Wij danken indiener voor de zienswijze en zijn verheugd te constateren dat indiener de hoofdambitie, sturingsfilosofie en ambities uit onze visie deelt. De Omgevingsvisie geeft richting aan de energietransitie, rekening houdend met alle andere ruimtelijk-economische opgaven. In de Regionale Energiestrategieën die in het kader van het Klimaatakkoord worden opgesteld, zal in samenspraak met gemeenten, bedrijven en overige stakeholders nader invulling worden gegeven aan het opwekken, besparen, opslag en transport van energie. Daarnaast werken we de Omgevingsvisie graag met andere partijen uit in Omgevingswetinstrumenten, zoals de Omgevingsverordening en programma's. Wij nodigen de gemeente van harte uit om daarbij betrokken te zijn.

ZO-0290	**Kwaliteit van de Leefomgeving** Als hoofdambitie geeft u in de Omgevingsvisie aan te streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. De gemeente Ouder-Amstel staat aan de vooravond van de realisatie van een grote woningbouwopgave. Met deze woningbouw in De Nieuwe Kern (DNK), gelegen binnen het stedelijk gebied met uitstekende OV-voorzieningen, wordt een bijdrage geleverd aan de enorme vraag naar woningen in Metropoolregio Amsterdam. Gezien de omvang van de opgave, zullen we hiervoor een MER opstellen. Ons inziens zijn het echter met name externe ontwikkelingen (lees Schiphol) die door de invloed op de luchtkwaliteit en door de geluidsbelasting effect hebben op de leefbaarheid in dit stedelijk gebied. Hetzelfde geldt voor de transformatiemogelijkheden in het gebied Amstel Business Park. Gezien de ruimte die de Omgevingsvisie biedt voor de ontwikkeling van Schiphol, vragen wij hiervoor u nadrukkelijke aandacht.	Tezamen met de indiener zijn wij van mening dat de wijze waarop Schiphol zich ontwikkelt impact heeft op de leefbaarheid in de MRA. Aangezien ons centrale streven in de Omgevingsvisie een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid is, blijven wij dan ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkelingen van de luchthaven en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkeling van Schiphol na 2020. Daarbij is van belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In ruimtelijke zin wil de provincie eraan helpen dat binnen de contouren van Schiphol woningbouw binnen BSG mogelijk kan worden gemaakt daar waar herstructureringsopgaven liggen. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.
ZO-0292	**Metropolitaan landschap** Als ambitie met betrekking tot het landschap beschrijft de Omgevingsvisie het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen. De Omgevingsvisie benoemt vervolgens als ontwikkelprincipe op dit onderwerp het versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem. Er wordt geconstateerd dat het landschap cruciaal is voor het vestigingsklimaat en het woonen leefmilieu in de metropool. De gemeente Ouder-Amstel onderschrijft deze ontwikkelrichting en ziet vanwege de ligging van een groot deel van het groenblauwe gebied tussen de kernen Duivendrecht/Amsterdam Zuidoost en Amstelveen, binnen haar grondgebied, haar nadrukkelijke betrokkenheid in de samenwerking binnen het programma Metropolitaan Landschap, waarbij de gemeente in het bijzonder pleit voor het op korte termijn hervatten van het bestuurlijk overleg Amstelscheg.	Wij zien deze zienswijze als ondersteuning van het beleid en waarderen de betrokkenheid van indiener bij het programma Metropolitaan Landschap. Het is aan de gemeenten om te besluiten over het organiseren van een bestuurlijk overleg Amstelland.
ZO-0293	**Afstemming ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur** Het college is verheugd dat de provincie stuurt op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. De gemeente Ouder-Amstel draagt de komende jaren in een belangrijke mate bij aan de forse regionale woningbouwopgave. We verwachten dat er de komende jaren circa 6000 woningen gerealiseerd zullen worden. Dit betekent dat de woningvoorraad van de gemeente meer dan verdubbelt. Het grootste gedeelte van de opgave zal gerealiseerd worden in het ontwikkelingsgebied, De Nieuwe Kern en het transformatiegebied, Amstel Business Park. Tegelijkertijd kijken we ook nadrukkelijk naar binnenstedelijke locaties in Ouderkerk. Echter om hier woningbouw te kunnen realiseren is een ontsluiting op de N522 in Ouderkerk Oost cruciaal. Wij gaan hierover graag met u in gesprek.	Wij zijn blij met de steun die indiener uitspreekt over het ontwikkelprincipe (3) over optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We gaan graag met indiener in gesprek over de betekenis van dit principe op de genoemde ontwikkelingen. Opgemerkt dient te worden dat de Omgevingsvisie geen uitspraken doet op projectniveau. Tevens is het beleid van de Provincie Noord-Holland om geen nieuwe aansluitingen te realiseren. In onze gesprekken zal de samenhang tussen de verschillende belangen duidelijk moeten worden.
ZO-0294	**Noord-Holland in beweging** In het licht van de doelstelling van de Omgevingswet verwachten wij dat de provincie particuliere initiatieven, in landschappen met een groot draagvermogen, bijvoorbeeld kernrandzones, waar een herstructurering een toegevoegde waarde oplevert voor de ruimtelijke kwaliteit van de locatie en de omgeving, de kaders hanteert zo als weergegeven in de onderliggende omgevingsvisie. Vanzelfsprekend worden ontwikkelingen (transformaties, (her)ontwikkeling en verdichting) met oog voor de kwaliteit zoveel mogelijk in stedelijke gebieden gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn er juist in of bij dorpskernen, kernrandzones, welke door particuliere initiatieven, een kwalitatieve verbetering kunnen ondergaan. Wij vertrouwen op uw constructieve houding in deze.	Uitgaande van de door de indiener aangegeven omstandigheden, zijn wij van harte bereid het constructieve gesprek aan te gaan vanuit de in onze visie geschetste ontwikkelprincipes.
ZO-0295	Daarnaast verzoeken wij de in de Omgevingsvisie opgenomen kaart op blz. 32/33 en de uitsnede daarvan op blz. 38 aan te passen. De Nieuwe Kern, met een capaciteit van 4500 woningen opgenomen in de monitor woningbouwlocaties MRA, is daarop wel aangeduid als stedelijk gebied, maar niet als woningbouwlocatie. Het gebied ten westen van Station Amsterdam Bijlmer Arena, wat tegelijkertijd is aangeduid als 'grote werkgebieden', is wel aangeduid als woningbouwlocatie, terwijl	De reactie van indiener geeft aanleiding tot de volgende wijzigingen op het kaartbeeld Metropool in ontwikkeling op pagina 32/33: - toevoeging van aanduiding voor woningbouwlocatie ter plaatse van De Nieuwe Kern - verbetering van de weergave van de woningbouwlocaties Bijlmer Arena: Amstel III en Arena poort - verwijdering van aanduiding voor woningbouwlocatieaanduiding ter plaatse van station Duivendrecht

	daar volgens de monitor woningbouwlocaties MRA geen aanleiding voor bestaat. Ten noordoosten van station Duivendrecht is een woningbouwlocatie aangegeven. Hier is echter de bestaande kern Duivendrecht gelegen. Het transformatiegebied Amstel Business Park, inclusief Entrada, opgenomen in de monitor woningbouwlocaties MRA, met een capaciteit van 3500 woningen, is eveneens niet aangeduid als woningbouwlocatie, hetgeen gezien de plancapaciteit onbetwist wel zo dient te zijn. Graag zien we deze correcties op de plankaarten aangepast. **Samenwerking** Tenslotte willen we benadrukken dat we met de onderliggende provinciale Omgevingsvisie een goede basis zien om kansen te benutten. We vertrouwen daarbij op een goede samenwerking volgens de bedoeling van de Omgevingswet. Hoogachtend, Burgemeester en wethouders van Ouder-Amstel,	- toevoeging van aanduiding locatie ter plaatse van Amstel Business Park Overigens merken wij hierbij op dat de (aanduidingen op de) kaartbeelden illustratief/indicatief van aard zijn.

ZW-0092 Vereniging Hart voor Stad		
ZO-0277	LS., Onze zienswijze is veelomvattend. En wel: Gouw project (Westerwatering) Project Prins Bernhardplein SCHANS project (Guisweg en omgeving) ASKRO project (aansluiting Assendelft – Krommenie) METRO project (Zaanstad – Westfriesland wijd) Spoorverdubbeling Hoorn - Enkhuizen A-8 project o Tijdelijke oplossing o A-8 onder de grond – definitieve oplossing Afwaarderen van de N203 (Provinciale weg). Hoogspanningsleidingen Aardgas vrij - Waterstof economie Zie bijlage Met vriendelijke groet, Vereniging Hart voor Stad Ingrid Jahn voorzitter Will Evers secretaris	Wij danken indiener voor de gedane suggesties. In de zienswijze geeft indiener oplossingen voor specifieke knelpunten. De Omgevingsvisie geeft de visie voor de lange termijn aan en spreekt zich niet op dit detailniveau uit over de genoemde projecten. In het hoofdstuk van Visie naar uitvoering staat de Agenda mobiliteit en het daaruit voortvloeiende Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur aangekondigd. Daarin zullen de concrete maatregelen en eventuele investeringen worden benoemd en de door indiener aangedragen oplossingen worden gewogen. Wilt men meer weten over de projecten in relatie tot het voorstel, dan verwijzen wij indiener daarvoor naar de betreffende webpagina (http://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer) of naar de betreffende gemeente voor nadere informatie.

ZW-0093 Stichting Hart voor het Twiske		
ZO-0273	Geachte Gedeputeerden, Wij hebben het Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 met belangstelling gelezen. Wij onderschrijven dat we voor grote en complexe opgaven staan en dat er keuzes moeten worden gemaakt. Ambities worden in het Ontwerp genoemd, maar ambities op het gebied van leefbaarheid en landschap ontbreken. Bovendien worden geen (concrete) grenzen gesteld aan menselijke activiteiten in het Ontwerp.	

	Hieronder geven wij, Stichting Hart voor het Twiske (Stichting HvhT), aan wat wij daarmee bedoelen. Onze zienswijze op het Ontwerp hebben we onderverdeeld in de volgende voor ons twee belangrijkste onderwerpen: **1. Onbalans tussen doelstellingen voor economie en leefklimaat** De Hoofdambitie van de Omgevingsvisie is streven naar 'een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Maar van een balans is geen sprake. Immers, de economie moet groeien en voor de leefbaarheid wordt geen groeiambitie genoemd. Voor de leefbaarheid wordt pas op de plaats gemaakt. Er wordt slechts 'een basiskwaliteit van de leefomgeving gegarandeerd' door in te spannen om samen met partners zo spoedig mogelijk aan de KRW- en WHO-normen te voldoen (blz 13). De ambitie gaat in feite niet verder dan voldoen aan de wettelijke eisen. In het Milieueffectrapport (PlanMER) dd 6 juni 2018 wordt o.a. geconcludeerd dat: "Indicatoren op het vlak van natuur en biodiversiteit kennen een overwegend slechte kwaliteit, net als energieinfrastructuur (ruimtegebruik). Er is daar sprake van knelpunten en problemen.' (blz 30). Verder wordt in het PlanMER geconcludeerd dat, als de Omgevingsvisie beleid wordt, de leefomgeving in 2030 in een aantal opzichten zal zijn afgenomen ten opzichte van de huidige situatie. Verzoek De onevenwichtigheid in ambities is onwenselijk. Stichting HvhT pleit ervoor in de Hoofdambitie op te nemen dat de leefbaarheid moet verbeteren. Immers, de belangrijkste opgave voor de provincie is te zorgen voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het is dan ook logisch de leefbaarheid voorop te stellen in de tekst van de Hoofdambitie, die dan als volgt zou luiden: 'De provincie streeft naar een balans tussen verbetering van de leefbaarheid en economische groei.' Volgens sommige gedeputeerden is economische groei een voorwaarde om te kunnen investeren in het groen. Investeren in het groen is echter in de praktijk vaak niet meer dan het compenseren van schade aan het milieu als gevolg van ontwikkelingen of het investeren in meer recreatieve voorzieningen. In dit verband vragen we ons af hoe de 'investeringen in het groen' zich verhouden met de, in artikel 3.3 van de Omgevingswet genoemde voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieubelastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. In uw visie geeft u zelf de kritische succesfactoren aan voor een goede balans, nl.: • Kwalitatief sterke natuurgebieden functioneren als brongebieden voor biodiversiteitsontwikkeling in het landelijk en stedelijk gebied • Daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en ontwikkelen • Natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen.	Volgens indiener is er sprake van een onevenwichtigheid in ambities. Wij zijn na een zorgvuldig proces, waarbij ambities en hun consequenties in samenhang met elkaar zijn afgewogen, tot de set van ambities gekomen, zoals ze in de Omgevingsvisie zijn opgenomen. Zorgen voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving is een van de opgaven. De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en van bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken.

ZO-0274	Verzoek Wij verzoeken u grotere ambities en concretere doelstellingen in de Omgevingsvisie op te nemen voor verbetering van het leefomgeving. Daarin moet fors worden geïnvesteerd los van de economische groei. Immers een goede leefomgeving is de primaire conditie voor economische groei. De forse investeringen doen recht aan de in de Omgevingswet genoemde beginselen. Enkele suggesties: a. geef beschermde gebieden een aparte en uitdrukkelijke plaats in uw visie. Laat zien dat u deze "koester" gebieden, zoals de Natura 2000-gebieden en evt. ook sommige NNN-gebieden, zeer belangrijk vindt voor Noord Holland. Wees trots op deze gebieden, ook gezien de toeristische aantrekkingskracht daarvan. Neem in uw visie op dat de Provincie Noord-Holland, liefst samen met anderen, een tijdsplan nastreeft om te voldoen aan de opgelegde doelstellingen van deze gebieden. Bijvoorbeeld over 10 jaar moeten 50% van de natuurdoelen zijn gerealiseerd, over 20 jaar 75% en in 2050 85%-100%; b. verhoog en concretiseer doelstellingen in andere gebieden ten aanzien van natuur, bodemdaling, biodiversiteit, luchtkwaliteit en waterkwaliteit bijvoorbeeld door de eis op te nemen dat nieuwe - of in ieder geval bepaalde nieuwe - ontwikkelingen natuurinclusief moeten zijn. c. neem in de, op blz 19 genoemde basisvoorwaarden voor het borgen van een goede leefomgevingskwaliteit op, dat alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen in overeenstemming moeten zijn met het 'draagvermogen van het landschap'. d. stel voor de beschermde en kwetsbare gebieden regimes in voor de broedperiode van de beschermde of kwetsbare vogels en handhaaf deze regimes.	De ambitie om de leefomgeving te verbeteren, hebben we expliciet verwoord in de Omgevingsvisie. In de uitwerking van het beleid zullen we de doelstellingen verder concreet maken. Naast de op blz. 19 genoemde basisvoorwaarden (waaronder bescherming vanuit ons natuur- en milieubeleid valt) zijn ontwikkelprincipes benoemd, zowel voor natuurinclusief ontwikkelen als ontwikkelen met oog voor het draagvermogen van het landschap. De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. De schrijffase van de Omgevingsverordening inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. De suggesties van indiener zijn passend om mee te nemen bij dat proces.
ZO-0276	**2. Landschappelijke bescherming** De natuurlijke omgeving is van wezenlijk belang voor ons welzijn, onze identiteit en de dingen die we doen. Daarom moet vanuit de natuur en het landschap de open ruimte worden ontworpen. De eerste vraag is, hoe moet onze natuurlijke omgeving er in 2050 uitzien? We moeten vanuit de natuur en het landschap redeneren en vaststellen welke ontwikkelingen de natuur, het watersysteem en het landschap nog aan kunnen en wanneer het ophoudt. Op bladzijde 20 van het Ontwerp staat dat de bescherming wordt vereenvoudigd. Voorgesteld wordt 'een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.' Het leidt tot een categorie waardevolle natuur & landschap en een hele grote categorie zogenaamde niet waardevolle natuur en dat is onwenselijk. Volgens de Stichting HvhT kan vanwege de diversiteit aan landschappen en de te beschermen waarden de bescherming daarvan niet worden beperkt tot twee soorten gebieden. Verzoek Wij verzoeken u de diverse landschappen in de Omgevingsvisie naar hun verscheidenheid te benoemen en te concretiseren wat we willen behouden, zodat ontwikkelingen kunnen worden begrensd. Enkele suggesties: a.benoem en beschrijf natuurgebieden, NNN- en Natura2000gebieden en de UNESCO Werelderfgoederen; b.Omschrijf de ambitie om in 2050 aan 85-100% van de doelstellingen te voldoen en stel een afzonderlijk beschermingsregime op in de Omgevingsverordening. Stedelijke ontwikkelingen zijn in deze gebieden 'niet toegestaan, tenzij';	Wij onderschrijven het belang van de natuurlijke omgeving. Zoals eerder aangegeven vindt de uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden plaats in het kader van het project van de Omgevingsverordening. We nemen de door indiener gedane suggesties daarbij mee.

	c.De overige gebieden worden ook beschermd in de Omgevingsverordening. Ontwikkelingen zijn onder voorwaarden toegestaan. Met vriendelijke groet, MR. O.K.H. Tan (voorzitter)	

ZW-0094 Milieudefensie afd. Haarlem		
ZO-0259	De Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 bevat goede elementen, zoals het voornemen om binnen de stedelijke contouren te zoeken naar nieuwe woningbouwlokaties. Deze kunnen die positief uitwerken op de kwaliteit van het milieu en de uitstoot van broeikasgassen. We zien ook goede voornemens om het hergebruik van materialen te stimuleren. De ambities liggen redelijk hoog. Als ze gehaald worden is dat goed nieuws. Milieudefensie Haarlem ziet echter weinig kansen dat deze ambities gehaald zullen worden. In de MER lezen we veel kanttekeningen die we onderschrijven. Toch is de MER nog te positief. MD Haarlem bekijkt de visie vanuit het klimaat- en milieu perspectief en ziet veel tekorkomingen: 1. Economische groei is nog altijd een veel te overheersende doelstelling 2. Er is tegenstrijdigheid in de deelonderwerpen, waardoor de ene provinciale hand teniet doet wat de andere tot stand brengt. 3. Schiphol moet groeien volgens deze visie 4. Het gebruik van het vage begrip "Milieuruimte". 5. Er ontbreken belangrijke keuzes, die op het visienivo al gemaakt moeten worden. Men wil teveel kool en geit sparen. 6. Belangrijke onderwerpen zoals klimaatbeleid zijn zodanig vaag benoemd dat er geen sturing van uit gaat. Er ontbreekt een analyse over de omvang van de klus die geklaard moet worden, waardoor men zich er veel te optimistisch van af maakt Hieronder wordt dit nader uitgewerkt. **1. Economische groei nog altijd te overheersend** De hoofdambitie wordt geformuleerd als "een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid". Dat is al beter dan de absolute fixatie op economische groei die spreekt uit het huidige coalitieakkoord. Nu wordt immers blijkbaar beseft dat er ook nog zoiets is als leefbaarheid en dat die bedreigd wordt door die eeuwige groeidwang.. Helaas blijkt uit het hele visiestuk nog altijd die fixatie op groei aanwezig te zijn. Het woord "economie", of afgeleiden daarvan, komt 165 keer voor in de visie. Dat is gemiddeld 2 keer per pagina. Geen enkel ander sleutelwoord, zoals bijvoorbeeld "klimaat" komt ook maar in de buurt van deze populariteit. Dit woord komt ook vrijwel steeds voor in de context van dat de economie moet groeien. Dat de boel ook nog leefbaar moet blijven lijkt toch voornamelijk als een hinderlijke randvoorwaarde beschouwd te worden. Een goed voorbeeld daarvan is bedrijvigheid versus wonen: "op een beperkt aantal plekken [zal] nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder". De groei van bedrijven zoals Tata en Schiphol wordt hier dus belangrijker geacht dan de leefbaarheid. In de hele visie komt geen enkel relativerend woord voor over de vraag of die economische groei wel zo nodig is. Deze groeigedachte is een erfenis uit de vorige eeuw, maar met de uitdagingen van de 21e eeuw kan dit niet worden volgehouden. De provincie lijkt dit nog niet verinnerlijkt te hebben. Met al 18 jaar verlopen sinds de eeuwwisseling wordt het toch echt hoog tijd dit verouderde groeidogma los te laten. In het voorwoord herkennen wij de Brundtland-gedachte uit de 80-er jaren: "Een gezonde en veilige	De Omgevingsvisie gaat uit van een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Balans betekent dat beide - economische groei en leefbaarheid - een evenredig belang hebben. Daarmee sluiten we aan op het uitgangspunt van een duurzame economie. Duurzame economische ontwikkeling is een voorwaarde voor het kúnnen investeren in een prettige leefomgeving. Omdat het leefbaar houden van onze mooie provincie ook vraagt om grote investeringen in bijvoorbeeld het landschap, natuurontwikkeling en de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

	leefomgeving, die goed is voor mens, plant én dier, is een voorwaarde voor een goed economisch vestigingsklimaat. Tegelijkertijd is duurzame economische ontwikkeling een voorwaarde voor het kúnnen investeren in een prettige leefomgeving. " Ofwel, samengevat tot de kern: we hebben economische groei nodig om de verbetering van het milieu te kunnen betalen. Dat is uiteraard een omdraaiing van feiten. De achteruitgang van de kwaliteit van lucht, water en bodem is een gevolg van de nadruk op economie. Meer van hetzelfde gaat geen betere leefomgeving opleveren.	
ZO-0260	**2. Tegenstrijdigheid in de deelonderwerpen** Het vergroten van de biodiversiteit is een uitstekende doelstelling. De achteruitgang daarvan in de afgelopen eeuwen is het gevolg van intensief grondgebruik voor wegen, land- en tuinbouw, wonen en industrie. Juist deze oorzaken worden in andere onderdelen van de visie nog verder geïntensiveerd. Er wordt wel gesproken over "natuurinclusief" ontwikkelen, maar het is ons onduidelijk hoe je natuurinclusief extra wegen kunt aanleggen, 189000 woningen kunt bouwen of Schiphol kunt uitbreiden. We noemden reeds de keus om te bate van bedrijven meer geluidoverlast op woningen te accepteren. Dit staat toch echt haaks op de geformuleerde ambitie over wonen: "Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn." Nog een voorbeeld van tegenstrijdigheid is het groeien binnen "de milieuruimte". Zie daarvoor punt 4 hieronder.	De achtergrond van het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is dat niet op alle thema's hoge ambities kunnen worden geformuleerd, omdat ze dan niet allemaal kunnen worden waargemaakt. Voorafgaande aan de besluitvorming over de ambities, is daarom inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. Door de verbanden tussen ambities inzichtelijk te maken hebben provinciale staten de gekozen ambities in samenhang kunnen vaststellen. In het visiedeel zijn de ambities vertaald naar ontwikkelprincipes. Alle ontwikkelprincipes moeten in samenhang met elkaar worden beschouwd en gebruikt. Dat stimuleert de integrale afweging. Met de ontwikkelprincipes geeft de provincie richting voor te maken keuzes, passend bij het gebied, de opgaven en het schaalniveau. De ambitie 'Natuurinclusief' moet dan ook in dat licht worden bezien, en kan niet op elke sectorale ontwikkeling letterlijk worden toegepast. Het gaat om een totale integrale afweging, waar per saldo sprake is van een meerwaarde van die ontwikkeling. Natuurinclusieve landbouw is mogelijk een meer logische en begrijpelijke combinatie. Datzelfde geldt voor woon- en werklocaties die beter met elkaar in overeenstemming moeten zijn. Daarbij horen afwegingen over afstanden tussen wonen en werken, verbindingen en bereikbaarheid. Naast bijvoorbeeld aspecten als geluidhinder en luchtkwaliteit. Dat kan betekenen dat in de totale afweging een zekere mate van geluidhinder (binnen de wettelijke normen) op de woninggevels wordt geaccepteerd, omdat de ligging van de woonlocatie dat met andere leefkwaliteitsaspecten compenseert. Zoals bereikbaarheid, klimaatbestendigheid en het met rust kunnen laten van een nog onbebouwde uitleglocatie.
ZO-0261	**3. Schiphol** Schiphol moet in deze visie nadrukkelijk groeien. Dat er problemen zijn met geluid en "milieuruimte" wordt beseft, maar de groei van Schiphol wordt ontzettend belangrijk geacht. Ook het 50/50 beginsel gaat uit van een enorme drift tot uitbreiding van de luchtvaart. Als reden wordt de economische waarde van de mainport naar voren gebracht. Er ontbreekt een analyse van welk deel van het vliegverkeer dat betreft. Vakantievluchten en transito's dragen helemaal niet bij aan die waarde. Het is bekend dat hierover veel maatschappelijk debat wordt gevoerd. Het ontbreken van elke referentie daarnaar en het absoluut stellen van de noodzaak tot groei doet afbreuk aan het democratisch karakter van dit stuk. Bij dat 50/50 beginsel worden wij trouwens direct zeer wantrouwend. De ervaringen uit het verleden hebben ons geleerd dat beloften in het kader van Schiphol niet worden nagekomen en elke deal van "geven en nemen" uiteindelijk neerkomt op alleen nemen door Schiphol. Op blz 69 vinden we: "Het is van belang dat de provincie als betrouwbare partner vanuit een samenhangende visie deelneemt aan de discussie over de ontwikkelingen van Schiphol en omgeving." Die samenhangende visie is echter nergens te vinden. In de "beweging Metropool in ontwikkeling"	Indiener stelt dat Schiphol in de Omgevingsvisie nadrukkelijk moet groeien en dat de provincie geen eigen visie toevoegt aan de door het Rijk opgelegde beleidslijnen. Het vertrekpunt voor ons is dat niet de provincie maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Daarbij is van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, geluidhinder, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij wel om sturing op basis van selectiviteit. Vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Als een "EU-proof" verkeersverdelingsregel desaangaand niet mogelijk of effectief blijkt, moeten alternatieve sturingsmiddelen worden onderzocht. Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.

	worden slechts de groeiambities herhaald en in "Leefomgevingskwaliteit" vinden we slechts een foto van Schiphol. Nergens vinden wij iets dat lijkt op een analyse van welke deel van de Schiphol-activiteiten gemist kan worden en welke zouden moeten groeien. Ook is nergens iets van samenhang te zien tussen deze groeiambitie en de andere ambities mbt klimaatbeleid, duurzaamheid, circulariteit, leefbaarheid, enz. De enige randvoorwaarden die de provincie bij Schiphol weet te noemen zijn de wettelijke milieueisen. Dat is een open deur. De provincie stelt zelf dus geen enkele eis. In feite volgt deze "visie" klakkeloos de door het rijk opgelegde beleidslijnen en voegt de provincie geen enkele eigen visie toe.	
ZO-0262	**4. Het gebruik van het vage begrip 'Milieuruimte'** Op een aantal plaatsen wordt verwezen naar "de beschikbare milieuruimte". Bijvoorbeeld: "Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte". Wat is die milieuruimte? Wie stelt die vast? Als de wettelijke grenzen van schadelijke uitstoot, geluidsoverlast, bodemvervuiling, enz worden bedoeld dan komt deze visie er dus op neer dat men zich aan de wet gaat houden. Geweldig! De provincie gaat zich aan de wet houden. Wat een visie! Stelt de provincie zelf milieuruimte vast? Dan zien wij nergens welke ambities daarbij gelden. Het lijkt erop dat deze milieuruimte wordt gezien als iets dat nog opgebruikt mag worden zonder dat er schade aan het milieu ontstaat. Alsof we nog onder een soort nulpunt van milieuschade zitten en er niets aan de hand is zolang we niet boven dat nulpunt komen. Dat zou een enorme misvatting zijn. De grenswaarden in de wet zijn compromissen, waarbij wel degelijk schade optreedt, maar die het resultaat zijn van onderhandelingen tussen belangengroepen. De grenswaarde voor fijnstof bijvoorbeeld is een waarde die forse gezondheidsproblemen zoals kanker en astma veroorzaakt. Het "opgebruiken" van die milieuruimte zou een verslechtering van leefbaarheid en kwaliteit van leven betekenen, want die grenswaarden worden op dit moment nog maar sporadisch bereikt. Dat verhoudt zich niet wat op blz 12 wordt gesteld: ".. de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven"	Milieunormen worden grotendeels door Europa en het Rijk vastgesteld. De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken.
ZO-0263	**5 Er ontbreken belangrijke keuzes, die op het visienivo al gemaakt moeten worden** Men durft niet te kiezen voor minder autoverkeer. Dat is een majeure tekortkoming in deze visie. Met 20% van de CO2-uitstoot, 2 verkeersdoden per dag, en als één van de belangrijkste bronnen van lucht vervuiling is het autoverkeer een zeer voor de hand liggende besparingsoptie die de ambities op het gebied van leefbaarheid, klimaatbeleid en gezondheid helpen realiseren. Dit heeft ongetwijfeld te maken met politieke voorkeuren en economische motieven. Deze visie, die bedoeld is te gelden tot 2050, gaat uit van een voordurende groei van het autoverkeer en stelt dat de daarvoor benodigde wegen dan ook zullen worden aangelegd. Men borduurt daarmee voort op achterhaalde ideeën uit de vorige eeuw. Toch is het helder, dat er onvermijdelijk wegbeprijzing zal komen in de komende decennia. Met een toenemend aantal auto's op elektriciteit, waterstof of aardgas is de accijnsheffing op benzine en diesel een achterhaalde methode om de miljarden die dit allemaal kost bij de weggebruiker te declareren. Daarvoor zal het weggebruik gemeten moeten gaan worden, wat een geheel nieuw beheersinstrument geeft voor het verkeer. Daarop wordt niet geanticipeerd.	Onze visie beoogd een lange termijn visie te zijn. Om die reden werken wij met ontwikkelprincipes. Gezien de groei van de verstedelijking vindt er een autonome groei van mobiliteit plaats. De principes zijn bedacht om die autonome groei in goede banen te leiden. Vanwege het lange termijn karakter van de visie doen we geen uitspraken in de visie over concrete maatregelen. Immers, zoals indiener zelf ook illustreert, zijn er allerhande bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen die in de toekomst andere oplossingen kunnen bieden. Indien wij nu concrete oplossingen in onze visie opnemen, bestaat een gerede kans dat deze ingehaald worden door een beter alternatief. Wij laten de ruimte voor oplossingen in de uitvoeringsfase. Deze komen aan bod in de op te stellen agenda mobiliteit zoals aangekondigd in het hoofdstuk van Visie naar uitvoering en in gesprekken met andere bevoegde gezagen zoals het Rijk.
ZO-0264	Op blz 34 lezen wij: "Bij een metropool hoort een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit dat meegroeit met de verstedelijking". Het lijkt ons logischer om te stellen: Bij een metropool hoort een metropolitaan vervoersysteem. En dat is niet de auto. In de metropool Parijs had men in 1900 al door dat bij grote dichtheden van bebouwing geen autos passen, en men koos voor openbaar vervoer: de metro. Dat was visie. En dat kan niet gezegd worden van de mobiliteits-ideeën in deze omgevings"visie", want dat is oude meuk.	Ons inziens bestaat een metropolitaan mobiliteitssysteem uit alle voor handen zijnde modaliteiten waarbij deze goed op elkaar worden afgestemd. In onze visie hebben wij dus oog voor al die modaliteiten wat leidt tot toevoeging van capaciteit voor OV, fiets èn auto, maar wel verschillend per gebied omdat de opgaven in het drukker wordende deel binnen de ring A10 om een andere oplossing vragen dan een minder dicht verstedelijkt deel van de provincie. Het door indiener aangehaalde voorbeeld van de stad Parijs is ons inziens niet volledig belicht, gezien de prominente plaats die de auto ook heden ten dage in deze stad inneemt (De Champs Élysées in het hart van de stad is

		uitgerust met twee maal 5 rijstroken, de druk van het autoverkeer wordt sinds 2017 gereguleerd met een milieuzone vanwege de luchtkwaliteitsproblematiek die de auto's in de stad veroorzaken).
ZO-0265	Men durft ook niet te kiezen voor schonere lucht, bodem en water. Daar wordt wel lippendienst aan bewezen, maar als het erop aan komt mag alles "binnen de milieuruimte". Daar lijken de wettelijk grenswaarden mee bedoeld te worden, wat nog veel extra uitstoot mogelijk maakt omdat die nog lang niet overal bereikt zijn (zie ook punt 4).	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken.
ZO-0266	Men durft ook niet te kiezen voor het beperken van het vliegverkeer. Als provincie met Schiphol in het gebied heeft Noord-Holland veel in te brengen bij het rijksbeleid omtrent Schiphol, maar daartoe vinden wij geen enkel initiatief. Integendeel: Schiphol moet zoveel mogelijk groeien volgens deze visie.	Indiener stelt dat Schiphol volgens onze visie zoveel mogelijk moet groeien. Echter, groei van Schiphol is voor ons geen doel op zich. Eventuele groei van Schiphol dient de verdere ontwikkeling van de luchthaven als hub ten goede te komen. Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020 dient er helderheid te zijn over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. Daarbij is van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
ZO-0267	**6 Belangrijke onderwerpen zoals klimaatbeleid zijn veel te vaag benoemd** De klimaatdoelen van het rijk worden overgenomen, namelijk klimaatneutraal in 2050. Daarmee kiest Noord-Holland dus voor de minimale verplichting. Het wordt overigens een enorme klus om dit te bereiken, zeker als het autoverkeer moet groeien (zoals in deze visie wordt nagestreefd), het vliegverkeer moet groeien en ook de economie vrijuit mag groeien "binnen de milieuruimte". Het is voltrekt onduidelijk hoe de provincie met zulke fossiele doelstellingen (fossiel in twee betekenissen: 1 zulke doelstellingen zijn niet van deze tijd en 2 zo blijft men aan de fossiele energie vastzitten) klimaatneutraal wil worden. Zoeken wij naar concrete voornemens, dan zien we: a.Op de Noordzee moeten veel windmolens komen b.Op blz 45 staat een schets met minimale toelichting die suggereert dat er CO2 wordt opgeslagen, restwarmte wordt benut en geothermie wordt ingezet. Misschien wordt ook nog bedoeld dat er CO2 naar de glastuinbouw gaat. Er is ook sprake van "draaischijven voor nieuwe energie" in het NZKG en den Helder. Op blz 46 worden we niet veel wijzer over deze schets. c.Verder wordt het Noordzeekanaalgebied gezien als "langjarig bestemd gebied voor energietransitie". d.De provincie gaat de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO2-uitstoot monitoren.". Dit is eigenlijk niet meer dan losse flodders. Het 4e punt is toe te juichen. Van de eerste vinden we het volgende:	Wij delen het standpunt van indiener niet. Eerder hebben wij al het proces toegelicht en de zorgvuldige afwegingen en keuzes die wij daarbij hebben gemaakt. Nergens in de Omgevingsvisie wordt beweerd dat het autoverkeer en het vliegverkeer moeten groeien en dat de economie vrijuit mag groeien. De Omgevingsvisie beschrijft bewegingen richting toekomst en ontwikkelprincipes om die bewegingen te begeleiden. Daarmee geeft de visie richting aan hoe gewenste ontwikkelingen kunnen worden begeleid. Dat betekent dan ook, als voorbeeld, niet dat er op de Noordzee veel windmolens móeten maar wel kúnnen komen. Dat de geprognosticeerde groei onherroepelijk consequenties heeft voor alle vormen van mobiliteit. Niet als wens dus, maar als consequentie van een autonome ontwikkeling. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie wordt nader invulling gegeven aan concrete doelstellingen op de kortere termijn en de daarbij in te zetten acties. In het deel van Visie naar uitvoering geven we aan hoe we concretisering van de visie willen bereiken. Op het gebied van duurzame energie gaat het om deeluitwerkingen, zoals Regionale Energiestrategieen en Ontwikkelstrategie energie Noordzeekanaalgebied. Daarbij willen we graag allerlei partijen betrekken.
ZO-0268	a. Windmolens op zee. We zien geen inventarisatie van de hoeveelheid elektriciteit die daarmee zou moeten worden opgewekt. Dus ook niet hoeveel molens daar nodig zouden zijn en of dat wel haalbaar is. Inclusief elektrisch rijden en de te verwachte explosieve toename van het gebruik van elektrische warmtepompen gaat het gebruik enorm toenemen. We misse een schatting daarvan. De Noordzee is niet exclusief voor Noord-Holland beschikbaar. Is er genoeg ruimte voor de ambities van de rest van Nederland? We missen een uitspraak over wind op land. Het huidige college maakt dat bijna onmogelijk. Dat kan toch niet zo blijven?	Wij hebben meerdere verkenningen gedaan naar de toekomstige vraag vanuit verschillende sectoren naar hernieuwbare energie. Deze getallen zijn terug te vinden in onderliggende rapporten. Uit onderzoeken is gebleken dat wij (het geografisch gebied provincie Noord-Holland) voor de toekomstige energiebehoefte ook afhankelijk zullen zijn van wind op zee. De bevoegdheden voor wind op zee liggen bij de Rijksoverheid. In het Klimaatakkoord worden nadere afspraken over gemaakt.
ZO-0269	b. De schets op blz 45 (op blz 18 staat een vergelijkbare schets die merkwaardige verschillen met deze op blz 45 vertoont)	In de kaarten zitten geen inhoudelijke verschillen. De pijlen zijn indicatief en ingetekend als transportrichting, niet als specifieke plek. Het verschil in beide kaarten is alleen de schaal waarin de

	Hierin zien we bruine pijlen die transport van duurzame energie voorstellen. Van welke bronnen die energie afkomstig is is onduidelijk, evenals waarom de pijlen naar den Helder, Beverwijk en de afsluitdijk wijzen. We zien ook paarse pijlen die CO2 transport voorstellen. Wat is de bedoeling daarvan? Ze lijken te ontspringen in IJmuiden en naar Enkhuizen en Hoofddorp te wijzen. Is het misschien de bedoeling om het in kassen te gebruiken? Het zou een misvatting zijn om te denken dat CO2 verdwijnt in een kas en niet in de atmosfeer terecht komt. Of gaat het om CO2 opslag? Zo'n omstreden methode zou dan toch zeker in de visie genoemd moeten worden om het democratisch proces rond zoiets controversieels niet te verstoren. In de kop van Noord-Holland is een groot gebied bruinig gekleurd. Dat lijkt een beetje op de kleur die in de legenda als Kansrijke geothermie gebieden wordt omschreven. We lezen niets over proefboringen die daar uitgevoerd zouden moeten worden. Dat lijkt toch heel belangrijk om verder te kunnen plannen met deze energiebron.	pijlen zijn getekend, maar omdat ze indicatief bedoeld zijn, zit er geen inhoudelijk verschil achter. De opslag van CO2 wordt, overeenkomstig afspraken in het klimaatakkoord, gezien als een noodzakelijke en tijdelijke oplossing. Voor de toepassing van geothermie gelden diverse wettelijke regels waaraan moet worden voldaan.
ZO-0270	c. Noordzeekanaalgebied als "langjarig bestemd gebied voor energietransitie". Het is ons onduidelijk wat hiermee wordt bedoeld. Wat zou er dan in dat gebied gebeuren dat in dienst staat van deze transitie?	Het Noordzeekanaalgebied wordt als draaischijf gezien in de opwek, opslag en distributie van hernieuwbare energie en grondstoffen. Dit is noodzakelijk om de (inter)nationale klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 te realiseren. Om hier nader invulling aan te geven wordt in opdracht van het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied een Ontwikkelstrategie Energie opgesteld. Eind 2018 wordt hierover een besluit genomen door Colleges, gemeenteraden en Provinciale Staten.
ZO-0271	Het voornemen om restwarmte tussen bedrijven te gaan uitwisselen is natuurlijk prima. Er wordt wel erg luchtig gedaan over de provinciale mogelijkheden om dat tot stand te brengen dmv vergunningen. We missen hier de rol van zonneenergie. Over besparing wordt gezegd dat dit maximaal benut moet worden, maar er wordt geen instrument genoemd. Onze conclusie uit al deze vaagheden is, dat de provincie eigenlijk geen idee heeft hoe de grote opgave van klimaatneutraliteit in 2050 moet worden gerealiseerd. Dat men tegelijk denkt luchtvaart, autoverkeer en economie onverminderd te kunnen laten groeien bevestigt deze conclusie op pijnlijke wijze. Milieudefensie afd Haarlem. K. van Broekhoven haarlem@milieudensie.nl Tel 023 5245876	Zoals eerder aangegeven is onze ambitie een klimaatneutrale samenleving in 2050 gebaseerd op hernieuwbare energie en duurzaam gebruik van grondstoffen (zie pagina 12 van de Omgevingsvisie). De Omgevingsvisie geeft, daarbij rekening houdend met alle andere opgaven, richting hoe deze ambitie wordt gerealiseerd. De voor de Omgevingsvisie gebruikte onderliggende onderzoeken geven meer inzicht wat de energietransitieopgave betekent. Wij baseren onze ambities dus niet op vaagheden, maar op duidelijke cijfers, en hebben in beeld hoe groot de opgave is en hoeveel nodig is om die te kunnen oplossen.

ZW-0095		
ZO-0258	<u>Fietspad langs N208 ter plaatse van Houtvaartkade te Aerdenhout, als aangegeven in ter inzage liggende Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050.</u> Wij zijn geen tegenstanders van een fietspad, maar hebben ernstige bezwaren tegen de aangegeven voorgestelde aanvangsplaats (achterlangs het aanwezige pompgemaaltje ter plaatse en vervolgens bij ons voor de deur langs, e.e.a. volgens de noordelijke variant 3B). Van deze constatering zijn wij erg geschrokken. • Een gedeelte aan het begin van de Houtvaart (ca. 90 m2) dient te worden versmald en gedempt en verderop door een verbreding te worden gecompenseerd (noodzakelijke -en kostbare- herziening van de waterhuishouding ter plaatse) • Beschoeiing over de hele lengte van de Houtvaart vorig jaar vernieuwd mijn inziens een enorme kapitaalsvernietiging. • Vele bomen en lagere begroeiing langs het eerste gedeelte van de Houtvaart dienen te worden gekapt en eveneens verderop in de bocht van de N208-Randweg te worden gecompenseerd (volledige ontbossing van het talud over een lengte van ca. 100 m vanaf het pompgemaaltje)	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd.

	• Er dient een damwand/houten beschoeiing te worden geslagen over een lengte van ca. 70 á 80 m, met een aflopende hoogte van ca. 2 m naar ca. 1 m Wij krijgen hierdoor over een lengte van een kleine 100 m een volledig vrij uitzicht op Haarlem Hoog-, de Randweg-, fietspad- en damwand/beschoeiing, In plaats van de nu bebossing. Ook krijgen wij te maken met : 1 fijnstof (dit geld echter ook voor de fietspad gebruikers omdat zij praktisch naast de randweg zullen fietsen.) 2. Uitlaatgassen van het intensieve gebruik van autos op de Randweg. 3 Door de versmaling van de houtvaart gaat de vaart meer lijken op een sloot in plaats van een vaart. 4) door versmalling van de vaart zal het geluidsoverlast van brommers en scooters toenemen. **Dit zal niet bijdragen aan ons woongenot noch aan de waarde van onze woningen.** Tevens achten wij de met deze wijzigingen gemoeid gaande kosten onverantwoord. Uit vorige ramingen (2015/2016) is gebleken dat de meerkosten voor variant 3B t.o.v. het basisontwerp van de Provincie (eerste variant) geraamd moeten worden op ten minste 500.000.- euro (prijspeil 2005/2007, toen reeds met een betrouwbaarheidsmarge van slechts 20% tot 30%). Graag zou ik ook van u vernemen wat de werkelijk kosten gaan bedragen. Mijns inziens zullen die toch snel 2 miljoen bedragen met daarbij nog een de kapitaals vernietiging van de pas gerenoveerde beschoeiing. Voor slechts 250 m fietspad met een breedte van amper 3 m, betekend dit een te verwachten kostprijs van meer dan 2000 euro/meter! Schandalig. Het corrigeren van de destijds volgens het "Nimby" systeem door de Gemeente Bloemendaal gekozen variant 3B ten gunste van de eerste variant (basisontwerp van de Provincie) middels een Bestuurlijke Maatregel van de Provincie, zou getuigen van serieuze-, weldoordachte-, verantwoorde-, toepassing van het Bestuursrecht van de Provincie. Bovengenoemde in ogenschouw nemende krijg ik de indruk dat er wel erg makkelijk met overheidgeld wordt omgegaan. (Ons geld)	

ZW-0096 GroenLinks Gooise Meren		
ZO-0254	De fractie van GroenLinks Gooise Meren heeft met veel interesse kennisgenomen van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Deze visie zal in de komende decennia grote impact hebben op de inwoners van de Gooi en Vechtstreek, waar Gooise Meren een belangrijk onderdeel van uitmaakt. Daarom maken wij graag gebruik van de gelegenheid onze zienswijze te geven. **Algemeen** Wij zijn verheugd dat de visie veel aandacht besteedt aan de meest wezenlijke ontwikkelingen en uitdagingen waar de mensen, die in Noord-Holland wonen, werken en recreëren, voor staan. In de 21 geformuleerde ambities zien wij een grote nadruk op klimaatbestendigheid, biodiversiteit, bodem-, lucht- en waterkwaliteit en de benodigde transities op het gebied van energie en naar een circulaire economie. GroenLinks Gooise Meren ondersteunt deze keuzes en zal daar graag een bijdrage aan leveren. Naast deze aandacht voor de kwaliteit van onze omgeving, constateren wij ook een grote ambitie in het positioneren van Amsterdam als een belangrijke Europese metropool. Dit uit zich in de grote nadruk die wordt gelegd op Schiphol, verstedelijking en mobiliteit. Deze economische ambitie heeft grote gevolgen voor het 'metropolitane landschap' waarvan de Gooi en Vechtstreek als onderdeel wordt aangemerkt. Zoals u in uw visie constateert, hebben 4 van de 5 Bewegingen betrekking op de Gooi en Vechtstreek en is er sprake van een 'complex aan vraagstukken'. In onze zienswijze vragen wij aandacht voor de belangrijkste vraagstukken vanuit het perspectief van de Gooi en Vechtstreek. **Balans tussen groei en leefbaarheid** De hoofdambitie van balans tussen economische groei en kwaliteit van de leefomgeving komt in uw	Wij danken indiener voor de uitgesproken steun op diverse onderdelen van onze visie. De mensen die in Noord-Holland wonen, werken en recreëren mogen van de provincie verwachten dat zij de op ons afkomende ontwikkelingen op een adequate wijze weet te geleiden in een richting die bijdraagt aan enerzijds een economisch krachtige provincie (economische groei) en anderzijds een leefbare provincie (leefbaarheid, gezondheid). De startnotitie gaat uitvoerig in op een voor de langere termijn houdbare visie, op de daarvoor noodzakelijke wendbaarheid en flexibiliteit en op de daaruit voortvloeiende ontwikkelprincipes. In de startnotitie staat nergens het doel van een helder en expliciet toekomstbeeld geformuleerd. Het behalen van wettelijke normen als basiskwaliteit is weliswaar een verplichting, maar nog niet altijd eenvoudig haalbaar. Zeker niet gezien onze beperkte beïnvloedingsruimte en sturingsmogelijkheden, zoals indiener terecht het PlanMER nazegt. Het voert voor de Omgevingsvisie NH2050 daarom ook te ver om voor de 21 ontwikkelprincipes gegarandeerde basiskwaliteiten op te nemen, die verder gaan dan de wettelijke eisen. Temeer omdat bij hogere eisen de afwegingsruimte onnodig wordt ingeperkt.

	visie duidelijk naar voren, maar maakt naar de mening van GroenLinks Gooise Meren onvoldoende duidelijk wat de mensen, die in Noord-Holland wonen, werken en recreëren, straks mogen verwachten. Een helder en expliciet toekomstbeeld was echter wel het doel dat in de Startnotie werd gesteld. Uit de peiling over de ambities (Anker Solutions/BKB, mei 2018) geeft u op uw website aan dat 95% van de inwoners positief is over deze hoofdambitie. Echter, het onderzoek stelt duidelijk dat de hoofdambitie slechts een 'gemiddelde aansprekendheid' heeft en zelfs het laagst scoort van alle gemeten ambities. Tegen de hoofdambitie is het dan ook makkelijk 'ja' zeggen, alleen wordt niet duidelijk waar dan precies 'ja' tegen wordt gezegd. Het 'behalen van wettelijke normen' als 'basiskwaliteit' kan daarbij niet gezien worden als een ambitie, maar als een verplichting die minimaal gehaald moet worden. Zeker ook omdat in de PlanMER-rapportage van Tauw en Royal Haskoning DHV geconcludeerd wordt (pagina's 80/81) dat het grootste deel van de ambities niet gehaald zullen worden, mede door de beperkte beïnvloedingsruimte en sturingsmogelijkheden van de Provincie. Wij zijn dan ook van mening dat voor alle 21 geformuleerde ambities concrete, gegarandeerde basiskwaliteiten benoemd moeten worden die verder gaan dan de minimale, wettelijke eisen. Geen randvoorwaarden dus, maar uitgangspunten voor het realiseren van de balans tussen economische groei en leefbaarheid.	
	Sturingsfilosofie Het concreet benoemen van de gegarandeerde basiskwaliteiten is een noodzakelijke voorwaarde om de in de Omgevingsvisie gekozen rol op afstand werkbaar en succesvol te laten zijn. U stelt namelijk dat de uitdagingen op lokaal en regionaal niveau aangepakt moeten worden. Wij vinden het krachtig dat de Provincie hierbij erkent dat nog stap voor stap naar de samenwerkende en responsieve overheid die daarvoor nodig is toegewerkt moet worden (pagina 65). GroenLinks wil in de Gooi en Vechtstreek de uitdagingen graag oppakken, maar vraagt van u meer commitment dan waar de formulering van de huidige ambities van getuigt. Ambities waarbij gesproken wordt over 'zoveel mogelijk', 'ruimte geven aan', 'faciliteren', 'aangesloten op', 'passend bij' of 'richtinggevend' zijn in onze ogen te vrijblijvend. Om te zorgen dat de ambities voor alle partijen daadwerkelijk zelfbindend zijn, is meer binding van de Provincie zelf nodig. **Mobiliteit** U geeft aan dat de Provincie zich wil inzetten voor het versterken van de mobiliteitsopties, waarbij negatieve effecten 'meegewogen worden' en kleine kernen 'een vorm van basisbereikbaarheid' kennen. Wij zijn van mening dat deze ambities niet stroken met de ambities die geformuleerd worden voor klimaat, energie en landschap en dat daarmee het risico wordt gelopen op voortzetting van het huidige beleid waarbij vooral automobiliteit als optie wordt versterkt. Keuzes met betrekking tot mobiliteitsopties dienen de ambities op het gebied van klimaat, landschap en energie juist te versterken. Dat betekent dat primair ingezet moet worden op OV-opties en het gebruik van de fiets. In het verlengde van de OV-opties dient concreet aangegeven te worden wat de basisbereikbaarheid van kleine kernen inhoudt. Wil er daadwerkelijk sprake zijn van het 'daily urban system' waar u in uw visie over rept, dan moeten de kernen volwaardig worden aangesloten op dat systeem en moet in uw visie duidelijker gemaakt worden wat dat voor de bewoners van die kleine kernen betekent. Daarnaast moet specifiek voor de Gooi en Vechtstreek geconstateerd worden dat onze regio een zeer belangrijke vervoerscorridor is tussen Amsterdam en de rest van Nederland en Europa. De verkeersdoorsnijdingen in onze regio hebben een grote, negatieve impact op het landschap. Wij zijn dan ook van mening dat aanpassingen of verbeteringen van het wegennetwerk in de Gooi en Vechtstreek ondergronds moeten worden uitgevoerd.	

ZO-0255	**Landschap** De Gooi en Vechtstreek wordt in de Omgevingsvisie vooral beschreven als uniek en belangrijk in relatie tot de metropool Amsterdam, waarbij onze regio gepositioneerd lijkt te worden als ten dienste staand van de metropool; een aantrekkelijke vestigingsfactor voor bedrijven en een recreatiegebied voor inwoners van de metropool. De Gooi en Vechtstreek is echter ook en vooral een autonome regio en kent een zelfstandige ontwikkeling los van de relatie tot de metropool. De inwoners van deze regio hebben ook niet een op een dezelfde belangen als de inwoners van de stad Amsterdam. Voor een volwaardige ontwikkeling van onze regio, passend bij de wensen van een groeiende metropool, is het nodig de unieke landschappen en hun waarden uitdrukkelijk te benoemen. Deze landschappen en hun waarden moeten als uitgangspunten gehanteerd worden bij verdere ruimtelijke ontwikkelingen. Het draagvermogen van het landschap wordt daarmee meteen concreet ingevuld: er wordt tegemoet gekomen aan de zorgen die in het PlanMer worden geuit over de Natura2000gebieden bij het IJmeer en Gooimeer en er wordt ruimte gecreëerd voor nieuwe, wenselijke initiatieven zoals Geopark Heuvelrug.	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Dit wordt ook voor de gebieden in de Gooi en Vechtstreek gedaan. De schrijffase van de Omgevingsverordening is inmiddels gestart. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties.
ZO-0256	**Leefbaarheid** Het begrip 'leefbaarheid' loopt als een rode draad door uw visie. Zoals wij hierboven al hebben aangegeven, moeten de ambities op het gebied van leefbaarheid concreter worden benoemd. Anders lopen wij het gevaar dat leefbaarheid een containerbegrip wordt, waar iedereen zijn eigen invulling aan kan geven. Zoals in de Startnotitie ook nadrukkelijk wordt gesteld (pagina 13) zijn duidelijke keuzes nodig op strategisch niveau om te voorkomen dat op uitvoerend niveau dilemma's steeds terugkeren en dat daarmee economische groei in de balans met leefbaarheid door gaat slaan. Wij zien de binnenstedelijke verdichting hierbij als een van de grootste risico's en verwijzen dan ook naar de conclusies van de PlanMER (pagina 82). In de Omgevingsvisie moet een concreet ontwikkelprincipe op het gebied van gezondheid worden geformuleerd. Wij ondersteunen daarom van harte de aanbevelingen in het PlanMer (pagina's 83 en 84). In dat kader verwijzen wij ook naar de policy brief Monetaire Milieuschade in Nederland – Een verkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), 15 juni 2018, (publicatienummer 3206). In deze studie is becijferd dat de monetaire milieuschade door emissies van schadelijke stoffen naar bodem, water en lucht in 2015 in Nederland ruim 31 miljard euro bedroeg. Door binnenstedelijke verdichting zal, zonder stringente maatregelen, de milieuschade in het stedelijk gebied alleen maar toenemen.	Indiener constateert terecht dat leefbaarheid een belangrijk aspect van onze ambities in de omgevingsvisie is. Daarop zijn we eerder al ingegaan. Als het gaat om de risico's van binnenstedelijke verdichting voor de leefbaarheid, is in de PlanMER aangegeven dat de provincie mogelijkheden heeft om positieve effecten te vergroten, maar dat de provincie dat niet zelfstandig kan doen omdat de opgaven de beïnvloedingsruimte en sturingsmogelijkheden van de provincie overstijgen. Het vraagstuk van binnenstedelijke verdichting in relatie tot gezondheid en klimaatbestendigheid kan alleen samen met onze partners worden opgepakt. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor gemeenten.
ZO-0257	**Gooi en Vechtstreek: complex aan vraagstukken** In uw Omgevingsvisie worden vijf bewegingen genoemd, waarvan vier van toepassing zijn op de Gooi en Vechtstreek (Dynamisch schiereiland, Metropool in ontwikkeling, Sterke kernen, sterke regio's, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving). Om de grote leefomgevingskwaliteit van onze regio te behouden en waar mogelijk te versterken hebben wij hierboven al onze zienswijzen gegeven met betrekking tot balans, sturingsfilosofie, mobiliteit, landschap en leefbaarheid. Wij vragen daarnaast aandacht voor enkele aspecten die wij specifiek achten voor onze regio. Het is goed dat in de Omgevingsvisie het probleem van de toenemende (winkel)leegstand wordt benoemd. Wij zien deze opgave ook in het licht van de ontwikkeling van krachtige centrumsteden met een veranderende rol van de groen-binnenstedelijke kernen. De leegstand moet worden gebruikt als onderdeel van de binnenstedelijke verdichting en daarmee het respecteren van het bestaande groengrenzen, zowel in de groenbinnenstedelijke kernen als in de centrumstad (Hilversum).	Wij zijn het ermee eens dat de leegstandsopgave rond detailhandel deel uitmaakt van een grotere opgave van planning van stedelijke functies dan wel stedelijke verdichting.

ZO-0706	Consequentie hiervan is dat wij moeten erkennen dat de mogelijkheden in de Gooi en Vechtstreek voor aanzienlijke woningbouw beperkt zijn. Wij respecteren bestaande plannen zoals De Krijgsman en de Bloemendalerpolder, maar beoordelen deze ontwikkelingen wel als aantasting van de landschappelijke kwaliteit. Door het ontbreken van betaalbare woningen vergroot deze ontwikkeling tevens het eenzijdige woningaanbod in de regio. Bij binnenstedelijke verdichting moet in de Gooi en Vechtstreek daarom vooral ingezet worden op woningen in het betaalbare segment (huur en koop).	Wij zijn het met indiener eens dat betaalbaarheid van woningen een belangrijk item is in deze regio. We stimuleren dan ook dat gemeenten op regionaal niveau afspraken over wonen maken waarin onderwerpen als betaalbaarheid worden meegenomen.
ZO-0707	In de Omgevingsvisie wordt vooruitgekeken en dus (terecht) aandacht besteed aan ontwikkeling, vernieuwing en innovatie. Daarbij moet echter niet voorbijgegaan worden aan historie. Het monumentale karakter van de Gooi en Vechtstreek is een unieke kracht, ook voor de toekomst. In de Omgevingsvisie wordt vooral randvoorwaardelijk gesproken, in termen van restricties vanuit UNESCO-werelderfgoed en bestaande wetgeving of in relatie tot recreatie en toerisme. Het monumentale van de Gooi en Vechtstreek is een unieke, zelfstandige kwaliteit die een belangrijke bijdrage levert aan de leefomgeving en ook als zodanig moet worden benoemd. GroenLinks Gooise Meren zal graag constructief meewerken aan het verder vormgeven en uitvoeren van de visie, waarbij gezamenlijk moet worden opgetreden. Het is een goed teken dat in onze regio al is afgesproken om een gezamenlijke Omgevingsvisie voor de Gooi en Vechtstreek op te stellen. De ontwikkelingen met betrekking tot samenwerking in de regio zijn de afgelopen jaren duidelijk positief geweest met een groter besef van het belang van samenwerking, vooral door de insteek om de opgaven van onze regio centraal te stellen. Met de door ons voorgestelde aanpassingen geloven wij dat uw Omgevingsvisie een grote bijdrage kan leveren aan het gezamenlijk aanpakken van de uitdagingen in de Gooi en Vechtstreek. Namens de fractie van GroenLinks Gooise Meren, hoogachtend,	De uitwerking van het in ontwikkelprincipe 1 genoemde eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden vindt plaats in het kader van de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het Landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. We nemen de suggesties daarbij mee en voegen in de beschrijving van Gooi- en Vechtstreek op pagina 60 na de tweede volzin toe "Dit unieke monumentale karakter levert een belangrijke bijdrage aan de leefomgeving."

ZW-0097		
ZO-0178	Geacht college, Wij hebben kennisgenomen van uw Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 en de visie heeft ons aanleiding gegeven om een zienswijze in te dienen. Onze zienswijze richt zich in de eerste plaats op ontwikkelprincipe 1 "Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap". U maakt onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. In de derde alinea op blz.22 stelt u: In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Deze kernkwaliteiten zijn opgenomen in uw Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. U noemt in Ontwikkelprincipe 1 en bij de randvoorwaarden alleen de polder de Beemster. Wij dringen er bij u op aan om hier tevens restricties voor de polder de Schermer op te nemen. Dit laatste wordt gerechtvaardigd door uw Leidraad Landschap en Cultuurhistorie met als ondertitel Prachtlandschap Noord-Holland, waarin de kernkwaliteiten van de Schermer en Beemster in 1 hoofdstuk zijn opgenomen. Hieronder geven wij een aantal teksten weer uit uw leidraad waar onder meer het belang van de kernkwaliteit openheid van de Schermer wordt benoemd.. **<u>Teksten uit Leidraad Landschap en Cultuurhistorie ter onderbouwing van het bovenstaande.</u>**	Bij ontwikkelprincipe 1 noemen we als een van de randvoorwaarden dat we rekening moeten houden met de restricties verbonden aan de status van UNESCO-werelderfgoed. De Schermer is geen UNESCO-werelderfgoed, reden waarom deze polder dan ook niet in dat rijtje wordt genoemd. Dat neemt niet weg dat we oog hebben voor de (evidente) kernkwaliteiten van de Schermer. In het proces van de Omgevingsverordening zullen wij verder invulling geven aan de manier waarop we de kwaliteiten van onze karakteristieke landschappen, waaronder de Schermer, willen beschermen.

Ensembles en structuren: Hoofdstuk 9 Schermer en Beemster

Kernwaarden in het ensemble.
Ensemble Schermer-Beemster staat hieronder beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:
- de landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen;
- openheid en ruimtebeleving: de beleving van de vrije open ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten;
- de ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het {vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen. Denk hierbij aan bebouwingslinten, bomenlanen en dijken.

Openheid en ruimtebeleving
Het ensemble toont grote verschillen in de beleving van de openheid en de verschillende indelingen van ruimte (water- en wegstructuren). Beide geometrische droogmakerijen hebben een rand van grillige hoge boezemdijken. Het maaiveld van de polder ligt aanzienlijk lager dan de dijk. De markante randen vormen een scherpe grens tussen de verschillende landschappelijke eenheden.
De Eilandspolder is een zeer open landschap met enkele ruimtelijke onderbrekingen in de vorm van bebouwingslinten (gedeelde ruimte). In het veen liggen enkele kleinere droogmakerijen.
Ze zijn niet of nauwelijks waarneembaar vanuít het hoger gelegen veengebied.
In de Beemster begrenzen de laanbeplanting en bebouwing langs rasterwegen de openheid. Hierdoor ontstaan grote vierkante 'kamers' met daarbinnen een verdere opdeling in rechthoekige kavels. Daarnaast liggen er in de Beemster vijf forten die onderdeel zijn van De Stelling van Amsterdam. Ze zorgen elk voor openheid door 'verboden kringen' met een straal van een kilometer vanaf het fort.

De zeer grote openheid in de Schermer is ervaarbaar door brede vergezichten over de tochten.
De bebouwingslinten beperken de ruimten aan weerszijden maar zijn niet dicht; de erven met bebouwing en beplanting liggen als losse groene eenheden (eilanden) langs het lint. De dwarswegen zijn, in tegenstelling tot de vaarten, niet beplant. De erven langs de vaarten en lengtewegen vormen groene accenten. De ringdíjk begrenst de ruimte.

Ambities en Ontwikkelprincipes Leidraad Landschap en Cultuurhistorie
De algemene ambitie is om ruimtelijke ontwikkelingen:

- bij te laten dragen aan het zichtbaar en herkenbaar houden van de landschappelijke karakteristiek;
- bij te laten dragen aan het versterken van (de beleving van) openheid en helder te positioneren ten opzichte van de ruimtelijke dragers.

Onderstaande ambities en de bijbehorende ontwikkelprincipes zijn vertrekpunt bij het streven naar ruimtelijke kwaliteit.
De ambities en ontwikkelprincipes voor de Schermer zijn onder andere gebaseerd op Toelichting tot aanwijzing von het beschermd dorpsgezicht Droogmakerij De Schermer (RCE, 2005) en Handboek Erfinrichting Schermer (Landschop Noord-Holland). De ambities en ontwikkelprincipes voor de Beemster zijn onder andere gebaseerd op Structuurvisie Beemstermoot en Omgevingsnota Beemster (gemeente Beemster, 2A14, Ruimtelijk kwaliteitskader voor het Beemster erf (Croonen adviseurs, in opdracht van projectbureau Des Beemsters, 2010) en Handboek Erfinrichting Beemster (Landschap Noord-Holland). De ambities en ontwikkelprincipes voor de Stelling van Amsterdam zijn onder andere gebaseerd op Beeldkwaliteitsplan Stelling van Amsterdam (DHV/Feddes-Olthof in opdracht van provincie Noord-Holland, 2008) en Ruimtelijk Beleidskader Stelling von Amsterdam-Beemster (provincie Noord-Holland, 2015).

	De Schermer is een nog gave droogmakerij met een unieke waterhuishouding. De hoofdopzet met twee monumentale assen, de binnenboezem en de bebouwíngs- en erfkarakteristieken maken dat de Schermer in cultuurhistorisch opzicht van bijna even grote betekenis is als de Beemster. **Er zijn dan ook goede redenen de Schermer op vergelijkbare wijze te beschouwen en te beschermen.** **Het ordenen van bebouwing in heldere bebouwingsstructuren.** Bebouwing komt in de Schermer slechts voor langs de hoofdassen, de lengtewegen Lange Molenweg en Laanweg en aan de voet van de ringdijk. **Nieuwbouw is slechts in het dorp Stompetoren toegestaan.** *Vervolg van onze eerste zienswijze:* Tot zover de tekst uit uw Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Wij zijn van mening dat met het bovenstaande voldoende is aangetoond dat de Schermer net zoals de Beemster tot het gebied behoort waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de betekenis voor de stad groot is, en waar alleen ruimte voor ontwikkelingen is die bijdragen aan de instandhouding of versterking van de genoemde kernkwaliteiten. Tot zover de tekst uit uw Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Wij zijn van mening dat met het bovenstaande voldoende is aangetoond dat de Schermer net zoals de Beemster tot het gebied behoort waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de betekenis voor de stad groot is, en waar alleen ruimte voor ontwikkelingen is die bijdragen aan de instandhouding of versterking van de genoemde kernkwaliteiten. Dat de Schermer een cultuurhistorisch erfgoed is bleek ook op 10 juli 2018. De gemeente Alkmaar heeft op 10 juli tíen stolpboerderijen op de gemeentelijke Monumentenlijst geplaatst. In een interview in het NHD gaf de heer Braak, wethouder Erfgoed ook aan: "Het agrarisch erfgoed in Schermer is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van de droogmakerij. Het college is blij dat deze eigenaren kiezen voor behoud van hun boerderij tot in de verre toekomst, hiermee dragen zij ook bij aan het behoud van het karakteristíek van het gebied".	
ZO-0179	**Tweede zienswijze** Een ander argument waarom wij u verzoeken om de Schermer met zijn kernkwaliteiten ook te noemen in uw ontwíkkelprincipes en deze polder te beschermen is de dreiging van een grote verstedelijkingsdrang van de gemeente Alkmaar in de Schermer. Onze zienswijze richt zich in de tweede plaats op deze verstedelijkingsdrang. De gemeenteraad van Alkmaar heeft eind vorig jaar vastgesteld de Omgevingsvisie gemeente Alkmaar 2040. In deze visie is door Alkmaar voor het dorp Stompetoren met ca. 600 woningen i.v.m. oude contracten van de voormalige Gemeente Schermer met marktpartijen, een nog te ontwikkelen woningbouwlocatie opgenomen van 500 woningen. De locatie, Stompetoren West, ligt buiten het dorp in de fraaie open polder de Schermer. De oude contracten dateren uit 2005 en 2007. De vml. gemeenteraad van Schermer heeft toen samen met twee marktpartijen in totaal 28 ha grond gekocht en is een overeenkomst met de twee marktpartijen aangegaan om het dorp Stompetoren uit te breiden. De gemeenteraad van Alkmaar heeft eind 2017 de uitbreiding op de visiekaart van de Omgevingsvisie Alkmaar 2040 ingetekend. Het contract is gesloten voor de woningmarktcrisis en in het aanbodgerichte tijdperk. Tijden zijn echter veranderd. Gelet op de omvang is er bijna sprake van een verdubbeling van het dorp.	De omgevingsvisie is een strategische langetermijnvisie, die richting geeft en ruimte laat. Daarbij passen geen uitspraken over specifieke gemeentelijke plannen. De opmerking van indiener nemen we mee bij de uitwerking van de omgevingsvisie naar instrumenten als de Omgevingsverordening. In het algemeen geldt dat ons beleid gericht is op binnenstedelijk bouwen, in lijn met de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en met ontwikkelprincipe 12. Het uitgangspunt is dat nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk binnenstedelijk (of-dorps) worden geconcentreerd en gebaseerd op meest actuele woningbehoeftecijfers. In het kader van de integrale afweging mogen de overige ontwikkelprincipes niet over het hoofd worden gezien, met name de generieke principes van het overkoepelende thema Leefomgevingskwaliteit, zoals ontwikkelprincipe 1 over ontwikkelingen in relatie tot het landschap.

	ls dit nu niet extreem: het kleine dorp Stompetoren met op dit moment 600 woningen moet met 500 woningen BUITENSTEDELIJK worden uitgebreid! Met enkele bewoners hebben wij hiertegen bij de gemeenteraad van Alkmaar geageerd, echter zonder resultaat. De uitbreiding is niet geschrapt. De planologische procedure is gelukkig nog niet opgestart, maar zoals u bekend is wordt de druk op het bouwen buiten stedelijk gebied opgevoerd door gemeenten. ln de bijlage treft u onze zienswijze op de Omgevingsvisie van Alkmaar aan. Ten tijde van de procedure tot vaststelling hebben wij contact gehad met één van uw ambtenaren. Onze vraag was waarom de provincie hier niet tegen ageert. Er is toch strijd met provinciaal beleid, waaronder bouwen buiten stedelijk gebied en diverse provinciale beleidsdocumenten, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, waarin de Schermer een bijzondere plaats inneemt vanwege het fraaie landschap. De ambtelijke provinciale reactie is hieronder schuingedrukt opgenomen. *De gemeenten in de regio Alkmaar hebben een Regionaal Actieprogramma Wonen (RAP) opgesteld. Daarin staan regionale acties en uitgongspunten op het gebied van wonen. De volgende stop die de regio zal zetten is het opstellen von regionale afspraken over woningbouw (een woningbouwprogrammering). ln deze programmering zullen woningbouwlocaties die de regio tot ontwikkeling wil brengen komen te staan, met een fasering. Een ruimtelijk plan voor woningbouw kan volgens de Provinciale Ruimtelijke Verordening alleen vastgesteld worden als het plan in woningbouwprogrammering is opgenomen. Bij het proces om te komen tot de programmering zijn wij betrokken, wij zullen daarbij onze kennis en onze belangen inbrengen.* De bovenstaande provinciale reactíe betekent in feite dat als Alkmaar de woningen in het regionale programma opneemt, de locatie kan worden ontwikkeld. Er wordt hierbij voorbijgegaan aan de mogelijkheden van bouwen binnen stedelijk gebied en de belangen van het landschap. Het dringende verzoek aan u is om de ontwikkeling als kansloos te bestempelen en in uw Omgevingsvisie NH2050 aan te geven dat de kernkwaliteiten van de Schermer hiermee worden aangetast en dat een dergelijke ontwikkeling ongewenst is. ln onze zienswijze op de Omgevingsvisie van de gemeente Alkmaar hebben wij meerdere argumenten aangehaald waarom het bouwen van 500 woningen in een dorp van 600 woningen onwenselijk is. Ondanks de druk op de woningmarkt zijn er binnenstedelijk tot 2040 meer dan voldoende ontwikkelmogelijkheden in de regio Alkmaar. Ook het argument van overloop van het MRA-gebied is nergens op gestoeld. ln één van uw laatste provinciale nieuwsbrieven wonen geeft u aan dat de MRA voldoende locaties heeft om te ontwikkelen tot 2040. Naast het feit dat de regio Alkmaar binnen bestaand stedelijk gebied voldoende mogelijkheden heeft om te voorzien in de regionale woningbouwopgave wordt opgemerkt dat Stompetoren ook voldoende locaties binnen bestaand stedelijk gebied heeft om aan de geringe woningbouwopgave voor dit kleine dorp te voldoen. Op dit moment wordt in Stompetoren de laatste fase gerealiseerd van een noordoostelijke uitbreiding. Een plan dat ruim een jaar te koop heeft gestaan en dat een lange tijd maar 60% verkocht was. Met de bouw is de projectontwikkelaar maar begonnen. Wij kunnen met grote zekerheid stellen dat meer dan 80% verkocht wordt aan buitenstaanders, omdat de behoefte voor inwoners uit Stompetoren er gewoon niet is. Ook voorziet Stompetoren niet in de behoefte voor de omgeving. Dorpen in de omgeving zijn niet georiënteerd op Stompetoren, maar op Heerhugowaard, Alkmaar en Graft en De Rijp. Waarom dan toch zoveel bouwen in Stompetoren? ln het eerste deel van onze zienswijze tegen de Omgevingsvisie gemeente Alkmaar 2040 hebben wij aangegeven dat in die Leidraad is opgenomen dat nieuwbouw slechts in het dorp Stompetoren mag plaatsvinden. De Gemeente Alkmaar maakt daar duidelijk de keuze voor binnenstedelijk bouwen en	

	niet voor grootschalige bouwontwikkelingen in het buitengebied van de fraaie en open polder de Schermer. Zoals reeds eerder opgemerkt ligt Stompetoren West buiten het dorp in het open landschap. Een nieuwe aantasting van de fraaie openheid dreigt met de ontwikkeling van Stompetoren West. Een ander voorbeeld van een afschuwelijke ontwikkeling en grote aantasting van de openheid van het buitengebied in Stompetoren is het bedrijventerrein aan de zuidkant. Een niet ingepaste puist van verstedelijking bederft het fraaie landschap van de Schermer. Er moet aan de noordkant toch geen herhaling plaatsvinden? De Schermer is een unieke polder en zo waardevol om te beschermen. Ook om deze reden verzoeken wij u uit te spreken dat de polder de Schermer voor het nageslacht in tact moet worden gelaten. Laat hier geen buitenstedelijke ontwikkelingen meer toe. Ook niet met nut en noodzaak verhalen. Er zijn in Noord-Holland en dit geval tussen de stadsregio's Alkmaar, Hoorn en Purmerend nog enkele prachtige open landschappen en laten wij deze behouden. Het is nu tijd om ook in uw Omgevingsvisie NH2050 echte keuzes te maken voor het behoud van het landschap. Zoals eerder opgemerkt zijn er in de regio Alkmaar voldoende mogelijkheden om binnenstedelijk te bouwen. Nu en in de toekomst. Vaak wordt het argument leefbaarheid gebruikt en handhaving van het voorzieningenniveau om te moeten bouwen. Het voorzieningenniveau is echter al zeer beperkt in Stompetoren en qua zorgvoorzieningen en voorzieningen voor ouderen is er vrijwel niets aanwezig. De voorzieningen in de stad Alkmaar en Heerhugowaard zijn binnen 10 minuten bereikbaar. De kans dat er dan ook nieuwe voorzieningen komen met deze woningbouw is zeer gering. Met onze zienswijze doen wij een dringend beroep op u om in de Omgevingsvisie NH2050 het fraaie open buitengebied van de Schermer te beschermen door dit gebied een extra bescherming te geven in de ontwikkelprincipes en randvoorwaarden gericht tegen verstedelijking van het buitengebied en in dit geval een plan om in totaal 500 woningen te bouwen in een dorp van 600 woningen.	
ZO-0180	**Derde zienswijze** In de derde plaats richt onze zienswijze zich op Ontwikkelprincipe 12: nieuwe ontwikkelingen von woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers. Bij ontwikkelingen in groenstedelijke kernen en dorpskernen (bovenaan blz.43 Omgevingsvisie NH2050) maakt u geen keuze. U laat de mogelijkheid van ontwikkelingen toe door het gebruik maken van woorden als "zoveel mogelijk". Hier zou u een duidelijke keuze moeten maken voor het behoud van kernkwaliteiten van fraaie open landschappen zoals in de Schermer. Wij verzoeken u voor dit soort gebieden op te nemen dat alleen binnenstedelijk mag worden gebouwd. In de nog vast te stellen nieuwe Provinciale Ruimtelijke Verordening kunt u dit verder vastleggen. Op deze wijze voorkomt u stedelijke ontwikkelingen zoals de bouw van 500 woningen buiten in een dorp van 600 woningen in de Schermer en beschermt u fraaie open landschappen. Dit laatste komt ook overeen met ontwikkelprincipe 8 uit de beweging "Metropool in wording". Hierin geeft u aan dat de metropool zich snel ontwikkelt. De vraag naar woningen en ruimte neemt toe. U stelt wel dat tegelijkertijd de landschappen in de metropool moeten worden gespaard. Om dit tot uiting te brengen verzoeken wij u hierbij op te nemen dat stedelijke ontwikkelingen zoals de gemeente Alkmaar voor ogen heeft in Stompetoren niet passend zijn en zelfs ongewenst. Tot zover onze zienswijze. Wij verzoeken u ons op de hoogte te houden van de procedure tot vaststelling van uw Omgevingsvisie NH2050. Wij zijn vanzelfsprekend bereidt tot overleg,	In het kader van de Omgevingsverordening, als uitwerking van de Omgevingsvisie, zullen wij - in overleg met partijen, zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties - verder invulling geven aan onder andere de manier waarop we de kwaliteiten van onze karakteristieke landschappen willen beschermen. Zoals hiervoor aangeegeven geldt in het algemeen dat ons beleid gericht is op binnenstedelijk bouwen, in lijn met de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en het door indiener aangehaalde ontwikkelprincipe 12. Vanwege het zelfbindende strategische langetermijnkarakter van de Omgevingsvisie doen wij daarin geen uitspraken over specifieke plannen van derden.

ZW-0098 Stichting Natuurlijk Spaarnwoude		
ZO-0165	**1. Inleiding** Stichting Natuurlijk Spaarnwoude heeft de visie met interesse gelezen. Het ontvouwt een waaier van stuurfactoren, die de komende decennia gaan zorgen voor afwegingen voor de Provincie, Waterschappen en de Gemeenten, maar ook voor burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties als bij voorbeeld de onze. Wij geven daar graag een zienswijze aan mee. In de laatste paragraaf van deze zienswijze formuleren wij enkele aanbevelingen. **2. Algemeen over de Visie** Visiebreed wordt uitgegaan van een groeiscenario voor ongeveer alle besproken terreinen. Met stabilisatie en krimp wordt eigenlijk geen rekening gehouden. De visie gaat niet in op te voeren beleid. Waterbeheersing, Energie, Industrie en wonen, natuurontwikkeling zijn ruimtelijk concurrerende vraagstukken, waarvoor keuzes nu al kunnen worden of zijn gemaakt op regionaal niveau. Wij begrijpen dat die niet in de visie zijn komen te staan.	De Omgevingsvisie NH2050 is een strategische zelfbindende beleidsvisie voor de lange termijn. Het visiedeel beschrijft in de vorm van een aantal bewegingen 21 zogenoemde ontwikkelprincipes, die tezamen ons omgevingsbeleid voor de lange termijn vormen. De door indiener aangehaalde onderwerpen Waterbeheersing, Energie, Industrie en wonen en Natuurontwikkeling zijn bij uitstek onderwerpen die in samenhang in de Omgevingsvisie aan de orde komen. Juist omdat ze niet los van elkaar mogen worden beschouwd, vormen de bewegingen de integrerende kaders. Op strategisch niveau maakt de provincie keuzes, zoals geformuleerd in de ambities en de ontwikkelprincipes. Nadere keuzes moeten in uitwerkingen op gebieds- of themaniveau worden gemaakt. De provincie kiest voor maatwerk op het juiste schaalniveau, en biedt met de omgevingsvisie handvatten om bewuste, goed doordachte duurzame afwegingen te maken.
ZO-0166	Wij zien demografie als een stuurfactor, die het volume en veranderingsgedrag van veel vraagstukken bepaalt. Het is echter een knop waar niet aan gedraaid mag worden omdat er een maatschappelijk taboe op rust. In de visie vinden wij het onderwerp ook niet terug. De traditionele bevolking groeit overigens nauwelijks. Immigratie is een bron van groei. Dat is een factor die wel enigszins stuurbaar is en iets minder taboe	De demografische ontwikkeling is voor de omgevingsvisie een factor van belang. Wij beschouwen demografie als een autonome factor, waar weinig sturing aan te geven is, maar die wel gefaciliteerd kan worden. In de omgevingsvisie vertaalt de demografische ontwikkeling zich voornamelijk in de betekenis voor woningbouw, onderwijs en arbeidsplaatsen. Zo is de vraag naar woningen een afgeleide van de demografische ontwikkeling. Deze is opgebouwd uit de natuurlijke bevolkingsontwikkeling (geboorte min sterfte) en het migratiesaldo. In onze trends en ontwikkelingen (Verkenningen NH2050) valt inderdaad af te lezen dat naar de toekomst toe migratie een grotere invloed heeft op onze bevolkingsontwikkeling. Het beleid hierover wordt Europees en landelijk bepaald.
ZO-0167	Gelet op onze positie in de MRA, zien wij vooral op de ruimtelijke bijzonderheden van deze regio. Ons abstractieniveau ligt iets lager dan de Omgevingsvisie, en sluit daarom meer aan op te verwachten ontwikkelingen. Onze zorg is dat de regio dichtgroeit. Onze zorg is ook dat wendbare lagere overheden zich richten op eigen oplossingen voor vraagstukken, die de regio ook beroeren. En onder de vlag van de eigen verantwoordelijkheid over tijd- en grensoverschrijdende belangen heenstappen die de lokale visie te boven gaan[1] Alle ruimte die er wordt geboden in het provinciale beleid wordt zodoende ook getest en benut. In de visie wordt terughoudendheid ten aanzien van regelgeving voor lagere overheden als uitgangspunt gekozen. Wij zijn van mening dat een krachtig sturend bovenliggend lichaam zoals de provincie het stuur moet vasthouden naar de toekomst. Meer regelgeving dus, op basis van de Omgevingsverordening. Een Provincie die nu terugtrekt, verliest zijn greep op de toekomst en zet het eigen leiderschap op het spel. “Lokaal wat kan, regionaal wat moet” schept te weinig onderscheid.	Met het opstellen van de eerste tranche van de Omgevingsverordening NH maken wij een start met het vertalen van de in de Omgevingsvisie NH2050 vastgelegde sturingsfilosofie in onze provinciale juridische regels. De door indiener beschreven maar betwiste uitgangspunten, die overigens ook het verbeterdoel van de Omgevingswet betreffen, worden in dat proces meegenomen. Werkend volgens het uitgangspunt "lokaal wat kan, regionaal wat moet" zullen we op basis van de ambities in de Omgevingsvisie bepalen welke opgaven en belangen op regionaal en bovenregionaal niveau moeten worden opgepakt. Borging van die regionale en bovenregionale opgaven en belangen in regelgeving (de omgevingsverordening) is één van de mogelijkheden.
ZO-0168	De rechtmatige en samenwerkende overheid lijkt ons de beste rol voor de provincie. De provincie neemt nu nog zelf deel in bestuurlijke rollen, waarbij het als rechtmatige overheid moet kunnen functioneren waar lagere overheden verantwoordelijkheid dragen. In lichamen MRA en recreatieschappen heeft het weinig te zoeken als bestuurder. De duidelijke overheid dient in het sturingsmodel van blz 69 te staan.	Wij nemen kennis van dit standpunt.
ZO-0169	In de visie treffen wij veelvuldig het woord “balans “aan. Balans bepalen betekent concessies doen aan één of meerdere competerende doelen. Een belang dat niet vanzelf terugstuurt loopt het eerste risico te sneuvelen. Voor wat betreft natuur en biodiversiteit maken wij ons daarom grote zorgen.	Met het woord balans in de omgevingsvisie bedoelen wij een echte balans, waarbij zowel de economische ontwikkeling als de verbetering van de biodiversiteit en het behoud van de natuur een evenredig belang krijgen toebedeeld.
ZO-0170	**Stad en land in de MRA** Onze invalshoek is de zorg voor bescherming van natuur en biodiversiteit in de bufferzone van de MRA en de ruimtelijke opgave om die te blijven beschermen. Zodoende komen we tot de volgende opmerkingen.	

	3.1 Leefomgeving Onder leefomgeving verstaan wij wonen werken en recreëren in een omgeving die aan welzijnscondities voldoet. De schaal van de leefomgeving in de MRA is zodanig verdicht, dat deze regio ook voor het aanwezige landschappelijk open terrein geheel als leefomgeving kan worden benoemd. In de visie wordt dat niet primair aangegeven, maar gaandeweg lezend ontdekken wij dat de provincie dat kennelijk ook vindt. De oorspronkelijke bufferzone Amsterdam Haarlem is geografisch en visueel verkleind door ruimtelijke claims van werken van groot algemeen belang, zoals het traject Wijkertunnel, de woningbouw van de Velserbroek, en wegen, havens, industrie en energievoorziening. De verdichting vindt ook plaats door zeer intensief recreatief medegebruik van gronden in de NNN, waar de natuur voorop zou moeten blijven staan. In de MRA is de algehele opbouw van belasting door allerlei storende invloeden bepalender voor de kwaliteit van de leefomgeving, dan de aanwezigheid van enkelvoudige en soms tijdelijke verstoringen.De samenkomst van vliegtuighinder,industriehinder, verkeershinder, scheepvaarthinder, festivalhinder[2] en de daarmee samenhangende lichthinder, vervuiling van lucht, water en land levert een verzwarend totaalbeeld op. Het kan onmogelijk zo zijn dat dit totaalbeeld wordt gesplitst en verbijzonderd[3] [4]Het gaat bovendien om het effekt van al die invloeden samen op de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de ingezetenen en niet of er bijvoorbeeld een decibellimiet is gehandhaafd.	In een drukke metropoolregio strijden verschillende belangen om de schaarse ruimte. De provincie zet zich in voor een zorgvuldige afweging die bijdraagt aan een hoogwaardige leefomgeving en het beperken van de hinder voor de inwoners. Behoud en versterking van open landschappen is hier een belangrijk onderdeel in. Vanwege de door indiener geschetste ontwikkelingen hebben wij in het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling een ontwikkelprincipe (10) opgenomen over versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem. Dit ligt ons inziens in het verlengde van wat indiener betoogt over landschap als leefomgeving.
ZO-0171	**3.2 Verstedelijking** De vaste opgave om een aantal woningen te bouwen past niet bij een analyse van de behoefte die doelgroepen zouden aangeven. Woningbehoefte is vooral een kwaliteitsvraagstuk. Het aantal één persoons huishoudens neemt toe. Daarvoor moet anders worden gebouwd (verbouwd) Ook vergrijzing en migratie zijn factoren bij het bepalen van de woningbehoefte. Het lijkt niet nuttig om in de visie een volume op te nemen. De kansen van woningbouw in combinatie met stadsvernieuwing en energietransitie is een veel uitdagender onderwerp. *Velsen/IJmuiden* *•Net na de oorlog is IJmuiden herbouwd volgens een plan van Dudok. Voor een groot deel is dit gedaan met 3 en 4-laags woningbouw zonder liftvoorzieningen. Aan de ontwikkeling van een stadscentrum werd geen aandacht besteed.[5] Bepalend voor de structuur van de stad was een enorm onzichtbaar nutteloos anker, waarlangs de flats werden gedrapeerd. De stad zou nu gebaat zijn met een ontwikkelplan gebaseerd op stadsvernieuwing, dat bestaande bouw moderniseert, vervangt verhoogt en structureert rondom OV en een centrum. Gelet op het grote gebied waar het om gaat zijn hier resultaten te boeken in volume, kwaliteit en energiegebruik door verdichting van de bouw. De lokale overheid kan een dergelijk plan waarschijnlijk niet aan. Een ontwikkeling in die zin zou de woningbouw langdurig binnenstedelijk kunnen houden.* *•Lokale politici willen knagen aan het groen iin de rand van de stad door te bouwen in de duinen (natura2000) ten zuiden van IJmuiden. In dit terrein zijn belangrijke natuurwaarden aanwezig.[6]* *•De lokale overheid accordeert de uitbreiding van een woningpark in NNN-gebied in Spaarnwoude. Deze woningen worden wisselend bewoond door expats, echtgescheidenen, mensen die graag onzichtbaar willen zijn en niet te vergeten ook recreanten. Het terrein kan binnen het NNN niet worden geborgd in het beheer en natuurwaarden kunnen niet worden ontwikkeld. Deze campus is een verstedelijkt stuk NNN.*	De Omgevingsvisie hanteert de indicatieve woningbehoefte, die is gebaseerd op de vastgestelde provinciale bevolkingsprognoses. Indien uit de prognoses blijkt dat de vraag verandert, dan kunnen de regionale afspraken worden bijgesteld. Het is echter niet wenselijk om totaal geen aantallen te noemen. Wel benadrukken wij dat het zowel moet gaan om de kwantitatieve als de kwalitatieve vraag. We zijn het met indiener eens dat naast de kwalitatieve en kwantitatieve vraag ook voldoende aandacht moet zijn voor energietransitie en stadsvernieuwing. Wij onderkennen met indiener de uitdaging om bij binnenstedelijke verdichting met diverse randvoorwaarden rekening te houden. De Omgevingsvisie is niet het geëigende instrument voor het vastleggen van instrumentarium. Wij werken dit uit in onder meer de Omgevingsverordening en in programma's met de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft. Daarbij wordt ook de begrenzing van de NNN en de (on)mogelijkheden van ontwikkelingen binnen de NNN-gebieden meegenomen.
ZO-0172	**4. Natuurontwikkeling** Voor natuurontwikkeling is een robuuste structuur nodig van aaneengesloten terreinen en verbindingen daartussen. De structuur is ook gebaat bij abiotische kwaliteit: bodembescherming, duisternis, terugbrengen van de geluidsdruk en ongeordend betreden door mensen. Het biotische milieu staat sterk onder druk. Veel onderzoeken maken melding van dramatische afname van soorten. Het betreft klein bodem- en waterleven , vliegende en lopende insecten. Soorten	In de omgevingsvisie geven wij aan dat we de realisatie van het NNN als structuur van onderling verbonden natuurgebieden gaan realiseren. Daarbij hoort ook een goed beheer. De monitoring die nu wordt uitgevoerd is gebaseerd op de landelijk afgestemde monitoringsafspraken. Het klopt dat nog niet alle soortgroepen gemonitord kunnen worden. Zowel vanuit het landbouwbeleid als vanuit het natuurbeleid besteden we aandacht aan de bodembiodiversiteit. In het staande beleid worden de aanpak van stikstofdepositie, de openheid van het landschap, het behoud van de

	weidevogels staan onder druk in voorkomen en aantallen. Over biodiversiteit ondergronds is weinig bekend.. De monitoring van biodiversiteit beslaat lang niet het hele gebied. Insecten ontbreken goeddeels. Stuurinformatie ontbreekt. In de visie zien we dat niet genoemd. Het strijdig gebruik van weidegronden voor parkeerbestemming moet worden tegengegaan. De grond moet beschermd worden tegen insporing door voertuigen. De Omgevingsverordening is het middel om dat te doen. Weidegrond is ruimtelijk kostbaar en dient waar mogelijk beheerd te worden als natuur met passend maaibeheer, reductie van de stikstof en ter bevordering van biodiversiteit. Het is ongewenst dat weidegrond als eerste afgestempeld wordt, als er ruimtelijke wensen moeten worden vervuld Het grondwater moet weer omhoog. Het peilbeheer is vooral afgestemd op de agrarische sector. Dat heeft belang bij een laag peil en afvoer van water. De natuur niet. De stikstofbelasting in NNN-gebieden moet in elk geval worden teruggedrongen. Ook nu wordt nog mest gereden over het land vanwege het belang van recreatief medegebruik. terwijl dat in het belang van natuurwaarden zou moeten worden verschraald.	weidevogelleefgebieden geadresseerd. Wij hebben aandacht voor de invloed van het grondwaterpeil op de natuurgebieden. In de omgevingsvisie hebben wij dit op verschillende plekken verwoord, zoals in het overkoepelende deel over Leefomgevingskwaliteit op pagina 20 als in de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving bij de ontwikkelprincipes 19 en 21. Wij zien deze reactie daarom als ondersteuning van onze visie.
ZO-0173	4.1 Recreatie en natuur De provincie geeft rangordening aan van recreatie ten opzichte van natuur in het NNN : natuur dient voor op te staan . Het Recreatieschap Spaarnwoude ziet dat niet zo en voert geen zelfstandig natuurbeleid. Ze kan dat ook niet vanwege de positie in een Gemeenschappelijke Regeling, waarin ze geen autonome bestuurskracht heeft die op de AWB is gebaseerd. Maximale exploitatie van "groen" en optimalisatie van recreatie is slechts het doel. Op deze wijze is het Recreatieschap Spaarnwoude en de daaraan gekoppelde terreinbeheerder Recreatie Noord-Holland de grootste bedreiging voor de natuur in het NNN[7]. Het lichaam heeft decennia lang bewezen niet te kunnen verbeteren. In de visie had het belang van professioneel natuur- en terreinbeheer genoemd kunnen worden. En het belang dat openbare ruimte door de verantwoordelijke overheid moet worden bestuurd.	In onze omgevingsvisie hebben wij zeven kernopgaven geïdentificeerd. De versterking van de biodiversiteit is daar een van. In de NNN beschermen we de aanwezige natuurwaarden. Recreatie is hierbij volgend. Dat hebben wij in staand beleid uitgewerkt. De verbetering van het natuurbeleid in de NNN heeft onze aandacht. In de recreatiegebieden is er natuurlijk ook ruimte voor recreatie. Daar zijn zij voor ingericht. De recreatieactiviteiten blijven mogelijk zolang de te beschermen kwaliteiten niet worden aangetast. In het project beschrijving wezenlijke kenmerken en waarden is dit nader uitgewerkt voor alle recreatiegebieden.
ZO-0174	**5. Landschap** Openheid en weidsheid van het landschap is gebaat bij beperking van hoge objecten. Windmolens, Haveninstallaties, Olietanks, elektriciteit torens, wegen en hoogbouw aan de rand van de stad en de kust bepalen de zichtlijnen en de zichtbare schaal van het landschap. Beschadigend is het nieuwe traject van hoogspanningsmasten, die als het ware een kras in de bufferzone heeft gemaakt. Het landschap van de bufferzone in Amsterdam- Haarlem sluit in het westen aan op de verbindingen met Natura2000 en in het noorden aan op het gebied boven het Noordzeekanaal tot aan Alkmaar. De bufferzone is derhalve een stevige link in natuurverbindingen als schakel in het landschap. Deze structuur moet tegen verdere aantasting worden beveiligd. Een stap daartoe is het schrappen van de strategische reserve voor havenuitbreiding in de Houtrakpolder. Bedrijventerreinen in de Zaanstreek , die inmiddels met afvalstort mee tot Buitenhuizen zijn opgerukt hebben in westelijke richting de grens bereikt. Het landschap moet robuuster worden door de hele structuur van de bufferzone tot aan Alkmaar te versterken	De provincie zet zich in voor bescherming van het open landschap tussen Amsterdam en Haarlem door het stellen van planologische kaders in de verordening. Wat de Houtrakpolder betreft: in de visie Noordzeekanaalgebied 2040, vastgesteld in juni 2013 door alle NZKG gemeenten, Provinciale Staten van Noord-Holland en de ministerraad, staat omschreven welke voorwaarden er verbonden zijn aan een eventuele ontwikkeling van de Houtrakpolder (waarbij de gemeente Haarlemmerliede Spaarnwoude op dit punt niet heeft ingestemd). De besluitvorming over deze mogelijke ontwikkeling is in een gezamenlijk proces tot stand gekomen waarbij zorgvuldige integrale belangenafweging heeft plaatsgevonden. Als provincie houden wij onverkort vast aan de visie Noordzeekanaalgebied 2040 en daarmee aan de strategische reservering van de Houtrakpolder.
ZO-0175	**6. Energie** De ontwikkeling van zonne-energie is een goede oplossing, als die op daken van bedrijven plaatsvindt. In het westelijk havengebied van Westpoort zijn tal van warehouses, die een enorm oppervlak zonnecellen kunnen faciliteren. Zonneboerderijen op agrarische grond en wateroppervlakken belemmeren natuurwaarden, biodiversiteit en landschapswaarde en zouden om die reden met regelgeving in de Omgevingsverordening moeten worden verhinderd. De kansen van Blue Energy of wel omgekeerde electrodialyse worden bekeken in een testcentrale op Breezanddijk. In beginsel leent de Noordersluis in IJmuiden zich ook voor een dergelijke oplossing.	We zijn het eens met indiener dat voor zonne-energie de prioriteit bij de toepassing op daken ligt. Voor zon in het landelijk gebied hebben wij inmiddels specifiek beleid opgesteld. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor nieuwe innovatieve oplossingen mits dit ruimtelijk inpasbaar is, de kosten maatschappelijk te verantwoorden zijn en dit ook wezenlijk bijdraagt aan de energietransitieopgave in Noord-Holland. Over de toekomst van de energie-infrastructuur is een aparte verkenning uitgevoerd die als bouwsteen heeft gediend voor de Omgevingsvisie. Voor de aanleg, aanpassing en uitbreiding van de energie-infrastructuur zijn veel partijen nodig, met verschillende rollen en verantwoordelijkheden. Het Rijk is daar een van. Door nieuwe nationale energiewetgeving, het

	Daar zou onderzoek naar kunnen worden gedaan. Energietransitie wordt als een omwenteling gepresenteerd, maar kan alleen via geleidelijke weg plaatsvinden. De infrastructuur voor gas is een grootschalige investering geweest en kan niet onbenut raken. De markt zal dit gaan regelen, want gas is een prima energiedrager en niet volledig te vervangen.	Nationaal Klimaatakkoord en de nationale Omgevingsvisie zal duidelijk worden wat het toekomstperspectief is rondom het gasnetwerk.
ZO-0176	**7. Schiphol** Schiphol ziet op de grens van haar groei. De studie naar een eiland voor de kust (bv ten zuiden van het huidige windpark Luchterduinen) met een dependance van Schiphol en eventueel havenfaciliteiten voor schepen met verpompbare lading en LNG (veiligheid)zou kunnen worden opgepakt. De mogelijkheid van High Loop verbindingen zijn in de visie niet besproken maar zouden in die studie kunnen worden opgenomen. Wij willen daarbij opmerken, dat de zee niet leeg is en onbeperkt ruimte biedt aan allerlei voorzieningen. Er zijn vaarroutes, munitiestortgebieden, leidingen , exploratievelden en al gereserveerde windlocaties. De visserij heeft het er al moeilijk mee.	De door indiener aangedragen oplossingsrichtingen bieden geen veranderend perspectief voor de komende twintig jaar. Essentiële keuzes voor de toekomst van Schiphol zullen door het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) dienen te worden gemaakt. Niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk is namelijk bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol.
ZO-0177	**8. Aanbevelingen** •Zorg voor afbakening van verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van wetten. Niet elke lagere overheid kan de kwaliteitsopgave aan om alle ruimtelijk belangrijke taken van de Omgevingswet uit te voeren •Versterk de structuur van het landschap door te ontsnipperen waar dat nog mogelijk is en bevorder het aaneensluiten van de groene gebieden van bufferzone Amsterdam-Haarlem tot en voorbij Alkmaar •versterk natuurwaarden door de gebieden in het NNN robuuster te maken en verbindingen ruimtelijk te beschermen •Zorg voor monitoring van alle biodiversiteit en stel daar vervolgens beleidsplannen voor op •Laat het bestuur van openbare ruimte over aan de gemeenten en beëindig gemeenschappelijke regelingen die rechtsonzekerheid in die ruimte veroorzaken. •treed als provincie terug uit het bestuur van lagere lichamen om rolverwarring tegen te gaan •Hef het Recreatieschap Spaarnwoude op en geef de huidige grondeigenaren (vnl SBB) de opdracht om het terreinbeheer uit te voeren •beschouw cumulatieve milieuvraagstukken als geheel. Geef gemeenten ook niet de kans om de omgevingskwaliteit van andere gemeenten te beïnvloeden.	Wij danken indiener voor de gedane aanbevelingen, en geven graag onze reactie. De afbakening van verantwoordelijkheid voor de uitvoering van wettelijke regels voert te ver voor de Omgevingsvisie, die -volgens de Omgevingswet - zelfbindend is; dat wil zeggen, alleen de Provincie Noord-Holland is aan haar eigen Omgevingsvisie gebonden. Zowel in ontwikkelprincipe 1 als 10 hebben wij weergegeven dat het landschap beschermd dient te worden. De versterking van de natuurwaarden komt aan de orde in ontwikkelprincipes 19 en 20. De ontwikkeling van de biodiversiteit monitoren we en voor alle gebieden die deel uitmaken van het NNN, waaronder de Natura 2000-gebieden, zijn in samenspraak met de natuurbeheerders beheerplannen gemaakt. Beheerplannen, gemeentelijke regelingen, de rol van de provincie in de besturen en de positie van de recreatieschappen zijn zaken, die verder bij de uitwerking van de omgevingsvisie worden opgepakt. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie, hechten wij belang aan een gezonde leefomgeving en streven we, waar mogelijk, naar verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. We doen dit graag samen met onze gebiedspartners.

ZW-0099 Gemeente Heemskerk		
ZO-0157	Geacht college, De Omgevingsvisie NH2050 beschrijft hoe de fysieke leefomgeving in Noord-Holland zich zal ontwikkelen richting 2050 en wat de provincie daar aan gaat doen. De visie en de effectbeoordelingen op de leefomgevingskwaliteiten van het voorgenomen beleid die worden beschreven in het PlanMER geeft ons aanleiding tot het maken van de volgende zienswijze. *Regionale afstemming* In de visie zijn acht hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd. Deze hoofdthema's bieden een referentie om te bepalen welke onderwerpen en opgaven terug moeten komen In de Omgevingsvisie NH2050. Bij de uitwerking van deze hoofdthema's wordt o.a. uitgegaan van regionale samenwerking, regionale afstemming en het maken van regionale afspraken. Het is echter niet duidelijk wat de provincie onder een regio verstaat. Is het vormen van een regio thema afhankelijk en wordt het vormen van een regio aan de lokale overheden overgelaten of is de provincie hierin een bepalende factor?	In het deel 'Van visie naar uitvoering' staat onder 'Regionale samenwerkingsagenda' dat veel opgaven een regiospecifiek karakter hebben, met als toevoeging: "de uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen per regio en gebied verschillen. Daarbij is het onze inzet om - waar nodig en mogelijk - ruimte te bieden aan maatwerk, indachtig onze sturingsfilosofie." Bij de verdere uitwerking van het nieuwe beleidsinstrument Regionale samenwerkingsagenda zullen we samen met de regio's verkennen welk geografisch schaalniveau en welke samenwerking het meest passend is. Leidend hierbij zijn de opgaven die onderdeel uitmaken van de Regionale samenwerkingsagenda. In de paragraaf 'Regionale samenwerkingsagenda' op pag. 66 wordt daarom de zin "Deze bepaalt namelijk vaak het schaalniveau dat passend is." gewijzigd in "Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking." en wordt de zin "In ieder geval gaan we uit van twee relevante schaalniveaus: de gangbare indeling in bestuurlijke regio's en het bovenregionale schaalniveau Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord." verwijderd.

ZO-0158	In de visie zijn verschillende cirkels voor regio's aangegeven. Wij constateren dat Heemskerk niet is ingedeeld op de kaart. Wij zouden graag zien dat de gemeente Heemskerk in de cirkel van het metropolitaan landschap opgenomen wordt.	De kaarten in de omgevingsvisie zijn niet bedoeld voor gedetailleerde raadpleging, maar zijn illustratief/indicatief van aard. Ze vertonen daarom geen topografische nauwgezetheid. De kaart op pagina 57 waar indiener waarschijnlijk op doelt is in zijn geheel illustratief; er zijn bewust nauwelijks kernen op te onderscheiden en er is dus ook geen sprake van een 'indeling'. Desondanks zullen we de kaart aanpassen door de cirkel iets wijder te tekenen waardoor Heemskerk binnen de cirkel valt.
ZO-0159	*Mobiliteit* In het coalitieakkoord van Heemskerk is opgenomen dat Heemskerk voor de verdere verbetering van de mobiliteit in de regio en voor een duidelijke versterking van het openbaar vervoer is. Hierbij denken wij aan de doortrekking van de spoorlijn tussen Heemskerk en Krommenie met een. liefst hoogfrequente, ringverbinding over Zaanstad, Sloterdijk, Haarlem, Beverwijk. Heemskerk et cetera. Een dergelijke kwalitatief hoogwaardige verbinding kan de automobiliteit terugdringen. Niet duidelijk is hoe de provincie dit OV-netwerk robuuster maakt, zodat de IJmond niet alleen aansluit op het stedelijk OV-netwerk van Amsterdam, maar hier ook echt onderdeel van uit maakt.	In de Omgevingsvisie is aangegeven dat we het belang van het regionale verkeer prioritair vinden boven het doorgaande verkeer. IJmond is onderdeel van het regionaal mobiliteitssysteem van de MRA. Binnen de MRA werken we samen aan het OV Toekomstbeeld. we wachten de uitkomsten hiervan af, voordat we uitspraken doen over een eventuele ringverbinding.
ZO-0160	Daarnaast ontstaat er in Noord-Holland een 'verplichte' mobiliteitsbeweging door in en rond Amsterdam werkgelegenheid te creëren en starters op de woningmarkt door de hoge huizenprijzen in en rond Amsterdam gedwongen worden hun woning op een grotere afstand van hun werkplek te betrekken. Doordat de markt kiest voor lichtere bedrijven en kantoren in een sterk verstedelijkte omgeving en de wens van de provincie tot verdichting zoveel mogelijk bij OV-knooppunten, zullen de OV-knooppunten verder van Amsterdam gelegen voornamelijk worden verdicht met woningbouw, waardoor wederom een 'verplichte' mobiliteitsbeweging ontstaat. In de visie wordt niet ingegaan op deze mobiliteitsbeweging.	Er is al jaren een trek naar de stad gaande. De Omgevingsvisie erkend deze ontwikkeling. Als wonen en werken dicht bij elkaar gesitueerd zijn of de woningbouw nabij een OV knooppunt biedt dit grotere kansen voor het OV en de fiets. Hoe groter de afstand tot de werkgebieden in Amsterdam, hoe interessanter dan de OV Knooppunten worden, om een keuze te bieden naast het autoverkeer. Opgemerkt dient te worden dat werkgelegenheid zich niet tot nauwelijks door de overheid laat sturen in tegenstelling tot het aanwijzen van woningbouwlocaties. Er is bij de vestiging van bedrijven een hoge mate van autonome kracht werkzaam. Dit inzicht heeft geleid tot de tekst die op pagina 32 hierover staat in het hoofdstuk Metropool in ontwikkeling.
ZO-0161	*Tuinbouwconcentratiegebied* De gemeentelijke insteek voor het buitengebied sluit aan bij het uitgangspunt van de provincie Noord-Holland om het gebied agrarisch te houden. De provincie heeft hiertoe in haar verordening een deel van Heemskerk een unieke status toegedicht, namelijk van tuinbouwconcentratie-gebied. Het tuinbouwconcentratiegebied biedt mogelijkheden voor een combinatie van glas- en vollegrondstuinbouw. Het aanwijzen van een deel van Heemskerk als tuinbouwconcentratiegebied maakt o.a. onderdeel uit van het programma Greenport Noord-Holland Noord dat ten doel heeft de agribusiness in de provincie te versterken. Het aanwijzen van verschillende concentratiegebieden doet de provincie vanuit de gedachte dat een verdere concentratie van (glas)tuinbouwbedrijven op provinciale schaal bij zal dragen aan een betere ruimtelijke kwaliteit en dat dit vervolgens schaalvoordelen oplevert als het gaat om verduurzaming. In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt geen rekening gehouden met een concentratie van de glastuinbouw op provinciale schaal in het algemeen en het tuinbouwconcentratiegebied in het bijzonder. Een visie op dit gebied missen wij in de Ontwerp-Omgevingsvisie.	Bij ontwikkelprincipe 18 'De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling' is als kritische succesfactor nadrukkelijk benoemd dat clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven. Niettemin geeft deze zienswijze aanleiding om de kaart behorende bij de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving op pagina 50/51 aan te passen; het tuinbouwconcentratiegebied Heemskerk krijgt een aanduiding op de kaart en de aanduiding voor de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer wordt aangepast.
ZO-0162	Het PlanMER houdt vervolgens geen rekening met de ligging van ons tuinbouwconcentratiegebied pal naast het Natura 2000 gebied die belemmerend kan zijn voor ontwikkelingen in het tuinbouwconcentratiegebied.	Met een PlanMER wordt uitsluitend gekeken naar de effecten van nieuwe beleidsuitspraken uit het betreffende beleidsdocument (in dit geval de Ontwerp Omgevingsvisie). Het PlanMER brengt daarom alleen effecten van veranderingen ten opzichte van de huidige situatie in beeld. Dit om te voorkomen dat er effecten (positief of negatief) aan specifiek beleid worden toegeschreven die ook zonder dat beleid wel tot stand waren gekomen. De Omgevingsvisie doet geen beleidsuitspraken over dit specifieke Natura 2000-gebied/tuinbouwconcentratiegebied, net zo min als over andere specifieke gebieden. Eventuele onderlinge belemmeringen komen niet in het PlanMER naar voren, omdat die zich ook zonder de Omgevingsvisie voor zouden doen.
ZO-0163	Klimaatstresstest Als basisvoorwaarden om een klimaatbestendige leefomgeving te realiseren wordt aangegeven dat alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen een klimaatstresstest moeten doorlopen. Met een klimaatstresstest wordt de kwetsbaarheid van een gebied in beeld gebracht voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte, overstroming en bodemdaling. Het is niet duidelijk wat de omvang van een ruimtelijke (her)ontwikkeling moet zijn om een klimaatstresstest te moeten doorlopen.	De invulling van de klimaatstresstest wordt nader uitgewerkt in de Omgevingsverordening en/of programma's. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties.

ZO-0164	Tot slot merken wij wellicht ten overvloede op dat uit de Ontwerp-Omgevingsvisie niet is op te maken of en hoe deze de economische uitvoerbaar is. Wij gaan ervan uit dat de zienswijze aanleiding geeft tot aanpassing van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Hoogachtend, burgemeester en wethouders van Heemskerk,	De Omgevingsvisie NH2050 is naar haar aard en volgens de in ontwikkeling zijnde Omgevingswet een voor de provincie zelfbindende strategische visie voor de lange termijn. Economische uitvoerbaarheid past hier niet bij. De visie is niet bedoeld als planologisch instrument zoals een bestemmingsplan (of het toekomstige omgevingsplan) waarvoor economische uitvoerbaarheid moet zijn aangetoond. De economische uitvoerbaarheid komt wel een aantal maal aan bod als kritische succesfactor bij een ontwikkelprincipe en in het hoofdstuk van visie naar uitvoering.

ZW-0100 Gemeente Wijdemeren		
ZO-0111	Geacht college, De gemeente Wijdemeren heeft met veel belangstelling en aandacht uw Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 doorgenomen. Wij hebben in het algemeen veel waardering voor de gekozen opzet en inhoud. Dit blijkt eveneens uit de gezamenlijke reactie van de Gooi en Vechtstreek op de visie, die wij nagenoeg volledig ondersteunen. Slechts ten aanzien van het aspect buitenstedelijk bouwen hebben wij een aanvulling.	Wij nemen de complimenten met dank in ontvangst.
ZO-0112	Wijdemeren vraagt extra aandacht voor onze specifieke situatie en woningbouwopgave. Zoals bekend wordt Wijdemeren gevormd door de diverse (kleine) kernen en bestaat de gemeente voor het resterende deel voornamelijk uit (deels beschermd) natuurgebied en plassen. Dit betekent dat er te weinig woningbouwlocaties zijn en wij niet kunnen voldoen aan de woonbehoefte die er leeft in onze gemeente en in de specifieke kernen. Wij zijn derhalve bevreesd dat door de huidige gekozen tekst van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 enige bewegingsvrijheid in het mogen bouwen van woningen buiten de bestaande stedelijke grenzen onmogelijk wordt. Wij willen benadrukken het eens te zijn met de primaire opdracht om allereerst te kijken naar binnenstedelijke bebouwingsmogelijkheden. Gezien de schaalgrootte van een deel van onze kernen houdt deze mogelijkheid echter snel op. Bovendien willen wij de leefbaarheid van de kernen niet verder onder druk zetten door al het groen in de dorpen, linten en kernen te bebouwen om in de woonbehoefte te kunnen voorzien. Wij verzoeken derhalve uitdrukkelijk de (beperkte) mogelijkheid tot uitbreiding aan de randen van onze dorpen, het buitenstedelijk kunnen/mogen bouwen, op te nemen in de vorm van maatwerk per locatie. Op die manier hoeft het voldoen aan de vraag naar woningen niet ten koste te gaan van bijvoorbeeld al het binnenstedelijk groen/recreatiegebied e.d. en blijft de leefbaarheid van de dorpen, die thans al onder druk staat, gegarandeerd. Wij onderschrijven hierbij dat dit vraagt om maatwerk per kern en dat dit in samenspraak met de belanghebbenden (bewoners, belanghebbenden, ondernemers, de regio etc.) moet plaatsvinden. Wij zien uw reactie met vertrouwen tegemoet. Met vriendelijke groet, Burgemeester en wethouders van Wijdemeren	Wij zijn verheugd dat indiener het ontwikkelprincipe 8 uit onze visie onderschrijft. Met het ontwikkelprincipe dat verstedelijking zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps moet plaatsvinden sluiten wij de bouw rondom kleine kernen niet uit. Wel geeft dit principe aan dat het noodzakelijk is om hierin regionaal keuzes te maken. Overigens zijn kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied, volgens het huidige provinciaal beleid, alleen binnen bestaande planologische kaders mogelijk. Voor dergelijke kleinschalige ontwikkelingen is binnenstedelijk namelijk voldoende ruimte aanwezig. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie zullen we de ontwikkelprincipes vertalen naar de inzet van instrumenten, zoals de Omgevingsverordening. Dan moet ook duidelijk worden wat het ontwikkelprincipe verstedelijking betekent voor ons huidige beleid met betrekking tot kleinschalige ontwikkeling. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals de gemeenten en maatschappelijke organisaties. We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk. Om die reden is de zinsnede 'zo veel mogelijk' opgenomen in dit uitgangspunt.

ZW-0101 PvdA Schagen/Hollands Kroon		
ZO-0092	1. Pg 10: De woningbehoefte wordt maandelijks geactualiseerd. Genoemde aantallen hebben dus een beperkte houdbaarheid. *Laat aantallen achterwege of geef aan dat de aantallen indicatief zijn.*	De woningbouwaantallen worden aangepast op basis van de feitelijke ontwikkelingen. Ze zijn bedoeld om houvast te geven. Daarbij werken we met bandbreedtes en in die zin zijn ze inderdaad indicatief. Omdat niet alleen de genoemde getallen, maar het hele deel 'De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland' tot onduidelijkheden leidt, wordt de hele tekstpassage sterk aangepast.
ZO-0093	2. Pg 15: Hier staat de volgende zin: "De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. " *Hier zal 'woningbouw' bedoeld worden in plaats van 'woningbouwbehoefte'. Woningbouwbehoefte laat zich over het algemeen niet plannen.*	Wij zijn het eens met deze opmerking. Op pag. 15 wordt in de zin "Woningbouwbehoefte wordt vooral .... en trends." wordt 'Woningbouwbehoefte' gewijzigd in 'Woningbouw'.
ZO-0095	3. Pg 20: U geeft aan dat u ernaar streeft in 2050 te voldoen aan de WHO-normen voor de basiskwaliteit leefomgeving, waaronder de luchtkwaliteit. *Gezien de gezondheidsrisico's, het advies van de Gezondheidsraad, het Schone Lucht Akkoord én het Europese beleid, pleiten wij voor een hogere ambitie op het gebied van luchtkwaliteit. Wij vragen u aan te sluiten bij andere beleidsvelden en tenminste te streven naar het uiterlijk voldoen van de WHO-normen in 2030.*	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken. Wat een realistische termijn is om aan de WHO-normen te voldoen, is van meerdere zaken afhankelijk en varieert per gebied en per stof. We zijn van plan dit beter inzichtelijk te maken door middel van onderzoek.
ZO-0096	4. Pg 36: Een vergroting van de capaciteit van het OV, weg- en fietsnetwerk. Aanvulling: *Betere bereikbaarheid. De spoorweg Schagen-Den Helder is nog steeds enkel spoor; verdubbeling en meer treinen per uur voor een betere ontsluiting (en aansluiting) van de Noordkop betekent minder druk op de wegen van en naar de Metropoolregio en maakt wonen in de Noordkop aantrekkelijker.*	Het aandeel automobilisten dan vanuit de Kop naar de MRA reist, is zeer gering ten opzichte van de totale omvang van het verkeer richting en in de MRA. Neemt niet weg dat in de lopende studies binnen de MRA (OV Toekomstbeeld en Programma Bereikbaarheid) handvatten zullen komen om de bereikbaarheid van de Kop nader te beschouwen. De eerste studieresultaten van beide programma's wachten wij nu af.
ZO-0097	5. Pg 41: In hoofdstuk Sterke Kernen Sterke Regio's pleit u voor versterking van centrumsteden en gaat u voorbij aan de betekenis van (versterkte) dorpskernen voor de leefbaarheid van Noord Holland Noord. •*Het is onduidelijk welke schaalgrootte u voor ogen heeft wanneer u spreekt over centrumsteden. In sommige gevallen schuren centrumsteden al tegen de grenzen van groei aan en is het juist gewenst om in de (omliggende) dorpskernen uit te breiden. Daar zullen voorzieningen vanzelf volgen als die er nog niet zijn. Het platteland van Noord Holland Noord mag voor de randstedeling misschien een museum zijn; de eigen inwoners willen er gewoon kunnen werken en wonen. Die ruimte moet er zijn.* •Aanvulling*: In de Noordkop, met name in de uitgestrekte gemeente Hollands Kroon bevinden zich geen centrumsteden, geen OV knooppunten en er zijn in de dorpen vrijwel geen omvangrijke inbreilocaties die geschikt zijn voor de ontwikkeling van meerdere betaalbare (huur-) woningen. (Vrijkomende kavels in de dorpen worden doorgaans particulier ingevuld met kapitale woningen). Voor verjonging en leefbaarheid ontkom je er niet aan om aan de randen van dorpen buiten de bestaande contouren nieuwe bebouwing mogelijk te maken. Bijvoorbeeld bij een aantal hoofdkernen. 'Een beter leefklimaat' is voor dorpen meer dan milieu en groen; het moet ook mogelijk zijn met name voor jongeren en starters, om er te blijven wonen. Dat houdt meteen de voorzieningen op peil.*	De idee is dat regionaal wordt afgestemd door gemeenten hoe kernen in een regio zich ontwikkelen, zodanig dat er een acceptabel voorzieningenniveau in stand blijft in de betreffende regio. Om die reden wordt de schaalgrootte niet exact aangegeven in de Omgevingsvisie, maar werken we met ontwikkelprincipes, in dit geval ontwikkelprincipe 12. Dit ontwikkelprincipe is tot stand gekomen vanuit de signalering vanuit gemeenten zelf dat het moeilijk is in een aantal kernen om het voorzieningenniveau in stand te houden. Het bijbouwen van een aantal woningen leidt er in de regel niet toe dat het voorzieningenniveau stijgt. Daarvoor moeten er in voldoende aantallen mensen extra gaan wonen. De trend van schaalvergroting van voorzieningen en de trend van afnemende detailhandel (mede onder invloed van toenemende internetaankopen) en een vergrijzende bevolking brengen de urgentie met zich mee om op een slimme manier naar het in stand houden van het voorzieningenniveau te kijken. Juist ook voor de jongere generaties. De beschreven trends zijn niet specifiek voor Noord-Holland Noord, maar spelen overal in Nederland. De suggestie van een museale kijk op Noord-Holland Noord delen wij op geen enkele wijze.
ZO-0098	6. Pg 42, 2e alinea: " ..... Regio's maken kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (mede gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses) ..... Of er mogelijkheden komen om te bouwen hangt af van de vraag die er op dat moment is. " Daar constateren wij een tegenstrijdigheid: enerzijds stelt u dat demografische ontwikkelingen en prognoses (=toekomst) bepalend zijn; anderzijds stelt u dat de vraag van het moment bepalend is voor mogelijkheden om te bouwen. •*Wij pleiten ervoor dat gemeenten autonoom kunnen beslissen - in overleg met de regio - waar, wanneer en hoeveel er gebouwd wordt. Regio en gemeenten hebben het beste zicht op huidige en toekomstige (economische) ontwikkelingen waaraan de woningbouw gekoppeld moet worden.* •*In de Noordkop blijven de meeste ouderen zo lang mogelijk in hun woning/in hun dorp wonen. Voor jongeren komen daar geen geschikte, betaalbare woningen vrij, terwijl de meesten in de regio werken en zich graag in hun vertrouwde omgeving willen vestigen. (Opleidings- en inkomensniveau zijn lager dan in de Metropoolregio.) Door nieuwe woonvormen (LAT-woningen, meer*	De Omgevingsvisie hanteert de indicatieve woningbehoefte, die is gebaseerd op de vastgestelde provinciale prognose. Indien uit de prognose blijkt dat de vraag is toegenomen, dan kunnen de regionale afspraken worden bijgesteld. De provincie stimuleert hierbij herbenutting van bestaande bebouwing. In de Verkenningen NH 2050 is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Migratie tussen Noord-Holland Noord en Amsterdam, evenals vestiging uit het buitenland worden meegenomen bij maken van deze verwachtingen. Om de vraag in beeld te houden monitoren wij voortdurend de ontwikkelingen, mocht de vraag hoger zijn dan de prognose, wordt deze bijgesteld. We gaan hier regulier het gesprek over aan met gemeenten in regionaal verband om gezamenlijk te duiden wat de beste ontwikkeling is.

	generatiewoningen, zorgen voor elkaar) in leegkomende agrarische gebouwen zoals stolpboerderijen krijgen deze een nuttige herbestemming en worden ze behouden.	
ZO-0099	7. Pg 42: 12: Uitgangspunt bij dit principe is dat ontwikkelingen zoveel mogelijk binnenstedelijk en -dorps plaatsvinden. Dit geldt voor alle kernen. *Voor **alle** kernen? Kernen zijn niet allemaal hetzelfde! Hier dient maatwerk te worden toegepast*.	We zijn het eens dat elke kern maatwerk verdient. Het uitgangspunt is voor alle kernen hetzelfde. De toepassing van dit uitgangspunt echter, laat alle ruimte voor dit maatwerk. Om die reden is de zinsnede 'zo veel mogelijk' opgenomen in dit uitgangspunt.
ZO-0100	8. Pg 44: In hoofdstuk Nieuwe Energie spreekt u over productie van duurzame energie*. We zien graag terug in de Omgevingsvisie dat u erkent dat de productie van bovengrondse en ondergrondse duurzame energie fysieke ruimte nodig heeft. We stellen voor dat u hierover - zoals u dat doet bij energie uit wind op zee - een richtinggevende uitspraak doet.*	Door de provincie uitgevoerde onderliggende onderzoeken laten zien wat de mogelijkheden voor de opwekking van hernieuwbare energie in Noord-Holland zijn. Die bestaan uit een mix aan energievormen, boven- en ondergronds, die per regio kan verschillen en waarvoor ruimte moet worden gecreëerd. Draagvlak speelt daarmee een belangrijk rol en via de nog op te stellen Regionale Energiestrategie zullen we hier verder invulling aan geven.
ZO-0101	9. Pg 52: 18. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling (Raakt ook 'wonen' en 'leefbaarheid') •*In dit stuk missen we het onderwerp 'arbeidsmigranten' en hun huisvesting (in samenhang met de leefbaarheid van dorpen). Aanvulling: Momenteel is er in de Noordkop niet alleen een groeiend tekort aan personeel, maar ook aan (tijdelijk) onderdak. Door automatisering en andere ontwikkelingen, ook op de internationale arbeidsmarkt, is dit een dynamisch proces, waar wel rekening mee gehouden moet worden. Ook wanneer dit slechts een tijdelijke situatie is, kan het ingrijpende gevolgen hebben voor de toekomst van het platteland en de dorpen. Om snel op veranderende situaties en behoeften in te kunnen spelen zijn maatwerk en flexibiliteit nodig, zodat we richting 2050 beter sturing kunnen geven aan de gevolgen.* •Aanvulling*: De kracht van de regio versterken kan mede door hoogopgeleide mensen die nu alleen vanuit de Metropool naar 'Agriport' of 'ECN' en 'Pallas' komen om te werken, te verleiden om er zich te vestigen. Het brengt naast ontlasting van de Metropool regio (woningmarkt en het verkeer) meer diversiteit (opleidingenniveau) naar de regio.* •Aanvulling: *Door de schaalvergroting en gebrek aan opvolging gebeurt het steeds vaker dat agrarische bedrijven worden overgenomen door investeerders/eigenaren 'op afstand' (uit andere delen van ons land, maar ook uit het buitenland). Het gaat ze om de grond, niet om de gebouwen. Omdat er geen binding is met het gebied, wordt er niet geïnvesteerd in de gemeenschappen of de waarden voor de omgeving, zoals de structuur van de boerderijen in de Wieringermeer of het landschappelijk schoon*.	Arbeidsmigranten zijn van groot belang voor de economie in Noord-Holland-Noord. Goede huisvesting is cruciaal. Bij voorkeur is er in de kernen ruimte voor de vestiging van buitenlandse werknemers. Er lopen pilots om alternatieve huisvesting te onderzoeken, ook in het buitengebied. De gemeenten en provincie hebben afgesproken om een vervolgonderzoek te doen naar de behoeften van buitenlandse werknemers. Zodat nieuwe huisvesting goed aansluit op hun wensen. Daarnaast hebben de gemeenten en provincie afgesproken dat gemeenten op een eenduidige manier handhaven, zodat illegale situaties overal op dezelfde manier worden aangepakt. Wij zijn ook voorstander van een goede registratie van buitenlandse werknemers, naar het model van het Westland. Naar aanleiding van de opmerking over arbeidsmigranten voegen we aan ontwikkelprincipe 18 als kritische succesfactor toe: ""Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten." Nieuwe ontwikkelingen die niet direct zijn gericht op het behoud of versterking van de leefbaarheid vinden plaats in de grote kernen. Voor woningbouw is voldoende plancapaciteit beschikbaar in de kernen, nieuwbouw krijgt een plek in de kernen. Wat betreft het verleiden van nieuwe bewoners, ondersteunen we de ambitie van Noord-Holland Noord, zolang de daadwerkelijke woningbehoefte (kwalitatief en kwantitatief) uitgangspunt blijft. Wij zien ook dat door schaalvergroting er leegstand van agrarische gebouwen optreedt; we hebben hier onderzoek naar laten doen. We zijn van plan in het najaar van 2018 samen met de regio's in NHN een verdere aanpak van leegstand te bepalen. Dit sluit aan bij onze Omgevingsvisie waar in het hoofdstuk sterke kernen, sterke regio's op pagina 42 staat aangegeven dat mogelijkheden voor alternatieve functies bij leegstaande gebouwen tijdig in beeld moeten worden gebracht.
ZO-0102	10. Pg 59: Noord-Hollandse kwaliteiten in context De Westfriesedijk wordt alleen in verband met Hoorn genoemd, terwijl dat maar een heel klein stukje is. Aanvulling: *De Westfriese Omringdijk is beeldbepalend voor grote delen van het landschap in de Noordkop, van oost naar west. Van Hoorn via Hollands Kroon en Schagen richting Noordzeekust is de beleving van dit monumentale bouwwerk door de nadrukkelijke zichtbaarheid een imponerend, niet te missen landschapselement.*	Indiener wijst er terecht dat de Westfriese Omringdijk niet alleen voor Westfriesland van betekenis is. Wij voegen aan de zin "De Westfriese Omringdijk is een imponerend niet te missen landschapselement" toe: ", niet alleen voor Westfriesland maar voor grote delen van de kop van Noord-Holland."

ZW-0102		
ZO-0082	Geacht College, <u>Betreft zienswijze omgevingsvisie NH2050.</u> I.v.m. gebrek aan realiteitszin / hoog Oostvaardersplassen gehalte, schrijf ik U deze zienswijze en verzoek ik U om een gesprek om meer details te kunnen toevoegen. Daarbij beperk ik mij tot het MRA gebied mijn geboortestreek, maar veel heeft een zelfde impact voor geheel N-H. a. Schiphol / IT / Klimaatakkoord b. Containerbinnenvaart / Pleziervaart. c. Wegzinkend veen.	Het vertrekpunt voor ons is dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. De minister heeft aangegeven het oude onderzoek naar een luchthaven op zee met de huidige kennis opnieuw te wegen. In de luchthavennota zal hier door het Rijk op in worden gegaan. Vanuit ons streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie, zijn en blijven wij wel nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol.

	d. Pilot Waterland / Infrastructuur. <u>Schiphol /IT / Klimaatakkoord.</u> Voor Schiphol is op te merken, dat kennelijk door de Schiphollobby , het niet aangedurfd wordt een echt oplossend alternatief als een nieuwe luchthaven in de Noordzee te vermelden en het tot 2050 met Lelystad bij voorbaat scharrelen in de marge blijft. Letterlijk zal binnenkort de wal het schip keren door financiële gezondheidsclaims richting provincie.	
ZO-0083	De onveiligheid en mogelijkheden tot 2050 van IT wordt in de visie onvoldoende behandeld. Ook de gevaarlijke financiële kant daarvan! Doodzwijgen is geen oplossing.	In Verkenningen NH2050 wordt uitgebreid ingegaan op de mogelijkheden en relevante ruimtelijke aspecten van de IT/digitalisering. Die zijn in de Omgevingsvisie vertaald naar ontwikkelprincipes. De data-knooppunten hebben bij de ontwikkelprincipes een belangrijke functie als ruimtelijk sturend element voor nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen. De toegevoegde waarde van IT is evident. De daaraan verbonden veiligheids- en financiële risico's liggen echter buiten de scope van de provincie en de Omgevingsvisie.
ZO-0084	Het Klimaatakkoord beperkt zich tot dusver tot het vervallen van de verplichte gasaansluiting. Andere wettelijke verplichtingen zullen nog eerst aangenomen moeten worden. De concurrentiepositie van ons van handel etc. levend land gaat bepalen wat en hoe. Wat wettelijk verplicht wordt en of wind en zonnenpanelen met subsidie verbonden wel de toekomst is. Zelfs is nu volop in beweging of aardgas (met gebruik of opslag van CO2) terzijde moet worden geschoven, nu vaststaat, dat er nog voor eeuwen genoeg is. Nieuwe technieken o.a. kernenergie zonder gevaarlijke straling etc. etc. komen er aan. Deze aspecten van de huidige klimaathype komen onvoldoende in de visie tot 2050 naar voren. Zaken, die **bij voorbaat onbetaalbaar** blijven, horen niet in de visie 2050 van een nuchter N-H thuis.	De Omgevingsvisie is in drie fasen tot stand gekomen. In de eerste fase van verkenningen zijn op basis van mondiale, nationale en regionale trends en ontwikkelingen de effecten in kaart gebracht. Klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, uitputting van grondstoffen en energietransitie zijn als belangrijkste onderwerpen benoemd. Daarnaast zijn specifiek over energietransitie onderzoeken uitgevoerd die als bouwsteen hebben gediend voor de Omgevingsvisie. In deze onderzoeken is rekening gehouden met innovatie als ook met ruimte voor realistische en betaalbare nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de kaders van de Omgevingsvisie.
ZO-0085	<u>Containerbinnenvaart/pleziervaart</u> Een zelfde ontbrekende **echte** visie tot 2050 is vast te stellen inzake het druk bevaren Noordzeekanaal maar vooral het Y achter het Amsterdams Centraal Station. Het verkeersknooppunt met veel passagiersponten. Ook nog eens een gevaarlijke onoverzichtelijke bijna haakse bocht. Gelijktijdig de onmogelijkheid i.v.m. ontbrekende ruimte voor toe- en afvoerwegen dit met extra tunnels of bruggen in ieder geval tot 2050 snel op te lossen. Dit is een belangrijke economische binnenvaartroute A'dam-Rijnkanaal-'t Y- Zaan-Alkmaar etc. In dit verband is het ronduit merkwaardig, dat de infrastructurele mogelijkheid deze route te ontlasten in de visie niet genoemd wordt. Dit kan door herstel/aanpassing van de scheepvaartroute Gouwzee, stukje van de bestaande Purmerringvaart naar het klaar liggende Noord-Hollandskanaal. Vooral de kleine containervaart via deze route zal ook een ontlasting op de weg N247 naar Purmerend zijn. Uiteraard betekent dit ook de noodzakelijke impuls om de sleetsheid van de waterrecreatie in het Gouwzeegebied te stoppen, omdat de verbinding met 't Gooi en de vele nieuwe jachthavens in Amsterdam door een doorvaart door de Markerdijk, aangelegd in 1956, hersteld wordt en havenhoppen weer mogelijk wordt. De nostalgie van de oude Zuiderzeehavens belangrijk voor het verdienmodel van het kwaliteitstoerisme en -recreatie loopt dan niet meer achteruit. Watersport vindt plaats in de zomer en bijt de vogeltrek in de winter niet! Daarnaast is doorstroming in de Gouwzee i.v.m. de volksgezondheid in de MRA urgent (uitbraken van vogelgriep / botulisme etc.) Tevens voor de visstand en dichtgroeien van het vaargebied met waterplanten. Het voorstaande kan niet weggelaten worden in een visie tot 2050.	Binnen de binnenvaart zien we een ontwikkeling naar grotere schepen. Deze vragen investeringen in onze bruggen en sluizen. Omdat we niet voldoende budget hebben om op al onze vaarwegen deze investeringen te doen, hebben we voorgesteld een Kernnet te onderzoeken. Dit Kernnet loopt van Den Helder via Noord-Hollands Kanaal en de Oostelijke Ringvaart Haarlemmermeer door naar Zuid-Holland. Andere vaarwegen in Noord-Holland zullen niet verder uitgebouwd worden, maar wel naar behoren worden onderhouden en beheerd.
ZO-0086	<u>Wegzinkend veen (1 a 1,5 cm per jaar)</u> Het is een illusie, dat tot 2050 enig herstel d.w.z. teruggroeien van het verloren veen mogelijk en betaalbaar is. Het veen is na vele eeuwen gedaald sinds ca.1200 (een sub-tropische groeiperiode) van ongeveer 9 mr dikte boven zeeniveau door waterafvoer (droge voeten) op het huidige lage niveau terechtgekomen. De keuze is dus doorpompen of weer onder water zetten! Omdat dit veenweidegebied een geheel eigen waardevolle karakteristiek heeft zowel als groene long,	Het tegengaan van bodemdaling en de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in veenweidegebieden is nodig om 'droge voeten' te houden en de opwarming van de aarde te stoppen. Onderzoek naar nieuwe drainagesystemen, natte teelten en andere maatregelen moeten antwoorden gaan opleveren over de teelttechnische en bedrijfseconomische perspectieven voor de landbouw. Landbouw- en natuurorganisaties werken hierbij nauw samen in het Innovatieprogramma Veen en in

	maar ook als belangrijk onderdeel is van het recreatief en economisch product Amsterdam (MRA), wordt wat in de visie wordt aangedragen onrealistisch en zelfs economisch gevaarlijk. Klompen worden lieslaarzen. Kaasboerderijen zonder koeien, schapen etc. in de wei! U kunt bij het Landschap N-H navragen, dat er op moerasachtig land 4 plantensoorten denkbaar zijn, hoewel altijd gepaard met veel subsidie. Er is geen economische basis of gezonde exploitatie mogelijk in de praktijk in de MRA. Een realistische markt voor industriële verwerking of ander gebruik van dergelijke producten moet van nul worden opgebouwd en zou moeten concurreren met vele andere betere en goedkopere veevoeders, plantaardige eiwitten etc. Deze eventuele proefvelden beteken dus gelijktijdig verloren gaan van het gebied voor de huidige activiteiten. Veranderen van waterpeil is complex. Hierover moet beter nagedacht en meer onderbouwd worden in de visie tot 2050. Een mogelijk alternatief is de nog aanwezige boeren meer inschakelen als betaalde landschapsverzorgers. Hier moet enorme haast mee gemaakt worden i.v.m. de extreme vergrijzing van de boeren in het MRA gebied. Ook hierover moet beter nagedacht worden. Het weidevogelbeleid heeft weinig gebracht. Sinds 1960 is er nog ongeveer 1/3 over heeft het CBS berekend	onderzoeken op het Veenweide Innovatie Centrum in Zegveld. Uiteraard vergen veranderingen in de landbouw een inspanning vanuit de hele keten en kost dit tijd. Maar een illusie is het niet, zo blijkt onder meer uit een geslaagde pilot met groeiend veen op voormalige landbouwgrond in het Ilperveld en uit bedrijfseconomische berekeningen in het rapport 'Vernatting voor veenbehoud' van Landschap Noord-Holland. Wij willen daarom gebiedsgericht en samen met alle betrokken organisaties en grondeigenaren in een op te stellen programma bodemdaling stappen gaan zetten om deze doelen in onze Omgevingsvisie te gaan realiseren.
ZO-0090	<u>Pilot Waterland / Infrastructuur</u> Het ontbreken van het bestuursakkoord als onderdeel in het ontwerp omgevingsvisie is merkwaardig opvallend. Het wegschrijven van een gesloten bestuursakkoord tussen 7 gemeenten waaronder Amsterdam als follow-up van de Rijksbufferzone mede ondertekend door het Rijk en verankerd in de PRV (provinciale wet dus) riekt dat niet naar onbehoorlijk bestuur en ondergraven van de rechtszekerheid? Ter informatie even in grote lijnen de strekking van deze Pilot voor de lezer, die deze niet kent! De pilot maakte het mogelijk in de bufferzone toch bij uitzondering in het veenweidegebied iets passends te mogen bouwen. Hernieuwd werd vastgelegd, dat urbanisatie (puisten aan bestaand bebouwd of bouwlinten) niet meer buiten de rode contouren waren toegestaan. Een lijst met bestaande uitlegplannen werden met name genoemd en uitgeruild voor een contingent van 875 woningen D.w.z er werden 3 contingenten vrijgegeven resp. 35 Bennewerf (voorloper van het nu verplichte overstromingsvrij bouwen op terpen op Marken), 100 vrijstaande woningen om de bouwlinten met veelal verzakkende niet onderheide bebouwing op niveau te houden, en 740 woningen Lange Weeren te Edam. Deze 740 als overloop voor alle deelnemers voor toekomstige woningbehoefte. Daarbij een strenge provinciale begeleiding qua passend in de omgeving zijn en afdracht van Euro 10.000 per woning voor natuurcompensatie etc. bijv. een fietspad op de dijk. Graverend is dat de gemeente Waterland na eerst een goedkeurend B&W besluit met informatie aan de gemeenteraad ronduit de Pilot boycotte sinds het aantreden van een links gekleurde coalitie in 2014, maar wel weer in consensus instemde met voortzetten Pilot in de z.g. Stuurgroep zoals de gedeputeerde RO aan de Staten rapporteerde. Toch werd er door de G.S. niets ondernomen met als drogreden een gemeente is autonoom. Drogreden, omdat er uitdrukkelijk **ook** is vastgelegd welke maatregelen G.S. moeten nemen om de voortgang af te dwingen. Het was al eerder gênant om mee te maken hoe Wooncompagnie werd afgeserveerd door B&W van Waterland toen haar voorzitter in de raad probeerde het plan Bennewerf toch nog te redden. Voor de juiste verhouding Wooncompagnie beheert zo'n 17.000 woningen in N.H. en het totale woningaantal in de gemeente Waterland is ca. 4000. Inmiddels gaan er toch twee ingeleverde uitleglocaties bebouwd worden o.a. in het visitekaartje van N-H Broek in Waterland resp. van Disweg en Molengouw. Beide puisten bij een bouwlint. Voor de van Disweg werd open veenweide met 2 cultuurhistorische belangrijke veenstromen opgeofferd. Ook moesten daar 2 bootverhuurbedrijven opkrassen. De bruine punterzeiltjes met schooljeugd heeft U beslist de laatste 25 jaar wel eens waargenomen. Verloren gaan van nostalgische activiteiten aansluitend aan het recreatief en toeristisch product MRA. Frontaal in strijd met wat de Pilot beoogt.	Zoals in ontwikkelprincipe 8 beschreven, worden bestaande afspraken gerespecteerd. Het bestuursakkoord Pilot Waterland uit 2011 blijft van kracht. Dit akkoord maakt onder bepaalde voorwaarden woningbouw in de bufferzone Amsterdam-Purmerend mogelijk. In oktober 2016 hebben de betrokken overheden besloten de pilot voort te zetten en invulling te geven aan de afspraken uit het akkoord. Begin 2018 is afgesproken dat de gemeenten het initiatief nemen om met een voorstel tot uitvoering te komen van de pilot.

	Gelijktijdig zijn de handen niet op elkaar te krijgen voor het ontbrekende fietspad van slechts ca. 1000 mr tussen Broek (dichtbij de van Disweg) en Watergang door het Varkensland. Beide plaatsen met veel bewaarde 17de eeuwse monumenten. De groene laarzen verzetten zich tegen de rechten, die bijv. minder validen hebben om ook van deze totaal gesubsidieerde natuur te genieten. Zelf heb ik na informatie bij de provincie een bouwplannetje conform de Pilot op meer dan 6000 mr2 (decennia al niet meer agrarisch in gebruik sinds de ruilverkaveling) voor 3 woningen in het bouwlint Overleek ingediend. Dit moesten er van de wethouder RO zes worden waarvan 2 in de sociale sector. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de aangenomen motie nr M63A/14-11-2016 in P.S. en aansluitend een G.S.briefje aan B&W Waterland dat de gemeente autonoom is en dat daarmede de motie was afgedaan. Voorstaande praktijk voorbeelden om te voorkomen, dat de rechtszekerheid van de burger toekomstig door een vage of te ruime omschrijving in de omgevingsvisie bij voorbaat onderuit wordt gehaald. Mondeling kan ik uiteraard nog vele opvallende details toevoegen o.a. het bestuurlijk meten met 2 maten toevoegen / onderbouwen met feiten. Het hoeft geen betoog, dat deze vertraagde veranderde uitvoering de infrastructurele problemen doen toenemen juist waar het niet gewenst is. De Lange Weeren heeft een goede aansluiting (reeds voorbereid) op de N244/A7 bij Edam. De N247 (Katwoude-Amsterdam) heeft te weinig capaciteit en staat dagelijks vol. Desondanks probeert de gemeente Waterland een nieuwe woonwijk met 650 woningen **buitendijks** in strijd met de landelijke regels te bouwen. Volgens de gemeentelijke **eigen** woon- en omgevingsvisie d.d, 2016 en 2017 **boven de woonbehoefte** i.v.m. diverse andere bouwmogelijkheden en reeds te realiseren projecten binnen bebouwd gebied in deze gemeente. Is dit alles geen groot vraagteken als gelijktijdig de dijken in dit gebied verhoogd moeten worden?	
ZO-0091	Het voorstaande als voorbeeld, omdat er o.a. in dit deel van de MRA ernstige verkeerscongestie gaat ontstaan om vanuit Monnickendam/ Marken op de N247 te komen. Een nieuwe provinciale brug of tunnel de enige mogelijkheid, waar ook het openbaar vervoer (diverse buslijnen) gebruik van maken, ligt er niet eventjes snel. De bufferzone is er juist om dergelijke bijna uitgelokte problemen te voorkomen. Het zal U mogelijk bekend zijn, dat ook hier het gezegde opgaat, dat de wal het schip keert. In 2016 was plots de bodem van de gemeentelijke kas in zicht en heeft de provincie reeds moeten laten weten, dat er weer voor een sluitende begroting gezorgd moet worden. In het ontwerp omgevingsvisie 2050 wordt niet hard genoeg aangegeven, "eerst voldoende infrastructuur, daarna bouwen" Dit kan alleen maar voor nog meer problemen zorgen en is ook vaak in strijd met de diverse wettelijke gezondheidsnormen als geluid en fijnstof. Overziend is in deze ontwerpvisie nog veel te veranderen richting met beide benen op de grond financieel, maar ook wat is maatschappelijk verkoopbaar. Gaarne zie ik een gesprek met U tegemoet, met vriendelijke groet,	De Omgevingsvisie geeft aan dat er een grote opgave ligt voor de bereikbaarheid binnen de Metropool. Hiervoor werken we samen met Rijk en regio in diverse projecten en programma's. Met de Omgevingsvisie als strategisch kader zullen wij juist de balans tussen wonen, bewegen en de betreffende omgeving blijven zoeken. In het hoofdstuk van Visie naar uitvoering wordt aangegeven dat in de agenda mobiliteit en het daaruit voorvloeiende Programma Meerjaren investeringen Infrastructuur (PMI), wordt nader uitgewerkt en aangegeven waar de provincie op inzet.

ZW-0103 Stichting Limiten en Valkeveen		
ZO-0057	Geachte leden van Gedeputeerde Staten Noord-Holland, De Stichting Limiten en Valkeveen heeft binnen haar kring de Ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland onder de loep genomen. Vanuit de stichting is eerder deelgenomen aan de bijeenkomsten om het Kwaliteitsbeeld 2050 jan. 2018 (PARK, o.l.v. Hoekstra) op te stellen, ten behoeve van het maken van de omgevingsvisie. In voorgaande jaren is actief meegedacht over de leidraad Landschap en cultuurhistorie en de actualisatie daarvan. Ook is er gebogen over de structuurvisie NH en de verordeningen - evenals de evaluatie daarvan in 2014. **<u>Hieronder onze opmerkingen, vragen en voorstellen</u>** **Vooraf** Dat dat een hele klus is, voor alle betrokken partijen, om tot een integrale uitvoering van de omgevingswet te komen is wel duidelijk. Onze complimenten dan ook voor dit ontwerp, dat duidelijk de sporen in zich heeft van hoe ingewikkeld het is om een integraal ontwerp te maken. Uitgangspunt voor een omgevingsvisie vanuit het **Rijk (MIM, 2014)** is, ***'ruimte aan ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit.'*** Daarnaast een waarschuwing vanuit het RIJK*: 'De omgevingswet brengt een omvangrijke stelselwijziging mee die niet van de ene op de andere dag kan worden ingevoerd. Het duurt een aantal jaren voordat alle regelingen en instrumenten zodanig zijn ingericht dat er goed mee gewerkt kan worden.'* In dat licht bezien moet onze reactie op uw ontwerp gelezen worden. Onze conclusie is dat er nog 'een paar slagen' te maken zijn voordat er een stevig, helder, integraal en energie-gevend ontwerp omgevingsvisie op tafel ligt. Dit ontwerp wordt nog niet rijp voor besluitvorming gevonden. We zijn dan ook benieuwd naar wat de inbreng van anderen, vanuit de verscheidenheid aan perspectieven, is. **Reactie op invoeringsproces. Deze roept vragen op naar:** •Een overzicht van het provinciale proces van de stelselwijziging, de stappen die al zijn gemaakt en die er nog komen, alsook de samenhang met het Rijk en de lokale gemeenten/regio's. •een overzicht van relevante achtergrond stukken, zoals het advies KWALITEITSBEELD 2050 (PARK, Hoekstra, 2017-jan. 2018), de geactualiseerde leidraad landschap en cultuurhistorie (provincie Noord-Holland, 2018) en de input van de gezamenlijke terrein/natuurbeheerders Noord-Holland. (Groene en gezonde keuzes voor Noord-Holland, sept. 2017, redactie: Natuur en milieufederatie NH) •een begeleidend schrijven, in het kader van werken aan het integraal denken en transparant werken, waarin de onderstaande vragen worden beantwoord. Met het doel om duidelijk te maken waar de provincie staat in het proces, en wat er nog te doen is. (Zie de vragen uit www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl/wetinstrumenten/instrumenten/omgevingsvisie/ samenhang/). ' o Waar staan we nu en waar willen we op de lange termijn naar toe?	In de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 is uitvoerig het proces tot het Ontwerp beschreven. Zie de laatste paragraaf 'Proces' op pagina 72. Daarin wordt ingegaan op de Startnotitie NH2050 uit 2016, de Verkenningen NH2050 uit 2017 en de Koers NH2050 eveneens uit 2017. Deze documenten zijn te vinden op de website van de provincie. De startnotitie gaat uitvoerig in op het doel van de Omgevingsvisie, op de benodigde integraliteit en samenhang en op het proces om dat voor elkaar te krijgen. Op de vraag 'waar staan we nu en waar willen we op de lange termijn naar toe' is het antwoord dat de Omgevingsvisie geen blauwdruk voor 2050 wil geven, maar de in Verkenningen NH2050 geschetste ontwikkelingen op een goede manier wil begeleiden, passend bij de rol van de provincie, bij de onzekerheid van de snelheid en aard van de ontwikkelingen en bij de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Op de vraag hoe en met wie de dialoog is aangegaan over de doelen en opgaven, kan geantwoord worden dat we gedurende de Verkenningenfase en de Koersfase met veel organisaties en personen van gedachten hebben gewisseld en daarbij juist zijn ingegaan op de verbanden tussen allerlei opgaven. Bij de vaststelling van de Koers NH2050 is ook met nadruk het uitgangspunt geweest dat ambities niet los van elkaar kunnen worden geformuleerd, maar in samenhang met elkaar, omdat ze bij strijdigheid niet waargemaakt kunnen worden.

	o Welke bestaande doelen zijn geïnventariseerd? o Hoe en met wie is de dialoog aangegaan over die sectorale doelen, integrale doelen en maatschappelijke opgaven? Is een werkelijk samenwerking op gang gebracht? (De valkuil is dat er onbewust sectoraal is blijven denken en werken, omdat dat vaak zo is ingesleten. (Noot: dat willen we graag voorkomen) o Is er gezorgd voor een beschreven identiteit van een gebied en de basisbeschrijving kwaliteit landschap en kwaliteit cultuurhistorie, in samenhang met de bredere omgeving?' (Einde citaat)	Natuurlijk is ook rekening gehouden met allerlei relevante documenten, zoals vastgestelde beleidskaders en beschikbare adviezen. Veel van die documenten hebben we als bouwsteen gebruikt voor de Omgevingsvisie. Een overzicht van achtergronddocumenten is beschikbaar. De stelselwijziging waar indiener aan refereert, behoort toe aan het Rijk. De Omgevingsvisie NH2050 loopt vooruit op de verwachte inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021 en maakt deel uit van de provinciale voorbereiding daarop.
ZO-0059	**<u>Reactie inhoudelijk</u>** **Pag. 1 en 8** De door de **provincie NH** geformuleerde titel en hoofdambitie gaat het over de: '**Balans tussen economische groei en leefbaarheid**'. Over het 'vasthouden van een relatief hoog welvaarts-en welzijnsniveau, zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.' Dan rijst meteen de vraag: Waar gaat het eigenlijk over? Een defensieve hoofdambitie, (Zie noot**). Het komt over als een verouderde en een weinig bindende, een weinig energie gevende ambitie, die te weinig basis voor vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid geven. Eigenlijk staat er: een balans tussen geld verdienen (waarbij de mens een abstractie is) en een goed, gezond leven leiden (waarbij economie de mens omvat). Dat laatste gaat uit van een integrale, gedragen kijk op de aanpak op een omgevingsvisie. **Noot* *'Economie, (= huishoudkunde in brede zin) in de betekenis van: "het leiden van een goed leven, als mens, gezin en als gemeenschap en het beheer van de omgeving waarin de mens zijn leven leidt. Economie gaat dus over mensen.' (Bron: V. Broers, Waarheid, Waarden &Welvaart, een nieuwe cultuur voor ons economisch denken. Q Amsterdam)* ****<u>Noot</u>** *<u>https://vng.nl/onderwerpenindex/ruimte-enwonen/omgevingswet/publicaties/omgevngswet-nut-en-noodzaak</u> Hierop is te lezen:* *'Waarom de omgevingswet' vlg. de VNG **de uitgangspunten*** ○ *<u>Eenvoudiger en efficiënter.</u> Projecten moeten in samenhang en per gebied worden aangepakt. Procedures mogen niet meer eindeloos duren, Regelgeving moet voorspelbaar, betaalbaar en transparant zijn.* ○ *<u>Zekerheid en dynamiek.</u> Bescherming van burgers blijft een belangrijk doel. Daarnaast uitnodigen tot nieuwe initiatieven en ontwikkelingen en niet alles dichttimmeren.* ○ *<u>Ruimte voor duurzame ontwikkeling en ontwikkelingen</u>. Veel regels zijn verouderd en staan innovatieve ontwikkelingen, gericht op duurzaamheid, in de weg. Het nieuwe omgevingsrecht ondersteunt en stimuleert juist de transitie naar een duurzame samenleving.* ○ *<u>Ruimte voor regionale verschillen</u>. Wat goed is voor de ene regio, is lang niet geschikt voor de ander. Het nieuwe omgevingsrecht is flexibel, waardoor provincies en gemeenten regionaal en lokaal maatwerk kunnen leveren.* *<u>Actieve en kwalitatief goede uitvoering</u>. Het oude omgevingsrecht is gericht op beschermen van deelbelangen en daardoor defensief. Het nieuwe omgevingsrecht is flexibel en biedt transparantie en*	Met Balans tussen economische groei en leefbaarheid bedoelen we dat economische groei in evenwicht moet zijn met en bij moet dragen aan een leefbare woonomgeving en het welzijn van de bewoners van Noord-Holland. Natuurlijk moet worden voldaan aan wettelijke normen voor geluid- en luchtkwaliteit, voor veiligheid, voor water- en bodemkwaliteit, etc. Echter, meer dan tot nu toe worden deze aspecten aan het begin van het proces meegewogen, in plaats van aan het eind als sluitpost. Economische groei is dus geen doel op zich, maar onderdeel van het totale welbevinden van de inwoners van Noord-Holland en meer dan voorheen gericht op een duurzame ontwikkeling, zonder afwenteling naar elders en later.

	doelmatige procedures. Die prikkelen bestuurders tot actief gedrag dat is gebaseerd op vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid. '(Einde citaat)	
ZO-0062	**Over uw Sturingsfilosofie. 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet'.** Niet duidelijk wordt in het ontwerp wat de provinciale rol daarbij is. En wat moet/doet het Rijk? En hoe ziet u de samenhang voor u? Wat heeft u nodig van de andere 'lagen' om een heldere visie, in samenhang, te kunnen bepalen. De mate van beïnvloeding, sturing ontbreekt.	De sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' sluit aan bij de doelen van de omgevingswet, om meer afwegingsruimte te creëren voor lokale overheden. De rol - dus de mate van beïnvloeding en sturing - van de provincie moet zich nu nader vormen, en wordt samen met de lokale overheden, waterschappen en andere instanties ingevuld, bijvoorbeeld in het kader van de opstelling van de omgevingsverordening. We stellen de opgave centraal. Deze bepaalt de wijze van sturing en samenwerking. We hebben hier bewust voor gekozen om wendbaar te kunnen zijn omdat de samenleving en de op ons afkomende ontwikkelingen daarom vragen. De positie van de provincie ten opzichte van het rijk wordt enerzijds bepaald door de AMvB's bij de Omgevingswet en anderzijds door bestuursafspraken die de provincies en de gemeenten met het rijk op basis van de Nationale Omgevingsvisie gaan sluiten.
ZO-0063	**Uw Deelambities** Er zijn vele grote en kleine ambities geformuleerd, maar de integratie, ontbreekt veelal. Hoe reëel zijn al deze ambities? Waar wil de provincie zich werkelijk voor inzetten? Welk (gezamenlijk) punt op de horizon van 2050 is er en op welke ambities is over 'hoe' daar naartoe te werken en welke dilemma's liggen er dan op het gezamenlijke pad. En wie is/zijn waar verantwoordelijk voor, of zijn (netwerk)trekkers van?	Het proces dat gevolgd is om tot de geformuleerde (deel)ambities te komen, is primair gericht geweest op realiteitszin: niet op alle thema's kunnen hoge ambities worden geformuleerd, omdat ze dan niet tegelijkertijd waargemaakt kunnen worden. In het gevolgde proces tot deze ambities is, voorafgaande aan de besluitvorming, inzichtelijk gemaakt waar bepaalde ambities met elkaar botsen en in welke omstandigheden. De vorm die daarbij is gevonden is die van een discussiedocument. Daarin zijn drie verhaallijnen beschreven, elk startend vanuit een andere invalshoek met in een bij die verhaallijn passende volgorde van consequenties voor bepaalde keuzes. Door de verbanden tussen ambities op die manier inzichtelijk te maken hebben provinciale staten uiteindelijk de gekozen ambities in samenhang geformuleerd. De tekst over de Koers NH2050 op pagina 13 t/m 15 in de Ontwerp-Omgevingsvisie is de resultante hiervan. De complete versies van zowel het Discussiedocument NH2050 als de Koers NH2050 zijn te vinden op www.noord-holland.nl/Omgevingsvisie onder het kopje Documenten fase 2: Koers.
ZO-0067	**Uw Horizon tot 2050** De indruk is dat er niet met de lange termijnblik gekeken is, maar met een politieke en 4jaarstermijnblik? Het zijn 'lossig' van elkaar gepresenteerde ambities, van nu, en waar nu allemaal aan gewerkt al wordt. Bij elkaar roept het geen realistisch beeld op, of van enige serieusheid van de geformuleerde ambities voor over 30 jaar, die integraal ook zouden moeten zijn? Allerlei voorstelbare dilemma's zijn niet verwoord, of keuzes zijn diffuus weergegeven.	In de hele Omgevingsvisie NH2050 geven we er blijk van dat de visie gericht is op de lange termijn. Dat is de reden dat er geen eindbeeld voor 2050 is geschetst, maar een route naar de onzekere toekomst toe. De langetermijnvisie biedt juist de mogelijkheid om elke 4 jaar (een collegeperiode) bijvoorbeeld eigen accenten te liggen op de route naar 2050 (als fictieve verre horizon). In tegenstelling tot wat de indiener schetst zijn de ambities niet 'lossig' van elkaar gepresenteerd, maar juist in samenhang met elkaar zorgvuldig geformuleerd. Het Discussiedocument heeft een belangrijke rol gespeeld om te komen tot de vastgestelde samenhangende set van ambities.
ZO-0069	Uw '**Een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid'**. (Pag. 13 Ontwerp) Gemist wordt hoe de provincie die balans denkt te behalen. Hoe zich daarvoor in te zetten wordt nergens duidelijk. Uit de tekst is op te maken dat naar 'evenwicht +balans' gestreefd wordt. Wat wordt hier bedoeld, en wat is het verschil? Dit soort disbalans in schrijven zorgt bij voorbaat al voor wantrouwen bij de partners. Wordt dan 'blind vertrouwen' van de partners in de provincie verwacht? U zal dan snel draagvlak moeten ontberen en ambities waaraan integraal, met veel kennis +kunde, werk-met-werkmakend gewerkt kan worden.	De Omgevingsvisie NH2050 beschrijft in het deel Visie hoe de balans tussen economische groei en leefbaarheid moet worden behaald. Het onderdeel Noord-Holland in beweging gaat expliciet in op 'economisch duurzaam' en 'leefomgevingskwaliteit'. De in dit onderdeel opgenomen ontwikkelprincipes moeten in samenhang met al de andere ontwikkelprincipes in de op 'Noord-Holland in beweging' volgende vijf bewegingen worden beschouwd. De provincie verwacht geen 'blind vertrouwen' van de partners in de provincie. Het gaat er juist om dat de provincie haar partners nodig heeft om de doelen te realiseren. Uitgangspunt is dan juist vertrouwen van de provincie in haar partners, en andersom. Laten we samen werken aan een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid.
ZO-0070	**Uw Stad en platteland** 'Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en het stedelijk agglomeraties, met als gevolg druk op de stad en het omliggende landschap, een verdere verdichting in de stad, en vergroting druk op het omringende gebied.' (Bron ontwerp -omgevingsvisie). Is dat werkelijk het lange termijn beeld? Er zijn juist ook bewegingen om de stad groener te houden en klimaatbestendiger te maken. Hoe ziet de provincie dit op de lange termijn in relatie met het 'platteland'? Wanneer komende de gebieden buiten de randstad weer in trek gezien steeds meer toepassing/gebruik van steeds nieuwere communicatietechnieken?	De uitspraken, waaronder de door indiener geciteerde, zijn gebaseerd op de wereldwijde trend van de trek naar de stad die zich ook in Noord-Holland laat zien met de groei van de metropoolregio Amsterdam. Het gaat hier om een autonome trend. Daarbij komt dat werkgelegenheidsontwikkeling zich niet tot nauwelijks laat sturen. Mensen willen in de regel graag dicht bij hun werk wonen. Deze vraag vanuit de woningmarkt in combinatie met doelstellingen om het Noord-Hollandse landschap zo veel mogelijk open te houden en reisafstanden laag te houden, leiden tot het ontwikkelprincipe in onze visie. Dat betekent niet dat alle groene plekken in de stad bebouwd moeten worden. Integendeel. Het toevoegen van woningen vindt deels plaats door sloop- nieuwbouw waarbij meer woningen terugkomen door in meer lagen te bouwen, deels door het transformeren van verouderde werkgebieden en deels door het transformeren van monofunctionele naar gemixte gebieden met wonen en werken. Daarbij kan en zal in veel gevallen ook sprake zijn van het toevoegen van groen in

	Nergens een ambitie tot het verleiden naar wonen buiten de Randstad van categorieën groepen mensen in verschillende levensfases en met verschillende manieren van acteren?	de stad. De ontwikkeling van gebieden buiten het stedelijk gebied vindt ook vraaggestuurd plaats. Het is dus niet zo dat daar niets kan of gebeurt. In de verkenningen is een beeld geschetst van de verwachte demografische ontwikkelingen in Noord-Holland op basis van alle beschikbare informatie. Hierbij is ook gebruikt gemaakt van landelijke instituten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Planbureau voor de Leefomgeving. Op basis van deze bronnen is het langetermijnbeeld onderbouwd dat de toekomstige groei zich vooral in en rondom steden voordoet.
ZO-0072	**Uw Landschap en leefomgeving. (Pag. 17 en volgende)** 'Landschap' wordt opgedeeld naar gebruik in wonen, werken en recreëren. Wat is de draagkracht van het landschap in relatie met een gezonde leefomgeving? Dat wordt niet duidelijk. Landschap hoort ook onder leefomgeving thuis. Landschap (het ontstaan, het gebruik en de toekomstverwachting) is de basis in klimaatbeheersing, biodiversiteit en gezonde leefomgeving.	Het thema landschap wordt breed opgevat in de Omgevingsvisie. Zie de definitie: 'Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen.' Ontwikkelprincipe 1 heeft betrekking op het landschap en geldt voor de hele provincie. Dit ontwikkelprincipe maakt, zoals indiener terecht stelt, onderdeel uit van het thema Leefomgevingskwaliteit.
ZO-0073	**Uw Leefomgeving** 'We gaan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.' Zoals dit opgeschreven is in het ontwerp klinkt het dubbel en defensief. **Voorstel naar andere tekst**: De gezondheids- en veiligheidskwaliteit is nu te laag volgens de WHO-normen. Onze ambitie moet met hoge urgentie zijn om de volgende stappen te nemen: (1) voldoen aan de basiskwaliteiten. Dat moet zo wie zo! (2) van een 6 (voldoende) naar een ruim voldoende komen. Daarvoor zullen we alle zeilen bij moeten zetten.	De mogelijkheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren, hangen mede af van de kenmerken van een gebied en bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat de basiskwaliteit altijd wordt gehaald en dat we, waar de omstandigheden dit toestaan, met onze partners de ruimte voor verbetering opzoeken.
ZO-0075	**Identiteiten van de regio's** 'Van belang is voor de identiteiten van de regio's en specifiek voorbeeld het Gooi en de Vechtstreek het passend ontwikkelen en behouden van het (karakteristieke) landschap.' Een dubbele, onduidelijke en omkeerbare tekst. **Voorstel**: Ga uit van het karakteristiek identiteit van de Gooi en Vechtstreek en baseer daarop wat passende ontwikkelingen zijn. In de regio G en V is dat: groen, creatief en monumentaal, een gebied voor wonen en zorg ('slow living'?). Een gebied waar werelderfgoed zich ontwikkelt /ontwikkeld heeft (Stelling van Amsterdam, Nieuwe Waterlinie, Zonnestraal). Een gebied met uitmuntende landschappelijke, natuurlijke (natuur, biodiversiteit, ecologie) (NNN, aardkundige monumenten) en cultuurhistorische waarden*. *Noot. *Te beleven op plekken op de overgang van hoog (zand) naar laag (veengebied, met rivierbeddingen en de oude Zuiderzee met als leidend thema: water.* Dit alles geeft aan dit gebied een geheel eigen identiteit. Een gebied, dat door het Nederlands Forum van UNESCO Global Geopark als bijzonder worden gezien, in internationale/intercontinentale context. Een gebied waarin gewoond, gewerkt en gerecreëerd wordt. Met een voor dit woon-zorggebied een zich regionaal ontwikkelende economie past. Uitgaande van het draagvermogen van deze regio vanuit identiteit, landschap, erfgoed. En waar mogelijk aansluitende mogelijkheden voor naastgelegen provincie liggen. Dit zijn pas energie gevende ontwikkelingen in groot netwerkverband. Kortom, zorgdragen dat hier in de G en V-ontwikkelingen zijn en beheer is, passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap, de kernkwaliteiten van het gebied. Dus, ga als eerste uit van versterking van het landschap en zie dan welke daarin ontwikkelingen mogelijk zijn. * *Zie 'groene en gezonde keuzes voor Noord-Holland, juli 2017/ september 2017 redactie Natuur en milieufederatie Noord-Holland. https://www.mnh.nl/nieuws/presentatie-visie-groene-engezonde-keuzes-voor-noord-holland/ door de samenwerkende Noord-Hollandse organisaties op het gebied van natuur, milieu en recreatie, waaronder GNR en NM, beiden organisaties die in de*	Indiener verzoekt om een regiospecifieke uitwerking van het onderdeel leefomgevingskwaliteit 'passend ontwikkelen en behouden van (karakteristieke) landschappen'. Deze nadere specificatie is uitgewerkt in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en is voorzien in de nog op te stellen omgevingsverordening.

	*Gooi en Vechtstreek zo'n eeuw geleden zijn ontstaan. Pagina 15 hieronder: ** ** 'In de Gooi en Vechtstreek en het Vechtplassengebied is sprake van een zeer intensief gebruik van de ruimte. Stedelijke gebieden worden afgewisseld met waardevolle natuurgebieden. Deze natuurgebieden worden nu al zeer drukbezocht door bewoners en recreanten, zoals de bossen van het Gooi, de 's-Gravelandse Buitenplaatsen en de Vechtplassen. De landbouwgebieden binnen de Gooi en Vechtstreek zijn van groot belang voor het gevoel van rust en ruimte. Er is dan ook zeer beperkt ruimte voor nieuwbouw van woningen of bedrijvigheid.* *Het 'goud' van de Gooi en Vechtstreek is de groene en natuurlijke leefomgeving. Dit is van groot belang voor de aantrekkelijkheid van de regio én als groen recreatiegebied voor Metropool Regio Amsterdam (MRA). De natuurorganisaties pleiten voor een versterking van natuur, landschap, erfgoed, aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat en een verantwoorde recreatie en toeristische ontwikkeling als tegenhanger van verstedelijking en toenemende verkeersdruk.* *Verspreid door de Gooi en Vechtstreek en met name op de overgangen tussen hoge zandgronden en veengebieden, liggen kansen voor vergroting van de biodiversiteit door natuurontwikkeling. Nieuwe doorsnijdingen of aantastingen van natuurgebieden, bijvoorbeeld door infrastructuur of grootschalige stedelijke ontwikkeling, passen niet in het gewenste ontwikkelprincipe.* *De status van Provinciaal Landschap eventueel aangevuld met UNESCO Geopark en Nationaal Park, met passende middelen, kan het behoud van de Gooi en Vechtstreek borgen, de samenhang versterken en een bijdrage leveren aan het maatschappelijk draagvlak van dit bijzondere gebied. De nieuwe Wet Natuurbescherming, straks ingepast in de Omgevingswet, biedt hiervoor de mogelijkheden. Hierdoor wordt de hoogwaardige woon- en leefomgeving versterkt én ontstaat er ruimte voor natuur in combinatie met recreatieve ontwikkelingen.* è *Ontwikkelprincipe: geen nieuwe verstedelijking. Goed beheer van de huidige waarden staat centraal. '(einde citaat')*	
ZO-0076	**Als aanvulling op door u genoemde randvoorwaarden en kritisch succesfactoren**, opnemen in uw ontwerp: **Adoptie door MRA-partners van het metropolitaanse Nederland-in-een-Notendop-landschap Gooi en Vechtstreek: behouden, ontwikkelen 'en investeren (netwerkverband) in de lijn van de UNESCO breed geformuleerde criteria.** Niet alleen voor de kustgebieden dus. **Het versterken van het Landscha**p, (Pag. 35 ontwerp) Het versterken van het landschap van de regio G en V is van groot belang, juist ook voor de kracht en de aantrekkelijkheid van de metropool, van Amsterdam. Juist vanwege ook de unieke ontwikkeling rond landschap (Natuurmonumenten, en Goois Natuurreservaat, overgang van laag naar hoog, rivieren en oude Zuiderzee), wonen (forenzen, en vanuit huis), zorg/(preventie) recreatie en toerisme toegesneden op de kwaliteiten van het gebied. Zie hierboven over de sterke waarden van het gebied en de economische waarde verhogende effecten en aantrekkelijkheid daarvan.	De provincie zet zich samen met de partners van de metropoolregio Amsterdam in voor behoud en versterking van het landschap, waaronder het landschap in Gooi en Vechtstreek. Dit is verwoord in ontwikkelprincipe 10. Wij beschouwen de opmerking daarom als ondersteuning van onze visie.
ZO-0078	**<u>Samengevat, inhoudelijk</u>** In het gehele ontwerp omgevingsvisie zullen heldere, integrale ambities moeten worden vastgesteld en de dilemma's die dat oplevert zullen duidelijk moeten worden benoemd. Uitgegaan dient te worden van Economie (huishoudkunde in brede zin) in de betekenis van: "het leiden van een goed leven, als mens, gezin en als gemeenschap en het beheer van de omgeving waarin de mens zijn leven leidt. Economie gaat dus over mensen. Uitgaan van de identiteit van het landschap en van Noord-Holland zoals neergelegd in het advies kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 en de geactualiseerde leidraad Landschap en cultuurhistorie (in	Indiener vraagt om een aanvulling op het begrip UNESCO erfgoed door dit begrip uit te breiden met de mogelijke UNESCO nominatie van Landgoed Zonnestraal en de regio Gooi en Vecht. In de Omgevingsvisie wordt naar de UNESCO werelderfgoederen verwezen in verband met de aanvullende randvoorwaarden welke deze status met zich mee brengt. Deze zijn nog niet van toepassing op landgoed Zonnestraal en de regio Gooi en Vecht. Overigens is het in onze Omgevingsvisie geformuleerde ontwikkelprincipe voor landschap en cultuurhistorie (nummer 4) ook van toepassing op ontwikkelingen rondom Landgoed Zonnestraal en regio Gooi en Vecht.

	combinatie met andere onderliggende inhoudelijke stukken). Voor de Gooi en Vechtstreek zou de provincie de ambitie moeten hebben zoals hierboven omschreven. Ga daarbij expliciet uit wat staat in het advies Kwaliteitsbeleid 2018, de actualisatie Leidraad landschap en cultuurhistorie 2018 en de 'Groenen en gezonde keuzes voor Noord-Holland van de samenwerkende N-H-organisaties op gebied van natuur, milieu en recreatie, sept. 2017. Bezie de zelfstandigheid van het GNR als een toekomstgerichte invulling van een integraal denken en energie-gevend ondernemen en neem hierin ook uw provinciale verantwoordelijkheid in het kader van door u genoemde ambities in het ontwerp ten aanzien van de identiteit van de regio, natuur, biodiversiteit, leefbaarheid in brede zin en de daaruit voortvloeiende regionale economische kracht. Adoptie door MRA-partners van het 'Nederland-in-een-Notendop landschap en erfgoed, de identiteit van Gooi en Vechtstreek (groen, creatief en monumentaal) te behouden, ontwikkelen 'en investeren (netwerkverband) gezien de bijzondere sterke waarden, geconcentreerd op een aantal plekken in dit woon-werk-recreatieve gebied. De landschappelijke ontstaansgeschiedenis de cultuurhistorische en de ecologische waarden, die voor recreatie-toerisme en de regionale economie mooie duurzame dragers zijn, geven mooie, uitdagende en energie-gevende ambities voor de komende 30 jaar. In de lijn van de UNESCO ook Zonnestaal en Regio Gooi en Vechtstreek met haar bijzondere landschappelijke en (cultuur-)historische waarden, met name vanuit Waterperspectief als potentiele Unesco-mogelijkheden opnemen. Stichting LeV ziet graag de resultaten van de inspraak op het ontwerp-omgevingsvisie tegemoet. Stichting Limiten en Valkeveen	

ZW-0104 RotaryClub Texel		
ZO-0052	RotaryClub Texel heeft kennis genomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 +PlanMER. Ook is kennis genomen van de Zienswijze opgesteld door de Jonge Bestuurders Texel. Hoewel RotaryClubs uiterst terughoudend zijn met het innemen van standpunten over maatschappelijke issues die dicht tegen de politieke arena aanliggen, maken we hier een uitzondering. De woningmarkt op Texel is door de eilandpositie een bijzondere, waardoor op dit eiland deels andere wetmatigheden gelden en het effect op de kwaliteit en veerkracht van onze samenleving zeer rechtstreeks is. Als tot 2040 op Texel slechts ruimte voorzien is voor 460 woningen, zal dit de Texelse samenleving ernstig onder druk zetten. Er is een groot tekort aan starterswoningen voor onze jeugd. Er zijn al vele voorbeelden van jonge gezinnen die het eiland verlaten omdat het op Texel of te duur wordt, of, erger nog, omdat er gewoon geen woningen zijn. Dit is gewoon heel erg slecht voor de sociale cohesie van het eiland (denk bijv. aan scholen, verenigingen, vrijwilligerswerk etc.). En het werkt vergrijzing extra in de hand. Er zijn openstaande vacatures genoeg, inmiddels ook in de zorg. Voor de toekomst van Texel is ruimte op de woningmarkt, zoals bepleit door de JBT, van enorm groot belang. Om die reden ondersteunt RotaryClub de door hen ingediende zienswijze van harte.	De Omgevingsvisie schetst kaders. Uitvoeringsafspraken, zoals over woningbouw en specifieke woningbouwlocaties, worden niet in de Omgevingsvisie opgenomen. De gemeente Texel heeft een Status Aparte in de regionale woningafspraken, zoals opgenomen in het convenant Regionaal Kwalitatief Woningbouwprogramma 2020. De gemeente Texel heeft volgens de Huisvestingswet ruimte om in haar Huisvestingsverordening toewijzingsregels op te nemen voor zowel koop- als huurwoningen voor specifieke doelgroepen. De gemeente moet goed onderbouwen waarom de regels nodig zijn. Ze moet aantonen dat er schaarste is die zonder sturing leidt tot verdringing van bepaalde groepen woningzoekenden. Wanneer dit aangetoond is, zijn er meer mogelijkheden

ZW-0105		
ZO-0051	Zienswijze fietspad langs n208 thv Houtvaartkade als aangegeven in Ontwerpbeschikking-Omgevingsvisie NH2050. Ik ben geen tegenstander van het fietspad, maar het niet eens met de variant waarvoor is gekozen omdat: Eengedeelte van de Houtvaart moet worden versmald en gedempt. Dit moet verderop worden gecompenseerd, Veel groen moet wijken voor deze variant. Er moet een damwand worden geslagen. Door deze variant krijg ik een vrij uitzicht op de Westelijke Randweg. Dit gaat ten koste van het woonplezier en de waarde van mijn huis. Ook acht ik de kosten ten opzichte van het eerdere basisontwerp onverantwoord. Gemeten naar het peil van 2007 is deze variant 500.000 euro duurder. Hier bij is opgemerkt dat de berekening al een	De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over concrete projecten zoals het fietspad langs de N208. Voor projecten als deze geldt een ander inspraakprocedure. Wat betreft het project Fietspad langs de N208 geldt dat na deze zomer er gewerkt wordt aan het Voorlopig Ontwerp. Zodra deze gereed is, wordt dit ter inzage gelegd. Dat is voor indiener het moment om een zienswijze op dit project te geven. Hierover wordt indiener nog door de projectorganisatie nader geïnformeerd.

	marge had van 20%. Het corrigeren van het besluit en terugvallen op het oorspronkelijke basisontwerp is naar mijn mening de enige juiste wijze om op een (financieel) verantwoorde wijze het fietspad aan te leggen	

ZW-0106		
ZO-0048	In uw Omgevingsvisie staat u uitgebreid stil bij het belang van Luchthaven Schiphol voor onze nationale economie in het algemeen en die van de MRA in het bijzonder. Een verdere groei van Schiphol is naar uw mening alleen mogelijk als verdere hinderbeperking wordt gerealiseerd. Voorts legt u een relatie tussen de verdere groei van Schiphol enerzijds en de leefbaarheid in het algemeen en de opgave voor stedelijke verdichting. Onze zienswijze gaat in op het economische belang, de leefbaarheid (inclusief de gezondheid) en de klimaatverandering: <u>A. Belang van Schiphol voor onze economie:</u> 1. De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur heeft in 2016 aangegeven dat het belang van onze nationale mainports, de Rotterdamse haven en Schiphol, voor onze economie afneemt en inmiddels minder groot is dan die van de snel groeiende informatie- en communicatietechnologie. Deze branche kent een veel hogere economische groei terwijl die gepaard gaat met minder milieudruk en CO2-uitstoot. Het directe economische belang van Schiphol komt neer op 0,3-0,6% van het bbp en 0,6-0,9% van de werkgelegenheid. Inclusief indirecte effecten is dit 0,5-2,0% bbp en 1,1-2,9% werkgelegenheid, waarbij aangetekend dat bij een minder omvangrijk Schiphol, er groeikansen voor andere sectoren zullen zijn die vergelijkbare indirecte effecten scoren. Bijvoorbeeld de grote kansen voor groei in de maakindustrie in de IJmond en uiteraard alternatieve vervoerwijzen als trein en auto voor vermeden vluchten. 2. De positieve effecten van reistijdbesparingen vormen verreweg het grootste deel van de marginale baten van een verdere groei van Schiphol. De schattingen van die reistijdbesparingen zijn erg hoog en onduidelijk onderbouwd. Stel dat Schiphol niet verder kan groeien dan ontstaan drie soorten veranderingen: voor de toekomstige gebruikers van Schiphol: vertrek via een andere luchthaven in of buiten Nederland, gebruik van een andere vervoerwijze (trein, bus, auto), keuze van een andere bestemming (die ook zonder vliegtuig te bereiken is) en afzien van de reis en andere bestedingen doen. Bij een toename van de keuze voor bv de trein zullen er op termijn meer treinen gaan rijden naar meer bestemmingen wat dan juist bij treinreizigers reistijdwinst oplevert. Voortgaande groei van Schiphol gaat juist ten koste van treinreizen en maakt dat de overblijvende treinreizigers te maken krijgen met reistijdverliezen (en nu al hebben). Bij de cijfers is voorts onduidelijk of ze land- of luchtzijde betreffen of beiden, hoeveel tijd wordt bespaard en waar dat op is gebaseerd. 3. Een interessante benadering kan zijn om te kijken naar de eco-efficiency van de luchtvaartsector en voor zowel luchtvaart- als ook auto-, trein- en bus-gerelateerd toerisme vergeleken met andere sectoren. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld CO2 per werknemer, CO2 per euro omzet of toegevoegde waarde (Eijgelaar, Peeters, de Bruijn, & Dirven, 2016; Gössling et al., 2005). Sectoren die een hoge eco-efficiëntie hebben, dus met een laag aantal kg CO2 per euro of werknemer, hebben tegen de achtergrond van het wereldwijd afgesproken 'Parijs klimaatscenario' aanzienlijk betere groeiperspectieven. In termen van bijvoorbeeld toegevoegde waarde zit Schiphol, met 13 Mton CO2 vanwege de verkochte bunkers en voor 4-8 miljard Euro toegevoegde waarde volgens (Burghouwt et al., 2017), op €2,00-3,00/kg CO2. De gehele Nederlandse economie zit met 166 Mton CO2 voor een toegevoegde waarde van circa €600 miljard op 0,27 kg/€. Schiphol is dus tien keer slechter dan de gemiddelde Nederlandse economie. Dit zou potentieel een goeie benadering zijn in een economische rapportage. De geringe eco-efficiency geldt ook voor grote delen van het luchtvaart gerelateerde inkomende toerisme (Pels et al., 2014).	Voor ons is het vertrekpunt dat niet de provincie Noord-Holland maar het Rijk bevoegd gezag is ten aanzien van Schiphol. Dat laat onverlet dat de wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt impact heeft op ons centrale streven naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid, de hoofdambitie uit onze Omgevingsvisie. Vanwege die impact zijn en blijven wij ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Vanuit voornoemd streven wensen wij helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020. Het is daarbij van groot belang dat diverse vraagstukken rondom een aantal thema's zijn uitgekristalliseerd en in onderlinge samenhang kunnen worden bezien. Het gaat dan om thema's als CO2 en overige uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, veiligheid, gezondheid, nachtvluchten en luchtruimherziening. Bovendien zou er, gelet op de toegenomen intensiteit van vluchten, een herijking van belevingshinder moeten plaatsvinden. Op deze en andere thema's verwachten wij een integrale visie van het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op voornoemde punten hebben wij onze Omgevingsvisie aangescherpt.

	Wij stellen voor dat u het belang van de mainport Schiphol in een breder perspectief zet en daarbij uitgaat van een twee graden klimaatscenario met alle consequenties voor carbon cost, energiegebruik en (inter-)nationaal beleid. Op basis van een dergelijke brede analyse is het relatieve belang van de Luchthaven Schiphol en de ruimteclaim dienaangaande in uw omgevingsvisie aanpast.	
ZO-0049	<u>B. De groei van het luchtverkeer en de leefbaarheid:</u> U zet in op een balans tussen leefbaarheid en groei. Bij leefbaarheid hoort nadrukkelijk ook in stilte kunnen genieten van het groen in onze provincie. Uw college wil zich op dit punt nadrukkelijk onderscheiden. Echter 405 van de huidige Noordhollandse stiltegebieden voldoet niet meer aan de 40 dB norm, uitsluitend door vliegtuiglawaai (zie rapportage uit 2017: "Versterking stiltegebiedenbeleid Noord-Holland"). Hiertoe behoort ook ons duingebied. Wij vinden daarom dat er geen sprake meer is van een balans tussen de groei van het vliegverkeer en de leefbaarheid. Onder leefbaarheid rekenen wij ook gezondheid. Een gezonde leefomgeving is als belangrijk doel opgenomen in de Omgevingswet. Dit betekent dat u als overheid daarmee aan de slag moet in uw omgevingsbeleid. Dat is een zoektocht. Het wekt onze verbazing dat u daarin hinder en slaapverstoring door vliegverkeer buiten beschouwing laat. U streeft naar stedelijke verdichting en tegelijk naar groei Schiphol en daarvoor zelfs extra ruimte ter beschikking stellen. Het streven naar een gezonde leefomgeving dient zich ons inziens vooral op de gezondheidswinst die te behalen is door een optimaal ingerichte fysieke omgeving. Om de ziektelast door blootstelling aan milieufactoren verder terug te dringen, pleit de gezondheidsraad ervoor om in de regelgeving gezondheidskundig onderbouwde advies- en streefwaarden te hanteren als prikkel voor het behalen van gezondheidswinst, om te beginnen voor luchtverontreiniging en geluidsbelasting (advies Gezondheidsraad 'Meewegen van gezondheid in omgevingsbeleid, evenwichtig omgaan met risico's en kansen'). Als voorbeeld onderstaande grafiek. Hierin worden de aspecten geluidhinder, slaapverstoring en bezorgdheid om de gezondheid vanwege vliegverkeer, en cumulatie van geluid vanwege wegverkeer en milieubelastende activiteiten door de basismetaalindustrie in de IJmond belicht. De gegeven percentages zijn gemiddelden van de ernstige hinder, ernstige slaapverstoring en bezorgdheid per gemeente. Ernstige geluidhinder door vliegverkeer in de laag-geluid belaste gemeenten en woongebieden in Kennemerland is wat betreft hoogte vergelijkbaar met of lager dan deze van andere geluidsbronnen (ernstige geluidhinder door brommers of scooters gemiddeld 10% in de regio, ernstige geluidhinder door buren 6%). Hetzelfde geldt voor ernstige slaapverstoring. Een apart punt is de emissie van fijnstof en ultrafijnstof door de luchtvaart. Onder onze bevolking bestaat grote zorg over de gezondheidseffecten hiervan. In verband met de leefbaarheid (inclusief gezondheid) pleiten wij voor meer dan alleen in te zetten op het beperken van de hinder, maar ook op beleid gericht op bevordering van de gezondheid. Als voorbeelden noemen wij het aanpakken van de slaapverstoring door vliegverkeer, het opnieuw instellen van stiltegebieden waar in echte stilte genoten kan worden van de natuur en hinderbeperking in de bebouwde omgeving. Voor ernstige gezondheidsgevolgen van luchtvaart pleiten wij voor het opnemen van het voorzorgprincipe in uw omgevingsvisie: het uitsluiten van milieubelasting om zo in elk geval gezondheidsschade te voorkomen. In verband met de leefbaarheid (inclusief gezondheid) pleiten wij voor meer dan alleen in te zetten op het beperken van de hinder, maar ook op beleid gericht op bevordering van de gezondheid. Als voorbeelden noemen wij het aanpakken van de slaapverstoring door vliegverkeer, het opnieuw instellen van stiltegebieden waar in echte stilte genoten kan worden van de natuur en hinderbeperking in de bebouwde omgeving. Voor ernstige gezondheidsgevolgen van luchtvaart pleiten wij voor het opnemen van het voorzorgprincipe in uw omgevingsvisie: het uitsluiten van milieubelasting om zo in elk geval gezondheidsschade te voorkomen.	
ZO-0050	<u>C. Klimaatbeleid en de toenemende invloed van de luchtvaart</u>	

	Uw college noemt de klimaatverandering als een van de acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland. Het verbaast ons daarom dat u daarom de verdere groei van Schiphol wil faciliteren en daarvoor zelfs extra ruimte wil creëren. Luchtvaart veroorzaakt immers veel CO2-emissie en bedreigt op termijn zelfs het realiseren van de klimaatdoelen van Parijs. In het proefschrift van Peeters wordt hiervoor overtuigend bewijs geleverd: https://www.cstt.nl/publications/Tourism%E2%80%99s-impact-on-climate-change-and-itsmitigation-challenges.-How-can-tourism-become-%E2%80%98climaticallysustainable%E2%80%99/2205 . De veel aangedragen oplossing, het verbeteren van de efficiency, biobrandstoffen, technologische ontwikkelingen en off-setting van emissies, werken onvoldoende, zo laat dit proefschrift. Uiteindelijk valt aan een aanzienlijke vermindering van de wereldwijde groei van de luchtvaart niet te ontkomen om de Parijse emissiedoelen te kunne realiseren. In het bestuurlijke overleg over Schiphol is bij monde van gedeputeerde Tekin aangegeven dat CO2 daarom nu ook onderdeel is van het te voeren Schipholbeleid. Wij verzoeken u daarom in de tekst van uw omgevingsvisie het dilemma tussen de groei van de luchtvaart en het realiseren van de afspraken van Parijs expliciet op te nemen en daaraan consequenties te verbinden aangaande doelstellingen, beleid en nader onderzoek. **Conclusie** Wil provincie Noord-Holland met een omgevingsvisie daadwerkelijk een bijdrage leveren aan meer welzijn dan dienen er duidelijke keuzes gemaakt te worden voor het verbeteren van het welzijn. Dat betekent onder andere de sectoren in onze economie die voortborduren op de fossiele energiebronnen geleidelijk aan afbouwen. Daarentegen, veel forser investeren op de groene sectoren, de leefbaarheid. Duurzame ontwikkeling is niet gebaat bij voortdurende groei maar juist bij stabiliteit en veerkracht. Met het eindeloos doorgroeien van de luchtvaart en de distributiesector die daaraan vastzit, wordt daar juist geen bijdrage aan geleverd!	

ZW-0107 Stichting Natuur en Mens Texel		
ZO-0041	Geacht College van GS, Den Burg, 30juli 2018. De Ontwerp-Omgevingsvisie NH 2015 en het bijbehorende PlanMer liggen ter inzage. Hierbij achtereenvolgens mijn reactie ,namens de Stichting Natuur en Mens Texel, op beide stukken. **Ontwerp-Omgevingsvisie NH 2050.** 1. Pagina 59, paragraaf Noord-Hollandse Kwaliteiten in Context. In deze paragraaf wordt de provincie NH per regio getypeerd. Wij maken bewaar tegen het feit dat Texel ontbreekt bij deze regionale opsomming. Wij zijn van mening dat de kwaliteiten van Texel onderscheidend zijn van alle andere regio's in NH. Wij denken daarbij onder meer aan de eilandpositie, de ontstaansgeschiedenis, de diversiteit een landschappen op een relatief kleine oppervlakte, de kenmerkende cultuurhistorie, enzovoorts.	Het onderdeel "Noord-Hollandse kwaliteiten in context" heeft als doel de provincie aan de hand van deelgebieden anno 2018 te beschrijven. Uitgangspunt van de regio-indeling zijn de algemeen bekende bestuurlijke regio's. Texel behoort daarbij tot de Kop van Noord-Holland en staat daar ook expliciet genoemd. Niettemin wordt op pag. 59 de volgende tekstpassage aan het eind van de alinea toegevoegd: "Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie."
ZO-0042	2 Over de ambitie om de biodiversiteit in de provincie NH te vergroten het volgende: a. Pagina 51. Paragraaf "vergroten biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifood sector". In deze paragraaf worden de begrippen biodiversiteit, duurzaamheid en natuurinclusief door elkaar gebruikt. Het is belangrijk deze begrippen goed te definiëren. In de praktijk wordt duurzaamheid nog al eens uitgelegd alsof daarmee ook wordt voldaan aan het vergroten van de biodiversiteit op het hele bedrijf. M.a.w. als je op het erf en in de stal voldoet aan de milieueisen wordt gesuggereerd dat het dan met de biodiversiteit op het bedrijf ook in orde is. Dat hoeft natuurlijk lang niet altijd het geval te zijn. Daarom de begrippen goed definiëren en op de juiste plaats gebruiken. Om verschuilen van het een achter het ander te voorkomen.	In de Begrippenlijst bij de visie zijn de definities voor duurzaam en biodiversiteit opgenomen. We nemen het advies van indiener over. We voegen de definitie van natuurinclusief aan de begrippenlijst toe en breiden het begrip duurzaamheid uit met de betekenis ervan voor natuur.

ZO-0043	b. Pagina 71. Programma natuurinclusieve landbouw. Uw ambitie voor de natuurinclusieve landbouw juichen wij toe. Echter u laat de uitwerking ervan helemaal over aan partijen bij het opstellen van regionale samenwerkingsagenda's. Wij zijn van mening dat de landbouw op Texel zich minder leent voor samenwerkingsagenda's met de andere regio's in de Kop van NH. Dat is ook al eerder tot uitdrukking gekomen in andere provinciale beleidsstukken. Het zou daarom goed zijn als u voor deze ontwikkeling nog een paar handvatten zou geven.	De Omgevingsvisie is hiervoor niet het geëigende instrument. Wij werken dit uit in programma's met de instrumenten die de Omgevingswet ons geeft. Een programma natuurinclusieve landbouw biedt de ruimte om regionaal maatwerk te leveren.
ZO-0045	3. Pagina 52. Eerste alinea. Daar wordt gesproken over de belevingswaarde van het landschap. Wij vinden dit een belangrijk punt voor zowel bewoners als bezoekers. Echter toch vooral voor de bewoners. Het geeft hen namelijk een thuisgevoel en zij ontlenen er mede hun identiteit aan. Dit laatste geldt evenzeer voor de belevingswaarde van de natuurgebieden in hun leefgebied. Inwoners voelen zich daarbij bijzonder betrokken en daardoor ook medeverantwoordelijk voor behoud van de kwaliteiten ervan. Graag zien wij hierover een opmerking opgenomen in de betreffende tekst.	Beleefbaarheid is inderdaad belangrijk voor het 'thuisvoelen' en de betrokkenheid van bewoners. Hierover is op pagina 20 onder het thema Leefomgevingskwaliteit (algeheel geldend voor de hele provincie) een zinsnede opgenomen: "Groen en water in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft." Hieraan voegen we toe: "... en beter te beleven is".
ZO-0046	**Reactie op PlanMer** Pagina 42/43. Paragraaf Natuur en Biodiversiteit. De biodiversiteit buiten de Natura2000-gebieden en buiten de NNN (dus grofweg het agrarisch gebied) laat te wensen over. Met name geldt dit voor de huidige toestand van de weidevogels. In de agrarische gebieden kan vooral, en bijna uitsluitend, het agrarisch natuurbeheer hiervoor soelaas bieden. Graag zien wij daarover een opmerking gemaakt in de betreffende tekst.	De indiener geeft aan dat de toestand van de weidevogels (in het agrarisch gebied) zorgelijk is, dit erkennen wij en wordt ook onderschreven op de aangehaalde pagina's van het planMER. Met ontwikkelprincipe 2: Alle ontwikkelingen zijn zoveel mogelijk natuurinclusief (hier onder wordt ook agrarisch natuurbeheer verstaan) willen wij inspelen op deze zorgelijke situatie. Daarnaast willen wij opmerken dat het planMER alleen een beschrijving geeft van de feitelijke situatie en de effecten van het beleid op deze situatie en geen uitspraken doet over de invulling van beleid. Dat biodiversiteit niet alleen gebaat is bij natuurbeheer, maar dat ook agrarisch natuurbeheer hieraan een belangrijke bijdrage kan leveren, bevestigen wij door op pagina 51, vierde alinea, na "een goed natuurbeheer" ", agrarisch natuurbeheer" in te voegen.

ZW-0108 HHS Rijnland, HHS Hollands Noorderkwartier en Waterschap Amstel Gooi en Vecht		
ZO-0702	Geacht college, Hierbij ontvangt u de gezamenlijke reactie van Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Waterschap Amstel Gooi en Vecht op de ontwerp Omgevingsvisie NH2050. Met waardering hebben wij kennis genomen van de ontwerp Omgevingsvisie. Er wordt in de Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland een heldere koers uitgezet, waarbij wordt ingespeeld op de urgente (maatschappelijke) ontwikkelingen van deze tijd. De klimaat-, water- en bodemonderwerpen zijn daarbij goed in alle thema's vervlochten. Ook spreken wij onze waardering uit voor het gevolgde proces waarbij de waterschappen intensief betrokken zijn. Resultaat daarvan is dat er een gezamenlijke basis ligt, waarbij zoveel als mogelijk rekening is gehouden met de verschillende waterbelangen.	Wij zijn blij met de waardering voor zowel het proces als eindproduct.
ZO-0703	De Omgevingsvisie heeft nu vooral een agenderend karakter. Het is de uitdaging om de ambities uit de Omgevingsvisie uit te werken tot concrete opgaven. Daarbij moeten soms moeilijke keuzes worden gemaakt, omdat niet alle opgaven makkelijk met elkaar verenigbaar zijn. Voor de waterschappen zijn bij deze uitwerking klimaatadaptatie, bodemdaling, waterkwaliteit en verstedelijking leidende thema's die gezien de doorzettende klimaatverandering snel moeten worden opgepakt. Dit vraagt om integrale keuzes. Bijvoorbeeld om te zorgen dat nieuwe bouwlokaties klimaatbestendig zijn ingericht en waar nodig helpen bestaande knelpunten op te lossen voor een toekomstbestendig watersysteem (watergangen, gemalen, bergingspolders, dijken en dergelijke).	Wij onderschrijven deze zienswijze. Nadere uitwerking van de Omgevingsvisie vindt straks plaats in verschillende programma's - thematisch en gebiedsgericht - die samen met onze partners, zoals de waterschappen, Rijkswaterstaat en de gemeenten worden opgesteld.

ZO-0704	Verder vragen wij u in het kader van de energietransitie op zoek te gaan naar alle mogelijkheden van opwekking van duurzame energie, waaronder windmolens op het land.	In de Regionale Energiestrategieen zal een andere invulling worden gegeven aan de ambities voor 2030. Indien nodig zal er flankerend beleid worden opgesteld. Daarbij zoeken we naar de optimale energiemix per gebied.
ZO-0705	Samenwerking tussen het Rijk en de decentrale overheden is essentieel om deze opgaven effectief tegemoet te treden. De waterschappen zien een actieve en krachtige rol van de provincie in deze ontwikkelingen als essentieel. Vanuit onze betrokkenheid, taak en deskundigheid op het gebied van water, bodem en klimaat dragen wij daar graag actief aan bij. **Tenslotte** Alleen samen kunnen we de grote uitdagingen waar we voor staan voor elkaar krijgen. De Omgevingsvisie is daarvan het begin. Wij zien dan ook uit naar de verdere samenwerking	Wij zien uit naar een continuering van de goede samenwerking met de waterschappen.

Overzicht wijzigingsvoorstellen Kaartmateriaal

Naast de wijzigingen in tekst, naar aanleiding van de ingediende zienswijzen, is ook een aantal wijzigingen en verduidelijkingen in het kaartmateriaal doorgevoerd. De wijzigingen staan hieronder per kaart aangegeven.

Totaalkaart (pagina 18):
- Legenda → 'bestaand stedelijk gebied' is vervangen door 'bestaande kernen'
- Station Obdam in paars toegevoegd
- Legenda → 'Greenports …' aangepast naar 'Centrum Greenports…'
- Onderstaande aanpassingen in deelkaarten tevens doorgevoerd in totaalkaart
- Legenda aangepast → centrum greenports NHN + Aalsmeer

Dynamisch Schiereiland (pagina 26)
- Lijnen voor kust Flevoland verwijderd

Metropool in ontwikkeling (pagina 33):
- Woningbouwlocaties toegevoegd:
  - De nieuwe kern
  - Bijlmer Arena → Amstel 3 en Arena Poort
  - Amstel Businesspark
- Locatie Duivendrecht verwijderd
- Kanaalzone Alkmaar ingetekend tot randweg tot west doorgetekend
- Veenweide toegevoegd:
  - Polder de Mijzen
  - Polder Oterleek
  - Markenbinnen / de Woude
- Uitsnede vergroot zodat Lelystad en luchthaven Lelystad airport ook in beeld komen. Vliegveld met icoon aangeduid
- Spoor van MRA-netwerk doorgetekend tot Lelystad centrum
- Legenda ontwikkelingen conform Visie NZKG 2013 toegevoegd
- Verbinding met omliggende provincies verduidelijkt (spoor en weg)
- Mogelijke OV verbinding langs A27 toegevoegd
- Aanduiding MRA landschap vergroot richting Flevoland, Zuid-Holland en Utrecht
- Verschil in aanduiding binnen en buiten de provincie verwijderd

Sterke kernen, sterke regio's (pagina's 40 en 41):
- Obdam als knooppunt/station toegevoegd
- Kleur Obdam aangepast naar groei stedelijke kern
- Medemblik zelfde kleur als Enkhuizen gegeven (groei groenstedelijke kern)

Nieuwe energie (pagina 45):
- Legenda wolkjes CO2 verduidelijkt met termen overschot (groen) of tekort (rood)
- OCAP aftakking naar kassen Greenport Aalsmeer duidelijker ingetekend

Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving (pagina 50 en 51):
- Legenda → 'Seedvalley' toegevoegd woord '(indicatief)'

- Aanduiding greenports als cirkels bij de kern verwijderd. De aanduiding van greenport NHN vergroot

Samenhang bewegingen (pagina 56):

- Cirkel metropolitaan landschap vergroot (daardoor valt Heemskerk er binnen)

Noord Hollandse kwaliteiten in context (pagina 58):

- Tekst toegevoegd bij Alkmaar:
  - poldermolens
  - energy innovation

Bijlage 1 Overzicht zienswijzen per onderwerp

Overzicht zienswijzen (onderdelen) ingedeeld per onderwerp

Algemeen/proces	176
Mobiliteit (incl. OV-knooppunten)	120
Energietransitie	79
Wonen	63
Natuur	63
Milieu en ondergrond	50
Economie	39
Landbouw	34
Landschap	32
Schiphol	30
Omgevingsverordening	23
Metropolitaan landschap/recreatie	22
Demografie	21
Klimaatadaptatie/water	20
NZKG	11
Noordzeekust	10
Cultuurhistorie/monumenten	9
Bodemdaling	8
PlanMER	5
NHN algemeen	5
IJsselmeerkust	4
Wadden	2

Provincie
Noord-Holland

EINDCONCEPT OMGEVINGSVISIE NH2050

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

OMGEVIN

Foto: Theo Baart

INHOUD

5 Voorwoord

6 Urgentie en koers

8 | De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

10 | Koers NH2050: ambities en doelstellingen

11 | Balans tussen economische groei en leefbaarheid

14 Visie

16 | Noord-Holland in beweging

17 | Op weg naar een economisch duurzame toekomst

17 | Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

18 | Leefomgevingskwaliteit

24 | Dynamisch schiereiland

30 | Metropool in ontwikkeling

40 | Sterke kernen, sterke regio's

44 | Nieuwe energie

50 | Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

56 | Samenhang bewegingen

58 | Noord-Hollandse kwaliteiten in context

62 Van visie naar uitvoering

64 | Van visie naar uitvoering

64 | De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

65 | Werkwijze

66 | Opgavegerichte uitvoering

72 | Proces

74 | Begrippenlijst

77 | Colofon

Foto: Theo Baart

VOORWOORD

Voor u ligt de Omgevingsvisie NH2050. Het resultaat van een bijzonder en intensief proces! Een proces dat, zoals aangekondigd in ons Coalitieakkoord 2015 – 2019 'Ruimte voor Groei', is gestart voorjaar 2016.
De wereld is continu in verandering. Mondiale invloeden zijn groter dan ooit. Technologische ontwikkelingen bieden steeds meer mogelijkheden waarvan de impact nauwelijks voorstelbaar is. Veranderingen gaan steeds sneller en de onzekerheden daarover nemen toe. Met die wetenschap in het achterhoofd hebben wij een Omgevingsvisie opgesteld om koers te zetten richting de toekomst. Om onszelf richting mee te geven en onderwerpen aan te geven waar we als samenleving iets mee moeten. Gewoonweg omdat ze op ons afkomen, of we het leuk vinden of niet. Klimaatverandering, energietransitie, veranderende economieën, grote woningbehoeftes, bodemdaling, verminderde biodiversiteit. Het is een greep uit de vele grote onderwerpen waar opgaven in schuil gaan.

Met deze visie proberen we in samenhang te kijken naar die opties. Provinciale Staten hebben ambities geformuleerd op die onderwerpen. De leidende hoofdambitie in de Omgevingsvisie NH2050 is de balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een gezonde en veilige leefomgeving, die goed is voor mens, plant én dier, is een voorwaarde voor een goed economisch vestigingsklimaat. Tegelijkertijd is duurzame economische ontwikkeling een voorwaarde voor het kúnnen investeren in een prettige leefomgeving. Omdat het leefbaar houden van onze mooie provincie ook vraagt om grote investeringen in bijvoorbeeld het landschap, natuurontwikkeling en de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

We proberen kansen te benutten die zich bij veranderingen voordoen. Economische kansen bijvoorbeeld van energietransitie, ingegeven door de gunstige ligging van Noord-Holland. Kansen voor mooie aanvullende woonmilieus en aansprekende landschappen, om de mensen die hier wonen, werken en op bezoek komen in een prettig leefbare provincie te verwelkomen. Kansen ook om nieuwe mobiliteitsconcepten uit te proberen in een gebied met bereikbaarheidsopgaven. Mogelijkheden voor de ontwikkeling van circulaire economie door slimmer om te gaan met de al aanwezige grondstoffen. En uitdagingen om in een drukker wordende provincie oplossingen te bedenken waardoor het hier leefbaar blijft.

Deze Omgevingsvisie pretendeert daarbij niet te kunnen voorspellen hoe de wereld en Noord-Holland in het bijzonder er in 2050 uitziet. Wel proberen we met onze visie, vanuit de bestaande kwaliteiten en de kansen die veranderingen met zich meebrengen, een richting uit te zetten om houvast te bieden naar die onzekere toekomst. Die richting bestaat uit het benoemen van een aantal bewegingen naar de toekomst toe, een aantal ontwikkelprincipes die ons moeten helpen om in samenhang naar ontwikkelingen te kijken. En uiteindelijk ook een aantal randvoorwaarden waar soms ook gewoon regels bij horen om iedereen duidelijkheid te geven over de letterlijke en figuurlijke ruimte die er is om de veranderingen die op ons afkomen in goede banen te leiden. Bovenal beoogt de visie een uitnodiging te zijn aan onze inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en mede-overheden om samen de tocht richting toekomst vorm te geven.

Om die reden is onze Omgevingsvisie NH2050 in co-creatie tot stand gekomen met continue inbreng van heel veel partijen, professionals én inwoners. We zijn ze daarvoor zeer erkentelijk. **Een vastgestelde Omgevingsvisie is echter niet het eindpunt van het gesprek over de toekomst van onze provincie.**
De belangrijkste opgave ligt nog voor ons. En dat is om onze visie waar te gaan maken. Door dit toekomstperspectief te vertalen naar wat we concreet gaan doen op de korte termijn. In het laatste hoofdstuk geven we hier al een aanzet toe. Hier willen we samen met u de komende jaren verder uitwerking aan geven!

Joke Geldhof
Coördinerend gedeputeerde Omgevingsvisie

URGENTIE EN KOERS

Foto: Theo Baart

De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

In de Verkenningen NH2050[1] zijn acht hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd. Deze bieden een referentie om te bepalen welke onderwerpen en opgaven terug moeten komen in de Omgevingsvisie NH2050.

Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving
Klimaatscenario's van het KNMI laten nu nog een zeespiegelstijging zien van maximaal 1 meter in 2100 (ten opzichte van 1995). Er zijn wetenschappers die met veel hogere stijgingen rekening houden: maximaal 2 meter in 2100 indien de opwarming tot 2° Celsius kan worden beperkt en maximaal 3 meter indien de opwarming oploopt tot 4° Celsius. Na 2100 kan deze extra versnelde zeespiegelstijging doorzetten tot 5 en mogelijk 8 meter in 2200.
De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreemweersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg.
Willen we Noord-Holland veilig houden tegen de dreiging van het water voor onze inwoners en aanwezige economische waarden? Zijn we daarom bereid om bij elke nieuwe ontwikkeling waterrobuust inrichten volgens het principe van meerlaagse veiligheid als leidend principe te hanteren?

Bodem, water en luchtkwaliteit
De kwaliteit van bodem, water en lucht is verbeterd, maar is nog niet overal gezond. Verdere verbetering is grotendeels afhankelijk van lokale, maar zeker ook landelijke, zelfs internationale regelgeving en van nieuwe technologie. De bodemvervuiling met risico's voor gezondheid en biodiversiteit is grotendeels beheerst. Hoe geven we invulling aan de opgave voor gezonde luchtkwaliteit, bij de groeiende verstedelijking en mobiliteit? Willen we bodemdaling tegengaan om onder andere de CO2-uitstoot door veenafbraak te verminderen? De ondergrond wordt in toenemende mate benut. Denk aan ondergronds bouwen, bodemenergie of de opslag van gas. Hoe gaan we hier mee om, onder andere in relatie tot veiligheid en de kwaliteit van het grondwater?

Biodiversiteit
In 42 jaar 58% verlies aan biodiversiteit wereldwijd. De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Inmiddels lijkt deze afname tot stilstand te komen volgens het PBL. De opgave blijft echter onverminderd groot. Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit? Zijn we bereid te investeren in het vergroten van biodiversiteit binnen heel Noord-Holland?

Economische transitie
De economie zit met name door mondiale ontwikkelingen in een grote transitie naar
bijvoorbeeld circulaire economie, digitale economie (automatisering, technologische
ontwikkelingen met effect op elk gebied, zowel op (landbouw)productie als mobiliteit), meer
hybride vormen van bedrijfsvoering die zich niet meer verhouden met statische regels in wetten en verordeningen.
Wil de provincie vol inzetten op een top ICT-infrastructuur en letterlijk en regeltechnisch ruimte geven aan experimenten voor circulaire economie en hybride bedrijfsvormen?

Energietransitie
De voortgaande klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen en op den duur uitputting
van grondstoffen maken energietransitie naar hernieuwbare bronnen urgenter dan ooit.
Wil de provincie inzetten op het ruim baan geven aan initiatieven voor hernieuwbare energiebronnen en de aanleg van smart grids? Moeten we sturen op doelen in termen van percentages hernieuwbaar of op de verschijningsvorm ervan?

Mobiliteit
De behoefte aan mobiliteit neemt verder toe, waarbij verplaatsingspatronen steeds diffuser
worden en de impact en snelheid van technologische veranderingen omkleed zijn met tal van onzekerheden. Moeten we ervoor kiezen om in het verstedelijkte zuiden in te zetten op binnenstedelijke verdichting, bij voorkeur bij OV-knooppunten, en op uitbreiding en aanpassing van het regionale OV-systeem? En zouden we in het noorden moeten inzetten op individueel vervoer en vraagafhankelijk OV met inzet van nieuwe technologie?

[1]Het document **Verkenningen NH2050** is te vindingen op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

Verstedelijking
De woningbehoefte voor NHZ en NHN neemt in de toekomst nog steeds toe. De prognoses laten ook in lage scenario's nog groei zien in de MRA. Ook in Noord-Holland Noord is er een groei vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde, waarbij een deel van Noord-Holland Noord langzamerhand meer in beeld komt bij woningzoekenden in het zuidelijk deel van de provincie. Migratie, vooral van expats, heeft in toenemende mate invloed op de woningbehoefte. Tegelijkertijd is er steeds meer structureel leegstaand vastgoed en kunnen er leefbaarheidsproblemen in verouderde nieuwbouwwijken ontstaan. De woningbehoefte op de korte termijn is groot, op de lange termijn neemt deze volgens de huidige inzichten af. Hoe gaan we om met genoemde onzekerheden en verschillen tussen de vraag op korte en lange termijn?

Landschap
Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en stedelijke agglomeraties,
met tot gevolg druk op de stad en het omliggende landschap. Betekent een principe van duurzame verstedelijking, met vooral binnenstedelijk verdichten in de MRA, dat recreatieve doeleinden binnen het metropolitaan landschap het primaat krijgen?

Alle genoemde ontwikkelingen geven een beeld van de meest urgente ontwikkelingen die autonoom op onze samenleving afkomen. Het overzicht van ontwikkelingen is niet uitputtend. De volledige tekst van Verkenningen NH2050 is te vinden op www.noord-holland.nl/ / Omgevingsvisie/Verkenningen_NH2050.

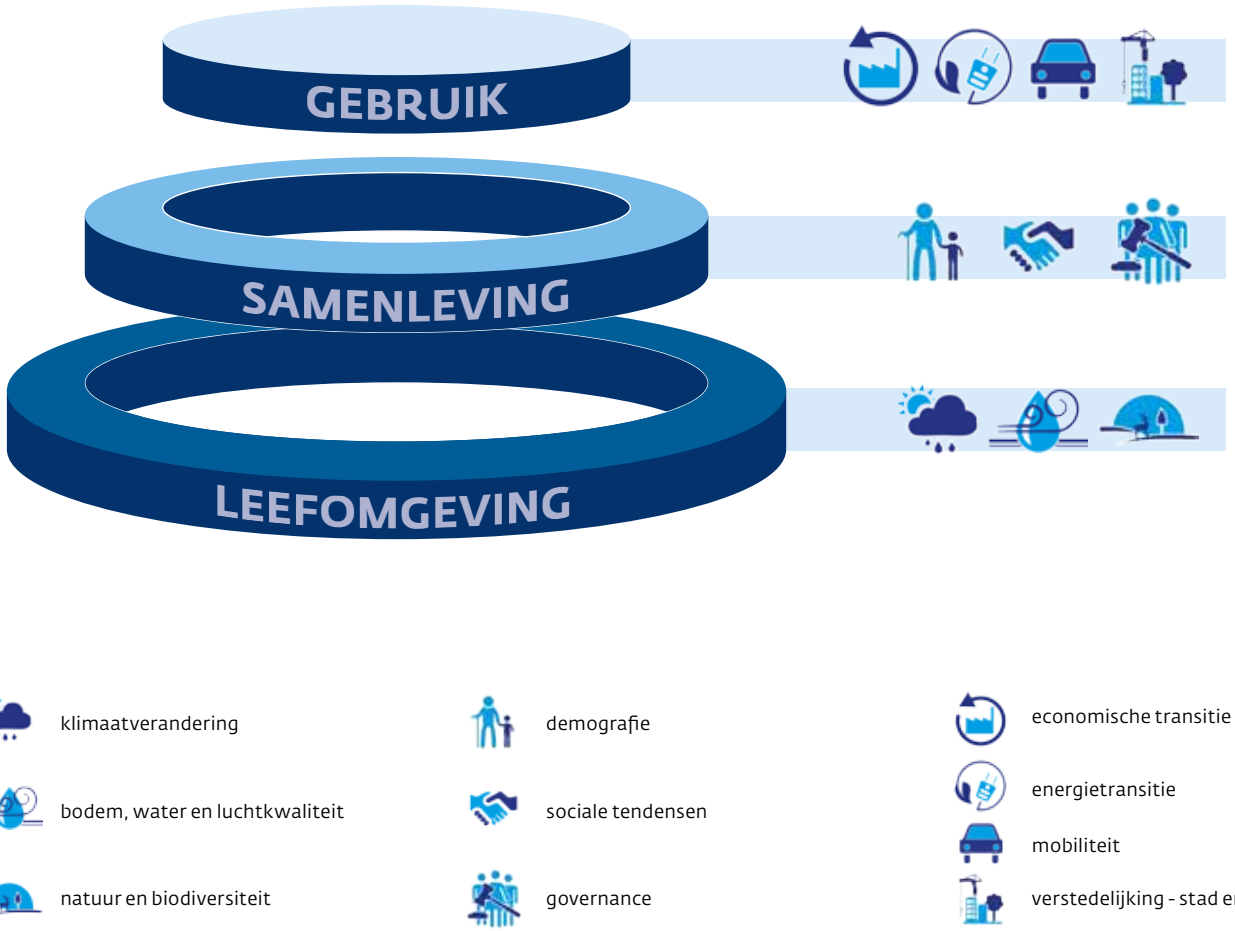

Afbeelding: *Benaderingswijze duurzame ontwikkeling: fysieke leefomgeving, samenleving, gebruik leefomgeving: Deze drie elementen werken op elkaar in en bepalen uiteindelijk samen de kwaliteit van onze leefomgeving.*

Koers NH2050: ambities en doelstellingen (vastgesteld door PS op 18-12-2017[2])

Hoofdambitie

Noord-Holland heeft een relatief hoog welvaarts- en welzijnsniveau. Om deze ook voor de toekomst vast te kunnen houden, richten we ons op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.

Sturingsfilosofie

We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.

Ambities

Leefomgeving

We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.

a. Klimaatverandering

Onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland. We ontwikkelen en richten stad, land en infrastructuur klimaatbestendig en waterrobuust in. We zetten ons in om gebiedsgericht en in gezamenlijkheid met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen.

b. Gezondheid en veiligheid

Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk zoeken we ruimte voor verbetering[3]. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHO-normen.

c. Biodiversiteit en natuur

Onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities/doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

Gebruik van de leefomgeving

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

a. Economische transitie

Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

b. Wonen en Werken

Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn. De woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

c. Mobiliteit

Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. De provincie zet zich in voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

d. Landschap

Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Energietransitie

Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO_2-uitstoot.

[2] Het document **Koers NH2050** is te vinden op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

[3] Daarbij moet aangetekend worden dat de ruimte hiervoor sterk bepaald wordt door externe, soms internationale, factoren die wij als provincie niet altijd direct kunnen beïnvloeden (internationale afspraken, industrie in omringende landen, etc.)

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

Hoofdambitie

Inhoudelijk

De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economisch vitale provincie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. We staan voor een gezonde en veilige leefomgeving, goed voor mens, plant en dier, en daarmee ook goed voor het economisch vestigingsklimaat binnen de provincie. Dit evenwicht staat ten dienste van duurzame ontwikkeling: toekomstige generaties moeten ook profiteren van de keuzes die wij maken.

Sturingsfilosofie

In onze aanpak om ambities waar te maken, geldt het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Daarbij staat de opgave altijd centraal. Deze bepaalt het schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en de tijdspanne. Vanuit een gedeelde visie op de (bestaande en toekomstige) kwaliteiten van een gebied. Om onze doelen te bereiken benutten we alle beschikbare instrumenten. Vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels.

Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie

Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt.

Natuur en biodiversiteit: natuurinclusief ontwikkelen

Voor een gezonde leefomgeving is de aanwezigheid van natuur en biodiversiteit een voorwaarde. Om de biodiversiteit in Noord-Holland op peil te houden zullen toekomstige ontwikkelingen (verstedelijking, landbouw, klimaatmaatregelen) zoveel mogelijk natuurinclusief moeten zijn. Daarmee leveren ze een bijdrage aan behoud en vergroting van de biodiversiteit. Hierbij gaat het niet alleen om de kwantiteit (hectares) maar ook om de kwaliteit (soortenrijkdom, toegankelijkheid). Natuur en maatschappelijke activiteiten zijn wederkerig en kunnen elkaar versterken. Zo kan natuur met veel biodiversiteit ook veel ecosysteemdiensten leveren. Natuur kan bijvoorbeeld ingezet worden in klimaatbuffers en bijdragen aan de gezondheid van mensen. Natuurinclusief bouwen, leven en werken is dan ook een wederkerig beginsel.

Duurzame en vernieuwende economie

De economie van morgen is niet alleen duurzaam, maar ook meer en meer afhankelijk van kennis, keuzes en vaardigheden van mensen. Mensen die steeds bewuster hun plaats van vestiging kiezen. In hun slipstream volgen de bedrijven. Voor Noord-Holland komt dat goed uit.

Een belangrijke kwaliteit van Noord-Holland ligt in de grote mate van diversiteit aan steden, landschappen en regio's. Alle met een sterke eigen identiteit. Hiermee hebben wij een sterke troef in handen. Het is daarom van groot belang ze te bewaren en te versterken. Economische ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de regio of plek.

Dit sluit naadloos aan op het uitgangspunt van een duurzame economie. Die houdt rekening met en bouwt voort op de kenmerken en karakteristieken van de locatie, versterkt die, maar wel passend bij de tijd en bij de stand der techniek. De activiteiten zijn dus bij voorkeur vernieuwend, circulair en schoon en dragen bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving.

Toekomstbestendige landbouw in Noord-Holland

Er is in de land- en tuinbouw een omslag gaande naar een adaptieve kringlooplandbouw, die meer rekening houdt met behoud en versterking van biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit. De landbouw in Noord-Holland heeft baat bij innovatie om ook op lange termijn rendabel te kunnen functioneren. Uit oogpunt van duurzaamheid in brede zin moeten de vernieuwingen ook voordelig zijn voor natuur en milieu. Een verantwoorde voedselproductie, dus onder diervriendelijke, gezonde en gecontroleerde omstandigheden. Om de regionale kwaliteiten te versterken en innovatie te stimuleren, bieden we ruimte voor experimenten. Indien nodig wordt ruimte geboden aan schaalvergroting.

Klimaatadaptatie

Essentieel is dat wij zowel het landelijk als het stedelijk gebied beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dat vergt aanpassingen in zowel de ruimtelijke inrichting als het watersysteem. Met name in gebieden waar sprake is van verdergaande verstedelijking en verdichting, waardoor bij wateroverlast en droogte de schade aan gebouwen en infrastructuur groot kan zijn. Dit speelt helemaal sterk wanneer ook sprake is van bodemdaling. We zorgen ervoor dat we voldoende zijn voorbereid op wateroverlast, hittestress, verdroging, verzilting en de gevolgen van een overstroming.

Nieuwe ontwikkelingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust zijn. Ook zijn in sommige bestaande situaties aanpassingen nodig, bijvoorbeeld bij vitale infrastructuur voor energie, drinkwater, ICT en mobiliteit. Met name in stedelijk gebied moet ruimte worden geboden voor het tijdelijk opvangen van water, dat vaker in piekbuien valt. In het landelijk gebied houden we daarnaast ook rekening met verdroging en verzilting.

We onderzoeken, samen met waterschappen en gemeenten, de mogelijkheid om het waterpeil in bepaalde gebieden niet meer kunstmatig laag te houden, maar om het water ruimte te geven en de functie van het gebied daarop aan te passen. Denk aan bepaalde veenweidegebieden, zoals Laag Holland en het Groene Hart, waar de bodemdaling dan wordt tegengegaan, gestopt en waar mogelijk hersteld. Dat heeft enerzijds consequenties voor het grondgebruik dat moet veranderen, anderzijds helpt het tegen de uitstoot van CO_2 en methaan – gassen die bijdragen aan klimaatverandering. Zo kan het tegengaan van bodemdaling bijdragen aan alsook plaatsvinden door slimme natuurontwikkeling. Met vergroting van de biodiversiteit en in sommige gevallen zelfs bodemaangroei als gevolg. Ook ontstaan er mogelijkheden voor andere vormen van landbouw.

Energietransitie

We zorgen niet alleen voor bescherming tegen het water, we doen ook ons uiterste best om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Gericht op vermindering van de CO_2-uitstoot dat een belangrijke veroorzaker is van de klimaatverandering. Het energievraagstuk is een van de belangrijkste opgaven voor de komende tijd. We sturen op een energietransitie met een maximale opwekking van duurzame energie voor de volledige energievraag in Noord-Holland in 2050. Om dit doel van een klimaatneutraal Noord-Holland in 2050 te bereiken, is een optimale mix nodig van energiebesparing en allerlei vormen van duurzame energie. Op weg naar 2050 houden we daarom oog voor alle nieuwe technologieën – ook buiten de energiesector – die daaraan een bijdrage kunnen leveren.

Daar komt veel bij kijken, ook al om de bestaande woningvoorraad van het gas te halen en energiebesparende aanpassingen te doen. Het gaat niet alleen om de opwekking van duurzame energie, maar misschien nog belangrijker om uitbreiding en aanpassing van de infrastructuur die nodig is om deze energie op een effectieve manier te verdelen. Dat heeft consequenties voor locatiekeuzen van nieuwe ontwikkelingen en voor het landschap. De locatie van opwekking en distributie van duurzame energie en in welke vorm is afhankelijk van meerdere zaken. Zoals van de kenmerken van de ondergrond (voor geothermie bijvoorbeeld) en van het zogenoemde draagvermogen van de verschillende landschappen. Ook de stedelijke, met oog op de ruimtelijke kwaliteit.

We houden rekening met een forse toename van windmolens op zee voor de kust van Noord-Holland. En daarmee met een of meer aanlandingen van kabels en leidingen vanuit zee op onze kust, waarvoor Den Helder en IJmuiden goede uitgangsposities hebben. De energietransitie vraagt om een hele andere benadering van het energienetwerk, de infrastructuur en de locatiekeuzen voor de functies die daaraan moeten worden verbonden.

Ontwikkeling van stad en land

De locatiekeuze voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen wordt bepaald door een veelheid aan factoren. De energie-infrastructuur is er daar een van, maar ook de fysieke bereikbaarheid door verkeers- en vervoersnetwerken, en de internet/ICT-infrastructuur, inclusief datacenters.

De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen staat dus onder invloed van de effecten van klimaatverandering, van bereikbaarheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en van de energie-infrastructuur.

De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe. Daarbij wordt in het ontwerp rekening gehouden met voldoende afvoermogelijkheden van (regen)water, voldoende groen in en om de stad, en optimale verkeersontsluiting met multimodale knooppunten.
Uitgangspunt is – en daarop zal het verkeers- en vervoersnetwerk worden geoptimaliseerd – dat men zich effectief, veilig en efficiënt kan verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. Daarbij heeft men zo veel mogelijk keuzevrijheid in het bepalen van zijn of haar vervoerswijze.

Metropoolregio Amsterdam: dynamiek in balans houden

Door de grote economische dynamiek zijn woon- en werklocaties vooral nodig in het zuidelijk deel van Noord-Holland, de Metropoolregio Amsterdam, met Amsterdam als zwaartepunt. Het is nodig om hierin te investeren juist ook uit oogpunt van benutting van de agglomeratiekracht.

De grote economische dynamiek betekent dat de druk op het metropolitane landschap groot is, terwijl dat bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Zorgvuldigheid is dus geboden. Schiphol en het Noordzeekanaalgebied zijn belangrijk voor de economie van Nederland en Noord-Holland in het algemeen en van de MRA in het bijzonder. Gelet op de balans tussen leefbaarheid en een veilige en verantwoorde groei van Schiphol **blijven we nadrukkelijk betrokken bij de luchthavenontwikkelingen, waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is. Voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020, is helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en de luchthaven, in samenhang met vraagstukken rondom thema's zoals gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO2 en luchtruimherziening, noodzakelijk.** Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder voor omwonenden, het belang van werkgelegenheid van de vele Noord-Hollanders en het gebruik dat zij van de luchthaven maken.

Noord-Holland Noord: ontwikkeling unieke kracht en kwaliteit

Noord-Holland Noord is in vele opzichten economisch kansrijk, zoals voor doorontwikkeling van de agrisector (Greenport Noord-Holland Noord). Tevens heeft de regio goede uitgangspunten om de benodigde energietransitie vorm te geven. Dit komt door de beschikbare ruimte, de mogelijkheden van geothermie en de goede uitgangspositie van de haven van Den Helder ten opzichte van de grote energie-ontwikkelingen op de Noordzee. Daarbij heeft Noord-Holland Noord met ECN in Petten de kennis in huis om een grote rol te spelen in de energietransitie.

Het noordelijk deel van Noord-Holland beschikt daarnaast over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Zoals (meer) rust, ruimte, groen, natuur en (gezonde) lucht. Die kwaliteiten zijn het waard om te koesteren. Niet alleen voor de inwoners van die gebieden zelf, voor toeristen, maar ook voor de inwoners in het drukke zuidelijke deel van de provincie die op zijn tijd een meer landelijke omgeving willen bezoeken. Om daar rust en ruimte te kunnen ervaren of een ander type woonmilieu te zoeken.

Om deze kwaliteiten te waarborgen is dynamiek en ontwikkeling in Noord-Holland Noord nodig. Verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen komt daarvoor het meest in aanmerking. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de Metropoolregio Amsterdam. Concreet gaat het om de centrumgemeenten Alkmaar en Hoorn en de omliggende regio's. Dit is ook goed voor de vitaliteit van de betreffende regio's.

VISIE

Foto: Theo Baart

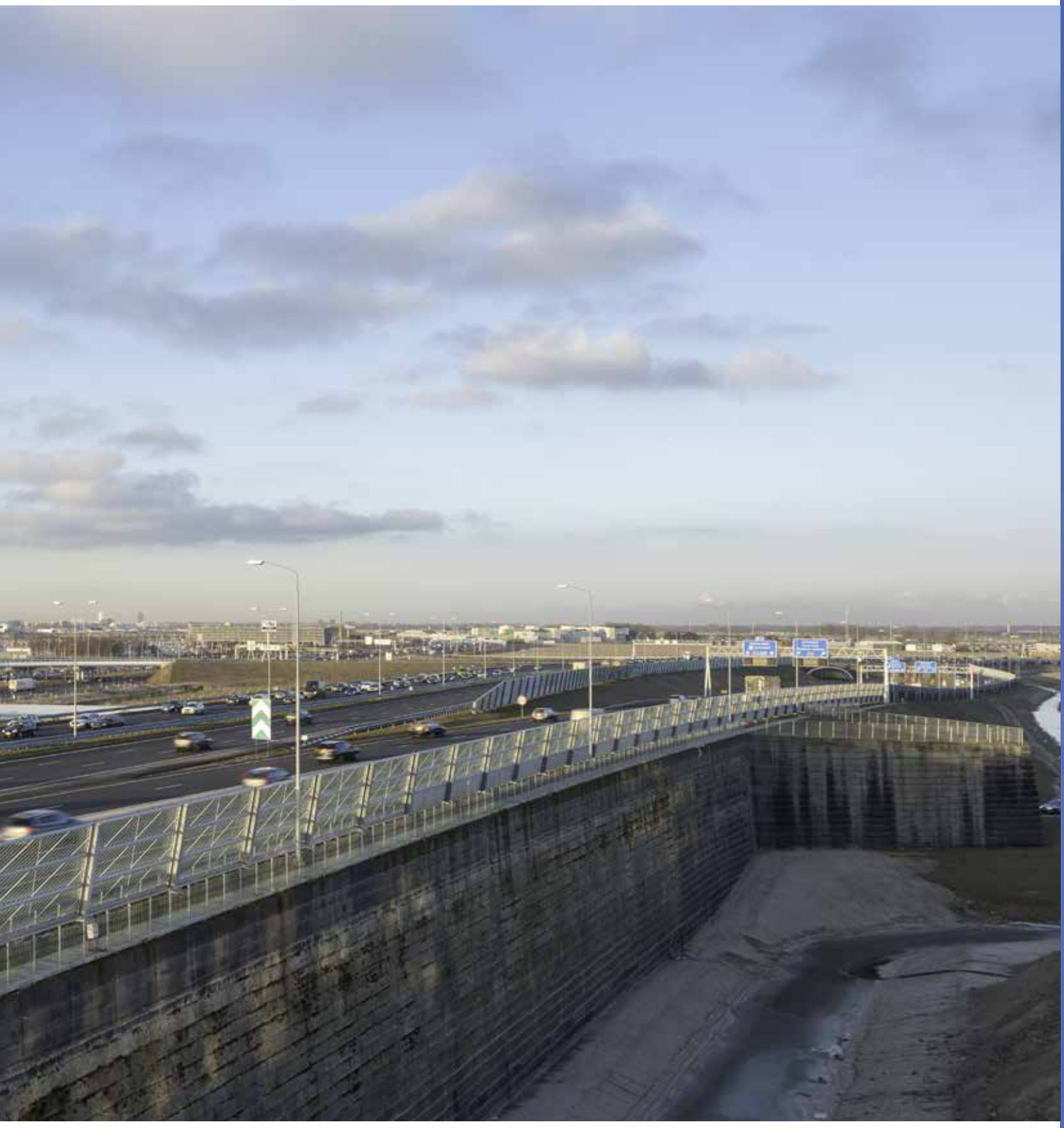

NOORD-HOLLAND IN BEWEGING

LEGENDA

- Bestaande kernen
- Grote woningbouwlocaties
- Industriegebieden
- Strategische reserveringen
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Metropolitaan landschap
- Grote werkgebieden
- Metropolitaan OV netwerk
- Aanvullende OV verbinding
- OV bereikbaarheid t.b.v. sterke kernen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het wegnetwerk
- 'Doorgaand verkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)
- Geothermie
- Potentiële warmte-/koudebronnen
- Ondergrondse opslag
- Glastuinbouw
- OCAP- CO_2 leiding (indicatief + planning)
- Draaischijf 'Nieuwe energie'
- Ruimte voor circulaire economie
- Centrum Greenports (NHN + Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Mainports
- Energy campus

Op weg naar een economisch duurzame toekomst

De Omgevingsvisie NH2050 wil zorgen voor balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zo kunnen we voor toekomstige generaties het welvaarts- en welzijnsniveau in Noord-Holland op een hoog niveau houden. Dit betekent dat in Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd; de ruimte voor economische ontwikkeling wordt altijd in samenhang met dit uitgangspunt beschouwd. Duurzame economische ontwikkeling is nodig voor de werkgelegenheid en daarmee voor de bestaanszekerheid van onze inwoners; de provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal-inclusief te houden. Maar ook om de grote investeringen op te brengen die nodig zijn voor onder meer de transitie naar een duurzame-energiehuishouding, de overgang naar een circulaire economie en het behoud van ons karakteristieke landschap.
In de wetenschap dat de wereld waarmee Noord-Holland is verbonden continu verandert, geeft deze visie enerzijds richting en daarmee houvast naar een onbekende toekomst, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. We presenteren dus geen eindbeeld voor 2050. Deze visie laat in algemene zin wel zien wat onze ontwikkelprincipes zijn voor de hele provincie om een hoge leefomgevingskwaliteit te bieden. Deze principes zijn overkoepelend: ze gelden voor de hele provincie. Hierbij komen de thema's gezondheid, veiligheid, klimaatadaptatie en landschap aan bod, alsook een aantal generieke principes voor het gebruik van de fysieke leefomgeving. Daarnaast schetsen we vijf samenhangende bewegingen. Bewegingen die laten zien hoe we omgaan met opgaven die op onze samenleving afkomen en die we willen faciliteren. Dat doen we door een aantal ontwikkelprincipes en randvoorwaarden mee te geven om de beweging naar de toekomst te kunnen maken. Het gaat om de volgende vijf bewegingen:

- **Dynamisch schiereiland** – hier is het benutten van de unieke ligging leidend waarbij de kustverdediging voorop staat en waar toeristische en recreatieve kansen benut kunnen worden en natuurwaarden worden toegevoegd.
- **Metropool in ontwikkeling** – hierin beschrijven we hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad gaat functioneren en dat de reikwijdte van de metropool groter wordt. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem vergroten we de agglomeratiekracht.
- **Sterke kernen, sterke regio's** – deze beweging gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden.
- **Nieuwe energie** – in deze beweging gaat het over het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie.
- **Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving** – deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector.

Alle vijf bewegingen hebben een economische drijver. Van de kansen die onze kusten bieden voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling in Dynamisch schiereiland tot de economische mogelijkheden die de transitie naar duurzame energie bieden voor de 'draaischijven' Den Helder en NZKG. De bewegingen verbinden deze economische kansen aan het versterken van de leefbaarheid, juist met het oog op duurzame economische groei. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van het metropolitane landschap nadrukkelijk onderdeel te maken van het gehele metropolitane systeem, inclusief de verstedelijking, alsook om de agrifoodsector te ondersteunen als partner om de biodiversiteit te vergroten.

Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie richt zich op langetermijnambities en –doelen, met oog voor kwaliteiten die we langjarig willen koesteren en die probeert in te spelen op veranderingen en transities die tijd nodig hebben. De visie spreekt zich dus uit over het Waarom en ten dele over het Wat. Onder de hoofdambitie, Balans tussen economische groei en leefbaarheid, zijn samenhangende ambities geformuleerd. In het Visiedeel zijn de ambities uitgewerkt in zogenaamde samenhangende bewegingen naar de toekomst. In die bewegingen hanteren we meerdere ontwikkelprincipes. Deze ontwikkelprincipes geven houvast naar de toekomst toe omdat ze op hoofdlijnen beschrijven hoe we ontwikkelingen voor ons zien. Alle ontwikkelprincipes hangen met elkaar samen en moeten dus ook als zodanig worden gelezen. De begeleidende kaartbeelden verbeelden de bewegingen naar de toekomst toe en zijn daarom illustratief.
We zorgen voor ruimte en flexibiliteit bij het waarmaken van de ambities. Daartoe maken we bij de uitvoering van de omgevingsvisie gebruik van alle mogelijke instrumenten die tot onze beschikking staan. Welke instrumenten worden ingezet en welke oplossingen worden aangedragen, zal per collegeperiode en ook binnen collegeperiodes worden bepaald. Zodat de op dat moment beste oplossing kan worden ingezet. Met de Omgevingsvisie denken we de juiste koers te hebben uitgezet om ook in 2050 een economisch concurrerende en leefbare provincie Noord-Holland te zijn en te blijven.

Leefomgevingskwaliteit

- Hoofdambitie: balans tussen economische groei en leefbaarheid
- Randvoorwaarden voor garantie basiskwaliteit leefomgeving en waar mogelijk verbetering (streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050)
- Randvoorwaarden om te kunnen omgaan met klimaatverandering (adaptatie) (KRW-normen behalen in 2027)
- Passend ontwikkelen en behouden van (karakteristieke) landschappen
- Zo veel mogelijk natuurinclusief ontwikkelen passend bij de context
- Geclusterd ruimtelijk economische ontwikkelingen rond infrastructuur
- Rekening houden bij ontwikkelingen met de ondergrond

We willen in de hele provincie een goede balans tussen leefbaarheid en economische ontwikkeling. Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Daarmee doelen we op aspecten die de fysieke leefomgeving gezond en veilig maken. Denk aan luchtkwaliteit, geur, bodem en ondergrond, waterkwaliteit, geluid, omgevingsveiligheid (gevaarlijke stoffen, brand en explosiegevaar), waterveiligheid en verkeersveiligheid. Maar we doelen ook op aspecten die te maken hebben met het watersysteem, klimaatbestendigheid, ruimtelijke (landschappelijke) kwaliteit en natuur. Om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving voor onze inwoners te behouden en te versterken, is een goed beheer van de bestaande kwaliteit nodig met toevoeging van (nieuwe) kwaliteiten. Een voorbeeld waarbij we hebben geïnvesteerd in de kwaliteit van de leefomgeving, is het verbod op varend ontgassen dat in 2017 is ingesteld. Daarnaast zijn we bezig de omgevingskwaliteit gedetailleerder in kaart te brengen, zodat we inzicht krijgen in de mogelijkheden om gebiedsgericht maatwerk te leveren.
Een goede ruimtelijke inrichting draagt ook bij aan de gezondheid. Groen, water en voldoende stilte in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft en beter te beleven is. Het is daarom belangrijk om in alle dynamiek, bij alle druk op het landschap, aan te blijven sluiten bij de karakteristieke kenmerken van een gebied.
In samenhang met de bovengrondse verdichting verdient de ondergrond als extra ordeningsdimensie aandacht als nieuwe (leef)laag voor allerlei functies. Dit speelt vooral in steden (denk aan parkeren, verkeersinfrastructuur, musea en winkels). Op provinciaal niveau is een geordende ondergrond noodzakelijk om allerlei gemeentegrensoverschrijdende thema's als energietransitie, klimaatbestendig maken en een gezonde leefomgeving te realiseren.

Om een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving te borgen, hanteren we twee basisrandvoorwaarden. Daarnaast gelden vier generieke ontwikkelprincipes die op alle bewegingen van toepassing zijn. De basisrandvoorwaarden gaan over gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. De vier generieke ontwikkelprincipes gaan over landschap, natuurinclusiviteit, clustering van activiteiten en de samenhang tussen de bovengrond en de ondergrond.

Gezond, veilig en klimaatadaptief
De ambitie is om bij inrichting als beheer te voldoen aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. We willen toegroeien naar een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige omstandigheden. We streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050. Tevens zorgen we voor een goede milieukwaliteit ten behoeve van de biodiversiteit en gezonde voeding. Deze zogeheten basismilieukwaliteit moet op orde zijn. Hiervoor gelden verschillende wettelijke Europese en nationale randvoorwaarden, waaraan we deels provinciaal invulling geven en die de ruimte bepalen waarbinnen economische ontwikkelingen kunnen worden gefaciliteerd. Het is vanzelfsprekend dat we daaraan voldoen, hoewel dat op een aantal locaties niet gemakkelijk is in onze dichtbevolkte provincie. Dat komt deels door de specifieke bedrijvigheid (haven en luchthaven; zie Metropool in ontwikkeling). Waar toch ruimte voor verbetering is, zoeken we deze op. In andere gebieden houden we vast aan de al aanwezige hogere kwaliteit of realiseren we die. Denk aan de relatief goede luchtkwaliteit in het noordelijk deel van de provincie en de rust en donkerte in het Waddengebied.

Water is de basis van het huidige landschap. Het is bovendien de basis van de economische voorspoed die we vanaf de 17de eeuw kennen. Technische ingrepen als inpolderingen, dijken, gemalen en sluizen, maakten het mogelijk op veengrond te boeren, bollen te telen in polders en steden te bouwen op slappe bodems. Het watersysteem voldeed aan alle nieuwe behoeften. We bereiken nu echter de grenzen van dat systeem, terwijl de opgaven nog enorm toenemen, onder andere door klimaatverandering. In de toekomst moeten we de rollen dus steeds vaker omdraaien. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten zich dan voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren, in termen van kwaliteit en kwantiteit. Dit is geen kwestie van willen, maar van moeten, vanwege de hoge kosten van vermijdingsgedrag. Waterveiligheid is hierbij een topprioriteit, want Noord-Holland grenst aan drie zijden aan grotere wateren en ligt grotendeels beneden de zeespiegel; een zeespiegel die naar verwachting sneller en meer stijgt dan we tot voor kort dachten. Het veilig houden van onze provincie gaat daarom boven alle andere opgaven. Alleen dan kunnen we ons welzijn en onze welvaart op een hoog niveau houden.

Klimaatadaptatie houdt in dat we voorbereid zijn op wateroverlast, hittestress, verdroging en verzilting en dat we de gevolgen van overstromingen weten te beperken. Vanaf het begin moeten we rekening houden met deze mogelijke effecten, om slachtoffers en economische schade te beperken (klimaatbestendigheid). Dit kan consequenties hebben voor de locatiekeuze, de inrichting van de openbare ruimte, en het ontwerp van gebouwen en infrastructuur. Het kan ook de bedrijfsvoering raken, zoals in gebieden met verdroging of verzilting. Voor bestaande situaties geldt dat vitale infrastructuur en kwetsbare objecten, zoals ziekenhuizen, onder extreme omstandigheden zoveel mogelijk kunnen blijven functioneren. Dit kan aanpassingen vergen aan bestaande infrastructuur, installaties en gebouwen.
Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is daarmee van vitaal belang. Waar mogelijk faciliteert de provincie dit, met name door haar grondwaterbeschermingsbeleid.

Basisrandvoorwaarden
- Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier
- Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest[4]

De basisrandvoorwaarden volgen uit Europese/Nationale regelgeving, onder andere: Kaderrichtlijn Water (KRW), Deltaprogramma, veiligheidsnormering primaire waterkeringen, Drinkwaterrichtlijn, Grondwaterrichtlijn, Zwemwaterrichtlijn, Europese Richtlijn Luchtkwaliteit, NEC-richtlijn (emissies bedrijven) en bij het ingaan van de Omgevingswet (Ow): ***Besluit Kwaliteit Leefomgeving en art.3.3 van de Ow, die regelt dat de omgevingsvisie rekening moet houden met de milieubeginselen voorzorg, preventief handelen, bronbestrijding en de vervuiler betaalt.*** *Daaronder valt ook de wettelijk verplichte provinciale uitwerking van deze Europese/Nationale regelgeving, denk aan het Natuurnetwerk Nederland, beheerplannen Natura 2000, herstelmaatregelen Natura 2000, Grondwaterbeschermingsgebieden, Stiltegebieden en veiligheidsnormering regionale keringen.*

Generieke kritische succesfactoren
- Voldoende samenwerking tussen alle partijen en vertaling van inzichten in uitvoeringsprogramma's om gebiedsspecifiek invulling te geven aan de leefomgevingskwaliteit, gekoppeld aan gewenste ontwikkelingen
- Bereidheid om bij alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen rekening te houden met de grenzen van het watersysteem
- Goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden via groenblauwe verbindingen in belang van het welzijn en de gezondheid van onze inwoners en bezoekers
- Voldoende ruimte voor nieuwe duurzame technologische ontwikkelingen

Foto: Theo Baart

[4] Onderdeel van zes-jaarlijkse cyclus van risico-inventarisatie via klimaatstresstesten, risicodialogen, strategie bepalen en uitvoeringsprogramma's opstellen, conform Deltaprogramma

1. Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap

Noord-Holland beschikt over een unieke en rijke variatie aan (open) landschappen, ruimtelijke structuren, aardkundige en archeologische waarden, cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed. De provincie onderscheidt zich door haar openheid, de grote afwisseling en de contrasten in het landschap. Deze karakteristieken reflecteren de rijke ontstaansgeschiedenis en maken het aantrekkelijk voor mensen om hier te wonen, voor bedrijven om zich hier te vestigen en voor recreanten en toeristen om hier te verblijven.
Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel deze waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen. En het gaat er om ontwikkelingen en transities te benutten om een goede landschapskwaliteit in stand te houden en zo nodig te creëren.

We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. In principe onderkennen we twee soorten gebieden. In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt. Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.
Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.

Randvoorwaarden

- Restricties behorend bij werelderfgoederen (UNESCO), in dit geval de Waddenzee, de Beemster, de Stelling van Amsterdam en de Amsterdamse grachtengordel, als ook voor de bij UNESCO genomineerde Nieuwe Hollandse Waterlinie waarbij naar een gezamenlijke uitwerking wordt toegewerkt met de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Utrecht
- De Europese Landschapsconventie voor de bescherming van het landschap. De provincies dragen hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid
- Rijksmonumenten, provinciale monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een laag draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een groot draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

2. Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief

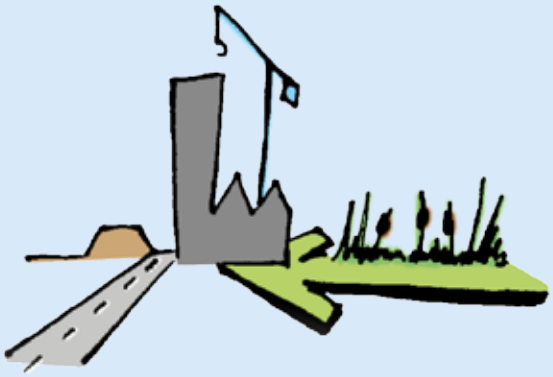

Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit. Meer biodiversiteit draagt bij aan een duurzame agrifoodsector en andersom en tevens aan een gezonde leefomgeving. Het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van het aantal hectares aan natuur, maar ook om het maken van slimme combinaties waarmee kwaliteit wordt toegevoegd. Natuurinclusiviteit heeft in verschillende omgevingen verschillende verschijningsvormen (agrarisch gebied, bebouwde omgeving, water). Biodiversiteit draagt bij aan vruchtbare bodems en een natuurlijke bescherming van de gewassen. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan bestaan uit terugdringing van emissies, nutriëntenmanagement (om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen tegen te gaan), circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van waterbergingen, het nemen van maatregelen voor faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen. Groen en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Biodiversiteit in en om het watersysteem kan zich ontwikkelen in ecologische oevers en in groen ingerichte waterbergingen. De waterkwaliteit vaart wel bij een vergroting van de biodiversiteit. Om die redenen stimuleren we meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. Specifiek nabij natuurgebieden stimuleren we dat er meer ruimte komt voor de combinaties waterberging, natuur en recreatie, als antwoord op de verwachte groei in recreatie.

Randvoorwaarde

- Natuurnetwerk Nederland (NNN) blijft de basis van de natuurstructuur

Kritische succesfactoren

- Kwalitatief sterke natuurgebieden functioneren als brongebieden voor biodiversiteitsontwikkeling in het landelijk en stedelijk gebied
- Daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en te ontwikkelen
- Natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen

3. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten

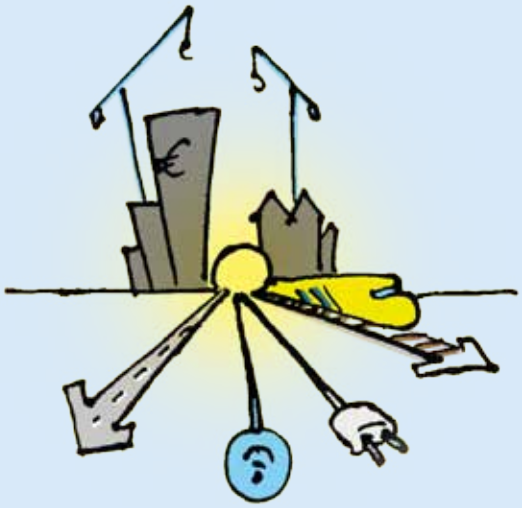

De kansen voor synergie en duurzaam ruimtegebruik nemen toe als we economische activiteiten en andere stedelijke activiteiten bij elkaar brengen, nabij knooppunten (clustering). Dat levert mogelijkheden op voor energietransitie, collectieve maatregelen in het versterken van klimaatrobuustheid, het uitwisselen van kennis en het optimaliseren van bereikbaarheid. Nabijheid van functies of clustering is dan ook een belangrijk duurzaamheidsprincipe, ook al omdat het tot minder verkeersbewegingen leidt. Clustering kan echter ook nadelige gevolgen hebben voor de leefbaarheid, denk aan het oplopen van concentraties fijnstof. Maar diezelfde clustering vergroot eveneens de kans om tot haalbare oplossingen te komen. Dat vraagt ook om experimenteerruimte in het combineren van nieuwe functies en oplossingen.

Kritische succesfactor

- Knooppunten in samenhang ontwikkelen

4. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen

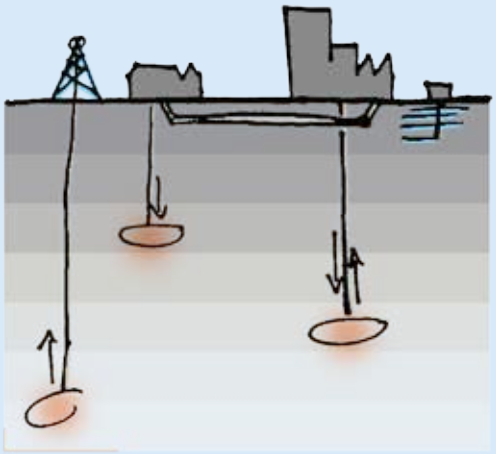

De manieren waarop de ondergrond wordt gebruikt, nemen nog steeds toe, mede door ruimtetekort boven de grond. Daardoor wordt het belangrijker dat er goede afwegingen worden gemaakt tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. De provincie is daarvoor medeverantwoordelijk. De ondergrond levert grondstoffen en bodemenergie, vormt de basis voor voedselproductie (bodemvruchtbaarheid) en natuurontwikkeling (bodembiodiversiteit), vervult een bufferfunctie (bijvoorbeeld het bergen van water) en een draagfunctie (voor bouwwerken als woningen en wegen), biedt ruimte voor het realiseren van ondergronds ruimtegebruik (tunnels, kabels en leidingen, maar ook opslag van gas, CO_2 in onderzeese gasvelden en warm water). Maar de bodem 'vertelt' ook de ontstaansgeschiedenis van het huidige landschap, bevat veel archeologische waarden en vervult een regulatiefunctie (natuurlijke CO_2-opslag, zoals in veenbodems). We zetten in op het optimaal benutten van al deze functies. Tevens wegen we veiligheidsaspecten mee (denk aan het beperken van seismische risico's). Daarnaast zetten we waar mogelijk in op het beschermen van de aardkundige en archeologische waarden. Wanneer we moeten kiezen, gaan duurzame bronnen (grondwater, bodemenergie) boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen). Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaars functionaliteit niet schaden. Tussen koude- en warmtebronnen moet bijvoorbeeld voldoende afstand zitten voor het optimaal benutten van duurzame energie en tussen warmtenetten en drinkwaterleidingen is ook een bepaalde afstand noodzakelijk. Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie.

Randvoorwaarden

- Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)
- (Inter)nationale regels ter bescherming van archeologische waarden

Kritische succesfactor

- Gezien de grotere druk op de ruimte onder de grond en de vele betrokken partijen, zijn nieuwe vormen van afstemming en samenwerking nodig

DYNAMISCH SCHIEREILAND

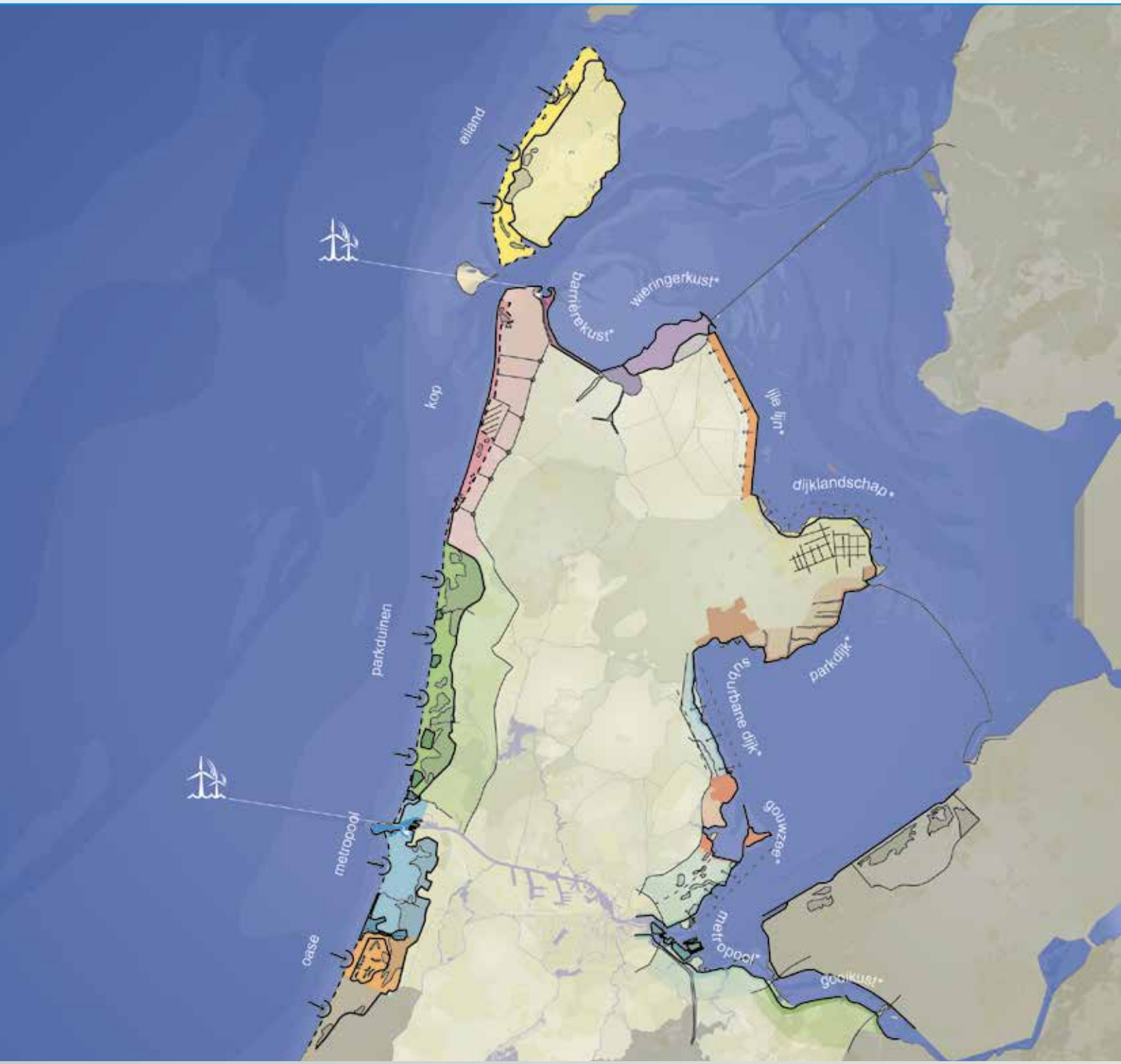

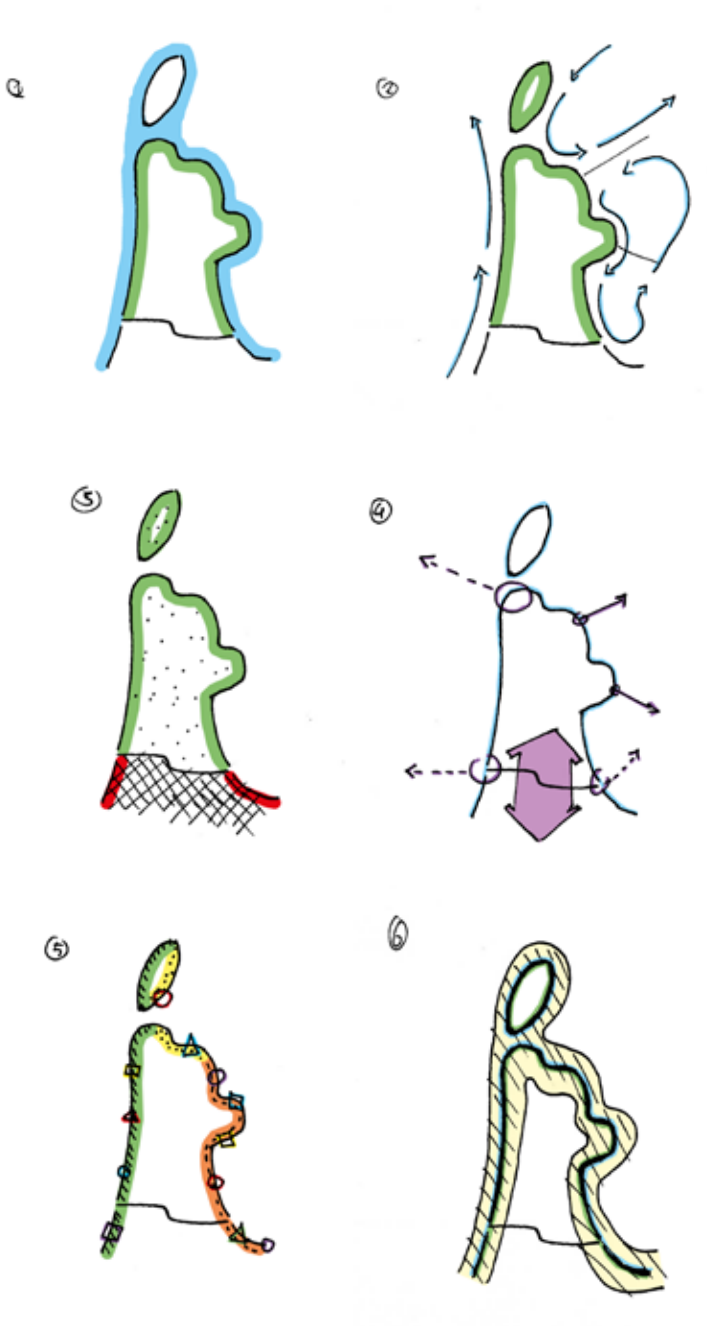

Benutten van een unieke ligging

- We beschermen ons tegen water uit de grote wateren om ons heen
- Waar mogelijk vergroten we ecologische waarden
- We benutten de economische kansen van de unieke ligging voor energietransitie en recreatie en toerisme met een goede balans tussen rust en reuring

Noord-Holland is een unieke provincie, omdat zij als enige voor het grootste deel is omgeven door groot water. Deze positie van schiereiland biedt kansen in en aan de kusten: kansen voor energietransitie en economische ontwikkelingen (zie de beweging Nieuwe energie), toeristische en recreatieve ontwikkeling én natuurontwikkeling.
Door de aanwezige sterke verschillende landschappen, van duinen naar de polders aan de Noordzeekant, maar ook langs de oevers van de meren en de Waddenzee, zijn de kusten bij uitstek geschikt om deze kansen te benutten.
Noord-Holland kent een rijke geschiedenis van land maken. Het schiereiland is in de loop der eeuwen naar het noorden toe 'gegroeid'. Er werden dijken aangelegd, (grote) meren drooggelegd en in het noorden werd land gewonnen in de (Wadden)zee. Ook het water rondom het schiereiland is niet onberoerd gelaten. Het zoute water heeft deels een bijzondere status gekregen (UNESCO Werelderfgoed Waddenzee) en de voormalige Zuiderzee is getransformeerd in hét zoetwaterbekken van Noord-Nederland. Door onder andere de Deltaprogramma's is dit water met haar randen prominenter in beeld gekomen en worden de ontwikkelkansen beter gezien.
Het schiereiland wordt tegen overstromingen beschermd door een stelsel van keringen en duinen. De verdediging tegen het water is een grote en voortdurende opgave die alles te maken heeft met (de waarde van) de functies op, aan en achter de dijk, zoals verstedelijking en landbouw. Door zeespiegelstijging en bodemdaling wordt deze opgave alleen maar groter. Niet alleen voor de waterkeringen rondom, maar ook om verzilting en verdroging in bijvoorbeeld de droogmakerijen het hoofd te kunnen bieden.

Foto: Theo Baart

Ook in de wateren kan in de nabije toekomst veel veranderen. In de Noordzee zijn al windparken en er worden er nog meer ontwikkeld. Ze zijn bedoeld om in het grootste deel van de Nederlandse stroombehoefte te voorzien. Het IJsselmeer heeft wellicht ook potentie voor energieopwekking, zoals drijvende zonnepanelen. Naast energie zullen mogelijk ook andere functies nadrukkelijker hun stempel drukken op het uiterlijk en het gebruik van deze wateren, zoals waterrecreatie, sportvisserij, toerisme, sneltransport en beroepsvisserij.
Noord-Holland is van oudsher een visserijprovincie met visafslagen in IJmuiden, Den Helder en Den Oever. Voor de Wadden en voor het IJsselmeer zet de provincie in op verduurzaming van de visserij, werkgelegenheid en het stimuleren van innovaties, zoals het verbouwen van zeewier, zilte teelt en mossel- en kokkelkweek.

Het schiereiland kent een drukke en een luwe zijde. In het zuiden is de drukte, waar de Noordvleugel van de Randstad de Metropoolregio Amsterdam ontmoet. Hier zijn het Noordzeekanaal en het IJ belangrijke dragers van de economie. Maar ze vormen ook flinke barrières voor het verkeer dat het schiereiland noodgedwongen in deze zone op en af moet, en waarvoor de Afsluitdijk en Houtribdijk geen alternatieven vormen. Hoe noordelijker, hoe meer de drukte overgaat in luwte, in rust. Druk en luw bieden nu al een goede basis voor een gevarieerde leefomgevingskwaliteit en mogelijkheden voor recreatie en toerisme. De kansen daarvoor kunnen we benutten door dit verder in samenhang uit te werken.
Verblijfsrecreatie kan overigens in bepaalde kustlocaties ook de leefbaarheid bevorderen, doordat de voorzieningen in verblijfsrecreatieparken ook van betekenis kunnen zijn voor de bewoners in de omgeving.

5. Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren

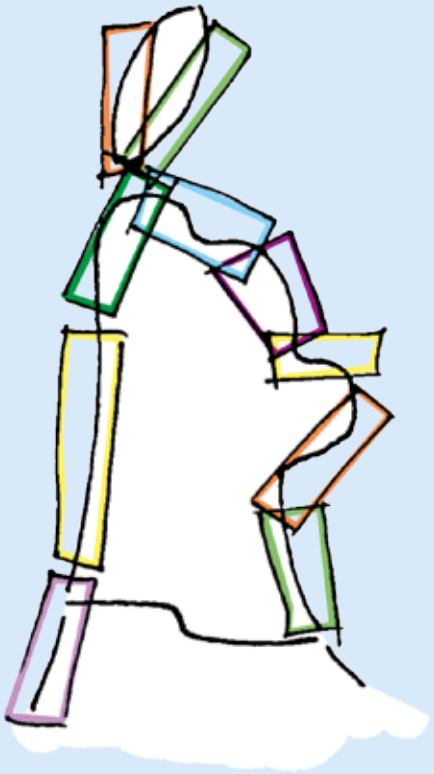

De duinen en dijken van Noord-Holland maken deel uit van een zone waarin water en land elkaar ontmoeten, beïnvloeden en verrijken. In deze zone komen veel verschillende, karakteristieke combinaties van water, waterkering en achterland voor, die elkaar ook op verschillende manieren beïnvloeden. Deze combinaties zijn te beschouwen als afzonderlijke kustlandschappen. Met name aan de Noordzeekust zijn deze breed en omvatten ze ook de duinen en binnenduinrand.
In deze dynamische overgangszone blijven we voortdurend aan de veiligheid werken, waar nodig in combinatie met de integrale ontwikkeling van het betreffende kustlandschap. Er zal ook steeds meer recreatie plaatsvinden. Duinen en dijken zullen steeds minder de harde scheidslijnen tussen land- en waternatuur vormen. Als gevolg van de klimaatverandering is op delen van de kusten wellicht meer ruimte nodig, waardoor het kustlandschap daar breder wordt. Langs de verschillende kusten kunnen we deze duin- en dijklandschappen beschermen, behouden en tegelijk aangrijpen voor verschillende vormen van (water)recreatie, passend bij de aanwezige drukte en luwte. Het gaat om een balans tussen rust en reuring die op een verstandige manier worden afgewisseld, met het oog op kwaliteit, diversiteit en differentiatie. Op veel plaatsen langs de kusten gaat de ruimtelijke druk verder dan recreatieve ontwikkeling en natuur. Daardoor vereist de ontwikkeling van deze landschappen, zoals de binnenduinrand, een brede, integrale benadering en oog voor de gewenste regionale identiteit. Voor alle kusten biedt een zonering voor rust en reuring met betrekking tot recreatieve bebouwing en activiteiten uitkomst, op basis van de kwaliteiten en karakteristieken van deze landschappen. Zonering geeft ruimte aan openheid/geen ontwikkeling, seizoensgebonden ontwikkeling en jaarrondontwikkeling.
Verblijfsrecreatieve voorzieningen kunnen daar waar mogelijk bijdragen aan versterking van de economie en de leefbaarheid van kleine kernen. Niet alleen vanwege de dag- en verblijfsrecreanten en het geld dat zij besteden, maar ook door het economisch draagvlak voor commerciële voorzieningen. Dan is het overigens wel nodig om ook te werken aan de vitalisering en kwaliteit van de bestaande (deels verouderde) verblijfsrecreatieparken.

Randvoorwaarde

- Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Dat beoogt voor de kustzones bescherming van het Noordzeekustfundament, aanwijzing van de NNN-gebieden, bescherming van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van Waddenzee, Waddengebied en IJsselmeergebied, en geeft regels met het oog op de bescherming van de ruimtelijke kwaliteiten, natuur en zoetwater- en drinkwaterfunctie van het IJsselmeergebied

Kritische succesfactoren

- (Mate van) bescherming en behoud van natuurwaarden
- Accommoderen van toegankelijkheid van het kustgebied (mobiliteit, wonen, werken, waterrecreatie, toerisme), waaronder het kunnen accommoderen van groeiende bezoekersaantallen van het kustlandschap van de metropoolregio Amsterdam (Zandvoort/Bloemendaal, Waterland en IJmeer)
- Het hanteren van zonering voor activiteiten op lokaal niveau
- Regionale samenwerking, zowel binnen als tussen provincies

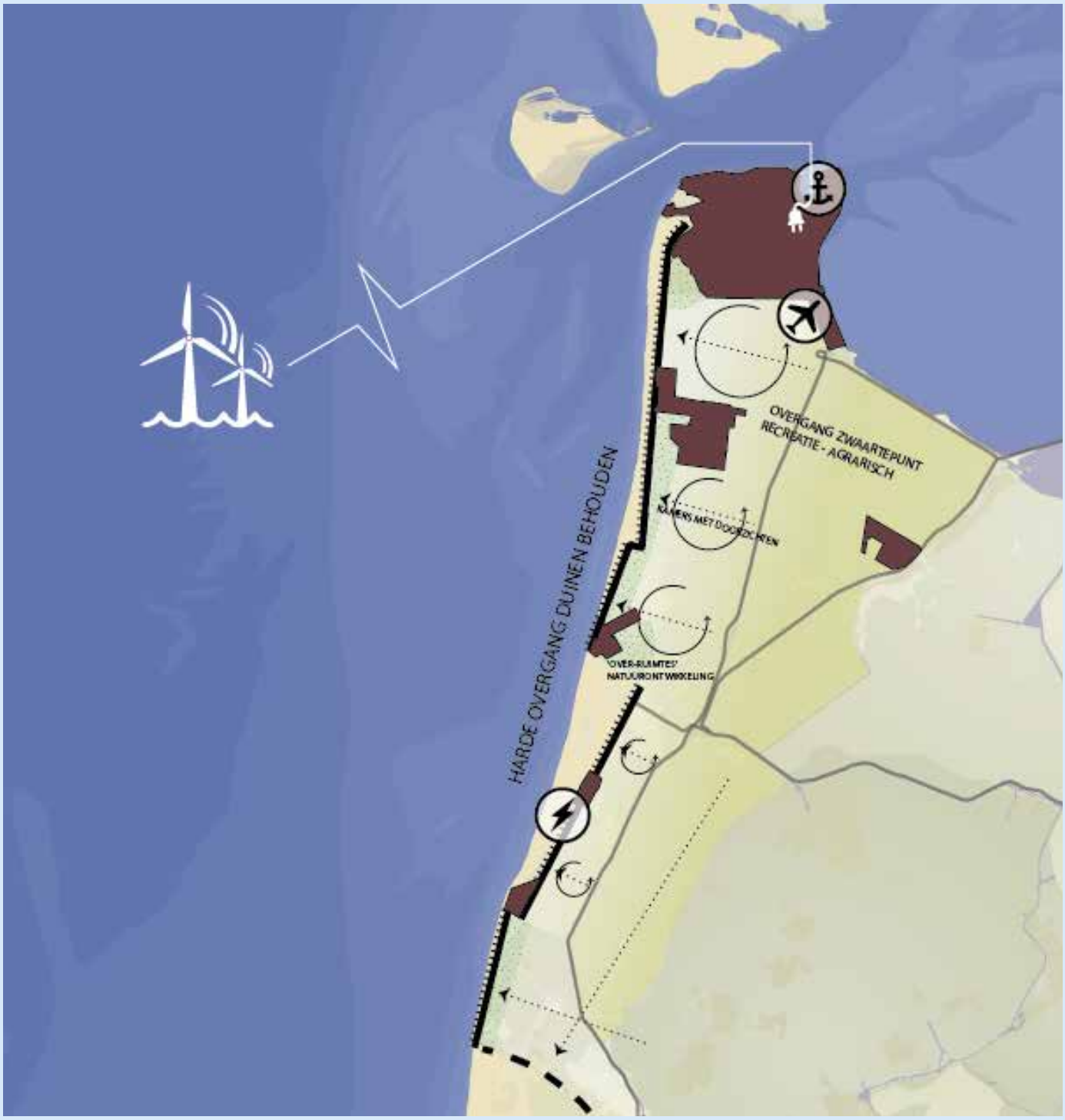

Voorbeelduitwerking Binnenduinrand, verdere uitwerking in Verkenning Samenwerkingsagenda Kusten (bron: werkatelier Binnenduinrand)

6. Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen

De hoge waardering van de kusten heeft voor een deel te maken met de beleving van openheid en weidsheid. Dit ontwikkelprincipe beoogt deze kwaliteiten te borgen bij ontwikkelingen op en voor de kust. De Noordzeekust van het vaste land kent een holle kustboog, daar waar die van het eiland Texel bol is. De holle vorm sluit de strandruimte in, bepaalt het zicht en zorgt voor een zekere intieme sfeer. Bij de bolle kustboog is de strandruimte juist niet te overzien en daardoor onbepaald. Hier sluit de oneindige ruimte van de Noordzee goed bij aan.
Vorm en maat van de Noord-Hollandse 'waddenbaai' worden bepaald door de ligging van het duin van Huisduinen en de keileembulten Texel en Wieringen. Deze omsloten ruimte, met de beeldbepalende overkanten en de getijdennatuur, is de entree van Werelderfgoed internationale Waddenzee.
Bij het IJsselmeer zijn de ruimtereeks IJmeer-Markermeer-IJsselmeer-Waddenzee – van klein naar groot – én de horizon in verschillende richtingen de belangrijkste ruimtelijke karakteristieken[5]. Compartimentering van het geheel is daarom niet wenselijk, net zo min als hoge opgaande elementen op de Houtribdijk en de Afsluitdijk. In (hoog)stedelijke context komen deze kwaliteiten meer tot uiting door het relatief grote verschil tussen verdicht en open landschap.
Het Gooimeer vertegenwoordigt een andere, meer intieme, kleinschalige en beschutte kwaliteit die een waardevolle aanvulling vormt op de grote wateren.

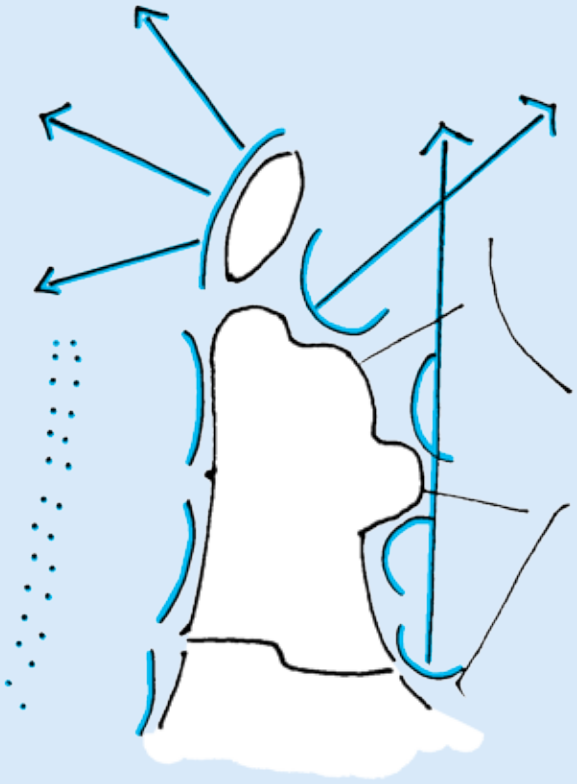

Kritische succesfactoren

- Bewustwording van het belang en de (recreatieve) kansen van de rand als geheel
- Adoptie door MRA-partners van het metropolitane kustlandschap Zandvoort en Waterland en IJmeer: behouden, ontwerpen, ontwikkelen én investeren

[5] Deze zijn vertaald in de '10 gouden regels', benoemd in de Agenda IJsselmeergebied 2050

7. Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met oog op robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren

Om meer ontwikkelingen in en gebruik van alle kustgebieden, zoals het IJsselmeergebied, te kunnen opvangen, moet het systeem ecologisch robuuster worden. Het is wenselijk om hierbij verder te kijken dan de grenzen van natuurregimes die nu gelden. Ook de (natte) kustlandschappen aan de randen, in het IJsselmeergebied en de binnenduinrand, kunnen bijdragen aan het realiseren van deze opgave. Ecologische verbindingen in de kustgebieden van de grote wateren (land- en waterzijde) worden behouden en aangevuld. Naast deze verbindingen tussen de wateren en het land werken we aan de verbetering van de ecologische kwaliteit van de verbindingen tussen de grote wateren, zoals Markermeer, IJsselmeer en Waddenzee.

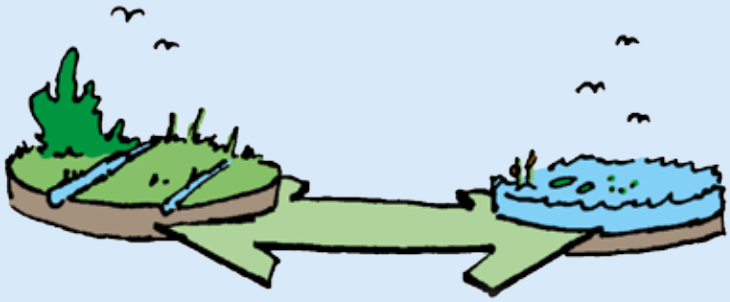

Randvoorwaarde

- - Kaderrichtlijn Water (KRW)
- - IJsselmeergebied als strategische zoetwatervoorraad voor drinkwater, landbouw en andere functies

Kritische succesfactoren

- - Extra inzet op KRW
- - Waterkwaliteit in relatie tot voedingsstoffen (beschikbaarheid van waterplanten) en temperatuurstijging van het water
- - Handhaving van de milieunormen, ook in de randgebieden
- - Slimme combinatie van functies, zoals natuurontwikkeling, waterveiligheid, waterberging, recreatie en landbouw

METROPOOL IN ONTWIKKELING

Vergroten agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend internationaal concurrerend metropolitaan systeem

- Wonen en werken zo veel mogelijk via binnenstedelijke verdichting
- Aanpassen van totale mobiliteitssysteem aan de drukker wordende metropool
- Versterken van functies in het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem
- Duidelijkheid vanuit het Rijk over de ontwikkelruimte van Schiphol en Noordzeekanaalgebied in relatie tot ruimte voor verstedelijkingsopgave

Wereldwijd vindt verstedelijking plaats. In een aantal gevallen leidt dit tot de ontwikkeling van metropolen. In Noord-Holland ontwikkelt zich een metropool rond Amsterdam. Het gaat hier om een stedelijk systeem van grotere en kleinere kernen, met Amsterdam als hoogstedelijke kernstad, een landschap met hoge gebruiks- en belevingswaarde, (stads)landbouw, een multimodale bereikbaarheid, een havengebied met energietransitie en circulaire economie als dragers en Schiphol als internationale hub. De ontwikkeling komt tot uiting door een snel groeiend aantal inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers, leidend tot een tendens van clustering van economische functies. In het Noordzeekanaalgebied is er een concentratie van werkgelegenheid van direct en indirect aan de haven gerelateerde activiteiten. Daarnaast concentreren zich grote aantallen arbeidsplaatsen op een aantal locaties in een zone van de Amsterdamse binnenstad tot net ten zuiden van Schiphol. Daarbij is het wenselijk om, vanuit het beperken van woon-werkafstanden en daarbij horende mobiliteitsinvesteringen, nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren, waar mogelijk in gemengde woon-werkmilieus.

De metropolitane ontwikkeling is goed voor de economie, welvaart en internationale concurrentiepositie van Nederland. De metropool in ontwikkeling kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan steden, dorpen en deelregio's, met specifieke identiteiten en kwaliteiten. Al deze kernen liggen in een grote diversiteit aan landschappen. Deze landschappen in en om de metropool zijn van groot belang als groene longen en vestigingsfactor. De kracht van de metropool zit hem in het feit dat kernen, regio's en gebieden een sterke eigen identiteit behouden, terwijl het geheel in steeds sterkere mate als één daily urban system functioneert.

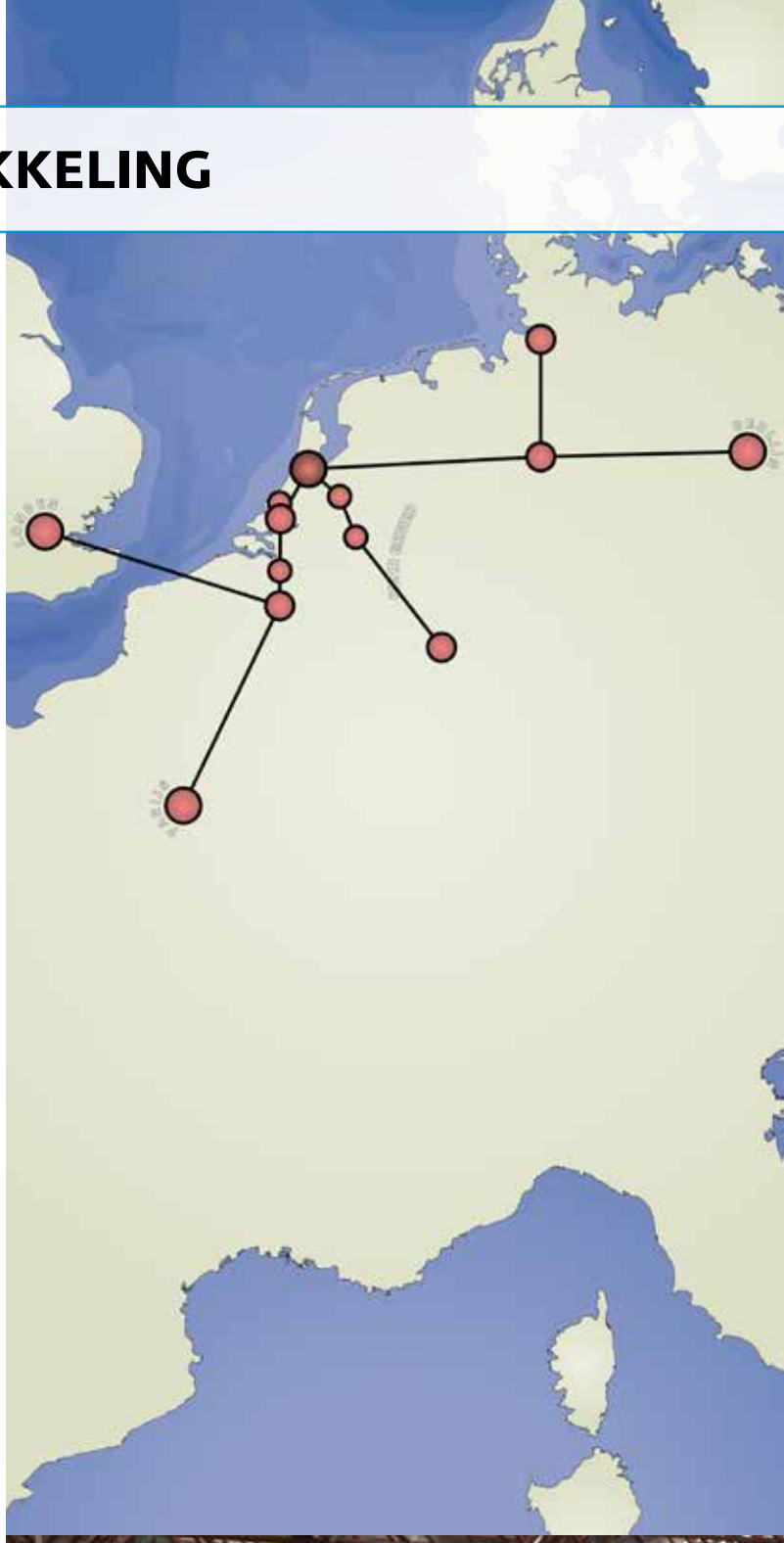

Foto: Theo Baart

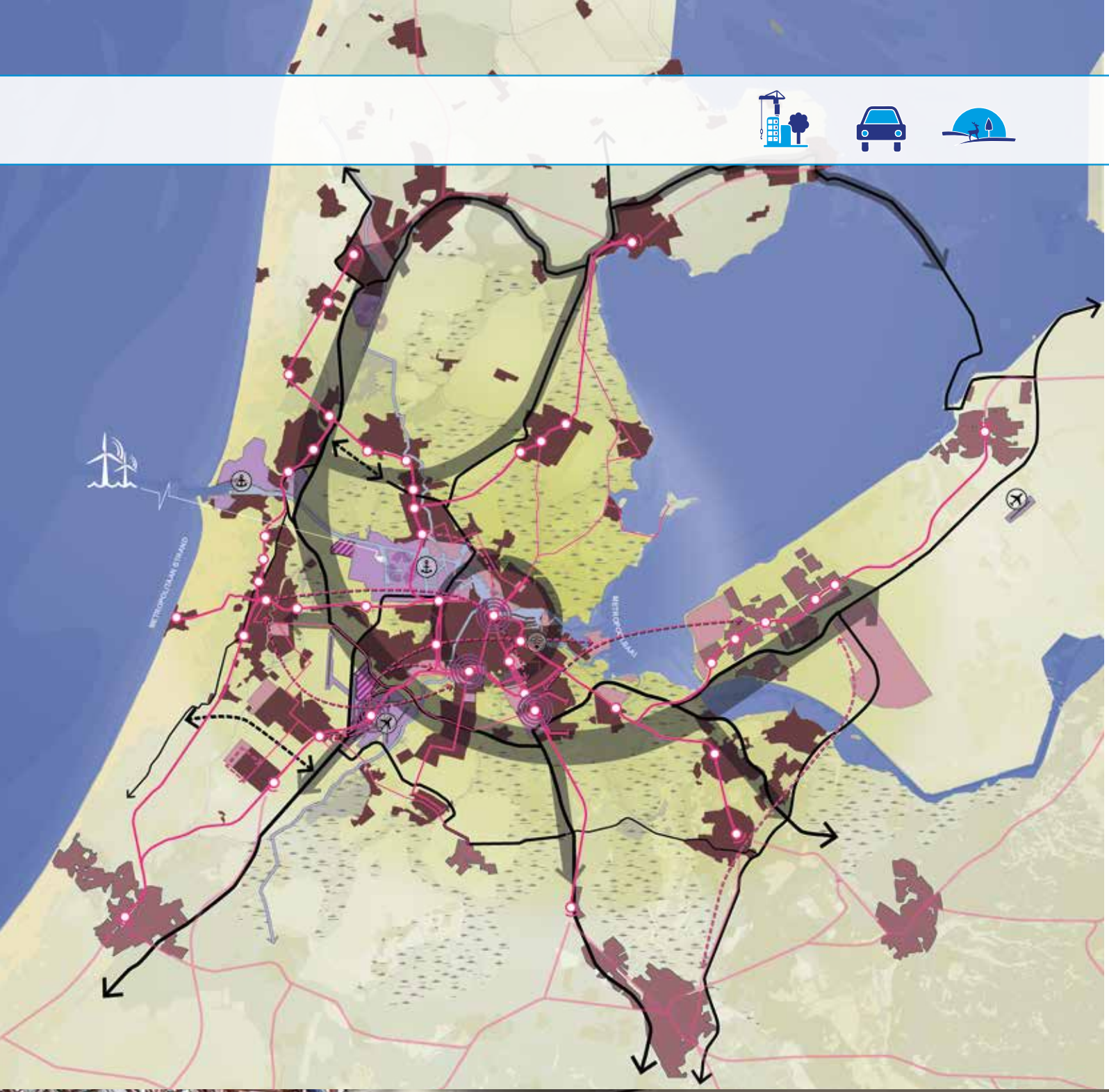

LEGENDA

- Stedelijk gebied
- Woningbouwlocaties
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Industriegebieden
- Strategische reserves haven/Schiphol
- Grote werkgebieden
- Openbaarvervoernetwerk
- Aanvullende OV-verbindingen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het netwerk
- 'Doorgaandverkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Kernnet vrachtvervoer over water
- Metropolitaane landschap
- Veenweidegebieden
- Mainports
- Aanlanding Wind op Zee
- Locaties voor circulaire economie

5 10 20 km

N

De metropool en de mensen die zich erin ophouden, laten zich niets gelegen liggen aan bestuurlijke grenzen. Binnen de metropool functioneert sinds 2007 het samenwerkingsverband Metropoolregio Amsterdam (MRA). Hierbij zijn enkele tientallen gemeentes betrokken in zowel de provincies Noord-Holland als Flevoland. **Op het gebied van wonen, werken, recreatie en mobiliteit groeien de relaties over de provinciegrenzen heen.** In functionele zin is er een steeds sterkere uitstraling van de metropool in alle windrichtingen: naar Alkmaar en Hoorn, naar de Leidse regio (provincie Zuid-Holland) en in de richting van Utrecht en Flevoland. **Dit gebied functioneert als een daily urban system**. Op internationale schaal is de metropool goed verbonden met andere stedelijke regio's in Noordwest Europa, zoals het Ruhrgebied, Frankfurt, Berlijn, Brussel, Parijs en Londen.

Economische activiteiten ballen zich meer en meer samen in het hart van de metropool, in en om Amsterdam. Hier kan het bedrijfsleven gebruik maken van de hoge concentratie aan groeiend, groot, gevarieerd en hoog gekwalificeerd arbeidspotentieel. De grootste concentraties van werkgelegenheid liggen in de binnenstad van Amsterdam, op de Zuidas, rond Schiphol, Sloterdijk en in het Arenagebied. Een groot deel van de werkgelegenheid is te vinden in de zakelijke dienstverlening, waarvoor de hoogwaardige digitale bereikbaarheid een belangrijke vestigingsfactor is. Kennisgerelateerde economische activiteiten clusteren zich in toenemende mate in de stad met Amsterdam Science Park als brandpunt. Daarnaast gaat het om werkgelegenheid die aan toerisme is gelieerd; het toerisme neemt verder toe en daarmee ook het belang om het toerisme te verspreiden over de metropool en daarbuiten.

Ook elders in de metropool bevinden zich echter specifieke economische concentraties, zoals **de Greenport Aalsmeer als internationaal centrum van sierteelt,** de zeehaven in de IJmond en het Mediapark in Hilversum. Het Noordzeekanaalgebied groeit in belang als locatie voor energietransitie en circulaire economie in de metropool. De Westas, langs de A5, draagt hierin ook een deel. Essentieel voor de duurzame ontwikkeling van de metropool is de opwekking van energie, waarvoor vooral op zee de ruimte is. Op het grondgebied van de metropool wordt grootschalig geïnvesteerd in de benodigde energie-infrastructuur voor alle vormen van energie. Daarnaast wordt er werk gemaakt van energiebesparing (zie beweging Nieuwe energie). **Het is van belang dat het Rijk helderheid geeft over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. De provincie is voorstander van de mogelijkheid van binnenstedelijke woningbouw binnen de contouren van Schiphol, daar waar er herstructurerings/transformatie-opgaven liggen. Daarnaast moeten nieuwe werklocaties binnen de Schipholcontouren mogelijk zijn. Daarbij kan het gaan om milieuhinderlijke bedrijvigheid dan wel om functies die passen bij de hubfunctie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren tot de mogelijkheden. Met landschapsontwikkeling rondom de luchthaven wordt ruimtelijke kwaliteit aan het gebied toegevoegd. Al deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van het vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Daarbij past ook een verdere ontwikkeling van Schiphol als multimodale hub.**

De metropolitane ontwikkeling brengt grote opgaven met zich mee. Er ligt een zware druk op tal van kwaliteiten, zowel binnen de kernen als in de omringende landschappen. Het is zaak de basiskwaliteit voor gezondheid en veiligheid te behouden. En dat vergt inspanningen, in de wetenschap dat een metropool zonder hinder niet bestaat. Een zorgvuldig gebruik en verdeling van de schaarse ruimte is van belang. Keuzes maken is hierbij onvermijdelijk; het is niet altijd mogelijk de kool én de geit te sparen. We kiezen voor het behouden van het metropolitane landschap, maar met toevoeging of verandering van functies. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen.

In de drukker wordende metropool zijn het landschap en zijn gebruiksmogelijkheden van toenemend belang. Voor de leefbaarheid, maar ook om aantrekkelijk te blijven als vestigingsplaats. Om het landschap te sparen, kiezen we daarom primair voor verdichting van de bestaande kernen. Samen met enkele uitleglocaties, die al langere tijd op ons netvlies staan. Het betreft overwegend locaties uit het Ontwikkelingsbeeld van de MRA (uit 2007), zoals Haarlemmermeer-West, IJburg fase 2 en Almere-Pampus (in Flevoland). Daarnaast blijkt uit nadere verkenningen dat er binnenstedelijk meer verdichting mogelijk is dan eerder verondersteld. In totaliteit zijn er voldoende locaties om in de vraag te voorzien. We letten daarbij niet alleen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit **(diversiteit qua woonmilieu, woningtype, -grootte en prijs)** om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden. **De Metropool moet ook in de toekomst een Metropool voor iedereen zijn.** We verdichten op goed bereikbare plekken, zoals nabij knooppunten van openbaar vervoer. Waar mogelijk bundelen we en combineren we functies.

Bij een metropool hoort een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit dat meegroeit met de verstedelijking. Dit is een grote opgave, gelet op de mobiliteitstoename als gevolg van de groeiende bevolking en werkgelegenheid. Dit geldt voor alle soorten vervoer. Het grootstedelijke OV-systeem vormt in onze visie de ruggengraat van het daily urban system. Verkeer dat niet in de centra en hun werkgebieden hoeft te zijn, wordt in die situatie zoveel mogelijk omgeleid. Dat betekent dat de A9 meer en meer de doorgaande route door de metropool wordt. Tegelijk verbeteren we OV-verbindingen tussen grote woon- en werklocaties. Het moet makkelijker worden om van het ene naar het andere vervoermiddel over te stappen om zo efficiënt mogelijk door de metropool te kunnen reizen. Ook het stedelijke distributiesysteem ontwikkelt zich verder; er komen logistieke ontkoppelpunten op slim gekozen plekken.

De druk op het watersysteem neemt eveneens toe, zowel in als buiten de kernen. De provincie bevordert vervoer over water en wijst daarvoor een kernnet aan. Het samenstel van Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal vervult in meerdere opzichten een ruggengraatfunctie in het watersysteem. Vijf waterschappen voeren er hun overtollige water op af en het is een belangrijke scheepvaartcorridor. Alleen al het vergroten van de waterbergings- en waterafvoercapaciteit wordt een steeds grotere opgave. Het goed combineren van de water- en scheepvaartfuncties vraagt om steeds meer aandacht en afstemming.
Met de ontwikkeling van de metropool wordt het versterken van het metropolitane landschap steeds belangrijker. Dit landschap kent gebieden als Laag Holland, Markermeer en IJmeer (het 'waterpark' van de metropool, in relatie tot ontwikkelingen als Markerwadden en Nationaal Park Nieuwland), Gooi en Vechtstreek, Amstelscheg en natuurlijk de kust. Recreatie, natuur en voedselproductie hebben hier een plek, waarbij het landschap soms in verschijningsvorm zal veranderen. Het tegengaan van de bodemdaling in veenweidegebieden vormt eveneens een belangrijke reden voor verandering van het gebruik van het landschap.
Onze waardevolle landschappen lopen door in de ons omringende provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland alsmede de provincies die aan het IJsselmeer en de Waddenzee liggen. Een goede samenwerking met deze provincies is van belang bij de verdere ontwikkeling van onze landschappen.
De samenhang tussen verstedelijkings-, mobiliteits-, (lucht)haven- en landschappelijke ontwikkelingen leidt tot een versterking van de agglomeratiekracht, die cruciaal is om de metropool in ontwikkeling ook naar de toekomst toe succesvol te laten zijn.

Kritische succesfactoren

- Samenwerking in de metropool: voor behoud en versterking van zowel de afzonderlijke (deel)regionale als het geheel aan karakteristieken en identiteiten
- Voldoende ruimte voor energietransitie en circulaire economie
- Investeringen in het totale mobiliteitssysteem moeten samengaan met de intensivering en uitbreiding van woon- en werklocaties
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in kleine kernen
- Verstedelijking en versterking van het metropolitane landschap gaan gelijk op
- Voldoende en passende huisvestingsmogelijkheden - en voorzieningen - voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten
- Voldoende ruimte voor internationale topmilieus

8. Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd

De metropool ontwikkelt zich snel. De vraag naar woningen en ruimte voor bedrijven houdt aan, evenals de ruimtevraag voor recreatie en andere functies. Tegelijkertijd willen we de landschappen in de metropool sparen. De bebouwingsopgave moet dan ook zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen plaatsvinden, met een voorkeur voor knooppunten van openbaar vervoer. Verdichting vraagt steeds meer inventiviteit en bestuurskracht. De bebouwde omgeving wordt steeds intensiever gebruikt, de plancapaciteit binnenstedelijk blijkt door een andere kijk op stad en stedelijkheid een stuk groter te zijn dan we lang hebben gedacht. En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie, een klimaatadaptieve ruimtelijke inrichting en bij nieuwbouw ook op circulair bouwen. Dit alles moet samen gaan met de verdere verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij onderkennen we dat verdichting in de kernen leidt tot toenemende druk op het landschap.
Wonen en werken worden binnenstedelijk geconcentreerd (transformeren, bundelen, verdichten). Hierbij houden we oog voor behoud en versterking van de leefbaarheid in bestaande en nieuwe gebieden. We houden ook een vinger aan de pols voor wat betreft de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de vraag. Zo zorgen we ervoor dat regionale afspraken over stedelijke ontwikkelingen bij de vraag blijven aansluiten. Hierbij betrekken we de bestaande voorraad woningen. Op bestaande goed renderende en goed gelegen bedrijventerreinen wordt gezocht naar mogelijkheden voor verdichting bijvoorbeeld in de vorm van stapeling. Bestaande afspraken uit het ontwikkelingsbeeld van de MRA uit 2007 over uitleglocaties voor wonen en/of werken, zoals Haarlemmermeer, Bloemendalerpolder en IJburg fase 2, worden gerespecteerd. Deze uitleglocaties worden beoordeeld op hun effecten op de regionale bereikbaarheid en het landschap van de metropool. Eventuele maatregelen voor de bereikbaarheid worden direct gekoppeld aan ontwikkellocaties (bijvoorbeeld de verlenging van de Zuidtangent bij de ontwikkelingen in Haarlemmermeer West).
De regio's kiezen welke kernen voorzieningencentra zijn en blijven in de toekomst (zie ook Sterke kernen, sterke regio's). Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en leefbaarheid in deze gebieden.

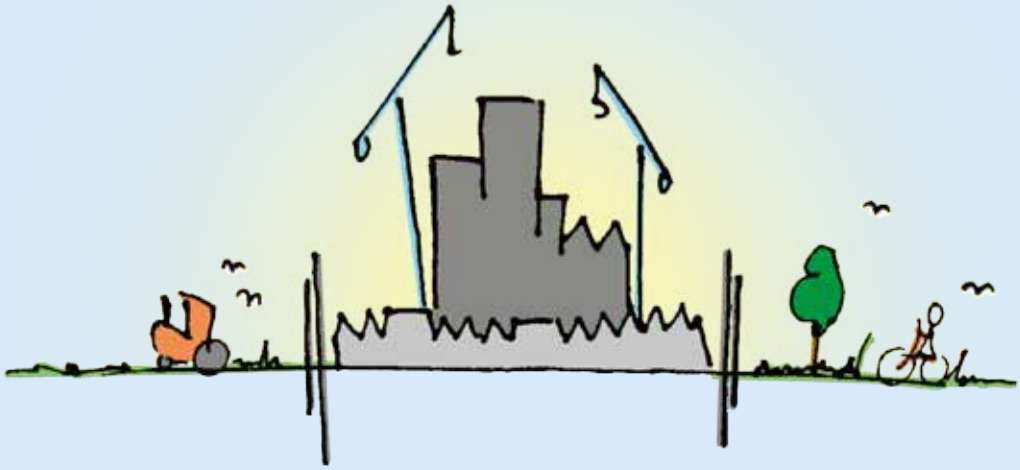

Kritische succesfactoren

- Het duurzaam ontwikkelen van de metropool met behoud van diversiteit van economische activiteiten
- De gewenste ontwikkeling van de metropool kan alleen plaatshebben wanneer het verkeerssysteem kwalitatief en kwantitatief meegroeit, waarbij het gebruik van OV en fiets prioriteit hebben in binnenstedelijk gebied. Inventieve, duurzame vormen van stedelijke en regionale distributie zijn belangrijke aandachtspunten

9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd

De voorspelling is dat het verkeer gaat groeien (zie verkenningen en NMCA). Om deze groei op te vangen, zijn twee dingen noodzakelijk:

- Een vergroting van de capaciteit van het OV-, weg- en fietsnetwerk;
- Een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten, daar waar er ruimte is of gecreëerd kan worden. De grote werkgebieden met de meeste werknemers dienen rechtstreeks verbonden te zijn met de grote (nieuwe) woongebieden, zowel over de weg als met het OV. Omdat het meeste verkeer binnen de metropool blijft, wordt dat verkeer gefaciliteerd en moet het doorgaande verkeer zich daarin voegen.

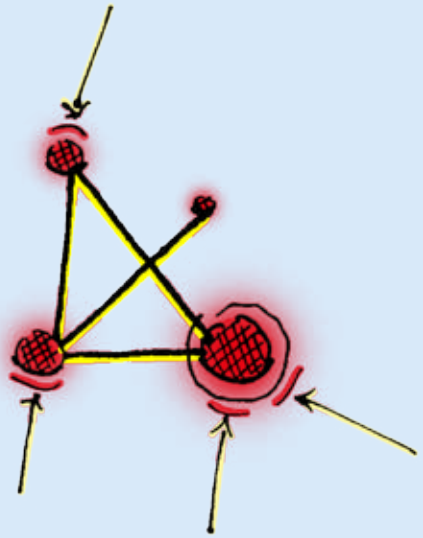

Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer. Dit betreft het verkeer van en naar het noorden van de metropool via de Westfrisiaweg of de A7-A8-A9 om Amsterdam heen. De mogelijkheden van de route via Enkhuizen en Lelystad worden bekeken.
Het OV-netwerk (over spoor en weg) richt zich primair op reizigers binnen de metropool. Het doorgaande netwerk voor het lange-afstandstreinverkeer staat ten dienste hiervan.
Het verkeer wordt gestuurd door betrouwbare reisinformatie naar de routes waar nog ruimte (capaciteit) is. Ook wordt de overstap naar andere netwerken gestimuleerd (modal shift). Aan de randen van de werkgebieden en kernen komt parkeergelegenheid, met overstapmogelijkheid op lokaal OV of deelfiets. Technologische ontwikkelingen als zelfrijdende voertuigen, smart mobility en diensten als mobility as a service hebben invloed op de bereikbaarheid. Deze effecten zijn vaak nog onbekend. Door hier onderzoek naar te doen en de mogelijkheden te verkennen, vergroten we de kansen voor de nieuwe ontwikkelingen. Zo leveren we een goede bijdrage aan de grote bereikbaarheidsopgave bij de verdere ontwikkeling van de metropool.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen gemeenten, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

Randvoorwaarde

- Verkeersveiligheidsnormen

Kritische succesfactoren

- Voldoende investeringsbudget voor het totale mobiliteitssysteem
- Afstemming met MRA-partners, Rijk, NS en Vervoerregio, waarbij ieder over zijn eigen netwerk heen moet kunnen kijken
- Voldoende ruimte en budget, met name voor de ontsluiting van de grote woongebieden (Haarlemmermeer-West, IJburg/ Zeeburgereiland en Haven-Stad). De grote ontwikkelgebieden moeten beoordeeld worden op hun regionale (MRA-) bereikbaarheid en niet alleen op de lokale ontsluiting
- Rijk draagt bij aan mobiliteitsinvesteringen
- Capaciteit van het huidige netwerk moet hoger worden; voor zowel de fiets, auto en logistiek als voor het OV (schaalsprong OV)
- Beschikbare fysieke (uitbreidings)ruimte
- Bij het ontwerp van het totale mobiliteitssysteem moet rekening worden gehouden met recreatief verkeer
- Vervoersvorm passend bij de schaal van het gebied
- Directe relaties met de bereikbaarheid van omliggende regio's en hun werkgebieden (noordelijke Duin- en Bollenstreek, Alkmaar, Leiden en Utrecht)
- Betrouwbare en passende dienstregeling(en)
- De verwachte groei in recreatie en toerisme vereist sturing op locatie en mobiliteit
- Betrouwbare en juiste informatie (data, diensten en hardware)
- Afstemming met overige gemeenten in Noord-Holland

10. Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem

Behoud en versterking van het landschap is cruciaal voor de metropool
Een uniek kenmerk van de metropool is de grote diversiteit aan landschappen met hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden. Daarnaast is er een sterke verwevenheid tussen stad en landschap. Het groenblauwe gebied ligt tussen de kernen, die daarmee karakteristiek en onderscheidend blijven. Het biedt ook een plek voor relatieve rust ten opzichte van de stad. Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie. Het landschap is als drager van deze waarden cruciaal voor het vestigingsklimaat en het woon- en leefmilieu in de metropool.

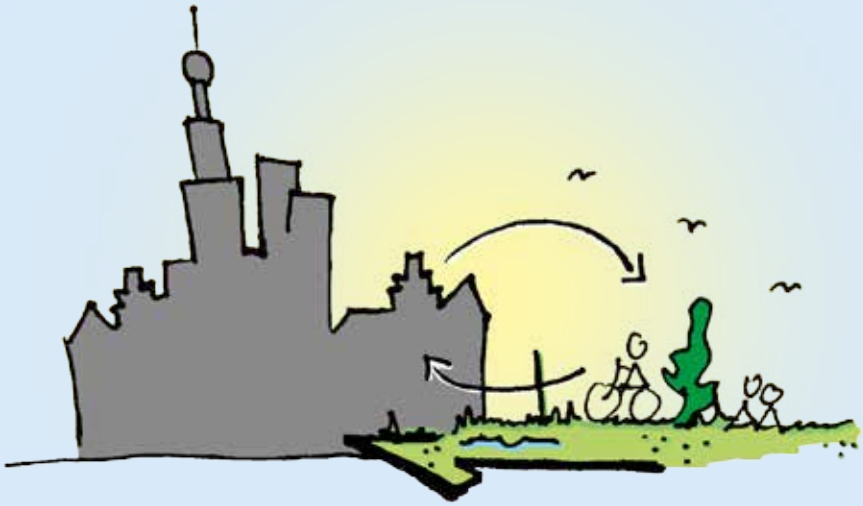

Ontwikkeling van een metropolitaan landschap
Het landschap staat onder druk door de ruimtevraag van stedelijke functies, energietransitie, schaalvergroting in de landbouw, toenemende recreatie en toerisme, en klimaatadaptatie. Aan de functie van het groenblauwe gebied als primair natuur- en agrarisch gebied worden op plekken nieuwe functies toegevoegd. Deze functieverbreding biedt kansen voor het combineren van functies, zoals in het veenweidegebied (bij het tegengaan van de bodemdaling) of recreatie met natuur. Het benutten van deze kansen is ook noodzakelijk. Dit kan ook tot nieuwe economische dragers voor een gebied leiden. Niet overal is elke functie mogelijk. We willen een balans tussen rust en drukte. Dit is gebiedsgericht maatwerk. Bijvoorbeeld door OV-knooppunten te ontwikkelen tot buitenpoorten naar het landschap.
Voor deze opgaven is het noodzakelijk dat het landschappelijke raamwerk in de metropool wordt versterkt, bijvoorbeeld door het verbinden van gebieden. Verdichting in de stad vraagt ook om versterking van groen in en om de stad. Een voorbeeld zijn de transformatiegebieden van Greenport Aalsmeer. Hier kan het landschappelijk raamwerk zelfs worden uitgebreid.
Door de ontwikkelingen staan deze waarden wel onder druk. Ontwikkelingen zijn mogelijk, mits onder strikte voorwaarden. Het metropolitane landschap zal steeds vaker verschillende opgaven moeten stapelen en diverse belangen moeten verenigen.

Financiële regeling voor investeringen en het beheer van het landschap
Het beheer van het veenweidegebied door agrarisch gebruik blijft niet vanzelfsprekend. De druk op het metropolitaan landschap en de ambities voor dit gebied brengen ook een grotere investerings- en beheeropgave met zich mee. De verdiencapaciteit in de metropool moet worden aangewend om deze ambities te kunnen waarmaken.

Kritische succesfactoren
- Het metropolitane landschap wordt adequaat beschermd
- Het landschap is goed bereikbaar, zeker met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer
- Waar mogelijk is het landschap openbaar toegankelijk
- Waar mogelijk combineren we functies. Dit vraagt om een gebiedsgerichte benadering en samenwerking, rekening houdend met de kernkwaliteiten van het gebied
- Voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdiencapaciteit in de metropool (kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen)
- Bij noodzakelijke ontwikkelingen in het landschap zoeken we in een vroegtijdig stadium naar integrale versterking van het gebied (zoals het beter inpassen en opheffen van doorsnijdingen bij aanpassing van infrastructuur)

11. Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen

Binnen de metropool bevindt zich een aantal internationale, grootschalige industriële complexen met milieucontouren. Het gaat om luchthaven Schiphol, de haven tussen Amsterdam en IJmond (Noordzeekanaalgebied, NZKG) en Tata Steel. De oprukkende woningbouw zet druk op de ontwikkel- en milieuruimte voor deze economische complexen. De provincie zet het beleid voort dat duidelijkheid, ruimte en zekerheid biedt voor de economische activiteiten van deze complexen.

Voor Schiphol staan wij een verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeersbesluit (LVB) en een Luchthavenindelingbesluit (LIB) voor. Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over Schiphol na 2020 moet er helderheid komen over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit: vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Hiervoor is sturingsinstrumentarium nodig.

Randvoorwaarden

- In de luchtvaartwet gestelde randvoorwaarden voor het milieu en de veiligheid
- Verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit. Onderdeel van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel vormt de 50/50-verdelingsregel. Die regel houdt in dat de milieuwinst die de luchtvaartsector tot 2020 heeft gerealiseerd voor 50 procent ten goede komt aan de omgeving; de overige 50 procent mag de sector gebruiken voor een verantwoorde groei van de luchthaven
- Openstelling van Lelystad in 2020
- Luchthavenontwikkelingen moeten integraal worden opgenomen in het omgevingsbeleid van het Rijk (Nationale Omgevingsvisie)
- Wettelijke milieunormen

Kritische succesfactoren Schiphol

- Landzijdige ontsluiting van Schiphol Noordwest met als mogelijke oplossingen:
  - goede aansluiting op de A4 en/of A9
  - afmaken van de parallelstructuur van de A4 aan noordoostkant Schiphol
  - doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp
- Optimaal vestigingsklimaat voor internationale bedrijven in de MRA
- Optimaal woon- en leefklimaat, waaronder voldoende woningaanbod
- Draagvlak omgeving
- Selectieve ontwikkeling van Schiphol ten behoeve van de hubfunctie

Voor de haven geldt dat de Ringweg-A10 als harde grens geldt tussen ‘de stad’ en het havengebied ten zuiden van het NZKG. Dit biedt een grotere investeringszekerheid voor het bedrijfsleven in de haven, mede nodig om de energietransitie en circulaire economie ontwikkelruimte te geven. Daarbij wordt aangetekend dat milieucontouren van bedrijven ten westen van de A10 ook deels over de A10 ten oosten van de Ring invloed hebben op de (on)mogelijkheden van verstedelijking.

Kritische succesfactoren NZKG en Haven-Stad

- Voor de ontwikkelingen van woningbouw rondom het Noordzeekanaalgebied houden we onverkort vast aan de afspraken die Provinciale Staten en de vijf betrokken gemeenteraden hebben gemaakt bij de vaststelling van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040:
  - Eerst intensiveren van het huidige bestaande havenareaal gericht op een overslaggroei tot 125 miljoen ton. Eerst intensiveren van wonen en werken in de bestaande stad. Pas na intensivering van bestaand havenareaal wordt aanspraak gemaakt op havenuitbreiding in andere (groen)gebieden. Uitgangspunt is een duurzame economische groei, waarbij (in de havens) transities mogelijk gemaakt worden gericht op duurzame energie
  - Transformatie van havenareaal naar gemengd woonwerkgebied op de in de visie aangeven locaties op termijn mogelijk te maken. Hierbij wordt uitgegaan van een geleidelijke ontwikkeling, passend bij de ontwikkelingen in de economie, woningmarkt en de bedrijven die het aangaat
- Voldoende vervangende nautische en kaderuimte
- Voldoende alternatieve vestigingsmogelijkheid voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid die niet gemengd kan worden met wonen
- Milieuruimte van bedrijvigheid aan westkant A10 is maatgevend voor ontwikkelingen aan oostkant A10
- Acceptatie van NZKG als langjarig bestemd gebied voor energietransitie en circulaire economie, food-industrie en logistiek, en daarmee acceptatie van de urgentie van een dergelijk complex voor het kunnen functioneren van de metropool
- De Houtrakpolder geldt als strategische reservering conform de condities uit de Visie Noordzeekanaalgebied
- Voldoende ruimte voor op- en overslag voor stadsdistributie en circulaire economie
- Acceptatie van noodzaak ontwikkeling gemengd stedelijke gebieden
- Ruimtereserveringen in NZKG voor energie-infrastructuur en circulaire economie
- Voldoende tijd nemen om bovenstaande randvoorwaarden en kritische succesfactoren in gezamenlijkheid met partners uit te werken
- Lage parkeernorm Haven-Stad vraagt om voldoende alternatieve ontsluiting
- Voldoende aansluiting en oplossing voor doorstroming verkeer op de A10

STERKE KERNEN, STERKE REGIO'S

Foto: Theo Baart

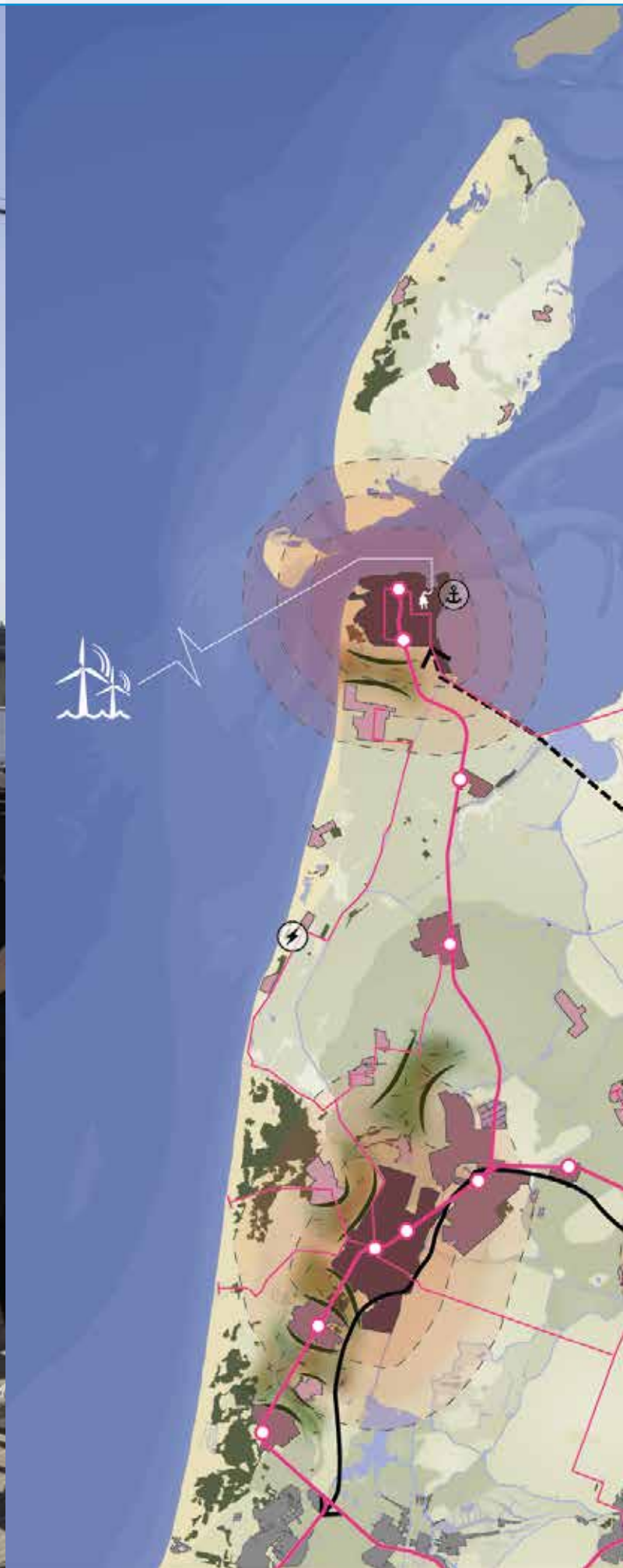

Sterke kernen houden regio's vitaal

- Ontwikkelen op basis van eigen kracht en kwaliteiten
- Voorzieningenniveau en bereikbaarheid op peil houden
- Behoud en ontwikkeling van krachtige identiteiten
- Principe van versterken complementariteit en regionale netwerken
- Mogelijkheden om te bouwen voegen zich naar de vraag op dat moment

De beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' beoogt handvatten te geven om de werkgelegenheid, het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid op peil te houden. En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen. In het regionale netwerk zijn de verschillende typen kernen complementair aan elkaar. Daarbij zijn krachtige centrumsteden van cruciale betekenis voor de leefbaarheid van de hele regio vanwege de regionale voorzieningen en de stedelijke woon- en werkmilieus die er te vinden zijn. Zij kunnen jonge mensen en bedrijven aantrekken, wat leidt tot dynamiek en gezonde regio's. Door de centrumsteden te versterken, verbetert het vestigingsklimaat en worden deze steden nog interessanter voor woonconsumenten en bedrijven die zich in een stedelijke omgeving willen vestigen.

Groen-binnenstedelijke kernen en dorpskernen horen bij het regionale netwerk, versterken dat en zijn aanvullend op wat de centrumstad te bieden heeft en andersom. Zij bieden een woon- en werkmilieu passend bij dit type kern. Het beleid is er op gericht om kernen hun eigen identiteit te laten behouden. Versterking van de relatie met het landschap kan helpen hun identiteit krachtiger te maken. Groenblauwe structuren tussen de kernen door kunnen een voorbeeld daarvan zijn.

Binnen geheel Noord-Holland spelen de doelen uit deze beweging. Noord-Holland Noord kent een eigen kracht en dynamiek. De regio heeft op het gebied van economie, energie, toerisme, recreatie en gedeeltelijk woningbouw verbinding met de metropool in ontwikkeling rondom Amsterdam. Deze sectoren komen tot uitdrukking in de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe energie en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De opgave bepaalt het schaalniveau waarop afstemming en samenwerking plaatsvinden. De ene keer is dat op de schaal van Noord-Holland als geheel, de andere keer op Noord-Holland Noord of op regionaal niveau, zoals bij het voorzieningenniveau op peil houden en de afstemming van woningbouwontwikkeling.

Binnen de metropoolregio Amsterdam speelt in een aantal deelregio's eenzelfde vraagstuk als het gaat om het op peil houden van het voorzieningenniveau, de

LEGENDA

- Centrumsteden
- Groenstedelijke kernen
- Dorpskernen
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Openbaarvervoernetwerk
- Hoofdinfrastructuur (weg)

N

5 10 20 km

verhouding tussen centrumstad en omliggende dorpen en het behoud van identiteit, bijvoorbeeld in Gooi en Vechtstreek.
Het is zaak dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (mede gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van de vraag die er op dat moment is. Noord-Holland Noord heeft daarbij in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin een breed aanbod aan locaties die passen bij de ontwikkelprincipes uit onze visie.
Daarnaast is ook oog voor de schaalvergroting in de landbouw, die kan bijdragen aan de verduurzaming van de agrifoodsector. Aan de andere kant zijn er bedrijfsbeëindigingen en daarmee erven en stallen die hun functie verliezen. Dit is ook zichtbaar bij beeldbepalende monumentale gebouwen, zoals kerken en industrieel erfgoed. Mede door de ontwikkeling van online winkelen is met name bij detailhandel sprake van een toenemende leegstandsopgave en noodzaak tot transformatie. Dit vraagt om regionale afstemming en selectiviteit om winkelcentra krachtig en onderscheidend te houden. Leegstand is niet goed voor de ruimtelijke kwaliteit, vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarom moeten mogelijkheden voor alternatieve functies tijdig in beeld komen. Zo ontstaan economische kansen en mogelijkheden om de energietransitie vorm te geven.

Regionale samenwerking is de sleutel voor een goede strategie om het netwerk van steden en kernen sterker te maken (voorzieningenniveau, economische ontwikkeling, woningbouw) en te verbinden met het landschap. In de beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' zijn alle kernen onderscheidend en complementair. Dat maakt ze tot sterke regio's! Goed voor de vitaliteit, de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat van stad en regio.

De beweging Sterke kernen, sterke regio's is overigens onlosmakelijk verbonden met de overige in deze Omgevingsvisie beschreven bewegingen; Metropool in ontwikkeling vanwege de groeiende functionele relaties, Nieuwe energie vanwege de economische potentie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving vanwege de ontwikkeling van en in de agrifoodsector en Dynamisch schiereiland vanwege de potentie van de kusten.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking en afstemming over verstedelijkingsopgaven
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in de regio
- Herbestemming van erfgoed en waardevolle gebouwen
- Bereikbaarheid op orde

12. Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers

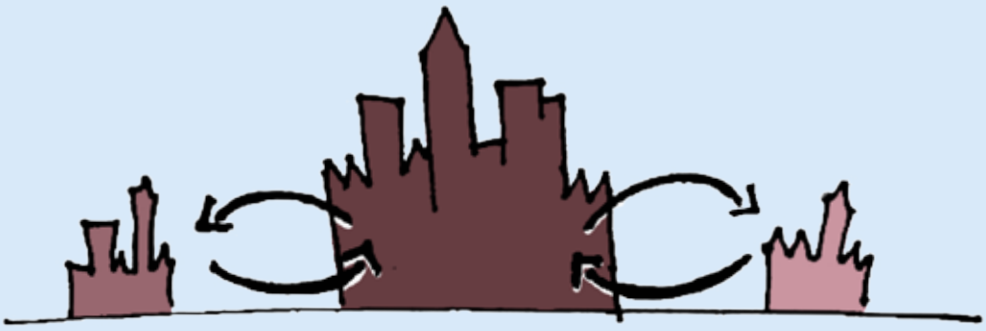

Uitgangspunt bij dit principe is dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps plaatsvinden. Dit geldt voor alle kernen. De omvang waarin dit gebeurt wordt ingegeven door de vraag die er op dat moment is (meest actuele bevolkingsprognoses). Deze wordt afgelezen aan de hand van demografische ontwikkelingen (afspraken over uitleglocaties worden aan de actuele prognoses aangepast), periodieke monitors over woonwensen en woonbehoefte-onderzoeken. Deze ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende afspraken worden regionaal ingevuld met ruimte voor maatwerk en herijking. De omvang en verschijningsvorm is passend bij de kernen waarbij grofweg drie typen kernen vallen te onderscheiden. Ook hier kan in regionale afstemming meer onderscheid in worden gemaakt. Het gaat in ieder geval om:

Centrumsteden fungeren als kloppend hart voor de omliggende regio's
Regionale centrumsteden- en dorpen kunnen binnenstedelijk verder groeien, rond een goed functionerend OV-knooppunt en een aantrekkelijke (historische) kern. Ze worden stedelijker, robuuster en diverser met gevarieerde woonmilieus en een gemengde economie. Transformatie en revitalisering voegen verder meer stedelijk weefsel toe, goed voor de dynamiek van de stad.

Groenstedelijke kernen bouwen binnenstedelijk
Ontwikkelingen bij groenstedelijke kernen en dorpskernen vinden zoveel mogelijk binnenstedelijk plaats, nabij OV-knooppunten.

Dorpskernen zorgen voor behoud van voorzieningen in het landelijk gebied
Bij de dorpskernen lopen de functies en karakters van de vele kernen ver uiteen. Er worden in regionaal verband keuzes gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren. Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en de leefbaarheid in deze gebieden. Er is daarnaast een zeer divers beeld van de sociale cohesie (denk hierbij aan bijvoorbeeld een bruisend verenigingsleven) en ontwikkelkracht per kern. Dit vraagt daarom ook om maatwerk, in samenspraak met de lokale bevolking en ondernemers.
Daar waar de kleinschalige en lokale vraag helder is (kwalitatief en kwantitatief regionaal onderbouwd) is het aan de regio om maatwerk te leveren met oog voor onder andere de natuur, agrisector, duurzaamheid en milieu.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking
- Maatwerk per regio
- Betrekken van de bevolking/gemeenschappen
- Aanpasbaarheid van bestaande woningvoorraad op feitelijke bevolkingssamenstelling en behoefte

13. Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten

Binnen het regionale netwerk wordt bepaald hoe de kernen elkaar kunnen versterken. Hier is de bereikbaarheid niet altijd de grootste opgave. De opgave zit meer in de beschikbaarheid van mobiliteit. Kunnen er verschillende modaliteitsvormen naast elkaar bestaan? Waar mogelijk worden de veelgebruikte verbindingen versterkt. Door bepaalde functies of bestemmingen zoveel mogelijk te bundelen nabij een OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunt, kunnen de verkeersstromen toenemen. Dat maakt een reguliere, hoogwaardige vorm van OV gerechtvaardigd en rendabel. Mobiliteit op maat, bijvoorbeeld *mobility as a service*, en burgerinitiatieven kunnen bijdragen aan vergroting van mobiliteitsmogelijkheden.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen steden, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

Kritische succesfactoren
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Voor mobility as a service is goede regelgeving en financiering nodig
- Vanuit de centrumsteden is een goede relatie met de eigen centrumkern van belang. Voor stedelijke gebieden als Hoorn en Alkmaar is dat Amsterdam/de MRA. Tegelijk is een goede verbinding tussen de centrumstad en omliggende kernen en regio's van zeer groot belang. Dit stelt eisen aan de kwaliteit van de verbindingen, in capaciteit, vervoersmodaliteit en frequentie. De A9- en de A7-corridors zijn daarin de backbone van het systeem. In de oude kernen ontbreekt de ruimte om alle manieren van vervoer te laten bestaan. De inzet is hier gericht op het vermijden van autogebruik. Voor gemeenten in Gooi en Vechtstreek zijn de verbindingen met de omliggende steden Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht van belang, alsmede de goede verbindingen tussen de kernen in Gooi en Vechtstreek
- Ook wordt op de grenzen van de gebieden (NHN en MRA) en modaliteiten (knopen) een overstap tussen de verschillende vervoersmogelijkheden of een opstap op het metropolitane systeem bevorderd
- Samenwerking

NIEUWE ENERGIE

Economische kansen benutten van energietransitie

- Ambitie is een klimaatneutrale provincie in 2050 en benutting van de economische potentie van de energietransitie en de circulaire economie
- Adaptieve strategie voor het ontwikkelen van een duurzame energiemix op land
- Grootschalige energieopwekking op zee
- Ruimte voor energie-infrastructuur in Noord-Holland met Noordzeekanaalgebied en Den Helder als schakels in een nationaal netwerk
- Ruimte voor circulaire economie, met name in Noordzeekanaalgebied, Westas en Boekelermeer met ruimte voor experiment

We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied. Deze ambitie is gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49% CO_2-reductie in 2030. Dat betekent dat we ruimte bieden aan de energietransitie. De transitie naar opwekking en gebruik van duurzame energie heeft consequenties voor de energiehuishouding en de energie-infrastructuur. Elektriciteit zal op veel meer plekken dan we gewend zijn worden opgewekt. Noord-Holland energieneutraal op eigen grondgebied is niet haalbaar, zo blijkt uit onderzoek.
Om te voorzien in de behoefte aan elektriciteit in de provincie is energie nodig die wordt opgewekt op land en op zee. Ook zijn er systemen nodig om in onze warmtebehoefte te voorzien, zoals systemen die elektriciteit in warmte omzetten. Daarnaast is ruimte nodig voor opslag van energie, zodat vraag en aanbod van energie beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Technologieën op het gebied van duurzame energie zijn voortdurend in ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de enorme snelheid waarmee windparken op zee zich ontwikkelen. Dat vraagt om een adaptieve strategie die ruimte laat om te variëren in de duurzame-energiemix. Bovendien brengen deze nieuwe technologieën nieuwe gezondheids- en veiligheidsaspecten met zich mee.
De huidige en toekomstige energie-infrastructuur speelt een doorslaggevende rol bij de economische kansen van de energietransitie. Noord-Holland ligt heel gunstig om zich te ontwikkelen tot een belangrijke schakel in het nationale en internationale energienetwerk. Op de Noordzee wordt veel nieuwe energie opgewekt die maar op enkele plekken aan land kan worden gebracht. Den Helder en het Noordzeekanaalgebied (NZKC) zijn hiertoe bijzonder geschikt, vanwege hun potentiële functie als draaischijf (aanlanding, opslag, doorvoer en verdeling van duurzame energie) en de energie-infrastructuur die al aanwezig is.

Naast een energietransitie is er ook een economische transitie gaande: een overgang naar een meer kennisintensieve en circ-ulaire economie. Deze ontwikkeling draagt eveneens fors bij aan het halen van de

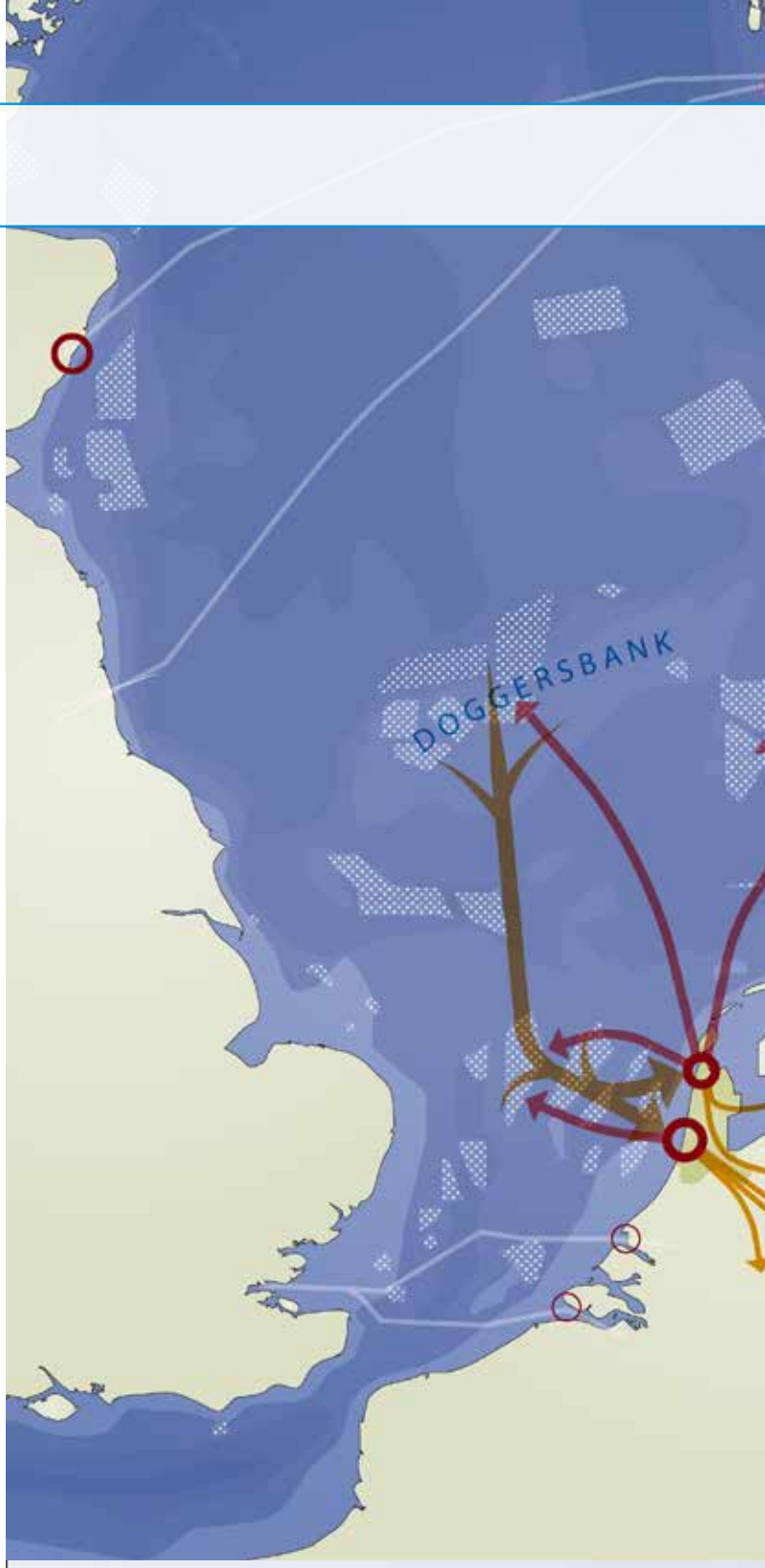

[7] Zie: http://www.pbl.nl/publicaties/kan-de-circulaire-economie-een-bijdrage-leveren-aan-de-energietransitie

LEGENDA

Energie

- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)

Warmte

- Kansrijke geothermie gebieden
- Mogelijk grid warmteputten
- Oppervlaktewater
- Restwarmte TATA Steel en NZKG
- Restwarmte

Gas en CO_2

- Ondergrondse gasopslag
- Glastuinbouw
- OCAP - CO_2 leiding (indicatief + planning)
- CO_2 overschot / tekort
- Transportrichting CO_2 (indicatief)
- Draaischijf voor ‘nieuwe energie’
- Veenweide gebieden
- Ruimte voor circulaire economie

5 10 20 km

N

Foto: Theo Baart

klimaatdoelstellingen[7]. De provincie wil de beweging richting circulaire economie versnellen en zij aan zij staan met de voortrekkers daarin. Doel is het verminderen van het verlies van (primaire) grondstoffen die geschikt zijn voor hergebruik. In 2030 moet dit verlies met de helft zijn teruggedrongen, in vergelijking met 2018. In 2050 willen we volledige circulariteit bereiken. In het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas zien wij hiervoor kansen.
Het ruimtegebruik zal hierdoor veranderen, maar ook als gevolg van de nieuwe en toenemende betekenis van de stad als woon- én werkgebied voor hoogopgeleide kenniswerkers (zie ook Verkenningen NH2050). Zo zijn er datacenters op strategisch gesitueerde locaties nodig. Die vragen heel veel energie, maar geven ook veel warmte af. Het is dus zaak ruimte te creëren voor nieuwe energie en circulaire economie, en deze bedrijvigheid te koppelen aan de ruimtelijk-economische veranderingen: ze moeten onderdeel worden van andere, grote integrale opgaven, zoals duurzame mobiliteit, duurzame verstedelijking en duurzame, circulaire landbouw. Bijvoorbeeld door het ruimtelijk clusteren van energievraag en –aanbod. Een goede energie-infrastructuur is van wezenlijk belang voor de economische transitie die nodig is.

Randvoorwaarde
- Om de provincie klimaatneutraal te laten zijn in 2050, zijn tot 2030 de afspraken leidend uit het Klimaatakkoord (2018)

Kritische succesfactoren
- Robuuste en toekomstbestendige energie- en data-infrastructuur
- Maximale benutting van besparingsmogelijkheden
- Experimenteerruimte voor en kennisuitwisseling over innovatieve oplossingen
- Regelgeving

14. De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen

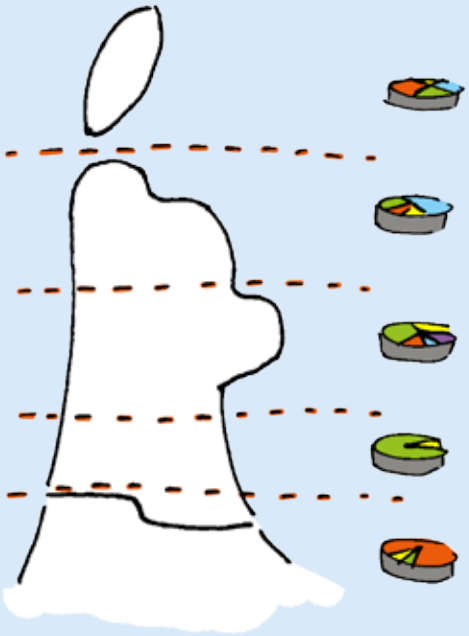

Noord-Holland kenmerkt zich door regio's die door natuurlijke omstandigheden (geologische, geomorfologisch en klimatologisch) specifieke kwaliteiten hebben: relatief windrijk, veel zonuren en de beschikbaarheid van aardwarmte. Het is zaak deze kwaliteiten optimaal te benutten voor de opwekking van hernieuwbare energie (elektriciteit en lage-temperatuurwarmte), zonder onaanvaardbare inbreuk te doen op landschappelijke en gebiedskwaliteiten. Binnen dit kader geldt als uitgangspunt dat we gebruikmaken van die vormen van duurzame energie, die zorgen voor de meeste energieopbrengst tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Bij de invulling van de regionale energiemix zijn de economische kansen voor belangrijke economische clusters richtinggevend (zie kritische succesfactoren als voorbeelden).
De warmtevoorziening is een belangrijk onderdeel van de energietransitie in Noord-Holland. In het zuidelijk deel van de provincie is de vraag naar warmte het grootst; daar is weliswaar restwarmte beschikbaar, maar in onvoldoende mate. De beschikbaarheid van aardwarmte is in dit deel nog onzeker. Wel beschikken sommige gebieden in het zuiden van de provincie over een warmtenetwerk.
In het noordelijk deel is de vraag naar warmte verhoudingsgewijs het laagst, maar is er wel aanbod van aardwarmte en slechts lokaal van warmtenetwerken.
Er moeten strategieën komen voor warmtesystemen die de warmte van hernieuwbare bronnen samen met restwarmte van bedrijven naar afnemers brengen (bedrijf, wijk en regio).

Randvoorwaarden
- Warmtevoorziening moet toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam zijn
- Er moet onderzoek komen naar de potentie van iedere energiebron per gebied

Kritische succesfactoren
- De aanwezigheid van geothermie in Noord-Holland Noord (onder andere) benutten voor de verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland Noord
- De aanwezigheid van wind op zee benutten voor de verduurzaming van Tata Steel
- Wind op zee benutten voor de verdere ontwikkeling van de offshore industrie
- Wind op zee benutten voor ontwikkeling van industriële toepassingen in opslag en doorvoer van hernieuwbare energie

15. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte

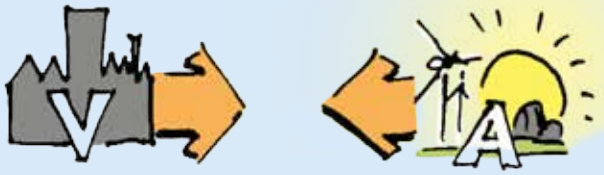

Economische en andere stedelijke activiteiten kunnen van elkaars nabijheid profiteren. Het is zaak daarmee rekening te houden bij het reserveren van ruimte voor deze activiteiten. Zo nemen de kansen op synergie toe. Dat geldt in het bijzonder voor energietransitie: het bundelen van vraag en aanbod is voordelig: er is dan minder energieverlies ende ruimte wordt efficiënter gebruikt. Om het energiesysteem in z'n totaliteit goed te laten functioneren, moet goed afgewogen worden waar nieuwe, grote energievragers komen, zoals datacenters. Bepaald moet worden waar de nieuwe energievraag het beste gefaciliteerd kan worden op basis van de onderliggende infrastructuur. Volgens het uitgangspunt 'lokaal wat kan', heeft de gemeente het hier voor het zeggen (via de omgevingsplannen). Vanuit de provincie sturen we op de regionale afstemming hierover. Speciale aandacht is er voor het Noordzeekanaalgebied. Door beschikbaarheid van grootschalige kavels en ruimte voor hogere milieucategorieën, leent dat zich bij uitstek voor clustering van duurzame-energievoorzieningen voor Amsterdam en omgeving. Het belang van deze voorzieningen is groot, ook om de woningbouwopgave in deze regio duurzaam vorm te geven. In Noord-Holland Noord is de Boekelermeer geschikt voor duurzame-energievoorzieningen.

Kritische succesfactoren
- Regionale afstemming van kansrijke ontwikkelingen
- Ruimte in het Noordzeekanaalgebied als draaischijf benutten
- Goede afstemming van ondergrondse energie-infrastructuur met andere functies in de ondergrond

16. Ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekt energie

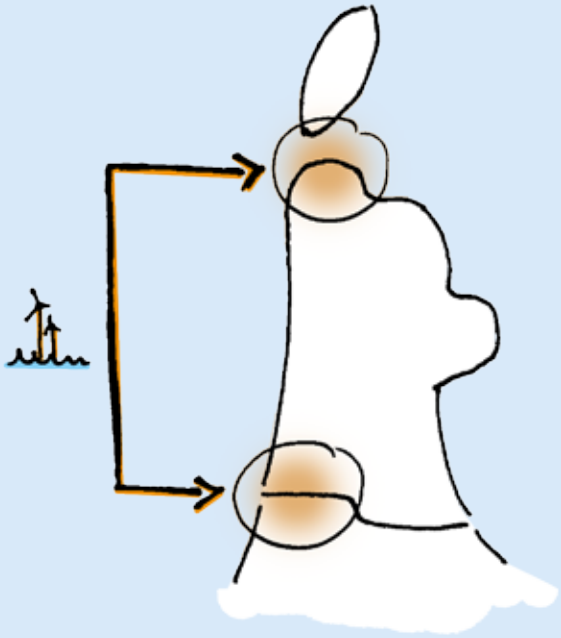

De locaties voor wind op zee zijn voor een belangrijk deel gelegen voor de kust van Noord-Holland. Dit biedt meerdere kansen voor Noord-Holland. De energie die op zee wordt opgewekt, kan niet overal aan land worden gebracht. Ook is het niet altijd mogelijk om goed in te spelen op de kansen om ruimtelijk-economische ontwikkelingen te koppelen.
Het Noordzeekanaalgebied en afhankelijk van de aanlandingsmogelijkheden voor energie bij Den Helder zijn tot 2030 de eerst aangewezen locaties voor het treffen van ruimtelijke maatregelen om de aanlanding van op zee opgewekte elektriciteit goed te laten plaatsvinden. Hoe dat gebeurt, hangt mede af van de energiebehoefte op land. Tot 2030 betreft de opwekking voor de kust vooral stroom. Daarnaast komt ook de directe omzetting naar waterstof meer in beeld, met een hele andere ruimtelijke impact.

Over de aanlanding van wind op zee zullen met verschillende partners regionale afspraken worden gemaakt in convenanten.

Kritische succesfactoren
- Samenhang tussen aanlandingspunten van energie uit wind op zee met
- Locaties waar deze energie direct gebruikt wordt (zoals Tata Steel)
- Gebieden waar opslag en doorvoer van de energie ruimtelijk-economisch mogelijk is
- De aanwezige energie-infrastructuur

17. Op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen

Bij circulaire economie zijn het terugwinnen van grondstoffen, het inzetten van reststromen en verwaarding belangrijk. Dat vereist ruimte voor opslag en verwerking van materialen en reststromen, waaronder CO_2. Het gaat niet alleen om fysieke ruimte voor deze (grootschalige) activiteiten, maar ook om milieuruimte voor de hinder die hierbij komt kijken. De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen, zoals voor de Boekelermeer. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke sturing via de omgevingsplannen; de provincie stuurt op regionale afstemming. Daarnaast geven we als provinciale organisatie het goede voorbeeld: van inkoop tot aanbesteding. Waar mogelijk zetten we zelf de stap naar circulair en faciliteren we met kennis, contracten en subsidies om innovaties te stimuleren.

Kritische succesfactor

- Goede aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

Afbeelding: *Ontwikkelperspectief voor circulaire economie (**bron:** We maken het rond: Ontwikkelperspectief circulaire economie p (2017))*

NATUURLIJK EN VITAAL LANDELIJKE OMGEVING

Foto: Theo Baart

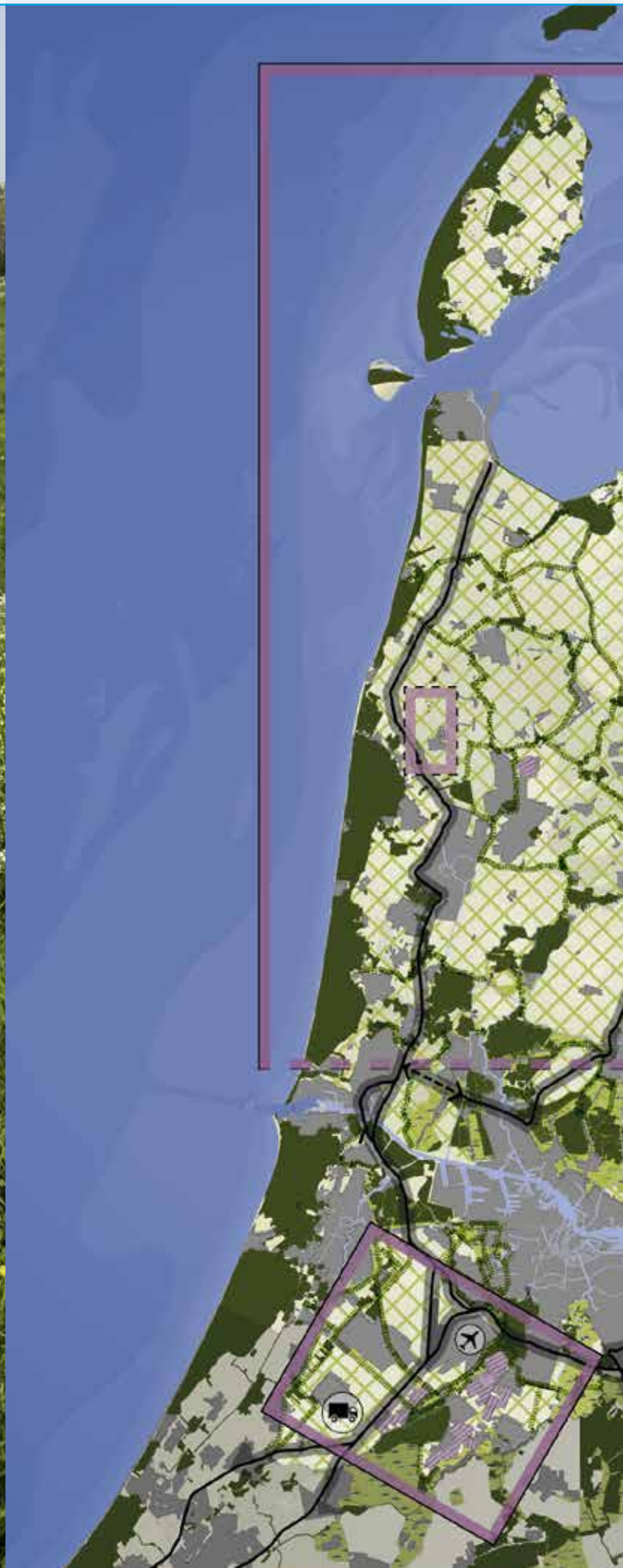

Vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector

- Economisch duurzame ontwikkeling van de agrifoodsector
- Vergroten van biodiversiteit in Noord-Holland
- Natuur-, recreatieve en waterdoelen worden in samenhang gerealiseerd
- Partnerschap tussen agrifoodsector en ontwikkeling natuurwaarden
- Maatwerk in omvang en tempo van veranderingen

In Noord-Holland is er voor een natuurlijke en vitaal landelijke omgeving een goede balans nodig tussen de agrifoodsector en de natuur- en watersystemen. De landelijke omgeving in Noord-Holland is van oudsher bepaald door het watersysteem, het landbouwkundig gebruik en de natuurgebieden. We zoeken continu naar de juiste balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen.

De agrifoodsector geeft steeds vaker invulling aan de gewenste balans. Dit gebeurt door het vergroten en benutten van biodiversiteit (onder andere in de bodem), technologische ontwikkelingen, door natuur onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering, efficiëntieverbetering en verbetering en vernieuwing van gewassen. Uit oogpunt van het bieden van voedselzekerheid en voedselveiligheid is een verantwoorde voedselproductie een gezamenlijke ambitie van de provincie en de sector. Verantwoord wil zeggen: onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden.

De Metropoolregio Amsterdam heeft de ambitie toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip 'regio' moet daarbij ruim worden opgevat; de andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, vanwege daar aanwezige belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis), waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is.

Natuurwaarden zijn van grote betekenis voor een gezonde leefomgeving. Het grote aantal verschillende ecosystemen in Noord-Holland biedt mogelijkheden voor een enorme biodiversiteit en veel verschillende landschappen. Om de biodiversiteit te vergroten, is een sterk natuurnetwerk met hoge natuurwaarden voorwaarde. Een goed natuurbeheer, **agrarisch natuurbeheer** en ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden vergroten de veerkracht van het natuurnetwerk. Ook helpt het als ontwikkelingen als verstedelijking, ontwikkelingen in de landbouw en klimaatmaatregelen zoveel mogelijk natuurinclusief zijn. Niet alleen in kwantitatieve zin (hectares), maar ook

LEGENDA

- Greenports (Noord-Holland Noord en Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Logistieke corridor
- Natuur Netwerk Nederland
- Ecologische verbinding (EHS)
- Fijnmazig ecologisch netwerk (indicatief)
- Veenweide

N

5 10 20 km

in kwalitatieve zin (soortenrijkdom, toegankelijkheid). De groeiende bewustwording in de landbouw dat meer rekening gehouden moet worden met natuurwaarden, draagt hieraan bij. Met aansluiting op de natuurlijke processen leidt natuurinclusieve landbouw (gericht op minder emissies van nutriënten en gebruik van minder gewasbeschermingsmiddelen) tot vermindering van de druk op het milieu en vergroting van de biodiversiteit.

Biodiverse natuur kan ook veel ecosysteemdiensten leveren. Zo kan bijvoorbeeld een grote en diverse insectenpopulatie sterk bijdragen aan gewasbescherming en bestuiving. Fijnmazige groenblauwe verbindingen tussen de natuurgebieden verbeteren de veerkracht van het totale natuurnetwerk en, slim ingericht, kunnen ze bijdragen aan de belevingswaarde van het landschap, de versterking van de watersystemen en de verbinding van natuurlijke systemen.
In landbouwgebieden draagt de verbetering van de milieukwaliteit – samen met een meer natuurinclusieve landbouw – bij aan meer natuurlijke ziekte- en plaagbestrijding, bestuiving, biodiversiteit en vastlegging van CO_2. In de stedelijke omgeving draagt natuur bij aan het tegengaan van hittestress, wateropvang, biodiversiteit, en aan welzijn en gezondheid van de mensen.

18. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling

Agrifood is de verzameling van (economische) activiteiten van zaadje tot gereed product dat de consument bereikt.
De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.

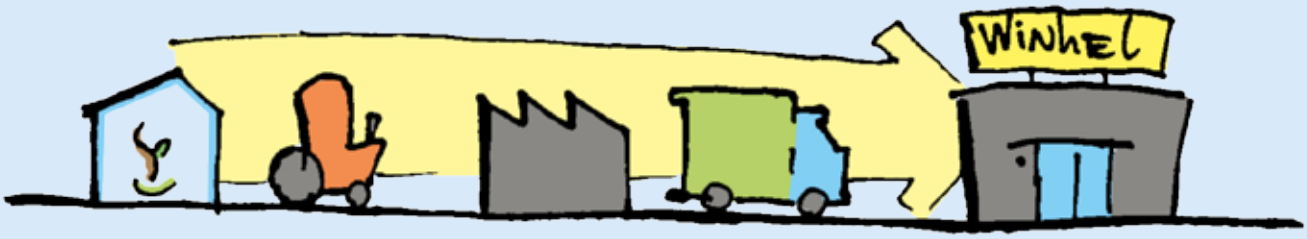

Kritische succesfactoren

- Klimaatadaptief vermogen van de sector, waaronder voldoende zoet water (zelfvoorziening)
- Bereidheid van de sector tot verduurzaming, rekening houdend met natuur, landschap en biodiversiteit
- Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur innovatiemogelijkheden
- Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling
- Ruimte voor functiemenging en functiestapeling, mits die bijdragen aan duurzaamheid en aan een economisch sterke sector
- Clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven
- Logistieke ruimte en fysieke en digitale bereikbaarheid
- Mogelijkheden voor alternatieve teelten, bijvoorbeeld in de veenweidegebieden
- Benutten van vrijkomende agrarische bebouwing voor andere functies of verduurzaming van omliggende bedrijven
- Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten

19. Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden

We streven naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben. In Noord-Holland zijn natuurlijke processen voornamelijk bepaald door het watersysteem, zowel langs de drie kusten, als in het poldersysteem. In veel gebieden is het historische landbouwkundige gebruik bepalend voor de aanwezige natuurwaarden. Extensieve vormen van landbouwkundig gebruik worden ook nu nog benut voor het beheer van natuurgebieden. Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf. Dat betekent bijvoorbeeld dat de natuurdoelen zullen mee veranderen met veranderingen die op lange termijn te verwachten zijn in het watersysteem, als gevolg van klimaatadaptatie, specifiek in de veenweidegebieden. De veranderingen zijn gebiedsspecifiek, maatwerk is dus van belang. We houden hierbij wel vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het Natura 2000-beleid.

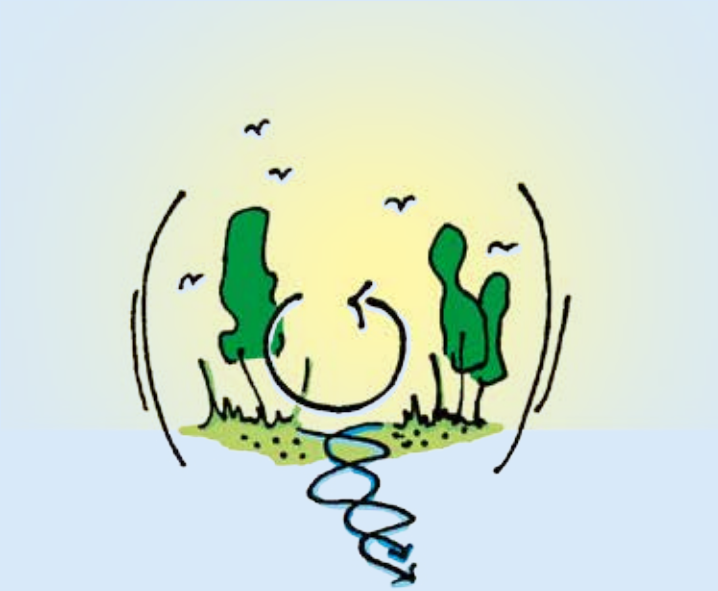

Natuur- en waterdoelen worden in het vervolg altijd in gezamenlijkheid gerealiseerd

Waterbeheer, natuurbeheer en recreatie worden meer in samenhang aangepakt. Aanvullend op het natuurnetwerk streven we naar multifunctionele groene ruimten waarin natuur, water, recreatie en landbouw worden gecombineerd. Zoals (piek) waterbergingsgebieden die worden ingericht als natuur en recreatiegebied, en die ondersteunend kunnen zijn voor landbouwkundig watergebruik. Of overgangen tussen land- en waternatuur, die de kansen voor biodiversiteit en een betere waterkwaliteit vergroten. Groene verbindingen tussen stad en landelijk gebied kunnen waterberging, recreatie, klimaatverandering, gezondheid en natuur combineren. Zo ontstaan multifunctionele groene ruimten met een grotere biodiversiteit.

De landbouw draagt verder bij aan de verbetering van de kwaliteit en vermindering van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar natuurgebieden en oppervlaktewater door nieuwe en innovatieve teeltsystemen (naast doorvoering van rendementsverbeteringen).

Kritische succesfactoren

- Draagvlak bij gebruikers om het bedrijfssysteem aan te passen aan de beschikbaarheid van zoetwater
- Beheer en inrichting van natuurgebieden moeten aansluiten op het gebruik en de ontstaansgeschiedenis van die gebieden, om verschillende typen natuur te houden
- Kleinschalige agrarische kavelruil om ruimte voor nieuwe natuur en sterke landbouw vrij te maken
- (Stimulering van) agrarisch natuurbeheer op de juiste locatie
- Gebiedsgerichte ontwikkeling bedoeld om slimme combinaties te maken, bijvoorbeeld ruimte voor recreatie, natuur en waterberging
- Goede afstemming tussen water- en natuurbeheer (zoals natuurvriendelijke oevers)

20. Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd

De bestaande natuurgebieden zijn een bron voor de biodiversiteit in de provincie. Beter behoud en beheer van deze gebieden is dan ook basis voor vergroting van de biodiversiteit. Bestaande natuurgebieden worden versterkt door zonering van recreatie, door slimmer landgebruik, versterking van verbindingen tussen natuurgebieden en door functies te combineren.

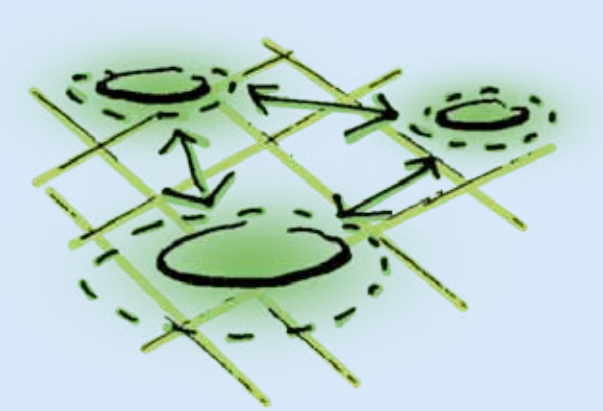

Daar waar mogelijk wordt agrarisch natuurbeheer geconcentreerd rond natuurgebieden, wat bijdraagt aan betere bescherming van de natuurwaarden in de NNN. Een gebiedsgerichte aanpak kan de verwachte groei van recreatiedruk opvangen. Deze aanpak combineert ruimte voor natuurontwikkeling, recreatie, waterberging en landbouw. Ook houden we bij de locatiekeuze en clustering van functies rekening met de gevolgen voor water. Bijvoorbeeld met het waterpeil en de zoetwatervraag (opdat die niet toeneemt).

Verbetering van de verbinding tussen natuurgebieden is een manier om de biodiversiteit te vergroten. Enerzijds werken we daarom aan een fijnere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als bebouwd gebied – want ook stedelijk gebied heeft een belangrijke functie voor ecologische verbindingen. Anderzijds kan deze fijnmazige dooradering uitgroeien tot een robuuste verbinding van grotere ecosystemen in de gebieden waar veel natuurgebieden bij elkaar in de buurt liggen, zoals in Laag Holland en Gooi en Vechtstreek.

Randvoorwaarden

- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Ontwikkelingen dienen minimaal waterneutraal te zijn: ze mogen in geen enkel geval een verslechtering betekenen voor het watersysteem. Dat betekent: geen achteruitgang van de waterkwaliteit, geen afname van de hoeveelheid open water, geen afname van het waterbergend vermogen, geen toenemende bodemdaling of versnippering in peilvakken

Kritische succesfactoren

- Daadwerkelijke realisatie van de bestaande NNN en N2000 doelen
- Extra inzet op KRW
- Functiestapeling als manier om middelen te genereren voor het (gebiedsgericht) behalen van meerdere doelstellingen
- Goede geleiding van de recreatiegroei om zo een negatief effect op de natuurgebieden te voorkomen

21. Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

Om de bodemdaling van veengronden af te remmen, is volgens de huidige inzichten met name in de zomer vernatting nodig. Daarom moet het landgebruik meer in evenwicht komen met het benodigde waterpeil. Het tempo waarin het landgebruik aangepast kan worden op het remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen van bodemdaling heeft consequenties voor landbouw (bijvoorbeeld op de toepassing van nieuwe technieken of teelten), voor landschap (bijvoorbeeld door het verdwijnen van veenweidelandschap) en voor natuur (misschien ontstaan er meer vormen van natte natuur in het gebied).

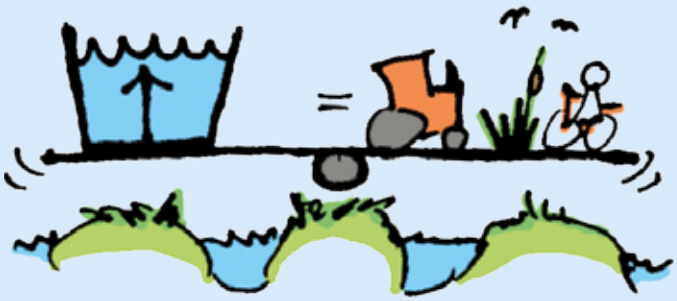

Hoe we het landgebruik kunnen aanpassen, verschilt van gebied tot gebied in het metropolitane landschap en het Groene Hart. Zo kunnen de bodemsamenstelling, de hoogteligging, de mate van kwel of wegzijging, de peilverschillen met omliggende natuur of boezemsystemen, de snelheid van bodemdaling en het draagvlak voor maatregelen van gebied tot gebied anders zijn. De urgentie zal ook verschillen per gebied. Het is dus erg belangrijk in samenwerking met alle betrokken partijen te komen tot maatwerk.
We zijn bereid om de aard en de invulling van bestaande natuur en landbouwgebieden te laten veranderen als we daarmee de opgaven en problemen oplossen. Daar waar we de bodemdaling willen verminderen, doen we dat integraal en gebiedsgericht, in samenwerking met anderen, rekenschap gevend van de belangen van de landbouw, natuur en leefomgeving. We denken in de richting van het ontwikkelen van kansrijke verdienmodellen voor gebieden en houden daarbij rekening met de ketenaanpak en de planologie. Het kan betekenen dat we nieuwe landschapsvormen accepteren.

Kritische succesfactoren

- Acceptatie bij iedereen dat het landschap verandert en bereidheid tot actie bij alle betrokken partijen
- Stimuleren van innovaties
- Ketenaanpak en positionering van functies, passend bij het watersysteem
- Experimenteerruimte voor innovatieve oplossingen

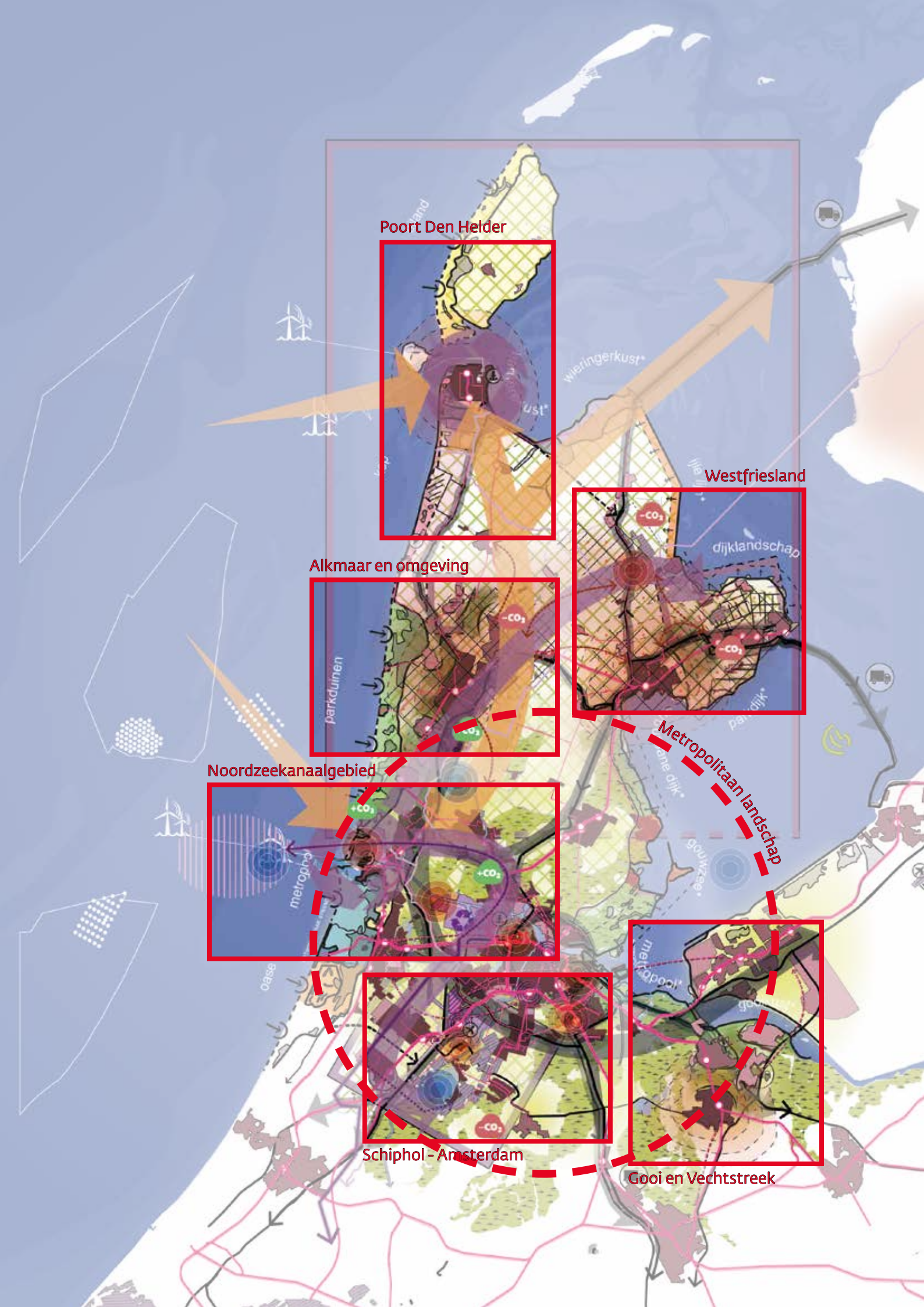
Poort Den Helder
Westfriesland
dijklandschap
Alkmaar en omgeving
parkduinen
Noordzeekanaalgebied
Metropolitaan landschap
Schiphol - Amsterdam
Gooi en Vechtstreek

Samenhang bewegingen

De vijf geschetste bewegingen naar de toekomst toe staan niet op zichzelf. Samen met de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het onderdeel Leefomgevingskwaliteit, vormen ze onze visie. In het deel Leefomgevingskwaliteit staan generieke randvoorwaarden en ontwikkelprincipes. Deze gaan dus over de hele provincie. De vijf bewegingen spelen in delen van de provincie. Ze vullen elkaar aan en beschouwen verschillende ambities en opgaven in samenhang. Die samenhang vinden we ook terug in gebieden waar verschillende bewegingen bij elkaar komen. Op de kaart 'samenhang bewegingen', is dit weergegeven. Deze gebieden vormen brandpunten van activiteit met een grote complexiteit. Een aantal van die brandpunten is beschreven en bieden, samen met visies die regio's hebben gemaakt, een voorzet voor regionale samenwerkingsagenda's die in het deel 'Van visie naar uitvoering' worden aangekondigd.

Poort Den Helder
In het gebied rondom Den Helder komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Sterke kernen, sterke regio's en Nieuwe energie bij elkaar. De mogelijke aanlanding van energie-infrastructuur van de op zee opgewekte windenergie in de toegangspoort Den Helder biedt economische kansen en vraagt om zorgvuldige inpassing. Dit dient ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's, om werkgelegenheid te versterken en het voorzieningenniveau op peil te houden. De doelen uit Dynamisch schiereiland voegen daar de benutting van de toeristische en recreatieve potentie aan toe in combinatie met opgaven rond de kustverdediging en het toevoegen van natuurwaarden. Meer landinwaarts komen daar ook het ontwikkelen van de duurzame agrifoodsector en vergroten van de biodiversiteit bij uit de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving.

Westfriesland
In Westfriesland komen de bewegingen Nieuwe energie, Sterke kernen, sterke regio's, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving en Dynamisch Schiereiland bij elkaar. De grote potentie voor geothermie en daarmee komende economische kansen en inpassingsopgaven, het verder benutten van de kusten aan het IJsselmeer en Markermeer en het doorontwikkelen van Seed Valley, brengen een aantal opgaven bij elkaar die tegelijkertijd belangrijk zijn voor het vitaal houden van het voorzieningenniveau.

Alkmaar en omgeving
In de regio Alkmaar spelen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe Energie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. Op de achtergrond spelen ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's en laten invloeden van de Metropool in ontwikkeling zich steeds meer gelden. Het benutten van kwaliteiten van kust en binnenduinrand en doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving brengen kansen voor het vergroten van de biodiversiteit, recreatie en toerisme samen. Het Sterke kernen verhaal samen met de invloeden van de Metropool in ontwikkeling past bij de knooppuntontwikkelingen in de regio Alkmaar. De beweging Nieuwe energie steunt de kansen voor circulaire economie en daarmee nieuwe economische activiteiten in de Boekelermeerpolder.

Noordzeekanaalgebied
Het Noordzeekanaalgebied is een onmisbaar puzzelstuk voor de metropoolregio Amsterdam om de doelen die in de beweging Nieuwe energie zijn aangegeven voor energietransitie en circulaire economie waar te maken. De grote verstedelijkingsopgaven en het beter benutten van het landschap maken de opgave nog complexer. De inpassing van alle opgaven raakt ook de beweging Dynamisch schiereiland en de doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijk gebied en in het bijzonder de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit.

Schiphol-Amsterdam
In de beweging Metropool in ontwikkeling wordt geschetst dat er in de band Amsterdamse binnenstad-Schiphol e.o. zich een concentratie van grote werkgelegenheid voordoet. Tegelijk wordt gesteld dat het vanuit mobiliteitsoverwegingen slim is woningen dichtbij die concentraties te ontwikkelen. De randvoorwaarden en principes uit Leefomgevingskwaliteit horen bij deze opgave. Zeker ook met de toekomstige ontwikkelingen van de luchthaven in het achterhoofd. De opgave voor het mobiliteitssysteem in de MRA staat hier ook mee in verband. Daarnaast is de Westas een gebied tussen haven, luchthaven en Greenport, waar de opgaven rond circulaire economie uit de beweging Nieuwe energie een plek zouden kunnen krijgen.

Gooi en Vechtstreek
In deze streek komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Metropool in ontwikkeling, Sterke kernen, sterkte regio's en Natuurlijk vitaal landelijke omgeving bij elkaar. De grote leefomgevingskwaliteit met diverse landschappen, recreatieve en toeristische mogelijkheden, topwoonmilieus in combinatie met mobiliteitsopgaven, economisch vitaal blijven en opgaven in het veenweidegebied, brengen een complex aan vraagstukken met zich mee.

Metropolitaan Landschap
Het metropolitaan landschap is een van de grote bouwstenen van de beweging Metropool in ontwikkeling. Hier spelen de doelen uit de beweging Natuurlijk vitaal landelijke omgeving een grote rol. Het gaat om onderwerpen als vergroten van de natuurwaarden en het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden. De groter wordende recreatieve druk op het gebied, de inpassing van energietransitie-opgaven uit de beweging Nieuwe energie en kansen voor gedeeltelijk nieuwe agrarische activiteiten en klimaatadaptatie. Een complex aan vraagstukken komt dus samen. In alle delen van de metropoolregio zoals Amstel-Meerlanden, Spaarnwoude, het Groene Hart en in geheel Laag Holland waaronder Waterland en de Zaanstreek.

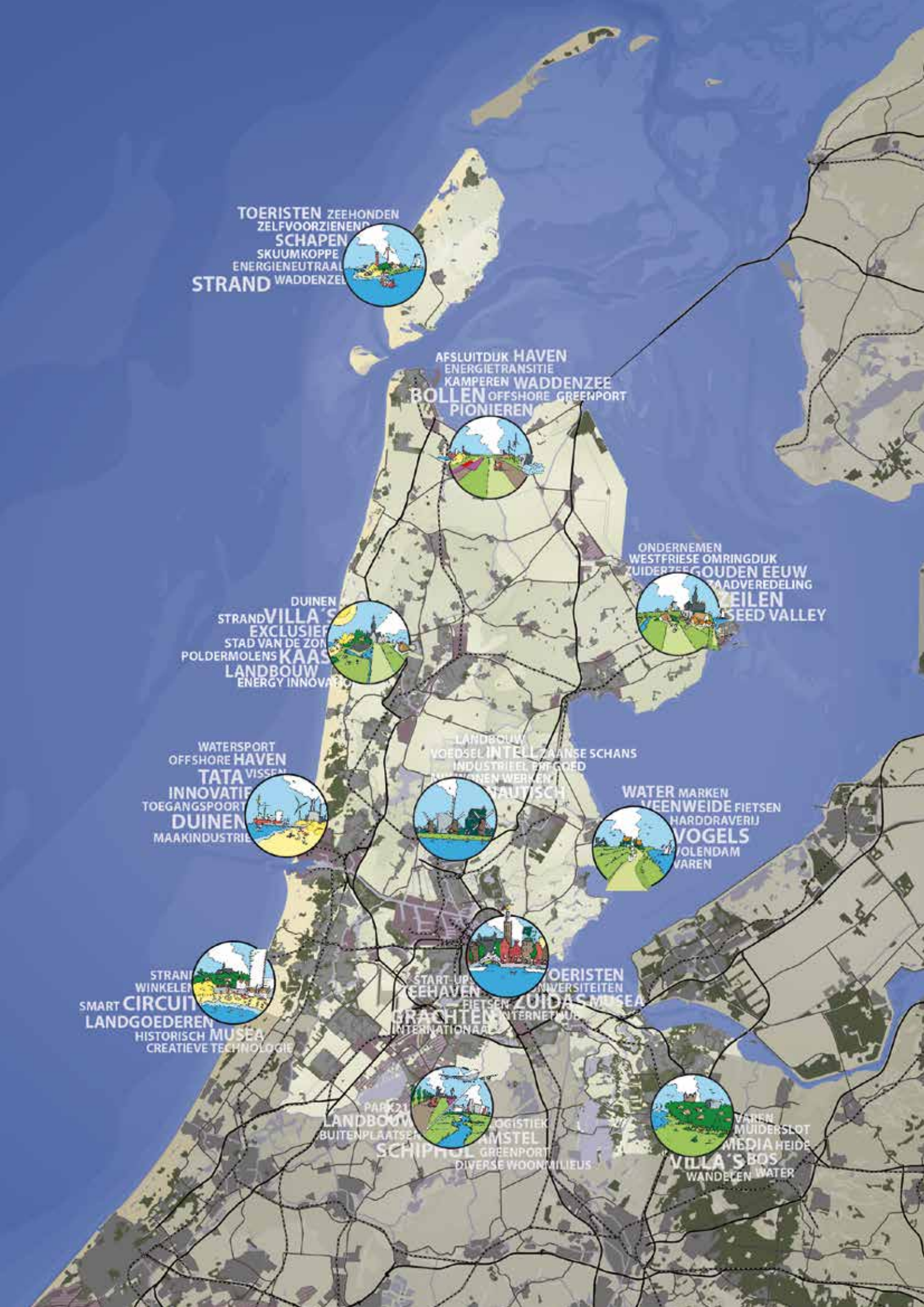
TOERISTEN ZEEHONDEN
ZELFVOORZIENEND
SCHAPEN
SKUUMKOPPE
ENERGIENEUTRAAL
STRAND WADDENZEE
AFSLUITDIJK HAVEN
ENERGIETRANSITIE
KAMPEREN WADDENZEE
BOLLEN OFFSHORE GREENPORT
PIONIEREN
ONDERNEMEN
WESTFRIESE OMRINGDIJK
ZUIDERZEE GOUDEN EEUW
ZEILEN
SEED VALLEY
DUINEN
STRAND VILLA´S
EXCLUSIEF
STAD VAN DE ZON
POLDERMOLENS KAAS
LANDBOUW
ENERGY INNOVA
WATERSPORT
OFFSHORE HAVEN
TATA VISSEN
INNOVATIE
TOEGANGSPOORT
DUINEN
MAAKINDUSTRIE
LANDBOUW
VOEDSEL INTELL AANSE SCHANS
INDUSTRIEEL ERF GOED
WONEN WERKEN
WATER MARKEN
VEENWEIDE FIETSEN
HARDDRAVERIJ
VOGELS
VOLENDAM
VAREN
STRAN
WINKELE
SMART CIRCUIT
LANDGOEDEREN
HISTORISCH MUSEA
CREATIEVE TECHNOLOGIE
START-UP
OERISTEN
EEHAVEN UNIVERSITEITEN
FIETSEN ZUIDAS MUSEA
BRACHTEN INTERNETHUB
INTERNATIONAAL
PARK 21
LANDBOUW OGISTIEK
BUITENPLAATSEN AMSTEL
SCHIPHOL GREENPORT
DIVERSE WOONMILIEUS
VAREN
MUIDERSLOT
MEDIA HEIDE
VILLA´S BOS
WANDELEN WATER

Noord-Hollandse kwaliteiten in context

De Omgevingsvisie NH2050 is niet met een blanco vel begonnen. Noord-Holland bestaat al veel langer en herbergt vele kwaliteiten. Kwaliteiten die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. We houden daarbij rekening met alle invloeden die op onze provincie afkomen en etaleren onze visie daarop. Ook kijken we hoe we verbonden zijn met de directe omgeving van de provincie, met Nederland, Europa en de rest van de wereld. Vanuit die context - van aanwezige kwaliteiten en verbinding met onze omgeving - kijken we, met de Omgevingsvisie NH2050 als houvast, naar hoe we onze visie kunnen waarmaken.

Noord-Holland is via de lucht, het water, de weg, het spoor en digitaal verbonden met bestemmingen in de hele wereld. Van oudsher brengt onze ligging goede uitgangspunten voor de handel met zich mee. Veel van die handel vindt ook plaats met naburige landen. Zo is er veel interactie met stedelijke regio's om ons heen zoals Londen, Parijs, Antwerpen, Brussel, Frankfurt en het Ruhrgebied.

In economische zin doet Noord-Holland het goed en zijn er binnen Nederland sterke relaties met onder andere de regio's Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven. Direct om ons heen zijn er dagelijkse verbanden met de Leidse regio, grote delen van Utrecht en Flevoland. Daarnaast liggen er relaties waar de Wadden en het IJsselmeer ons verbinden met Friesland en Overijssel. De Afsluitdijk en de Houtribdijk verzorgen de wegverbindingen richting noorden en oosten. Kort gezegd, we zijn op vele manieren en schaalniveaus verbonden aan onze omgeving. Samen met de in Noord-Holland aanwezige kwaliteiten biedt dat een sterke basis voor toekomstige ontwikkelingen.

Van oudsher wordt Noord-Holland grofweg aan de hand van twee grote gebiedseenheden beschreven: Noord-Holland noord en Noord-Holland zuid. Maar je kan de provincie ook typeren zoals dat in de beweging Dynamisch schiereiland is gedaan. In dit hoofdstuk kiezen we voor een regionale typering. Wat heel de provincie kenmerkt, is de grote ondernemerszin.

Van noord naar zuid

Het grootste deel van het huidige landschap van de Kop van Noord-Holland, inclusief Texel, is door de eeuwen heen op zee veroverd door aandijkingen en inpolderingen. Een uniek gebied door de aanwezigheid van drie kusten: van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. De duinen, het keileem- en Westfriese oude zeekleilandschap, de aandijkingen en polders: vier duidelijk verschillende landschapstypen, die allemaal bijdragen aan de economie en kwaliteit van leven in de Kop. Het toerisme, de offshore, de visserij en de landbouw konden zich door deze kwaliteiten goed ontwikkelen en doen dat nog steeds. De bollenteelt op de zandgronden in de kuststrook is inmiddels een visitekaartje van de regio. Door het klimaat met relatief veel wind en zon en de aanwezige ruimte zijn de voorwaarden voor de productie van duurzame energie (wind) gunstig. Belangrijke economische clusters zijn Agriport, Seed Valley, Bio Valley en – in samenwerking met Westfriesland – Greenport Noord-Holland Noord en de Energy & Health Campus in Petten. Maar vergeet niet de "Attractieve Noordzeekust" in de Kop. De aanwezige Noordzee- en Waddenkust hebben potentie om een hoogwaardig recreatief en toeristisch 'product' te worden, in balans met het veelzijdige landschap. En dan hebben we het nog niet over de verschillende kernen gehad, zoals marinehavenstad Den Helder, het oude Schagen en het ertussen liggende meer landelijke Anna Paulowna. **Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie.**

Het landschap van de regio Alkmaar wordt gekenmerkt door een opeenvolging van verschillende landschappen. Een kustlandschap met brede duinen **en strandwal**, overgaand in een open **agrarisch** landschap. In het hele gebied liggen aantrekkelijke woonkernen, met hun uiteenlopende eigen specifieke woonmilieus en toeristische kwaliteiten. Het oude Alkmaar, met zijn kaasmarkt, en het 'nieuwe' Heerhugowaard zijn de grootste en centraal in de regio liggende steden. In de kustzone vinden we **kernen als Castricum, Egmond en Bergen. Op de strandwal liggen groene dorpen, zoals Heiloo. In de waterrijke gebieden vinden we vogelrijke veenweidegebieden, maar ook havens en kleinere historische plaatsen, zoals Uitgeest, De Rijp en Broek op Langedijk.** De belangrijkste ruimtelijk-economische clusters in de regio zijn Energy, Agribusiness en de vrijetijdseconomie; in de regio zijn bijvoorbeeld zaadveredeling, tulpenbroeierij, bollenteelt, glastuinbouw, veeteelt en ketenactiviteiten te vinden. De verbinding in de richting van Amsterdam en de rest van Nederland is zowel over weg als per spoor goed.

Westfriesland heeft bijzondere eigenheden. De regio is een mini-schiereiland op het schiereiland dat Noord-Holland heet, omringd door het water van het IJsselmeer en Markermeer, de vroegere Zuiderzee. De oud-Hollandse visserijstadjes liggen daar dan ook niet voor niets: Medemblik, Enkhuizen en, de grootste, Hoorn. Toerisme en watersport zijn dan ook kenmerken voor Westfriesland. Behalve de verbondenheid met het water, is er veel landschap, met een sterke en diverse agrarische sector; zaadveredeling is synoniem voor deze regio (Seed Valley). Landschappelijke en stedelijke diversiteit alsook het watersysteem zijn de leidende kwaliteiten en uitgangspunten voor ontwikkelingen. De Westfriese Omringdijk is een imponerend niet te missen landschapselement, **niet alleen voor Westfriesland maar voor grote delen van Noord-Holland Noord**. De regio is via Hoorn zowel over weg als spoor goed met Amsterdam en de rest van Nederland verbonden. De diversiteit aan woonmilieus, van stedelijk tot dorps en landelijk, is enorm.

De regio Waterland heeft een enorme recreatieve en toeristische aantrekkingskracht op binnen- en

buitenland, en een veelheid van woonmilieus. De rust en ruimte van het polderlandschap en dijken, haar vele fiets- en vaarroutes, havens en natuurlandschappen en rijkdom aan water- en weidevogels. Daartussen de vele historische (lint)dorpen en monumentale stadscentra zoals Monnickendam en vestingsteden Purmerend en Edam. Dagtoerisme, het 'oude Holland' met haar klederdrachten in Volendam en Marken en werelderfgoederen De Beemster en de Stelling van Amsterdam. Deze karakteristieke waarden worden gecombineerd met alle denkbare woonmilieus, van stads tot dorps en landelijk wonen, het meest intensieve busnetwerk en ruimte voor ondernemen, van agrarisch tot industrieel.
De IJmond is de nautische toegangspoort tot Amsterdam. De economische ruggengraat van de IJmond en de omliggende regio wordt gevormd door het Noordzeekanaalgebied, de zeehaven en Tata Steel. In de MRA is de IJmond het centrum van productie, ontwikkeling en innovatie, en huisvest de opleiding in de maakindustrie. Daarmee is de IJmond de Techport van de MRA. In de Techport Techniekcampus werken bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs en overheid samen om de innovatiekracht van de maakindustrie te versterken, en technisch onderwijs te stimuleren. De IJmond heeft een sleutelpositie als het gaat om bouw en onderhoud van offshore wind. Daarnaast kent deze deelregio, door de ligging aan het Noordzeekanaal en twee rijkswegen, een sterke logistieke sector en innovatieve tuinbouw. Ook heeft het specifieke kwaliteiten op het gebied van recreatie en toerisme, zoals Beverwijkse Bazaar, IJmuiden aan Zee, Wijk aan Zee en recreatieschap Spaarnwoude. De IJmond kenmerkt zich verder door de kust, het Nationaal Landschap van de duinen en een landgoederenzone.

De Zaanstreek kenmerkt zich door een van oudsher bijzondere mix van wonen en werken. Het is een streek met veel cultuurhistorisch en industrieel erfgoed, zoals de historische lintbebouwingen, herkenbare verkavelingsstructuur, gebouwde en archeologische monumenten, de Zaanse Schans, polders met diverse, waterrijke landschappen en waardevolle veenweidenatuur. En natuurlijk de rivier de Zaan als beeldbepalende drager.
Traditioneel zijn economische clusters zoals de voedingsmiddelenindustrie, de logistiek, de nautische sector, de landbouw en de ambachtelijke maakindustrie goed vertegenwoordigd in de streek. Ook het toerisme is een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De kwaliteit van het open veenweidelandschap is van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en Metropoolregio Amsterdam als geheel, nu en in de toekomst.

Door de ligging aan de Noordzee en met de historische stad Haarlem, de landgoederenzone in de Binnenduinrand en het recreatiegebied Spaarnwoude biedt Zuid-Kennemerland een uniek en aantrekkelijk vestigingsklimaat met ruime mogelijkheden voor recreatie. De combinatie van kust, landschap, cultureel erfgoed en hoogwaardige woonmilieu kenmerken de ruimtelijke structuur van Zuid-Kennemerland. De economie in Zuid-Kennemerland bestaat vooral uit zakelijke dienstverlening, (semi)overheidsorganisaties (provincie, rechtbank, InHolland en zorg), detailhandel en de creatieve sector. Onderscheidend zijn culturele voorzieningen als het Frans Hals Museum en Teylers Museum en de aantrekkingskracht van Haarlem als winkelstad. Daarnaast vormen Haarlem en Zandvoort een trekpleister voor een groeiende toeristische bezoekersstroom. Zuid-Kennemerland heeft een relatief hoogopgeleide bevolking en een toenemend aantal expats. Recent valt vooral de dynamiek op van nieuwe ondernemingen en start-ups op het gebied van circulaire economie en nieuwe, creatieve technologieën.

Amsterdam is vanouds een internationale handelsstad, waar dagelijks grote stromen mensen, goederen, informatie en geld doorheen gaan. In de 17e eeuw uitgegroeid tot wereldhandelsstad, berust de huidige economie nog steeds op handel, logistiek en bankieren. De toegang tot de globale netwerken via luchthaven, zeehaven en internethub zijn daarbij essentieel.
Er is een rijke verscheidenheid aan woonbuurten, winkels, banen en vrijetijdsmogelijkheden.
De openheid maakt Amsterdam tot een stad van kennis, onderzoek en innovatie. De universiteiten, scholen, kennisintensieve bedrijven en Amsterdamse ambiance trekken jongeren die het menselijke kapitaal vormen voor de groeiende kenniseconomie.

De deelregio Amstelland-Meerlanden wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van de mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer, belangrijke motoren van onze nationale economie. Bronnen van werkgelegenheid en brandpunten van internationaal transport. Zakelijke dienstverlening en een vitaal MKB complementeren de kracht. Goed opgeleide inwoners en een hoog aandeel internationale kenniswerkers zijn de menselijke motoren. Ruimtelijk biedt Amstelland-Meerlanden een breed pallet aan hoog gewaardeerde diverse woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en landelijk wonen. Met hoogwaardige culturele en detailhandelsvoorzieningen en stedelijk groen. Maar tegelijk altijd nabij een rijk geschakeerd landschap. Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinderplassen, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkerpolder tot nieuwe landschappen als Park 21.

Gooi en Vechtstreek is een regio waarbinnen hoge kwaliteit van leven en zorg centraal staat. Topografisch bekeken wisselen verstedelijkte delen zich af met bovenregionale landschappen: de Vechtstreek, de Randmeren en de Utrechtse Heuvelrug. **Dit unieke monumentale karakter levert een belangrijke bijdrage aan de leefomgeving.** Strategisch gelegen tussen Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht is Gooi en Vechtstreek een aantrekkelijk vestigingsgebied voor innovatieve bedrijven en hun medewerkers. Een belangrijke economische pijler is het Mediapark in Hilversum en een grote creatieve sector. Daarnaast biedt Gooi en Vechtstreek een breed scala aan recreatiemogelijkheden, dichtbij de stad.

Foto: Theo Baart

VAN VISIE NAAR UITVOERING

SHIP

Van visie naar uitvoering

In de Omgevingsvisie NH2050 schetsen we onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en beschrijven we vijf samenhangende bewegingen naar de toekomst. Deze bewegingen vertalen we naar randvoorwaarden, kritische succesfactoren en ontwikkelprincipes. De randvoorwaarden bakenen het speelveld af waarbinnen ontwikkelingen zich kunnen afspelen. Deze zijn vooral gebaseerd op wet- en regelgeving. De kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken. De ontwikkelprincipes laten zien hoe we omgaan met de langetermijnopgaven die op de fysieke leefomgeving in Noord-Holland afkomen. Deze ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst, in de wetenschap dat er nog veel onzekerheden zijn. Daarom bieden ze ook ruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden.

Nu de visie er ligt, maken we onze ambities, randvoorwaarden en ontwikkelprincipes concreet en formuleren we acties voor de korte termijn. Dat doen we samen met onze partners: inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Die concrete uitwerking is essentieel om onze ambities waar te maken. We geven hier een eerste aanzet voor de mix aan instrumenten die we per beweging willen inzetten om onze doelen te realiseren. Uitgangspunt is dat we navolgbaar zijn in ons handelen.

De vertaling van ontwikkelprincipes naar de inzet van instrumenten biedt de mogelijkheid om accenten te leggen in de uitvoering voor de korte termijn, uiteraard redenerend vanuit het langetermijnperspectief van onze Omgevingsvisie.

De instrumentenmix die we nu per beweging hebben beschreven, vormt daartoe een eerste aanzet. De bedoeling is om met het aantreden van een nieuw college in het voorjaar van 2019 een definitief en actueel overzicht vast te stellen van de acties die we de komende collegeperiode (2019–2023) voorstaan. Dit zal gelijktijdig zijn met de besluitvorming over de Omgevingsverordening die gekoppeld is aan de Omgevingsvisie (medio 2019).
Vervolgens kunnen deze acties begin 2021 geactualiseerd worden, aan de hand van de actualisatie van de Omgevingsverordening, naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021.

De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus [zie Afbeelding]. De Verkenningen NH2050 zijn een analyse van trends en ontwikkelingen en de opgaven voor de samenleving die daaruit voortkomen. In de Omgevingsvisie NH2050 staan de ambities en ontwikkelprincipes voor Noord-Holland. De komende jaren geven we samen met onze partners verder invulling en uitvoering aan deze ambities en ontwikkelprincipes, door de inzet van verschillende instrumenten voor de korte termijn (0-5 jaar).

Deze uitvoering monitoren wij en passen we elke twee jaar aan, op basis van de voortgang. Ook monitoren we in de vierjaarlijkse Omgevingsvisiemonitor NH2050 hoe de leefomgeving in Noord-Holland er voor staat. Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt zijn, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan zullen we ons er hard voor maken dat de uitvoering van de acties versterkt wordt. Bijstellen van de visie is alleen aan de orde bij trendbreuken of radicale veranderingen.

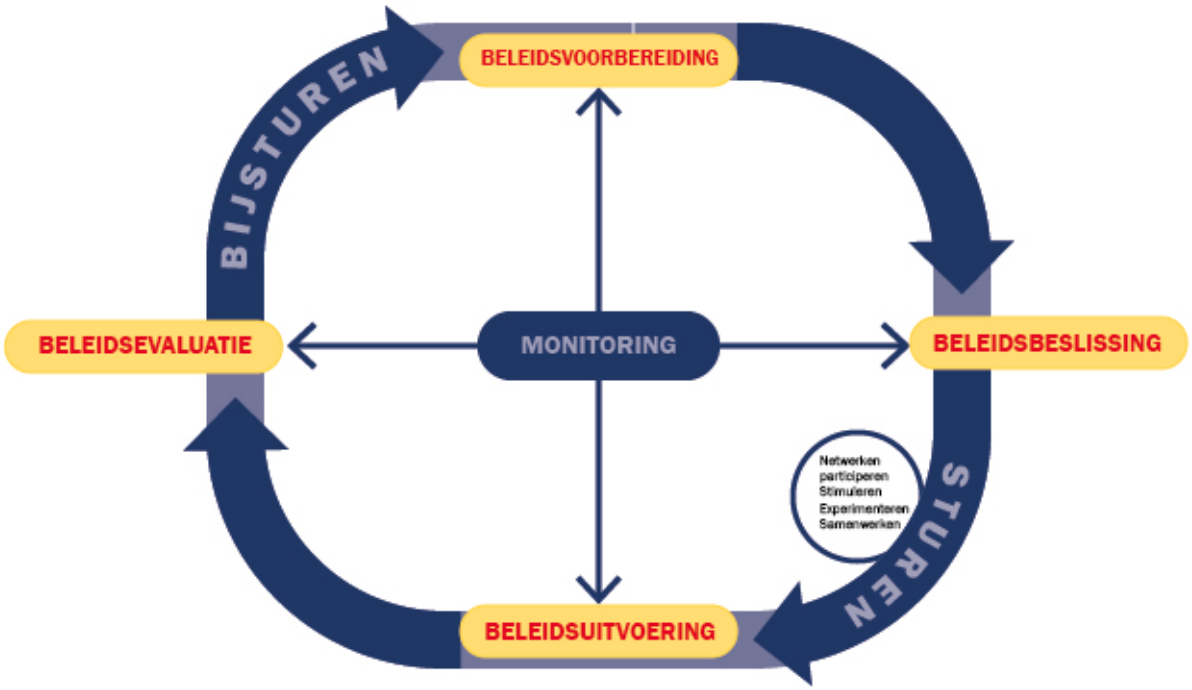

Afbeelding: *Beleidscyclus*

Werkwijze

Bij de uitvoering van de Omgevingsvisie NH2050 werken we volgens de principes die zijn vastgelegd in de sturingsfilosofie:
We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Die bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.
Om van deze sturingsfilosofie tot een werkwijze voor de uitvoering te komen, maken we gebruik van de vier vormen van overheidssturing.

Als provincie zijn we, net als andere overheden, van oudsher gewend om als rechtmatige en presterende overheid te sturen. De complexiteit van de maatschappelijke opgaven vraagt echter ook een andere manier van denken en werken van de overheid. We zullen meer ruimte en vertrouwen moeten geven aan maatschappelijke initiatieven en meer met de samenleving moeten samenwerken om de opgaven verder te brengen. Dit betekent niet dat rechtmatig en presterend sturen zullen verdwijnen. Er zijn immers regels nodig voor het ordenen van het speelveld en het borgen van basiskwaliteiten. Ook in samenwerking worden prestaties gevraagd. Conform onze sturingsfilosofie kiezen we ervoor om het accent op de meer samenwerkende en responsieve overheid te leggen. Dit zullen we niet van de een op de andere dag kunnen. We willen hier stap voor stap, samen met onze partners, naar toe werken. We verwachten dat zij ook de openheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid tonen die deze nieuwe overheid nodig heeft.
Meer ruimte voor de samenleving betekent ook dat de samenleving meer verantwoordelijkheden krijgt. De zorgplicht, zoals verwoord in de Omgevingswet, is daarom een belangrijk principe. Dit houdt in dat iedereen verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – niet alleen de overheid. Wij vertrouwen erop dat overheden, bedrijven en burgers bij hun activiteiten verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en gezonde leefomgeving.

De ontwikkelprincipes die wij in de Omgevingsvisie hebben geformuleerd, geven richting aan ontwikkelingen in de leefomgeving in Noord-Holland. Plannen en activiteiten van ondernemers, inwoners of geïnitieerd door medeoverheden en de provincie worden door ons vanuit de ontwikkelprincipes bekeken. Ontwikkelprincipes bieden houvast voor iedereen die iets wil doen dat raakt aan de fysieke leefomgeving. Denk aan de provincie die een weg wil aanleggen, gemeenten die een woonwijk plannen en aan een agrariër die een stal wil bouwen. Als ontwikkelingen volgens de principes plaatsvinden, draagt dit bij aan het halen van onze provinciale ambities.

Uitgangspunt is dat de ontwikkelprincipes ruimte bieden voor initiatieven en flexibel zijn. Per opgave werken we met alle betrokkenen de invulling van de principes verder uit. De invulling kan zo per gebied en ontwikkeling verschillen. 'Samen' is hierbij het uitgangspunt, waardoor er ruimte is voor meer vertrouwen. Daarnaast denken wij na over de vraag hoe we onze regels zo kunnen formuleren dat ze bijdragen aan het bereiken van onze opgaven én ruimte bieden voor initiatieven. We willen meer ruimte en vertrouwen geven aan maatschappelijke initiatieven. Dit betekent ook iets voor onze partners, waar we verantwoordelijkheid, betrokkenheid en de wil om er samen uit te komen van verwachten.
Als opgaven niet gehaald worden, verstevigen we onze inzet of veranderen we van rol en instrumenten. De inzet en rol van de provincie varieert, de ontwikkelprincipes blijven hetzelfde. Zo kunnen wij zelf initiatieven starten als we een groot belang zien. Of wij vertalen ontwikkelprincipes die vragen om beperkingen van andermans handelen in de Omgevingsverordening.

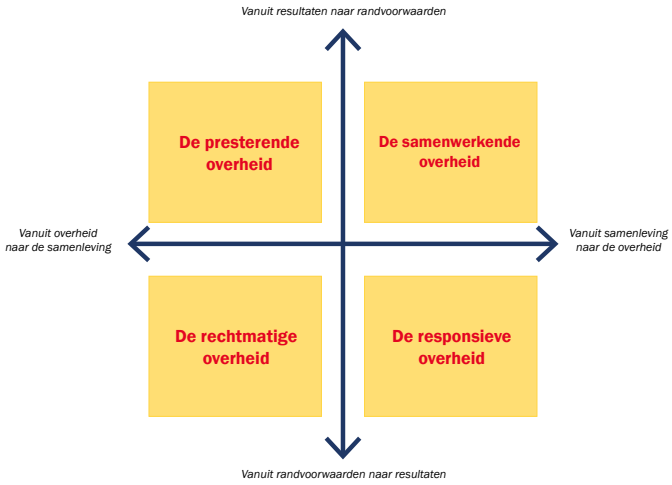

- De responsieve overheid: zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving
- De samenwerkende overheid: bovenregionaal afstemmen en partijen verbinden
- De presterende overheid: eigen investeringen en de onmisbare prestaties leveren
- De rechtmatige overheid: wettelijke bevoegdheden inzetten als normerend optreden noodzakelijk is

Afbeelding: *Vier vormen van overheidssturing*

Omgevingsverordening
Voor de Omgevingsverordening analyseren we alle huidige regels in onze verordeningen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Door deze analyse brengen we onze regels in lijn met de ambities en ontwikkelprincipes en met de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie NH2050. De eerste integrale Omgevingsverordening wordt na de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 afgerond en na de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2019 in procedure gebracht. Bij het analyseren van onze huidige regels en het schrijven aan de nieuwe Omgevingsverordening betrekken we onze partners.

Integraliteit
De Omgevingsvisie NH2050 is, zoals de Omgevingswet beoogt, onze integrale visie op de ontwikkeling van de hele fysieke leefomgeving. In de vijf bewegingen komt steeds een aantal opgaven en ambities samen die onlosmakelijk verbonden zijn. Door opgaven te koppelen ontstaan kansrijke perspectieven. Bijvoorbeeld om de economische kansen van de energietransitie te benutten of de ontwikkeling van de agrifoodsector hand in hand te laten gaan met het versterken van de biodiversiteit. Deze integrale benadering moet doorwerken in de wijze waarop we de komende jaren de visie gaan waarmaken en instrumenten inzetten. Vaak is dit gebiedsgericht, omdat in specifieke gebieden een aantal opgaven en ontwikkelprincipes samenkomen (zie kaart samenhang bewegingen op p. 56). Soms is dit thematisch, bij overkoepelende opgaven, zoals de energietransitie. Heel specifiek krijgt dit vorm via een aantal integrale programma's en de regionale samenwerkingsagenda's.

Rollen en instrumenten
In het vervolg van dit hoofdstuk geven we een globaal inzicht in de rollen en instrumenten die wij per beweging willen inzetten om onze doelen te bereiken. Per vorm van overheidssturing identificeren wij de volgende rollen en instrumenten:

- **De rechtmatige overheid:** kiest vaak voor de rol van *regelgever en toezichthouder*, met instrumenten als verordening, handhaving en inpassingsplan;
- **De presterende overheid:** kiest vaak voor de rol van *opdrachtgever, eigenaar of beleidsontwikkelaar*, met instrumenten als opdrachten, subsidies of programma's;
- **De netwerkende overheid:** kiest vaak voor de rol van *partner of bemiddelaar*, met instrumenten als convenanten, kennisoverdracht of (interbestuurlijke) programma's;
- **De responsieve overheid:** kiest vooral voor de rol van *bemiddelaar*, met instrumenten als co-creatie.

Opgavegerichte uitvoering

Onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland en de vijf bewegingen nodigen ons, en onze partners, uit om concreet aan de slag te gaan met alle instrumenten die ons ter beschikking staan.
We hebben een veelvoud aan instrumenten om onze doelstelling te behalen, zoals het (interbestuurlijk) programma, investeringsprogramma's, samenwerkingsafspraken, de Omgevingsverordening, subsidies en andere beleidsinstrumenten, zoals het grondbeleid.
De opgavegerichte uitvoering betekent ook dat we de komende tijd nog een aantal verkenningen initiëren om thema's verder uit te werken. We gaan aan het werk met de Omgevingsverordening en de andere juridische kerninstrumenten. Ook analyseren we de financiële instrumenten op hun effectiviteit.

Omdat veel van de integrale opgaven in de bewegingen gebiedsspecifiek zijn, introduceren we hier een nieuw beleidsinstrument: de regionale samenwerkingsagenda. Vervolgens geven we voor de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en per beweging een eerste aanzet van de mix aan instrumenten die we willen inzetten, gekoppeld aan de rol(len) die we voor onszelf zien. Waar vinden we dat versnelling nodig is – en daarmee bijvoorbeeld een opgavegericht programma? Waar zijn regionale afspraken nodig? En waar zetten we regels in (Omgevingsverordening) om kwaliteiten te beschermen en duidelijkheid te bieden over de kaders waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn? Per beweging lichten we er één of meer programma's uit die uitvoering geven aan de integrale opgaven van de beweging.
De instrumentenmix die we beschrijven is niet uitputtend. Wel geeft deze mix weer waar het zwaartepunt ligt in ons handelen voor de korte termijn, in lijn met onze langetermijnvisie.
Uiteraard zullen wij de inzet van deze instrumenten in overleg met de betrokkenen verder uitwerken en afstemmen.

Regionale samenwerkingsagenda's
Veel opgaven in onze Omgevingsvisie hebben een regiospecifiek karakter: de uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen per regio en gebied verschillen. Daarbij is het onze inzet om – waar nodig en mogelijk – ruimte te bieden aan maatwerk, indachtig onze sturingsfilosofie. Daarom willen we de mogelijkheden verkennen om onze ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken als onderdeel van regionale samenwerkingsagenda's. Hierbij staat, conform onze sturingsfilosofie, de opgave centraal. Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking. In de regionale samenwerkingsagenda kunnen we afspraken maken over de concrete invulling van de ontwikkelprincipes per regio voor de komende jaren, de rol van provincie, gemeenten en andere partijen hierbij en de instrumenten. In de volgende collegeperiode (2019 – 2023) kan dit verder worden uitgewerkt, op basis van de verkenning die we hiernaar doen.

Programma's
Een programma wordt door GS vastgesteld. Het dient ter operationalisering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het is enerzijds een beleidsdocument, namelijk uitwerking van strategische doelen uit de visie en anderzijds gericht op uitvoering in de vorm van maatregelen en concrete voornemens om die doelen te realiseren. In beginsel is het programma zelfbindend. Voor doorwerking naar burgers, bedrijven en andere overheden is inzet van andere instrumenten nodig.

De Omgevingswet kent een aantal verplichte programma's die voortvloeien uit Europese regelgeving. Zo moeten GS een programma opstellen voor geluid langs provinciale wegen (het actieplan geluid), één of meer regionale waterprogramma's vaststellen en beheerplannen maken voor Natura 2000 gebieden. Voor deze programma's is de openbare voorbereidingsprocedure van de Awb (Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Daarnaast is er een verplicht programma in het geval de provincie omgevingswaarden in de provinciale omgevingsverordening vastlegt: bij dreigende overschrijding van een dergelijke omgevingswaarde ligt in principe de programmaplicht bij het college van B&W van de betreffende gemeente waar de waarde overschreden wordt, maar de omgevingsverordening zou ook GS een programmaplicht kunnen opleggen voor het bereiken van de beoogde omgevingswaarde.
Naast deze verplichte programma's is het ook mogelijk om te werken met vrijwillige programma's. Een programma kan een sectoraal of gebiedsgericht karakter hebben en het kan uit verschillende elementen bestaan: het kan concrete plannen bevatten voor de uitvoering van projecten of maatregelen om sectorale doelen te verwezenlijken.
De wet laat de mogelijkheid open om andere bestuursorganen in een programma te betrekken. Ook kan een programma worden vastgesteld door meer dan één bestuursorgaan gezamenlijk.

Grondbeleid
Grond is een belangrijke factor bij alle soorten ruimtelijke opgaven, In het grondbeleid benoemt de provincie de spelregels voor onder andere (tijdelijk) beheer, ruil en aan- en verkopen van grond. Uitgangspunt van beleid is dat de inzet van gronden bijdraagt aan de realisering van provinciale doelen. Het grondbeleid is flexibel en gericht op maatwerk. Daardoor is het mogelijk effectief in te spelen op actuele ontwikkelingen en zo invulling te geven aan de gebieds- en opgavegerichte aanpak uit deze Omgevingsvisie.

Leefomgevingskwaliteit

Gezien de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes om het peil van de leefomgevingskwaliteit hoog te houden, willen wij in eerste instantie inzetten op de volgende rollen en instrumenten:

- Voor het borgen van de basiskwaliteit van de leefomgeving liggen de toezichthoudende en opdrachtgevende rol voor de hand als het gaat om wet- en regelgeving. Het instrument vergunningverlening/toezicht/handhaving is het meest geëigend. Waar nodig borgen we de basiskwaliteit – aanvullend aan wetgeving – in onze Omgevingsverordening.
- In aanvulling daarop organiseren we in onze rol als bemiddelaar milieudialogen in de IJmond en Westpoort. Met als doel met belanghebbenden en medeoverheden te verkennen hoe we kunnen zorgen voor economische ontwikkeling en een goede leefbaarheid in deze gebieden.
- Als beleidsontwikkelaar en regelaar zullen wij periodiek het (onder de Omgevingswet verplichte) Waterprogramma vaststellen. Daarnaast werken wij mee aan het Deltaprogramma. Hierin zijn landelijk bindende afspraken gemaakt over onder andere doelen en aanpak van klimaatadaptatie, (zoet)waterbeschikbaarheid en de versterking van de zandige kust. De stand van zaken wordt jaarlijks aan de Tweede Kamer gemeld en indien nodig wordt de inzet geïntensiveerd.
- Om de leefomgeving op een hoger niveau te brengen dan de basiskwaliteit, zetten wij in eerste instantie in op de rollen van partner of bemiddelaar en het instrument (interbestuurlijk) programma. Voorbeelden hiervan zijn het bestaande programma OV-knooppunten en het Deltaprogramma. In aanvulling hierop maken we gebruik van onze regelgevende rol en het instrument Omgevingsverordening.
- De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Wij gebruiken daarbij onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het advies van de PARK Kwaliteitsbeeld 2050 als inbreng bij deze uitwerking.

Programma (OV)-knooppunten
De provincie streeft naar compacte en goed bereikbare steden en dorpen met daartussen groene ruimte. Met als doel een beter leefklimaat. Dit sluit aan bij de hoofdambitie van de Omgevingsvisie: balans tussen economische groei en leefbaarheid. Met het programma OV-knooppunten stimuleert de provincie betere benutting van de bebouwde omgeving en het vervoersnetwerk. Samenwerking tussen gemeenten, vervoerders, bedrijven, instellingen en de provincie is daarbij cruciaal. In Noord-Holland zijn alle zestig treinstations en vier grote busstations aangewezen als OV-knooppunten. Zij zijn de entrees van binnensteden en omliggende wijken of toegangspoorten naar recreatieve gebieden. Stationsomgevingen zijn belangrijke schakels in de reis van mensen op weg naar werk, voorzieningen of recreatieve bestemmingen.
De provincie wil knooppuntontwikkeling stimuleren. Met als doel korte reistijden, groen en voorzieningen dichtbij, snellere routes naar stations, minder uitstoot en behoud van waardevolle cultuurlandschappen. Het programma sluit aan op het generieke ontwikkelprincipe 3 waarbij nieuwe ruimtelijk economische ontwikkelingen zoveel mogelijk worden gesitueerd nabij knooppunten. Verder geeft het programma invulling aan de principes die gelden voor de bewegingen Metropool in ontwikkeling en Sterke kernen, sterke regio's. Binnen het programma OV-knooppunten zijn drie prioritaire corridors benoemd: de Zaancorridor, de Kennemerlijn en de Schipholcorridor. Voor zowel de Zaancorridor als de Kennemerlijn is er een

regionale strategie opgesteld en een actie- en uitvoeringsprogramma. Dit vormt de basis voor de gemeenten om met de ontwikkeling van hun knooppunt aan de slag te gaan. Er vinden op dit moment gesprekken plaats met een aantal gemeenten voor een financiële bijdrage voor concrete maatregelen in het stationsgebied. De Schipholcorridor bevindt zich momenteel in een verkennende fase. Er worden aanvullende onderzoeken gehouden over verschillende urgente thema's op deze corridor, zoals P+R.

Dynamisch schiereiland

De beweging Dynamisch schiereiland richt zich op het veilig houden van onze kusten en het benutten van de kansen die onze unieke ligging als schiereiland biedt. Hierbij liggen de rollen van partner/bemiddelaar en regelaar in eerste instantie voor de hand. Een mogelijkheid is om een integraal programma voor onze drie kusten te verkennen. Naar aanleiding van dit programma (opgesteld in co-creatie), kunnen wij in de regelgevende rol de afgesproken kustzonering in de Omgevingsverordening opnemen.
Met het Rijk en andere partners hebben we binnen het Deltaprogramma ook afspraken gemaakt over doelen en aanpak voor de beschikbaarheid van zoetwater en versterking van de zandige kust.

Waterrecreatie is als belangrijk thema in Noord-Holland in een gezamenlijk met alle partners opgestelde Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 benoemd. Zowel vanuit het economisch als maatschappelijk belang willen wij de positie van Noord-Holland als vooraanstaande waterprovincie behouden en versterken. In onze ambitie van een vitale waterrecreatieprovincie richten wij ons op - zowel thematische als gebiedsgerichte - opgaven, kansen en oplossingen van knelpunten op een hoger schaalniveau die voor meerdere doelgroepen gebruikers, inwoners en bezoekers in een groter gebied winst opleveren. Het gaat hierbij om recreatieve netwerken en -verbindingen water-water en water-land met kansen voor cultuurhistorie en voor ondernemers, voor meerdere vormen van gebruik.

Verkenning samenwerkingsagenda Kusten (voorbeeld nieuw)

In het Toekomstperspectief Noordzeekust, dat in maart 2018 is vastgesteld, hebben we samen met alle stakeholders afspraken gemaakt over zonering van de Noorzeekust. Centraal hierin staat een goede spreiding van activiteiten qua 'rust en reuring'. Verkend kan worden hoe dit ontwikkelprincipe verder uitpakt voor alle kusten in Noord-Holland (naast Noordzeekust, de Waddenkust en IJsselmeerkust). Gezien de verscheidenheid van de drie kusten, zal dit een regionale invulling krijgen in nauwe samenhang met het reeds bestaande Investeringskader Waddengebied en de Gebiedsagenda IJsselmeer.

Metropool in ontwikkeling

In de beweging Metropool in ontwikkeling spelen vele ambities en opgaven met grote complexiteit rond verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, landschap en milieu. De provincie zet dan ook alle mogelijke rollen in die passen bij de opgave en de bevoegdheden waarover we beschikken. Allereerst is er de partnerrol binnen het samenwerkingsverband MRA en bijbehorende MRA-bureau en -platforms. De bemiddelende rol nemen we bij de regionale afspraken over wonen, kantoren, bedrijven (Plabeka) en detailhandel. Er is een regelende rol via de verordening met doorwerking naar bouwmogelijkheden en ontwikkelingen in het landschap. Daarnaast is er een opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven en omgevingsdiensten, een eigenaarsrol bij infrastructuur en een beleidsontwikkelende rol, zoals bij het Metropolitane landschapsprogramma.
Bij een aantal opgaven wordt gewerkt in programma's. Zo hebben we het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI), waarbij de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Verder werken we aan gezamenlijke programma's met het Rijk en de regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en het Programma Bereikbaarheid MRA. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maak die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Daarnaast is er een aantal programma's waarin we in samenwerking met partners een aantal specifieke opgaven in de metropoolregio aanpakken. Naast het programma OV-knooppunten (zie Leefomgevingskwaliteit) zijn dat in ieder geval de volgende programma's:
Programma Metropolitaan Landschap, Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG) en het Programma Schiphol.

Programma Metropolitaan Landschap (bestaand)

Om op duurzame wijze te groeien zal de Metropoolregio Amsterdam het landschap, als essentieel onderdeel van het metropolitane systeem, moeten versterken. Van primair natuur- en agrarisch gebieden ontwikkelt het zich naar een netwerk van groenblauwe longen met meer en verschillende functies. De ruimte voor ontwikkelingen verschilt per gebied en hangt af van de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarde van de verschillende landschappen. Daarom werken we samen met de MRA-partners in het (bestaande) programma Metropolitaan Landschap gebiedsgericht het ontwikkelprincipe verder uit.
De opgave voor de komende jaren is om de ontwikkeling en het beheer van het metropolitane landschap sterker te verbinden met de ruimtelijk-economische groei van de metropoolregio en investeringsopgaven in beeld te brengen. Hierbij kijken we ook hoe deze groei op structurele wijze financieel kan bijdragen aan versterking, uitbreiding en het beheer van het landschappelijke raamwerk (bijvoorbeeld door transformatie van het verouderde deel van glastuinbouwgebied Aalsmeer) en hoe we de biodiversiteit kunnen vergroten.

Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG)

De gemeenten rond het NZKG, de havenbeheerders, het Rijk en de provincie hebben gezamenlijk het belang van een goede samenwerking erkend, omdat de verschillende belangen in het gebied over bestuurlijke grenzen heengaan. Voor deze samenwerking is het Bestuursplatform NZKG opgericht. Het platform krijgt ondersteuning van het Projectbureau NZKG; het aanspreekpunt voor de gezamenlijke programma-uitvoering die op basis van de visie NZKG 2040 wordt uitgevoerd.
De provincie stelt de projectbureaudirecteur beschikbaar en is bestuurlijk voorzitter van het platform. Hiermee vervult de provincie een partnerrol. Het Projectbureau is verantwoordelijk voor het programmamanagement van het uitvoeringsprogramma en zorgt daar waar projecten en acties alle partners raken voor het projectleiderschap voor de gezamenlijke beleidsontwikkeling en acties. Dit zijn de projecten in het kader van duurzaamheid, zoals circulaire economie en energietransitie NZKG. Tevens brengt het Projectbureau jaarlijks de beschikbare ruimte in beeld in de Monitor Ruimte-intensivering. Het Projectbureau zorgt verder voor de gezamenlijke communicatie met de omgeving. In de Omgevingsvisie heeft het NZKG een cruciale plaats in het verwezenlijken van een aantal door PS benoemde ambities, onder andere op het gebied van energietransitie en circulaire economie. Deze zijn in de bewegingen Nieuwe Energie en Metropool in ontwikkeling terug te vinden. Ook sluit het programma van het Bestuursplatform NZKG aan op het thema een gezonde en veilige leefomgeving, zoals verwoord in het deel Leefomgevingskwaliteit. Gezien de grote opgaven in het gebied en de snelheid waarmee ontwikkelingen plaatsvinden, is het de vraag of alle ontwikkelingen conform de visie NZKG kunnen plaatvinden of dat er nieuwe, gezamenlijke afwegingen nodig zijn. Het maken van die afwegingen gebeurt dan aan de hand van concreet gemaakte uitwerkingen, samen met de partners van het platform.

Programma Schiphol

Schiphol vervult een belangrijke economische functie voor de MRA, Noord-Holland en Nederland als geheel. De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op onze hoofdambitie van evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Wij zijn en blijven daarom nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Zo verwachten wij van het Rijk – als het bevoegd gezag voor Schiphol – helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol, voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen na 2020. Diverse vraagstukken rondom thema's als gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO_2 en luchtruimherziening moeten daarbij – ook in onderlinge samenhang - in beschouwing worden genomen en zijn uitgekristalliseerd. Andere onderwerpen die hierbij aan bod komen, zijn:

- verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit;
- de huidige afspraken over hinder (geluid, uitstoot, veiligheid) van het vliegverkeer;
- de discussie over de voorwaarden waaronder groei kan plaatsvinden;
- de mogelijke uitbreiding van Schiphol ten noordwesten van de A4;
- het verbeteren van de bereikbaarheid van de luchthaven en het stedelijk gebied, zoals weg- en OV-uitbreidingen;
- de ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden rondom de luchthaven, zoals in de studie kerncorridor Schiphol-Amsterdam verwoord;
- de transformatie van verouderde kantoorlocaties naar woongebieden;
- de landschappelijke inpassing van de luchthaven in de metropoolregio.

Er is hier een veelheid aan complexe vraagstukken waar verschillende partijen taken en bevoegdheden hebben. In de beweging Metropool in ontwikkeling en in het deel Leefomgevingskwaliteit komen de luchthaven en daaraan gelieerde onderwerpen terug in verschillende ontwikkelprincipes. Het is van belang dat de provincie als betrouwbare partner vanuit een samenhangende visie deelneemt aan de discussie over de ontwikkelingen van Schiphol en omgeving.

Sterke kernen, sterke regio's

De beweging Sterke kernen sterke regio's heeft tot doel het netwerk van steden en kernen qua voorzieningenniveau, economische ontwikkeling en woningbouwontwikkeling sterker te maken. En om de verschillende kernen en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden en te ontwikkelen. Hierbij is regionale samenwerking van essentieel belang. Indachtig onze sturingsfilosofie (lokaal wat kan, regionaal wat moet) willen we graag ruimte bieden aan gemeenten om in regionaal verband te komen tot goede afspraken. Wij zien daarom in eerste instantie voor ons een rol als partner van gemeenten en regio's. De regionale samenwerkingsagenda vormt hierbij bij uitstek een belangrijk instrument. Hierbinnen kunnen we meer specifieke instrumenten inzetten. Bijvoorbeeld de regionale afspraken over wonen om de woningbouw regionaal af te stemmen op de vraag (kwantitatieve en kwalitatief). Ditzelfde geldt voor de monitor bedrijventerreinen, regionale visies detailhandel en regionale visies verblijfsrecreatie, bedoeld om de programmering van werklocaties regionaal af te stemmen. Ook kan de regionale samenwerkingsagenda als kapstok dienen voor (gebieds)programma's die gericht zijn op het aanbrengen van versnelling en de realisatie van concrete projecten, zoals het huidige programma De Kop Werkt!
In het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) staat waar de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Daarnaast zijn er gezamenlijke programma's in wording met Rijk en regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het MIRT en Programma Bereikbaarheid MRA. Belangrijk in deze beweging is de opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maakt die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Ook in deze beweging is het programma OV-knooppunten van belang (zie Leefomgevingskwaliteit).

Programma De Kop Werkt! (bestaand)

De Kop Werkt! is een regionaal stimuleringsprogramma van de vier kopgemeenten Texel, Den Helder, Hollands Kroon en Schagen en de provincie Noord-Holland. Wij werken samen aan een toekomstbestendige regio. Dat doen we door continu kansen te benutten die de kracht van de regio versterken. Daarbij gaat het om de ontwikkeling van havens, agribusiness, energiesector, toerisme, bereikbaarheid en leefomgeving.

Nieuwe energie

De beweging Nieuwe energie richt zich op onze ambitie om in 2050 een klimaatneutrale provincie te zijn en de economische kansen te benutten die de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie bieden. Dit kunnen we alleen door samen te werken met andere overheden, bedrijven, burgerinitiatieven en andere maatschappelijke partners.
We zetten hier dus vooral in op onze rol als ontwikkelaar en partner. Ons programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG) vervult hierin een sleutelrol. Dit programma bundelt veel van onze activiteiten en instrumenten. Ook zijn we partner in verschillende samenwerkingsverbanden. Denk aan de Greenport-structuur, waarin we met overheden en agrifoodsector werken aan verduurzaming, het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied. In dat laatste platform geven we uitwerking aan de overgang naar circulaire economie en energietransitie binnen het havencomplex.
Daarnaast faciliteren wij met subsidies de ruimtelijke transitie naar een circulaire economie. Een voorbeeld hiervan is de regeling Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB). Bij de ruimtelijke uitwerking van de energietransitie vervullen wij uiteindelijk ook de rol van regelgever, door de energietransitie te verankeren in onze Omgevingsverordening.

Programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG, bestaand)

In het programma TEG werken we samen met de externe partners aan de opgave om te komen tot een energieneutraal en circulair Noord-Holland in 2050. Deze opgave is mede gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49 procent CO_2-reductie in 2030. De komende jaren geven wij verder uitwerking aan de ontwikkelprincipes voor Nieuwe energie. Deze richten zich op CO_2, warmte en duurzame energie.

Centrale elementen hierin zijn:
- opstellen van de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën (REKS). In de REKS voor Noord-Holland Noord en MRA geven we samen met gemeenten en andere belangrijke actoren nadere invulling aan de optimale regionale energie- en warmtemix. De strategie houdt rekening met de vraag en de potentie van het gebied, de economische kansen, het maatschappelijk draagvlak en de verdeling van kosten en opbrengsten;

- mogelijk maken van de transitieopgave en tegelijkertijd benutten van economische kansen door de bestaande en nieuwe energie-infrastructuur efficiënt te benutten;
- ruimtelijke economische strategie opstellen voor het verwezenlijken van de CO_2-doelstellingen van de belangrijke economische clusters in Noord-Holland;
- versterken van de strategische clusters voor circulaire economie.

Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

Met de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving willen we de biodiversiteit vergroten en de ontwikkeling van een economisch duurzame agrifoodsector faciliteren.
Hierbij vervullen we als provincie de rol van ontwikkelaar met het realiseren van een sterk natuurnetwerk. Belangrijk instrument hierbij is ons Meerjarenprogramma Groen waarbij we bestaande natuurgebieden verbinden en nieuwe natuurgebieden creëren en verwerven. Groen Kapitaal is hét netwerkplatform voor initiatieven die de biodiversiteit stimuleren.
Daarnaast zijn we samenwerkingspartner in de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer en in het Programma Metropolitaan landschap voor de MRA.
Met de provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben we in het kader van de Groene Hartsamenwerking het Perspectief Groene Hart 2040 vastgesteld. Daarmee hebben deze provincies zich gecommitteerd aan samenhangend beleid voor het Groene Hart, wat in uitwerkingen verder vorm zal worden gegeven.
Kern van de beweging zijn twee grote veranderprocessen die vragen om samenwerking, innovatie en gebiedsgericht maatwerk: de ontwikkeling naar een natuurinclusieve landbouw en de bodemdaling in veenweidegebied. Wij zien hierbij voor onszelf een belangrijke verbindende rol. Dit laten we tot uiting komen in twee specifieke programma's die we in nauwe samenwerking met onze partners ontwikkelen: het Programma natuurinclusieve landbouw en het Programma bodemdaling.

Programma natuurinclusieve landbouw (mogelijk nieuw)

Onze ambitie is om de grondgebonden landbouw in Noord-Holland in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief te laten zijn. Dat wil zeggen dat de grondgebonden landbouw bijdraagt aan het behouden en versterken van biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en water in en om haar landbouwbedrijven. Op die manier draagt ook de landbouw bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving (natuur, water, milieu).
Het programma bestaat uit vier pijlers, die zijn gebaseerd op een onderzoek naar de voornaamste behoeften van de doelgroep voor het programma: kennisdeling, netwerkversterking, keteninnovatie en stimulering van gebiedsontwikkeling. Het programma investeert gefaseerd in projecten verdeeld over de pijlers, zoals het opschalen van koploper-initiatieven, stimuleren van innovaties en samenwerken met het onderwijs. De invulling van natuurinclusieve landbouw zal per regio sterk verschillen, afhankelijk van de gebiedscontext. Het ligt daarom voor de hand dat de uitwerking hiervan aan bod komt bij het opstellen van regionale samenwerkingsagenda's.

Programma bodemdaling veenweiden (in ontwikkeling)

Met het programma bodemdaling veenweiden geven wij nadere uitwerking aan de ambitie om gebiedsgericht, met name in het metropolitane landschap en het Groene Hart, samen met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn, de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. In de Omgevingsvisie hebben wij deze ambitie vertaald naar het principe dat het landgebruik en de waterpeilen in balans worden gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied. Hierbij staan maatwerk en een gebiedsgerichte aanpak voorop. We zien hierbij als provincie voor onszelf een belangrijke regierol.

Wij werken binnen het programma langs vier sporen:
1. betrekken, informeren, adviseren en samenwerken (onder andere in de Task Force Bodemdaling en via de gebiedscommissie Laag Holland);
2. visievorming en instrumentarium (onder andere door het opstellen van regionale bodemdalingsvisie(s));
3. innovatie en ontwikkeling (onder andere uitbouw van het Innovatieprogramma Veen voor innovaties in de landbouw, perspectieven voor andere landschappelijke inrichting van veenweidegebieden);
4. gebiedsgerichte projecten.

Proces

Vier stappen
In de door Provinciale Staten (PS) op 23 mei 2016 vastgestelde **Startnotitie Omgevingsvisie NH2050**, is een proces afgesproken om te komen tot een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland. Het proces bestaat uit vier stappen.

De eerste stap is op 21 januari 2017 afgerond met een presentatie van de **Verkenningen NH2050** in de statencommissie R&W. In dit document zijn feiten verzameld over de autonome ontwikkelingen die op de Noord-Hollandse samenleving afkomen en opgaven geformuleerd die daaruit voortvloeien. Het bevat de resultaten van eigen onderzoeken, gesprekken en onderzoeken van universiteiten en kennisinstituten en gesprekken en interviews met mede-overheden en opinionleaders in de samenleving. De opgaven in de Verkenningen NH2050 vormen voor ons het referentiekader voor waar het in de omgevingsvisie op hoofdlijnen over moet gaan.

De tweede stap in het proces heet de Koersfase. In deze fase zijn meningen verzameld. Dat er allerhande ontwikkelingen op onze samenleving afkomen is een feit. Maar hoe met die ontwikkelingen om te gaan, daar kan verschillend tegenaan worden gekeken. In de Koersfase hebben we deze verschillende blikvelden weergegeven in samenhang met de opgaven uit de Verkenningen. De meningen zijn verzameld via de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland en bijeenkomsten met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving. Op basis daarvan hebben Provinciale Staten met de vaststelling van **Koers NH2050** op 18 december 2017 de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen (langetermijnambities) voor de Omgevingsvisie NH2050 bepaald.

In de derde fase van het proces hebben we op basis van de vastgestelde Koers NH2050 de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 opgesteld. Hierin zijn de ambities vertaald naar een aantal ontwikkelprincipes, die richting en ruimte geven aan de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland. Ook in de ontwerpfase liep de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland door evenals de gesprekken met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving.

In de vierde en laatste stap leggen we de **Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050** ter inzage. Alle betrokkenen kunnen door middel van een zienswijze een reactie geven op ons ontwerp. Vervolgens leggen we in het najaar van 2018 de definitieve **Omgevingsvisie NH2050** ter besluitvorming voor aan PS, voorzien van een Nota van Beantwoording waarin we voorstellen hoe om te gaan met de ingediende zienswijzen.

Participatie
De Omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie met heel veel anderen gemaakt. In alle fasen van het proces hebben we in grotere en kleinere bijeenkomsten, werkateliers en bestuurlijke overleggen het gesprek gevoerd over en samengewerkt aan de Omgevingsvisie NH2050. In totaal zijn ongeveer 500 vertegenwoordigers van gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, GGD's, waterschappen en belangenorganisaties uit de profit- en non-profitsector betrokken geweest bij de totstandkoming.
Om de betrokkenheid van met name gemeenten en waterschappen te borgen, namen aan de ambtelijke projectgroep die de Omgevingsvisie daadwerkelijk heeft opgesteld ook vertegenwoordigers deel van gemeenten uit de verschillende regio's in Noord-Holland en de drie Noord-Hollandse waterschappen.
Daarnaast hebben we tussen 1 maart 2017 en 1 juni 2018 onder de noemer Jouw Noord-Holland een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd, gericht op de inwoners van Noord-Holland.
De campagne bestond uit drie representatieve panelonderzoeken onder respectievelijk 1600, 1400 en 1447 Noord-Hollanders. Daarnaast kent de campagne een aantal niet-representatieve activiteiten die kleuring beoogden te geven aan het publieke debat. Live-

gesprekken in klein verband (Huiskamers van Noord-Holland) en groot verband (op tweemaal op Bevrijdingspop in Haarlem en Sail Den Helder). Tevens is er een platform ingericht op Facebook, waar uiteindelijk ruim 11.500 volgers (peildatum 8 mei 2018) berichten postten.
Alle beschikbare verslagen van de bijeenkomsten met professionals, bestuurders, alsmede de uitkomsten van panelonderzoeken en verslagen van de huiskamers van Noord-Holland en impressies van de grote evenementen, zijn te vinden op www.noord-holland.nl/omgevingsvisie.

PlanMER
Een milieueffectrapportage (m.e.r.) heeft als doel milieu een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over plannen en projecten. De resultaten worden beschreven in een milieueffectrapport (MER). Voor deze omgevingsvisie met strategische afwegingen is een PlanMER op hoofdlijnen opgesteld.

De PlanMER geeft inzicht in
- de huidige situatie en autonome ontwikkeling (zonder provinciaal beleid) van de getoetste leefomgevingsaspecten (referentiesituatie)
- de effecten van het beleid c.q. de ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie op bepaalde leefomgevingsaspecten
- de mate waarin het beleid bijdraagt aan het behalen van de gestelde ambities in de Koers NH2050
- de synergie en strijdigheden in het beleid
- uitvoerbaarheid van het beleid

Hoewel na de Koersfase pas officieel is begonnen met het m.e.r.-traject, is het gedachtegoed achter een MER vanaf de start omarmd. Zo is parallel aan de verkenningenfase de viewer NH2016[8] gepubliceerd, die de actuele situatie schetst en daarmee gezien kan worden als het referentiebeeld (de omgevingsfoto).

Vervolgens zijn er met het "Discussiedocument. Drie verhaallijnen op weg naar de koers NH2050"[9] drie verhaallijnen opgesteld, elk met een andere dominante invalshoek. Deze zouden als alternatieven kunnen worden beschouwd, onder andere bedoeld om de grenzen van het speelveld te verkennen. De verhaallijnen zijn vervolgens kwalitatief op kansen en consequenties beoordeeld. Kansen en consequenties zijn hier vooral beschreven in termen van gevolgen voor de leefomgeving. Hiermee zijn op systematische wijze de effecten van de verschillende verhaallijnen in beeld gebracht. Aan de hand daarvan is op 9 oktober 2017 het debat gevoerd in Provinciale Staten. Er is niet gekozen voor één van de verhaallijnen als koers, omdat de verhaallijnen waren bedoeld om consequenties van de ambities in samenhang in beeld te brengen.

Na de Koersfase is gestart met de officiële milieueffectrapportage, parallel aan het proces van Omgevingsvisie NH2050. Daardoor was er sprake van een interactie tussen beide processen, en sluiten beide documenten inhoudelijk en qua abstractieniveau op elkaar aan. Er is een effectbeoordeling uitgevoerd op de ontwikkelprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Leidraad hierbij zijn de leefomgevingsaspecten c.q. indicatoren die bepaald zijn in de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de PlanMER. Ook is er een beoordeling gemaakt van het doelbereik, oftewel in hoeverre de ontwikkelprincipes bijdragen aan de in de Koers NH2050 geformuleerde ambities. De ontwikkelprincipes die feitelijk voortzetting zijn van bestaand beleid zijn niet in de beoordeling meegenomen. Referentie voor de m.e.r.-beoordeling is de huidige situatie en de autonome ontwikkeling. De PlanMER brengt in beeld welke kansen en risico's er zijn voor (de ontwikkeling van) de verschillende leefomgevingsaspecten. Gelet op de in de Omgevingsvisie gehanteerde horizon en de autonome invloeden van buitenaf, kan niet met zékerheid worden gezegd wat de consequenties zullen zijn van ons beleid in de Omgevingsvisie.
De PlanMER en de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 worden gelijktijdig ter inzage gelegd, zodat opmerkingen op de PlanMER bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 kunnen worden betrokken.

Advies Commissie voor de m.e.r.
De commissie voor de m.e.r. heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en in een aanvulling op het planMER .

Daarnaast geeft de commissie een aantal advies- en aandachtspunten gericht op toekomst:
- Hoewel de commissie constateert dat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is en aangeeft dat het begrijpelijk is dat ook het MER dat is, wordt ook geconstateerd dat de meerwaarde van een planMER in dit stadium beperkt is vanwege het abstractieniveau van de visie en planMER. Daarom is het van belang dat wanneer het beleid met de verdere uitwerking van de visie meer concreter wordt, waar nodig weer een plan- of projectMER uitgevoerd gaat worden om ervoor te zorgen dat dan ook het milieubelang nog steeds volwaardig en integraal wordt meegenomen.
- De commissie adviseert een informatiesysteem uit te werken gekoppeld aan de doelen uit de Omgevingsvisie. Dit advies van de commissie nemen we over; parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met planMER is gewerkt aan de ontwikkeling van een doorlopende effectmonitor. Deze monitor krijgt een signalerende functie: een 'vinger-aan-de-pols'. De informatie uit het planMER en de hierin toegepaste indicatoren zijn de basis geweest voor de effectmonitor. Deze monitor zal naar verwachting in het voorjaar 2019 operationeel worden.

[8] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Noord_Holland_in_2016
[9] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Documenten/Fase_2_Koers/Discussiedocument_op_weg_naar_Koers_NH2050.org

Begrippenlijst

50/50-verdelingsregel (Schiphol)	Deze regel gaat uit van wat we nu kunnen voorzien aan technologische ontwikkelingen om de hinder van vliegtuigen te verminderen. De regel houdt in dat na 2020 de door de luchtvaartsector gerealiseerde milieuwinst voor 50% ten goede komt aan de omgeving, de andere 50% mag gebruikt worden voor een verantwoorde groei van de luchthaven
Aardwarmte	Aardwarmte of geothermie is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
Agglomeratiekracht	Agglomeratievoordelen die bedrijven en instellingen ondervinden door ruimtelijke en organisatorische nabijheid: massa en dichtheid in een gebied in de vorm van lokale concentraties van bedrijven, kennis, human capital en een goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit en kwaliteit van leven
Agrifoodsector	Geheel van sectoren en activiteiten in de agribusiness, gericht op ontwikkeling, productie, bewerking, verwerking en handel van agrarische producten
Basiskwaliteit leefomgeving	De kwaliteit waaraan de leefomgeving van de mens, dier of plant uit oogpunt van gezondheid en veiligheid minimaal moet voldoen; de door de wetgever gestelde normen zijn daarbij leidend
Biodiversiteit	Soortenrijkdom aan planten en dieren
Bundeling	Ruimtelijk concentreren, in de nabijheid van elkaar situeren van activiteiten en functies
Circulaire economie	Systeem dat zich zelf versterkt en herstelt. Doel is om producten, onderdelen en materialen op een zo hoogwaardig mogelijke manier in het systeem te behouden. In een circulaire economie wordt economische groei losgekoppeld van de toename in de behoefte aan grondstoffen
Clustering	Ruimtelijke concentratie van gelijksoortige activiteiten
Connectiviteit	Verbondenheid; ruimtelijke verbindingen bijvoorbeeld tussen natuur- of groengebieden
Daily Urban System	Het gebied waarbinnen mensen hun dagelijkse ritten (verplaatsingen, reizen) maken, zoals naar en van werk, om boodschappen te doen of te winkelen, te sporten of bioscoopbezoek
Draaischijf	Plek waar aanvoer, opslag, distributie en doorvoer van goederen en/of diensten (zoals energie) plaatsvindt en die daardoor als het ware een draaischijf voor de richtingsverandering in goederenstromen vormt
Duurzaam	Letterlijk: van lange duur; de aarde niet uitputtend; een duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor toekomstige generaties, om ook in hun behoeften te voorzien, in gevaar te brengen. In relatie tot natuur gaat het om aandacht voor de balans tussen mens en natuur, waaronder het tegengaan van de teruggang van de biodiversiteit.
Ecosysteem	Het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving

(Cultureel) erfgoed	De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities)
Gelijkwaardigheidscriteria (Schiphol)	Criteria voor een gelijkwaardige of betere bescherming van de omgeving, zoals bepaald in de Wet luchtvaart: mochten regels en grenswaarden in het Luchthavenverkeerbesluit worden gewijzigd, dan moet het nieuwe (of gewijzigde) besluit de omgeving een bescherming bieden die per saldo gelijkwaardig is aan of beter is dan de bescherming die door het eerste besluit wordt geboden
Geothermie	Geothermie of aardwarmte is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Gemeenschap; doelstellingen zijn een redelijke levensstandaard voor agrariërs, een verzekerde voedselvoorziening en redelijke prijzen voor de consument.
Gradiënten	(Geleidelijke) overgangen tussen gebieden. De belangrijkste zijn hoog-laag, droog-nat, voedselrijk-voedselarm
Groenstedelijke kernen	Grotere woonkernen die gekenmerkt worden door (dominantie van) groene woonmilieus
Hernieuwbare energie	Duurzame energie: energie waarover voor onbeperkte tijd kan worden beschikt, zoals zonne-energie, windenergie, waterkracht
Hittestress	Gezondheidsverschijnsel tijdens periode met uitzonderlijk warm weer, waarbij door niet of weinig aanvulling van vochtverlies het lichaam kan uitdrogen met eventueel een hartaanval of beroerte tot gevolg
Hub	Vervoersknooppunt, een (lucht)haven die als knooppunt functioneert in het (lucht)havenverkeer
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
Klimaatbestendigheid	Toestand waarbij de effecten van de klimaatverandering niet tot problemen leiden; toegerust/voorbereid op de klimaatverandering
Klimaatneutraal	Niet bijdragend aan de klimaatverandering
Klimaatverandering	De verandering van het gemiddelde weer of klimaat over een langere periode; in 2015 hebben 174 landen in Parijs afgesproken de opwarming van de aarde niet boven de 2 graden Celsius te laten komen door de CO_2-uitstoot te verminderen
Klimaatstresstest	Min of meer gestandaardiseerde test voor het in beeld brengen van de kwetsbaarheden van een gebied voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte, overstroming en bodemdaling, o.a. met behulp van de Klimaateffectatlas
Kringlooplandbouw	Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten

KRW	Kaderrichtlijn Water: Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen
Landschap	Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen
Landschappelijke kwaliteit	Waardering van het landschap op basis van criteria als aantrekkelijkheid, samenhang, openheid, karakteristiek
Leefbaarheid	Mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied om er te wonen, werken, recreëren, leven
Milieucontouren	Gerelateerd aan milieuzonering en een hulpmiddel bij het ruimtelijk scheiden of inpassen van enerzijds overlastgevende of risicovolle functies en anderzijds kwetsbare functies; geluidscontouren, veiligheidscontouren en geurcontouren zijn voorbeelden van milieucontouren
Mobiliteit	Verkeer en vervoer; het verplaatsen van mensen of goederen
MRA	Metropoolregio Amsterdam; samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en de provincies Noord-Holland en Flevoland
Natuurinclusief	Het vanaf het begin in samenhang rekening houden met ecologie en natuur, gericht op zo groot mogelijke impact op biodiversiteit)
Natuurinclusieve landbouw	Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk
NEC-richtlijn	National Emission Cellings, oftewel Nationaal emissieplafond; EU-afspraak ter beperking van de uitstoot van verzurende en luchtverontreinigende stoffen NOX, SO_2, $PM_{2,5}$, NH_3 en VOS
Nutriënten	Voedingsstoffen; natuurlijke bestanddelen die onontbeerlijk zijn voor de groei en ontwikkeling van organismen (mensen, planten en dieren)
OV	Openbaar Vervoer
OV-knooppunten	Openbaarvervoersknooppunten
PAS	Programma Aanpak Stikstof
Ruimtelijke kwaliteit	Ruimtelijke kwaliteit is de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (bij het maken van keuzes voor nieuwe ontwikkelingen)
Transitie	Structurele verandering als resultaat van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Verdroging	Verschijnsel waarbij de waterspiegel in het grondwater daalt ten opzichte van het natuurlijke niveau
(Verkeers)modaliteiten	Vervoerswijze, zoals auto, trein, fiets, lopen, vaartuig, vliegtuig

Colofon

Kernteam:
David Bosch, Ton Bossink, André van Eijk, Michiel de Graef, Bart van Leeuwen, Imre de Roo, Joke Schaap, Chantal Schoen, Jethro Steijvers, Jurjen Tjarks

Projectgroep:
Lutine de Boer, (Gemeente Alkmaar), Marisse Boegheim (Waternet namens de Waterschappen Amstel, Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier en Rijnland), Gerda Dinkelman, Mark Eker, Peter Graven, Hans Groot, Geert Haenen, Peter Harmsen (Rijkswaterstaat), Mira Heesakkers, Delia Hofman, Tessie Dijkers, Karin van Hoof, Ienke Verhoeff, Rianne Klein Koerkamp (gemeente Hollands Kroon), Nils Klopper, Sacha Maarschall, Harry van der Pijl, Gideon Ravesteijn, Edwin Rem, Anne de Rooij, Sanne Ruijs, Robert Sabée, Paul Visser (gemeente Hollands Kroon), Erik Vos (Gemeente Hoorn), Koos van Zanen (gemeente Amsterdam), Christiaan van Zanten (regio Gooi- en Vechtstreek)

Met dank aan:

Intern:
Titus Ahrens, Maaike Alles, Rogier Baars, Rogier Beenders, Jeanot van Belkom, Jelle Blaauwbroek, Marianne de Boer, Lieve van den Boogaard, Marijn Bos, Jos van Brussel, Annebet van Duinen, Marjolein Geirnaert, Eva Gijbels, Nadav Haran, Arjan Hassing, Ellen van der Heijden, Désirée Henfling, Parvin Hoseini, Anneke Houdijk, Maaike Kamps, Rieneke Kanne, Marloes Konterman, Paul Lensink, Fleur Meijer, Margje Meeusen, Anne Weike Noorman, Stephan Melis, Harm Jan Mostert, Ton Oortman Gerlings, Matthijs Oosterhout, Ruurd Postma, Olga Prins, Manon Sernee, Noemi von Meijenfeldt, Jan Willem Mollema, Charles van Schaik, Francien Scholvinck, Bram Schout, Kalle van Seeters, Andre Smit, Linda van Soerland, Harry Steenbergen, Gerke Veenboer, Chris de Veer, Maartje van der Ven, Jacqueline Verwindt, Jan-Jaap Visser, Hans Vonk, Martijn Vos, Rina van der Werf, Riekje Wiersma, Jan Wijkhuizen

Extern:
Er zijn een aantal gemeentesessies gehouden (zowel in de Metropoolregio Amsterdam als in Noord-Holland Noord en meerdere sessies per deelregio), een-op-eengesprekken met stakeholders, een bestuurlijk congres op 8 februari 2018 met burgemeesters en wethouders, raads- en statenleden en een ambtelijk werkcongres op 15 april 2018, waaraan vertegenwoordigers van gemeenten, veiligheidsregio's en waterschappen hebben deelgenomen.

Speciale dank aan alle Noord-Hollanders en andere geïnteresseerden die aan ons panelonderzoek hebben meegedaan en die ons volgen en actief zijn op onze Facebook-pagina JouwNoord-Holland.nl.

2050

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsvisie Noord-Holland 2050

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

2 oktober 2018 / projectnummer: 3275

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De provincie Noord-Holland wil een Omgevingsvisie voor de periode tot 2050 opstellen. De provincie richt zich op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zij gaat daarbij uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Ter ondersteuning van de visievorming is een Plan-milieueffectrapport (MER) voor de Omgevingsvisie NH2050 opgesteld.[1] In dit advies spreekt de Commissie voor de m.e.r.[2] zich uit over de kwaliteit van het MER.

Wat blijkt uit het MER?
De Omgevingsvisie NH2050 heeft dertien ambities geïdentificeerd, zoals een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland, het afremmen van bodemdaling in veen(weide)gebieden en het versterken van mobiliteitsopties. Het MER laat zien dat de Omgevingsvisie NH2050 een bijdrage levert aan het behalen van de meeste ambities, maar dat het onvoldoende is om de ambities te halen. Uit het MER spreekt een groot realisme: het beschrijft de beperkte invloed die de provincie heeft op veel ambities en geeft op diverse plekken aan dat de provincie afhankelijk is van lokale, landelijke en internationale ontwikkelingen.
Het MER vat het begrip milieu breed op, zodat ook aspecten als de circulaire economie en sociale samenhang zijn meegenomen in het MER.

Hoe verhoudt het MER zich tot de visie?
De Omgevingsvisie NH2050 schuift op meerdere thema's keuzes door naar een later moment of delegeert deze naar sectorale programma's. Hierdoor dreigt de integrale aanpak zoals de Omgevingswet deze voorstaat, te verdwijnen. Zo wordt de invulling van de energieambitie doorgeschoven naar nog op te stellen regionale strategieën.

Omdat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is, is het begrijpelijk dat ook het MER dat is. Gelet op dit hoge abstractieniveau vindt de Commissie het prijzenswaardig dat het MER zoveel informatie bevat. Toch is de meerwaarde van het MER op dit moment beperkt. Dat was anders geweest als de visie en - in het verlengde daarvan - het MER waren ingegaan op de (vergroting van de) mogelijkheden die de provincie heeft om de ontwikkelprincipes[3] in te zetten om haar ambities te realiseren. In dit advies geeft de Commissie daarvan enkele voorbeelden (energie, mobiliteit en bodemdaling van veenweidegebieden).
Daar komt bij dat het MER suggereert dat geen interactie heeft plaatsgevonden tussen MER en visie, maar alleen de effecten van de opgestelde ontwerpvisie heeft beschreven.[4]

---

1 planMER Omgevingsvisie NH2050, Tauw, RoyalHaskoningDHV, 6 juni 2018.

2 De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link 3275 of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

3 Volgens de Omgevingsvisie NH2050 zijn ontwikkelprincipes beleidsuitspraken die richtinggevend zijn voor de verdere invulling en uitwerking van het beleid tijdens de uitvoering.

4 Zie het MER, blz. 6-7 en 21.

Hoe beoordeelt de Commissie het MER?
Het MER is systematisch opgebouwd: van 'verkenningen' via 'koers' naar 21 richtinggevende uitspraken (ontwikkelprincipes) en vijf bewegingen om de verschillende ambities van de provincie met elkaar in verband te brengen.
Toch mist de Commissie op de volgende punten nog informatie om het milieubelang integraal mee te kunnen wegen bij het besluit over de Omgevingsvisie NH2050:

- **Beschrijving van afgevallen alternatieven:** Het MER geeft aan dat alternatieven voor de visie zijn onderzocht in de vorm van drie verhaallijnen voor de ontwikkeling van Noord-Holland. Maar het MER beschrijft niet waarom deze zijn afgevallen en hoe het milieubelang daarin is meegewogen.
- **Doelbereik van de ontwikkelprincipes:** Uit het MER blijkt dat veel ambities met de huidige ontwikkelprincipes niet gehaald worden. Het MER onderzoekt niet of de ambities met verdergaande beleidsopties van de provincie, zoals maximale inzet op opwekking van hernieuwbare energie, wél kunnen worden gehaald.
- **Navolgbaarheid van effectscores:** De effectscores zijn gebaseerd op expert judgment zonder dat duidelijk is hoe de experts tot hun oordeel zijn gekomen. Dat maakt het moeilijk om deze oordelen te toetsen of te reproduceren. Daardoor kan niet dezelfde effectbeoordelingsmethode worden gehanteerd in de monitoring van de effecten van de visie. Zo kan niet worden getoetst of de verwachte effecten uit het MER overeenkomen met de daadwerkelijk optredende effecten bij uitvoering van de visie.

Tot slot merkt de Commissie op dat het MER veel jargon bevat en daardoor voor niet-ingewijden lastig te lezen is. De samenvatting is met behulp van een website toegankelijk gemaakt maar biedt onvoldoende inzicht in de belangrijkste punten van het MER.

De Commissie adviseert om bovenstaande punten in een aanvulling op het MER uit te werken en daarna een besluit te nemen over de Omgevingsvisie NH2050. Op die manier kunnen Provinciale Staten het milieubelang volwaardig en integraal meewegen bij hun besluit.

Waarom m.e.r. en advies door de Commissie?
Met de Omgevingsvisie loopt de provincie vooruit op de invoering van de Omgevingswet. De Omgevingsvisie vervangt de bestaande provinciale sectorale plannen als de Structuurvisie, Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan, Milieubeleidsplan, Watervisie en Agenda Groen. Ook delen van het economische (werklocaties, toerisme, recreatie) en het cultuurbeleid (monumenten en archeologie) gaan hier in op. De Omgevingsvisie stelt kaders voor m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten en heeft mogelijk effecten op Natura 2000-gebieden. Daarom is de Omgevingsvisie m.e.r.-plichtig en wordt een MER opgesteld. De provincie wil de milieueffectrapportage gebruiken om keuzes te maken bij het opstellen van de Omgevingsvisie en het monitoren en bijsturen van beleid tijdens de uitvoering. Bevoegd gezag voor het vaststellen van de Omgevingsvisie is Provinciale Staten van Noord-Holland. Zij hebben de Commissie m.e.r. gevraagd om het MER te toetsen.

2. Toelichting op het oordeel

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel nader toe. In de kaders wordt aangegeven welke aanvullende informatie in haar ogen essentieel is om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen bij het besluit over de Omgevingsvisie NH2050.

2.1 Verhouding tussen MER en Omgevingsvisie NH2050

Het MER is een instrument dat zich aanpast aan het detailniveau van het plan waarvoor het wordt opgesteld. De Commissie wordt geacht een oordeel te geven over de juistheid en volledigheid van het MER, niet over de visie zelf. Vanwege de verwevenheid van MER en visie ontkomt de Commissie niet aan de volgende constateringen:

- **Abstractieniveau:** de in de Omgevingsvisie NH2050 gekozen ambities hebben een dusdanig hoog abstractieniveau dat het lastig is om het MER meerwaarde voor de besluitvorming over de visie te geven. Binnen deze beperking meent de Commissie dat het MER een knappe poging heeft gedaan.
- **Gat tussen opgaven en mogelijkheden van provincie:** Het MER merkt veelvuldig op dat de provincie beperkte sturingsmogelijkheden heeft en er veel afhankelijkheden zijn van andere overheden, incl. waterschappen, bedrijfsleven en consumenten. De raderdiagrammen ('spinnenwebben') met de huidige situatie, de autonome ontwikkelingen en de invloed van het provinciale beleid in hoofdstuk 4 van het MER weerspiegelen eveneens dat de invloed van de provincie beperkt is. In het MER zijn de positieve en negatieve effecten (in termen van kansen en risico's[5]) van de ontwikkelprincipes op de verschillende ambities (per indicator) uitgebreid gescoord en beschreven. Uit het MER blijkt duidelijk dat er in de meeste gevallen een groot gat zit tussen de geformuleerde ambities en de mogelijkheden van de provincie om die ambities te halen. Het is echter niet duidelijk wat dit betekent voor de Omgevingsvisie NH2050. De vraag rijst wat het nut is van het formuleren van een ambitie als duidelijk is dat deze niet wordt gehaald. In het verlengde hiervan ligt de vraag of de sturing door provincie en partners niet kan worden versterkt om de ambitie toch binnen bereik te brengen. Een voorbeeld is het waterpeilbeheer, van doorslaggevend belang voor de veenbodemdaling, dat weliswaar wordt uitgevoerd door waterschappen maar zich baseert op de ruimtelijke functietoekenning door de provincie.
- **Interactie tussen MER en visie:** het MER is opgesteld als verantwoording van de visie. Aan de visie is een langlopend planproces voorafgegaan van verkenningen en het formuleren van de koers. In een dergelijk geval zou de visie juist kunnen profiteren van interactie tussen het MER-proces en de verschillende stadia van de voorbereiding van de visie. Dat is hier niet gebeurd. Het MER stelt expliciet dat het geen rol meer heeft als afwegingskader voor alternatieven voor de Omgevingsvisie NH2050, omdat dit al heeft plaatsgevonden in het zogenoemde Discussiedocument.[6] Het MER maakt echter niet duidelijk welke alternatieve opties in de voorbereiding zijn overwogen, waarom deze zijn afgevallen en hoe het milieubelang daarin een rol heeft gespeeld.

---

[5] De Commissie wijst erop dat het MER spreekt over 'kansen en risico's', terwijl risico staat voor kans x effect. Daarom kan beter gekozen worden voor 'kansen en bedreigingen'.

[6] Zie het MER, blz. 21.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER te beschrijven welke alternatieven in de voorbereiding van het MER zijn overwogen, waarom deze zijn afgevallen en hoe het milieubelang daarin is meegewogen. Licht bovendien toe waarom is gekozen voor ambities die met de gekozen ontwikkelprincipes niet gehaald zullen worden.

2.2 Nadere verkenning opgaven provincie

Het MER geeft aan dat de meeste ambities van de visie niet zullen worden gehaald. Het MER doet aanbevelingen om problemen of knelpunten te verminderen, maar onderzoekt niet of er verdergaande beleidsopties voor de gekozen ontwikkelprincipes bestaan waarmee de ambities wél worden behaald, of in ieder geval het gat tussen ambitie en verwezenlijking ervan wordt verkleind.
Het MER laat evenmin zien in hoeverre voor die verdergaande beleidsopties met andere partners (zoals lagere overheden) moet worden samengewerkt en er bepaalde voorwaarden aan die partners moeten opgelegd, of dat het aan partijen buiten de provincie (bijvoorbeeld het rijk) is om de ambitie te behalen.[7] Dit valt op nu uit het MER blijkt dat op veel terreinen de mogelijkheden voor de provincie beperkt zijn.
Vervolgens had kunnen worden gekeken hoe de verdergaande beleidsopties zich verhouden tot de andere ontwikkelprincipes zodat een integrale afweging kan plaatsvinden.[8] Juist vanwege mogelijke negatieve effecten op het behalen van andere ambities kan het zijn dat niet voor verdergaande opties wordt gekozen. Het MER laat nu echter niet zien of daar sprake van is.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER te beschrijven welke verdergaande beleidsopties voor de gekozen ontwikkelprincipes bestaan waarmee de ambities wél kunnen worden behaald en wat deze opties betekenen voor de andere ambities.

Ter inspiratie geeft de Commissie in de paragrafen 2.2.1 tot en met 2.2.3 voor energietransitie, mobiliteit en bodemdaling in veenweidegebieden een handreiking voor een onderzoek naar beleidsopties waarmee de ambities gehaald kunnen worden.

2.2.1 Energie

De provincie heeft de ambitie om in 2050 volledig klimaatneutraal te zijn. Zij stuurt daarbij op een maximale opwekking van duurzame energie voor de volledige energievraag in Noord-Holland in 2050.
Om deze ambitie te bereiken, heeft de provincie drie ontwikkelprincipes (14, 15 en 16) geformuleerd:
-zoeken naar de regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie die past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en economische kansen,

[7] In meerdere zienswijzen, bijvoorbeeld van de samenwerkende gemeenten Zaanstreek-Waterland, en van de gemeenten Zaanstad, Haarlemmermeer, Haarlemmerliede, Spaarnwoude en Aalsmeer, wordt aandacht gevraagd voor de verschillende rollen en verantwoordelijkheden bij de uitwerking van de visie.

[8] Ook meerdere zienswijzen, onder andere van de gemeenten Uithoorn, Haarlem, Zandvoort, Bloemendaal, Heemstede, Beverwijk en Zaanstad geven aan dat het niet mogelijk is om alle ambities gelijktijdig te realiseren, en wijzen erop dat tussen de ambities geen prioriteiten worden gesteld.

-vraag en aanbod van hernieuwbare energie bundelen,
-ruimte reserveren voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie.

Uit het MER blijkt dat de ambitie niet haalbaar is met alleen energie geproduceerd op Noord-Hollands grondgebied.[9] De provincie hoopt in regionaal verband naar oplossingen te zoeken. Daarvoor moeten afspraken worden gemaakt in twee Regionale Energie en Klimaat Strategieën (REKS).[10]
Het MER is bij uitstek geschikt om te onderzoeken binnen welke bandbreedte de afspraken met regionale partijen gemaakt moeten worden om de ambitie in zicht te houden. Een verkenning naar de hoeken van het speelveld ligt daarbij voor de hand. Hiervoor is kwantificering van de opgave van belang. Alleen dan kan inzicht worden gegeven in de (on)mogelijkheden en de daaruit voortkomende randvoorwaarden voor de gezochte "optimale regionale energiemix". Denk aan een analyse van het huidige energiegebruik (elektriciteit en warmte bij huishouden, mobiliteit en industrie), actuele en potentiële duurzame opwekking (wind, zon, biomassa en aardwarmte) en grote (provinciale) opgaven (woningbouw, economische clusters).
Als hoeken van het speelveld kan gezocht worden naar maximale bijdragen van onder andere wind (land), zon, biomassa en aardwarmte en bijvoorbeeld de mogelijkheden om een deel van de ambitie op zee te realiseren. Welke inzichten levert dat op en hoe verhouden die zich tot "regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en economische kansen"? Zo was ook duidelijk geworden welke milieurandvoorwaarden nodig zijn om de ambitie met partners verder in te vullen. Het MER geeft die informatie helaas niet.

Tegelijkertijd met het MER voor de Omgevingsvisie blijkt ook een Routeplanner Energietransitie 2020-2050[11], inclusief een zestal deelstudies per sector, te zijn opgesteld. Dit document geeft aan hoe de provincie haar ambitie (energieneutraal in 2050) wil realiseren. Hoewel de Routeplanner zelf stelt dat het als bouwsteen voor de op te stellen Omgevingsvisie NH2050 dient, is hierover in de visie en het bijbehorende MER niets terug te vinden.
De Commissie ziet de Routeplanner inderdaad als een goede aanzet om verdergaande beleidsopties te onderzoeken. In het MER had deze informatie kunnen worden gebruikt om te beoordelen hoe deze opties zich tot de andere ontwikkelprincipes verhouden.

2.2.2 Mobiliteit

De provincie heeft als ambitie dat inwoners en bedrijven zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij negatieve gevolgen worden meegewogen. Daarnaast wil zij zich inzetten voor de versterking van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen (goede OV-verbindingen en uitstekende infrastructuur). Verder wil zij inwoners en bedrijven zoveel mogelijk keuzevrijheid in vervoerswijzen bieden. De provincie stuurt op optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur en streeft tot slot naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

---

9 Zie Omgevingsvisie, blz.14.
10 Omgevingsvisie blz. 70.
11 Routeplanner Energietransitie 2020-2050, Noord-Holland, februari 2018.

Om deze ambities te bereiken, heeft de provincie drie ontwikkelprincipes (3, 9 en 13) geformuleerd:
-nieuwe ruimtelijke-economische ontwikkelingen zoveel mogelijk situeren nabij OV- en wegenknooppunten,
-investeren in alle verkeersnetwerken, en
-de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie verbeteren door functies of bestemmingen te bundelen met nabij OV- en wegenknooppunten.

Het provinciale beleid heeft maar beperkte invloed op de mobiliteitsontwikkelingen. Het MER constateert dat ambities niet worden gehaald. De Commissie vindt dat in het MER voor de Omgevingsvisie NH2050 de volgende informatie ontbreekt:

- beleid gericht op verkeersveiligheid (terwijl autonome trend ongunstig is);
- visie op de kansen van technologische ontwikkelingen in mobiliteit;
- vraagbeïnvloedingsmogelijkheden.

Verkeersveiligheid

Het totaal aantal verkeersdoden was in de provincie Noord-Holland 86 in 2016. Landelijk, en vermoedelijk ook in Noord-Holland, is sprake van een trendbreuk sinds 2016: na decennia van afname van het aantal slachtoffers neemt het aantal verkeersslachtoffers weer toe. De toename hangt waarschijnlijk samen met smartphonegebruik tijdens deelname aan het verkeer en de vergrijzing en het daarmee toenemende aantal fietsende ouderen. Ook de introductie en het toenemend gebruik van snelle elektrische fietsen, de speed-pedelecs, is een aandachtspunt voor de verkeersveiligheid. Het MER geeft aan dat het kwaliteitsniveau van verkeersveiligheid onveranderd blijft.[12]
Dit leidt tot de vraag of sprake is van een autonome toename van het aantal ongevallen, die niet wordt tegengegaan door maatregelen om de verkeersveiligheid te vergroten. De constatering in het MER kan opgevat worden als een suggestie om bij de opstelling van de definitieve visie meer aandacht te besteden aan verkeersveiligheid. Temeer omdat de provincie hierin, als beheerder van regionale wegen en fietspaden en als gesprekspartner (en subsidieverstrekker) voor lagere overheden, een substantiële sturende rol kan vervullen.

Technologische ontwikkelingen in mobiliteit

De technologische ontwikkelingen in mobiliteit gaan snel. De technologie in auto's ontwikkelt zich van steeds meer van intelligentere rijtaakondersteunende functies naar (deels) zelfrijdende voertuigen. Daarnaast neemt ook de kwaliteit en beschikbaarheid van actuele reisinformatie toe en neemt 'Mobility as a Service' (MaaS) een grote vlucht: niet meer de vervoerwijze maar de reisinformatie wordt de drager van het mobiliteitssysteem.
Beide ontwikkelingen hebben effect op het autobezit en -gebruik en daarmee op samenhangende aspecten als parkeren, de kwaliteit van de leefomgeving in steden en uiteindelijk de benodigde ruimte voor infrastructuur. De exacte ontwikkelrichting en de snelheid van de ontwikkelingen zijn moeilijk in te schatten, maar gezien de planhorizon van 2050 wel relevant. In het goederenvervoer zijn vergelijkbare ontwikkelingen gaande.
Het MER geeft geen aandacht aan deze ontwikkelingen, omdat ze geen onderwerp zijn in de visie. Aan de hand van het beschikbare onderzoek (o.a. van KIM en CPB/PBL) kan worden aangegeven op welke wijze de provincie betrokken wil zijn bij deze ontwikkelingen en een ondersteunende, sturende of reagerende rol wil pakken.

[12] Zie het MER, blz. 55.

Vraagbeïnvloeding

Het MER en de Omgevingsvisie NH2050 besteden geen aandacht aan vraagbeïnvloeding, terwijl dit (al dan niet met flankerend beleid) een effectief instrument kan zijn om de bereikbaarheid te verbeteren en ambities binnen andere thema's (als leefbaarheid en CO_2-reductie/klimaat) te behalen. Gedacht kan worden aan (ondersteuning van) parkeerbeleid, verblijfsheffingen, projecten als spitsmijden en ondersteuning van (particuliere) initiatieven als bedrijfsvervoer. De provincie kan keuzes maken over de rol die zij wil vervullen.

2.2.3 Bodemdaling veenweidegebieden

De Omgevingsvisie NH2050 heeft als ambitie om de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. Om deze ambitie te bereiken, wil de provincie het landgebruik en de waterpeilen in balans brengen met de draagkracht van het veenweidegebied (ontwikkelprincipe 21). Het MER geeft aan dat de provincie hiervoor sterk afhankelijk is van andere partijen, zoals de waterschappen, en dat er nog geen verdere uitwerking is van waar en in welke mate de peilverhogingen uitgevoerd gaan worden.
De Commissie vindt het van ambitie getuigen om in een deel van de gebieden het veen weer te laten groeien, na eeuwen van bodemdaling en veenverlies, en een sterke versnelling daarvan in de afgelopen en komende decennia. Deze ambitie moet echter vooral worden afgeleid uit de factsheet en effectbeoordeling in het MER: de formulering van het ontwikkelprincipe op zich is enigszins dubbelzinnig en leent zich voor misinterpretaties in de uitwerking. Een bodemdaling van een centimeter per jaar, zoals nu in sommige polders van Amstelland of Laag Holland optreedt, kan door sommigen immers nog steeds worden verdedigd als 'in balans met de draagkracht'. Het ombuigen van een dergelijke veenafbraak zal vaak ook betekenen dat er niet langer vee geweid kan worden, zodat er *veengebieden* overblijven in plaats van veenweidegebieden.

Bij de afhankelijkheid van de waterschappen voor peilverhoging plaatst de Commissie een kanttekening. De provincie heeft zelf wel degelijk een rol in de functietoekenning van gebieden. Door het voortouw te nemen in de selectie van gebieden waar verdere veenafbraak het meest funest is voor de ambities van de Omgevingsvisie NH2050, kan de provincie de waterschappen hier juist in staat stellen om peilen te kiezen die passen bij de nieuwe functie.

De Commissie adviseert daarom om actief te onderzoeken binnen welke deelgebieden waterpeilverhoging, gelet op de bodemsamenstelling, de aanwezigheid van erfgoed en de kansrijkheid van maatregelen, de grootste meerwaarde oplevert voor behoud van het veenlandschap en, daarmee, voor klimaat, natuur en erfgoed. Eerdere onderzoeken, zoals de MKBA Laag Holland en praktijkproeven van Landschap Noord-Holland, kunnen hiervoor inspiratie bieden. Vervolgens kan worden gekeken hoe in deze gebieden het best kan worden omgegaan met bestaande belangen en waarden.

2.3 Effectbeoordeling

De scores van de effectbeoordeling zijn uitgebreid en gedetailleerd toegelicht (zoals de 131 pagina's met factsheets indicatoren leefomgeving) en betreffen kwalitatieve inschattingen. Het MER geeft niet aan hoe deze inschattingen tot stand zijn gekomen. Dat maakt het onmogelijk voor de Commissie om te toetsen of de beoordeling zorgvuldig is geweest. De beschrijving van de effectbeoordelingsmethode is ook van belang voor de monitoring van de effecten van de Omgevingsvisie NH2050. Als niet duidelijk is op welke wijze de effecten zijn beoordeeld, kan hier bij de monitoring niet nogmaals gebruik van worden gemaakt.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER toe te lichten op welke wijze de scores van de effectbeoordeling tot stand zijn gekomen.

Overigens brengt de effectbeoordeling soms kansen voor provinciaal beleid in beeld, zonder dat hier iets mee wordt gedaan. Een voorbeeld hiervan is de eindconclusie van de Passende beoordeling. Hierin wordt voldoende ontwikkelingsruimte gepresenteerd als een autonoom gegeven, terwijl de provincie juist ontwikkelingsruimte kan creëren door belastende activiteiten te helpen afbouwen nabij de meest kritische natuurgebieden. Op de langere termijn kan hiervoor ook worden gedacht aan het vergroten of deels verleggen van Natura 2000-gebieden waardoor meer van de Noordhollandse veenmosrietlanden, een van de meest ammoniakkritische habitats, binnen Natura 2000-gebieden komen te liggen. Moeilijk oplosbare lokale knelpunten kunnen mogelijk zo worden opgelost zonder ten koste te gaan van de natuurkwaliteit. Ook de extra recreatie en daarmee samenhangende verstoring die volgens de Passende beoordeling afbreuk kan doen aan het Natura 2000-netwerk, kan de provincie in belangrijke mate bijsturen of vermijden.

2.4 Monitoring

Gelet op de looptijd van de Omgevingsvisie NH2050, de onzekere toekomstige ontwikkelingen en de afhankelijkheid van andere partijen om de ambities te behalen, adviseert de Commissie regelmatig te controleren in welke mate de daadwerkelijke ontwikkelingen bijdragen aan het realiseren van de ambities van de provincie, welke milieueffecten zijn opgetreden, en hoe deze zich verhouden tot de wet- en regelgeving en de actuele milieugebruiksruimte. Een 'vinger-aan-de-pols-systeem' kan inzichtelijk maken of de verschillende deelambities gedurende de looptijd van de visie nog kunnen worden behaald. Dit biedt bestuurders een basis om in de loop van de tijd, indien nodig, extra maatregelen te nemen. Formuleer daarom op basis van het beoordelingskader een monitoringsprogramma. Houd hierbij rekening met de ontwikkelingen in de kwaliteit van de leefomgeving. Deze kunnen aanleiding zijn tot het hanteren van andere beoordelingscriteria dan op dit moment zijn voorzien. Bestaande sectorale monitoringsprogramma's voor luchtkwaliteit (NSL), natuur (SNL, PAS), (grond)water en gezondheid kunnen worden ingezet voor het in beeld brengen van de geactualiseerde leefomgevingskwaliteit.

Een goed zicht op maatregelen achter de hand om tegenvallende effecten te verminderen en een goed beoordelingskader zijn van groot belang om een monitorings- en bijsturingssysteem op te kunnen zetten.

- De Commissie beveelt aan om de opzet van het informatiesysteem uit te werken en te koppelen aan de effectbeoordeling en de criteria voor het doelbereik, zodat de visie beter geëvalueerd, en indien nodig, geactualiseerd kan worden.

2.5 Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals de inhoud van de visie en de onderzochte alternatieven, de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de visie en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn, en de vergelijking van de alternatieven.
De samenvatting van het MER voor de Omgevingsvisie NH2050 is vormgegeven als losstaand online iReport dat toegankelijk is geschreven. Het iReport bevat echter niet de belangrijkste zaken van het MER.

- De Commissie beveelt aan om de samenvatting van het MER aan te vullen met de belangrijkste zaken uit het MER: de hoofdpunten van de visie, de daarvoor onderzochte alternatieven en hun milieueffecten.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER Omgevingsvisie Noord-Holland 2050

Toetsing door de Commissie
De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep
Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
mr.drs. Gijs Hoevenaars (secretaris)
drs. Allard van Leerdam
dr. Kees Linse (voorzitter)
ir. Henk Otte
dr. Fred Woudenberg
drs. Gerrit de Zoeten

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld
Omgevingsvisie.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?
Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden kunnen optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom is een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit
Provinciale Staten van Noord-Holland.

Initiatiefnemer besluit
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure
Provincie Noord-Holland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 1 augustus 2018 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 3275 in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

Reactie GS op Commissie m.e.r. advies Omgevingsvisie NH2050 planMER

De commissie voor de Milieu effect rapportage (m.e.r.) heeft advies uitgebracht over de tijdens de ontwerpfase van de Omgevingsvisie opgestelde planMER (zie bijlage). Op onderstaande cursief aangegeven punten uit het advies geven GS de volgende reactie:

Op onderstaande cursief aangegeven punten uit het advies worden de volgende reacties voorgesteld:
Commissie m.e.r.: "Omdat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is, is het begrijpelijk dat ook het MER dat is. Gelet op dit hoge abstractieniveau vindt de Commissie het prijzenswaardig dat het MER zoveel informatie bevat. Toch is de meerwaarde van het MER beperkt.
Reactie: Wij zijn blij om te lezen dat de commissie het planMER op waarde schat. Het is een plan-MER op hoofdlijnen, op een hoog abstractie niveau en waar dus ook nog veel onzekerheid in zit. Het geeft echter wel een goede inkijk in wat de mogelijke effecten van de visie op onze samenleving kunnen zijn. We zijn ons er ook van bewust dat wanneer het beleid concreter wordt met de verdere uitwerking van de visie opnieuw een plan- of project-MER uitgevoerd zal moeten worden op een concreter abstractieniveau.

Commissie m.e.r.: "De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER te beschrijven welke alternatieven in de voorbereiding van het MER zijn overwogen, waarom deze zijn afgevallen en hoe het milieubelang daarin is meegewogen".
Reactie: Wij nemen dit advies van de commissie over. De aanvulling is terug te vinden in de bijgaande *Oplegnotitie bij planMER Omgevingsvisie NH2050* en bij de procesbeschrijving in de Omgevingsvisie.

Commissie m.e.r.: "Licht bovendien toe waarom is gekozen voor ambities die met de gekozen ontwikkelprincipes niet gehaald zullen worden"
Daarbij merkt de commissie specifiek op dat: *"Uit het MER blijkt duidelijk dat er in de meeste gevallen een groot gat zit tussen de geformuleerde ambities en de mogelijkheden van de provincie om die ambities te halen. Het is echter niet duidelijk wat dit betekent voor de Omgevingsvisie NH2050. De vraag rijst wat het nut is van het formuleren van een ambitie als duidelijk is dat deze niet wordt gehaald."*
Reactie: Wij zijn ons er altijd van bewust geweest dat de geformuleerde ambities niet als provincie alleen bewerkstelligt kunnen worden en dat dit in gezamenlijkheid met andere partijen moet gebeuren. Dit neemt niet weg dat wij achter deze ambities staan. Wij zien het advies van de commissie als een extra prikkel om nog actiever de samenwerking op te zoeken en daar waar het ons gegund wordt ook de voortrekkersrol te pakken om zo deze ambities uiteindelijk wel te kunnen behalen.

Commissie m.e.r.: "De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER te beschrijven welke verdergaande beleidsopties voor de gekozen ontwikkelprincipes bestaan waarmee de ambities wél kunnen worden behaald en wat deze opties betekenen voor de andere ambities."
Advies reactie: Wij zien dit als onderdeel van de verdere uitwerking binnen de programma's. We zijn van mening dat de kader stellende beleidsuitspraken in de Omgevingsvisie hier nog meer dan genoeg ruimte voor laten. Waar nodig zal bij deze nadere uitwerking opnieuw een plan- of projectMER worden opgesteld.

Commissie m.e.r.: "De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER toe te lichten op welke wijze de scores van de effectbeoordeling tot stand zijn gekomen."
Reactie: Wij nemen dit advies van de commissie over, De aanvulling is terug te vinden in de bijgaande *Oplegnotitie bij planMER Omgevingsvisie NH2050*.

Commissie m.e.r.: "Tegelijkertijd met het MER voor de Omgevingsvisie blijkt ook een Routeplanner Energietransitie 2020-2050, inclusief een zestal deelstudies per sector, te zijn opgesteld. Dit document geeft aan hoe de provincie haar ambitie (energieneutraal in 2050) wil realiseren. Hoewel de Routeplanner zelf stelt dat het als bouwsteen voor de op te stellen Omgevingsvisie NH2050 dient, is hierover in de visie en het bijbehorende MER niets terug te vinden."
Reactie: Het opstellen van de *Routeplanner Energietransitie 2020-2050* is een proces dat helemaal parallel heeft gelopen aan dat van de Omgevingsvisie, dit maakt dat de twee elkaar hebben gekruist. Dit neemt niet weg dat voor het opstellen van beide documenten dezelfde bronnen zijn gebruikt. Dit heeft er dan ook toe geleid dat er onder de beweging "Nieuwe Energie"

een aantal kaderstellende ontwikkelprincipes zijn neergezet waartoe de *Routeplanner Energietransitie 2020-2050* zich uitstekend verhoudt.

Commissie m.e.r.: "De Commissie beveelt aan om de opzet van het informatiesysteem uit te werken en te koppelen aan de effectbeoordeling en de criteria voor het doelbereik, zodat de visie beter geëvalueerd, en indien nodig, geactualiseerd kan worden."
Parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met planMER zijn we bezig geweest met de ontwikkeling van een doorlopende effect-monitor. Deze monitor zal gaan functioneren als 'vinger-aan-de-pols'. De informatie uit het planMER en de hierin toegepaste indicatoren zijn ook basis geweest voor de effect-monitor. Deze monitor zal naar verwachting in het voorjaar 2019 operationeel worden.

Commissie m.e.r.: "De Commissie beveelt aan om de samenvatting van het MER aan te vullen met de belangrijkste zaken uit het MER: de hoofdpunten van de visie, de daarvoor onderzochte alternatieven en hun milieueffecten."
Reactie: Wij zijn van mening dat de digitale samenvatting alle benodigde informatie bevat, we hebben naar aanleiding van dit advies echter wel de digitale samenvatting aangepast zodat de essentie helderder word weergegeven.

Omgevingsvisiemonitor NH2050
Zoals beschreven in de Eindconcept Omgevingsvisie NH2050 geadviseerd door de commissie m.e.r., werken we aan de Omgevingsvisiemonitor NH2050. Deze monitor beschrijft hoe de leefomgeving er voor staat. Als eerste bouwsteen wordt hiervoor de planMER gebruikt. In de planMER is immers aan de hand van een aantal indicatoren het kwaliteitsniveau van de leefomgeving gemeten en voorzien van een kwaliteitsoordeel. Hoofddoel van de visie is het bereiken van een balans tussen economische groei en leefbaarheid. Economische indicatoren die raken aan de fysieke leefomgeving zoals werklocaties, circulaire economie, de bereikbaarheid van mainports en duurzame landbouw zijn opgenomen in de planMER. Om ook een beeld te geven van de macro-economische ontwikkelingen wordt een aantal macro-economische indicatoren, zoals de economische groei en de ontwikkeling van de werkgelegenheid toegevoegd aan de Omgevingsvisiemonitor NH2050.

Het oordeel over de huidige situatie in de planMER is echter, vanwege het abstractieniveau, veelal gebaseerd op expert-judgement. Met de monitor willen we, in navolging van het advies van de Commissie MER, de stap maken naar (zo veel mogelijk) data of kaart gedreven indicatoren. Deze indicatoren worden in een dashboard weergeven. Dit 'vinger-aan-de-pols-systeem' maakt inzichtelijk of de verschillende (deel)ambities gedurende de looptijd van de visie worden behaald. De Omgevingsvisiemonitor biedt zo een basis om in de loop van de tijd, indien nodig, extra maatregelen te nemen. Een rapportage met een analyse van de ontwikkelingen wordt iedere vier jaar aan PS aangeboden, voor het eerst in 2022.

Notitie

Contactpersoon	Tijmen van de Poll (Royal HaskoningDHV) en Joost de Jong (Tauw)
Datum	2 oktober 2018
Kenmerk	N001-1262850JAJ-V02

Oplegnotitie bij planMER Omgevingsvisie NH2050

In opdracht van de provincie Noord-Holland hebben Tauw en Royal HaskoningDHV (RHDHV) het planMER opgesteld bij de omgevingsvisie NH2050. De Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie m.e.r.) heeft een concept advies gegeven over het planMER.[1] De Commissie stelt in haar advies dat op enkele punten informatie ontbreekt om het milieubelang integraal mee te kunnen wegen bij het besluit over de Omgevingsvisie NH2050. Deze punten hebben de provincie Noord-Holland, Tauw en RHDHV besproken met de Cie m.e.r. Op basis van dit gesprek zal de Cie m.e.r. haar advies definitief maken. De provincie Noord-Holland heeft aan Tauw en RHDHV gevraagd om de omgang met enkele punten uit het advies van de Cie m.e.r. te beschrijven. Die punten zijn in deze notitie beschreven.

Beschrijving van de afgevallen alternatieven

Wat zei de commissie?
Het MER geeft aan dat alternatieven voor de visie zijn onderzocht in de vorm van drie verhaallijnen voor de ontwikkeling van Noord- Holland. Maar het MER beschrijft niet waarom deze zijn afgevallen en hoe het milieubelang daarin is meegewogen.

Reactie
Voorafgaand aan de plan-m.e.r. heeft in de Koersfase van het omgevingsvisieproces een strategische afweging over de koers en ambities plaatsgevonden. Dat is gedaan op basis van drie verhaallijnen. De verhaallijnen kijken elk vanuit een dominante invalshoek in samenhang naar de opgaven zoals die uit de Verkenningen NH2050 naar voren zijn gekomen. De opdracht vanuit de Omgevingswet en vanuit de door Provinciale Staten vastgestelde startnotitie is om een integrale visie op te stellen. Daarom wordt in elke verhaallijn doorgeredeneerd op alle mogelijke consequenties van een ambitie en komen alle opgaven uit de Verkenningen NH2050 erin aan bod. De drie verhaallijnen zijn:

1. Gezond en veilig Noord-Holland (gezondheid en veiligheid zijn het belangrijkst);
2. Economisch duurzaam Noord-Holland (langdurige welvaart is het belangrijkst);

[1] Commissie voor de m.e.r., 2018, Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 advies eindconcept. 3275-ts(5), 11 september 2018.

3. Karakteristiek Noord-Holland (bestaande omgevingskwaliteit is het belangrijkst).

Deze drie verhalen zijn als strategische alternatieven gebruikt bij het vaststellen van de koers voor de omgevingsvisie, onder andere bedoeld om de grenzen van het speelveld te ve rkennen en de keuzes en consequenties van uitersten in beeld te brengen. De verhaallijnen zijn kwalitatief op kansen en consequenties beoordeeld, zie als voorbeeld onderstaande uitsnede uit het Discussiedocument; Drie verhaallijnen op weg naar de Koers NH2050.

	GEZOND EN VEILIG		ECONOMISCH
	Keuze	Kansen/consequentie	Keuze
Bodemdaling	> De bodemdaling in de veenweide gebieden is niet meer houdbaar. In deze gebieden wordt het peilbeheer aangepast om de bodemdaling te stoppen. Er zal nieuw functioneel gebruik moeten komen passend bij het waterpeil (functie volgt peil) > In de overige gebieden moet bij locatie keuze en aanleg/bouw rekening gehouden worden met bodemdaling	> Meer ruimte voor (water)recreatie in de veenweide gebieden rondom Amsterdam dan nu het geval is. > Vermindering van de CO_2 uitstoot > Geen melkveehouderijen meer in de veenweide gebieden (en geen weidevogels) > Extra beheer-/onderhoudskosten bij het "bodemdalingsbestendig" ontwikkelen	> Bodemdaling in de veengebieden rond Amsterdam is niet meer houdbaar. > Aanpassing peilbeheer om dit tegengegaan: ver-natten > De veenweide gebieden krijgen een recreatieve functie ten dienste van de stad en het vestigingsklimaat van de MRA: Wetlandsafari's (tenzij andere vormen van agrarisch gebruik een hogere toegevoegde waarde hebben)
Klimaatadaptatie	> Hittestress in de steden is een groot gezondheidsprobleem, om dit tegen te gaan moet er meer water en groen de stad in worden gebracht (Groene daken/gevels en minder verharding in de straten). Dit draagt meteen ook bij aan de wateropvang-capaciteit ten tijde van clusterbuien > (Water)veiligheid wordt een belangrijke factor in de locatie keuze van ontwikkelingen dit is niet meer enkel een economische afweging > Om het overstromingsrisico te beperken zetten we in op het water robuust maken van het "achterland" (een extra eis bij nieuwe ontwikkelingen) en van vitale infrastructuur en voorzieningen.	> Een veilig(er) Noord-Holland > Met het toevoegen van groen en blauw in de stad zal ook de biodiversiteit toenemen > Er is een positieve correlatie waterkwantiteit en -kwaliteit > Extra "spelregels" voor bedrijven en woningbouw t.b.v. de (water)veiligheid en bescherming tegen wateroverlast kan ten koste gaan van vestigingsklimaat > Eisen voor fundering, koeling en zetting van infrastructuur > Extra afwegingsaspect bij locatiekeuze > Het landschap moet beter worden ingericht voor (incidentele) waterberging > Belangrijke (vitale) Infrastructuur op hoogte en absoluut niet ondergronds: Impact op verschijningsvorm van het landschap > Hogere kosten om heel NH water robuust te maken	> Beschermen van infrastructuur zodat deze blijft functioneren bij wateroverlast en calamiteiten > Grote economisch clusters extra beschermen i.v.m. hoge economische schade bij calamiteiten > Locatie keuze is en blijft hoofdzakelijk een economische afweging: technisch water robuust maken > Groen en water meer integreren in de stad: groene daken en gevels. > Beperkte mogelijkheden in de openbare ruimte door grote verdichtingsopgave. > Economisch rationele omgang met verdroging: zoetwater-intensieve bedrijven moeten zelfvoorzienend worden.

Kansen en consequenties zijn hier vooral beschreven in termen van gevolgen voor de leefomgeving. Hiermee zijn op systematische wijze de effecten van de verschillende verhaallijnen in beeld gebracht. Aan de hand daarvan is op 9 oktober 2017 het debat gevoerd in Provinciale Staten. Er is niet gekozen voor één van de verhaallijnen als Koers, omdat de verhaallijnen waren bedoeld om consequenties van de ambities in samenhang in beeld te brengen. Er zijn elementen uit alle verhaallijnen gebruikt (wetende wat de kansen en consequenties van daarvan zijn) bij het opstellen van de definitieve Koers NH2050. Na het vaststellen van Koers NH2050 hebben de verhaallijnen hun doel volbracht en hebben ze geen functie meer. Feitelijk is er vanaf het moment van vaststelling van de koers één nieuwe verhaallijn: Koers NH2050. Daarom heeft het planMER

geen rol meer gehad afwegingskader voor alternatieven voor de Omgevingsvisie. Die rol is al vervuld door het genoemde Discussiedocument. Het planMER beschrijft dan ook de effecten van één alternatief: het voornemen zoals opgenomen in de Ontwerp Omgevingsvisie.

Doelbereik van de ontwikkelprincipes/Gat tussen opgaven en mogelijkheden van provincie/nadere verkenning opgaven provincie

Wat zei de commissie?
Uit het MER blijkt dat veel ambities met de huidige ontwikkelprincipes niet gehaald worden. Het MER onderzoekt niet of de ambities met verdergaande beleidsopties van de provincie, zoals maximale inzet op opwekking van hernieuwbare energie, wél kunnen worden gehaald.

Reactie
Voor meerdere ambities geldt dat de opgave dermate groot is, dat het een inspanning vergt op alle besluitvormingsniveaus: van rijk, tot provincies, gemeenten en waterschappen (soms ook op Europees niveau). Alleen inzet van de provincie is in die gevallen naar verwachting niet toereikend om de ambities te halen. In het planMER worden aanbevelingen gedaan om leefomgevingskwaliteiten te verbeteren. Het is aan de provincie om daar verder mee aan de slag te gaan met de uitwerking van het beleid in programma's. De aanbevelingen bevatten concrete aanknopingspunten voor de provincie om haar bijdrage aan het halen van ambities te vergroten. Ook al kan de provincie ambities niet in haar eentje halen, zij kan wel een voortrekkersrol vervullen, haar beïnvloedingsmogelijkheden maximaliseren en zo samen met partners doen wat kan om ambities zoveel als mogelijk te behalen. Een voorbeeld van een concrete uitwerking van het beleid dat inmiddels in gang is gezet, is het programma bodemdaling. Daarin neemt de provincie een voortrekkersol om samen met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn, de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. Provinciale Staten van Noord-Holland hebben € 1 miljoen extra beschikbaar gesteld voor het Innovatieprogramma Veen, met een onderzoeklocatie in het Zuiderveen bij Nauerna en bij een veehouder in Assendelft. Ook gaat de provincie aan de slag in bestaande gebiedsgerichte projecten, in Westzaan en in Waterland-Oost.

Navolgbaarheid van effectscores
In paragraaf 3.4 'Wijze waarop effecten, doelbereik en strijdigheden zijn beoordeeld' van het planMER NH2050 is beschreven welke stappen zijn gezet om de ontwikkelprincipes op effecten te beoordelen en om het doelbereik (behalen van de ambities) van de omgevingsvisie te beoordelen. De effectbeoordeling is kwalitatief uitgevoerd op basis van een deskundigenoordeel.
Voor de beschrijving van de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO) per milieuthema zijn experts van Tauw-RHDHV en Goudappel Coffeng ingezet. Zij hebben op basis van de Verkenningen NH2050 en waar nodig aanvullende bestaande en beschikbare informatie beoordeeld in hoeverre er met betrekking tot de indicatoren uit het beoordelingskader problemen en knelpunten optreden en verwacht worden. Op basis daarvan zijn met 'stoplichtkleuren' kwaliteitniveaus toegekend. De stoplichtkleuren representeren op hoofdlijn wat het kwaliteitniveau is en hebben voor een signalerende functie. De HSAO's zijn vervolgens op kwaliteit en compleetheid beoordeeld door de experts op het betreffende thema van de provincie Noord-

Holland. Waar nodig zijn de HSAO's daarop aangescherpt. Vervolgens zijn in verschillende expertsessies ook weer op kwalitatieve wijze de kansen en risico's op positieve en negatieve effecten van het nieuwe beleid (ontwikkelprincipes) beoordeeld. Dat is gedaan door op systematische wijze de ontwikkelprincipes met de indicatoren uit het beoordelingskader te confronteren, zie als voorbeeld onderstaande uitsnede van de gebruikte beoordelingstabel.

PlanMER NH2050 | Effectbeoordeling m.e.r.-criteria

	Ontwikkelprincipes NH2050	Sturingsmogelijkheid provincie	Klimaatverandering					Bodem en water				Gezondheid				
			Wateroverlast	Overstromingsrisico	Hittestress	Verdroging	Verzilting	Bodemkwaliteit en vruchtbaarheid	Bodemdaling	Kwaliteit en kwantiteit grondwater	Kwaliteit en kwantiteit oppervlaktewater	Luchtkwaliteit	Geluid	Geur	Lichthinder	Externe
1	Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij het draagvermogen en de karakteristiek van het landschap.	●	0	N.v.t.	0	0	N.v.t.	0	0	0	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v
2	Nieuwe ontwikkelingen zijn zoveel mogelijk natuur-inclusief.	●	+	N.v.t.	+	+	N.v.t.	+	N.v.t.	+	+	0	0	0	N.v.t.	N.v
3	Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zoveel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten.	●	N.v.t.	0	0	0	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	+	+	0	0	0
5	Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid aan kustlandschappen en dus bij de karakteristieken van het betreffende kustlandschap en het aanliggende grote water.	●	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v
6	Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen.	●	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	0	N.v.t.	0	0	N.v.t.	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v
7	Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met het oog op robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren.	●	+	N.v.t.	+	+	0	0	0	+	+	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v
8	Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd.	●	-	N.v.t.	-	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	0	+	N.v.t.	0	0
9	Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, met name in het regionaal OV en															

Aan de werksessies hebben experts van milieuthema's als klimaat, energie, mobiliteit en ecologie van zowel de provincie als Tauw-RHDHV en Goudappel Coffeng bijgedragen, evenals het kernteam van de omgevingsvisie de provincie en de MER-adviseurs van Tauw-RHDHV. In gezamenlijkheid zijn in een werksessie allereerst de effecten bepaald per ontwikkelprincipe op de indicatoren van een milieuthema. Deze werkvorm bood de mogelijkheid om discussies over een effect direct te voeren en om samen te bepalen of een specifiek ontwikkelprincipe voor een indicator een kans biedt op een verbetering (+), niet of nauwelijks kans biedt op relevante effecten en/of een wisselend beeld geeft in de provincie (0) of een risico biedt op een verslechtering (-). Nadat de effecten van de ontwikkelprincipes op de indicatoren van een milieuthema in beeld waren, is bepaald of het kwaliteitsniveau van de indicator vanwege de omgevingsvisie is gewijzigd ten opzichte van het kwaliteitsniveau van de autonome ontwikkeling.
In een later stadium hebben de experts beleidsopties en mitigerende maatregelen aangedragen voor specifieke indicatoren waar ook met de omgevingsvisie het kwaliteitsniveau nog slecht blijft, om zo knelpunten te verminderen of weg te nemen.

Monitoring

Wat zei de commissie?
De Commissie beveelt aan om de opzet van het informatiesysteem uit te werken en te koppelen aan de effectbeoordeling en de criteria voor het doelbereik, zodat de visie beter geëvalueerd, en indien nodig, geactualiseerd kan worden.

Reactie
De Omgevingsvisie is onderdeel van onderstaande provinciale beleidscyclus. Na vaststelling van Omgevingsvisie (beleidsbeslissing) geeft de provincie samen met haar partners verder invulling en uitvoering van het beleid (beleidsuitvoering). In een vierjaarlijkse Omgevingsvisiemonitor NH2050 monitort de provincie hoe de leefomgeving er in Noord-Holland voor staat. Als ambities onvoldoende worden waargemaakt, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan wil de provincie zich inzetten om de uitvoering van de acties te versterken. Bijstellen van de visie is alleen aan de orde bij trendbreuken of radicale veranderingen.

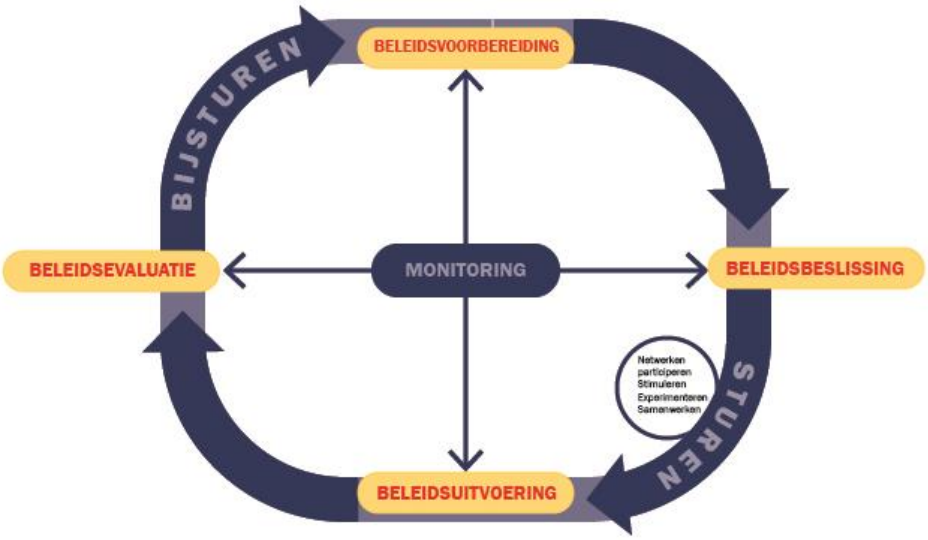

De provincie Noord-Holland werkt op dit moment aan de Omgevingsvisiemonitor 2050. Deze monitor beschrijft hoe de leefomgeving er voor staat. Als eerste bouwsteen wordt hiervoor het planMER gebruikt. In het planMER is het kwaliteitsniveau van de leefomgeving beoordeeld voor een keur aan thema's en indicatoren. Hoofddoel van de omgevingsvisie is het bereiken van een balans tussen economische groei en leefbaarheid. Economische indicatoren die raken aan de fysieke leefomgeving zoals werklocaties, circulaire economie, de bereikbaarheid van mainports en duurzame landbouw zijn opgenomen in het PlanMER. Om ook een beeld te geven van de macro-economische ontwikkelingen wordt aan de Omgevingsvisiemonitor een aantal macro-economische indicatoren toegevoegd, zoals de economische groei en de ontwikkeling van de werkgelegenheid.

In het planMER zijn de leefomgevingskwaliteiten kwalitatief bepaald op basis van deskundigenoordeel. Met de monitor wil de provincie, in navolging van het advies van de Commissie voor de m.e.r., de stap maken naar (zo veel mogelijk) data of kaart gedreven indicatoren die in een dashboard worden weergegeven. Dit ‘vinger-aan-de-pols-systeem’ moet inzichtelijk maken of de verschillende (deel)ambities gedurende de looptijd van de visie worden behaald. De Omgevingsvisiemonitor moet zo een basis bieden om in de loop van de tijd, indien nodig, extra maatregelen te nemen. Een rapportage met een analyse van de ontwikkelingen wordt iedere vier jaar aan PS aangeboden, voor het eerst in 2022.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 oktober 2018

Onderwerp: Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Kenmerk: 1076848

Bijlagen: 3 (Nota van beantwoording, eindconcept Omgevingsvisie NH2050 en advies commissie m.e.r. incl. reactie van GS en aanvulling op PlanMER)

Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

1. Inleiding

Op 23 mei 2016 hebben Provinciale Staten (PS) de Startnotitie Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld. Daarin is het proces afgesproken om tot een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland te komen.

Het proces bestaat uit vier stappen. Op 21 januari 2017 zijn de Verkenningen NH2050 gepresenteerd aan en besproken in de Statencommissie R&W, waarmee de eerste fase werd afgerond. Het document Verkenningen NH2050 geeft feiten over autonome ontwikkelingen die op de samenleving van Noord-Holland afkomen en formuleert opgaven die daaruit voortvloeien. Dit heeft in het gehele proces van totstandkoming van de Omgevingsvisie het referentiekader gevormd.

De tweede fase was die van het formuleren van de koers voor de Omgevingsvisie. Deze fase is afgerond met de vaststelling van Koers NH2050. Met Koers NH2050 hebben Provinciale Staten vanuit hun kaderstellende rol halverwege het proces de hoofdrichting van onze Omgevingsvisie bepaald door de ambities en doelen te formuleren die leidend moeten zijn voor onze Omgevingsvisie.

Als derde stap is Koers NH2050 uitgewerkt in de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050. In de Ontwerp Omgevingsvisie zijn de in Koers NH2050 geformuleerde langetermijnambities vertaald naar een aantal generieke randvoorwaarden en principes over de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland en een vijftal bewegingen naar de toekomst toe. In deze bewegingen worden steeds in samenhang een aantal ambities uit de Koers NH2050 beschreven samen met een aantal ontwikkelprincipes en randvoorwaarden die daar richting aan geven. Deze fase is afgesloten met een tweetal participatiebijeenkomsten van Provinciale Staten met raadsleden en algemeen bestuursleden van waterschappen ter voorbereiding van de bespreking van de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 in de commissie R&W.

Als vierde en laatste stap is de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 na bespreking in de commissie R&W op 18 juni 2018 samen met het bijbehorende PlanMER ter inzage gelegd voor een periode van zes weken. Op 14 juni hebben we per brief met kenmerk 1076848/1084996 het ontwerp en het PlanMER ter informatie aan PS gezonden.
In totaal zijn 108 zienswijzen ingediend. GS hebben op alle ingediende zienswijzen antwoorden geformuleerd en deze antwoorden zijn gebundeld in de Nota van Beantwoording. Op basis van de ingediende zienswijzen worden in de Nota van Beantwoording een aantal wijzigingen voorgesteld in zowel tekst als kaartbeelden van de Ontwerp Omgevingsvisie.

Deze wijzigingen zijn in de bijgevoegde Omgevingsvisie NH2050 gemarkeerd. De Nota van Beantwoording en de Omgevingsvisie NH2050 worden ter vaststelling aan PS voorgelegd. Met de vaststelling door PS wordt het proces van de Omgevingsvisie NH2050 afgerond.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Beknopte inhoud Omgevingsvisie NH2050
In de Omgevingsvisie NH2050 zijn de in Koers NH2050 geformuleerde langetermijnambities vertaald naar een aantal generieke randvoorwaarden en principes over de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland en een vijftal bewegingen naar de toekomst toe. In deze vijf bewegingen waarin in samenhang een aantal ambities uit de Koers NH2050 worden beschreven samen met een aantal ontwikkelprincipes en randvoorwaarden. De hoofdambitie is de balans tussen economische groei en leefbaarheid. De aan de visie gekoppelde sturingsfilosofie is 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'.
In de wetenschap dat de wereld waarmee Noord-Holland is verbonden continu verandert, geven deze bewegingen en ontwikkelprincipes enerzijds richting – en daarmee houvast naar een onbekende toekomst –, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. We presenteren dus geen eindbeeld voor 2050. Deze visie laat in algemene zin wel zien wat onze ontwikkelprincipes en randvoorwaarden zijn voor de hele provincie om een hoge leefomgevingskwaliteit te bieden. Deze principes en randvoorwaarden zijn overkoepelend: ze gelden voor de hele provincie. Hierbij komen de thema's gezondheid, veiligheid, klimaatadaptatie en landschap aan bod, alsook een aantal generieke principes voor het gebruik van de fysieke leefomgeving. Daarnaast schetsen we in de vijf samenhangende bewegingen naar de toekomst toe hoe we omgaan met opgaven die op onze samenleving afkomen en die we willen faciliteren.
Het gaat om de volgende vijf bewegingen:
· **Dynamisch Schiereiland** – hier is het benutten van de unieke ligging leidend waarbij de kustverdediging voorop staat en waar toeristische en recreatieve kansen benut kunnen worden en natuurwaarden worden toegevoegd.
· **Metropool in ontwikkeling** – hierin beschrijven we hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad gaat functioneren en dat de reikwijdte van de metropool groter wordt. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem vergroten we de agglomeratiekracht.
· **Sterke kernen, sterke regio's** – deze beweging gaat het over de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden.
· **Nieuwe energie** – deze beweging gaat het over het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie.
· **Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving** - deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agri-foodsector.

Tenslotte beschrijven we in het hoofdstuk 'Van visie naar uitvoering' hoe we de lange termijn ontwikkelprincipes vertalen naar uitvoering voor de korte termijn (0-5 jaar). Dit gebeurt onder meer in de vorm van uitvoeringsprogramma's, regionale samenwerkingsagenda's en de Omgevingsverordening waarin we de mogelijkheid hebben ontwikkelprincipes te vertalen naar regels die juridisch doorwerken op anderen. De uitvoering monitoren wij en passen we elke twee jaar aan, op basis van de voortgang. Ook monitoren we in de vierjaarlijkse Omgevingsvisiemonitor NH2050 hoe de leefomgeving in Noord-Holland er voor staat. Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan kunnen we de uitvoering van onze acties versterken. Bijstellen van de Omgevingsvisie zelf is alleen aan de orde bij radicale veranderingen of trendbreuken.
Per beweging hebben we een aanzet beschreven voor de mix aan instrumenten die we kunnen en willen inzetten. De bedoeling is om met het aantreden van een nieuw College in het voorjaar van 2019 een definitief en actueel overzicht vast te stellen van de acties die we in de komende Collegeperiode (2019-2023) voorstaan. Dit zal gelijktijdig plaatsvinden met de besluitvorming over de Omgevingsverordening (medio/eind 2019).

Vervolgens kunnen deze acties begin 2021 geactualiseerd worden, aan de hand van de actualisatie van de Omgevingsverordening, naar aanleiding van de Omgevingswet die dan in werking treedt.

Zienswijzen en Nota van Beantwoording
Van 11 juni tot en met 31 juli 2018 heeft de Ontwerp Omgevingsvisie NH2050 ter inzage gelegen. In totaal zijn er 108 zienswijzen ingediend. Afkomstig van vele verschillende stakeholders, zoals gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, burgers en ondernemers. Naast de opmerkingen en voorstellen tot wijziging van de visie, worden in veel zienswijzen complimenten geuit voor het proces dat doorlopen is en de inhoud van de Omgevingsvisie die het resultaat is van dat proces. Ook worden er regelmatig voorstellen gedaan voor verdere samenwerking op verschillende onderwerpen, projecten en programma's. GS hebben op alle ingediende zienswijzen een reactie geformuleerd. Deze zijn gebundeld in de Nota van Beantwoording, waarin de voorgestelde reactie per zienswijze wordt weergegeven. Als inleiding op de Nota van Beantwoording wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste rode draden en majeure discussiepunten die uit de zienswijzen naar voren komen.

Sommige zienswijzen geven aanleiding tot het aanbrengen van een wijziging in de Omgevingsvisie, in de tekst of een kaartbeeld. In de Nota van Beantwoording geven wij per zienswijze expliciet in reactie aan of en zo ja, welke wijziging wordt voorgesteld. Tevens is een lijst met kaartwijzigingen opgenomen. In de definitieve versie van de Omgevingsvisie NH2050 die nu ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, zijn alle voorgestelde wijzigingen gemarkeerd.

In de Nota van Beantwoording worden geen fundamentele wijzigingen van de Omgevingsvisie voorgesteld. Wel wordt in sommige gevallen voorgesteld om een ontwikkelprincipe iets aan te scherpen, te nuanceren of te verduidelijken.

Advies commissie m.e.r.
De commissie m.e.r. heeft een aantal inhoudelijke/procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en in een aanvulling op het planMER. Daarnaast geeft de commissie een aantal adviezen en aandachtspunten gericht op de toekomst:

- Hoewel de commissie constateert dat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is, en aangeeft dat het begrijpelijk is dat ook het planMER dat is, wordt ook geconstateerd dat de meerwaarde van een planMER in dit stadium beperkt is vanwege het abstractieniveau van de visie en planMER. Daarom is het van belang dat wanneer het beleid met de verdere uitwerking van de visie concreter wordt, waar nodig weer een plan- of projectMER uitgevoerd gaat worden om ervoor te zorgen dat ook dan het milieubelang nog steeds volwaardig en integraal wordt meegenomen.
- De commissie adviseert een informatiesysteem uit te werken gekoppeld aan de doelen uit de Omgevingsvisie. Dit advies van de commissie nemen we over; parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met planMER is gewerkt aan de ontwikkeling van een doorlopende effectmonitor, de Omgevingsvisiemonitor NH2050 . Deze monitor krijgt een signalerende functie: een 'vinger-aan-de-pols'. De informatie uit het planMER en de hierin toegepaste indicatoren vormen de basis voor de effectmonitor. De monitor zal naar verwachting in het voorjaar 2019 operationeel worden.

Intrekken bestaande strategische visies
In de door PS vastgestelde Startnotitie is afgesproken dat, in lijn met de Omgevingswet, de bestaande sectorale strategische visies die toezien op (onderdelen van) de fysieke leefomgeving opgaan in de Omgevingsvisie. Dit betekent dat in principe met de vaststelling van de Omgevingsvisie de volgende provinciale visies komen te vervallen: Structuurvisie Noord-Holland 2040, Provinciaal Milieu Beleidsplan 2015 – 2018, Provinciaal Verkeer en Vervoerplan en de Agenda Groen.
De Provinciale Ruimtelijke Verordening blijft ook na intrekken van de Structuurvisie van kracht. Inmiddels is gestart met het opstellen van de Omgevingsverordening, die volledig zal aansluiten op de Omgevingsvisie. De Omgevingsverordening wordt in twee stappen in lijn gebracht met de Omgevingsvisie. De eerste tranche zal eind 2019 ter vaststelling aan PS worden voorgelegd.

De tweede tranche is voorzien eind 2020, zodat bij van kracht worden van de Omgevingswet op 1 januari 2021, alle relevante verordeningen in de Omgevingsverordening zijn opgenomen, passend bij de ambities uit de Omgevingsvisie.
Specifiek valt voor de volgende te vervallen beleidskaders het volgende op te merken. De Agenda Groen wordt in lijn met de afspraken in de Startnotitie ingetrokken. Omdat de Wet natuurbescherming (die vooralsnog niet opgaat in de Omgevingswet) vereist dat provincies een 'provinciale natuurvisie' vaststellen, en de Agenda Groen als zodanig was bestempeld, is het noodzakelijk een nieuw document aan te wijzen als provinciale natuurvisie. Omdat wij het – gelet op de gewenste integratie van beleid – onwenselijk achten om een separate provinciale natuurvisie vast te stellen, wordt voorgesteld om de Omgevingsvisie, in samenhang met het jaarlijks door Provinciale Staten vast te stellen Programma Natuurontwikkeling, als zodanig te bestempelen. De Omgevingsvisie bevat de kaders van het provinciale natuurbeleid vanuit een integraal perspectief; het Programma Natuurontwikkeling werkt deze uit. Beide documenten worden door Provinciale Staten vastgesteld en bij de totstandkoming ervan is een grote groep belanghebbenden betrokken geweest.

In één geval- de Watervisie 2021- is sprake van een uitzondering op het uitgangspunt in de Startnotitie. Dit heeft te maken met het feit dat op basis van de nu nog geldende wetgeving (tot inwerkingtreding van de Omgevingswet) het nodig is om de programmatische en uitvoeringsgerichte onderdelen van de bestaande Watervisie nog te laten voortbestaan. De betreffende onderdelen richten zich specifiek op een aantal uitvoeringsacties die een wettelijke verplichting zijn. Door het uitvoeringsgerichte karakter passen deze onderdelen niet in een strategische lange termijnvisie als de Omgevingsvisie NH2050, maar eerder in een programma dat daaronder hangt.

Specifiek voor de Watervisie 2021 geldt dat deze dus nog enige tijd zal blijven bestaan naast de Omgevingsvisie NH2050 en dus nog niet wordt ingetrokken. Reden hiervan is dat Watervisie 2021 een taakstellend uitvoerend karakter heeft, waarmee door Provinciale Staten wordt voldaan aan de verplichtingen van de Waterwet (art. 4.4) en de Kaderrichtlijn Water. De hoofdstukken in Watervisie 2021 leiden aan het einde tot uitvoeringsacties, 'Wat doen we in de planperiode (2016-2021)'. Deze acties leveren een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelen uit de Omgevingsvisie en zijn op geen enkel punt strijdig ermee. Watervisie 2021 zal, gekoppeld aan de wettelijk verplichte KRW cyclus, aan het einde van de huidige 6-jarige planperiode worden vervangen door een volgend waterprogramma. De naam 'watervisie' wordt dan als gevolg van het opgaan van de waterwet in de Omgevingswet vervangen door 'waterprogramma'. Zo lang dit programma nog niet is vastgesteld, is het nodig de Watervisie 2021 te laten voortbestaan en te beschouwen als de programmatische uitwerking van het thema water uit de Omgevingsvisie.

Voor de Woonvisie en andere beleidskaders zonder wettelijke grondslag geldt dat ze na vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 in lijn moeten worden gebracht met de Omgevingsvisie. Dit gebeurt in de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie en zal veelal in programma's vorm krijgen. Vanwege het ontbreken van de wettelijke grondslag om een Woonvisie op te stellen, is geen expliciet besluit voor intrekking, zoals in de Startnotitie aangekondigd, vereist.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De Omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie met heel veel anderen gemaakt. In alle fasen van het proces hebben we in grotere en kleinere bijeenkomsten, werkateliers en bestuurlijke overleggen het gesprek gevoerd over en samengewerkt aan de Omgevingsvisie NH2050. In totaal zijn ongeveer 500 vertegenwoordigers van gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, GGD's, waterschappen en belangenorganisaties uit de profit- en non-profitsector betrokken geweest bij de totstandkoming. Specifiek in de fase van het opstellen van de Ontwerp Omgevingsvisie zijn, naast alle kleinere sessies, twee grote congressen georganiseerd: een bestuurlijk congres op 8 februari 2018 en een ambtelijk congres op 17 april 2018.

Daarnaast hebben PS ter voorbereiding op de bespreking van de Ontwerp Omgevingsvisie in de commissie R&W een tweetal participatiebijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten en waterschappen op 22 en 23 mei 2018.

Om de betrokkenheid van met name gemeenten en waterschappen bij onze Omgevingsvisie goed te borgen, namen aan de ambtelijke projectgroep die de Omgevingsvisie daadwerkelijk heeft opgesteld ook vertegenwoordigers deel van gemeenten uit de verschillende regio's in Noord-Holland en de drie Noord-Hollandse waterschappen.

Naast de participatie van alle professionele stakeholders, hebben we tussen 1 maart 2017 en 1 juni 2018 onder de noemer Jouw Noord-Holland een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd, gericht op de inwoners van Noord-Holland.
De campagne bestond uit drie representatieve panelonderzoeken onder respectievelijk 1600, 1400 en 1447 Noord-Hollanders. Daarnaast kent de campagne een aantal niet-representatieve activiteiten die kleuring beoogden te geven aan het publieke debat. Live-gesprekken in klein verband (Huiskamers van Noord-Holland) en groot verband (op tweemaal op Bevrijdingspop in Haarlem en Sail Den Helder). Tevens is er een platform ingericht op Facebook, waar uiteindelijk ruim 11.500 volgers (peildatum 8 mei 2018) berichten postten.
Alle beschikbare verslagen van de bijeenkomsten met professionals, bestuurders, alsmede de uitkomsten van panelonderzoeken en verslagen van de huiskamers van Noord-Holland en impressies van de grote evenementen, zijn te vinden op www.noord-holland.nl/omgevingsvisie.

Gezien het intensieve maakproces en de impact die we willen dat uitgaat van de Omgevingsvisie NH2050 op de Noord-Hollandse samenleving, zal ook na vaststelling van de visie door PS extra aandacht gegeven worden aan communicatie over de visie. Er wordt een publieksvriendelijke versie gemaakt van de visie in verschillende vormen (tekst, film) en regionale media zullen benaderd worden. Ook zal op 8 februari 2019 een afsluitend congres worden georganiseerd.

Aan de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 zijn geen directe financiële consequenties verbonden. Uiteraard zullen voor de inzet van de verschillende instrumenten die uitvoering gaan geven aan de visie, bijvoorbeeld uitvoeringsprogramma's en regionale samenwerkingsagenda's, wel financiële middelen nodig zijn. De toedeling van deze middelen maakt in principe onderdeel uit van de jaarlijkse begrotingscyclus.

4. Proces en procedure

PS stellen de Omgevingsvisie NH2050 en bijbehorende Nota van Beantwoording vast, zoals ook vastgesteld in de Startnotitie. Op basis van de vastgestelde Nota van Beantwoording zullen GS vervolgens iedere indiener van een zienswijze een schriftelijk antwoord sturen. Omdat de Omgevingsvisie een zelfbindende visie is en dus geen directe doorwerking heeft op anderen, is tegen dit besluit geen beroep mogelijk.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 72-2018

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 9 oktober 2018;

Gelet op artikel 2.2 Wet ruimtelijke ordening, artikel 1.7 Wet natuurbescherming, artikel 4.4 Waterwet, artikel 5 Planwet verkeer en vervoer en artikel 4.9 Wet milieubeheer;

Besluiten (A36, A44, A50, A51-2018):

A36-2018:
de tekst behorende bij ontwikkelprincipe 2:
"Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan bestaan uit terugdringing van emissies, nutriëntenmanagement (om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen tegen te gaan), circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

te wijzigen in:

"Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

A44-2018:
De tekst van paragraaf Programma's, luidende
"Een programma wordt door CS vastgesteld. Het dient ter operationalisering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie . Het is enerzijds een beleidsdocument, namelijk uitwerking van strategische doelen uit de visie en anderzijds gericht op uitvoering in de vorm van maatregelen en concrete voornemens om die doelen te realiseren (pag. 66)"

te vervangen door de volgende tekst:

"Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid, en anderzijds uitvoeringsdocumenten, met maatregelen en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS."

A50-2018:
De volgende randvoorwaarde te schrappen:
"Onderdeel van het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel vormt de 50/50-verdelingsregel. Die regel houdt in dat de milieu- winst die de luchtvaartsector tot 2020 heeft gerealiseerd voor 50 procent ten goede komt aan de omgeving; de overige 50 procent mag de sector gebruiken voor een verantwoorde groei van de luchthaven." (pag. 37)

A51-2018:
De passage op pag. 67, laatste bolletje, die begint met 'De uitwerking' en eindigt met 'uitgewerkt.' als volgt te wijzigen:

"De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, *alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur)landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen.*"

Besluiten geamendeerd A55 en A57-2018:

1. de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie NH2050 vast te stellen;

2. de Omgevingsvisie NH2050, inclusief de naar aanleiding van de Nota van Beantwoording voorgestelde wijzigingen, vast te stellen als een plan of visie op grond van:

    - artikel 2.2 Wet ruimtelijke ordening;
    - artikel 1.7 Wet natuurbescherming
    - artikel 4.4 Waterwet;
    - artikel 5 Planwet verkeer en vervoer;
    - artikel 4.9 Wet milieubeheer;

    A55-2018: met dien verstande dat in de navolgende tekst op pagina 20 van de Omgevingsvisie,

    "We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimte/ijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. ***In principe onderkennen we twee soorten gebieden.*** *In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt.* ***Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.***

    Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is."

    de vetgedrukte zinnen worden vervangen door de respectievelijk:

    "We onderkennen verschillende soorten gebieden."

    en

    "Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes."

A57-2018: met dien verstande dat de navolgende tekst op bladzijde 64,

"Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt zijn, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan zullen we ons er hard voor maken dat de uitvoering van de acties versterkt wordt."

wordt gewijzigd in:

"Als uit de monitoring blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken hoe de ambities wel gehaald kunnen worden en veranderen zo *nodig van rol en instrumenten."*

3. de Structuurvisie Noord-Holland 2040, vastgesteld door Provinciale Staten op 17 mei 2010 en partieel herzien door Provinciale Staten op 15 december 2014, in te trekken;

4. de Agenda Groen, vastgesteld door Provinciale Staten op 11 maart 2013, in te trekken;

5. het Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan, vastgesteld door Provinciale Staten op 1 oktober 2007, in te trekken;

6. het Provinciaal Milieubeleidsplan 2015 – 2018, vastgesteld door Provinciale Staten op 15 december 2014, in te trekken.

Haarlem, 19 november 2018

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

4a. Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Er is al meerdere keren in informele sessies over de Omgevingsvisie gesproken. Nu voor het eerst in de commissievergadering. Alle Gedeputeerden zijn aanwezig, zij bepalen zelf wie welke vraag beantwoordt.

Nu volgen de beraadslagingen. De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan de heer Leever.

Eerste termijn:

De heer **Leever** (ONH) vraagt aandacht voor de balans tussen economie, groei en leefbaarheid. De economie is dominant aanwezig, met name de groei. Natuurlijk is het belangrijk, maar in de huidige tijd heeft de economie een te dominante positie. Hier doet de PNH volop aan mee.
In het voorstel Omgevingsvisie 2050 speelt de fysieke leefomgeving een essentiële rol. Zaken zoals natuur, bodem, lucht, water, bouwwerken, cultureel erfgoed en landschap. Maar er is nog veel meer. Naast de fysieke leefomgeving is er ook nog geestelijk-sociale leefomgeving. Hoe we als burgers met elkaar samenleven en omgaan. In deze sociale leefomgeving vindt een groot aantal problemen plaats: armoede, werkloosheid, jeugdproblemen, vereenzaming (vooral bij ouderen) en criminaliteit. De Omgevingsvisie gaat hieraan voorbij.
Integrale aanpak van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie 2050 is een samenvoeging van vele aparte verordeningen en regelingen, waarbij wordt gesuggereerd dat aanvragen van de burger of het bedrijf voor bepaalde activiteiten sneller kunnen worden afgehandeld. Er moeten echter veel zaken bij de beoordeling van een activiteit worden meegenomen. Dit gaat misschien op voor een provincie als Drenthe, maar In een dichtbevolkte provincie zoals Noord-Holland ligt dat anders. Wij moeten met alles rekening houden. Een activiteit moet ook in geografische samenhang worden bekeken. Dit kan inhouden dat de Provincie contact moet opnemen met andere provincies, regio's of gemeenten. Vooral de gemeenten spelen hierbij een rol. Zij zijn het bevoegd gezag voor de meeste activiteiten van burgers en bedrijven met betrekking tot de fysieke leefomgeving. De Provincie heeft een belangrijke bestuurlijk verbindende en regisserende. Ambtenaren moeten integraal geschoold zijn. Dat kost tijd. Bij elk onderdeel van de Omgevingsvisie hoort eigen specifieke kennis. Gaat dat wel lukken?
Dan over de digitalisering. Binnenlands Bestuur heeft meerdere keren naar voren gebracht dat het geen zin heeft om met de Omgevingsvisie te starten als niet alle onderdelen gedigitaliseerd zijn. Hoe staat de Provincie ervoor met digitalisering?
Verschijnsel van krimp en trek naar de grote stad is regelmatig in de media. Beide verschijnselen hebben negatieve gevolgen en bij krimp ontstaat leegstand en nemen voorzieningen af. Bij de trek naar de grote stad zien we de huren en prijzen van woningen extreem stijgen. Alleen tweeverdieners kunnen dit nog betalen. In beide gevallen wordt de samenleving onevenwichtiger in leeftijdsopbouw. ONH zou graag zien dat de provincie daarin sturend optreedt.
Woningbouw. Met de woningtoewijzing heeft de Provincie een middel in handen om daar iets aan te doen. In deze Omgevingsvisie bij de woningtoewijzing staan de MRA en de sterke kernen centraal. Kleinere plaatsen komen niet of te beperkt aan de orde. Vele kleine plaatsen hebben juist een grote behoefte aan woningen en hebben daar ook grond voor, maar de medewerking vanuit de Provincie verloopt stroef. ONH is voor minder woningen naar de grote kernen en de MRA en meer naar de kleinere plaatsen zodat de jeugd daar kan blijven wonen en de samenleving evenwichtig blijft.
Seniorenhuisvesting: aantal 65-plussers neemt in de bevolking nog steeds toe, 20% van Nederland. ONH vindt het nodig dat de Provincie in haar woningtoewijzing rekening houdt met deze groep. Tot 2040 zal deze groep nog toenemen. Meer grotere woningen komen vrij en kleinere seniorenwoningen zijn ideaal voor deze leeftijdsgroep.
Mobiliteit komt uitgebreid aan de orde in de Omgevingsvisie. Ook de fiets krijgt de nodige aandacht. Daar is ONH verheugd over. De ONH wil graag een nieuw onderdeel toevoegen aan de Omgevingsvisie: het Kwaliteitsnetwerk Landbouwverkeer. Niet alleen voor de noordkop, maar voor de hele provincie aanleg van het Kwaliteitsnetwerk Landbouwverkeer. Dat zal bijdragen aan verbetering van de verkeersveiligheid, verkeersafwikkeling, de leefbaarheid en een bewuste locatiekeuze van verkeersaantrekkelijke bestemmingen in het buitengebied. De realisatie van zo'n netwerk is een kwestie van een lange adem, daarom past het juist zeer goed om dit op dit moment op te nemen in de Omgevingsvisie.

De heer **Klein** (CU-SGP) dankt voor de uitgebreide beantwoording door Gedeputeerde Staten.
Hij heeft een vraag aan de commissie. Provinciale Staten hebben de commissie MER opdracht gegeven om het MER rapport van advies te voorzien. Hij heeft geconstateerd dat de commissie dat heeft uitbesteed aan Gedeputeerde Staten. Meer naar ons toe trekken, als Provinciale Staten een

meer centrale rol krijgen in het vragen van het advies, het bekijken van het advies en het discussiëren met Gedeputeerde Staten over het advies.

De **voorzitter** stelt voor om dit op te nemen in de agendacommissie.

Reacties van commissie MER vrij kritisch. Kijken hoe we met verdergaande beleidsopties dichter bij realisatie van onze ambities komen. Vraag aan commissie MER om een pas op de plaats te maken. De reactie van Gedeputeerde Staten daarop was dat dit een onderdeel is van de verdere uitwerking binnen de programma's. CU-SGP wil deze discussie nog voeren met Gedeputeerde Staten vóór definitieve vaststelling van de Omgevingsvisie.
Blij verrast met de inhoud van de reacties, veel ondersteuning voor inzet van de Staten om leefbaarheid en gezondheid als belangrijk principe te hanteren. Tegelijkertijd teleurgesteld over de concept antwoorden. Er wordt vaak verwezen naar de uitwerking van de programma's en voorgesteld om niets te veranderen.
Gezondheid en veiligheid, hogere ambities hanteren. De ambities zelf zijn niet scherper. Waarom stellen we die ambities niet scherper?
Verbaasd over thema Schiphol. Er wordt opgeroepen om leefbaarheid meer prioriteit te geven, om de groei te beperken en te koppelen aan de afname van de uitstoot. In de nieuwe versie van de Omgevingsvisie wordt een stap terug gedaan. Nog geen keuzes te maken en te wachten wat er uit de landelijke overleggen komt. Hiermee wordt het lot van de Noord-Hollander in handen van het rijk gelegd. Wij moeten als provinciale overheid opkomen voor de belangen van Noord-Holland. Wat vinden wij van de uitstoot in de toekomst en de multimodale hub?
Grens A10 woningbouw Amsterdam. Gedeputeerde Staten onderschrijven het inwaartse zoneringsprincipe voor Amsterdam. Tegelijkertijd die grens hanteren. Dit is in tegenspraak met elkaar.
Milieuruimte die nodig is voor de circulaire economie. Lastig om in te schatten hoeveel ruimte er nodig is. Kunnen Gedeputeerde Staten een onderbouwing geven voor de benodigde ruimte voor de milieucategorie bedrijven en waarom is de grens met de A10 zo belangrijk?
Mobiliteit: schaalsprong nemen. Andere modaliteiten stimuleren en sturen op een modal shift. Gedeputeerde Staten zeggen terecht dat één modaliteit niet voldoende is. Dit wordt als argument gebruikt om helemaal niet te sturen. Waarom helemaal niet willen sturen?
Energietransitie: meer scherpte en duidelijkheid bieden. Er wordt geen enkele richting meegegeven. Als reactie op inspraak: wij zien bijvoorbeeld dat het Noordzeekanaal gebied veel potentie heeft en die willen we ook benutten. Open landschap is daarvoor niet de eerste prioriteit.
Landschap: veel oproepen geweest om drie landschapsregimes te hanteren. Dat komt voort uit angst dat het beschermingsregime wat wij voorstaan voor een klein gebied van de Provincie geldt. Wachten op de uitwerking doet geen recht aan die angst. Hoe stellen we mensen gerust dat met twee beschermingsregimes niet grote delen van de Provincie buiten het beschermingsregime vallen?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) kijkt niet met volle tevredenheid naar wat er nu voor ligt. De afgelopen jaren zijn er moties ingediend, op- en aanmerkingen gemaakt, deze zijn niet verwerkt, en er is niet naar geluisterd. Balans houden tussen economische groei en leefbaarheid. Mooi streven, maar geen duidelijke keuzes. 'Lokaal wat kan, regionaal wat moet' wordt te pas en te onpas gebruikt. Er wordt geen eindbeeld neergezet, dat kan ook niet in een snel veranderende omgeving. MRA gaat steed meer als één grote stad functioneren. Dit ondemocratisch gekozen orgaan krijgt steeds meer te zeggen en gaat steeds meer besluiten nemen, waar veel geld mee is gemoeid. 50PLUS is hier geen voorstander van. Meer zeggenschap van overheid en burgers.
De energietransitie speelt een prominente rol in de Omgevingsvisie. Er zijn ook nog andere zaken belangrijk: zorg, welzijn, cultuur en natuur. Niet alle middelen hoeven naar energietransitie en de fasering mag wat matiger. De burger mag niet opdraaien voor de energietransitie doelen van het Rijk en Provincie.
Niet meer windmolenparken op het land.
Inzetten op goed en gedegen OV en aanvullend vervoer. Zorgen dat mensen zich te allen tijde kunnen verplaatsen op een betaalbare en fatsoenlijke manier.
Veilig en betaalbaar wonen voor wie dat niet meer kan met zorg in de omgeving.
Eenzaamheidsbestrijding en het maken van dement-vriendelijke wijken is in de toekomst van levensbelang voor ouderen.
Ouderen worden niet genoemd in deze visie. Provincie Noord-Holland scoort het slechtst ten opzichte van andere provincies als het gaat om huisvesting gecombineerd met zorg voor ouderen.
Alle woningzoekenden hebben het slecht. Het beleid van deze Provincie werkt belemmerend ten aanzien van woningbouwplannen. De Provincie bouwt zelf niet, maar heeft naar de mening van 50PLUS niet genoeg gedaan. Alleen beleid achteraf door middel van versnellingsacties. Veel

gemeenten hebben ingesproken. Ambtenaren, wethouders, bezorgde burgers maken zich ernstig zorgen dat er te weinig wordt gebouwd.
Cijfers op papier geven de doorslag. Geen daadwerkelijke weergave van de realiteit bij gemeenten. Er is voor niemand meer een betaalbare woning te vinden. Niet alleen maar binnenstedelijk bouwen. Af van belemmerend provinciebeleid van kassabon woningbouw. Doel van de Omgevingsvisie is het overlaten aan gemeenten. Geef hen dan ook het vertrouwen om dat te doen. Geen bemoeienis van kleinschalige woningbouw projecten.
Na maart 2019 aan de slag gaan met oneigenlijk benoemen van weidevogel leefgebieden. Die ruimte gebruiken voor kleinschalige woningbouw plannen rondom Amsterdam. Te gek voor woorden dat niemand meer een fatsoenlijke woning kan krijgen binnen de MRA. Het verplaatst zich steeds meer rondom Alkmaar en noordelijker. Het beleid van de Provincie is de afgelopen jaren te vrijblijvend geweest om afspraken te maken met de regio's. Er is de afgelopen jaren niet gebouwd voor doelgroepenbeleid.
Schiphol: ten aanzien van eventuele groei eerst onderzoek afwachten over de geluidsoverlast en gezondheidsklachten die mensen onder de rook van Schiphol ervaren. Dit geldt ook voor woningbouw onder de rook van Schiphol. Dat vindt 50PLUS onverantwoord.
Nogmaals kijken naar beantwoording zienswijze, technische vragen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt de Omgevingsvisie een stap terug. Het voorliggende document is zonder heldere visie. Een vertaling naar de Omgevingsverordening is nog ver weg.
Een voorbeeld is Schiphol. In de koers spraken Gedeputeerde Staten zich uit voor groei. Nu een stap terug en afwachten. Dat lijkt positief, maar is misleidend. Alle scenario's worden open gehouden en de verantwoordelijkheid voor Schiphol wordt bij andere partijen neergelegd. Provincie Noord-Holland heeft de verantwoordelijkheid om de belangen van de Noord-Hollanders die rond Schiphol wonen te behartigen. Gedeputeerde Staten vinden het wel gepast om woningbouw rond Schiphol te stimuleren en niet de ontwikkelingen rondom Schiphol af te wachten. Dit getuigt van een gebrek aan integrale visie.
Verschuilen achter andere overheden is zichtbaar in de tekst over bodemdaling. Gedeputeerde Staten maken zich afhankelijk van andere partijen. Er zijn vergaande mogelijkheden om bodemdaling tegen te gaan en zelfs te herstellen. Wij kunnen die beleidskeuze maken.
Op andere terreinen ontbreekt de verdere stap in de uitwerking. Natuur inclusieve landbouw bijvoorbeeld. Gedeputeerde Bond heeft toegezegd dat een toename van de biodiversiteit een randvoorwaarde en harde eis zou worden voor duurzame agrarische ontwikkeling. Die is in deze tekst niet terug te vinden. Er staat wel "Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit." Dat is iets anders.
Een nog groter probleem dan de vertaling van de Koers naar de Omgevingsvisie, is de manier waarop de MER procedure is vormgegeven. Drie verhaallijnen werden in een eerdere fase gepresenteerd als gedachte experiment, niet als keuze alternatief. De drie verhaallijnen uit het debat van 9 oktober 2017 worden niet meer gebruikt. De hoofdconclusies uit het debat worden vastgelegd in de statenvoordracht die door Provinciale Staten wordt vastgesteld. Dat besluit vormt de basis voor het de concept Omgevingsvisie, de verhaallijnen hebben hun rol als hulpmiddel dan gespeeld. Om inhoudelijke samenhang maar ook de verschillen vanuit uiteenlopende invalshoeken tussen opgaven en vraagstukken simpeler te kunnen maken en het politieke debat te kunnen voeren, zijn de drie verhaallijnen opgesteld. Met opzet zijn dit geen scenario's. De kritiek van de commissie MER is terecht. Dat Gedeputeerde Staten de drie verhaallijnen nu wel als alternatief aandraagt, odat alternatieven noodzakelijk zijn om het plan werkend te maken, is misleidend en ondermijnt het belang van een goede MER. Wat PvdD betreft is er maar één optie. Beleidskeuzes helderder formuleren met duidelijke alternatieven. Dat eerst doen en die vervolgens alsnog in plan MER aan de commissie MER voorleggen. De PvdD acht het voorliggende document niet rijp voor besluitvorming in de Staten.

De heer **Kramer** (GL) waardeert de diverse verbeteringen in het eindconcept. Zoals verankering van de kernwaarden van de Noord-Hollandse landschappen in de Omgevingsverordening. En de iInzet op een sociaal inclusieve provincie. GL is positief over de ontwikkelrichting van de Provincie. Klimaatbestendig, klimaatneutraal, volledig circulair met hoge bodem-, water- en luchtkwaliteit, biodiverse natuur en ecologische verbindingen, waardevol landschap met passende recreatie en natuurinclusief boeren, bouwen en wonen op plekken die zich daarvoor lenen. Echter de ambities zijn onvoldoende concreet en op tal van onderdelen niet haalbaar volgens commissie MER. "Een aantal zaken eerst in aanvulling op MER uitwerken en pas daarna een besluit te nemen over de Omgevingsvisie NH2050. Op die manier kunnen Provinciale Staten het milieubelang volwaardig en integraal meewegen bij hun besluit." Aan dit advies is niet voldaan. Evenmin volstaat het voornemen van Gedeputeerde Staten om de ambities en doelen later uit te werken in programma's en regionale

afspraken. Hiermee worden Provinciale Staten op afstand gezet. Gezien het wettelijke invoeringstraject van de Omgevingswet is er alle tijd voor verdere uitwerking van de visie en aanvulling van de MER. Neem daar de tijd voor.
Het streven naar balans tussen economische groei en leefbaarheid mag er niet toe leiden dat belangrijke keuzes worden doorgeschoven naar de toekomst. De hoofdambitie zou moeten worden gewijzigd in: balans tussen economische ontwikkeling en verbetering van de leefbaarheid. Een vooruitstrevende Provincie moet niet willen terugvallen op minimale wettelijke kaders. Een goede balans veronderstelt een consequente inzet op bovenwettelijke maatregelen. Als het wettelijk kader de ondergrens vormt voor de leefbaarheid, ligt bij concrete afwegingen het klimaat van de groei op de loer.
Schiphol is een mooi voorbeeld. Vanuit een schijnbaar neutrale opstelling wordt gekozen voor het groeimodel van de nieuwe baas van Schiphol. Groei door verplaatsing van vakantievluchten naar Lelystad en benutting van een deel van de berekende milieuwinst voor de groei van Schiphol. Er wordt voorbij gegaan aan de effecten van gemeten geluidsoverlast, fijnstof, stikstofdioxide en broeikasgassen op de gezondheid van bewoners en het klimaat. Ondanks alarmerende signalen, zoals het WHO advies over de geluidsnormen en gezondheidseffecten, onderzoek Royal Haskoning over normen fijnstof en NO2, onderzoek naar geluidshinder en prognoses klimaatverandering en zeespiegelstijging. GL kiest voor leefbaarheid, gezondheid en klimaat door in te zetten op het stoppen van de groei en, zo nodig, krimp van Schiphol. Zonder afwenteling van de problemen op Lelystad. Deze keuze is nodig om vervanging van de kortere vluchten door treinverkeer kracht bij te zetten.
De Omgevingsvisie zet in op behoud en versterking van natuur en landschap. Of het instrument van de wezenlijke kenmerken en waarde van natuur en de landschappen voldoende zal zijn, valt te bezien. Voor de natuur is er nog sprake van landelijke wetgeving, voor het landschap niet. Dat door Gedeputeerde Staten wordt gekozen voor een landelijk regime dat uitgaat van twee categorieën gebieden, ziet GL als risicovol. Een regime dat mogelijk geen stand houdt tegen de bouwlobby voor bouwen in het groen, gesteund door gemeenten die zich keren tegen de Provincie. GL ziet graag dat (1) voor waardevolle landschappen gebruik wordt gemaakt van het instrument om bijzondere provinciale landschappen aan te wijzen (Wet Natuurbescherming). Bijvoorbeeld Laag Holland, duinrand, Vechtplas en Gooi. De indeling voorgelegd door de Milieufederatie lijkt GL een werkbare.
(2) De waardevolle landschappen en stiltegebieden. De hoofdlijnen van het beschermingsregime worden benoemd en beschreven in de Omgevingsvisie. De uitwerking vindt plaats in de Omgevingsverordening.
GL heeft kritiek op de aanpak van de mobiliteit. Relationele afweging en prioritering vervoersvormen zit vrije vervoerskeuze in de weg. GL pleit voor snelle afronding van het regionale fietsnetwerk. Niet pas in 2050. En een schaalsprong in OV.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) interrumpeert en vraagt als visie niet wordt vastgesteld, hoe dan verder met uitwerking van de Omgevingsverordening?

De heer **Kramer** (GL) antwoordt dat deze opdrachten al naast elkaar lopen. Het schuift inderdaad op in de tijd. GL pleit voor een volwaardiger Omgevingsvisie. Iets doen met de adviezen van de commissie MER.

De heer **Ludriks** (PVV) heeft een aantal vragen aan Gedeputeerden.
Op 5 juli 2018 schreef Minister Ollongren het volgende aan de Tweede Kamer.
“Met de Omgevingswet willen we het stelsel rondom het omgevingsrecht eenvoudiger, beter en gemakkelijker voor burgers, bedrijven en overheden maken. Bij de ontwikkeling van dit stelsel gaat het zowel om herziening van de wet en regelgeving als de implementatie zodat iedereen met en in de geest van de Omgevingswet en de bijbehorende regelgeving kan werken.”
De heer Ludriks vraagt Gedeputeerden of een provinciale omgevingsvisie dan niet juist weer extra druk legt.
Als Gedeputeerde moest kiezen tussen aardwarmte en drinkwatervoorziening, waarvoor zou hij dan kiezen?

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat de commissie MER niet tevreden is over de Omgevingsvisie. Zorg voor het milieu is op dit moment het belangrijkste dat speelt. Goede zaak dat Gedeputeerde Staten het advies van de commissie MER geheel of gedeeltelijk (gaan) opvolgen. Daarbij heeft Gedeputeerde Staten ook Provinciale Staten nodig.
Er is een zorg over het voldoende opwekken van energie, heeft dit positieve invloed op de luchtkwaliteit, welke invloed op landschap en natuur, landbouw en biodiversiteit? De SP heeft er niet veel vertrouwen in dat het goed komt. We moeten meer met elkaar over de MER spreken.

De ambities zijn groot en het zijn er veel, ook op het gebied van mobiliteit, veeteelt en landbouw. De SP vindt dat Gedeputeerde Staten een ambivalente houding hebben over het volbouwen van landschap. Binnenstedelijk bouwen is de norm, er zijn op papier voldoende locaties. Gemeenten mogen dit met elkaar en tegen elkaar uitruilen (ontwikkelingsprincipe 12). De gemeenten in Noord-Holland Noord en projectontwikkelaars leggen grote druk op Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om te bouwen in het buitengebied, terwijl er op papier voldoende mogelijkheden zijn om de woningopgave binnenstedelijk te laten slagen. SP pleit voor uitbreiden van ontwikkelingsprincipe 12. De komende Omgevingsverordening zou hiervoor de juiste plaats zijn, maar SP neemt graag een voorschot op de Omgevingsverordening. Er komt een motie of amendement aan.
SP wil meer invloed de kwaliteit van onze landschappen. In de Omgevingsvisie worden twee soorten landschappen uitgewerkt alsmede de WKW's. SP vraagt zich af of we als Provinciale Staten niet eerder invloed moeten uitoefenen. Bijvoorbeeld door beschermd provinciaal landschap vóór de Omgevingsverordening te bespreken en in te voeren.
Bijvoorbeeld Schiphol. SP vindt de provinciale reactie op de zienswijze van Rijkswaterstaat tekenend. De spanning tussen economische groei en de druk op de leefomgeving is een rode draad in de Omgevingsvisie. Met de Omgevingsvisie proberen we juist de balans te vinden om die spanning te verminderen. Hoe houden we Noord-Holland leefbaar, betaalbaar, schoon en milieuvriendelijk voor iedereen, ook in 2050? Het is de vraag of we hierin met deze Omgevingsvisie zullen slagen.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) spreekt haar waardering uit voor de totstandkoming van deze Omgevingsvisie, ook voor de indieners van zienswijzen. Een aantal indieners van zienswijzen hoopt voor een aantal concrete zaken die nu spelen een oplossing te vinden in deze Omgevingsvisie. Daar is dit kader te breed voor. Er is niet uit de Omgevingsvisie te halen of een ontwikkeling wel of niet mag doorgaan. De opgave staat centraal en moet iedere keer integraal worden bekeken op een zo laag mogelijk niveau. Zijn Gedeputeerde Staten bereid om de indieners van deze zienswijzen niet alleen het antwoord te geven dat het niet in de Omgevingsvisie staat, maar ook welke route zij nog wel kunnen bewandelen?
Wat is nu de status van dit stuk? 32 jaar in de toekomst kijken is niet eenvoudig. De wereld verandert snel. Inschattingen en aannames kunnen wijzigen. Er kunnen andere dilemma's ontstaan. CDA gaat ervan uit dat in samenspraak en op een zorgvuldige manier wijzigingen mogelijk zijn in toekomst.
De gemeenten hebben allemaal een zienswijze ingediend, al dan niet gezamenlijk. Ze zijn ook bezig met het invullen van hun eigen omgevingsvisie. De gemeenten constateren dat deze provinciale visie nog weinig concreet is. Daarin vraagt men om duidelijkheid. Wat kunnen zij zelf wel of niet doen? Hebben de gemeenten de vrijheid om hun eigen opgave te bepalen? Hoe moeten gemeenten met deze visie omgaan? Op welke manier kunnen of moeten zij deze visie gebruiken voor hun gemeentelijke omgevingsvisie?
CDA constateert dat er veel ruis is ontstaat door kaarten waarin zaken indicatief zijn opgenomen. Mensen die bezig zijn met een project of ontwikkeling lopen er tegenaan dat hun ontwikkeling niet op kaart is terug te vinden. Wat is de meerwaarde van indicatieve kaarten?
Sturingsfilosofie. Het CDA heeft erop aangedrongen deze toe te voegen. Deze is met instemming van gemeenten en andere partijen ontvangen. Lokaal wat kan, regionaal wat moet. De opgave staat centraal, die bepaalt de wijze van sturing en samenwerking. Hoe krijgt dit in de Omgevingsverordening handen en voeten? Deze wordt in nauwe samenwerking met partijen vorm gegeven. Dat gegeven is niet genoeg om deze sturingsfilosofie te waarborgen. Is er in de geest van de Omgevingswet nog sprake van sturing? Hoe wordt de verhouding tussen gemeenten en Provincie nu klassieke verhoudingen gaan verdwijnen? Wordt dit een provincie die faciliterend is aan lokale ambities? Moeten we nu spreken over opgaven en niet meer over provinciale doelen?
Een concrete wijziging van de landschappelijke regimes is met deze visie nog niet aan de orde, maar we werken toe naar een eenvoudig landschappelijk regime met 2 soorten gebieden. Geen weidevogels beschermen in gebieden waar geen weidevogels zijn. Twee landschapsregimes betekent niet dat allerlei regimes gestapeld worden en er zo twee extra strenge landschapsregimes ontstaan.
Bodemdaling in de veenweidegebieden. De suggestie dat daar misschien iets aan het waterpeil gedaan zal worden, leidt tot onrust bij agrariërs. Hoe gaat de Provincie hiermee om? In de zoektocht naar manieren om bodemdaling tegen te gaan, blijven uitgaan van het huidige agrarische gebruik en in samenspraak kijken wat de mogelijkheden zijn. Er wordt in deze visie veel gezegd over de landbouw en hoe deze zich zou moeten ontwikkelen. De landbouw is al enorm gebonden aan landelijk beleid en landelijke richtlijnen. CDA vindt het geen goede zaak om daar extra provinciale regels bovenop te zetten. De in de Omgevingsvisie uitgesproken richtlijnen betekenen niet automatisch dat er in de Omgevingsverordening regels voor komen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) interrumpeert en hoort het CDA zeggen dat zij graag wil dat het huidige waterpeil in de buitengebieden leidend blijft. Is het CDA ervan op de hoogte dat deze Staten de wens

hebben uitgesproken niet alleen bodemdaling te stoppen maar, waar mogelijk, te herstellen? Deelt het CDA de mening dat dat alleen kan als er ook iets wordt gedaan aan het waterpeil?

Mevrouw **Van Andel** (CDA) antwoordt dat zij de mening deelt dat daarnaar gekeken kan worden. Het gesprek moet worden aangegaan met de agrariërs om te kijken hoe dat in samenspraak kan worden vormgegeven, zodat het huidige gebruik zo veel mogelijk kan doorgaan.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) interrumpeert, hij hoort mevrouw Van Andel zeggen dat ze geen extra beleid wil vanuit Noord-Holland betreffende landbouw. Hij vraagt zich af wat er op tegen is om dat in Noord-Holland wel te doen?

Mevrouw **Van Andel** (CDA) antwoordt dat er landelijk via het rijk al veel de goede richting op geregeld wordt. Er zijn geen extra provinciale regels om de landbouw duurzamer te maken.
Mevrouw Van Andel vervolgt haar betoog.
Woningbouw: uit de zienswijze wordt duidelijk dat er geen eenduidig beeld bestaat van de opgave. Samenwerkende gemeenten in de kop van Noord-Holland luiden de noodklok. De opgave gaat over meer dan aantallen alleen. Het gaat ook over leefbaarheid en keuzevrijheid. Er is een nadere analyse nodig over wat de opgave precies is in al zijn facetten, ook op de korte termijn en breder bekeken dan CBS cijfers.

Mevrouw **Strens** (D66) spreekt ook haar complimenten uit voor de beantwoording van de zienswijzen. In de zienswijzen zijn veel positieve reacties terug te lezen over de inhoud en het proces.
Gezonde leefomgeving: een aantal reacties vraagt om het tonen van meer ambitie. De mogelijkheden die er zijn voor verbetering aangrijpen. In de visie: “Waar mogelijk zoeken wij ruimte voor verbetering.” Dat is een mooie toevoeging, maar het gaat ook om het realiseren van de verbetering.
Schiphol: blijft een lust en een last in onze provincie, het blijft zoeken naar goede balans. Uit onderzoeken van de GGD blijkt dat meer mensen geluidsoverlast ervaren in de omgeving van Schiphol. De toevoegingen aan de visie gaan over de bevoegdheden en rol van het rijk. Om het scherp te krijgen: wat wordt de inzet van Noord-Holland als we deze visie vaststellen? Hoe borgen wij de zorg voor een gezonde leefomgeving in de omgeving van Schiphol?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) interrumpeert en noemt de artikelen waaruit blijkt dat de geluidshinder rondom Schiphol erger is dan is gebleken uit onderzoek. D66 spreekt haar bezorgdheid uit voor de leefbaarheid van burgers, vindt D66 dat er mag worden gebouwd onder de rook van Schiphol?

Mevrouw **Strens** (D66) antwoordt dat ze binnenstedelijk bouwen, ook binnen Schiphol, niet willen tegenhouden. Het is aan de gemeenten of ze daar ontwikkeling willen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vindt dat gemeenten meer zeggenschap mogen hebben waar gebouwd moet worden. Maar willens en wetens bouwen onder de rook van Schiphol, terwijl je weet dat er veel overlast is en dat de uitstoot van fijnstof slecht is voor de gezondheid, kan mevrouw De Meij niet rijmen.

Mevrouw **Strens** (D66): niet onmogelijk maken, indien de gemeente goede maatregelen treft en de bewoners informeert over mogelijkheden voor binnenstedelijke transities.
Mevrouw Strens vervolgt haar betoog.
Landschap. Blij met aandacht die er is voor landschap in de visie. Behoefte aan nadere toelichting waarom er is gekozen voor een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden? D66 is wel voor versimpeling, maar nu voelt het wel kort door de bocht, alsof het maar twee zaken zijn. Dat matcht niet met de veelheid en diversiteit aan landschappen. In de uitvoering wordt verwezen naar de Omgevingsverordening met de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap, inclusief de wijze van bescherming. Waarom dan niet de mogelijkheid voor het instellen van provinciaal landschap?
Wonen: gezien de urgentie en de grote vraag naar woningen is het van belang om snel de slag te maken naar produktie van woningen. D66 onderschrijft de lijn om binnenstedelijk te ontwikkelen, vraag gestuurd. Het blijft een uitdaging om vraag en aanbod in balans te brengen. Zowel kwalitatief als kwantitatief de juiste woningen op de juiste plek. Om te kunnen bouwen, kijken hoe de prognoses eruit zien. Als er aanleiding toe is, bijvoorbeeld economische of demografische ontwikkelingen, snel plannen kunnen aanpassen, zodat het matcht met overige lokale en regionale verschillen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) interrumpeert: mevrouw Strens zegt, “als er aanleiding toe is”. Wat vindt ze van alle insprekers vanavond en de afgelopen drieënhalf jaar? Die zeggen dat de cijfers die de provincie noemt op grond van bevolkingsprognoses niet stroken met de realiteit binnen de gemeenten.

Mevrouw **Strens** (D66) antwoordt dat het zaak is om gebieden waar vraag is, waar veel locaties zijn, tot ontwikkeling te laten komen. De cijfers zijn van belang, maar eerst bouwen wat er kan.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) interrumpeert dat het over meer gaat dan het getal over locaties.
Kan er gebouwd worden op de plek waar ook mensen willen wonen? Bijvoorbeeld net aan de rand van een kern een paar woningen. Wat vindt mevrouw Strens daarvan?

Mevrouw **Strens** (D66) vindt het van belang om oog te hebben voor lokale en regionale verschillen en te kijken op welke plek behoefte is.
Mevrouw Strens vervolgt haar betoog.
D66 kan met deze visie op het gebied van wonen uit de voeten. De succesfactor ligt met name in de samenwerking en de uitvoering.
Havenstad en Noordzeekanaal gebied. De reactie van de gemeente Amsterdam heeft moeite met de A10 als harde grens. Er is een enorme woningbouw opgave, zeker in en rond Amsterdam. Kunnen Gedeputeerde Staten aangeven welke onderdelen van het plan Havenstad wel mogelijk zijn om te realiseren binnen de randvoorwaarden van deze visie? Willen zij meegaan in het stimuleren van hinder beperkende innovaties, in de toekomst kijken naar functiemenging en inwaardse zonering?. Is die harde grens van de A10 wel nodig?
Mobiliteit: enorme opgave en veel reacties. D66 is het eens met de lijn in de visie dat alle modaliteiten nodig zijn voor een bereikbaar Noord-Holland. In de visie is weinig terug te lezen over de wijze waarop de keuze wordt gemaakt en de afweging tussen de verschillende modaliteiten. Toenemende noodzaak om in sterk verstedelijkte gebieden voorrang te geven aan collectief vervoer boven particulier vervoer. De ruimte is schaars. Hoe wordt die afweging op modaliteitniveau gemaakt? D66 ziet er graag een multimodale investeringsagenda voor met een bijpassend investeringsbudget.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) sluit zich aan bij de complimenten over het document en vindt het prettig leesbaar.
Nazorg insprekers: niet behandeld bij de Omgevingsverordening. De heer Papineau Salm pleit ervoor om mensen actief mee te nemen en te betrekken bij de volgende fase.
PvdA heeft nog geen algemene visie op het geheel. Aan de hand van een aantal concrete tekstvoorstellen zaken toevoegen of wijzigen.
WHO normen: toevoegen “waar mogelijk eerder” dan 2050.
Groen, water, voldoende stilte. Toevoegen: duisternis toevoegen.
Draagvermogen landschap: stolpenstructuren toevoegen, pagina 20 visie.
Dynamisch schiereiland: tekst over de binnenduinrand. Er staat geen enkel inrichtingsprincipe, het wordt open gelaten. Duidelijker in zetten wat wij willen met de binnenduinrand.
Toevoegen: toegankelijkheid mensen met een lager inkomen in recreatiewoningen.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en vraagt waarom de heer Papineau Salm het noodzakelijk acht om dat als provincie op te leggen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) antwoordt dat het niet gaat om opleggen, maar dat het Kustpact is gesloten. Rondom de duinrand is het onduidelijk. Discussie voeren waar nog zoneren, waar parken toestaan? De visie geeft daar geen houvast aan. Duinrand is een belangrijk element in het Kustpact.

De heer **Kramer** (VVD) vraagt wat zijn vrees is. Wat kan er gebeuren als wij dat niet opnemen en de gemeenten dat wel kunnen uitvoeren?

De heer **Papineau Salm** (PvdA) verwijst naar een artikel in de Volkskrant over recreatieparken die worden opgekocht, en mensen met een laag inkomen die uit hun recreatiewoning moeten. Gemeenten zien dit als een leuk model om meer recreatiewoningen toe te voegen in de binnenduinrand. Rust en ruimte moeten worden behouden. Zijn angst is dat die discussie nu wordt omzeild.
De heer Papineau Salm vervolgt zijn betoog.
Metropool in ontwikkeling, Schiphol. Het rijk is aan zet voor de toekomst na 2020. PvdA vindt dat wij onze piketpalen slaan in deze visie. Terugdringen geluidsoverlast, zorgen voor gezonde lucht en

veiligheid. Dat zijn de handvaten van Gedeputeerden om te onderhandelen met het rijk. Zoals het er nu staat, gaan we blanco de onderhandeling in. Geen goede zaak.
OV in metropool meer visionair. PvdA mist in de Omgevingsvisie de dynamiek in OV visie van Gedeputeerde.
Metropolitaan Landschap. PvdA is verbaasd dat het Groene hart daar niet in voorkomt en ziet deze graag toegevoegd.
Landschap In deze visie scherper doen.

De heer **Klein** (CU-SGP) interrumpeert. De heer Papineau Salm lijkt een soort wensenlijst op te geven voor de Omgevingsvisie. Er wordt nu gesproken over de reacties naar aanleiding van de inspraak. Op 28 mei is er gesproken over de Omgevingsvisie.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) geeft aan dat we als Staten iets moeten doen met de inspraakreacties. Hij haalt hier dingen uit naar voren.
De heer Papineau Salm vervolgt zijn betoog.
Provinciaal landschap of gebruik maken van de parkadviezen.
Sterke regio's, verbetering bereikbaarheid OV in landelijk gebied. Dat mist in de visie.
Goede regie door de Provincie. Staat nog niet bij 'Kritische succesfactoren'. Toevoegen: "goede regie".
Woningbouw. Zwaar onderwerp waar mensen zich terecht veel zorgen over maken. De heer Papineau Salm is blij met wijziging in tekst, maar deze voldoet niet aan de vele zienwijzen. PvdA wil graag een serieuze reactie op het Bidbook Noord Hollandse gemeenten. Binnenstedelijk bouwen rondom kern Hoorn, Alkmaar en Den Helder.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en vraagt wat de heer Papineau Salm zelf van het Bidbook vindt.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) antwoordt dat de PvdA dit uitstekend vindt. Zij doen een aanbod om sneller binnenstedelijk een aantal woningen in die drie kernen te bouwen. Past op nieuwe filosofie 'Regio aan zet'. Hier moeten we positiever op reageren.

Mevrouw **Strens** (D66) interrumpeert en vraagt hoe de heer Papineau Salm aankijkt tegen de aantallen in het Bidbook.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) wordt een beetje moe van de aantallen en wil daarvan af. Het gaat erom dat mensen behoefte hebben aan woningen. De gemeenten moeten dat gaan doen en dat vertrouwen moeten we aan de gemeenten geven. Meer vertrouwen aan de kleine kernen. Geen dure villa's, geen macht aan ontwikkelaars. Bouwen naar behoefte, de gemeenten moeten hiervoor meer ruimte krijgen. In visie ruimer formuleren.
De heer Papineau Salm vervolgt zijn betoog.
Nieuwe energie, klimaatdoelen. Toevoegen van windturbines op bedrijventerreinen. Jammer dat dat er niet in staat.
Gooi- en Vechtstreek is zeer geschikt voor geochemie.
TBO organisaties, graag reactie van Gedeputeerde Staten of ze dit kunnen overnemen.
Bodemdaling gaat om de acceptatie van mensen.
Noodzakelijke samenwerking met omliggende waterprovincies. Afgelopen zomer met de droogte gezien dat de samenwerking heel belangrijk is.
Voordracht die in november wordt behandeld. Een aantal sectorale nota's wordt afgeschaft. De heer Papineau Salm vraagt zich af of dat verantwoord is. De PvdA zal de visie steunen, maar deze is vrij algemeen. Kan de ambtenaar hiermee aan de slag en tevens een aantal sectorale nota's afschaffen?

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) interrumpeert en merkt op dat dit een flinke lijst is met verbeteringen. Moeten er wellicht meer tijd worden genomen voor dit document? Niet in november overhaast hierover moeten beslissen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) wil de visie graag vaststellen. Ankerpunt om verder te werken. Hij vraagt zich wel af of we onszelf in de vingers snijden door sectorale nota's af te schaffen. Heb je dan nog genoeg houvast als Provincie om je beleid op te maken?

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt of de heer Papineau Salm erop tegen is om de visie na het kerstreces vast te stellen? Dan hebben we de tijd om de aandachtspunten te bekijken, om te kijken of de zienswijzen aanleiding geven om er anders mee om te gaan en om de MER procedure beter te doen. Wat is erop tegen om deze visie niet in november vast te stellen?

De heer **Papineau Salm** (PvdA) antwoordt dat dit document nodig is om verder te kunnen werken. Het gaat alleen om een aantal tekstuele wijzigingen en aanvullingen. De vraag is of de bestaande nota in november moet worden ingetrokken.

De heer **Kramer** (VVD) vindt dat hier een goede visie ligt. De VVD is niet op alle punten blij, niet alles is duidelijk, maar wel een goede basis waar we verder mee kunnen voor de Omgevingsverordening.. Er werd bij de insprekers voornamelijk gesproken over het woningdossier. De heer Kramer is blij dat de PvdA meer beweging wil om ook boven MRA ruimte te bieden voor meer woningbouw. MRA wordt nu als grens gezien tot waar 200.000 woningen worden gebouwd. Daarboven de beperking van 223.000 woningen. Kan die grens wat losser worden gezien? Hoorn, Almere en Alkmaar op dezelfde afstand tot Amsterdam. Ook ruimte bieden voor woningen die de heer Papineau Salm noemt.
De heer Kramer hoort bij de kleinere partijen de behoefte om meer vast te leggen dan noodzakelijk is. Hij denkt juist dat er minder moet worden vastgelegd in de visie en wachten op de uitvoering bij de Omgevingsverordening.

Beantwoording door Gedeputeerden

Gedeputeerde **Geldhof:** de Omgevingsvisie NH2050 heeft ter visie gelegen, er zijn zienswijzen ingediend. Daaruit bleek de betrokkenheid van de samenleving. Hoe willen wij dat de Provincie Noord-Holland richting geeft aan de ontwikkeling tot 2050?
Gedeputeerden hebben de nota van beantwoording opgesteld, de mensen zijn erover geïnformeerd. Vandaag wordt er niet opnieuw op de zienswijzen ingegaan. Zienswijzen zijn ingediend, ze hebben antwoord gekregen. Nu met Staten bespreken. Gedeputeerden gaan nu niet nog een keer reageren op de insprekers.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) refereert aan de tekst. Vaststellen door Provinciale Staten gebeurt in november, daarna wordt het opgestuurd naar de mensen die het hebben ingediend.

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat de zienswijzen zijn ingediend. Gedeputeerde Staten hebben een antwoord geformuleerd. De indieners van een zienswijze hebben de nota van beantwoording gekregen. De zienswijzen en de reactie daarop door Gedeputeerde Staten worden nu besproken met Provinciale Staten. En of hun zienswijze al dan niet heeft geleid tot een aanpassing in de Omgevingsvisie. De insprekers hebben de gelegenheid gehad om het woord tot de commissie te richten. Dan reageren Gedeputeerde Staten niet nogmaals op de zienswijzen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) doet een oproep om de mensen vast te houden en ze te betrekken bij de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat bij de vertaling naar de Omgevingsverordening de mensen ook in het hele proces worden meegenomen. De insprekers van vanavond hebben zich tot Provinciale Staten gericht, niet tot Gedeputeerde Staten. Bij hele specifieke onderwerpen hebben Gedeputeerde Staten laten weten hoe ze zich bij een ander programma kunnen melden.

Gedeputeerde **Geldhof** dankt voor de complimenten. Er ligt een evenwichtig stuk. Meer dan twee jaar mee bezig. Het slotstuk ligt nu voor ter finale bespreking en hopelijk tot vaststelling.
Besturingsfilosofie en het langjarig karakter van de visie. Soms bieden we teveel ruimte, andere keer zijn we niet concreet genoeg. Zoeken naar balans tussen richting geven en wendbaar en flexibel zijn. Dat is een zoektocht. Daarom soms niet concreet zaken vastleggen. Maar wel richting geven.
Gedeputeerde Geldhof denkt dat die balans is gevonden. Klassieke verhoudingen veranderen. De provincie was de regelgever en de toetser, nu juist samen met de omgeving tot oplossingen komen. Filosofie: ‘Lokaal wat kan, regionaal wat moet’. De opgave stellen we centraal. De visie gaat over het waarom en wat, benoemt de lange termijn ambities en de ontwikkelrichting naar de toekomst. Het hoe gaat over de acties op de korte en middellange termijn, die worden uitgewerkt in de Omgevingsverordening en programma’s.
Er is veel gezegd over de woningbouw. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we wendbaar en flexibel blijven. Het is ingewikkeld, de betaalbaarheid van woningen is voor veel mensen lastig om te bereiken, prijzen stijgen, wachttijden lopen op. Ondanks veel forse inspanningen door gemeenten, wordt er minder gebouwd dan volgens de prognoses had gekund. We zijn aan de slag om de knelpunten te definiëren. Waarom wordt er niet gebouwd volgens prognose? Hoe kunnen we dat oplossen? Provincie heeft de knelpunten geïnventariseerd en 15 miljoen euro ter beschikking gesteld om de knelpunten aan te pakken. Daar zijn we mee aan de slag. We komen van ver en moeten het

met zijn allen doen. Niet alleen provincie, gemeenten of rijk, maar samen oppakken. Uitgangspunt van de ontwikkelprincipes in de Omgevingsvisie is vraag gestuurd. Primair binnenstedelijke bouw, nabij OV knooppunten. Noord Holland boven Amsterdam gaat om binnenstedelijk en OV knooppunten. Dat vinden Gedeputeerde Staten ook heel belangrijk. Gesprek aangaan waar die moeten komen. Hoe met regio in gesprek gaan? De invulling is nog onduidelijk.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert dat er veel onduidelijkheid is over binnenstedelijk en primair bouwen bij OV knooppunten. Is er dan wel ruimte om in kleine kernen te bouwen? Vitaliteit en leefbaarheid in kleine kernen borgen.

Mevrouw **Geldhof** antwoordt dat dat niet specifiek in de Omgevingsvisie thuis hoort. Dat is de uitwerking in het reguliere woonbeleid. Regio's bepalen met elkaar waar en in welke kernen woningen kunnen worden toegevoegd. Dat moeten ze goed onderbouwen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt wat 'vraag gestuurd' betekent? Gemeenten vragen om meer woningen dan in onze visie staat. Is dat wat bewoners vragen of wat de regio vraagt?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat 'vraag gestuurd' over de kwalitatieve en kwantitatieve vraag gaat, gebaseerd op de prognoses. In de Omgevingsvisie staat het ijkpunt van de prognoses, 123.000. Maar het is een flexibel instrument. We willen wendbaar en flexibel zijn. Elke twee jaar worden de prognoses bijgesteld op basis van de actuele ontwikkelingen, indien er aanleiding toe is. Als de regio aan de slag wil, hoe ziet de onderbouwing eruit? Het is aan de regio om met elkaar te bepalen waar ze de woning willen toevoegen? Bij welke kernen?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) merkt op dat daar een groot probleem zit. Een aantal gemeenten rond Amsterdam blijven het afwijzen. Die gemeenten weten waar er behoefte is. Ze willen buiten hun kern een aantal woningen neerzetten, het gaat niet om duizenden woningen. Wordt stelselmatig afgewezen. Niet te rijmen met flexibel en wendbaar zijn.

Gedeputeerde **Geldhof** voegt er nog aan toe dat het altijd is gebaseerd op actuele prognoses. Dat is het wendbare. Er zijn provinciale belangen die in acht moeten worden genomen. Dat is de beperking. Het voorbeeld in Middelie, daar ligt een weidevogel leefgebied. Dat is een beperking.

Mevrouw **Van Andel** (CDA): het gaat om opgaven die centraal staan, integraal bekijken. Hoeveel plannen die zacht zijn kunnen zo snel mogelijk hard worden? Wanneer volgt daarover een nadere analyse?

Gedeputeerde **Geldhof**: dit reikt verder dan de visie in de Omgevingsvisie. De jaarlijkse Woonmonitor wordt eind november naar de Staten gestuurd. Volgende week vindt er een technische briefing plaats. Hier worden de eerste resultaten uit de Woonmonitor gepresenteerd. Dit soort vragen worden daarin meegenomen. Wat is de plancapaciteit? Wat is de prognose? Waar kan het landen? Wat wordt er wel of niet gebouwd? Wat had gebouwd kunnen worden en is niet gebouwd? Hoe is de daadwerkelijke huishoudensontwikkeling?
Gedeputeerde Geldhof vervolgt haar betoog.
Binnenduinrand. PvdA maakt zich daar zorgen over. Bestaande regimes blijven bestaan. Het huidige instrumentarium voldoet. Technische vragen zijn beantwoord. Bij de zonering binnenduinrand gaat het over complexere afwegingen dan voor het strand. Vorige week is een brief gestuurd waarin is uitgelegd op welke wijze het traject voor het strand is afgesloten. Voor de duinen hoeven geen nieuwe afspraken te worden gemaakt omdat die al voldoende bescherming geniet. Voor de binnenduinrand wordt dit meegenomen. Het huidige instrumentarium blijft bestaan op weg naar de Omgevingsverordening. Omdat het complexer is, er komen veel meer dingen samen zoals toerisme, recreatie, landbouw en natuur. Dat wordt op een andere manier opgepakt dan bij het Kustpact is gedaan. In het antwoord op de technische vragen wordt verwezen naar die brief.
Landschap: niet in geslaagd om het voor iedereen begrijpelijk op te schrijven. In meerdere zienswijzen wordt opgeroepen om meer duidelijkheid en scherpte aan te brengen in ontwikkelprincipes voor het landschap. Niet alleen in het onderscheid in twee typen regimes. We willen versimpelen, het is nu te ingewikkeld. Er zijn teveel lagen van systemen die over elkaar heen liggen. De twee gebieden: Natura 2000 gebieden (daar kan niets) en binnenstedelijke plekken. Daar kunnen heel veel ontwikkelingen plaatsvinden. Daarnaast het buitengebied, te verdelen in twee soorten gebieden. Gebieden die veel bescherming genieten en gebieden die in mindere mate bescherming genieten. Hoe dat moet worden ingevuld, dat is het proces op weg naar de Omgevingsverordening.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert. Gedeputeerde Geldhof gebruikt als voorbeeld de duinen. Natura 2000 gebieden, is dat TOP landschap? Of staat dat er los van?

Gedeputeerde **Geldhof** roept op om de terminologie los te laten. De uitwerking van de buitengebieden, gebieden die in meer of mindere mate bescherming nodig hebben, vindt plaats bij de uitwerking van de Omgevingsverordening. Daarbij zullen alle relevante partijen worden betrokken.

De heer **Kramer** (VVD): Natura 2000 valt op dit moment onder NNN.

Gedeputeerde **Geldhof** geeft aan dat dat niet hoeft.

De heer **Kramer** (VVD): blijven, naast NNN gebieden, Natura 2000, bufferzone en weidevogel leefgebieden intact? Komen daarnaast de landschapstypen? Wat krijgt wel of niet bescherming?

Gedeputeerde **Geldhof**: er zijn plekken waar helemaal niets kan en er zijn steden. Dat zijn de twee uitersten. Daarbinnen twee soorten gebieden, plekken die meer bescherming nodig hebben en plekken die in mindere mate bescherming nodig hebben. Hoe daarbinnen deze worden gepositioneerd, dat is de zoektocht op weg naar de Omgevingsverordening.

Mevrouw **Van Andel** (CDA): bekent dit dat er binnenstedelijk alles mag en binnen duinen niets? En dat gebieden daartussen altijd een beschermingsregime hebben?

Gedeputeerde **Geldhof**: is er geen enkele bescherming voor het buitengebied, dan kan het hele buitengebied worden vol gelegd met zonnepanelen, windmolens, huizen, bedrijventerreinen.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) bedoelt, hebben alle gebieden straks een bepaalde vorm van een landschapsregime, dus een landschapsbescherming?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat het niet specifiek landschap hoeft te zijn. Dit komt in uitdrukking in de uitwerking. Waarom twee regimes? Er zijn twee onderscheidende typen gebieden die nadere uitwerking verdienen, vertaald richting Omgevingsverordening. Het moet simpeler worden.

Voor mevrouw **Strens** (D66) voelt het nog niet simpeler. Het is nog niet voor iedereen duidelijk, wellicht nog schriftelijk aanvullen. Er zijn twee soorten gebieden, zijn er binnen het soort gebied (één met meer en één met minder bescherming) subcategorieën te maken?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat dat zou kunnen. Maar dat weten we nog niet. Het doel is simpeler maken. Hoe zich dat vorm geeft, dat is de zoektocht. Ze wil de verwarring wegnemen dat, zoals het er staat, dit dus leidt tot twee regimes.
Wat is de meerwaarde van de Indicatieve kaarten? Je probeert te verbeelden wat je bedoelt. Met kaarten wil je illustreren wat je bedoelt, zonder dat er rechten aan ontleend kunnen worden. Het is indicatief. Het kan niet concreet worden opgeschreven, er kan niet 32 jaar vooruit worden gekeken. Zo abstract mogelijk. Wel laten zien wat je probeert te illustreren. Bijvoorbeeld niet de kleuren weglaten. Bedoeld om een beeld te geven. Kaarten hebben wel geleid tot verduidelijking.
Plan MER. Het commentaar door de commissie gegeven ging over het abstractieniveau. Door het hoge abstractieniveau van de visie (we willen juist niet alles concreet vastleggen, niet meer wendbaar en flexibel), is het resultaat van het plan MER zelf ook abstract. De uitkomst van het MER moet met deze relativering worden bekeken en ingeschat. Om in de uitvoeringsfase van de visie de effecten te kunnen beoordelen, is er parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met plan MER een doorlopende Effectmonitor ontwikkeld. Die monitor gaat functioneren als vinger aan de pols. Informatie uit plan MER en toegepaste indicatoren zijn basis geweest voor de Effectmonitor. Die monitor zal naar verwachting in voorjaar 2019 operationeel worden. Steeds meer van abstract naar concreet doordat je effecten meet, welke richting gaat het op, daarmee doelen halen..
Vervallen de verordeningen nu? Nee, de verordeningen niet, de afzonderlijke visies wel, die worden ingetrokken. Het wordt eenvoudiger, van acht visies naar één strategische visie. Pas als er een Omgevingsverordening is, dan vervallen de onderliggende verordeningen.

Mevrouw **Strens** (D66) had een vraag gesteld over het instellen van provinciale landschappen.

De heer **Kramer** (VVD) had een vraag gesteld over de grens van de MRA met betrekking tot de woningaantallen per regio, of dat losgelaten kan worden.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) had gevraagd hoe gemeenten moeten omgaan met deze visie met betrekking tot hun eigen Omgevingsvisie. En ze had gevraagd of we nu moeten spreken over opgave in provincie en niet meer over provinciale doelen.

De **voorzitter** geeft aan dat deze vragen kunnen worden vastgehouden voor andere Gedeputeerden en voor de tweede termijn. Hij geeft het woord aan Gedeputeerde Tekin.

Gedeputeerde **Tekin**:
Schiphol, multimodale hub, staat erin, pagina 32, 69. Met wat er nu in staat, zijn we veel scherper dan vóór de zomer. Niet alleen maar uitstoot en geluid, maar ook gezondheid en veiligheid zijn meegenomen, dat zijn de piketpalen. Die staan in het stuk. Op 8 november met elkaar verder praten over het stuk van BRS. Dat betekent niet dat wij geen zorgplicht hebben aan de omgeving van Schiphol. Gedeputeerde van Noord-Holland die Schiphol in portefeuille heeft, is ook delegatieleider van BRS. Niet alleen de lasten, maar ook de lusten. Namens GRS en BRS over de toekomst van Schiphol praten, er komen allerlei rapporten uit, bijvoorbeeld over ultra fijnstof en hinder. BRS: komende jaren de tijd voor nemen om goede afspraken te maken. Deze onderwerpen zijn benoemd in de Omgevingsvisie.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt om een A4-tje met specifieke punten.

Gedeputeerde **Tekin** verwijst naar pagina 32, 37, 69 van de Omgevingsvisie. BRS reikt tot 2030. Niet hele inzet BRS in Omgevingsvisie vertalen. Thema's die wij van belang vinden, staan hierin vermeld. Doorgaan met de toekomst van Schiphol, eerst antwoorden op die thema's.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD): in het koersdocument sprak Gedeputeerde Tekin zich nog uit voor groei, nu een aantal zaken eerst afwachten, waaronder gezondheidsaspect. Houdt Gedeputeerde Tekin nu ook rekening met een scenario van krimp?

Gedeputeerde **Tekin** verwijst naar 8 november. De uitsplitsing naar kortere en langere termijn is niet gemaakt in de Omgevingsvisie. Van belang dat die onderwerpen nu bij de kop worden gepakt. In de kern aanpakken, niet meer in de marge. Geen duiding in al die rapporten. Waar gaan we nou eigenlijk over? De systeemverantwoordelijke is de Minister met de Tweede Kamer. Wij zijn onderdeel van BRS delegatie. Indien aan ORS tafel niet tot overeenstemming wordt gekomen, allemaal individueel kamerleden benaderen. Gedeputeerde Tekin is daar niet van, aan ORS tafel onderwerpen oppakken.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt dat Gedeputeerde Tekin zich nu verschuilt achter andere overheden. Een paar maanden geleden sprak hij zich nog uit voor groei, daar is hij op terug gekomen. Wat betekent dat concreet? Als al die onderzoeken (plan MER, geluidsonderzoek, WHO normen) hiertoe aanleiding geven, is Gedeputeerde Tekin dan bereid om een visie te kiezen op Schiphol dat rekening houdt met een scenario waarin er niet gegroeid kan worden.

Gedeputeerde **Tekin** verwijst naar de notitie. De discussie wordt op 8 november gevoerd.

De heer **Klein** (CU-SGP) heeft een vraag over de scherpere piketpaaltjes (pagina 37). Hier staat: "Voordat er keuzes worden gemaakt, moet er eerst helderheid komen over de toekomstige ontwikkelingen van de luchtvaart. In de tussenliggende periode moet vooral de hub-functie in stand blijven." Dat zijn toch geen piketpaaltjes?

Gedeputeerde **Tekin** vraagt of de heer Klein de onderwerpen over gezondheid geen piketpaaltjes vindt? De piketpaaltjes staan erin.

Gedeputeerde Tekin vervolgt zijn betoog.
WHO normen. Hebben we een andere ambitie als eerder? Nee, dat hebben we niet. We pakken kansen als deze zich voordoen. Gedeputeerde Staten kunnen dat niet afdwingen. Landelijke en Europese normen. De Minister komt met een Luchtkwaliteit actieplan. Als daar iets anders in staat, dan zijn we als provincie ondergeschikt. We gaan er nu vanuit dat we toewerken naar WHO-normen. Voorbeeld Luchtkwaliteitsrapport, laat zien dat we metingen WHO-normen halen. Dat betekent niet dat we achterover leunen.

Weidevogel leefgebieden. Kan die eruit? Die zekerheid kan Gedeputeerde Tekin niet geven. Alles wordt bekeken. Eén van de insprekers was bang dat stiltegebieden zouden vervallen, dat gaat niet gebeuren. Hoe dat een plek krijgt in een beschermingsregime, daar kan Gedeputeerde Tekin nu geen antwoord op geven.

De heer **Kramer** (VVD): er zijn nu gebieden toegewezen waar nauwelijks of geen weidevogels zitten. Gaat die bescherming er nu af? Moet er dan een nieuw regime op komen?

Gedeputeerde **Tekin** kan daar nu geen antwoord op geven. Bij voorbereiding op deze Omgevingsvisie een kaartje gekregen met elf of twaalf beschermingsregimes. Daar willen we van af, meer eenduidigheid en duidelijkheid, voor onszelf, maar ook voor gemeenten en anderen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) pleit ervoor om regime niet van open ruimte of weidevogel leefgebied af te halen.

Gedeputeerde **Tekin**: het is nog te prematuur om afspraken te maken over provinciaal landschap. Daar komen we nog op terug.

Gedeputeerde **Post** vindt het voorstel van de heer Leever voor een Kwaliteitsnetwerk landbouw creatief. Nu kijken wat er gaat gebeuren met landbouw voertuigen. Er kan nu geen netwerk worden vastgesteld. Dat is nu een beetje laat, was handiger geweest om dat in het voorjaar te zeggen. Op provinciale wegen willen wij geen landbouwverkeer toestaan. Wel als wettelijke snelheid landbouw voertuigen wordt verhoogd. Is al een keer afgewezen in de Kamer omdat het was gekoppeld aan de kentekenplicht voor landbouw voertuigen. Daar wordt opnieuw over gesproken. Dan zien waar op de provinciale wegen wel landbouw voertuigen kunnen worden toegestaan.

De heer **Leever** (ONH) zal het rapport Friesland aan Gedeputeerde Post toezenden. Het is een zeer verhelderend rapport. We zijn een agri provincie, waarin een grotere intensiteit van de weg door landbouw voertuigen wordt bewerkstelligd. In het voorjaar had de heer Leever hier nog geen kennis over. Is wel iets om te overdenken en mee te nemen.

Gedeputeerde **Post** geeft aan dat dat niet gaat niet gebeuren. Er zijn grote verschillen tussen Friesland en Noord-Holland. Twee van de wegen zijn de N242 en de N201, de drukste provinciale wegen. Grote kans op ongelukken. Groot verschil tussen Friesland en Noord-Holland is de intensiteit van het normale verkeer. Deze stromen niet met elkaar vermengen, dat leidt tot onveiligheid.
Gedeputeerde Post is benieuwd naar het rapport. Maar ze gaat niet in op de suggestie.
Gedeputeerde Post vervolgt haar betoog.
A10 als harde grens voor de woningbouw. Waarom is deze grens zo belangrijk? Amsterdam geeft deze ook als grens aan. Met alle gemeenten in Noordzeekanaal gebied is de visie Noordzeekanaal gebied opgesteld. Daarin staat de grens voor bedrijvigheid bij ring A10 als gegeven. Alle gemeenten in de regio hebben hiermee ingestemd, ook de gemeente Amsterdam. Netjes om wat als regio breed is onderschreven te hanteren. Een belangrijk argument is dat wij bezig zijn met het nemen van maatregelen ten behoeve van de energietransitie. Op dit moment bezig met opstellen van de ontwikkelstrategie energietransitie. Daaruit blijkt dat, als je de energietransitie wilt vormgeven in het Noordzeekanaal gebied, draaischijf voor de energietransitie, zowel de fysieke ruimte als milieuruimte in het Noordzeekanaal gebied hard nodig is. Als je bijvoorbeeld aan CO^2 reductie wilt doen, toe wilt naar een circulaire economie, dan zal de fysieke ruimte en de milieuruimte toenemen en zal de milieubelasting eerst toenemen voordat die afneemt. Daarom hebben we die ruimte nodig en is het niet verstandig om daar woningbouw te laten plaatsvinden.

De heer **Klein** (CU-SGP) las dat ook in de omgevingsvisie zelf. Is daar een goede onderbouwing voor? Zijn er rapporten die aangeven hoe groot die ruimte is?

Gedeputeerde Post antwoordt dat er binnen afzienbare tijd een rapport. Dat wordt definitief op het moment dat het Klimaatakkoord wordt gesloten. Die lopen samen op. Op 15 november komt het Bestuursplatform bij elkaar. Gedeputeerde Post houdt de commissie op de hoogte.

Mevrouw **Strens** (D66): A10 ook in de plannen van Amsterdam zelf.
Gedeputeerde Post antwoordt dat het gaat om het enige hoekje dat buiten de ring A10 valt, de rest valt binnen de ring. Dat betekent niet dat, als je de A10 als grens havengebied hanteert, je de havenstad volledig kunt reduceren. Omdat je de milieuruimte van de bedrijven buiten de ring nodig hebt en die slaan teug naar binnen de ring. Amsterdam wil dit adaptief programmeren en de stad

naar buiten toe werken. Op het moment dat je innovatieve maatregelen neemt, zou je tot ring A10 kunnen bouwen en havenstad kunnen uitvoeren. Maar dat is op dit moment nog niet te zeggen. Op het moment dat we zouden overwegen om met biobrandstoffen of waterstof te werken in havengebied, dan neemt de overslag van de kolen en benzine af. Maar dan wordt de veiligheidscontour groter, dus meer milieuruimte nodig. Hetzelfde geldt over geluid.

Gedeputeerde **Post** beantwoordt de vraag van de heer Papineau Salm over het Terbrugge terrein. Bedrijven aan de overkant van het water maken zich zorgen omdat op het terrein woningen geprojecteerd zijn die vallen binnen de milieucontouren. Door de gemeente wordt verondersteld dat problemen zich vanzelf zullen oplossen. Maar hoe dan? Het gaat om innovatieve ontwikkelingen die nog niet bekend zijn. Bedrijven krijgen te maken met overburen die vallen onder milieuzonering. Daarmee roep je de klachten al over je af. Een bedrijf vindt in de politiek aanzienlijk minder oor dan een groep klagende bewoners.
De vraag van de heer Klein op sturen op modal shift, dat wij nu helemaal niet zouden sturen. Wij sturen op mobiliteit in zijn geheel. Wil je deze regio mobiel houden, dan heb je alle modaliteiten nodig. Insteek van ons College is dat het niet aan de overheid is om mensen op te leggen van welk vervoermiddel zij gebruik moeten maken, zij moeten zelf die keuze maken. Dan stuur je niet, maar faciliteer je alle modaliteiten.
Werken aan schaalsprong OV. Bezig met OV toekomstbeeld. Niet synchroon met de Omgevingsvisie. De provincie gaat niet over het ruimtelijk beslag, vooral bij het spoor, dat is aan het rijk. Het OV toekomstbeeld nationaal wordt opgesteld door het rijk. Regionaal door de provincie. De effecten op ruimtelijk beslag vinden hun terugslag in de nationale omgevingsvisie. Het gaat meer om rijks infrastructuur dan om provinciale infrastructuur. Openbaar vervoer heeft niet direct een ruimtelijk beslag. Behalve bij het aanleggen van vrije busbanen. Het moet blijken waar dat nuttig en nodig is uit OV toekomstbeeld.
Hoe wordt afgewogen in mobiliteit? Het is niet zo dat met de Omgevingsvisie het onderwerp mobiliteit is afgerond. We zijn nog bezig met programma en agenda mobiliteit. Tegelijk ook bezig met actualiseren Investeringsstrategie. Gedeputeerde Post wil de suggestie wegnemen dat wij die afweging niet maken. Als het gaat om de aanleg van infrastructuur, werken wij altijd op basis van duurzame verstedelijking. Dat betekent dat je ook altijd kijkt naar eerst het beter benutten van het bestaande. Voordat je overgaat tot aanleg van iets nieuws altijd eerst kijken of er met de inzet van openbaar vervoer alternatieven kunnen worden gevonden voor de aanleg van nieuwe infrastructuur. Bijvoorbeeld bij de discussie over de A8/A9, er ruimschoots onderzoek is geweest waaruit bleek dat openbaar vervoer de problematiek niet oplost. In Haarlemmermeer Zuid doen we beiden. Zowel infrastructuur bus aanleggen als voor de auto. Het is altijd de afweging, is er een oplossing te bereiken met OV, is er een oplossing te bereiken met beter benutten. Pas in laatste instantie kiezen voor aanleg van infrastructuur, omdat dat ook de duurste oplossing is.
Vraag van de heer Papineau Salm of je sectorale nota's kunt afschaffen. PVVP: ja. Dat is opgenomen in de Omgevingsvisie. Maar de uitwerking daarvan in agenda mobiliteit.

Gedeputeerde **Bond**: bedrijventerreinen zijn nodig. Om geld te verdienen, banen te behouden. We zijn zuinig op bedrijventerreinen. We willen voorkomen dat we nieuwe bedrijventerreinen moeten aanleggen. Daarom ook PLABEKA en Convenant Noord-Holland Noord, goede afstemming vraag en aanbod.
MRA is geen besluitvormingsorgaan. Drie platformen op het gebied van wonen, mobiliteit en economie. Geen democratische legitimatie. Dat gebeurt in de Staten en de verschillende raden van deelnemende gemeenten.
Natuur inclusieve landbouw, schaalvergroting accepteren, anders kunnen de investeringen niet worden gedaan. Dat zal leiden tot verbetering van de biodiversiteit.

Gedeputeerde **Van der Hoek**:
Energietransitie begint bij de gemeente. Zij moeten aangeven waar zij behoefte aan hebben, waar zij draagvlak en mogelijkheden zien. Waar zij met de infrastructuur naar toe kunnen. Vervolgens kijken wij hoe we dat regionaal bij elkaar brengen. Er is beleid. Binnen dat beleid werken we nu. Waar komen gemeenten zelf mee en hoe raakt dat aan het beleid dat er nu is en hoe gaan we daarmee om? Niet aan voorkant, dat gaat in tegen het uitgangspunt van deze visie.
Stolpenlandschap: het gaat over de inclusiviteit van de historische kenmerken. Beleid zoals Leidraad Cultuurhistorie en Landschappen zijn van toepassing. In uitwerking spelen deze een rol.
Kiezen voor aardwarmte of drinkwater, als het erop aankomt. Dat is niet te voorspellen. Alle rapporten laten ook zien wat de risico's zijn. Afweging veiligheidsrisico's.

Gedeputeerde **Loggen**:

Digitalisering provincie, staat in zomernota 2016. Ook in het kader van ambities Kompas 2020. Er is een Concern Information Officer (CIO) aangesteld, concern information plan gemaakt. We zijn goed op weg, In kopgroep Nederlandse provincies. We zijn er nog niet. In begroting komend jaar vragen wij extra budgetten voor data strategie en cyber security.
Woningbouw, vraag van het CDA. Gedeputeerde Loggen gaat geen toezegging doen. Afgesproken dat we eerst met richting gevende uitspraken komen. Dan consulteren met stakeholders (agrariërs, waterschappen) en uitkomsten reflecteren. Ook wat betreft haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak.
Beschikbaarheid water. Geen water, dan zal de bodemdaling niet snel afremmen. Overleg tussen waterprovincies, Waterschappen, Deltaprogramma. Breed programma waarin wordt gesproken over droogte. De keten heeft afgelopen zomer goed gefunctioneerd. Opmerking dat Friesland al ons water opdrinkt, kan Gedeputeerde Loggen niet goed plaatsen. Niet Friesland is boosdoener in Nederlandse watersysteem, maar de stad Rotterdam. 85% van ons beschikbare zoetwater wordt naar Rijnmond geleid om de zoutindringing te beperken.

De **voorzitter** schorst de vergadering om 22.50 uur. De tweede termijn volgt op maandag 5 november vanaf 20.00 uur.

Vervolg vergadering op 5 november 20.00 uur

De **voorzitter** opent de vergadering, het vervolg op de vergadering van 29 oktober 2018, om 20.00 uur en heet alle aanwezigen welkom.
Er zijn afmeldingen ontvangen van de heren Ludriks (PVV) en Kaptheijns (PVV).

Vorige week zijn er insprekers gehoord en bevraagd. Een uitgebreide eerste termijn waarin iedereen aan het woord is gekomen en vragen heeft gesteld en discussiepunten ter tafel gebracht.
Gedeputeerde Geldhof zal de vragen van commissieleden die zijn ingediend, beantwoorden.
Als er nog vragen onbeantwoord zijn gebleven, dan is daar nu de gelegenheid voor.

De commissieleden hebben de voorvisie van het verslag ontvangen. Er zijn opmerkingen ontvangen over het verslag, deze wordt behandeld in de vergadering van 3 december.

De heer Kramer (VVD) heeft aangegeven dat zijn onderwerp verplaatst mag worden naar de vergadering van 3 december.

De inbreng van ONH en 50PLUS wordt meegenomen in de tweede ronde van de Omgevingsvisie.

4a. Vaststelling Omgevingsvisie NH2050

Tweede termijn

De voordracht en de bijbehorende stukken worden besproken met het doel Provinciale Staten te adviseren over de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050, de vaststelling van de Nota van Beantwoording en de overige daarmee samenhangende besluiten in de voordracht.

Er zijn nog een aantal vragen open gebleven:

- Mevrouw **Strens** (D66) had een vraag gesteld over het instellen van provinciale landschappen.

- De heer **Kramer** (VVD) had een vraag gesteld over de grens van de MRA met betrekking tot de woningaantallen per regio, of dat losgelaten kan worden.

- Mevrouw **Van Andel** (CDA) had gevraagd hoe gemeenten moeten omgaan met deze visie met betrekking tot hun eigen Omgevingsvisie. En ze had gevraagd of we nu moeten spreken over opgave in provincie en niet meer over provinciale doelen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) verwijst naar de discussienota die ONH en 50PLUS gezamenlijk hebben opgesteld. In de Omgevingsvisie komt het woord ‘ouderen’ niet voor. Van het grootste belang dat er voldoende woningen voor ouderen worden gebouwd, in combinatie met zorg. Tussen 2030-2040 is een groot deel van de bevolking boven de 80. Provincie moet daarop inhaken. In Omgevingsvisie tot

2050 niet mee bezig, geen goede zaak. Het gaat met name om betaalbare woningen. Mensen met een goed gevulde portemonnee zijn meestal hoger opgeleid, die vinden hun weg wel. Het is zaak dat de provincie stuurt bij corporaties en ontwikkelaars zodat dat soort woningen van de grond komen.

De heer **Leever** (ONH) vindt ouderen- en seniorenwoningen van essentieel belang. Wezenlijk punt van aandacht in de Omgevingsvisie. Hij hoopt dat dat deel nog geïmplementeerd kan worden.

Mevrouw **De Groot** (SP) reageert op het voorstel van ONH en 50PLUS. Ook zij vindt dat ouderenbeleid mag worden opgenomen in de Omgevingsvisie. Dat geldt ook voor andere doelgroepen, aangewezen op een sociale huurwoning.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en vraagt waarom de provincie zich hiermee moet bemoeien. Is dat niet de taak voor gemeenten? Als de provincie het zou moeten regelen, niet specifiek voor ouderen, maar woningen geschikt maken voor elke doelgroep.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS): het vrijblijvende beleid van de Provincie in de afgelopen jaren heeft geen zoden aan de dijk gezet. Alternatieve woonvormen blijven achter in Noord Holland. Dan moet de Provincie zich er wel mee bemoeien.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vindt dat de Provincie zich er wel mee mag bemoeien, maar in het kader van regie en aan gemeenten duidelijk maken dat het belangrijk is. Alle groepen moeten kunnen wonen. Ze is niet voor opnemen in de Omgevingsvisie. Het past niet in de Omgevingsvisie om dit specifieke onderwerp op te nemen.

De heer **Voskuil** (PvdA) sluit zich aan bij de opmerking om ouderen niet eruit te lichten als je ook nog andere criteria hebt, bijvoorbeeld ‘jongeren’ komt ook maar één keer voor in de Omgevingsvisie. Er is niet minder belang bij jongerenhuisvesting. Op de lijn van mevrouw De Groot, alle categorieën. Met de generalisatie dat het nergens gewerkt heeft, is de heer Voskuil het niet eens. Er zijn gemeenten die er voortvarend mee aan de slag zijn gegaan, bijvoorbeeld Purmerend, Alkmaar, Zaanstad. Het hangt ook af van het College. Moeten wij dit als Provincie oppakken? Het systeem is in het leven geroepen om de sturing van bovenaf los te laten.

De heer **Leever** (ONH) vindt dat de Provincie hier zeker een rol in heeft: Ladder, woningcontingenten toedelen. Staat dit niet in verhouding tot wat gemeenten willen, dan als provincie wel een rol. Deze rol bij gemeenten neerleggen, niet bij de Provincie.

De heer **Voskuil** merkt op dat de Ladder iets is van het rijk, uit BRO. Dat contingenten niet aansluiten bij de vraag waar gemeenten willen bouwen, is een andere discussie. Naar Provincie toetrekken, afbreuk doen aan een deel van de gemeentelijke autonomie, die net daar naartoe is gelegd. Gemeenten stimuleren om betaalbare woningen te bouwen.

De heer **Kramer** (GL) heeft geen bezwaar tegen een passage in de Omgevingsvisie over wonen, omdat de Woonvisie komt te vervallen. Zo formuleren dat het niet specifiek over ouderen gaat. Op een wijze dat het de bevoegdheden van de gemeenten niet aantast. Hij zou het liefste willen dat de ambtenaren die aan de Omgevingsvisie werken, een passage bedenken. Amendement om in het schema te blijven.

De heer **Klein** (CU-SGP) kan zich vinden in de opmerking van de heer Kramer (GL). De Omgevingsvisie gaat hierover, er staat dat er aandacht moet zijn voor kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van het woningcontingent. Een toelichting toevoegen dat we denken aan verschillende aspecten, of er voldoende ruimte is voor ouderen, jongeren, kleine en grote gezinnen. Dan doen we recht aan het belang van het probleem en gaan we niet op de stoel van de gemeente zitten. Wij geven hiermee aan dat wij dat een belangrijk aspect van de kwalitatieve vraag vinden.

De heer **Struben** (D66) geeft aan dat sommige ouderen ongewild te lang in een huis blijven zitten, geen coach en geen aanbod. Moet dat het in de Omgevingsvisie? Het is algemeen woonbeleid. Meer ruimte bieden aan corporaties, aandacht voor vragen. Verhuiscoach instellen, niet in Omgevingsvisie regelen. Naar rijk toe aangeven, geef er aandacht aan. Laat corporaties meer betaalbare woningen maken, niet alleen voor starters, maar ook voor ouderen en de midden sector. Meer ruimte geven aan corporaties. Er staat in de Omgevingsvisie op de langere termijn het nodige over wonen, dat is voldoende. In uitwerking aandacht hiervoor.

Mevrouw **De Groot** (SP) interrumpeert en noemt de controlerende rol van de Provincie, het College van Gedeputeerden. Is het niet verstandig om in visie vast te leggen dat elke groep aan bod komt.

De heer **Struben** (D66) heeft niet het idee dat in de Omgevingsvisie groepen worden uitgesloten. Als je ze noemt, moet je ze allemaal noemen. Belangrijker om samen met gemeenten regionale uitwerkingen te maken die gedifferentieerd zijn. Waar je met gemeenten samen probeert te komen tot een passend programma. Corporaties moeten ruimte krijgen.

De **voorzitter** sluit dit onderwerp af en geeft het woord aan mevrouw De Groot voor haar vervolg betoog over de Omgevingsvisie.

Mevrouw **De Groot** (SP):
In de eerste termijn zijn er door de insprekers veel zaken naar voren gebracht. Onder andere door insprekers Texel en Schagen, dat er te weinig woningen zijn voor oorspronkelijke bewoners en mensen die er werken. Mevrouw De Groot vraagt zich af of dit zo is. Demografische cijfers wijzen erop dat er voldoende plannen zijn om voldoende woningen te bouwen. Gaan de insprekers uit van andere cijfers? De SP realiseert zich dat er in sommige gebieden niet genoeg gebouwd kan worden, bijvoorbeeld weidevogel leefgebieden. Aan kleinere kernen worden vaak geen sociale huurwoningen toegevoegd. Daar is wel het meeste behoefte aan.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en vraagt om het bij de feiten te laten. Er zou behoefte zijn aan sociale woningbouw. Er zijn voldoende sociale woningen, maar ze worden soms bewoond door mensen die er geen recht op hebben.

Mevrouw **De Groot** (SP):
Er is juist gebleken dat mensen die eigenlijk in een sociale huurwoning horen, in een woning wonen die te duur voor ze is. Dat aantal gaat ver boven mensen die ten onrechte in een sociale huurwoning wonen.
Projectontwikkelaars willen bouwen op plaatsen waar ze grond gekocht hebben. In de grootste kern bouwen is duurder en ingewikkelder. Vooralsnog wil de SP dat eerst alle mogelijkheden worden benut in gebieden waar al woningen staan. Goedkoop personeel van tuinbouw en bouwbedrijven en expats moeten ook wonen. Zij kopen woningen op die vóór hen van anderen waren. Vluchtelingen moeten ook wonen. Zij hebben de eerste rechten op goedkope huurwoningen, want ze kunnen nergens anders naar toe. Geen vrijbrief om de open groene gebieden nog meer vol te bouwen. Eerst kijken hoe ver we komen in bestaand bebouwd gebied.

De heer **Kramer** (VVD): vluchtelingen eerst omdat ze nergens anders naar toe kunnen? Maar hoe zit het dan met iemand die geschieden is met kinderen?

Mevrouw **De Groot** (SP) antwoordt dat die ook rechten hebben.

De heer **Kramer** (VVD) vraagt waarom statushouders dan de eerste rechten krijgen?

Mevrouw **De Groot** (SP) antwoordt dat mensen met een verblijfsvergunning ook moeten kunnen wonen in een sociale huurwoning.

De heer **Kramer** (VVD): en al die jongeren dan? Die moeten wel twaalf jaar op een lijst wachten?

Mevrouw **De Groot** (SP) antwoordt dat het zo niet geregeld is.
Mevrouw De Groot (SP) vervolgt haar betoog.
Bewoners Waterland willen niet dat er buiten bestaand bebouwd gebied wordt gebouwd. Zij leven in de MRA regio, waar verstedelijking een hoge vlucht heeft genomen en elke snipper groen bevochten moet worden. Het voorland voor Noord-Holland Noord. Haast maken om van voormalige weidevogel leefgebieden en bufferzones zo snel mogelijk beschermd provinciaal landschap te maken. Zodat groen groen blijft en niet wordt opgeslokt door bedrijventerreinen en woningen. Hoe oplossen? Snel regels voor beschermd provinciaal landschap. Aan de gemeente Schagen en Texel vragen om de woningwensen te onderbouwen met harde cijfers.
Commissie MER is het niet met alles in de concept Omgevingsvisie eens. SP hecht er veel waarde aan dat, wat de commissie MER heeft gezegd, wordt opgenomen in de concept Omgevingsvisie.

Mevrouw **Strens** (D66) wil nog op een drietal punten terugkomen.
Noordzeekanaal gebied en Havenstad. Bij mogelijke innovatieve technieken, is de Provincie dan bereid om te kijken welke inwaardse saneringsopties er zijn?
Landschap: wijziging PRV 2015. Toen vervielen nationale landschappen. D66 heeft toen met PvdA in een gezamenlijke motie aandacht gevraagd voor het aanwijzen van provinciale landschappen. Dat ziet mevrouw Strens niet terug in de Omgevingsvisie. Wordt daar in de uitwerking naar gekeken? Twee soorten gebieden: gebieden voor meer en grote ontwikkelingen, gebieden voor kleinschalige ontwikkelingen. Is dat niet te weinig? Op deze twee vastleggen? Zitten in het beschermde landschap nog onderverdelingen? Nog niet scherp.
Advies commissie MER: doorlopende Effectmonitor genoemd. Hier wil mevrouw Strens graag toelichting over.
Naast de Omgevingsvisie komen programma's. Komt er een plan MER per programma?

Mevrouw **Vermaas** (PvdD):
Plan MER: commissie was kritisch. Is de aanvulling door Gedeputeerde Staten, rapport Tauw, voldoende? Er zijn geen alternatieven voor de huidige Omgevingsvisie. Het is een wettelijke verplichting dat er in het plan MER alternatieven worden aangedragen, waarvan de milieueffecten worden berekend, zodat er iets te vergelijken en kiezen valt. De verhaallijnen zijn een denkrichting geweest. Voldoet deze MER wel aan de eisen? Er zijn veel zienswijzen ingediend over het belang van een goede leefomgeving en milieu. Doet de huidige MER procedure daar wel voldoende recht aan? Mevrouw Vermaas hoort graag een reactie van de commissieleden. Gedeputeerde Staten hebben een aanvulling geschreven op het plan MER. Dat is wat PvdD niet voldoende, wel benieuwd wanneer daar een reactie op komt van de commissie MER? Dat is essentieel voor de behandeling van de Omgevingsvisie in de Staten volgende week. Hebben we dan al de reactie van de commissie MER op de aanvulling? Dan kunnen we niet de milieueffecten beoordelen.
Benieuwd hoe het zit met de programma's. Per programma een plan MER? Wel alternatieven aandragen? Wat zijn de alternatieven en hoe stellen we die vast?
Meer aandacht voor behoud en verbetering van de leefomgeving dan nu het geval is. Dat gevoel wordt gedeeld door degenen die een zienswijze hebben ingediend.

De heer **Kramer** (GL) sluit zich aan bij het punt over MER door mevrouw Vermaas.
Schiphol. Hetgeen gezegd door Gedeputeerde, brengt GL niet op andere beoordeling van de tekst. Deze is te vrijblijvend. Vermelding relevante thema's niet voldoende. Richting meegeven in de tekst. GL komt, al dan niet met andere partijen, met een amendement.
Landschap. Het antwoord van Gedeputeerde vorige week heeft niet tot duidelijkheid geleid. Alle landschappen benoemen die waardevol zijn. Hoe we omgaan met bescherming landschappen, moet wel duidelijk zijn. Indeling in twee landschapstypen schiet tekort. GL bereidt zich voor op bijstelling van de tekst waarin evident moet zijn dat landschappen beschermd moeten worden.
Mobiliteit. Ingaand op het pleidooi van Gedeputeerde Post. Infrastructuur beter benutten. Daar staat GL achter, geen overbodige infrastructuur aanleggen. Gedeputeerde Post betrekt dat vooral op het OV. Moet ook gelden voor gebruik van de weg.
A10 als grens voor de woningbouw. Wat valt daarbuiten? Noorder IJplas, dat hoort bij het woon-leefgebied. Daar komen geen windmolens of energievoorzieningen. Omgeving station Sloterdijk. Daar is een ontwikkeling gaande van een gemengde buurt van bedrijven en woningen die aansluit bij het OV knooppunten programma. Grens weglaten, met beperkingen. Niet persé A10. Westelijke contour aanhouden van Havenstad.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en refereert aan inspreker mevrouw Tiel over bedrijventerreinen categorie 3a/3b. Hoe zou GL dat willen oplossen? Waar moeten die naartoe?

De heer **Kramer** (GL) heeft het niet onmiddellijk over uitplaatsen. Als je de grens niet bij A10 trekt, kan er een incentive vanuit gaan. Niet verkeerd als bedrijven hun bedrijfsvoering milieuvriendelijker maken. Op grond van dat feit is het niet meer mogelijk om door te gaan met bedrijven die daar niet mee te combineren zijn. Lijn trekken om dat gebied.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt nog aandacht voor vier punten.
Suggesties gedaan ter versterking van de voorliggende tekst. De punten staan in het verslag. Zien Gedeputeerde Staten kans om iets met die suggesties te doen?
Schiphol. Blij dat piketpalen scherper zijn dan in de eerdere versie. Piketpalen staan heel versnipperd.

De heer **Klein** (CU-SGP) kan de piketpalen niet vinden. De heer Papineau Salm antwoordt: op blz. 32, 37 en 69.

De heer **Papineau Salm** (PvdA): minder overlast voor omwonenden en minder luchtvervuiling. Suggestie om ze prominenter in de tekst te zetten, bijvoorbeeld in een kader.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) interrumpeert en merkt op dat de PvdA begaan is met omwonenden bij bouwen en overlast. Waarom is PvdA dan voorstander van bouwen onder de rook van Schiphol? Mensen daar niet aan bloot stellen, terwijl er nu al zoveel overlast is.

De heer **Papineau Salm** (PvdA):
Het is een keuze van de gemeente en bewoners om dat te doen. Mensen willen er blijven wonen, dat is hun eigen keuze.

De heer **Kramer** (GL) interrumpeert en vraagt als de heer Papineau Salm verwijst naar gemeenten, waarom is hij dan akkoord met een passage in Omgevingsvisie die gaat over dat op sommige plekken, zoals bij Schiphol, mensen onder minder ideale omstandigheden zullen wonen. Moet die passage er niet uit?

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt zich af waarom deze eruit zou moeten. Het is ook nodig voor woningbouw. Gemeenten geven dat zelf aan. Er is lang op aangedrongen, blij dat de kans er is, onder voorwaarden, door gemeenten bepaald.
Onderhandelingen Schiphol komen eraan. Punt van veiligheid, moet beter. Meenemen in onderhandeling, in volgende fase beter zijn. Dat is de inzet van de Provincie, duidelijk in de tekst.
Landschappenregimes. Zoals het er nu staat, kunnen mensen er niet mee uit de voeten. Suggestie om deze benaderingswijze met twee soorten gebieden te schrappen. En deze te vervangen, aantal en inhoud worden later bepaald. Niet 10 regimes, maar meer dan nu.

De heer **Kramer** (VVD) interrumpeert en vraagt waar de heer Papineau Salm bang voor is? De Ladder is er en meer punten waarop bescherming is. Waarom meer bescherming?

De heer **Papineau Salm** (PvdA):
We kennen een aantal karakteristieke landschappen: Beemster, Schermer, Waterland, Laag Holland, West Friesland, duinen, Texel. Die hebben hun geschiedenis en deze wil je behouden en ontwikkelen. Dat ontbreekt aan de huidige formulering in de Omgevingsvisie.

De heer **Kramer** (GL) interrumpeert en refereert aan het Waterlandberaad. Die zijn aan het denken over een alternatieve tekst. Is de heer Papineau Salm bereid om met coalitie en oppositie te kijken of we met een gezamenlijke tekst kunnen komen?

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt nu eerst aan Gedeputeerde Staten of ze bereid zijn om de tekst te wijzigen en dit vóór maandag te laten weten. Daarna kijkt hij verder.
De heer Papineau Salm vervolgt zijn betoog.
Wonen. Het credo voor de komende tijd is bouwen, bouwen en nog eens bouwen. Maakt de voorliggende tekst van de Omgevingsvisie dit credo mogelijk in de uitvoering? Hebben we bij Provincie en gemeenten binnen een jaar een overzicht van alle beschikbare binnenstedelijke locaties? Zo nee, onderzoek doen?
In het hoofdstuk sterke kern, sterke regio's, pagina 22 over beleid woningbouw Noord-Holland Noord (niet MRA gebied). Prima, wijzigingen aangebracht. Is dit voldoende voor Noord-Hollandse gemeenten (Medemblik, Warmenhuizen, Texel)? Niet genoeg woningen, niet genoeg aantallen. Kunnen de gemeenten hiermee aan de slag?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) interrumpeert en vraagt aan de heer Papineau Salm waarom hij alles aan Gedeputeerde Staten vraagt? Hij stelt een retorische vraag.

De heer **Papineau Salm** antwoordt dat het om de gewijzigde tekst gaat ten opzichte van de eerste visie. Daar verwacht hij een reactie van Gedeputeerde Staten op.

De heer **Klein** (CU-SGP):
Maken zich zorgen over de reactie van Gedeputeerde Staten op het advies van commissie MER. Nog niet overtuigd dat het voldoende is en ook niet of zij de Omgevingsvisie kunnen vaststellen.
Havenstad. CU-SGP kan zich vinden in de uitleg van Gedeputeerde. De huidige situatie wordt als uitgangspunt genomen.

Tekst over het landschapsregime wat cryptisch, niet anders uit te leggen dan twee regimes. Toch nauwelijks anders te lezen. De heer Klein doet het voorstel dat Gedeputeerde Staten met een gewijzigd tekstvoorstel komen die de intentie goed verwoord.
Schiphol. CU-SGP kan de piketpaaltjes echt niet vinden. Ze zijn te diep geslagen en daarmee verdwenen. Dat moet veranderen. Ons uitgangspunt duidelijk in Omgevingsvisie zetten. Bij het vaststellen van de Koers kraakhelder: groei is alleen mogelijk als de uitstoot en overlast afnemen. Als Staten vastgesteld, ook in een extra motie. Moet terugkomen in de Omgevingsvisie, anders nemen we onszelf niet serieus. Prima dat Gedeputeerde Tekin gaat praten met andere partijen, dit meenemen als minimale eis.
Mobiliteit. Modal shift nastreven. Gekeken naar de inspraakreacties. Het overgrote deel van de reacties van gemeenten noemt dat als bezwaar van de huidige Omgevingsvisie. Waarom houden Gedeputeerde Staten vast aan keuzevrijheid en niet aan modal shift? Inzetten op versteviging gebruik OV en fiets. Is het de Omgevingsvisie van Gedeputeerde Staten of van Noord-Holland?

Mevrouw **Van Andel** (CDA):
Het CDA wil nog doorvragen op de sturingsfilosofie. Provincie was regelgever en toetser, nu juist samen met omgeving tot oplossingen komen. Dit moet ertoe leiden dat de Provincie meer gebruik gaat maken van maatwerk en terughoudend moet zijn met regels stellen in de Omgevings-verordening. Hoe ziet die verandering er straks uit?
Landschapsregimes. Tekst moet duidelijker. De insteek van de exercitie van het eenvoudiger maken van de landschapsregimes moet er niet toe leiden dat elk gebied onder bescherming van de Provincie valt. Geen stapeling van regels. De Provincie niet op slot zetten, maar juiste balans tussen bescherming en ontwikkeling.
Wat is de reactie van Gedeputeerde op de insprekers? Hoe luistert Gedeputeerde naar wethouders en woningbouwverenigingen die, letterlijk en figuurlijk, de ruimte nodig hebben om mensen te kunnen huisvesten. Hoe reageert Gedeputeerde specifiek op het verhaal van Texel? De ‘status aparte’ in het Regionaal kwalitatief Woningbouwprogramma 2020 doet kennelijk zijn werk nog niet. Is Gedeputeerde het hiermee eens en zo nee, waarom niet?
Nut indicatieve kaarten. Het heeft mensen op het verkeerde been gezet. Volgens Gedeputeerde Staten kun je sommige zaken niet concreet opschrijven, daarom teken je ze. Maar als je iets niet concreet kunt opschrijven, kun je het zeker niet concreet tekenen. Als een kaart indicatief is, zegt het in feite niets. Een plaatje of infographic kan een tekst illustreren, maar een kaart kun je niet indicatief tekenen. In de visie moet duidelijk staan dat ze indicatief zijn, in het vervolg minder of helemaal geen gebruik van maken.

De heer **Kramer** (VVD) merkt op dat iedereen het erover eens is dat er gebouwd moet worden in Noord-Holland. Vervolgens wil men wel allerlei beperkingen opleggen. SP wil voornamelijk sociale woningbouw realiseren.

Mevrouw **De Meij** (SP) interrumpeert en zegt dat daar die lange wachtlijsten zijn.

De heer **Kramer** (VVD) is het daarmee eens en de enige oplossing is om meer te bouwen, dan worden woningen ook meer betaalbaar. Er is nu een gigantisch tekort aan woningen in Noord-Holland waardoor de prijzen alleen maar worden opgedreven. De oplossing is niet alleen binnenstedelijk, soms ook buitenstedelijk. PvdA zei in de eerste termijn dat er soms ook ruimte moet zijn om buitenstedelijk kleine locaties voor de kernen mogelijk te maken. Dat betekent niet ongebreideld buitenstedelijk bouwen, maar wel inhaalslag maken. Niet alles op slot zetten, niet meer landschapsregimes. De heer Kramer wil graag duidelijkheid van Gedeputeerde Staten. Hoe gaan ze dat invullen? Blijven de huidige regimes voor weidevogel leefgebieden bestaan of vallen deze dadelijk onder de twee landschapsregimes?

De heer **Leever** (ONH) wil nog reageren op de beantwoording van Gedeputeerde Loggen met betrekking tot de digitalisering. Hij vindt daar veel vaagheden in staan, geen concrete afstemming naar aanleiding van de vraagstelling. De heer Leever doet een beroep op Gedeputeerde Loggen om concreter te zijn.
De heer Papineau Salm heeft het verzoek neergelegd bij Gedeputeerde Staten om te kijken naar de insprekers met betrekking tot uitbreiding woningcontingenten in hun gemeenten. De heer Leever zou alle gemeenten in de kop willen vertegenwoordigen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) antwoordt dat het voor alle gemeenten in de kop geldt.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) heeft de reacties van verschillende partijen gehoord op de discussienota.

Toch iets opnemen in Omgevingsvisie. Hoe denkt Gedeputeerde daarover?
Wonen. Er staan nu te weinig handvaten in de visie om ruimte te geven aan de kleine kernen, om aan de randen te kunnen bouwen. Niet alles hoeft binnenstedelijk. Niet goedkeuren dat alles in het groen wordt dicht gebouwd. Nu is het beleid van de Provincie meer een belemmering dan dat zij ervoor zorgt dat er voldoende woningen worden gebouwd.
Schiphol. Eerst het onderzoek over geluidsoverlast en gezondheidsklachten afwachten. Daarom geen extra woningbouw toestaan onder de rook van Schiphol.
Mevrouw De Meij vraagt zich af wat er verder met het verslag gebeurt. Worden er zaken overgenomen?
Provinciale landschappen. Hier is 50PLUS op tegen. Extra meer regels waardoor er helemaal niets meer kan.

Beantwoording tweede termijn door Gedeputeerde Geldhof

In eerste en tweede termijn niet genoemd, maar veel zienswijzen en nagenoeg alle gemeentelijke zienswijzen waren positief over het proces en de inhoud van de Omgevingsvisie. Er zijn 108 zienswijzen geweest, de helft daarvan heeft het proces en de inhoud omarmd. Ook insprekers, de heer Akkerman namens natuurbescherming en Mevrouw Tiel namens bedrijven. Zij adviseren om de Omgevingsvisie ongewijzigd vast te stellen. Er waren ook reacties, maar ook veel complimenten. Die wil Gedeputeerde Geldhof overbrengen naar de ambtelijke organisatie.
De opgave, ambities, bewegingen en ontwikkelprincipes worden omschreven met een oproep toe aanscherping. Gedeputeerde Staten nodigen daartoe uit, zienswijze indienen. Er is veel waardering voor het flexibele karakter. De kritiek van insprekers richt zich niet op de inhoud van de visie. Maar vaak op de discrepantie tussen de visie en de wijze waarop de Provincie nu nog acteert. Er is wantrouwen. Gaat de Provincie de ontwikkelprincipes wel waarmaken? Gaat de Provincie het principe ‘Lokaal wat kan, regionaal wat moet’ hanteren?
Noordzeekanaal gebied en Havenstad. Harde grens woningbouw Amsterdam om ruimte te bieden aan energietransitie en circulaire economie. Hierdoor ontstaat ten onrechte de indruk dat de hele Havenstad onmogelijk wordt gemaakt. Het plangebied van Havenstad bevindt zich binnen de ring A10. Met uitzondering van een klein stuk in de Sloterdijken. Niet het Sloterdijk waarnaar verwezen werd, waar al ontwikkelingen plaatsvinden. Bij het opstellen van de Visie Noordzeekanaal gebied in 2015 met provinciaal inpassingsplan is de geluidszonering aangepast zodat ontwikkelingen mogelijk werden. Rondom station Sloterdijk kunnen ontwikkelingen plaatsvinden. Maar niet in de Sloterdijken, noordelijk, buiten de ring gelegen. Er kunnen nog dingen plaatsvinden. Dit ontwikkelprincipe is in lijn met de afspraken gemaakt in de Visie Noordzeekanaal gebied 2040 over transformatie van delen van het havengebied. Dit ontwikkelprincipe richt zich niet op Havenstad, maar op de beweging van oprukkende woningbouw van stad naar havengebied op de lange termijn.
Er zijn ambities op gebied van circulaire economie en energietransitie. Daarvoor is ook ruimte nodig. Er zijn in Amsterdam en binnen MRA voldoende woningbouwlocaties voor de woningbehoefte in beeld. Woningbouwplannen in het Noordzeekanaal Havengebied buiten ring A10 zijn daarvoor niet nodig.
Zijn er op termijn innovatieve concepten, die tegemoet kunnen komen aan problemen zoals geluidszonering, waardoor er meer mogelijkheden zijn om te bouwen, dan zijn Gedeputeerde Staten bereid om mee te denken. Als de bedrijven die er nu zitten zich transformeren tot de circulaire economie en energietransitie, dan gaan deze meer geluid produceren. Daar moet rekening mee worden gehouden. De Omgevingsvisie gaat over de balans tussen economie en leefbaarheid en gezondheid.
Vereenvoudiging landschapsregime. Gedeputeerde Geldhof heeft niet gezegd dat Gedeputeerde Staten het zelf ook niet weten. Geprobeerd om Iets neer te zetten in de richting waarin ze denken, kennelijk niet de juiste woorden gevonden. In de visie wordt een onderscheid gemaakt, niet tussen twee soorten regimes, maar tussen twee soorten gebieden. Gebaseerd op het draagvermogen van de diverse landschappen in deze gebieden. Er zijn gebieden waar het landschap meer en grote ontwikkelingen kan dragen en gebieden waar het landschap kleinschalige ontwikkelingen kan dragen die bijdragen aan behoud en versterking van het landschap. Voor beide categorieën geldt ook de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. En ook de ontwikkelprincipes van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Het landschap wordt in de gaten gehouden. Welke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, kwaliteit en waarde van het landschap worden op peil gehouden of versterkt. Voor gebieden die kleinschalige ontwikkelingen kunnen dragen, komen in de Omgevingsverordening, bovenop Ladder en Leidraad, regels gericht op behoud, met oog voor ontwikkelingen die passen bij wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap. Zoals ook voor de recreatiegebieden opgesteld. De manier waarop we bescherming aan die gebieden willen bieden, kan op basis van meerdere regimes. Ook denken aan provinciaal landschap. Het aantal landschapsregimes zoveel

mogelijk verkleinen, op basis van wezenlijke waarden en kenmerken gebieden. Gebied specifiek invulling aan bescherming geven, maatwerk. Vasthouden aan ambities in Koers. Vereenvoudiging staat centraal. Er zou tekstverduidelijking kunnen komen, maar dat is nu aan Provinciale Staten.
De tien punten door de heer Papineau Salm: nog iets wijzigen, dan is dit het moment, het woord is nu aan Provinciale Staten.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) mist de affiniteit van het gebied. Mensen die daar wonen, herkennen zich niet in de tekst. De link naar waardevol landschap mist.

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat het aan Provinciale Staten is. We hebben een Leidraad Landschap- en Cultuurhistorie. Per gebied wordt omschreven wat daar bijzonder aan is. Als er ontwikkelingen zullen plaatsvinden, hoe ervoor zorgen dat het landschap versterkt kan worden. Niet om dingen tegen te houden, maar om ervoor te zorgen dat het waarde blijft behouden. Als dat niet duidelijk is, dan is het woord aan Provinciale Staten.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vraagt of alle gebieden in Noord-Holland of in categorie 1 of in categorie 2 vallen. Of zijn er ook landschappen die onder geen van die twee categorieën valt?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat Natura 2000 gebieden onder geen van tweeën vallen. Aan die gebieden kunnen wij niet aan tornen.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vraagt of er ook gebied is waar geen beschermingsregime voor geldt, waar alles mag?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt: binnenstedelijk.

De heer **Kramer** (VVD) vraagt onder welke categorie bufferzone en weidevogel leefgebieden vallen.

Gedeputeerde **Geldhof** verwijst naar de presentatie over de denkrichting bij het overleg eerder vanavond. Een waarde in een bepaald gebied moet nog nader worden gespecificeerd, dat moet maatwerk worden.

De heer **Kramer** (VVD) verwijst naar de discussie in de Staten over weidevogel leefgebieden. Dat moet aan bepaalde criteria voldoen, aantal weidevogels en kansrijk zijn. Hoe kun je dat scharen in zo'n categorie? De heer Kramer zou meer duidelijkheid willen over hoe Gedeputeerde Staten dat gaan uitwerken in de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde **Geldhof** verwijst naar de presentatie. Bijvoorbeeld een weiland waar acht regimes op liggen. Op welke wijze kunnen we de regimes die er nu zijn, op een andere manier vervatten. Ideeën en voorstellen worden uitgewerkt, die worden ambtelijk terug gelegd in alle regio's. In twee rondes wordt dat verder uitgewerkt. Vervolgens bestuurlijk de rondes langs. De uitwerking van visie naar verordening wordt ambtelijk en bestuurlijk voorbereid. Dat voorstel komt weer naar Staten. Tekstwijziging in visie, dan nu aan Provinciale Staten om dat erin te zetten.

Mevrouw **Strens** (D66) vraagt waarom er dan nu al nadrukkelijk is gekozen voor de twee soorten gebieden? Als er nog zoveel moet worden uitgewerkt, waarom dan op deze manier al vaststellen?

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of dat betekent dat we alle regimes die er nu zijn vasthouden totdat de Omgevingsverordening er is?

De heer **Klein** (CU-SGP) is verbaasd dat Gedeputeerde Geldhof zoveel woorden nodig heeft om het uit te leggen en het dan aan Provinciale Staten laat om een voorstel tot tekstwijziging te doen.
De tekst "In principe onderkennen we twee soorten gebieden." veranderen in "We onderkennen meerdere soorten gebieden." De zin "Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden." veranderen in "Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk regime met minder soorten gebieden." Wat is het advies van Gedeputeerde Geldhof?

De **voorzitter** onderbreekt de heer Klein en zegt dat dit niet de manier is. Hij stelt voor dat de heer Klein met een interpellatie komt bij de Staten.

Gedeputeerde **Geldhof** vervolgt haar beantwoording.

Gebieden en regimes worden door elkaar gehaald. Er zijn gebieden met regimes en er zijn gebieden zonder regimes. Op de gebieden zonder regimes geldt de Ladder Duurzame Verstedelijking en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Er zijn ook gebieden waar nu bijvoorbeeld acht regimes gelden. Die proberen we te verminderen en te vereenvoudigen. Het gaat naar draagvermogen van de diverse landschappen in de gebieden. Die slag maken we nu. Iedereen wordt daarbij betrokken. Gedeputeerde Staten staan open voor verbeteringen om het voor iedereen helder te maken. Het is nu aan Provinciale Staten om met die laatste slag te komen.

De heer **Kramer** (VVD) heeft een vraag over het proces. De Omgevingsverordening komt hierna. Over landschappen met meerdere regimes moet wel duidelijk zijn wat de splitsing is tussen categorie 1 en 2. Bijvoorbeeld welke categorie komt er op weidevogel leefgebieden en bufferzones?

Gedeputeerde **Geldhof** heeft het zo niet bedoeld. De bedoeling is niet, valt het weidevogel leefgebied in categorie 1 of 2. Er zijn veel regimes. Die liggen in lagen over elkaar. Dat is heel verwarrend voor de buitenwereld, dat moet eenvoudiger. Provinciaal landschap kan er ook in voorkomen.

De heer **Kramer** (VVD) is op zoek naar een goede formulering voor eventuele toetsing door de rechter. Aanwijzen waarom een bepaalde categorie op een landschap zit.

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat een visie zelfbindend is. Aan een verordening kun je rechten ontlenen. Waarom opnemen? De rechter toetst aan de verordening zelf. Niet aan hoe de verordening tot stand is gekomen. De verordening is wat de Staten in meerderheid vaststellen.
Gedeputeerde **Geldhof** vervolgt haar betoog.
Plan MER. In aanvulling op MER te beschrijven welke verdergaande beleidsopties voor gekozen ontwikkelprincipes bestaan, waarmee de ambities wel kunnen worden gehaald. Wat betekenen deze opties voor andere ambities? Gedeputeerde Staten zijn zich bewust dat de geformuleerde ambities en complexe opgaven niet door de Provincie alleen kunnen worden gehaald. Afhankelijk van samenwerking met andere partijen. Het uitwerken van de ontwikkelprincipes, volgens advies commissie MER, zal niet leiden tot meer zekerheid over het realiseren van de ambities. In de uitvoeringsfase willen we effecten kunnen beoordelen. Parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met plan MER, wordt een doorlopende effectmonitor ontwikkeld. Die zal gaan functioneren als vinger aan de pols. Informatie uit plan MER en de hierin toegepaste indicatoren zijn basis geweest voor de Effectmonitor. Naar verwachting in voorjaar 2019 operationeel. Alles wat wij doen is conform commissie MER. Plannen bij programma's, indien nodig. "Ook alternatieven aandragen, dat is niet gedaan, want dat is een verplichting." Dat is niet correct. Plan MER is niet verplicht. Dat is eigen initiatief geweest. Voldoet die aan de eisen? Daar gaan we vanuit, de commissie heeft hier niets over gezegd. Komt er nog meer? Commissie MER reageert niet meer op wat hier nu ligt. Er komt niet meer. Plan MER is niet verplicht, alternatieven aandragen ook niet, voldoet aan de eisen. Gaande de uitvoering blijven monitoren of we de doelen gaan halen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt dit een bijzonder antwoord. Hij voldoet aan de eisen, maar uit het verhaal van Gedeputeerde Geldhof hoort mevrouw Vermaas dat er niets wordt gedaan met wat commissie MER heeft aangedragen. Dan neemt zij het advies van de commissie MER niet serieus. Waarom aanvulling ingediend als er toch geen reactie komt van de commissie? Mevrouw Vermaas verwacht dat commissie MER nog iets van de aanvulling vindt. Het is wel de bedoeling om alternatieven aan te dragen. Waarom plan MER opstellen als er niets met advies wordt gedaan?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat het niet concreter gaat worden dan het nu is. Dit is een abstractieniveau in de visie. Dan is ook het resultaat van de MER abstract. Een advies is bijvoorbeeld dat je gaat monitoren of met de uitvoering de doelen worden gehaald. Dat nemen we over, er komt een doorlopende monitor. We doen er wel wat mee.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt het belangrijk om concreet inzage te krijgen in de milieu effecten van de keuzes die wij maken en eventuele alternatieven. Dat is het doel van de MER. Nu stellen wij de beleidskeuzes vast, geen alternatieven aangedragen. Geen inzicht in milieu effecten van de keuzes die wij maken. Vinger aan de pols houden is mooi, maar mevrouw Vermaas wil nu inzicht in de keuzes tot 2050.

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat wij twee adviezen wel degelijk overnemen. We gaan structureel monitoren en we hebben een aanvulling (Tauw). Concreter dan dit wordt het niet.
Gedeputeerde **Geldhof** vervolgt haar betoog.

Provinciale belangen en doelen. Onze Omgevingsvisie bindt alleen ons als provincie. Gemeenten worden wel geacht bij de opstelling van hun omgevingsvisies, waaraan zij gebonden zijn, rekening te houden met die van de provincie. Ontwikkelprincipes geven richting aan gemeentelijke ambities en kunnen deze ondersteunen. De Omgevingsverordening is gericht op de juridische doorwerking naar onder andere gemeentelijke omgevingsplannen. Zoals in de presentatie uitgelegd. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie heeft de Provincie nauw samengewerkt met de gemeenten. Inhoud zoveel mogelijk afgestemd op de omgevingsvisies van gemeenten en regio's.
Concrete kaarten passen niet bij een flexibele Omgevingsvisie. Maar wel indicatief.
Wonen. Er werd gezegd, het staat niet in Omgevingsvisie, voor wie moeten we bouwen? Op bladzijde 17 staat "De Provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen …" (niet alleen ouderen, jongeren, hoger of lager opgeleiden) "… om onze provincie sociaal inclusief te houden." Ontwikkelprincipe 12 op bladzijde 42: "Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers." Als er in actuele cijfers ouderen, jongeren, of allebei zitten, daar wordt het op aangepast. Het is flexibel. De Omgevingsvisie richt zich op onze lange termijn ambities en lange termijn doelen voor de ontwikkeling van de leefomgeving. Ontwikkelprincipes geven houvast naar de toekomst toe omdat ze op hoofdlijnen beschrijven hoe wij ontwikkelingen in de leefomgeving voor ons zien.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) heeft een vraag over de cijfers. Komen die van gemeenten? Of gestuurd vanuit Provincie? Of komt het in deze nieuwe vorm te liggen bij de berekeningen die gemeenten maken? Daar wordt veel om gevraagd. Mensen willen toe naar cijfers die in de regio's spelen. Is die ruimte aanwezig met deze formulering?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat de Provincie kijkt naar hoe de bevolkingsprognose zich ontwikkelt. Dit wordt gebaseerd op rijks cijfers van het CBS, Planbureau voor de leefomgeving, Primos. Wij kijken met de informatie die wij specifiek hebben van verhuisbewegingen, demografische ontwikkelingen en economische verwachtingen. Zo worden de verbijzonderingen gemaakt. Nu en in de toekomst. De cijfers worden geactualiseerd als er aanleiding toe is.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) stelt dat de gemeente een andere berekening heeft over behoefte voor ouderen in Schagen. Hoe gaan we daarmee om? Is er ruimte dat de gemeenten sterker bepalen?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat de prognoses van Provincie Noord-Holland zijn gebaseerd op landelijke cijfers, met provinciale kennis. Samen met de regio's aan de slag om met hen en hun eventuele specifieke cijfers de verfijning te maken naar de regio's toe. Los van het ontwikkelprincipe dat het gaat om de meest actuele cijfers.
We gaan uit van een vraag gestuurde ontwikkeling. Deze vraag wordt afgelezen aan de hand van demografische ontwikkelingen, periodieke monitors over woonwensen. In de Verkenningen van NH2050 is beschreven dat vergrijzing en huishoudensverdunning een duurzame trend is.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vraagt of de Provincie in de cijfers flexibel genoeg kan zijn. Gebaseerd op CBS cijfers die eens per drie jaar worden uitgevraagd, achterstand in cijfers.

Gedeputeerde **Geldhof** heeft gezegd dat deze met regelmaat worden geactualiseerd. Als er aanleiding toe is, bij substantiële trends, dan worden de prognoses meteen aangepast.
De ontwikkelprincipes in de Omgevingsvisie voorzien in het zorgen voor voldoende huisvesting voor ouderen, als daar behoefte aan is. De precieze uitwerking hiervan voor de meer korte termijn, 0-5 jaar, vindt plaats in programma's onder de Omgevingsvisie. Een voorbeeld, momenteel stimuleert de Provincie door middel van regionale actieprogramma's wonen dat gemeenten op regioniveau afspraken maken over wonen. Onderwerpen als levensloop bestendig bouwen worden daarin meegenomen. Regio's kunnen subsidies aanvragen voor projecten over seniorenhuisvesting. Er zijn technische vragen over gesteld. Uit onderzoek door het rijk blijkt dat het aantal ouderen dat woont in een ongeschikte woning beperkt is en niet toeneemt. Gemeenten hebben middelen en instrumenten om dit probleem op te lossen. Dat is geen taak van de Provincie. Wel gemeenten helpen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van de Woonzorgwijzer. Bijvoorbeeld bij Woonconferentie en participatiebijeenkomst RAF Zuid-Kennemerland IJmond veel aandacht voor wonen en zorg voor ouderen. Uit hetzelfde onderzoek van het rijk blijkt dat het probleem van ouderen in ongeschikte woningen zich concentreert in stedelijk gebied. Daar is het aandeel appartementen in nieuwe plannen eerder te hoog dan te laag. Bijna al deze appartementen zijn gelijkvloers en voorzien van een lift. In de toekomst zijn geen grote tekorten aan 0-treden woningen te verwachten. Regio's

trekken er hard aan om de woningvoorraad af te stemmen op de woonbehoefte en zorg op maat te leveren.

De heer **Kramer** (VVD) had in de eerste termijn nog een vraag gesteld over het loslaten van de MRA regio ten opzichte van de regio Noord-Holland Noord met de woningaantallen.

Gedeputeerde **Geldhof** zegt dat de heer Kramer een ander punt aanhaalt over de woningaantallen. Anderen over woningen voor senioren en betaalbare woningen. In de filosofie van de Koers staat dat de opgave centraal staat. Die opgave halen we op, wat is er nodig, waar is er nodig, hoeveel zijn er nodig, betaalbaar, 0-treden, nabijheid van voorzieningen. Dat wordt vertaald naar de regio's, die zijn verantwoordelijk om daar de huizen te bouwen.
Wooncontingenten toedelen doen wij niet. Wij geven richting aan wat planologische ruimte is, wat wij verwachten dat gebouwd zal moeten of kunnen worden. Locaties zijn aanwezig. Gemeenten moeten zorgen voor het bouwen.

De heer **Kramer** (VVD) wil nog graag een punt maken over Amsterdam. College wil inzetten op voornamelijk sociale huurwoningen, middelhuur en een klein deel koop. Komende jaren zijn de koopwoningen al toebedeeld. Is er zoveel behoefte aan sociale woningbouw in Amsterdam?

Gedeputeerde **Geldhof** kan zich hierin vinden, in zoverre dat de hoogte van de huur mede wordt bepaald op basis van de WOZ waarde. Bijvoorbeeld nu particuliere huur van 550 Euro wordt opnieuw beoordeeld en wordt 730 Euro, komt in vrije sector terecht. Particuliere eigenaar kijkt wat het straks gaat opleveren. De woning wordt onmiddellijk verhuurd, er zijn mensen bereid dit te betalen. Het systeem is nu zo dat sociale huurwoningen dreigen, zodra er iemand uit gaat, te verdwijnen uit de sociale woningvoorraad. Dan moet je weer in de betaalbare huur woningen toevoegen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) reageert op wat de heer Kramer (VVD) zegt. Sociale huurwoningen verdwenen. Door rijksbeleid is het sociale huurbeleid de nek omgedraaid. Dat is de oorzaak waarom niemand meer een woning kan vinden.

De **voorzitter** merkt op dat dit geen interruptie is, maar een stellingname.

De heer **Kramer** begrijpt wat Gedeputeerde zegt over woningen die door het particuliere segment uit het sociale segment worden gehaald. Heeft Gedeputeerde de cijfers paraat hoeveel woningen dat jaarlijks zijn?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) antwoordt: 34.000 huurwoningen zijn in Amsterdam verdwenen.

De heer **Kramer** (VVD) vervolgt. Verhoudingen nu door College van Amsterdam voorgesteld, is dat wat er vraag gestuurd nodig is?

Gedeputeerde **Geldhof** antwoordt dat er voor de mensen die behoefte hebben aan een sociale huurwoning, moet worden bij gebouwd. Aan de andere kant kijken of we ervoor kunnen zorgen dat de woningen die nu sociale huur zijn, sociaal te houden. En dat middelhuur niet ineens veel duurder wordt. Op de lange termijn zijn er meer instrumenten nodig om te zorgen voor een evenwichtige woningvoorraad. Die liggen niet altijd bij ons.
Gedeputeerde Geldhof vervolgt haar betoog.
Zijn de binnenstedelijke locaties in beeld? Ja, die zijn bij de technische briefing gepresenteerd.
Kunnen de Noord-Hollandse gemeenten hiermee uit de voeten? De inspreker namens Schagen van vorige week was blij verrast met de wijze van beantwoording. De gemeenten kunnen hiermee uit de voeten.
Texel heeft een status aparte in verband met probleem seizoenskrachten. Er zijn mogelijkheden om verder te gaan met datgene waar hun probleem ligt.
Gedeputeerde Geldhof doet de **toezegging** dat ze binnenkort contact met Texel opneemt om de mogelijkheden te bespreken. Gedeputeerde Geldhof zal **terugkoppelen** naar de commissie.
De vraag is of zij zelf de mogelijkheden in handen hebben om het probleem op te lossen.
Infrastructuur en beter benutten. Conform de Koers, geldt dat voor alle modaliteiten, dus ook de weg.

De **voorzitter** noemt nog dat digitalisering concreter zou worden. Daar schrijft Gedeputeerde Loggen iets over.
Terugkoppeling resultaten Texel horen we graag.

Er zullen namens diverse partijen amendementen worden voorbereid.
Toezegging aan mevrouw Strens over aanpassing haven.
Hiermee is de Omgevingsvisie in de commissie afdoende behandeld. Deze komt terug in de Staten In de eerste termijn op 12 november en in de tweede termijn op 19 november. Daar is gelegenheid voor tekstvoorstellen en amendementen. Indien er tekstvoorstellen worden voorbereid, van tevoren duidelijk aangeven dat er een preadvies kan worden gegeven.

De vraag van de heer **Klein** (CU-SGP) over mobiliteit is niet beantwoord. Waarom hebben Gedeputeerde Staten modal shift niet overgenomen?

De **voorzitter** geeft aan dat hierover een amendement kan worden geformuleerd. Is vorige week geformuleerd door Gedeputeerde Post.

Gedeputeerde **Geldhof** vult nog aan dat wij volgen wat er in de Koers staat. Daar komt geen ander antwoord op.

Provincie
Noord-Holland

OMGEVINGSVISIE NH2050

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

OMGEVIN

Foto: Theo Baart

INHOUD

5 Voorwoord

6 Urgentie en koers

8 | De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

10 | Koers NH2050: ambities en doelstellingen

11 | Balans tussen economische groei en leefbaarheid

14 Visie

16 | Noord-Holland in beweging

17 | Op weg naar een economisch duurzame toekomst

17 | Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

18 | Leefomgevingskwaliteit

24 | Dynamisch schiereiland

30 | Metropool in ontwikkeling

40 | Sterke kernen, sterke regio's

44 | Nieuwe energie

50 | Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

56 | Samenhang bewegingen

58 | Noord-Hollandse kwaliteiten in context

62 Van visie naar uitvoering

64 | Van visie naar uitvoering

64 | De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

65 | Werkwijze

66 | Opgavegerichte uitvoering

72 | Proces

74 | Begrippenlijst

77 | Colofon

Foto: Theo Baart

VOORWOORD

Voor u ligt de Omgevingsvisie NH2050. Het resultaat van een bijzonder en intensief proces! Een proces dat, zoals aangekondigd in ons Coalitieakkoord 2015 – 2019 'Ruimte voor Groei', is gestart voorjaar 2016.
De wereld is continu in verandering. Mondiale invloeden zijn groter dan ooit. Technologische ontwikkelingen bieden steeds meer mogelijkheden waarvan de impact nauwelijks voorstelbaar is. Veranderingen gaan steeds sneller en de onzekerheden daarover nemen toe. Met die wetenschap in het achterhoofd hebben wij een Omgevingsvisie opgesteld om koers te zetten richting de toekomst. Om onszelf richting mee te geven en onderwerpen aan te geven waar we als samenleving iets mee moeten. Gewoonweg omdat ze op ons afkomen, of we het leuk vinden of niet.
Klimaatverandering, energietransitie, veranderende economieën, grote woningbehoeftes, bodemdaling, verminderde biodiversiteit. Het is een greep uit de vele grote onderwerpen waar opgaven in schuil gaan.

Met deze visie proberen we in samenhang te kijken naar die opties. Provinciale Staten hebben ambities geformuleerd op die onderwerpen. De leidende hoofdambitie in de Omgevingsvisie NH2050 is de balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een gezonde en veilige leefomgeving, die goed is voor mens, plant én dier, is een voorwaarde voor een goed economisch vestigingsklimaat. Tegelijkertijd is duurzame economische ontwikkeling een voorwaarde voor het kúnnen investeren in een prettige leefomgeving. Omdat het leefbaar houden van onze mooie provincie ook vraagt om grote investeringen in bijvoorbeeld het landschap, natuurontwikkeling en de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

We proberen kansen te benutten die zich bij veranderingen voordoen. Economische kansen bijvoorbeeld van energietransitie, ingegeven door de gunstige ligging van Noord-Holland. Kansen voor mooie aanvullende woonmilieus en aansprekende landschappen, om de mensen die hier wonen, werken en op bezoek komen in een prettig leefbare provincie te verwelkomen. Kansen ook om nieuwe mobiliteitsconcepten uit te proberen in een gebied met bereikbaarheidsopgaven. Mogelijkheden voor de ontwikkeling van circulaire economie door slimmer om te gaan met de al aanwezige grondstoffen. En uitdagingen om in een drukker wordende provincie oplossingen te bedenken waardoor het hier leefbaar blijft.

Deze Omgevingsvisie pretendeert daarbij niet te kunnen voorspellen hoe de wereld en Noord-Holland in het bijzonder er in 2050 uitziet. Wel proberen we met onze visie, vanuit de bestaande kwaliteiten en de kansen die veranderingen met zich meebrengen, een richting uit te zetten om houvast te bieden naar die onzekere toekomst. Die richting bestaat uit het benoemen van een aantal bewegingen naar de toekomst toe, een aantal ontwikkelprincipes die ons moeten helpen om in samenhang naar ontwikkelingen te kijken. En uiteindelijk ook een aantal randvoorwaarden waar soms ook gewoon regels bij horen om iedereen duidelijkheid te geven over de letterlijke en figuurlijke ruimte die er is om de veranderingen die op ons afkomen in goede banen te leiden. Bovenal beoogt de visie een uitnodiging te zijn aan onze inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en mede-overheden om samen de tocht richting toekomst vorm te geven.

Om die reden is onze Omgevingsvisie NH2050 in co-creatie tot stand gekomen met continue inbreng van heel veel partijen, professionals én inwoners. We zijn ze daarvoor zeer erkentelijk. Een vastgestelde Omgevingsvisie is echter niet het eindpunt van het gesprek over de toekomst van onze provincie.
De belangrijkste opgave ligt nog voor ons. En dat is om onze visie waar te gaan maken. Door dit toekomstperspectief te vertalen naar wat we concreet gaan doen op de korte termijn. In het laatste hoofdstuk geven we hier al een aanzet toe. Hier willen we samen met u de komende jaren verder uitwerking aan geven!

Joke Geldhof
Coördinerend gedeputeerde Omgevingsvisie

URGENTIE EN KOERS

Foto: Theo Baart

De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

In de Verkenningen NH2050[1] zijn acht hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd. Deze bieden een referentie om te bepalen welke onderwerpen en opgaven terug moeten komen in de Omgevingsvisie NH2050.

Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving
Klimaatscenario's van het KNMI laten nu nog een zeespiegelstijging zien van maximaal 1 meter in 2100 (ten opzichte van 1995). Er zijn wetenschappers die met veel hogere stijgingen rekening houden: maximaal 2 meter in 2100 indien de opwarming tot 2° Celsius kan worden beperkt en maximaal 3 meter indien de opwarming oploopt tot 4° Celsius. Na 2100 kan deze extra versnelde zeespiegelstijging doorzetten tot 5 en mogelijk 8 meter in 2200.
De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreemweersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg.
Willen we Noord-Holland veilig houden tegen de dreiging van het water voor onze inwoners en aanwezige economische waarden? Zijn we daarom bereid om bij elke nieuwe ontwikkeling waterrobuust inrichten volgens het principe van meerlaagse veiligheid als leidend principe te hanteren?

Bodem, water en luchtkwaliteit
De kwaliteit van bodem, water en lucht is verbeterd, maar is nog niet overal gezond. Verdere verbetering is grotendeels afhankelijk van lokale, maar zeker ook landelijke, zelfs internationale regelgeving en van nieuwe technologie. De bodemvervuiling met risico's voor gezondheid en biodiversiteit is grotendeels beheerst. Hoe geven we invulling aan de opgave voor gezonde luchtkwaliteit, bij de groeiende verstedelijking en mobiliteit? Willen we bodemdaling tegengaan om onder andere de CO_2-uitstoot door veenafbraak te verminderen? De ondergrond wordt in toenemende mate benut. Denk aan ondergronds bouwen, bodemenergie of de opslag van gas. Hoe gaan we hier mee om, onder andere in relatie tot veiligheid en de kwaliteit van het grondwater?

Biodiversiteit
In 42 jaar 58% verlies aan biodiversiteit wereldwijd. De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Inmiddels lijkt deze afname tot stilstand te komen volgens het PBL. De opgave blijft echter onverminderd groot. Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit? Zijn we bereid te investeren in het vergroten van biodiversiteit binnen heel Noord-Holland?

Economische transitie
De economie zit met name door mondiale ontwikkelingen in een grote transitie naar bijvoorbeeld circulaire economie, digitale economie (automatisering, technologische ontwikkelingen met effect op elk gebied, zowel op (landbouw)productie als mobiliteit), meer hybride vormen van bedrijfsvoering die zich niet meer verhouden met statische regels in wetten en verordeningen.
Wil de provincie vol inzetten op een top ICT-infrastructuur en letterlijk en regeltechnisch ruimte geven aan experimenten voor circulaire economie en hybride bedrijfsvormen?

Energietransitie
De voortgaande klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen en op den duur uitputting van grondstoffen maken energietransitie naar hernieuwbare bronnen urgenter dan ooit.
Wil de provincie inzetten op het ruim baan geven aan initiatieven voor hernieuwbare energiebronnen en de aanleg van smart grids? Moeten we sturen op doelen in termen van percentages hernieuwbaar of op de verschijningsvorm ervan?

Mobiliteit
De behoefte aan mobiliteit neemt verder toe, waarbij verplaatsingspatronen steeds diffuser worden en de impact en snelheid van technologische veranderingen omkleed zijn met tal van onzekerheden. Moeten we ervoor kiezen om in het verstedelijkte zuiden in te zetten op binnenstedelijke verdichting, bij voorkeur bij OV-knooppunten, en op uitbreiding en aanpassing van het regionale OV-systeem? En zouden we in het noorden moeten inzetten op individueel vervoer en vraagafhankelijk OV met inzet van nieuwe technologie?

[1]Het document **Verkenningen NH2050** is te vindingen op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

Verstedelijking
De woningbehoefte voor NHZ en NHN neemt in de toekomst nog steeds toe. De prognoses laten ook in lage scenario's nog groei zien in de MRA. Ook in Noord-Holland Noord is er een groei vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde, waarbij een deel van Noord-Holland Noord langzamerhand meer in beeld komt bij woningzoekenden in het zuidelijk deel van de provincie. Migratie, vooral van expats, heeft in toenemende mate invloed op de woningbehoefte. Tegelijkertijd is er steeds meer structureel leegstaand vastgoed en kunnen er leefbaarheidsproblemen in verouderde nieuwbouwwijken ontstaan. De woningbehoefte op de korte termijn is groot, op de lange termijn neemt deze volgens de huidige inzichten af. Hoe gaan we om met genoemde onzekerheden en verschillen tussen de vraag op korte en lange termijn?

Landschap
Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en stedelijke agglomeraties, met tot gevolg druk op de stad en het omliggende landschap. Betekent een principe van duurzame verstedelijking, met vooral binnenstedelijk verdichten in de MRA, dat recreatieve doeleinden binnen het metropolitaan landschap het primaat krijgen?

Alle genoemde ontwikkelingen geven een beeld van de meest urgente ontwikkelingen die autonoom op onze samenleving afkomen. Het overzicht van ontwikkelingen is niet uitputtend. De volledige tekst van Verkenningen NH2050 is te vinden op www.noord-holland.nl/Omgevingsvisie.

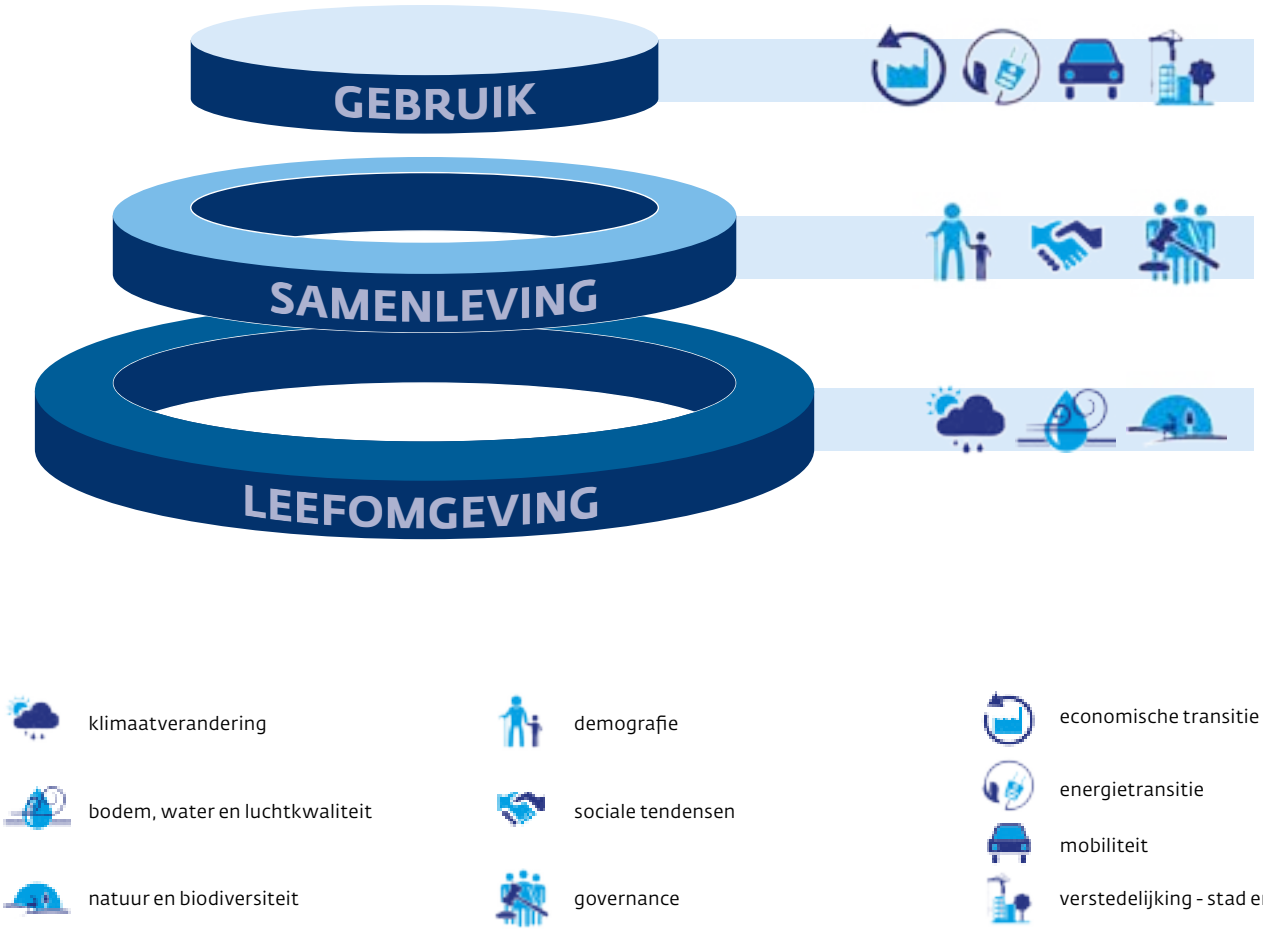

Afbeelding: *Benaderingswijze duurzame ontwikkeling: fysieke leefomgeving, samenleving, gebruik leefomgeving: Deze drie elementen werken op elkaar in en bepalen uiteindelijk samen de kwaliteit van onze leefomgeving.*

Koers NH2050: ambities en doelstellingen (vastgesteld door PS op 18-12-2017[2])

Hoofdambitie

Noord-Holland heeft een relatief hoog welvaarts- en welzijnsniveau. Om deze ook voor de toekomst vast te kunnen houden, richten we ons op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.

Sturingsfilosofie

We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.

Ambities

Leefomgeving

We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.

a. Klimaatverandering

Onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland. We ontwikkelen en richten stad, land en infrastructuur klimaatbestendig en waterrobuust in. We zetten ons in om gebiedsgericht en in gezamenlijkheid met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen.

b. Gezondheid en veiligheid

Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk zoeken we ruimte voor verbetering[3]. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHO-normen.

c. Biodiversiteit en natuur

Onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities/doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

Gebruik van de leefomgeving

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

a. Economische transitie

Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

b. Wonen en Werken

Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn. De woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

c. Mobiliteit

Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. De provincie zet zich in voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

d. Landschap

Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Energietransitie

Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO_2-uitstoot.

[2] Het document **Koers NH2050** is te vinden op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

[3] Daarbij moet aangetekend worden dat de ruimte hiervoor sterk bepaald wordt door externe, soms internationale, factoren die wij als provincie niet altijd direct kunnen beïnvloeden (internationale afspraken, industrie in omringende landen, etc.)

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

Hoofdambitie

Inhoudelijk

De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economisch vitale provincie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. We staan voor een gezonde en veilige leefomgeving, goed voor mens, plant en dier, en daarmee ook goed voor het economisch vestigingsklimaat binnen de provincie. Dit evenwicht staat ten dienste van duurzame ontwikkeling: toekomstige generaties moeten ook profiteren van de keuzes die wij maken.

Sturingsfilosofie

In onze aanpak om ambities waar te maken, geldt het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Daarbij staat de opgave altijd centraal. Deze bepaalt het schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en de tijdspanne. Vanuit een gedeelde visie op de (bestaande en toekomstige) kwaliteiten van een gebied. Om onze doelen te bereiken benutten we alle beschikbare instrumenten. Vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels.

Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie

Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt.

Natuur en biodiversiteit: natuurinclusief ontwikkelen

Voor een gezonde leefomgeving is de aanwezigheid van natuur en biodiversiteit een voorwaarde. Om de biodiversiteit in Noord-Holland op peil te houden zullen toekomstige ontwikkelingen (verstedelijking, landbouw, klimaatmaatregelen) zoveel mogelijk natuurinclusief moeten zijn. Daarmee leveren ze een bijdrage aan behoud en vergroting van de biodiversiteit. Hierbij gaat het niet alleen om de kwantiteit (hectares) maar ook om de kwaliteit (soortenrijkdom, toegankelijkheid). Natuur en maatschappelijke activiteiten zijn wederkerig en kunnen elkaar versterken. Zo kan natuur met veel biodiversiteit ook veel ecosysteemdiensten leveren. Natuur kan bijvoorbeeld ingezet worden in klimaatbuffers en bijdragen aan de gezondheid van mensen. Natuurinclusief bouwen, leven en werken is dan ook een wederkerig beginsel.

Duurzame en vernieuwende economie

De economie van morgen is niet alleen duurzaam, maar ook meer en meer afhankelijk van kennis, keuzes en vaardigheden van mensen. Mensen die steeds bewuster hun plaats van vestiging kiezen. In hun slipstream volgen de bedrijven. Voor Noord-Holland komt dat goed uit.

Een belangrijke kwaliteit van Noord-Holland ligt in de grote mate van diversiteit aan steden, landschappen en regio's. Alle met een sterke eigen identiteit. Hiermee hebben wij een sterke troef in handen. Het is daarom van groot belang ze te bewaren en te versterken. Economische ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de regio of plek.

Dit sluit naadloos aan op het uitgangspunt van een duurzame economie. Die houdt rekening met en bouwt voort op de kenmerken en karakteristieken van de locatie, versterkt die, maar wel passend bij de tijd en bij de stand der techniek. De activiteiten zijn dus bij voorkeur vernieuwend, circulair en schoon en dragen bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving.

Toekomstbestendige landbouw in Noord-Holland

Er is in de land- en tuinbouw een omslag gaande naar een adaptieve kringlooplandbouw, die meer rekening houdt met behoud en versterking van biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit. De landbouw in Noord-Holland heeft baat bij innovatie om ook op lange termijn rendabel te kunnen functioneren. Uit oogpunt van duurzaamheid in brede zin moeten de vernieuwingen ook voordelig zijn voor natuur en milieu. Een verantwoorde voedselproductie, dus onder diervriendelijke, gezonde en gecontroleerde omstandigheden. Om de regionale kwaliteiten te versterken en innovatie te stimuleren, bieden we ruimte voor experimenten. Indien nodig wordt ruimte geboden aan schaalvergroting.

Klimaatadaptatie

Essentieel is dat wij zowel het landelijk als het stedelijk gebied beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dat vergt aanpassingen in zowel de ruimtelijke inrichting als het watersysteem. Met name in gebieden waar sprake is van verdergaande verstedelijking en verdichting, waardoor bij wateroverlast en droogte de schade aan gebouwen en infrastructuur groot kan zijn. Dit speelt helemaal sterk wanneer ook sprake is van bodemdaling. We zorgen ervoor dat we voldoende zijn voorbereid op wateroverlast, hittestress, verdroging, verzilting en de gevolgen van een overstroming.

Nieuwe ontwikkelingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust zijn. Ook zijn in sommige bestaande situaties aanpassingen nodig, bijvoorbeeld bij vitale infrastructuur voor energie, drinkwater, ICT en mobiliteit. Met name in stedelijk gebied moet ruimte worden geboden voor het tijdelijk opvangen van water, dat vaker in piekbuien valt. In het landelijk gebied houden we daarnaast ook rekening met verdroging en verzilting.

We onderzoeken, samen met waterschappen en gemeenten, de mogelijkheid om het waterpeil in bepaalde gebieden niet meer kunstmatig laag te houden, maar om het water ruimte te geven en de functie van het gebied daarop aan te passen. Denk aan bepaalde veenweidegebieden, zoals Laag Holland en het Groene Hart, waar de bodemdaling dan wordt tegengegaan, gestopt en waar mogelijk hersteld. Dat heeft enerzijds consequenties voor het grondgebruik dat moet veranderen, anderzijds helpt het tegen de uitstoot van CO_2 en methaan – gassen die bijdragen aan klimaatverandering. Zo kan het tegengaan van bodemdaling bijdragen aan alsook plaatsvinden door slimme natuurontwikkeling. Met vergroting van de biodiversiteit en in sommige gevallen zelfs bodemaangroei als gevolg. Ook ontstaan er mogelijkheden voor andere vormen van landbouw.

Energietransitie

We zorgen niet alleen voor bescherming tegen het water, we doen ook ons uiterste best om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Gericht op vermindering van de CO_2-uitstoot dat een belangrijke veroorzaker is van de klimaatverandering. Het energievraagstuk is een van de belangrijkste opgaven voor de komende tijd. We sturen op een energietransitie met een maximale opwekking van duurzame energie voor de volledige energievraag in Noord-Holland in 2050. Om dit doel van een klimaatneutraal Noord-Holland in 2050 te bereiken, is een optimale mix nodig van energiebesparing en allerlei vormen van duurzame energie. Op weg naar 2050 houden we daarom oog voor alle nieuwe technologieën – ook buiten de energiesector – die daaraan een bijdrage kunnen leveren.

Daar komt veel bij kijken, ook al om de bestaande woningvoorraad van het gas te halen en energiebesparende aanpassingen te doen. Het gaat niet alleen om de opwekking van duurzame energie, maar misschien nog belangrijker om uitbreiding en aanpassing van de infrastructuur die nodig is om deze energie op een effectieve manier te verdelen. Dat heeft consequenties voor locatiekeuzen van nieuwe ontwikkelingen en voor het landschap. De locatie van opwekking en distributie van duurzame energie en in welke vorm is afhankelijk van meerdere zaken. Zoals van de kenmerken van de ondergrond (voor geothermie bijvoorbeeld) en van het zogenoemde draagvermogen van de verschillende landschappen. Ook de stedelijke, met oog op de ruimtelijke kwaliteit.

We houden rekening met een forse toename van windmolens op zee voor de kust van Noord-Holland. En daarmee met een of meer aanlandingen van kabels en leidingen vanuit zee op onze kust, waarvoor Den Helder en IJmuiden goede uitgangsposities hebben. De energietransitie vraagt om een hele andere benadering van het energienetwerk, de infrastructuur en de locatiekeuzen voor de functies die daaraan moeten worden verbonden.

Ontwikkeling van stad en land

De locatiekeuze voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen wordt bepaald door een veelheid aan factoren. De energie-infrastructuur is er daar een van, maar ook de fysieke bereikbaarheid door verkeers- en vervoersnetwerken, en de internet/ICT-infrastructuur, inclusief datacenters.

De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen staat dus onder invloed van de effecten van klimaatverandering, van bereikbaarheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en van de energie-infrastructuur.

De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe. Daarbij wordt in het ontwerp rekening gehouden met voldoende afvoermogelijkheden van (regen)water, voldoende groen in en om de stad, en optimale verkeersontsluiting met multimodale knooppunten.
Uitgangspunt is – en daarop zal het verkeers- en vervoersnetwerk worden geoptimaliseerd – dat men zich effectief, veilig en efficiënt kan verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. Daarbij heeft men zo veel mogelijk keuzevrijheid in het bepalen van zijn of haar vervoerswijze.

Metropoolregio Amsterdam: dynamiek in balans houden

Door de grote economische dynamiek zijn woon- en werklocaties vooral nodig in het zuidelijk deel van Noord-Holland, de Metropoolregio Amsterdam, met Amsterdam als zwaartepunt. Het is nodig om hierin te investeren juist ook uit oogpunt van benutting van de agglomeratiekracht.

De grote economische dynamiek betekent dat de druk op het metropolitane landschap groot is, terwijl dat bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Zorgvuldigheid is dus geboden. Schiphol en het Noordzeekanaalgebied zijn belangrijk voor de economie van Nederland en Noord-Holland in het algemeen en van de MRA in het bijzonder. Gelet op de balans tussen leefbaarheid en een veilige en verantwoorde groei van Schiphol blijven we nadrukkelijk betrokken bij de luchthavenontwikkelingen, waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is. Voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020, is helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en de luchthaven, in samenhang met vraagstukken rondom thema's zoals gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO_2 en luchtruimherziening, noodzakelijk. Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder voor omwonenden, het belang van werkgelegenheid van de vele Noord-Hollanders en het gebruik dat zij van de luchthaven maken.

Noord-Holland Noord: ontwikkeling unieke kracht en kwaliteit

Noord-Holland Noord is in vele opzichten economisch kansrijk, zoals voor doorontwikkeling van de agrisector (Greenport Noord-Holland Noord). Tevens heeft de regio goede uitgangspunten om de benodigde energietransitie vorm te geven. Dit komt door de beschikbare ruimte, de mogelijkheden van geothermie en de goede uitgangspositie van de haven van Den Helder ten opzichte van de grote energie-ontwikkelingen op de Noordzee. Daarbij heeft Noord-Holland Noord met ECN in Petten de kennis in huis om een grote rol te spelen in de energietransitie.

Het noordelijk deel van Noord-Holland beschikt daarnaast over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Zoals (meer) rust, ruimte, groen, natuur en (gezonde) lucht. Die kwaliteiten zijn het waard om te koesteren. Niet alleen voor de inwoners van die gebieden zelf, voor toeristen, maar ook voor de inwoners in het drukke zuidelijke deel van de provincie die op zijn tijd een meer landelijke omgeving willen bezoeken. Om daar rust en ruimte te kunnen ervaren of een ander type woonmilieu te zoeken.

Om deze kwaliteiten te waarborgen is dynamiek en ontwikkeling in Noord-Holland Noord nodig. Verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen komt daarvoor het meest in aanmerking. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de Metropoolregio Amsterdam. Concreet gaat het om de centrumgemeenten Alkmaar en Hoorn en de omliggende regio's. Dit is ook goed voor de vitaliteit van de betreffende regio's.

VISIE

Foto: Theo Baart

NOORD-HOLLAND IN BEWEGING

LEGENDA

- Bestaande kernen
- Grote woningbouwlocaties
- Industriegebieden
- Strategische reserveringen
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Metropolitaan landschap
- Grote werkgebieden
- Metropolitaan OV netwerk
- Aanvullende OV verbinding
- OV bereikbaarheid t.b.v. sterke kernen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het wegnetwerk
- 'Doorgaand verkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)
- Geothermie
- Potentiële warmte-/koudebronnen
- Ondergrondse opslag
- Glastuinbouw
- OCAP- CO_2 leiding (indicatief + planning)
- Draaischijf 'Nieuwe energie'
- Ruimte voor circulaire economie
- Centrum Greenports (NHN + Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Mainports
- Energy campus

Op weg naar een economisch duurzame toekomst

De Omgevingsvisie NH2050 wil zorgen voor balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zo kunnen we voor toekomstige generaties het welvaarts- en welzijnsniveau in Noord-Holland op een hoog niveau houden. Dit betekent dat in Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd; de ruimte voor economische ontwikkeling wordt altijd in samenhang met dit uitgangspunt beschouwd. Duurzame economische ontwikkeling is nodig voor de werkgelegenheid en daarmee voor de bestaanszekerheid van onze inwoners; de provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal-inclusief te houden. Maar ook om de grote investeringen op te brengen die nodig zijn voor onder meer de transitie naar een duurzame-energiehuishouding, de overgang naar een circulaire economie en het behoud van ons karakteristieke landschap.
In de wetenschap dat de wereld waarmee Noord-Holland is verbonden continu verandert, geeft deze visie enerzijds richting en daarmee houvast naar een onbekende toekomst, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. We presenteren dus geen eindbeeld voor 2050. Deze visie laat in algemene zin wel zien wat onze ontwikkelprincipes zijn voor de hele provincie om een hoge leefomgevingskwaliteit te bieden. Deze principes zijn overkoepelend: ze gelden voor de hele provincie. Hierbij komen de thema's gezondheid, veiligheid, klimaatadaptatie en landschap aan bod, alsook een aantal generieke principes voor het gebruik van de fysieke leefomgeving. Daarnaast schetsen we vijf samenhangende bewegingen. Bewegingen die laten zien hoe we omgaan met opgaven die op onze samenleving afkomen en die we willen faciliteren. Dat doen we door een aantal ontwikkelprincipes en randvoorwaarden mee te geven om de beweging naar de toekomst te kunnen maken. Het gaat om de volgende vijf bewegingen:

- **Dynamisch schiereiland** – hier is het benutten van de unieke ligging leidend waarbij de kustverdediging voorop staat en waar toeristische en recreatieve kansen benut kunnen worden en natuurwaarden worden toegevoegd.
- **Metropool in ontwikkeling** – hierin beschrijven we hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad gaat functioneren en dat de reikwijdte van de metropool groter wordt. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem vergroten we de agglomeratiekracht.
- **Sterke kernen, sterke regio's** – deze beweging gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden.
- **Nieuwe energie** – in deze beweging gaat het over het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie.
- **Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving** – deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector.

Alle vijf bewegingen hebben een economische drijver. Van de kansen die onze kusten bieden voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling in Dynamisch schiereiland tot de economische mogelijkheden die de transitie naar duurzame energie bieden voor de 'draaischijven' Den Helder en NZKG. De bewegingen verbinden deze economische kansen aan het versterken van de leefbaarheid, juist met het oog op duurzame economische groei. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van het metropolitane landschap nadrukkelijk onderdeel te maken van het gehele metropolitane systeem, inclusief de verstedelijking, alsook om de agrifoodsector te ondersteunen als partner om de biodiversiteit te vergroten.

Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie richt zich op langetermijnambities en –doelen, met oog voor kwaliteiten die we langjarig willen koesteren en die probeert in te spelen op veranderingen en transities die tijd nodig hebben. De visie spreekt zich dus uit over het Waarom en ten dele over het Wat. Onder de hoofdambitie, Balans tussen economische groei en leefbaarheid, zijn samenhangende ambities geformuleerd. In het Visiedeel zijn de ambities uitgewerkt in zogenaamde samenhangende bewegingen naar de toekomst. In die bewegingen hanteren we meerdere ontwikkelprincipes. Deze ontwikkelprincipes geven houvast naar de toekomst toe omdat ze op hoofdlijnen beschrijven hoe we ontwikkelingen voor ons zien. Alle ontwikkelprincipes hangen met elkaar samen en moeten dus ook als zodanig worden gelezen. De begeleidende kaartbeelden verbeelden de bewegingen naar de toekomst toe en zijn daarom illustratief.
We zorgen voor ruimte en flexibiliteit bij het waarmaken van de ambities. Daartoe maken we bij de uitvoering van de omgevingsvisie gebruik van alle mogelijke instrumenten die tot onze beschikking staan. Welke instrumenten worden ingezet en welke oplossingen worden aangedragen, zal per collegeperiode en ook binnen collegeperiodes worden bepaald. Zodat de op dat moment beste oplossing kan worden ingezet. Met de Omgevingsvisie denken we de juiste koers te hebben uitgezet om ook in 2050 een economisch concurrerende en leefbare provincie Noord-Holland te zijn en te blijven.

Leefomgevingskwaliteit

- Hoofdambitie: balans tussen economische groei en leefbaarheid
- Randvoorwaarden voor garantie basiskwaliteit leefomgeving en waar mogelijk verbetering (streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050)
- Randvoorwaarden om te kunnen omgaan met klimaatverandering (adaptatie) (KRW-normen behalen in 2027)
- Passend ontwikkelen en behouden van (karakteristieke) landschappen
- Zo veel mogelijk natuurinclusief ontwikkelen passend bij de context
- Geclusterd ruimtelijk economische ontwikkelingen rond infrastructuur
- Rekening houden bij ontwikkelingen met de ondergrond

We willen in de hele provincie een goede balans tussen leefbaarheid en economische ontwikkeling. Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Daarmee doelen we op aspecten die de fysieke leefomgeving gezond en veilig maken. Denk aan luchtkwaliteit, geur, bodem en ondergrond, waterkwaliteit, geluid, omgevingsveiligheid (gevaarlijke stoffen, brand en explosiegevaar), waterveiligheid en verkeersveiligheid. Maar we doelen ook op aspecten die te maken hebben met het watersysteem, klimaatbestendigheid, ruimtelijke (landschappelijke) kwaliteit en natuur. Om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving voor onze inwoners te behouden en te versterken, is een goed beheer van de bestaande kwaliteit nodig met toevoeging van (nieuwe) kwaliteiten. Een voorbeeld waarbij we hebben geïnvesteerd in de kwaliteit van de leefomgeving, is het verbod op varend ontgassen dat in 2017 is ingesteld. Daarnaast zijn we bezig de omgevingskwaliteit gedetailleerder in kaart te brengen, zodat we inzicht krijgen in de mogelijkheden om gebiedsgericht maatwerk te leveren.
Een goede ruimtelijke inrichting draagt ook bij aan de gezondheid. Groen, water en voldoende stilte in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft en beter te beleven is. Het is daarom belangrijk om in alle dynamiek, bij alle druk op het landschap, aan te blijven sluiten bij de karakteristieke kenmerken van een gebied.
In samenhang met de bovengrondse verdichting verdient de ondergrond als extra ordeningsdimensie aandacht als nieuwe (leef)laag voor allerlei functies. Dit speelt vooral in steden (denk aan parkeren, verkeersinfrastructuur, musea en winkels). Op provinciaal niveau is een geordende ondergrond noodzakelijk om allerlei gemeentegrensoverschrijdende thema's als energietransitie, klimaatbestendig maken en een gezonde leefomgeving te realiseren.

Om een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving te borgen, hanteren we twee basisrandvoorwaarden. Daarnaast gelden vier generieke ontwikkelprincipes die op alle bewegingen van toepassing zijn. De basisrandvoorwaarden gaan over gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. De vier generieke ontwikkelprincipes gaan over landschap, natuurinclusiviteit, clustering van activiteiten en de samenhang tussen de bovengrond en de ondergrond.

Gezond, veilig en klimaatadaptief
De ambitie is om bij inrichting als beheer te voldoen aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. We willen toegroeien naar een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige omstandigheden. We streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050. Tevens zorgen we voor een goede milieukwaliteit ten behoeve van de biodiversiteit en gezonde voeding. Deze zogeheten basismilieukwaliteit moet op orde zijn. Hiervoor gelden verschillende wettelijke Europese en nationale randvoorwaarden, waaraan we deels provinciaal invulling geven en die de ruimte bepalen waarbinnen economische ontwikkelingen kunnen worden gefaciliteerd. Het is vanzelfsprekend dat we daaraan voldoen, hoewel dat op een aantal locaties niet gemakkelijk is in onze dichtbevolkte provincie. Dat komt deels door de specifieke bedrijvigheid (haven en luchthaven; zie Metropool in ontwikkeling). Waar toch ruimte voor verbetering is, zoeken we deze op. In andere gebieden houden we vast aan de al aanwezige hogere kwaliteit of realiseren we die. Denk aan de relatief goede luchtkwaliteit in het noordelijk deel van de provincie en de rust en donkerte in het Waddengebied.

Water is de basis van het huidige landschap. Het is bovendien de basis van de economische voorspoed die we vanaf de 17de eeuw kennen. Technische ingrepen als inpolderingen, dijken, gemalen en sluizen, maakten het mogelijk op veengrond te boeren, bollen te telen in polders en steden te bouwen op slappe bodems. Het watersysteem voldeed aan alle nieuwe behoeften. We bereiken nu echter de grenzen van dat systeem, terwijl de opgaven nog enorm toenemen, onder andere door klimaatverandering. In de toekomst moeten we de rollen dus steeds vaker omdraaien. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten zich dan voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren, in termen van kwaliteit en kwantiteit. Dit is geen kwestie van willen, maar van moeten, vanwege de hoge kosten van vermijdingsgedrag. Waterveiligheid is hierbij een topprioriteit, want Noord-Holland grenst aan drie zijden aan grotere wateren en ligt grotendeels beneden de zeespiegel; een zeespiegel die naar verwachting sneller en meer stijgt dan we tot voor kort dachten. Het veilig houden van onze provincie gaat daarom boven alle andere opgaven. Alleen dan kunnen we ons welzijn en onze welvaart op een hoog niveau houden.

Klimaatadaptatie houdt in dat we voorbereid zijn op wateroverlast, hittestress, verdroging en verzilting en dat we de gevolgen van overstromingen weten te beperken. Vanaf het begin moeten we rekening houden met deze mogelijke effecten, om slachtoffers en economische schade te beperken (klimaatbestendigheid). Dit kan consequenties hebben voor de locatiekeuze, de inrichting van de openbare ruimte, en het ontwerp van gebouwen en infrastructuur. Het kan ook de bedrijfsvoering raken, zoals in gebieden met verdroging of verzilting. Voor bestaande situaties geldt dat vitale infrastructuur en kwetsbare objecten, zoals ziekenhuizen, onder extreme omstandigheden zoveel mogelijk kunnen blijven functioneren. Dit kan aanpassingen vergen aan bestaande infrastructuur, installaties en gebouwen.
Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is daarmee van vitaal belang. Waar mogelijk faciliteert de provincie dit, met name door haar grondwaterbeschermingsbeleid.

Basisrandvoorwaarden

- Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier
- Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest[4]

De basisrandvoorwaarden volgen uit Europese/Nationale regelgeving, onder andere: Kaderrichtlijn Water (KRW), Deltaprogramma, veiligheidsnormering primaire waterkeringen, Drinkwaterrichtlijn, Grondwaterrichtlijn, Zwemwaterrichtlijn, Europese Richtlijn Luchtkwaliteit, NEC-richtlijn (emissies bedrijven) en bij het ingaan van de Omgevingswet (Ow): Besluit Kwaliteit Leefomgeving en art.3.3 van de Ow, die regelt dat de omgevingsvisie rekening moet houden met de milieubeginselen voorzorg, preventief handelen, bronbestrijding en de vervuiler betaalt. Daaronder valt ook de wettelijk verplichte provinciale uitwerking van deze Europese/Nationale regelgeving, denk aan het Natuurnetwerk Nederland, beheerplannen Natura 2000, herstelmaatregelen Natura 2000, Grondwaterbeschermingsgebieden, Stiltegebieden en veiligheidsnormering regionale keringen.

Generieke kritische succesfactoren

- Voldoende samenwerking tussen alle partijen en vertaling van inzichten in uitvoeringsprogramma's om gebiedsspecifiek invulling te geven aan de leefomgevingskwaliteit, gekoppeld aan gewenste ontwikkelingen
- Bereidheid om bij alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen rekening te houden met de grenzen van het watersysteem
- Goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden via groenblauwe verbindingen in belang van het welzijn en de gezondheid van onze inwoners en bezoekers
- Voldoende ruimte voor nieuwe duurzame technologische ontwikkelingen

Foto: Theo Baart

[4] Onderdeel van zes-jaarlijkse cyclus van risico-inventarisatie via klimaatstresstesten, risicodialogen, strategie bepalen en uitvoeringsprogramma's opstellen, conform Deltaprogramma

1. Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap

Noord-Holland beschikt over een unieke en rijke variatie aan (open) landschappen, ruimtelijke structuren, aardkundige en archeologische waarden, cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed. De provincie onderscheidt zich door haar openheid, de grote afwisseling en de contrasten in het landschap. Deze karakteristieken reflecteren de rijke ontstaansgeschiedenis en maken het aantrekkelijk voor mensen om hier te wonen, voor bedrijven om zich hier te vestigen en voor recreanten en toeristen om hier te verblijven.
Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel deze waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen. En het gaat er om ontwikkelingen en transities te benutten om een goede landschapskwaliteit in stand te houden en zo nodig te creëren.

We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. We onderkennen verschillende soorten gebieden. In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt. Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes.
Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.

Randvoorwaarden

- Restricties behorend bij werelderfgoederen (UNESCO), in dit geval de Waddenzee, de Beemster, de Stelling van Amsterdam en de Amsterdamse grachtengordel, als ook voor de bij UNESCO genomineerde Nieuwe Hollandse Waterlinie waarbij naar een gezamenlijke uitwerking wordt toegewerkt met de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Utrecht
- De Europese Landschapsconventie voor de bescherming van het landschap. De provincies dragen hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid
- Rijksmonumenten, provinciale monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een laag draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een groot draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

2. Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief

Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. Meer biodiversiteit draagt bij aan een duurzame agrifoodsector en andersom en tevens aan een gezonde leefomgeving. Het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van het aantal hectares aan natuur, maar ook om het maken van slimme combinaties waarmee kwaliteit wordt toegevoegd. Natuurinclusiviteit heeft in verschillende omgevingen verschillende verschijningsvormen (agrarisch gebied, bebouwde omgeving, water). Biodiversiteit draagt bij aan vruchtbare bodems en een natuurlijke bescherming van de gewassen. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat ondermeer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van waterbergingen, het nemen van maatregelen voor faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen. Groen en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Biodiversiteit in en om het watersysteem kan zich ontwikkelen in ecologische oevers en in groen ingerichte waterbergingen. De waterkwaliteit vaart wel bij een vergroting van de biodiversiteit. Om die redenen stimuleren we meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. Specifiek nabij natuurgebieden stimuleren we dat er meer ruimte komt voor de combinaties waterberging, natuur en recreatie, als antwoord op de verwachte groei in recreatie.

Randvoorwaarde

- Natuurnetwerk Nederland (NNN) blijft de basis van de natuurstructuur

Kritische succesfactoren

- Kwalitatief sterke natuurgebieden functioneren als brongebieden voor biodiversiteitsontwikkeling in het landelijk en stedelijk gebied
- Daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en te ontwikkelen
- Natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen

3. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten

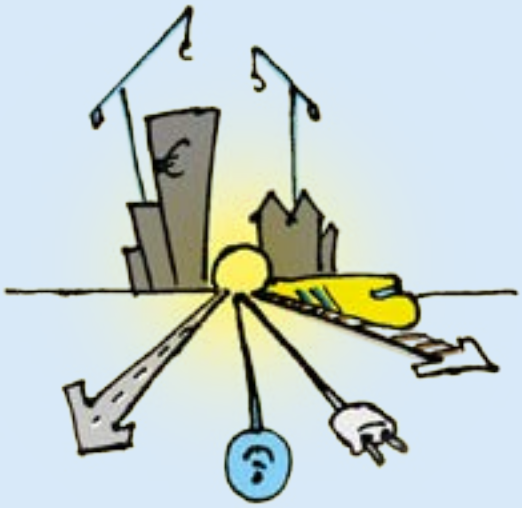

De kansen voor synergie en duurzaam ruimtegebruik nemen toe als we economische activiteiten en andere stedelijke activiteiten bij elkaar brengen, nabij knooppunten (clustering). Dat levert mogelijkheden op voor energietransitie, collectieve maatregelen in het versterken van klimaatrobuustheid, het uitwisselen van kennis en het optimaliseren van bereikbaarheid. Nabijheid van functies of clustering is dan ook een belangrijk duurzaamheidsprincipe, ook al omdat het tot minder verkeersbewegingen leidt. Clustering kan echter ook nadelige gevolgen hebben voor de leefbaarheid, denk aan het oplopen van concentraties fijnstof. Maar diezelfde clustering vergroot eveneens de kans om tot haalbare oplossingen te komen. Dat vraagt ook om experimenteerruimte in het combineren van nieuwe functies en oplossingen.

Kritische succesfactor

- Knooppunten in samenhang ontwikkelen

4. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen

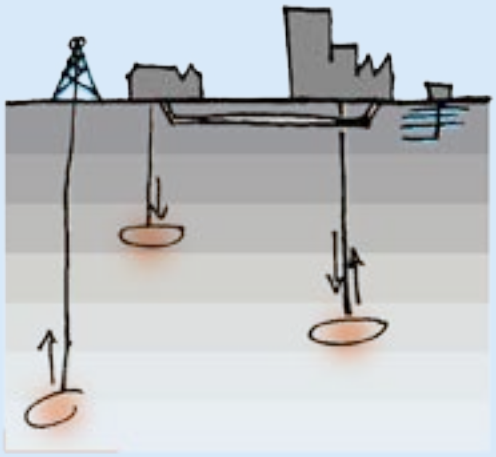

De manieren waarop de ondergrond wordt gebruikt, nemen nog steeds toe, mede door ruimtetekort boven de grond. Daardoor wordt het belangrijker dat er goede afwegingen worden gemaakt tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. De provincie is daarvoor medeverantwoordelijk. De ondergrond levert grondstoffen en bodemenergie, vormt de basis voor voedselproductie (bodemvruchtbaarheid) en natuurontwikkeling (bodembiodiversiteit), vervult een bufferfunctie (bijvoorbeeld het bergen van water) en een draagfunctie (voor bouwwerken als woningen en wegen), biedt ruimte voor het realiseren van ondergronds ruimtegebruik (tunnels, kabels en leidingen, maar ook opslag van gas, CO_2 in onderzeese gasvelden en warm water). Maar de bodem 'vertelt' ook de ontstaansgeschiedenis van het huidige landschap, bevat veel archeologische waarden en vervult een regulatiefunctie (natuurlijke CO_2-opslag, zoals in veenbodems). We zetten in op het optimaal benutten van al deze functies. Tevens wegen we veiligheidsaspecten mee (denk aan het beperken van seismische risico's). Daarnaast zetten we waar mogelijk in op het beschermen van de aardkundige en archeologische waarden. Wanneer we moeten kiezen, gaan duurzame bronnen (grondwater, bodemenergie) boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen). Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaars functionaliteit niet schaden. Tussen koude- en warmtebronnen moet bijvoorbeeld voldoende afstand zitten voor het optimaal benutten van duurzame energie en tussen warmtenetten en drinkwaterleidingen is ook een bepaalde afstand noodzakelijk. Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie.

Randvoorwaarden

- Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)
- (Inter)nationale regels ter bescherming van archeologische waarden

Kritische succesfactor

- Gezien de grotere druk op de ruimte onder de grond en de vele betrokken partijen, zijn nieuwe vormen van afstemming en samenwerking nodig

LEGENDA - TYPERING KUSTEN

- Oase
- Metropool
- Parkduinen
- Kop
- Eiland
- Barrièrekust*
- Wieringerkust*
- IJle lijn*
- Dijklandschap*
- Parkdijk*
- Suburbane dijk*
- Gouwzee*
- Metropool (IJmeer)*
- Gooikust*

* werktitel

5 10 20 km

N

DYNAMISCH SCHIEREILAND

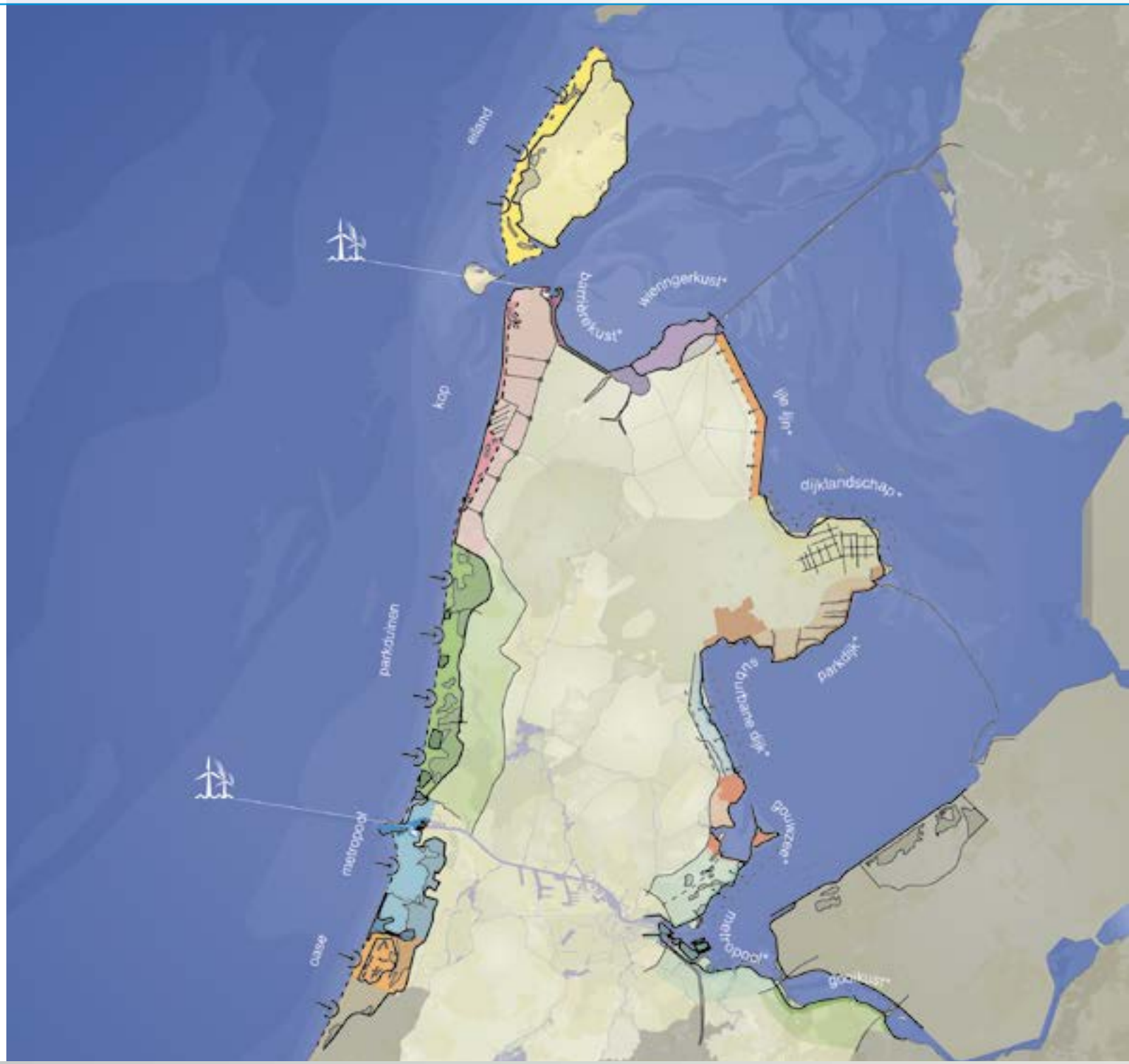

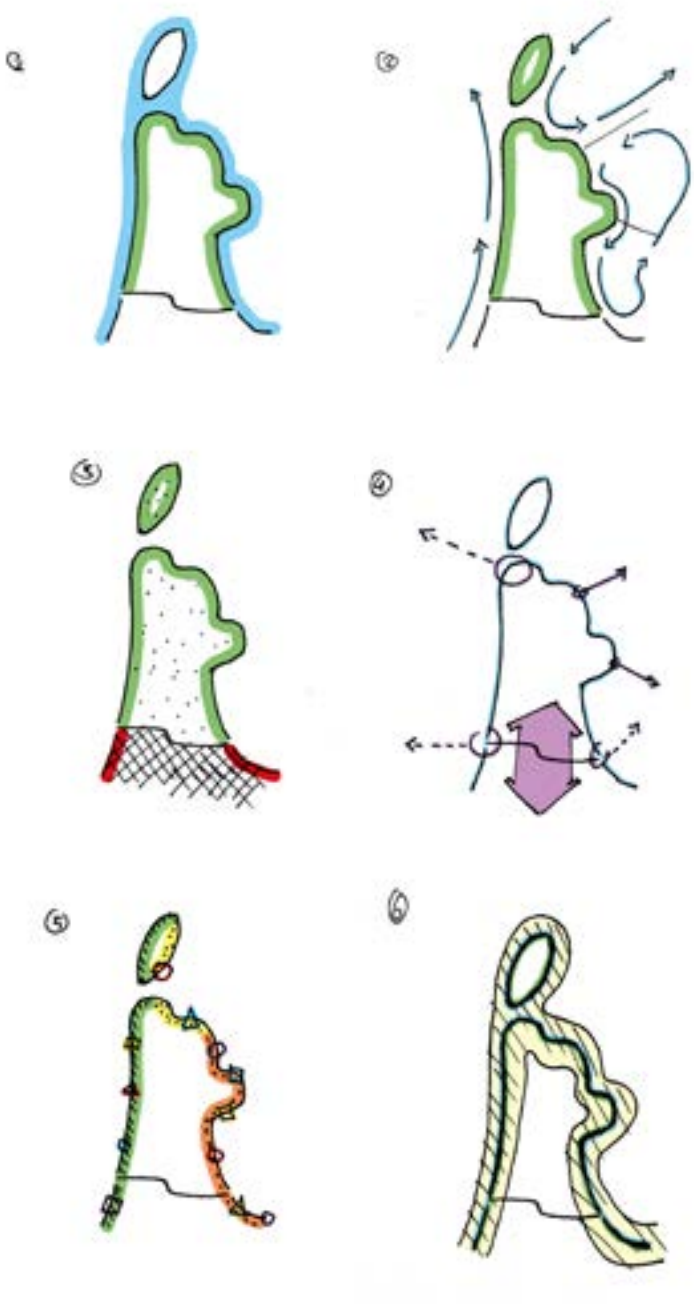

Benutten van een unieke ligging

- We beschermen ons tegen water uit de grote wateren om ons heen
- Waar mogelijk vergroten we ecologische waarden
- We benutten de economische kansen van de unieke ligging voor energietransitie en recreatie en toerisme met een goede balans tussen rust en reuring

Noord-Holland is een unieke provincie, omdat zij als enige voor het grootste deel is omgeven door groot water. Deze positie van schiereiland biedt kansen in en aan de kusten: kansen voor energietransitie en economische ontwikkelingen (zie de beweging Nieuwe energie), toeristische en recreatieve ontwikkeling én natuurontwikkeling.
Door de aanwezige sterke verschillende landschappen, van duinen naar de polders aan de Noordzeekant, maar ook langs de oevers van de meren en de Waddenzee, zijn de kusten bij uitstek geschikt om deze kansen te benutten.
Noord-Holland kent een rijke geschiedenis van land maken. Het schiereiland is in de loop der eeuwen naar het noorden toe 'gegroeid'. Er werden dijken aangelegd, (grote) meren drooggelegd en in het noorden werd land gewonnen in de (Wadden)zee. Ook het water rondom het schiereiland is niet onberoerd gelaten. Het zoute water heeft deels een bijzondere status gekregen (UNESCO Werelderfgoed Waddenzee) en de voormalige Zuiderzee is getransformeerd in hét zoetwaterbekken van Noord-Nederland. Door onder andere de Deltaprogramma's is dit water met haar randen prominenter in beeld gekomen en worden de ontwikkelkansen beter gezien.
Het schiereiland wordt tegen overstromingen beschermd door een stelsel van keringen en duinen. De verdediging tegen het water is een grote en voortdurende opgave die alles te maken heeft met (de waarde van) de functies op, aan en achter de dijk, zoals verstedelijking en landbouw. Door zeespiegelstijging en bodemdaling wordt deze opgave alleen maar groter. Niet alleen voor de waterkeringen rondom, maar ook om verzilting en verdroging in bijvoorbeeld de droogmakerijen het hoofd te kunnen bieden.

Foto: Theo Baart

Ook in de wateren kan in de nabije toekomst veel veranderen. In de Noordzee zijn al windparken en er worden er nog meer ontwikkeld. Ze zijn bedoeld om in het grootste deel van de Nederlandse stroombehoefte te voorzien. Het IJsselmeer heeft wellicht ook potentie voor energieopwekking, zoals drijvende zonnepanelen. Naast energie zullen mogelijk ook andere functies nadrukkelijker hun stempel drukken op het uiterlijk en het gebruik van deze wateren, zoals waterrecreatie, sportvisserij, toerisme, sneltransport en beroepsvisserij.
Noord-Holland is van oudsher een visserijprovincie met visafslagen in IJmuiden, Den Helder en Den Oever. Voor de Wadden en voor het IJsselmeer zet de provincie in op verduurzaming van de visserij, werkgelegenheid en het stimuleren van innovaties, zoals het verbouwen van zeewier, zilte teelt en mossel- en kokkelkweek.

Het schiereiland kent een drukke en een luwe zijde. In het zuiden is de drukte, waar de Noordvleugel van de Randstad de Metropoolregio Amsterdam ontmoet. Hier zijn het Noordzeekanaal en het IJ belangrijke dragers van de economie. Maar ze vormen ook flinke barrières voor het verkeer dat het schiereiland noodgedwongen in deze zone op en af moet, en waarvoor de Afsluitdijk en Houtribdijk geen alternatieven vormen. Hoe noordelijker, hoe meer de drukte overgaat in luwte, in rust. Druk en luw bieden nu al een goede basis voor een gevarieerde leefomgevingskwaliteit en mogelijkheden voor recreatie en toerisme. De kansen daarvoor kunnen we benutten door dit verder in samenhang uit te werken.
Verblijfsrecreatie kan overigens in bepaalde kustlocaties ook de leefbaarheid bevorderen, doordat de voorzieningen in verblijfsrecreatieparken ook van betekenis kunnen zijn voor de bewoners in de omgeving.

5. Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren

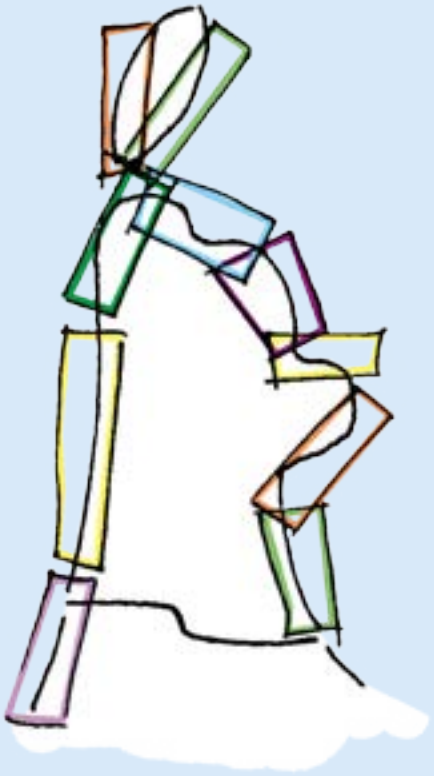

De duinen en dijken van Noord-Holland maken deel uit van een zone waarin water en land elkaar ontmoeten, beïnvloeden en verrijken. In deze zone komen veel verschillende, karakteristieke combinaties van water, waterkering en achterland voor, die elkaar ook op verschillende manieren beïnvloeden. Deze combinaties zijn te beschouwen als afzonderlijke kustlandschappen. Met name aan de Noordzeekust zijn deze breed en omvatten ze ook de duinen en binnenduinrand.
In deze dynamische overgangszone blijven we voortdurend aan de veiligheid werken, waar nodig in combinatie met de integrale ontwikkeling van het betreffende kustlandschap. Er zal ook steeds meer recreatie plaatsvinden. Duinen en dijken zullen steeds minder de harde scheidslijnen tussen land- en waternatuur vormen. Als gevolg van de klimaatverandering is op delen van de kusten wellicht meer ruimte nodig, waardoor het kustlandschap daar breder wordt. Langs de verschillende kusten kunnen we deze duin- en dijklandschappen beschermen, behouden en tegelijk aangrijpen voor verschillende vormen van (water)recreatie, passend bij de aanwezige drukte en luwte. Het gaat om een balans tussen rust en reuring die op een verstandige manier worden afgewisseld, met het oog op kwaliteit, diversiteit en differentiatie. Op veel plaatsen langs de kusten gaat de ruimtelijke druk verder dan recreatieve ontwikkeling en natuur. Daardoor vereist de ontwikkeling van deze landschappen, zoals de binnenduinrand, een brede, integrale benadering en oog voor de gewenste regionale identiteit. Voor alle kusten biedt een zonering voor rust en reuring met betrekking tot recreatieve bebouwing en activiteiten uitkomst, op basis van de kwaliteiten en karakteristieken van deze landschappen. Zonering geeft ruimte aan openheid/geen ontwikkeling, seizoensgebonden ontwikkeling en jaarrondontwikkeling. Verblijfsrecreatieve voorzieningen kunnen daar waar mogelijk bijdragen aan versterking van de economie en de leefbaarheid van kleine kernen. Niet alleen vanwege de dag- en verblijfsrecreanten en het geld dat zij besteden, maar ook door het economisch draagvlak voor commerciële voorzieningen. Dan is het overigens wel nodig om ook te werken aan de vitalisering en kwaliteit van de bestaande (deels verouderde) verblijfsrecreatieparken.

Randvoorwaarde

- Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Dat beoogt voor de kustzones bescherming van het Noordzeekustfundament, aanwijzing van de NNN-gebieden, bescherming van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van Waddenzee, Waddengebied en IJsselmeergebied, en geeft regels met het oog op de bescherming van de ruimtelijke kwaliteiten, natuur en zoetwater- en drinkwaterfunctie van het IJsselmeergebied

Kritische succesfactoren

- (Mate van) bescherming en behoud van natuurwaarden
- Accommoderen van toegankelijkheid van het kustgebied (mobiliteit, wonen, werken, waterrecreatie, toerisme), waaronder het kunnen accommoderen van groeiende bezoekersaantallen van het kustlandschap van de metropoolregio Amsterdam (Zandvoort/Bloemendaal, Waterland en IJmeer)
- Het hanteren van zonering voor activiteiten op lokaal niveau
- Regionale samenwerking, zowel binnen als tussen provincies

Voorbeelduitwerking Binnenduinrand, verdere uitwerking in Verkenning Samenwerkingsagenda Kusten (bron: werkatelier Binnenduinrand)

6. Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen

De hoge waardering van de kusten heeft voor een deel te maken met de beleving van openheid en weidsheid. Dit ontwikkelprincipe beoogt deze kwaliteiten te borgen bij ontwikkelingen op en voor de kust. De Noordzeekust van het vaste land kent een holle kustboog, daar waar die van het eiland Texel bol is. De holle vorm sluit de strandruimte in, bepaalt het zicht en zorgt voor een zekere intieme sfeer. Bij de bolle kustboog is de strandruimte juist niet te overzien en daardoor onbepaald. Hier sluit de oneindige ruimte van de Noordzee goed bij aan.
Vorm en maat van de Noord-Hollandse 'waddenbaai' worden bepaald door de ligging van het duin van Huisduinen en de keileembulten Texel en Wieringen. Deze omsloten ruimte, met de beeldbepalende overkanten en de getijdennatuur, is de entree van Werelderfgoed internationale Waddenzee.
Bij het IJsselmeer zijn de ruimtereeks IJmeer-Markermeer-IJsselmeer-Waddenzee – van klein naar groot – én de horizon in verschillende richtingen de belangrijkste ruimtelijke karakteristieken[5]. Compartimentering van het geheel is daarom niet wenselijk, net zo min als hoge opgaande elementen op de Houtribdijk en de Afsluitdijk. In (hoog)stedelijke context komen deze kwaliteiten meer tot uiting door het relatief grote verschil tussen verdicht en open landschap.
Het Gooimeer vertegenwoordigt een andere, meer intieme, kleinschalige en beschutte kwaliteit die een waardevolle aanvulling vormt op de grote wateren.

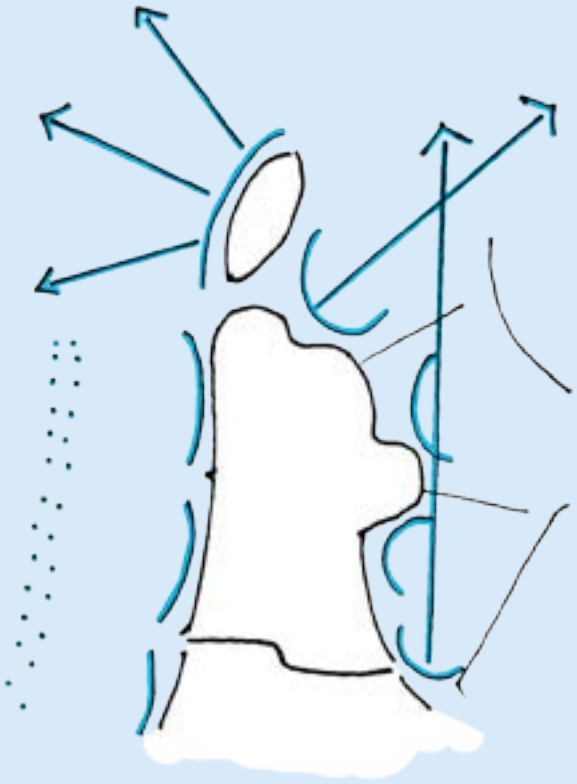

Kritische succesfactoren

- Bewustwording van het belang en de (recreatieve) kansen van de rand als geheel
- Adoptie door MRA-partners van het metropolitane kustlandschap Zandvoort en Waterland en IJmeer: behouden, ontwerpen, ontwikkelen én investeren

[5] Deze zijn vertaald in de '10 gouden regels', benoemd in de Agenda IJsselmeergebied 2050

7. Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met oog op robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren

Om meer ontwikkelingen in en gebruik van alle kustgebieden, zoals het IJsselmeergebied, te kunnen opvangen, moet het systeem ecologisch robuuster worden. Het is wenselijk om hierbij verder te kijken dan de grenzen van natuurregimes die nu gelden. Ook de (natte) kustlandschappen aan de randen, in het IJsselmeergebied en de binnenduinrand, kunnen bijdragen aan het realiseren van deze opgave. Ecologische verbindingen in de kustgebieden van de grote wateren (land- en waterzijde) worden behouden en aangevuld. Naast deze verbindingen tussen de wateren en het land werken we aan de verbetering van de ecologische kwaliteit van de verbindingen tussen de grote wateren, zoals Markermeer, IJsselmeer en Waddenzee.

Randvoorwaarde

- - Kaderrichtlijn Water (KRW)
- - IJsselmeergebied als strategische zoetwatervoorraad voor drinkwater, landbouw en andere functies

Kritische succesfactoren

- - Extra inzet op KRW
- - Waterkwaliteit in relatie tot voedingsstoffen (beschikbaarheid van waterplanten) en temperatuurstijging van het water
- - Handhaving van de milieunormen, ook in de randgebieden
- - Slimme combinatie van functies, zoals natuurontwikkeling, waterveiligheid, waterberging, recreatie en landbouw

METROPOOL IN ONTWIKKELING

Vergroten agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend internationaal concurrerend metropolitaan systeem

- Wonen en werken zo veel mogelijk via binnenstedelijke verdichting
- Aanpassen van totale mobiliteitssysteem aan de drukker wordende metropool
- Versterken van functies in het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem
- Duidelijkheid vanuit het Rijk over de ontwikkelruimte van Schiphol en Noordzeekanaalgebied in relatie tot ruimte voor verstedelijkingsopgave

Wereldwijd vindt verstedelijking plaats. In een aantal gevallen leidt dit tot de ontwikkeling van metropolen. In Noord-Holland ontwikkelt zich een metropool rond Amsterdam. Het gaat hier om een stedelijk systeem van grotere en kleinere kernen, met Amsterdam als hoogstedelijke kernstad, een landschap met hoge gebruiks- en belevingswaarde, (stads)landbouw, een multimodale bereikbaarheid, een havengebied met energietransitie en circulaire economie als dragers en Schiphol als internationale hub. De ontwikkeling komt tot uiting door een snel groeiend aantal inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers, leidend tot een tendens van clustering van economische functies. In het Noordzeekanaalgebied is er een concentratie van werkgelegenheid van direct en indirect aan de haven gerelateerde activiteiten. Daarnaast concentreren zich grote aantallen arbeidsplaatsen op een aantal locaties in een zone van de Amsterdamse binnenstad tot net ten zuiden van Schiphol. Daarbij is het wenselijk om, vanuit het beperken van woon-werkafstanden en daarbij horende mobiliteitsinvesteringen, nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren, waar mogelijk in gemengde woon-werkmilieus.

De metropolitane ontwikkeling is goed voor de economie, welvaart en internationale concurrentiepositie van Nederland. De metropool in ontwikkeling kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan steden, dorpen en deelregio's, met specifieke identiteiten en kwaliteiten. Al deze kernen liggen in een grote diversiteit aan landschappen. Deze landschappen in en om de metropool zijn van groot belang als groene longen en vestigingsfactor. De kracht van de metropool zit hem in het feit dat kernen, regio's en gebieden een sterke eigen identiteit behouden, terwijl het geheel in steeds sterkere mate als één daily urban system functioneert.

Foto: Theo Baart

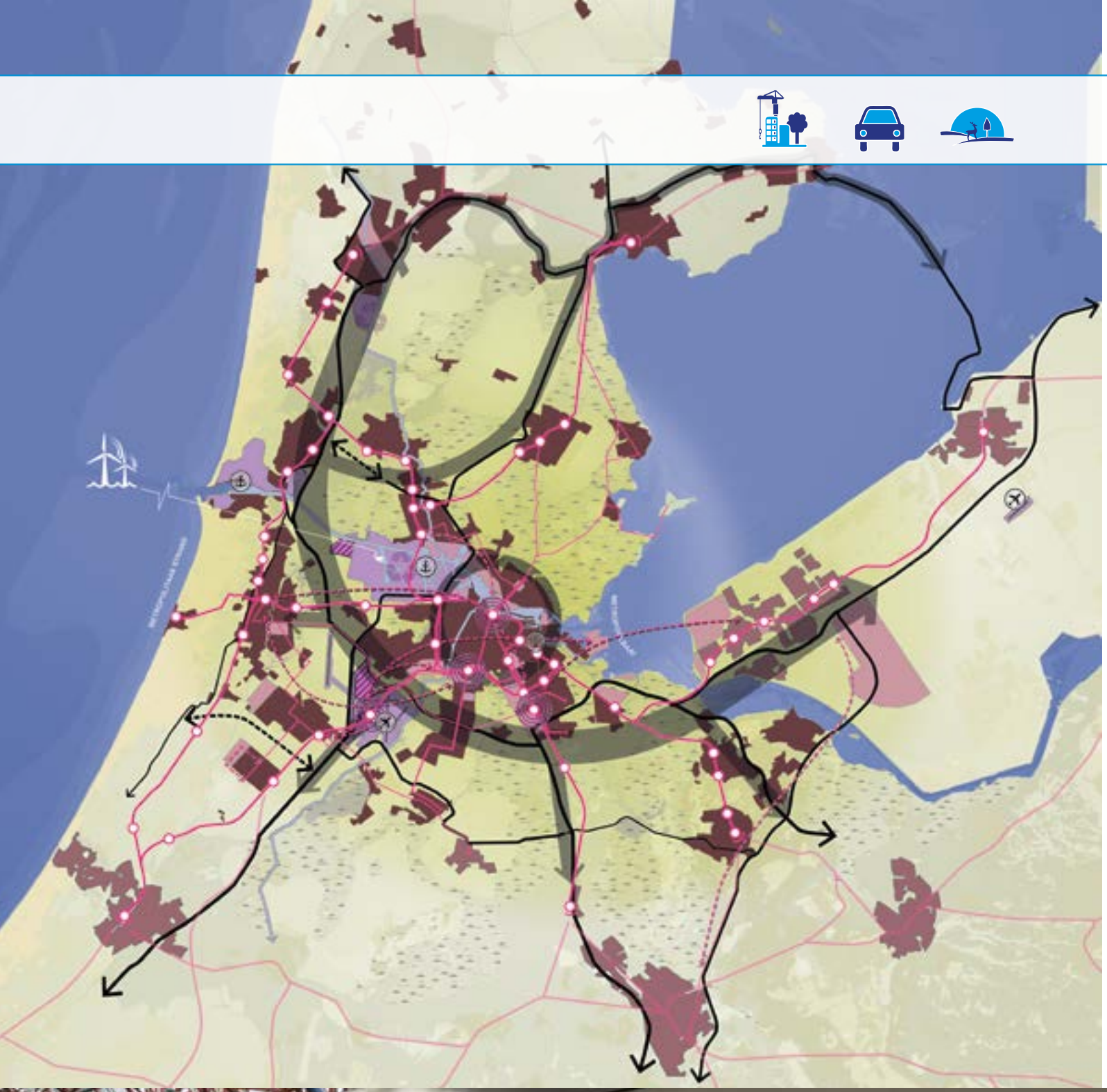

LEGENDA

- Stedelijk gebied
- Woningbouwlocaties
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Strategische reserves haven/Schiphol
- Industriegebieden
- Grote werkgebieden
- Openbaarvervoernetwerk
- Aanvullende OV-verbindingen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het netwerk
- 'Doorgaandverkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Kernnet vrachtvervoer over water
- Metropolitaane landschap
- Veenweidegebieden
- Mainports
- Aanlanding Wind op Zee
- Locaties voor circulaire economie

5 10 20 km

N

De metropool en de mensen die zich erin ophouden, laten zich niets gelegen liggen aan bestuurlijke grenzen. Binnen de metropool functioneert sinds 2007 het samenwerkingsverband Metropoolregio Amsterdam (MRA). Hierbij zijn enkele tientallen gemeentes betrokken in zowel de provincies Noord-Holland als Flevoland. Op het gebied van wonen, werken, recreatie en mobiliteit groeien de relaties over de provinciegrenzen heen. In functionele zin is er een steeds sterkere uitstraling van de metropool in alle windrichtingen: naar Alkmaar en Hoorn, naar de Leidse regio (provincie Zuid-Holland) en in de richting van Utrecht en Flevoland. Dit gebied functioneert als een daily urban system. Op internationale schaal is de metropool goed verbonden met andere stedelijke regio's in Noordwest Europa, zoals het Ruhrgebied, Frankfurt, Berlijn, Brussel, Parijs en Londen.

Economische activiteiten ballen zich meer en meer samen in het hart van de metropool, in en om Amsterdam. Hier kan het bedrijfsleven gebruik maken van de hoge concentratie aan groeiend, groot, gevarieerd en hoog gekwalificeerd arbeidspotentieel. De grootste concentraties van werkgelegenheid liggen in de binnenstad van Amsterdam, op de Zuidas, rond Schiphol, Sloterdijk en in het Arenagebied. Een groot deel van de werkgelegenheid is te vinden in de zakelijke dienstverlening, waarvoor de hoogwaardige digitale bereikbaarheid een belangrijke vestigingsfactor is. Kennisgerelateerde economische activiteiten clusteren zich in toenemende mate in de stad met Amsterdam Science Park als brandpunt. Daarnaast gaat het om werkgelegenheid die aan toerisme is gelieerd; het toerisme neemt verder toe en daarmee ook het belang om het toerisme te verspreiden over de metropool en daarbuiten.

Ook elders in de metropool bevinden zich echter specifieke economische concentraties, zoals de Greenport Aalsmeer als internationaal centrum van sierteelt, de zeehaven in de IJmond en het Mediapark in Hilversum. Het Noordzeekanaalgebied groeit in belang als locatie voor energietransitie en circulaire economie in de metropool. De Westas, langs de A5, draagt hierin ook een deel. Essentieel voor de duurzame ontwikkeling van de metropool is de opwekking van energie, waarvoor vooral op zee de ruimte is. Op het grondgebied van de metropool wordt grootschalig geïnvesteerd in de benodigde energie-infrastructuur voor alle vormen van energie. Daarnaast wordt er werk gemaakt van energiebesparing (zie beweging Nieuwe energie). Het is van belang dat het Rijk helderheid geeft over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. De provincie is voorstander van de mogelijkheid van binnenstedelijke woningbouw binnen de contouren van Schiphol, daar waar er herstructurerings/transformatie-opgaven liggen. Daarnaast moeten nieuwe werklocaties binnen de Schipholcontouren mogelijk zijn. Daarbij kan het gaan om milieuhinderlijke bedrijvigheid dan wel om functies die passen bij de hubfunctie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren tot de mogelijkheden. Met landschapsontwikkeling rondom de luchthaven wordt ruimtelijke kwaliteit aan het gebied toegevoegd. Al deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van het vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Daarbij past ook een verdere ontwikkeling van Schiphol als multimodale hub.

De metropolitane ontwikkeling brengt grote opgaven met zich mee. Er ligt een zware druk op tal van kwaliteiten, zowel binnen de kernen als in de omringende landschappen. Het is zaak de basiskwaliteit voor gezondheid en veiligheid te behouden. En dat vergt inspanningen, in de wetenschap dat een metropool zonder hinder niet bestaat. Een zorgvuldig gebruik en verdeling van de schaarse ruimte is van belang. Keuzes maken is hierbij onvermijdelijk; het is niet altijd mogelijk de kool én de geit te sparen. We kiezen voor het behouden van het metropolitane landschap, maar met toevoeging of verandering van functies. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen.

In de drukker wordende metropool zijn het landschap en zijn gebruiksmogelijkheden van toenemend belang. Voor de leefbaarheid, maar ook om aantrekkelijk te blijven als vestigingsplaats. Om het landschap te sparen, kiezen we daarom primair voor verdichting van de bestaande kernen. Samen met enkele uitleglocaties, die al langere tijd op ons netvlies staan. Het betreft overwegend locaties uit het Ontwikkelingsbeeld van de MRA (uit 2007), zoals Haarlemmermeer-West, IJburg fase 2 en Almere-Pampus (in Flevoland). Daarnaast blijkt uit nadere verkenningen dat er binnenstedelijk meer verdichting mogelijk is dan eerder verondersteld. In totaliteit zijn er voldoende locaties om in de vraag te voorzien. We letten daarbij niet alleen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit (diversiteit qua woonmilieu, woningtype, -grootte en prijs) om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden. De Metropool moet ook in de toekomst een Metropool voor iedereen zijn. We verdichten op goed bereikbare plekken, zoals nabij knooppunten van openbaar vervoer. Waar mogelijk bundelen we en combineren we functies.

Bij een metropool hoort een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit dat meegroeit met de verstedelijking. Dit is een grote opgave, gelet op de mobiliteitstoename als gevolg van de groeiende bevolking en werkgelegenheid. Dit geldt voor alle soorten vervoer. Het grootstedelijke OV-systeem vormt in onze visie de ruggengraat van het daily urban system. Verkeer dat niet in de centra en hun werkgebieden hoeft te zijn, wordt in die situatie zoveel mogelijk omgeleid. Dat betekent dat de A9 meer en meer de doorgaande route door de metropool wordt. Tegelijk verbeteren we OV-verbindingen tussen grote woon- en werklocaties. Het moet makkelijker worden om van het ene naar het andere vervoermiddel over te stappen om zo efficiënt mogelijk door de metropool te kunnen reizen. Ook het stedelijke distributiesysteem ontwikkelt zich verder; er komen logistieke ontkoppelpunten op slim gekozen plekken.

De druk op het watersysteem neemt eveneens toe, zowel in als buiten de kernen. De provincie bevordert vervoer over water en wijst daarvoor een kernnet aan. Het samenstel van Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal vervult in meerdere opzichten een ruggengraatfunctie in het watersysteem. Vijf waterschappen voeren er hun overtollige water op af en het is een belangrijke scheepvaartcorridor. Alleen al het vergroten van de waterbergings- en waterafvoercapaciteit wordt een steeds grotere opgave. Het goed combineren van de water- en scheepvaartfuncties vraagt om steeds meer aandacht en afstemming.
Met de ontwikkeling van de metropool wordt het versterken van het metropolitane landschap steeds belangrijker. Dit landschap kent gebieden als Laag Holland, Markermeer en IJmeer (het 'waterpark' van de metropool, in relatie tot ontwikkelingen als Markerwadden en Nationaal Park Nieuwland), Gooi en Vechtstreek, Amstelscheg en natuurlijk de kust. Recreatie, natuur en voedselproductie hebben hier een plek, waarbij het landschap soms in verschijningsvorm zal veranderen. Het tegengaan van de bodemdaling in veenweidegebieden vormt eveneens een belangrijke reden voor verandering van het gebruik van het landschap.
Onze waardevolle landschappen lopen door in de ons omringende provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland alsmede de provincies die aan het IJsselmeer en de Waddenzee liggen. Een goede samenwerking met deze provincies is van belang bij de verdere ontwikkeling van onze landschappen.
De samenhang tussen verstedelijkings-, mobiliteits-, (lucht)haven- en landschappelijke ontwikkelingen leidt tot een versterking van de agglomeratiekracht, die cruciaal is om de metropool in ontwikkeling ook naar de toekomst toe succesvol te laten zijn.

Kritische succesfactoren

- Samenwerking in de metropool: voor behoud en versterking van zowel de afzonderlijke (deel)regionale als het geheel aan karakteristieken en identiteiten
- Voldoende ruimte voor energietransitie en circulaire economie
- Investeringen in het totale mobiliteitssysteem moeten samengaan met de intensivering en uitbreiding van woon- en werklocaties
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in kleine kernen
- Verstedelijking en versterking van het metropolitane landschap gaan gelijk op
- Voldoende en passende huisvestingsmogelijkheden - en voorzieningen - voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten
- Voldoende ruimte voor internationale topmilieus

8. Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd

De metropool ontwikkelt zich snel. De vraag naar woningen en ruimte voor bedrijven houdt aan, evenals de ruimtevraag voor recreatie en andere functies. Tegelijkertijd willen we de landschappen in de metropool sparen. De bebouwingsopgave moet dan ook zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen plaatsvinden, met een voorkeur voor knooppunten van openbaar vervoer. Verdichting vraagt steeds meer inventiviteit en bestuurskracht. De bebouwde omgeving wordt steeds intensiever gebruikt, de plancapaciteit binnenstedelijk blijkt door een andere kijk op stad en stedelijkheid een stuk groter te zijn dan we lang hebben gedacht. En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie, een klimaatadaptieve ruimtelijke inrichting en bij nieuwbouw ook op circulair bouwen. Dit alles moet samen gaan met de verdere verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij onderkennen we dat verdichting in de kernen leidt tot toenemende druk op het landschap.
Wonen en werken worden binnenstedelijk geconcentreerd (transformeren, bundelen, verdichten). Hierbij houden we oog voor behoud en versterking van de leefbaarheid in bestaande en nieuwe gebieden. We houden ook een vinger aan de pols voor wat betreft de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de vraag. Zo zorgen we ervoor dat regionale afspraken over stedelijke ontwikkelingen bij de vraag blijven aansluiten. Hierbij betrekken we de bestaande voorraad woningen. Op bestaande goed renderende en goed gelegen bedrijventerreinen wordt gezocht naar mogelijkheden voor verdichting bijvoorbeeld in de vorm van stapeling. Bestaande afspraken uit het ontwikkelingsbeeld van de MRA uit 2007 over uitleglocaties voor wonen en/of werken, zoals Haarlemmermeer, Bloemendalerpolder en IJburg fase 2, worden gerespecteerd. Deze uitleglocaties worden beoordeeld op hun effecten op de regionale bereikbaarheid en het landschap van de metropool. Eventuele maatregelen voor de bereikbaarheid worden direct gekoppeld aan ontwikkellocaties (bijvoorbeeld de verlenging van de Zuidtangent bij de ontwikkelingen in Haarlemmermeer West).
De regio's kiezen welke kernen voorzieningencentra zijn en blijven in de toekomst (zie ook Sterke kernen, sterke regio's). Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en leefbaarheid in deze gebieden.

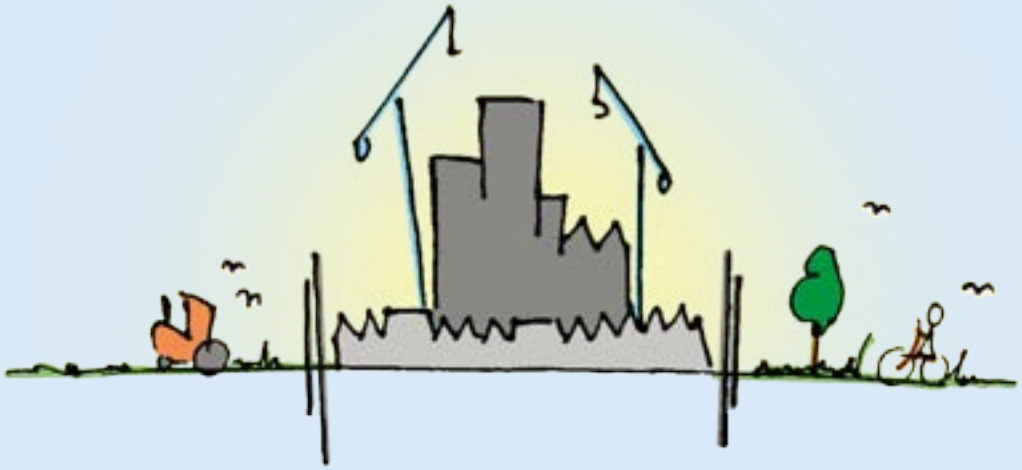

Kritische succesfactoren

- Het duurzaam ontwikkelen van de metropool met behoud van diversiteit van economische activiteiten
- De gewenste ontwikkeling van de metropool kan alleen plaatshebben wanneer het verkeerssysteem kwalitatief en kwantitatief meegroeit, waarbij het gebruik van OV en fiets prioriteit hebben in binnenstedelijk gebied. Inventieve, duurzame vormen van stedelijke en regionale distributie zijn belangrijke aandachtspunten

9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd

De voorspelling is dat het verkeer gaat groeien (zie verkenningen en NMCA). Om deze groei op te vangen, zijn twee dingen noodzakelijk:

- Een vergroting van de capaciteit van het OV-, weg- en fietsnetwerk;
- Een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten, daar waar er ruimte is of gecreëerd kan worden. De grote werkgebieden met de meeste werknemers dienen rechtstreeks verbonden te zijn met de grote (nieuwe) woongebieden, zowel over de weg als met het OV. Omdat het meeste verkeer binnen de metropool blijft, wordt dat verkeer gefaciliteerd en moet het doorgaande verkeer zich daarin voegen.

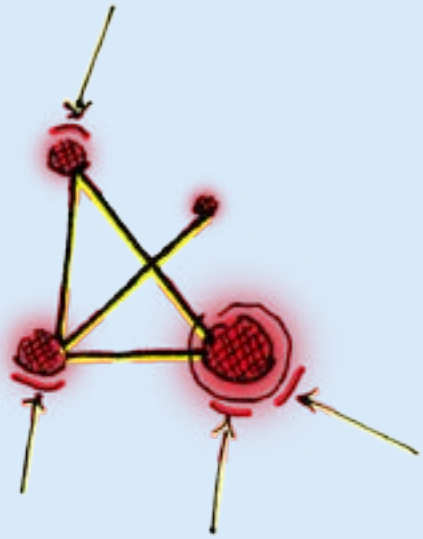

Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer. Dit betreft het verkeer van en naar het noorden van de metropool via de Westfrisiaweg of de A7-A8-A9 om Amsterdam heen. De mogelijkheden van de route via Enkhuizen en Lelystad worden bekeken.
Het OV-netwerk (over spoor en weg) richt zich primair op reizigers binnen de metropool. Het doorgaande netwerk voor het lange-afstandstreinverkeer staat ten dienste hiervan.
Het verkeer wordt gestuurd door betrouwbare reisinformatie naar de routes waar nog ruimte (capaciteit) is. Ook wordt de overstap naar andere netwerken gestimuleerd (modal shift). Aan de randen van de werkgebieden en kernen komt parkeergelegenheid, met overstapmogelijkheid op lokaal OV of deelfiets. Technologische ontwikkelingen als zelfrijdende voertuigen, smart mobility en diensten als mobility as a service hebben invloed op de bereikbaarheid. Deze effecten zijn vaak nog onbekend. Door hier onderzoek naar te doen en de mogelijkheden te verkennen, vergroten we de kansen voor de nieuwe ontwikkelingen. Zo leveren we een goede bijdrage aan de grote bereikbaarheidsopgave bij de verdere ontwikkeling van de metropool.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen gemeenten, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

Randvoorwaarde

- Verkeersveiligheidsnormen

Kritische succesfactoren

- Voldoende investeringsbudget voor het totale mobiliteitssysteem
- Afstemming met MRA-partners, Rijk, NS en Vervoerregio, waarbij ieder over zijn eigen netwerk heen moet kunnen kijken
- Voldoende ruimte en budget, met name voor de ontsluiting van de grote woongebieden (Haarlemmermeer-West, IJburg/ Zeeburgereiland en Haven-Stad). De grote ontwikkelgebieden moeten beoordeeld worden op hun regionale (MRA-) bereikbaarheid en niet alleen op de lokale ontsluiting
- Rijk draagt bij aan mobiliteitsinvesteringen
- Capaciteit van het huidige netwerk moet hoger worden; voor zowel de fiets, auto en logistiek als voor het OV (schaalsprong OV)
- Beschikbare fysieke (uitbreidings)ruimte
- Bij het ontwerp van het totale mobiliteitssysteem moet rekening worden gehouden met recreatief verkeer
- Vervoersvorm passend bij de schaal van het gebied
- Directe relaties met de bereikbaarheid van omliggende regio's en hun werkgebieden (noordelijke Duin- en Bollenstreek, Alkmaar, Leiden en Utrecht)
- Betrouwbare en passende dienstregeling(en)
- De verwachte groei in recreatie en toerisme vereist sturing op locatie en mobiliteit
- Betrouwbare en juiste informatie (data, diensten en hardware)
- Afstemming met overige gemeenten in Noord-Holland

10. Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem

Behoud en versterking van het landschap is cruciaal voor de metropool
Een uniek kenmerk van de metropool is de grote diversiteit aan landschappen met hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden. Daarnaast is er een sterke verwevenheid tussen stad en landschap. Het groenblauwe gebied ligt tussen de kernen, die daarmee karakteristiek en onderscheidend blijven. Het biedt ook een plek voor relatieve rust ten opzichte van de stad. Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie. Het landschap is als drager van deze waarden cruciaal voor het vestigingsklimaat en het woon- en leefmilieu in de metropool.

Ontwikkeling van een metropolitaan landschap
Het landschap staat onder druk door de ruimtevraag van stedelijke functies, energietransitie, schaalvergroting in de landbouw, toenemende recreatie en toerisme, en klimaatadaptatie. Aan de functie van het groenblauwe gebied als primair natuur- en agrarisch gebied worden op plekken nieuwe functies toegevoegd. Deze functieverbreding biedt kansen voor het combineren van functies, zoals in het veenweidegebied (bij het tegengaan van de bodemdaling) of recreatie met natuur. Het benutten van deze kansen is ook noodzakelijk. Dit kan ook tot nieuwe economische dragers voor een gebied leiden. Niet overal is elke functie mogelijk. We willen een balans tussen rust en drukte. Dit is gebiedsgericht maatwerk. Bijvoorbeeld door OV-knooppunten te ontwikkelen tot buitenpoorten naar het landschap.
Voor deze opgaven is het noodzakelijk dat het landschappelijke raamwerk in de metropool wordt versterkt, bijvoorbeeld door het verbinden van gebieden. Verdichting in de stad vraagt ook om versterking van groen in en om de stad. Een voorbeeld zijn de transformatiegebieden van Greenport Aalsmeer. Hier kan het landschappelijk raamwerk zelfs worden uitgebreid.
Door de ontwikkelingen staan deze waarden wel onder druk. Ontwikkelingen zijn mogelijk, mits onder strikte voorwaarden. Het metropolitane landschap zal steeds vaker verschillende opgaven moeten stapelen en diverse belangen moeten verenigen.

Financiële regeling voor investeringen en het beheer van het landschap
Het beheer van het veenweidegebied door agrarisch gebruik blijft niet vanzelfsprekend. De druk op het metropolitaan landschap en de ambities voor dit gebied brengen ook een grotere investerings- en beheeropgave met zich mee. De verdiencapaciteit in de metropool moet worden aangewend om deze ambities te kunnen waarmaken.

Kritische succesfactoren
- Het metropolitane landschap wordt adequaat beschermd
- Het landschap is goed bereikbaar, zeker met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer
- Waar mogelijk is het landschap openbaar toegankelijk
- Waar mogelijk combineren we functies. Dit vraagt om een gebiedsgerichte benadering en samenwerking, rekening houdend met de kernkwaliteiten van het gebied
- Voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdiencapaciteit in de metropool (kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen)
- Bij noodzakelijke ontwikkelingen in het landschap zoeken we in een vroegtijdig stadium naar integrale versterking van het gebied (zoals het beter inpassen en opheffen van doorsnijdingen bij aanpassing van infrastructuur)

11. Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen

Binnen de metropool bevindt zich een aantal internationale, grootschalige industriële complexen met milieucontouren. Het gaat om luchthaven Schiphol, de haven tussen Amsterdam en IJmond (Noordzeekanaalgebied, NZKG) en Tata Steel. De oprukkende woningbouw zet druk op de ontwikkel- en milieuruimte voor deze economische complexen. De provincie zet het beleid voort dat duidelijkheid, ruimte en zekerheid biedt voor de economische activiteiten van deze complexen.

Voor Schiphol staan wij een verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeersbesluit (LVB) en een Luchthavenindelingbesluit (LIB) voor. Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over Schiphol na 2020 moet er helderheid komen over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit: vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Hiervoor is sturingsinstrumentarium nodig.

Randvoorwaarden
- In de luchtvaartwet gestelde randvoorwaarden voor het milieu en de veiligheid
- Verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit
- Openstelling van Lelystad in 2020
- Luchthavenontwikkelingen moeten integraal worden opgenomen in het omgevingsbeleid van het Rijk (Nationale Omgevingsvisie)
- Wettelijke milieunormen

Kritische succesfactoren Schiphol
- Landzijdige ontsluiting van Schiphol Noordwest met als mogelijke oplossingen:
  - goede aansluiting op de A4 en/of A9
  - afmaken van de parallelstructuur van de A4 aan noordoostkant Schiphol
  - doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp
- Optimaal vestigingsklimaat voor internationale bedrijven in de MRA
- Optimaal woon- en leefklimaat, waaronder voldoende woningaanbod
- Draagvlak omgeving
- Selectieve ontwikkeling van Schiphol ten behoeve van de hubfunctie

Voor de haven geldt dat de Ringweg-A10 als harde grens geldt tussen ‘de stad’ en het havengebied ten zuiden van het NZKG. Dit biedt een grotere investeringszekerheid voor het bedrijfsleven in de haven, mede nodig om de energietransitie en circulaire economie ontwikkelruimte te geven. Daarbij wordt aangetekend dat milieucontouren van bedrijven ten westen van de A10 ook deels over de A10 ten oosten van de Ring invloed hebben op de (on)mogelijkheden van verstedelijking.

Kritische succesfactoren NZKG en Haven-Stad

- Voor de ontwikkelingen van woningbouw rondom het Noordzeekanaalgebied houden we onverkort vast aan de afspraken die Provinciale Staten en de vijf betrokken gemeenteraden hebben gemaakt bij de vaststelling van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040:
  - Eerst intensiveren van het huidige bestaande havenareaal gericht op een overslaggroei tot 125 miljoen ton. Eerst intensiveren van wonen en werken in de bestaande stad. Pas na intensivering van bestaand havenareaal wordt aanspraak gemaakt op havenuitbreiding in andere (groen)gebieden. Uitgangspunt is een duurzame economische groei, waarbij (in de havens) transities mogelijk gemaakt worden gericht op duurzame energie
  - Transformatie van havenareaal naar gemengd woonwerkgebied op de in de visie aangeven locaties op termijn mogelijk te maken. Hierbij wordt uitgegaan van een geleidelijke ontwikkeling, passend bij de ontwikkelingen in de economie, woningmarkt en de bedrijven die het aangaat
- Voldoende vervangende nautische en kaderuimte
- Voldoende alternatieve vestigingsmogelijkheid voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid die niet gemengd kan worden met wonen
- Milieuruimte van bedrijvigheid aan westkant A10 is maatgevend voor ontwikkelingen aan oostkant A10
- Acceptatie van NZKG als langjarig bestemd gebied voor energietransitie en circulaire economie, food-industrie en logistiek, en daarmee acceptatie van de urgentie van een dergelijk complex voor het kunnen functioneren van de metropool
- De Houtrakpolder geldt als strategische reservering conform de condities uit de Visie Noordzeekanaalgebied
- Voldoende ruimte voor op- en overslag voor stadsdistributie en circulaire economie
- Acceptatie van noodzaak ontwikkeling gemengd stedelijke gebieden
- Ruimtereserveringen in NZKG voor energie-infrastructuur en circulaire economie
- Voldoende tijd nemen om bovenstaande randvoorwaarden en kritische succesfactoren in gezamenlijkheid met partners uit te werken
- Lage parkeernorm Haven-Stad vraagt om voldoende alternatieve ontsluiting
- Voldoende aansluiting en oplossing voor doorstroming verkeer op de A10

STERKE KERNEN, STERKE REGIO'S

Foto: Theo Baart

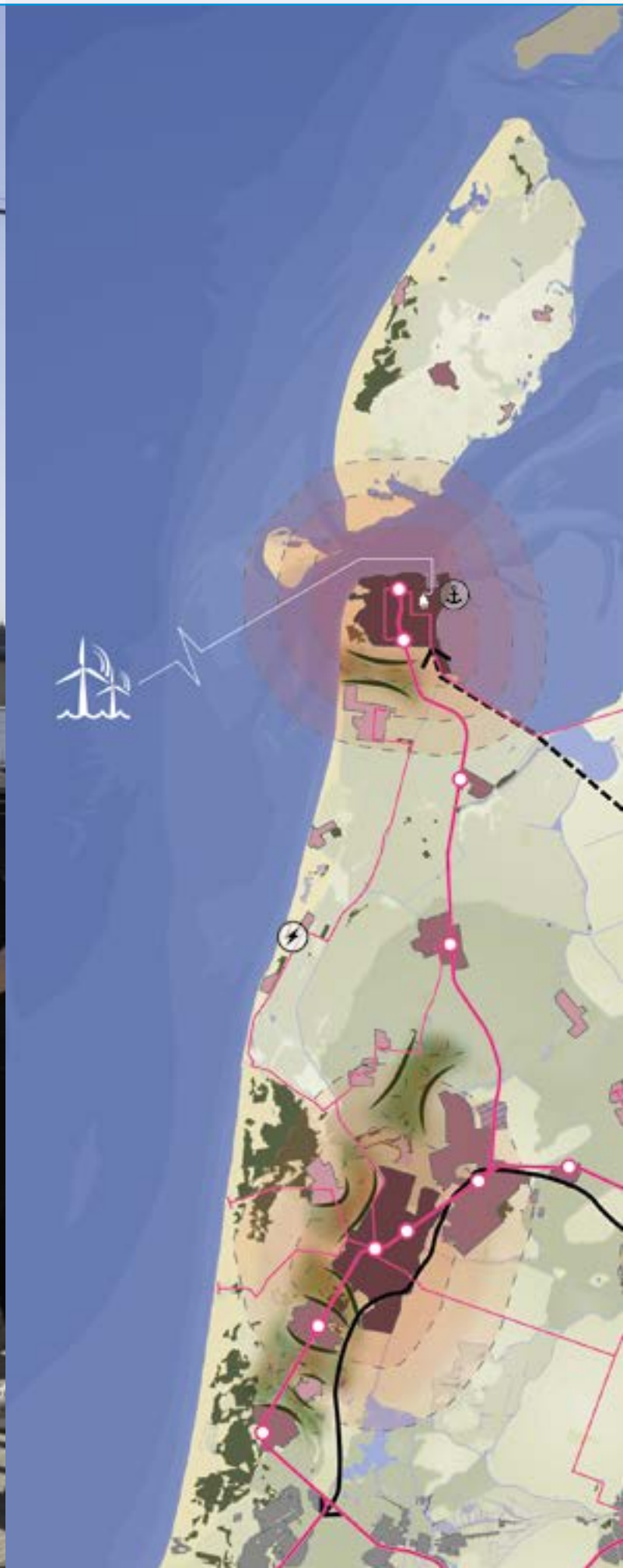

Sterke kernen houden regio's vitaal

- Ontwikkelen op basis van eigen kracht en kwaliteiten
- Voorzieningenniveau en bereikbaarheid op peil houden
- Behoud en ontwikkeling van krachtige identiteiten
- Principe van versterken complementariteit en regionale netwerken
- Mogelijkheden om te bouwen voegen zich naar de vraag op dat moment

De beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' beoogt handvatten te geven om de werkgelegenheid, het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid op peil te houden. En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen. In het regionale netwerk zijn de verschillende typen kernen complementair aan elkaar. Daarbij zijn krachtige centrumsteden van cruciale betekenis voor de leefbaarheid van de hele regio vanwege de regionale voorzieningen en de stedelijke woon- en werkmilieus die er te vinden zijn. Zij kunnen jonge mensen en bedrijven aantrekken, wat leidt tot dynamiek en gezonde regio's. Door de centrumsteden te versterken, verbetert het vestigingsklimaat en worden deze steden nog interessanter voor woonconsumenten en bedrijven die zich in een stedelijke omgeving willen vestigen.

Groen-binnenstedelijke kernen en dorpskernen horen bij het regionale netwerk, versterken dat en zijn aanvullend op wat de centrumstad te bieden heeft en andersom. Zij bieden een woon- en werkmilieu passend bij dit type kern. Het beleid is er op gericht om kernen hun eigen identiteit te laten behouden. Versterking van de relatie met het landschap kan helpen hun identiteit krachtiger te maken. Groenblauwe structuren tussen de kernen door kunnen een voorbeeld daarvan zijn.

Binnen geheel Noord-Holland spelen de doelen uit deze beweging. Noord-Holland Noord kent een eigen kracht en dynamiek. De regio heeft op het gebied van economie, energie, toerisme, recreatie en gedeeltelijk woningbouw verbinding met de metropool in ontwikkeling rondom Amsterdam. Deze sectoren komen tot uitdrukking in de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe energie en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De opgave bepaalt het schaalniveau waarop afstemming en samenwerking plaatsvinden. De ene keer is dat op de schaal van Noord-Holland als geheel, de andere keer op Noord-Holland Noord of op regionaal niveau, zoals bij het voorzieningenniveau op peil houden en de afstemming van woningbouwontwikkeling.

Binnen de metropoolregio Amsterdam speelt in een aantal deelregio's eenzelfde vraagstuk als het gaat om het op peil houden van het voorzieningenniveau, de

LEGENDA

- Centrumsteden
- Groenstedelijke kernen
- Dorpskernen
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Openbaarvervoernetwerk
- Hoofdinfrastructuur (weg)

N

5 10 20 km

verhouding tussen centrumstad en omliggende dorpen en het behoud van identiteit, bijvoorbeeld in Gooi en Vechtstreek.
Het is zaak dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (mede gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van de vraag die er op dat moment is. Noord-Holland Noord heeft daarbij in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin een breed aanbod aan locaties die passen bij de ontwikkelprincipes uit onze visie.
Daarnaast is ook oog voor de schaalvergroting in de landbouw, die kan bijdragen aan de verduurzaming van de agrifoodsector. Aan de andere kant zijn er bedrijfsbeëindigingen en daarmee erven en stallen die hun functie verliezen. Dit is ook zichtbaar bij beeldbepalende monumentale gebouwen, zoals kerken en industrieel erfgoed. Mede door de ontwikkeling van online winkelen is met name bij detailhandel sprake van een toenemende leegstandsopgave en noodzaak tot transformatie. Dit vraagt om regionale afstemming en selectiviteit om winkelcentra krachtig en onderscheidend te houden. Leegstand is niet goed voor de ruimtelijke kwaliteit, vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarom moeten mogelijkheden voor alternatieve functies tijdig in beeld komen. Zo ontstaan economische kansen en mogelijkheden om de energietransitie vorm te geven.

Regionale samenwerking is de sleutel voor een goede strategie om het netwerk van steden en kernen sterker te maken (voorzieningenniveau, economische ontwikkeling, woningbouw) en te verbinden met het landschap. In de beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' zijn alle kernen onderscheidend en complementair. Dat maakt ze tot sterke regio's! Goed voor de vitaliteit, de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat van stad en regio.

De beweging Sterke kernen, sterke regio's is overigens onlosmakelijk verbonden met de overige in deze Omgevingsvisie beschreven bewegingen; Metropool in ontwikkeling vanwege de groeiende functionele relaties, Nieuwe energie vanwege de economische potentie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving vanwege de ontwikkeling van en in de agrifoodsector en Dynamisch schiereiland vanwege de potentie van de kusten.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking en afstemming over verstedelijkingsopgaven
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in de regio
- Herbestemming van erfgoed en waardevolle gebouwen
- Bereikbaarheid op orde

12. Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers

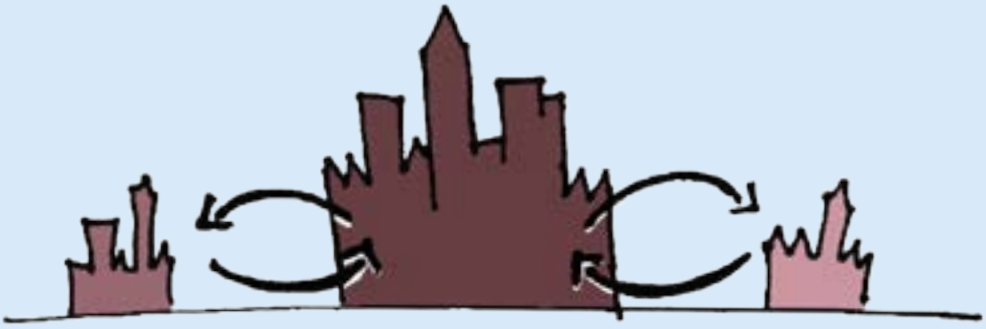

Uitgangspunt bij dit principe is dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps plaatsvinden. Dit geldt voor alle kernen. De omvang waarin dit gebeurt wordt ingegeven door de vraag die er op dat moment is (meest actuele bevolkingsprognoses). Deze wordt afgelezen aan de hand van demografische ontwikkelingen (afspraken over uitleglocaties worden aan de actuele prognoses aangepast), periodieke monitors over woonwensen en woonbehoefte-onderzoeken. Deze ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende afspraken worden regionaal ingevuld met ruimte voor maatwerk en herijking. De omvang en verschijningsvorm is passend bij de kernen waarbij grofweg drie typen kernen vallen te onderscheiden. Ook hier kan in regionale afstemming meer onderscheid in worden gemaakt. Het gaat in ieder geval om:

Centrumsteden fungeren als kloppend hart voor de omliggende regio's
Regionale centrumsteden- en dorpen kunnen binnenstedelijk verder groeien, rond een goed functionerend OV-knooppunt en een aantrekkelijke (historische) kern. Ze worden stedelijker, robuuster en diverser met gevarieerde woonmilieus en een gemengde economie. Transformatie en revitalisering voegen verder meer stedelijk weefsel toe, goed voor de dynamiek van de stad.

Groenstedelijke kernen bouwen binnenstedelijk
Ontwikkelingen bij groenstedelijke kernen en dorpskernen vinden zoveel mogelijk binnenstedelijk plaats, nabij OV-knooppunten.

Dorpskernen zorgen voor behoud van voorzieningen in het landelijk gebied
Bij de dorpskernen lopen de functies en karakters van de vele kernen ver uiteen. Er worden in regionaal verband keuzes gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren. Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en de leefbaarheid in deze gebieden. Er is daarnaast een zeer divers beeld van de sociale cohesie (denk hierbij aan bijvoorbeeld een bruisend verenigingsleven) en ontwikkelkracht per kern. Dit vraagt daarom ook om maatwerk, in samenspraak met de lokale bevolking en ondernemers.
Daar waar de kleinschalige en lokale vraag helder is (kwalitatief en kwantitatief regionaal onderbouwd) is het aan de regio om maatwerk te leveren met oog voor onder andere de natuur, agrisector, duurzaamheid en milieu.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking
- Maatwerk per regio
- Betrekken van de bevolking/gemeenschappen
- Aanpasbaarheid van bestaande woningvoorraad op feitelijke bevolkingssamenstelling en behoefte

13. Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten

Binnen het regionale netwerk wordt bepaald hoe de kernen elkaar kunnen versterken. Hier is de bereikbaarheid niet altijd de grootste opgave. De opgave zit meer in de beschikbaarheid van mobiliteit. Kunnen er verschillende modaliteitsvormen naast elkaar bestaan? Waar mogelijk worden de veelgebruikte verbindingen versterkt. Door bepaalde functies of bestemmingen zoveel mogelijk te bundelen nabij een OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunt, kunnen de verkeersstromen toenemen. Dat maakt een reguliere, hoogwaardige vorm van OV gerechtvaardigd en rendabel. Mobiliteit op maat, bijvoorbeeld *mobility as a service*, en burgerinitiatieven kunnen bijdragen aan vergroting van mobiliteitsmogelijkheden.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen steden, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

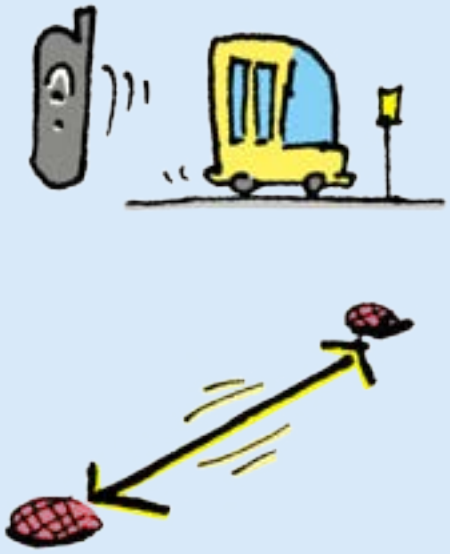

Kritische succesfactoren
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Voor mobility as a service is goede regelgeving en financiering nodig
- Vanuit de centrumsteden is een goede relatie met de eigen centrumkern van belang. Voor stedelijke gebieden als Hoorn en Alkmaar is dat Amsterdam/de MRA. Tegelijk is een goede verbinding tussen de centrumstad en omliggende kernen en regio's van zeer groot belang. Dit stelt eisen aan de kwaliteit van de verbindingen, in capaciteit, vervoersmodaliteit en frequentie. De A9- en de A7-corridors zijn daarin de backbone van het systeem. In de oude kernen ontbreekt de ruimte om alle manieren van vervoer te laten bestaan. De inzet is hier gericht op het vermijden van autogebruik. Voor gemeenten in Gooi en Vechtstreek zijn de verbindingen met de omliggende steden Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht van belang, alsmede de goede verbindingen tussen de kernen in Gooi en Vechtstreek
- Ook wordt op de grenzen van de gebieden (NHN en MRA) en modaliteiten (knopen) een overstap tussen de verschillende vervoersmogelijkheden of een opstap op het metropolitane systeem bevorderd
- Samenwerking

NIEUWE ENERGIE

Economische kansen benutten van energietransitie

- Ambitie is een klimaatneutrale provincie in 2050 en benutting van de economische potentie van de energietransitie en de circulaire economie
- Adaptieve strategie voor het ontwikkelen van een duurzame energiemix op land
- Grootschalige energieopwekking op zee
- Ruimte voor energie-infrastructuur in Noord-Holland met Noordzeekanaalgebied en Den Helder als schakels in een nationaal netwerk
- Ruimte voor circulaire economie, met name in Noordzeekanaalgebied, Westas en Boekelermeer met ruimte voor experiment

We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied. Deze ambitie is gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49% CO_2-reductie in 2030. Dat betekent dat we ruimte bieden aan de energietransitie. De transitie naar opwekking en gebruik van duurzame energie heeft consequenties voor de energiehuishouding en de energie-infrastructuur. Elektriciteit zal op veel meer plekken dan we gewend zijn worden opgewekt. Noord-Holland energieneutraal op eigen grondgebied is niet haalbaar, zo blijkt uit onderzoek.
Om te voorzien in de behoefte aan elektriciteit in de provincie is energie nodig die wordt opgewekt op land en op zee. Ook zijn er systemen nodig om in onze warmtebehoefte te voorzien, zoals systemen die elektriciteit in warmte omzetten. Daarnaast is ruimte nodig voor opslag van energie, zodat vraag en aanbod van energie beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Technologieën op het gebied van duurzame energie zijn voortdurend in ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de enorme snelheid waarmee windparken op zee zich ontwikkelen. Dat vraagt om een adaptieve strategie die ruimte laat om te variëren in de duurzame-energiemix. Bovendien brengen deze nieuwe technologieën nieuwe gezondheids- en veiligheidsaspecten met zich mee.
De huidige en toekomstige energie-infrastructuur speelt een doorslaggevende rol bij de economische kansen van de energietransitie. Noord-Holland ligt heel gunstig om zich te ontwikkelen tot een belangrijke schakel in het nationale en internationale energienetwerk. Op de Noordzee wordt veel nieuwe energie opgewekt die maar op enkele plekken aan land kan worden gebracht. Den Helder en het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zijn hiertoe bijzonder geschikt, vanwege hun potentiële functie als draaischijf (aanlanding, opslag, doorvoer en verdeling van duurzame energie) en de energie-infrastructuur die al aanwezig is.

Naast een energietransitie is er ook een economische transitie gaande: een overgang naar een meer kennisintensieve en circulaire economie. Deze ontwikkeling draagt eveneens fors bij aan het halen van de

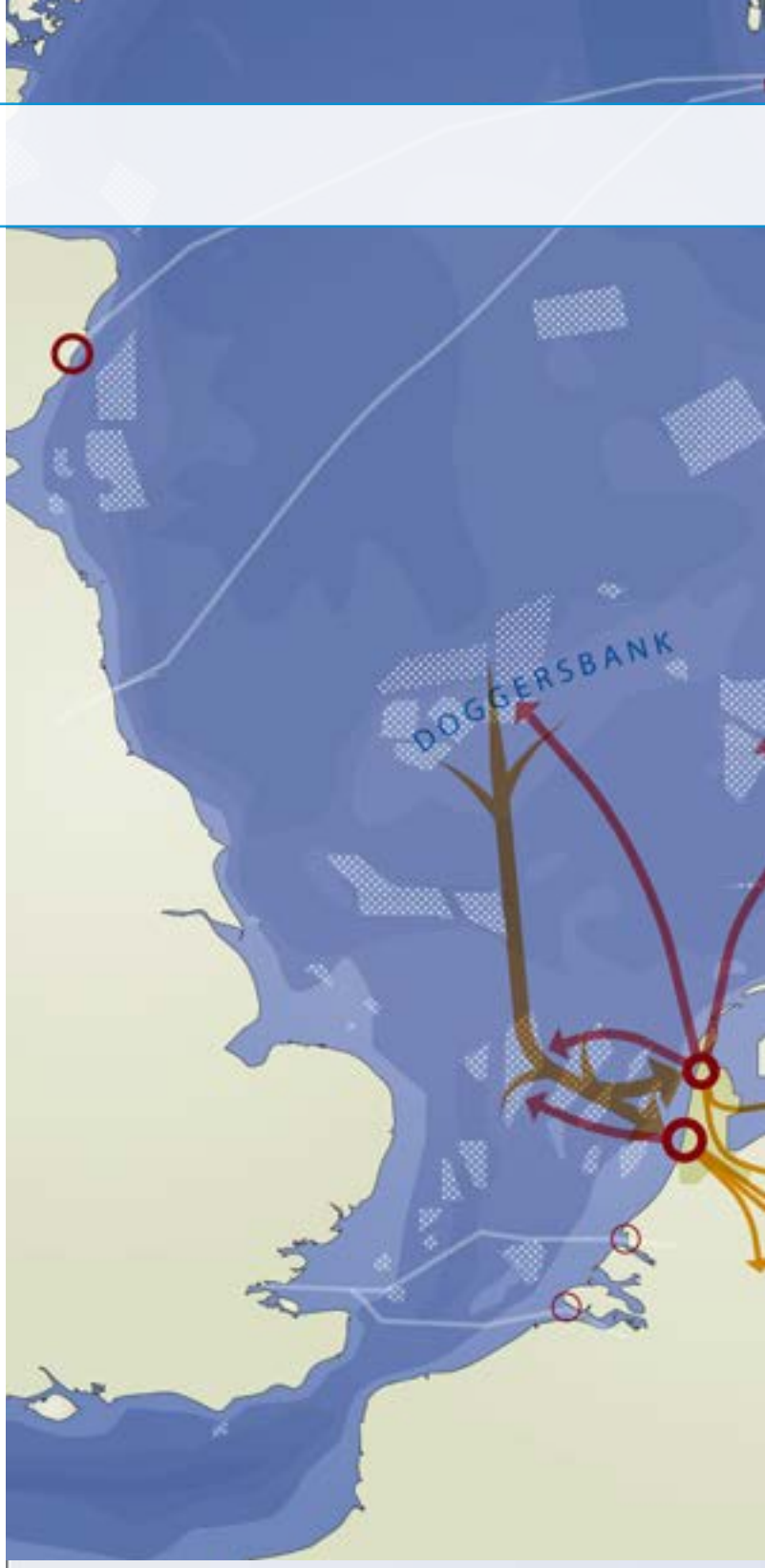

[7] Zie: http://www.pbl.nl/publicaties/kan-de-circulaire-economie-een-bijdrage-leveren-aan-de-energietransitie

LEGENDA

Energie

- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)

Warmte

- Kansrijke geothermie gebieden
- Mogelijk grid warmteputten
- Oppervlaktewater
- Restwarmte TATA Steel en NZKG
- Restwarmte

Gas en CO_2

- Ondergrondse gasopslag
- Glastuinbouw
- OCAP - CO_2 leiding (indicatief + planning)
- CO_2 overschot / tekort
- Transportrichting CO_2 (indicatief)
- Draaischijf voor ‘nieuwe energie’
- Veenweide gebieden
- Ruimte voor circulaire economie

5 10 20 km

N

Foto: Theo Baart

klimaatdoelstellingen[7]. De provincie wil de beweging richting circulaire economie versnellen en zij aan zij staan met de voortrekkers daarin. Doel is het verminderen van het verlies van (primaire) grondstoffen die geschikt zijn voor hergebruik. In 2030 moet dit verlies met de helft zijn teruggedrongen, in vergelijking met 2018. In 2050 willen we volledige circulariteit bereiken. In het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas zien wij hiervoor kansen.
Het ruimtegebruik zal hierdoor veranderen, maar ook als gevolg van de nieuwe en toenemende betekenis van de stad als woon- én werkgebied voor hoogopgeleide kenniswerkers (zie ook Verkenningen NH2050). Zo zijn er datacenters op strategisch gesitueerde locaties nodig. Die vragen heel veel energie, maar geven ook veel warmte af. Het is dus zaak ruimte te creëren voor nieuwe energie en circulaire economie, en deze bedrijvigheid te koppelen aan de ruimtelijk-economische veranderingen: ze moeten onderdeel worden van andere, grote integrale opgaven, zoals duurzame mobiliteit, duurzame verstedelijking en duurzame, circulaire landbouw. Bijvoorbeeld door het ruimtelijk clusteren van energievraag en –aanbod. Een goede energie-infrastructuur is van wezenlijk belang voor de economische transitie die nodig is.

Randvoorwaarde
- Om de provincie klimaatneutraal te laten zijn in 2050, zijn tot 2030 de afspraken leidend uit het Klimaatakkoord (2018)

Kritische succesfactoren
- Robuuste en toekomstbestendige energie- en data-infrastructuur
- Maximale benutting van besparingsmogelijkheden
- Experimenteerruimte voor en kennisuitwisseling over innovatieve oplossingen
- Regelgeving

14. De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen

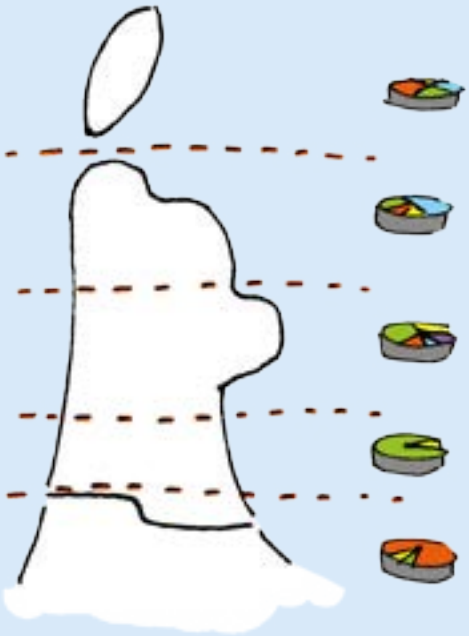

Noord-Holland kenmerkt zich door regio's die door natuurlijke omstandigheden (geologische, geomorfologisch en klimatologisch) specifieke kwaliteiten hebben: relatief windrijk, veel zonuren en de beschikbaarheid van aardwarmte. Het is zaak deze kwaliteiten optimaal te benutten voor de opwekking van hernieuwbare energie (elektriciteit en lage-temperatuurwarmte), zonder onaanvaardbare inbreuk te doen op landschappelijke en gebiedskwaliteiten. Binnen dit kader geldt als uitgangspunt dat we gebruikmaken van die vormen van duurzame energie, die zorgen voor de meeste energieopbrengst tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Bij de invulling van de regionale energiemix zijn de economische kansen voor belangrijke economische clusters richtinggevend (zie kritische succesfactoren als voorbeelden).
De warmtevoorziening is een belangrijk onderdeel van de energietransitie in Noord-Holland. In het zuidelijk deel van de provincie is de vraag naar warmte het grootst; daar is weliswaar restwarmte beschikbaar, maar in onvoldoende mate. De beschikbaarheid van aardwarmte is in dit deel nog onzeker. Wel beschikken sommige gebieden in het zuiden van de provincie over een warmtenetwerk.
In het noordelijk deel is de vraag naar warmte verhoudingsgewijs het laagst, maar is er wel aanbod van aardwarmte en slechts lokaal van warmtenetwerken.
Er moeten strategieën komen voor warmtesystemen die de warmte van hernieuwbare bronnen samen met restwarmte van bedrijven naar afnemers brengen (bedrijf, wijk en regio).

Randvoorwaarden
- Warmtevoorziening moet toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam zijn
- Er moet onderzoek komen naar de potentie van iedere energiebron per gebied

Kritische succesfactoren
- De aanwezigheid van geothermie in Noord-Holland Noord (onder andere) benutten voor de verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland Noord
- De aanwezigheid van wind op zee benutten voor de verduurzaming van Tata Steel
- Wind op zee benutten voor de verdere ontwikkeling van de offshore industrie
- Wind op zee benutten voor ontwikkeling van industriële toepassingen in opslag en doorvoer van hernieuwbare energie

15. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte

Economische en andere stedelijke activiteiten kunnen van elkaars nabijheid profiteren. Het is zaak daarmee rekening te houden bij het reserveren van ruimte voor deze activiteiten. Zo nemen de kansen op synergie toe. Dat geldt in het bijzonder voor energietransitie: het bundelen van vraag en aanbod is voordelig: er is dan minder energieverlies ende ruimte wordt efficiënter gebruikt. Om het energiesysteem in z'n totaliteit goed te laten functioneren, moet goed afgewogen worden waar nieuwe, grote energievragers komen, zoals datacenters. Bepaald moet worden waar de nieuwe energievraag het beste gefaciliteerd kan worden op basis van de onderliggende infrastructuur. Volgens het uitgangspunt 'lokaal wat kan', heeft de gemeente het hier voor het zeggen (via de omgevingsplannen). Vanuit de provincie sturen we op de regionale afstemming hierover. Speciale aandacht is er voor het Noordzeekanaalgebied. Door beschikbaarheid van grootschalige kavels en ruimte voor hogere milieucategorieën, leent dat zich bij uitstek voor clustering van duurzame-energievoorzieningen voor Amsterdam en omgeving. Het belang van deze voorzieningen is groot, ook om de woningbouwopgave in deze regio duurzaam vorm te geven. In Noord-Holland Noord is de Boekelermeer geschikt voor duurzame-energievoorzieningen.

Kritische succesfactoren
- Regionale afstemming van kansrijke ontwikkelingen
- Ruimte in het Noordzeekanaalgebied als draaischijf benutten
- Goede afstemming van ondergrondse energie-infrastructuur met andere functies in de ondergrond

16. Ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie

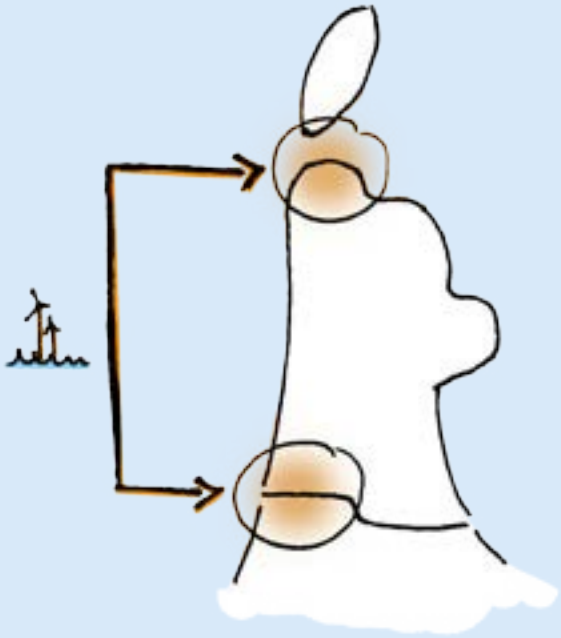

De locaties voor wind op zee zijn voor een belangrijk deel gelegen voor de kust van Noord-Holland. Dit biedt meerdere kansen voor Noord-Holland. De energie die op zee wordt opgewekt, kan niet overal aan land worden gebracht. Ook is het niet altijd mogelijk om goed in te spelen op de kansen om ruimtelijk-economische ontwikkelingen te koppelen.
Het Noordzeekanaalgebied en afhankelijk van de aanlandingsmogelijkheden voor energie bij Den Helder zijn tot 2030 de eerst aangewezen locaties voor het treffen van ruimtelijke maatregelen om de aanlanding van op zee opgewekte elektriciteit goed te laten plaatsvinden. Hoe dat gebeurt, hangt mede af van de energiebehoefte op land. Tot 2030 betreft de opwekking voor de kust vooral stroom. Daarnaast komt ook de directe omzetting naar waterstof meer in beeld, met een hele andere ruimtelijke impact.

Over de aanlanding van wind op zee zullen met verschillende partners regionale afspraken worden gemaakt in convenanten.

Kritische succesfactoren
- Samenhang tussen aanlandingspunten van energie uit wind op zee met
- Locaties waar deze energie direct gebruikt wordt (zoals Tata Steel)
- Gebieden waar opslag en doorvoer van de energie ruimtelijk-economisch mogelijk is
- De aanwezige energie-infrastructuur

17. Op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen

Bij circulaire economie zijn het terugwinnen van grondstoffen, het inzetten van reststromen en verwaarding belangrijk. Dat vereist ruimte voor opslag en verwerking van materialen en reststromen, waaronder CO_2. Het gaat niet alleen om fysieke ruimte voor deze (grootschalige) activiteiten, maar ook om milieuruimte voor de hinder die hierbij komt kijken. De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen, zoals voor de Boekelermeer. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke sturing via de omgevingsplannen; de provincie stuurt op regionale afstemming. Daarnaast geven we als provinciale organisatie het goede voorbeeld: van inkoop tot aanbesteding. Waar mogelijk zetten we zelf de stap naar circulair en faciliteren we met kennis, contracten en subsidies om innovaties te stimuleren.

Kritische succesfactor

- Goede aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

Afbeelding: *Ontwikkelperspectief voor circulaire economie (**bron:** We maken het rond: Ontwikkelperspectief circulaire economie p (2017))*

NATUURLIJK EN VITAAL LANDELIJKE OMGEVING

Foto: Theo Baart

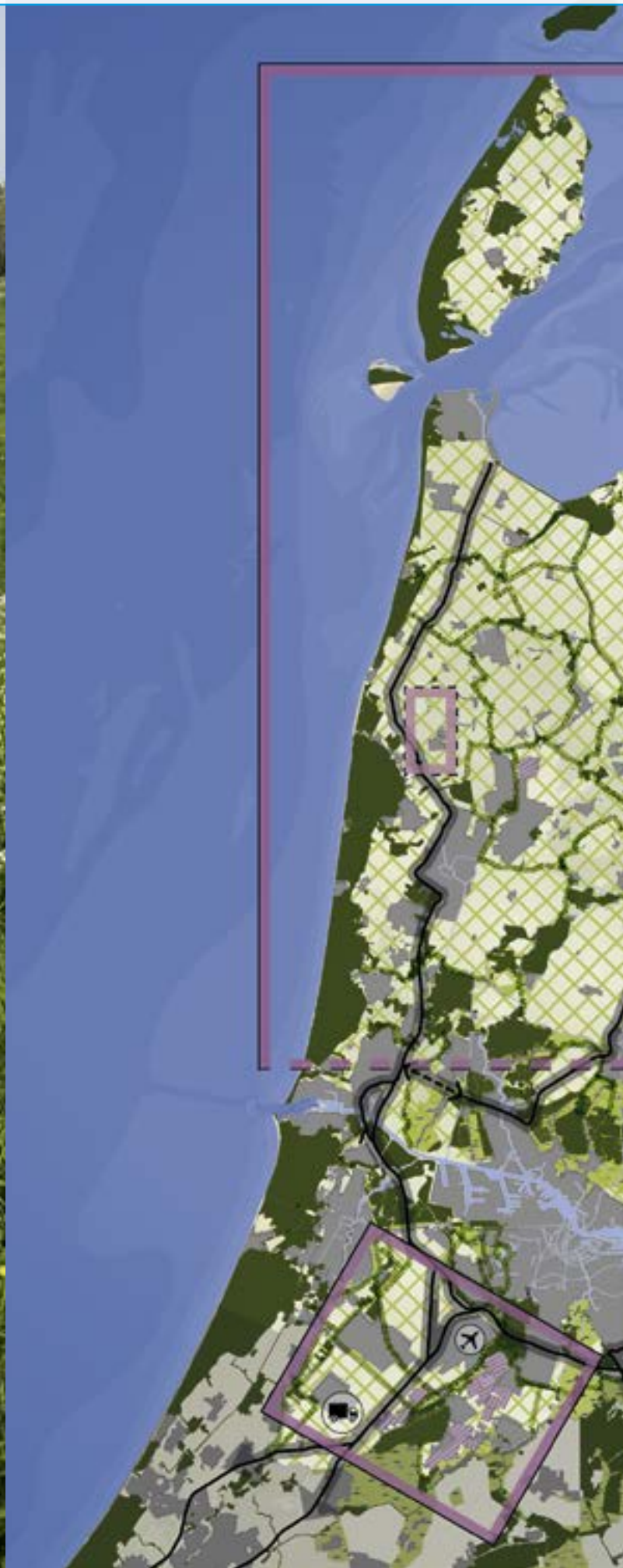

Vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector

- Economisch duurzame ontwikkeling van de agrifoodsector
- Vergroten van biodiversiteit in Noord-Holland
- Natuur-, recreatieve en waterdoelen worden in samenhang gerealiseerd
- Partnerschap tussen agrifoodsector en ontwikkeling natuurwaarden
- Maatwerk in omvang en tempo van veranderingen

In Noord-Holland is er voor een natuurlijke en vitaal landelijke omgeving een goede balans nodig tussen de agrifoodsector en de natuur- en watersystemen. De landelijke omgeving in Noord-Holland is van oudsher bepaald door het watersysteem, het landbouwkundig gebruik en de natuurgebieden. We zoeken continu naar de juiste balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen.

De agrifoodsector geeft steeds vaker invulling aan de gewenste balans. Dit gebeurt door het vergroten en benutten van biodiversiteit (onder andere in de bodem), technologische ontwikkelingen, door natuur onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering, efficiëntieverbetering en verbetering en vernieuwing van gewassen. Uit oogpunt van het bieden van voedselzekerheid en voedselveiligheid is een verantwoorde voedselproductie een gezamenlijke ambitie van de provincie en de sector. Verantwoord wil zeggen: onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden.

De Metropoolregio Amsterdam heeft de ambitie toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip ‘regio’ moet daarbij ruim worden opgevat; de andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, vanwege daar aanwezige belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis), waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is.

Natuurwaarden zijn van grote betekenis voor een gezonde leefomgeving. Het grote aantal verschillende ecosystemen in Noord-Holland biedt mogelijkheden voor een enorme biodiversiteit en veel verschillende landschappen. Om de biodiversiteit te vergroten, is een sterk natuurnetwerk met hoge natuurwaarden voorwaarde. Een goed natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden vergroten de veerkracht van het natuurnetwerk. Ook helpt het als ontwikkelingen als verstedelijking, ontwikkelingen in de landbouw en klimaatmaatregelen zoveel mogelijk natuurinclusief zijn. Niet alleen in kwantitatieve zin (hectares), maar ook

LEGENDA

- Greenports (Noord-Holland Noord en Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Logistieke corridor
- Natuur Netwerk Nederland
- Ecologische verbinding (EHS)
- Fijnmazig ecologisch netwerk (indicatief)
- Veenweide

N

5 10 20 km

in kwalitatieve zin (soortenrijkdom, toegankelijkheid). De groeiende bewustwording in de landbouw dat meer rekening gehouden moet worden met natuurwaarden, draagt hieraan bij. Met aansluiting op de natuurlijke processen leidt natuurinclusieve landbouw (gericht op minder emissies van nutriënten en gebruik van minder gewasbeschermingsmiddelen) tot vermindering van de druk op het milieu en vergroting van de biodiversiteit.

Biodiverse natuur kan ook veel ecosysteemdiensten leveren. Zo kan bijvoorbeeld een grote en diverse insectenpopulatie sterk bijdragen aan gewasbescherming en bestuiving. Fijnmazige groenblauwe verbindingen tussen de natuurgebieden verbeteren de veerkracht van het totale natuurnetwerk en, slim ingericht, kunnen ze bijdragen aan de belevingswaarde van het landschap, de versterking van de watersystemen en de verbinding van natuurlijke systemen.
In landbouwgebieden draagt de verbetering van de milieukwaliteit – samen met een meer natuurinclusieve landbouw – bij aan meer natuurlijke ziekte- en plaagbestrijding, bestuiving, biodiversiteit en vastlegging van CO_2. In de stedelijke omgeving draagt natuur bij aan het tegengaan van hittestress, wateropvang, biodiversiteit, en aan welzijn en gezondheid van de mensen.

18. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling

Agrifood is de verzameling van (economische) activiteiten van zaadje tot gereed product dat de consument bereikt.
De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.

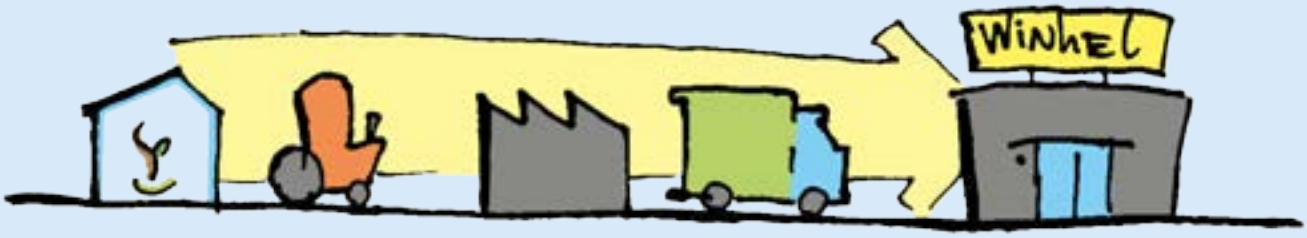

Kritische succesfactoren

- Klimaatadaptief vermogen van de sector, waaronder voldoende zoet water (zelfvoorziening)
- Bereidheid van de sector tot verduurzaming, rekening houdend met natuur, landschap en biodiversiteit
- Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur innovatiemogelijkheden
- Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling
- Ruimte voor functiemenging en functiestapeling, mits die bijdragen aan duurzaamheid en aan een economisch sterke sector
- Clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven
- Logistieke ruimte en fysieke en digitale bereikbaarheid
- Mogelijkheden voor alternatieve teelten, bijvoorbeeld in de veenweidegebieden
- Benutten van vrijkomende agrarische bebouwing voor andere functies of verduurzaming van omliggende bedrijven
- Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten

19. Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden

We streven naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben. In Noord-Holland zijn natuurlijke processen voornamelijk bepaald door het watersysteem, zowel langs de drie kusten, als in het poldersysteem. In veel gebieden is het historische landbouwkundige gebruik bepalend voor de aanwezige natuurwaarden. Extensieve vormen van landbouwkundig gebruik worden ook nu nog benut voor het beheer van natuurgebieden. Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf. Dat betekent bijvoorbeeld dat de natuurdoelen zullen mee veranderen met veranderingen die op lange termijn te verwachten zijn in het watersysteem, als gevolg van klimaatadaptatie, specifiek in de veenweidegebieden. De veranderingen zijn gebiedsspecifiek, maatwerk is dus van belang. We houden hierbij wel vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het Natura 2000-beleid.

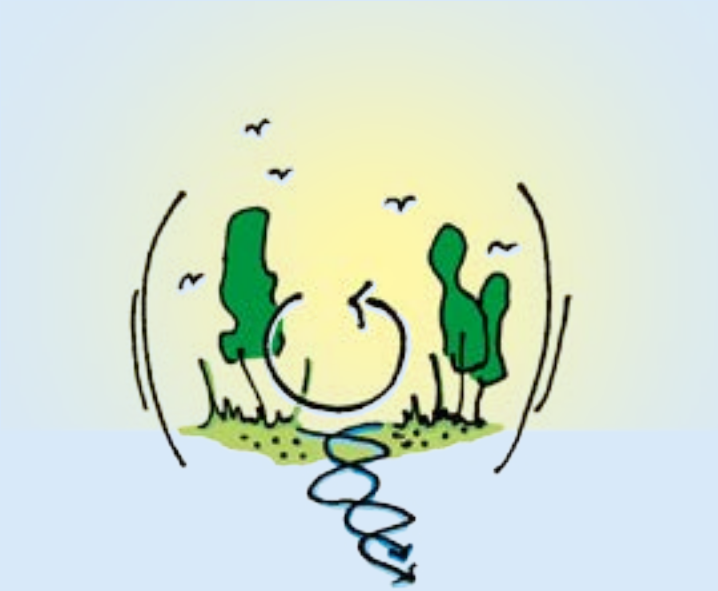

Natuur- en waterdoelen worden in het vervolg altijd in gezamenlijkheid gerealiseerd

Waterbeheer, natuurbeheer en recreatie worden meer in samenhang aangepakt. Aanvullend op het natuurnetwerk streven we naar multifunctionele groene ruimten waarin natuur, water, recreatie en landbouw worden gecombineerd. Zoals (piek) waterbergingsgebieden die worden ingericht als natuur en recreatiegebied, en die ondersteunend kunnen zijn voor landbouwkundig watergebruik. Of overgangen tussen land- en waternatuur, die de kansen voor biodiversiteit en een betere waterkwaliteit vergroten. Groene verbindingen tussen stad en landelijk gebied kunnen waterberging, recreatie, klimaatverandering, gezondheid en natuur combineren. Zo ontstaan multifunctionele groene ruimten met een grotere biodiversiteit.

De landbouw draagt verder bij aan de verbetering van de kwaliteit en vermindering van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar natuurgebieden en oppervlaktewater door nieuwe en innovatieve teeltsystemen (naast doorvoering van rendementsverbeteringen).

Kritische succesfactoren

- Draagvlak bij gebruikers om het bedrijfssysteem aan te passen aan de beschikbaarheid van zoetwater
- Beheer en inrichting van natuurgebieden moeten aansluiten op het gebruik en de ontstaansgeschiedenis van die gebieden, om verschillende typen natuur te houden
- Kleinschalige agrarische kavelruil om ruimte voor nieuwe natuur en sterke landbouw vrij te maken
- (Stimulering van) agrarisch natuurbeheer op de juiste locatie
- Gebiedsgerichte ontwikkeling bedoeld om slimme combinaties te maken, bijvoorbeeld ruimte voor recreatie, natuur en waterberging
- Goede afstemming tussen water- en natuurbeheer (zoals natuurvriendelijke oevers)

20. Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd

De bestaande natuurgebieden zijn een bron voor de biodiversiteit in de provincie. Beter behoud en beheer van deze gebieden is dan ook basis voor vergroting van de biodiversiteit. Bestaande natuurgebieden worden versterkt door zonering van recreatie, door slimmer landgebruik, versterking van verbindingen tussen natuurgebieden en door functies te combineren.

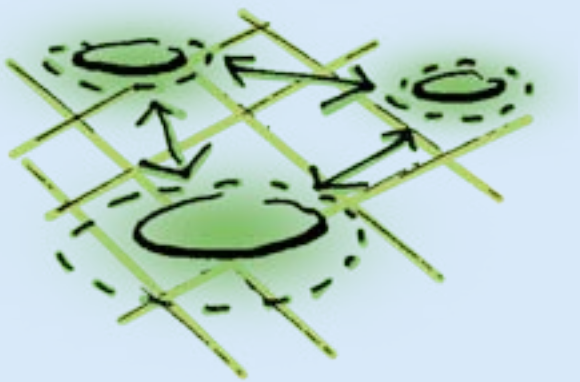

Daar waar mogelijk wordt agrarisch natuurbeheer geconcentreerd rond natuurgebieden, wat bijdraagt aan betere bescherming van de natuurwaarden in de NNN. Een gebiedsgerichte aanpak kan de verwachte groei van recreatiedruk opvangen. Deze aanpak combineert ruimte voor natuurontwikkeling, recreatie, waterberging en landbouw. Ook houden we bij de locatiekeuze en clustering van functies rekening met de gevolgen voor water. Bijvoorbeeld met het waterpeil en de zoetwatervraag (opdat die niet toeneemt).

Verbetering van de verbinding tussen natuurgebieden is een manier om de biodiversiteit te vergroten. Enerzijds werken we daarom aan een fijnere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als bebouwd gebied – want ook stedelijk gebied heeft een belangrijke functie voor ecologische verbindingen. Anderzijds kan deze fijnmazige dooradering uitgroeien tot een robuuste verbinding van grotere ecosystemen in de gebieden waar veel natuurgebieden bij elkaar in de buurt liggen, zoals in Laag Holland en Gooi en Vechtstreek.

Randvoorwaarden

- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Ontwikkelingen dienen minimaal waterneutraal te zijn: ze mogen in geen enkel geval een verslechtering betekenen voor het watersysteem. Dat betekent: geen achteruitgang van de waterkwaliteit, geen afname van de hoeveelheid open water, geen afname van het waterbergend vermogen, geen toenemende bodemdaling of versnippering in peilvakken

Kritische succesfactoren

- Daadwerkelijke realisatie van de bestaande NNN en N2000 doelen
- Extra inzet op KRW
- Functiestapeling als manier om middelen te genereren voor het (gebiedsgericht) behalen van meerdere doelstellingen
- Goede geleiding van de recreatiegroei om zo een negatief effect op de natuurgebieden te voorkomen

21. Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

Om de bodemdaling van veengronden af te remmen, is volgens de huidige inzichten met name in de zomer vernatting nodig. Daarom moet het landgebruik meer in evenwicht komen met het benodigde waterpeil. Het tempo waarin het landgebruik aangepast kan worden op het remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen van bodemdaling heeft consequenties voor landbouw (bijvoorbeeld op de toepassing van nieuwe technieken of teelten), voor landschap (bijvoorbeeld door het verdwijnen van veenweidelandschap) en voor natuur (misschien ontstaan er meer vormen van natte natuur in het gebied).

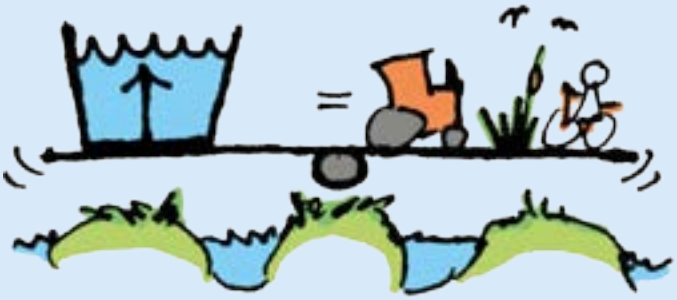

Hoe we het landgebruik kunnen aanpassen, verschilt van gebied tot gebied in het metropolitane landschap en het Groene Hart. Zo kunnen de bodemsamenstelling, de hoogteligging, de mate van kwel of wegzijging, de peilverschillen met omliggende natuur of boezemsystemen, de snelheid van bodemdaling en het draagvlak voor maatregelen van gebied tot gebied anders zijn. De urgentie zal ook verschillen per gebied. Het is dus erg belangrijk in samenwerking met alle betrokken partijen te komen tot maatwerk.
We zijn bereid om de aard en de invulling van bestaande natuur en landbouwgebieden te laten veranderen als we daarmee de opgaven en problemen oplossen. Daar waar we de bodemdaling willen verminderen, doen we dat integraal en gebiedsgericht, in samenwerking met anderen, rekenschap gevend van de belangen van de landbouw, natuur en leefomgeving. We denken in de richting van het ontwikkelen van kansrijke verdienmodellen voor gebieden en houden daarbij rekening met de ketenaanpak en de planologie. Het kan betekenen dat we nieuwe landschapsvormen accepteren.

Kritische succesfactoren

- Acceptatie bij iedereen dat het landschap verandert en bereidheid tot actie bij alle betrokken partijen
- Stimuleren van innovaties
- Ketenaanpak en positionering van functies, passend bij het watersysteem
- Experimenteerruimte voor innovatieve oplossingen

Poort Den Helder
Westfriesland
Alkmaar en omgeving
Noordzeekanaalgebied
Metropolitaan landschap
Schiphol - Amsterdam
Gooi en Vechtstreek

Samenhang bewegingen

De vijf geschetste bewegingen naar de toekomst toe staan niet op zichzelf. Samen met de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het onderdeel Leefomgevingskwaliteit, vormen ze onze visie. In het deel Leefomgevingskwaliteit staan generieke randvoorwaarden en ontwikkelprincipes. Deze gaan dus over de hele provincie. De vijf bewegingen spelen in delen van de provincie. Ze vullen elkaar aan en beschouwen verschillende ambities en opgaven in samenhang. Die samenhang vinden we ook terug in gebieden waar verschillende bewegingen bij elkaar komen. Op de kaart 'samenhang bewegingen', is dit weergegeven. Deze gebieden vormen brandpunten van activiteit met een grote complexiteit. Een aantal van die brandpunten is beschreven en bieden, samen met visies die regio's hebben gemaakt, een voorzet voor regionale samenwerkingsagenda's die in het deel 'Van visie naar uitvoering' worden aangekondigd.

Poort Den Helder
In het gebied rondom Den Helder komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Sterke kernen, sterke regio's en Nieuwe energie bij elkaar. De mogelijke aanlanding van energie-infrastructuur van de op zee opgewekte windenergie in de toegangspoort Den Helder biedt economische kansen en vraagt om zorgvuldige inpassing. Dit dient ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's, om werkgelegenheid te versterken en het voorzieningenniveau op peil te houden. De doelen uit Dynamisch schiereiland voegen daar de benutting van de toeristische en recreatieve potentie aan toe in combinatie met opgaven rond de kustverdediging en het toevoegen van natuurwaarden. Meer landinwaarts komen daar ook het ontwikkelen van de duurzame agrifoodsector en vergroten van de biodiversiteit bij uit de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving.

Westfriesland
In Westfriesland komen de bewegingen Nieuwe energie, Sterke kernen, sterke regio's, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving en Dynamisch Schiereiland bij elkaar. De grote potentie voor geothermie en daarmee komende economische kansen en inpassingsopgaven, het verder benutten van de kusten aan het IJsselmeer en Markermeer en het doorontwikkelen van Seed Valley, brengen een aantal opgaven bij elkaar die tegelijkertijd belangrijk zijn voor het vitaal houden van het voorzieningenniveau.

Alkmaar en omgeving
In de regio Alkmaar spelen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe Energie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. Op de achtergrond spelen ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's en laten invloeden van de Metropool in ontwikkeling zich steeds meer gelden. Het benutten van kwaliteiten van kust en binnenduinrand en doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving brengen kansen voor het vergroten van de biodiversiteit, recreatie en toerisme samen. Het Sterke kernen verhaal samen met de invloeden van de Metropool in ontwikkeling past bij de knooppuntontwikkelingen in de regio Alkmaar. De beweging Nieuwe energie steunt de kansen voor circulaire economie en daarmee nieuwe economische activiteiten in de Boekelermeerpolder.

Noordzeekanaalgebied
Het Noordzeekanaalgebied is een onmisbaar puzzelstuk voor de metropoolregio Amsterdam om de doelen die in de beweging Nieuwe energie zijn aangegeven voor energietransitie en circulaire economie waar te maken. De grote verstedelijkingsopgaven en het beter benutten van het landschap maken de opgave nog complexer. De inpassing van alle opgaven raakt ook de beweging Dynamisch schiereiland en de doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijk gebied en in het bijzonder de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit.

Schiphol-Amsterdam
In de beweging Metropool in ontwikkeling wordt geschetst dat er in de band Amsterdamse binnenstad-Schiphol e.o. zich een concentratie van grote werkgelegenheid voordoet. Tegelijk wordt gesteld dat het vanuit mobiliteitsoverwegingen slim is woningen dichtbij die concentraties te ontwikkelen. De randvoorwaarden en principes uit Leefomgevingskwaliteit horen bij deze opgave. Zeker ook met de toekomstige ontwikkelingen van de luchthaven in het achterhoofd. De opgave voor het mobiliteitssysteem in de MRA staat hier ook mee in verband. Daarnaast is de Westas een gebied tussen haven, luchthaven en Greenport, waar de opgaven rond circulaire economie uit de beweging Nieuwe energie een plek zouden kunnen krijgen.

Gooi en Vechtstreek
In deze streek komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Metropool in ontwikkeling, Sterke kernen, sterkte regio's en Natuurlijk vitaal landelijke omgeving bij elkaar. De grote leefomgevingskwaliteit met diverse landschappen, recreatieve en toeristische mogelijkheden, topwoonmilieus in combinatie met mobiliteitsopgaven, economisch vitaal blijven en opgaven in het veenweidegebied, brengen een complex aan vraagstukken met zich mee.

Metropolitaan Landschap
Het metropolitaan landschap is een van de grote bouwstenen van de beweging Metropool in ontwikkeling. Hier spelen de doelen uit de beweging Natuurlijk vitaal landelijke omgeving een grote rol. Het gaat om onderwerpen als vergroten van de natuurwaarden en het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden. De groter wordende recreatieve druk op het gebied, de inpassing van energietransitie-opgaven uit de beweging Nieuwe energie en kansen voor gedeeltelijk nieuwe agrarische activiteiten en klimaatadaptatie. Een complex aan vraagstukken komt dus samen. In alle delen van de metropoolregio zoals Amstel-Meerlanden, Spaarnwoude, het Groene Hart en in geheel Laag Holland waaronder Waterland en de Zaanstreek.

TOERISTEN ZEEHONDEN
ZELFVOORZIENEND
SCHAPEN
SKUUMKOPPE
ENERGIENEUTRAAL
STRAND WADDENZEE
AFSLUITDIJK HAVEN
ENERGIETRANSITIE
KAMPEREN WADDENZEE
BOLLEN OFFSHORE GREENPORT
PIONIEREN
ONDERNEMEN
WESTFRIESE OMRINGDIJK
GOUDEN EEUW
ZAADVEREDELING
ZEILEN
SEED VALLEY
DUINEN
STRAND VILLA'S
EXCLUSIEF
STAD VAN DE ZON
POLDERMOLENS KAAS
LANDBOUW
ENERGY INNOVA
WATERSPORT
OFFSHORE HAVEN
TATA VISSEN
INNOVATIE
TOEGANGSPOORT
DUINEN
MAAKINDUSTRIE
LANDBOUW
VOEDSEL INTELL ZAANSE SCHANS
INDUSTRIEEL EXEGOED
HAUTISCH
WATER MARKEN
VEENWEIDE FIETSEN
HARDDRAVERIJ
VOGELS
VOLENDAM
VAREN
STRAND
WINKELEN
SMART CIRCUIT
LANDGOEDEREN
HISTORISCH MUSEA
CREATIEVE TECHNOLOGIE
START-UP
TEEHAVEN
FIETSEN
GRACHTEN
INTERNATIONAAL
TOERISTEN
UNIVERSITEITEN
ZUIDAS MUSEA
INTERNET HUB
PARK 21
LANDBOUW
BUITENPLAATSEN
SCHIPHOL
AMSTEL
GREENPORT
DIVERSE WOONMILIEUS
VAREN
MUIDERSLOT
MEDIA HEIDE
VILLA'S BOS
WANDELEN WATER

Noord-Hollandse kwaliteiten in context

De Omgevingsvisie NH2050 is niet met een blanco vel begonnen. Noord-Holland bestaat al veel langer en herbergt vele kwaliteiten. Kwaliteiten die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. We houden daarbij rekening met alle invloeden die op onze provincie afkomen en etaleren onze visie daarop. Ook kijken we hoe we verbonden zijn met de directe omgeving van de provincie, met Nederland, Europa en de rest van de wereld. Vanuit die context - van aanwezige kwaliteiten en verbinding met onze omgeving - kijken we, met de Omgevingsvisie NH2050 als houvast, naar hoe we onze visie kunnen waarmaken.

Noord-Holland is via de lucht, het water, de weg, het spoor en digitaal verbonden met bestemmingen in de hele wereld. Van oudsher brengt onze ligging goede uitgangspunten voor de handel met zich mee. Veel van die handel vindt ook plaats met naburige landen. Zo is er veel interactie met stedelijke regio's om ons heen zoals Londen, Parijs, Antwerpen, Brussel, Frankfurt en het Ruhrgebied.

In economische zin doet Noord-Holland het goed en zijn er binnen Nederland sterke relaties met onder andere de regio's Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven. Direct om ons heen zijn er dagelijkse verbanden met de Leidse regio, grote delen van Utrecht en Flevoland. Daarnaast liggen er relaties waar de Wadden en het IJsselmeer ons verbinden met Friesland en Overijssel. De Afsluitdijk en de Houtribdijk verzorgen de wegverbindingen richting noorden en oosten. Kort gezegd, we zijn op vele manieren en schaalniveaus verbonden aan onze omgeving. Samen met de in Noord-Holland aanwezige kwaliteiten biedt dat een sterke basis voor toekomstige ontwikkelingen.

Van oudsher wordt Noord-Holland grofweg aan de hand van twee grote gebiedseenheden beschreven: Noord-Holland noord en Noord-Holland zuid. Maar je kan de provincie ook typeren zoals dat in de beweging Dynamisch schiereiland is gedaan. In dit hoofdstuk kiezen we voor een regionale typering. Wat heel de provincie kenmerkt, is de grote ondernemerszin.

Van noord naar zuid

Het grootste deel van het huidige landschap van de Kop van Noord-Holland, inclusief Texel, is door de eeuwen heen op zee veroverd door aandijkingen en inpolderingen. Een uniek gebied door de aanwezigheid van drie kusten: van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. De duinen, het keileem- en Westfriese oude zeekleilandschap, de aandijkingen en polders: vier duidelijk verschillende landschapstypen, die allemaal bijdragen aan de economie en kwaliteit van leven in de Kop. Het toerisme, de offshore, de visserij en de landbouw konden zich door deze kwaliteiten goed ontwikkelen en doen dat nog steeds. De bollenteelt op de zandgronden in de kuststrook is inmiddels een visitekaartje van de regio. Door het klimaat met relatief veel wind en zon en de aanwezige ruimte zijn de voorwaarden voor de productie van duurzame energie (wind) gunstig. Belangrijke economische clusters zijn Agriport, Seed Valley, Bio Valley en – in samenwerking met Westfriesland – Greenport Noord-Holland Noord en de Energy & Health Campus in Petten. Maar vergeet niet de "Attractieve Noordzeekust" in de Kop. De aanwezige Noordzee- en Waddenkust hebben potentie om een hoogwaardig recreatief en toeristisch 'product' te worden, in balans met het veelzijdige landschap. En dan hebben we het nog niet over de verschillende kernen gehad, zoals marinehavenstad Den Helder, het oude Schagen en het ertussen liggende meer landelijke Anna Paulowna. Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie.

Het landschap van de regio Alkmaar wordt gekenmerkt door een opeenvolging van verschillende landschappen. Een kustlandschap met brede duinen en strandwal, overgaand in een open agrarisch landschap. In het hele gebied liggen aantrekkelijke woonkernen, met hun uiteenlopende eigen specifieke woonmilieus en toeristische kwaliteiten. Het oude Alkmaar, met zijn kaasmarkt, en het 'nieuwe' Heerhugowaard zijn de grootste en centraal in de regio liggende steden. In de kustzone vinden we kernen als Castricum, Egmond en Bergen. Op de strandwal liggen groene dorpen, zoals Heiloo. In de waterrijke gebieden vinden we vogelrijke veenweidegebieden, maar ook havens en kleinere historische plaatsen, zoals Uitgeest, De Rijp en Broek op Langedijk. De belangrijkste ruimtelijk-economische clusters in de regio zijn Energy, Agribusiness en de vrijetijdseconomie; in de regio zijn bijvoorbeeld zaadveredeling, tulpenbroeierij, bollenteelt, glastuinbouw, veeteelt en ketenactiviteiten te vinden. De verbinding in de richting van Amsterdam en de rest van Nederland is zowel over weg als per spoor goed.

Westfriesland heeft bijzondere eigenheden. De regio is een mini-schiereiland op het schiereiland dat Noord-Holland heet, omringd door het water van het IJsselmeer en Markermeer, de vroegere Zuiderzee. De oud-Hollandse visserijstadjes liggen daar dan ook niet voor niets: Medemblik, Enkhuizen en, de grootste, Hoorn. Toerisme en watersport zijn dan ook kenmerken voor Westfriesland. Behalve de verbondenheid met het water, is er veel landschap, met een sterke en diverse agrarische sector; zaadveredeling is synoniem voor deze regio (Seed Valley). Landschappelijke en stedelijke diversiteit alsook het watersysteem zijn de leidende kwaliteiten en uitgangspunten voor ontwikkelingen. De Westfriese Omringdijk is een imponerend niet te missen landschapselement, niet alleen voor Westfriesland maar voor grote delen van Noord-Holland Noord. De regio is via Hoorn zowel over weg als spoor goed met Amsterdam en de rest van Nederland verbonden. De diversiteit aan woonmilieus, van stedelijk tot dorps en landelijk, is enorm.

De regio Waterland heeft een enorme recreatieve en toeristische aantrekkingskracht op binnen- en

buitenland, en een veelheid van woonmilieus. De rust en ruimte van het polderlandschap en dijken, haar vele fiets- en vaarroutes, havens en natuurlandschappen en rijkdom aan water- en weidevogels. Daartussen de vele historische (lint)dorpen en monumentale stadscentra zoals Monnickendam en vestingsteden Purmerend en Edam. Dagtoerisme, het 'oude Holland' met haar klederdrachten in Volendam en Marken en werelderfgoederen De Beemster en de Stelling van Amsterdam. Deze karakteristieke waarden worden gecombineerd met alle denkbare woonmilieus, van stads tot dorps en landelijk wonen, het meest intensieve busnetwerk en ruimte voor ondernemen, van agrarisch tot industrieel.
De IJmond is de nautische toegangspoort tot Amsterdam. De economische ruggengraat van de IJmond en de omliggende regio wordt gevormd door het Noordzeekanaalgebied, de zeehaven en Tata Steel. In de MRA is de IJmond het centrum van productie, ontwikkeling en innovatie, en huisvest de opleiding in de maakindustrie. Daarmee is de IJmond de Techport van de MRA. In de Techport Techniekcampus werken bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs en overheid samen om de innovatiekracht van de maakindustrie te versterken, en technisch onderwijs te stimuleren. De IJmond heeft een sleutelpositie als het gaat om bouw en onderhoud van offshore wind. Daarnaast kent deze deelregio, door de ligging aan het Noordzeekanaal en twee rijkswegen, een sterke logistieke sector en innovatieve tuinbouw. Ook heeft het specifieke kwaliteiten op het gebied van recreatie en toerisme, zoals Beverwijkse Bazaar, IJmuiden aan Zee, Wijk aan Zee en recreatieschap Spaarnwoude. De IJmond kenmerkt zich verder door de kust, het Nationaal Landschap van de duinen en een landgoederenzone.

De Zaanstreek kenmerkt zich door een van oudsher bijzondere mix van wonen en werken. Het is een streek met veel cultuurhistorisch en industrieel erfgoed, zoals de historische lintbebouwingen, herkenbare verkavelingsstructuur, gebouwde en archeologische monumenten, de Zaanse Schans, polders met diverse, waterrijke landschappen en waardevolle veenweidenatuur. En natuurlijk de rivier de Zaan als beeldbepalende drager.
Traditioneel zijn economische clusters zoals de voedingsmiddelenindustrie, de logistiek, de nautische sector, de landbouw en de ambachtelijke maakindustrie goed vertegenwoordigd in de streek. Ook het toerisme is een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De kwaliteit van het open veenweidelandschap is van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en Metropoolregio Amsterdam als geheel, nu en in de toekomst.

Door de ligging aan de Noordzee en met de historische stad Haarlem, de landgoederenzone in de Binnenduinrand en het recreatiegebied Spaarnwoude biedt Zuid-Kennemerland een uniek en aantrekkelijk vestigingsklimaat met ruime mogelijkheden voor recreatie. De combinatie van kust, landschap, cultureel erfgoed en hoogwaardige woonmilieu kenmerken de ruimtelijke structuur van Zuid-Kennemerland. De economie in Zuid-Kennemerland bestaat vooral uit zakelijke dienstverlening, (semi)overheidsorganisaties (provincie, rechtbank, InHolland en zorg), detailhandel en de creatieve sector. Onderscheidend zijn culturele voorzieningen als het Frans Hals Museum en Teylers Museum en de aantrekkingskracht van Haarlem als winkelstad. Daarnaast vormen Haarlem en Zandvoort een trekpleister voor een groeiende toeristische bezoekersstroom. Zuid-Kennemerland heeft een relatief hoogopgeleide bevolking en een toenemend aantal expats. Recent valt vooral de dynamiek op van nieuwe ondernemingen en start-ups op het gebied van circulaire economie en nieuwe, creatieve technologieën.

Amsterdam is vanouds een internationale handelsstad, waar dagelijks grote stromen mensen, goederen, informatie en geld doorheen gaan. In de 17e eeuw uitgegroeid tot wereldhandelsstad, berust de huidige economie nog steeds op handel, logistiek en bankieren. De toegang tot de globale netwerken via luchthaven, zeehaven en internethub zijn daarbij essentieel.
Er is een rijke verscheidenheid aan woonbuurten, winkels, banen en vrijetijdsmogelijkheden.
De openheid maakt Amsterdam tot een stad van kennis, onderzoek en innovatie. De universiteiten, scholen, kennisintensieve bedrijven en Amsterdamse ambiance trekken jongeren die het menselijke kapitaal vormen voor de groeiende kenniseconomie.

De deelregio Amstelland-Meerlanden wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van de mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer, belangrijke motoren van onze nationale economie. Bronnen van werkgelegenheid en brandpunten van internationaal transport. Zakelijke dienstverlening en een vitaal MKB complementeren de kracht. Goed opgeleide inwoners en een hoog aandeel internationale kenniswerkers zijn de menselijke motoren. Ruimtelijk biedt Amstelland-Meerlanden een breed pallet aan hoog gewaardeerde diverse woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en landelijk wonen. Met hoogwaardige culturele en detailhandelsvoorzieningen en stedelijk groen. Maar tegelijk altijd nabij een rijk geschakeerd landschap. Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinderplassen, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkerpolder tot nieuwe landschappen als Park 21.

Gooi en Vechtstreek is een regio waarbinnen hoge kwaliteit van leven en zorg centraal staat. Topografisch bekeken wisselen verstedelijkte delen zich af met bovenregionale landschappen: de Vechtstreek, de Randmeren en de Utrechtse Heuvelrug. Dit unieke monumentale karakter levert een belangrijke bijdrage aan de leefomgeving. Strategisch gelegen tussen Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht is Gooi en Vechtstreek een aantrekkelijk vestigingsgebied voor innovatieve bedrijven en hun medewerkers. Een belangrijke economische pijler is het Mediapark in Hilversum en een grote creatieve sector. Daarnaast biedt Gooi en Vechtstreek een breed scala aan recreatiemogelijkheden, dichtbij de stad.

Foto: Theo Baart

VAN VISIE NAAR UITVOERING

Foto: Theo Baart

Van visie naar uitvoering

In de Omgevingsvisie NH2050 schetsen we onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en beschrijven we vijf samenhangende bewegingen naar de toekomst. Deze bewegingen vertalen we naar randvoorwaarden, kritische succesfactoren en ontwikkelprincipes. De randvoorwaarden bakenen het speelveld af waarbinnen ontwikkelingen zich kunnen afspelen. Deze zijn vooral gebaseerd op wet- en regelgeving. De kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken. De ontwikkelprincipes laten zien hoe we omgaan met de langetermijnopgaven die op de fysieke leefomgeving in Noord-Holland afkomen. Deze ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst, in de wetenschap dat er nog veel onzekerheden zijn. Daarom bieden ze ook ruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden.

Nu de visie er ligt, maken we onze ambities, randvoorwaarden en ontwikkelprincipes concreet en formuleren we acties voor de korte termijn. Dat doen we samen met onze partners: inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Die concrete uitwerking is essentieel om onze ambities waar te maken. We geven hier een eerste aanzet voor de mix aan instrumenten die we per beweging willen inzetten om onze doelen te realiseren. Uitgangspunt is dat we navolgbaar zijn in ons handelen.

De vertaling van ontwikkelprincipes naar de inzet van instrumenten biedt de mogelijkheid om accenten te leggen in de uitvoering voor de korte termijn, uiteraard redenerend vanuit het langetermijnperspectief van onze Omgevingsvisie.
De instrumentenmix die we nu per beweging hebben beschreven, vormt daartoe een eerste aanzet. De bedoeling is om met het aantreden van een nieuw college in het voorjaar van 2019 een definitief en actueel overzicht vast te stellen van de acties die we de komende collegeperiode (2019–2023) voorstaan. Dit zal gelijktijdig zijn met de besluitvorming over de Omgevingsverordening die gekoppeld is aan de Omgevingsvisie (medio 2019).
Vervolgens kunnen deze acties begin 2021 geactualiseerd worden, aan de hand van de actualisatie van de Omgevingsverordening, naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021.

De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus [zie Afbeelding]. De Verkenningen NH2050 zijn een analyse van trends en ontwikkelingen en de opgaven voor de samenleving die daaruit voortkomen. In de Omgevingsvisie NH2050 staan de ambities en ontwikkelprincipes voor Noord-Holland. De komende jaren geven we samen met onze partners verder invulling en uitvoering aan deze ambities en ontwikkelprincipes, door de inzet van verschillende instrumenten voor de korte termijn (0-5 jaar).

Deze uitvoering monitoren wij en passen we elke twee jaar aan, op basis van de voortgang. Ook monitoren we in de vierjaarlijkse Omgevingsvisiemonitor NH2050 hoe de leefomgeving in Noord-Holland er voor staat. Als uit de monitor blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken hoe de ambities wel gehaald kunnen worden en veranderen zo nodig van rol en instrumenten.
Bijstellen van de visie is alleen aan de orde bij trendbreuken of radicale veranderingen.

Afbeelding: *Beleidscyclus*

Werkwijze

Bij de uitvoering van de Omgevingsvisie NH2050 werken we volgens de principes die zijn vastgelegd in de sturingsfilosofie:
We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Die bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.
Om van deze sturingsfilosofie tot een werkwijze voor de uitvoering te komen, maken we gebruik van de vier vormen van overheidssturing.

Als provincie zijn we, net als andere overheden, van oudsher gewend om als rechtmatige en presterende overheid te sturen. De complexiteit van de maatschappelijke opgaven vraagt echter ook een andere manier van denken en werken van de overheid. We zullen meer ruimte en vertrouwen moeten geven aan maatschappelijke initiatieven en meer met de samenleving moeten samenwerken om de opgaven verder te brengen. Dit betekent niet dat rechtmatig en presterend sturen zullen verdwijnen. Er zijn immers regels nodig voor het ordenen van het speelveld en het borgen van basiskwaliteiten. Ook in samenwerking worden prestaties gevraagd. Conform onze sturingsfilosofie kiezen we ervoor om het accent op de meer samenwerkende en responsieve overheid te leggen. Dit zullen we niet van de een op de andere dag kunnen. We willen hier stap voor stap, samen met onze partners, naar toe werken. We verwachten dat zij ook de openheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid tonen die deze nieuwe overheid nodig heeft.
Meer ruimte voor de samenleving betekent ook dat de samenleving meer verantwoordelijkheden krijgt. De zorgplicht, zoals verwoord in de Omgevingswet, is daarom een belangrijk principe. Dit houdt in dat iedereen verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – niet alleen de overheid. Wij vertrouwen erop dat overheden, bedrijven en burgers bij hun activiteiten verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en gezonde leefomgeving.

De ontwikkelprincipes die wij in de Omgevingsvisie hebben geformuleerd, geven richting aan ontwikkelingen in de leefomgeving in Noord-Holland. Plannen en activiteiten van ondernemers, inwoners of geïnitieerd door medeoverheden en de provincie worden door ons vanuit de ontwikkelprincipes bekeken. Ontwikkelprincipes bieden houvast voor iedereen die iets wil doen dat raakt aan de fysieke leefomgeving. Denk aan de provincie die een weg wil aanleggen, gemeenten die een woonwijk plannen en aan een agrariër die een stal wil bouwen. Als ontwikkelingen volgens de principes plaatsvinden, draagt dit bij aan het halen van onze provinciale ambities.

Uitgangspunt is dat de ontwikkelprincipes ruimte bieden voor initiatieven en flexibel zijn. Per opgave werken we met alle betrokkenen de invulling van de principes verder uit. De invulling kan zo per gebied en ontwikkeling verschillen. 'Samen' is hierbij het uitgangspunt, waardoor er ruimte is voor meer vertrouwen. Daarnaast denken wij na over de vraag hoe we onze regels zo kunnen formuleren dat ze bijdragen aan het bereiken van onze opgaven én ruimte bieden voor initiatieven. We willen meer ruimte en vertrouwen geven aan maatschappelijke initiatieven. Dit betekent ook iets voor onze partners, waar we verantwoordelijkheid, betrokkenheid en de wil om er samen uit te komen van verwachten.
Als opgaven niet gehaald worden, verstevigen we onze inzet of veranderen we van rol en instrumenten. De inzet en rol van de provincie varieert, de ontwikkelprincipes blijven hetzelfde. Zo kunnen wij zelf initiatieven starten als we een groot belang zien. Of wij vertalen ontwikkelprincipes die vragen om beperkingen van andermans handelen in de Omgevingsverordening.

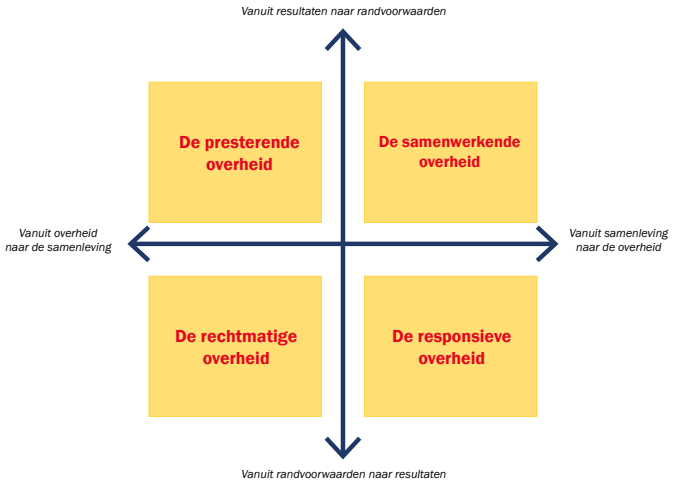

- De responsieve overheid: zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving
- De samenwerkende overheid: bovenregionaal afstemmen en partijen verbinden
- De presterende overheid: eigen investeringen en de onmisbare prestaties leveren
- De rechtmatige overheid: wettelijke bevoegdheden inzetten als normerend optreden noodzakelijk is

Afbeelding: *Vier vormen van overheidssturing*

Omgevingsverordening
Voor de Omgevingsverordening analyseren we alle huidige regels in onze verordeningen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Door deze analyse brengen we onze regels in lijn met de ambities en ontwikkelprincipes en met de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie NH2050. De eerste integrale Omgevingsverordening wordt na de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 afgerond en na de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2019 in procedure gebracht. Bij het analyseren van onze huidige regels en het schrijven aan de nieuwe Omgevingsverordening betrekken we onze partners.

Integraliteit
De Omgevingsvisie NH2050 is, zoals de Omgevingswet beoogt, onze integrale visie op de ontwikkeling van de hele fysieke leefomgeving. In de vijf bewegingen komt steeds een aantal opgaven en ambities samen die onlosmakelijk verbonden zijn. Door opgaven te koppelen ontstaan kansrijke perspectieven. Bijvoorbeeld om de economische kansen van de energietransitie te benutten of de ontwikkeling van de agrifoodsector hand in hand te laten gaan met het versterken van de biodiversiteit. Deze integrale benadering moet doorwerken in de wijze waarop we de komende jaren de visie gaan waarmaken en instrumenten inzetten. Vaak is dit gebiedsgericht, omdat in specifieke gebieden een aantal opgaven en ontwikkelprincipes samenkomen (zie kaart samenhang bewegingen op p. 56). Soms is dit thematisch, bij overkoepelende opgaven, zoals de energietransitie. Heel specifiek krijgt dit vorm via een aantal integrale programma's en de regionale samenwerkingsagenda's.

Rollen en instrumenten
In het vervolg van dit hoofdstuk geven we een globaal inzicht in de rollen en instrumenten die wij per beweging willen inzetten om onze doelen te bereiken. Per vorm van overheidssturing identificeren wij de volgende rollen en instrumenten:

- **De rechtmatige overheid:** kiest vaak voor de rol van *regelgever en toezichthouder*, met instrumenten als verordening, handhaving en inpassingsplan;
- **De presterende overheid:** kiest vaak voor de rol van *opdrachtgever, eigenaar of beleidsontwikkelaar*, met instrumenten als opdrachten, subsidies of programma's;
- **De netwerkende overheid:** kiest vaak voor de rol van *partner of bemiddelaar*, met instrumenten als convenanten, kennisoverdracht of (interbestuurlijke) programma's;
- **De responsieve overheid:** kiest vooral voor de rol van *bemiddelaar*, met instrumenten als co-creatie.

Opgavegerichte uitvoering

Onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland en de vijf bewegingen nodigen ons, en onze partners, uit om concreet aan de slag te gaan met alle instrumenten die ons ter beschikking staan.
We hebben een veelvoud aan instrumenten om onze doelstelling te behalen, zoals het (interbestuurlijk) programma, investeringsprogramma's, samenwerkingsafspraken, de Omgevingsverordening, subsidies en andere beleidsinstrumenten, zoals het grondbeleid.
De opgavegerichte uitvoering betekent ook dat we de komende tijd nog een aantal verkenningen initiëren om thema's verder uit te werken. We gaan aan het werk met de Omgevingsverordening en de andere juridische kerninstrumenten. Ook analyseren we de financiële instrumenten op hun effectiviteit.

Omdat veel van de integrale opgaven in de bewegingen gebiedsspecifiek zijn, introduceren we hier een nieuw beleidsinstrument: de regionale samenwerkingsagenda. Vervolgens geven we voor de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en per beweging een eerste aanzet van de mix aan instrumenten die we willen inzetten, gekoppeld aan de rol(len) die we voor onszelf zien. Waar vinden we dat versnelling nodig is – en daarmee bijvoorbeeld een opgavegericht programma? Waar zijn regionale afspraken nodig? En waar zetten we regels in (Omgevingsverordening) om kwaliteiten te beschermen en duidelijkheid te bieden over de kaders waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn? Per beweging lichten we er één of meer programma's uit die uitvoering geven aan de integrale opgaven van de beweging.
De instrumentenmix die we beschrijven is niet uitputtend. Wel geeft deze mix weer waar het zwaartepunt ligt in ons handelen voor de korte termijn, in lijn met onze langetermijnvisie.
Uiteraard zullen wij de inzet van deze instrumenten in overleg met de betrokkenen verder uitwerken en afstemmen.

Regionale samenwerkingsagenda's
Veel opgaven in onze Omgevingsvisie hebben een regiospecifiek karakter: de uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen per regio en gebied verschillen. Daarbij is het onze inzet om – waar nodig en mogelijk – ruimte te bieden aan maatwerk, indachtig onze sturingsfilosofie. Daarom willen we de mogelijkheden verkennen om onze ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken als onderdeel van regionale samenwerkingsagenda's. Hierbij staat, conform onze sturingsfilosofie, de opgave centraal. Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking. In de regionale samenwerkingsagenda kunnen we afspraken maken over de concrete invulling van de ontwikkelprincipes per regio voor de komende jaren, de rol van provincie, gemeenten en andere partijen hierbij en de instrumenten. In de volgende collegeperiode (2019 – 2023) kan dit verder worden uitgewerkt, op basis van de verkenning die we hiernaar doen.

Programma's
Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid, en anderzijds uitvoeringsdocumenten, met maatregelen en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS.
In beginsel is het programma zelfbindend. Voor doorwerking

naar burgers, bedrijven en andere overheden is inzet van andere instrumenten nodig.
De Omgevingswet kent een aantal verplichte programma's die voortvloeien uit Europese regelgeving. Zo moeten GS een programma opstellen voor geluid langs provinciale wegen (het actieplan geluid), één of meer regionale waterprogramma's vaststellen en beheerplannen maken voor Natura 2000 gebieden. Voor deze programma's is de openbare voorbereidingsprocedure van de Awb (Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Daarnaast is er een verplicht programma in het geval de provincie omgevingswaarden in de provinciale omgevingsverordening vastlegt: bij dreigende overschrijding van een dergelijke omgevingswaarde ligt in principe de programmaplicht bij het college van B&W van de betreffende gemeente waar de waarde overschreden wordt, maar de omgevingsverordening zou ook GS een programmaplicht kunnen opleggen voor het bereiken van de beoogde omgevingswaarde.
Naast deze verplichte programma's is het ook mogelijk om te werken met vrijwillige programma's. Een programma kan een sectoraal of gebiedsgericht karakter hebben en het kan uit verschillende elementen bestaan: het kan concrete plannen bevatten voor de uitvoering van projecten of maatregelen om sectorale doelen te verwezenlijken.
De wet laat de mogelijkheid open om andere bestuursorganen in een programma te betrekken. Ook kan een programma worden vastgesteld door meer dan één bestuursorgaan gezamenlijk.

Grondbeleid
Grond is een belangrijke factor bij alle soorten ruimtelijke opgaven, In het grondbeleid benoemt de provincie de spelregels voor onder andere (tijdelijk) beheer, ruil en aan- en verkopen van grond. Uitgangspunt van beleid is dat de inzet van gronden bijdraagt aan de realisering van provinciale doelen. Het grondbeleid is flexibel en gericht op maatwerk. Daardoor is het mogelijk effectief in te spelen op actuele ontwikkelingen en zo invulling te geven aan de gebieds- en opgavegerichte aanpak uit deze Omgevingsvisie.

Leefomgevingskwaliteit

Gezien de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes om het peil van de leefomgevingskwaliteit hoog te houden, willen wij in eerste instantie inzetten op de volgende rollen en instrumenten:

- Voor het borgen van de basiskwaliteit van de leefomgeving liggen de toezichthoudende en opdrachtgevende rol voor de hand als het gaat om wet- en regelgeving. Het instrument vergunningverlening/toezicht/handhaving is het meest geëigend. Waar nodig borgen we de basiskwaliteit – aanvullend aan wetgeving – in onze Omgevingsverordening.
- In aanvulling daarop organiseren we in onze rol als bemiddelaar milieudialogen in de IJmond en Westpoort. Met als doel met belanghebbenden en medeoverheden te verkennen hoe we kunnen zorgen voor economische ontwikkeling en een goede leefbaarheid in deze gebieden.
- Als beleidsontwikkelaar en regelaar zullen wij periodiek het (onder de Omgevingswet verplichte) Waterprogramma vaststellen. Daarnaast werken wij mee aan het Deltaprogramma. Hierin zijn landelijk bindende afspraken gemaakt over onder andere doelen en aanpak van klimaatadaptatie, (zoet)waterbeschikbaarheid en de versterking van de zandige kust. De stand van zaken wordt jaarlijks aan de Tweede Kamer gemeld en indien nodig wordt de inzet geïntensiveerd.
- Om de leefomgeving op een hoger niveau te brengen dan de basiskwaliteit, zetten wij in eerste instantie in op de rollen van partner of bemiddelaar en het instrument (interbestuurlijk) programma. Voorbeelden hiervan zijn het bestaande programma OV-knooppunten en het Deltaprogramma. In aanvulling hierop maken we gebruik van onze regelgevende rol en het instrument Omgevingsverordening.
- De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur) landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen'. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Wij gebruiken daarbij onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het advies van de PARK Kwaliteitsbeeld 2050 als inbreng bij deze uitwerking.

Programma (OV)-knooppunten
De provincie streeft naar compacte en goed bereikbare steden en dorpen met daartussen groene ruimte. Met als doel een beter leefklimaat. Dit sluit aan bij de hoofdambitie van de Omgevingsvisie: balans tussen economische groei en leefbaarheid. Met het programma OV-knooppunten stimuleert de provincie betere benutting van de bebouwde omgeving en het vervoersnetwerk. Samenwerking tussen gemeenten, vervoerders, bedrijven, instellingen en de provincie is daarbij cruciaal. In Noord-Holland zijn alle zestig treinstations en vier grote busstations aangewezen als OV-knooppunten. Zij zijn de entrees van binnensteden en omliggende wijken of toegangspoorten naar recreatieve gebieden. Stationsomgevingen zijn belangrijke schakels in de reis van mensen op weg naar werk, voorzieningen of recreatieve bestemmingen.
De provincie wil knooppuntontwikkeling stimuleren. Met als doel korte reistijden, groen en voorzieningen dichtbij, snellere routes naar stations, minder uitstoot en behoud van waardevolle cultuurlandschappen. Het programma sluit aan op het generieke ontwikkelprincipe 3 waarbij nieuwe ruimtelijk economische ontwikkelingen zoveel mogelijk worden gesitueerd nabij knooppunten. Verder geeft het programma invulling aan de principes die gelden voor de bewegingen Metropool in

ontwikkeling en Sterke kernen, sterke regio's. Binnen het programma OV-knooppunten zijn drie prioritaire corridors benoemd: de Zaancorridor, de Kennemerlijn en de Schipholcorridor. Voor zowel de Zaancorridor als de Kennemerlijn is er een regionale strategie opgesteld en een actie- en uitvoeringsprogramma. Dit vormt de basis voor de gemeenten om met de ontwikkeling van hun knooppunt aan de slag te gaan. Er vinden op dit moment gesprekken plaats met een aantal gemeenten voor een financiële bijdrage voor concrete maatregelen in het stationsgebied. De Schipholcorridor bevindt zich momenteel in een verkennende fase. Er worden aanvullende onderzoeken gehouden over verschillende urgente thema's op deze corridor, zoals P+R.

Dynamisch schiereiland

De beweging Dynamisch schiereiland richt zich op het veilig houden van onze kusten en het benutten van de kansen die onze unieke ligging als schiereiland biedt. Hierbij liggen de rollen van partner/bemiddelaar en regelaar in eerste instantie voor de hand. Een mogelijkheid is om een integraal programma voor onze drie kusten te verkennen. Naar aanleiding van dit programma (opgesteld in co-creatie), kunnen wij in de regelgevende rol de afgesproken kustzonering in de Omgevingsverordening opnemen.
Met het Rijk en andere partners hebben we binnen het Deltaprogramma ook afspraken gemaakt over doelen en aanpak voor de beschikbaarheid van zoetwater en versterking van de zandige kust.

Waterrecreatie is als belangrijk thema in Noord-Holland in een gezamenlijk met alle partners opgestelde Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 benoemd. Zowel vanuit het economisch als maatschappelijk belang willen wij de positie van Noord-Holland als vooraanstaande waterprovincie behouden en versterken. In onze ambitie van een vitale waterrecreatieprovincie richten wij ons op - zowel thematische als gebiedsgerichte - opgaven, kansen en oplossingen van knelpunten op een hoger schaalniveau die voor meerdere doelgroepen gebruikers, inwoners en bezoekers in een groter gebied winst opleveren. Het gaat hierbij om recreatieve netwerken en -verbindingen water-water en water-land met kansen voor cultuurhistorie en voor ondernemers, voor meerdere vormen van gebruik.

Verkenning samenwerkingsagenda Kusten (voorbeeld nieuw)

In het Toekomstperspectief Noordzeekust, dat in maart 2018 is vastgesteld, hebben we samen met alle stakeholders afspraken gemaakt over zonering van de Noorzeekust. Centraal hierin staat een goede spreiding van activiteiten qua 'rust en reuring'. Verkend kan worden hoe dit ontwikkelprincipe verder uitpakt voor alle kusten in Noord-Holland (naast Noordzeekust, de Waddenkust en IJsselmeerkust). Gezien de verscheidenheid van de drie kusten, zal dit een regionale invulling krijgen in nauwe samenhang met het reeds bestaande Investeringskader Waddengebied en de Gebiedsagenda IJsselmeer.

Metropool in ontwikkeling

In de beweging Metropool in ontwikkeling spelen vele ambities en opgaven met grote complexiteit rond verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, landschap en milieu. De provincie zet dan ook alle mogelijke rollen in die passen bij de opgave en de bevoegdheden waarover we beschikken. Allereerst is er de partnerrol binnen het samenwerkingsverband MRA en bijbehorende MRA-bureau en -platforms. De bemiddelende rol nemen we bij de regionale afspraken over wonen, kantoren, bedrijven (Plabeka) en detailhandel. Er is een regelende rol via de verordening met doorwerking naar bouwmogelijkheden en ontwikkelingen in het landschap. Daarnaast is er een opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven en omgevingsdiensten, een eigenaarsrol bij infrastructuur en een beleidsontwikkelende rol, zoals bij het Metropolitane landschapsprogramma.
Bij een aantal opgaven wordt gewerkt in programma's. Zo hebben we het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI), waarbij de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Verder werken we aan gezamenlijke programma's met het Rijk en de regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en het Programma Bereikbaarheid MRA. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maak die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Daarnaast is er een aantal programma's waarin we in samenwerking met partners een aantal specifieke opgaven in de metropoolregio aanpakken. Naast het programma OV-knooppunten (zie Leefomgevingskwaliteit) zijn dat in ieder geval de volgende programma's:
Programma Metropolitaan Landschap, Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG) en het Programma Schiphol.

Programma Metropolitaan Landschap (bestaand)

Om op duurzame wijze te groeien zal de Metropoolregio Amsterdam het landschap, als essentieel onderdeel van het metropolitane systeem, moeten versterken. Van primair natuur- en agrarisch gebieden ontwikkelt het zich naar een netwerk van groenblauwe longen met meer en verschillende functies. De ruimte voor ontwikkelingen verschilt per gebied en hangt af van de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarde van de verschillende landschappen. Daarom werken we samen met de MRA-partners in het (bestaande) programma Metropolitaan Landschap gebiedsgericht het ontwikkelprincipe verder uit.
De opgave voor de komende jaren is om de ontwikkeling en het beheer van het metropolitane landschap sterker te verbinden met de ruimtelijk-economische groei van de metropoolregio en investeringsopgaven in beeld te brengen. Hierbij kijken we ook hoe deze groei op structurele wijze financieel kan bijdragen aan versterking, uitbreiding en het beheer van het landschappelijke raamwerk (bijvoorbeeld door transformatie van het verouderde deel van glastuinbouwgebied Aalsmeer) en hoe we de biodiversiteit kunnen vergroten.

Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG)

De gemeenten rond het NZKG, de havenbeheerders, het Rijk en de provincie hebben gezamenlijk het belang van een goede samenwerking erkend, omdat de verschillende belangen in het gebied over bestuurlijke grenzen heengaan. Voor deze samenwerking is het Bestuursplatform NZKG opgericht. Het platform krijgt ondersteuning van het Projectbureau NZKG; het aanspreekpunt voor de gezamenlijke programma-uitvoering die op basis van de visie NZKG 2040 wordt uitgevoerd.
De provincie stelt de projectbureaudirecteur beschikbaar en is bestuurlijk voorzitter van het platform. Hiermee vervult de provincie een partnerrol. Het Projectbureau is verantwoordelijk voor het programmamanagement van het uitvoeringsprogramma en zorgt daar waar projecten en acties alle partners raken voor het projectleiderschap voor de gezamenlijke beleidsontwikkeling en acties. Dit zijn de projecten in het kader van duurzaamheid, zoals circulaire economie en energietransitie NZKG. Tevens brengt het Projectbureau jaarlijks de beschikbare ruimte in beeld in de Monitor Ruimte-intensivering. Het Projectbureau zorgt verder voor de gezamenlijke communicatie met de omgeving. In de Omgevingsvisie heeft het NZKG een cruciale plaats in het verwezenlijken van een aantal door PS benoemde ambities, onder andere op het gebied van energietransitie en circulaire economie. Deze zijn in de bewegingen Nieuwe Energie en Metropool in ontwikkeling terug te vinden. Ook sluit het programma van het Bestuursplatform NZKG aan op het thema een gezonde en veilige leefomgeving, zoals verwoord in het deel Leefomgevingskwaliteit. Gezien de grote opgaven in het gebied en de snelheid waarmee ontwikkelingen plaatsvinden, is het de vraag of alle ontwikkelingen conform de visie NZKG kunnen plaatvinden of dat er nieuwe, gezamenlijke afwegingen nodig zijn. Het maken van die afwegingen gebeurt dan aan de hand van concreet gemaakte uitwerkingen, samen met de partners van het platform.

Programma Schiphol

Schiphol vervult een belangrijke economische functie voor de MRA, Noord-Holland en Nederland als geheel. De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op onze hoofdambitie van evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Wij zijn en blijven daarom nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Zo verwachten wij van het Rijk – als het bevoegd gezag voor Schiphol – helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol, voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen na 2020. Diverse vraagstukken rondom thema's als gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO_2 en luchtruimherziening moeten daarbij – ook in onderlinge samenhang - in beschouwing worden genomen en zijn uitgekristalliseerd. Andere onderwerpen die hierbij aan bod komen, zijn:

- verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit;
- de huidige afspraken over hinder (geluid, uitstoot, veiligheid) van het vliegverkeer;
- de discussie over de voorwaarden waaronder groei kan plaatsvinden;
- de mogelijke uitbreiding van Schiphol ten noordwesten van de A4;
- het verbeteren van de bereikbaarheid van de luchthaven en het stedelijk gebied, zoals weg- en OV-uitbreidingen;
- de ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden rondom de luchthaven, zoals in de studie kerncorridor Schiphol-Amsterdam verwoord;
- de transformatie van verouderde kantoorlocaties naar woongebieden;
- de landschappelijke inpassing van de luchthaven in de metropoolregio.

Er is hier een veelheid aan complexe vraagstukken waar verschillende partijen taken en bevoegdheden hebben. In de beweging Metropool in ontwikkeling en in het deel Leefomgevingskwaliteit komen de luchthaven en daaraan gelieerde onderwerpen terug in verschillende ontwikkelprincipes. Het is van belang dat de provincie als betrouwbare partner vanuit een samenhangende visie deelneemt aan de discussie over de ontwikkelingen van Schiphol en omgeving.

Sterke kernen, sterke regio's

De beweging Sterke kernen sterke regio's heeft tot doel het netwerk van steden en kernen qua voorzieningenniveau, economische ontwikkeling en woningbouwontwikkeling sterker te maken. En om de verschillende kernen en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden en te ontwikkelen. Hierbij is regionale samenwerking van essentieel belang. Indachtig onze sturingsfilosofie (lokaal wat kan, regionaal wat moet) willen we graag ruimte bieden aan gemeenten om in regionaal verband te komen tot goede afspraken. Wij zien daarom in eerste instantie voor ons een rol als partner van gemeenten en regio's. De regionale samenwerkingsagenda vormt hierbij bij uitstek een belangrijk instrument. Hierbinnen kunnen we meer specifieke instrumenten inzetten. Bijvoorbeeld de regionale afspraken over wonen om de woningbouw regionaal af te stemmen op de vraag (kwantitatieve en kwalitatief). Ditzelfde geldt voor de monitor bedrijventerreinen, regionale visies detailhandel en regionale visies verblijfsrecreatie, bedoeld om de programmering van werklocaties regionaal af te stemmen. Ook kan de regionale samenwerkingsagenda als kapstok dienen voor (gebieds)programma's die gericht zijn op het aanbrengen van versnelling en de realisatie van concrete projecten, zoals het huidige programma De Kop Werkt!
In het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) staat waar de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Daarnaast zijn er gezamenlijke programma's in wording met Rijk en regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het MIRT en Programma Bereikbaarheid MRA. Belangrijk in deze beweging is de opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maakt die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Ook in deze beweging is het programma OV-knooppunten van belang (zie Leefomgevingskwaliteit).

Programma De Kop Werkt! (bestaand)

De Kop Werkt! is een regionaal stimuleringsprogramma van de vier kopgemeenten Texel, Den Helder, Hollands Kroon en Schagen en de provincie Noord-Holland. Wij werken samen aan een toekomstbestendige regio. Dat doen we door continu kansen te benutten die de kracht van de regio versterken. Daarbij gaat het om de ontwikkeling van havens, agribusiness, energiesector, toerisme, bereikbaarheid en leefomgeving.

Nieuwe energie

De beweging Nieuwe energie richt zich op onze ambitie om in 2050 een klimaatneutrale provincie te zijn en de economische kansen te benutten die de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie bieden. Dit kunnen we alleen door samen te werken met andere overheden, bedrijven, burgerinitiatieven en andere maatschappelijke partners.
We zetten hier dus vooral in op onze rol als ontwikkelaar en partner. Ons programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG) vervult hierin een sleutelrol. Dit programma bundelt veel van onze activiteiten en instrumenten. Ook zijn we partner in verschillende samenwerkingsverbanden. Denk aan de Greenport-structuur, waarin we met overheden en agrifoodsector werken aan verduurzaming, het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied. In dat laatste platform geven we uitwerking aan de overgang naar circulaire economie en energietransitie binnen het havencomplex.
Daarnaast faciliteren wij met subsidies de ruimtelijke transitie naar een circulaire economie. Een voorbeeld hiervan is de regeling Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB). Bij de ruimtelijke uitwerking van de energietransitie vervullen wij uiteindelijk ook de rol van regelgever, door de energietransitie te verankeren in onze Omgevingsverordening.

Programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG, bestaand)

In het programma TEG werken we samen met de externe partners aan de opgave om te komen tot een energieneutraal en circulair Noord-Holland in 2050. Deze opgave is mede gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49 procent CO_2-reductie in 2030. De komende jaren geven wij verder uitwerking aan de ontwikkelprincipes voor Nieuwe energie. Deze richten zich op CO_2, warmte en duurzame energie.

Centrale elementen hierin zijn:
- opstellen van de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën (REKS). In de REKS voor Noord-Holland Noord en MRA geven we samen met gemeenten en andere belangrijke actoren nadere invulling aan de optimale regionale energie- en warmtemix. De strategie houdt rekening met de vraag en de potentie van het gebied, de economische kansen, het maatschappelijk draagvlak en de verdeling van kosten en opbrengsten;

- mogelijk maken van de transitieopgave en tegelijkertijd benutten van economische kansen door de bestaande en nieuwe energie-infrastructuur efficiënt te benutten;
- ruimtelijke economische strategie opstellen voor het verwezenlijken van de CO_2-doelstellingen van de belangrijke economische clusters in Noord-Holland;
- versterken van de strategische clusters voor circulaire economie.

Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

Met de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving willen we de biodiversiteit vergroten en de ontwikkeling van een economisch duurzame agrifoodsector faciliteren.
Hierbij vervullen we als provincie de rol van ontwikkelaar met het realiseren van een sterk natuurnetwerk. Belangrijk instrument hierbij is ons Meerjarenprogramma Groen waarbij we bestaande natuurgebieden verbinden en nieuwe natuurgebieden creëren en verwerven. Groen Kapitaal is hét netwerkplatform voor initiatieven die de biodiversiteit stimuleren.
Daarnaast zijn we samenwerkingspartner in de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer en in het Programma Metropolitaan landschap voor de MRA.
Met de provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben we in het kader van de Groene Hartsamenwerking het Perspectief Groene Hart 2040 vastgesteld. Daarmee hebben deze provincies zich gecommitteerd aan samenhangend beleid voor het Groene Hart, wat in uitwerkingen verder vorm zal worden gegeven.
Kern van de beweging zijn twee grote veranderprocessen die vragen om samenwerking, innovatie en gebiedsgericht maatwerk: de ontwikkeling naar een natuurinclusieve landbouw en de bodemdaling in veenweidegebied. Wij zien hierbij voor onszelf een belangrijke verbindende rol. Dit laten we tot uiting komen in twee specifieke programma's die we in nauwe samenwerking met onze partners ontwikkelen: het Programma natuurinclusieve landbouw en het Programma bodemdaling.

Programma natuurinclusieve landbouw (mogelijk nieuw)

Onze ambitie is om de grondgebonden landbouw in Noord-Holland in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief te laten zijn. Dat wil zeggen dat de grondgebonden landbouw bijdraagt aan het behouden en versterken van biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en water in en om haar landbouwbedrijven. Op die manier draagt ook de landbouw bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving (natuur, water, milieu).
Het programma bestaat uit vier pijlers, die zijn gebaseerd op een onderzoek naar de voornaamste behoeften van de doelgroep voor het programma: kennisdeling, netwerkversterking, keteninnovatie en stimulering van gebiedsontwikkeling. Het programma investeert gefaseerd in projecten verdeeld over de pijlers, zoals het opschalen van koploper-initiatieven, stimuleren van innovaties en samenwerken met het onderwijs. De invulling van natuurinclusieve landbouw zal per regio sterk verschillen, afhankelijk van de gebiedscontext. Het ligt daarom voor de hand dat de uitwerking hiervan aan bod komt bij het opstellen van regionale samenwerkingsagenda's.

Programma bodemdaling veenweiden (in ontwikkeling)

Met het programma bodemdaling veenweiden geven wij nadere uitwerking aan de ambitie om gebiedsgericht, met name in het metropolitane landschap en het Groene Hart, samen met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn, de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. In de Omgevingsvisie hebben wij deze ambitie vertaald naar het principe dat het landgebruik en de waterpeilen in balans worden gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied. Hierbij staan maatwerk en een gebiedsgerichte aanpak voorop. We zien hierbij als provincie voor onszelf een belangrijke regierol.

Wij werken binnen het programma langs vier sporen:
1. betrekken, informeren, adviseren en samenwerken (onder andere in de Task Force Bodemdaling en via de gebiedscommissie Laag Holland);
2. visievorming en instrumentarium (onder andere door het opstellen van regionale bodemdalingsvisie(s));
3. innovatie en ontwikkeling (onder andere uitbouw van het Innovatieprogramma Veen voor innovaties in de landbouw, perspectieven voor andere landschappelijke inrichting van veenweidegebieden);
4. gebiedsgerichte projecten.

Proces

Vier stappen
In de door Provinciale Staten (PS) op 23 mei 2016 vastgestelde **Startnotitie Omgevingsvisie NH2050**, is een proces afgesproken om te komen tot een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland. Het proces bestaat uit vier stappen.

De eerste stap is op 21 januari 2017 afgerond met een presentatie van de **Verkenningen NH2050** in de statencommissie R&W. In dit document zijn feiten verzameld over de autonome ontwikkelingen die op de Noord-Hollandse samenleving afkomen en opgaven geformuleerd die daaruit voortvloeien. Het bevat de resultaten van eigen onderzoeken, gesprekken en onderzoeken van universiteiten en kennisinstituten en gesprekken en interviews met mede-overheden en opinionleaders in de samenleving. De opgaven in de Verkenningen NH2050 vormen voor ons het referentiekader voor waar het in de omgevingsvisie op hoofdlijnen over moet gaan.

De tweede stap in het proces heet de Koersfase. In deze fase zijn meningen verzameld. Dat er allerhande ontwikkelingen op onze samenleving afkomen is een feit. Maar hoe met die ontwikkelingen om te gaan, daar kan verschillend tegenaan worden gekeken. In de Koersfase hebben we deze verschillende blikvelden weergegeven in samenhang met de opgaven uit de Verkenningen. De meningen zijn verzameld via de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland en bijeenkomsten met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving. Op basis daarvan hebben Provinciale Staten met de vaststelling van **Koers NH2050** op 18 december 2017 de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen (langetermijnambities) voor de Omgevingsvisie NH2050 bepaald.

In de derde fase van het proces hebben we op basis van de vastgestelde Koers NH2050 de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 opgesteld. Hierin zijn de ambities vertaald naar een aantal ontwikkelprincipes, die richting en ruimte geven aan de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland. Ook in de ontwerpfase liep de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland door evenals de gesprekken met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving.

In de vierde en laatste stap hebben we de **Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050** ter inzage gelegd. Alle betrokkenen hebben door middel van een zienswijze een reactie kunnen geven op ons ontwerp.
PS hebben op 19 november 2018 de definitieve **Omgevingsvisie NH2050** vastgesteld.

Participatie
De Omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie met heel veel anderen gemaakt. In alle fasen van het proces hebben we in grotere en kleinere bijeenkomsten, werkateliers en bestuurlijke overleggen het gesprek gevoerd over en samengewerkt aan de Omgevingsvisie NH2050. In totaal zijn ongeveer 500 vertegenwoordigers van gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, GGD's, waterschappen en belangenorganisaties uit de profit- en non-profitsector betrokken geweest bij de totstandkoming.
Om de betrokkenheid van met name gemeenten en waterschappen te borgen, namen aan de ambtelijke projectgroep die de Omgevingsvisie daadwerkelijk heeft opgesteld ook vertegenwoordigers deel van gemeenten uit de verschillende regio's in Noord-Holland en de drie Noord-Hollandse waterschappen.
Daarnaast hebben we tussen 1 maart 2017 en 1 juni 2018 onder de noemer Jouw Noord-Holland een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd, gericht op de inwoners van Noord-Holland.
De campagne bestond uit drie representatieve panelonderzoeken onder respectievelijk 1600, 1400 en 1447 Noord-Hollanders. Daarnaast kent de campagne een aantal niet-representatieve activiteiten die kleuring beoogden te geven aan het publieke debat. Live-gesprekken in klein verband (Huiskamers van Noord-Holland) en groot verband (op tweemaal op

Bevrijdingspop in Haarlem en Sail Den Helder). Tevens is er een platform ingericht op Facebook, waar uiteindelijk ruim 11.500 volgers (peildatum 8 mei 2018) berichten postten.
Alle beschikbare verslagen van de bijeenkomsten met professionals, bestuurders, alsmede de uitkomsten van panelonderzoeken en verslagen van de huiskamers van Noord-Holland en impressies van de grote evenementen, zijn te vinden op www.noord-holland.nl/omgevingsvisie.

PlanMER
Een milieueffectrapportage (m.e.r.) heeft als doel milieu een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over plannen en projecten. De resultaten worden beschreven in een milieueffectrapport (MER). Voor deze omgevingsvisie met strategische afwegingen is een PlanMER op hoofdlijnen opgesteld.

De PlanMER geeft inzicht in
- de huidige situatie en autonome ontwikkeling (zonder provinciaal beleid) van de getoetste leefomgevingsaspecten (referentiesituatie)
- de effecten van het beleid c.q. de ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie op bepaalde leefomgevingsaspecten
- de mate waarin het beleid bijdraagt aan het behalen van de gestelde ambities in de Koers NH2050
- de synergie en strijdigheden in het beleid
- uitvoerbaarheid van het beleid

Hoewel na de Koersfase pas officieel is begonnen met het m.e.r.-traject, is het gedachtegoed achter een MER vanaf de start omarmd. Zo is parallel aan de verkenningenfase de viewer NH2016[8] gepubliceerd, die de actuele situatie schetst en daarmee gezien kan worden als het referentiebeeld (de omgevingsfoto).

Vervolgens zijn er met het 'Discussiedocument. Drie verhaallijnen op weg naar de koers NH2050'[9] drie verhaallijnen opgesteld, elk met een andere dominante invalshoek. Deze zouden als alternatieven kunnen worden beschouwd, onder andere bedoeld om de grenzen van het speelveld te verkennen. De verhaallijnen zijn vervolgens kwalitatief op kansen en consequenties beoordeeld. Kansen en consequenties zijn hier vooral beschreven in termen van gevolgen voor de leefomgeving. Hiermee zijn op systematische wijze de effecten van de verschillende verhaallijnen in beeld gebracht. Aan de hand daarvan is op 9 oktober 2017 het debat gevoerd in Provinciale Staten. Er is niet gekozen voor één van de verhaallijnen als koers, omdat de verhaallijnen waren bedoeld om consequenties van de ambities in samenhang in beeld te brengen.

Na de Koersfase is gestart met de officiële milieueffectrapportage, parallel aan het proces van Omgevingsvisie NH2050. Daardoor was er sprake van een interactie tussen beide processen, en sluiten beide documenten inhoudelijk en qua abstractieniveau op elkaar aan. Er is een effectbeoordeling uitgevoerd op de ontwikkelprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Leidraad hierbij zijn de leefomgevingsaspecten c.q. indicatoren die bepaald zijn in de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de PlanMER. Ook is er een beoordeling gemaakt van het doelbereik, oftewel in hoeverre de ontwikkelprincipes bijdragen aan de in de Koers NH2050 geformuleerde ambities. De ontwikkelprincipes die feitelijk voortzetting zijn van bestaand beleid zijn niet in de beoordeling meegenomen. Referentie voor de m.e.r.-beoordeling is de huidige situatie en de autonome ontwikkeling. De PlanMER brengt in beeld welke kansen en risico's er zijn voor (de ontwikkeling van) de verschillende leefomgevingsaspecten. Gelet op de in de Omgevingsvisie gehanteerde horizon en de autonome invloeden van buitenaf, kan niet met zékerheid worden gezegd wat de consequenties zullen zijn van ons beleid in de Omgevingsvisie.
De PlanMER en de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 worden gelijktijdig ter inzage gelegd, zodat opmerkingen op de PlanMER bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 kunnen worden betrokken.

Advies Commissie voor de m.e.r.
De commissie voor de m.e.r. heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en in een aanvulling op het planMER .

Daarnaast geeft de commissie een aantal advies- en aandachtspunten gericht op toekomst:
- Hoewel de commissie constateert dat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is en aangeeft dat het begrijpelijk is dat ook het MER dat is, wordt ook geconstateerd dat de meerwaarde van een planMER in dit stadium beperkt is vanwege het abstractieniveau van de visie en planMER. Daarom is het van belang dat wanneer het beleid met de verdere uitwerking van de visie meer concreter wordt, waar nodig weer een plan- of projectMER uitgevoerd gaat worden om ervoor te zorgen dat dan ook het milieubelang nog steeds volwaardig en integraal wordt meegenomen.
- De commissie adviseert een informatiesysteem uit te werken gekoppeld aan de doelen uit de Omgevingsvisie. Dit advies van de commissie nemen we over; parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met planMER is gewerkt aan de ontwikkeling van een doorlopende effectmonitor. Deze monitor krijgt een signalerende functie: een 'vinger-aan-de-pols'. De informatie uit het planMER en de hierin toegepaste indicatoren zijn de basis geweest voor de effectmonitor. Deze monitor zal naar verwachting in het voorjaar 2019 operationeel worden.

[8] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Achtergrond_Noord_Holland_in_2016

[9] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Documenten/Fase_2_Koers/Discussiedocument_op_weg_naar_Koers_NH2050.org

Begrippenlijst

50/50-verdelingsregel (Schiphol)	Deze regel gaat uit van wat we nu kunnen voorzien aan technologische ontwikkelingen om de hinder van vliegtuigen te verminderen. De regel houdt in dat na 2020 de door de luchtvaartsector gerealiseerde milieuwinst voor 50% ten goede komt aan de omgeving, de andere 50% mag gebruikt worden voor een verantwoorde groei van de luchthaven
Aardwarmte	Aardwarmte of geothermie is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
Agglomeratiekracht	Agglomeratievoordelen die bedrijven en instellingen ondervinden door ruimtelijke en organisatorische nabijheid: massa en dichtheid in een gebied in de vorm van lokale concentraties van bedrijven, kennis, human capital en een goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit en kwaliteit van leven
Agrifoodsector	Geheel van sectoren en activiteiten in de agribusiness, gericht op ontwikkeling, productie, bewerking, verwerking en handel van agrarische producten
Basiskwaliteit leefomgeving	De kwaliteit waaraan de leefomgeving van de mens, dier of plant uit oogpunt van gezondheid en veiligheid minimaal moet voldoen; de door de wetgever gestelde normen zijn daarbij leidend
Biodiversiteit	Soortenrijkdom aan planten en dieren
Bundeling	Ruimtelijk concentreren, in de nabijheid van elkaar situeren van activiteiten en functies
Circulaire economie	Systeem dat zich zelf versterkt en herstelt. Doel is om producten, onderdelen en materialen op een zo hoogwaardig mogelijke manier in het systeem te behouden. In een circulaire economie wordt economische groei losgekoppeld van de toename in de behoefte aan grondstoffen
Clustering	Ruimtelijke concentratie van gelijksoortige activiteiten
Connectiviteit	Verbondenheid; ruimtelijke verbindingen bijvoorbeeld tussen natuur- of groengebieden
Daily Urban System	Het gebied waarbinnen mensen hun dagelijkse ritten (verplaatsingen, reizen) maken, zoals naar en van werk, om boodschappen te doen of te winkelen, te sporten of bioscoopbezoek
Draaischijf	Plek waar aanvoer, opslag, distributie en doorvoer van goederen en/of diensten (zoals energie) plaatsvindt en die daardoor als het ware een draaischijf voor de richtingsverandering in goederenstromen vormt
Duurzaam	Letterlijk: van lange duur; de aarde niet uitputtend; een duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor toekomstige generaties, om ook in hun behoeften te voorzien, in gevaar te brengen. In relatie tot natuur gaat het om aandacht voor de balans tussen mens en natuur, waaronder het tegengaan van de teruggang van de biodiversiteit.
Ecosysteem	Het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving

(Cultureel) erfgoed	De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities)
Gelijkwaardigheidscriteria (Schiphol)	Criteria voor een gelijkwaardige of betere bescherming van de omgeving, zoals bepaald in de Wet luchtvaart: mochten regels en grenswaarden in het Luchthavenverkeerbesluit worden gewijzigd, dan moet het nieuwe (of gewijzigde) besluit de omgeving een bescherming bieden die per saldo gelijkwaardig is aan of beter is dan de bescherming die door het eerste besluit wordt geboden
Geothermie	Geothermie of aardwarmte is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Gemeenschap; doelstellingen zijn een redelijke levensstandaard voor agrariërs, een verzekerde voedselvoorziening en redelijke prijzen voor de consument.
Gradiënten	(Geleidelijke) overgangen tussen gebieden. De belangrijkste zijn hoog-laag, droog-nat, voedselrijk-voedselarm
Groenstedelijke kernen	Grotere woonkernen die gekenmerkt worden door (dominantie van) groene woonmilieus
Hernieuwbare energie	Duurzame energie: energie waarover voor onbeperkte tijd kan worden beschikt, zoals zonne-energie, windenergie, waterkracht
Hittestress	Gezondheidsverschijnsel tijdens periode met uitzonderlijk warm weer, waarbij door niet of weinig aanvulling van vochtverlies het lichaam kan uitdrogen met eventueel een hartaanval of beroerte tot gevolg
Hub	Vervoersknooppunt, een (lucht)haven die als knooppunt functioneert in het (lucht)havenverkeer
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
Klimaatbestendigheid	Toestand waarbij de effecten van de klimaatverandering niet tot problemen leiden; toegerust/voorbereid op de klimaatverandering
Klimaatneutraal	Niet bijdragend aan de klimaatverandering
Klimaatverandering	De verandering van het gemiddelde weer of klimaat over een langere periode; in 2015 hebben 174 landen in Parijs afgesproken de opwarming van de aarde niet boven de 2 graden Celsius te laten komen door de CO_2-uitstoot te verminderen
Klimaatstresstest	Min of meer gestandaardiseerde test voor het in beeld brengen van de kwetsbaarheden van een gebied voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte, overstroming en bodemdaling, o.a. met behulp van de Klimaateffectatlas
Kringlooplandbouw	Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten

KRW	Kaderrichtlijn Water: Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen
Landschap	Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen
Landschappelijke kwaliteit	Waardering van het landschap op basis van criteria als aantrekkelijkheid, samenhang, openheid, karakteristiek
Leefbaarheid	Mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied om er te wonen, werken, recreëren, leven
Milieucontouren	Gerelateerd aan milieuzonering en een hulpmiddel bij het ruimtelijk scheiden of inpassen van enerzijds overlastgevende of risicovolle functies en anderzijds kwetsbare functies; geluidscontouren, veiligheidscontouren en geurcontouren zijn voorbeelden van milieucontouren
Mobiliteit	Verkeer en vervoer; het verplaatsen van mensen of goederen
MRA	Metropoolregio Amsterdam; samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en de provincies Noord-Holland en Flevoland
Natuurinclusief	Het vanaf het begin in samenhang rekening houden met ecologie en natuur, gericht op zo groot mogelijke impact op biodiversiteit)
Natuurinclusieve landbouw	Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk
NEC-richtlijn	National Emission Cellings, oftewel Nationaal emissieplafond; EU-afspraak ter beperking van de uitstoot van verzurende en luchtverontreinigende stoffen NOX, SO_2, PM2,5, NH_3 en VOS
Nutriënten	Voedingsstoffen; natuurlijke bestanddelen die onontbeerlijk zijn voor de groei en ontwikkeling van organismen (mensen, planten en dieren)
OV	Openbaar Vervoer
OV-knooppunten	Openbaarvervoersknooppunten
PAS	Programma Aanpak Stikstof
Ruimtelijke kwaliteit	Ruimtelijke kwaliteit is de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (bij het maken van keuzes voor nieuwe ontwikkelingen)
Transitie	Structurele verandering als resultaat van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Verdroging	Verschijnsel waarbij de waterspiegel in het grondwater daalt ten opzichte van het natuurlijke niveau
(Verkeers)modaliteiten	Vervoerswijze, zoals auto, trein, fiets, lopen, vaartuig, vliegtuig

Colofon

Kernteam:
David Bosch, Ton Bossink, André van Eijk, Michiel de Graef, Bart van Leeuwen, Imre de Roo, Joke Schaap, Chantal Schoen, Jethro Steijvers, Jurjen Tjarks

Projectgroep:
Jeanot van Belkom, Lutine de Boer, (Gemeente Alkmaar), Marisse Boegheim (Waternet namens de Waterschappen Amstel, Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier en Rijnland), Lieve van den Boogaard, Michael Braam, Tessie Dijkers, Gerda Dinkelman, Mark Eker, Peter Graven, Hans Groot, Geert Haenen, Peter Harmsen (Rijkswaterstaat), Mira Heesakkers, Delia Hofman, Karin van Hoof, Mirjam Iding, Nils Klopper, Rianne Klein Koerkamp (gemeente Hollands Kroon), Sacha Maarschall, Myra van Munster (gemeente Hollands Kroon) Harry van der Pijl, Gideon Ravesteijn, Edwin Rem, Anne de Rooij, Sanne Ruijs, Robert Sabée, Ienke Verhoeff, Paul Visser (gemeente Hollands Kroon), Erik Vos (Gemeente Hoorn), Koos van Zanen (gemeente Amsterdam), Christiaan van Zanten (regio Gooi- en Vechtstreek)

Met dank aan:
Iedereen die heeft bijgedragen vanuit provincie, medeoverheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, wetenschap

Alle Noord-Hollanders en andere geïnteresseerden die aan ons panelonderzoek hebben meegedaan en die ons volgen en actief zijn op onze Facebook-pagina JouwNoord-Holland.nl

Fotografie: Theo Baart

Vastgesteld door Provinciale Staten op 19 november 2018

2050

AANGENOMEN

A36/12-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

GROENLINKS

SP

Amendement: Meer ambitie bij stimuleren biodiversiteit

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 november 2018, te Haarlem, ter behandeling van Omgevingsvisie NH2050;

constaterende dat:

- de Omgevingsvisie NH2050 als ambitie heeft om de biodiversiteit te laten toenemen;

- in de tekst verschillende definities van het begrip 'natuurinclusief' worden gehanteerd;

- meer biodiversiteit noodzakelijk is voor een toekomstbestendige landbouw;

- er op dit moment nog steeds een afname is van de biodiversiteit in landbouwgebieden;

besluiten:

de tekst behorende bij ontwikkelprincipe 2:

"Bij alle ontwikkelingen is er in potentie ruimte voor biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied kan bestaan uit terugdringing van emissies, nutriëntenmanagement (om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen tegen te gaan), circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

te wijzigen in:

"Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. (...) Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van ~~[illegible]~~ natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie."

ANGENOMEN A44 / 12-11-2018

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

ChristenUnie SGP

Amendement Omgevingsvisie: Vaststelling programma's
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De tekst van paragraaf Programma's, luidende "Een programma wordt door CS vastgesteld. Het dient ter operationalisering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie . Het is enerzijds een beleidsdocument, namelijk uitwerking van strategische doelen uit de visie en anderzijds gericht op uitvoering in de vorm van maatregelen en concrete voornemens om die doelen te realiseren (pag. 66)" te vervangen door de volgende tekst:

"Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid, en anderzijds uitvoeringsdocumenten, met maatregelen en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS."

Toelichting
De omgevingsvisie en omgevingsverordening worden vastgesteld door PS, alsmede het beleid. De verdere uitwerking van het beleid is aan GS in goed overleg met de Staten. Terecht wordt een onderscheid gemaakt tussen beleid en uitvoering. Dat onderscheid dient beter aan te sluiten op de primaire bevoegdheidsverdeling tussen PS en GS. PS stelt het beleid vast en GS zet dat om in uitvoeringsprogramma's.
N.B. Deze wijziging heeft geen consequenties voor de interactieve wijze waarop programma's tot stand komen.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Michel Klein (CU/SGP)

AANGENOMEN A50/12-11-2018

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Amendement Omgevingsvisie: Schiphol en 50/50-verdelingsregel
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De volgende randvoorwaarde te schrappen: "Onderdeel van het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel vormt de 50/50-verdelingsregel. Die regel houdt in dat de milieuwinst die de luchtvaartsector tot 2020 heeft gerealiseerd voor 50 procent ten goede komt aan de omgeving; de overige 50 procent mag de sector gebruiken voor een verantwoorde groei van de luchthaven." (pag. 37)

Toelichting
Deze aanvullende randvoorwaarde loopt vooruit op het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel van het Rijk, en wel zonder rekening te houden met maatschappelijke kritiek op het huidige stelsel. Het is zeer de vraag of er gesproken kan worden van 'milieuwinst' als deze wat betreft geluidshinder uitgaat van berekeningen en daarbij de uitstoot van schadelijke stoffen buiten beschouwing blijven.
Het maatschappelijke en politieke debat hierover is nog lang niet uitgekristalliseerd. De paragraaf 'Programma Schiphol' (pag. 69) gaat er terecht vanuit dat de huidige afspraken nog aan bod moeten komen. Het betreft een complexe materie. Om deze redenen is het wenselijk de desbetreffende passage te schrappen.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
Anna de Groot (SP)
Linda Vermaas (PvdD)

A51/12-11-2018

AANGENOMEN

Amendement Omgevingsvisie: Uitwerking landschappelijk regimes
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 12 en 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH 2050, agendapunt 10

besluiten:
De passage op pag. 67, laatste bolletje, die begint met 'De uitwerking' en eindigt met 'uitgewerkt.' als volgt te wijzigen:

" De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, *alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur)landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen."*

Toelichting
Nu er niet voor gekozen is om in de Omgevingsvisie de karakteristieke landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes te benoemen en te beschrijven, moet klip en klaar worden vastgelegd dat dat zal gebeuren in de Omgevingsverordening. Dan wordt tevens beoordeeld of voor bepaalde gebieden, zoals het voormalige Landschap Laag Holland, gebruik gemaakt wordt van het instrument van aanwijzing van bijzondere provinciale landschappen ex artikel 1.12, lid 3 van de Wet Natuurbescherming.

De Statenleden

Fred Kramer (GroenLinks)
.....

A55/12-11-2018

ChristenUnie SGP D66 CDA

VVD Noord-Holland Statenfractie PvdA Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland

AANGENOMEN

Amendement "Aantal landschapsregimes"

Betreft agendapunt 10: Vaststelling Omgevingsvisie NH2050 (VD-72)

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 19 november 2018 te Haarlem, ter behandeling van VD-72, de Omgevingsvisie NH2050;

besluiten in het ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemde voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:

", met dien verstande dat in de navolgende tekst op pagina 20 van de Omgevingsvisie

'We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. ***In principe onderkennen we twee soorten gebieden.*** *In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt.* ***Deze benaderingswijze betekent een eenvoudig landschappelijk regime met twee soorten gebieden.***
Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.'

de vetgedrukte zinnen worden vervangen door de respectievelijk:

'We onderkennen verschillende soorten gebieden.'

en

'Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes.'

en gaan over tot de orde van de dag.

Michel Klein ChristenUnie-SGP	Amélie Strens D66	Wilma van Andel CDA	Jerry Kramer VVD	Nico Papineau Salm PvdA

Linda Vermaas
Partij voor de Dieren

Toelichting

De tekst in het Eindconcept Omgevingsvisie kon suggereren dat de provincie in de toekomst slechts twee landschappelijke beschermingsregimes wil hanteren. In meerdere inspraakreacties is de zorg geuit dat dit de consequentie kan hebben dat een aantal beschermwaardige gebieden daardoor niet meer voldoende kan worden beschermd of dat er in te veel gebieden helemaal geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn. Bovenstaande wijziging maakt duidelijk dat de vereenvoudiging van het landschappelijk beleid niet betekent dat er slechts twee regimes zullen worden gehanteerd. Ook met een vereenvoudigd beleid zal het mogelijk zijn om rekening te houden met de verschillende landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten van de verschillende gebieden.

ChristenUnie SGP | Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland | SP | GROEN LINKS

Amendement Monitoring en beleidsaanpassing A57 gewijzigd / 12-11-2018

AANGENOMEN

Betreft agendapunt 10 (Omgevingsvisie NH 2050)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 19 november 2018, ter behandeling van de Omgevingsvisie NH2050 (VD-72),

besluiten in ontwerpbesluit behorende bij bovengenoemd voordracht het tweede besluit als volgt aan te vullen:

met dien verstande dat de navolgende tekst op bladzijde 64:

"Als we vinden dat onze ambities onvoldoende waargemaakt zijn, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan zullen we ons er hard voor maken dat de uitvoering van de acties versterkt wordt."

wordt gewijzigd in:

"Als uit de monitoring blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken hoe de ambities wel gehaald kunnen worden en veranderen zo nodig van rol en instrumenten."

en gaan over tot de orde van de dag,

Michel Klein	Linda Vermaas	Anna de Groot	Fred Kramer
ChristenUnie-SGP	PvdD	SP	GroenLinks

Toelichting

De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus. Wanneer uit de monitoring blijkt dat de voortgang van de realisatie van de ambities onvoldoende is, dient het beleid te worden aangepast. Dit amendement maakt duidelijk dat het niet alleen gaat om het versterken van de uitvoering van de reeds ingezette acties, maar dat het ook noodzakelijk is te onderzoeken hoe de ambities wel of beter gehaald kunnen worden. De nieuwe tekst is in lijn met de één van de drie hoofdadviezen van de commissie m.e.r. en tevens consistent met de tekst onder "Werkwijze" op pagina 65. Tevens maakt dit amendement duidelijker dat het verwachte effect van de ingezette beleid de basis is voor het heroverwegen van beleid, en niet de huidige staat.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 27 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. S. Klitsie
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144569
klitsies@noord-holland.nl

Verzenddatum
27 SEP. 2018

Kenmerk
1098362/1126375

Uw kenmerk

Betreft: Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, inclusief bijlagen, over het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

3 bijlagen:

1. Voordracht
2. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
3. Nota van beantwoording Natuurbeheerplan 2019

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

PROGRAMMA NATUURONTWIKKELING 2019-2023

(waarin opgenomen: Natuurbeheerplan 2019 in de zin van artikel 1.3 SVNL)

Vast te stellen door Provinciale Staten van Noord-Holland
op 12 november 2018

Inhoud

1. Waarom een Programma Natuurontwikkeling? 2

1.1. Inleiding 2
1.2. Kansen en bedreigingen 2
1.3. Investeren in kwantiteit én kwaliteit 3
1.4. Regionale aanpak en combinatie van functies 4
1.5. Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling 4

2. Natuurontwikkeling 5

2.1. Europees en nationaal beleid 5
2.2. Biodiversiteit in Noord-Holland 5
2.3. Het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen en Natura 2000-gebieden 6
2.4. Voortgang realisatie NNN 7
2.5. Actieve soortenbescherming 8
2.6. Recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen 9
2.7. Nationale Parken 9

3. Grond 10

3.1. Inleiding: transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid 10
3.2. Instrumenten 10
3.2.1. Grondverwerving, kavelruil en bedrijfsverplaatsing 10
3.2.2. Zelfrealisatie: subsidie voor functieverandering en inrichting (SKNL-regeling) 10
3.2.3. Volledige schadeloosstelling, onteigening en ontpachting 11
3.2.4. Nieuwe partners 12
3.3. Provinciaal grondbezit 12
3.3.1. Natuurvriendelijk beheer van provinciaal grondbezit 12
3.3.2. Verkoop van provinciale gronden 12

4. Beheer 13

4.1. Visie op beheer 13
4.2. Subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer 13
4.3. Kaartmateriaal Natuurbeheerplan 14
4.4. Beschrijving van leefgebieden 15
4.4.1. Beheer van het Natuurnetwerk Nederland 15
4.4.2. Beheer van landschapselementen 15
4.4.3. Beheer buiten het NNN: agrarisch natuur- en landschapsbeheer 15
4.5. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven 17
4.6. Beheer door recreatieschappen 18

5. Overzicht programma's en projecten 19

6. Financiën 26

6.1. Inleiding 26
6.2. Programma's en projecten: lasten 26
6.2.1. Programma's en projecten per regio 26
6.2.2. Programma natuurherstelmaatregelen Natura 2000-gebieden / PAS 29
6.2.3. Uitvoeringsregelingen 29
6.2.4. Doorkijk afronding NNN 30
6.2.5. Totaaloverzicht lasten programma's en projecten 31
6.3. Programma's en projecten: dekking 31
6.4. Beheer: lasten 32
6.5. Beheer: dekking 34

7. Kaarten 35

1. Waarom een Programma Natuurontwikkeling?

1.1. Inleiding

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door onze grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer. Deze landschappen zijn van internationale betekenis: in Noord-Holland liggen maar liefst negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier werelderfgoederen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel bewoners als de overheid zich al ruim een eeuw inspannen om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten.

Dit Programma Natuurontwikkeling is één van de uitvoeringsprogramma's onder de provinciale Omgevingsvisie. In dit programma beschrijven we welke fysieke projecten wij uitvoeren om de biodiversiteit in Noord-Hollland te vergroten en onze natuur- en cultuurlandschappen beleefbaar te maken voor bewoners en bezoekers van onze provincie. Dit doen wij om een aantal redenen. Allereerst vanwege de *intrinsieke waarde* van natuur. Elk levend wezen heeft een unieke waarde die bescherming verdient. Het belang van biologische diversiteit is onder andere vastgelegd in het *verdrag van Rio de Janeiro* uit 1992, dat door liefst 195 landen is ondertekend. Datzelfde verdrag bekijkt biodiversiteit echter ook vanuit een andere invalshoek: die van haar *gebruikswaarde* voor de mens. De natuur biedt ons grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame bosbouw en het afvangen van CO_2 door bladgroen zijn hiervan aansprekende voorbeelden. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, hetgeen bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat. Ten slotte hebben natuur en landschap *belevingswaarde*: mensen vinden er ruimte voor rust en ontspanning, zijn gezonder en herstellen sneller na ziekte als ze regelmatig in een groene omgeving vertoeven.

1.2. Kansen en bedreigingen

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd, ook in Noord-Holland, onder druk. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Gelukkig begint het beleid voor herstel van de biodiversiteit, dat enkele decennia geleden is ingezet, zijn vruchten af te werpen. Het *Planbureau voor de Leefomgeving* rapporteerde in 2016 dat de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Nederland is gestopt.[1] In onze provinciale rapportage *Biodiversiteit in Noord-Holland* was dezelfde trend zichtbaar.[2] We zijn trots dat een aantal kwetsbare soorten in Noord-Holland is teruggekeerd of hun populatie weer groeit, zoals de slechtvalk, lepelaar, ooievaar, raaf, boommarter en eekhoorn. Onze investeringen hebben ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming en de ontwikkeling van prachtige landschappen, zoals de veenweidegebieden, de Gooise bossen en heiden en een nieuw duinlandschap bij de versterkte Hondsbossche Zeewering. We zien bovendien dat zowel Noord-Hollanders als bezoekers onze natuurgebieden en landschappen steeds beter weten te vinden om er hun vrije tijd door te brengen.

Desalniettemin voldoet Nederland nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden.[3] Om deze reden blijven wij werken aan het beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van deze groenstructuur, waarbinnen ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en recreatiegebieden zijn gelegen. Tegelijkertijd biedt het NNN ruimte voor vrijetijdsbesteding en vergroten we de beleefbaarheid ervan, onder andere door aanleg van recreatieve routes en voorzieningen. Echter, ook buiten het NNN ligt een grote opgave voor vergroening van de agrarische productie en het stedelijk gebied. Hieraan

1. Planbureau voor de Leefomgeving (2016). *Balans voor de Leefomgeving 2016.* PBL, Den Haag.
2. Provincie Noord-Holland (2017). *Biodiversiteit in Noord-Holland.* Provincie Noord-Holland, Haarlem.
3. European Environmental Agency (2015). *State of nature in the EU. Results from reporting under the nature directives 2007-2012. EEA Technical report No 2/2015.* EEA, Copenhagen.

werken we door het agrarisch natuur- en landschapsbeheer te stimuleren, onze Aanpak Groen Kapitaal en ons programma Natuurinclusieve landbouw – dat uitstekend past binnen de *visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden'* van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarin het bevorderen van de 'kringlooplandbouw' centraal staat. Daarnaast willen we in het komende jaar een groen investeringsprogramma voor de Metropoolregio Amsterdam voorbereiden, om zodoende een groene component toe te voegen aan de aanzienlijke ambities voor woningbouw, infrastructuur en energietransitie in deze regio.

We staan er niet alleen voor. Bij de ontwikkeling en de uitvoering van ons beleid en onze projecten werken wij samen met bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. In Noord-Holland zijn duizenden vrijwilligers actief in het beheer van natuur en landschap, milieu- en natuureducatie of in lokale of regionale initiatieven. Al deze 'partners in het veld' zijn wij dankbaar voor hun betrokkenheid, ideeën en kennis. Hun werk heeft een grote betekenis voor de bescherming en ontwikkeling van de biodiversiteit en landschappen in Noord-Holland. Daarom blijven wij dit ondersteunen met het programma Betrekken bij Groen en de Aanpak Groen Kapitaal.

1.3. Investeren in kwantiteit én kwaliteit

Wij investeren zowel in de *kwantiteit* als de *kwaliteit* van de Noord-Hollandse natuur. In Noord-Holland werken wij onverminderd voort aan de afronding van het NNN. Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013 is 2.500 hectare nieuw NNN gerealiseerd. In totaal is inmiddels zo'n 50.600 hectare gerealiseerd; er resteert nog een opgave van 5.800 hectare. Moeilijker in hectares uit te drukken, maar minstens zo belangrijk, is de verbetering van de natuurkwaliteit in bestaande natuurgebieden. Dit doen wij door het tegengaan van verdroging en de effecten van stikstof- en fosfaatemissies en verbetering van de waterkwaliteit, onder andere via een programma van herstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden en door subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer. Het Naardermeer is een mooi voorbeeld van een gebied waar kwantiteit en kwaliteit hand-in-hand gaan. Hier werken wij aan de realisatie van de NNN-restantopgave in de 'schil' rond het Naardermeer, waarna het waterpeil in het gehele natuurgebied kan worden verhoogd. Dit leidt tot een aanzienlijke verbetering van de natuurkwaliteit. Ook blijven we investeren in de aanleg van natuurbruggen en faunapassages op plaatsen waar infrastructuur een barrière vormt, en gaan we investeren in actieve soortenbescherming (zie paragraaf 2.5). Ten slotte hebben we in 2018 een zorgvuldige beschrijving gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en de natuurverbindingen (zie paragraaf 2.3). Hiermee kunnen we ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen. Een overzicht van onze inspanningen vindt u in de figuur 'Groen in één oogopslag' (fig. 1).

Figuur 1. Groen in één oogopslag

1.4. Regionale aanpak en combinatie van functies

Groene projecten dragen vaak bij aan het realiseren van andere opgaven, zoals klimaatadaptatie, energietransitie, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, landschapsbescherming en natuurinclusieve landbouw. In 2018 hebben Provinciale Staten aanvullende middelen vrijgemaakt voor afronding van het NNN; bij de inzet van deze middelen zullen steeds dergelijke combinaties worden gezocht. Een regionale aanpak, waarbij meerdere opgaven gecombineerd worden, helpt hierbij. Het *programma Oostelijke Vechtplassen* bewijst het succes van deze aanpak; in dit programma werken 21 partijen samen om het Vechtplassengebied een kwaliteitsimpuls te geven. Er wordt gewerkt aan de realisatie van 800 hectare NNN, het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, het behouden en verbeteren van Natura 2000-leefgebieden, de aanleg van recreatieve verbindingen, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het transformeren van de watersportsector. Ook het programma Bodemdaling veenweidegebieden kent een dergelijke regionale aanpak, waarbij de thema's water, natuur, landbouw en landschap samenkomen. Ook onze partners hanteren een regionale aanpak, zoals blijkt uit het initiatief *Amsterdam Wetlands*, waar de terreinbeherende organisaties Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer de handen ineen hebben geslagen voor de verdere ontwikkeling van het veenweidegebied ten noorden van Amsterdam. Wij zien goede mogelijkheden om dit initiatief te verbinden met het recent gepresenteerde manifest *Landbouw en landschap in de Metropoolregio Amsterdam* van LTO-Noord. Daarom spannen wij ons in financiering voor nieuwe initiatieven in het veenweidegebied beschikbaar te krijgen via het Interbestuurlijk Programma, dat door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt gecoördineerd. Ten slotte verkennen wij met onze partners in de Metropoolregio Amsterdam hoe wij de grote ruimtelijke uitdagingen in dit gebied, kunnen koppelen aan een hiervoor reeds genoemd groen investeringsprogramma.

1.5. Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling

Dit is het eerste Programma Natuurontwikkeling: een nieuw uitvoeringsprogramma onder de provinciale Omgevingsvisie. Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het 'groene grondbeleid', dat een plaats krijgt onder de Vijfde Nota Grondbeleid. Met het PNO brengen wij de grote samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking, en geven we een samenhangend overzicht van de instrumenten die wij hiervoor inzetten. Het PNO wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

In artikel 1.3 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL) staat dat Provinciale Staten een Natuurbeheerplan vaststellen. Dat gebeurt, met ingang van dit jaar, eveneens via dit PNO. De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten. Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Op grond van deze procedure had een ieder de mogelijkheid om in de periode van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 schriftelijk of mondeling een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natuurbeheerplan. De ingediende zienswijzen zijn in een nota van beantwoording voorzien van een reactie van Gedeputeerde Staten en worden door Provinciale Staten betrokken bij hun besluitvorming. Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank te Haarlem.

2. Natuurontwikkeling

2.1. Europees en nationaal beleid

Europese verdragen en richtlijnen vormen de basis voor het nationale beleid voor natuur, water en milieu. De *Vogelrichtlijn* (1979) en de *Habitatrichtlijn* (1992) beschermen planten en dieren en hun leefgebieden. Op basis van deze richtlijnen wijst de minister, via de Wet natuurbescherming, Natura 2000-gebieden aan, die tezamen een Europees ecologisch netwerk vormen. Voor elk van deze gebieden beschrijft een beheerplan hoe de leefgebieden en soorten worden beschermd en welke herstelmaatregelen worden uitgevoerd om de natuurdoelen te halen. De doelstelling van de *Kaderrichtlijn Water* (KRW, 2000) is dat uiterlijk in 2027 de waterkwaliteit – zowel grond- als oppervlaktewater – op orde is, zowel in chemisch (schoon), als ecologisch (gezond) opzicht. De *Nitraatrichtlijn* (1991) richt zich eveneens op de verbetering van de waterkwaliteit, door de beperking van nitraten (dierlijke mest en stikstofkunstmest) uit agrarische bronnen. Ten slotte formuleert het *Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020* doelen voor de verduurzaming en vergroening van de agrarische sector. De uitvoering – bijvoorbeeld het agrarisch natuurbeheer – krijgt gestalte via het *Platteland-sontwikkelingsprogramma (POP3)*, dat mede wordt gefinancierd door provincies, waterschappen en het Rijk.

Het Rijk decentraliseerde het natuur- en landschapsbeleid in 2011 (*Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur*) en 2013 (*Natuurpact*) aan de provincies. Het Rijk blijft echter de wettelijke kaders stellen in (onder andere) de Wet ruimtelijke ordening en de Wet natuurbescherming. Ook rapporteert het Rijk aan de Europese Commissie over de uitvoering van de Europese richtlijnen. Haar eigen rol na de decentralisatie beschrijft het Rijk in de "*Rijksnatuurvisie 2014, Natuurlijk verder*", die benadrukt dat natuur een plaats heeft midden in de samenleving en zich niet enkel beperkt tot natuurgebieden. Een uitwerking hiervan zijn de inspanningen van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om landbouw en natuurbescherming te verbinden, via *kringlooplandbouw* en *weidevogelbescherming*.

2.2. Biodiversiteit in Noord-Holland

Het provinciale natuurbeleid draait om bescherming en vergroting van de biodiversiteit. Voor een definitie van dit begrip volgen wij de internationaal geaccepteerde definitie uit het Verdrag van Rio de Janeiro: biodiversiteit is "de variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen". Om de ontwikkeling van de biodiversiteit en het effect van onze inspanningen te volgen, houden we voortdurend een vinger aan de pols door een provinciebrede natuurmonitoring. Deze monitoring is landelijk uniform afgesproken in de *Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS*, zodat de resultaten vergelijkbaar zijn en provincies en beheerders van elkaar kunnen leren. De beheerders voeren de monitoring grotendeels uit; de resultaten delen zij met elkaar en met de provincies, die ze vervolgens ook gebruiken voor rapportages aan het Rijk en de Europese Commissie.

Naast de provinciebrede natuurmonitoring kijken we ook naar specifieke soorten en soortgroepen, zoals kleine zoogdieren, vlinders en libellen, vogels, planten, vleermuizen, amfibieën en reptielen. Dit gebeurt via het *Netwerk Ecologische Monitoring*, een samenwerkingsverband van onder andere het Rijk, provincies, het Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze gegevens zijn veelal afkomstig van vrijwillige waarnemers, die worden begeleid door soortenbeschermingsorganisaties zoals de Vlinderstichting, SOVON, RAVON en de Zoogdiervereniging. Deze gegevens, en ook losse waarnemingen van plant- of diersoorten, worden centraal verzameld in de *Nationale Databank Flora en Fauna*. Op basis hiervan kan het Centraal Bureau voor de Statistiek de zgn. *Living Planet Index* uitrekenen; de ruggengraat van de provinciale rapportage *Biodiversiteit in Noord-Holland*. Deze rapportage is voor het eerst in 2017 gepubliceerd. Wij zijn voornemens deze rapportage eens per twee jaar uit te brengen.

Vanzelfsprekend houden we nauwlettend in het oog welke nieuwe (technische) ontwikkelingen ons kunnen helpen bij de uitvoering van monitoring. Zo werken we sinds 2018 voor de inventarisatie van noordse woelmuizen met *eDNA*-analyses en werken we samen met onderzoeksinstituten bij het inzetten van drones en *remote sensing* om de kwaliteit van duinvegetaties te volgen. Overigens blijft, naast alle technische mogelijkheden, de inzet van de vele vrijwilligers van onmisbaar belang. Zo kunnen geïnteresseerden via de website *www.wildspotter.nl* helpen om videobeelden te analyseren. Op deze manier is bijvoorbeeld ontdekt dat de natuurverbinding Naardermeer-Ankeveen inmiddels door de otter wordt gebruikt, en zijn kleine plevieren gesignaleerd bij de ecologische stapsteen nabij het Amsterdam-Rijnkanaal!

2.3. Het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen en Natura 2000-gebieden

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de nationaal samenhangende structuur van te beschermen en te ontwikkelen natuurgebieden. Het NNN heeft meerdere functies: het is een ecologisch netwerk, draagt bij aan waterberging, het tegengaan van bodemdaling en vormt tegelijkertijd het grootste recreatiegebied van Nederland. Op sommige plaatsen is deze structuur ecologisch hoogwaardig, op andere plaatsen meer gericht op vrijetijdsbesteding. Het Twiske is een mooi voorbeeld dat ecologische en recreatieve functies goed kunnen samengaan: het gebied is aangewezen als NNN en Natura 2000-gebied, maar ook een recreatiegebied dat in 2016 ruim 1,2 miljoen bezoekers trok. Diezelfde combinatie van functies zien we ook in het Noord-Hollandse duingebied en de Gooise bossen en heidevelden. Uit evaluaties blijkt dat de gedachte achter het NNN, het verbinden van leefgebieden voor soorten, effectief is om de biodiversiteit te behouden en te herstellen.[4] Wij willen dus zorgvuldig omspringen met het NNN; afronding ervan is noodzakelijk om deze volwaardig te laten functioneren.

Ook natuurverbindingen zijn onmisbaar voor het volwaardig functioneren van het NNN. Veel natuurgebieden zijn te klein om te kunnen dienen als volwaardig leefgebied voor soorten. Natuurbruggen, natuurlijke oevers, plas-dras-bermen en faunapassages verbinden afzonderlijke natuurgebieden en vergroten het leefgebied. In gebieden met minder ecologisch potentieel vormen ze bovendien de groen-blauwe dooradering van het landschap en zijn ze een bron van biodiversiteit. We koppelen onze inzet voor de aanleg van natuurverbindingen zoveel mogelijk aan infrastructurele en recreatieve maatregelen, bijvoorbeeld bij aanleg en onderhoud van provinciale wegen, omdat zo werk-met-werk gemaakt kan worden. Daarnaast monitoren we het effect van natuurverbindingen. Dat geldt voor alle natuurbruggen die we realiseren, maar ook faunatunnels worden vaak met camera's uitgerust om te zien of dieren er gebruik van maken. Voor het meten van de effecten van het natuurvriendelijk bermbeheer wordt momenteel een monitoringmethodiek ontwikkeld.

De aanwijzing ('begrenzing') van NNN-gebieden, de natuurverbindingen en het weidevogelleefgebied en de planologische bescherming ervan, verloopt via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). De artikelen 19 (NNN en natuurverbindingen) en 25 (weidevogelleefgebied) van de PRV bepalen dat ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden die zorgen voor een negatief effect op de 'wezenlijke kenmerken en waarden', niet zijn toegestaan. Hierop is een uitzondering mogelijk als de ontwikkeling een groot openbaar belang dient, er geen reële alternatieven zijn en de negatieve effecten op de natuurwaarden worden beperkt (mitigatie) en gecompenseerd. De afgesproken natuurcompensatie wordt vastgelegd in een compensatieplan en de provincie en de initiatiefnemer van de ruimtelijke ontwikkeling sluiten een compensatieovereenkomst. De reeds afgesproken natuurcompensatie-projecten staan in dit Programma Natuurontwikkeling, zodat wij de voortgang ervan goed kunnen volgen. Voor het uitvoeren van activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden, die tot significant negatieve effecten kunnen leiden, is bovendien een vergunning nodig.

In 2018 hebben we een zorgvuldige beschrijving gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en de natuurverbindingen. Hiermee kunnen we ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen. Deze beschrijvingen worden opgenomen in de PRV. Bij de beschrijving van deze wezenlijke kenmerken en waarden is gedetailleerd naar alle

4. Planbureau voor de Leefomgeving (2016). *Balans voor de Leefomgeving 2016.* PBL, Den Haag.

Noord-Hollandse natuurgebieden gekeken. Naar aanleiding hiervan zullen wij in 2019 diverse kansen trachten te verzilveren. Het gaat om diverse mogelijke aanpassingen van de NNN-begrenzing (bij Schagerwad, de natuurreservaten rond Kolhorn en de Koopmanspolder bij Medemblik); aanpassing van beheertypen of ambitietypen (bij Wieringen, nabij de Koopmanspolder, bij het Waarderhout in Heerhugowaard en bij het Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Zwaansmeer en Dorregeesterpolder) en kansen voor de realisatie van natuurverbindingen. Met name dit laatste onderwerp kan in 2019 tot nieuwe natuurontwikkelingsprojecten leiden.

Naast de kwantitatieve doelstelling om het NNN af te ronden, werken we aan kwaliteitsverbetering in de bestaande Natura 2000- en NNN-gebieden. In de Natura 2000-gebieden voeren de beheerders natuurherstelmaatregelen uit, om de natuurdoelen in deze gebieden te realiseren. De meeste herstelmaatregelen worden getroffen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), zoals baggeren, het verwijderen van de bovengrond, maaien en bomenkap ten gunste van verstuiving in de duinen. Daarnaast biedt de SKNL-regeling de mogelijkheid om de kwaliteit van natuurgebieden te verbeteren (zie paragraaf 3.2.2).

2.4. Voortgang realisatie NNN

In Noord-Holland is 56.400 hectare begrensd als NNN (stand per 1 januari 2018, zie tabel 1), waarvan 50.600 hectare (bijna 90%) is gerealiseerd. De restantopgave is dus nog 5.800 hectare, waarvan 1.600 hectare reeds is verworven, maar nog niet ingericht. De overige 4.200 hectare is nog niet verworven en nog niet ingericht. Wij beschouwen het NNN als voltooid wanneer alle als zodanig aangewezen gronden zijn ingericht en worden beheerd conform de doelstellingen in de ambitiekaart.

In tabel 1 is te zien dat, sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013:

- de omvang van het NNN ('planologisch begrensd oppervlakte') met ongeveer 1.200 hectare is toegenomen, van circa 55.200 hectare naar 56.400 hectare. Dit is vrijwel overal het gevolg van het begrenzen van reeds bestaande natuurgebieden die nog geen NNN waren. Zo zorgen we voor planologische bescherming van deze gebieden en kan de beheerder een subsidie voor natuurbeheer aanvragen. Het gaat hier doorgaans dus niet om 'nieuwe natuurgebieden', maar om natuurgebieden die er al waren en voorheen nog niet in het NNN waren opgenomen;
- ongeveer 2.500 hectare begrensde NNN daadwerkelijk is gerealiseerd als natuurgebied, als gevolg van natuurontwikkelingsprojecten;
- de restantopgave, als gevolg hiervan, met ruim 1.300 hectare is afgenomen: van 7.100 hectare naar 5.800 hectare.

PMG/PNO	Begrensd NNN	Gerealiseerd NNN	Nog te realiseren NNN
2014-2018	55.200 ha	48.100 ha	7.100 ha (waarvan nog 4.300 ha te verwerven)
2015-2019	55.500 ha	48.350 ha	7.150 ha (waarvan nog 4.250 ha te verwerven)
2016-2020	55.850 ha	49.050 ha	6.800 ha (waarvan nog 4.900 ha te verwerven)
2017-2021	56.250 ha	50.150 ha	6.100 ha (waarvan nog 4.365 ha te verwerven)
2018-2022	56.300 ha	50.400 ha	5.900 ha (waarvan nog 4.300 ha te verwerven)
2019-2023	56.400 ha	50.600 ha	5.800 ha (waarvan nog 4.200 ha te verwerven)

Tabel 1. Realisatie NNN sinds 2014; peildatum 1 januari 2018. In de tabel kunnen cijfermatige wijzigingen optreden, omdat de methode om de realisatie en de restantopgave te berekenen steeds verder wordt verfijnd.

Binnen het NNN zijn nog twee zogenoemde 'zoekgebieden' begrensd, in de Horstermeerpolder (76 hectare) nabij Ankeveen en nabij de Bovenlanden bij Aalsmeer (14,6 hectare). In deze gebieden moet nog een concrete NNN-begrenzing plaatsvinden, die zal voortvloeien uit een gebiedsproces dat nog loopt.

In ons coalitieakkoord hebben wij de doelstelling geformuleerd om jaarlijks 250 hectare nieuw NNN te realiseren. In dit Programma Natuurontwikkeling rapporteren wij over de voortgang. In 2017 is de gerealiseerde NNN toegenomen met 224 hectare. Enkele aansprekende resultaten zijn:

- de realisatie van de projecten Vliegveld Bergen (83 hectare), Holendrechterpolder en natuurcompensatie nabij Diemen (25 hectare);
- de afronding van enkele kleinere projecten, zoals de omvorming van het Vafamil-terrein bij Bloemendaal (5 hectare), project Waterrijk bij Bakkum (3,2 hectare) en Roggesloot bij Dorpszicht op Texel (11 hectare);
- door functieverandering via de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2) hebben particuliere grondeigenaren, maar bijvoorbeeld ook Staatsbosbeheer, circa 130 hectare nieuw NNN gerealiseerd;
- de projecten Wijde Blik, Tuinen van West en verbindingszone Amsterdamse Bos dragen door kwaliteitsverbetering bij aan een hogere biodiversiteit.

Wij werken aan de NNN-restantopgave door deze 'onder te brengen' in programma's en projecten. De programma's en projecten waaraan wij momenteel werken, zijn opgenomen in dit Programma Natuurontwikkeling (zie hoofdstuk 5). Als lopende projecten worden afgerond, ontstaat ruimte voor het starten van nieuwe projecten. Op dit moment richten wij ons voornamelijk op afronding van het NNN op Texel en in de Gooi & Vechtstreek. Het volgende speerpunt zal zijn om de restantopgave in het veenweidegebied van Laag Holland (circa 1.900 hectare) aan te pakken. Op dit moment is de volgende NNN-realisatie in projecten geprognosticeerd (tabel 2). Hierbij moet worden aangetekend dat in de jaren 2021-2023 nog slechts een beperkt aantal projecten is geprogrammeerd, waardoor de realisatie lager lijkt. De komende jaren zullen deze projecten alsnog worden geprogrammeerd.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024-2027
Realisatie nieuw NNN	283 ha	186 ha	60 ha	84 ha	90 ha	1796 ha

Tabel 2. Prognose NNN-realisatie.

Ons streven is het NNN in 2027 af te ronden. Hoewel wij sinds de decentralisatie van het natuurbeleid slagen in onze ambitie om jaarlijks gemiddeld 250 hectare nieuw NNN te realiseren, zal dit niet voldoende zijn om de restantopgave in de komende negen jaar te realiseren. Dat betekent dat het tempo omhoog zal moeten. Hiertoe zijn inmiddels meerdere acties in gang gezet, zoals het vrijmaken van aanvullende middelen, de start van een integraal programma in de Oostelijke Vechtplassen en het inzetten van het instrument van volledige schadeloosstelling/onteigening nabij het Naardermeer en in de Vechtplassen. Ook zal in 2019 een aantal nieuwe grond-instrumenten worden ingezet (zie hoofdstuk 3). In aanvulling hierop voeren wij in 2019 een optimalisatie van de NNN-begrenzing uit, om te verkennen dit kan leiden tot het verzilveren van kansen respectievelijk het stoppen van onze inspanningen in gebieden waar NNN-realisatie niet langer realistisch of ecologisch zinvol moet worden geacht. De randvoorwaarden van deze optimalisatie zullen in het voorjaar van 2019 worden vastgesteld.

2.5. Actieve soortenbescherming

Met de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming zijn de provincies ook verantwoordelijk geworden voor actieve soortenbescherming: het nemen van maatregelen voor het behoud en herstel van Europees en internationaal beschermde soorten en zgn. 'rode-lijstsoorten' en hun leefgebied. Noord-Holland kent vele van deze bijzondere soorten. Wij spannen ons al jaren in voor soortenbescherming door onze werkzaamheden in het NNN, Natura 2000-gebieden en het (agrarisch) natuurbeheer. Desalniettemin zijn er nog soorten die zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Gelet op de nieuwe taak die de Wet natuurbescherming ons geeft, verkennen wij op welke wijze wij deze soorten een steuntje in de rug kunnen geven. Wij geven daarbij prioriteit aan soorten waarvan een relatief groot deel van de Nederlandse populatie zich voortplant of overwintert binnen onze provincie en waarvoor wij nog geen bestaand beschermingsbeleid hebben. Ook zullen wij bepalen over welke soorten de nu beschikbare kennis niet toereikend is om gerichte maatregelen te kunnen nemen en zullen wij hier onderzoek naar (laten) verrichten. Ten slotte verkennen wij

hoe wij initiatieven van particulieren en vrijwilligersorganisaties kunnen ondersteunen. Vanzelfsprekend verrichten wij deze verkenning in nauw overleg met terreinbeherende organisaties en soortenbeschermingsorganisaties. In het Programma Natuurontwikkeling 2020-2024 beschrijven wij de resultaten van deze verkenning en onze vervolgacties.

2.6. Recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen

Wij willen de toegankelijkheid van de provinciale natuurgebieden en landschappen verbeteren. Dit doen wij met een subsidieregeling voor de realisatie van een *wandelnetwerk* en *toeristische overstappunten (TOP's)*. TOP's vormen een herkenbare entree van het landelijk gebied; ze bieden voorzieningen en informatie voor recreanten. De voltooiing van het provinciale wandelnetwerk – een laatste uitbreiding van ongeveer 2.000 kilometer – is voorzien in de komende jaren. In 2018 is een aanvraag van de regio West-Friesland voor 500 kilometer ontvangen, van de regio Amstelland voor 250 kilometer en is in de regio Zuid-Kennemerland gestart met de voorbereiding. Wij continueren onze bijdrage aan het aanleggen en beheren van boerenlandpaden door agrarische ondernemers, omdat deze een belangrijke bijdrage leveren aan de toegankelijkheid van het landelijk gebied. Ze bieden recreanten bovendien de mogelijkheid om het agrarisch bedrijf van nabij te ervaren. Recreatie Noord-Holland heeft de opdracht om de bestaande (ruim 110 kilometer) en nieuwe (uitgangspunt is 10-15 kilometer per jaar erbij) boerenlandpaden te beheren. Voor fietsers hebben wij het *(concept)Perspectief Fiets. De toekomst van de fiets in de provincie Noord-Holland* opgesteld, dat het basisnetwerk (utilitair en recreatief) voor de fiets omvat. Naar aanleiding van onderzoek door de Fietsersbond hebben wij middelen beschikbaar gesteld om knelpunten op te lossen.

2.7. Nationale Parken

De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen het visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. Wij beschouwen de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. Om deze reden leveren wij een structurele financiële bijdrage. Voor het overige beschouwen wij de Nationale Parken als zelfstandige organisaties, die naar eigen inzicht kunnen besluiten over hun rechtsvorm en bestuurssamenstelling. Wij zullen gebruik maken van onze bevoegdheid om nieuwe Nationale Parken bij de minister voor aanwijzing voor te dragen wanneer de meerwaarde hiervan overtuigend is aangetoond, hiervoor draagvlak bij alle betrokken partijen bestaat en er sprake is van duurzame financiering.

3. Grond

3.1. Inleiding: transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid

Grond is essentieel voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit Programma Natuurontwikkeling bevat, ter uitwerking van wet- en regelgeving en het algemene provinciale grondbeleid zoals geformuleerd in de Vijfde nota grondbeleid, een overzicht van grond-instrumenten die wij inzetten om het NNN te realiseren en de biodiversiteit te bevorderen. Ook lichten wij toe hoe wij omgaan met het eigendom, beheer en eventuele verkoop of verpachting van provinciale gronden.

Uitgangspunten van de Vijfde nota grondbeleid zijn transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid. *Transparantie* betekent in dit geval dat, wanneer sprake is van verkoop of verpachting van provinciale gronden, duidelijk kenbaar wordt gemaakt op welke wijze dat zal gebeuren en wie hiervoor in aanmerking komen. *Marktconformiteit* betekent dat wij bij verwerving, verkoop en verpachting van gronden, de marktprijs als uitgangspunt hanteren. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur. Afwijking van de marktprijs is uitzonderlijk; als dit aan de orde is motiveren wij dit zorgvuldig. *Rechtmatigheid* betekent dat wij altijd handelen volgens de geldende wet- en regelgeving.

Met de decentralisatie van het natuurbeleid is de provincie eigenaar geworden van een aanzienlijk areaal grond. In het *Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur* (2011) is afgesproken dat deze gronden worden ingezet voor de realisatie van het NNN. Dat kan gebeuren door deze gronden in te richten (wanneer ze binnen het NNN zijn gelegen), door ze in te zetten voor kavelruil of bedrijfsverplaatsing (zie paragraaf 3.2.1) of door verkoop, waarna de opbrengsten worden toegevoegd aan de Reserve Groen.

3.2. Instrumenten

3.2.1. Grondverwerving, kavelruil en bedrijfsverplaatsing

Wij voeren een actief grondbeleid, hetgeen inhoudt dat wij gronden verwerven wanneer dit bijdraagt aan de realisatie van onze beleidsdoelen. Soms betreft het gronden die binnen het NNN zijn gelegen; soms ruilgrond buiten het NNN, met het oogmerk deze te gebruiken voor kavelruil of bedrijfsverplaatsing. Onze uitvoeringsregelingen voor kavelruil en bedrijfsverplaatsing (*binnen het NNN* en *binnen het Groene-Uitweggebied*) kunnen een dergelijke ruiling ondersteunen.

Wij houden de provinciale 'koopplicht' in stand. De koopplicht houdt in dat wij garanderen gronden te verwerven die binnen het NNN zijn gelegen, wanneer deze ons tegen een marktconforme prijs worden aangeboden. In 2019 onderzoeken wij of het instrumentarium van de Wet voorkeursrecht gemeenten benut kan worden om de realisatie van het NNN te versnellen. Over de resultaten van deze verkenning rapporteren wij in het volgende Programma Natuurontwikkeling 2020-2024.

Uit een evaluatie blijkt dat de beheergrondbanken Laag Holland, Amstelscheg en Groene Uitweg weinig tot geen meerwaarde hebben gehad. Daarom zullen wij deze grondbanken afbouwen en geen nieuwe instellen. Andere, meer flexibele grondinstrumenten (zoals kavelruil, strategische grondaankopen en in voorkomende gevallen verpachtingen) die ten dienste staan van natuurontwikkeling en agrarische structuurversterking, kunnen hiervoor in de plaats komen.

3.2.2. Zelfrealisatie: subsidie voor functieverandering en inrichting (SKNL-regeling)

Realisatie van natuur kan ook plaatsvinden door de grondeigenaar zelf. In dat geval is geen verwerving nodig, maar vindt een functieverandering plaats van een agrarische functie naar een natuurfunctie. De bestemming, inrichting en het gebruik worden aangepast aan de natuurdoelen in de ambitiekaart. Dit leidt doorgaans tot een waardevermindering van de desbetreffende percelen. Deze waardevermindering vergoeden wij via de

Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Noord-Holland (de zgn. SKNL-regeling). Ook stellen wij via de SKNL-regeling subsidie beschikbaar voor de inrichting van percelen. Beide onderdelen van de SKNL-regeling (functieverandering en inrichting) lichten wij hierna toe.

Subsidie voor functieverandering

De SKNL-regeling vergoedt de waardevermindering van grond die het gevolg is van de functieverandering van een agrarische functie naar een natuurfunctie. Door middel van een taxatie bepalen wij het verschil tussen de agrarische waarde en de natuurwaarde; dit verschil bepaalt de hoogte van de subsidie. Als het beoogde natuurdoel nauwelijks of geen agrarisch gebruik toelaat (zoals in moerasgebieden) zal de waardevermindering en dus de subsidie hoger zijn dan wanneer nog wel enige mate van agrarisch gebruik mogelijk – of zelfs wenselijk – is (zoals bij weidevogelgraslanden). Wij verstrekken de subsidie voor functieverandering onder de voorwaarde dat binnen één jaar een kwalitatieve verplichting wordt gevestigd, waarin het gebruik van de grond ten behoeve van het NNN wordt gewaarborgd en vast komt te liggen tussen de grondeigenaar en de provincie Noord-Holland. Deze kwalitatieve verplichting wordt ingeschreven in de openbare registers (het Kadaster), waardoor deze ook na eventuele verkoop van de gronden in stand blijft. Met de kwalitatieve verplichting is gewaarborgd dat de eigenaar zorg blijft dragen voor goed beheer van de afgesproken natuurwaarden.

Wanneer in een gebiedsproces grond wordt overgedragen waar een nieuwe eigenaar NNN zal realiseren, kan zich de situatie voordoen dat deze nieuwe eigenaar de desbetreffende gronden voor een agrarische prijs moet kopen vóórdat hij een SKNL-subsidie voor functieverandering kan ontvangen. Dat levert voor hem/haar een financieel risico op, wat ertoe kan leiden dat de eigenaar afziet van deelname aan het gebiedsproces, waarmee de realisatie van het NNN in het geding komt. Door bij de aktepassering de vergoeding voor de functieverandering voor de nieuwe eigenaar te verrekenen, in ruil voor het vestigen van een kwalitatieve verplichting op de desbetreffende gronden, willen we dit probleem oplossen. Vanzelfsprekend gebeurt dit enkel wanneer de nieuwe eigenaar voldoet aan de voorwaarden voor SKNL-subsidie voor functieverandering op de verkregen grond.

Voor gronden in particulier eigendom die *geen* agrarische functie hebben, bestaat geen subsidieregeling voor functieverandering. Dat belemmert de realisatie van NNN op deze gronden. In 2019 verkennen wij of het opportuun is om een dergelijke subsidieregeling tot stand te brengen.

Subsidie voor inrichtingsmaatregelen

In de meeste gevallen gaat een subsidieaanvraag voor functieverandering gepaard met een subsidieaanvraag voor de inrichtingsmaatregelen die nodig zijn om het beoogde natuurdoel (zoals opgenomen in de ambitiekaart) te realiseren. Daarnaast is ook in bestaande natuurgebieden soms een eenmalige investering nodig om het in de ambitiekaart beoogde natuurdoel te bereiken of om de aanwezige natuurkwaliteit te verhogen. Ook hiervoor verstrekken wij subsidie via de SKNL-regeling.

3.2.3. Volledige schadeloosstelling, onteigening en ontpachting

Verwerving van gronden vindt in beginsel plaats op basis van vrijwilligheid. Echter, verwerving tegen volledige schadeloosstelling of onteigening kan aan de orde zijn als sprake is van het realiseren van belangrijke delen van het NNN. Hierover vindt dan aparte besluitvorming plaats.

In sommige gevallen is de wijziging of beëindiging van pachtovereenkomsten tussen terreinbeherende organisaties en agrarische pachters, waarin geen passende afspraken zijn gemaakt om het beoogde natuurdoel te realiseren, gewenst. De provincie is geen partij in de privaatrechtelijke rechtsverhouding tussen verpachters en pachters. Echter, wanneer de verpachter de desbetreffende gronden in verpachte staat in eigendom heeft gekregen ter realisering van voornoemd doel, vinden wij het wenselijk een bijdrage te leveren aan de wijziging of beëindiging van de pachtovereenkomst. In 2019 zullen wij hiervoor een uitvoeringsregeling tot stand brengen.

3.2.4. Nieuwe partners

Realisatie van natuur vindt van oudsher voornamelijk plaats door terreinbeherende organisaties, agrarische ondernemers, particulieren of de provincie zelf. In 2018 is onderzocht op welke wijze nieuwe partners, zoals bedrijven of financiële instellingen, verleid kunnen worden om grond te verwerven en in te richten voor natuurrealisatie. Uit dit onderzoek bleek dat deze partijen geïnteresseerd kunnen zijn, maar dat onbekendheid met het provinciale beleid en de als knellend ervaren provinciale regels voor de begrenzing en inrichting van het NNN, hen weerhouden. In 2019 verkennen wij op welke wijze hierin verbetering kan worden aangebracht.

3.3. Provinciaal grondbezit

3.3.1. Natuurvriendelijk beheer van provinciaal grondbezit

Wij voelen ons verantwoordelijk voor een natuurvriendelijk beheer van alle gronden die – tijdelijk of permanent – provinciaal eigendom zijn. Bij het beheer van de bermen en oevers van provinciale (vaar)wegen houden we rekening met de wettelijk beschermde soorten, maar ook met soorten die staan voor een hoge biodiversiteit, zoals orchideeën. Biodiversiteit maakt deel uit van de onderhoudsopdrachten voor provinciale (vaar)wegen en kunstwerken, bijvoorbeeld in de vorm van faunavoorzieningen. De afspraken hieromtrent zijn beschreven in de Uitwerkingsnota groenzones provinciale infrastructuur.

Bij verpachting van provinciale gronden buiten het NNN gelden voorwaarden voor de bescherming van nesten in het broedseizoen op weidevogelgrasland, het inzaaien met bloemen van perceelsranden op bouwland en voor het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen op perceelsranden.

3.3.2. Verkoop van provinciale gronden

Verkoop van provinciale gronden gebeurt in beginsel door middel van een openbare verkoopprocedure, zodat eenieder die geïnteresseerd is om het eigendom en beheer te verkrijgen, zijn/haar interesse kenbaar kan maken. Echter, in een aantal situaties vinden wij het gewenst om een uitzondering te maken op dit uitgangspunt. Wanneer wij een uitzondering maken, vermelden wij dit op de provinciale website, onder verwijzing naar (één van) onderstaande redenen:

1. indien redelijkerwijs slechts één beheerder het gewenste beheer kan uitvoeren. Dit kan het geval zijn wanneer de desbetreffende gronden voor derden ontoegankelijk zijn, of bij percelen tot maximaal 5 hectare die voor een groot deel zijn omgrensd door één beheerder;
2. indien onderhandse verkoop leidt tot een aantoonbare besparing op de inrichtings- en/of beheerkosten;
3. wanneer sprake is van uitruil van gronden gelegen *binnen* het NNN naar provinciale gronden gelegen *buiten* NNN, vindt onderhandse verkoop plaats aan de ruilende grondeigenaar en komt hij/zij in aanmerking om maximaal 20% extra grond te kopen ten opzichte van de te verkopen oppervlakte NNN;
4. wanneer provinciale gronden worden ingebracht in een gebiedsproces, dit gebiedsproces openbaar is aangekondigd en grondeigenaren in en nabij het desbetreffende gebied zijn uitgenodigd aan het gebiedsproces deel te nemen, kan provinciale grond worden verkocht aan de grondeigenaren die zich voor dit gebiedsproces hebben gemeld.

In de afgelopen jaren hebben we provinciale gronden die bestemd zijn voor natuurontwikkeling, verkocht aan particuliere eigenaren of terreinbeherende organisaties, waarbij de natuurwaarden worden geborgd door het vestigen van een kwalitatieve verplichting. In 2019 zullen het toezicht en de handhaving van deze kwalitatieve verplichtingen nader worden uitgewerkt. Alternatieve methoden van verkoop, zoals een veiling, zijn onvoldoende succesvol gebleken en zullen niet worden gecontinueerd.

Het is ook mogelijk dat de provincie zelf beheerder blijft van de gronden. Wij verkennen in 2019 in welke gevallen wij natuurgronden niet willen verkopen, maar zelf zorg dragen voor het beheer – bijvoorbeeld door het maken van afspraken met gecertificeerde beheerders.

4. Beheer

4.1. Visie op beheer

Natuur-, landschaps- en recreatiebeheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan beheer variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang om de biodiversiteit te bevorderen. In beginsel streven wij naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop maken wij een uitzondering als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen.

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers (vaak verenigd in agrarische collectieven), recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. Wij verwachten van beheerders dat zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. De kwaliteit en de resultaten van het beheer toetsen wij door certificering van beheerders, monitoring van natuurwaarden en gesprekken hierover tussen de provincie en beheerders.

4.2. Subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer

Op grond van het *Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur* (2011) zijn de provincies verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur- en landschapsbeheer. Hieronder verstaan wij beheer dat zich richt op het duurzaam, effectief en efficiënt realiseren van de beheerdoelen die wij vastleggen in dit Programma Natuurontwikkeling. Aan de financiering van het beheer leveren wij een aanzienlijke bijdrage via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Wij houden onverkort vast aan de systematiek en de vergoedingen van het SNL, aangezien dit landelijk uniforme stelsel in nauw overleg tussen Rijk, provincies en beheerders tot stand is gekomen, en garandeert dat beheerders in alle provincies een vergelijkbare vergoeding krijgen voor hun werkzaamheden. Daarnaast is het SNL getoetst door de Europese Commissie, opdat de subsidie geen ongeoorloofde staatssteun oplevert.

Subsidie voor natuur- en landschapsbeheer wordt verstrekt op grond van de *Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021* (SVNL 2016-2021).[5] Subsidieaanvragen worden getoetst aan deze uitvoeringsregelingen en aan bijzondere bepalingen die Gedeputeerde Staten kunnen opnemen in hun jaarlijkse besluit over de hoogte van de subsidieplafonds en de periode waarbinnen subsidie kan worden aangevraagd (de 'openstelling'). De uitvoeringsregelingen, de subsidieplafonds en de periode van openstelling worden bekendgemaakt in het Provinciaal Blad en op de website van de provincie. Subsidie wordt verstrekt voor de duur van zes kalenderjaren, van 1 januari tot en met 31 december. De subsidie kan worden verhoogd met toeslagen: voor monitoring van de natuurkwaliteit, voor de onderhoudskosten van voorzieningen en voor toezicht, voor beheer met schaapskuddes en voor het beheer van percelen die enkel varend kunnen worden bereikt (de 'vaarlandtoeslag'). De vaarlandtoeslag stellen wij enkel beschikbaar voor percelen die zijn aangeduid op de *vaarlandtoeslagkaart*. Dit zijn vaarlandpercelen waar natuurbeheer wenselijk is en waar geen materiaal voor beheer (machines, vee, mest, etc.) kan worden opgeslagen. Omdat niet op al het vaarland jaarlijks beheer hoeft plaats te vinden, is op de vaarlandtoeslagkaart enkel het vaarland opgenomen met de natuurtypen 'moerassen' (N05), 'voedselarme venen en vochtige heiden' (N06), 'vochtige schraalgraslanden' (N10), 'rijke graslanden en akkers' (N12) en 'vogelgraslanden' (N13). Vaarlandpercelen met alle overige (natuur)beheertypen zijn niet opgenomen op de kaart en komen derhalve niet in aanmerking voor een toeslag.

5. Voor subsidiebeschikkingen die zijn afgegeven vóór 1 januari 2016 is de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland nog van toepassing.

Kleine, versnipperd gelegen natuurgebieden brengen hogere beheerlasten met zich mee. Om beheerders te stimuleren om versnipperd gelegen natuurgebieden te ruilen, zodat logischer eenheden ontstaan, hebben wij een aparte *uitvoeringsregeling Versnipperde natuurterreinen* vastgesteld.

De provincie verstrekt uitsluitend een beheersubsidie aan eigenaren of erfpachters van terreinen of hun collectieve vertegenwoordiger. Wanneer deze een derde persoon (bijvoorbeeld een pachter of loonwerker) vraagt het beheer uit te voeren, maken zij doorgaans afspraken over de wijze waarop dit beheer wordt uitgevoerd en de vergoeding die hiervoor verstrekt wordt. De provincie is geen partij in deze afspraken. Wij onderhouden een subsidierelatie met de ontvanger van de subsidie, waartoe ook verantwoording over de besteding van de subsidie behoort.[6] Geen subsidie wordt verstrekt aan waterleidingbedrijven en publiekrechtelijke rechtspersonen (het Rijk, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen zoals recreatieschappen), met uitzondering van Staatsbosbeheer. Ook verstrekt de provincie geen subsidie voor het beheer van de Noordzee, de Waddenzee, het IJsselmeer en het Markermeer; dit beheer is de verantwoordelijkheid van het Rijk.

Natuur- en landschapsbeheer vereist betrokkenheid en deskundigheid. De provincie en de beheerders hebben een gedeeld belang in het behalen van de beoogde natuurkwaliteit. Alleen gecertificeerde beheerders, die voldoen aan kwaliteitseisen voor de organisatie en administratie van beheer, komen in aanmerking voor een SNL-subsidie. De Stichting Certificering SNL verzorgt de certificering namens de provincies. Door regulier overleg over beheerplannen en monitoringresultaten, aangevuld met veldbezoeken en andere activiteiten, houden provincie en beheerders de vinger aan de pols. Wanneer de voorwaarden, zoals geformuleerd in de subsidiebeschikking, niet worden nageleefd kunnen wij de verleende subsidie opschorten, korten of terugvorderen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) houdt daarnaast toezicht op het agrarisch natuur- en landschapsbeheer en beoordeelt de betaalverzoeken van de agrarische collectieven.

4.3. Kaartmateriaal Natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart. Deze kaarten zijn van belang voor de subsidiëring van het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en worden regelmatig geactualiseerd. In hoofdstuk 7 staat op welke wijze het kaartmateriaal digitaal te raadplegen is, zodat op detailniveau kan worden ingezoomd.

De *beheertypenkaart* geeft alle beheerwaardige natuur- en landschapswaarden weer. Elk *beheertype* kent een beschrijving van, onder andere, de kenmerkende natuur- en landschapswaarden en de eisen die aan het beheer worden gesteld. Van beheerders – ook als zij geen subsidie ontvangen – wordt verwacht dat zij hun beheer richten op de instandhouding van de beheertypen. Per gebied is in beginsel maar één beheertype toegekend. Alleen agrarische beheertypen (hierna ook 'leefgebieden' genoemd) kunnen over elkaar liggen. Een beheerder kan alleen voor subsidiëring van het toegekende beheertype in aanmerking komen. Indien subsidie wordt aangevraagd voor een beheertype dat niet op de beheertypenkaart staat, zal deze subsidieaanvraag worden geweigerd.

Voor sommige natuurgebieden bestaat de ambitie om het huidige gebruik of het beheer te veranderen. Dit is vastgelegd in de *ambitiekaart*. Verschillen tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laten zien waar verbetering van de natuurkwaliteit gewenst is. De ambitiekaart vormt de basis voor de subsidies voor functieverandering of kwaliteitsimpulsen op grond van de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2). Op enig moment kan de ambitie, zoals vastgelegd in de ambitiekaart, zijn bereikt. Op terreinen waar het natuurdoel al is bereikt, is de ambitie om dit type te behouden zal het beheertype op de beheertypenkaart identiek zijn aan dat op de ambitiekaart.

6. Binnen de systematiek van het SNL wordt subsidie voor natuur- en landschapsbeheer Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'beheerder', wordt derhalve bedoeld: de ontvanger van de subsidie.

4.4. Beschrijving van leefgebieden

4.4.1. Beheer van het Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een duurzaam beschermde en beheerde ecologische structuur. In respectievelijk de beheertypen- en ambitiekaart zijn de natuurdoelen opgenomen en is te zien of sprake is van een ambitie naar een ander natuurdoel. De toegekende beheer- en ambitietypen zijn in overeenstemming met het beheer dat nodig is om de doelstellingen van Natura 2000 en/of de Kaderrichtlijn Water te realiseren.

Soms kent de beheertypenkaart binnen het NNN nog een agrarisch beheertype toe. In deze gebieden is sprake van een overgang naar het uiteindelijk beoogde natuurbeheer dat in de ambitiekaart is benoemd. Om deze ambitie te realiseren zal met ingang van het Programma Natuurontwikkeling 2022-2026 niet langer agrarisch natuurbeheer binnen het NNN worden gesubsidieerd, met inachtneming van eventueel doorlopende subsidiebeschikkingen. Als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een 'verkenningsjaar', waarin wij over deze motie overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. Wij blijven Provinciale Staten informeren over de resultaten van het verkenningsjaar.

In het verleden was het gebruikelijk dat terreinen die vóór 1 december 1977 waren verpacht en waarop sindsdien onafgebroken agrarisch natuurbeheer had plaatsgevonden, op de beheertypenkaart met een agrarisch beheertype werden aangeduid. Gedeputeerde Staten hebben op 24 april 2012 besloten dat dit 'automatisme' vervalt. Ecologische argumenten zijn voor ons doorslaggevend bij het bepalen van het beheertype en de ambitie; niet de eigendomssituatie of de (duur of inhoud van de) pachtovereenkomst.

4.4.2. Beheer van landschapselementen

Sinds 2018 stellen wij subsidie beschikbaar voor het beheer van een aantal landschapselementen: lanen, poelen en kleine historische wateren, historische tuinen, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen. Dit past binnen de toenemende aandacht voor landschapsbehoud en de betekenis van karakteristieke landschapselementen voor de biodiversiteit. De landschapselementen waarvoor subsidie kan worden aangevraagd zijn op de beheertypenkaart aangegeven.

4.4.3. Beheer buiten het Natuurnetwerk Nederland: agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Buiten het NNN is het agrarisch natuur- en landschapsbeheer een belangrijk instrument voor het behoud van biodiversiteit, omdat het soorten helpt ook in agrarisch gebied voedsel, bescherming, nest- en voortplantingsgelegenheid te vinden. Beheermaatregelen worden ingepast in de agrarische bedrijfsvoering; de agrarische functie blijft leidend en de bestemming wordt niet aangepast. Het SNL onderscheidt vijf zogenoemde 'leefgebieden' voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waarbinnen subsidie kan worden aangevraagd. Leefgebieden kunnen overlappen. De volgende vijf leefgebieden worden onderscheiden:

- **Open grasland** (deelkaart b). Dit leefgebied is kenmerkend voor Noord-Holland: open landschappen met veel vochtig en kruidenrijk gras, fijnmazige watergangen en enige opgaande begroeiing, zoals beplanting rond erven of bomenlanen. Een aantal weidevogelsoorten (zoals de grutto en tureluur) zoekt altijd de meest open en natte delen van het landschap en mijdt opgaande begroeiing. Andere soorten zijn tolerant voor (zoals scholekster, kievit en wulp) of juist gebaat bij (Noordse woelmuis) aanwezigheid van riet of opgaande begroeiing. Houtduif, torenvalk, roek, kramsvogel en spreeuw maken vooral gebruik van het leefgebied open grasland om voedsel te vinden en te schuilen.

Goed weidevogelbeheer

Noord-Holland is van oudsher een echte weidevogelprovincie. Ondanks de afname van de weidevogelpopulatie, is deze nog steeds van internationaal belang. Landschappen met weidevogels hebben zowel een ecologische als een cultuurhistorische waarde die bescherming blijft verdienen. De grutto is in 2015 zelfs door de Nederlanders gekozen tot 'nationale vogel' en staat symbool voor biodiversiteit in het landelijk gebied.

In grote delen van het NNN in West-Friesland, Laag Holland en Amstelland is het natuurbeheer gericht op het behoud van weidevogels. Door deze kerngebieden te combineren met agrarisch natuurbeheer in de aangrenzende polders, zijn er goede kansen voor een duurzame weidevogelpopulatie. Centraal hierbij staat het creëren van weidevogellandschappen waarin optimale omstandigheden aanwezig zijn voor foerageren, schuilen, nestgelegenheid en het opgroeien van kuikens. In de natuurgebieden dient hiervoor het waterpeil te worden afgestemd op weidevogels en moet er voldoende nat biotoop en kruidenrijk grasland aanwezig zijn. Ook in het agrarisch gebied is kruidenrijk grasland van belang, in combinatie met laat maaien en nestbescherming. De weidevogellandschappen dienen van voldoende omvang te zijn, waardoor het mogelijk is om het open karakter te behouden en herstellen. In dergelijke open landschappen is predatiebeheer mogelijk en vaak noodzakelijk.

Samenwerking tussen natuurbeheerders en agrariërs is een belangrijke voorwaarde om het beheer goed op elkaar te kunnen afstemmen. Ook de inzet van vrijwilligers bij nestbescherming en/of monitoring, is onmisbaar. Met als uiteindelijk doel: goede omstandigheden voor weidevogels, maar ook meer insecten, gezonder bodemleven, meer variatie in bloemen, grassen en kruiden en een mooi, vitaal en biodivers landschap.

Wij blijven ons inzetten om de kwaliteit van weidevogelgebieden te verbeteren (en stellen hiervoor subsidie beschikbaar), samenwerking (onder andere met de waterschappen) te bevorderen en pilots te ondersteunen (zoals de pilots 'kruidenrijk gras', 'plas-dras' en 'kringlooplandbouw'). Onze ambitie om weidevogels in Noord-Holland te behouden en herstellen koppelen wij aan de nieuw gestarte programma's Bodemdaling veenweidegebieden en Natuurinclusieve landbouw.

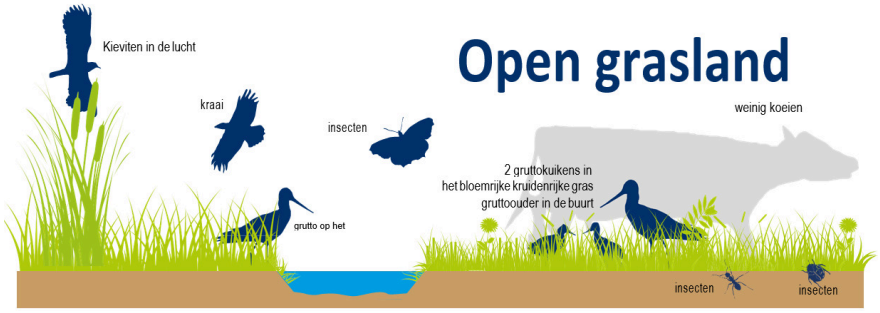

- **Open akker** (deelkaart c). Dit leefgebied bestaat overwegend uit akkers waarop gewassen zoals granen, aardappels, suikerbieten of vollegrondgroenten worden verbouwd, doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing. Dit is het leefgebied van akkervogels die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van agrarische bedrijfsvoering. Sommige zien we alleen in de zomer in akkerbouwgebieden (trekvogels zoals de gele kwikstaart en grauwe kiekendief); andere verblijven jaarrond in Nederland (scholekster, patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) of zijn typische wintergasten (gorzen, ruigpootbuizerd). Akkervogels profiteren van akkers met veel granen en zaden, die op hun beurt muizenpopulaties aantrekken, die weer voedsel verschaffen voor roofvogels.

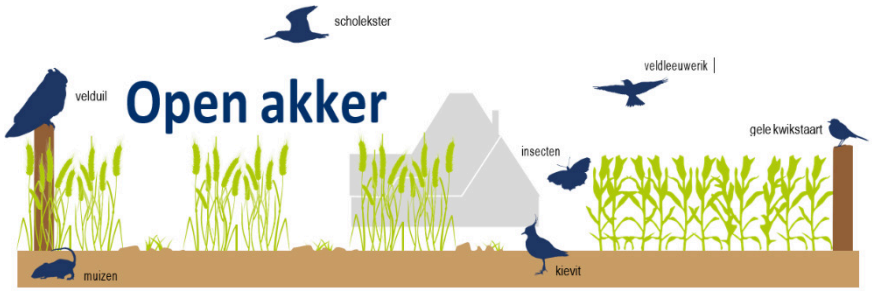

- **Natte dooradering** (deelkaart d). Dit leefgebied bestaat uit natte elementen binnen het agrarisch landschap: sloten, poelen, beken, moerasjes en plas-draspercelen. Natte dooradering houdt echter niet op bij de waterlijn. Ook de oeverranden, bermen en plas-draszone horen bij dit leefgebied. De geleidelijke overgang van nat naar droog zorgt voor een paaiplaats, foerageergebied of landhabitat voor de verschillende soorten die hier voorkomen.

- **Droge dooradering** (deelkaart e). Dit leefgebied is een half-open tot besloten landschap met aan elkaar grenzende (kleinschalige) akkers, graslanden, laanbeplanting, singels, hout- en tuunwallen, heggen en hagen, struweelranden, dijken en slaperdijken, bermen van wegen en paden, steilrandjes en ruigtezomen. In de herfst, winter en het vroege voorjaar zijn stoppelvelden aanwezig. Het leefgebied herbergt soorten die er foerageren, maar ook broedvogels die er broeden maar buiten het leefgebied foerageren. Andere soorten gebruiken de droge dooradering ter oriëntatie in het landschap.

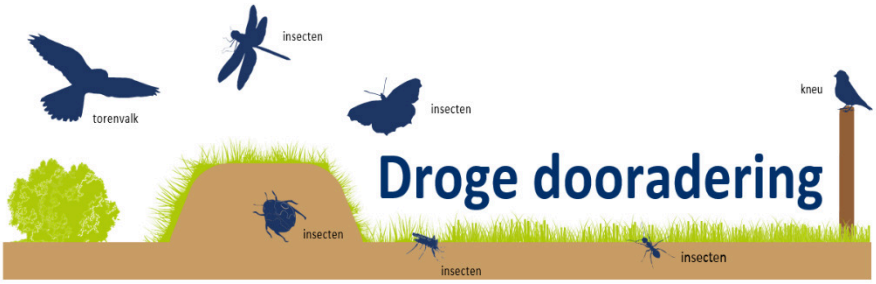

- **Categorie water (agrarisch waterbeheer)** (deelkaart f). Het agrarisch waterbeheer is gericht op het bereiken van een goede toestand van al het water conform de Kaderrichtlijn Water en het realiseren van een robuust, duurzaam en klimaatbestendig watersysteem. Verschillende maatregelen zijn hierbij behulpzaam, zoals het beschikbaar stellen van agrarische gronden voor waterberging bij veel neerslag en het vasthouden van water bij droogte en het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit door groene zuivering (minder belasting met verontreinigende stoffen vanuit de agrarische sector) en duurzaam bodembeheer (minder af- en uitspoeling van nutriënten en bestrijdingsmiddelen).

4.5. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	Beheerfuncties
Leefgebied open grasland	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Creëren nat biotoop
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Verschralen
Leefgebied droge dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

4.6. Beheer door recreatieschappen

De recreatiegebieden in onze provincie vormen een groene buffer tussen stedelijke gebieden en bieden ontspanningsmogelijkheden voor bewoners en bezoekers. Van deze mogelijkheden wordt volop gebruik gemaakt; het aantal bezoekers van recreatiegebieden stijgt nog altijd, en de verwachting is dat deze stijging doorzet. Wij participeren, samen met gemeenten, in het bestuur van vijf recreatieschappen: Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland en het Plassenschap Loosdrecht. Aan het beheer en de ontwikkeling van deze gebieden dragen wij financieel bij. Dit gebeurt echter niet via het SNL, maar via separate bijdragen aan de recreatieschappen.

De recreatiegebieden zijn ongeveer 30 jaar geleden aangelegd, op basis van de recreatiebehoeften van toen. Deze behoeften zijn sindsdien soms veranderd, hetgeen gevolgen kan hebben voor de inrichting en het beheer. Bovendien leidt de ruimtelijke druk in de Metropoolregio Amsterdam ertoe dat een ruim aanbod van natuur- en recreatiegebieden van groot belang is en deze gebieden aan hoge kwaliteitseisen dienen te voldoen. Hierbij moeten wij constateren dat de kosten van het beheer stijgen en de mogelijkheden om gewenste ruimtelijke initiatieven te ontplooien in de recreatiegebieden, soms te beperkt zijn. Deze blik op de toekomst dwingt ons tot een modernisering van de recreatieschappen. Om enerzijds de verdiencapaciteit van recreatieschappen te vergroten, en anderzijds de in de recreatiegebieden aanwezige natuurwaarden beter te beschermen, hebben wij een zorgvuldige beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN gemaakt. Hierdoor komen de natuur- en recreatiedoelen in de recreatiegebieden beter in balans.

5. Overzicht programma's en projecten

Tabel 4. Gerealiseerde projecten in 2018

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
GV15	Groene Uitweg: Fietsbrug Nigtevecht	Fietsers (en dieren) kunnen bij Nigtevecht het Amsterdam-Rijnkanaal oversteken. De fietsbrug zorgt voor meer recreatieve mogelijkheden en betere bereikbaarheid.	Provincie Noord-Holland
GV31	Pilot Veenslib	Er is onderzocht of het veenslib uit de Loosdrechtse plassen verwerkt en toegepast kan worden als bouwstof langs een (vervallen) legakker. Zo krijgen we robuuste, stabiele oevers die middels rietvegetatie een natuurlijke bescherming tegen afslag hebben.	Plassenschap Loosdrecht
GV47	Groene Uitweg: herstel Spiegel en Blijkpolderplas en Wijde Blik	De Wijde Blik en de Spiegelplas zijn twee van de grotere plassen in het Vechtplassengebied. Natuurmonumenten heeft hier maatregelen genomen om de toegenomen recreatiedruk te laten samengaan met de natuur(ontwikkeling).	Natuurmonumenten
GV64	Groene Uitweg: Duurzaam beheer Diemerbos	Maatregelen om het beheer van het Diemerbos op termijn structureel geregeld te hebben	Staatsbosbeheer
KL04	Natuurbrug Zeepoort	De natuur van het Nationaal Park en waterleidingduinen is versterkt door de aanleg van 3 natuurbruggen. Gezamenlijk verbinden zij meer dan 7.000 ha natuurgebied. De natuurbrug Zeepoort in de gemeente Bloemendaal is onderdeel van deze natuurverbinding.	Provincie Noord-Holland
KL12	Tuinen van West	Tussen Amsterdam-West en Spaarnwoude liggen de Tuinen van West. Stadsdeel Nieuw-West heeft het gebied aantrekkelijker gemaakt door verschillende vormen van recreatie te realiseren die passen bij het karakter van het gebied.	Gemeente Amsterdam
KL33	Groene As: Amsterdamse Bos	Natuurverbinding in de natuurzone van het Amsterdamse Bos; de zuidelijke oeverlanden van de Nieuwe Meer, de Amstelveense Poel en het Schinkelbos.	Gemeente Amsterdam
KL40	Camping Vafamil	Omvorming tot natuurgebied van het Vafamil-terrein langs de Zeeweg in Overveen.	Provincie Noord-Holland
LH24	Kwaliteitsverbetering bestaande plas-dras-percelen Wormer- en Jisperveld	Natuurmonumenten zal een bijdrage vanuit de natuurcompensatie gebruiken voor de aanleg van een aantal plas-draspercelen.	Natuurmonumenten
NHN03	Hanenplas	De natuur in de Hanenplas heeft een impuls gekregen. Er is een natuurgebied van 55 ha NNN ingericht.	Provincie Noord-Holland
NHN12	Wandelnetwerk Kop van Noord-Holland	De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen hebben het wandelnetwerk Kop van Noord-Holland uitgebreid met 370 km nieuwe wandelroutes en paden.	Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen
NHN26	Koopmanspolder	De inrichting is in 2016 gerealiseerd. Na de inrichting zijn er afspraken over beheer gemaakt met de Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer West-Friesland tot en met 2018.	Provincie Noord-Holland, RWS en HHNK

Tabel 5. Lopende programma's en projecten, uitgesplitst per regio

Regio Kop van Noord-Holland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
NHN01	Waalenburg	Waalenburg is een belangrijk weidevogelgebied op Texel. Hier wordt een aaneengesloten natuurgebied van 490 ha gerealiseerd.	Provincie Noord-Holland
NHN06	De Bol	In het oosten van Texel ligt natuurgebied De Bol. Natuurmonumenten realiseert hier de natuurdoelen.	Natuurmonumenten

NHN14	Huisduinerpolder	De Huisduinerpolder is een drassige polder, grenzend aan de fortgracht van Fort Erfprins in Den Helder. De polder maakt deel uit van het NNN. De provincie wil de brakke natuur in dit gebied versterken.	Provincie Noord-Holland
NHN15	Schagen-Kolhorn	Langs de verbinding Schagen-Kolhorn ligt een aantal NNN-opgaven. Hier wordt een aantal stapstenen gerealiseerd, die begrensd worden als NNN.	Provincie Noord-Holland
NHN16	Boskerpark	Tussen Callantsoog en Groote Keeten wordt het Boskerpark ontwikkeld. Naast een complex voor verblijfrecreatie zal 19 hectare natuur worden aangelegd.	Provincie Noord-Holland
NHN17	Zandpolder	Tussen Callantsoog en Groote Keeten ligt de Zandpolder. Aanvullend op de reeds ontwikkelde natuur zal hier nog circa 30 hectare natuur worden aangelegd.	Provincie Noord-Holland
NHN18	Uitlandsche Polder	Ten noorden van het natuurgebied het Zwanenwater ligt de Uitlandsche polder. Van de natuuropgave in deze polder heeft Natuurmonumenten al een groot deel gerealiseerd. Aansluitend daarop zal nog circa 38 hectare natuur worden ontwikkeld.	Natuurmonumenten
NHN23	Polder Waard-Nieuwland	Aan de Polder Waard-Nieuwland) wordt een ecologische en recreatieve impuls gegeven. Er wordt 23 hectare natuur aangelegd, gecombineerd met de opvang van water en de realisatie van een fietspad (zie hieronder).	Provincie Noord-Holland
NHN28	Fietspad Wierdijk	Het project 'Het Wier van Wieringen' beoogt door het herstellen, herontwikkeling en ontsluiten van een aantal iconen (Wierdijk, Wierschuur, Zuiderzeekeet, Fietspad) de verhalen over 'Het Wier van Wieringen' beleefbaar te maken en daarmee een economische impuls aan de waddenkust van Noord-Holland en aan de Polder Waard Nieuwland in het bijzonder te geven. Het project 'Wierdijk', is onderdeel van het project 'Het Wier van Wieringen'.	Provincie Noord-Holland

Regio Alkmaar en omgeving

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht	Het recreatiegebied Geestmerambacht ten noorden van Alkmaar wordt uitgebreid. Er worden nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd en er komt een nieuwe vaarverbinding ten noorden van Sint Pancras. Ook wordt een natuurpark van 24 ha aangelegd.	Recreatieschap Geestmerambacht
KL14	Binnenduinrand Egmond	In de binnenduinrand van Egmond wordt natuur gerealiseerd. Hiermee wordt het NNN versterkt. Er is al 27 hectare ingericht; er wordt nog ca. 14 hectare gerealiseerd.	Provincie Noord-Holland
KL16	Weidse Polders	De Weidse Polders is al voor een groot deel verworven en (deels) ingericht. De provincie onderzoekt hoe de resterende opgave gerealiseerd kan worden.	Provincie Noord-Holland
KL17	Harger- en Pettemerpolder	Vlak achter de Hondsbossche Zeewering ligt de Harger- en Pettemerpolder. Hier werken we aan natuurontwikkeling en realisatie van de NNN-opgave.	Provincie Noord-Holland
KL26	Nieuwe Strandwal	De Nieuwe Strandwal is een gebiedsontwikkelingsproject tussen Heiloo en Castricum. Doel van het deelprogramma Groen is de realisatie van projecten op het gebied van natuur, water, landschap en recreatie. De provincie zet zich hierbij in voor de natuur- en waterprojecten.	Provincie Noord-Holland

KL38	Waterrijk en Zanderij Castricum	Bij project Waterrijk aan de binnenduinrand bij Egmond Binnen richt PWN 2,5 ha NNN in, zodat de omliggende NNN-terreinen een eenheid worden. Zanderij Castricum ligt aan de binnenduinrand bij Castricum. Hier richt PWN 5,5 ha NNN in.	PWN

Regio West-Friesland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker

Geen lopende projecten in deze regio. Verkend wordt of de restant-opgave NNN in West-Friesland in nieuwe projecten vervat kan worden.

Regio Zuid-Kennemerland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL22	Houtrakpolder	De gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude wil in de Houtrakpolder natuur (via SKNL) en recreatieve voorzieningen realiseren. Het basisontwerp voor de tijdelijke inrichting wordt aangepast, waarbij rekening wordt gehouden met andere gebiedsontwikkelingen, zoals de Visie Noordzeekanaalgebied 2040.	Gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude en Staatsbosbeheer

Regio Zaanstreek-Waterland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
LH07	Verbrakking Westzaan	In de polder Westzaan is het plan om, via de Nauernasche Vaart, brak water uit het Noordzeekanaal het Guisveld en het Euverenweggebied (direct ten zuiden van het Guisveld) in te laten. Dit is in lijn met de Natura2000-doelen.	Provincie Noord-Holland
LH08	Dijkversterking Hoorn-Amsterdam	HHNK versterkt de komende jaren de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam, waarbij van belang is dat de dijkversterking goed in het landschap past. Ook willen wij kansen voor natuur en recreatie benutten.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
LH23	Natuurvriendelijke oevers Ilperveld	In het Ilperveld wordt ruim 8 km natuurvriendelijke oevers gerealiseerd die de natuurwaarden in en langs het water vergroten, de waterkwaliteit verbeteren en het afkalven van percelen stoppen.	Landschap Noord-Holland
LH25	Ontsnippering Bereikbaarheid Waterland	Het project richt zich vooral op het verbeteren van de doorstroming van het verkeer, maar waar mogelijk wordt ook de ecologische ontsnippering meegenomen.	Provincie Noord-Holland

Regio Noord-Holland Zuid

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL27	PARK21	De gemeente Haarlemmermeer legt de komende 15 tot 20 jaar PARK21 aan (circa 1000 ha). Het project dient meerdere doelen: verbetering waterkwaliteit en duurzaamheid, landschap, vrijetijdsbesteding en landbouw.	Gemeente Haarlemmermeer
KL30	Groene AS Bovenlanden	Aankoop en inrichting van 13 ha 'stepping stones', verdeeld over zeven projecten.	Stichting Bovenlanden Aalsmeer
KL32	Groene AS Aalsmeer	Realisatie Uitvoeringsprogramma Groene AS Aalsmeer: aankoop en inrichting van bovenlandjes, aanleg van natuurvriendelijke oevers, faunapassages, etc.	Gemeente Aalsmeer

Regio Gooi- en Vechtstreek

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV35	Monitoring Natuurbrug Laarderhoogt	Vaststellen functioneren voor de doelsoorten, inzicht verkrijgen in de effecten van het recreatief medegebruik op het gebruik van de natuurbrug door de fauna en advies over inrichting en beheer om gebruik door de doelsoorten te optimaliseren.	Provincie Noord-Holland
AGV40	Groene Uitweg: Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie	Projecten met als doel het behoud van en stimulering van het bezoek aan en het gebruik van het waardevolle cultureel erfgoed Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie.	Provincie Noord-Holland
GV04	Groene Uitweg: Naarden buiten de Vesting	Afronding projecten wandelpad, herstel en behoud schootsvelden, Gooimeertak en agrarische structuurversterking.	Regio Gooi en Vechtstreek
GV06	Toelopen natuurbrug Laarderhoogt	De ecologische toelopen van de Natuurbrug Laarderhoogt worden ingericht. Bij de inrichting wordt bosterrein omgevormd naar open landschap met heide, open zand, poelen en schraalgrasland. Hiervoor is een gebiedsproces opgestart.	Gooi Natuurreservaat
GV08	Fietspad over de Gaasp	Aanleg van een fietsbrug langs de A9 over de Gaasp. De fietsbrug over de Gaasp zal de Gaasperplas en het Diemerbos verbinden en is ook toegankelijk voor wandelaars. Hiermee wordt ook de verbinding tussen IJburg en Amsterdam- Zuidoost verbeterd. (Was voorheen onderdeel GV14)	GGA (uitvoering door RWS)
GV10	Holendrechterpolder	Het project is gerealiseerd in 2017. Dit is gemeld in het PMG 2018-2022. Er blijken nog een aantal kleine aanpassingen uitgevoerd te moeten worden en dit loopt tot en met 2019, vandaar dat project in deze tabel staat.	Provincie Noord-Holland
GV11	NNN schil Naardermeer	In de randzone van het Naardermeer wordt 103 hectare ingericht om natuurwaarden in en rond het Naardermeer te versterken en het natuurgebied te verbinden met de Vecht.	Provincie Noord-Holland
GV12	Studieprojecten Diemerscheg	Langs het IJmeer tussen Diemen en Muiden wordt het natuurgebied 'Baai van Ballast' gerealiseerd. Het natuurgebied wordt onderdeel van de Waterlandtak, een natuurverbinding tussen het Naardermeer en het IJmeer/Diemerbos. De Gemeenschapspolder wordt als NNN ingericht	Provincie Noord-Holland
GV14	Diemerbos fase 2	Met de realisatie van het investeringsplan Diemerbos fase 2 wordt de recreatieve toegang vanuit Amsterdam naar het landelijk gebied vergroot met nieuwe fietspaden en landschappelijke maatregelen. Daarnaast wordt het Diemerbos gekoppeld aan het NNN.	Stuurgroep Diemerbos
GV16	Verwerving en inrichting 't Hol	In 't Hol, een bestaand natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen, worden de laatste agrarische percelen verworven en ingericht voor de natuur.	Provincie Noord-Holland
GV19	Horstermeerpolder	Voor de Horstermeerpolder wordt een plan gemaakt met natuurontwikkeling als doel	Provincie Noord-Holland
GV24	De Kampen	De Kampen is een polder, gelegen ten zuidoosten van de A27 bij Blaricum. In dit gebied willen wij 98 hectare natuur realiseren in de vorm van weidevogelgrasland.	Provincie Noord-Holland
GV27	Vuntus	De Vuntus, het natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen ten noorden van Oud Loosdrecht, krijgt een kwaliteitsimpuls. De provincie investeert in waterkwaliteit (verdroging) en natuur (inrichting 140 ha).	Natuurmonumenten

GV29	Verbinding Hoorneboeg	De natuurverbinding en toelopen aan weerszijden van de Natuurbrug Zwaluwenberg worden opnieuw ingericht, waarbij bos wordt omgevormd naar een open landschap met heide, open zand, schraalgrasland en poelen.	Goois Natuurreservaat
GV30	Natuurboog	Aanleg van ecologische verbindingen in de zone tussen het Diemerbos en de Holendrechterpolder.	Gemeente Amsterdam
GV32	Groene Uitweg: Rondje Naardermeer	Het project bestaat uit de ontsnippering van de spoorlijn Hilversum-Weesp door realisatie van een tunnel voor fietsers, wandelaars en fauna en de aanleg van een nog te bepalen aantal passages onder de spoorlijn.	Provincie Noord-Holland
GV34	Groene Uitweg: Faunapassages N201	De provincie wil onder de N201 meerdere faunapassages aanleggen, zodat otters en andere dieren zich van de Kortenhoefse Plassen naar natuurgebied de Wijde Blik kunnen verplaatsen.	Provincie Noord-Holland
GV36	Natuurontwikkeling Huydecoopersweg	Na afronding van de (water)bodemsaneringen in het kader van Plan Anna's Hoeve wordt een gebied nabij de A27 in Hilversum ingericht als permanente oplossing voor waterberging van extreme waterhoeveelheden binnen het stedelijk watersysteem.	Rijkswaterstaat
GV39	Groene Uitweg: Fiets-, wandel- en ruiterpaden	Het programma fiets-, wandel- en ruiterpaden bestaat uit 8 wandelpaden, 8 fietspaden, 5 ruiterpaden, 2 recreatieve voorzieningen en routebebording.	Diverse gemeenten
GV48	De Groene Schakel	Ecologische en recreatieve herinrichting van de gebieden Anna's Hoeve en Monnikenberg, alsmede de inpassing van de infrastructuur door middel van grondwallen en schermen.	Provincie Noord-Holland
GV53	Ontsnippering 't Gooi	Aanleg van vijf ecologische verbindingen en faunapassages op diverse plaatsen in 't Gooi.	Provincie Noord-Holland
GV54	Natuurontwikkeling Dassenveld	Ontpachting en inrichting tbv natuur van 8 ha grasland en bouwland, nabij een natuurverbinding, onderdeel van de NNN.	Provincie Noord-Holland
GV57	Groene Uitweg: Binnendoorvaarverbinding	Aanleg van een nieuwe vaarverbinding tussen de Naardertrekvaart en het Gooimeer.	Provincie Noord-Holland
GV58	Groene Uitweg: Naardertrekvaart	Capaciteitsvergroting van de Naardertrekvaart is noodzakelijk tussen de voorgenomen aantakking van de aan te leggen Binnendoorvaarverbinding en Naarden Vesting.	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV59	Groene Uitweg: Passantenhaven	De bestaande havenkom grenzend aan Naarden Vesting wordt vergroot om een aantal aanlegplaatsen voor passanten te realiseren. Ook worden bijpassende voorzieningen aangelegd.	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV62	Waterlandtak-Oost	Realisatie van 42 hectare NNN.	Provincie Noord-Holland
GV63	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen	Uitvoeringsprogramma van het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. Het bevat alle projecten die bijdragen aan de drie sporen: (1) ontwikkelen vrije tijdslandschap, (2) versterken ecologische waarden en (3) transitie van de recreatiesector.	Provincie Noord-Holland

GV65	Groene Uitweg: Fiets- en wandelverbindingen Horstermeerpolder	Versterken van de recreatieve mogelijkheden zuidkant Horstermeerpolder, met een fietspontje, fietspad en mogelijke voorzieningen voor recreatieve ontsluiting van het NERA-gebouw.	Provincie Noord-Holland
GV66	Groene Uitweg: Gaasperplas Centraal	Versterking infrastructuur van en naar de fietsroutes rond de Gaasperplas, als versterking van de Oost-Westverbindingen tussen de Amstel- en Diemerscheg.	Groengebied Amstelland
GV69	Groene Uitweg: Verder met de Vesting Muiden	Herstel en verbetering Vesting Muiden en de zuidelijke schootsvelden, verleggen Mariahoeveweg en agrarisch beheer schootsvelden.	Regio Gooi en Vechtstreek

Tabel 6. Natuurcompensatie (zie paragraaf 2.3 voor een toelichting)

Project Nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV55	Natuurcompensatie Landgoed Terra Nova	Stichting Landgoed Terra Nova wil een bestaande buitenplaats ontwikkelen. Ter compensatie worden verscheidene maatregelen getroffen, zoals aanleg van NNN en vleermuisvriendelijke verlichting.	Stichting Landgoed Terra Nova Loenen aan de Vecht
AGV56	Natuurcompensatie Scouting Laren	Op grond van een uitspraak van de Raad van State moet de gemeente een alternatieve locatie voor de activiteiten van Scouting Laren zoeken. Indien de activiteit niet meer op de nu beoogde locatie wordt gerealiseerd, zal de huidige natuurcompensatieplicht mogelijk vervallen.	Gemeente Laren
GV26	Natuurcompensatie A1-A6-A9	Rijkswaterstaat verbreedt de komende jaren de snelwegen tussen Schiphol, Amsterdam en Almere. Hierdoor wordt 62,2 ha NNN en 111 ha weidevogelleefgebied aangetast. Als compensatie wordt 113,2 ha nieuwe natuur gerealiseerd en 22 ha kwaliteitsverbetering binnen bestaande NNN gerealiseerd. T.b.v. de 111 ha weidevogelleefgebied wordt 1,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor beheermaatregelen in het gebied.	Rijkswaterstaat
KL01	Natuurcompensatie Gasopslag Bergermeer	Het bedrijf TAQA Energy legt ondergrondse gasopslag aan onder de Bergermeer. Omdat dit leidt tot 30 ha natuurschade, moet TAQA Energy 30 ha natuur compenseren. Het gaat om een blijvend nieuw natuurgebied voor weidevogels.	TAQA
KL19	Natuurcompensatie Fietspad Castricum-Akersloot	De gemeente Castricum heeft een fietspad aangelegd in een weidevogelleefgebied tussen Castricum en Akersloot. Omdat de aanleg tot verstoring van de weidevogels leidt, compenseert de gemeente dit met de aanleg van 7,7 ha natuur.	Gemeente Castricum
LH21	Natuurcompensatie Waterrijk Oosthuizen	Voor de bouw van de woonwijk Waterrijk bij Oosthuizen wordt weidevogelleefgebied aangetast. Als natuurcompensatie zal het NAM-terrein worden ingericht als weidevogelleefgebied.	Gemeente Zeevang
NHN04	Natuurcompensatie Westfrisiaweg	Bij de aanleg van de Westfrisiaweg (N23) wordt een weidevogelleefgebied en een aantal natuurverbindingen doorkruist. Compensatie vindt plaats door bij de A7 bij Hoorn natuurvriendelijke oevers en een ecologische stapsteen te realiseren.	Provincie Noord-Holland
NHN22	Natuurcompensatie Bedrijventerrein Kolksluis te 't Zand	Bedrijventerrein Kolksluis breidt uit. Natuurcompensatie t.b.v. 3,5 ha weidevogelleefgebied bestaat uit: aanleg 3,5 ha waterberging en 2 ha inrichting compensatiegrond.	Gemeente Schagen

NHN25	Natuurcompensatie Windpark Wieringermeer	Windkracht Wieringermeer gaat een windmolenpark aanleggen in de polder Wieringermeer. Vier windmolens zijn gepland in het Robbenoordbos (NNN), waarbij 1,9 ha bos verdwijnt en 1,4 ha bos wordt gekapt. Als compensatie voor het bos dat verdwijnt, zal Nuon een perceel van 3,9 ha aansluitend op het Robbenoordbos aankopen en inrichten als natuur. De 1,4 ha die gekapt wordt, wordt opnieuw ingericht.	Nuon Windpark Wieringermeer BV

Tabel 7. Processen

Project Nr.	Proces	Omschrijving	Trekker
AGV45	Programmacoördinatie Groene Uitweg	Coördinatie van het programma Groene Uitweg.	Provincie Noord-Holland
GV13	Groene Uitweg: Agrarische structuurverbetering en boerderijverplaatsingen	In het agrarisch kerngebied van de noordelijke Vechtstreek vindt een grootschalige kavelruil plaats om zowel de agrarische structuur te verbeteren, als de natuur bij het Naardermeer te versterken.	Provincie Noord-Holland
GV42	Groene Uitweg: Gebiedscoördinatie en projecten	De gebiedscoördinator begeleidt, informeert en ondersteunt agrarische ondernemers bij hun initiatieven in het kader van de Uitvoeringsregeling voor de agrarische sector Groene Uitweg.	Agrarische Natuur en Landschapsvereniging Vechtvallei
PNH05	Verbinden en ontsnipperen	In 2019 zijn de voornaamste activiteiten die op dit onderwerp zijn voorzien, gericht op de monitoring van de gerealiseerde voorzieningen. De resultaten van deze monitoring leiden tot een verbetering van de inrichting van de verbindingen in de toekomst.	Provincie Noord-Holland
PNH06	Studiefase NNN en recreatie	Dit zijn middelen om te komen tot projecten die leiden tot de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en recreatiedoelen.	Provincie Noord-Holland
PNH23	Aanvullende grondkosten	Voor de projecten 't Hol en Schil Naardermeer heeft GS een besluit genomen om aanvullende kosten - indien noodzakelijk - te betalen. Deze worden apart inzichtelijk gemaakt	Provincie Noord-Holland

6. Financiën

6.1. Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de financiële onderbouwing van het Programma Natuurontwikkeling. De provinciale begroting vormt het financiële kader van dit programma. In de paragrafen 6.2 en 6.3 staan de lasten en dekking van programma's en projecten beschreven. Deze paragrafen hebben betrekking op de investeringen in onze groenstructuur. In de paragrafen 6.4 en 6.5 staan de lasten en dekking van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer beschreven.

6.2. Programma's en projecten: lasten

In deze paragraaf staan de geraamde lasten van de programma's en projecten in dit Programma Natuurontwikkeling. Achtereenvolgens lichten we toe: de programma's en projecten per regio (paragraaf 6.2.1), het natuurherstelprogramma voor Natura 2000-gebieden (paragraaf 6.2.2) en de uitvoeringsregelingen (paragraaf 6.2.3). In paragraaf 6.2.4 wordt berekend welke lasten nog gemoeid zijn met de afronding van het NNN, omdat nog niet de gehele restant-opgave in projecten is ondergebracht. Ten slotte wordt in paragraaf 6.2.5 een totaaloverzicht gegeven.

6.2.1. Programma's en projecten per regio

In hoofdstuk 5 staan de programma's en projecten waaraan wij werken. De lasten hiervan zijn in deze paragraaf toegelicht. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de lasten voor grondverwerving[7] en alle overige lasten van het programma of project, bijvoorbeeld voor de inrichting van een natuurgebied. Omdat het marktgevoelige informatie betreft, zijn de lasten voor grondverwerving in tabel 8 enkel op provinciaal niveau zichtbaar gemaakt; op projectniveau heeft deze informatie een vertrouwelijk karakter. De overige lasten zijn wel op projectniveau zichtbaar in tabel 9.

Tabel 8. Geraamde lasten voor grondverwerving in programma's en projecten, provinciebreed

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gewenste grondverwerving in programma's en projecten (in hectaren)	196	392	215	160	160	186
- waarvan te realiseren via SKNL-functieverandering (lasten in €)	2.475.000	4.175.000	1.625.000	1.500.000	1.500.000	3.400.000
- waarvan te realiseren via verwerving door provincie (lasten in €)	4.850.000	11.250.000	7.500.000	5.000.000	5.000.000	2.500.000
Totaal grondverwerving (lasten in €)	**7.325.000**	**15.425.000**	**9.125.000**	**6.500.000**	**6.500.000**	**5.900.000**

Tabel 9. Geraamde overige lasten van programma's en projecten, uitgesplitst per regio

Regio Kop van Noord-Holland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
NHN01	Waalenburg	1.779.122	5.325.431	211.590	0	0	0
NHN03	Hanenplas	435.270					
NHN06	De Bol	0	0	0	0	0	0
NHN14	Huisduinerpolder	0	0	0	0	75.000	0
NHN15	Schagen-Kolhorn	0	0	0	0	0	0
NHN16	Boskerpark	247.000	0	0	0	0	0
NHN17	Zandpolder	500.000	0	0	0	0	0
NHN18	Uitlandsche Polder	0	0	0	0	0	0
NHN23	Polder Waard-Nieuwland	225.000	225.000	0	0	0	0
NHN28	Fietspad Wierdijk	150.000	1.813.000	300.000	0	0	0
Totaal		**3.336.392**	**7.363.431**	**511.590**	**0**	**75.000**	**0**

7. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'verwerving', wordt zowel gedoeld op grondverwerving door de provincie Noord-Holland als op zelfrealisatie door middel van de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2). Omdat bij gebruik van de SKNL-regeling de desbetreffende gronden niet van eigenaar wisselen, is strikt genomen geen sprake van verwerving.

Regio Alkmaar en omgeving

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht						
KL14	Binnenduinrand Egmond	3.957	30.000	50.000	50.000	75.520	0
KL16	Weidse Polders	0	0	0	0	0	0
KL17	Harger- en Pettemerpol-der	84.490	400.000	0	0	0	0
KL26	Nieuwe Strandwal	1.790	0	0	0	0	0
KL38	Waterrijk en Zanderij Castricum	0	533.843	0	0	0	0
Totaal		**90.237**	**963.843**	**50.000**	**50.000**	**75.520**	**0**

Regio West-Friesland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
NHN26	Koopmanspolder	15.991	0	0	0	0	0
Totaal		**15.991**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Regio Zuid-Kennemerland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL04	Natuurbrug Zeepoort	100.000	66.502	0	0	0	0
KL22	Houtrak	0	0	0	0	0	0
Totaal		**100.000**	**66.502**	**0**	**0**	**0**	**0**

Regio Zaanstreek-Waterland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LH07	Verbrakking Westzaan	32.000	100.000	6.633.987	1.000.000	1.000.000	0
LH08	Dijkversterking Hoorn-Amsterdam	0	499.923	0	0	0	0
LH23	Natuurvriendelijke oevers Ilperveld	150.000	1.050.000	0	0	0	0
LH24	Kwaliteitsverbetering be-staande plas-dras-perce-len Wormer- en Jisper-veld	47.400					
LH25	Ontsnippering Bereik-baarheid Waterland	0	320.127	0	0	0	0
Totaal		**229.400**	**1.970.050**	**6.633.987**	**1.000.000**	**1.000.000**	**0**

Regio Noord-Holland Zuid

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL27	PARK21	2.070.000	5.697.359	22.000.000	0	0	0
KL30	Groene AS Bovenlanden	0	491.326	491.326	0	0	0
KL32	Groene AS Aalsmeer	0	0	0	375.000	0	0
Totaal		**2.070.000**	**6.188.685**	**22.491.326**	**375.000**	**0**	**0**

Regio Gooi- en Vechtstreek

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
AGV35	Monitoring Natuurbrug Laarderhoogt	70.129	23.376	0	0	0	0
AGV40	Groene Uitweg: Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie	980.000	600.000	582.995	0	0	0
GV04	Groene Uitweg: Naarden buiten de Vesting	225.200	0	0	0	0	0
GV06	Toelopen natuurbrug Laarderhoogt	0	0	0	0	0	0
GV08	Fietspad over de Gaasp	0	0	0	0	0	0
GV10	Holendrechterpolder	45.000	47.949	206.000	0	0	0
GV11	NNN schil Naardermeer	150.000	50.000	50.000	50.000	50.000	639.702
GV12	Studieprojecten Diemerscheg	0	1.460.000	1.450.000	570.000	0	0
GV14	Diemerbos fase 2	0	0	0	0	0	0
GV15	Groene Uitweg: Fietsbrug Nigtevecht	772.215	0	0	0	0	
GV16	Verwerving en inrichting 't Hol	50.000	80.000	50.000	50.000	50.000	50.000
GV19	Horstermeerpolder	120.000	120.000	3.247.359	0	0	0
GV24	De Kampen	50.000	542.311	364.000	0	0	0
GV27	Vuntus	0	0	0	0	0	0
GV29	Verbinding Hoorneboeg	0	0	0	0	0	0
GV30	Natuurboog	0	0	0	0	0	0
GV31	Pilot Veenslib	-981	0	0	0	0	0
GV32	Groene Uitweg: Rondje Naardermeer	1.416.591	9.272.232	1.030.248	659.029	500.000	0
GV34	Groene Uitweg: Faunapassages N201	0	2.004.973	66.782	0	0	0
GV36	Natuurontwikkeling Huydecoopersweg	0	0	0	0	0	0
GV39	Groene Uitweg: Fiets-, wandel- en ruiterpaden	290.000	283.545	283.544	0	0	0
GV48	De Groene Schakel	150.000	400.000	2.055.000	300.000	54.495	0
GV53	Ontsnippering 't Gooi	60.000	120.000	120.000	0	0	0
GV54	Natuurontwikkeling Dassenveld	0	0	120.000	0	0	0
GV57	Groene Uitweg: Binnendoorvaarverbinding	950.000	1.000.000	2.000.000	6.000.000	1.588.776	0
GV58	Groene Uitweg: Naardertrekvaart	0	0	304.200	0	0	0
GV59	Groene Uitweg: Passantenhaven	0	0	4.441.762	0	0	0
GV62	Waterlandtak-Oost	0	0	890.500	0	0	0
GV63	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen	600.000	2.590.000	2.713.438	2.713.438	2.713.438	2.713.438
GV64	Groene Uitweg: Duurzaam beheer Diemerbos	100.000	0	0	0	0	0
GV65	Groene Uitweg: Fiets- en wandelverbindingen Horstermeerpolder	0	430.000	0	0	0	0
GV66	Groene Uitweg: Gaasperplas Centraal	0	450.000	0	0	0	0
GV69	Groene Uitweg: Verder met de Vesting Muiden	1.100.000	1.100.000	0	0	0	0
Totaal		**7.128.154**	**20.574.386**	**19.975.828**	**10.342.467**	**4.956.709**	**3.403.140**

Processen

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
AGV45	Programmacoördinatie Groene Uitweg	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000	84134
GV13	Groene Uitweg: Agrarische structuurverbetering en boerderijverplaatsingen	72.988	0	0	0	0	0
GV42	Groene Uitweg: Gebiedscoördinatie en projecten	0	36.224	50.000	0	0	0
PNH05	Verbinden en ontsnippe-ren	477.000	135.000	135.000	125.000	0	0
PNH06	Studiefase NNN en recrea-tie	696.000	466.000	110.000	90.000	90.000	90.000
PNH23	Aanvullende grondkosten					4.970.000	
Totaal		**1.305.988**	**697.224**	**355.000**	**275.000**	**5.120.000**	**174.134**

6.2.2. Programma natuurherstelmaatregelen Natura 2000-gebieden / PAS

In de Natura 2000-gebieden voeren de beheerders een programma van natuurherstelmaatregelen uit, om de natuurdoelen in deze gebieden te realiseren (zie toelichting in paragraaf 2.3). De meeste herstelmaatregelen worden getroffen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Daarnaast worden herstelmaatregelen uitgevoerd die geen relatie hebben met de PAS. In tabel 10 staan de geraamde lasten.

Tabel 10. Geraamde lasten van natuurherstelmaatregelen Programmatische Aanpak Stikstof in Natura 2000 en herstelmaatregelen

Nr.	Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	PNH21	Herstelmaatregelen Pro-gramma Aanpak Stikstof (PAS) in Natura 2000	6.207.552	11.424.431	130.000	130.000		
2	PNH22	Herstelmaatregelen Natura 2000	560.274	1.040.274	800.274	800.274	800.274	-
	Totaal		**6.767.826**	**12.464.705**	**930.274**	**930.274**	**800.274**	**-**

6.2.3. Uitvoeringsregelingen

Op grond van een uitvoeringsregeling kan een initiatiefnemer subsidie aanvragen voor een activiteit die past binnen de criteria van de regeling. Voor elk van deze uitvoeringsregelingen stellen Gedeputeerde Staten jaarlijks een subsidieplafond vast, dat bepaalt tot welk bedrag subsidieaanvragen kunnen worden gehonoreerd. Deze subsidieplafonds zijn in tabel 11 weergegeven.

Tabel 11. Geraamde lasten van uitvoeringsregelingen (subsidieplafonds)

Nr.	Pro-ject nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	PNH02	UVR Groen Subsidie TOP	138.756	69.143	0	0	0	0
2	PNH03	UVR Groen Subsidie uitbreiding Wandel-netwerk NH	620.000	500.000	0	0	0	0
3	PNH08	SKNL Inrichting (Par-ticulier Natuurbe-heer)	6.686.089	3.074.792	3.074.792	3.074.792	3.074.792	3.074.792
4	PNH10	SKNL Kwaliteitsim-puls	966.950	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
5	PNH13	UVR Groen Subsidie weidevogelbiotopen	150.000	100.000	100.000	100.000		

6	PNH14	GU: Subsidies UVR agrarische sector	750.000	750.000	298.593	0	0	0
7	PNH17	UVR bedrijfsverplaatsing en kavelruil NNN	537.500	537.500	537.500	537.500	537.500	537.500
8	PNH19	Subsidie versnipperde natuurterreinen	50.000	50.000	0	0	0	0
9	PNH20	UVR bedrijfsverplaatsing GU	0	0	400.000	0	400.000	0
	Totaal subsidies		**9.899.295**	**5.581.435**	**4.910.885**	**4.212.292**	**4.512.292**	**4.112.292**

6.2.4. Doorkijk afronding NNN

In de voorgaande paragrafen zijn de lasten in beeld gebracht van lopende programma's, projecten en uitvoeringsregelingen. Echter, nog niet de gehele restant-opgave van het NNN is momenteel in projecten ondergebracht. In deze paragraaf geven wij een inschatting van de lasten die nog – buiten de lopende projecten – met de afronding van het NNN zijn gemoeid. Deze doorkijk is rekenkundig van aard en is niet gebaseerd op concrete programma's of projecten. Opgemerkt moet worden dat we met deze doorkijk ver in de toekomst kijken en dat hierin dus nog aanzienlijke wijzigingen kunnen optreden.

Bij de berekening van de lasten voor de afronding van het NNN hanteren we een aantal uitgangspunten:

1. de lasten van verwerving variëren per grondsoort, evenals de restwaarde na inrichting. Grasland heeft een lagere marktwaarde dan bouwland of bollengrond. De restwaarde van ingerichte NNN op grasland is juist vaak hoger dan de restantwaarde van bouwland of bollengrond, omdat op grasland het natuurdoel vaak beter te combineren is met agrarische bedrijfsvoering (bijv. weidevogelgraslanden) dan op bouwland of bollengrond. Om deze reden hanteren we verschillende normbedragen, welke in tabel 12 zijn opgenomen. Deze normbedragen zijn indicatief en worden jaarlijks bijgesteld op basis van marktontwikkelingen;
2. realisatie kan plaatsvinden door grondverwerving door de provincie, of via de SKNL-regeling. In financieel opzicht maakt dit geen verschil. Immers, in beide gevallen vergoeden wij de waardedaling van de grond die het gevolg is van de functieverandering naar natuurgebied. Bij toepassing van de SKNL-regeling gebeurt dit rechtstreeks; de grondeigenaar ontvangt van ons de getaxeerde waardedaling. Bij grondverwerving door de provincie gebeurt dit in twee stappen, omdat wij de grond eerst voor de 'volle prijs' verwerven van de eigenaar, en deze na inrichting aan een eindbeheerder verkopen voor de restantwaarde;
3. voor de inrichting van natuurterreinen hanteren wij vaste normkosten van € 15.000,- per hectare, ongeacht de grondsoort.

Uit tabel 1 (paragraaf 2.4) blijkt dat vanaf 1 januari 2018 nog circa 4.200 hectare NNN moet worden verworven. Uit tabel 8 blijkt dat in de periode 2018-2023 circa 1.300 hectare wordt verworven in verschillende programma's en projecten. Dat betekent dat een restant-opgave van circa 2.900 hectare nog niet in projecten is ondergebracht (= 4.200 hectare minus 1.300 hectare). Dit leidt tot de volgende raming:

Tabel 12. Geraamde lasten voor grondverwerving (rekenkundig), provinciebreed

	Aantal hectares	Aankoopprijs per ha in €	Inrichtingskosten per ha in €	Totale kosten per ha in €	Restwaarde per ha in €	Netto lasten per ha in €	Lasten totaal (in mln. €)
Grasland	1.850	30.000	15.000	45.000	15.000	30.000	55,5
Bouwland	1.000	60.000	15.000	75.000	10.000	65.000	65,0
Bollengrond	50	100.000	15.000	115.000	10.000	105.000	5,3
Totaal	2.900						**125,8**

6.2.5. Totaaloverzicht lasten programma's en projecten

In tabel 13 is een overzicht weergegeven van de lasten, zoals die zijn toegelicht in de paragrafen 6.2.1 tot en met 6.2.4.

Tabel 13. Totaaloverzicht geraamde lasten van programma's en projecten, periode 2018-2027

		Programma Natuurontwikkeling 2019-2023					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2017
Grondverwerving (tabel 8 en 12)	7.325.000	15.425.000	9.125.000	6.500.000	6.500.000	5.900.000	125.800.000
Regio Kop van Nrd-Holland (tabel 9)	3.336.392	7.363.431	511.590	0	75.000	0	0
Regio Alkmaar e.o. (tabel 9)	90.237	963.843	50.000	50.000	75.520	0	0
Regio West-Friesland (tabel 9)	15.991	0	0	0	0	0	0
Regio Zuid-Kennemerland (tabel 9)	100.000	66.502	0	0	0	0	0
Regio Zaanstreek Waterland (tabel 9)	229.400	1.970.050	6.633.987	1.000.000	1.000.000	0	0
Regio Noord-Holland-Zuid (tabel 9)	2.070.000	6.188.685	22.491.326	375.000	0	0	0
Regio Gooi- & Vechtstreek (tabel 9)	7.128.154	20.574.386	19.975.828	10.342.467	4.956.709	3.403.140	0
Processen (tabel 9)	1.305.988	697.224	355.000	275.000	5.120.000	174.134	2.000.000
Herstelmaatregelen PAS in Natura 2000 (tabel 10)	6.207.552	11.424.431	130.000	130.000	0	0	0
Herstelmaatregelen Natura 2000 (tabel 10)	560.274	1.040.274	800.274	800.274	800.274	0	0
Uitvoeringsregelingen (tabel 11)	9.899.295	5.581.435	4.910.885	4.212.292	4.512.292	4.112.292	0
Totaal	**38.268.283**	**71.295.260**	**64.983.890**	**23.685.033**	**23.039.795**	**13.589.566**	**127.800.000**
Totaal 2019-2023		**196.593.543**					

6.3. Programma's en projecten: dekking

De totale benodigde dekking van dit Programma Natuurontwikkeling is opgenomen in tabel 14. Deze dekking is afkomstig uit verschillende dekkingsbronnen, afhankelijk van het doel waarvoor het project gerealiseerd wordt. De belangrijkste dekkingsbronnen betreffen:

- Reserve Groen. Deze reserve is ingesteld ten behoeve van investeringsmaatregelen ter realisatie van de Agenda Groen. De Reserve Groen wordt gevoed vanuit het Provinciefonds en vanuit verkoopopbrengsten van provinciale gronden;
- Reserve Groene Uitweg. Deze reserve bevat middelen ter uitvoering van het programma Groene Uitweg, dat beoogt de landschappelijke kwaliteit van de Vechtstreek te versterken in samenhang met de infrastructurele ingrepen in de A1, A6 en A9.
- Reserve Oostelijke Vechtplassen. Deze reserve bevat middelen ter uitvoering van het programma Oostelijke Vechtplassen, dat beoogt dit gebied een impuls te geven op het gebied van natuur, recreatie, waterkwaliteit, landbouw en landschap.
- Balanspost ILG. In deze balanspost is het restant ondergebracht van de Rijksmiddelen ILG, die met de Afrondingsovereenkomst ILG zijn gelabeld aan nog uit te voeren projecten.

Tabel 14. Totaaloverzicht geraamde dekking van programma's en projecten

Reserve Groene Uitweg	27.571.845
Reserve Groen	100.952.549
Balanspost ILG	35.383.052
Reserve Oostelijke Vechtplassen	17.645.505
Diverse kleinere dekkingsbronnen, zoals Reserves UNA en TWINH, Reserve Kapitaallasten groenprojecten, bijdragen derden, etc.	15.040.592
Totaal	**196.593.543**

In grafiek 1 wordt, op basis van dit Programma Natuurontwikkeling, het meerjarig verloop van de Reserve Groen weergegeven. Hierin zijn de bij Kaderbrief 2019 ten behoeve van de NNN-realisatie extra beschikbaar gestelde middelen, verwerkt. Tevens zijn hierin de geraamde opbrengsten uit vervreemding van provinciale gronden verwerkt. De stijging in de jaren 2020-2023 wordt veroorzaakt door het feit dat de onttrekkingen in die jaren relatief laag zijn, in vergelijking met de jaren ervoor en erna. De lasten voor de jaren 2024-2027 zijn rekenkundig van aard; de totale lasten in deze jaren zijn gelijkmatig verdeeld over de afzonderlijke jaarschijven.

Grafiek 1. Meerjarig verloop Reserve Groen

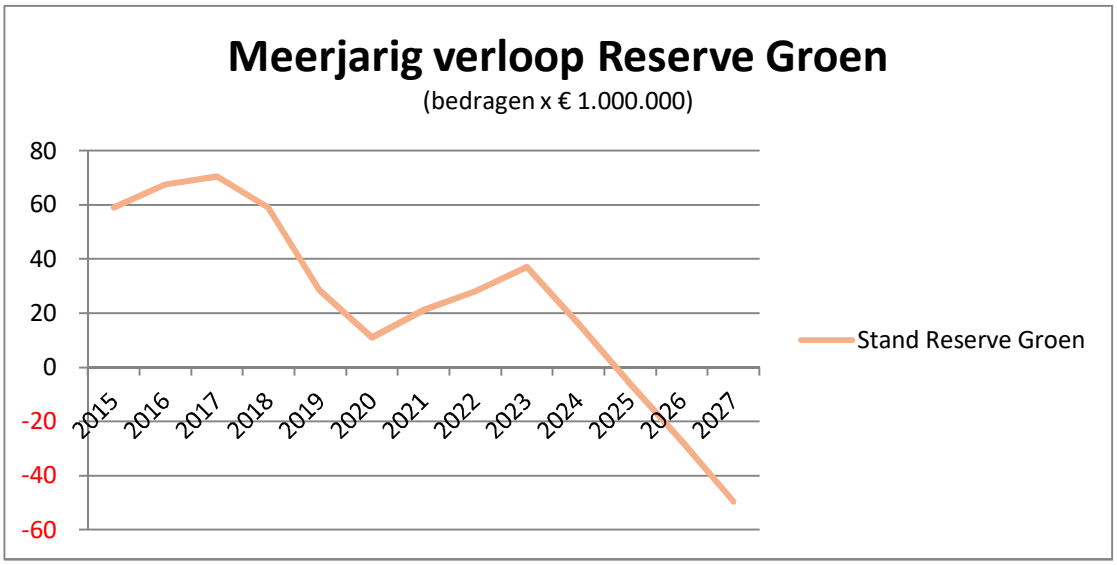

6.4. Beheer: lasten

In hoofdstuk 4 staat ons beleid ten aanzien van natuur-, landschaps- en recreatiebeheer toegelicht. De lasten van dit beheer staan in tabel 15. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- in beginsel continueren wij onze bijdrage aan het beheer, ook wanneer subsidiebeschikkingen of opdrachten het einde van hun looptijd hebben bereikt. Dit doen we omdat wij de wens hebben om te blijven bijdragen aan de financiering van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer;
- wij gaan ervan uit dat tijdens de looptijd van een subsidiebeschikking, de kosten voor het beheer stijgen. Om deze kostenstijging te berekenen gebruiken we de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gehanteerde consumentenprijsindex over zes jaar;
- wij gaan ervan uit dat, als gevolg van de afronding van het Natuurnetwerk Nederland, de omvang van het NNN tot 2027 gestaag groeit met gemiddeld 250 hectare per jaar.

Tabel 15. Totale lasten van het natuur-, landschaps-, en recreatiebeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Natuur- en landschapsbeheer	12,32	12,38	12,59	12,78	13,62
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	7,64	7,73	7,74	8,00	8,00
Recreatieschappen	6,07	6,21	6,35	6,47	6,61
Organisatiekosten	2,25	2,07	2,07	2,07	2,07
Totaal	**28,28**	**28,39**	**28,74**	**29,33**	**30,30**

Deze lasten vallen uiteen in:

- natuur- en landschapsbeheer: het beheer door terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren. In tabel 15a is te zien dat subsidiebeschikkingen voor natuurbeheer een looptijd van zes jaren hebben. Dat betekent dat subsidiebeschikkingen die in 2013 zijn afgegeven, na 2019 aflopen; subsidiebeschikkingen die in 2014 zijn afgegeven, lopen na 2020 af, etcetera. Onder ‘Continuering’ zijn middelen

gereserveerd voor de continuering van aflopende subsidiebeschikkingen. Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor de toeslag voor openstelling en toezicht, en voor de groei van het beheerde areaal met gemiddeld 250 hectare per jaar.

- agrarisch natuur- en landschapsbeheer: het beheer door agrarische collectieven. Ook deze subsidiebeschikkingen hebben een looptijd van zes jaren. Vóór 1 januari 2016 zijn nog subsidiebeschikkingen afgegeven aan individuele agrarische ondernemers (tabel 15b);
- recreatieschappen: het beheer in de vijf recreatieschappen waarin de provincie participeert, gebaseerd op de jaarlijks door het algemeen bestuur van elk recreatieschap vastgestelde begroting (tabel 15c);
- organisatiekosten, zoals monitoringskosten en uitvoeringskosten door IPO/BIJ12 en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (tabel 15d).

Tabel 15a. Lasten natuur- en landschapsbeheer

Natuur- en landschapsbeheer SVNL-N	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikkingen uit 2013	0,32				
Beschikkingen uit 2014	4,13	0,02			
Beschikkingen uit 2015	0,14	0,14	0,03		
Beschikkingen uit 2016	0,14	0,14	0,14	0,03	
Beschikkingen uit 2017	5,08	5,08	5,08	5,08	
Beschikkingen uit 2018	1,06	0,79	0,79	0,79	0,07
Aanvragen openstellingsbijdrage (toezicht)	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
Uitbreiding Landschapselementen 2019	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Continuering	0,51	5,09	5,23	5,38	11,85
250 ha groei/jaar	0,19	0,38	0,57	0,76	0,95
Totaal	**12,32**	**12,38**	**12,59**	**12,78**	**13,62**

Tabel 15b. Lasten agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (SVNL-A)	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikkingen uit 2012, individuele contracten	0,03				
Beschikkingen uit 2013, individuele contracten	0,04				
Beschikkingen uit 2014/2015, collectieve beheerplannen	0,09	0,06	0,02		
Beschikkingen uit 2016 t/m 2018, agrarische collectieven	6,60	6,60	6,60		
Beschikkingen uit 2018 (extra; onderdeel van landelijke impuls)	0,43	0,43	0,43		
Continuering agrarisch natuurbeheer		0,19	0,24		
Openstelling 2019 uitbreiding agrarisch natuur- en landschapsbeheer	0,30	0,30	0,30		
Openstelling 2019 uitbreiding agrarisch natuur- en landschapsbeheer (water)	0,15	0,15	0,15		
Inschatting nieuwe regeling agrarisch natuur- en landschapsbeheer				8,00	8,00
Totaal	**7,64**	**7,73**	**7,74**	**8,00**	**8,00**

[1] De huidige regeling voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer eindigt op 31 december 2021. De vorm van een eventuele nieuwe regeling, en de daaraan gekoppelde financiën, zijn sterk afhankelijk van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en provinciale besluitvorming in 2021. Het hier genoemde budget is indicatief.

Tabel 15c. Lasten organisatiekosten

SNL en organisatiekosten	2019	2020	2021	2022	2023
IPO/BIJ12	0,61	0,61	0,61	0,61	0,61
Monitoring (deels als toeslag)	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)	1,10	1,00	1,00	1,00	1,00
Overige kosten	0,16	0,08	0,08	0,08	0,08
Totaal	**2,25**	**2,07**	**2,07**	**2,07**	**2,07**

Tabel 15d. Lasten recreatieschappen

Recreatieschappen	2019	2020	2021	2022	2023
Recreatieschap Spaarnwoude	2,60	2,64	2,68	2,72	2,76
Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	0,80	0,85	0,89	0,92	0,95
Recreatieschap Twiske-Waterland	1,37	1,38	1,41	1,42	1,45
Plassenschap Loosdrecht	0,41	0,42	0,44	0,47	0,49
Recreatieschap Groengebied Amstelland	0,90	0,92	0,93	0,94	0,96
Totaal	**6,08**	**6,21**	**6,35**	**6,47**	**6,61**

6.5. Beheer: dekking

De dekking van de lasten van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer is te zien in tabel 16. Deze dekking komt voornamelijk uit twee posten in de provinciale begroting: voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer (SNL) en voor het beheer in de recreatieschappen. Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer is daarnaast Europese cofinanciering beschikbaar (zie paragraaf 2.1). Deze Europese cofinanciering loopt buiten de provinciale begroting; hij wordt ontvangen door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en wordt door RVO.nl gebruikt bij de door hen, in opdracht van ons, verzorgde betalingen aan agrarische collectieven. Ten slotte ontvangen wij van de Noord-Hollandse waterschappen een bijdrage aan het agrarisch waterbeheer.

Tabel 16. Totale dekking van het natuur-, landschaps-, en recreatiebeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Begrotingspost (Agrarisch) natuur- en landschapsbeheer (SNL)	16,28	16,24	16,51	18,03	18,91
Bijdrage waterschappen aan agrarisch waterbeheer	0,38	0,38	0,38		
Europese cofinanciering: POP3-programma agrarisch natuurbeheer [2]	5,13	5,19	5,20		
Europese cofinanciering extra openstelling 2018	0,43	0,43	0,43		
Indicatie bijdrage Europese cofinanciering en waterschappen in nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid [3]				5,00	5,00
Begrotingspost Recreatieschappen	6,07	6,15	6,23	6,30	6,39
Totaal	**28,28**	**28,39**	**28,74**	**29,33**	**30,30**

[2] De Europese cofinanciering is gebaseerd op de thans geldende berekeningen in IPO-verband, waarbij voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer rekening wordt gehouden met een percentage van 75% Europese cofinanciering.

[3] De huidige regeling voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer eindigt op 31 december 2021. De vorm van een eventuele nieuwe regeling, en de daaraan gekoppelde financiën, zijn sterk afhankelijk van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en provinciale besluitvorming in 2021. De hier genoemde dekking is indicatief.

7. Kaarten

Het Programma Natuurontwikkeling bevat een aantal (digitale) interactieve kaarten. Deze worden hierna toegelicht. Via de weblinks kunt u de kaarten bekijken. U kunt de interactieve kaarten ook inzien via de algemene website van de provincie Noord-Holland: *www.noord-holland.nl*. Als u op deze website bent, ziet u bovenaan de pagina een aantal thema's. Via het thema 'Over de Provincie' komt u op een pagina waar u 'Interactieve kaarten' kunt aanklikken.

Kaarten van het Natuurbeheerplan (zie paragraaf 4.3 voor een nadere toelichting)

https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=nbp

Via de knop Ik wil... kunt u op 'De kaartlagenlijst tonen' klikken. Aan de linkerzijde ziet u een legenda. Hier kunt u het 'Natuurbeheerplan 2019' actief maken door op het vakje ervoor te klikken, er komt dan een '✓' te staan. Onderdeel van het 'Natuurbeheerplan 2019' zijn de kaarten:

Kaart 1 Beheertypenkaart

Kaart 2 Ambitiekaart

Kaart 3 Vaarlandtoeslagkaart

Deze kunt u actief maken door op het vakje ervoor te klikken. Wilt u kaart 3 bekijken, dan adviseren wij u om kaart 2 en 1 uit te zetten.

Kaart met alle projecten in het Programma Natuurontwikkeling (zie hoofdstuk 5)

http://maps.noord-holland.nl/groenprojecten/desk.htm

De provincie streeft ernaar dat iedereen snel in het groen kan zijn en zet zich in voor het behoud van leefgebieden van dieren en planten. Met onze partners voeren wij een groot aantal projecten uit. Deze vindt u op deze kaart.

Voortgangskaart Natuurnetwerk Nederland

https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=nbp

De voortgangskaart laat zien hoe ver de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is gevorderd. U vindt deze kaart bij de interactieve kaart 'Natuurbeheerplan'. Als u in de legenda naar beneden scrolt, komt u 'Voortgangskaart' tegen. Als u deze actief maakt en op de '+' klikt links van de tekst, klapt er een volgend niveau uit, deze heet ook 'Voortgangskaart'. Als u op het symbooltje voor deze titel klikt, dan klapt deze uit en kunt u de diverse legendatypen zien:

- kwaliteitsverbetering op gerealiseerde natuur (lichtgroen)
- Natuurnetwerk gerealiseerd (donkergroen)
- niet verworven en niet ingericht (rood)
- verworven, niet ingericht (oranje)

Kaart plangebied Groene Uitweg

Onderstaande kaart toont het plangebied van de Groene Uitweg. Binnen dit gebied kunnen projecten worden gefinancierd met Groene-Uitwegmiddelen.

Provincie Noord-Holland

NOTA VAN BEANTWOORDING

op het onderdeel Natuurbeheerplan behorende bij het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.

Samenvatting van de zienswijzen op het ontwerp-Natuurbeheerplan en beantwoording zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland d.d. 25 september 2018.

Kenmerk 1057213/1109224

Provincie Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem
www.noord-holland.nl

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding
2 Overzicht van de wijzigingen
3 Lijst van indieners
4 Overige opmerkingen
5 Zienswijzen en reactie Gedeputeerde Staten

1. Inleiding

Het Natuurbeheerplan is, dit jaar voor het eerst, onderdeel van het Programma Natuurontwikkeling.
Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Op grond van deze procedure heeft een ieder het recht om in de periode van de terinzagelegging schriftelijk of mondeling te reageren op het ontwerpplan. Het ontwerp-Natuurbeheerplan heeft van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 ter inzage gelegen. Onderstaand een overzicht van de ingediende zienswijzen.

2. Overzicht met wijzigingen naar aanleiding van de ingediende zienswijzen

Voorstel	Onderdeel	zienswijze
1	Leefgebied A13 toevoegen op de engen in het Gooi	1
2	Beheertype toevoegen op beheertypekaart, percelen zijn ingericht	11, 22 en 25
3	Beheertype op beheertype kaart verwijderen omdat percelen nog niet ingericht zijn	21, 25
4	Ambitietype toevoegen op NNN begrensde percelen	22 en 30
5	Beheertype op beheertypekaart wijzigen op enkele met name genoemde grote percelen.	22
6	Vaarland toevoegen op vaarland toeslagen kaart	33
7	Agrarisch leefgebieden toevoegen op percelen met aflopend agrarisch beheer binnen het NNN	36 en 42
8	Agrarisch leefgebied toevoegen op percelen buiten het NNN	14 en 25

3. Lijst van indieners en overzicht vindplaats beantwoording

Nummer	Naam	Indiener, organisatie	Indiener, persoon	kenmerk
1	NH-Z	Collectief Noord-Holland Zuid	M. Kuiper	1081328
2	Vrolijk	De Klaverhoeve	Vrolijk-Koopman	1080805
3	WLD	Water Land en Dijken	mw. M. Bijman	1082536
4	Berkhout		J.M. Berkhout	1082525
5	Spaans	Maatschap Spaans	J.P. Spaans en P.C. Spaans	1082765
6	Themmen	Buro IJsvogeltje	mw. M. Themmen	1082648
7	Smit	Maatschap Smit-Krul	D. Smit	1082646
8	Könst		P.P. Könst	1086444
9	Koeckhoven	Bureau aandacht natuur	namens Koeckhoven en Poelgeest	1083362
11	Jong VOF	Veehouderijbedrijf Wen de Jong V.O.F.	R.M. de Jong - Nibbering	1083274
12	Blaaderen		R.C. Van Blaaderen	1086445
13	Lammes		J.C. Lammes en E.H. Lammes-Hopman	1083603
14	Leijen		J. Leijen	1084128
15	Jong		D. de Jong	1084518
16	Vink		G.J. Vink	1084578
17	Kroon	Hoeve Camperduin	J.A. Kroon	1084577
18	Caton		D.M.J.C. Caton-Kramer	1086446
19	LTO	LTO Noord Belangenbehartiging en Netwerken	A. Mooij	1086004
20	Krul	Krul-Klaver vof	Krul-Klaver	1084729
21	SWTG	Stichting westelijk tuinbouwgebied Haarlem	D. de Vries	1084738
22	GNR	Goois Natuurreservaat	H.C. Heerschop	1084730
23	Elten	Maatschap van Elten en Bouwmans	J. van Elten	1085296
24	Waard		C. en D. de Waart	1085341
25	Lieuw-Br	ANLV De Lieuw, Texel	S. van Breukelen	1084841
26	Lieuw-Hin	ANLV De Lieuw, Texel	mw. I. Hin, mw. M. Merkelbach	1085309
27	PPP	PPP Agro advies	namens Loonbedrijf Van 't Schip	1085122
28	Verbij		J.A. Verbij	1085120
29	Rodenburg		N.J.M. Rodenburg	1085121
30	NM	Natuurmonumenten Gooi en Vechtstreek	mw. C. van Holsteijn	1085318
31	HN	ANV Hollands Noorden	mw. M. Wagenaar	1085317

CONCEPT

32	Praag	Veehouderij Praag	J. Praag	1085313
33	UvB	Coöperatie Bosgroep Midden Nederland u.a.	ing. J.W. (Jeroen) van der Horst	
34	Nielen	Maatschap Nielen	R. Nielen	1085611
36	Boer	Ilpensteyn vof	M.P. de Boer	1085794
37	Koeman	Maatschap Koeman	D. Koeman	1085795
38	Klink	Maatschap Klinkhamer-Schrama		1085796
39	Leeuw		P Leeuw	1085797
40	Mekken		J.C. Mekken	1086120
41	Wessel		J. Wesselingh	1086441
42	Boon	Alfa, namens M. Boon	T.N. Wijnker, P. Hooijberg	1086850
43	Schilder	Verwelius Projectontwikkeling	H. Schilder	1086447
44	RNH	Recreatie Noord-Holland NV	J. Gilliam	1087702
45	LNH	Landschap Noord-Holland	mw. D. Hoogeboom	
46	Boontjes	Maatschap Boontjes Duyvis		1090124

4. Overige opmerkingen

1. Enkele op het ontwerp-Natuurbeheerplan ingediende zienswijzen hadden geheel of gedeeltelijk betrekking op de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Deze begrenzing wordt vanaf 2018 niet meer vastgesteld in het Natuurbeheerplan, maar via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV, kaart 4, ecologie). De wijziging van kaart 4 PRV lag eveneens ter inzage van 19 april tot 30 mei. De (onderdelen van) in het kader van het ontwerp-Natuurbeheerplan ingediende zienswijzen op de NNN-begrenzing zijn beantwoord in de Nota van Beantwoording (NvB) wijziging kaart 4 PRV, die Gedeputeerde Staten op 28 augustus 2018 in concept hebben vastgesteld. De indieners van de desbetreffende zienswijzen zijn hierover per brief geïnformeerd. Hieronder wordt daar kortheidshalve naar verwezen (‘zie NvB wijziging kaart 4 PRV’).
2. Ambtshalve is op een aantal percelen het beheertype gewijzigd op de ambitiekaart en/of op de beheertypekaart, vanwege:
    a. geen beheertype op de ambitiekaart;
    b. gebieden zijn ingericht conform het ambitietype;
    c. toegevoegd aan het NNN op kaart 4 PRV, of verwijderd van het NNN op kaart 4 PRV. Op deze gebieden is het ambitietype toegevoegd, of juist verwijderd.

5. Zienswijzen op ontwerp-Natuurbeheerplan 2019 en reactie GS

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
1	**Beheertype kaart**	**NH-Z**	1. Verzoek om genoemde percelen toe te voegen aan het leefgebied droge dooradering. 2. Verzoek om leefgebied A13 op meerdere akkers in het NNN als beheertype te begrenzen.	GS honoreren uw verzoek. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N- beheertype. In een deel van het Gooi wordt echter in het kader van een experiment naar andere wijzen gezocht om NNN te realiseren, door op meerdere percelen agrarisch leefgebied A13 binnen het NNN toe te voegen. Deze percelen hebben een ambitie N12.05 (Kruiden- en faunarijke akker) op de ambitiekaart. Op deze percelen is agrarisch beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk – mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief en er voldoende budget is. 1. De genoemde percelen worden toegevoegd aan het agrarisch leefgebied A13 (droge dooradering), ze zijn nu in gebruik als akker/ oude landbouwgewas. 2. Op percelen met een ambitie N12.05, die nog niet gerealiseerd zijn, wordt A13 toegevoegd.	Kaart aanpassen
2	**Kaarten + proces**	**Vrolijk**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	GS honoreren uw verzoek niet (1 en 2). 1. Op alle als NNN begrensde percelen ligt een natuurambitie, ook op percelen die nog niet als natuur zijn ingericht (de natuurfunctie is nog niet gerealiseerd). Wij handhaven de ambitie en streven naar inrichting en beheer conform het ambitietype uiterlijk in 2027. 2. Deze percelen zijn nog niet gerealiseerd. Volgens de beheertypekaart ligt er tijdelijk (uiterlijk tot en met 2021) een agrarische beheertype op deze percelen. Zodra de percelen als natuur zijn gerealiseerd wordt het agrarisch beheertype gewijzigd. 3. Het verkenningsjaar - onder leiding van onafhankelijk procesbegeleider de heer F.W.R. Evers – vindt momenteel plaats en leidt tot intensieve werkbijeenkomsten waarin de deelnemers (terreinbeheerders, collectieven, LTO-Noord en de provincie) tot overeenstemming willen komen over o.a. goed weidevogelbeheer, samenwerking en vergoedingen. Onderdeel van het proces is dat deelnemers in een beperkt aantal gebieden concreet aan de slag gaan en onderzoeken hoe met de terreinbeheerders en agrarische bedrijven de beoogde natuurkwaliteit gerealiseerd kan worden en welke instrumenten daarbij kunnen worden ingezet. De snelheid van het proces is afhankelijk van de mate waarin de deelnemers het eens kunnen worden op de	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				verschillende onderwerpen. Het is de wens van de deelnemers om in deze collegeperiode, die loopt tot maart 2019, resultaten te boeken.	
3	**Beheertype kaart + proces**	**WLD**	1. Verzoek om percelen toe te voegen aan het leefgebied open grasland (A11.02). 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 2. Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 3.	Niet
4	**Ambitiekaart + proces**	**Berkhout**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitie kaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
5	**Ambitiekaart + proces**	**Spaans**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
6	**Beheertype kaart**	**Themmen**	Verzoek om perceel toe te voegen aan het leefgebied open grasland.	GS honoreren uw verzoek niet. Het perceel is begrensd als NNN. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN, natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype.	Niet
7	**Ambitiekaart + proces**	**Smit**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
8	**Ander onderwerp**	**Könst**	Ganzenschade wordt niet meer vergoed	Het Natuurbeheerplan bevat alleen kaarten waarop onze natuurambities en beheerdoelen staan aangegeven. Het plan gaat niet over ganzenschade.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
9	**Ambitiekaart**	**Koeckhoven**	Verzoek om percelen op ambitiekaart te wijzigen naar veenmosrietland en overjarig rietland/moeras	GS honoreren uw verzoek niet. Wij hebben niet de ambitie om in dit gebied een grote oppervlakte in te richten als veenmosrietland. Wij willen kleine gebiedjes veenmosrietland, die vooral van hele goede kwaliteit zijn. De locaties waar de genoemde kensoorten voorkomen zouden wij eventueel wel aan willen wijzen. Graag gaan wij in overleg met u hoe we hier mee verder gaan.	Niet
11	**Beheertype kaart**	**Jong VOF**	Verzoek om voor perceel beheertype op beheertypekaart toe te voegen.	GS honoreren uw verzoek. Op perceel wordt beheertype N13.01 (vochtig weidevogelgrasland) op de beheertypekaart toegevoegd, conform het beheertype op de ambitiekaart.	Kaart aanpassen
12	**Ambitiekaart**	**Blaaderen**	Natuur kan een goede ruilverkaveling in de weg zitten en negatieve gevolgen hebben voor het waterpeil en de bestrijding van ganzenschade op aangrenzende bedrijven.	GS honoreren uw verzoek niet. Op de vorig jaar als NNN begrensde percelen hebben wij de ambitie vochtig weidevogelgrasland gelegd. We zien op dit moment geen reden om dat te wijzigen.	Niet
13	**Ambitiekaart + proces**	**Lammes**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
14	**Beheertype kaart**	**Leijen**	Verzoek om perceel toe te voegen aan het leefgebied droge dooradering.	GS honoreren uw verzoek. Het betreffende perceel maakt deel uit van een perceel dat maar deels is begrensd als A13 (droge dooradering). Door dit deel van het perceel toe te voegen aan A13 is voortzetting van beheer op het hele perceel met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief en er voldoende budget is.	Kaart aanpassen
15	**Ambitiekaart + proces**	**Jong**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
17	**Kaarten + proces**	**Kroon**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
18	**Kaarten + proces**	Caton	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
19	**Ambitiekaart**	LTO	Verzoek om in samenspraak met het agrarisch collectief tot een voor natuur en landbouw betere situatie in de Bovenkerkerpolder te komen, die ook op méér draagvlak kan rekenen.	GS honoreren uw verzoek en zijn bereid om met alle betrokkenen dit gesprek aan te gaan.	Niet
20	**Proces**	Krul	Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
21	**Kaarten**	SWT	1. Verzoek om op enkele percelen de beheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 2. Opmerkingen over de voortgangskaart. 3. Verzoek om kassen te ontgrenzen op de PRV kaart 4. 4. Verzoek om ambitietype te wijzigen naar N10.01 (Nat schraalland).	GS honoreren uw verzoek deels. 1. Enkele genoemde percelen hebben een beheertype terwijl ze nog niet gerealiseerd zijn. Dit zullen wij aanpassen. 2. Deze kaart ligt niet ter inzage. Maar wij gaan uw opmerkingen wel bekijken en passen de voortgangskaart waar nodig aan. 3. Zie NvB kaart 4 PRV. 4. GS honoreren uw verzoek niet. Het verzoek is onvoldoende onderbouwd om een ambitiewijziging mogelijk te maken; In een onderbouwing moet aangegeven worden of het gebied kan voldoen aan de pakketeisen voor nat schraalland. Wij delen uw ambitie voor nat schraalland momenteel niet op deze percelen.	Kaarten aanpassen

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
22	**Kaarten**	GNR	1. Verzoek om begrenzingsvoorstellen horende bij de zienswijze van het ontwerp-Natuurbeheerplan 2018 alsnog te bekijken. 2. Verzoek om beheertype op beheertypekaart aan te passen voor: Laapersbos; toelopen naar natuurbruggen Zwaluwenberg, Utrechtseweg en Laarderhoogt; de heide van Zonneheideven en de heidestapstenen van Crailo. In de ESRI shapefile staan meer wijzigingsvoorstellen. 3. Verzoek om gronden bij het voormalige AZC als natuur in de PRV en het Natuurbeheerplan op te nemen; 4. Verzoek om op Landgoed Nieuw Cruysbergen een beheertype toevoegen (aan ambitiekaart). 5. Verzoek om voor Zuiderheide heeft beheertype te wijzigen van stuifzand (N07.02) naar heide (N07.01).	1. Zie NvB kaart 4 PRV. De gebieden die we toevoegen aan het NNN krijgen een ambitie- en een beheertype 2. GS honoreren uw verzoek deels. Voor de met name genoemde gebieden passen wij het beheertype aan. Voor de overige verzoeken passen wij het beheertype niet aan. Dit betreffen kleine randjes. Voordat uw beschikking voor beheersubsidie afloopt (31-12-2022) overleggen wij met u over de juiste beheertypen. De wijzigingen die u nu aangeeft nemen we daarin mee. 3. GS honoreren uw verzoek niet. De gronden bij het voormalig AZC zijn onderdeel van het Natuurcompensatieplan HOV 't Gooi. Aanpassing van de begrenzing van de NNN n.a.v. de natuurcompensatie (via kaart 4 PRV) ,gebeurt pas als bestemmingsplan onherroepelijk is vastgesteld. Vervolgens wordt er een beheertype op de ambitiekaart en op de beheertypekaart gezet, en kan voor het gebied een beheersubsidie worden aangevraagd, mits deze subsidie geen onderdeel is van de natuurcompensatie. 4. GS honoreren uw verzoek. Ambitietype N15.02 (dennen- eiken- en beukenbos) wordt toegevoegd bij het Landgoed Nieuw Cruysbergen. 5. GS honoreren uw verzoek. Beheertype wordt op beheertypekaart aangepast.	Kaarten aanpassen
23	**Proces**	Elten	Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
24	**Beheertype kaart + proces**	Waart	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 2 en 3.	Niet
25	**Beheertype kaart**	Lieuw	Verzoek om op genoemde 6 percelen het beheertype op de beheertypekaart te wijzigen. 1. Op 1 perceel is een deel niet begrensd als agrarisch leefgebied. 2. Perceel 2, 3 verzoek om toe te voegen aan A11. 3. Perceel 4 toevoegen aan A11. 4. Perceel 5 toevoegen aan agrarisch leefgebied. 5. Perceel 6 wordt ingericht (SKNL); beheertype N13.01 toevoegen op beheertypekaart.	Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN, natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 1. GS honoreren uw verzoek. Het perceel ligt weliswaar in het NNN, waar wij in beginsel geen nieuw agrarisch leefgebied toevoegen, maar het betreft hier een randje van 0,2 ha wordt toegevoegd aan	Kaarten aanpassen (1, 3, 4 en 5)

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				leefgebied A11.02, A12 en A13, zodat het perceel als één geheel beheerd kan worden. 2. GS honoreren uw verzoek niet. De percelen zijn begrensd als NNN. 3. GS honoreren uw verzoek. Het agrarisch leefgebied A11.02, A12 en A13 wordt toegevoegd, conform de omliggende percelen. 4. GS honoreren uw verzoek. Het perceel ligt weliswaar binnen het NNN, waar wij in beginsel geen nieuw agrarisch leefgebied toevoegen, maar er ligt nu een aflopend beheercontract op met botanisch beheer. Door het perceel toe te voegen aan A 13 (droge doorademing) is voortzetting van dit beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief, en er voldoende budget is. 5. GS honoreren uw verzoek. Het beheertype N13.01 wordt toegevoegd op de beheertypekaart.	
26	**Beheertype kaart**	Lieuw	1. ROL/RAL-regeling verlengen 2. Leefgebied tuinwallen vast stellen 3. Leefgebied kolken vast stellen	GS honoreren uw verzoek niet. 1. Verlenging van de ROL/RAL-regeling past niet bij de huidige inzichten over subsidie en staatssteun. Wij hebben hierop een toelichting gegeven in onze brief over de beëindiging van de ROL-RAL-regeling. 2. Wij verstrekken de vergoedingen voor beheer bij voorkeur rechtstreeks aan de eigenaren/erfpachters die verantwoordelijk zijn voor het beheer van tuinwallen. Daartoe treffen wij voorbereidingen voor een passende subsidieregeling voor tuinwallen vanwege de kwaliteit als landschapselement en cultureel erfgoed en synergie met het natuurbeheer. 3. Kolken zijn weliswaar van waarde voor de natuur doch wij zien -onder meer vanwege budget- geen urgentie om de kolken daar aan toe te voegen, mede omdat kolken niet passen in de SNL-systematiek.	Niet
27	**Ambitiekaart**	PPP	Verzoek om in samenspraak met het Agrarisch Collectief tot een voor natuur en landbouw betere situatie in de Bovenkerkerpolder te komen, die ook op méér draagvlak kan rekenen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19.	Niet
28	**Ambitiekaart + proces**	Verbij	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
29	**Ambitiekaart + proces**	Rodenburg	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3	Niet
30	**Kaarten**	NM	1. Tekstuele toelichting en kaarten moeten samenhangend geheel blijven. 2. Verzoek om mogelijkheid open te houden om PRV kaart 4 jaarlijks aan te kunnen passen met inspraak mogelijkheid. Zodoende blijven de NNN en de kaarten van het Natuurbeheerplan in overeenstemming. 3. Verzoek om beheertype N00.01 op te nemen op genoemde percelen. 4. Verzoek om Forten Wormer- en Jisperveld op te nemen op de beheertypekaart. 5. Verzoek om beheertypekaart aan te passen i.v.m. parkeerterrein. 6. Verzoek om op 1 perceel ambitietype toe te voegen op ambitiekaart bij Naardermeer. 7. Verzoek om voor 2 percelen ambitietype aan te passen in Harger- en Pettemerpolder.	1. Het Natuurbeheerplan (de kaarten) vormt vanaf dit jaar onderdeel van het Programma Natuurontwikkeling (PNO). Het PNO vervangt tevens het PMG. Het brengt de samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking dan tot nu toe het geval was. 2. PRV kaart 4 kan jaarlijks aangepast worden met een inspraak mogelijkheid. Vaststelling van de PRV kaart 4 vindt vanaf volgend jaar plaats voordat de kaarten van het Natuurbeheerplan ter visie worden gelegd. 3. GS honoreren uw verzoek niet. Beheertype N00.01 (nog om te vormen) hebben wij in Noord-Holland niet op de beheertypekaart. De ambitiekaart geeft aan welk beheertype wij ambiëren. De beheertypekaart passen we aan als het gebied is ingericht conform het beoogde ambitietype. Op 2 van de 4 percelen ligt overigens wel een beheertype en hier ligt ook een beheerbeschikking op. 4. GS honoreren uw verzoek niet. Forten staan al op de beheertypekaart als L02.01. De forten zijn niet als NNN begrensd. 5. GS honoreren uw verzoek niet. Op dit terrein ligt momenteel een beschikking met een beheerovereenkomst. Wij kennen geen beheertype toe op parkeerterreinen, dergelijke terreinen horen ook niet in de NNN. Graag gaan wij in overleg met u hoe we hier mee verder gaan. 6. GS honoreren uw verzoek. Op dit perceel ligt nog geen ambitietype, terwijl het wel als NNN begrensd is. Wij leggen hier de ambitie N05.01 (moeras), conform de naastgelegen percelen op. 7. GS honoreren uw verzoek niet. Het verzoek is onvoldoende onderbouwd om een ambitiewijziging mogelijk te maken; In een onderbouwing moet aangegeven worden of de vegetatie kan voldoen aan de pakketeisen van het beheertype. Bovendien vindt in de Harger- en Pettemerpolder momenteel een ruilproces plaats, wij willen niet vooruit lopen op het resultaat en de ambitie van eventueel te ruilen gronden nu al wijzigen.	Kaart aanpassen

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
31	**Beheertype kaart**	NH-N	1. Verzoek om enkele percelen toe te voegen aan leefgebied open akker. 2. Verzoek om parel toe te voegen aan leefgebied open grasland.	1. GS honoreren uw verzoek. De omliggende percelen zijn ook begrensd als A12 (open akker) en er ligt een potentie voor het akkernatuur. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Het gebied wordt niet toegevoegd aan het agrarisch leefgebied open grasland (A11). De uitgangssituatie is qua verstoring niet gunstig. Het gebied vormt geen ecologische eenheid met het zuidelijk gelegen gebied, er ligt een dorp, weg en spoorlijn tussen. De dichtheden aan weidevogels zijn in het zuidelijk deel relatief laag, de aangevraagde percelen bieden geen versterking. En het waterpeil is (op de waterberging na) is niet voldoende hoog.	Kaart aanpassen
32	**Ambitiekaart + proces**	Praag	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3.	Niet
33	**Vaarland kaart**	UvB	Verzoek om percelen toe te voegen aan de vaarlandtoeslagen kaart	GS honoreren uw verzoek deels. Alleen op de percelen met een bepaald natuurtype (zie onder) is de vaarland toeslag van toepassing. In het Natuurbeheerplan 2012 staat daarvoor de volgende criteria: 1. Deze toeslag is voor vaarland (land dat uitsluitend over water te bereiken is en waar geen materiaal voor het beheer [machines, vee, mest e.d.] wordt opgeslagen) en geldt alleen voor natuurbeheer. 2. Omdat niet op al het vaarland jaarlijks beheer hoeft plaats te vinden, is alleen het vaarland op de kaart opgenomen met natuurtypen 'moerassen' (N05), 'voedselarme venen en vochtige heiden' (N06), 'vochtige schraalgraslanden' (N10), 'rijke graslanden en akkers' (N12) en 'vogelgraslanden' (N13). De overige (natuur)beheertypen staan, ook als het vaarland is, dat uitsluitend varend te bereiken is, niet op de vaarlandtoeslagkaart en komen niet in aanmerking voor een toeslag. Deze tekst zal opgenomen worden in het PNO. De vaarlandtoeslagkaart wordt aangepast voor de percelen waarop deze criteria van toepassing zijn.	Tekst PNO aanpassen Kaart aanpassen
34	**Kaarten + proces**	Nielen	1. Verzoek om natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
36	**Beheertype kaart + proces**	Boer	1. Verzoek om op alle genoemde percelen te begrenzen als droge dooradering (A13). 2. Verzoek om de hoogstamboomgaard te begrenzen als A13. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. De percelen liggen in het NNN. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 2. GS honoreren uw verzoek in gewijzigde vorm. Sinds 2018 hebben wij landschapselementen in het cultuurlandschap van Noord-Holland begrensd om ze beter te beschermen. De hoogstamboomgaard begrenzen wij als landschapstype L01.09 (hoogstamboomgaard). Voor dit element kunt u beheersubsidie aanvragen via het SVNL. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Kaart aanpassen
37	**Kaarten + proces**	Koeman	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3	Niet
38	**Kaarten + proces**	Klinkhamer	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen, er zit geen natuurbestemming op deze percelen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Op de genoemde percelen heeft de eigenaar een beschikking afgesloten voor natuurbeheer. Wij handhaven het beheertype op de beheertypekaart. 2. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
39	**Kaarten + proces**	Leeuw	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
40	**Kaarten + proces**	Mekken	1. Indiener geeft aan dat een “plan” niet alleen kan bestaan uit kaarten. Alleen kaarten ter inzage leggen wijkt af van de Algemene wet bestuursrecht. 2. Verzoek om nogmaals de verzoeken uit de zienswijze 2018 te honoreren. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. De beheer- en ambitiekaart en de vaartoeslagkaart vormen de enige juridisch verplichte onderdelen van ‘het Natuurbeheerplan’. Het zijn daarmee ook de enige documenten die ter inzage gelegd moeten worden. In het Programma Natuurontwikkeling (PNO), waarin deze kaarten zijn opgenomen, bevat onder meer een hoofdstuk over ‘beheer’, ter vervanging van de tekst uit het voorgaande Natuurbeheerplan.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				2. In de Nota van Beantwoording van het Natuurbeheerplan 2018 hebben wij een reactie gegeven op uw zienswijze. In het gebied vindt een gebiedsproces plaats met een kavelruil. In het gebiedsproces zal de inrichting van de gebieden om tot het gewenste eindbeheer te komen nader besproken worden. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	
41	**Ambitiekaart**	Wesseling	1. Wil graag een goed functionerende agrarische omgeving behouden en geen versnipperd NNN. 2. Vindt dat de overheid de ganzenschade moet vergoeden.	1. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Het Natuurbeheerplan betreft alleen kaarten waarop onze natuurambities en beheerdoelen staan aangegeven. Het plan gaat niet over ganzenschade.	Niet
42	**Beheertype kaart + proces**	Boon	1. Verzoek om op genoemde percelen het beheertype A01.01 toe te voegen. 2. Verzoek om op genoemde percelen het leefgebied A13 toe te voegen. 3. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 4. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Beheertype A01.01 is onderdeel van het "oude" subsidiestelsel, alleen nog lopende beschikkingen kunnen worden uitgediend. Sinds 2016 is het nieuwe stelsel voor agrarische natuur- en landschapsbeheer ingegaan, daarbij hoort o.a. het leefgebied A11 (open grasland). Op de genoemde percelen ligt het beheertype A11.01. 2. GS honoreren uw verzoek. Het betreft weliswaar percelen binnen het NNN, maar met een aflopend beheercontract (botanisch beheer). Door de percelen toe te voegen aan A13 (droge dooradering) is voortzetting van beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief, en er voldoende budget is. 3. en 4. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3.	Kaart aanpassen
43	**Ambitiekaart**	Verwelius	Wil graag de visie van Verwelius op de ontwikkeling van de Bovenkerkerpolder komen toelichten.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19.	Niet
44		RNH	Vraagt aandacht voor de ambities en natuurdoelstellingen, die op de schapsgebieden vaak niet kloppen. en gaat er van uit dat na vaststelling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden gezamenlijk tot een realistischer kaartbeeld wordt gekomen.	Wij zullen in 2019 bezien waar de beheer- en ambitiekaart voor onder meer de schapsgebieden op basis van de uitkomsten van het onderzoek naar de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, aanpassing behoeven.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
45	**Kaarten**	LNH	1. Verzoek om voor enkele percelen het agrarisch beheertype op de beheertypekaart om te zetten naar een natuurbeheertype. Voor bovenstaand verzoek is een GIS-file geleverd. Hierop staan meer verzoeken voor wijzigen, indiener wil dit graag toe komen lichten. 2. Verzoek om voor Braakpolder/Maantjesland het ambitietype te wijzigen van N12.02 naar N13.01. Het waterpeil is verhoogd, er is een rijke weidevogelstand, en monitoringsverplichting vanuit de SNL monitoring is voor N12.02 anders dan voor N13.01.	1. GS honoreren uw verzoek niet. De bijgeleverde GIS-file geeft niet voldoende duidelijk aan wat de vraag is om te kunnen beoordelen of het beheertype moet worden aangepast. In het algemeen passen wij het beheertype van een gebied niet aan zolang de beschikking voor beheersubsidie nog loopt. Voordat de beschikking afloopt (31-12-2022) gaan wij overleggen met u over de juiste beheertypen. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Wij zien geen meerwaarde om het gebied als N13.01 te begrenzen, t.o.v. de huidige ambitie N12.02. Het gebied heeft nu een weidevogeldoelstelling. Het feit dat het waterpeil verhoogd is en er een rijke vogelstand ontwikkeld is, past ook goed binnen het huidige beheertype N12.02. In het reguliere overleg dat wij met u voeren kunnen wij afspraken maken over monitoring.	Niet
46	**Beheertype kaart**	Boontjes	Verzoekt om financiële vergoeding voor de aanleg van een greppel en de bestrijding van kauwen en vossen ten behoeve van de weidevogels.	GS honoreren uw verzoek niet. De percelen zijn niet aangewezen als weidevogelleefgebied en niet begrensd als agrarisch leefgebied open grasland. De bestrijding van kauwen en vossen vindt niet plaats op grond van het Natuurbeheerplan.	Niet

CONCEPT

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. W.J. Ates-Janssens
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143784
janssensw@noord-holland.nl

INGEKOMEN 17 OKT. 2018

Verzenddatum
17 OKT. 2018

Kenmerk
1098362/1135885

Uw kenmerk

Betreft: Erratum Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht), infomeren wij u dat wij met ons besluit van 16 oktober 2018 (1098362/1135882) een erratum toevoegen aan de Statenvoordracht tot vaststelling van het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (PNO). Uw Staten behandelen dit PNO op 12 november aanstaande.

In het PNO is het Natuurbeheerplan 2019 opgenomen.

Na vaststelling van de voordracht is ons gebleken dat in paragraaf 4.5 van het PNO een incomplete tabel is opgenomen en onvoldoende helder is dat deze paragraaf met tabel 3 onderdeel is van het Natuurbeheerplan 2019. De tabel geeft aan voor welke beheerfuncties en beheermaatregelen agrarische collectieven subsidie kunnen aanvragen. RVO.nl toetst de aanvragen van collectieven aan conformiteit met Europese regelgeving en toetst aan paragraaf 4.5 met deze tabel.

Het erratum bevat de juiste omschrijving van het Natuurbeheerplan 2019 en de juiste tabel. Wij verzoeken u het PNO met het erratum vast te stellen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

1 bijlage: Erratum

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Erratum Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
Vastgesteld door Gedeputeerde Staten, 16 oktober 2018 (besluit nr. 1098362/1135882)

Hoofdstuk 1.5 Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling

De oude tekst luidde:

De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten.

De nieuwe tekst luidt:

De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) en paragraaf 4.5 met tabel 3 vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten plus paragraaf 4.5 met tabel 3.

Hoofdstuk 4.3 Kaartmateriaal Natuurbeheerplan

De oude tekst luidde:

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart.

De nieuwe tekst luidt:

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart en paragraaf 4.5 met tabel 3.

Hoofdstuk 4.5 Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

De oude tekst luidde:

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	Beheerfuncties
Leefgebied open grasland	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Creëren nat biotoop
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Verschralen

Leefgebied droge dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

De nieuwe tekst luidt:

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	**Beheerfuncties**
Leefgebied open grasland	Creëren foerageergebied Verschralen Creëren nat biotoop Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden Optimaliseren nestbescherming Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied droge dooradering	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Bufferzone Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 18 september 2018

Onderwerp: Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Kenmerk: 1098362

Bijlagen:
- Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
- Nota van Beantwoording Natuurbeheerplan 2019

1. Inleiding

Dit is het eerste Programma Natuurontwikkeling: een nieuw uitvoeringsprogramma onder de provinciale Omgevingsvisie. In dit programma beschrijven we welke fysieke projecten wij uitvoeren om de biodiversiteit in Noord-Hollland te vergroten en onze natuur- en cultuurlandschappen beleefbaar te maken voor bewoners en bezoekers van onze provincie. Dit doen wij om een aantal redenen. Allereerst vanwege de *intrinsieke waarde* van natuur. Elk levend wezen heeft een unieke waarde die bescherming verdient. Het belang van biologische diversiteit is onder andere vastgelegd in het verdrag van Rio de Janeiro uit 1992, dat door liefst 195 landen is ondertekend. Datzelfde verdrag bekijkt biodiversiteit echter ook vanuit een andere invalshoek: die van haar *gebruikswaarde* voor de mens. De natuur biedt ons grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame bosbouw en het afvangen van CO_2 door bladgroen zijn hiervan aansprekende voorbeelden. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, hetgeen bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat. Ten slotte hebben natuur en landschap *belevingswaarde*: mensen vinden er ruimte voor rust en ontspanning, zijn gezonder en herstellen sneller na ziekte als ze regelmatig in een groene omgeving vertoeven.

Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het ‘groene grondbeleid’. Met het PNO brengen wij de grote samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking, en geven we een samenhangend overzicht van de instrumenten die wij hiervoor inzetten. Het PNO wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan uw Staten voorgelegd.

In artikel 1.3 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL) staat dat uw Staten een Natuurbeheerplan vaststellen. Dat gebeurt, met ingang van dit jaar, eveneens via dit PNO. De kaarten ‘beheertypenkaart’, ‘ambitiekaart’ en ‘vaarlandtoeslagkaart’ (zie

inhoudsopgave van het PNO) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over ‘Natuurbeheerplan’ spreekt, wordt gedoeld op deze kaarten.

2. Inhoudelijke accenten

In deze paragraaf lichten wij toe hoe het PNO is opgebouwd en wat de belangrijkste wijzigingen zijn ten opzichte van vorig jaar.

In hoofdstuk 2 worden de investeringen in onze groenstructuur toegelicht. De nadruk ligt hier op de verwerving en inrichting van het NNN en de investeringen in bestaande natuurgebieden, zoals de Natura 2000-gebieden. Dit hoofdstuk bevat veel van het beleid uit het Provinciaal Meerjarenprogramma Groen van vorig jaar, en ook beleid uit de Agenda Groen 2013. Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- een beschrijving van het Europees, Rijks- en provinciaal beleid voor biodiversiteit. Dit beleid is niet nieuw, maar wordt in dit hoofdstuk op een rij gezet, zodat de samenhang duidelijk blijkt;
- een toelichting op onze inspanningen om de biodiversiteit in Noord-Holland te monitoren. Wij hebben de laatste jaren onze inspanningen op dit punt geïntensiveerd, omdat wij dit passend vinden bij onze kerntaak om het natuurbeleid vorm te geven;
- ons beleid voor Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland (NNN), inclusief een rapportage over onze doelstelling om jaarlijks tenminste 250 hectare nieuw NNN te realiseren. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op onze acties om de realisatie te versnellen, onder andere door een optimalisatie van het NNN in 2019;
- de aankondiging van nieuw beleid voor actieve soortenbescherming. Dit is een verplichting die voortvloeit uit de Wet natuurbescherming;
- een beschrijving van ons beleid voor de Nationale Parken. Ook dit beleid wordt ongewijzigd voortgezet. Er zijn in Nederland initiatieven om ‘Nationale Parken van wereldklasse’ te vormen; in Noord-Holland bij de duinen (van Zuid-Kennemerland), de Wadden en de Heuvelrug in het Gooi. Ten aanzien van deze initiatieven zullen wij gebruik maken van onze bevoegdheid om nieuwe Nationale Parken bij de minister voor aanwijzing voor te dragen wanneer hiervoor draagvlak bij alle betrokken partijen bestaat, de meerwaarde hiervan overtuigend is aangetoond en er sprake is van duurzame financiering;
- ons beleid voor recreatieve routenetwerken voor wandelen en fietsen. In dit beleid zijn nu geen nieuwe accenten aangebracht.

In hoofdstuk 3 staat ons nieuwe groene grondbeleid, ter vervanging van het Beleidskader Groen grondbeleid (vastgesteld door uw Staten in december 2013) en de Uitvoeringsregels groen grondbeleid (vastgesteld door ons college in mei 2014). Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- de kaders voor verwerving van gronden ten behoeve van het NNN, inclusief een overzicht van de instrumenten die ons ter beschikking staan. Nieuwe accenten hierbij zijn:
  - een verkenning naar de mogelijkheden van de Wet voorkeursrecht gemeenten ten behoeve van NNN-percelen;
  - de beëindiging van provinciale grondbanken, omdat uit een evaluatie is gebleken dat deze te weinig meerwaarde hebben;

  - een verkenning naar een subsidieregeling voor functieverandering voor gronden in particulier eigendom die geen agrarische functie hebben (voor gronden die wél een agrarische functie hebben is de SKNL-regeling reeds beschikbaar);
  - een verkenning naar een uitvoeringsregeling voor wijziging of beëindiging van pachtovereenkomsten tussen terreinbeherende organisaties en agrarische pachters, waarin geen passende afspraken zijn gemaakt om het beoogde natuurdoel te realiseren;
- de kaders voor verkoop van provinciale gronden en voor het duurzaam en natuurvriendelijk beheer van deze gronden, zowel zolang ze in ons eigendom zijn als na verkoop. Wij zullen ook een verkenning starten in welke gevallen wij natuurgronden niet willen verkopen, maar zelf in beheer willen houden.

In hoofdstuk 4 staat ons beleid voor natuur-, landschaps- en recreatiebeheer. Dit hoofdstuk bevat veel van het beleid uit het Natuurbeheerplan van vorig jaar, en ook beleid uit de Agenda Groen 2013. Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- een beschrijving van onze visie op natuur-, landschaps- en recreatiebeheer en het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), op basis waarvan wij subsidie beschikbaar stellen voor het natuur- en landschapsbeheer. Voor het recreatiebeheer doen wij dit via de recreatieschappen. In dit beleid zitten geen nieuwe accenten ten opzichte van vorig jaar;
- als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een ‘verkenningsjaar’, waarin wij over deze motie overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. De gesprekken, onder leiding van mr. F.W.R. Evers, zijn nog gaande. Onze portefeuillehouder heeft uw Statencommissie hierover geïnformeerd en zal dit blijven doen.

3. Financiering

Hoofdstuk 6 van het PNO heeft betrekking op de financiën. Kortheidshalve wordt hier verwezen naar de inhoud van dit hoofdstuk. De financiën van het PNO bewegen zich binnen de kaders van de provinciale begroting voor 2019 en daarna. Binnen het groene domein worden investeringsprojecten (zoals verwerving en inrichting van NNN en kwaliteitsimpulsen in bestaande natuurgebieden, zoals de Natura2000-gebieden) voornamelijk gefinancierd uit de Reserve Groen, de Reserve Groene Uitweg en de Reserve Oostelijke Vechtplassen. De Reserve Groen wordt jaarlijks gevuld met middelen uit het provinciefonds en met middelen die worden gegenereerd met de verkoop van provinciale gronden die wij bij de decentralisatie van het natuurbeleid van het Rijk hebben overgenomen. De structurele beheerlasten worden gefinancierd uit de begrotingspost natuur- en landschapsbeheer en de begrotingspost recreatieschappen.

Mede als gevolg van de extra storting in de Reserve Groen, waartoe uw Staten hebben besloten bij de behandeling van de Kaderbrief 2019, biedt deze reserve voorlopig voldoende ruimte om de

ambities van het PNO te kunnen realiseren. In paragraaf 6.3 van het PNO staat een prognose van de uitputting van de Reserve Groen.

4. Participatie van belanghebbenden

Bij de totstandkoming van dit PNO hebben wij nauw samengewerkt met onze partners in het veld. Al bij het opstellen van de conceptteksten is zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen en wensen van onze partners. Het concept van het PNO is aan alle Noord-Hollandse gemeenten, waterschappen, beheerders van (agrarische) natuurgebieden en recreatiegebieden en een groot aantal belangenorganisaties gezonden, met het verzoek om een reactie. Deze reacties, die zonder uitzondering positief waren over de ambitie en de leesbaarheid van het PNO, hebben in sommige gevallen nog tot aanpassing van de teksten geleid.

Het Natuurbeheerplan, dat nu ook in het PNO is geïntegreerd, kent bovendien een formeel participatietraject. Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Op grond van deze procedure had een ieder de mogelijkheid om in de periode van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 schriftelijk of mondeling een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natuurbeheerplan. De ingediende zienswijzen zijn in een nota van beantwoording **(bijgevoegd)** voorzien van een reactie van Gedeputeerde Staten en kunnen door uw Staten worden betrokken bij uw besluitvorming. Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank te Haarlem.

Wij danken alle partners voor hun inbreng, die de kwaliteit van het PNO verder heeft vergroot.

Na besluitvorming door uw Staten zal het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, tezamen met de Nota van Beantwoording Natuurbeheerplan 2019, aan onze partners in het veld en indieners van zienswijzen worden gestuurd. Tevens zal het PNO via de provinciale website beschikbaar worden gesteld.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 70-2018

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 18 september 2018;

gelet op het belang om de biodiversiteit en de recreatieve beleving van de Noord-Hollandse landschappen en natuurgebieden te bevorderen;

besluiten:

1. Het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, waarin opgenomen het Natuurbeheerplan 2019, vast te stellen.
2. Het beleidskader groen grondbeleid, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 december 2013, in te trekken.

Haarlem, 19 november 2018

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **12-11-2018**
Commissie
Datum commissievergadering **29-10-2018**

1 november 2018

Onderwerp:
Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019 - 2023

De commissie adviseert:

de Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 met het verslag van deze vergadering als bespreekstuk door te geleiden naar PS van 12 november 2018.

Uittreksel concept-verslag commissie NLWM 29-10-2018:

4a. Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
De **voorzitter** licht het agendapunt toe. De vooraf gestelde vragen door 50PLUS, het CDA en de PvdD zijn gedeeltelijk beantwoord. Hij geeft als eerste een inspreker het woord.

INSPRAAK
De heer **Sman** spreekt in namens het Platform Zaanse Veenweidegebieden. Hij uit zijn zorg over de ontwikkeling van de natuurwaarden in de veenmosrietlanden. Het natuurbeheer gaat achteruit. Hij bepleit veel meer provinciale aandacht voor deze gebieden. Zijn bijdrage is als bijlage bij de vergaderstukken gevoegd.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt welke exoten verwijderd moeten worden en op welke wijze. De heer **Sman** legt uit dat de appelbes de belangrijkste en zeer hardnekkige exoot is die de veenmosrietlanden bedreigt.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of de inspreker contact heeft met Landschap Noord-Holland en Staatsbosbeheer om het beheer te coördineren. De heer **Sman** is als eerste in gesprek gegaan met Landschap Noord-Holland en is door hen verwezen naar de provincie.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vraagt naar de huidige situatie aangaande de inspecties en de knelpunten die de heer Sman benoemt. De heer **Sman** legt uit dat de percelen van de TBO's eens per twaalf jaar worden gecontroleerd en dat een groot probleem ligt bij de particuliere percelen zonder SNL-regeling. Deze worden door niemand beoordeeld. Verder is de bestrijding van exoten niet opgenomen in het Natuurbeheerplan 2015 en ziet hij graag een screening op veel kortere termijn. Als niet wordt gescreend, gaat een groot deel van de veenmosrietlanden verloren.

De heer **De Kam** (CDA) vraagt of het aantal vrijwilligers in het groen een aandachtspunt is en hoe oud zij zijn. Ook wil hij weten wie eigenaar van de percelen is en wie het beheer regelt. De heer **Sman** hanteert geen leeftijdslimiet, maar de meeste vrijwilligers zijn ouder dan 60 jaar. Er zijn verschillende categorieën van eigenaren: de TBO's zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, agrariërs, particulieren en overheden inclusief waterschappen.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) is blij met het signaal over obstakels bij het beheer en vraagt of de inspreker een zienswijze heeft ingediend bij het PNO. De heer **Sman** heeft daar nog niet op gereageerd. Het jaar 2018

wordt gebruikt voor gesprekken met overheden en de TBO's om een compleet beeld van de situatie te krijgen.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt hoe het contact met de provincie is verlopen en wat de inspreker voorstelt als vervolg. De heer **Sman** heeft gemerkt dat er bij de provincie onvoldoende overzicht is aangaande de problematiek van natuurbeheer en de toepassing van Natura 2000 en over de kwaliteit van het beheer. Hij stelt voor om op korte termijn een beheerregisseur voor de Zaanse veenweidegebieden aan te stellen om de acute beheervraagstukken aan te pakken. Op de langere termijn pleit hij voor gebiedscommissies om structurele maatregelen voor te bereiden.

De **voorzitter** dankt de inspreker voor zijn bijdrage. Hij licht het agendapunt kort toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Rommel** (VVD) benadrukt dat natuurbeheer op de juiste plek moet worden belegd. Ze vraagt GS naar mogelijke nieuwe initiatieven in het veenweidegebied, waarnaar als het goed is nog een integraal onderzoek loopt. Ze ziet in paragraaf 4.4.1 een voorschot op het agrarisch natuurbeheer, terwijl het verkenningsjaar nog loopt.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) is tevreden over het integrale PNO met herkenbare doelstellingen voor beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Ze mist in de verwijzing naar de Living Planet Index het achterblijven van biodiversiteit in de duinen en de agrarische gebieden. Ze is blij met de vertaling van de kringlooplandbouw in de programma's Groen Kapitaal, Natuurinclusieve landbouw en Stadslandbouw, maar wil niet alle actie van onderop laten komen. PS moeten de kaders voor de noodzakelijke transitie uitzetten. Groen grondbeleid is de rode draad in de natuurinzet. De projecten hebben heldere doelen, maar kunnen alleen achteraf worden getoetst. D66 heeft zorgen over de haalbaarheid van deze doelen, met name van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie gaat hierbij grondinstrumenten inzetten. D66 krijgt hierop graag een nadere toelichting. De partij wil ook meer uitleg over de actieve soortenbescherming. Mevrouw Weemhoff ziet dat de Wijkermeerpolder niet is ingetekend in de kaarten en dat golfterreinen niet zijn meegenomen. De NNN-realisatie blijft achter. In het PNO ontbreekt een rechtstreekse koppeling met de projecten, de bijbehorende risico-inventarisatie en een overzicht van beheerknelpunten. Deze informatie is nodig om de goede afweging te kunnen maken. D66 heeft een aantal specifieke vragen over de projecten KL40, KL22, AVG40, NHN22 en de prijs van vervuilde bollengrond op p.30.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) complimenteert GS met het integrale stuk en is blij met de erkenning en herkenning van de problematiek. Het PNO is een belangrijk kader voor de grote bouwopgave. Ze roept GS op om commerciële partijen die geïnteresseerd zijn in natuurrealisatie duidelijk te informeren en daarbij ook te denken aan het vergroenen van bedrijventerreinen. Ze vraagt of GS soelaas kunnen bieden voor De Lieuw op Texel, omdat er nog geen nieuwe subsidieregeling voor de kolken en tuinwallen is. Aandachtspunt is de vraag of al het aangevraagde subsidiegeld wordt doorgezet naar de beheerders. Sommige boeren zijn bijna volledig afhankelijk van deze gelden. Ze vraagt GS ook naar de voortgang van het project Huisduinerpolder in Den Helder.

Mevrouw **Koning** (CDA) is tevreden over de nieuwe vorm van het PNO, maar benoemt wel een aantal aandachtspunten. Ze vraagt wat het beleefbaar maken van landschappen inhoudt en benadrukt dat voorafgaande goedkeuring van particulieren over het openstellen van privégronden vereist is. Het CDA wil het adagium dat elk levend wezen bescherming verdient nuanceren, omdat soms beheer noodzakelijk is zoals bij de muskusrat. Mevrouw Koning betreurt het dat nog geen resultaten bekend zijn uit het verkenningsjaar en vraagt GS dit onderzoek waar mogelijk te versnellen. De informatie kan dan worden meegewogen in de besluitvorming. Ze vindt het verder onterecht dat wijzigingen in beheertypen niet vrijwillig maar met dwang worden gedaan.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt welke dwangmiddelen mevrouw Koning bedoelt.

Mevrouw **Koning** (CDA) doelt op gedwongen begrenzing. Het CDA onderschrijft het belang van grondbeleid en vraagt hoe GS meer biodiversiteit willen realiseren in natuurgebieden en meer kunnen sturen op doelen en beheer. Geld voor beheer moet bij beheerders terechtkomen. Het CDA kan niet op voorhand instemmen met het inzetten van het voorkeursrecht gemeenten en wil bestaande pachtcontracten respecteren. De partij ziet

het grondbeleid bij voorkeur in handen van één gedeputeerde. Tot slot vraagt mevrouw Koning of GS de knellende provinciale regels van de begrenzing van het NNN op p.12 gaan wegnemen.

De heer **Van der Sluis** (PVV) vraagt of boeren buiten het NNN kunnen blijven om problemen te voorkomen. Het PNO komt onder de Provinciale Natuurvisie. Hij vraagt waarom het geen onderdeel van de Omgevingsvisie is. Ook wil hij weten wanneer GS tevreden is over het percentage biodiversiteit met de inzet van het beschikbare budget van 196 miljoen. In het peiljaar 1700 was er 100% biodiversiteit, tegen 15% nu. Hij wil verder weten hoe landschappen beleefbaar worden gemaakt en hoe de provincie de negatieve effecten van zonneparken op bodemkwaliteit, biodiversiteit en waterrobuustheid teniet kan doen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt wat de PVV-ambitie voor biodiversiteit is.

De heer **Van der Sluis** (PVV) vraagt juist wat GS voldoende vinden. 100% is geen haalbaar streven.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt bij welk percentage de PVV tevreden is.

De heer **Van der Sluis** (PVV) heeft daar geen antwoord op.

Mevrouw **De Groot** (SP) is blij met het inzicht en de perspectieven die het PNO geeft. De SP ziet graag een hoger budget en vraagt of het aantal hectares NNN voldoende is om ruimte te bieden aan meer biodiversiteit, de natuur en de recreërende mens. Mevrouw De Groot vraagt hoeveel meer geld nodig is om het NNN eerder dan in 2025 te realiseren. De provincie wil dat recreatiegebieden zichzelf bedruipen, maar intensief gebruik van recreatiegebieden in en buiten het NNN is niet goed voor de natuur. Festivals kunnen bijvoorbeeld ook in loodsen plaatsvinden. De SP voelt voor een campagne om de recreatiebehoefte om te buigen naar meer natuur en minder lawaai en voor het drastisch verhogen van prijzen voor festivalorganisatoren. Zo ontstaat een spaarpot voor landschapsherstel en NNN en wijken festivals misschien uit naar andere plaatsen. De provincie geeft zo marktwerking de ruimte en de grootste vervuilers dragen de zwaarste lasten. Verder vraagt de provincie veel qua natuurbeheer, maar is de handhaving niet altijd op orde. Er zijn regelmatig boeren die te vroeg mest uitrijden of injecteren. Een natuurregisseur is hierbij een goede aanvulling.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt of de SP inwoners een bepaalde recreatiewijze wil opleggen.

Mevrouw **De Groot** (SP) is daar natuurlijk niet toe in staat, maar wil de alternatieven voor festivalterreinen wel actief onder de aandacht brengen.

Mevrouw **Koning** (CDA) hoort een onterechte aantijging over het regelmatig te vroeg mest uitrijden en adviseert mevrouw De Groot in dat geval de politie te bellen. De handhaving hierop is juist streng.

Mevrouw **De Groot** (SP) doet dat al.

Ook de heer **Kramer** (GroenLinks) is tevreden over het nieuwe heldere PNO. Hij heeft het advies van de commissie MER over de Omgevingsvisie eerder gelezen dan het PNO, waardoor hij anders keek naar het behalen van de PNO-doelen. Hij mist in het PNO de urgentie en overtuiging om de gestelde doelen en het beoogde effect te bereiken. In de KRW voelt hij deze omissie ook. Hij vraagt of deze beleidsstukken op elkaar zijn afgestemd en of de urgentie kan worden verwoord in een aanvullende brief van gedeputeerde aan PS.

Mevrouw **Koning** (CDA) vindt het onterecht dat GroenLinks de indruk wekt dat niets wordt gedaan en dat er geen urgentie is. Er wordt 195 miljoen uitgegeven aan natuur.

De heer **Kramer** (GroenLinks) heeft dit niet gezegd en meent dat het niet alleen geldkwestie is. Hij vraagt zich af of alle projecten ten dienste van de langetermijndoelen staan.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vult aan dat het altijd een afweging met andere belangen is. GS schrijven dat het tempo omhoog moet en de gewenste integraliteit blijkt uit het PNO.

De heer **Kramer** (GroenLinks) hoopt dat zijn verhaal duidelijk is. GroenLinks benadrukt al een aantal jaren dat er NNN-geld moet worden gespaard, omdat er nog een grote opgave ligt waarvoor middelen moeten worden vrijgemaakt. GroenLinks wacht op de collegeonderhandelingen om harde afspraken te maken over de financiering van de NNN en is voorstander van een eigen groen grondbeleid. De partij is met de kritische kanttekening akkoord met de opzet van het PNO, maar heeft een aantal voorbehouden: grootschalige

bomenkap en de weging van belangen in voorkomende projecten, de natuurcompensatiesystematiek en de effectiviteit van het waterkwaliteitswaarde (WKW)-systeem. De heer Kramer vraagt wat GS doen met de suggesties van de inspreker.

De heer **Van Liere** (PvdD) is blij met het streven om de natuurlijke dynamiek te stimuleren en zo de biodiversiteit te beschermen. Hij vraagt hoe GS het huidige beheer hierop willen aanpassen. Het PNO lijkt een eerste stap naar ontgrenzing van natuur, omdat beheer en ontwikkeling in één budget worden gevoegd waarna ontschotting plaatsvindt. Het budgettekort dat daardoor kan ontstaan, bedreigt vervolgens de realisatie van het NNN. De heer Van Liere benadrukt dat dit niet in het stuk staat, maar dat PS met een integraal PNO wel de eerste stap zetten. De PvdD is geen voorstander van het samenvoegen van de budgetten, maar is wel blij met de verantwoordelijkheid die GS voelen voor de natuur. GS moeten conform de Wet Natuurbescherming passende maatregelen nemen als de natuur verslechtert. De heer Van Liere vraagt of GS dit als resultaatsverplichting zien. Verder benadrukt hij het risico van te veel postzegelbeheerders bij onderhandse verkoop en het onhandige procedurele verschil bij onteigening voor een weg en voor natuur. Hij vraagt of GS dit hebben aangegeven bij de minister. De provincie moet meer doen voor de EHS-realisatie dan nu gepland is. Tot slot vraagt de heer Van Liere of GS een discussievoorstel willen schrijven over bomenkap in het kader van de PAS enerzijds en de beste aanpak tegen klimaatverandering anderzijds en of weer een herijking van de EHS op stapel staat.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vindt het PNO een goede stap om de grote opgave in natuurrealisatie met een hoger tempo te realiseren. Ze vraagt of op p.8 het volledige NNN is ingetekend en of de deadline van 2027 wordt verschoven of dat meer middelen worden ingezet om de doelstelling te halen. Ze mist in de uitgangspunten van het grondbeleid de duurzaamheid. Dit is zeer relevant bij natuurontwikkeling. Ze wil weten wat GS vinden van de brief van enkele natuurbeheerders die twee aandachtspunten benoemen bij onderhandse verkoop van gronden. Ook vraagt ze of GS de constatering van de inspreker over achterstallig onderhoud en onvoldoende beheer volgen en de door hem voorgestelde oplossingen oppakken.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) kan instemmen met het voorliggende PNO. Ze vraagt hoe GS de biodiversiteit in de landbouw willen verbeteren. Ze snapt dat pachtovereenkomsten worden beëindigd als deze geen natuurdoelen meer dienen, maar gaat ervan uit dat deze worden gerespecteerd tot de einddatum.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) is tevreden over de opzet van het PNO, met een samenhangend overzicht van doelen, methodiek, inspanningen en middelen. De provinciebrede natuurmonitoring volgt het effect van alle inspanningen op de biodiversiteit. Het geringe aantal wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen op het Natuurplan laat zien dat de provincie goed werk heeft geleverd, maar het signaal van de inspreker over het onvoldoende inzicht in natuurproblematiek bij de provincie is duidelijk. Het ontbreken van exotenbestrijding leidt tot verlies van natuur.

De heer **Tekin** (ged.) zegt toe de vragen van D66 en de PvdA over de diverse specifieke projecten schriftelijk te beantwoorden.
Hij legt uit dat de provincie voor de veenweidegebieden het programma Bodemdaling heeft. Dit valt in de portefeuille van de heer Loggen en heeft een gezamenlijke staf van Landbouw, RO en Natuur. Er zijn verschillende initiatieven ontwikkeld, bijvoorbeeld met LTO en Landschap Noord-Holland en de pilot Wetlands. Hierin moeten nu slagen worden gemaakt. GS hebben budget om hiervoor een goede voorbereiding te doen. Gedeputeerde denkt dat in het nieuwe coalitieprogramma een steviger inzet wordt opgenomen. De veenweidegebieden hebben dus de aandacht van GS. De VVD is verbaasd over de tekst over agrarisch natuurbeheer in 4.4.1, maar het uitgangspunt uit 2012 blijft gehandhaafd zolang het onderzoek van de heer Evers loopt. GS wachten zijn eindrapport af. De tussenrapportage toont aan dat stappen worden gezet in dit ingewikkelde dossier.
In IPO-verband is over kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw gesproken en zijn vragen aan de minister gesteld. De pilots zijn een goede stap, maar het is een zaak van lange adem, net als bodemdaling. GS gaan hier onverminderd mee door. Ongetwijfeld is er op termijn ook hier sprake van botsende belangen. Dan moet de verantwoordelijkheid van de minister duidelijk zijn.
GS hebben geen concreet percentage voor het verbeteren van de biodiversiteit, maar hebben een duidelijke ambitie om deze te verbeteren met het robuuster maken van het NNN, het aanleggen van verbindingen en natuurinclusieve landbouw.
GS komen met een monitoringsvoorstel om tijdig te kunnen bijsturen op basis van de verschillende methodieken, ook in antwoord op de bevindingen van de commissie MER. Dit wordt verder toegelicht door gedeputeerde Geldhof in de commissie R&W.

Gedeputeerde hoorde de zorgen over de Uitvoeringsregeling pacht en legt uit dat dit privaatrechtelijke overeenkomsten zijn. Als natuurdoelen niet worden gehaald, overweegt de provincie nu om de verpachter een subsidie te geven voor ontpachten, uiteraard in goed overleg met de pachter. Hierbij is geen sprake van dwang, maar wordt gekeken of de natuurdoelen op een andere manier wel gehaald kunnen worden. GS willen in 2019 uitzoeken of dit mogelijk is.

> Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of de overhead kan worden beperkt, zodat beheergelden niet blijven hangen bij TBO's.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat dit punt wordt meegenomen in het onderzoek van de heer Evers en is heel benieuwd naar het resultaat daarvan. Dit heeft waarschijnlijk invloed op de uitvoeringsregeling.
De inspreker noemde de exotenbestrijding. Deze wordt onderdeel van de actieve soortenbescherming conform de Wet Natuurbescherming. GS sturen in 2019 een voorstel hiervoor aan PS toe.
GS zien ook meer commerciële partijen in natuurbeheer en willen hen ruimte bieden om daarmee de provinciale natuurdoelen te behalen. Dit vergt een ander soort werkwijze en is een onderwerp voor Groen Kapitaal. De Regeling Tuinwallen is bijna gereed. De optie van het Streekfonds loopt ook nog.

> Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoopt dat de bevindingen van de heer Evers ook hierbij worden meegenomen.

De heer **Tekin** (ged.) beaamt dat de heer Evers ook dit onderzoekt.
Hij gaat ervan uit dat alle activiteiten in cultuurlandschappen in overleg met de eigenaren plaatsvinden. GS hanteren het uitgangspunt "beschermen van ieder wezen". Dit past in de actieve soortenbescherming en kent ook maatregelen als afschot. De heer Tekin herkent zich niet in het gebruik van dwangmiddelen.
Hij heeft zelf nog niet gesproken met het platform van de inspreker, maar zijn ambtenaren wel. Bodemdaling heeft bestuurlijk en ambtelijk de aandacht en de problematiek met de exoten speelt in alle regio's. Er zijn verschillen tussen TBO's en particuliere pachters. GS investeren in Landschap Noord-Holland via de vrijwilligersbijdrage en de TBO's monitoren de effecten. Gedeputeerde zegt toe in gesprek te gaan met het platform Zaanse Veenweidegebieden en de commissie over de uitkomst hiervan te informeren. Hij benadrukt dat de provincie wel inzicht heeft in de beheersituatie, zeker in de Natura 2000-gebieden. GS komen op de voorstellen van de inspreker terug.
De Omgevingsvisie loopt een-op-een met het PNO en wordt in dezelfde Statenvergadering behandeld. Het jaarlijkse Natuurbeheerplan is onderdeel van het PNO. Hierop subsidie worden aangevraagd. Dat kan niet via de Omgevingsvisie, die niet ieder jaar wordt vastgesteld.
Het beleefbaar maken van de natuur zorgt dat alle inwoners kunnen genieten van de natuur, zonder het verstoren daarvan.

> De heer **Van der Sluis** (PVV) vraagt of er hotspots met belevingscentra worden opgezet.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat deze faciliteiten er al zijn. GS willen de open natuur in Noord-Holland behouden en daar zijn soms voorzieningen voor nodig.
De vraag over de zonneparken is schriftelijk beantwoord. GS wachten het resultaat van het onderzoek naar eventuele negatieve effecten van zonneparken af.
Gedeputeerde benadrukt dat natuurbeheer niet alleen een geldkwestie is. Noord-Holland is een ingewikkelde provincie met grote economische activiteiten en hoge woningbouwdruk. Het PNO moet de nieuwe manier van beheer duidelijker maken. De NNN-ambitie is helder, maar de realisatie is een moeizaam proces. GS sparen voor natuurbeheer en geven daarmee ook een signaal aan de volgende coalitie. De reservering is nog onvoldoende, maar de provincie is op de goede weg.
De hoogte van festivalprijzen hoort in de commissie EEB en is uiteraard niet aan bestuurders.
GS hebben de handhaving van de Wet Natuurbescherming gemandateerd aan de RUD NHN met in 2018 en 2019 extra geld voor meer toezicht. De heer Tekin is benieuwd naar de evaluatie die na twee jaar wordt gedaan.
Hij stuurt PS geen aanvullende brief over het PNO. Het integrale verhaal van GS is duidelijk. GS zien de urgentie in alle portefeuilles.
GS en de PvdD en GroenLinks zijn het oneens over ruimte voor natuurlijke processen versus bomenkap in Schoorl. De afgesproken lijn is duidelijk en GS houden daaraan vast.

> De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat natuurlijke processen goed samengaan met het niet kappen van bomen.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat de bomenkap in Schoorl is gericht op het terugbrengen van de natuurlijke processen in dat duingebied. In andere gebieden wordt een andere oplossing gekozen.

> De heer **Kramer** (GroenLinks) wil niet stoppen met bomenkap en meent dat de politieke discussie over grootschalige kap nog niet is afgerond. Het Klimaatakkoord roept op tot het stoppen van kap en het aanplanten van bomen.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat er per gebied een aanpak wordt gekozen.

De heer **Van der Sluis** (PVV) heeft eerder gevraagd om een overzicht van vergunningen voor bomenkap.

De heer **Tekin** (ged.) zegt toe een update van het eerder verschafte kapvergunningenoverzicht aan PS toe te sturen. Hierin zijn niet de gemeentelijke kapinitiatieven opgenomen.
Het PNO is niet bedoeld voor de stappen die de PvdD schetst. In het Natuurakkoord is afgesproken dat de provincies een inspanningsverplichting hebben en dat het Rijk een resultaatverplichting heeft. Gedeputeerde stuurt de uitwerking van de verschillen in het onteigeningsproces voor verschillende publieke doelen schriftelijk aan PS toe.
GS willen de druk op de NNN-realisatie houden en verschuiven de deadline niet.
Duurzaamheid is het DNA voor het nieuwe grondbeleid. GS voegen deze rode draad toe aan het PNO. De aantallen begrensde hectares op p.8 zullen nog wijzigen. Het is geen florissant beeld, maar er zit nog veel in de pijplijn.
De provincie zet voor de landbouw in op natuurinclusieve landbouw, natuurvriendelijke oevers, groene akkerranden en agrarisch natuurbeheer. De kern van het probleem is de beoogde systeemverandering. Die vraag moet nog worden beantwoord.
Het geringe aantal zienswijzen dat tot een wijziging leidt is een indicatie dat de provincie op de goede weg is.
GS komen in 2019 met een voorstel voor actieve soortenbescherming inclusief exotenbestrijding.

De heer **Van der Sluis** (PVV) herhaalt zijn vraag over het buiten het NNN laten van boeren, zodat ze geen beperkingen krijgen opgelegd.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) wacht de uitkomst van het evaluatiejaar met spanning af. De discussie over ontgrenzing en begrenzing in gebiedsgerichte aanpakken is met dit PNO niet van tafel. Recreatie is gericht op verschillende behoeften. Groen werkt stressverminderend en de provincie wil alle inwoners daar toegang toe bieden. Niet iedereen wil in stilte recreëren op een industrieterrein.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of GS iets doen aan de als knellend ervaren regels op p.12 waardoor nieuwe partners afhaken. Verder zit er dwang in het afwijzen van ontgrenzingsverzoeken.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) herhaalt haar vraag over de brief van de TBO's met twee ontbrekende punten voor onderhandse verkoop: aantoonbare afspraken uit het verleden en uitzonderingen op specifieke gebiedsprocessen in het huidige grondbeleid.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt nogmaals of het geplande NNN voldoende ruimte biedt voor biodiversiteit, natuur en recreatie. Ze benadrukt dat festivalbezoekers andere ervaringen en belangen hebben dan de omwonenden en de natuur.

De heer **Tekin** (ged.) heeft veel contact met potentiële nieuwe partners om mogelijkheden te verkennen om het NNN en de biodiversiteit verder te brengen. Hij verwacht in de loop van 2019 concrete resultaten.
Verwerving van grond is overigens altijd vrijwillig.
Gedeputeerde zegt toe de vraag over knelpunten bij onderhandse verkoop schriftelijk te beantwoorden voor de PS-vergadering.
Het doel van het PNO is het vergroten van de biodiversiteit. Het geplande NNN voldoet aan alle behoeften, maar de provincie staat nog aan de vooravond van de realisatie. GS kijken daarbij niet alleen naar de kwantiteit, maar ook naar de kwaliteit. De gekozen richting is duidelijk, maar de situatie over 10 jaar is ongewis. Het uitgangspunt blijft het verhogen van de biodiversiteit.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
Door tussenkomst van de Statengriffier mw. drs K. Bol
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN - 8 NOV. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. R.J. Louwman
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143392
louwmanr@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 8 NOV. 2018

Kenmerk
1098362/1146935

Uw kenmerk

Betreft: Programma Natuurontwikkeling: beantwoording vragen commissie NLWM d.d. 29 oktober 2018

Geachte leden,

Op 12 november aanstaande behandelen uw Staten het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (PNO). Hierbij sturen wij u de beantwoording van de openstaande vragen van de commissie NLWM van 29 oktober jl., zodat u deze antwoorden bij uw bespreking kunt betrekken.

Realisatie NNN
De PvdD heeft gevraagd om een overzicht van de realisatie van de NNN per jaar, inclusief informatie over de wijze waarop het is gerealiseerd. Wij rapporteren in het PNO 2019-2023 over de totaal gerealiseerde NNN in de periode vanaf 2014 en maken daarbij gebruik van de voortgangskaart. Inmiddels hebben wij het kaartmateriaal met de geografische gegevens behoorlijk op orde en dat geeft zowel visueel alsook getalsmatig een juist beeld van de NNN in Noord-Holland, zowel gerealiseerd als nog niet gerealiseerd. In de eerste periode na de decentralisatie van het natuurbeleid diende het administratieve deel van de NNN realisatie op orde gebracht te worden. Dat heeft onder andere te maken met de wijze waarop wij de gegevens van verschillende partijen op elkaar hebben moeten afstemmen.
Voor de realisatie per jaar verwijzen wij naar de jaarverslagen van de afgelopen periode waarin de gerealiseerde NNN wordt gerapporteerd. Het gaat dan om hectares NNN die gerealiseerd zijn in projecten afgerond in het betreffende jaar. Uitbreiding van de NNN is daarnaast ook het resultaat van SKNL, correcties van gebieden die nog niet als gerealiseerde NNN op de kaart stonden, natuurcompensatie en kleine (grens)correcties op de kaart. Op deze wijze is sinds de decentralisatie in 2013 de gerealiseerde NNN met 2500 ha toegenomen.

Vragen over specifieke projecten in het PNO
Door D66 zijn vragen gesteld over enkele specifieke projecten. Bij het project Vafamil-terrein (KL40) is gevraagd naar de eigendomssituatie. Dit terrein is in eigendom van PWN. Nadat PWN het terrein heeft verwor-

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

ven is het toegevoegd aan de NNN en is de helft van het terrein ingericht met een bijdrage van de provincie. De inrichting van de tweede helft volgt later.

Bij het project Houtrakpolder (KL22) is gevraagd naar de relatie met het Groene Schip. We hebben in het PNO middelen gereserveerd voor een inrichtingssubsidie/kwaliteitsimpuls voor de begrensde NNN in de Houtrakpolder. Staatsbosbeheer neemt in de rest van de Houtrakpolder meerdere maatregelen t.b.v. recreatie en natuur (ook deels in bestaande NNN), zoals het opknappen van paden, de aanleg van een voedselbos en natuurvriendelijke oevers. Dit doet zij met middelen voortkomend uit de samenwerking Groene Schip, zoals afgesproken met de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Een deel van de opbrengsten van het Groene Schip wordt door Staatsbosbeheer gebruikt voor het beheer van het gebied.

Gevraagd is of wij met de provincie Utrecht samenwerken bij project AGV40, dit is een verzameling van projecten met betrekking tot de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (AGV40). Eén project is Wandel- en fietsroutes Stelling van Amsterdam en informatiepunt bij Fort bij Abcoude van Natuurmonumenten in de provincie Utrecht. Wij werken daarbij samen met de provincie Utrecht.

D66 heeft gevraagd naar de natuurcompensatie voor bedrijventerrein Kolksluis in Schagen, in relatie tot recente wensen tot woningbouw in dezelfde gemeente. Bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Kolksluis, die tevens onze provinciale wens was, zijn in samenspraak met Landschap Noord-Holland (LNH) maatwerkafspraken gemaakt over deze ontwikkeling en de natuurcompensatie die hieruit voortvloeide. De bedoelde woningbouwplannen zijn gelegen in weidevogelleefgebied dat op grond van onze PRV beschermd is, en worden op grond hiervan beoordeeld. Beide casussen zijn dus niet identiek en niet exact vergelijkbaar.

De PvdA vraagt naar de stand van zaken in de Huisduinerpolder-Streepjesberg (NHN14). In de Huisduinerpolder is een groot deel van de gronden (waaronder gronden van de gemeente) verpacht aan de aangrenzende manege. De gemeente vindt het wenselijk dat de manege in dit gebied blijft. Wij streven ernaar om in 2020 duidelijkheid te hebben over de realisatie van dit gebied. Onderdeel van dit project is de 'Streepjesberg', 5 ha NNN op voormalige sportvelden tussen de wijk Nieuw Den Helder en de Grafelijkheidsduinen. De gemeente Den Helder is hiervoor verantwoordelijk. Gemeente en LNH zijn in overleg over de grondverkoop aan LNH en het inrichtingsplan.

Prijs bollengrond
Door D66 is gevraagd of de aankoopprijs die wij hanteren voor bollengrond, accuraat is, omdat deze grond soms verontreinigd is. Tabel 12 op pagina 30 van het PNO laat op basis van gemiddelde prijzen per

hectare voor de diverse grondsoorten, een raming zien van de kosten die gemoeid zijn met restanttaakstelling NNN. Dit is een globale berekening; nog niet op projectniveau. Wanneer wij werken aan concrete projecten vinden altijd taxaties plaats. Eventuele verontreiniging en andere zaken die van invloed zijn op de waarde van de grond, worden dan meegenomen.

Ontpachting
Het CDA heeft gevraagd naar de uitvoeringsregeling in paragraaf 3.2.3. De tekst kan gelezen worden alsof wij pachters zullen dwingen tot ontpachting, maar dit is niet hoe het bedoeld is. De uitvoeringsregeling heeft als doel een bijdrage te leveren aan de kosten die met een vrijwillige wijziging of beëindiging van de pachtovereenkomst gemoeid zijn. De tekst in het PNO zullen we wijzigen in:
In sommige gevallen is de wijziging of beëindiging van pachtovereenkomsten tussen terreinbeherende organisaties en agrarische pachters, waarin geen passende afspraken zijn gemaakt om het beoogde natuurdoel te realiseren, gewenst. De provincie is geen partij in de privaatrechtelijke rechtsverhouding tussen verpachters en pachters. Echter, wanneer de verpachter de desbetreffende gronden in verpachte staat in eigendom heeft gekregen ter realisering van natuurdoelen, willen wij een bijdrage leveren aan de kosten die met een vrijwillige wijziging of beëindiging van de pachtovereenkomst gemoeid zijn. Afhankelijk van de uitkomsten van het verkenningsjaar zullen wij hiervoor in 2019 een uitvoeringsregeling tot stand te brengen.

Duurzaamheid
De CU/SGP heeft gewezen op het ontbreken van het uitgangspunt duurzaamheid bij het groene grondbeleid. Dit maakt deel uit van het overkoepelende grondbeleid in de Vijfde nota. Voor alle duidelijkheid voegen wij dit toe aan hoofdstuk 3 van het PNO met onderstaande tekstwijziging in paragraaf 3.1.
Uitgangspunten van de Vijfde nota grondbeleid zijn transparantie, marktconformiteit, duurzaamheid en rechtmatigheid. Transparantie betekent in dit geval dat, wanneer sprake is van verkoop of verpachting van provinciale gronden, duidelijk kenbaar wordt gemaakt op welke wijze dat zal gebeuren en wie hiervoor in aanmerking komen. Marktconformiteit betekent dat wij bij verwerving, verkoop en verpachting van gronden, de marktprijs als uitgangspunt hanteren. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur. Afwijking van de marktprijs is uitzonderlijk; als dit aan de orde is motiveren wij dit zorgvuldig. Duurzaamheid vertaalt zich in de uitvoeringsregels die wij hebben voor duurzame pacht. Rechtmatigheid betekent dat wij altijd handelen volgens de geldende wet- en regelgeving.

Onteigening
De PvdD heeft gevraagd hoe onteigening bij publieke doelen in zijn werk gaat. In de thans nog geldende Vierde nota grondbeleid is ten aanzien van onteigening opgenomen dat de provincie dit van oudsher

toepast op verwerving ten behoeve van infrastructurele werken. Bij verwerving voor natuur was het uitgangspunt in de Vierde nota de marktconforme waarde (dus zonder de 'plus' van de onteigeningsschadeloosstelling). Dit uitgangspunt wordt, voor wat betreft natuur, gehandhaafd in de Vijfde nota grondbeleid in combinatie met het PNO. De uitwerking van het instrumentarium staat in het PNO.

Bovenstaande betekent dat voor de minnelijke verwerving voor infrastructuur de marktconforme waarde vermeerderd met de onteigeningsschadeloosstelling kan worden geboden, omdat de provincie te allen tijde bereid is in het uiterste geval de onteigening op te starten. Hier is echter wel altijd een GS-besluit voor nodig. Het risico op staatssteun is niet aanwezig. Immers, we geven met een reden een hogere vergoeding dan de marktconforme waarde. Bij verwerving voor natuur is het vertrekpunt dat wij op basis van vrijwilligheid de marktconforme waarde bieden. Dit staat verwoord in paragraaf 3.2.1 en 3.2.3 van de PNO. Dat betekent dat zonder separaat GS-besluit geen onteigeningsschadeloosstelling mag worden gegeven. Indien de provincie besluit, via een apart GS-besluit, om voor een bepaald natuurproject de onteigening in het uiterste geval in te zetten, kan vanaf de datum van dat GS-besluit de marktconforme waarde worden geboden, vermeerderd met de onteigeningsschadeloosstelling, voor de percelen genoemd in dat GS-besluit.

Platform Vrijwilligers Zaanse Veenweidegebieden
De ONH vraagt of er vervolgoverleg plaatsvindt met de insprekers van het Platform Vrijwilligers Zaanse Veenweidegebieden. Dit is het geval. Het platform is uitgenodigd voor het Kenniscafé "Groene vrijwilliger van de Toekomst" op dinsdag 13 november 2018. Daar komen thema's aan de orde die door de insprekers naar voren zijn gebracht. Aansluitend wordt een afspraak met de insprekers gemaakt om verder te praten.

Brief terreinbeherende organisaties
De terreinbeherende organisaties hebben in hun brief d.d. 25 oktober jl. gereageerd op het Programma Natuurontwikkeling. Ten aanzien van het grondbeleid spreken zij hun waardering uit voor het nieuwe grondbeleid, dat is vastgelegd in de Vijfde nota grondbeleid en voor natuur nader uitgewerkt in hoofdstuk 3 van het PNO. Ten aanzien van de voorwaarden voor onderhandse verkoop geven zij aan twee zaken te missen. Ten eerste missen zij de mogelijkheid tot onderhandse verkoop wanneer hierover aantoonbare afspraken uit het verleden bestaan. Voor zover ons bekend, zijn alle projecten waar dergelijke afspraken golden, afgerond. Om die reden is deze uitzonderingsmogelijkheid niet meer expliciet opgenomen in het PNO. Mocht desondanks blijken dat in een project specifieke afspraken over onderhandse verkoop zijn gemaakt, die schriftelijk zijn vastgelegd en waarmee de provincie Noord-Holland heeft ingestemd, dan zullen wij deze afspraken vanzelfsprekend honoreren. Ten tweede wordt gevraagd om specifieke gebiedsprocessen te noemen waar onderhandse verkoop mogelijk is. Onderhandse verkoop in gebiedsprocessen is mogelijk; de voorwaarden waaronder dit kan

gebeuren staan benoemd in paragraaf 3.3.2 van het PNO (het vierde punt in de opsomming). Het benoemen van specifieke gebiedsprocessen ('met naam en toenaam') vinden wij niet gewenst, omdat de algemene uitzonderingsmogelijkheid voor alle gebiedsprocessen kan worden toegepast.

Daarnaast wijzen de terreinbeherende organisaties op het ontbreken van beleid voor de bestrijding van invasieve exoten. Het is correct dat wij hiervoor nog geen beleid hebben. Wij bestrijden wel op verschillende plekken in Noord-Holland invasieve exoten, zoals in de Kennemerduinen en in de Oostelijke Vechtplassen, maar dit gebeurt nu op projectbasis. Het is ons voornemen om hier in 2019 beleid voor te ontwikkelen.

Bomenkap
De PVV heeft gevraagd om een update van het eerder verschafte kapvergunningenoverzicht. Wij zullen op korte termijn een update van dit overzicht maken en aan uw Staten toesturen.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
J.W. Remkes

voorzitter
R.M. Bergkamp

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 13 JUNI 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw A.S. Slettum
BEL/GRN
Telefoonnummer +31235144019
slettuma@noord-holland.nl

Verzenddatum
13 JUNI 2018

Kenmerk
1064527/1064249

Uw kenmerk
1057863/1057953

Betreft: Initiatiefvoorstel 'Groen doet kinderen goed'

Geachte leden,

Tijdens de vergadering van uw commissie Natuur, Water, Landbouw en Milieu (NLWM) d.d. 12 maart jl. heeft de heer A.E. van Liere (Partij voor de Dieren) een initiatiefvoorstel overhandigd aan onze portefeuillehouder natuur en aan de voorzitter van de commissie NWLM. Het initiatiefvoorstel is getiteld 'Groen doet kinderen goed' en richt zich op de vergroening van schoolpleinen in Noord-Holland. Door middel van deze brief geven wij onze reactie op dit initiatiefvoorstel.

Samenvatting initiatiefvoorstel

Het initiatiefvoorstel beschrijft de positieve effecten van groene schoolpleinen en vraagt ons college om een subsidieregeling in te stellen, met een subsidieplafond van € 1 miljoen, voor het vergroenen van 40 schoolpleinen in Noord-Holland, waarmee naar schatting 11.000 kinderen bereikt kunnen worden. Een onderdeel van de subsidieregeling zou zijn om € 3.000,- voor de ontwerpfase beschikbaar te stellen en pas daarop te besluiten over een volgende bijdrage met een maximum van € 25.000,-, of 50% van het totaal per schoolplein. Daarnaast zou het Oranjefonds kunnen worden gevraagd ondersteuning te bieden aan scholen in kwetsbare wijken.

Ervaringen met groene schoolpleinen

Wij delen de waardering voor groene schoolpleinen die uit het initiatiefvoorstel spreekt. Er komt steeds meer kennis beschikbaar over de positieve effecten van groene schoolpleinen.[1] [2]

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

[1] *Meer groen op het schoolplein: een interventiestudie.* Agnes van de Berg, Sjerp de Vries, Fransje Langers, Josien L.M. Donders, Matthijs T. Willeboer (Alterra Wageningen UR)

[2] *Groene schoolpleinen, een wetenschappelijk onderzoek naar de effecten voor basisschoolleerlingen.* Dr. Jolanda Maas, Rebekah L. Taurits MSc, Arianne van der Wal MSc, Dr. Dieuwke Hovinga (VU, Hogeschool Leiden, Veldwerk Nederland)

Groene schoolpleinen hebben een positief effect op het welbevinden van jonge leerlingen, onder andere doordat er meer wordt gespeeld op een groen schoolplein, dit spel intensiever en gevarieerder is en het plein ook na schooltijd vaker gebruikt wordt, waardoor het een grotere buurtfunctie krijgt. Een groen schoolplein nodigt kinderen uit om oog te hebben voor de natuur. Ook zijn er aanwijzingen dat kinderen meer groente en fruit eten als ze samen met de klas werken in een moestuin. Het concentratievermogen van kinderen is beter na buiten spelen op een groen schoolplein. Ten slotte draagt een groen schoolplein bij aan het voorkomen van hittestress en wateroverlast (klimaatadaptatie) en kan het positieve effecten hebben op de biodiversiteit in stedelijk gebied.

Wat doen we al in Noord Holland?

Aanpak Groen Kapitaal

Wij stimuleren, zoals onder andere aangegeven in de Agenda Groen (2013), de vermaatschappelijking van natuur door verschillende natuurcombinaties, waarbij de (maatschappelijke, sociale of economische) waarde van groen beter wordt benut. Dit doen wij onder andere via de Aanpak Groen Kapitaal en het organiseren van kenniscafés en groenlabs. Tijdens deze bijeenkomsten geven wij initiatiefnemers van groene projecten de mogelijkheid om kennis te delen en geven wij innovatieve projecten (koplopers) een podium. Zo hebben wij de film "De Wilde Stad" (www.dewildestad.nl) ondersteund, inclusief het bijbehorende educatiepakket voor natuur voor basisscholen en VMBO. Een ander voorbeeld is de conferentie van 7 februari jl. over het innovatieve concept "Tiny Forest", bedacht door het Instituut voor Natuureducatie (IVN), op ons provinciehuis. Deze minibosjes in stedelijke gebieden worden zodanig ingericht dat ze een soort openluchtklassen vormen voor kinderen. De eerste Tiny Forest is aangelegd in Zaanstad. Door een bijdrage van de Postcodeloterij is het mogelijk dat nu meer van dergelijke plekken worden ingericht. Met ecologische voedselbossen stimuleren wij de biodiversiteit en ecologisch voedsel, door stukjes bos aan te leggen waarin de bomen en de planten zowel biodivers als eetbaar zijn. Daar is de Groene Oase in Koedijk een voorbeeld van. Wij stimuleren het concept Groenspoor in Heiloo, een werkwijze waar samen met partners een fijnmazig groen netwerk tot stand komt. Een belangrijke onderdeel daarvan is de groensafari; samen ter plaatse kijken en bespreken wat de wensen, kansen en mogelijkheden zijn. Momenteel proberen we deze werkwijze op regionale schaal toe te passen in de regio Alkmaar. Ook groene schoolpleinen passen binnen dit gedachtengoed.

Betrekken bij Groen: ondersteuning van vrijwilligers

IVN ondersteunt groene vrijwilligers en verzorgt natuureducatie, onder andere via een subsidie die wij verstrekken met het programma 'Betrekken bij Groen'. Vanuit die rol heeft IVN in meerdere provincies ervaring met het begeleiden van scholen bij het inrichten van groene schoolpleinen. In 2017 organiseerde IVN een bijeenkomst over dit onderwerp in Noord-Holland. Er zijn goede voorbeelden, maar het is (nog) niet vanzelfsprekend dat deze breder worden overgenomen. Zo bleek tijdens de bijeenkomst die IVN organiseerde dat voldoende (bestuurlijke) ondersteuning en financiële middelen belangrijke voorwaarden zijn voor het succesvol kunnen aanleggen van groene schoolpleinen.

In het initiatiefvoorstel wordt (terecht) geconstateerd dat er de laatste jaren al groene schoolpleinen zijn aangelegd en dat verschillende gemeenten hiervoor ondersteuning bieden. Hoewel wij geen volledig overzicht hebben, is ons bekend dat in ieder geval de gemeenten Amsterdam, Haarlem en Haarlemmermeer een subsidieregeling in het leven hebben geroepen.

Conclusie

Het gedachtengoed van het initiatiefvoorstel - namelijk het bevorderen van groene schoolpleinen - past goed binnen onze Agenda Groen, Aanpak Groen Kapitaal en het programma Betrekken bij Groen. Groene schoolpleinen kunnen immers een bijdrage leveren aan een gezonde groene leefomgeving, klimaatbestendigheid en het tegengaan van hittestress, het bevorderen van biodiversiteit in de stad, natuureducatie en het ondersteunen van natuurvrijwilligers.

Om deze reden wil ons college graag een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van groene schoolpleinen. De vorm die in het initiatiefvoorstel wordt gesuggereerd - een subsidieregeling voor de realisatie van groene schoolpleinen - vinden wij echter niet passend bij de provinciale rol, omdat we ons daarmee teveel bewegen in het gemeentelijk domein. Meer passend bij de provinciale rol, zou zijn om in te zetten op kennisdeling, bijvoorbeeld door een verkenning uit te (laten) voeren naar hoe anderen kunnen profiteren van goede voorbeelden, of hoe een schoolplein dat eenmaal groen is ingericht, ook duurzaam in stand kan worden gehouden. Binnen de huidige begroting kunnen wij voor zo'n verkenning middelen vrij maken. Daarnaast stellen wij ons voor dat de provincie een verbindende rol vervult, samen met relevante partners zoals gemeenten, GGD'en en organisaties zoals bijvoorbeeld IVN en Jantje Beton, die ervaring hebben met dit onderwerp.

Eind 2018 zullen wij de stand van zaken rondom groene schoolpleinen presenteren tijdens het Groen Kapitaal congres.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en vernemen graag of uw Staten het initiatiefvoorstel ondersteunen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

Groen doet kinderen goed

Natuurlijke schoolpleinen voor iedereen

Natuur is een kerntaak van de provincie. Inwoners in aanraking brengen met natuur hoort daarbij. Maar kinderen hebben steeds minder natuur in hun leven.[1] Bestaande programma's om kinderen naar de natuur te brengen, zijn niet voldoende.

"Vroeger hadden we bosjes en ruige veldjes in alle buurten, maar die zijn allemaal volgebouwd," zegt Marjan Deurloo, landschapsecoloog, ecologisch hovenier, en autoriteit in de aanleg van groene schoolpleinen. "Ook laten ouders hun kind niet meer zo gemakkelijk zelf op pad gaan. Als ze 300 meter van huis gaan, is dat al ver."[2]

Met deze subsidie voor groene schoolpleinen brengen we de natuur naar de kinderen. Het schoolplein staat in de top van hun favoriete speelplekken. Bovendien gaan alle kinderen naar school. Met het vergroenen van schoolpleinen is ieder kind te bereiken, ook de kinderen die het het hardst nodig hebben. Slechts 17% van de Nederlandse schoolpleinen is nu groen.[3]

Een groen schoolplein is een ideaal buitenleslokaal en kan uitstekend gebruikt worden voor natuur- en milieueducatie. Er is een verhoogde kans dat kinderen die op jonge leeftijd veel in contact komen met de natuur, er later ook goed voor zorgen, en zelfs dat ze kiezen voor een duurzame leefstijl en een gezonder voedingspatroon.[4] Zo zetten groene schoolpleinen aan tot duurzame gedragsverandering en creëren ze draagvlak voor natuurbeleid.

Bovendien is contact met natuur goed voor kinderen, aldus dr. Jolanda Maas, senior onderzoeker bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Uit een toenemend aantal onderzoeken blijkt dat contact met natuur/ meer natuur in de woonomgeving van kinderen leidt tot minder depressie, obesitas en ADHD bij kinderen.[5]

Uitgaande van de landelijke 17% groene schoolpleinen, zouden in onze provincie rond de 130 scholen een groen schoolplein hebben, of 30.000 van in totaal 180.000 schoolgaande kinderen (gemiddeld 220 leerlingen per school).[6] Met €1 miljoen publieke financiering kunnen nog eens 50 scholen en 11.000 kinderen dagelijkse toegang tot de natuur krijgen en neemt de provincie haar verantwoordelijkheid als regisseur op natuurgebied.

---

[1] https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index -

[2] https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html

[3] 400 van de 6800 schoolpleinen, https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html. Voor Noord-Holland zijn geen cijfers voorhanden over het aantal groene schoolpleinen. Maar als de hoeveelheid groen in gemeenten een indicatie is, dan staat onze provincie er slecht voor http://www.groenmonitor.nl/

[4] https://www.ivn.nl/meerjarenvisie-ivn-2021/kind-en-natuur

[5] https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index -http://edepot.wur.nl/211028 - http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf - https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm

[6] https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/primair-onderwijs/instellingenpo/aantal-instellingen

Een groen schoolplein: een weldoordacht speel- en leerlandschap

Het Noord-Hollandse groene schoolplein wordt een weldoordacht speel- en leerlandschap met reliëf, verschil in donker en licht en voldoende losse materialen om de creativiteit van kinderen optimaal te stimuleren. Tegelijkertijd wordt het plein robuust ingericht.

Een bloemperk houdt niet lang stand te midden van een groep spelende kinderen, maar kan wel goed werken op een zorgvuldig gekozen plek op het schoolplein, bijvoorbeeld in een patio. Natuurlijk spelen en leren kan alleen allebei als er van te voren goed nagedacht is over het ontwerp. Voor het bewerkstelligen van groene schoolpleinen worden vaak hergebruikte materialen toegepast, waardoor de kosten laag kunnen blijven.[7]

Kinderen moeten op een groen schoolplein spannende dingen kunnen doen, terwijl het plein ook zo is ingericht dat leraren goed zicht hebben. Maar, als leerkrachten *overal* zicht op hebben, zijn er geen verstopplekjes. Op een schoolterrein horen kinderen zich ook te kunnen verstoppen.

Leerkrachten hebben op zulke pleinen een actievere rol. Door rond te lopen kunnen ze wel toezicht houden, maar het is niet meer mogelijk vanaf één punt alles te overzien. Een schoolplein met natuur biedt talloze mogelijkheden. Kinderen gaan er samen spelen en leren, zoeken grenzen op en leren risico's in te schatten.

Domweg gelukkig op het groene schoolplein

Vanuit verschillende Nederlandse universiteiten is de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de effecten van spelen in de natuur op kinderen. Een greep uit de resultaten leert, volgens dr. Jolanda Maas, dat kinderen die veel spelen in de natuur gezonder, gelukkiger, creatiever, en zelfstandiger zijn, en meer durven. Kinderen op scholen met groene schoolpleinen zeggen minder gepest te worden en meer vriendjes te hebben. Na buitenspelen op een groen schoolplein leren kinderen beter dan op een grijs plein.[8,9,10]

Het zal geen verbazing wekken dat kinderen, gevraagd naar hun waardering voor hun schoolplein, aanzienlijk positiever zijn over het groene dan over het grijze schoolplein: een 9,1 tegenover een 7 voor de grijze equivalent.[11]

Al deze fysieke en geestelijke gezondheidsvoordelen maakt groene schoolpleinen ook economisch rendabel. In een variant op jong gedaan, oud geleerd kan minder pesten en meer bewegen op jonge leeftijd leiden tot minder ziekteverzuim en lagere ziektekosten op latere leeftijd.

---

[7] http://www.vhg.org/kennisbank/groene-schoolpleinen/groene-schoolpleinen-eindrapportage - http://juffieintgroen.nl/groeneschoolpleinen.nl

[8] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

[9] https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm

[10] http://edepot.wur.nl/211028

[11] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

Tot slot zal het inruilen van vele vierkante meters stenen betegeling voor groen kunnen bijdragen aan klimaatadaptatie en kan een grote oppervlakte groene schoolpleinen werken tegen hittestress en wateroverlast.

Kosten

Betegeling op een grijs schoolplein kost al snel boven de €20.000 en een speelrek boven de €25.000. Een goed aangelegd groen schoolplein kost tussen de €30.000 en de €100.000, afhankelijk van de inzet van professionals. Een groen speelplein hoeft dus niet duurder te zijn.

De kosten kunnen oplopen tot €100.000 als het groene schoolplein geheel wordt aangelegd door een professioneel hoveniersbedrijf. Ervaring leert echter dat enthousiaste ouders met kennis van zaken (denk aan hoveniers, tuinders, of aannemers) vaak graag vrijwillig meehelpen. Dat drijft de kosten omlaag, tot wel 2/3^{e} van het totaal. Ouders betrekken bij de aanleg lijkt behalve een kostenbesparing ook een mooi sociaal neveneffect. Maar het blijkt zelfs een belangrijke voorwaarde voor het doen slagen van projecten.[12] Aantoonbare betrokkenheid van ouders, leerkrachten en bestuur moeten daarom als voorwaarde worden gesteld.

Bij de inzet van veel vrijwilligers neemt aanleg meer tijd in beslag dan als het geheel door een professioneel bedrijf wordt gedaan. Aanleg gebeurt dan vaak gefaseerd. Dat geeft kinderen en gemeenschap wel weer de kans om te wennen aan de nieuwe omgeving en om zich te kunnen verheugen op de volgende groene toevoegingen aan het schoolplein. De inzet van vrijwilligers vergroot ook de sociale cohesie van de schoolgemeenschap.

De onderhoudskosten van groene schoolpleinen liggen hoger dan van een grijs schoolplein. Ook die kosten vallen lager uit wanneer ouders actief betrokken blijven.

Van groot belang is verder te zorgen dat juist scholen met weinig kennis over subsidieaanvraag hun weg weten te vinden naar de subsidieregeling. Scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht dienen extra aandacht in de werving te krijgen en goed ondersteund te worden met een projectplan te maken.

Groen voorbeeld doet groen volgen

Verschillende Nederlandse gemeenten en provincies hebben over de afgelopen jaren met wisselend succes subsidieregelingen voor het verbeteren en vergroenen van schoolpleinen opengesteld.

Vanaf april 2018 stelt de provincie Noord-Brabant, samen met de vier Brabantse waterschappen, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het interbestuurlijk programma Jong Leren Eten, €1,6 miljoen subsidie beschikbaar voor de aanleg van groene schoolpleinen. De provincie stelt onder de uitvoeringsagenda's Ruimtelijke Adaptatie (RA) en Brabantse Health

[12] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2015_0687_Groene_Schoolpleinen_succes-en_faalfactoren_bij_een_duurzaam_ontwerp_van_groene_schoolpleinen.pdf

Deal (BHD) tot 50% of € 10.000 euro van de inrichtingskosten per schoolplein. Met de bijdrage van de andere projectpartners is €14.000 euro per schoolplein beschikbaar.[13]

De provincie Noord-Brabant heeft ook gesprekken gevoerd met gemeenten, die vaak lopende (kleinschalige) stimuleringsmogelijkheden en/of educatieprogramma's aanbieden. Ook met Jantje Beton, Springzaad, IVN, de Vlinderstichting, e.a. heeft Brabant gesproken over samenwerking. Het Oranjefonds stelt extra financiering beschikbaar voor een aantal scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht.

Overijssel organiseerde een wedstrijd. Alle basisscholen in de provincie werden uitgedaagd om hun leerlingen een ontwerp te laten maken voor het groenste schoolplein met ruimte voor natuurlijk spelen en natuureducatie. Het beste ontwerp werd beloond met een geldprijs van 35.000 euro. Voor de rest van de top drie was respectievelijk 20.000 en 10.000 euro beschikbaar. Het prijzengeld moest de scholen in staat stellen het ontwerp ook daadwerkelijk uit te voeren.

De scholen werden bij het ontwerpen begeleid door Natuur en Milieu Overijssel, IVN en Landschap Overijssel.

In de provincie Noord-Holland hebben onder meer Haarlem, Alkmaar en Amsterdam momenteel zulke regelingen lopen. Vanuit de gemeente Amsterdam is van de afdeling Onderwijs uit de middelen Onderwijs € 2.500.000,- en van Groen & Duurzaamheid uit de Groengelden € 1.000.000 beschikbaar voor de Amsterdamse Impuls Schoolpleinen. Zij kunnen maximaal € 70.000,- aanvragen, waarvan minimaal € 20.000,- bestemd voor het algemenere doel van het vergroenen van het schoolplein.[14]

In het kader van de Noord-Hollandse groene schoolpleinensubsidie, past ook samenwerking met Noord-Hollandse gemeenten om nog meer scholen een groen schoolplein te kunnen geven.

Goede bedoelingen en overvraagde subsidiepotten

Of een school erin slaagt een hoogwaardig groen schoolplein aan te leggen, wordt voor een belangrijk deel bepaald door begeleiding, expertise, en betrokkenheid van stakeholders. Vaak zitten subsidieaanvrager en subsidiegever vol goede intenties, maar als er alleen maar een zak geld wordt overhandigd, strandt de hele onderneming vaak bij een paar goed bedoelde struiken en bomen. Zonde en onnodig.

Daarom is het zinnig om al bij de start van de ontwerpfase geld beschikbaar te stellen, zegt Marianne van Lier, bioloog en betrokken bij het ontwikkelen van vele groene schoolpleinen en o.a. mede oprichter van Springzaad, een landelijke stichting die specialisten en kennis over groene schoolpleinen bij elkaar brengt. Hierdoor kunnen scholen, samen met een deskundige ontwerper, bewuste keuzes maken, die passen bij de visie van de school op spelen en leren.

---

[13] www.brabant.nl/handlers/SISModule/downloaddocument.ashx?documentID=894844

[14] https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/onderwijs-leerplicht/duurzame-scholen/impuls-schoolpleinen/

Het succesvolle subsidieprogramma voor groene schoolpleinen van het Fonds 1818, een vermogensfonds dat maatschappelijke projecten steunt in een deel van Zuid-Holland, stelt bijvoorbeeld €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Afhankelijk van het gekozen ontwerp wordt in een tweede fase het geld voor de aanlegfase beschikbaar gesteld tot €25.000.[15] Zo wordt een risicocontrole voor de investering voor het schoolplein ingebouwd en wordt de subsidie efficiënter besteed.

Fonds 1818 begon per deelregio eerst met een goed voorbereide inspiratiebijeenkomst en tijdens de campagne zelf werd ook regelmatig bijgedragen aan themadagen. Er werden ook workshops ontwikkeld en gegeven voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik. Dit bleek volgens betrokkenen een zeer nuttige aanvulling.

Vrijwel alle gemeentelijke en provinciale subsidiepotten voor groene schoolpleinen worden overvraagd, aldus Van Lier. Scholen over het hele land zitten te wachten op deze ondersteuning.

Mogelijkheden Noord-Holland

Dit initiatiefvoorstel behelst daarom dat de Provincie Noord-Holland een subsidieverordening opstelt met een subsidieplafond van €1 miljoen. De ambitie is om ten minste 40 scholen en meer dan 10.000 leerlingen te kunnen steunen met de aanleg van een groen schoolplein.

Op basis van de kosten, evaluaties uit andere subsidieprogramma's, de ervaringen van Vrije Universiteit groenexpert Jolanda Maas en de experts van Springzaad is het verstandig om een maximale subsidie per school van €25.000, of 50% van de kosten, beschikbaar te stellen met maximaal €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Speciale aandacht gaat naar scholen uit groenarme gemeenten, en scholen in sociaal-economisch zwakkere buurten.

De provincie bereid een goede inspiratiebijeenkomst voor en draagt bij aan themadagen en workshops voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik.

Om te garanderen dat de middelen juist gebruikt worden en een groen schoolplein met kennis van zaken wordt aangelegd, is het bovendien wenselijk een lijst samen te stellen van hoveniers en landschapsarchitecten die de kennis en ervaring hebben om een groen schoolplein correct aan te leggen.

Dekking

Dekking voor deze €1 miljoen subsidie kan gevonden door een herverdeling van de €69 miljoen aanvullende voorstellen ter uitvoering van motie 110. De uitgaven voor de Duinpolderweg kan met €1 miljoen omlaag van €25 miljoen naar €24 miljoen.

Provinciale Staten besluiten:

[15] http://www.fonds1818.nl/content/groene-schoolpleinen

(Besluit gewijzigd na cie NLWM 29-10-2018, zie besluit 73-2018 bij de stukken)

Gedeputeerde Staten op te dragen een subsidieregeling voor te bereiden voor het vergroenen van schoolpleinen;

als onderdeel van de subsidieregeling €3.000 voor de ontwerpfase beschikbaar te stellen, en pas daarop te besluiten over een volgende som met een maximum van €25.000, of 50% van het totaal, per schoolplein;

het Oranjefonds te vragen om ondersteuning beschikbaar te stellen voor scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht;

1 miljoen bij de eerstvolgende begrotingswijziging te reserveren voor deze subsidieregeling;

1 miljoen te onttrekken aan onderdeel 2.10 van de Tweede Begrotingswijziging 2018;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ontwerpbesluit Initiatiefvoorstel fractie PvdD
"Groen doet kinderen goed"

Nr. 73-2018

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gezien het initiatiefvoorstel "Groen doet kinderen goed" van de Statenfractie PvdD;

besluiten:

- de doelstelling om meer groene schoolpleinen te (doen) realiseren vast te stellen;

Gedeputeerde Staten op te dragen:

- in te zetten op kennisdeling, bijvoorbeeld door een verkenning uit te (laten) voeren naar hoe anderen kunnen profiteren van goede voorbeelden, of hoe een schoolplein dat eenmaal groen is ingericht, ook duurzaam in stand kan worden gehouden;

- een verbindende rol te vervullen, samen met relevante partners zoals gemeenten, GGD'en en organisaties zoals bijvoorbeeld IVN en Jantje Beton, die ervaring hebben met dit onderwerp;

- uiterlijk medio 2019 een verslag op basis van de bovenstaande activiteiten naar Provinciale Staten te sturen waarin duidelijk wordt gemaakt of met de voorgestelde inzet het doel behaald gaat worden en indien nodig extra inzet te plegen;

Haarlem, 19 november 2018

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d **12-11-2018**
Commissie
Datum commissievergadering **29-10-2018**

Onderwerp:
Initiatievoorstel PvdD 'Groen doet kinderen goed'

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

1 november 2018

De commissie adviseert:

het *Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed*" na een afstemmingsronde per mail met een aangepast ontwerpbesluit ter bespreking door te geleiden naar PS van 12 november 2018.

Uittreksel concept-verslag commissie NLWM 29-10-2018:

4b. Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed"
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft als eerste de heer Van Liere als indiener het woord voor een toelichting.

TOELICHTING
De heer **Van Liere** (PvdD) is benieuwd naar de reactie van de commissieleden op het voorstel. Hij is blij met het positieve advies van GS. Groene schoolpleinen dragen bij aan het realiseren van provinciale natuurdoelen. Het voorstel ziet op een subsidieverordening, maar GS kiezen een andere invalshoek. Andere provincies kiezen wel voor een manier van cofinanciering.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) steunt het voorliggende voorstel en de inzet van cofinanciering. Ze roept GS op het voorstel met tempo uit te werken.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) benadrukt dat groen ook goed is voor ouderen. Ze steunt het voorstel en roept GS op groene schoolpleinen te stimuleren, net zoals andere provincies doen.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) steunt de argumenten van GS om kennis te delen en stelt een subsidieregeling voor waarin de provincie gemeentelijke initiatieven voor 50% ondersteunt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) is enthousiast over het initiatiefvoorstel en denkt dat gemeenten blij zijn met deze provinciale inzet. Het is goed om nog meer instrumenten te bedenken, maar aan het begin van dit soort trajecten is een financiële stimulans nodig. Hij steunt de inzet van cofinanciering.

Ook mevrouw **De Groot** (SP) is enthousiast over het voorstel. Ze stelt voor om de groene schoolpleinen analoog aan fietspaden of bushaltes voor 50% te financieren. Voldoende middelen blijken immers voorwaarde voor het succesvol aanleggen van schoolpleinen. Bovendien dragen groene speelpleinen bij aan een goede waterhuishouding.

De heer **Van der Sluis** (PVV) complimenteert de PvdD met het mooie initiatiefvoorstel. Hij vraagt of de gemeenten en scholen zelf willen investeren, welke scholen het betreft en wanneer groen groen genoeg is. Ook wil hij weten wie de extra onderhoudskosten draagt.

Ook de heer **De Kam** (CDA) uit zijn waardering voor het PvdD-voorstel, als belangrijke eerste stap om kinderen vertrouwd te maken met wat groeit en bloeit. Wel vraagt hij welke rol hierin is weggelegd voor de provincie en waarom in het positieve advies van GS het financiële aspect onbenoemd blijft. Hij vraagt of de PvdD de groene schoolpleinen ook ziet als middel om kinderen groente te laten verbouwen. Het CDA ziet graag een dekkingsvoorstel van GS.

De heer **Voskuil** (PvdA) merkt op dat groen goed is voor alle leeftijden en dankt de PvdD voor het mooie voorstel om meer groen in de stad terug te brengen. Hij pleit voor een ander dekkingsvoorstel en stelt voor om te starten met een provinciale coördinerende, aanjagende rol. Als dit tot onvoldoende vergroening van schoolpleinen leidt, is een volgende stap bespreekbaar. Het is van belang om het onderhoud goed te beleggen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt hoe de heer Voskuil weet dat het dekkingsvoorstel niet haalbaar is.

De heer **Voskuil** (PvdA) durft op basis van resultaten uit het verleden te voorspellen dat dit het geval is.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) wil vooraf een oplossing bedenken voor het beperkte subsidiebudget.

De heer **Voskuil** (PvdA) heeft niet gezegd dat de subsidiepot uitgeput raakt. GS melden dat het budget een coördinerende rol dekt. Hij wil aanvullende actie ondernemen als het resultaat uitblijft en stelt voor om dan bijvoorbeeld een subsidieregeling in te zetten. Hij refereert ook aan het inzetten van mogelijke derdegeldstromen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat de ervaring in andere provincies leert dat provinciale steun gemeenten overtuigt en vraagt of de PvdA cofinanciering steunt als andere middelen niet toereikend zijn.

De heer **Voskuil** (PvdA) kent de situatie in andere provincies. Daar speelde ook een gebrek aan regelkunde en organisatiekracht. Hij denkt dat de inzet van GS dit borgt en wil indien nodig aanvullende actie ondernemen. Dan is in ieder geval een ander dekkingsvoorstel nodig.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) memoreert de keuze van Gelderland voor cofinanciering van groene schoolpleinen. Noord-Holland maakt hierin andere keuzes en heeft bijvoorbeeld onlangs bijenkasten en -educatie gefinancierd. Een groen speelplein is een mooi doel en een mooi middel om onderwijs-, beleids- en natuurdoelen te bereiken. Interbestuurlijke cofinanciering voor schoolpleinen is geen kerntaak van de provincie, maar D66 steunt het doel wel. Voor deze leeftijdsgroep is gezondheid heel belangrijk en de kwaliteit van groen in hun omgeving doet ertoe. D66 is enthousiast over het royale aanbod van GS en vindt dat voor deze periode voldoende.

Mevrouw **Rommel** (VVD) heeft waardering voor het voorstel, maar ziet hierin geen rol voor de provincie. Ze wil de verkenning graag breder trekken naar de inzet van andere instellingen voor schoolpleinen en is benieuwd naar de uitkomsten.

De heer **Van Liere** (PvdD) is blij met de brede waardering voor het voorstel. Iedereen deelt het belang van het doel, maar verschilt van mening over de manier waarop dit bereikt kan worden. Groen is goed voor alle leeftijdsgroepen, maar dit voorstel heeft een specifiek doel.
In sommige gemeenten is cofinanciering beschikbaar, ook in Noord-Holland. De ervaring in Noord-Brabant leert dat inzet van de provincie en het waterschap de bal in gemeenten aan het rollen brengt. Het voorstel is niet bedoeld voor het financieren van hele groene schoolplein en synergie met de aanleg van fietspaden bij schoolpleinen valt hier ook niet onder. Het beleid en de beschikbaarheid van cofinanciering verschilt per gemeente. De provincie kan zorgen dat een groen speelplein voor alle scholieren beschikbaar is. De heer Van Liere kent nog geen gevallen van te groene schoolpleinen. In Noord-Holland is ongeveer 17% van de speelpleinen groen. De PvdD wil dit percentage graag verhogen. Ervaring leert dat subsidievoorzieningen als deze snel overvraagd worden. De schoolbesturen moeten een aanvraag doen en dragen ook de meerkosten voor het onderhoud. De PvdD heeft geen norm benoemd voor een "groen genoeg" schoolplein. Dit kan overigens zeker een moestuin bevatten en zo een waardevolle aanvulling voor natuur- en milieueducatie zijn. De heer Van Liere moet een andere dekking zoeken, omdat het voorstel is achterhaald door recente besluitvorming. De wijziging kan bij de eerstvolgende begrotingswijziging geformaliseerd worden.
De provincie heeft al eerder een bijeenkomst over groene speelplaatsen georganiseerd met het IVM. Dit initiatief heeft echter niet tot een groot aantal groene speelpleinen geleid.

Derdegeldstromen zijn zeker belangrijk als aanjager van groene speelpleinen, maar ook hierin zijn grote lokale verschillen. De PvdD wil een groen speelplein beschikbaar maken voor alle Noord-Hollandse kinderen. De heer Van Liere nuanceert de stelling dat Noord-Holland niet voor cofinanciering is. Dit komt incidenteel wel voor. Hij voelt hier wel draagvlak voor.
Hij geeft aan dat de schooltuinen van de GGZ slechts een onderdeel van het schoolplein betreffen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) verduidelijkt dat ze deze initiatieven wil meenemen in de verkenning naar vergroening.

De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat dit naadloos past. Hij concludeert dat de commissie enthousiast is over het voorstel, maar dat er nog geen meerderheid is voor cofinanciering. Het maken van een alternatief dekkingsvoorstel lijkt dus niet nodig.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat het voorstel heel goed in het GS-beleid past. Voor een school maakt het niet uit wie financiert. Zo is de brief van GS bedoeld. Hij pleit voor een verkenning van de aanjaagrol en een uitwerking van het advies van GS. Vervolgens kunnen vervolgstappen nodig zijn. Het advies van GS over de financiën is duidelijk. Op 14 december vindt het grote Groen Kapitaalcongres plaats. Dat is te snel om dit plan te lanceren. Als het voorstel wordt doorgezet, zoeken GS een goed moment voor uitwerking, waarbij alle suggesties uit de commissie worden meegenomen.

De heer **Van der Sluis** (PVV) steunt het voorstel, maar vraagt of het in de provinciale kerntaak valt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of GS bereid zijn om hier provinciaal geld voor vrij te maken als in de tweede fase blijkt dat dit nodig is.

De heer **Tekin** (ged.) wil niet over zijn graf regeren, maar het voorstel komt na 20 maart terug. Het is dus aan PS om te bepalen of het een provinciale kerntaak is en of er geld voor wordt vrijgemaakt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat verantwoordelijke PS besluiten blijven nemen.

De heer **De Kam** (CDA) merkt op dat GS in de verkenning kunnen werken aan een voorstel dat na maart in PS wordt behandeld.

De heer **Voskuil** (PvdA) wil extra financiering mogelijk maken en gaat hierover ook na 20 maart graag in gesprek met deze gedeputeerde. Hij roept de PvdD op om in het voorstel een gevoel van urgentie en actie op te nemen.

De heer **Van Liere** (PvdD) ziet voor het voorgestelde subsidievoorstel geen meerderheid, maar constateert dat die er wel is voor het stappenvoorstel van de PvdA. Het besluit wordt hierop aangepast en wordt nogmaals besproken in de volgende NLWM-vergadering, zodat het voor de verkiezingen naar PS kan.

De heer **Tekin** (ged.) zegt dat dit tot vertraging in de start van de verkenning en de aanjaagrol leidt.

De heer **Van Liere** (PvdD) hoort de haast van GS, maar het besluit moet nog aangepast worden. Hij wil op ordentelijke wijze besluiten over het voorstel, uiteraard graag in PS van november. De nieuwe tekst kan per mail aan de commissieleden worden voorgelegd.
De commissie stemt in met deze werkwijze.

De **voorzitter** concludeert dat het *Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed"* na een afstemmingsronde per mail met een aangepaste tekst wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.